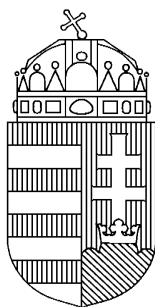

MAGYAR

KÖZLÖNY

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG HIVATALOS LAPJA

Budapest,
2003. szeptember 26.,
péntek

111. szám II. kötet

Ára: 17 920,- Ft

TARTALOMJEGYZÉK

25/2003. (IX. 26.) OM r.

Az érettségi vizsga részletes követelményeiről szóló 40/2002.
(V. 24.) OM rendelet módosításáról

II. rész JOGSZABÁLYOK

A Kormány tagjainak rendeletei

Az oktatási miniszter 25/2003. (IX. 26.) OM rendelete

az érettségi vizsga részletes követelményeiről szóló
40/2002. (V. 24.) OM rendelet módosításáról

A közoktatásról szóló — többször módosított —
1993. évi LXXIX. törvény 94. §-a (1) bekezdésének
g) pontjában foglalt felhatalmazás alapján, az érettségi
vizsga vizsgaszabályzatáról szóló — többször módosí-

tott — 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet 63. §-ának
(12) bekezdésében foglaltak végrehajtására a következő-
ket rendelem el:

1. §

Az érettségi vizsga részletes követelményeiről szóló
40/2002. (V. 24.) OM rendelet melléklete e rendelet *mel-*
lékletével egészül ki.

2. §

Ez a rendelet a kihirdetését követő 15. napon lép hatály-
ba, rendelkezéseit azonban a 2005-ben szervezett érettségi
vizsgáktól kezdődően kell alkalmazni.

Dr. Magyar Bálint s. k.,
oktatási miniszter

Melléklet a 25/2003. (IX. 26.) OM rendelethez

RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK ÉS VIZSGALEÍRÁS

ÉLŐ IDEGEN NYELV

Az alábbi dokumentum az angol, francia, német olasz, orosz és spanyol nyelven kívül minden más élő idegen nyelv érettségi vizsgájának részletes vizsgakövetelményeit és vizsgaleírását tartalmazza.

Az idegen nyelvi érettségi vizsga célja a kommunikatív nyelvtudás mérése, azaz annak megállapítása, hogy a vizsgázó képes-e kommunikációs céljait megvalósítani.

A vizsga mindkét szinten *írásbeli és szóbeli részből* áll, és *a négy nyelvi alapkészséget* méri: olvasott szöveg értése, hallott szöveg értése, beszédképesség és írásképesség. A kommunikatív készségek alkalmazásához a nyelvhasználónak rendelkeznie kell megfelelő szókinccsel, és ismernie kell a nyelv struktúráját is. Ezért *a nyelvtani és lexikai kompetenciát* mindkét szinten külön vizsgarész keretében is mérjük. A vizsga egynyelvű, azaz közvetítési készséget nem mér.

A követelmények az Idegen nyelvi érettségi vizsga általános követelményei, valamint az Európa Tanács idegennyelv-oktatással kapcsolatos ajánlásai alapján készültek. Az idegen nyelvi érettségi vizsga szintmeghatározásai igazodnak az Európa Tanács skálájához. A vizsga középszintje az A2–B1, az emelt szint pedig a B2 szintnek felel meg.

Európa Tanács	Érettségi vizsga
C2 Mesterszint	
C1 Haladó szint	
B2 Középszint	Emelt szint
B1 Küszöbszint	Középszint
A2 Alapszint	
A1 Minimumszint	

Az Európa Tanács A2, B1, B2 szintjeinek általános leírása:

B2	Megérti a változatos, konkrét vagy elvont témájú szövegek fő gondolatmenetét, követni tudja a hosszabb, összetettebb érveléseket is. Folyamatos és természetes módon tud a célnyelven interakciót folytatni. Világos és részletes szöveget tud létrehozni különböző témákról. Véleményét indokolni tudja, részletezni tudja a különböző lehetőségekből adódó előnyöket és hátrányokat.
B1	Megérti a fontosabb információkat olyan egyszerű, hétköznapi szövegekben, amelyek gyakori élethelyzetekhez kapcsolódnak (pl. iskola, szabadidő, munka). Képes külföldiekkel kommunikálni mindennapi helyzetekben. Egyszerű, összefüggő szöveget tud alkotni olyan témákban, amelyeket ismer, vagy amelyek az érdeklődési körébe tartoznak. Be tud számolni eseményekről, élményeiről, érzelmeiről és törekvéseiről. Rövid magyarázatot tud fűzni eseményekhez, jelenségekhez, indokolni tud különböző álláspontokat és terveket.
A2	Megért olyan mondatokat és rövid szövegeket, amelyek az őt közvetlenül érintő területekhez kapcsolódnak. Tud kommunikálni olyan mindennapi, begyakorolt helyzetekben, amelyekben egyszerű és közvetlen információcserére van szükség. Tud egyszerű nyelvi eszközöket használva beszélni önmagáról, családjáról és szűkebb környezetéről.

A dokumentum az élő idegen nyelvi érettségi vizsga részletes vizsgakövetelményeit és vizsgaleírását tartalmazza. A vizsga szintje, alapelvei és a készségek szintjén megfogalmazott követelményei azonosak minden élő idegen nyelvben.

Az I. fejezetben található a részletes vizsgakövetelmények. Először a készségekre lebontott követelményeket, a szövegek jellemzőit és a szövegfajtákat soroljuk fel mindkét szintre vonatkozóan a vizsgarészek lebonyolításának sorrendjében. Ezt követik a témakörök, a kommunikációs helyzetek és szándékok, továbbá a nyelvtanra és a szókincsre vonatkozó információk.

A készségeken belül külön jelöljük az Európa Tanács szintrendszere szerinti A2, B1 és B2 szintű követelményeket. Az adott szinten megfogalmazott követelmények magukban foglalják az alacsonyabb szinten megadottakat is.

A dokumentum II. fejezete, a vizsgaleírás először a középszintű, majd az emelt szintű vizsgát mutatja be. A vizsgarészek itt is a lebonyolítás sorrendjében követik egymást. A könnyebb kezelhetőség érdekében az egyes vizsgarészek leírásakor megismételjük a készségekre lebontott követelményeket, a szövegek jellemzőit és a szövegfajták felsorolását.

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNY

A) KÉSZSÉGEK ÉS SZÖVEGFAJTÁK

1. Olvasott szöveg értése

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 Készségek	A vizsgázó képes az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szövegben A2: – a lényeget (a szöveg célját) megérteni, – eseménysorokat követni, – kulcsinformációkat megérteni, B1: – a gondolatmenet lényegét megérteni, – véleményeket, érvelést nagy vonalakban követni, – egyes részinformációkat kiszűrni.	A vizsgázó képes az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szövegben B2: – a gondolatmenetet követni, – véleményeket, érvelést követni, – az információkat megfelelő részletességgel megérteni, – a szerző álláspontjára következtetni, – a szerző, illetve a szereplők érzéseire, érzelmeire következtetni.
1.2 A szöveg jellemzői	A vizsgarészben használt szöveg – autentikus, esetleg kismértékben szerkesztett, – tartalma, szerkezete, nyelve világos, – tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének, – megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre, – kiválasztásakor a <i>Témakörök</i> című rész az irányadó, – autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához,	A vizsgarészben használt szöveg

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	A2: – rövid, egyszerű, – hétköznapi nyelven íródott, és főként gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz, B1: – rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos, – hétköznapi nyelven íródott.	B2: – hosszabb, nyelvileg és tartalmilag összetettebb, – konkrét vagy elvont témájú.
1.3 Szövegfajták	– utasítások (pl. feliratok, használati utasítások), – tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, menetrend, prospektus, műsorfüzet), – levelek, – újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport), – ismeretterjesztő szövegek, – egyszerű elbeszélő szövegek, – irodalmi szövegek.	– publicisztikai írások.

2. Nyelvhelyesség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Készségek	A vizsgázó képes A2: – az alapvető nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására mondat- és szövegszinten, B1: – gyakran használt nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten.	A vizsgázó képes B2: – változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten.
2.2 A szöveg jellemzői	A vizsgarészben használt szöveg vagy szövegrészlet – nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérő feladatoknál, – autentikus, esetleg szerkesztett, – tartalma, szerkezete, nyelve világos, – tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének, – megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre, – kiválasztásakor a <i>Témakörök</i> című rész az irányadó,	A vizsgarészben használt szöveg

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	– autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához, A2: – rövid, egyszerű, – hétköznapi nyelven íródott, és főként gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz, B1: – rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos, – hétköznapi nyelven íródott.	B2: – hosszabb, nyelvilleg és tartalmilag összetettebb, – konkrét vagy elvont témájú.

3. Hallott szöveg értése

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 Készségek	A vizsgázó képes az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szöveg A2: – témáját felismerni, – lényegét megérteni, – kulcsfontosságú szavait megérteni, – legalapvetőbb adatszerű információit kiszűrni, B1: – gondolatmenetét nagy vonalakban követni, – egyes tényyszerű részinformációkat megérteni.	A vizsgázó képes az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szöveg B2: – gondolatmenetét részleteiben is követni, – megértésén túl a szöveggörnyezetből következtetni az egyes beszélők álláspontjára, – megértésén túl a szöveggörnyezetből következtetni a beszélők érzelmeire és egymáshoz való viszonyára.
3.2 A szöveg jellemzői	A vizsgarészben használt szöveg – autentikus vagy autentikus hangzású (stúdiófelvétel), – tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének, – megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre, – kiválasztásakor a <i>Témakörök</i> című rész az irányadó, – anyanyelvi beszélők közvetítésével hangzik el,	A vizsgarészben használt szöveg

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	– egy vagy több beszélő közvetítésével hangzik el, – akusztikai minősége kifogástalan, – hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját, – autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához, A2: – hétköznapi nyelven hangzik el, szinte kizárólag gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz, – lassú, de még normál beszédtempójú, – a standard kiejtés(ek)nek megfelelő, – tisztán artikulált, – tartalmilag kifejezetten egyszerű, B1: – hétköznapi nyelven hangzik el, alapvetően gyakran használt nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkezik, – normál tempójú, – a standard kiejtés(ek)hez közel álló, – tartalmilag és szerkezetileg mérsékelten összetett.	B2: – változatos nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkező, – természetes, a szöveg jellegének megfelelően változatos tempójú, – tartalmilag és szerkezetileg összetett.
3.3 Szövegfajták	– közérdekű bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülőtéren, áruházban), – rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő, információs szolgálatok: útinformáció, nyitva tartás, menetrend), – utasítások (pl. utcán, repülőtéren, pályaudvaron), – médiaközlemények (pl. időjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír), – beszélgetések, telefonbeszélgetések, – műsorrészletek, – riportok, interjúk, – beszámolók.	– általános érdeklődésre számot tartó témáról szóló ismeretterjesztő szövegek.

4. Íráskészség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1 Készségek	A vizsgázó képes – a feladatban megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd <i>Kommunikációs helyzetek és szándékok</i> című részt), – a megadott témákhoz kapcsolódó szövegeket írni (lásd <i>Témakörök</i> című részt), A2: – a személyével, illetve közvetlen környezetével kapcsolatos témákról írni, – az adott témáról egyszerű kifejezéseket használva írni, – egyszerű mondatokból álló rövid, összefüggő szöveget írni, – a szöveg mondatai között lévő alapvető logikai kapcsolatokat egyszerű nyelvi eszközökkel (pl. a leggyakrabban használt kötőszavakkal) kifejezni, – néhány egyszerű szerkezetet és alapvető helyesírási szabályt úgy használni, hogy a hibák ellenére érthető legyen a mondanivaló, B1: – ismert, köznapi témákról írni és véleményét is megfogalmazni, – meglévő szókincsét változatosan használni, – a szöveget megfelelően felépíteni és tagolni, a logikai viszonyok kifejezését szolgáló nyelvi eszközöket alkalmazni, – a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelő stílust és hangnemet, választani, – az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelő írásművet létrehozni, – egyszerű nyelvtani szerkezeteket, nyelvi fordulatokat és a helyesírási szabályokat általában biztonsággal alkalmazni.	A vizsgázó képes B2: – a megadott témákat általános nézőpontból is tárgyalni, – álláspontját viszonylag árnyaltan, érvelését rendszerezetten kifejezni, – a nyelvi eszközök széles skálájának változatos alkalmazásával összefüggő, megfelelően tagolt, logikusan felépített szöveget létrehozni, – a nyelvtani struktúrákat valamint a helyesírási szabályait rendszerszerű hibák nélkül, nagy biztonsággal alkalmazni.
4.2 Szövegfajták	– rövid személyes jellegű közlés (pl. üzenet, naplóbejegyzés), – üdvözlőlap, – meghívó, – magánjellegű vagy intézménynek (pl. nyelviskolának) szóló levél.	– olvasói levél, – cikk (diák)újság számára.

5. Beszédkészség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1 Készségek	A vizsgázó képes – a megadott helyzetekben és szerepekben, a feladatnak megfelelő kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd <i>Kommunikációs helyzetek és szándékok</i> című részt), – a megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a <i>Témakörök</i> című részt), – a kommunikációs stratégiákat a szintnek megfelelően, hatékonyan alkalmazni (pl. beszélgetést elkezdni, fenntartani és befejezni), A2: – saját magáról és közvetlen környezetéről egyszerű, begyakorolt nyelvi eszközökkel röviden és többnyire érthetően megnyilatkozni, – egyszerű, begyakorolt beszélgetésekben részt venni, – kiszámítható, mindennapi helyzetekben rutin feladatokat megoldani (pl. vásárlás), – érezhető akcentusa és esetenként akadozó beszédtempója ellenére többnyire érthetően beszélni, B1: – az egyszerű nyelvi eszközök széles skáláját rugalmasan használni, és ezzel mondanivalójának nagy részét egyszerűen kifejezni, – ismerős témáról folyó társalgásban részt venni, – kevésbé begyakorolt mindennapi helyzetekben felmerülő feladatokat megoldani, – viszonylag folyékonyan elmondani egy történetet, beszámolni élményeiről és érzéseiről, – érezhető akcentusa és esetleg lassú beszédtempója ellenére érthetően beszélni.	A vizsgázó képes B2: – folyékonyan, helyesen és hatékonyan használni a nyelvet, – gondolatait, álláspontját következetesen, folyamatosan kifejteni, – a megadott témákat általánosabb nézőpontból is tárgyalni, – folyamatosan és természetesen részt venni a különböző témájú társalgásokban, – bonyolultabb, váratlan elemeket is tartalmazó feladatokat sikeresen megoldani, – elmagyarázni álláspontját, világosan érvelni, – enyhe akcentusa ellenére természetes kiejtéssel, hanglejtéssel és normál beszédtempóban beszélni.

B) TÉMAKÖRÖK

Az érettségi vizsga tartalmi részét az alább felsorolt témakörök képezik, azaz a feladatok minden vizsgarészben tematikusan ezekre épülnek. Ez a lista az érettségi vizsga általános követelményeiben felsorolt témakörök részletes kifejtése közép- és emelt szintre. A lista nem tartalmaz külön országismereti témakört, mert ennek elemei a többi témakörben előfordulnak.

A középszinten felsorolt témakörök az emelt szintre is érvényesek.

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1. Személyes vonatkozások, család	– A vizsgázó személye, életrajza, életének fontos állomásai (fordulópontjai) – Családi élet, családi kapcsolatok – A családi élet mindennapjai, otthoni teendők – Személyes tervek	– A család szerepe az egyén és a társadalom életében – Családi munkamegosztás, szerepek a családban, generációk együttélése
2. Ember és társadalom	– A másik ember külső és belső jellemzése – Baráti kör – A tizenévesek világa: kapcsolat a kortársakkal, felnőttekkel – Női és férfi szerepek – Ünnepek, családi ünnepek – Öltözködés, divat – Vásárlás, szolgáltatások (posta) – Hasonlóságok és különbségek az emberek között	– Az emberi kapcsolatok minősége, fontossága (barátság, szerelem, házasság) – Lázadás vagy alkalmazkodás; a tizenévesek útkeresése – Előítéletek, társadalmi problémák és azok kezelése – Az ünnepek fontossága az egyén és a társadalom életében – Az öltözködés mint a társadalmi hovatartozás kifejezése – A fogyasztói társadalom, reklámok – Társadalmi viselkedésformák
3. Környezetünk	– Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása) – A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek – A városi és a vidéki élet összehasonlítása – Növények és állatok a környezetünkben – Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben: Mit tehetünk környezetünkért vagy a természet megóvásáért? – Időjárás	– A lakóhely és környéke fejlődésének problémái – A természet és az ember harmóniája – A környezetvédelem lehetőségei és problémái
4. Az iskola	– Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat) – Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka – A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága – Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei, iskolai hagyományok	– Iskolatípusok és iskolarendszer Magyarországon és más országokban – Hasonló események és hagyományok külföldi iskolákban

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5. A munka világa	– Diákmunka, nyári munkavállalás – Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás	– A munkavállalás körülményei, lehetőségei itthon és más országokban, divatszakmák
6. Életmód	– Napirend, időbeosztás – Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás) – Étkezési szokások a családban – Ételek, kedvenc ételek – Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben – Gyakori betegségek, sérülések, baleset – Gyógykezelés (házi orvos, szakorvos, kórházak)	– Az étkezési szokások hazánkban és más országokban – Ételspecialitások hazánkban és más országokban – A kulturált étkezés feltételei, fontossága – A szenvedélybetegségek – A gyógyítás egyéb módjai
7. Szabadidő, művelődés, szórakozás	– Szabadidős elfoglaltságok, hobbik – Színház, mozi, koncert, kiállítás stb. – Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport – Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, internet – Kulturális események	– A szabadidő jelentősége az ember életében – A művészet szerepe a mindennapokban – Szabadidősport, élsport, veszélyes sportok – A könyvek, a média és az internet szerepe, hatásai
8. Utazás, turizmus	– A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés – Nyaralás itthon, illetve külföldön – Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése – Az egyéni és a társas utazás előnyei és hátrányai	– A motorizáció hatása a környezetre és a társadalomra – Az idegenforgalom jelentősége
9. Tudomány és technika	– Népszerű tudományok, ismeretterjesztés – A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben	– A tudományos és technikai fejlődés pozitív és negatív hatása a társadalomra, az emberiségre

C) KOMMUNIKÁCIÓS HELYZETEK ÉS SZÁNDÉKOK**1. Kommunikációs helyzetek**

A vizsgázó az alábbi kommunikációs helyzetekben, illetve szerepekben nyilatkozhat meg szóban és/vagy írásban mindkét szinten.

Helyzet	Szerep
Áruházban, üzletben, piacon	vevő
Családban, családnál, baráti körben	vendéglátó, vendég
Étteremben, kávéházban, vendéglőben	vendég, egy társaság tagja
Hivatalokban, rendőrségen	ügyfél, állampolgár
Ifjúsági szálláson, campingben, panzióban, szállodában	vendég
Iskolában	tanuló, iskolatárs
Kulturális intézményben, sportlétesítményben, klubban	vendég, látogató, egy társaság tagja
Országhatáron	turista
Orvosnál	beteg, kísérő
Szolgáltató egységekben (fodrász, utazási iroda, jegyiroda, benzinkút, bank, posta, cipész, gyógyszerár stb.)	ügyfél
Szünidei munkahelyen	munkavállaló
Tájékozódás az utcán, útközben	helyi lakos, turista
Telefonbeszélgetésben	hívó és hívott fél
Tömegközlekedési eszközökön (vasúton, buszon, villamoson, taxiban, repülőn, hajón)	utas, útitárs

2. A kommunikációs szándékok listája

A táblázat azon kommunikációs szándékokat tartalmazza, amelyek nyelvi megvalósítása a középszintű vizsgán elvárható. Az egyes kommunikációs szándékokhoz a teljesség igénye nélkül gyűjtöttük a példákat.

A két szint között mennyiségi és minőségi különbség van. Emelt szinten a vizsgázónak a középszint követelményeihez képest több kommunikációs szándékot kell nyelvileg megvalósítania, valamint árnyaltabban és igényesebben kell kifejeznie magát. Az utolsó csoportban található kommunikációs stratégiák felsorolása nem teljes, csak ajánlásnak tekinthető.

1. A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

Megszólítás és arra reagálás

Köszönés, elköszönés és arra reagálás

Bemutakozás, bemutatás és ezekre reagálás

Telefonbeszélgetésnél megszólítás, bemutatkozás, más személy kérése, elköszönés és ezekre reagálás

Levélben megszólítás, elbúcsúzás

Szóbeli üdvözlétküldés

Érdeklődés horgylét iránt és arra reagálás

Köszönet és arra reagálás

Bocsánatkérés és arra reagálás

Gratuláció, jókívánások és azokra reagálás

2. Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Hála

Sajnálkozás, csalódottság

Öröm

Elégedettség, elégedetlenség

Csodálkozás

Remény

Félelem, aggodalom

Bánat, elkeseredés

Bosszúság

Együttérzés

3. Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Véleménykérés és arra reagálás, véleménynyilvánítás

Érdeklődés, érdektelenség

Tetszés, nem tetszés

Valaki igazának elismerése, el nem ismerése

Egyetértés, egyet nem értés

Helyeslés, rosszallás

Ellenvetés, ellenvetés visszautasítása

Elismerés kifejezése, dicséret és arra reagálás

Közömbösség

Ígéret

Akarat, szándék, terv
Kívánság, óhaj
Képesség, lehetőség, szükségesség, kötelezettség
Bizonyosság, bizonytalanság
Preferencia, érdeklődési kör kifejezése, illetve érdeklődés ezek iránt
Kritika, szemrehányás

4. Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek megnevezése
Dolgok, események leírása
Információkérés
Igenlő vagy nemleges válasz
Tudás, nem tudás
Válaszadás elutasítása
Bizonyosság, bizonytalanság
Ismerés, nem ismerés
Feltételezés
Emlékezés, nem emlékezés
Indoklás (ok, cél)

5. A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés, kívánság
Felszólítás, tiltás, parancs
Javaslat és arra reagálás
Rendelés
Meghívás és arra reagálás
Kínálás és arra reagálás
Reklamálás
Tanácskérés, tanácsadás
Figyelmeztetés
Engedély kérése, megadása, megtagadása
Segítségkérés és arra reagálás
Segítség felajánlása és arra reagálás

6. Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok (kommunikációs stratégiák)

Visszakérdezés, ismétléskérés
Nem értés
Betűzés kérése, betűzés
Felkérés lassabb, hangosabb beszédre
Beszélési szándék jelzése
Téma bevezetése

A középszintű vizsga két nyelvi szintet fog át: az Európa Tanács skálájának A2–B1 szintjeit. Az eltérő képességszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsőzetesség elve érvényesül. A feladatsorokat úgy állítják össze, hogy az A2 szinten lévő tanulók is le tudják tenni a vizsgát.

ÉRTÉKELES

- Az egyes vizsgarészek értékelése egymástól független.
- Minden vizsgarészben csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsgázónak mind az öt vizsgarészben az elérhető pontszámnak legalább a 10%-át teljesítenie kell.
- Minden vizsgarész elbírálása központilag kidolgozott javítási és értékelési útmutatók alapján történik.
- Az Olvasott szöveg értése, a Hallott szöveg értése és a Nyelvhelyesség vizsgarészek értékelési útmutatói tartalmazzák a lehetséges elfogadható válaszokat.
- Az Íráskészség és a Beszédkészség vizsgarészek értékelése központilag kidolgozott analitikus skálák alapján történik.
- Az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSBELI VIZSGA**OLVASOTT SZÖVEG ÉRTÉSE**

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben előforduló, különböző fajtájú autentikus szövegeket önállóan elolvasni, és az olvasási céloknak megfelelő mélységben megérteni.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie az értési céloknak megfelelő stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szövegben

A2:

- a lényegét (a szöveg célját) megérteni,
- eseménysorokat követni,
- kulcsinformációkat megérteni,

B1:

- a gondolatmenet lényegét megérteni,
- véleményeket, érvelést nagy vonalakban követni,
- egyes részinformációkat kiszűrni.

A vizsgarészben használt szöveg

- autentikus, esetleg kismértékben szerkesztett,
- tartalma, szerkezete, nyelve világos,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához,

A2:

- rövid, egyszerű,
- hétköznapi nyelven íródott, és főként gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz,

B1:

- rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos,
- hétköznapi nyelven íródott.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- utasítások (pl. feliratok, használati utasítások),
- tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, menetrend, prospektus, műsorfüzet),
- levelek,
- újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztő szövegek,
- egyszerű elbeszélő szövegek,
- irodalmi szövegek.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés, pl.:
 - = cím, kép, összegző mondat szöveg(rész)hez, bekezdéshez rendelése,
 - = kérdés és felelet egymáshoz rendelése,
 - = szavak, kifejezések, definíciók, szinonimák egymáshoz rendelése a szövegösszefüggés alapján,
 - = vélemények, kijelentések, események személyekhez kapcsolása,
 - = csoportosítás megadott kategóriák szerint,
- képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján,
- a szövegből kiemelt mellékmondat, mondat, bekezdés helyének azonosítása a szövegben,
- szöveg részeinek sorrendbe rakása,
- hiányos szöveg kiegészítése (szavak, kifejezések pótlása előre megadott listából vagy anélkül),
- hiányos mondatok kiegészítése a szöveg alapján,
- rövid választ igénylő nyitott kérdések.

A teszt feladattípológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a szövegtértés alábbi részkésztségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 3–4 szövegből és 3–4 feladatból áll. Egy feladaton belül egy hosszabb szöveg helyett előfordulhat több rövidebb szöveg is (pl. apróhirdetése). A feladatokhoz felhasznált szövegek egyttés terjedelme körülbelül 700–900 szó. A feladatsor körülbelül 25–35 itemből áll.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások idegen nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá váló átalakítása központi útmutató alapján történik.

NYELVHELYESSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

A2:

- az alapvető nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására mondat- és szövegszinten,

B1:

- gyakran használt nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten.

A vizsgarészben használt szöveg vagy szövegrészlet

- nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérő feladatoknál,
- autentikus, esetleg szerkesztett,
- tartalma, szerkezete, nyelve világos,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,

- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához,

A2:

- rövid, egyszerű,
- hétköznapi nyelven íródott, és főként gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz,

B1:

- rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos,
- hétköznapi nyelven íródott.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- hiányos mondatok vagy szövegek kiegészítése feleletválasztással (négy válaszlehetőség közül egy helyes kiválasztása),
- a szövegből kivett mondatrész helyének azonosítása a szövegkohéziós eszközök segítségével,
- hiányos szöveg kiegészítése önállóan vagy előre megadott szókészletből,
- megadott szavak képzett és/vagy ragozott alakjainak beillesztése a szövegbe,
- mondatátalakítás (az új mondat eleje vagy eleje és vége megadva),
- összekevert szavakból mondatalkotás.

A teszt feladattipológiaiilag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 3–4 feladatból, összesen körülbelül 25–30 itemből áll. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 350–500 szó.

A feladatok szövegre épülnek, a feladatsor legfeljebb egy mondat szintű feladatot tartalmaz.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások idegen nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik, amely tartalmazza az összes elfogadható választ.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

HALLOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e megérteni az adott nyelvterületen általánosan elfogadott nyelvhasználatról nem vagy csak kissé eltérő anyanyelvi beszédet az értési céloknak megfelelően.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie az értési céloknak megfelelő stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szöveg

A2:

- témáját felismerni,
- lényegét megérteni,
- kulcsfontosságú szavait megérteni,
- legalapvetőbb adatszerű információit kiszűrni,

B1:

- gondolatmenetét nagy vonalakban követni,
- egyes tényyszerű részinformációkat megérteni.

A vizsgarészben használt szöveg

- autentikus vagy autentikus hangzású (stúdiófelvétel),

- tematikusan megfelel a korosztály életpasztorátának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- anyanyelvi beszélők közvetítésével hangzik el,
- egy vagy több beszélő közvetítésével hangzik el,
- akusztikai minősége kifogástalan,
- hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához,

A2:

- hétköznapi nyelven hangzik el, szinte kizárólag gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz,
- lassú, de még normál beszédtempójú,
- a standard kiejtés(ek)nek megfelelő,
- tisztán artikulált,
- tartalmilag kifejezetten egyszerű,

B1:

- hétköznapi nyelven hangzik el, alapvetően gyakran használt nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkezik,
- normál tempójú,
- a standard kiejtés(ek)hez közel álló,
- tartalmilag és szerkezetileg mérsékelten összetett.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- közérdekű bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülőtéren, áruházban),
- rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő, információs szolgálatok: útinformáció, nyitva tartás, menetrend),
- utasítások (pl. utcán, repülőtéren, pályaudvaron),
- médiaközlemények (pl. időjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír),
- beszélgetések, telefonbeszélgetések,
- műsorrészletek,
- riportok, interjúk,
- beszámolók.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés (pl. személy és kijelentés, képek kiválasztása szöveghez),
- események sorrendjének megállapítása,
- nyomtatványok, űrlapok kitöltése,
- táblázat kitöltése,
- hiányos mondatok kiegészítése,
- rövid választ igénylő nyitott kérdések,
- ténybeli hibák azonosítása, javítása.

A teszt feladattípológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a szövegértés alábbi részkészségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 2–3 szövegből és 2–3 feladatból áll. Egy feladaton belül egy hosszabb szöveg helyett előfordulhat több rövidebb szöveg is. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 5–8 perc. A feladatsor körülbelül 20–25 itemből áll.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgat meg.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások idegen nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladatmeghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladatmeghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e magát az adott szinten idegen nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különböző kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a feladatban megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt),
- a megadott témákhoz kapcsolódó szövegeket írni (lásd *Témakörök* című részt),

A2:

- a személyével, illetve közvetlen környezetével kapcsolatos témákról írni,
- az adott témáról egyszerű kifejezéseket használva írni,
- egyszerű mondatokból álló rövid, összefüggő szöveget írni,
- a szöveg mondatai között lévő alapvető logikai kapcsolatokat egyszerű nyelvi eszközökkel (pl. a leggyakrabban használt kötőszavakkal) kifejezni,
- néhány egyszerű szerkezetet és alapvető helyesírási szabályt úgy használni, hogy a hibák ellenére érthető legyen a mondanivaló,

B1:

- ismert, köznapitémákról írni és véleményét is megfogalmazni,
- meglévő szókincsét változatosan használni,
- a szöveget megfelelően felépíteni és tagolni, a logikai viszonyok kifejezését szolgáló nyelvi eszközöket alkalmazni,
- a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelő stílust és hangnemet, választani,
- az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelő írásművet létrehozni,
- egyszerű nyelvtani szerkezeteket, nyelvi fordulatokat és a helyesírási szabályokat általában biztonságosan alkalmazni.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek

- meghatározott kommunikációs szándékkal jönnek létre,
- az olvasó számára világosak, érthetőek és alkalmasak a kommunikációs cél elérésére,
- szövegfajtája meghatározott,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megírásához nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:

- rövid személyes jellegű közlés (pl. üzenet, naplóbejegyzés),
- üdvözlőlap,
- meghívó,
- magánjellegű vagy intézménynek (pl. nyelviskolának) szóló levél.

A feladatok és a feladatsor felépítése

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

Az íráskészség mérése során meghatározott kommunikációs helyzetet teremtünk, azaz megadjuk a szituációt, amelyben az írásmű keletkezik, az ehhez illeszkedő szövegfajtát, továbbá meghatározzuk az írásmű célját, témáját és

címzettjét, valamint a szöveg írója és olvasója közötti kapcsolat jellegét. Mindezek meghatározzák a szöveg stílusát és hangnemt.

A feladatok a következő feladattípusok egy vagy több elemét tartalmazhatják:

- meghatározott szituációban megadott szempontok alapján történő szövegalkotás,
- verbális segédanyagok (pl. személyes feljegyzések, üzenetek, levelek, cikkek, felhívások, hirdetések, szórólapok stb.) alapján történő szövegalkotás és/vagy azokra való reagálás,
- vizuális segédanyagok (pl. ábrák, képek, képsorok, grafikonok, táblázatok stb.) alapján történő szövegalkotás.

Az irányító szempontok a téma alpontjait adják meg, a verbális és vizuális segédanyagok pedig gondolati és/vagy nyelvi segítséget nyújtanak az adott téma kidolgozásához.

A vizsgarész két feladatból áll. Az *első feladat* interakciós és tranzakciós szöveg. Ebben a feladatban a vizsgázó verbális és/vagy vizuális segédanyagra reagálva 40–80 szó terjedelmű közlést hoz létre (pl. üdvözlőlap, e-mail).

A *második feladatban* a vizsgázó hosszabb leíró, esetleg véleménykifejtő szöveget hoz létre megadott irányító szempontok alapján (pl. magánjellegű vagy intézménynek szóló levél). Az írás terjedelme 80–120 szó.

A második feladatban a vizsgázó két téma közül választhat.

A feladatmeghatározás, az irányító szempontok és a segédanyagok idegen nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a receptív készségeket mérő vizsgarészek nyelvi szintjénél.

A feladatok megoldásához nyomtatott szótár használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutatók alapján történik. Az értékelés alapjául szolgáló analitikus skálák magukban foglalják az értékelési szempontok részletes leírását is.

A két feladat értékelése egymástól független.

SZÓBELI VIZSGA

BESZÉDKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e az adott szinten gondolatait idegen nyelven szóban kifejezni és a kommunikációs szándékoknak megfelelő beszélgetést folytatni.

A vizsga azt méri, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédkészség, beszédértés) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a megadott helyzetekben és szerepekben, a feladatnak megfelelő kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt),
- a megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* című részt),
- a kommunikációs stratégiákat a szintnek megfelelően, hatékonyan alkalmazni (pl. beszélgetést elkezdeni, fenntartani és befejezni),

A2:

- saját magáról és közvetlen környezetéről egyszerű, begyakorolt nyelvi eszközökkel röviden és többnyire érthetően megnyilatkozni,
- egyszerű, begyakorolt beszélgetésekben részt venni,
- kiszámítható, mindennapi helyzetekben rutin feladatokat megoldani (pl. vásárlás),
- érezhető akcentusa és esetenként akadozó beszédtempója ellenére többnyire érthetően beszélni,

B1:

- az egyszerű nyelvi eszközök széles skáláját rugalmasan használni, és ezzel mondanivalójának nagy részét egyszerűen kifejezni,
- ismerős témáról folyó társalgásban részt venni,
- kevésbé begyakorolt mindennapi helyzetekben felmerülő feladatokat megoldani,

- viszonylag folyékonyan elmondani egy történetet, beszámolni élményeiről és érzéseiről,
- érezhető akcentusa és esetleg lassú beszédtempója ellenére érthetően beszélni.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgafeladatokban előforduló helyzetek és szerepek a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

A feladatok tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének, és teljesítésükhöz nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A feladatmeghatározás egyértelműen megadja a szituációt és a vizsgázó szerepének leírását.

A vizsgabeszélgetésben az aktív szerepet a vizsgázó játssza.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- társalgás,
- szerepjáték,
- önálló témakifejtés verbális vagy vizuális segédanyagok alapján.

A vizsga két vagy három feladtból áll. A vizsga rövid *bevezető kérdésekkel* kezdődik, amelynek célja az, hogy a vizsgázó ráhangolódjon az idegen nyelv használatára. Az itt elhangzottakat nem értékelik.

A *társalgási feladatban* a vizsgázó néhány olyan kérdésre válaszol, amelyek saját személyéhez, közvetlen környezetéhez és hétköznapi tevékenységeihez kapcsolódnak. A társalgás három témát érint röviden. Ez a feladat el is hagyható, ezt az adott nyelv vizsgaleírása szabályozza.

A *szerepjáték* során a vizsgázónak a mindennapi élet helyzeteihez hasonló szituációban kell részt vennie, amelyben partnere a vizsgáztató. A vizsgázó feladata az, hogy az előre meghatározott helyzetben, a meghatározott cél elérése érdekében különböző kommunikációs szándékok felhasználásával beszélgetést (tranzakciót vagy interakciót) folytasson, azaz szükség esetén megfelelő kérdéseket tegyen fel, illetve az elhangzottakra megfelelően reagáljon. A vizsgázó számára készült leírás rögzíti a szituációt, a szerepeket és az elérendő célt, továbbá tartalmazhat néhány szavas szöveget, egyszerű képet, rajtot, ábrát. A feladathoz készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az előre megtervezett közbeszólásokat, kérdéseket és megjegyzéseket is.

Az *önálló témakifejtés feladatban* a vizsgázónak egy adott, hétköznapi témához kapcsolódóan kell gondolatait, véleményét összefüggően kifejtenie verbális vagy vizuális segédanyagok alapján. A vizsgázónak ebben a feladatban vagy két kép (fénykép, rajz) és megadott irányítószempontok alapján kell beszélnie egy adott témáról, vagy csak irányító szempontok alapján. Ezt az adott nyelv vizsgaleírása szabályozza. Ebben az esetben a vizsgázó számára készült feladatlap tartalmazza a témát és négy megadott irányító szempontot. Az irányító szempontok egyrészt segítségül szolgálnak, másrészt megakadályozzák, hogy a vizsgázó előre megtanult szövegeket mondjon el. A vizsgáztató szükség esetén segítő kérdéseket tehet föl. A feladathoz készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az előre megtervezett segítő kérdéseket és megjegyzéseket is. A vizsgázó két téma közül választhat.

A feladatsort a vizsgázó húzza. A kihúzott feladatsor az összes feladatot tartalmazza, amennyiben valamelyik feladatnál választási lehetőség van, úgy ebből a feladtból a feladatlapon két különböző található. A feladatok kidolgozásához felkészülési idő nincs, de feladatok végiggondolásához a vizsgázónak rövid (körülbelül fél perc) gondolkodási idő áll rendelkezésére.

A feladatmeghatározás és a verbális segédanyagok idegen nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a receptív készségeket mérő vizsgarészek nyelvi szintjénél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központilag kidolgozott analitikus skála alapján történik, amely tartalmazza az értékelési szempontok részletes leírását is.

A feladatok értékelése egymástól független.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az írásbeli vizsga időtartama 240 perc, a szóbeli vizsgáé 20 perc.

A következő táblázat bemutatja a vizsga részeit a lebonyolítás sorrendjében, továbbá az egyes vizsgarészek időtartamát és arányát az értékelésben.

Vizsgarész		Időtartam (perc)	Arány (%)	Pont
Írásbeli	Olvasott szöveg értése	70	20	30
	Nyelvhelyesség	50	20	30
	SZÜNET			
	Hallott szöveg értése	30	20	30
	Íráskészség	90	20	30
Szóbeli	Beszédkészség	20	20	30
	Összesen:	—	100	150

Az emelt szintű vizsga az Európa Tanács skálája B2 szintjének felel meg. Az eltérő képesség- és tudásszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsőzetesség elve érvényesül.

Értékelés

- Az egyes vizsgarészek értékelése egymástól független.
- Minden vizsgarészben csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsgázónak mind az öt vizsgarészben az elérhető pontszámnak legalább a 10%-át teljesítenie kell.
- Minden vizsgarész elbírálása központilag kidolgozott javítási és értékelési útmutatók alapján történik.
- Az Olvasott szöveg értése, a Hallott szöveg értése és a Nyelvhelyesség vizsgarészek értékelési útmutatói tartalmazzák a lehetséges elfogadható válaszokat.
- Az Íráskészség és a Beszédkészség vizsgarészek értékelése központilag kidolgozott analitikus skálák alapján történik.
- Az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSBELI VIZSGA

OLVASOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben előforduló, különböző fajtájú autentikus szövegeket önállóan elolvasni, és az olvasási céloknak megfelelő mélységben megérteni.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie az értési céloknak megfelelő stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szövegben

- a gondolatmenetet követni,
- véleményeket, érvelést követni,
- az információkat megfelelő részletességgel megérteni,
- a szerző álláspontjára következtetni,
- a szerző, illetve a szereplők érzéseire, érzelmeire következtetni.

A vizsgarészben használt szöveg

- autentikus, esetleg kismértékben szerkesztett,
- tartalma, szerkezete, nyelve világos,
- hosszabb, nyelvileg és tartalmilag összetettebb,
- konkrét vagy elvont témájú,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,

- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- utasítások (pl. használati utasítások),
- tájékoztató szövegek (pl. műsorfűzet),
- levelek,
- újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztő szövegek,
- egyszerű elbeszélő szövegek,
- irodalmi szövegek,
- publicisztikai írások.

A két szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés, pl.:
 - = cím, kép, összegző mondat szöveg(rész)hez, bekezdéshez rendelése,
 - = kérdés és felelet egymáshoz rendelése,
 - = szavak, kifejezések, definíciók, szinonimák egymáshoz rendelése a szövegösszefüggés alapján,
 - = vélemények, kijelentések, események személyekhez kapcsolása,
 - = csoportosítás megadott kategóriák szerint,
- képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján,
- a szövegből kiemelt mellékmondat, mondat, bekezdés helyének azonosítása a szövegben,
- szöveg részeinek sorrendbe rakása,
- hiányos szöveg kiegészítése (szavak, kifejezések pótlása előre megadott listából vagy anélkül),
- hiányos szövegösszefoglalás kiegészítése,
- (rövid választ igénylő) nyitott kérdések.

A teszt feladattípológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a szövegértés alábbi részkészségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 3–4 szövegből és 3–4 feladatból áll. Egy feladaton belül egy hosszabb szöveg helyett előfordulhat több rövidebb szöveg is. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 1200–1400 szó. A feladatsor 25–35 íteimből áll.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások idegen nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

NYELVHELYESSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten.

A vizsgarészben használt szöveg vagy szövegrészlet

- nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérő feladatoknál,
- autentikus, esetleg szerkesztett,
- tartalma, szerkezete, nyelve világos,
- hosszabb, nyelvileg és tartalmilag összetettebb,
- konkrét vagy elvont témájú,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához.

A két szint közötti különbség a nyelvtani és lexikai szerkezetek komplexitásában és a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg.

Középszinten a vizsgázó képes az alapvető nyelvtani és lexikai szerkezetek helyes felismerésére, illetve helyes használatára. *Emelt szinten* a vizsgázó változatos és komplexebb nyelvtani és lexikai szerkezetek helyes felismerésére és pontos használatára is képes.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- hiányos szövegek kiegészítése feleletválasztással (négy válaszlehetőség közül egy helyes kiválasztása),
- a szövegből kivett mondatrész helyének megtalálása a szövegkohéziós eszközök segítségével,
- hiányos szöveg kiegészítése önállóan vagy előre megadott szókészletből,
- megadott szavak képzett és/vagy ragozott alakjainak beillesztése a szövegbe,
- hibaaazonosítás.

A teszt feladattipológiaiilag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 4–5 feladatból, körülbelül 40–45 itemből áll, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 550–750 szó.

Valamennyi feladat szövegre épül.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások idegen nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik, amely tartalmazza az összes elfogadható választ.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

HALLOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e megérteni az adott nyelvterületen általánosan elfogadott nyelvhasználattól nem vagy csak kissé eltérő anyanyelvi beszédet az értési céloknak megfelelően.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie az értési céloknak megfelelő stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szöveg

- gondolatmenetét részleteiben is követni,

- egyes tényyszerű részinformációt megérteni,
- megértésén túl a szövegkörnyezetből következtetni az egyes beszélők álláspontjára,
- megértésén túl a szövegkörnyezetből következtetni a beszélők érzelmeire és egymáshoz való viszonyára.

A vizsgarészben használt szöveg

- autentikus vagy autentikus hangzású (stúdiófelvétel),
- változatos nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkező,
- természetes, a szöveg jellegének megfelelően változatos tempójú,
- tartalmilag és szerkezetileg összetett,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- anyanyelvi beszélők közvetítésével hangzik el,
- egy vagy több beszélő közvetítésével hangzik el,
- akusztikai minősége kifogástalan,
- hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- közérdekű bejelentések, közlemények,
- rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő),
- utasítások,
- médiaközlemények (pl. rövid hír),
- beszélgetések, telefonbeszélgetések,
- műsorrészletek,
- riportok, interjúk,
- beszámolók,
- általános érdeklődésre számot tartó témáról szóló ismeretterjesztő szövegek.

A két szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg.

A szövegértés nehézségi fokát további tényezők is befolyásolhatják, mint például a beszédtempó, a beszélők száma, az artikuláció, a háttérzajok.

Középszinten a vizsgázónak döntően a mindennapi élet helyzeteiben elhangzó szövegeket kell megértenie, amelyek tartalmilag és szerkezetileg egyértelműek. *Emelt szinten* olyan szövegek is előfordulhatnak, amelyek az adott témát az általánosítás szintjén közelítik meg és árnyalt közléseket, véleményeket és ellenvéleményeket is tartalmaznak.

Középszinten a szövegek nyelviileg egyszerűbbek, *emelt szinten* pedig a művelt köznyelv összetettebb, választékosabb formái is előfordulnak.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés (pl. személy és kijelentés, képek kiválasztása szöveghez),
- események sorrendjének megállapítása,
- térképkövetés,
- űrlapok kitöltése,
- táblázatok kitöltése,
- hiányos mondatok kiegészítése,
- hiányos szöveg kiegészítése,
- (rövid választ igénylő) nyitott kérdések,
- ténybeli hibák azonosítása, javítása.

A teszt feladattípológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a szövegértés alábbi részkészségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 2–4 szövegből és 2–4 feladatból áll. Egy feladaton belül egy hosszabb szöveg helyett előfordulhat több rövidebb szöveg is. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 8–10 perc. A feladatsor körülbelül 25–35 itemből áll.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgat meg.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások idegen nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladatmeghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladatmeghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e magát az adott szinten idegen nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különböző kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a feladatban megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt),
- a megadott témákhoz kapcsolódó szövegeket írni (lásd *Témakörök* című részt),
- a megadott témákat általános nézőpontból is tárgyalni,
- álláspontját viszonylag árnyaltan, érvelését rendszerzetten kifejteni,
- a nyelvi eszközök széles skálájának változatos alkalmazásával összefüggő, megfelelően tagolt, logikusan felépített szöveget létrehozni,
- a nyelvtani struktúrákat valamint a helyesírás szabályait rendszerszerű hibák nélkül, nagy biztonsággal alkalmazni,
- a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelő stílust és hangnemet, választani,
- az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelő írásművet létrehozni.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek

- meghatározott kommunikációs szándékkal jönnek létre,
- az olvasó számára világosak, érthetőek és alkalmasak a kommunikációs cél elérésére,
- szövegfajtája meghatározott,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megírásához nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:

- magánjellegű vagy intézménynek szóló levél,
- olvasói levél,
- cikk (diák)újság számára.

A két szint közötti különbség a témák megközelítésében, a létrehozandó szövegek terjedelmében a nyelvi megformálás jellemzőiben jelenik meg.

A témák megközelítésében az a lényeges különbség, hogy *középszinten* a vizsgázó személyes nézőpontból ír hozzá közel álló, mindennapi, személyével kapcsolatos vagy őt érdeklő témákról, míg *emelt szinten* az adott témát általánosabban is képes megközelíteni, és átfogó problémaként tárgyalni.

A nyelvi megformálásra az jellemző, hogy *középszinten* a vizsgázó röviden, egyszerűen, összefüggő mondatokban, *emelt szinten* pedig részletesen, változatos szókinccsel, nyelviileg igényesebben és pontosabban ír.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

Az íráskészség mérése során meghatározott kommunikációs helyzetet teremtünk, azaz megadjuk a szituációt, amelyben az írásmű keletkezik, az ehhez illeszkedő szövegfajtát, továbbá meghatározzuk az írásmű célját, témáját és címzettjét, valamint a szöveg írója és olvasója közötti kapcsolat jellegét. Mindezek meghatározzák a szöveg stílusát és hangnemét.

A feladatok a következő feladattípusok egy vagy több elemét tartalmazhatják:

- meghatározott szituációban megadott szempontok alapján történő szövegalkotás,
- verbális segédanyagok (pl. személyes feljegyzések, üzenetek, levelek, cikkek, felhívások, hirdetések, szórólapok stb.) alapján történő szövegalkotás és/vagy azokra való reagálás,
- vizuális segédanyagok (pl. ábrák, képek, képsorok, grafikonok, táblázatok stb.) alapján történő szövegalkotás.

Az irányító szempontok a téma alpontjait adják meg, a verbális és vizuális segédanyagok pedig gondolati és/vagy nyelvi segítséget nyújtanak az adott téma kidolgozásához.

A vizsgarész két feladatból áll. Mindkét feladatot megadott szempontok alapján kell kidolgozni. Az *első feladat* egy rövidebb, interakciós és tranzakciós szöveg, a *második feladat* egy hosszabb, véleménykifejtő szöveg létrehozása. A vizsgázónak az első feladatban körülbelül 100–150 szót, a második feladatban körülbelül 200–250 szót kell írnia. A második feladatban a vizsgázó két téma közül választhat.

A feladatmeghatározás, az irányító szempontok és a segédanyagok idegen nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a receptív készségeket mérő vizsgarészek nyelvi szintjénél.

A feladatok megoldásához nyomtatott szótár használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutatók alapján történik. Az értékelés alapjául szolgáló analitikus skálák magukban foglalják az értékelési szempontok részletes leírását is.

A két feladat értékelése egymástól független.

A dolgozatokat két értékelő javítja a megadott szempontok alapján.

SZÓBELI VIZSGA

BESZÉDKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e az adott szinten gondolatait idegen nyelven szóban kifejezni és a kommunikációs szándékoknak megfelelő beszélgetést folytatni.

A vizsga azt méri, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédkészség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a megadott helyzetekben és szerepekben, a feladatnak megfelelő kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt),
- a megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* című részt),
- a kommunikációs stratégiákat a szintnek megfelelően, hatékonyan alkalmazni (pl. beszélgetést elkezdeni, fenntartani és befejezni),
- folyékonyan, helyesen és hatékonyan használni a nyelvet,
- gondolatait, álláspontját következetesen, folyamatosan kifejtteni,
- a megadott témákat általánosabb nézőpontból is tárgyalni,
- folyamatosan és természetesen részt venni a különböző témájú társalgásokban,
- bonyolultabb, váratlan elemeket is tartalmazó feladatokat sikeresen megoldani,

- elmagyarázni álláspontját, világosan érvelni,
- enyhe akcentusa ellenére természetes kiejtéssel, hanglejtéssel és normál beszédtempóban beszélni.

A két szint közötti különbség a témák megközelítésében és a nyelvi teljesítmény színvonalában, azaz a nyelvi megformálás jellemzőiben jelenik meg.

A témák megközelítésében az a lényeges különbség, hogy *középszinten* a vizsgázó a megadott témakörökön belül a személyes vonatkozásokat fejti ki. *Emelt szinten* a vizsgázó az adott témákról az általánosítás szintjén is tud beszélgetni és véleményt nyilvánítani.

A nyelvi megformálásra az jellemző, hogy *középszinten* a vizsgázó el tudja érni, hogy az adott helyzetben kommunikáció jöjjön létre, és ezáltal szándéka megvalósul. Rövid, egyszerű mondatokban fejezi ki magát. *Emelt szinten* a vizsgázó választékosan, árnyaltabban fejezi ki magát.

A feladatok és a feladatsorok jellemzői

A vizsgafeladatokban előforduló helyzetek és szerepek a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

A feladatok tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének, és teljesítésükhöz nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A feladatmeghatározás egyértelműen meghatározza a szituációt és a vizsgázó szerepének leírását.

A vizsgabeszélgetésben az aktív szerepet a vizsgázó játssza.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- társalgás,
- vita (véleménykülönbség megjelenítése és áthidalása),
- önálló témakifejtés verbális és vizuális segédanyagok alapján.

A vizsga két vagy három feladtból áll. A vizsgarész rövid *bevezető társalgással* kezdődik, amelynek célja az, hogy a vizsgázó ráhangolódjon az idegen nyelv használatára. Az itt elhangzottakat nem értékeljük.

A *társalgási feladat* azt méri, hogy a vizsgázó képes-e olyan témákat érintő beszélgetésben részt venni, amelyek nem hétköznapi tevékenységéhez, hanem elvontabb jelenségekhez kapcsolódnak. Ez a feladat elhagyható, ezt az adott nyelv vizsgaleírása szabályozza.

A *vita feladat* során a vizsgázónak egy adott témához kapcsolódó provokatív állítást kell megvitatnia a vizsgáztatóval. A vizsgázó feladata az, hogy az adott állítás mellett, vagy ellen érveljen, kifejtse álláspontját, és reagáljon vitapartnere álláspontjára. A feladathoz készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az adott témához kapcsolódó lehetséges érveket, amelyeket a vizsgáztató a beszélgetés során használhat.

Az *önálló témakifejtésben* a vizsgázónak egy általánosabb témáról kell gondolatait, véleményét részletesen és összefüggően kifejtenie. Ehhez verbális és vizuális segédanyagok (képek, rajzok, grafikonok stb.) állnak rendelkezésére. A feladathoz készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az előre megtervezett segítő kérdéseket és megjegyzéseket is. A vizsgázó két téma közül választhat.

A feladatsort a vizsgázó húzza. A kihúzott feladatsor az összes feladatot tartalmazza, amennyiben valamelyik feladatnál választási lehetőség van, úgy ebből a feladtból a feladatlapon két különböző található. A feladatok kidolgozásához felkészülési idő nincs, a de feladatok végiggondolásához a vizsgázónak rövid (körülbelül feladatonként fél perc) gondolkodási idő áll rendelkezésére.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások és a verbális segédanyagok idegen nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központilag kidolgozott analitikus skála alapján történik, amely tartalmazza az értékelési szempontok részletes leírását is.

A feladatok értékelése egymástól független.

A vizsgán a vizsgázó teljesítményét két vizsgáztató értékeli a megadott szempontok alapján.

EMBER- ÉS TÁRSADALOMISMERET, ETIKA

Az ember- és társadalomismeret, etika érettségi vizsga sajátosságai

A jelen megismerésére irányuló új modernizációs tartalmak – köztük az *Emberismeret és etika*, valamint a *Társadalomismeret* – a kerettantervek nyomán az ún. modul tárgyak formájában kerültek be a magyar közoktatásba. A modul tárgyak olyan kis óraszámú (heti egy óránál kisebb órakerettel rendelkező) „fél-tantárgyak”, amelyek többnyire csak integrált formában létezhetnek a gyakorlatban.

Az elmúlt évek iskolai gyakorlata azonban azt mutatta, hogy a hagyományos tantárgyak – a *társadalomismeret* esetében a *történelem*, az *emberismeret és etika* esetében a *filozófia* – oly módon integrálták az új modul tárgyak tananyagát (tartalmát és speciális módszertanát), hogy azok sajátos arcúata fokozatosan megszűnt, „fölszívódott” az integráló tantárgyakban. Mindez tehát azt jelenti, hogy ezeknek a tárgyaknak a tananyagából kizárólag akkor tehető teljes jogú érettségi, ha az adott iskola a szabadon felhasználható órakeretéből kibővíti a modul tárgyak órakeretét, ami széles körben nem igazán várható.

Szükségesnek látszott tehát ezeknek a tartalomnak olyan oktatási keretben történő megjelenítése is, amely az iskolák egy része számára önálló – „érettségiképes” – tantárgyként írja le ezt a területet. Konkrétan mindez azt jelenti, hogy az *Ember- és társadalomismeret, etika* – bár a két modul tárgy tartalmaiból és módszeriből szerveződik – egy új önálló tantárgyként jelenhet meg az iskolában, s komoly eséllyel pályázhat arra is, hogy teljes értékű érettségi tárggyá váljon.

Ezen a területen azért is fontos egy új komplex jelenismereti tárgy megjelenjen, mert a két modul tárgy – az *Emberismeret és etika*, valamint a *Társadalomismeret* – kerettanterve, illetve érettségi követelményrendszere meglehetősen túlszűfoltta és szaktudományos jellegűvé vált. Mindez annak köszönhető, hogy a különböző társadalomtudományok – pszichológia, szociálpszichológia, szociológia, politológia, közgazdaságtan –, illetve a különböző filozófiai megközelítések – etika, humánökológia – minél több tudásanyagot igyekeztek „belepréselni” az amúgy is roppant kis óraszámú modul tárgyak keretébe – ráadásul pl. társadalomismeretből két különböző irányú változat összevonásából jött létre a végleges kerettantervi változat, illetve érettségi követelményrendszer. Ugyanakkor nagyon fontos a különböző szaktudományos megközelítések megőrzése is: az új tárgy tehát természetesen megőrzi interdiszciplináris jellegét.

A tananyag rendezőelvét azonban nem a különböző tudományágak egymásmelletti adja, hanem a tárgy pedagógiai funkciója: a diákok szocializációjának segítése. A társadalomtudományok sokfélesége tehát legfőképpen keresztntantervi formában jelenik majd meg. Például a család témakörénél mindenképpen megjelennek az etikai, pszichológiai, közgazdasági, jogi stb. aspektusok is. Az *Ember- és társadalomismeret, etika* újdonsága tehát nem az egyes elemek fogalmilag megragadható tartalmában van – pl. itt is és a *Társadalomismeret* modul tárgy követelményrendszerében is szó esik a társadalmi rétegződésről –, hanem a funkciójában és az anyag elrendezésében. Az itt megjelenő tananyag célja és jellege megfeleltethető a hagyományosan nevelői feladatokat ellátó osztályfőnöki órák lehetséges tematikájának is. Ebből következően nagymértékben csökkent az elvont, fogalmi jellegű tananyag, hogy hely és idő maradjon a személyes és élményszerű feldolgozási módok számára.

A vizsga általános céljai

Az *Ember- és társadalomismeret, etika* érettségi követelményeiben – mind középszinten, mind emelt szinten – két nagyon fontos elvárás fogalmazódik meg. Egyrészt az, hogy a vizsgázó minél több ismeretet gyűjtsön az őt körülvevő társadalmi viszonyokról, együttélési szabályokról és mintákról. Másrészt annak bemutatása, hogy a vizsgázó mennyire képes megszerzett ismereteit személyes formában – önálló véleményeként – elmondani. Ez részben azt jelenti, hogy saját élményeit és tapasztalatait mennyiben képes általános formában is megfogalmazni, részben pedig azt, hogy a fölvetődő általánosabb kérdésekre és problémákra tud-e konkrét példákat és eseteket mondani.

A vizsga két szintje

Mind középszintű, mind emelt szintű vizsga két részből áll:

- írásbeliből
- szóbeliből.

A középszintű vizsga elsősorban az alapvető ismeretek elsajátítását, a készség szintű fogalomhasználatot méri, valamint annak kiderítésére irányul, hogy a diákok mennyire képesek értelmezni a körülöttük lévő világot. Az emelt

szint vizsgája *tudományosabb* jellegű, ugyanis az emelt szintű vizsga legfőképpen a felsőoktatásban tovább tanulni szándékozó vizsgázó képességeit és ismereteit vizsgálja. Ez azt jelenti, hogy a vizsga a jelöltektől a középszintű követelményeket meghaladó bonyolultabb ismeretszerzési eljárásokban való jártasságot feltételez, összetettebb és önállóbb rendszerezési, alkalmazási, összehasonlítási és elemzési szempontokat, valamint magasabb fokú gondolkodási, önállóbb ítéletalkotási képességeket vár el.

Fontos megjegyezni, hogy a középszintű követelmények egésze vonatkozik az emelt szintre is: az emelt szint számára megfogalmazott követelmények a középszinthez képest kiegészítésként értelmezendők. Ebből az is következik, hogy egy-egy témakör követelményeinek részletező leírását a középszint követelményei tartalmazzák.

RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

– Kompetenciák és témakörök –

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1. Az ember, mint biológiai, társadalmi és szellemi lény	Mutassa be irodalmi példákon keresztül, hogy mit jelent az ember természeti és társadalmi mivolta. Mutassa be, hogy az embernek milyen lehetőségei és milyen korlátjai fakadnak természeti, illetve társadalmi lény mivoltából. Értelmezze az embert, mint egyidejűleg különböző közösségekhez tartozó lényt.	Értelmezze az ember fogalmát biológiai, történelmi, pszichológiai és filozófiai szempontból. Példákon keresztül értelmezze a beszéd, a fogalmi gondolkodás, az emlékezet, a képzelet és a tanulás jelentőségét az öntudatos én kialakulásában.
2. Az ember, mint meghatározott és szabad, értékelő és erkölcsi lény	Világítsa meg különböző példákon keresztül, hogy az ember számára milyen értékek lehetségesek. Életről vett vagy irodalmi példákon keresztül mutasson be néhány olyan szituációt, ahol különböző értékek ütköznek. Legyen tisztában a szabadság, az identitás és a lelkiismeret fogalmával, saját identitásával, önértékelése alapjaival.	A szabadság értelmezése különféle bölcséleti iskolák felfogása szerint. Érveljen meggyőződése szerint „a cél szentesíti az eszközt” kijelentéssel szemben illetve mellette. Értelmezze a „Választásra vagyunk ítélve” kijelentést. Mutasson rá a szabadság – felelősség összefüggéseire.
3. Szokás, erkölcs és jog	Ismerje és legyen képes megkülönböztetni a társadalmi együttélés alapvető erkölcsi és jogi szabályait. Magyarázza el eredetüket, rendeltetésüket és változásuk okait. Mondjon példát esetleges ütközésükre. Legyen tisztában a gyermeki, a diák- és az emberi jogokkal.	Tudja, hogy milyen alapvető jogágak léteznek, és legyen képes konkrét példákat ezekbe besorolni. Legyen tisztában az alkotmány alaptörvény jellegével, a törvények és törvényhozók társadalmi szerepével, a jogszabályi hierarchia mibenlétével. Tudjon beszélni a bűn erkölcsi és jogi megítéléséről.
4. Az ember közvetlen környezete: család, párkapcsolat, barátság, közösségi kapcsolatok	Értelmezze a családot, mint társadalmi, érzelmi, gazdasági közösséget, és mutasson rá ezek történelmileg változó hangsúlyeltolódásaira. Legyen tisztában a családi munkamegosztás és a családi költségvetés jellemzőivel. Tudjon beszélni a nők és a férfiak társadalmi szerepéről és a párkapcsolat felelősségéről. Az életből vett és irodalmi példák segítségével érzékeltesse: a barátság és a szerelem sajátosságait. Vázolja az iskola szocializációs szerepét.	Példák segítségével tudjon a családdal kapcsolatban néhány lehetséges jogi vonatkozást említeni. Foglaljon állást, mennyiben esik szexuális viselkedésünk erkölcsi és mennyiben jogi megítélés alá. Mít gondol a szerelem és a házasság jövőjéről. A közösségi kapcsolatok milyen típusait tudja megkülönböztetni.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5. A mi kis ügyeink	Tudjon csekket, ajánlott vényt, lakcímbejelentőt, útlevél- és vízumkérelmet kitölteni. Menetrendet, banki számlakivonatot értelmezni, kérvényt, meghatalmazást, fellebbezést írni. Legyen tisztában azzal, hogy hétköznapi ügyeit mely hatóságoknál lehet intézni.	Tudjon különbséget tenni a jogos és jogtalan között. Ismerje a szerződések alapvető formai és tartalmi követelményeit, a jogorvoslati lehetőségeket.
6. Gazdaság, a munka világa, pályaorientáció	Ismerje a gazdasági növekedés, stagnálás, foglalkoztatottság, munkanélküliség, infláció, külső és belső egyensúly, fogalmát. Legyen képes bemutatni az alapvető jogokat, szerepeket és konfliktustípusokat a munka világán belül. Ismerje a pályaválasztás és a munkába lépés általános lehetőségeit a mai Magyarországon. Ismerje az önéletrajzírás és az álláskeresés alapvető „szabályait”.	Legyen képes bemutatni a munka világának átalakulását a globalizáció korában. Pénzügyi adatok alapján tudjon véleményt formálni a magyar gazdaság állapotáról.
7. Társadalmi rétegződés és társadalmi mobilizáció	Legyen tisztában a mai magyar társadalom rétegződésének fő jellemzőivel: a lélekszám változásai, a szociális összetétel, etnikai és felekezeti viszonyok, a területi elhelyezkedés kérdései. Ismerje a társadalmi mobilitás, a hátrányos helyzet és a deviancia fogalmát.	Legyen képes különböző társadalmi problémák azonosítására, összetevőik felismerésére, ezek megvitatására, és a velük kapcsolatos önálló véleményalkotásra.
8. A közélet és a politika világa	Ismerje a Magyar Köztársaság állami és közigazgatási intézményrendszerét, az alkotmányosság és a demokrácia alapelveit, valamint mindezek működésének fő jellemzőit. Ismerje a helyi társadalom fogalmát és működését. Ismerje az iskolai érdekérvényesítés néhány módját és a diákönkormányzat lehetőségeit.	Ismerje a magánérdek, közakarat, autonómia és szolidaritás fogalmait. Példák segítségével mutassa be az egyéni és a közösségi jogok viszonyát. Legyen képes felsorolni az alapvető politikai, szociális és kisebbségi jogokat, legyen tisztában ezek tartalmával. Legyen képes konkrét példák segítségével ismertetni az önkormányzatiság elvét. Legyenek ismeretei arról, hogy milyen nemzetközi konfliktusok vannak jelenleg a világban.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
9. Hovatartozásaink: szülő- és lakóhelyünk, hazánk és Európa, magyarságunk és európaiságunk	Ismerje a kulturnemzet, politikai nemzet, etnikum, többség és kisebbség fogalmak jelentését. Ismerje a határainkon kívül élő magyarság sajátos helyzetét és területi elhelyezkedését. Ismerje az Európai Unió alapvető intézményrendszerét, és Magyarország helyzetét az Európai Unión belül. Legyen tisztában az „európai polgárság”-ból adódó lehetőségekkel: jogokkal és kötelezettségekkel.	Tudja értelmezni a nemzeti szuverenitás fogalmát és jelentőségét a globalizáció korában. Hasonlítsa össze a magyar nemzettudat sajátosságait más népek önszemléletéről szerzett ismereteivel. Legyen képes bemutatni az európai integráció legfőbb sajátosságait. Legyen képes röviden összefoglalni, hogy az európai integráció milyen előnyökkel és milyen hátrányokkal jár Magyarország számára.
10. Életszínvonal, életmód, az élet minősége, boldogulás és boldogság	Ismerje az életszínvonal, életmód és az élet minősége fogalmak jelentését. Az életből vett és irodalmi példák segítségével érzékeltesse a kellemes, a hasznos és a boldog élet közti különbséget.	Életmódtípusok a mai Magyarországon, értékrendek, életutak. Az életből vett és irodalmi példák segítségével mutassa be az élvezet, az öröm és a boldogság közötti különbségeket.
13. Globális gazdasági, társadalmi és erkölcsi kihívások	Tudjon példákat mondani azokra a globalizációs kihívásokra, amelyek a mai Magyarországot is érintik. Legyen képes bemutatni, hogy milyen hatást gyakorol a természeti környezetre a technikai civilizáció és a gazdasági növekedés. Ismerje a legjelentősebb nemzetközi szervezeteket.	Ismerje napjaink demográfiai problémáinak társadalmi és gazdasági okait és következményeit. Legyen képes bemutatni, miként hatnak a modern informatikai és távközlési rendszerek a tanulásra és a tapasztalatszerzésre, valamint a személyek közötti érintkezésre. Legyen képes értelmezni, hogy miért fontos a kulturális sokféleség megőrzése. Legyen képes röviden összefoglalni a fenntartható fejlődés társadalmi, politikai és gazdasági alapelveit

A KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA**A VIZSGA SZERKEZETE**

Vizsgaformák és vizsgatartalmak		
Vizsganem	Tartalmi szerkezet	Időtartam
Írásbeli (projekt) vizsga	Egy nagyobb téma feldolgozása	Az utolsó tanév folyamán készíti a vizsgázó
Szóbeli vizsga	Tétel	10 perc
	A projektmunka megvédése	10 perc

A feladatok kijelölése

A projektfeladat esetében három – központilag megadott – témából kell választania a vizsgázónak.
A szóbeli tételeket a megadott témakörök alapján a vizsgáztató szaktanár állítja össze

Értékelés

Írásbeli (projekt) vizsga	Szóbeli vizsga
A központilag megadott értékelési útmutató alapján a szaktanár értékeli a projekt munka folyamatát és eredményét.	A szóbeli vizsga eredményére a vizsgáztató szaktanár (szaktanárok) tesz javaslatot a bizottság számára
Projektmunka	Szóbeli
A projektkészítés folyamata 30%	Tétel 80%
A projektmunka eredménye 50%	
A projekt szóbeli megvédése 20%	
100 pont	50 pont
Amennyiben a projektmunka a szaktanár szerint értékelhetetlen – a vizsgázó nem végezte el a megbeszélte feladatokat, nem önállóan dolgozott stb. –, akkor a vizsgázó nem tehet szóbeli érettségét.	

ÍRÁSBELI (PROJEKT) VIZSGA

A középszintű írásbeli vizsga elsősorban a vizsgázó önállóságát, kreativitását, munkakultúráját, szintetizálóképességét vizsgálja. Az ilyen jellegű projektmunka megítélésének legfőbb sajátossága az, hogy a tanár – aki végigkíséri a projekt készítésének valamennyi fázisát – nemcsak az eredményt, a produktumot értékeli, hanem magát a készítés folyamatát is.

A vizsga projekt-jellegét az adja, hogy a hagyományosabb házi dolgozatokhoz képest itt szelesebb műfajválaszték áll a vizsgázók rendelkezésére (felmérés, interjú, audiovizuális produktum, rendezvény stb.)

A vizsga időtartama

A vizsga lebonyolítási rendje sok tekintetben hasonlít az Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny rendszeréhez. A jelentkezőnek több mint fél év áll rendelkezésére, hogy – tanári segítséggel – elkészítse a dolgozatot, illetve produktumot.

Ebben az értelemben a vizsga elkészítésének határidői a következők:

- Az adott tanév szeptember 15-ig ismertetni kell a vizsgázóval a három választható témakört. A projektvizsga témái az országos Vizsgaközpont által kerülnek meghirdetésre.
- Az adott tanév szeptember 30-ig a vizsgázónak választania kell egyet a megadott három témakör közül.
- Rögzíteni kell a produktum elkészítésének fázisait is, valamint a tanári konzultációs időpontokat is.
- A házi dolgozat, illetve produktum beadási határideje a adott tanév tavaszi szünet előtti utolsó tanítási napja.

- A házi dolgozat, illetve a produktum szóbeli megvédése a szóbeli érettségi erre a célra elkülönített részében (kb. 10 perc) történik.

A vizsga leírása

A vizsga témája lehet bármely hétköznapi vagy tudományos terület leírása, bemutatása. A központilag megadott téma többnyire általánosabb jellegű, ami többféle – a helyi viszonyoknak megfelelő – megközelítést is lehetővé tesz: pl. *Környezetszennyezési problémák lakóhelyeden*, *Egy kisebbségi helyzetben élő család története vagy helyzete stb.* A projektvizsga megítélésének középpontjában nem a témaválasztás áll, hanem a feldolgozás módja. Ez az iskolai forma ugyanis legfőképpen azt a módot, azokat a készségeket kívánja megtanítani, amelyek egy-egy új téma, feladat feldolgozásához szükségesek.

Ebben az értelemben a vizsga fő alapelvei a következők:

1. A projektmunka elkészítése *önálló kutatási tevékenység* legyen. A vizsgázó – a tanári útmutatásokat és konzultációkat felhasználva – önállóan válassza ki a témáját, önállóan készítse el a dolgozatát, kutatási tevékenységét, s a vizsga eredménye is reprodukció helyett minél inkább produkció legyen.

2. A vizsga másik nagyon fontos alapelve, hogy *komplex* megközelítésű legyen. Az Ember és Társadalomismeret komplex jellegét – azt, hogy többféle műveltségi részterület (antropológia, pszichológia, jog, szociológia, politológia, gazdaságtan, filozófia stb.) ötvöződéséből jött létre – ugyanis a vizsga keretében is érvényesíteni kell. Konkrétan mindez azt jelenti, hogy a témakörök kiválasztásakor és a munka megtervezésekor a terület tartalmi struktúráját – mint megközelítési módokat – is figyelembe kell venni. Például egy családra, iskolára, helyi társadalomra vonatkozó téma esetében erkölcsi, társadalomismereti pszichológiai, szociológiai, gazdasági (általánosabb összefüggéseket is tartalmazó, azokra kitekintő) megközelítéseket is alkalmazni kell.

3. A vizsgát azért nem nevezzük egyszerűen házi dolgozatnak, mert annál jóval tágabb műfajú keretekkel rendelkezik. Ebben az értelemben a következő típusú műfajokban lehet az adott témát feldolgozni (a listát természetesen lehet még bővíteni):

- hagyományos házi dolgozat – egy téma 10-15 oldalon történő leíró bemutatása,
- kérdőíves felmérés készítése,
- interjú(k) készítése,
- audiovizuális produktum (CD, fotósorozat stb.),
- tematikus faliújság-sorozat készítése,
- műsorsorozat, önálló kiadvány készítése az iskolaújság, iskolarádió, iskolatelevízió számára,
- közéleti diák rendezvény megszervezése az iskolában,
- iskolán kívüli közéleti akció (pl. környezetvédelmi) szervezése, illetve az abban való szisztematikus (értékelhető) részvétel,
- egyéb.

4. A projektvizsga elkészítésének menetrendje meghatározott feladatokat, illetve állomásokat tartalmaz, amelyeket a konzultációkat tartó, illetve vizsgáztató tanárnak kell ütemeznie és ellenőriznie. A munka egyes szakaszainak pontos rögzítése azért fontos, hogy a vizsgázó készségszinten sajátítsa el az ilyen jellegű munkavégzés kultúráját. Az ajánlott konzultációs szakaszok a következők (természetesen az adott feldolgozásmódtól függően ez a szakaszolás a témának megfelelően módosul):

- A téma kiválasztásához szükséges (esetleges) megbeszélés
- A téma kiválasztása után hipotézis kialakítása
- Bibliográfia készítése – a fontos irodalmak kiválasztása
- Tervezet készítése a munka részeire vonatkozóan, illetve hálótér készítése a munka ütemezésére
- Részfejezet készítése
- A nyers változat elkészítése
- Tanári bírálat
- Korrigálás
- Leadás, megvalósulás

Példák a projektek témáira

Mutassa be egy lakóhelyén működő civil szervezet tevékenységét!

Készítsen dokumentum-összeállítást egy környezetszennyezési probléma kiobbanásáról és elhárításáról!

Készítsen televíziós műsorelemzést! Mutassa be, milyen értékrendet, gondolkodásmódot, ideálokat közvetítenek az adott műsorok!

Értelmezze az ifjúsági devianciára vonatkozó magyarországi statisztikai adatokat!

3-5 osztálytárs kisgyermekkorai emlékeinek összegyűjtése és értékelése.

Készítsen reprezentatív felmérést lakóhelyén, iskolájában a fiatalok szabadidős szokásairól!

Mutassa be egy családi vállalkozás egy éves működését!

Készítsen tematikus faliújság-sorozatot, kiadványt, audiovizuális műsort a fogyasztói társadalom előnyeiről és hátrányairól.

Értékelés

A vizsga értékelésének legfontosabb szempontja az, hogy a szaktanárnak egyrészt bírálnia kell a projektmunka elkészítésének folyamatát, másrészt pedig eredményét is.

1. Értékelnie kell: a téma kiválasztását, a hipotézis kialakítását, a tervezet és a bibliográfia elkészítését, a nyers változat, illetve a mintafejezet megírását, esetleg a szervezési munkát és egyéb fázisok elvégzését. A konzultációkat tartó szaktanár rövid szöveges értékelést (jegyzőkönyvet) készít az elvégzett munka folyamatának szakszerűségéről. Hibátlan munka esetén az elérhető maximális pontszám a vizsga írásbeli részének 40%-a lehet

2. Értékelni kell természetesen a munka tartalmát, eredményét is – házi dolgozat, felmérés, interjú, audiovizuális produktum, kiadvány, rendezvény akció stb.

A projektmunka leadásakor a tanulónak kötelezően mellékelni kell egy maximum 750 szóból álló értelmező kommentárt vagy munkanaplót. Ebben röviden ki kell térni a feladatválasztással kapcsolatos vizsgázói motivációkra, a munka tervezése és kivitelezése során felmerült főbb döntési helyzetekre, a feladatmegoldással kapcsolatos személyes élményekre.

A munka eredményét a szaktanár írásban értékeli. A tartalmi követelmények hibátlan teljesítésével az írásbeli vizsga pontszámának 60%-át lehet elérni. Az elkészült munkát érdemes az iskola nyilvánossága elé tární (publikálni): nyilvánosan bemutatni, elhelyezni az iskolai könyvtárban stb.

3. A projektmunka megvédése a szóbeli érettségi egyik részeleme. A vizsgázónak röviden be kell mutatnia projektjét és válaszolnia kell a szaktanár, illetve a vizsgabizottság tagjainak kérdéseire. A védés hibátlan teljesítésével a szóbelin elérhető maximális pontszám 20%-át kapja a vizsgázó.

A SZÓBELI VIZSGA

A középszintű szóbeli vizsga során a vizsgázónak bizonyítania kell azt, hogy képes egy-egy ember és társadalomismereti téma önálló, produktív kifejtésére.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán minden tanuló egy tételt húz.

Újdonságot jelent a projektmunka megvédésére vonatkozó rész, amelyben a vizsgázó röviden bemutatja az általa elkészített projektet és válaszol a felmerülő kérdésekre: ezek részben arra rányulnak, hogy mennyire jártas a vizsgázó az adott témában, illetve, hogy mennyire önállóan dolgozott a projektmunka elkészítése során.

A vizsga időtartama 20 perc.

– Tétel kb. 10 perc.

– A projektmunka megvédése 10 perc.

A középszintű érettségi tételsor összeállítása

A szóbeli vizsgára a szaktanár 22-25 tételt jelöl ki a megadott témakörök alapján a helyi tanterv követelményeinek figyelembevételével. A tétel tartalmazhat rövid „felvezető szöveget” – idézetet, statisztikát, képet stb. – a világosan megfogalmazott kérdés, illetve feladat mellett.

A tételsor tematikai aránya

Témakörök	Az összeállítandó tételek aránya
Az ember, mint természeti és társadalmi lény	Legalább 2 tétel kötelező
Az ember, mint értékelő – erkölcsi lény	Legalább 2 tétel kötelező
Szokás, erkölcs, jog	Legalább 3 tétel kötelező
Az ember közvetlen környezete	Legalább 2 tétel kötelező
A mi kis ügyeink	Legalább 2 tétel kötelező
A munka világa, pályaorientáció	Legalább 2 tétel kötelező
Társadalmi rétegződés	Legalább 3 tétel kötelező
A politika világa	Legalább 2 tétel kötelező
A magyarság és Európa	Legalább 2 tétel kötelező
Globális kihívások	Legalább 2 tétel kötelező
Összesen:	Legalább 22 tétel kötelező

Értékelés

A diákok szóbeli vizsgateljesítményének értékelése az alább megadott értékelési kritériumok szerint történik:

A szóbeli felelet értékelési szempontjai	Százalék
Tartalom – a téma bemutatásában érvényesülő tájékozottság – készség szintű fogalomhasználat – a világról való gondolkodás	60%
Előadásmód – a felelet világos, témának megfelelő felépítése – a logikus érvelés – megfelelő szókincs – lényegkiemelő képesség – rendszerező képesség – problémaérzékenység – kreativitás	40%

EMELT SZINTŰ VIZSGA**A VIZSGA SZERKEZETE**

Vizsgaformák és vizsgatartalmak		
Vizsganem	Tartalmi szerkezet	Időtartam
Írásbeli vizsga	– fogalmakra vonatkozó tesztkérdés – egy-egy kisebb téma esszészerű kifejtése – esettanulmány értelmezése és elemzése	240 perc
Szóbeli vizsga	Tétel	20 perc

A feladatok kijelölése	
Írásbeli	Szóbeli
A feladatlapokat központilag állítják össze.	A tételeket központilag állítják össze.

Értékelés	
Írásbeli	Szóbeli
A vizsga értékelése központilag megadott értékelési útmutató (kulcsszavak, megoldókulcs) alapján történik.	A vizsga külső vizsgabizottság előtt történik
50%	50%

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga elsősorban a vizsgázó ismereteinek, fogalomkészletének, illetve értelmezési kereteinek felmérésére szolgál. A vizsga viszonylag egységes fogalmi rendje, szabott kérdéstípusai lehetővé teszik, hogy a különböző iskolákban folyó vizsgák összemérhetőek legyenek.

A vizsga időtartama 240 perc.

A feladatok és a feladatok jellemzői

Az írásbeli vizsga központilag összeállított feladatlap segítségével történik. A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz kapcsolódó részletes követelményrendszeren alapul.

A vizsga írásbeli feladatai három típusba sorolhatóak:

- a) fogalmakra, meghatározásokra vonatkozó tesztkérdés;
- b) egy-egy kisebb téma esszészerű vagy más módon történő kifejtése;
- c) esettanulmány értelmezése és elemzése.

Értékelés

A központi útmutatásnak megfelelően a szaktanárok javítják és értékelik a dolgozatokat. A javító tanár a diákok által használt színtől eltérő színű tollal jelöli a hibákat és azok súlyosságát, illetve a meg nem oldott feladatokat is jelzi. Végül rövid szöveges értékelésben megállapítja a munka eredményeit és hiányosságait és a megadott javítókulcsnak megfelelően értékeli az írásbelit.

A fogalmakra vonatkozó tesztkérdéseket a központilag megadott javítókulcs alapján lehet értékelni.

A kisebb témák kifejtésére vonatkozó kérdéseket, valamint az esettanulmány értelmezését és elemzését a központilag megadott javítókulcs kulcsszavai alapján lehet javítani.

SZÓBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

A szóbeli vizsga a hagyományos szóbeli érettségik rendjének megfelelően a vizsgázótól megköveteli egy-egy téma (tétel) önálló és átfogó kifejtését, érvelő bemutatását.

A vizsga időtartama 20 perc.

A szóbeli vizsgára központilag 22-25 tételt jelölnek ki a megadott témakörök alapján.. A tétel tartalmazhat rövid „felvezető szöveget” – idézetet, statisztikát, képet stb. – a világosan megfogalmazott kérdés, illetve feladat mellett.

A tételsor tematikai aránya

Témakörök	Az összeállítandó tételek aránya
Az ember, mint természeti és társadalmi lény	Legalább 2 tétel kötelező
Az ember, mint értékelő – erkölcsi lény	Legalább 2 tétel kötelező
Szokás, erkölcs, jog	Legalább 3 tétel kötelező
Az ember közvetlen környezete	Legalább 2 tétel kötelező
A mi kis ügyeink	Legalább 2 tétel kötelező
A munka világa, pályaorientáció	Legalább 2 tétel kötelező
Társadalmi rétegződés	Legalább 3 tétel kötelező
A politika világa	Legalább 2 tétel kötelező
A magyarság és Európa	Legalább 2 tétel kötelező
Globális kihívások	Legalább 2 tétel kötelező
Összesen:	Legalább 22 tétel kötelező

Értékelés

A diákok szóbeli vizsgateljesítményének értékelése az alább megadott értékelési kritériumok szerint történik:

A szóbeli felelet értékelési szempontjai	Százalék
Tartalom – a téma bemutatásában érvényesülő tájékozottság – tárgyi ismeretek – fogalomhasználat	60%
Előadásmód – a felelet világos, témának megfelelő felépítése – a logikus érvelés – megfelelő szókincs – lényegkiemelő képesség – rendszerező képesség – problémaérzékenység – kreativitás	40%

EMBERISMERET ÉS ETIKA

BEVEZETÉS

Az *Emberismeret és etika* tantárgy számára a kerettantervben ajánlott órakeretek nem teszik lehetővé, hogy önálló érettségi tárgyként szerepeljen. Ugyanakkor a jelen tervezet készítői úgy értelmezték feladatukat, hogy az *Emberismeret és etika*-t önálló érettségi tantárgynak tekintik (legalább két éven keresztül heti két órában kell tanulni egy tárgyat ahhoz, hogy érettségizni lehessen belőle) és ennek megfelelően dolgozzák ki a részletes érettségi követelményeket. Mindez válasz arra a nyilvánvalóan jogos felvetésre is, mely szerint az érettségi követelményrendszer túlzott méretű (teljesíthetetlen) a kerettantervben ajánlottakhoz képest. Ez így van. Úgy gondoljuk, hogy ennek a követelményrendszernek a teljesítéséhez jóval több tanóra szükséges, mint amennyit a kerettanterv a tantárgy számára megfogalmaz. Természetesnek tartottuk tehát, hogy először a bővebb keretet készítsük el. Az érettségi követelmények szempontjából mindez azt jelenti, hogy a gyakorlatban akkor lehet csak érettségizni ebből a tárgyból, ha az adott iskola a saját szabadon felhasználható órakereteiből kiegészíti a tantárgy kerettantervben meghatározott óraszámát. Nem zárjuk azonban ki a más tantárgyakkal történő integrációs formákat sem, hiszen – ha nem is tételesen – de mindenképpen beépülhetnek az érettségi követelményrendszerébe azok az emberismereti és etikai tartalmak, amelyekkel irodalmi, történelmi, társadalomismereti, filozófiai, biológiai – egyházi iskolákban hittani – tanulmányaik során ismerkedtek meg a diákok.

Az érettségien számonkérhető tudásanyag mindkét szinten szervesen illeszkedik a kerettantervhez, valamint az általános érettségi követelményekhez. A két szinten azonban a vizsga felépítése lényeges különbséget mutat. Bár mind a két szinten megjelennek írásbeli és szóbeli követelmények, ezek jellege azonban nagymértékben különbözik egymástól.

A középszintű *Emberismeret és etika* oktatás nem a filozófiai etika fogalomrendszerének vagy az etikátörténet tárgyi ismeretanyagának elsajátíttatását célozza meg. A képzés inkább a szemléletformálásra, a problémaérzékenység elmélyítésére összpontosít. Ezért az értékelésben is arra helyezzük a hangsúlyt, mennyire képes a tanuló konkrét élethelyzetek, erkölcsi konfliktusok értelmezése, elemző feldolgozása során alkalmazni a tanultakat. Ennek megfelelően a vizsgakövetelmények teljesítése önálló munkát, a tárgy kreatív, személyes meggyőződésen alapuló megközelítését igényli. Középszinten a vizsga írásbeli részét a tanulók egyéni projektek készítésével teljesítik. A projektvizsga témái az országos vizsgaközpont által kerülnek meghirdetésre, s a diákok e megadott témakörökön belül választhatnak tanáraik segítségével. A tanulók ugyanakkor szóbeli érettségien esetelemzések során tesznek tanúbizonyságot az általuk megtanultak alkalmazásáról. A szóbeli érettségi másik eleme az egyéni projekt megvédése a vizsgabizottság előtt.

Lényegében ezek a követelmények jelennek meg az emelt szintű vizsga írásbeli és szóbeli részében is. Itt azonban elvárjuk a tanulóktól – akik vélhetően ezen a területen kívánnak továbbtanulni –, hogy a kerettantervi követelményrendszer mélységében ismerjék a filozófia, illetve etika alapvető fogalomrendszerét, valamint az etikátörténet alapvető tárgyi ismeretanyagát. Az emelt szinten az írásbeli vizsga esszékérdésből és kisebb esetelemzésekből áll, míg a szóbelin a megadott tételek alapján vizsgáznak, mely alkalmat ad elméleti felkészültségük, valamint az antropológia és az etika alapkérdéseiben szerzett jártasságuk bemutatására.

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

Az ismeretszerzés és feldolgozás eljárásai

Tematikus tájékozódás a nyomtatott és elektronikus ismeretterjesztő információ-forrásokban (hol, milyen formában lelhető fel, követhető nyomon egy-egy etikai téma megjelenése). Különböző filmek, fotók, tárgyi emlékek, irodalmi szövegek, műalkotások újságok, történelmi dokumentumok, vallási liturgiák, tudományos nézetek, társas kapcsolatok, metakommunikatív jelzéseink, hagyományok, népszokások, temetkezési kultúrák, öltözködés stb. hogyan mutatják be egyes korok morális viszonyait, szokásait.

Az absztrahálás képessége

- A hétköznapi, mindennapi moralitás és az etikai gondolkodásmód megkülönböztetése, az egyéni, mindennapi probléma általános szintű megfogalmazása.
- Az egyén és a társadalom moralitásának megkülönböztetése.
- A különböző korok tudományának, művészetének, filozófiájának, erkölcsének és etikájának (etikáinak) összehasonlítása, találkozási pontjainak felismerése.

Az értelmezés képessége

- Az információforrások értelmezése, összehasonlítása, megítélése, következtetések levonása.
- Szövegértés és értelmezés, szövegalkotás. Ez magában foglalja, hogy a szövegek ismerete és az olvasó előzetes ismerete összekapcsolódik.
- Komplex ismeretek (globalitás, holisztikus szemlélet) alapján elemzés.

Az érvelés képessége, a vitakészség

- Logikus, koherens, lineáris szövegalkotás.
- Különböző erkölcsi álláspontok megkülönböztetése.
- Önálló kérdésfeltevés és véleményalkotás, ítéletképeség.
- Párbeszéd képessége, mások szempontjainak – előismeretének, érintettségének, céljának figyelembe vétele.
- Másokkal való együttműködés.
- A testbeszéd jelentőségének ismerete.

B) RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

– Kompetenciák és témakörök –

Ezek a témakörök az *Emberismeret és etika* tantárgy érettségi vizsgakövetelményeinek alapjai.

Az itt megjelölt kompetenciák mind az írásbeli, mind a szóbeli vizsgán megjelennek.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1. Az emberi természet	Tegyen különbséget a biológia, a történelem, a pszichológia és az etika emberfogalma között. Értelmezze a „gondolkodó lény”, „társas lény”, „alkotó ember” kifejezéseket.	„Az ember: találkozás” – értelmezze ezt a kijelentést. Világítsa meg példákon keresztül a) a személyközi kapcsolatok, a másikkal való azonosulás, a kulturális minták és társadalmi szerepek jelentőségét, b) a beszéd, a fogalmi gondolkodás, az emlékezet, a képzelet és a tanulás jelentőségét az öntudatos én kialakulásában.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2. Az erkölcsi lény	Ismertesse az erkölcsi személyiség kialakulásának folyamatát az egyén szocializációja során, a példa- és szabálykövetéstől a tudatos meggyőződésen alapuló lelkiismereti döntésig.	Tegyen különbséget megismerés, megértés és ítélet, illetve tény és érték között. Magyarázza meg, mit értünk az ember történetiségén. Ismertessen néhány elméletet az ember szabadsága és meghatározottsága közötti összefüggésre. Tegyen különbséget a szabadság fogalmának politikai és etikai értelme között. Példák segítségével mutasson be különböző szabadság-felfogásokat.
3. Az erkölcsi cselekedet	Értelmezze ezeket a fogalmakat: szokáserkölc, tekintélyelv, lelkiismereti szabadság, konszenzus. Értelmezze a következő ellentétpárokat a cselekedet erkölcsi megítélése szempontjából: eszköz - cél, szándék - következmény, magánérdek - közjó. Értelmezze a tetteinkért, illetve a másokért viselt felelősség fogalmát.	Mutassa be, miként jelenik meg az ember bűnössége és jóra valóssága a zsidó-keresztény hagyományban. Hasonlítsa össze, miként oldják fel a rossz tapasztalata és az erkölcsi világrendbe vetett hit közti ellentmondást a nagy világvallások.
4. Az etika megalapozása	Értelmezze ezeket a fogalmakat: meggyőződés, hit, kétely, nyitottság, türelem, előítélet. Magyarázza meg, miként egyeztethető össze az erkölcsi ítélet egyetemesség-igénye a lehetséges jó életformák sokféleségével.	Ismertesse a modern természetjogi, illetve emberi jogi álláspont lényegét. Ismertesse az utilitarizmus erkölcsfilozófiai álláspontját. Tegyen különbséget kötelesség- és cél-etikák között. Tegyen különbséget formális és materiális etikai érvelésmód között. Magyarázza el, mi az értelme az univerzalizálhatóság követelményének a kanti kategorikus imperatívusz és a kortárs etikai elméletek esetében. Hogyan jelenik meg az erkölcsi döntés személyessége és a felelősség kérdése az egzisztencialista, illetve fenomenológiai irányzatok felfogásában?
5. Az erények és a jellem	Mutassa be az európai civilizációban legáltalánosabban elfogadott alapértékeket. Ismertesse a velünk született adottságok, a körülmények, a helyes önismeret, az önfelegyelem és az önnevelés szerepét a jellem fejlődésében. Értékelje az őszinteség erkölcsi jelentőségét.	Ismertesse az erény és a mérték fogalom jelentőségének megítélésében végbement változásokat az erkölcsi gondolkodás történetében.
6. Társas kapcsolatok	Mutassa be a versengés, illetve a kölcsönös segítség jelentőségét a természetben és a társadalomban. Értelmezze a szülő-gyermek kapcsolat jellegzetes erkölcsi problémáit. Értelmezze az ösztönök, az érzelmek és az erkölcsi tudatosság szerepét a nemi párkapcsolatban. Keressen példákat a házasság erkölcsi konfliktusaira.	Foglaljon állást, mennyiben jelent önkorlátozást, mennyiben önkiteljesedést a mások iránti kímélet és részvét, a másokért hozott áldozat. Miként szolgálja a szeretetkapcsolat az én felfedezését, illetve meghaladását?

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Értelmezze az összefüggést az alábbi fogalmak között: barát/ellenfél, szeretet/gyűlölet, béke/harc, következetesség/megbocsátás.	
7. Erkölc és társadalom	Tegyen különbséget erkölcs és jog, illetve erkölcsi és politikai közösség között. Foglaljon állást az emberi alapjogok és kötelességek természetéről folyó vitában. Érveljen a szólás szabadsága, illetve korlátozása mellett és ellen, pl. a gyűlöletkeltő beszéd, a nyilvános rágalmazás, a hazug reklám, a szeméremsértő ábrázolás esetében. Keressen példát az egyéni lelkiismeret, a család és a társadalom/állam illetékessége közötti lehetséges konfliktusokra (pl. családon belüli erőszak). Értelmezze gazdasági szemlélet és etika viszonyát. Ismertesse a hazaszeretet erkölcsi megítélése körüli vitában kialakult főbb álláspontokat és érveket. Jellemezze a más közösségekkel, illetve a társadalmi kisebbségekkel kapcsolatos etikus magatartás főbb vonásait, a többség-kisebbség konfliktusok természetét.	Hasonlítsa össze a társadalmi igazságosságról alkotott, egymással ellenkező felfogásokat.
8. Vallás és erkölcs	Értelmezze az ember megkülönböztetett léthelyzetét és felelősségét az Ó- és Újszövetség alapján. Értelmezze a szeretet jelentőségét a zsidó-keresztény hagyományban, és ennek hatását az európai erkölcsi gondolkodásra. Értelmezze a személyes gondviselésbe vetett hit szerepét az individuális etika kibontakozásában.	Mutasson be vallás és erkölcs viszonyával kapcsolatos álláspontokat. Hasonlítsa össze a természet feletti uralom, a nemi szerepek, nemzet és egyetemes emberiség, törvénytisztelet/polgári engedetlenség kérdésében kialakult álláspontokat, s foglaljon állást, mennyiben eredeztethetők ezek a zsidó-keresztény tradícióból.
9. Korunk erkölcsi kihívásai	Ismertessen néhány, a tudományos-technológiai haladással kapcsolatos erkölcsi problémát (géntechnológia, atomenergia, eutanázia, abortusz stb.). Mutassa meg, miként vezet a technológia fejlődése és a globalizáció az emberi felelősség megváltozott dimenzióinak felismeréséhez. Ismertesse, milyen tényezők hatására vált a női és férfi szerepek kérdése közéleti témává korunkban. Mutassa be a pazarló gazdálkodás néhány környezeti, társadalmi, és kulturális következményét. Ismertesse, milyen etikai dilemmákat vet fel az ember-állat viszony, értelmezze ezeket az állattartás és az állatok hasznosításának különféle területein.	Foglaljon állást: vannak-e a fenntartható társadalomra való áttérésnek erkölcsi, illetve politikai előfeltételei. Keressen erkölcsfilozófiai és morálteológiai forrásokat, amelyek alkalmas támpontot nyújtanak a mélyökológia kérdéskörében való tájékozódáshoz. Foglaljon állást: összeegyeztethető-e az etika emberközpontúsága más élőlények jogainak vagy jólétének védelmezésével. Fejtse ki véleményét, korunkban miért és mennyiben merült fel a jövő nemzedékek iránti felelősség újraértelmezésének igénye.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA CÉLJA

Az *Emberismeret és etika* érettségi vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó

- rendelkezik-e azokkal a kommunikációs készségekkel és tárgyi ismeretekkel, amelyek képessé teszik, hogy az erkölcsi dilemmákat, döntési helyzeteket felismerje, értelmezze és érvelni tudjon saját választásai mellett;
- milyen önállósággal, kreativitással, munkakultúrával, szintetizáló-készséggel bír;
- megismerkedett-e a különböző etikai érvelésmódok alapelveivel és belső logikájával;
- ismeri-e a filozófiai antropológia és az etika alapfogalmait;
- tisztában van-e a civilizációkban általánosan elfogadott erkölcsi alapértékek jelentőségével, és képes-e ezeket értelmezni meghatározott élethelyzetek összefüggésében;
- szert tett-e az ember erkölcsi méltóságától elválaszthatatlan személyes felelősség dimenzióinak mélyebb belátására.

A VIZSGA SZERKEZETE

Vizsgaformák és vizsgatartalmak	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga (20 perc)
Projekt érettségi (egy téma önálló, évközi feldolgozása)	Esetelemzés (10 perc) A projektmunka megvédése (10 perc)
A feladatok kijelölése	
Központilag megadott témákból (illetve témakörön belül) választhat egyet a vizsgázó.	A szóbeli feladatsort a vizsgakövetelményeknél feltüntetett témakörök alapján vizsgáztató szaktanár állítja össze.
Értékelés	
Projektmunka	Szóbeli
Az értékelési útmutató alapján a bizottság értékeli a projekt munka folyamatát és eredményét.	A szóbeli vizsga eredményére a vizsgáztató szaktanár (szaktanárok) tesz javaslatot a bizottság számára
A projektkészítés folyamata 30% (30 pont)	A szóbeli felelet pontozásos értékelése (0-50 pont).
A projektmunka eredménye 50% (50 pont)	
A projekt megvédése 20% (20 pont)	
A vizsga egészének kétharmada: 100 pont	A vizsga egészének egyharmada: 50 pont
Amennyiben a projektmunka a bizottság szerint értékelhetetlen – a vizsgázó nem végezte el a megbeszélte feladatokat, nem önállóan dolgozott stb. –, akkor a vizsgázó nem tehet szóbeli érettségét.	

ÍRÁSBELI (PROJEKT) VIZSGA

A középszintű írásbeli vizsga elsősorban a vizsgázó önállóságát, kreativitását, munkakultúráját, szintetizáló-készségét vizsgálja. Az ilyen jellegű projektmunka megítélésének legfőbb sajátossága az, hogy a tanár – aki végigkíséri a projekt készítésének valamennyi fázisát – nemcsak az eredményt, a produktumot értékeli, hanem magát a készítés folyamatát is.

A vizsga projekt-jellegét egyrészt az adja, hogy a hagyományosabb házi dolgozatokhoz képest itt szelesebb műfajválaszték áll a vizsgázók rendelkezésére (felmérés, interjú, audiovizuális produktum, rendezvény, oknyomozás stb.). Legalább ennyire fontos hangsúlyozni azt is, hogy a projektmunka egyértelműen önálló (kutatási) tevékenységet igényel.

A projekt vizsgamunka elkészítésének menete

A vizsga lebonyolítási rendje sok tekintetben hasonlít az Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny rendszeréhez. A jelentkezőnek több mint fél év áll rendelkezésére, hogy – tanári segítséggel – elkészítse a dolgozatot, illetve produktumot.

A vizsga elkészítésének határidői a következők:

- Az adott tanév szeptember 15-ig ismertetni kell a vizsgázóval a három választható témakört. A projektvizsga témái az országos vizsgaközpont által kerülnek meghirdetésre.
- Az adott tanév szeptember 30-ig a vizsgázónak választania kell egyet a megadott három témakör közül.
- Rögzíteni kell a produktum elkészítésének fázisait is, valamint a tanári konzultációs időpontokat is.
- A produktum beadási határideje az adott tanév tavaszi szünet előtti utolsó tanítási napja.
- A házi dolgozat, illetve a produktum szóbeli megvédése a szóbeli érettségi erre a célra elkülönített részében (10 perc) történik.

A vizsga fő jellemzői

A vizsga témája lehet bármely az *Emberismeret és etika* témakörébe tartozó hétköznapi, vagy tudományos terület leírása, bemutatása. A központilag megadott téma többnyire általánosabb jellegű, ami többféle – a helyi viszonyoknak megfelelő – megközelítést is lehetővé tesz: pl. *Környezetszennyezés etikai problémák lakóhelyeden*, *A gazdasági szemlélet és az erkölcs konfliktusának helyi megjelenése*, *Többségi és kisebbségi konfliktusok a környezetben*. A projektvizsga megítélésének középpontjában nem a témaválasztás áll, hanem a feldolgozás módja. Ez az iskolai forma ugyanis legfőképpen azt a módot, azokat a készségeket kívánja megtanítani, amelyek egy-egy új téma, feladat feldolgozásához szükségesek.

A vizsga fő alapelvei

1. A projektmunka elkészítése *önálló kutatási tevékenység* legyen. A vizsgázó – a tanári útmutatásokat és konzultációkat felhasználva – önállóan válassza ki a témáját, önállóan készítse el a dolgozatát, kutatási tevékenységét, s a vizsga eredménye is reprodukció helyett minél inkább produkció legyen.

2. A vizsga abban különbözik a hagyományos házi dolgozatoktól, hogy annál jóval tágabb műfaji keretekkel rendelkezik. Így az adott témát a következő műfajokban lehet feldolgozni (a listát természetesen lehet még bővíteni):

- hagyományos házi dolgozat – egy téma 10-15 oldalon történő leíró bemutatása,
- kérdőíves felmérés készítése,
- interjú(k) készítése,
- audiovizuális produktum (CD, fotósorozat stb.),
- tematikus faliújság-sorozat készítése,
- műsorsorozat, önálló kiadvány készítése az iskolaújság, iskolarádió, iskola televízió számára,
- közéleti diák rendezvény megszervezése az iskolában,
- iskolán kívüli közéleti akció (pl. környezetvédelmi) szervezése, illetve az abban való szisztematikus(értékelhető) részvétel,
- oknyomozó riport,
- egyéb.

3. A projektvizsga elkészítésének menetrendje meghatározott feladatokat, illetve állomásokat tartalmaz, amelyeket a konzultációkat tartó, illetve vizsgáztató tanárnak kell ütemeznie és ellenőriznie. A munka egyes szakaszainak pontos rögzítése azért fontos, hogy a vizsgázó készség szinten sajátítsa el az ilyen jellegű munkavégzés kultúráját. Az ajánlott konzultációs szakaszok a következők (természetesen az adott feldolgozásmódtól függően ez a szakaszolás a témának megfelelően módosulhat):

- a téma kiválasztásához szükséges (esetleges) megbeszélés,
- a téma kiválasztása után hipotézis kialakítása,
- bibliográfia készítése – a fontos irodalmak kiválasztása,
- tervezet készítése a munka részeire vonatkozóan, illetve hálótér készítése a munka ütemezésére,
- részfejezet készítése,
- a nyers változat elkészítése,
- tanári bírálat,
- korrigálás,
- a munka leadása.

Értékelés

A középszintű írásbeli (projekt)vizsga értékelésének legfontosabb szempontja az, hogy a szaktanár a tevékenység egész folyamatát értékeli: bíráltnia kell a projektmunka elkészítésének folyamatát, eredményét és megvédését.

1. Értékelnie kell: a téma kiválasztását, a hipotézis kialakítását, a tervezet és a bibliográfia elkészítését, a nyers változat, illetve a mintafejezet megírását, esetleg a szervezési munkát és egyéb fázisok elvégzését. A konzultációkat tartó szaktanár rövid szöveges értékelést (jegyzőkönyvet) készít az elvégzett munka folyamatának szakszerűségéről. Hibátlan munka esetén az elérhető maximális pontszám a vizsga írásbeli részének 30%-a lehet.

2. Értékelni kell természetesen a munka tartalmát, eredményét is (házi dolgozat, felmérés, interjú, audiovizuális produktum, kiadvány, rendezvény akció stb.).

A projektmunka leadásakor a tanulónak kötelezően mellékelni kell egy maximum 750 szóból álló értelmező kommentárt vagy munkanaplót. Ebben röviden ki kell térni a feladatválasztással kapcsolatos vizsgázói motivációkra, a munka tervezése és kivitelezése során felmerült főbb döntési helyzetekre, a feladatmegoldással kapcsolatos személyes élményekre.

A munka eredményét a szaktanár írásban értékeli. A tartalmi követelmények önálló és hibátlan teljesítésével az írásbeli vizsga pontszámának 50%-át lehet elérni. Az elkészült munkát érdemes az iskola nyilvánosságá elé tární (publikálni): nyilvánosan bemutatni, elhelyezni az iskolai könyvtárban stb.

3. A projektmunka megvédése a szóbeli érettségi egyik részeleme. A vizsgázónak röviden be kell mutatnia projektjét és válaszolnia kell a szaktanár, illetve a vizsgabizottság tagjainak kérdéseire.

A védés hibátlan teljesítésével maximum 20 pontot kaphat a vizsgázó. (Ez a projekt értékelésére adható pontok 20%-a.)

SZÓBELI VIZSGA

A középszintű szóbeli érettségi vizsga két, jól elkülöníthető részből áll, és időtartama 20 perc.

1. rész: Egy esetelemzést tartalmazó tétel kifejtése (10 perc)

A diákok eseteket, történeteket, dokumentumokat elemeznek. Az eseteket tartalmazó tételsort a vizsgáztató tanár elsősorban a részletes vizsgakövetelmények 3., 6., 7. és 9. témakörét figyelembe véve állítja össze. (A többi témakörben szereplő fogalmi ismeretek és érvelési módok alkalmazásának képességéről a tanuló az eset feldolgozása során ad számot.)

Az esetelemzés során a tanulók a mindennapi élet konkrét vagy modellezett élethelyzeteit dolgozzák fel megadott szempontok alapján. A tételek forrása lehet tankönyv, példatár, szöveggyűjtemény, napihír, történelmi esemény, irodalmi alkotás, film, az iskolai vagy lakóhelyi közösség életének eseményei. A tétel az eset rövid leírásán kívül kérdéseket tartalmaz, amelyek jelzik az elemzés főbb szempontjait és megkívánt irányát.

Az esetelemzés mint vizsgafeladat képet ad arról,

- hogy a tanuló mennyire képes konkrét esetek értelmezése során alkalmazni a tantárgy keretében elsajátított ismereteket, fogalmi összefüggéseket és érvelési módokat,
- felismerni az élethelyzetek, történelmi események, irodalmi példák kontextusában rejlő erkölcsi dilemmákat,
- rekonstruálni és megítélni a szereplők magatartásának lehetséges morális indítékait,
- érvelni saját helyzetértékelése és értékválasztásai mellett.

Az esetelemzések a szóbeli érettségik hagyományos rendje szerint történnek. A diákok a tétel kihúzása után felkészülhetnek a feleletre és a szövegekhez, esetleg képekhez megadott kérdések alapján vizsgáznak.

2. rész: A projektmunka megvédése (10 perc)

Miután a szaktanár elolvasta és véleményezte a projektmunka különböző fázisait és eredményét, a diák a szóbeli érettségi vizsgán lehetőséget kap a projekt megvédésére. Ehhez a diák már előzetesen is kaphat két-három kérdést, ugyanakkor természetesen a vizsgabizottságnak is van lehetősége arra, hogy a projektmunka, illetve a diák által elmondottak ismeretében kérdéseket fogalmazzanak meg.

Az előzetesen feltett kérdéseknek arra kell irányulniuk, hogy a bizottság megbizonyosodhasson arról, hogy a diák

- önállóan készítette-e projektjét,
- milyen érdeklődés, motiváció alapján készítette a projektet,
- milyen következtetéseket tud levonni a témával kapcsolatban.

Értékelés

A középszintű szóbeli érettségi vizsgán szerezhető pontok egy része a projektmunka értékeléséhez adódó maximális 20 pont, az esetelemzésre pedig 0–50 pontot lehet adni.

Az érettségi érdemjegy kialakításánál a szóbeli és az írásbeli vizsga eredményének összpontszáma alapján, a vizsgaszabályzat szerint kell eljárni.

A projektmunka megvédésének értékelése a korábban már leírt kérdések, szempontok alapján történik. A vizsgabizottság rendelkezésére állnak az írásban leadott dokumentumok (a projektmunkáról írt beszámoló és maga a produktum), valamint a szaktanár rövid írásos véleménye a projektmunkáról.

AZ ÉRETTSÉGI EREDMÉNY KIALAKÍTÁSA

A szóbeli és az írásbeli vizsgán szerzett pontszámok összesítése után a Vizsgaszabályzat szerint kell eljárni az érdemjegy kialakításakor.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA CÉLJA

Az emelt szintű érettségi vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó a közép és az emelt szinten megfogalmazott követelményeknek képes-e olyan mélységben és absztrakciós szinten megfelelni, ami az ilyen irányú felsőfokú képzésbe történő belépéshez megkívánható.

Az emelt szint tartalmi követelményei következetesebben építenek a filozófiai etika fogalomkészletére. A követelmények középpontjába az elméleti összefüggések felismerése és megértése kerül.

Az emelt szintű *Emberismeret és etika* érettségi vizsga írásbeli és szóbeli részre tagolódik. Az írásbeli rész feladatsora fogalommagyarázatokat, eldöntendő kérdéseket, valamint egy hosszabb esszékérdést tartalmaz. A szóbeli vizsga pedig egy konkrét eset vagy történet elemzését.

A VIZSGA SZERKEZETE

Vizsgaformák és vizsgatartalmak	
Írásbeli vizsga (240 perc)	Szóbeli vizsga (15 perc)
Feladatsor	Megadott tételsor alapján hagyományos szóbeli felelet
A feladatok kijelölése	
Az írásbeli feladatlapokat központilag állítják össze.	A szóbeli tételeket a megadott témakörök alapján a vizsgaközpont állítja össze.
Értékelés	
Az írásbeli vizsga értékelése központilag megadott értékelési útmutató (kulcsszavak, megoldókulcs) alapján történik.	A szóbeli vizsga eredményére a vizsgáztató(k) tesz javaslatot a bizottság számára.
50% (75 pont)	50% (75 pont)

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az emelt szintű írásbeli érettségi vizsga két jól elkülöníthető feladattípusból áll:

1. ESSZÉ

Az esszé célja, hogy lemérje a jelölt képességét, az etikai problémák, szituációk többszemponútú megértésére, a tett vagy mulasztás egyéni és társadalmi következményeinek elemzésére. A tanuló képes legyen a sajátjától eltérő nézetek tárgyszerű bemutatására, az elvi és elméleti problémák gyakorlati alkalmazására. Az adott téma kapcsán jelenjen meg személyes meggyőződése anélkül, hogy másokat bántana. A jelölt itt mutathatja be azt is, hogy a szűkebb értelemben vett szakmai ismereteken túl mennyire tudja alkalmazni az egyéb tárgyakban szerzett tudását, minthogy minden tudománynak van etikai összefüggése. A tárgy interdiszciplináris jellege ellenére sem lehet azonban az értékelés meghatározó szempontja egy komplex ismeretanyag számonkérése. Az azonban elvárható, hogy a hivatkozások az egyéb szaktárgyak kritériumainak is megfeleljenek. Az ilyen jellegű tárgyi tévedések miatt pontok vonhatók le.

Az esszé témáit a vizsgakövetelmények leírásában megadott témakörök alapján fogalmazza meg az országos vizsgaközpont. Egy feladatsorban legfeljebb három esszékérdés szerepelhet.

2. ESETELEMZÉS

Az esetelemzés legfőbb sajátosságait a középszintű érettségi leírásakor bemutattuk. Az esetelemzés – mint számonkérési forma – a tárgy számára kiemelkedően fontos, mivel ez a módszer lehetőséget ad arra, hogy ne csupán reprodukív tudást mérjünk, hanem produktív tudást: a tananyag „visszamondása” helyett önálló tudást, véleményeket és különböző gondolkodási készségeket.

Az esetelemzés írásos formája a történelmi, illetve társadalomismereti forrás, illetve dokumentumelemzésekhez hasonlítható – legfeljebb itt a középszintű szóbeli esetelemzésekhez képest valamivel rövidebb, egyszerűbb esetekkel találkozhat a diák.

Az esetelemzés során a tanulók a mindennapi élet konkrét vagy modellezett élethelyzeteit dolgozzák fel megadott szempontok alapján. A feladatok forrása lehet tankönyv, példatár, szöveggyűjtemény, napihír, történelmi esemény, irodalmi alkotás, film, az iskolai vagy lakóhelyi közösség életének eseményei. A feladat az eset rövid leírásán kívül kérdéseket tartalmaz, amelyek jelzik az elemzés főbb szempontjait és megkívánt irányát.

Az emelt szintű írásbeli érettségi vizsga időtartama 240 perc.

Feltételek

Az emelt szintű írásbeli érettségi vizsgakérdéseit valamennyi feladattípus esetében minden évben – a korábban meghatározott általános témakörök közül választva – központilag határozzák meg.

Az emelt szintű *Emberismeret és etika* érettségien kizárólag a megadott etikai szöveggyűjtemények használhatóak.

Értékelés

Az emelt szintű írásbeli érettségi vizsga értékelése – az érettségi vizsgaszabályzatnak megfelelően – a központilag megadott megoldókulcs alapján történik (0–75 pont).

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga során a vizsgázónak bizonyítania kell azt, hogy képes egy-egy *Emberismeret és etika* téma önálló, produktív kifejtésére.

A szóbeli vizsgán minden tanuló egy tételt húz, melynek kifejtésére a felkészülés után 15 perc áll rendelkezésére.

Értékelés

Az emelt szintű szóbeli érettségi értékelése 0-tól 75 pontig terjedő pontszámokkal történik.

AZ ÉRETTSÉGI EREDMÉNY KIALAKÍTÁSA

A szóbeli és az írásbeli vizsgán szerzett pontszámok összesítése után a Vizsgaszabályzat szerint kell eljárni az érdemjegy kialakításakor.

TERMÉSZETTUDOMÁNY

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

1. Az Univerzum

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
1.1 Az idő 1.1.1 Az idő természete, időmérés	Ismerje a periodikus jelenségek (csillagászati, mechanikai, atomfizikai) és az időmérés kapcsolatát. Ismerje az idő egyirányúságának és a folyamatok irreverzibilitásának kapcsolatát.	Mit tekinthetünk állandó periódusidejű mozgásnak? A Nap és Hold ciklusait? (ókor 1.1.3); az inga lengésidejét? – Galilei; kisugárzott fény hullámhosszát? (1.3.3; 8.1.2 – SI). Milyen biológiai ciklusok ismertek és milyen összefüggésben állnak a csillagászati ciklusokkal? (3.4.1; 4.2.2) Mi a folyamatok egyirányúságának termodinamikai oka?
1.1.2 A mozgások típusai	Ismerje fel a legalapvetőbb mozgástípusokat (egyenes vonalú egyenletes, egyenletesen gyorsuló, egyenletes körmozgás, rezgőmozgás, hullámmozgás), konkrét esetekben tudja jellemezni a megfelelő mennyiségekkel (sebesség, gyorsulás, periódusidő, frekvencia, terjedési sebesség, hullámhossz). Határozza meg és egyszerű példákon (numerikusan és grafikon-elemzéssel) alkalmazza konkrét mozgások esetében (egyenes vonalú egyenletes és egyenletesen gyorsuló mozgás, egyenletes körmozgás) a leíráshoz szükséges fogalmakat, összefüggéseket. Kvalitatív módon tudja leírni a hullámok terjedési tulajdonságait.	Mi a gyorsulás oka? (1.3.1) Milyen (közelítő) körmozgások tapasztalhatók a természetben? (1.1.3) Milyen erő hatására? (1.3.5)
1.1.3 Periodikus mozgások a csillagászatban, naptár	Mutassa be a nap- és a földközéppontú csillagászati világmképeket (modelleket), a mellettük és ellenük felhozott legfontosabb érveket (Ptolemaiosz, Kopernikusz, Kepler, Galilei). Magyarázza a napszakok és évszakok váltakozását. Tudjon a helyi idővel és zónaidővel kapcsolatos feladatokat megoldani. Ismerje a Föld nevezetes szélességi köreit (Egyenlítő, térítő, sarkkörök) és az ezekhez kapcsolódó csillagászati időpontokat (napéjegyenlőségek, napfordulók). Mutassa be a naptárkészítés elvét, nehézségeit.	Mi az összefüggés időegységeink és a tapasztalt csillagászati jelenségek között? Hogyan magyarázhatók tapasztalataink a heliocentrikus világleírásban? (1.3.5) Miként függ össze az időmérés a térképezéssel és a földrajzi zonalitással? (1.2.3; 2.5)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
1.1.4 Az Univerzum története	Ismertesse a csillagok életének fő szakaszait, az Ősrobbanás elmélet lényegét és lehetséges következményeit.	Mi a feltétele a fúzió megindulásának? (1.3.4) Mi a szerepe ebben az égi test tömegének? (1.3.5) Milyen elemek keletkezhetnek a csillagokban, illetve a szupernovákban? (8.2.3) Hogyan függ ez össze a Földet és az élő szervezetet fölépítő molekulák összetételével? (6.5-6.)
1.2 A tér 1.2.1 A tér természete	Ismertesse az ókori szférikus világmodell (Arisztotelész) és a homogén tér (Newton) különbségét.	Mi a tapasztalt különbség „égi” és „földi” mozgások között (1.1.3), hogyan ad egységes magyarázatot a fizika? (1.2.2; 1.3.1; 1.3.5).
1.2.2 A helyzet meghatározása	Ismerje a távolság, felszín és térfogat mértékegységeit, a tömegközéppont fogalmát és szabályos, homogén testek esetében meghatározásának módját. Tudja, hogy egy pont helyzete hogyan határozható meg a derékszögű koordináta-rendszer segítségével. Ismertessen néhány geometriai módszert nagy távolságok mérésére (pl. háromszögek hasonlósága, Eratoszthenész földátmérő-mérése). Tudja, hogy a mesterséges égitestek révén milyen (csillagászati és időjárási) információkat nyerhetünk.	Mi a kapcsolat a Descartes-féle koordináták és a földrajzi koordináták között? (1.2.3; 2.5)
1.2.3 Térkép	Mutassa be a térkép és a tapasztalati világ kapcsolatát, a térképi ábrázolás jelentőségét. Tudja értelmezni a térkép jelrendszerét, tudjon felhasználni természetföldrajzi jellegű tematikus térképeket. Legyen képes egyszerű méretarány-számítási feladatok megoldására.	Mire használhatók a tematikus térképek? (2.1; 2.3.1; 2.3.3; 2.4.1; 2.5; 3.4.1)
1.2.4 Távolságok és méretek az Univerzumban és a Naprendszerben	Ismerje a legfontosabb csillagászati objektumok (galaktika, Naprendszer, csillag, bolygó, hold, üstökös, meteor) legalapvetőbb jellemzőit (méretük nagyságrendje, fényük, mozgásuk). Ismerje a Nap és a Hold fő jellemzőit, hatásukat a földi életre. Értse a nap- és holdfogyatkozás feltételeit, a holdfázisok okát. Értse a Föld helyzetének és a (földi típusú) élet fennmaradásának összefüggését.	Mi szabja meg az égi objektumok mozgását (1.3.5), miként látszik pályájuk a Földről? (1.1.1; 1.2.1) Ez milyen földi élettani ciklusokat szabályoz (2.5; 3.4.1; 4.1.1; 4.2.2), és hogyan hat a tengerjárásra? (2.4.1) Mi adja a csillagok fényét (8.2.3), ennek milyen összetevői vannak? (1.3.3) Hogyan melegíti fel a levegőt? (2.3.1). Hogyan hat a Nap a növényekre (fotoszintézis: 1.3.3; 5.2-3; 7.4.2), és melyek a túlzott UV sugárzás hatásai? (3.3.2) Miből állnak (8.3.1), mivé lesznek? (1.1.4)
1.3 Fizikai kölcsönhatások, átalakulások	Konkrét esetekben ismerje föl, hogy minden hatás két dolog kölcsönös viszonyában értelmezhető.	

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
1.3.1 Mechanikai kölcsönhatások	Ismerje fel konkrét testek esetében a mechanikai kölcsönhatásokat, tudja ezeket az erővel jellemezni, vektorábrával szemléltetni. Az alapvető mozgástípusokat tudja összekapcsolni a létrehozó erő jellemzőivel. Tudjon egyszerű méréseket (út, idő, erő, tömeg) végrehajtani, ezekből következtetéseket levonni, a mért értékekből egyszerűen származtatott mennyiségeket kiszámítani. Konkrét jelenségekben ismerje fel a lendületmegmaradás törvényének megnyilvánulását. Ismerje a hang jellemzőit, az emberi hangképzés és hallás mechanikai hátterét. Tudja értelmezni a kölcsönhatás során bekövetkező energia-átalakulásokat (mozgási-helyzeti, mozgási-rugalmas) és a fellépő mechanikai energiavesztéseket az energiamegmaradás törvényével. Tudja folyamatok jellemzésére alkalmazni a hatásfok fogalmát.	Milyen mechanikai hatások befolyásolják a levegő mozgását helyi és földi méreteken, a tengeráramlatokat (2.3-4), a külső erők pusztító és építő munkáját? (2.2.3) Milyen mechanikai hatások érvényesülnek az üledékes és átalakult kőzetek képződése során? (2.2.2) Milyen mechanikai hatások befolyásolják az emberi mozgást, keringést és légzést? (4.2.1)
1.3.2 Termikus kölcsönhatások	A termikus folyamatokban tudja megkülönböztetni az energiacsere két formáját (hőközlés, munkavégzés). Ismerje a hőátadás formáit és ezek jelentőségét. Tudja alkalmazni az I. főtélt mint az energiamegmaradást kifejező törvényt. Kvalitatív módon ismerje a belső energia kinetikus értelmezését, kapcsolatát a hőmérséklettel. Legyen tisztában a folyamatok során a környezetben szétszóródó energia szerepével a folyamatok irányának meghatározásában. Magyarázza a halmazállapot-változások közben tapasztalható energiacseréket, hőmérsékletviszonyokat. Tudja kvalitatív módon értelmezni a gázok speciális állapotváltozásai közben az állapotjelzők kapcsolatát. Végezzen a belső energia, a fajhő és a hőmérséklet összefüggéseit mutató egyszerű számításokat.	Hogyan függ össze a hőmérséklet és a halmazállapotok magyarázata a részecskék (atomok, molekulák) létevel és mozgásával? (7.2.1-3). Milyen energiacserék zajlanak a levegő fölmelegedése és lehűlése során? (2.3.1-2). Mi a halmazállapot-változások élettani szerepe? (4.2.1-2) Milyen energiacserék zajlanak le a csapadékképződés során? (2.3-4-5) Milyen más változások zajlanak le halmazállapot változások közben? (7.2.4)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
1.3.3 Elektromágneses kölcsönhatás	Tudja, hogyan érzékeljük, illetve mérjük a fény hatását: az emberi szem mint optikai rendszer, fényképezés. Ismerje a fénysugár megtörésén és visszaverődésén alapuló eszközök fölépítésének és működésének alapelveit (lencsék leképezési törvénye). Ismerje az elektromágneses hullámok spektrumát, közös és eltérő vonásaikat (terjedési sebesség, hullámjelenségek, kölcsönhatás különböző közegekkel, élettani hatás).	Milyen objektumokról nyerhetünk ismereteket fénymikroszkóppal illetve távcsövekkel? (1.2.4; 5.1) Mi szab határt teljesítményüknek, hogyan függ ez a felhasznált fény hullámhosszától? (1.3.3) Mi az üvegházhatás oka? (2.3.1) Hogyan hat a Nap a növényekre (fotoszintézis: 1.3.3; 5.2-3; 7.4.2), és melyek a túlzott UV sugárzás hatásai? (3.3.2)
1.3.4 Nukleáris kölcsönhatás	Tudja jellemezni a nukleáris (erős) kölcsönhatást (milyen objektumok között lép fel, hatótávolság, távolságfüggés kvalitatív módon).	Milyen nukleáris folyamatok zajlanak le a csillagok belsejében? (1.2.4). Mi a magfúzió és a maghasadás? (8.2.3) Milyen előnyei és hátrányai vannak a különböző energianyerési módoknak (megújuló és nem megújuló energiaforrások)? (1.3.1-5; 2.3.4; 3.3.1)
1.3.5 Gravitációs kölcsönhatás	Tudja jellemezni a gravitációs kölcsönhatást. Tudja alkalmazni ismereteit az égitestek mozgásának, a Naprendszer szerkezetének magyarázatában. Ismerjen legalább egy módszert a nehézségi gyorsulás mérésére. Ismerje a súly fogalmát. Tudja értelmezni a súlytalanság jelenségét. Ismerje a torziós inga (Eötvös L.) felhasználását érc- és kőolajtelepek feltárására.	Hogyan hat a Nap és a Hold a tengerjárásra? (2.4.1)

2. A Föld

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
2.1 A Föld múltjának megismerő módszerei	Tudja, hogy milyen jelekből következtethetünk az egykori eljegesedésekre (felszínformák, fajok elterjedése). Ismerje a lemeztectonika földtani, őseghajlattani és biogeográfiai bizonyítékait. Értse, minek alapján következtetnek az őslénytani leletekből az egykori élőlények korára, környezetére és életmódjára. Táblázat, grafikon segítségével értelmezze, hogy mai fajok genetikai állományának összevetésével hogyan következtetnek eredetükre, múltjukra (biokémiai törzsfa).	Mi a kapcsolat az éghajlatváltozások és a bioták kiterjedése között? (2.4.2) Hogyan használhatók fel az izotópok az abszolút kormeghatározásra? (8.2.3) Mi az összefüggés a szövetek, az életmód és a környezet között? (4.1.1) Mi a kapcsolat a DNS bázissorrendje, a fajok tulajdonságai és a mutációk között? (3.3.2; 6.5-6; 7.3.2) Mi valószínűsíti, hogy az eukarióta sejt szimbiózis útján jött létre? (5.1-2)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
2.2 A kőzetburok 2.2.1 Kőzetlemezek	Mutassa be a Föld gömbhéjas szerkezetét, az egyes geoszférák fizikai, kémiai jellemzőinek változásában megnyilvánuló törvényszerűségeket. Ismertesse a kontinentális és az óceáni kőzetlemezek jellemzőit. Mutassa be a kőzetlemez-mozgások okát, típusait és azok következményeit. Tudjon a témakörhöz kapcsolódó ábrákat elemezni. Magyarazza a kőzetlemez-mozgások és a vulkanizmus kapcsolatát. Jellemezze az ütköző kőzetlemezek alapján a hegységképződés típusait, és tudjon példákat ezekre.	Mi a mechanikai feltétele a földrengés hullámok kipattanásának, s mire következtethetünk irány- és sebesség-változásukból? (1.1.2; 1.3.3; 7.2.3.) Mi a radioaktivitás szerepe a kőzetlemezek mozgásában? (8.2.3)
2.2.2 Kőzetek, ásványok	Különböztesse meg az ásvány, a kőzet, az érc, a fosszília és a talaj fogalmát. Ismertesse a kőszén és a szénhidrogének keletkezését.	A talaj mint környezeti tényező. (3.1.1) Milyen fizikai-kémiai változások zajlanak a magma lehűlésekor? (7.2.4) Mik a szénhidrogének? (6.2) Milyen kőzetek és ásványok vesznek részt a szén körforgásában? (3.1.2)
2.2.3 Külső erők	Jellemezze a külső és belső erők rendszerét. Példák alapján mutassa be a víz a szél és a jég felszínformáló tevékenységét. Képek alapján ismerjen föl felszínformákat.	Milyen mechanikai hatások befolyásolják a külső erők pusztító és építő munkáját? (1.3.1) Mi jellemző az áramló levegő és folyadék viselkedésére? (7.2.2)
2.3. A légkör 2.3.1 Általános jellemzői	Ismertesse a légkör összetételének jellemző vonásait, hozza kapcsolatba az élőlények anyagcsere-folyamataival. Mutassa be a légkör szerkezeti felépítését, az egyes szerkezeti egységek jellemzőit, a bennük lezajló változások (p, T) legfontosabb vonásait, ezek mérésének módját. Ismertesse az ózonréteg keletkezését és egyensúlyának megbomlását, hatását a földi életre. Mutassa be a levegő felmelegedésének folyamatát, a felmelegedés és a lehűlés törvényszerűségeit, az üvegházhatás okait és következményeit. Tudjon a hőmérsékleti adatokkal kapcsolatos számítási és grafikus ábrázolásai feladatokat megoldani, a témához kapcsolódó tematikus térképeket elemezni.	A fotoszintézis és a légzés jellemzői. (5.2) Mi szabályozza a légkör összetételét? (Gaia) (3.4.1) Milyen energiacserék zajlanak a levegő fölmelegedése és lehűlése során? (1.3.2) Milyen hatások csökkenthetik az ózonréteget? (6.2)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
2.3.2 A szél, a szélrendszerek	Bizonyítsa a szél kialakulásának kapcsolatát a hőmérséklet és a légnyomás változásaival. Ismereteit alkalmazva magyarázza a nagy földi légkörzés rendszerének kialakulását. Hasonlítsa össze a mérsékelt övezeti ciklon és anticiklon jellemzőit, szerepüket az időjárás alakításában. Ismertesse az összefüggést a levegő hőmérséklete és lehetséges maximális vízgőztartalma között. Mutassa be a legfontosabb csapadékfajták keletkezésének feltételeit és folyamatát.	Mi jellemző az áramló levegő viselkedésére? (7.2.2) Milyen energiacserék zajlanak a légörvények belsejében? (1.3.2)
2.3.3 Az időjárás	Tudjon időjárási térképet olvasni, időjárás-jelentést értelmezni, a témához kapcsolódó tematikus térképeket összehasonlítani, az adatokból diagramot szerkeszteni, és törvényszerűségeket megállapítani. Tudjon példákat mondani az időjárás-változások biológiai hatásaira.	
2.3.4 Levegőszennyezés	Mondjon példákat légszennyező tevékenységekre. Ismertesse azok hatását az élővilágra, az ember életminőségére, a többi geoszférára. Legyen képes elemezni és értelmezni a légkör szennyezettségével kapcsolatos adatokat, tematikus térképeket és ábrákat, tudjon azokból következtetéseket levonni. Mondjon példákat a szennyezés csökkentésének lehetőségeire.	A levegő és az élőlények élettani kapcsolata. (3.1.1; 5.2) Mi a környezeti kár, hogyan csökkenthető? (3.1.3)
2.4. A vízburok 2.4.1 Az óceánok	Ismeresse a víz fizikai és kémiai körforgásának sajátosságait, kapcsolatát a napsugárzással és az élőlények anyagcsere-folyamataival. Ismeresse az óceán és a tengervíz áramlási rendszerének kialakulását, működésének sajátosságait, kapcsolatát az általános légkörzéssel, hatását az éghajlatra. Mutassa be a tengerjárás kialakulását és a vízszintváltozás sajátosságait.	Mi az élőlények szerepe a víz körforgásában? (3.1.2) A fajhő fogalma (1.3.2) és magyarázata. (7.2.2) Mitől függ a tengervíz sűrűsége (sókoncentráció és hőmérséklet)? (7.2.2)
2.4.2 A szárazföld felszíni és felszín alatti vizei	Mutassa be a folyók vízjárásának jellemzői, összefüggéseit az éghajlattal. Ismertesse a folyók építő és romboló felszínátalakító munkáját, a folyó munkavégző-képességét meghatározó tényezőket. Ismerje fel képeken a folyók által kialakított jellegzetes felszíni formákat.	Mi jellemző az áramló víz viselkedésére? (7.2.2) Melyek a tavak feltöltődésének földrajzi okai és szukcessziós következményei? (3.4.1) Mi magyarázza a víz sűrűségváltozásait a hőmérséklet függvényében? (7.2.2)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
2.4.3 Emberi hatások	Példák alapján mutassa be az emberi tevékenység nyomán a vízburkot ért környezeti hatásokat, a felszíni és a felszín alatti vízkészlet szennyezésének következményeit, hatását a többi geoszférára. Mondjon példákat a védekezési lehetőségekre. Hazai példák alapján mutassa be a folyószabályozás környezeti hatásait.	Mi a környezeti kár, hogyan csökkenthető? (3.1.3) Hogyan őrizhető meg a biológiai diverzitás? (3.4.2) Az árterek természetes és mesterséges életközösségei. (3.4.1)
2.5. A természetföldrajzi övezetesség 2.5.1 Az éghajlati övezetesség	Határozza meg az időjárás és az éghajlat egymáshoz való viszonyát. Összefüggéseiben mutassa be a az óceánok, a tengeráramlások, a szélrendszerek, a domborzat és a földfelszín éghajlat-módosító hatását. Ismertesse a természetföldrajzi övezetesség rendszerét. Igazolja az éghajlat meghatározó szerepét a többi természeti tényező (felszínformálás, élővilág, talaj) kialakulásában. Tudjon éghajlati diagramot elemezni, illetve adatok alapján szerkeszteni. Ismertesse az összefüggést a tengerszint feletti magasság és a környezeti tényezők változása között. Tudjon példákat mondani a különböző övezetek, övek környezeti/természeti problémáira (esőerdők irtása, elsivatagosodás, élőhelyek megszüntetése, talaj savasodása).	Mi a természetföldrajzi övezetesség csillagászati oka? (1.1.3) Hogyan tükrözik a biotikumok természetföldrajzi adottságait? (3.4.1.; 3.1.1) Melyek a függőleges övezetesség rendjét meghatározó légkörfizikai tényezők? (1.3.2) A természetvédelem feladatai. (3.4.2)

3. Életközösségek és populációk

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
3.1 Az élettelen környezeti tényezők 3.1.1 Az ökológiai környezet	Értelmezzen a talaj, a víz, a levegő, a fény és az élőlények élettani jellemzőinek kapcsolatát bemutató adatokat. Konkrét példán mutassa be, hogy a környezet-szennyezés hatását hogyan jelzik az élőlények (pl. gyomosodás, betegségek, kipusztulás).	Melyek az élőlények elterjedését befolyásoló éghajlati tényezők? (2.5.1) Hogyan hat egymásra a légkör és az élővilág? (2.3.1; 5.3) Mik a talajképződés éghajlati feltételei? (2.2.2) Mit jelent a szennyezés? (2.3.4; 2.4.3)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
3.1.2 <i>Anyagok körforgása</i>	Ismeresse a C, H, O, N alábbi szerves vegyületeit, ezek főbb fizikai-kémiai tulajdonságait: O ₂ , O ₃ , H ₂ O, CO ₂ , CO, H ₂ CO ₃ , HCO ₃ ⁻ , CO ₃ ²⁻ , karbonátsók, Tudja, hogy ezek hogyan keletkeznek természetes úton és emberi hatásra. Értelmezze, hogy mi a szerepük a természetes körforgásban, és miért lehet hiányuk vagy fölöslegük környezeti kár.	A fotoszintézis és a légzés jellemzői. (5.2) Mi szabályozza a légkör összetételét? (Gaia) (3.4.1) Milyen jellemző reakciók mehetnek végbe a felsorolt elemek és vegyületek között? (7.4.1-2) Hogyan állíthatók elő mesterséges úton elemek? (7.4.2; 8.3.1) Hogyan keletkeznek a karbonátos kőzetek? (2.2.2)
3.1.3 <i>Környezetvédelem</i>	Tudja, hogy milyen eszközök állnak rendelkezésünkre a károk enyhítésére vagy megszüntetésére (technológiák, pl. szennyvíztisztítás, jogi és gazdasági lépések például határérték meg szabása, szelektív adózás, illetve életmódváltás). Elemezzen környezetvédelmi eseteket, javasoljon etikai, jogi, gazdasági tartalmú intézkedéseket és tudjon érvelni ezek mellett.	Mi a környezeti kár? (2.3.4; 2.4.3) Hogyan függ össze a betegségek kialakulása a környezetszennyezéssel, a környezet védelme az egészséggel? (4.2.4)
3.2 Az élők mint környezeti tényezők	Jellemezze a populáción belüli (agresszió, altruizmus, kommunikáció, hierarchia) és populációk közti (fogyasztás, versengés, élősködés, szimbiózis) kapcsolatokat, s hozzon ezekre konkrét példákat.	Mi a kapcsolat az állati viselkedés és a populáció létszámának szabályozása között? (3.3.1) Milyen nagyobb egységekké kapcsolják össze a kölcsönhatások a populációkat? (3.4.1)
3.3 Populációk 3.3.1 <i>Populáción belüli kölcsönhatások, etológia</i>	Elemezze a populáción belüli és populációk közti kölcsönhatások szerepét a populáció létszámának, sűrűségének és eloszlásának szabályozásban (például a ragadozók és élősködők szerepe). Vesse össze az állati és emberi társas viselkedést (kommunikáció, agresszió, önzetlenség). Példán mutassa be az emberi hatás szerepét populációk elszaporodásában vagy kipusztulásában.	Hogyan függ egy életközösség stabilitása az alkotó populációk sokféleségétől? (3.4.2) Mi a különbség az öröklött és a tanult viselkedésformák között? (4.1.2) Mi a környezet- (3.1.3) és természetvédelem (3.4.2) feladata?

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
3.3.2. <i>Genetika</i>	Értelmezze a gén és a jelleg (fén) kapcsolatát és különbségét, a mendeli öröklésmenet lényegét. Legyen képes öröklésmenetet elemezni 1 és 2 génes (nem kapcsolt) példákra. Tudja, mi jellemző a hajlam öröklésére. Különböztesse meg a minőségi és a mennyiségi jellegeket, ismertesse ezek öröklésének különbségét. Értelmezzen mennyiségi jellegek eloszlását ábrázoló görbéket. Mondjon konkrét példát arra, hogy a génműködés is szabályozott folyamat pl. egyedfejlődés szakaszai.) Magyarázza az ivaros folyamat szerepét a genetikai változatosság fenntartásában. Sorolja föl a genetikai anyag megváltozásának (mutációk) lehetséges okait és következményeit, a kockázati tényezők csökkentésének módját. Értelmezze a környezetvédelem, a gazdaság, a politika és az emberi felelősség kapcsolatát, fogalmazza meg véleményét (pl. sugárterhelés, mutagén növényvédőszer alkalmazása).	Milyen molekula a genetikai információ „hordozója”? (6.6) Hogyan függ össze a DNS bázissorrendje (6.6) a fehérje szerkezetével (6.5), az pedig a tulajdonságokkal (fén)? Hogyan befolyásolja a mennyiségi jellegek eloszlási görbéit a szelekció? (3.3.3) Mitől függ az, hogy egy gén működik-e vagy sem? Hogyan függ össze a génműködés szabályozása a többsejtűek egyedfejlődésével (4.3) és egészségével? (4.2.2-4) Mi a mutációk biokémiai oka (6.6) és milyen emberi hatások fokozhatják valószínűségét? (1.1.4; 6.2; 8.2.3)
3.3.3 <i>Fajfogalom, szelekció</i>	Mutassa be a gényakoriságot befolyásoló tényezőket. Hasonlítsa össze és elemezze a természetes és mesterséges szelekció hatását. Tudja a faj hagyományos (linnei) meghatározását és a fajok elkülönülésének evolúciós-ökológiai okát.	Mi a szerepe az életmódjukban különböző fajoknak az életközösségekben (3.4.1), az anyagáramlásban? (3.1.2)
3.3.4 <i>Etikai vonatkozások</i>	Ismertesse a modern genetika lehetőségeit, a fölvetett etikai problémákat, a lehetséges válaszokat (pl. génterápia, klónozás, genetikailag módosított élőlények, családtervezés).	Mi a szexualitás genetikai funkciója? (3.3.2; 4.3) Mi a biológiai diverzitás szerepe? (3.4.2)
3.4 Életközösségek 3.4.1 <i>Az életközösségek jellemzői</i>	Ismertesse az életközösség (társulás, biom, bioszféra v. Gaia) fogalmát, az élővilág szintekre tagoltságának jellemzőit. Jellemezze az élőlénytársulásokat anyag- és energiaáramlásuk, térbeli szerveződésük (szintetizettség) és időbeli mintázataik alapján. Vessen össze természetes, természetközeli és mesterséges társulásokat a fenti szempontok alapján.	Mi a kapcsolat a természetföldrajzi zonalitás és a biomok között? (2.5) Milyen érvek szólnak a földi bioszféra önszabályozó tulajdonsága mellett? (Gaia) (2.3.1; 3.1.2) Mi az összefüggés a biológiai, a természetföldrajzi és a csillagászati periódusok között? (1.1.1; 1.1.3; 2.5)
3.4.2 <i>Diverzitás és természetvédelem</i>	Értelmezze a genetikai és a faj-egyed változatosság (diverzitás) megőrzésének fontosságát, az ember veszélyeztető és fenntartó szerepét.	Mi a szerepe az életmódjukban különböző fajoknak az életközösségekben (3.4.1), az anyagáramlásban? (3.1.2)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
	Értelmezze a természetvédelem fő feladatait és lehetőségeit, kapcsolatát a környezetvédelemmel. Foglaljon állást hazai teendőinkről, érveljen álláspontja mellett.	

4. Az élő egyed

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
4.1 Az élő egyed és a környezet kapcsolata <i>A viselkedés mint alkalmazkodás</i>	Példán mutassa be, hogy az állat viselkedése is a környezethez való alkalmazkodás eszköze. Különböztesse meg és értelmetten ebből a szempontból az öröklött és a tanult viselkedésformákat. Ismertesse a bevérodést, a feltételes reflexet és az operáns tanulást, illetve az ezt vizsgáló kutatók módszereit (K. Lorenz, Pavlov, Thorndike).	Mi a szerepe a területvédelemnek, a társas viselkedésnek, az utódgondozásnak a populációk fennmaradásában? (3.2) Mi a különbség az öröklött és a szerzett tulajdonságok között? (3.3.2)
4.2 Az emberi életműködések 4.2.1 Önfenntartás: <i>struktúrák és funkciók</i>	Ismertesse az emberi önfenntartó életműködések helyszíneit, az itt zajló folyamatok lényegét, a működés feladatát az egész szervezet fenntartásában, homeosztázisában, az alábbi szempontok alapján: Táplálkozás, emésztés, felszívás: mit, hol, mivé bontunk? Kiválasztás: funkciója. Keringés: a szív működés és a véráramlás mechanikája, a hajszálerek anyagforgalma. Légzés: a légzőmozgások mechanikája, a gázok funkciója a sejtben. Mozgás: a csontváz- és izomrendszer mechanikája (emelők), energiaellátása. Ismertesse ezen életműködések gyakoribb zavarait, betegségeit, az egészségmegőrzés módját.	A homeosztázis mint szabályozott és vezérelt állapot. (4.2.2) Hogyan lesz a táplálékból tápanyag? (6.1-5; 5.3) Milyen szerepet játszik a diffúzió, az ozmózis és a vérnyomás a szervezet anyagforgalmában? (7.2.2) Mi a légzés kémiai háttere? (5.3; 7.3.1; 7.4.2) Az emelő elve a fizikában. (1.3.1)
4.2.2 Szabályozás és vezérlés	Mutassa be a hormonális szabályozás lényegét az inzulin és cukoranyagcsere példáján. Értelmezze a cukorbetegség kialakulásnak lehetséges okait, gyógymódját. Ábra alapján jellemezze a hormonálisan szabályozott és vezérelt folyamatokat a női nemi működésekben. Értelmezze a hormonális és idegi szabályozás kapcsolatát a szervezet szintjén (szimpatikus és paraszimpatikus idegrendszer – stressz – adrenalin). Ismertesse a rövid és hosszú ideig tartó stressz hatásait (magas vérnyomás, szorongás), a civilizációs betegségeket és ezek megelőzésének módját.	Hogyan jut szőlőcukorhoz a növényi és az emberi sejt? (4.2.1; 5.3) Mi a szőlőcukor lehetséges sorsa, funkciója a szervezetben? (5.1-3; 6.3) Milyen veszélyeket jelent hormontartalmú készítmények ellenőrizetlen fogyasztása (pl. doppingerek)? (4.1.2; 4.2.1) Mi magyarázza a szerfüggések veszélyességét (pl. alkohol, drogok)? (4.2.4)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
4.2.3 <i>Immunrendszer</i>	Ismeresse az immunrendszer részeit, az immunitás funkcióját, a csökkent és túlzott (allergia) immunválasz kockázatát Simmelweis és Pasteur munkásságának ismeretében értelmezze a tudományos kutatás és a tudás alkalmazásának lehetőségeit (higiéne-védőoltások) és a tudós erkölcsi felelősségét.	Mi az egyedek kémiai különbségének genetikai oka (6.5-6; 3.3.2) és ökológiai magyarázata? (3.4.2) Mi az emésztés funkciója? (4.2.1) Mi az egészség feltétele egy kölcsönhatások által fenntartott életközösségen belül? (3.2)
4.2.4 <i>Életmód, egészség</i>	Hozza kapcsolatba az egészséget a testi-lelki egyensúllyal (homeosztázissal), ennek felborulását pedig a betegségekkel. Ismerje a kábítószeres általános hatását az egyén és a közösség életére.	Mi magyarázza a szerfüggés veszélyességét? (pl. alkohol, drogok) (4.2.2)
4.3 <i>Az egyedfejlődés</i>	Értelemzze, hogy az emberi egyedfejlődés során a szervezet differenciálódik, hozza kapcsolatba ezt génjeink szabályozott működésével. Értelmezze az emberi élet kezdetével és végével kapcsolatos etikai és jogi véleményeket, problémákat (családtervezés és abortusz, illetve euthanázia, szervátültetések), ismeresse az érveket.	Mitől függ az, hogy egy gén működik-e vagy sem? Hogyan függ össze a génműködés szabályozása a többsejtűek egyedfejlődésével? (3.3.2) Mi biztosítja egy ivaros szaporodó élőlény önazonosságát genetikai (3.3.2) és immunológiai értelemben? (4.2.3; 6.5-6)

5. A sejt

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
5.1 <i>Sejttípusok</i>	Ismeresse a baktérium, a növényi, a gomba és az állati sejtek fő alkotóit, ezek feladatát, hozza kapcsolatba a különbségeket az eltérő életmóddal.	Mit jelent az életmód kémiai szempontból? (6.1; 7.3.1-2; 7.4.2)
5.2 <i>Sejtalkotók és feladatuk</i>	Ismeresse a sejthártya feladatát az elkülönítésben és a kapcsolattartásban, tudja, hogy a sejtmag örökítő anyagot tartalmaz.	A sejthártya kémiai alkotói. (6.4-5) A sejthártya mint félig áteresztő membrán (7.2.2) és mint immunológiai jelek hordozója. (4.2.3)
5.3 <i>A sejtanyagcsere</i>	Határozza meg az autotróf és a heterotróf életmód lényegét, a heterotrófia típusait (ragadozó, növényevő, lebontó, élősködő), az energianyerés két útját (foto- és kemotrófia), a sejtben zajló fontosabb energiaigényes és energiatermelő folyamatokat (izomműködés, felszívás, fehérjeszintézis). Írja fel a fotoszintézis/légzés bruttó egyenletét. Tudja az erjedés és a biológiai oxidáció különbségét, helyszínét, energiamérlegét, gyakorlati jelentőségét.	Mit jelent az életmód kémiai szempontból (6.1; 7.3.1-2; 7.4.2) és ökológiailag? (3.2; 3.3.1) Mi a fő anyagcsere folyamatok energetikai mérlege a sejtben belül? (1.3.1-3; 7.3.1-2) Mi zajlik le az óriásmolekulák hidrolízisekor, és mi történik monomerjeik erjedése vagy oxidációja során? (6.1-6; 4.2.1) Mi ezen folyamatok biológiai funkciója? (7.3.1) Mi jellemző az enzimekre mint katalizátorokra (fajlagosság), mi a magyarázata? (6.5-6; 7.3.2)

6. Szerves kémia

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
6.1 Az óriásmolekulák jellegzetességei	Különböztesse meg a polimerizációt és a (poli)kondenzációt, értelmezze a hidrolízist (alkének, monoszaharidok, aminosavak, nukleotidok összekapcsolódása, észterképzés glicerinnél zsírsavakból és/vagy foszfor-savból).	Részletesebben a továbbiakban: (6.2-6).
6.2 A szénhidrogének	Ismertesse a kőolaj eredetét, fizikai (lepárlás) és kémiai feldolgozásnak legfontosabb termékeit (benzin, petroleum, Diesel-olaj, pakura), ezek felhasználását a gyakorlatban (energiaforrás, vegyipari alapanyag). Értelmezze a fokozódó kőolajfelhasználás környezeti veszélyeit. Ismertesse a halogénezett szénhidrogének felhasználását (freon, peszticidek, műanyagok) és ezek környezeti veszélyeit (ózonbontás, mutagén és rákkeltő hatás, biológiai akkumuláció stb.). Foglaljon állást a műanyagok felhasználásával kapcsolatban.	A kőolaj keletkezése. (2.2.2) Hogyan függ a forráspont a molekulamérettől és a kötődők típusától? (7.1.2-3) Mi az üvegházhatás oka? (2.3.1) Mi az ózonpajzs szerepe? (2.3.1) Mi a mutációk biokémiai oka (3.3.2; 6.6) és milyen emberi hatások fokozhatják valószínűségét? (1.1.4; 6.2; 8.2.3) Mi a környezeti kár, hogyan csökkenthető? (3.1.3)
6.3 A szénhidrátok	Ismertesse a szőlőcukor, a keményítő, a cellulóz és a kitin előfordulását, tulajdonságait. Ismertesse ezen anyagok biológiai jelentőségét.	Mi a szőlőcukor szerepe a sejtanyagcserében (5.3), hogyan keletkezik a növényi (5.3) és az állati szervezetben? (4.2.1)
6.4 A lipidek	Ismertesse a lipidek biológiai jelentőségét, előfordulását.	Hogyan magyarázható a molekulák polaritása (7.1.3), miként befolyásolja az oldhatóságot? Mi a membránok szerepe a sejtben? (5.1-3) Mi az epe szerepe? (4.2.1; 6.4)
6.5 Fehérjék, kolloidok	Ismertesse a fehérjék típusait (egyszerű – összetett, enzim – struktúrfehérje, fibrilláris – globuláris). Határozza meg a kolloid állapotot, ismertessen olyan hatásokat, melyek a kolloidokat kicsapják, értelmezze ezt molekuláris szinten, és fogalmazza meg jelentőségét az életműködések szempontjából (pl. nehézfém-mérgeзések, emésztés, talajkolloidok sorsa).	Miként szabja meg a DNS a fehérjék aminosavsorrendjét? (6.6) Hogyan jön létre a talaj (2.2.2), mi a víztartó képességének magyarázata (7.2.2) és ökológiai szerepe? (3.1.1)
6.6 A nukleinsavak	Ismertesse a nukleinsavak 3 alaptípusát (DNS, mRNS, tRNS), előfordulását, szerepüket a fehérjeszintézisben. Magyarázza a génmutációk következményeit.	Mi a kapcsolat az öröklődés molekuláris genetikai (bázissorrend, aminosavsorrend) és klasszikus genetikai (tulajdonság) leírása között? (3.3.2)

7. Atomcsoportok (vegyületek, halmazok)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
7.1 Molekulák, atomcsoportok 7.1.1 A képlet	Értelmezze a különbséget keverék és vegyület között. Értelmezze a kapcsolatot az összegképlet, a szerkezeti képlet és a térszerkezet között.	Hogyan segítette az Avogadro-törvény a vegyületek összegképletének fölírását? (7.2.1)
7.1.2 A kovalens kötés	Értelmezze a molekulák polaritását, ismertesse ennek gyakorlati jelentőségét.	Mi magyarázza a víz fizikai-kémiai tulajdonságait? (7.2.2)
7.1.3 Molekulák tulajdonságai	Tudjon példát mondani vízben oldódó és oldhatatlan, vizes közegben savas, bázikus és semleges kémhatású vegyületekre. Magyarázza ezeket a tulajdonságokat a molekulák, illetve atomcsoportok polaritásával.	A fehérjék harmadlagos szerkezetét biztosító kötések. (6.5) Hogyan magyarázható a savasság a szó hétköznapi értelmében (Arrhenius), illetve Brønsted szerint? (7.4.1)
7.2 Anyagi halmazok 7.2.1 Gázok	Értelmezze az ideális gáz fogalmát, az Avogadro-törvényt. Ismertesse ennek jelentőségét a kémiában (moláris anyagmennyiség megadása). Tudjon megoldani egyszerű számítási feladatot a periódusos rendszer fölhasználásával. Ismertessen olyan jelenségeket (gázokban és folyadékokban), melyek a Bernoulli-törvény segítségével értelmezhetők.	Mi szabja meg a moláris atomtömeget? (8.3.2) A véráramlás mechanikája. (4.2.1) Mi magyarázza a folyók felszíninformáló hatását? (2.2.3)
7.2.2 Folyadékok	Magyarázza az oldódás folyamatát. Magyarázza a diffúzió jelenségét gázokban és folyadékokban. Konkrét példákön mutassa be a felhajtóerő és a hidrosztatikai nyomás hatásait. Értelmezze és alkalmazza a sűrűség, a koncentráció és a százalékos összetétel fogalmát. Értelmezze az ozmózis jelenségét és biológiai fontosságát. Ismerje a víz különleges viselkedését (sűrűség-anómália, nagy fajhő) és ennek biológiai-földrajzi jelentőségét. Ismerjen folyadék és szilárd felületek közt fellépő kölcsönhatásokat (felületi feszültség, nedvesedés, hajszálcsövesesség), és legyen tisztában ezek gyakorlati jelentőségével.	Hogyan magyarázható a kősótelepek keletkezése? (2.2.2) Milyen folyamatok játszódnak le a széndioxid, az ammónia, a hidrogén-karbonátok és a nitrogén-oxidok vízben oldódásakor? (3.1.2) Milyen élettani folyamatokat magyarázunk ozmózissal? (4.2.1) Az óceánok éghajlat módosító hatása. (2.5.1) Milyen a jó vízgazdálkodású talaj szerkezete? (3.1.1; 2.2.2) Hogyan hatnak a felületaktív anyagok? (6.4; 7.1.3)
7.2.3 Szilárd anyagok	Írja le a kristályos és az amorf állapot különbségét, gyakorlati jelentőségét, a sűrűn folyó (viszkózus) állapot jellemzőit.	Milyen a Föld belső szerkezete? (2.2.1) A magma lehűlésekor végbemenő szerkezeti változások. (2.2.2)
7.2.4 Halmazállapot-változások	Ismerje és magyarázza a halmazállapot-változások közben tapasztalható jelenségeket (sűrűség- és energetikai változások).	Exo- és endoterm folyamatok a víz körforgása során. (2.3.2) Milyen szerepet játszik a víz halmazállapot-változása a kőzetaprózódásban? (2.2.3)
7.3 Átalakulások 7.3.1 Termokémia	Értelmezze a különbséget fizikai átalakulás és kémiai változás között. Definíálja az exo- és endoterm reakciókat, gyakorlati jelentőségüket (égés, biológiai oxidáció).	Milyen fizikai és kémiai változáson esnek át a kőzetek pusztulásuk során? (2.2.3) Milyen fizikai és kémiai változáson esnek át a tápanyagok emésztésük során? (4.2.1; 6.1-6) A sejttanyagcsere folyamatainak

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
		energiamérlege. (5.3)
7.3.2 <i>Reakciókinetika</i>	Tudja, milyen tényezőktől függ a reakciók sebessége. Ismertesse a katalízis jelenségét. Különböztesse meg a termodinamikailag zárt és nyílt rendszereket, tudja, hogy a Föld és az élő rendszerek miért nem kerülhetnek a dinamikus egyensúly állapotába.	Hogyan értelmezhető kinetikusan a belső energia? (1.3.2) Az enzimek mint biokatalizátorok. (6.5) A Nap hatása a földi életre. (1.2.4) A légkörzés és az óceáni áramlatok mint energiaszállító rendszerek. (2.3.2; 2.4.1)
7.4 Reakciótípusok 7.4.1 <i>Sav-bázis reakciók</i>	Ismertesse a savasság hétköznapiokban használt fogalmát, illetve mérőszámát (pH). Tudja, mik a sav-bázis indikátorok. Ismertesse a Brönsted-féle sav-bázis elméletet és vesse össze a hétköznapiokban használttal (Arrhenius). Ismertessen a gyakorlati életben fontos savakat: szénssav (a CO ₂ reakcióival) hidrogén-klorid, – gyomornedv, hidrogénfejlésztés ecetsav, – erjedés aminosavak; – fehérjék és bázisokat (nátrium-hidroxid, ammónia). – ammónia gyártás, nitrogén körforgás. Írja fel és értelmezze ezek sav-bázis reakcióit, nevezze meg az így keletkező sókat.	Mi bizonyítja, hogy a semleges oldatban is lehetnek ionok, s hogyan függ ez össze az elemi töltésségességgel (8.1.1) és a mól fogalommal? (7.1.2) Hogyan keletkezik a szénssav? (3.1.2) Mi a HCl szerepe az emésztésben? (4.2.1) A környezetvédelem feladatai. (3.1.3) A nitrogén természetes körforgása. (3.1.2) Milyen ásványok, illetve kőzetek keletkeznek ezekből az ionokból? (2.2.2) Mi az atomcsoportok polaritásának oka? (7.1.3)
7.4.2 <i>Redox reakciók</i>	Ismertesse az oxidáció és a légzés lényegi azonosságát bizonyító kísérleteket (Lavoisier), az égés magyarázatát oxidációval. Ismertesse a redox folyamatok általánosított elméletét (elektronátmenet), a mindennapi életben fontos redox folyamatokat: vas korróziója, kohászat (vas, alumínium), elektrolízis (kőszó vizes oldata).	A légzés és a fotoszintézis biokémiai részlépései. (5.2-3) Hogyan magyarázható a periódusos rendszer elemeinek redukciója, illetve oxidációja? (8.3.2)
7.3 <i>Egyéb reakciók</i>	Ismertesse a kondenzáció és a hidrolízis fogalmát, mutassa be e reakciókat a 6. pont példáin.	Lásd 6. pont.

8. Atomok, elemi részek

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
8.1 Elemi részek 8.1.1 <i>Az elemi töltés</i>	Ismerje az elektron, proton, neutron legfontosabb tulajdonságait (töltés, tömegeik egymáshoz viszonyított aránya). Ismertesse az ion fogalmát, és olyan jelenségeket, melyek ezzel magyarázhatók.	Hogyan bizonyítható az elektron és a proton léte? (8.2.2-3.) Az atom fölépítése a Rutherford-modellben. (8.2.1)
8.1.2 <i>Az energia kvantáltsága</i>	Tudja, mit jelent az energia kvantáltsága, tudjon példát mondani olyan jelenségekre, amelyek ennek alapján értelmezhetők (pl. vonalas színképek).	Mitől függ a fény (elektromágneses hullám) energiája? (1.3.3) Mit jelent a héj, illetve pálya a periódusos rendszerben? (8.3.2)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
8.2 Az atom 8.2.1 Ókori modellek	Ismertessen az atomok léte mellett szóló bizonyítékokat. Tudja, mi a különbség az atom ókori (Démokritosz) és újkori fogalma közt.	Hogyan függ össze a szerkezeti képlet az atomok létevel? (7.1.1) Milyen szerepet játszott a tömegmérés (1.3.1) és a mólfogalom (7.1.2) a vegyületek és keverékek elkülönítésében? (7.1.1)
8.2.2 A héj szerkezete	Értelmezze Rutherford szórási kísérletét, és azt magyarázó modelljét. Legyen szemléletes képe az atommag és az elektronburok nagyságrendi viszonyairól. Tudja értelmezni az elektronburok szerkezetét megszabó törvényszerűségeket (diszkrét energiaszintek, fő- és mellékkvantumszám szemléletes jelentése). Ismertesse, hogy az atom szerkezetéről alkotott mai képünk miben tér el Rutherford modelljétől (valószínűségi elektroneloszlás, delokalizált pályák lehetősége).	Milyen szerepet játszik a valószínűség fogalma a mendeli genetikában (3.3.2), a termikus kölcsönhatások (1.3.2) és a mutációk keletkezésének magyarázatában (6.6), valamint a genetikai hajlam megnyilvánulásában? (4.2.4) Mit bizonyít a vonalas színekép? (8.1.2; 1.3.3.)
8.2.3 A mag szerkezete	Ismerje az atommag összetételét. Tudja megkülönböztetni a legfontosabb magreakciókat (radioaktív bomlások, maghasadás, magfúzió). Konkrét, felírt magreakciót tudjon besorolni ezek közé. Ismerje a radioaktív sugárzások fajtáit, fizikai jellemzőit, élettani hatásait, tudjon példákat mondani felhasználásukra. Ismerje a sugárvédelem alapjait. Ismerje az izotóp fogalmát, tudjon példákat mondani gyakorlati felhasználásukra.	Mi történik a csillagokban (1.2.4; 1.3.4) fejlődésük különböző szakaszaiban? (1.1.4) Mi a mutagén és rákkeltő hatás következménye? (6.6; 3.3.2; 4.2.2)
8.3 Kémiai elemek 8.3.1 Elemek előállítása	Különböztesse meg a kémiai elem és az atom fogalmát. Ismertesse az alábbi elemek természetes előfordulását és keletkezésük módját: hélium (csillagokban fúzióval) szén, oxigén, nitrogén (a Földön természetes úton). Tudja, hogy milyen kísérleti eszközökkel lehet előállítani hidrogén- és oxigéngázt (elektromos és vegyi úton), vasat (aluminotermiával és vaskohóban), alumíniumot (elektrolízissel), értelmezze a reakciókat.	Mi történik a csillagokban (1.2.4; 1.3.4) fejlődésük különböző szakaszaiban? (1.1.4) A redox folyamatok általános elmélete. (7.4.2)
8.3.2 A periódusos rendszer	Ismertesse a periódusos rendszer jelöléseit és fölépülésének elvét: teremtsen kapcsolatot az atom héjszerkezete és a periódusok között. Jellemezze egységesen az alkálifémeket, alkáliföldfémeket, halogéneket és nemesgázokat. Értelmezze az egy oszlopon belüli fizikai/kémiai tulajdonságok változásainak hasonló tendenciáit, értelmezze a jelenséget.	Mit bizonyít a vonalas színekép? (8.1.2; 1.3.3.) Mi a kapcsolat rendszám és a mag szerkezete között? (8.2.3)

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A „természettudomány” középszinten választható vizsgatárgy. Azok a tanulók választhatják, akik akár integrált módon, akár hagyományos tantárgyi keretben legalább két éven át tanulták a kerettantervekben leírt fizika, kémia, biológia és földrajz ismereteket.

A VIZSGA CÉLJA

A Természettudomány érettségi vizsga fő célja az, hogy egy egységes természetszemléleten alapuló, hatékony *gondolkodásmód* meglétét igazolja, s egyben elő is mozdítsa. Nem elsősorban az adatok, képletek, megoldási sémák ismeretét követeli meg, hanem inkább a tájékozódóképességet, a megoldandó kérdések meglátását és helyes megfogalmazását, a rendelkezésre álló adatok feldolgozását és értékelését.

Az érettségi vizsgakövetelmények a biológia, kémia, fizika, valamint a földünk és környezetünk tárgyak kerettantervének megfelelően csoportosított részletei – tehát nincs bennük olyan tartalom, mely e tárgyak valamelyikében ne szerepelne. Elmaradtak az inkább lexikális ismereteket tartalmazó részek, de a megjelölt témakörökből sem reprodukív tudást váró feladatok várhatók, hanem többségükben olyanok, melyek a fogalmak ismeretét és az összefüggések átlátását igénylik, a megoldáshoz szükséges konkrét adatokat, szövegeket ugyanakkor magában a feladatban kapja meg a vizsgázó.

Komplex képességek

A vizsga átfogó célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó

- képes-e természettudományos rész-ismereteit összekapcsolni és hatékonyan alkalmazni valamely probléma megoldása érdekében,
- látja-e a természettudományok alapvető kutatási módszereit, ezek lehetőségeit és korlátait,
- képes-e alátámasztani döntéseit, véleményét természettudományos érvekkel,
- képes-e ismereteiről és véleményéről logikusan fölépített, szabatos formában számot adni,
- képes-e összetett probléma elemzésére, a probléma összetevőinek felismerésére.

Speciális képességek

A vizsga speciális célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó

- felismeri-e, hogy az egész „több részeinél”;
- tud-e egy állítást igazolni vagy cáfolni adatok, grafikonok elemzésével;
- képes-e adatokból, grafikonokból stb. következtetéseket levonni, összefüggéseket felismerni;
- adott információkról el tudja-e dönten, hogy felhasználhatók-e adott probléma megoldásához;
- képes-e értékelni egy kísérlet eredményeit a probléma és a rendelkezésre álló eszközök ismeretében;
- felismeri-e az analógiákat és különbségeket egyes jelenségek, rendszerek stb. között;
- felismeri-e a döntési lehetőséget két, egyaránt lehetséges megoldás között; képes-e a következmények értékelésére kíváncsiságuk alapján;
- képes-e valamely rész szerepének megítélésére a szintek hierarchiájában;
- képes-e térbeli és időbeli minták elemzésére;
- tudja-e alkalmazni a szükséges logikai műveleteket (pl. halmazba rendezés, helyes ítéletalkotás, hibás következtetések fölismerése).

A vizsga szerkezete

A vizsga írásbeli és szóbeli részből áll. Az írásbeli vizsgán 75 pont, a szóbeli vizsgán 75 pont szerezhető. A két vizsgarész pontszáma összeadódik. A pontszám átváltása osztályzatra a vizsgaszabályzat általános előírásai szerint történik.

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsgán a jelölteknek egy központi feladatsort kell megoldaniuk. A vizsga időtartama 120 perc.

A feladatsor felépítése és tartalmi szerkezete

A feladatsor mind a négy természettudományos tantárgy ismeretköréből tartalmaz kérdéseket, ezek aránya kb. 25-25% (20-30% közötti).

A kérdések kb. 50%-a főként ismeretfölidítésre, szövegértésre, grafikonértelmezésre irányul. Pontszámuk aránya az összpontszámban is ennek megfelelő értékű.

A feladatok másik fele az ismeretek összekapcsolására, alkalmazására, mélyebb értelmezésére, kritikájára, ellenőrzésére, további ismeretek szerzésére, új szempont szerinti rendszerezésére vagy megjelenítésére (pl. grafikonkészítés) vonatkozhat. Ezek között szerepelhetnek véleményalkotást váró feladatok is.

Értékelés

A javítás központi útmutató alapján történik. A megadott részpontszámok nem bonthatók, hacsak az útmutató ettől eltérő utasítást nem tartalmaz. A véleményalkotást igénylő feladatoknál a vélemény megfogalmazásának módja mellett az alátámasztás, indoklás tartalmi része értékelhető, maga a vélemény nem.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga témaköreit a jelöltekkel előzetesen ismertetni kell, a konkrét feladatokat nem tudhatják. A tételsort az érintett szakmai munkaközösségek együttesen állítják össze. A vizsgázónak a kihúzott tételt legalább 30 perc felkészülési idő után legfeljebb 15 perc alatt kell kifejtenie. Használható segédeszközök: függvénytáblázat, periódusos rendszer, számológép, atlasz.

A tételsor és a tételek felépítése, tartalmi szerkezete

A tételsornak legalább 20 tételből kell állnia. A tételek valamennyi tudományágból közelítőleg azonos arányban tartalmazzanak kérdéseket.

A szóbeli tétel 2 résztételből áll:

a) A kifejtő kérdés valamely nagyobb, legalább két tudományágot (pl. biológia-kémia) érintő témára vonatkozik. A téma megnevezése mellett a tétel szövegének a kifejtést segítő szempontokat is tartalmaznia kell.

b) Problémafeladat. Valamely konkrét, gyakorlati vagy etikai kérdést is érintő feladat megoldása, mely szintén több tudományágot érint. A szükséges adatokat, ismereteket a feladathoz mellékelt szöveg, grafikon, táblázat, fotó vagy más információhordozó tartalmazza. Amennyiben a problémafeladat megoldásához számolás szükséges, az csak egyszerű, 1-2 perc alatt megoldható kérdés lehet.

A két résztétel között jelentős tartalmi átfedés nem lehet [a probléma tehát nem vonatkozhat az a) résztételben kifejtett témára].

A jelölt a felkészülési idő alatt írásos vázlatot készít, azt a vizsga során használhatja. A szaktanár(ok) a felelet végén segítő, tisztázó kérdéseket tehetnek föl.

Értékelés

A tétel összeállításakor röviden rögzíteni kell a felelet várt tartalmát és ennek pontozását. A felelet minősítése ennek az értékelési útmutatónak az alapján történik. A vizsga értékelését jelentő pontszámot legalább két jelen levő szaktanár megegyezéssel vagy pontszámaik átlagolásával adja.

Az a) altétel maximális pontszáma 40.

A b) altétel maximális pontszáma 35.

Az a) altétel értékelésénél 30 pont adható a tartalomra, 10 pont pedig a felelet felépítésére és a kifejtés önállóságára az alábbi szempontok szerint:

- a felelet mennyire alkot összefüggő, logikus egészet;
- tartalmaz-e a témához nem tartozó részeket;
- mennyire önálló a tétel kifejtése (azaz szükség van-e és milyen mértékben, mennyire lényeges részekenél segítő, illetve kiegészítő kérdésekre).

ANGOL CÉLNYELVI CIVILIZÁCIÓ

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

Sorszám	Középszint	Emelt szint
1.	Nagy-Britannia földrajzi fekvése; Nagy Britannia, az Egyesült Királyság és a Brit-szigetek meghatározása; Nagy-Britannia politikai egységeinek bemutatása(Anglia, Skócia, Wales) és Észak-Írország és a fővárosok; Államforma és demográfiai adatok (terület, lakosság); A nemzeti jelképek, védőszentek s a hozzájuk fűződő legendák. Az Amerikai Egyesült Államok fekvése, természeti adottságai, földrajzi tájegységeinek jellemzői, természeti kincsei; Politikai adatok (államforma, terület, lakosság, államok száma). A nemzeti jelképek.	Nagy-Britannia földrajzi fekvése, <i>természeti adottságai és gazdasági lehetőségei</i>; Nagy-Britannia, az Egyesült Királyság és a Brit-szigetek meghatározása; Az Egyesült Királyság politikai egységeinek összehasonlítása; <i>az Ír Köztársaság és Nagy-Britannia viszonya; politikai értéklés</i>; Államforma és demográfiai adatok (terület, lakosság, fővárosok, <i>Anglia megyéi</i>); A nemzeti jelképek, védőszentek s a hozzájuk fűződő legendák s <i>azok magyar vonatkozásai</i>. Az Amerikai Egyesült Államok fekvése, természeti adottságai, földrajzi tájegységeinek jellemzői, természeti kincsei, és azok <i>gazdasági lehetőségei</i>. Politikai adatok (államforma, terület, lakosság, államok száma, a legjelentősebb államok és fővárosok); A nemzeti jelképek, <i>az amerikai identitástudat mássága; patriotizmus</i>. Ausztrália fekvése, földrajzi jellegzetességei és <i>tájjegységei</i>.
2.	Nagy-Britannia korai történelme: Stonehenge, a kelták, a rómaiak, az angol-szászok, a vikingek; A normannok hatása; Arthur király mondaköre; Robin Hood legendája. Az Amerikai Egyesült Államok kialakulásának előtörténete; Észak-amerika őslakosságának területi eloszlása, a legjelentősebb törzsek, életmódjuk és megélhetési forrásaik.	Nagy-Britannia korai történelme: Stonehenge, a kelták, a rómaiak, az angol-szászok, a vikingek. <i>Albion és Pannonia összehasonlítása, római emlékek, Nagy-Britanniában és Magyarországon.</i> A normannok hatása; Arthur király mondaköre; Robin Hood legendája. Az Amerikai Egyesült Államok kialakulásának előtörténete; Észak-amerika őslakosságának területi eloszlása, a legjelentősebb törzsek és megélhetési forrásaik; <i>Az indiánok hitvilága, rituálék és kapcsolatuk a természettel.</i>

Sorszám	Középszint	Emelt szint
3.	Nagy-Britannia történelme a 17. századig; VIII. Henrik és a protestantizmus; I. Erzsébet uralkodása; az angol reneszánsz kora, Shakespeare és a Globe Színház; Az anglikán egyház létrejötte. Az Amerikai Egyesült Államok kialakulásának története; Az észak-amerikai kontinens felfedezése és betelepítése; A Mayflower története, az első telepesek; Thanksgiving (a Hálaadás ünnepének története) Az első 13 állam megalakulása. A Függetlenségi Háború és a Függetlenségi Nyilatkozat (Thomas Jefferson, George Washington). Az indiánok harcai a betelepülőkkel; Az indiánok visszaszorítása és letelepítése. Élet a rezervátumokban.	Nagy-Britannia történelme a 17. századig; (<i>A Canterbury Mesék mint kordokumentum</i>) <i>Harc a trónért, A pestisek kora;</i> <i>A Rózsák háborúja;</i> VIII. Henrik és a protestantizmus; a kétházas parlament kialakulása; I. Erzsébet uralkodása; az angol reneszánsz kora; Shakespeare és a Globe színház; Az anglikán egyház létrejötte. <i>A londoni Nagy Tűz.</i> Az Amerikai Egyesült Államok kialakulásának története Az észak-amerikai kontinens felfedezése és betelepítése; <i>a felfedezések Európai előzményei és következményei;</i> <i>Az első telepesek és a Mayflower története;</i> Thanksgiving (a Hálaadás ünnepének története) <i>Az első 13 állam megnevezése.</i> A Függetlenségi Háború és a Függetlenségi Nyilatkozat (Thomas Jefferson, George Washington). Az őslakosság harcai a betelepülőkkel, <i>A legnevezetesebb összecsapások. Az őslakosok visszaszorítása és letelepítése nyugaton.</i> <i>Az indiánok civilizálása és beilleszkedési problémáik, élet a rezervátumokban.</i> <i>Az ősi kultúra üzleti jellegű újjáélesztése.</i> <i>Az indián öntudat feléledése a 20. században.</i>
4.	Nagy-Britannia történelme a 19. században; az ipari forradalom hatása. A brit birodalom kialakulása, virágkora (a Viktorianus kor értékrendje, a brit önelégültség okai); Az Amerikai Egyesült Államok a 19. században. Az USA terjeszkedése, területi hódítások, szerződések vásárlások; 19. századi vasútépítések és az aranyláz; Az ország mai területének kialakulása; Az USA nagyhatalommá válása A rabszolgaság kialakulásának gyökerei. Észak és Dél háborúja. A fajgyűlölet alapjai.	Nagy-Britannia történelme a 19. században; az ipari forradalom hatása. A brit birodalom kialakulása (<i>gyarmatbirodalom létrejöttének részletei</i>), virágkora (a Viktorianus kor értékrendje, a brit önelégültség okai; <i>a kapitalizmus kialakulásának körülményei</i>); <i>A 19. századi irodalom a szociális együttérzés tükrözője (Ch. Dickens);</i> <i>Ch. Darwin hatása kora gondolkodására.</i> Az Amerikai Egyesült Államok a 19. században Területszerzés, hódítások, szerződések útján. <i>A földszerzés feltételei.</i> <i>A nyugat-keleti összekötő vasút megépítésének jelentősége. Az aranyláz. Feltalálók és az iparosodás hatása; technikai vívmányok, amelyek megkönnyítették a kapcsolattartást (pl. távíró).</i> Az ország mai területének kialakulása. Az USA nagyhatalommá válása. A rabszolgaság kialakulásának gyökerei. Észak és Dél háborúja. <i>A megosztottság kihatása az USA további sorsára (Abraham Lincoln szerepe)</i> A fajgyűlölet alapjai.

Sorszám	Középszint	Emelt szint
5.	Nagy-Britannia a 20. században. A gyarmati birodalom fokozatos széthullása. Nagy-Britannia szerepe a két háborúban. A Brit Nemzetközösség megalakulása. A királyság intézménye: látszat és valóság. Az Amerikai Egyesült Államok A 20. században. A 20-as évek Amerikája; Az USA szerepe a két világháborúban A hidegháború; a vietnami és koreai háborúk értékelése; Az USA mint szuperhatalom.	Nagy-Britannia a 20. században. A gyarmatbirodalom fokozatos széthullása <i>az első és a második világháborút követően</i>; Nagy-Britannia szerepe a két háborúban. A Brit Nemzetközösség megalakulása, tagjai és működése; A királyság intézménye: látszat és valóság. <i>Az USA és Nagy-Britannia kapcsolata a 20. században, egészen napjainkig.</i> Az Amerikai Egyesült Államok A 20. században. A 20-as évek Amerikája és az 1929-es gazdasági válság és következményei. Az USA szerepe a két világháborúban <i>Az atombomba</i> . <i>A hidegháború; a szovjet blokk és az USA – politikai értékelés</i> <i>A vietnami háború és a koreai háború értékelése, hatása a mindennapi életre;</i> Ausztrália <i>Politikai felépítménye.</i>
6.	Nagy-Britannia A modern brit politikai rendszer; a törvényhozó, végrehajtó és bírói hatalom felépítése és intézményei. A legfontosabb brit politikai pártok jellemzői és történelmi gyökerei. A politikai választások menete. Az Amerikai Egyesült Államok politikai rendszere, a demokrácia intézményei; a törvényhozó, a végrehajtó és a bírói hatalom felépítése és feladatköre; a demokrácia biztosítékai: a „checks and balances” rendszere, az elnök szerepe. A két vezető politikai párt jellemzői és történelmi gyökerei. A politikai választások menete.	Nagy-Britannia A modern brit politikai rendszer; a törvényhozó, végrehajtó és bírói hatalom felépítése és intézményei. A legfontosabb brit politikai pártok jellemzői és történelmi gyökerei. <i>A legjelentősebb brit miniszterelnök bemutatása.</i> <i>Közös és eltérő vonások a magyar, a brit és az amerikai demokratikus intézmények között.(elnök szerepe Magyarországon és az USA-ban.)</i> Az Amerikai Egyesült Államok politikai rendszere; a demokrácia intézményei; <i>Az Amerikai Alkotmány felépítése és marandóságának okai:</i> a törvényhozó, végrehajtó és bírói hatalom felépítése és feladatköre; a demokrácia biztosítékai: a „checks and balances” rendszere, az elnök szerepe. A két vezető politikai párt jellemzői és történelmi gyökerei. <i>Kiemelkedő amerikai elnökök bemutatása.</i> <i>A választások.</i>

Sorszám	Középszint	Emelt szint
7.	Nagy-Britannia A nemzeti tudat alakulása: született britek, bevándorlók, (multicultural society). Mit jelent ma britnek lenni? Az ír és skót nemzeti tudat formálódása. Az Amerikai Egyesült Államok a bevándorlók országa A legjelentősebb bevándorlási hullámok felsorolása. Az 'Új haza' fogalma: európai bevándorlók – európai toló- és amerikai húzóerők; Az Ígéret földje: álom vagy valóság? Mozaik vagy olvasztótégely? A feketék beilleszkedése. Diszkrimináció és fajgyűlölet. Fekete Polgárjogi mozgalmak, polgárjogi harcosok és aktivisták (Martin. L. King, Jr.)	Nagy Britannia A nemzeti tudat alakulása: született britek, bevándorlók (multicultural society) Mit jelent ma britnek lenni: a skót és ír nemzeti tudat formálódása. <i>Az ír konfliktus történelmi háttere, a vallás szerepe. Független Írország leválása.</i> Az Amerikai Egyesült Államok A bevándorlók országa A legjelentősebb bevándorlási hullámok történelmi háttere és felsorolása; <i>a WASP fogalma</i> Az 'Új haza' fogalma: európai bevándorlók – európai toló- és amerikai húzóerők. Az Ígéret Földje: álom vagy valóság? Mozaik vagy olvasztótégely? <i>Nemzetfogalom és identitástudat; eltérő kultúrák és szokások; asszimiláció és kulturális pluralizmus;</i> <i>Magyar bevándorlók Amerikában.</i> A feketék beilleszkedése. Diszkrimináció és fajgyűlölet. Fekete polgárjogi mozgalmak és aktivisták Martin L. King, Jr., Malcolm X) <i>A Ku Klux Klan.</i>
8.	Nagy-Britannia A brit gazdaság fejlődésének főbb csomópontjai (bekerítések, ipari forradalom, feltalálók és ipari találmányok, a gyarmatok majd azok elvesztésének szerepe a gazdasági élet alakulásában, brit gazdaság az ezred fordulón, nagy vállalatok, pénzrendszer, GBP vagy EURO, tőzsde). Az Amerikai Egyesült Államok gazdasági fejlődésének főbb csomópontjai: az USA gazdaságának növekedése a korai időszakban, feltalálók és ipari találmányok, a nagy gazdasági világválság, a gazdasági konszolidáció: F. D. Rooseveltt és a New Deal, az USA gazdasági élete az ezredfordulón, pénzrendszere és a tőzsde.	Nagy Britannia A brit gazdaság fejlődésének csomópontjai (bekerítések, ipari forradalom, feltalálók és ipari találmányok; a gyarmatok majd azok elvesztésének szerepe a gazdasági élet alakulásában; A brit gazdaság az ezredfordulón, Nagyvállalatok, a pénzrendszer, GBP vagy EURO, a tőzsde). <i>Nagy-Britannia és Európa viszonya a 20. században. A britek az Európai Unióban.</i> Az Amerikai Egyesült Államok gazdasági fejlődésének főbb csomópontjai az USA gazdaságának növekedése a korai időszakban, feltalálók és találmányok(magyar feltalálók, magyar találmányok az USA-ban), az ipar fejlődése, a nagy gazdasági válság; Gazdasági konszolidáció: F. D. Rooseveltt és a New Deal. <i>Az USA gazdasági élete a 20. század második felétől napjainkig.</i> A pénzrendszer és a tőzsde. <i>USA és Magyarország gazdaságának, pénzrendszerének összehasonlítása.</i>

Sorszám	Középszint	Emelt szint
9.	Nagy-Britannia Tradicionális értékek és a brit életszemlélet; Tradíciótisztelet és individualizmus; A britek és mindennapi szokásaik A másság és a privát szféra tiszteletben tartása, tolerancia egymás iránt; A törvény tisztelete, a 'fair play' elve. A természet szeretete, vágyakozás a vidéki életre, állatbarátság Az Amerikai Egyesült Államok Tradicionális amerikai értékek A személyi szabadság tiszteletben tartása, az esélyegyenlőség biztosítása, és az önmegvalósítás képessége; Voluntarizmus és jótekonyság, az üzleti életben kemény munka és önfegyelem.	Nagy-Britannia Tradicionális értékek és a brit életszemlélet Tradíciótisztelet és individualizmus; A britek és mindennapi szokásaik; A másság és a privát szféra tiszteletben tartása, tolerancia egymás iránt; A törvény tisztelete, a 'fair play' elve. A természet szeretete, a vidék idealizálása, állatbarátság. <i>A brit humor ('understatement')</i> <i>Az önkéntesség elve, a jótekonyság, mint a brit életforma alapeleme.</i> Az Amerikai Egyesült Államok Tradicionális amerikai értékek A személyi szabadság tiszteletben tartása, az esélyegyenlőség biztosítása és az önmegvalósítás képessége (a self-made man), a saját erőből való érvényesülésbe vetett hit; <i>Voluntarizmus és jótekonyság, az üzleti életben kemény munka és önfegyelem,</i> <i>A vadnyugati életforma öröksége:</i> <i>Önfenntartás, találékonyság, és 'machó'-izmus</i>
10.	Nagy-Britannia A vallás szerepe a modern brit életben. Az anglikán egyház, a katolikusok és egyéb felekezetek ezredfordulón. Az Amerikai Egyesült Államok Az amerikai puritanizmus mai hatása, a mormonok, az amishok, quakerok – protestánsok és katolikusok, zsidók és mohamedánok—vallási tolerancia vagy mégsem?	Nagy-Britannia <i>A vallási tolerancia és intolerancia a történelem során a szigetországban.</i> A vallás szerepe a modern brit életben. Az anglikán egyház, a katolikusok és egyéb felekezetek az ezredfordulón. <i>Vallási tolerancia ma – egy multikulturális társadalom alapeleme.</i> Az Amerikai Egyesült Államok Az amerikai puritanizmus mai hatásai, a mormonok, az amish-ok, a quakerok <i>A protestantizmus öröksége: stabil, puritán erkölcsi értékrend, a nemzeti értékek, a nemzet tisztelete.</i> <i>Etnikai diverzitás – vallási tolerancia szekták.</i>
11.	Nagy-Britannia A tömegkommunikáció forrásai: legjelentősebb újságok, és folyóiratok ismertetése, a nemzeti napilapok dominanciája, a rádió, és a televízió: a BBC függetlensége és pártatlansága; a média tömegformáló szerepe. Az Amerikai Egyesült Államok A tömegkommunikáció forrásai: legjelentősebb újságok, és folyóiratok ismertetése; A kereskedelmi TV csatornák, a hírcsatornák és a közszolgálati TV helyzete; Pártatlan és független sajtó és média. A tömegkommunikációs konglomerátumok megjelenése.	Nagy-Britannia A tömegkommunikáció forrásai: legjelentősebb újságok, és folyóiratok ismertetése, a nemzeti napilapok dominanciája, a rádió, és a televízió: a BBC függetlensége és pártatlansága; a média tömegformáló szerepe, <i>sajtómágnások</i> <i>A sajtó politikai függetlensége és a sajtószabadság megvalósulása.</i> Az Amerikai Egyesült Államok Az AOL <i>A CNN, TNT és TMC csatornák</i> <i>Az NBC, az ABC és a CBS</i> <i>Egy nemzeti lap: a USA Today</i> <i>Az ismertebb nagyvárosi lapok bemutatása.</i> <i>Cenzúra vagy teljes szabadság?</i> <i>A brit, az amerikai és magyar média összehasonlítása.</i>

Sorszám	Középszint	Emelt szint
12.	Nagy-Britannia Állami ünnepek (Bank Holidays), vallási ünnepek és fesztiválok; St. Valentine's Day, St. Patrick's Day, The Queen's Official Birthday, Halloween, Guy Fawkes Day, Remembrance Day, Karácsony (Christmas Eve, Christmas Day, Boxing Day), New Year's Eve; Az Amerikai Egyesült Államok Állami ünnepek, vallási ünnepek és fesztiválok; New Year's Eve, Valentine's Day, St. Patrick's Day, Memorial Day, Independence Day, Labor Day, Halloween, Thanksgiving, Christmas Day.	Nagy-Britannia <i>London's Easter Parade</i> <i>Notting Hill Carnival, Panto, eisteddfod, Edinburgh Festival, etc.</i> <i>A skót, a welszi, az ír ünnepek</i> <i>A szokások eredete, háttere, a brit és magyar szokások összehasonlítása.</i> Az Amerikai Egyesült Államok <i>Hannukah, Ramadan, Kwanzaa, Chinese New Year, etc.</i> <i>Az etnikai közösségek ünnepei,</i> <i>Az amerikai ünnepek eredete, háttere.</i> <i>Az amerikai és magyar szokások összehasonlítása</i> Ausztrália <i>A legjelentősebb ünnepek.</i>
13.	Nagy-Britannia Legkedveltebb turisztikai látnivalók : London és környéke, Oxford és Cambridge, Stradford, York, Manchester, Liverpool stb. Edinburgh, Glasgow, Cardiff Az Amerikai Egyesült Államok a keleti part : Washington, New York, Boston, Philadelphia stb. a nyugati part: San Francisco, Los Angeles, Las Vegas etc. nevezetes tájegységek: Niagara Falls, The Great Lakes, Grand Canyon, Death Valley, Alaska.	<i>Barangolás Wales, Skócia és Észak-Írország nevezetes tájain.</i> <i>Az egyes államok legnevezetesebb turisztikai pontjai.</i> Ausztrália <i>Legfontosabb turisztikai látványosságai.</i>
14.	Nagy Britannia A jóléti állam 'The Welfare State' Az állami támogatásra, ill. segélyekre jogosultak: Betegek, munkanélküliek, alacsony jövedelműek, gyermektartási támogatásra jogosultak nyugdíjasok stb. Az egészségügyi ellátás helyzete A szociális munkások hálóját segíti a rászorulókat, jótékonyági szervezetek, adományozások, önkéntes munka. Társadalmi problémák (bűnözés, munkanélküliség, a nők és a fiatalok helyzete a társadalomban (drog, alkohol stb.). A hontalanok problémája. Az Amerikai Egyesült Államok A jóléti állam létrejötte. Az amerikai emberek viszonyulása jóléti államhoz – önállóság és rászorultság; az egészségügy helyzete. Társadalmi problémák : a kisebbségek helyzete és a munkanélküliség; a női egyenjogúság; a fegyverviselési jog és a bűnözés problémája, a hontalanok helyzete.	Nagy Britannia. <i>A jóléti állam létrejöttének történelmi háttere</i> <i>A női egyenjogúság fejlődése, a nők mai helyzete a társadalomban.</i> <i>A kisebbséghez tartozó etnikumok helyzete, társadalmi beilleszkedésük elősegítése.</i> Az Amerikai Egyesült Államok <i>A jóléti állam létrejöttének történelmi körülményei, voluntarizmus elve.</i> <i>Egyenjogúság a társadalomban: a társadalom periferiájára szorultak kilátástalansága.</i>

Sorszám	Középszint	Emelt szint
15.	Nagy-Britannia A brit oktatási rendszer sajátosságainak bemutatása (private and public education). Az állami iskolarendszer és a magániskolák a decentralizáció elve, a vizsgáztatás rendje, megszerezhető vizsgák, beiskolázás 16 éves kor fölött a brit diákélet, híres iskolák. Az Amerikai Egyesült Államok Az amerikai iskolarendszer sajátosságai. Eltérés az egyes államok között, vizsgák a különböző szinteken, a továbbtanulás lehetőségei, állami és magániskolák.	Nagy-Britannia <i>A tanultság értéke a brit társadalomban. A továbbtanulás lehetőségei és körülményei. Az angolszász minta összevetése a hazai rendszerrel.</i> Az Amerikai Egyesült Államok <i>Az iskolázottság megítélése a társadalomban – a tudás létrája – az iskolázottság foka az egyéni siker mércéje: az esélyegyenlőség bizonyítéka, a jobb anyagi helyzet záloga; az 'affirmative action' (hátrányos helyzetűek támogatásának elve).</i>
16.	Nagy-Britannia A brit családmódel gyengülése, a magas válások száma, a családon kívül született gyermekek növekvő száma, lakáshelyzet, az osztálytársadalom jelenlegi állapota (class consciousness) és hatása a mindennapi életre, szokásokra, társadalmi elvárások és etikett az otthon fogalma sajátos brit megközelítésben, szokások, elvárások. Az Amerikai Egyesült Államok Az amerikai családmódel – a legfontosabb érték az egyén tisztelete és érdekeinek megőrzése a családon belül, a szűk család fogalma. A nagycsalád jelentősége. Az egyén boldogsághoz való joga – a válás szerepe. Gyermekek a családban – az egyenjogúság elve.	Nagy-Britannia <i>A brit, amerikai és magyar modellek összehasonlítása.</i> <i>Az amerikai családmódel változása a 20. század második felében. A család szerepe a társadalomban. A vegyes családok működése.</i>
17.	Nagy-Britannia A sport jelentősége a britek életében; sportélet az iskolában és a lakóközösségekben. A versenyszellem, a sportszerűség, és a veszíteni tudás képessége. A legjellegzetesebb nemzeti sportágak (cricket, futball, golf, rugby és lóverseny). Az Amerikai Egyesült Államok A szervezett sportok (futball, kosárlabda és baseball) jelentősége az amerikai társadalomban: a versenyszellem és az esélyegyenlőség megtestesítői. A sport a kiegyensúlyozott élet záloga. A professzionális sportok: a durvaság és a túlzott anyagi ellenérték romboló hatásai. Az egészséges életmód és a sportolás: a rekreáció szerepe.	Nagy-Britannia <i>Legendás nemzeti sportesemények bemutatása Állatok és a sport.</i> Az Amerikai Egyesült Államok <i>A legjelentősebb nemzeti sportesemények, híres profi csapatok; A sport szerepe a diákéletben. A csapatszellem és a cheerleader-ek.</i> Ausztrália <i>Nemzeti sportok.</i>

Sorszám	Középszint	Emelt szint
18.	Nagy-Britannia Étkezési szokások, az evés szerepe a britek életében. Vendéglátóhelyek: a tradicionális étterem, a gyorséttermek és a 'pub' társadalmi funkciói. Nemzeti ételek. A brit konyha híre. Az angol sör. Teáznak vagy kávéznak? Az Amerikai Egyesült Államok Az étkezési szokások és a fogyasztói társadalom kapcsolata; a gyorséttermek, a felmelegíthető készételek és a nassolás; fogyókúrák és diétás ételek; a műanyagok országa; nemzeti ételek, változatos, színes étkezési kultúra; a bőség zavara; etnikai hatások, az ízek kavalkádja; az éttermek szerepe az amerikaiak életében a változatosság igénye. Kávé vagy tea, alkohol vagy ásványvíz?	Nagy-Britannia <i>Néhány brit ételkülönlegesség leírása, Tájjellegű ételek.</i> <i>A magyar és a brit étkezési szokások és ételek összehasonlítása.</i> Az Amerikai Egyesült Államok <i>Az egészségtelen étkezési szokások szerepe a kóros elhízás és a rák elterjedésében. Potenciális lehetőség az egészséges táplálkozásra.</i> <i>Az amerikai étkezési kultúra terjedése: Pozitív és negatív hatások.</i> Ausztrália <i>Nemzeti ételek.</i>
19.	Nagy Britannia H. Purcell, a barokk kor, az angol színpadi zene, B. Britten – a 20. század klasszikusa. A 20. század könnyűzenei fejlődése, az Angolszász zene népszerűsége, a beat generáció és zenei irányzatok keletkezése, zene és politika: a protest song szerepe Amerikai Egyesült Államok Amerikai klasszikusok: G. Gershwin, L. Bernstein A rádió szerepe a könnyűzene elterjedésében. A könnyűzene százada: a musical, mint műfaj; Hollywood hatása, filmzene, a slágerek nagyjai (Ir. Berlin). Az 50-es évek zenéje, Elvis Presley és a rock korszak. Zenei irányzatok Amerikában: a jazz, country, a gospel.	Nagy Britannia <i>Klasszikus és modern zenei irányzatok. Zenei korszakok és legfontosabb képviselőik. Híres zeneszerzők, zeneművek. (Egy-egy példa.)</i> Amerikai Egyesült Államok <i>Magyar zeneszerzők Amerikában.</i>
20.	Egy brit és egy amerikai film bemutatása a filmművészet kimagasló alkotásainak sorából.	<i>A legkiemelkedőbb brit és amerikai filmművészeti alkotások a 20. században. Az amerikai filmipar hatása a filmgyártásra; Chaplin-től, Spielberg-ig; magyarok az amerikai filmiparban.</i>
21.	Nagy Britannia Híres katedrálisok: Westminster Abbey, York, Winchester, Canterbury stb.; Sir Ch. Wren és a St. Paul Székesegyház A világi építészet: Hampton Court, Oxford, Cambridge stb. A kastélyok világa. Egy kiemelkedő építészeti műalkotás bemutatása.	Nagy Britannia <i>Az angol festészet korszakai: Reynolds, Gainsborough, Turner, Constable. A képzőművészeti alkotások tárházai: a leghíresebb múzeumok ill. képtárak bemutatása: Tate Gallery, National Portrait Gallery, The British Museum, National Gallery stb..</i>

Sorszám	Középszint	Emelt szint
	Amerikai Egyesült Államok F. L. Wright munkássága Washington, a megtervezett város; A Rockefeller Center és Manhattan; Chicago; a felhőkarcolók világa; Copley, J. M. Whistler, Duchamp és O'Keefe munkái. A pop-art művészei: Oldenburg, Warhol és Lichtenstein. A. Calder mobil szobrai.	Amerikai Egyesült Államok <i>Washington D.C. múzeumai és New York City múzeumai.</i> <i>Az amerikai építészet fejlődése.</i> <i>A legjelentősebb képzőművészeti irányzatok.</i>
22.	Egy brit és egy amerikai író vagy költő életének rövid ismertetése és egy mű elemzése.	<i>A legjelentősebb 20. századi irodalmi irányzatok, s legismertebb amerikai és brit képviselőik. Egy brit és egy amerikai író vagy költő életművének rövid ismertetése és egy-egy mű elemzése.</i>

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintű tantárgyi érettségi szóbeli vizsga.

A vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort központi útmutató alapján az intézményben tanító szaktanár, illetve szakmai közösség állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgáztató szaktanár értékeli. Az elérhető maximális pontszám 50.

A vizsgán elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelő lapon rögzíti.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet időtartama 15 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában (magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekről, szemelvényekről a tételsort összeállító szaktanár gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételeből áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek első (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköréhez kapcsolódó ismereteket ellenőrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
- amennyiben a második feladathoz kapcsolódó dokumentum egy összefüggő szöveg, az ne haladja meg a 25 sort;
- a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
- a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes időtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3–1/3 arányú lehet;
- a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje előtt nem ismerhetik meg.

A vizsgán a jelöltnek mindkét résztelet meg kell oldania, de tetszőleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő (a két résztételekre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a térképeket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve és a szaknyelv megfelelő használatával önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítő, irányító kérdéseket.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a szaktanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 50, amelyből az első résztétel megoldására maximum 30, a másodikéra maximum 20 pont adható.

Ezen belül az első tétel esetében maximum 20 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelő (szak)szókincs használatáért.

A második tétel esetében maximum 15 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, és 5 pontot a megfelelő (szak)szókincs használatáért.

Értékelőlap a középszintű érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	Szóbeli vizsga 1. résztétel				Szóbeli vizsga 2. résztétel			A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 50)	Érdemjegy
	Tartalom (max.: 20)	Felépítés (max.: 5)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A résztétel összpont-száma (max.: 30)	Tartalom (max.: 15)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A résztétel összpont-száma (max.: 20)		

AZ EMELT SZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az emelt szintű tantárgyi érettségi írásbeli és szóbeli vizsgából áll. Az írásbeli vizsga során a vizsgázónak egy központilag meghatározott feladatot kell megoldania. Az írásbeli vizsgán nyújtott teljesítmény értékelése központi javítási és pontozási útmutató alapján történik. A szóbeli vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort az útmutatónak megfelelően a vizsgaközpont állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgaközpont által megbízott vizsgáztató szaktanár értékeli.

Az emelt szintű vizsgán nyújtott teljesítményt a két vizsgarészre kapott pontszámok összege határozza meg. Az összpontszám érdemjegyre történő átváltása a központilag meghatározott táblázat alapján történik. Az elérhető maximális pontszám 150, ami az írásbeli és a szóbeli teljesítmény összege.

Az egyes részvizsgákon elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelő lapon rögzíti és összesíti.

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga feladatának megoldására 180 perc áll a jelölt rendelkezésére. Az írásbeli feladathoz bármilyen egynyelvű és kétnyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható. Amennyiben az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, szemelvényekre van szükség, azt a feladatnak tartalmaznia kell.

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsgán a jelöltnek 450–500 szó terjedelmű esszé jellegű fogalmazást kell írnia. A vizsgán három megadott cím közül kell egyet választani, melyeknek a következő témaköröket kell lefedniük:

1. célnyelvi irodalom vagy művészet,
2. célnyelvi országok történelme, társadalmi, gazdasági vagy politikai élete,
3. általános, összehasonlító jellegű civilizációs téma.

(Az egyes nyelvek esetében a célnyelvi országok körét a részletes vizsgaleírás tartalmazza).

Az írásbeli részre maximum 80 pont adható a következő megoszlásban:

- tartalom: 50 pont;
- logikus felépítés, forma, stílus, illetve a megfelelő szókincs használata: 30 pont. Ez utóbbi pontszámot kell csökkenteni, ha a dolgozatban súlyos, értelemzavaró nyelvi hibák találhatók.

Értékelés

A feladatok javítása központilag összeállított javítási útmutató alapján történik.

A vizsgadolgozatok értékelését a vizsgaközpont szervezésében, a jelölt iskolájától független, külső értékelő végzi.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételsorát a vizsgaleírásnak megfelelően a vizsgaközpont a szakirányú felsőoktatási intézmények képviselőivel egyeztetve központilag állítja össze.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet időtartama 20 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában (magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvű nyelvi szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekről, szemelvényekről a tételsort összeállító vizsgaközpont gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételből áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek első (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköréhez kapcsolódó ismereteket ellenőrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
- a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
- a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes időtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3–1/3 arányú lehet;
- a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje előtt nem ismerhetik meg. A szóbeli tételek alapjául szolgáló témaköröket azonban az emelt szintű vizsgát megelőző tanév végéig meg kell ismerniük a jelentkezőknek.

A vizsgán a jelöltnek mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszőleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő (a két résztételre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a rendelkezésre álló segédeszközöket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve gazdag (szak)szókincs megfelelő használatával, választékos stílusban, önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítő, irányító kérdéseket.

A második feladat egy autentikus dokumentum önálló elemzésére épülő beszélgetés a jelölt és a vizsgáztató között.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a vizsgáztató tanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 70, amelyből az első résztétel megoldására maximum 45, a másodikéra maximum 25 pont adható.

Ezen belül az első tétel esetében maximum 30 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelő (szak)szókincsért és a választékos nyelvhasználatért.

[illegible]

FRANCIA CÉLNYELVI CIVILIZÁCIÓ

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

Az emelt szint követelményeinek részét képezik a középszinten meghatározott követelmények is.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
1. A célnyelvi országok földrajza 1.1 A célnyelvi országok földrajzi fekvése, felszíne	Franciaország földrajzi fekvése Európán belül, a nagyobb földrajzi egységekhez (pl. az Atlanti-óceán, a Pireneusok) képest. Franciaország területének nagysága. A jelentősebb franciaországi vizek, folyóvizek ismerete, azonosítása térképen. A jelentősebb franciaországi hegységek ismerete, azonosítása a térképen. A nagyobb franciaországi síkságok, medencék ismerete, azonosítása a térképen.	Annak meghatározása, hogy e folyók milyen nagyvárosokat érintenek, hol erednek és hová ömlenek. A jelentősebb franciaországi hegységek típusának meghatározása. Franciaország és Magyarország területének, földrajzi adottságainak rövid összehasonlítása. Egy-két frankofón ország, ill. országrész (Belgium, Québec, francia Svájc, Afrika francia nyelvű országai) földrajzi fekvése, felszínének sajátosságai, vizei. Területük nagysága.
1.2 Nemzeti jelképek (zászlók, címerek)	Franciaország nemzeti jelképeinek ismerete, jellemzése (leírása). A Marseillaise szövege (1. versszak + refrén).	Franciaország nemzeti jelképeinek szimbolikája, története. Franciaország és a francia nép képe, „image”-a a világban. Magyarország jelképei, „image”-unk a világban. A Marseillaise születésének története, jellege (induló). A magyar himnusz eredete, jellege, hangulata.
1.3 A célnyelvi országok tájegységei	Franciaország régióinak azonosítása a térképen. Minden régióról 2-3 jellemző, sajátosság (gazdaság, konyha-művészet, turizmus stb.) megjelölése.	Egy szabadon választott régió részletesebb bemutatása. Adott esetben egy-egy régió jellemző mentalitásának ismerete.
1.4 Közigazgatási régiók, autonómiák	A franciaországi megyék számának meghatározása.	A mai francia közigazgatási beosztás eredete. A DOM-TOM fogalma. A DOM-TOM területek ismerete, elhelyezkedésének meghatározása, azonosítása a térképen.
1.5 Éghajlat, növény- és állatvilág	Franciaország éghajlatának jellemzése. Franciaország jellegzetes növénytakaságai, állatvilága.	A nagyobb francia tájegységek éghajlati sajátosságai. Franciaország és Magyarország éghajlatának összehasonlítása. Egy-két frankofón ország vagy DOM-TOM éghajlatának fő jellemzői.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
		Az éghajlati területekhez kapcsolódó jellegzetes növénytársulások, állatvilág.
1.6 Népesség, nemzeti kisebbségek	Franciaország lélekszáma.	Franciaország népsűrűsége. Összehasonlítás Magyarországgal lélekszám és népsűrűség tekintetében. A Franciaország lakosságának etnikai összetétele, a mai helyzet történelmi gyökerei. A franciaországi nemzeti kisebbségek, azok földrajzi elhelyezkedése. Franciaországi regionális nyelvek, dialektusok. A francia anyanyelvű népesség számaránya és helyzete Belgiumban, Svájcban és Kanadában.
1.7 Leghíresebb városok, turisztikai központok, nevezetességek	Franciaország régió-székhelyeinek, valamint néhány további jelentősebb városának azonosítása a térképen. Párizs nevezetességei, azok rövid bemutatása. Franciaország fő turisztikai központjai, nevezetességek.	Franciaország településhálózata; 100 000 főt meghaladó lakosságú városainak azonosítása a térképen. Párizs nevezetességeinek részletesebb bemutatása. Látványosságok, események (pl. fesztiválok) Franciaországban. Ugyanez egy-két frankofón országra, országrészre vonatkozóan.
2. A célnyelvi országok gazdasága 2.1 Gazdasági adottságok, lehetőségek, jellemzők	Franciaország helye a világ országainak gazdasági rangsorában (pl. GDP, ipari termelés, export vagy más szempont alapján). A Franciaország természetföldrajzi adottságai által kínált gazdasági lehetőségek (pl. a mezőgazdasági termőterületek kiterjedtsége). Franciaországot jelentős agrártermelő országgá teszi; a tengerek lehetővé teszik a tengeri kereskedelmet, a halászatot stb.; az Alpokban jó lehetőség van a villamosenergia-fejlesztésre stb.); Franciaország ásványkincsei és az ezek által nyújtott gazdasági lehetőségek; az ásványkincsek fő lelőhelyei.	A francia gazdaságpolitika alapvető jellemzői (liberális ; mind az európai, mind világgazdaságon belül versenyorientált, intenzív tőkeexport). Franciaország és Magyarország természetföldrajzi adottságainak összehasonlítása. Egy-két frankofón ország vagy országrész gazdasági adottságainak jellemzése.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
2.2 A célnyelvi országok főbb gazdasági ágazatai	Franciaország alapvető gazdasági profilja, az egyes gazdasági szektorok megjelenése a GDP-ben (arányok). A gazdasági szektorok és e szektorokon belüli speciális ágazatok jellemző területi megoszlása (pl. Normandia, Bretagne, Loire-vidék: tejtermelés és -feldolgozás; Toulouse: repülőgépgyártás, Côte d’Azur: turizmus stb.).	A II. világháború utáni franciaországi gazdasági fejlődés főbb vonalai (les Trente Glorieuses stb.). A mezőgazdasági kistermelők helyzete, problémái (gépesítés, környezetszennyezés, nagytermelők konkurenciája stb.). Az állam szerepe a gazdasági életben (a legnagyobb munkáltató; termelő és megrendelő). A génmanipuláció problémája. A globalizáció problémája, José Bové mozgalma. A ipari szerkezet átalakulása (pl. a történelmi iparvidékek válsága, a csúcstechnológiai ágazatok megjelenése). Összehasonlítás Magyarországgal a fő gazdasági ágazatok tekintetében. Egy-két frankofón ország vagy országrész fő gazdasági ágazatai.
2.3 Nemzetközi viszonylatban is ismert termékek, márkák, nagyvállalatok	Franciaország fő exportcikkei. Nemzetközi viszonylatban is ismert termékek, márkák említése a gazdaság 4–5 területéről. 4–5 nemzetközi viszonylatban is ismert nagyvállalat, bank említése.	Nemzetközi viszonylatban is ismert termékek, márkák említése a gazdaság 5-6 területéről. 5-6 nemzetközi viszonylatban is ismert nagyvállalat, bank említése. Egy-két frankofón ország vagy országrész nemzetközi viszonylatban is ismert termékei, márkái, nagyvállalatai. A PME/ PMI fogalma.
2.4 A célnyelvi országok Magyarországon is jelenlévő nagyvállalatai	4-5 Magyarországon is jelenlévő francia nagyvállalat említése, profiljuk meghatározása, tevékenységük helyszíne Magyarországon belül.	
2.5 Közlekedés	A franciaországi közlekedési hálózat általános jellemzése. Közúti közlekedés Franciaországban: a személygépkocsik elterjedtsége, a közúti közlekedés lehetőségei (pl. autópályák). Közlekedési dugók, nehézségek a hosszabb ünnepekhez, ill. nyári szabadsághoz kapcsolódó el-és visszautazások miatt; a „Bison Futé”.	A repülés történetének nagy francia egyéniségei. A rövid távú légi közlekedés és a TGV konkurenciája. A közlekedés jellemzői Magyarországon (összehasonlítás Franciaországgal). A közlekedés néhány alapvető jellemzője egy-két frankofón országban (pl. Svájc mint tranzitország).

Témakör	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
	A vasúti közlekedés: vasúti hálózat, a TGV jellemzői. Eurostar, Thalys. Utazás vonattal Franciaországban (pl. helyfoglalás, a jegy érvényesítése stb.) Légiközlekedés: repülőgépgyártás Franciaországban; az Air France. Városi tömegközlekedés A tömegközlekedési eszközök használata (pl. átszállás a párizsi metróra). A RER. Az egyes tömegközlekedési eszközök előnyeinek és hátrányainak összehasonlítása.	
2.6 Fizetőeszközök		Az euró múltja és jelene, jellemzői.
2.7 A célnyelvi országok és az Európai Unió	Az EU fő céljai, intézményei, intézményeinek székhelye. Az EU bővítésének főbb állomásai. Az EU gazdaságpolitikájának alapvető vonásai.	Franciaország szerepe az EU megalakulásában és történetének alakításában. Aktuális kérdések az EU-ban: aktuális elnökség, újabb csatlakozások, csúcstalálkozók. Belgium szerepe az EU-ban. Magyarország és az EU.
3. Politikai viszonyok 3.1 A célnyelvi országok politikai és választási rendszere	Választási rendszer Franciaországban. A köztársasági elnök, az országgyűlési képviselők és az önkormányzati választások Franciaországban. A francia köztársasági elnök és a miniszterelnök mandátuma. Népszavazás 2000-ben Franciaországban a köztársasági elnök mandátumának időtartamáról. Egyenes és közvetett választás. A szavazati jog és a választhatóság feltételei.	Az európai parlamenti választások. A szenátorok megválasztási módja mandátuma. Franciaország külpolitikájának, Európában betöltött szerepének prioritásai napjainkban.
3.2 A törvényhozó és a végrehajtó hatalom működése	Franciaország politikai és közigazgatási rendszerének intézményi felépítése. A franciaországi törvényhozó hatalom hierarchikus felépítése és működése. A francia Nemzetgyűlés összetétele, feladatai.	Az 1958-as francia alkotmány alappillérei; az V. Köztársaság fogalmának értelmezése. A köztársasági elnök, a miniszterelnök, a kormány és a Parlament egymáshoz való viszonya (felelőssége) Franciaországban.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
	A francia Szenátus összetétele, feladatai. A francia köztársasági elnök jogköre, megválasztásának módja, székhelye. A francia miniszterelnök jogköre, kijelölésének módja, székhelye.	A hatalom megosztása a közigazgatás szintjein: decentralizáció, regionalizáció.
3.3 Kormány és ellenzéki pártok	Franciaország főbb politikai pártjai (P. S., P. C., RPR, UDF, FN, les Verts). A különböző pártok politikájának legfontosabb alapelvei, céljai.	Franciaország főbb politikai pártjainak kialakulása, működésük főbb állomásai (2-3), meghatározó jelenlegi és történelmi vezetői.
3.4 A célnyelvi országok és Magyarország politikai rendszerének hasonlóságai, eltérései	Franciaország és Magyarország politikai rendszerének összehasonlítása (Parlament, állam- és kormányfő jogköre és választásuk módja).	Franciaország és Magyarország politikai pártjainak összehasonlítása, párhuzamok és eltérések. A kisebbségek problémája Franciaországban és Magyarországon.
4. Társadalmi viszonyok 4.1 Társadalmi csoportok, helyzetük, együttélési formáik, problémáik	A társadalmi rétegződés kategóriái, társadalmi osztályok, rétegek a mai Franciaországban. Társadalmi mobilitás Franciaországban. A francia népesség kiemelt csoportjainak helyzete és jellemzése. A francia ifjúság helyzete, problémáinak összehasonlítása a magyar problémákkal. Az idősek helyzete Franciaországban, a társadalom előregedése és ennek okai. A család funkciójának változásai, modern és hagyományos párkapcsolat, új családmodellek (familles éclatéés, monoparentales, recomposées). A nők társadalomban betöltött szerepe. Etnikai csoportok, kisebbségek Franciaországban. A bevándorlók helyzete Franciaországban. Rasszizmus, nacionalizmus a mai Franciaországban.	Szocio-professzionális kategóriák Franciaországban. Társadalmi felemelkedés Franciaországban. Új szegények Franciaországban. A „Pacs” fogalmának értelmezése. Családtámogatási rendszer Franciaországban. A válás mint társadalmi probléma. A nők emancipációjának fontosabb állomásai Franciaországban (pl. nők választójoga, abortusz legalizálása, fogamzásgátló tabletta társadalombiztosító általi visszatérítése stb.). Főbb antirasszista szervezetek. A bevándorlók második generációja. A francia állampolgárság megszerzésének feltételei.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
	A multikulturális társadalom jellemzői.	Franciaországi humanitárius és civil szervezetek, az országban vagy a világban betöltött szerepük (pl. Médecins sans Frontières, Emmaüs).
4.2 A célnyelvi országok oktatási rendszere, eltérések és hasonlóságok a célnyelvi országok és Magyarország oktatási rendszerében	Az alsó és középszintű oktatási rendszer felépítése Franciaországban. A felsőoktatási rendszer felépítése, egyetemi diplomák (DEUG, licence, maîtrise, DEA, doctorat). Franciaország és Magyarország oktatási rendszerének összehasonlítása.	Az átlagos iskolai végzettség változásai, ennek társadalmi hatása, a globalizáció hatásai az iskolázottságra. Európai ösztöndíjak említése. 2-3 kiemelt francia egyetem (<i>grandes écoles</i>) említése, rövid jellemzése (bejutási lehetőségek, a képzés profilja, elhelyezkedési lehetőségek a tanulmányok végeztével).
4.3 Munkavállalás, munkanélküliség, szakszervezetek	A munkavállalás helyzete, a munkanélküliség problémái Franciaországban. A szakszervezetek szerepe, feladatai, 2-3 jelentős vívmányuk.	Munkaerő-politika Franciaországban. Az ANPE, az RMI és a SMIC fogalma. A munkanélküliek támogatása Franciaországban. Az új technológiák hatása a munkaerőpiacra. A nagyobb francia szakszervezetek megnevezése.
4.4 Egészségügy, társadalombiztosítás	A francia társadalombiztosítási rendszer elemei.	Egészségügyi ellátás Franciaországban, alternatív gyógymódok.
4.5 Súlyos társadalmi problémák, bűnözés, droghelyzet	A társadalmi normáktól való eltérés, a deviancia problémái. Bűnözés, fiatalkorú bűnözés, kialakulásának okai. Drogfogyasztás.	A társadalom felelőssége a fiatalkori bűnözés kialakulásában. Lelki betegségek.
4.6 A vallás és az egyházak szerepe a társadalomban	Vallások Franciaországban.	Vallásosság Magyarországon és Franciaországban. Egyházak, új vallási mozgalmak, szekták.
5. Mindennapi élet, életmód 5.1 A család szerepe, családi élet, ünnepek, mindennapi rítusok	A francia családok alapvető napi, heti időbeosztásának ritmusa. A legfontosabb családi ünnepek (esküvő, keresztelő, születésnap, anyák/ apák napja, Valentin-nap stb.) szokásainak ismertetése. A lakóhely, a lakás típusai, mindennapi és időszakos tevékenységek a háztartásban, a lakás felszereltsége és a hozzájuk kapcsolódó szolgáltatások igénybevétele Franciaországban.	A francia és a magyar családok napi, heti időbeosztása közötti különbségek, a mindennapos tevékenységekre fordított idő. A francia és a magyar lakáskörülmények és az átlaglakás méreteinek összehasonlítása (pl. bérlet v. saját lakás). A lakberendezés stílus szerinti eltérései (pl. a francia lakás nagyobb tereiből adódó eltérések, az ágy fajtái stb.).

Témakör	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
	Az francia életstílus dimenziói: – háztartási, fogyasztási szokások (étkezés, öltözködés, testápolás) – a lakberendezés, lakáskultúra, tárgyi környezet. A francia családi költségvetés sarokpontjai: lakhatás, étkezés, közlekedés, öltözködés, egészség, szórakozás, ezek arányai a családi költségvetésen belül.	A francia és a magyar családok kiadásainak összehasonlítása.
5.2 A gyerekek helyzete a családban és a társadalomban	A francia fiatalok időbeosztása, szórakozási szokásai életkorok szerint (játékok stb.).	A modern technológia (a számítógép, multimédia, telekommunikáció) hatásai a fiatalok mindennapi életére.
5.3 Városi és vidéki élet, urbanizáció	A nagyvárosok és a vidék közötti életmódbeli különbségek.	Az urbanizáció hatásai a mindennapi életre. A modern infrastruktúra. A városban lakók számának növekedése, a városiasodás: a települések városias jellegének erősödése. A nagyvárosokból való elvándorlás franciaországi jelensége, ennek magyarázata.
5.4 A szabadidő eltöltése, szórakozás, nyaralási és pihenési szokások	A franciaországi pihenési, kikapcsolódási szokások a családban és az ifjúság körében. A vásárlás helye szerinti vásárlási szokások és ezek változásai (pl. a bevásárlóközpont egész napos program és egyben szórakozási színtér is); a vásárlások szervezése, ritmusa a vásárlás helye szerint (pl. <i>baguette</i> naponta a közeli pékségben, nagyobb bevásárlás legfeljebb hetente a külvárosi bevásárlóközpontban). Kulturális kikapcsolódási szokások (mozi, színház, koncert, kiállítás, cirkusz) és igénybevételek lebonyolódása Franciaországban (pl. a múzeumok nyitva tartása vagy a mozik vetítési rendjének jellemzői (jegyvásárlás, több kisebb terem). A szabadság/szünidő eltöltésével kapcsolatos szokások (pl. az év mely időszakában, időtartama, lehetséges helyei, megszervezésének módjai és lehetőségei, lebonyolódásuk). A fizetett szabadság időtartama, az iskolai szünidők időtartama és eloszlása.	A szabadidő növekedésével járó életmódváltozások. A fogyasztói társadalom jellemzése a szabadidő és a vásárlási szokások szempontjából. A reklámok hatása a vásárlási szokásokra és az életmódra. A francia és magyar iskolai szünetek rendszerének összehasonlítása, a két rendszer előnyeinek és hátrányainak felvázolása. A nyaralási szokások változása (a passzív, strandokon töltött „<i>soleil, sable, sexe</i>”, <i>Club Méditerranée</i> jellegű nyaralások helyett aktív programokat kínáló, „<i>activités, aventures, apprentissage</i>” jegyében szervező nyaralások).

Témakör	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
5.5 A társadalmi érintkezés, etikett	A megismerkedés, a bemutatkozás, a (el)köszönés, a megszólítás (magázás-tegezés) viselkedéskultúrája Franciaországban és a kapcsolódó gesztusok. A társas érintkezéshez kapcsolódó szokások Franciaországban: ajándékozás, telefonálás, meghívás, köszönetmondás stb.	
5.6 Gondolkodásmód, jellemző ideálok, értékek	A mai francia társadalom értékrendszere: – testi-lelki jó közérzet (le bien-être) – a tolerancia mint érték – a természettel szembeni felelősség vállalása – stb.	A média és sztárok által közvetített értékek és a követő magatartás. A nemzeti identitás és a multikulturális társadalom mint értékhordozó. Európai értékörzés – nemzeti értékörzés.
6. Hagyományok, szokások, ünnepek 6.1 A célnyelvi országok nemzeti ünnepei és jelképei	A francia hivatalos nemzeti (ill. Franciaországban is ünnepelt nemzetközi) ünnepek dátumának és a hozzájuk kapcsolódó esemény meghatározása. További ünnepek: Karácsony, Szilveszter, Vízkereszt, Húsvét, Mindenszentek időpontja, ünnepési szokások Franciaországban. Franciaország nemzeti jelképei, ezek leírása, szimbolikája, története.	Az ünneplés módja a hivatalos nemzeti, nemzetközi ünnepeken Franciaországban (pl. május 1-jén gyöngyvirág, július 14-én katonai parádé, bál, tűzijáték). További ünnepek: Gyertyaszentelő, karnevál, Jézus mennybemenetele (<i>Ascension</i>), Pünkösd, a zene ünnepe időpontja, és ahol jellemző, ott az ezekhez fűződő szokások. Az egyes ünnepekhez kapcsolódóan a francia és a magyar ünnepési szokások összehasonlítása. Egy-két frankofón ország legfontosabb nemzeti ünnepeinek dátuma és a hozzájuk kapcsolódó események.
6.2 Népszokások, népzene, néptánc, népviselet, népi játékok	2-3 francia népdal megnevezése, esetleg egy-két sorának előadása.	Népszokások: pl. a Szent János-napi falusi ünnepek Franciaországban („<i>les feux de la Saint-Jean</i>”). A „<i>Kermesse</i>”. Babonák; a Katalin-naphoz fűződő hiedelmek. A „<i>pétanque</i>”.
6.3 A célnyelvi országok gasztronómiája, tipikus ételei és italai, étkezési szokásai	Tipikus francia ételek (pl. <i>quiche</i>, <i>coq au vin</i>, <i>boeuf bourgignon</i>, <i>tarte aux pommes</i>) és italok (pl. <i>diabolo menthe</i>, <i>grenadine</i>, <i>pastis</i>, <i>kir</i>) megnevezése. Ezen ételek és italok legfontosabb összetevőinek meghatározása. Annak meghatározása, hogy egy adott tipikus étel melyik fogásként szolgálható fel.	Egy tipikus français étel receptjének ismertetése. Régiókhoz, ill. városokhoz kapcsolódó tipikus francia ételek, italok, alapanyagok meghatározása (pl. <i>tripes à la mode de Caen</i>, <i>cassoulet de Toulouse</i>, <i>salade niçoise</i>; dél-Franciaországban az olajbogyó, az olívaolaj, a provanszi fűszerkeverék stb. jellemző használata).

Témakör	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
	A francia reggeli jellemzőinek meghatározása: a reggelire leggyakrabban fogyasztott élelmiszerek felsorolása. A francia főétkezések fogásainak meghatározása, ezek példákkal való illusztrálása. Ünnepi ételek: Karácsony, Szilveszter, Vízkereszt.	Kulináris különbségek É- és D-Franciaország között. Előételekre, főételekre külön-külön legalább 8-10, desszertekre legalább 6-8 példa említése. A sajttól összeállításának szabályai, példák helyesen összeállított sajttálra a sajtfélék (legalább 5-6) konkrét megnevezésével. A leves helye a franciák étrendjében. A „souper”. A „vinaigrette”. Az egyes ételeket kísérő borok kiválasztásának alapvető szabályai; néhány nagy francia borvidék megnevezése. Az <i>apéritif</i> és a <i>digestif</i> fogalmának meghatározása, példákkal és néhány jellemzővel: pl. régió, történet stb.. A francia és magyar étkezési szokások összehasonlítása (a magyarok, ill. a franciák által reggelire, ill. főétkezéskor leggyakrabban fogyasztott ételek). A francia és magyar ünnepi menük összehasonlítása. Egy-két frankofón ország vagy országrész ételspecialitásainak megnevezése (pl. Belgium: <i>moules-frites</i>).
6.4 Tradicionális és modern konyhaművészet	A hagyományos és a modern konyhaművészet általános jellemzői. Az egészséges táplálkozás követelményeinek megjelenése a konyhaművészetben (pl. kevesebb zsiradék felhasználása). A „<i>manger équilibré</i>” kifejezés tartalma, értelmezése. Alternatív (pl. vegetáriánus, bio) táplálkozási módok. A felgyorsuló életmód hatása az étkezési szokásokra (gyorséttermek, fagyasztott készételek).	Jellegzetes francia ételkészítési módszerek (pl. <i>gratin</i>, <i>tarte</i>) megnevezése és rövid jellemzése. Ezek összehasonlítása a jellemző magyar eljárásokkal (pl. paprikás alap készítése a magyar ételek jelentős részénél). A hús átsütésének szokásos mértéke Franciaországban és Magyarországon. Az étkezési szokások tartalmi összetevőinek változása Franciaországban és Magyarországon (pl. több friss zöldség, kevesebb marhahús, több ásványvíz). A nemzetközi (pl. olasz, kínai, indiai) konyha megjelenése Franciaországban és Magyarországon.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
		A franciaországi etnikai kisebbségek hatása a francia konyhaművészetre (pl. <i>couscous</i>, <i>kebab</i>, távol-keleti konyha). A génmódosított élelmiszerek problémája; José Bové és mozgalma. A modern konyhaművészet néhány további jellemzője (pl. a sós/édes, édes/savanyú ízek vegyítése). Nagy francia séfek (pl. Bocuse, Ducasse, Robuchon) említése.
7. Tömegkommunikáció, média 7.1 A sajtó, a TV és a rádió helyzete, szerepe a célnyelvi országokban	A franciák újságolvasási, tévénezési, rádióhallgatási szokásai (a legnagyobb közönséget vonzó lapok: <i>L'Equipe</i>, <i>Ouest-France</i> stb. és műsorok: vetélkedők stb.). A médiák kínálata Franciaországban (széles választék, regionális és országos, állami és magánkézben lévő orgánumok). A „negyedik hatalom” fogalma, annak értelmezése.	A médiák befolyása, hatalma Franciaországban. A francia sajtó történetének jelentősebb állomásai. Az AFP betűszó ismerete, az AFP helye a világ hírügynökségei között.
7.2 Sajtószabadság		A sajtószabadság fogalma, megvalósulása Franciaországban, a sajtószabadság történelmi gyökerei, garanciája.
7.3 A célnyelvi országok legjelentősebb sajtóorgánumai, TV- és rádióadói, ifjúsági és diáksajtója	A legjelentősebb országos francia napilapok felsorolása (min. 3 -pl. <i>Le Monde</i>, <i>Le Figaro</i>, <i>Libération</i>) és ezek politikai, esetleg világnézeti orientációja; általános profilú és politikai magazinok felsorolása (min. 3 -pl. <i>Le Nouvel Observateur</i>, <i>Le Point</i>, <i>L'Express</i>); tudományos népszerűsítő és szaklapok felsorolása (min. 3 -pl. <i>L'Histoire</i>, <i>Géo</i>, <i>Science et Vie</i>); fiataloknak szóló francia lapok felsorolása (min. 2 -pl. <i>Phosphore</i>, <i>Okapi</i>, <i>Le Journal des Enfants</i>); más, meghatározott közönségnek szóló, ill. speciális témájú francia lapok, női és bulvársajtó felsorolása (min. 3 -pl. <i>Elle</i>, <i>L'Equipe</i>, <i>Cuisine Actuelle</i>, <i>Pariscopes</i>, <i>Paris Match</i>, <i>Voici</i>).	Egy szabadon választott francia (esetleg más országbeli francia nyelvű) lap bemutatása (periodicitása, profilja, olvasóközönsége, szerkezete, rovatai, és ha az jellemző, politikai orientációja). Egy szabadon választott francia tévéműsor (esetleg rádióműsor) bemutatása. 2-3 francia rádióadó említése (pl. <i>France-Info</i>, <i>France-Culture</i>, <i>NRJ</i>, <i>Fun Radio</i>), fő jellemzőik (profil, közönség, műsorszerkezet stb.). Egy-két frankofón országbeli médium említése (pl. <i>Le Soir</i>, <i>RTBF</i>).

Témakör	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
	Az legfontosabb francia tévécsatornák (TF1, France 2, France 3, La Cinqième/Arte, M6, Canal+) felsorolása, ezek fő jellemzői (állami vagy kereskedelmi csatorna, előfizetéses csatorna, műsorszerkezet, specialitás -pl. regionális adások, tematikus esték; stb.). A TV5 fő jellemzői.	
7.4 Reklámok		A reklámok szerepe a mai Franciaországban (pl. a hagyományos szerepe mellett napjainkban önálló műfajjá, „művészeti ággá” válik). A reklámok megjelenési felülete (pl. újságban, televízióban, óriásplakátokon). A reklámok nyilvánvaló és rejtett üzenetének, alapvető hatásmechanizmusának felismerése egy-egy előre nem ismert, a vizsgán kapott példa alapján.
7.5 Telefon- és mobiltelefon-használat, etikai kódex	Általános szabályok telefonáláskor (bemutatkozás stb.). A mobiltelefon használatának külön szabályai (pl. mikor, hol kötelező kikapcsolni).	
7.6 A számítógép és az Internet szerepe a célnyelvi országokban, a virtuális világ		A Minitel rövid bemutatása, jelentősége, szerepe a franciaországi telekommunikációban. A számítógép elterjedtsége Franciaországban, szerepe a munkahelyeken és otthon; jellemző felhasználási módok (pl. számítógépes játékok). Az Internet használatának lehetőségei, az Internet nyújtotta előnyök.
8. Környezetvédelem 8.1 Globális környezeti ártalmak és problémák	Az éghajlati változások és a hozzájuk kapcsolódó ártalmak (az üvegházhatás és az általános felmelegedés). A légkört érintő ártalmak (az ózonréteg és az ózonlyuk). A vizekhez kapcsolódó környezeti ártalmak (az édesvíz, a tengervíz, az ivóvíz). A mezőgazdaág környezetkárosító hatásai. Az erdők és hatásuk az éghajlatra, a számuk csökkenése miatti ártalmak (pl. savas esők).	A francia és a magyarországi környezeti ártalmak (pl. tankhajó- katasztrófák, ill. a tiszai ciánszennyezés). A genetika legújabb eredményeinek veszélyei. A nukleáris energia iránti igény és a radioaktív szemét. A háztartási és az ipari hulladék.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
	A fogyasztói társadalom környezetre gyakorolt hatásai (pl. az eldobható termékek).	
8.2 Környezetvédelem a mindennapokban	Ökológiai szemlélet és felelősségvállalás a mindennapi életben: – a szelektív szemétgyűjtés – az energiával való takarékoskodás – az újrahasznosítás – az ivóvíz tisztítása és védelme – stb.	A francia nyelvterület és a magyarországi helyzet összehasonlítása. Az urbanizáció veszélyei ellen való fellépés (pl. környezetkímélő közlekedés).
8.3 A célnyelvi országok környezetvédelmi politikája		Franciaország és az EU környezetvédelmi politikájának fő alapelvei.
8.4 Zöld mozgalmak, állatvédők	Nemzeti parkok (2-3) említése francia nyelvterületen és Magyarországon.	A Zöld társadalom és a biokultúra, José Bové mozgalma. Nemzeti parkok (4-5) említése francia nyelvterületen és Magyarországon.
8.5 A környezetvédelem és a gazdasági helyzet főbb összefüggései	A kedvező, ill. kedvezőtlen gazdasági helyzet hatása a környezetvédelmi előírások betarására (pl. egyes gyáraknak jobban megéri kifizetni a büntetést, mint szűrőket felszereltetni).	
8.6 Építészeti örökség és műemlékvédelem	A világörökség és a nemzeti örökség főbb produktumai Franciaországban és Magyarországon (2-3 említése mindkét országból).	A világörökség és a nemzeti örökség főbb produktumai Franciaországban és Magyarországon (4-5 említése mindkét országból).
9. Sport 9.1 A sport szerepe, a legnépszerűbb sportágak a célnyelvi országokban	A legnépszerűbb, ill. legeredményesebb versenysportok (5-6) Franciaországban. Egy-két jelentősebb francia eredmény említése az aktualitástól függően (pl. aranyérem a legutóbbi olimpián). 3-4 jelentős francia sportegyesület említése. A nagy sportesemények Franciaországban vagy valamely frankofón országban: <i>Tour de France</i> , Párizs-Dakar rally, <i>Roland-Garros</i> , Formula-1 monacói nagydíj stb. bemutatása 2-3 mondatban.	A sportolás jelentősége a francia közfelfogásban. Egy-két, valamely frankofón országban különösen népszerű vagy eredményes sportág említése. A nagy sportesemények Franciaországban vagy valamely frankofón országban: <i>Tour de France</i> , Párizs-Dakar rally, <i>Roland-Garros</i> , Formula-1 monacói nagydíj stb. bemutatása 4–5 mondatban. A Magyarországon népszerű, ill. eredményes sportágak megemlékezése.
9.2 Tömegsport, szabadidősport, élsport		A legnépszerűbb szabadidősportok (4-5) Franciaországban (pl. kerékpározás, túrázás, sí, szörf stb.). Coubertin báró és az újkori olimpiák. Új tendenciák a sportban: a küzdősportok divatja, extrém sportok (pl. <i>bungee-jumping</i> , vadvízi evezés). A franciaországi és a magyarországi szabadidősportok összehasonlítása.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
9.3 A célnyelvi országok kiemelkedő sportolói	Népszerű, ill. eredményes francia sportolók említése (5–6) (sportáguk megnevezésével).	Egy-két népszerű, ill. eredményes sportoló (és sportága) vagy sportegyesület említése bármely frankofón országból.

A célnyelvi civilizáció tantárgy keretében csak az itt feltüntetett évszámok kérhetők számon.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
10. A célnyelvi országok történelme, irodalma, művészete 10.1 A célnyelvi országok történelmi fejlődésének főbb szakaszai, csomópontjai, eseményei	Gallia és a római hódítás: a gall nép jellemzői, Julius Caesar hadjáratai, a római civilizáció emlékei. Nagy Károly hódításai, császárrá koronázása (800), jelentősége; a verduni szerződés és Nagy Károly birodalmának szétesése. Jeanne d'Arc fellépése, eredményei, megégetése (1431). Vallásháborúk Franciaországban: a hugenották és a katolikusok küzdelme, Navarrai Henrik, a Szent-Bertalan-éj (1572), „Párizs megér egy misét”, a nantes-i ediktum, IV. Henrik meggyilkolása.	Törzsi inváziók: a betelepülő törzsek neve. A Frank Birodalom kialakulása a Meroving- és a Karoling-dinasztia: Klodvig és a kereszténység felvétele, Kis Pipin, Nagy Károly Nagy Károly hódításai, császárrá koronázása (800), jelentősége; a verduni szerződés Capet Hugó (987-) és a Capeting-dinasztia. Francia részvétel a keresztes háborúkban; IX. (Szent) Lajos. Szép Fülöp szerepe az avignoni pápaság (1309–1377) kialakulásában; Szép Fülöp hadjárata a templomosok ellen. A százéves háború (1339–1453) kitörésének körülményei (trónutódlási konfliktus Angliával, a Valois-dinasztia trónra kerülése), eredménye. I. Ferenc itáliai hadjáratai, ill. ezek kulturális hatása (a reneszánsz elterjedése Franciaországban). Navarrai Henrik: a Bourbon-dinasztia trónra kerülése (1589).

Témakör	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
	XIV. Lajos (1643–1715) abszolútizmusa: a király ellenőrzés nélküli hatalma, az intendáns-rendszer, hozzáértő miniszterek (pl. Colbert). A francia forradalom: a forradalom okai és céljai, a Bastille lerombolása (1789), az Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata (1789), az asszonyok menete, a király szökése, jakobinusok és girondisták ellentéte, a háború, a Tuilériák elfoglalása és a monarchia bukása (1792), a Valmy-i győzelem (1792), a köztársaság kikiáltása (1792; I. Köztársaság, 1792–1804), a király kivégzése (1793), a jakobinus terror (1793–94), a forradalom eredményei, vívmányok. Bonaparte Napóleon hatalomátvétele (1799), császárrá koronázása (1804), belpolitikai intézkedései (pl. <i>franc germinal</i>, <i>lycéés d’Etat</i>, polgári törvénykönyv, becsületrend, <i>Banque de France</i> stb.), háborúi/ csatái: Marengo, Trafalgar, Austerlitz, Jéna, Wagram, oroszországi hadjárat, Lipcse (1813). Napóleon bukása és száműzetése Elba szigetére, visszatérése és „száz napos” uralma, veresége Waterloo-nál (1815), száműzetése Szent Ilona szigetére. Az 1848-as forradalom okai, céljai, eredményei; a II. Köztársaság megszületése (II. Köztársaság 1848–1852). III. Napóleon hatalomra jutása. A Második Császárság (1852–70) létrejötte. Porosz–francia háború (1870), Elzász-Lotharingia elvesztése. A kommün (1871) okai, céljai eredményei, hatása.	Richelieu szerepe a francia abszolútizmus kialakításában. A colbertizmus. A spanyol örökösödési háború okai, eredménye. A júliusi forradalom (1830) okai, eredménye. A III. Köztársaság (1870–1940): az állam és az egyház szétválasztása; Jules Ferry – világi, kötelező és ingyenes oktatás; A Dreyfus-ügy.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
	Az első világháború (1914–18), Verdun ostroma (1916), Franciaország és Clémenceau meghatározó szerepe a Párizs környéki béketárgyalásokon (1919–20). A második világháború (1939–45), a kollaboráció és az ellenállási mozgalom. Az 1968-as megmozdulások okai, céljai, résztvevői, eredményei.	A párizsi taxisok a Marne-nál. A Népfront és vívmányai, Léon Blum. A Maginot-vonal. A második világháború; a Vichy-i rendszer, Pétain marsall; az ellenállási mozgalom, a <i>maquis</i> fogalma, Jean Moulin és Charles de Gaulle szerepe az ellenállásban. A IV. Köztársaság (1946–58) A francia gyarmatok függetlenné válása (Indokína 1954, Algéria 1962). Az V. Köztársaság kezdete (1958), de Gaulle visszatérése a politikai életbe (1958), Az V. Köztársaság köztársasági elnökei. A szocialisták (Mitterrand) hatalomra kerülése (1981). Jacques Chirac hatalomra kerülése (1995). A politikai „<i>cohabitation</i>” fogalma. Egy-két frankofón ország, országrész történelmének legjelentősebb eseményei (3-5 fontos információ).
A célnyelvi irodalom történetének főbb korszakai, kiemelkedő alkotók és művek	A középkor és reneszánsz, a klasszicizmus, a felvilágosodás, a romantika, a realizmus, a szimbolizmus, a szürrealizmus, az egzisztencializmus irodalmának általános jellemzői. Minden korszakból, továbbá a jelenkor irodalmából legalább 1-3 szerző ismerete, munkásságuk rövid jellemzése, mindegyiküktől legalább 1-3 mű említése. Minden műfajból (színdarab, novella, episztolé, regény) legalább 1-1 mű, versből legalább 3, különböző korszakokból származó mű olvasottságot is igazoló elemzése.	Minden korszakból*, továbbá a jelenkor irodalmából legalább 2-5 szerző ismerete, munkásságuk rövid jellemzése, mindegyiküktől legalább 2-5 mű említése * A középkori és reneszánsz irodalomból Villon költészetének ismerete elegendő. Minden műfajból (színdarab, novella, episztolé, regény) legalább 2-2 mű, versből legalább 6, különböző szerzőktől és minél több korszakból származó mű olvasottságot is igazoló elemzése. Francia irodalmi díjak, 2-3 díjazott említése.

Témakör	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
		A frankofón országok irodalmából egy-két jelentős alkotó (pl. Simenon, Senghor stb.) megemlézése, műveik műfajának és jellemző témáik megjelölése.
A célnyelvi országok művészettörténetének legfontosabb korszakai, kiemelkedő művészek és műalkotások	A reneszánsz, a klasszicizmus, a barokk, a romantika, az impresszionizmus, a szürrealizmus művészetének általános jellemzői. Minden korszakból legalább 1-3 művész említése, munkásságuk rövid jellemzése, mindegyiküktől legalább 1-3 műalkotás ismerete. Legalább 2-3 francia zeneszerző és mindegyikük 1-2 művének megemlézése, zenei stílusuk, ill. műfajuk megjelölésével. A francia és francia nyelvű sanzon 2-3 jelentős képviselője, dalaik, stílusuk, témáik rövid jellemzése. A képregény műfaj 2-3 jelentős francia vagy francia nyelvű példája, a legismertebb képregénysorozatok témái, alaphelyzete, főszereplői. A mozi kezdetei, a Lumière-fivérek munkássága. A Cannes-i filmfesztivál.	A reneszánsz, a klasszicizmus, a barokk, a romantika, az impresszionizmus, az expresszionizmus, a fauvizmus, a kubizmus, a szürrealizmus művészetének általános jellemzői. Minden korszakból legalább 2-5 művész említése, munkásságuk rövid jellemzése, mindegyiküktől legalább 1-3 műalkotás ismerete. A fő építészeti stílusok (román, gótikus, klasszicista, barokk, szecessziós, modern) általános jellemzése, mindegyikhez legalább 2-3 példa említése. Le Corbusier építészetének rövid jellemzése. A francia és francia nyelvű sanzon 8-10 jelentős képviselőjének említése, közülük 4-5 előadó dalainak, stílusának, témáinak rövid jellemzése, dalszövegeik szerepe. A francia könnyűzene új vonásai (új stílusok, pl. rap- McSolaar; más népek zenéje jellemzőinek beépítése, pl. <i>rai</i>). A francia filmművészet történetének legjelentősebb állomásai: legendás filmek, színészek (legalább 6-8 nagy színész, színésznő és 1-3 jelentős szerepük, valamint legalább 4-5 nagy rendező és 1-3 filmjük említése); A francia Új Hullám rövid jellemzése (sajátosságai, 2-3 rendező, 4-5 film említése). A César-díj. A francia film és Hollywood kapcsolata (az amerikai filmek konkurenciája, francia filmek amerikai feldolgozása, Luc Besson amerikai rendezései).

Témakör	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
		Egy-két közelmúltban bemutatott francia vagy frankofón film, színházi előadás, kiállítás vagy egyéb kulturális esemény megemlézése. A frankofón országok művészetéből egy-két jelentős alkotó (pl. Brel) stb.) megemlézése.
A tanult történelmi korszakok főbb művelődéstörténeti, civilizációs jellemzői, általános korrajz	Őskori emlékek Franciaországban (felsorolás: pl. a Lascaux-i barlang, menhirek, dolmenek). Római kori emlékek Franciaországban: 2-3 emlék felsorolása (pl. aréna Arles-ban és Nîmes-ben, <i>Pont du Gard</i>). A középkorhoz kapcsolódó ismeretek: A Loire-menti kastélyok (építtetésük körülményei: I. Ferenc és az itáliai reneszánsz találkozása; 2-3 kastély megnevezése). A Francia Akadémia alapítása. <i>A Comédie Française</i>. Az udvari élet XIV. Lajos korában. A Versailles-i kastély épületének, kertjének és történetének rövid bemutatása. (8-10 információ). Az újkor történetéhez kapcsolódó ismeretek: A forradalom és a „Szabadság, Egyenlőség, Testvériség” jelszava A Marseillaise keletkezésének története, szerzője, a „<i>Marseillaise</i>” elnevezés magyarázata.	Őskori emlékek Franciaországban (felsorolás és a felsoroltakhoz kapcsolódó információk vagy ismert történetek: pl. a Lascaux-i barlang felfedezésének története, a különösen jó állapotban megmaradt barlangrajzok, a Lascaux II; a menhir, a dolmen fogalmának meghatározása, egy-két olyan hely említése, ahol megalitok találhatók – pl. Carnac). Vercingétorix és a gallok harca Caesar ellen, a harc eredménye <i>Saint Denis</i> legendája. <i>Sainte Geneviève</i> legendája. A középkorhoz kapcsolódó ismeretek: A Sorbonne alapítása. A Calais-i polgárok története. <i>A Collège de France</i>. 4-5 Loire-menti kastély megnevezése. A Versailles-i kastély épületének, kertjének és történetének részletesebb bemutatása. Az újkor történetéhez kapcsolódó ismeretek: A forradalmi naptár bevezetése, a hónapok és évek számítása, elnevezésük elve (pl. a hónapokat meteorológiai, ill. természeti jelenségekről nevezték el); legalább 4-5 forradalmi hónap említése

Témakör	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
	A Louvre története, múzeummá történő átalakítása. Párizs a XIX. sz. második felében: Haussmann báró városfejlesztő munkája, a nagy körutak, az első nagy áruházak, az <i>Opéra Garnier</i>, a Panthéon, a Sacré Coeur, az Eiffel-torony. A kabarék világa. A tudományok Franciaországban: legalább 2-3 tudós vagy feltaláló említése (pl. a Montgolfier fivérek, Lavoisier, Champollion, Pasteur, Joliot-Curie), egy tudós vagy feltaláló munkásságának, eredményeinek bemutatása.	A guillotine története. A Diadalív építése. A Concorde tér. Az <i>Obélisque</i> Franciaországba kerülése. A tudományok Franciaországban: legalább 4-5 tudós vagy feltaláló említése; egy tudós vagy feltaláló munkásságának, eredményeinek bemutatása.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintű tantárgyi érettségi szóbeli vizsga.

A vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort központi útmutató alapján az intézményben tanító szaktanár, illetve szakmai közösség állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgáztató szaktanár értékeli. Az elérhető maximális pontszám 50.

A vizsgán elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelő lapon rögzíti.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet időtartama 15 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában (magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekről, szemelvényekről a tételsort összeállító szaktanár gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételből áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek első (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenőrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;

- amennyiben a második feladathoz kapcsolódó dokumentum egy összefüggő szöveg, az ne haladja meg a 25 sort;
- a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
- a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes időtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3-1/3 arányú lehet;
- a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje előtt nem ismerhetik meg. A vizsgán a jelöltnak mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszőleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő (a két résztételre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a térképeket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnak folyamatosan, logikusan felépítve és a szaknyelv megfelelő használatával önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítő, irányító kérdéseket.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a szaktanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 50, amelyből az első résztétel megoldására maximum 30, a másodikéra maximum 20 pont adható.

Ezen belül az első tétel esetében maximum 20 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelő (szak)szókincs használatáért.

A második tétel esetében maximum 15 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, és 5 pontot a megfelelő (szak)szókincs használatáért.

Értékelőlap a középszintű érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	Szóbeli vizsga 1. résztétel				Szóbeli vizsga 2. résztétel			A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 50)	Érdemjegy
	Tartalom (max.: 20)	Felépítés (max.: 5)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A résztétel összpont-száma (max.: 30)	Tartalom (max.: 15)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A résztétel összpont-száma (max.: 20)		

AZ EMELT SZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az emelt szintű tantárgyi érettségi írásbeli és szóbeli vizsgából áll. Az írásbeli vizsga során a vizsgázónak egy központilag meghatározott feladatot kell megoldania. Az írásbeli vizsgán nyújtott teljesítmény értékelése központi javítási és pontozási útmutató alapján történik. A szóbeli vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort az útmutatónak megfelelően a vizsgaközpont állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgaközpont által megbízott vizsgáztató szaktanár értékeli.

Az emelt szintű vizsgán nyújtott teljesítményt a két vizsgarészre kapott pontszámok összege határozza meg. Az összpontszám érdemjegyre történő átváltása a központilag meghatározott táblázat alapján történik. Az elérhető maximális pontszám 150, ami az írásbeli és a szóbeli teljesítmény összege.

Az egyes részvizsgákon elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelő lapon rögzíti és összesíti.

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga feladatának megoldására 180 perc áll a jelölt rendelkezésére. Az írásbeli feladathoz bármilyen egynyelvű és kétnyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható. Amennyiben az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, szemelvényekre van szükség, azt a feladatnak tartalmaznia kell.

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsgán a jelöltnek 450-500 szó terjedelmű esszé jellegű fogalmazást kell írnia. A vizsgán három megadott cím közül kell egyet választani, melyeknek a következő témaköröket kell lefedniük:

1. célnyelvi irodalom vagy művészet
2. célnyelvi országok történelme, társadalmi, gazdasági vagy politikai élete
3. általános, összehasonlító jellegű civilizációs téma.

(Az egyes nyelvek esetében a célnyelvi országok körét a részletes vizsgaleírás tartalmazza.)

Az írásbeli részre maximum 80 pont adható a következő megoszlásban:

- tartalom: 50 pont;
- logikus felépítés, forma, stílus, illetve a megfelelő szókincs használata: 30 pont. Ez utóbbi pontszámot kell csökkenteni, ha a dolgozatban súlyos, értelemzavaró nyelvi hibák találhatók.

Értékelés

A feladatok javítása központilag összeállított javítási útmutató alapján történik.

A vizsgadolgozatok értékelését a vizsgaközpont szervezésében, a jelölt iskolájától független, külső értékelő végzi.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételsorát a vizsgaleírásnak megfelelően a vizsgaközpont a szakirányú felsőoktatási intézmények képviselőivel egyeztetve központilag állítja össze.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet időtartama 20 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvű nyelvi szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekről, szemelvényekről a tételsort összeállító vizsgaközpont gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételből áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek első (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköréhez kapcsolódó ismereteket ellenőrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
- a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
- a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes időtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3-1/3 arányú lehet;
- a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje előtt nem ismerhetik meg. A szóbeli tételek alapjául szolgáló témaköröket azonban az emelt szintű vizsgát megelőző tanév végéig meg kell ismerniük a jelentkezőknek.

A vizsgán a jelöltnek mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszőleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő (a két részételre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a rendelkezésre álló segédeszközöket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve gazdag (szak)szókincs megfelelő használatával, választékos stílusban, önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítő, irányító kérdéseket.

A második feladat egy autentikus dokumentum önálló elemzésére épülő beszélgetés a jelölt és a vizsgáztató között.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a vizsgáztató tanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 70, amelyből az első részétel megoldására maximum 45, a másodikéra maximum 25 pont adható.

Ezen belül az első tétel esetében maximum 30 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelő (szak)szókincsért és a választékos nyelvhasználatáért.

A második tétel esetében maximum 15 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért (szempontjai: jártasság az adott témakörben és önálló véleményalkotás, elemzőképesség), és 10 pontot a megfelelő (szak)szókincsért és a választékos nyelvhasználatért.

Értékelőlap a emelt szintű érettségi vizsgához

<i>A vizsgázó neve</i>	<i>Írásbeli vizsgán elért pontszám (maximális pont: 80)</i>	Szövebeli vizsga 1. résztétel				Szövebeli vizsga 2. résztétel			<i>A szóvebeli vizsgán elért pontszám (max.: 70)</i>	<i>Érdem-jegy</i>
		Tartalom (max.: 30)	Felépítés (max.: 5)	(Szak)szókincs választékos nyelvhasználat (max.: 10)	A résztétel összpontszáma (max.: 45)	Tartalom, önálló véleményalkotás, elemzőkésztség, jártasság(max.: 15)	(Szak)szókincs, választékos nyelvhasználat (max.: 10)	A résztétel összpontszáma (max.: 25)		

NÉMET CÉLNYELVI CIVILIZÁCIÓ

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI KÖVETELMÉNYEK

Az emelt szint követelményeinek részét képezik a középszinten meghatározott követelmények is.

KOMPETENCIÁK

Témák	Középszint	Emelt szint
1. Témakörök bemutatása		
1.1 A témák <i>komplex</i> , életszerű bemutatása 10-15 perces, <i>logikusan</i> felépített, <i>árnyaltan</i> megfogalmazott, szabadon, <i>helyes hanglejtéssel</i> érthetően előadott beszámolókból	Legyen képes a témakörrel önállóan, összefüggően egy kb. 10 perces logikusan felépített átfogó beszámolót tartani, érintve a témakörben előforduló számára fontos kérdések negatív és pozitív oldalát is. Legyen képes a német nyelvnek megfelelő szó- és mondathangsúlyozásra, interferencia nélkül.	Legyen képes a témakörnek megfelelő alapos háttérismeret alapján a fellelhető problémák nagy részéről önálló véleménynyilvánításra, logikus érvelésre. Legyen képes az témakört több irányból megközelíteni és a napi aktualitásokat kiemelni, elemezni.
2. Szaknyelv		
2.1 A célnyelvi országokra jellemző fogalmak azonosítása, helyes használata	Legyen képes a fontos, a célnyelvi országokra jellemző fogalmakat meghatározás ill. szövegkörnyezet alapján azonosítani. Legyen képes az egy témához kapcsolható fogalmakat kiválasztani, rendszerezni, használni. Legyen képes az egyes célnyelvi országokban nyelviileg különbözően kifejezett, de tartalmilag azonos jelenségeket leíró fogalmait felismerni.	Legyen képes a célnyelvi országokra jellemző speciális szakszókincset árnyaltan használni. Autentikus szövegek alapján legyen képes a célnyelvi országokra jellemző fogalmak meghatározására. Legyen képes az egyes célnyelvi országokban nyelviileg különbözően kifejezett, de tartalmilag azonos jelenségeket leíró fontos fogalmait helyesen használni.
3. Források		
3.1 Konkrét és <i>elvont</i> tartalmú, rövid, a célnyelven írt forrásokból merített ismeretek megértése, ismeretlen nyelvi elemek jelentésének kikövetkeztetése, lényeges és <i>specifikus</i> információk felismerése, kiemelése és bemutatása folyékony, szabatos, a téma tartalmának megfelelő szókinccs felhasználásával	Tudjon megfelelő szókinccsal és stílusban válaszolni a forrás tartalmára vonatkozó egyszerű kérdésekre. Tudja kikeresni a forrásból megadott szempontok alapján a lényeges információkat, és azokat megfelelő nyelvi szinten bemutatni. Legyen képes a forrásból gyűjtött lényeges információkat korábbi ismereteivel összehasonlítani.	Tudjon megfelelő szókinccsal és stílusban válaszolni a forrás tartalmára vonatkozó komplex kérdésekre. Tudja kikeresni a forrásból megadott szempontok alapján a lényeges és specifikus információkat, és azokat megfelelő nyelvi szinten bemutatni. Legyen képes a forrásból gyűjtött lényeges és specifikus információkat korábbi ismereteivel összehasonlítani, az esetleges eltéréseket indokolni.
3.2 Különböző típusú forrásokból származó információk összevetése		Tudja két vagy több forrás tartalmi, formai, nyelvi hasonlóságait és különbségeit kiemelni, szabatosan megfogalmazni és indokolni. Tudja két vagy több forrás felhasználásával az adott témát megfelelő nyelvi szinten, összefoglalóan bemutatni.

Témák	Középszint	Emelt szint
3.3 Következtetések, önálló kérdések megfogalmazása tárgyi vagy írásos anyag alapján	Tudjon a forrás alapján egyszerű következtetéseket és kérdéseket megfogalmazni. Tudja a forrás felhasználásával az adott témát megfelelő nyelvi szinten, összefoglalóan bemutatni.	Tudjon a forrás alapján összetettebb következtetéseket is levonni, kérdéseket feltenni, problémákat megfogalmazni. Tudja alkalmazni a forráskritikát, ismertetni a szerző véleményét, szándékát, a témához való viszonyát.
3.4 Információk gyűjtése és következtetések, <i>elemzések és összehasonlítások</i> bemutatása (egyszerű) statisztikai táblázatokból, diagramokból, grafikonokból, ábrákból	Tudja az egyszerű statisztikai táblázatok, diagramok, grafikonok, ábrák adatait értelmezni, tudjon az ezekre vonatkozó rövid kérdésekre válaszolni. Tudjon az adatok alapján tényeket és egyszerű következtetéseket megfogalmazni.	Tudja a statisztikai táblázatok, diagramok, grafikonok, ábrák adatait értelmezni, tudjon az ezekre vonatkozó kérdésekre válaszolni. Tudjon az adatok alapján tényeket és következtetéseket megfogalmazni, összehasonlításokat tenni, a témát összefüggően, megfelelő nyelvi szinten bemutatni.
3.5 Térképek felhasználása az ismeretszerzéshez	Tudjon földrajzi és történelmi térképekről, térképvázlatokról megadott szempontok alapján információkat gyűjteni, és ezeket megfelelő nyelvi szinten megfogalmazni. Tudja a térképek adatait az adott téma összefüggő bemutatása során felhasználni.	Tudja két vagy több térkép összehasonlításával a változásokat szabatosan ismertetni.
3.6 Szépirodalmi és képzőművészeti alkotások, filmek és képi források (fényképek, karikatúrák stb.) felhasználása a célországokban élő emberek gondolkodásmódjának, szokásainak, életvitelének megértéséhez és bemutatásához	Tudjon szépirodalmi és képzőművészeti alkotásokat, filmeket és képi forrásokat értelmezni, ezekből megadott szempontok alapján a célországokban élő emberek gondolkodásmódjára, szokásaira, életvitelére vonatkozó lényeges információkat kikeresni és megfelelő nyelvi szinten megfogalmazni. Tudja az így nyert információkat az adott téma összefüggő bemutatása során felhasználni.	Tudjon szépirodalmi és képzőművészeti alkotásokat, filmeket és képi forrásokat értelmezni, ezekből megadott szempontok alapján a célországokban élő emberek gondolkodásmódjára, szokásaira, életvitelére vonatkozó lényeges és specifikus információkat kikeresni, összehasonlítani és megfelelő nyelvi szinten megfogalmazni. Tudja az így nyert információkat és következtetéseket az adott téma összefüggő bemutatása során felhasználni.
4. Tájékozódás térben és időben		
4.1 A célországok fejlődése, kultúrája, szempontjából <i>fontos helyszínek azonosítása</i> a térképen.	Tudja biztosan használni az adott témakörökhöz mellékletként biztosított térképet. Ismerje fel a térképen a fontosabb földrajzi pontokat, gazdasági, politikai és kulturális központokat a gazdasági és politikai fejlődés szempontjából fontos helyszíneket, tudja ezekhez hozzárendelni a megfelelő eseményeket.	Legyen képes kontúrtérképen elhelyezni a gazdasági, politikai fejlődés ill. kultúra szempontjából fontos helyszíneket. Tudja a helyszínt a megfelelő eseményhez hozzárendelni.
4.2 A földrajzi környezet szerepe az egyes kultúrák és államok kialakulásában.	Legyen tisztában a földrajzi környezet hatásaival a német nyelvű egyes államok és kultúrák fejlődésére, legyen képes következtetések levonására.	Legyen képes megindokolni a földrajzi környezet által befolyásolt változásokat a célnyelvi országok fejlődésében. Tudja időben követni az adott területen végbe menő változásokat a földrajzi környezet esetleges változása alapján.
4.3 Geopolitikai következmények megfogalmazása		Ismertesse a gazdasági globalizáció hatását a német nyelvű államok gazdaságpolitikájára.

Témák	Középszint	Emelt szint
4.4 A célországok fejlődése szempontjából fontos események időrendi sorrendbe állítása	Legyen képes a gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális fejlődés szempontjából fontos eseményeket megnevezni, ezeket időrendben helyesen elhelyezni.	
4.5 A különbségek és egybeesések, a legjellemzőbb párhuzamok felismerése a célországok és Magyarország fejlődésében	Legyen képes segédanyag segítségével egy adott témakörben a célnyelvi országok és Magyarország összehasonlítására, a legfontosabb eltérések, ill. párhuzamok fontosabb okainak felsorolására.	Legyen képes az eltérések ill. párhuzamok okainak árnyalt ismertetésére. Legyen képes egy adott esemény összehasonlításánál a vissza-, ill. előretekintésre.
5. A célországok fejlődését alakító tényezők feltárása		
5.1 A földrajzi adottságok, a gazdasági fejlődés, a politikai felépítmény és a kulturális fejlődés ok-okozati összefüggései, előzményei és következményei. <i>Önálló kérdések megfogalmazása az okokról és következményekről</i>	Legyen képes a gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális fejlődés, egyes események és folyamatok okait és következményeit felismerni, megfelelő nyelvi szinten megfogalmazni és értelmezni. Legyen képes a különböző típusú (földrajzi, gazdasági, társadalmi, politikai, történelmi, kulturális) okokat és következményeket csoportosítani.	Tudjon önállóan kérdéseket felvetni, problémaköröket azonosítani az okok és következmények kapcsán.
5.2 Személyek, pártok, csoportok szerepének fölismerése a fejlődésben		Legyen képes gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális eseményekben, folyamatokban egyes személyek, pártok, csoportok szerepét felismerni és megfelelő nyelvi szinten bemutatni.
5.3 A különböző régiók eltérő fejlődésének bemutatása		Legyen képes felismerni és megfelelő nyelvi szinten bemutatni a célországok egyes régióinak gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális fejlődésében mutatkozó hasonlóságokat és különbségeket. Tudja ismertetni a régiók közötti hasonlóságok és különbségek okait és következményeit.
5.4 Aktuális események és azok előzményeinek, okainak bemutatása	Legyen képes aktuális eseményeket megfelelő nyelvi szinten, logikusan, az ok-okozati összefüggéseket érzékeltetve bemutatni.	Legyen képes az aktuális események előzményeit is megfelelő nyelvi szinten ismertetni.
5.5 A célországok és hazánk gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális viszonyainak összehasonlítása	Legyen képes egy adott gazdasági, társadalmi, politikai vagy kulturális kérdés, illetve témakör bemutatása során a célországok és Magyarország közötti kapcsolatokat, hasonlóságokat és különbségeket megfelelő nyelvi szinten ismertetni.	Legyen képes a célországok és Magyarország közötti hasonlóságok és különbségek okait és következményeit felismerni, és megfelelő nyelvi szinten megfogalmazni.
TÉMAKÖRÖK		
1. A célnyelvi országok földrajza		
1.1 A célnyelvi országok földrajzi fekvése, felszíne, tájegységei	Elemezze térkép segítségével a megadott szempontok alapján a célnyelvi országok földrajzi fekvését. Mutassa meg térképen az egyes célnyelvi országok nagytájait és legfontosabb felszíni vizeit. Ismertesse a nagytájak felszínformáit.	Elemezze önállóan a célnyelvi országok földrajzi fekvését. Tudja elhelyezni kontúrtérképen a célországok legfontosabb felszíni vizeit és nagytájait.
1.2 Nemzeti jelképek	Mutassa be az egyes célnyelvi országok nemzeti jelképeit (zászlók, címerek).	

Témák	Középszint	Emelt szint
1.3 Közigazgatási régiók, autonómiák	Mutassa be Németország, Ausztria és Svájc közigazgatási rendszerét és annak működését (Németország, Ausztria: tartományi, Svájc: kantonrendszer.) Nevezze meg Németország és Ausztria közigazgatási régióit és azok központjait	Határozza meg az egyes közigazgatási régiók hatásköreit összevetve az államszövetségek központi szerepvállalásával.
1.4 Éghajlat	Jellemezze a célnyelvi országok éghajlatát.	Bizonyítsa példák alapján a domborzat szerepét az éghajlat és a növénytakaró alakulásában. Mutasson be a célnyelvi országok területén honos néhány jellegzetes állat- és növényfajt.
1.5 Népeség, nemzeti kisebbségek	Ismertesse az egyes célnyelvi országok népességére vonatkozó adatokat (lakosságszám, népsűrűség). Jellemezze a népesség eloszlásának területi sajátosságait, tudja megnevezni ennek természeti és társadalmi -gazdasági okait és következményeit. Ismertesse a bevándorlók szerepét az egyes célnyelvi országok népességének alakulásában, valamint a bevándorlás, és a 90-es évektől kezdődően a bevándorlás korlátozásának okait. Nevezze meg a célnyelvi országokban élő kisebbségeket, jellemezze helyzetüket a célnyelvi országok társadalmában.	Elemesse a vendégmunkások, bevándorlók befogadásából eredő gazdaságföldrajzi kérdéseket.
1.6 Leghíresebb városok, turisztikai központok, nevezetességek	Mutassa be az egyes célnyelvi országok egy-egy leghíresebb turisztikai látványosságát szemlélítve a városnéző, a természetjáró és a nyaraló turizmus legismertebb helyszíneivel.	Mutassa be a célnyelvi országok kiemelkedő turisztikai területeinek egy-egy turisztikai központját, nevezetességét. (Ausztria: Bécs és környéke, Salzkammergut vagy Salzburg; Németország: Berlin, Weimar vagy az Északi- és a Keleti-tenger partvidéke; Svájc: Luzern, Zürich vagy a Genfi-tó vidéke)
2. A célnyelvi országok gazdasága		
2.1 Gazdasági adottságok, lehetőségek, jellemzők	Németország, Ausztria, Svájc és Liechtenstein földrajzi fekvése, a gazdasági fejlődést meghatározó domborzati, vízrajzi, népességi viszonyaik, főbb ásványkincseik.	
2.2 A célnyelvi országok gazdasági ágazatai	<u>Németország</u> : energiagazdaság kohászat, gépgyártás, vegyipar, elektrotechnika mezőgazdaság kül- és belkereskedelem. <u>Ausztria</u> : energiagazdálkodás, nehézipar mezőgazdaság turizmus. <u>Svájc</u> : energiagazdálkodás, ipar – helyi nyersanyagok hiánya mezőgazdaság turizmus.	<u>Németország</u> : a gazdaság szerkezeti és területi koncentrációja regionális sajátosságok: Észak-nyugat-Németország, Közép- Rajna-vidék, Dél-Németország, az új tartományok <u>Ausztria</u> : regionális sajátosságok: Nyugat-, Délkelet- és Észak-Ausztria <u>Svájc</u> : specializált gazdaság regionális sajátosságok: Alacsony- és Magas-Svájc <u>Liechtenstein</u> mint adóparadicsom
2.3 Nemzetközi viszonylatban is ismert termékek, márkák, nagyvállalatok. <i>Fogyasztóvédelem</i>	A német nyelvű országok néhány a vizsgázó által szabadon választott, nemzetközi viszonylatban aktuálisan ismert termékének, márkájának, nagyvállalatának megnevezése, rövid bemutatása.	A fogyasztóvédelem szerepe, működése a német nyelvű országokban.

Témák	Középszint	Emelt szint
2.4 A célnyelvi országok Magyarországon is jelenlévő nagyvállalatai	A német nyelvű országok egy-két, Magyarországon aktuálisan jelenlévő nagyvállalatának rövid bemutatása.	Magyarország mint gazdasági telephely előnyei és hátrányai a német nyelvű országok betelepült nagyvállalatainak szempontjából.
2.5 Közlekedés	A német nyelvű országok főbb szárazföldi, vasúti, vízi és légi közlekedési útvonalai, az egyes közlekedési ágak főbb sajátosságai.	A német nyelvű országok helye Európa közlekedési hálózatában.
2.6 Pénzügyek, fizetőeszközök, bankrendszer	A német nyelvű országok fizetőeszközei a második világháború után. Az euro bevezetése Németországban és Ausztriában.	A német nyelvű országok pénzügyi és bankrendszerének főbb sajátosságai (kétszintű bankrendszer), kapcsolatok az Európai Monetáris Unióval. A svájci bankok nemzetközi szerepe.
2.7 A célnyelvi országok és az Európai Unió, illetve más gazdasági integrációk kapcsolatai	Németország és Ausztria helye, szerepe az Európai Unió gazdasági és politikai rendszerében, kulturális programjaiban. Svájc függetlenségi hagyományai.	Svájc és az EFTA. Az Európai Gazdasági Térség.
3. Politikai viszonyok		
3.1 A célnyelvi országok politikai és választási rendszere	A német, az osztrák és a svájci állam felépítése. Állam és közigazgatás összefüggései. Választási rendszerek a német nyelvű országokban, a választójog szabályozása, parlamenti, tartományi, önkormányzati és európai parlamenti választások. A népszavazás szerepe Svájcban. Politikai alapjogok.	A föderalizmus jellege Németországban, Ausztriában és Svájcban.
3.2 A törvényhozó és a végrehajtó hatalom működése	<u>Németország</u> : Bundestag, Bundesrat, Bundesver- sammlung Landtage Bundesregierung, Bundeskanzler, Bundesminister Länderregierungen Gemeinden. <u>Ausztria</u> : Nationalrat, Bundesrat, Bundesver- sammlung Landtage Bundesregierung, Bundeskanzler, Bundesminister Landesregierungen Gemeinden. Svájc: Nationalrat, Ständerat, Bundesversammlung Bundesrat, Departemente Kantone und Gemeinden.	<u>Liechtenstein</u> : Alkotmányos monarchia Landesfürst, Landtag, Regierung.
3.3 Az államfő politikai szerepe		A szövetségi elnök – Bundespräsident – szerepe, jogai Németországban, Ausztriában és Svájcban.
3.4 Kormány- és ellenzéki pártok	A főbb politikai pártok rövid jellemzése: <u>Németország</u> : SPD CDU/CSU Bündnis 90/Die Grünen FDP PDS. <u>Ausztria</u> : ÖVP SPÖ FPÖ Die Grünen	<u>Svájc</u> : a főbb politikai irányzatok rövid jellemzése.
3.5 Kisebbségi problémák, politikai feszültségek		Németország, Ausztria és Svájc nemzeti kisebbségei, a bevándorlók lehetőségei és problémái: aktuális politikai viták a kisebbségek jogaival kapcsolatban.

Témák	Középszint	Emelt szint
3.6 A célnyelvi országok és Magyarország politikai rendszerének hasonlóságai, eltérései	A német nyelvű országok és Magyarország politikai rendszerének összehasonlítása a következő szempontok alapján: – az állam felépítése, közigazgatás – választási rendszer, választójog – a törvényhozó hatalom működése – a végrehajtó hatalom működése – főbb politikai irányzatok.	A német nyelvű országok és Magyarország politikai rendszerének összehasonlítása a következő szempontok alapján: – az államfő helyzete, jogai – kisebbségi problémák, feszültségek és a megoldásukra tett erőfeszítések.
4. Társadalmi viszonyok		
4.1 Társadalmi csoportok, helyzetük, együttélési formáik, problémáik	Legyen képes a társadalom néhány kiemelt rétegének, öregek, fiatalok, nők, kisebbségek vagy bevándorlók aktuális helyzetének ismertetésére, a célnyelvi országokban fellelhető problémák, társadalmi feszültségek bemutatására, az esetleges megoldások, ill. próbálkozások felvázolására.	Legyen képes a társadalom néhány kiemelt rétegének, fiatalok, öregek, nők, kisebbségek és bevándorlók aktuális helyzetének árnyalt bemutatására, a problémák kialakulásának okait tudja kifejtetni. Legyen képes a célnyelvi országok és Magyarország e társadalmi csoportjainak helyzetét összehasonlítani, az eltéréseket, ill. párhuzamokat indokolni.
4.2 Célnyelvi dialektusok		Az irodalmi- és köznyelv valamint a dialektusok szerepe a német nyelvű országok nyelvhasználatában, néhány példa említésével.
4.3 A célnyelvi országok oktatási rendszere, eltérések és hasonlóságok a célnyelvi országok és Magyarország oktatási rendszerében.	Tudja ismertetni a német, osztrák, ill. svájci valamint a magyar iskolarendszer felépítését. Legyen képes a rendszerek összehasonlítására, az előnyök és hátrányok bemutatására.	Legyen képes az oktatási rendszer felépítésének összefüggéseit a különböző országokban felismerni, a problémákat, ill. előnyöket kiemelni, az oktatási rendszerek és az országok közötti átjárhatóságról véleményt alkotni.
4.4 Munkavállalás, munkanélküliség, szakszervezetek	Ismerje a munkavállalás feltételeit a célnyelvi országokban. Tudja felsorolni a munkanélküliség kialakulásának okait. Tudjon példákat felsorolni ezen problémák megoldásának kísérleteire. Legyen képes a szakszervezetek társadalmi szerepének bemutatására.	Legyen képes az Unió munkavállalási feltételeket ismertetni, a munkanélküliség aktuális helyzetét ismertetni, a változások okait levezetni, a gazdasági összefüggéseket ismertetni. Tudja összehasonlítani Németország, Ausztria és Magyarország nagy szakszervezeteinek társadalmi szerepét.
4.5 Egészségügy, társadalombiztosítás	Legyen képes a célnyelvi országok egészségügyi és társadalombiztosítási rendszerét bemutatni.	Legyen képes az egészségügy és társadalombiztosítás működésének eredményességét elemezni.
4.6 Súlyos társadalmi problémák, bűnözés, droghelyzet	Ismertesse a célnyelvi országok súlyos társadalmi problémáit: bevándorlás, idegen gyűlölet, tolerancia a hátrányos helyzetűekkel és idősekkel szemben, esélyegyenlőség a társadalomban. Tudja felsorolni a kiváltó okokat és legyen képes a lehetséges megoldások közül néhányat felsorolni. Tudja ismertetni a bűnözés főbb irányait, a társadalom ellenreakcióit. Tudja elhelyezni a droghelyzetet a társadalmi problémák között.	Tudja a súlyos társadalmi problémákat, bűnözés és drog valamint a prevenciók tevékenység egyéni és társadalmi hatását a célnyelvi országokban és Magyarországon összehasonlítani.

Témák	Középszint	Emelt szint
4.7 A vallás és az egyházak szerepe a társadalomban	Ismertesse a célnyelvi országokban jelenlévő főbb vallási irányzatokat, ezek egyházait és hatásukat a társadalom tagjainak életére.	Tudja elemezni a vallási sokszínűséből adódó aktuális problémákat figyelembe véve az új vallási irányzatokat és a bevándorlás kérdését.
5. Mindennapi élet, életmód		
5.1. A család szerepe, családi élet, családi ünnepek, mindennapi rítusok	Mutassa be a célnyelvi országokban napjainkban legjellemzőbb családszerkezeteket és családi szereposztásokat. Tudja röviden bemutatni a legelterjedtebb családi ünnepeket és ismerjen néhány hozzájuk kapcsolódó, a magyartól eltérő szokást.	Tudja bemutatni a családi viszonyokban megmutatkozó hasonlóságokat és eltéréseket a célnyelvi országokban és Magyarországon.
5.2. A gyermekek helyzete a családban és a társadalomban		Tudja felsorolni a gyermekek legfontosabb jogait és kötelességeit . Ismerjen néhány esélyegyenlőséget javító, családpolitikai intézkedést. Ismerje és tudja értékelni a gyermekvállalással és a gyermekneveléssel kapcsolatos közvélekedést.
5.3. Városi és vidéki élet, urbanizáció	Hasonlítsa össze a vidéki és a városi életformát a célnyelvi országokban.	Elemesse a városiasodás és az életminőség alakulásának összefüggéseit.
5.4. A szabadidő eltöltése, szórakozás, nyaralási és pihenési szokások	Mutassa be a célnyelvi országok fiatal és felnőtt lakosságának jellemző otthoni és házon kívüli szabadidős tevékenységeit. Mutassa be az egyes célnyelvi országok fiatal és felnőtt lakosságának nyaralási és pihenési szokásait (pl. az utazások célja, időtartama, úticélja).	Ismertesse a célnyelvi országokra speciálisan jellemző csoportos, ill. szervezett szabadidős tevékenységeket (pl. egyesületek, népfőiskolák, ifjúsági központok). Soroljon fel és mutasson be röviden néhány európai, ill. világhírű eseményt a célnyelvi országok kulturális életének különböző területeiről (pl. Salzburgi Ünnepi Játékok, Frankfurti Könyvvásár, „documenta” kiállítás).
5.5. Gondolkodásmód, jellemző ideálok, értékek	Hasonlítsa össze a német nyelvű országokban és Magyarországon aktuálisan jellemző értékrendeket. (pl. anyagi javakhoz való viszony, érvényesülés, munka, erkölcs, emberismeret, tolerancia, egészséges életmód, tudományos-technikai fejlődés alapján). Hasonlítsa össze egy német nyelvű ország és Magyarország fiataljainak életérzését és jövőképét. Tudjon bemutatni röviden a célnyelvi országok mindegyikéből egy-két olyan jelentős történelmi vagy kortárs személyiséget, akik munkásságukkal méltán lehetnek a ma fiataljai számára példaképek.	Mutassa be egy német nyelvű ország példáján az értékek változását a nagyszülők, szülők és gyermekek generációinak életében. Tudjon egy-egy példát mondani a célnyelvi országok jellemző ideáljaira, példa- és eszményképeire és tudja értelmezni azok hatását a nemzeti öazonosság tudatára.

Témák	Középszint	Emelt szint
5.6. Társadalmi érintkezés, etikett, gesztusnyelvek	Ismerje a társadalmi érintkezés alapszituációiban (köszönés, bemutatkozás, megszólítás, tegezés-magázás, érkezés idő-pontra, meghívás, vendéglátás, társalgás) a célnyelvi országokban elvárt magatartásformákat. Legyen képes megfelelően reagálni a célnyelvi országokban használt legfontosabb gesztusokra és tudja tisztázni a számára ismeretlenek jelentését.	
6. Hagyományok, szokások, ünnepek		
6.1 A célnyelvi országok nemzeti ünnepei és jelképei	Ismeresse Németország, Ausztria és Svájc nemzeti ünnepeit / Tag der Deutschen Einheit; 3. Okt. in D. ; Österreich: 26. Oktober ; Schweiz 1. August / az ehhez történelmi háttérrel. Ismeresse a célországok nemzeti jelképeit ezek szimbólum rendszerét és jelentését.	Ismeresse a svájci nemzeti ünnephez kapcsolódó Tell legendát.
6.2 Népszokások, népzene, néptánc, népviselet, népi játékok	Ismeressen néhányat az egyik célnyelvi ország történelméhez, vallásához kapcsolódó népszokásai közül, említsen ehhez kapcsolódó népdalt, néptáncot és népviseletet.	Ismeressen néhányat a célnyelvi országok népszokásaiból, mesélje el kialakulásukat, a hozzájuk kapcsolódó hiedelmeket.
6.3 A célnyelvi országok gasztronómiája, tipikus ételei és italai, étkezési szokásai	Ismeressen néhány tipikus táj jellegű ételt és italt. Tudja egy-egy szabadon választott tipikus étel elkészítési módját, receptjét. Tudja összehasonlítani a német, osztrák és magyar konyhát, étkezési szokásokat.	Tudjon beszélni az osztrák és német konyha hatásáról a magyar konyhára.
6.4 Tradicionális és modern konyhaművészet		Tudjon összeállítani egy-egy tipikusan német, osztrák, ill. svájci ünnepi menüt, a tájnak megfelelő ételnevek használatával. Ismeresse az életmód változásának a modern konyhára gyakorolt hatásait a célnyelvi országokban.
7. Tömegkommunikáció, média		
7.1 A sajtó, a TV és a rádió helyzete, szerepe a célnyelvi országokban	Legyen képes a hagyományos és modern médiák megkülönböztetésére, ismeresse a különböző sajtó termékek fajtáit és jelentőségüket az információ szerzés területén.	Ismeresse a különbséget a sajtótermékek között – napilap, hetilap, bulvár sajtó. Tudja megnevezni a vezető német nyelvű műsorszolgáltatókat, fontosabb információs hálózatot. Ismeresse ezek kapcsolatait a magyar műsorszolgáltatókkal.
7.2 A célnyelvi országok legjelentősebb sajtóorgánumai, TV- és rádióadói, ifjúsági és diáksajtója	Ismerjen néhány német, osztrák és svájci napi lapot, egyéb sajtó terméket. Legyen képes a sajtóban előforduló főbb szövegfajták jellemzésére, ismerje fel ezeket. Nevezze meg a német nyelvű TV-csatornákat, mondjon példát a különböző műsorokra, ismeressen néhányat a német nyelvű és magyar csatornákon is folyó műsorokból. Tudjon felsorolni néhány diáksajtó terméket, ismeresse ezek speciális tartalmát a célcsoporttól függően.	

Témák	Középszint	Emelt szint
7.3 Telefon- és mobiltelefon-használat, etikai kódex	Legyen tisztában a német és magyar telefonálási szokások közti különbségekkel – köszönés, szóhasználat – a mobiltelefon használat szabályozásával és etikai szabályaival.	
7.4 Sajtószabadság		Legyen tisztában a sajtószabadság gyakorlati jelentőségével, előnyeivel és esetleges hátrányaival a német nyelvű országok területén. Például: helyreigazítások, sajtóperek
7.5 Reklám		Legyen tisztában az aktuális törvénykezéssel a német nyelvű országokban és Magyarországon. Például: cigaretta és alkohol reklámozása. Ismertesse a különböző reklámhordozók jelentőségét, a reklám hatását a társadalom tagjaira, a reklámozás előnyeit és hátrányait.
7.6 A számítógép és az Internet szerepe a célnyelvi országokban, a virtuális világ		Értékelje az írott sajtó megváltozott szerepét a televízió és internet korában, ismertesse azok előnyeit és hátrányait. Tudjon árnyalt véleményt nyilvánítani a multimédiás adat, ill. információ szolgáltatás lehetőségeiről, használatáról, előnyeiről és hátrányairól.
8. Környezetvédelem		
8.1. Globális és regionális környezeti problémák a célnyelvi országokban	Tudja felsorolni a célnyelvi országok globális és regionális környezeti problémáit (klímaváltozás, levegő-, talaj- és vízszennyezés, atomenergia-hasznosítás, szemétkelés) és mutassa be kialakulásuk főbb okait. Ismertesse az egyes országok környezeti károk enyhítésére irányuló törekvéseit, azok eredményeit és kudarcait.	Értelmezze a környezeti problémák kialakulásának összetevőit és folyamatát.
8.2. Környezetvédelem a mindennapokban	Jellemezze a célnyelvi országok polgárainak környezettudatos magatartását alátámasztva a mindennapi életből vett példákkal.	Mutassa be a környezettudatos magatartás kialakulásának néhány elemét a célnyelvi országokban. Tudja kiemelni a Magyarország számára is példaadó magatartásformákat.
8.3. A célnyelvi országok környezetvédelmi politikája		Ismertesse a célnyelvi országok környezetvédelmi politikájának legfontosabb állomásait és aktuális feladatait.
8.4. Zöld mozgalmak, állatvédők	Nevezzen meg egy célországbeli fontos környezetvédő szervezetet és tevékenységi területeit.	Mutassa be a célnyelvi országok részvételét a nemzetközi környezetvédő szervezetekben és szerepét a nemzetközi összefogásban.

Témák	Középszint	Emelt szint
8.5. A környezetvédelem és a gazdasági helyzet főbb összefüggései		Mutassa be a célnyelvi országok gazdasági tevékenysége és a környezetvédelmi szempontok érvényesítése közötti ellentmondásokat. Ismertesse a környezetbarát mezőgazdasági, ipari termelésre és szolgáltató tevékenységre irányuló törekvéseket, a fenntartható fejlesztés lehetőségeit.
9. Sport		
9.1 A sport szerepe, a legnépszerűbb sportágak a célnyelvi országokban	A sport szerepe a mindennapi életben Németország, Ausztria és Svájc egy-két népszerű sportágának – pl. sísport, labdarúgás, tenisz – helyzete.	A sport szerepének felértékelődése az utóbbi években a célnyelvi országok társadalmában.
9.2 Tömegsport, szabadidősport, élsport		Az iskolai és szabadidő sport lehetőségei a német nyelvű országokban. Az élsporttal kapcsolatos problémák és ezek társadalmi megítélése a célnyelvi országokban (pl. doppingszerek használata, élsportolók mint példaképek, az élsport és a gazdaság kapcsolata).
9.3 A célnyelvi országok kiemelkedő sportolói	Egy kiemelkedő eredményeket elért, a vizsgázó által szabadon választott német, osztrák vagy svájci sportoló pályájának, közéleti szerepének bemutatása.	
10. A célnyelvi országok történelme, irodalma, művészete		
10.1 A német történelem kezdetei	A germán törzsek és életmódjuk Az ókori római kultúra hatása a germán népek életére.	A germán népvándorlás legfontosabb mozzanatai és résztvevőinek ismerete, térbeli elhelyezkedése. A legrégebbi német nyelvemlékek.
10.2 <u>A középkor</u> 10.2.1. A kora középkor 10.2.2. A középkori német birodalom fénykora és hanyatlása (XI–XV. századig) 10.2.3. Mindennapok a középkorban 10.2.4. Ausztria a középkorban (X–XV. századig) 10.2.5. Az Eidgenossenschaft kialakulása és fejlődése a középkorban	A Frank Birodalom történetének főbb állomásai. A hűbériség kialakulása. I. Ottó birodalomépítő politikájának lényege. A császár és a pápaság konfliktusa, az investitúra-harc és lezárása. A Hohehstaufen-dinasztia Itália-politikája; a német fejedelemségek megerősödése. A rendi társadalom felépítése. Német városalapítások, városszövetségek. Nemesi, polgári és paraszti életformák. A lovagi kultúra és értékrend főbb elemei. Walter von der Vogelweide lírája.	Püspökség- és kolostoralapítások szerepe, a szerzetesrendek tevékenysége. A keresztes hadjáratok hatása a középkori német társadalomra. Ausztria útja a határtartományságtól a Habsburg-dinasztia megerősödéséig. Az Eidgenossenschaft kialakulása és küzdelmei a Habsburg hűbéruralommal szemben.

Témák	Középszint	Emelt szint
10.2.6. Művelődés és művészetek a középkorban	A romanika és a gótika stílusjegyeinek bemutatása példákon keresztül.	A Nibelungenlied és egy szabadon választott lovagi eposz rövid bemutató elemzése (pl. Parzival, Tristan und Isolde).
10.3. <u>A reformáció és az ellenreformáció kora</u> (XVI–XVII. század) 10.3.1. A humanizmus és a reneszánsz	A német humanizmus jellemző jegyei és néhány képviselője. A német reneszánsz stílusjegyeinek bemutatása példákon keresztül.	A festészet új témái (portré, tájfestészet) és néhány képviselője (pl. Albrecht Dürer, Hans Holbein). A német parasztháború és a reformáció népi irányzata.
10.3.2. A reformáció	A reformáció előzményei és főbb irányzatai (lutheránus, kálvinista) és elterjedése a német nyelvterületen. Luther Márton bibliafordításának jelentősége. A könyvnyomtatás felfedezése Az ellenreformáció kibontakozása és hatása. Vallási üldözöttség, művelődés, iskolaalapítások.	
10.3.3. Az ellenreformáció	A barokk építészet jellemző jegyeinek ismertetése néhány világhírű építészeti alkotás (pl. Wiener Karlskirche, Dresdner Zwinger) bemutatásán keresztül. A barokk zene egy-két kiemelkedő alakjának (pl. J. S. Bach, G. F. Händel) és azok munkásságának rövid bemutatása.	A 30 éves háború és a vesztfáliai béke hatalmi, politikai, felekezeti, és társadalmi következményei. A barokk irodalom főbb témáinak bemutatása néhány irodalmi alkotás részletének elemzésével (pl. A. Gryphius, H. J. Chr. von Grimmelshausen).
10.3.4. A barokk művészet		
10.4. <u>Az abszolutizmus kora</u> 10.4.1. A felvilágosodás	A német felvilágosodás politikai és társadalmi vonatkozásai. A felvilágosult abszolutizmus jellemzői Ausztriában és Poroszországban. A német felvilágosodás alapeszméi. G. E. Lessing egy szabadon választott drámájának elemző bemutatása.	G. E. Lessing életművének bemutatása.
10.4.2. A felvilágosult abszolutizmus	J. W. Goethe és F. Schiller munkásságának bemutatása. Életművük jelentős tényei.	
10.4.3. A felvilágosodás irodalma	Egy-két főbb művük értelmezése (témák, kérdésfeltevések, műfajok, kifejezés mód, motívumok). A bemutatott művek elhelyezése az adott életműben, az adott korszakban.	Goethe és Schiller pályaképére ható irányzatok, szellemi kötődéseik. Goethe és Schiller helye és hatása a német irodalomra.
10.4.4. A német klasszicizmus	A német romantika főbb jellemzői. E. T. A. Hoffmann egy szabadon választott művének elemző bemutatása.	W. A. Mozart és L. van Beethoven munkásságának jelentősége a német zenében. A romantika művészetfelfogásának viszonya a megelőző eszmei áramlatokhoz. Új tudományágak születése; történelemtudomány, germanisztika, gyűjtő- és fordítói tevékenység.
10.4.5. A német romantika		

Témák	Középszint	Emelt szint
10.5. <u>Az iparosodás kora</u> 10.5.1. Az 1848-as forradalmak	Az 1848-as német forradalmak célkitűzései, átmeneti eredményeik és bukásuk. A német nemzetállam kialakulása.	
10.5.2. A német nemzetállam születése	Az ipari forradalom hatása a német nyelvterület gazdaságára és környezetére.	A német egységfolyamat gazdasági, hatalmi és politikai vonatkozásainak elemzése. Az ipari forradalom társadalmi következményei (urbanizáció, szociális feszültségek, új ideológiai áramlatok). Gottfried Keller egy művének értelmezése (műfaj, téma, kompozíció, a mű kapcsolata a korstílussal).
10.5.3. Az ipari forradalom	A realizmus főbb jellemzői (műfajai, esztétikai alapelvei, témái, motívumai, ábrázolásmódja). Theodor Storm vagy Theodor Fontane egy szabadon választott művének elemző bemutatása.	A naturalizmus irodalmi irányzatának bemutatása (műfajok, témák, hősök, élethelyzetek, nyelvezet, ábrázolásmód) és G. Hauptmann munkássága. A szecesszió jellemző vonásai és kiemelkedő képviselői az építészetben és a festészetben.
10.5.4. A realizmus (1850–1890)		
10.5.5. A naturalizmus (1880–1900)		
10.5.6. A szecesszió		
10.6. <u>A német nyelvű országok a XX. században</u> 10.6.1. Az I. világháborút lezáró békék hatása Németországra és Ausztriára	Az I. világháborút lezáró Versailles-i és St. Germain-i békék területi és etnikai vonatkozásai.	A Weimari Köztársaság létrejötte, működése és összeomlásának okai.
10.6.2. A Weimari Köztársaság		
10.6.3. A nemzetiszocializmus és a II. világháború	A nemzetiszocializmus hatalomra jutásának körülményei. A náci Németország jellemzői. Németország háborús érdekei. A náciizmus bukása.	A náciizmus ideológiájának elemzése (pl. fajelmélet, élettér elmélet).
10.6.4. A két német állam megalakítása és fennállása	A két német állam megalakításának főbb állomásai (1945–49). Az eltérő gazdasági, politikai és társadalmi fejlődés jellemzői.	A győztes hatalmak elképzelései és hatalmi érdekeik hatása a megszállási övezetekben az eltérő gazdasági, politikai és társadalmi rendszerre. Az újraegyesítés gazdasági, politikai előzményei.
10.6.5. A német újraegyesítés	A német újraegyesítés főbb állomásai. Az egyesítést követő gazdasági és szociális nehézségek.	

Témák	Középszint	Emelt szint
10.6.6. A XX. század német nyelvű művészetéből	Az expresszionizmus irodalmi irányzatának rövid bemutatása (élményanyaga, életérzése, műfajai, nyelvezete, formai újításai és képviselői). Bertolt Brecht epikus színházának jellemzői egy műve alapján. A XX. századi német nyelvű líra főbb irányzatai (szürrealizmus, társadalomkritikai irányzat, konkrét költészet). Egy szabadon választott költő életművének bemutatása. A XX. század kiemelkedő német nyelvű epikai alkotásaiból: Thomas Mann művészetének bemutatása egy választott műve alapján. Franz Kafka szerepe és hatása a német nyelvű irodalomra egy választott műve alapján.	Az expresszionista festészet jellemzői és néhány képviselője (pl. „Der blaue Reiter”, „Die Brücke”, O. Kokoschka, E. Schiele). Az epikus színház továbbfejlesztése Friedrich Dürrenmatt műveiben; a tragikomédia műfaja. R. M. Rilke életművének bemutatása. A XX. század második felének lírájából egy szabadon választott költő bemutatása. Alfred Döblin, Robert Musil, Günter Grass, Wolfgang Borchert, Thomas Bernhard vagy Peter Handke egy művének elemző bemutatása.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintű tantárgyi érettségi szóbeli vizsga.

A vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort központi útmutató alapján az intézményben tanító szaktanár, illetve szakmai közösség állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgáztató szaktanár értékeli. Az elérhető maximális pontszám 50.

A vizsgán elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelő lapon rögzíti.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet időtartama 15 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában (magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egy nyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekről, szemelvényekről a tételsort összeállító szaktanár gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételből áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek első (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenőrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
- amennyiben a második feladathoz kapcsolódó dokumentum egy összefüggő szöveg, az ne haladja meg a 25 sort;
- a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
- a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes időtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3-1/3 arányú lehet;

- a tételek száma tanulócsopontonként legalább 20 legyen;
- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje előtt nem ismerhetik meg. A vizsgán a jelöltnek mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszőleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő (a két résztételre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a térképeket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve és a szaknyelv megfelelő használatával önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítő, irányító kérdéseket.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a szaktanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 50, amelyből az első résztétel megoldására maximum 30, a másodikéra maximum 20 pont adható.

Ezen belül az első tétel esetében maximum 20 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelő (szak)szókincs használatáért.

A második tétel esetében maximum 15 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, és 5 pontot a megfelelő (szak)szókincs használatáért.

Értékelőlap a középszintű érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	Szóbeli vizsga 1. résztétel				Szóbeli vizsga 2. résztétel			A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 50)	Érdem-jegy
	Tartalom (max.: 20)	Felépítés (max.: 5)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A résztétel összpont-száma (max.: 30)	Tartalom (max.: 15)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A résztétel összpont-száma (max.: 20)		

EMELT SZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az emelt szintű tantárgyi érettségi írásbeli és szóbeli vizsgából áll. Az írásbeli vizsga során a vizsgázónak egy központilag meghatározott feladatot kell megoldania. Az írásbeli vizsgán nyújtott teljesítmény értékelése központi javítási és pontozási útmutató alapján történik. A szóbeli vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort az útmutatónak megfelelően a vizsgaközpont állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgaközpont által megbízott vizsgáztató szaktanár értékeli.

Az emelt szintű vizsgán nyújtott teljesítményt a két vizsgarészre kapott pontszámok összege határozza meg. Az összpontszám érdemjegyre történő átváltása a központilag meghatározott táblázat alapján történik. Az elérhető maximális pontszám 150, ami az írásbeli és a szóbeli teljesítmény összege.

Az egyes részvizsgákon elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelő lapon rögzíti és összesíti.

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga feladatának megoldására 180 perc áll a jelölt rendelkezésére. Az írásbeli feladathoz bármilyen egynyelvű és kétnyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható. Amennyiben az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, szemelvényekre van szükség, azt a feladatnak tartalmaznia kell.

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsgán a jelöltnek 450-500 szó terjedelmű esszé jellegű fogalmazást kell írnia. A vizsgán három megadott cím közül kell egyet választani, melyeknek a következő témaköröket kell lefedniük:

1. célnyelvi irodalom vagy művészet
2. célnyelvi országok történelme, társadalmi, gazdasági vagy politikai élete
3. általános, összehasonlító jellegű civilizációs téma.

(Az egyes nyelvek esetében a célnyelvi országok körét a részletes vizsgaleírás tartalmazza.)

Az írásbeli részre maximum 80 pont adható a következő megoszlásban:

- tartalom: 50 pont;
- logikus felépítés, forma, stílus, illetve a megfelelő szókincs használata: 30 pont. Ez utóbbi pontszámot kell csökkenteni, ha a dolgozatban súlyos, értelemzavaró nyelvi hibák találhatók.

Értékelés

A feladatok javítása központilag összeállított javítási útmutató alapján történik.

A vizsgadolgozatok értékelését a vizsgaközpont szervezésében, a jelölt iskolájától független, külső értékelő végzi.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételsorát a vizsgaleírásnak megfelelően a vizsgaközpont a szakirányú felsőoktatási intézmények képviselőivel egyeztetve központilag állítja össze.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet időtartama 20 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvű nyelvi szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekről, szemelvényekről a tételsort összeállító vizsgaközpont gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételből áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek első (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenőrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat, stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
- a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
- a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes időtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3-1/3 arányú lehet;
- a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje előtt nem ismerhetik meg. A szóbeli tételek alapjául szolgáló témaköröket azonban az emelt szintű vizsgát megelőző tanév végéig meg kell ismerniük a jelentkezőknek.

A vizsgán a jelöltnek mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszőleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő (a két résztételre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a rendelkezésre álló segédeszközöket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve gazdag (szak)szókincs megfelelő használatával, választékos stílusban, önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítő, irányító kérdéseket.

A második feladat egy autentikus dokumentum önálló elemzésére épülő beszélgetés a jelölt és a vizsgáztató között.

A vizsgázó neve	Írásbeli vizsgán elért pontszám (maximális pont: 80)	Szóbeli vizsga 1. részétel				Szóbeli vizsga 2. részétel			A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 70)	Érdem-jegy
		Tartalom (max.: 30)	Felépítés (max.: 5)	(Szak)szókincs választékos nyelvhasználat (max.: 10)	A részétel összpontszáma (max.: 45)	Tartalom, önálló véleményalkotás, elemzőképesség, jártasság (max.: 15)	(Szak)szókincs, választékos nyelvhasználat (max.: 10)	A részétel összpontszáma (max.: 25)		

OLASZ CÉLNYELVI CIVILIZÁCIÓ

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1. Olaszország földrajza		
1.1 Olaszország földrajzi fekvése, felszíne Olaszország tájegységei	Országhatárok, főbb folyók Appenninek, Alpok Vulkánok Nagyobb szigetek A Pó-alföld	Tavak Legmagasabb hegycsúcsok Az Appenninek és az Alpok ismertebb hegycsoportjai (pl. Dolomitok stb.) Az Olaszországhoz tartozó szigetcsoportok A Tavoliere
1.2 Közigazgatási régiók, autonómiák	Olaszország jelentősebb tartományai, ezek rövid bemutatása	Olaszország közigazgatási egységei: regione, provincia, comune
1.3 Éghajlat, növény- és állatvilág	Olaszország éghajlatának főbb jellemzői	A mediterrán vidék jellemző növényzete (pl. macchia) A hegyvidékek különleges állatai (pl. barna medve, hegyi kecske stb.)
1.4 Népeség, nemzeti kisebbségek	Olaszország népességszáma Néhány példa az ország területén élő nemzeti kisebbségekre	A kétnyelvű tartományok (Val d'Aosta, Friuli-Venezia Giulia, Trentino-Alto Adige)
1.5 Leghíresebb városok, turisztikai központok, nevezetességek	Róma, Firenze, Velence, Nápoly főbb nevezetességei Capri, Szicília látnivalói	A tartományok főbb jellemzői turisztikai szempontból
2. Olaszország gazdasága		
2.1 Gazdasági adottságok, lehetőségek, jellemzők	A gazdaságot befolyásoló éghajlati sajátosságok, a fekvés adta lehetőségek rövid ismertetése	Észak és dél gazdasági különbségei és annak főbb okai
2.2 Olaszország főbb gazdasági ágazatai	Fontosabb mezőgazdasági termények Fontosabb iparágak (pl. autógyártás, elektronika)	A termelés területi megoszlásának főbb jellemzői
2.3 Nemzetközi viszonylatban is ismert termékek, márkák, nagyvállalatok. Magyarországon jelenlévő olasz nagyvállalatok Fogyasztóvédelem	Olasz autók, háztartási gépek, ruházati termékek; jellegzetes élelmiszerek (pl. olíva olaj, parmezán sajt)	Az olasz termékek esélyei a nemzetközi piacon; A fogyasztói kifogások orvoslásának lehetőségei
2.4 Közlekedés	Az olasz közlekedési hálózat (országúti, vasúti, légi)	Az olasz közlekedési vállalatok; fizetendő díjak, kedvezmények
2.5 Fizetőeszközök, pénzügyek, bankrendszer	Az euró	Az euró bevezetése Nem készpénzes fizetési lehetőségek Az infláció Olaszországban
2.6 Olaszország és az Európai Unió		Az EU tagság előnyei és hátrányai Olaszország számára
3. Politikai viszonyok		
3.1 Olaszország politikai és választási rendszere	Az olasz parlament felépítése és működése Az olasz miniszterelnök Az olasz választási rendszer rövid bemutatása	
3.2 A törvényhozó és végrehajtó hatalom működése	Fontosabb minisztériumok (pl. belügy)	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.3 Kormány- és ellenzéki pártok	A legnagyobb kormánypárt neve és vezetője A kormány politikai beállítottsága	A kormánykoalíció pártjai Az ellenzéki pártok Jelentős politikai tömörülések
3.4 Olaszország és Magyarország politikai rendszerének hasonlóságai, eltérései	Olaszország és Magyarország parlamentjének főbb eltérései	Az olasz és magyar politikai pártok rövid bemutatása
3.5 Az államfő politikai szerepe		Az államfő személye
3.6 Kisebbségi problémák, politikai feszültségek		A bevándorlók, illetve a menekültek helyzete A helyzetük rendezésére tett kísérletek A küldő országok
4. Társadalmi viszonyok		
4.1 Társadalmi csoportok, helyzetük, együttélési formáik, problémáik Nők a társadalomban Bevándorlás	Társadalmi rétegződés A fiatalok helyzete és lehetőségei A nők helyzete a családban A bevándorlók problémái	A női egyenjogúság, a nők megváltozott társadalmi szerepe A bevándorlás okozta feszültségek
4.2 Olaszország oktatási rendszere, eltérések és hasonlóságok Olaszország és Magyarország oktatási rendszerében	Különbségek az alap- és középszintű oktatásban (felosztás, osztályzás, a tanítás szervezése stb.) Eltérő iskolatípusok Iskolai végzettségek	Továbbtanulási lehetőségek Olaszországban
4.3 Munkavállalás, munkanélküliség, szakszervezetek	A munkába állás körülményei A munkanélküliség méretei Olaszországban Országos szintű szakszervezetek	A pályakezdők nehézségei Pályázati rendszer az állami szférában A munkanélküliek helyzete Olaszországban és Magyarországon A munkanélküliség csökkentésére tett lépések A szakszervezetek sajátos helyzete a társadalom életében (sztrájkok, tüntetések stb.)
4.4 Egészségügy, társadalombiztosítás	Az egészségügy aktuális helyzete Olaszországban Betegszabadság, nyugdíj	Kutatások az orvostudomány területén; olasz kutatóorvosok A társadalombiztosítás szerepe, visszaélések
4.5 Társadalmi problémák, bűnözés, droghelyzet	A társadalom periferiájára szorult emberek (pl. hajléktalanok) A maffia A fiatalokra leselkedő veszélyek (alkohol, drog, diszkó-balesetek)	A társadalmi problémák enyhítésére alakult szervezetek (non-profit szervezetek, szeretetszolgálatok, önkéntes szolgálat stb.) A szervezett bűnözés A maffia és a politika összefonódása A különböző maffia-csoportok
4.6 A vallás és az egyházak szerepe a társadalomban	A Vatikán szerepe az olaszok életében	Az egyház szerepe a családok életében (pl. válás, abortusz) Vallások Magyarországon és Olaszországban
4.7 Dialektusok		Az olasz nyelv és rétegei példákön keresztül (a standard és a regionális olasz nyelvhasználat valamint a dialektusok)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5. Mindennapi élet, életmód		
5.1 A család szerepe, családi élet, családi ünnepek, mindennapi rítusok	A hagyományos olasz család felépítése és mindennapjai; eltérő napirendek Fontosabb ünnepek a családban	A családmódel megváltozása (pl. gyerekvállalás, több generáció együttélése) Az olasz életstílus és életfelfogás Az anya szerepe a családban
5.2 A gyerekek helyzete a családban és a társadalomban		A gyerekek megváltozott helyzete régen és ma (pl. gyermekmunka, gyermekvédelem)
5.3 Városi és vidéki élet, urbanizáció	A városi és a vidéki élet előnyei és hátrányai	Az urbanizáció hatása az emberek életére Az urbanizációval járó problémák (pl. ingázás, belső vándorlás)
5.4 A szabadidő eltöltése, szórakozás, nyaralási és pihenési szokások	A szabadságolások jellegzetességei Olaszországban A Ferragosto Utazási szokások (pl. settimana bianca, Pasquetta)	
5.5 Társadalmi érintkezés, etikett, gesztusnyelvek	Az eltérő gesztusnyelvek; néhány ismertebb példa bemutatása	
6. Hagyományok, szokások, ünnepek		
6.1 Olaszország nemzeti ünnepei és jelképei	Az olasz és a magyar nemzeti ünnepek, esetleges összehasonlításuk	
6.2 Népszokások, népzene, néptánc, népviselet, népi játékok	Ismert helyi ünnepek Olaszországban (pl. a sienai Palio, a velencei karnevál stb.)	Néhány szabadon választott tartomány népi hagyományai, szokásai
6.3 Olaszország gasztronómiája, tipikus ételei és italai, étkezési szokásai	Az olasz konyha jellegzetes alapanyagai Az étkezési szokásokban jelentkező különbségek Magyarországon és Olaszországban Egy olasz menü összeállítása és elkészítésének módja	A gasztronómiában jelentkező különbségek a földrajzi fekvés következtében Néhány jellegzetes olasz étel elkészítésének módja
6.4 Tradicionális és modern konyhaművészet		A mediterrán konyha sajátosságai A mediterrán diéta Az egészséges táplálkozás
7. Tömegkommunikáció, média		
7.1 A sajtó, a TV és a rádió és szerepük Olaszországban	A média hatása a nyelvhasználatra A tévéfüggőség kialakulása A filmek által közvetített agresszió	A média és a politika viszonyulása
7.2 Olaszország legjelentősebb sajtóorgánumai, TV- és rádióadói, ifjúsági és diáksajtója	Az állami és az ismertebb magán televíziók Ismertebb TV-programok típusai Főbb napilapok, heti és havi újságok	A napilapok felépítése és jellegzetességei (pl. terza pagina) A bulvársajtó
7.3 Telefon- és mobiltelefon-használat, etikai kódex	A legismertebb szolgáltatók	Az olasz emberekre jellemző „telefonmánia”
7.4 Reklámok		Reklámok az újságokban és a televízióban (pl. reklámozott termékek, a reklámok mennyisége, reklámok a műsorok alatt) A reklámok nyelvezete
7.5 A számítógép és az Internet szerepe Olaszországban, a virtuális világ		Az Internet térhódítása Néhány ismertebb honlap (pl. keresők, intézmények honlapjai)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
8. Környezetvédelem		
8.1 Globális és regionális környezeti problémák Olaszországban	Az utóbbi évtizedek környezeti problémái (pl. hegycsuszamlások, erdőtüzek)	
8.2 Környezetvédelem a mindennapokban	A szelektív hulladékgyűjtés A kritikus helyzet megszüntetésére tett lépések (pl. targhe alterne)	Környezetbarát energiaforrások Újrahasznosítható anyagok térhódítása
8.3 Zöld mozgalmak, állatvédők	A természetvédő mozgalmak növekvő szerepvállalása a politikai életben	Természetvédő mozgalmak Európában (néhány példával illusztrálva)
8.4 Olaszország környezetvédelmi politikája		Nemzeti parkok, védett területek Olaszországban Az ismertebb nemzeti parkok rövid bemutatása
8.5 A környezetvédelem és a gazdasági helyzet főbb összefüggései		Az állami és a privát szféra szerepe a környezetvédelemben Olaszországban
9. Sport		
9.1 A sport szerepe, a legnépszerűbb sportágak Olaszországban	A legnépszerűbb sport, a labdarúgás; népszerű csapatok, híres személyiségek Az autóversenyzés Az olimpiai játékok	Nagy sportesemények Olaszországban (pl. Giro d'Italia) Történelmi hagyományok a sportban (pl. a velencei Regata, a sienai Palio)
9.2 Olaszország kiemelkedő sportolói	Néhány kiemelkedő sportoló életútja, eredményei	A múlt nagy sportolói (pl. Fausto Coppi)
9.3 Tömegsport, szabadidősport, élsport		A testmozgás az olaszok életében
10. Olaszország történelme, irodalma, művészete		
10.1 Olaszország történelmi fejlődésének főbb szakaszai, csomópontjai, és fontosabb eseményei	A signoriak kora A Risorgimento Olaszország az I. világháborúban	A Velencei Köztársaság A Risorgimento meghatározó alakjai és szerepük (pl. Mazzini, Cavour, Garibaldi, II. Viktor Emanuel) Olaszország a II. világháborúban
10.2 Az olasz irodalom történetének főbb korszakai, kiemelkedő alkotók és művek	Dante, Petrarca, Boccaccio Goldoni XX. századi írók a II. világháború előtt – egy szabadon választott szerző és műve(i) bemutatása (pl. Verga, Pirandello) XX. századi írók a II. világháború után – egy szabadon választott szerző és műve(i) bemutatása (pl. Moravia, Buzzati, Carlo Levi, Primo Levi, Calvino) Az utóbbi évtizedek olasz elbeszélői – egy szabadon választott szerző és műve(i) bemutatása (pl. Baricco, De Carlo)	Macchiavelli XIX. századi költők (Leopardi, Pascoli) Manzoni: Jegyesek XX. századi költők (Montale, Ungaretti, Penna, Pasolini) Női szerzők (D. Maraini, N. Ginzburg, O. Fallaci) Az olasz filmművészet főbb korszakai (pl. neorealizmus, a commedia all'italiana) Az olasz filmművészet kiemelkedő alakjai (rendezők, színészek)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
10.3 Olaszország művészettörténetének fontosabb korszakai, kiemelkedő művészek és műalkotások	Nagy olasz múzeumok (pl. Vatikáni Múzeumok, Uffizi Képtár) Firenze és a Reneszánsz Leonardo élete és művei	Róma és a Barokk Michelangelo élete és művei Raffaello élete és művei A Futurizmus
10.4 A tanult történelmi korszakok főbb művelődéstörténeti, civilizációs jellemzői, általános korrajz	A társadalom és a gazdaság főbb jellemzői, a kultúra legjelentősebb irányzatai; a legfontosabb történelmi és kulturális személyiségek: – a Risorgimento idején	A társadalom és a gazdaság főbb jellemzői, a kultúra legjelentősebb irányzatai; a legfontosabb történelmi és kulturális személyiségek: – a Reneszánszban – a XX. században

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintű tantárgyi érettségi szóbeli vizsga.

A vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort központi útmutató alapján az intézményben tanító szaktanár, illetve szakmai közösség állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgáztató szaktanár értékeli. Az elérhető maximális pontszám 50.

A vizsgán elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelő lapon rögzíti.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet időtartama 15 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában (magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egy nyelvvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekről, szemelvényekről a tételsort összeállító szaktanár gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételeből áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek első (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenőrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
- amennyiben a második feladathoz kapcsolódó dokumentum egy összefüggő szöveg, az ne haladja meg a 25 sort;
- a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
- a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes időtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3-1/3 arányú lehet;
- a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje előtt nem ismerhetik meg. A vizsgán a jelöltnek mindkét résztelet meg kell oldania, de tetszőleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő (a két részteletre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a térképeket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve és a szaknyelv megfelelő használatával önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítő, irányító kérdéseket.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a szaktanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 50, amelyből az első részétel megoldására maximum 30, a másodikéra maximum 20 pont adható.

Ezen belül az első tétel esetében maximum 20 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelő (szak)szókincs használatáért.

A második tétel esetében maximum 15 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, és 5 pontot a megfelelő (szak)szókincs használatáért.

Értékelőlap a középszintű érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	Szóbeli vizsga 1. részétel				Szóbeli vizsga 2. részétel			A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 50)	Érdem-jegy
	Tartalom (max.: 20)	Felépítés (max.: 5)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A részétel összpont-száma (max.: 30)	Tartalom (max.: 15)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A részétel összpont-száma (max.: 20)		

EMELT SZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az emelt szintű tantárgyi érettségi írásbeli és szóbeli vizsgából áll. Az írásbeli vizsga során a vizsgázónak egy központilag meghatározott feladatot kell megoldania. Az írásbeli vizsgán nyújtott teljesítmény értékelése központi javítási és pontozási útmutató alapján történik. A szóbeli vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort az útmutatónak megfelelően a vizsgaközpont állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgaközpont által megbízott vizsgáztató szaktanár értékeli.

Az emelt szintű vizsgán nyújtott teljesítményt a két vizsgarészre kapott pontszámok összege határozza meg. Az összpontszám érdemjegyre történő átváltása a központilag meghatározott táblázat alapján történik. Az elérhető maximális pontszám 150, ami az írásbeli és a szóbeli teljesítmény összege.

Az egyes részvizsgákon elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelő lapon rögzíti és összesíti.

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga feladatának megoldására 180 perc áll a jelölt rendelkezésére. Az írásbeli feladathoz bármilyen egy nyelvű és két nyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható. Amennyiben az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, szemelvényekre van szükség, azt a feladatnak tartalmaznia kell.

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsgán a jelöltnek 450-500 szó terjedelmű esszé jellegű fogalmazást kell írnia. A vizsgán három megadott cím közül kell egyet választani, melyeknek a következő témaköröket kell lefedniük:

1. célnyelvi irodalom vagy művészet
2. célnyelvi országok történelme, társadalmi, gazdasági vagy politikai élete
3. általános, összehasonlító jellegű civilizációs téma.

(Az egyes nyelvek esetében a célnyelvi országok körét a részletes vizsgaleírás tartalmazza.)

Az írásbeli részre maximum 80 pont adható a következő megoszlásban:

- tartalom: 50 pont;
- logikus felépítés, forma, stílus, illetve a megfelelő szókincs használata: 30 pont. Ez utóbbi pontszámot kell csökkenteni, ha a dolgozatban súlyos, értelemzavaró nyelvi hibák találhatók.

Értékelés

A feladatok javítása központilag összeállított javítási útmutató alapján történik.

A vizsgadolgozatok értékelését a vizsgaközpont szervezésében, a jelölt iskolájától független, külső értékelő végzi.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételsorát a vizsgaleírásnak megfelelően a vizsgaközpont a szakirányú felsőoktatási intézmények képviselőivel egyeztetve központilag állítja össze.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet időtartama 20 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában (magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egy nyelvi szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekről, szemelvényekről a tételsort összeállító vizsgaközpont gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételből áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek első (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenőrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
- a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
- a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes időtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3-1/3 arányú lehet;
- a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje előtt nem ismerhetik meg. A szóbeli tételek alapjául szolgáló témaköröket azonban az emelt szintű vizsgát megelőző tanév végéig meg kell ismerniük a jelentkezőknek.

A vizsgán a jelöltnak mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszőleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő (a két résztételre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a rendelkezésre álló segédeszközöket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnak folyamatosan, logikusan felépítve gazdag (szak)szókincs megfelelő használatával, választékos stílusban, önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítő, irányító kérdéseket.

A második feladat egy autentikus dokumentum önálló elemzésére épülő beszélgetés a jelölt és a vizsgáztató között.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a vizsgáztató tanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 70, amelyből az első résztétel megoldására maximum 45, a másodikéra maximum 25 pont adható.

Ezen belül az első tétel esetében maximum 30 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelő (szak)szókincsért és a választékos nyelvhasználatért.

OROSZ CÉLNYELVI CIVILIZÁCIÓ

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

Az emelt szint követelményeinek részét képezik a középszinten meghatározott követelmények is.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Oroszország földrajza		
Oroszország földrajzi fekvése, felszíne	Tudja elhelyezni Oroszországot a térképen, a földgömbön. Ismerje a határoló országokat. Ismerje az ország domborzati viszonyait, legjelentősebb folyóit, tavait, főbb szigeteit, azok néhány jellemzőjét. Vaktérképen helyezze el az országot határoló főbb tengereket.	Hasonlítsa össze Oroszország és Magyarország földrajzi fekvését, domborzati viszonyait, főbb folyóit, tavait.
Oroszország főbb tájegységei	Felismerje a térképen és el tudja helyezni a vaktérképen az ország főbb tájegységeit, tudja azok pontos elnevezését. Tudjon tájékozódni a térképen, hogy melyek az országban előforduló legfontosabb ásványkincsek, ismerje területi előfordulásukat.	Össze tudja vetni az Orszországban és Magyarországon előforduló ásványkincseket.
Oroszország éghajlata	Tudja elemezni Oroszország éghajlatát tematikus térképek alapján, tudja elhelyezni az éghajlati övezetesség rendszerében, ismerje az egyes övezetek főbb vonásait.	
Oroszország élővilága	Mutassa be tematikus térképek alapján a természetes növénytakaró területi változásait, az ott jellemző állatvilág képviselőit.	A középszintet meghaladóan fel tudja sorolni a célországban lévő növény és állatvilág több képviselőjét, tudjon mondani néhányról egy-egy jellemzőt.
Oroszország népessége, nemzeti kisebbségek	Ismerje a célország legnépesebb városait. Meg tudjon nevezni a célországban élő kisebbségeket, ismerje az Oroszország területén élő finnugor népeket, tudjon közülük jellemezni egyet, legyenek információi életmódjukról, hitvilágukról, az oroszokhoz fűződő viszonyukról.	Ismerjen a finnugor népeken kívül más Oroszországban élő kisebbségeket, tudja őket jellemezni.
Oroszország leghíresebb városai, turisztikai központok, nevezetességek	Fel tudjon sorolni néhányat a célország legfőbb városai közül, ismerje Moszkva és Pétervár történelmét, nevezetességeit.	Tudjon mondani néhány jellemzőt Moszkva és Péterváron kívül más városokra (pl. az Aranygyűrű némely városaira).
Oroszország jelképei	Ismerje a célország zászlóját, címerét, himnuszát, tudjon információkat keletkezésükről, történetükről.	
Oroszország gazdasága		
Oroszország gazdasági adottsága, lehetőségei, jellemzői	Mutassa be a természeti tényezők és a mezőgazdaság kapcsolatát, nevezze meg a legfőbb kultúrnövényeket, háziállatokat. Nevezze meg a célországban található legfontosabb fafajtákat, mondjon példát feldolgozásukra.	Mutasson be néhányat a célországban lévő vállalkozási formák közül.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Mutassa meg a térképen a legfőbb kőolaj- és földgázlelőhelyeket, szerepüket a világgazdaságban.	
Oroszország gazdasági ágazatai	A gazdasági adottságokból kiindulva fel tudja sorolni a célország legfontosabb gazdasági ágazatait.	Mondjon példákat az elmúlt évek gazdasági változásaira.
Kereskedelem	Soroljon fel import és export termékeket, rendelkezék a megfelelő információval, hogy mely országokból és milyen termékeket hoznak be a célországba, és mit és hova exportálnak. A tanuló legyen képes kiigazodni az erre vonatkozó grafikonon.	A gazdasági ágazatokból és a kereskedelemről kiindulva vonjon le következtetéseket Oroszországnak a világgazdaságban elfoglalt helyéről.
Gazdasági kapcsolat	Mondjon példákat a Magyarország és Oroszország közötti gazdasági kapcsolatra.	
Közlekedés	Mutassa be röviden a célország tengeri, légi és vasúti közlekedését.	
Pénzügyek, fizetőeszközök, bankrendszer	Jellemezze a Központi Bank tevékenységét, mutassa be a bankrendszer jellemzőit az 1994-es változások után.	
Társadalmi viszonyok		
Az ifjúság helyzete	Tudja elemezni, hogy milyen új lehetőségek (a tanulásban, a szakmaválasztásban, a vállalkozásokban stb.) és új problémák (erkölcsi szabadoság, narkománia, bűnözés stb) jellemzők a mai orosz ifjúságra.	Hasonlítsa össze az orosz és magyar ifjúság helyzetét.
Oktatási rendszer	Tudja röviden elemezni Oroszország jelenlegi oktatási rendszerét, annak az elmúlt időszakban végbement változásait (például nem állami iskolák és főiskolák, egyetemek létrehozása, tandíj bevezetése stb).	Hasonlítsa össze Oroszország és Magyarország oktatási rendszerét!
Nők az orosz társadalomban	Ismerje a nők szerepét az orosz történelemben! Tudja, hogy milyen sok szerep jut a mai nőnek a megváltozott világban! Soroljon fel néhány olyan művészt, akiknek orosz nők voltak a múzsái! (Salvador Dali, Picasso, Matisse.)	Hasonlítsa össze az orosz és magyar nők helyzetét! Próbálja megmagyarázni, miben rejlik az orosz nők vonzereje!
Egészségügy	Ismerje az egészségügy rendszerét Oroszországban. Tudja, hogy milyen változások történtek az orvosi ellátásban. Tudjon példát hozni olyan változásokra, amelyek segítettek az egészségügy korszerűsítését, finanszírozhatóbbá tételét (házi-, magánorvosok, prevenció stb.) Tudja felsorolni az orvostudomány néhány világhírű orosz vívmányát (égés-, szív- és szemsebészet).	Tudja összevetni az Oroszországban és Magyarországon az egészségügyi ellátásban történő változásokat! Sorolja fel a magyar orvostudomány néhány vívmányát!
Oroszország – soknemzetiségű állam	Tudja bemutatni Oroszországot mint több nemzetiséget magába foglaló föderációt. Tudja elemezni, hogy milyen régi és új feszültségek adódnak egy ilyen soknemzetiségű államban!	Össze tudja vetni a kisebbségek helyzetét Oroszországban és Magyarországon!

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Vallás Oroszországban	Legyenek ismeretei a pravoszláv vallás eredetéről, ismerjen néhány különbséget a pravoszlávia és a katolicizmus között. Ismerje a pravoszláv egyház szerkezetét. Mutassa be a legfőbb egyházi ünnepeket (időpontjuk, ünneplésük módja...stb). Jellemezze a pravoszláv egyház megváltozott helyzetét, szerepét a mai Oroszországban! Tudjon felsorolni más vallásokat Oroszországban!	Tudjon valamit a pravoszláv egyház helyzetéről Magyarországon!
Oroszországi politikai viszonyok		
Oroszország politikai és választási rendszere	Jellemezze Oroszország politikai rendszerét, felépítését, ismerje az orosz választási rendszert.	Vesse össze az orosz és a magyar választási rendszert.
A jelenlegi kormány, ellenzéki pártok	Nevezzen meg néhány pártot és mozgalmat, amelyek fontos szerepet játszanak az orosz politikai életben. Ismerje a legfőbb pártok vezetőit, be tudja mutatni őket néhány szóban. Tudjon felsorolni néhány politikai feszültséget a mai Oroszországban. Próbáljon magyarázatot találni a politikai feszültségekre a mai Oroszországban	
Az orosz államfő politikai szerepe	Nevezze meg a jelenlegi orosz köztársasági elnököt. Sorolja fel rendelkezési jogait, hatáskörét.	Hasonlítsa össze a magyar és az orosz köztársasági elnök kompetenciáit.
Törvényhozó és végrehajtó hatalom	Tudja megnevezni Oroszország törvényhozó szervét, valamint a végrehajtó hatalmát.	Össze tudja vetni Oroszország és Magyarország törvényhozó és végrehajtó hatalmi rendszerét.
Kisebbségi problémák az Orosz Föderációban	Tudjon néhány olyan problémát mondani, amelyek az Orosz Föderáció 89 tagból álló soknemzetiségű államban adódnak.	Hasonlítsa össze Oroszország és Magyarország kisebbségi problémáit.
Mindennapi élet, életmód		
A család szerepe, családi élet, családi ünnepek	Mutassa be és jellemezze a legfontosabb családi eseményeket: gyerekszületés, születésnap, esküvő, temetés. Hasonlítsa össze az ezekkel az ünnepekkel kapcsolatos orosz és magyar szokásokat.	
Gondolkodásmód, jellemző ideálok, értékek	Tudjon példákat mondani a magyartól eltérő gondolkodásmódra (pl. a mindennapi élet „babonái”, eltérő és egyező frazeologizmusok stb.). Be tudja mutatni az ideálok változását az idők folyamán (pl. női és férfi ideálok, öltözködés stb). Képes legyen összevetni az orosz és magyar értékeket, rámutatva az egyezésekre és különbségekre.	
Városi, vidéki élet	Tudjon tájékozódni térkép alapján, hogy mely területek lakottak és melyek nem Oroszországban, ismerve ennek okait.	Fel tudja sorolni jellemzőket a városi és vidéki élet legújabb tendenciáira (pl. cottage, lakópark stb).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Tudja értelmezni az urbanizáció mértékére vonatkozó táblázatot, legyenek információi a városokban és falvakban lakók arányáról. Be tudja mutatni a falvakban lakók munkalehetőségeit, életkörülményeit. Ismerje az egyes várostípusok (nagy-, milliós...stb.) közti különbséget és az ott élő emberek munkalehetőségeit és életkörülményeit.	
Társadalmi érintkezés, etikett, gesztusnyelv	Legyen tisztában az etikett magyartól eltérő szabályaival, tudja használni az egyes szituációkban. Ismerje a legfontosabb gesztusokat, tudja a használatukat.	
A szabadidő eltöltése, szórakozás, nyaralási és pihenési szokások	Fel tudja sorolni a célország legfőbb színházait, ismerjen néhány színészt, rendezőt. Mutassa be az egyik híres filmrendező (Eisenstein, Klimov, Tarkovszkij, Mihalkov stb.) pályáját, legfőbb alkotásait. Ismerje az Oroszországban található legfőbb múzeumokat, legyen képes bemutatni néhány, ott található, világviszonylatban is elismert műalkotást. Tudja jellemezni néhány szóban az orosz gőzfürdőket, összevetve a finn típusúakkal.	Elemezzen egy orosz filmet és fejtse ki véleményét a film újszerűségéről, a rendező és a színészek játékaról, a film témájáról. Vesse össze a választott filmet más korabeli európai filmekkel, mutasson rá különbségekre. Be tudja mutatni néhány szóban a szabadidő eltöltésének nem kulturális tevékenységeit is (az orosz dácsa, játékok, horgászat...stb). Ismerjen magyar színházakban játszott orosz darabokat, legyen önálló véleménye az eredeti műről, a mű színházi interpretációjáról, a rendezésről, a színészekről.
Hagyományok, szokások, ünnepek		
Oroszország nemzeti ünnepei és jelképei	Mutassa be Oroszország legfőbb nemzeti ünnepeit, ismerje azok eredetét.	
Népszokások, népzene, néptánc, népviselet, népi játékok	Ismerjen ünnepekhez kapcsolódó népszokásokat. Ismerje fel és tudja jellemezni a népi hangszereket, legyen elképzelése az orosz népdalok tematikájáról. Jellemezze az orosz táncokat és a hozzájuk kapcsolódó népviseletet. Ismerje és tudja jellemezni az orosz népviseletet, különbséget téve az ünnepi és a hétköznapi viselet között. Legyen tisztában az egyes ruhadarabok pontos elnevezésével. Tudjon a szamovár és a népinek hitt matrjoska eredetéről. Jellemezze az orosz konyhát, ismerje a legfőbb specialitásokat, azok pontos elnevezését és néhány étel receptjét. Ismerjen néhány népmesét, tudja őket jellemezni. Ismerjen közmondásokat, szólásokat, tudja helyes használatukat.	Mutassa be a népművészet néhány ágát és jellemezze röviden (pl. fafaragás, kerámia, csipke, lakkdoboz stb).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Tömegkommunikáció, média		
Sajtó, tv, rádió	Ismerjen napilapokat és különböző tematikájú hetilapokat. Mutassa be a rádiócsatornák alakulását az utóbbi években, tematikájuk változását. Ismerje a legfőbb tévécsatornákat, jellemezze kínálatukat.	
Reklámok	Mutassa be a reklámok alakulását Oroszországban.	
Mobiltelefon	Legyenek ismeretei a mobiltelefon elterjedésének mértékéről Oroszországban, tudja a vele kapcsolatos szakszavakat, legyen tisztában a telefonálási szokásokkal.	
Számítógép, Internet	Legyenek ismeretei a számítógép elterjedésének és az Internet használatának mértékéről, az Interneten beszerezhető orosz vonatkozású információkról.	
Környezetvédelem		
A természet és az ember. Környezeti válság A természetnek az emberi tevékenység által okozott ártalmai.	Tudjon felsorolni az ember által okozott környezeti ártalmakat, környezeti problémákat, amelyekkel Oroszország küzd.	
A környezetet sújtó globális problémák	Mondjon példát az egész világot érintő és közvetlenül az emberi tevékenységből eredő és egyre növekvő környezeti ártalmakra, nevezze meg közülök azokat, amelyek Oroszországra is érvényesek.	
A környezetet védelme, a természetnek okozott károk kiküszöbölésére irányuló erőfeszítések	Mutassa be, hogy milyen erőfeszítéseket tesznek Oroszországban a környezet védelme érdekében. Mutassa be néhány példán át az emberi tevékenység pozitív hatásait a természetre.	
Szervezetek	Nevezzen meg néhány a globális és helyi környezeti problémákkal foglalkozó szervezetet és jellemezze azok tevékenységét.	Ismerje a környezetvédő szervezetek tevékenységét, törekvéseit Oroszországban és Magyarországon.
Sport		
A sport szerepe	Tudja elemezni a sport szerepét és helyzetét Oroszországban korábban és jelenleg.	Tudja összevetni a sport szerepét és helyzetét Oroszországban és Magyarországon.
Tömegsport és élsport a mai Oroszországban	Mondja el a tömeg és profi sportokban történt változásokat. Jellemezze ezen változások okait és következményeit.	
A legnépszerűbb és legsikeresebb sportágak Oroszországban Világhírű orosz sportolók	Tudja felsorolni az Oroszországban legnépszerűbb sportágakat és azok kiemelkedő, világhírű képviselőit. Ismertesse az egyikük pályáját.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Sakk	Ismerjen híres orosz sakkozókat, ismertesse az egyikük pályáját.	
Szabadidőport, aktív pihenés	Soroljon fel néhány olyan sportot, amelyeket Oroszország lakói szabadidejükben aktív pihenésképpen űznek.	
Irodalom		
Orosz népköltészet (folklór)	Ismerje, milyen műfajokból áll az orosz folklór gazdag világa (mesék, történeti énekek stb.).	Tudja, hogy kik voltak (néhány név) az orosz folklór – a bilinák – hősei.
Orosz irodalom	Tudja, hol és mikor keletkezett az orosz irodalom, milyen műfajok jellemzők rá.	Tudjon az orosz irodalom legismertebb művéről az „Ének Igor hadáról”-ról.
A 18. századi orosz irodalom	Tudjon a 18. századi orosz irodalomra jellemző néhány stílusbeli sajátosságot.	
A 19. század az orosz irodalom aranykora A 19. század első fele – az orosz klasszikus költészet virágzása	Ismerje a 19. század első fele orosz irodalmának néhány képviselőjét, híres, romantikus költőit. (pl. Puskin, Lermontov) Legyen képes részletesen bemutatni valamelyiknek az életpályáját, műveit (pl. Puskin).	Tudjon kívülről elmondani az orosz klasszikus irodalomból verset vagy prózarészletet.
A 19. század második fele, az orosz realista regények aranykora	Tudja megnevezni a 19. század második fele orosz prózájának képviselőit (Tolsztoj, Dosztojevszkij, Csehov stb.) Ismerje részletesebben valamelyik életpályáját, műveit.	Tudjon az orosz klasszikus irodalmi művek magyarországi sorsáról. Ismerje az orosz klasszikus irodalom hatását a világirodalomra.
Az orosz irodalom a 19–20. század fordulóján	Tudjon megnevezni a 19–20. század fordulójának orosz irodalmából néhány író (Ahmatova, Blok, Bunyin stb.).	
A 20. század első felének orosz irodalma	Tudja megnevezni a 20. század első fele orosz irodalmának legnagyobb képviselőit. Részletesebben is tudjon beszélni valamelyikről (például Gorkijról, Jeszenyinről – a parasztság költőjéről vagy például Bulgakovról).	Tudjon valamit ezeknek a költőknek, íróknak magyarországi népszerűségéről.
A 20. század második felének orosz irodalma	Ismerje a 20. század második fele orosz irodalmának néhány világhírű költőjét, prózaíróját (pl. Szolzsenyicin).	Ismerje az irodalmi Nobel-díjjal kitüntetett orosz írókat, költőket. (Bunyin, Paszternák, Solohov, Szolzsenyicin, Brodskij).
Az orosz bárdok és 20. század, 60-as évek költészete	Ismerje a leghíresebb orosz bárdok nevét (Okudzsava, Viszockij, Rozenbaum stb.). Tudja a 60-as években feltűnt lázadó költők neveit (Jevtusenko, Rozsdesztvenszkij, Vozneszenkij).	
Képzőművészet		
Kereszténység felvétele előtti művészet	Tudjon mondani néhány szót a kereszténység előtti művészet fennmaradásáról.	
A kereszténység felvétele utáni művészet	Tudja jellemezni a kereszténységgel együtt Oroszországba bekerült bizánci templomépítészeti stílust és ikonfestészetet.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A 14. és 15. században az orosz ikonfestészet aranykor	Ismerje a világhírű orosz ikonfestőket. (Feofan Grek, Andrej Rubljov, Dioniszij)	Tudja bemutatni Andrej Rubljovot és főművét, a „Szentháromság”-ot.
A 16–17. század – a világi művészet megjelenése	Tudja, hogy a 16–17. században az egyházi művészetén kívül (templomok építése és díszítése) megjelennek a világi művészetek (paloták, használati tárgyak, népművészet stb.).	Mutassa be a 16. században épült orosz építészeti remekművet, a Vaszilij Blazsennij Székesegyházat.
A 18. század művészete	Tudja, hogy az I. Péter reformok nyomán Oroszországba bevonult a nyugat-európai művészet.	
19. század – az orosz művészet	Fel tudjon sorolni néhány, a 19. században Oroszországban született, az egész világon ismert, kimagasló alkotást a művészet bármely területéről.	
	Legyenek ismeretei a 19. század orosz festészetéről, benne a „peredvizsnyikek” csoportjáról. Tudja, hogy ki teremtette az orosz operát. Nevezze meg a világhírű orosz zeneszerzőket.	Mutassa be közelebbről valamelyik 19. századi orosz festő életpályáját, művészetét! Mutassa be valamelyik kiemelkedő orosz zeneszerzőt!
Orosz művészet a 20. század elején	Tudja, hogy a 20. század elején Oroszország volt az avantgárd művészet egyik bölcsője, hogy innen indult sok olyan festőművész, akik később világhírűek lettek.	Beszélgjen olyan világhírű festőkről, akiknek Oroszország volt a hazájuk (Malevics, Kandinszkij, Tatlin, Chagall stb.).
Orosz művészet a 20. század 30-as éveitől	Tudja jellemezni a 20. század 30-as éveitől az orosz (szovjet) művészet egyetlen hivatalosan elfogadott stílusát, a szocialista realizmust.	
Történelem		
A Kijevi Rusz	Tudja, hogy mikor és hol jött létre a Kijevi Rusz. Az orosz nemzetiség bölcsője, kik voltak az első orosz fejedelmek, milyen szerepet játszottak a történelemben (Oleg, Igor, Olga, Szvjatoszlav). Tudja, hogy mikor és hol történt a kereszténység felvétele, és milyen jelenséggel bírt. Tudja, hogy milyen volt Bölcs Jaroszlávnak a Kijevi Nagyfejedelemségnek a szerepe a Kijevi Rusz fejlődésében.	Ismerje, hogy milyen kapcsolatok voltak a Kijevi Rusz és akkori Magyarország között!
Nagyságos Úr, Novgorod	Ismerje a Novgorodi Köztársaság (Novgorod, Nagyságos Úr) történelmi szerepét. Tudja, hogy ki volt Alekszandr Nyevszkij, mi történt a Néva-menti csatában.	
A Moszkvai Oroszország	Tudja, hogy ki és mikor alapította Moszkvát. Tudja, hogy ki és mikor győzte le a tatárokat (Kulikov csata). Tudja, hogyan lett Oroszország Moszkva központi egységes állam.	
A „lázongó” 17. század	Tudja, hogy miért nevezik „lázongónak” Oroszország történelmében a 17. századot.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
I. Nagy Péter – a nagy orosz reformátor	Tudja, milyen nagy szerepet játszott az orosz történelemben I. Péter, miért nevezik őt nagy reformátornak.	Ismerje, milyen kapcsolatokat épített ki I. Péter Magyarországgal.
Oroszország a 18–19. században	Tudjon valamit mondani a következő uralkodók valamelyikéről: II. Katalin, I. Pál, I. II. III. Sándor, II. Miklós, valamint az uralkodásuk alatt történt fontos történelmi események egyikéről.	
A Szovjet Oroszország	Ismerje az 1917. februári és októberi forradalmak lényegét. Legyenek ismeretei a Szovjetunió lenini és sztálini korszakairól. Tudja, hogy mikor volt a Nagy Honvédő Háború, milyen áldozatokat követelt a fasiszmus felett aratott győzelem. Mutassa be a II. világháború után alakult világot. Tudjon valamit a Varsói Szerződésről és a KGST-ről.	Tudjon arról, hogy milyen szerepet játszott Magyarország a Varsói Szerződésben és a KGST-ben.
Gorbacsov-korszak	Ismerje Gorbacsov szerepét a Szovjetunió történetében. Tudja, hogy mit jelent a „glasznoszty” és a „peresztrojka”.	Fejtse ki a saját véleményét arról, hogy Gorbacsov nagy reformátor volt-e, vagy a Szovjetunió sírásója.
A Szovjetunió szétesése. A Jelcin-korszak	Tudja, hogy Jelcin hatalomra jutása után betiltja a Szovjetunió Kommunista Pártját. Ukrajna és Belorusszia államfőivel együtt bejelentik a Szovjetunió felszámolását. Tudja, hogy ezzel bezárul Oroszországban a rendszerváltás folyamata, megszilárdul az elnöki rendszer, megalakul a FÁK, elkezdődnek a gazdasági és politikai reformok.	
Putyin – a demokratikus Oroszország jelenlegi elnöke	Ismerje és összegezze Oroszországban az utolsó évtizedben véghezment változásokat!	Hasonlítsa össze, milyen változások történtek Oroszországban és Magyarországon az utolsó évtizedben.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintű tantárgyi érettségi szóbeli vizsga.

A vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort központi útmutató alapján az intézményben tanító szaktanár, illetve szakmai közösség állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgáztató szaktanár értékeli. Az elérhető maximális pontszám 50.

A vizsgán elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelő lapon rögzíti.

[illegible]

EMELT SZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az emelt szintű tantárgyi érettségi írásbeli és szóbeli vizsgából áll. Az írásbeli vizsga során a vizsgázónak egy központilag meghatározott feladatot kell megoldania. Az írásbeli vizsgán nyújtott teljesítmény értékelése központi javítási és pontozási útmutató alapján történik. A szóbeli vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort az útmutatónak megfelelően a vizsgaközpont állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgaközpont által megbízott vizsgáztató szaktanár értékeli.

Az emelt szintű vizsgán nyújtott teljesítményt a két vizsgarészre kapott pontszámok összege határozza meg. Az összpontszám érdemjegyre történő átváltása a központilag meghatározott táblázat alapján történik. Az elérhető maximális pontszám 150, ami az írásbeli és a szóbeli teljesítmény összege.

Az egyes részvizsgákon elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelő lapon rögzíti és összesíti.

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga feladatának megoldására 180 perc áll a jelölt rendelkezésére. Az írásbeli feladathoz bármilyen egynyelvű és kétnyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható. Amennyiben az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, szemelvényekre van szükség, azt a feladatnak tartalmaznia kell.

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsgán a jelöltnek 450-500 szó terjedelmű esszé jellegű fogalmazást kell írnia. A vizsgán három megadott cím közül kell egyet választani, melyeknek a következő témaköröket kell lefedniük:

1. célnyelvi irodalom vagy művészet
2. célnyelvi országok történelme, társadalmi, gazdasági vagy politikai élete
3. általános, összehasonlító jellegű civilizációs téma.

(Az egyes nyelvek esetében a célnyelvi országok körét a részletes vizsgaleírás tartalmazza.)

Az írásbeli részre maximum 80 pont adható a következő megoszlásban:

- tartalom: 50 pont;
- logikus felépítés, forma, stílus, illetve a megfelelő szókincs használata: 30 pont. Ez utóbbi pontszámot kell csökkenteni, ha a dolgozatban súlyos, értelemzavaró nyelvi hibák találhatók.

Értékelés

A feladatok javítása központilag összeállított javítási útmutató alapján történik.

A vizsgadolgozatok értékelését a vizsgaközpont szervezésében, a jelölt iskolájától független, külső értékelő végzi.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételsorát a vizsgaleírásnak megfelelően a vizsgaközpont a szakirányú felsőoktatási intézmények képviselőivel egyeztetve központilag állítja össze.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzottétel kérdéseire válaszol. A felelet időtartama 20 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában (magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvű nyelvi szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekről, szemelvényekről a tételsort összeállító vizsgaközpont gondoskodik.

<i>A vizsgázó neve</i>		Szöbeli vizsga 1. részététel				Szöbeli vizsga 2. részététel				<i>A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 70)</i>	<i>Érdem-jegy</i>
<i>Írásbeli vizsgán elért pontszám (maximális pont: 80)</i>		Tartalom (max.: 30)	Felépítés (max.: 5)	(Szak)szókincs választékos nyelvhasználat (max.: 10)	A részététel összpontszáma (max.: 45)	Tartalom, önálló véleményalkotás, elemzőkészség, jártasság (max.: 15)	(Szak)szókincs, választékos nyelvhasználat (max.: 10)	A részététel összpontszáma (max.: 25)			

SPANYOL CÉLNYELVI CIVILIZÁCIÓ

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI KÖVETELMÉNYEK

Az emelt szint követelményeinek részét képezik a középszinten meghatározott követelmények is.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
1. A célnyelvi országok* földrajza		
1.1 A célnyelvi országok földrajzi fekvése, felszíne	Spanyolország földrajzi fekvése (a Pireneusi-félsziget, Baleári és Kanári szigetek, észak-afrikai enklávék). Spanyolország területének nagysága, tartományai, felszíne, folyói, hegységei, nagyobb városai. Tájékozódás a térképen. A Pireneusi-félsziget, mint híd Európa és Afrika között. Latin-Amerika spanyolul beszélő országainak földrajza, sajátosságai.	Spanyolország alapvető földrajzi jellemzői, földrajzi fekvése és sajátos helyzete; ellentmondások és különbségek az országon belül. Spanyolország helyzete a világban társadalmi, gazdasági és geopolitikai szempontból. Spanyolország stratégiai kilátásai a világban az új nemzetközi rendben. Magyarország területének, földrajzi adottságainak rövid összehasonlítása
1.2 Nemzeti jelképek (zászlók, címerek)	Spanyolország nemzeti jelképeinek ismerete, jellemzése (leírása). A spanyol himnusz (szövege és annak magyarázata, keletkezése).	Spanyolország nemzeti jelképeinek szimbolikája, története. Spanyolország és a spanyol nép képe, image-e a világban összevetve Magyarországgal és Latin-Amerikával.
1.3 A célnyelvi országok tájegységei	Spanyolország régióinak azonosítása a térképen. Minden régióról 2-3 jellemző, sajátosság (gazdaság, konyhaművészet, turizmus stb.) megjelölése.	Egy-egy régió jellemző mentalitásának ismerete. Egy szabadon választott régió részletesebb bemutatása.
1.4 Közigazgatási régiók, autonómiák	A spanyolországi autonóm közösségek meghatározása. Azonosításuk a térképen. Történelmi tájak.	Az Autonóm Közösségek Spanyolországa. A tartományok történelmi kialakulása (Rekonkvista, a fontosabb történelmi régiók sorsa az egységes Spanyolországban). Regionális önállósulási törekvések. Spanyolország területi szervezése az 1978-as Alkotmányban. Az Autonómiák: eredete, folyamata, az autonómiák térképe. Az autonóm tartományok mindegyikének földrajzi jellemzői. Területi egyenlőtlenségek: területi ellentmondások az Autonóm Közösségek között, demográfiai

* A célnyelvi országok köre: elsősorban Spanyolország és Latin-Amerika (spanyolul beszélő országok), mint földrajzi és kulturális egység (összefüggések és eltérések ismerete).

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
		eltérések, társadalmi és gazdasági eltérések, regionális egyenlőtlenség Spanyolországban.
1.5 Éghajlat, növény- és állatvilág	Spanyolország éghajlatának jellemzése. Spanyolország jellegzetes növény- és állatvilága. Nemzeti parkok. Táj- és természetvédelmi parkok.	A nagyobb tájegységek éghajlati sajátosságai. Az éghajlati területekhez kapcsolódó jellegzetes növénytársulások, állatvilág. Spanyolország és Magyarország éghajlatának összehasonlítása. Latin-Amerika éghajlati tájegységei.
1.6 Népeség, nemzeti kisebbségek	Spanyolország lélekszáma. Hivatalos nyelvek és dialektusok Spanyolországban.	Spanyolország népsűrűsége. Spanyolország lakosságának etnikai összetétele, a mai helyzet történelmi gyökerei. A spanyolországi nemzeti kisebbségek, azok földrajzi elhelyezkedése. Az Autonóm Községek: demográfiai eltérések, társadalmi és gazdasági eltérések, regionális egyenlőtlenség Spanyolországban. Az EU regionális politikája. Spanyolország népességének összehasonlítása Magyarországgal: lélekszám, népsűrűség, kisebbségek helyzete.
1.7 Leghíresebb városok, turisztikai központok, nevezetességek	Spanyolország tartomány-székhelyeinek, valamint néhány további jelentősebb városának azonosítása a térképen. Madrid és egy szabadon választott város nevezetességei, azok rövid bemutatása. Az ország fő turisztikai központjai, nevezetességek.	Spanyolország településhálózata; 100 000 főt meghaladó lakosságú városainak azonosítása a térképen. A spanyol városok morfológiája és szerkezete: az iparosodás előtti város nyomai, az iparváros, a legújabb társadalmi és gazdasági változásokat mutató város. Látványosságok, események. Latin-amerikai fővárosok. Egy szabadon választott latin-amerikai ország kiemelkedő nevezetességeinek és látványosságainak bemutatása.
2. A célnyelvi országok gazdasága		
2.1 Gazdasági adottságok, lehetőségek, jellemzők	Spanyolország helye a világ gazdaságban: rangsor különböző szempontok alapján (GDP, termelés, export). Spanyolország természeti és ásványkincsei, lelőhelyek.	Spanyolország gazdasági földrajza. A társadalmi és gazdasági tényezők hatása a spanyol gazdaságra: történelmi fejlődés, aktuális körkép és kilátások.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
	Az ország fő ipari és mezőgazdasági régiói. A gazdaság jövője az Európai Unióban.	A vidék sokszínűsége: a vidékre jellemző gazdasági tevékenységek átalakulása és fajtái, megjelenési formái a különböző tipológiákban, a vidék legújabb mozgatói. Az ipari vidékek: történelmi fejlődés és jellemzői a XX. század második felében lejátszódott iparosodásig. A központosított modell krízise és ipari újrastrukturálódás; aktuális területi tendenciák a spanyol iparban. Területi egyenlőtlenségek, az Autonóm Községek: gazdasági eltérések, regionális egyenlőtlenség Spanyolországban. Spanyolország gazdasági kapcsolata a volt gyarmati országokkal és Magyarországgal. Latin-Amerika, mint nyersanyag-forrás, a feldolgozóipar jellemzése, történelmi okok.
2.2 A célnyelvi országok főbb gazdasági ágazatai	Spanyolország alapvető gazdasági profilja. A nemzetgazdaság szerkezete. A GDP eloszlása gazdasági ágazatok és régiók szerint.	A mezőgazdaság szerepe hagyományosan és napjainkban. A halászat. Az ipar szerepe hagyományosan és napjainkban. A szolgáltatóipar a spanyol gazdaság harmadik alappillére, az ágazat fejlődésének folyamata. A szolgáltatások sokszínűsége, a területi elterjedés egyenlőtlensége. Turistavidékek: a spanyol turizmus fejlődésének okai, a turizmussal foglalkozó régiók tipológiája, a turizmus területi térhódítása. Az idegenforgalom szerepe a gazdasági növekedésben. Spanyolország és Latin-Amerika, mint a magyar turizmus célországai, Magyarország, mint célország.
2.3 Nemzetközileg ismert termékek, márkák, nagyvállalatok	Spanyolország fő exportcikkei. Nemzetközileg ismert spanyol termékek, márkák és nagyvállalatok.	Főbb mezőgazdasági és ipari termékek ágazatok szerint. A termelés és a fogyasztás eloszlása. Spanyol importcikk Magyarországon és magyar exportcikk Spanyolországban.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
2.4 A célnyelvi országok Magyarországon is jelenlévő nagyvállalatai	Magyarországon is jelenlévő spanyol nagyvállalatok (4-5 vállalat megnevezése, profiljuk).	A magyarországi lehetőségek, törvényi szabályozás, adórendszer. A külföldi vállalatok befektetéseinek elősegítése és nehézségek.
2.5 Közlekedés	A spanyolországi közlekedési hálózat általános jellemzése. Fontosabb közlekedési eszközök és csomópontok. Közlekedési lehetőségek: közúti (autópályák) és vasúti (vonattípusok – AVE, TALGO –, osztályok, jegyek, kedvezmények) közlekedés. A városi tömegközlekedés: a tömegközlekedési eszközök és használatuk. Előnyeik és hátrányaik.	A közlekedés jellemzői Spanyolországban és Magyarországon. Madrid és Budapest, mint közlekedési csomópontok összehasonlítása. A közlekedés néhány alapvető jellemzője Latin-Amerikában. A légi közlekedés: vállalatok, az AVE, mint a belföldi légi utasforgalom konkurenciája. Utazási lehetőségek Magyarország és Spanyolország, illetve Latin-Amerika között.
2.6 Fizetőeszközök	Spanyolország pénzneme az euró előtt. A különböző fizetési módok és preferenciák (készpénz, csekk és bankkártya).	Az euróra való áttérés nehézségei. Bankkártya-használat, készpénzfizetés, csekk elterjedtsége Magyarországon, Spanyolországban és Latin-Amerikában.
2.7 A célnyelvi országok és az Európai Unió	Az Európai Unióba vezető út. Az uniós tagság hatása a spanyol gazdasági életre.	Spanyolország szerepe Európában. Út az európai integráció felé: az Európai Közösségből az Európai Unióba, kilátások és kihívások a jövőben. Spanyolország szerepe az EU-ban: az integráció okai, kezdeti következményei. Spanyolország helyzete ma az EU-ban. Spanyolország helye és szerepe az európai integrációs folyamatban. Magyarország integrációja.
3. Politikai viszonyok		
3.1 A célnyelvi országok politikai és választási rendszere	Választások Spanyolországban: a szavazati jog és a választási rendszer. Az Autonóm Közösségek kormányai, a spanyol kormány összetétele, mandátuma. A női választójog.	A Franco-diktatúra és a demokratikus átmenet. Az 1978-as demokratikus alkotmány. Rendszerváltás Magyarországon. Katonai diktatúrák Latin-Amerikában (közös vonások, általános jellemzők).
3.2. A törvényhozó és a végrehajtó hatalom működése	Spanyolország politikai és közigazgatási rendszerének intézményi felépítése. A spanyol törvényhozás. A monarchia és a király szerepének megítélése a társadalomban.	A hatalom megosztása. Centralizáció és autonóm törekvések. A Cortes felépítése és feladatai. A Kongresszus és a Szenátus működése. A magyar Parlament felépítése és működése.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
3.3. Kormány- és ellenzéki pártok	Spanyolország főbb politikai pártjai (PP, PSOE). Jellemzőik, alapelveik, céljaik. Az ellenzék szerepe a politikai életben.	A történelmi pártok kialakulása és szerepe a fontosabb történelmi csomópontokban (pl. <i>las Repúblicas</i> , <i>Guerra Civil</i>) és napjainkban.
3.4. A célnyelvi országok és Magyarország politikai rendszerének hasonlóságai, eltérései	Eltérő államforma. Választások Magyarországon és Spanyolországban. Az EU integrációs szerepe.	A társadalmat leginkább foglalkoztató kérdésekre (abortusz, halálbüntetés, dohányzás, drogfogyasztás) vonatkozó törvénykezés Magyarországon és Spanyolországban. Az EU szabványoknak való megfelelés.
4. Társadalmi viszonyok		
4.1 Társadalmi csoportok, helyzetük, együttélési formák, problémáik	A spanyol társadalom felépítése életkor, nemek, iskolai végzettség szerint. A bevándorlók helyzete a mai Spanyolországban. A rasszizmus és a nacionalizmus megnyilvánulásai. Az autonóm közösségek összevetése a társadalom felépítésének szempontjából. Együttélési problémák. Etnikai csoportok, kisebbségek a mai Spanyolországban. A Spanyolországban élő társadalmi csoportok: kiemelt és marginális csoportok. A társadalom előregedése: az idősek és a fiatalok helyzete és szerepe a spanyol társadalomban. A spanyol nő szerepe a társadalomban. A család szerepének és helyzetének változásai: hagyományos családmódel és a mai spanyol család. A spanyol és a magyar társadalom összehasonlítása egy választott szempont alapján a fentiek közül (párhuzamok és eltérések).	A spanyol lakosság: a lakosság fejlődése és területi eloszlása, a természetes demográfiai folyamatok, belső és külső migrációs folyamatok, a mai bevándorlási jelenség, a mai társadalmi struktúra. Az állampolgárság megszerzésének feltételei. Területi egyenlőtlenségek: demográfiai eltérések az Autonóm Községek között, társadalmi eltérések, regionális egyenlőtlenség Spanyolországban. Az EU regionális politikája. Etnikai kisebbségek. Az urbanizáció Spanyolországban: a jelenség összetettsége humán szempontból, az urbanizáció történelmi fejlődése, a spanyol városok jellemzői; a vidék hanyatlása. Családtámogatási rendszer Spanyolországban. Latin-Amerika lakosságának etnikai felépítése. Jellemző latin amerikai figurák (pl. gaucho, criollo, el indio)
4.2 A célnyelvi országok oktatási rendszere, eltérések és hasonlóságok a célnyelvi ország és Magyarország oktatási rendszerében	A spanyol oktatási rendszer. Iskolatípusok (alap-, közép- és felsőoktatás). Osztályozási rendszer. Továbbtanulási lehetőségek.	A magyar és a spanyol oktatási rendszer összehasonlítása. Az oktatásban megjelenő fő problémák (az iskolai kudarc). Oktatási reform Spanyolországban: <i>la ley de Calidad</i>.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
	Felnőttképzés.	Túljelentkezés és be nem töltött helyek a felsőoktatásban, európai ösztöndíj-lehetőségek. A tanulók által preferált nyelvek. A diákok mindennapjai és problémái, jogai és kötelezettségei. A nem spanyol anyanyelvű Autonóm Községek oktatásának helyzete: az anyanyelven való oktatás elterjedtsége.
4.3 Munkavállalás, munkanélküliség, szakszervezetek	A felkapott szakmák, munkaerőhiány és munkanélküliség. Fekete munka. Az EU nyújtotta lehetőségek. A történelmi szakszervezetek szerepe, céljaik, vívmányaik. Sztrájkok.	Az aktív lakosság jellemzése, szerepe és aránya a társadalomban. Magyarország és Spanyolország összehasonlítása: munkaerőpiac, munkanélküliség, fizetések és egyéb juttatások valamint a különböző levonások, segélyezési lehetőségek.
4.4 Egészségügy, társadalombiztosítás	Az egészségügy jellemzése, állami- és magánorvosok. A társadalombiztosítás nyújtotta lehetőségek, járulékfizetés.	Az egészségügy finanszírozása, problémái, kiemelkedő területei Magyarországon és Spanyolországon. A társadalmat leginkább sújtó betegségek összehasonlítása, védőoltások. AIDS-helyzet. Latin-Amerika: járványok, betegségek, orvoslás, veszélyeztetett területek és társadalmi csoportok.
4.5 Súlyos társadalmi problémák, bűnözés, droghelyzet	A társadalmat leginkább érintő problémák bemutatása, aránya, a megoldásukra tett erőfeszítések. (Munkanélküliség, analfabétizmus, emigráció, terrorizmus, drog, alkoholizmus.)	Emigráció: a bevándorlók életkörülményei, lehetőségei, beilleszkedési problémái. A spanyol és magyar idegenrendészeti törvények összehasonlítása. Magyarország, Spanyolország és Latin-Amerika összehasonlítása: társadalmi egyenlőtlenség, korrupció, bűnözés, droghelyzet szempontjából.
4.6 A vallás és az egyházak szerepe a társadalomban	A katolikus egyház történelmi jelentősége és meghatározó szerepe a spanyol közéletben és kultúrában. Katolikus rendek és vallásos laikus szervezetek (pl. Opus Dei).	Vallásosság és hiedelmek. Népi vallásosság: szentek ünnepei és egyházi ünnepek. Zarándokhelyek (pl. Santiago de Compostela; El Rocío). A nagyobb ünnepek vallásos eredete és megünneplésük összehasonlítása Magyarországon és Spanyolországban (Húsvét, Karácsony, farsang). Karnevál és Halottak napja Latin-Amerikában. Vallásos szekták jelenléte és veszélyei.
5. Mindennapi élet, életmód		
5.1 A család szerepe, családi élet, családi ünnepek, mindennapi rítusok	A család hagyományos szerepe és megítélése Spanyolországban.	A hagyományos spanyol család. A spanyol család ma.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
	A család szerepe napjainkban. Az átlagos spanyol család: életritmusa, napi, heti időbeosztása, munkamegosztás, életkörülmények, lakáshelyzet, bevételek, kiadások. Családi ünnepek (esküvő, keresztlő, születésnap stb.) és a hozzájuk kapcsolódó hagyományok, szokások.	Családsegítő rendelkezések. A főbb családi ünnepek megünneplésének összehasonlítása Magyarországon és Spanyolországban: születésnap, keresztlő, esküvő, évfordulók. A kereszteni szokások. Latin-amerikai családmodell.
5.2 A gyerekek helyzete a családban és a társadalomban	A spanyol fiatalok időbeosztása, szabadidős szokásai, az őket foglalkoztató problémák.	A modern technológia (tömegkommunikációs eszközök, Internet) hatásai a mai fiatalok életére.
5.3 Városi és vidéki élet, urbanizáció	A városi és vidéki élet összehasonlítása. Lehetőségek a városban: tanulás, munka, szórakozás. Migráció. Napi időbeosztás. A spanyol és magyar napirend összehasonlítása	Urbanizáció Spanyolországban, a spanyol városok kialakulása, jellegzetes vonások (Plaza Mayor, bárók stb.) a spanyol városok jellemzői. A modern infrastruktúra. Népeség alakulása. A vidék sokszínűsége és hanyatlása. A vidék és a város szerepe Magyarországon és Spanyolországban.
5.4 A szabadidő eltöltése, szórakozás, nyaralási és pihenési szokások	A szabadidő hasznos eltöltésének fontossága. A spanyolországi pihenési, kikapcsolódási szokások: hétvége, a különböző nyaralási lehetőségek és szokások összehasonlítása. (A fő nyaralási időpontok, helyszínek és preferenciák. A tengerpart és a hegyvidék.) Szórakozási lehetőségek (mozi, színház, koncertek, múzeumok): lehetőségek, nyitva tartás, árak. A vásárlás, mint időtöltés: vásárlási szokások, a bevásárlóközpontok.	A bár, mint a spanyol élet színtere. A pihenési és szabadidős szokásokból adódó életmódváltás Magyarországon és Spanyolországban. A spanyol és a magyar iskolai szünetek összevetése. A fogyasztói társadalom jellemzése. A reklámok hatása a vásárlási szokásokra és az életmódra.
5.5 Társadalmi érintkezés, etikett, gesztusnyelvek	A társadalmi érintkezés szinterei. Megismerkedés, bemutatkozás, megszólítás, magázás-tegezés, elköszönés, ajándékozás – eltérések a spanyol és magyar szokásokban. Az illemszabályok és az udvariasság szerepe a modern társadalomban. A gyermek bevezetése a társadalomba.	Beszédstílus, mimika és gesztusok. A bók. A spanyol etikett. A legyező-nyelv. A spanyol és magyar beszélgetési stílus, kultúra összevetése. A spanyol nyelv fejlődése és mai állapota. A spanyol nyelv eredete. A spanyol nyelv fejlődésének szakaszai.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
		A jelenlegi nyelvi helyzet Spanyolországban: spanyol nyelv, katalán, gallego és baszk. A kétnyelvűség. A spanyol nyelv kialakulása, fejlődése és térhódítása. Az amerikai spanyol nyelv. A nyelvhasználat különbözőségei. Nyelvváltozatok: művelt, beszélt és vulgáris nyelvhasználat. A szakzsargonok és az argot nyelvhasználat. Az írott nyelv és használata (jelentések, feljegyzések, összefoglalások, nyomtatványok stb.).
5.6 Gondolkodásmód, jellemző ideálok, értékek	A spanyol gondolkodásmód kialakulása, az azt meghatározó történelmi események és traumák. Az ideálok változása napjainkban. Hagyományos és modern értékrend.	Machizmus és feminizmus Spanyolországban és Latin-Amerikában. A modern kor ideáljai: sztárkultusz. A spanyol, latin-amerikai és magyar gondolkodásmód összehasonlítása.
6. Hagyományok, szokások, ünnepek		
6.1 A célnyelvi országok nemzeti ünnepei és jelképei	A spanyol nemzeti (ill. Spanyolországban is ünnepelt nemzetközi) ünnepek dátumának és a hozzájuk kapcsolódó esemény meghatározása (Amerika felfedezése; Alkotmány ünnepe). Az év legfontosabb ünnepei: Vízkereszt, a Nagyhét, Karácsony és Szilveszter. Spanyolország nemzeti jelképei, ezek leírása, szimbolikája, története.	Munkaszüneti és ünnepnapok a spanyol naptárban. További ünnepek: egy szabadon választott régió saját ünnepeinek bemutatása. A nemzeti ünnepek megünneplésének összehasonlítása. A fontos magyar nemzeti ünnepek bemutatása. Egy szabadon választott latin-amerikai ország ünnepeinek bemutatása.
6.2 Népszokások, népzene, néptánc, népviselet, népi játékok	A hagyományos kultúra öröksége, regionális sokszínűség. Népi kultúra. Regionális táncok: Flamenco, Sardana, Muñeira. A bikaviadal: állatkínzás vagy művészet?	Főbb népszokások bemutatása: Pl. las Fallas; los Sanfermines; el día de San Juan; baszk népi játékok: pelota, favágás. A népi hiedelmek. Magyar népszokások bemutatása.
6.3 A célnyelvi országok gasztronómiája, tipikus ételei és italai, étkezési szokásai	Tipikus spanyol ételek (pl. paella, tortilla, fabada, gazpacho, cocido, empanada) és italok (pl. sangría, cava, horchata, pacharán) megnevezése. Ezen ételek és italok legfontosabb összetevőinek meghatározása. Annak meghatározása, hogy egy adott tipikus étel melyik fogásként szolgálható fel.	Egy tipikus spanyol étel receptjének ismertetése. Régiókhoz, ill. városokhoz kapcsolódó tipikus spanyol ételek, italok, alapanyagok meghatározása (pl. az olívaolaj, a fokhagyma, fűszerek, tengergyümölcs, halak, olajbogyó stb. jellemző használata).

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
	Mit és mikor esznek a spanyolok? A spanyol reggeli jellemzőinek meghatározása (mit esznek reggelire a spanyolok?). A spanyol főétkezések fogásainak meghatározása, ezek példákkal való illusztrálása. Ünnepi ételek: Karácsony, Szilveszter, Vízkereszt. A „dieta mediterránea” és a „tapas” jelentése.	Kulináris különbségek Spanyolország tájegységei között. Előételekre, főételekre külön-külön legalább 8-10, desszertekre legalább 6-8 példa említése. Néhány nagy spanyol borvidék megnevezése. A spanyol és magyar étkezési szokások összehasonlítása. Időbeli eltérések. A spanyol és magyar ünnepi menük összehasonlítása. Egy-két latin-amerikai ország ételspecialitásainak megnevezése.
6.4 Tradicionális és modern konyhaművészet	A hagyományos és a modern konyhaművészet általános jellemzői. Az egészséges táplálkozás követelményeinek megjelenése a konyhaművészetben (pl. kevesebb zsiradék felhasználása). Alternatív (pl. vegetáriánus, bio) táplálkozási módok. A felgyorsuló életmód hatása az étkezési szokásokra (gyorséttermek, fagyasztott készételek).	Spanyol és magyar ételkészítési eljárások összehasonlítása (pl. paprikás alap készítése a magyar ételek jelentős részénél). Az étkezési szokások tartalmi összetevőinek változása Spanyolországban és Magyarországon (pl. több friss zöldség és gyümölcs, kevesebb disznóhús, több ásványvíz). A génmódosított élelmiszerek problémája. A modern konyhaművészet néhány további jellemzője (pl. a sós/édes, édes/savanyú ízek vegyítése).
7. Tömegkommunikáció, média		
7.1 A sajtó, a TV és a rádió helyzete, szerepe a célnyelvi országokban	A főbb információforrások bemutatása, előnyeik és hátrányaik. TV-nézési, rádióhallgatási és újságolvasási szokások Spanyolországban. Internet, mint hírforrás.	Tévézés, függőség és erőszak. A latin-amerikai teleregény és hatásai (nyelvi hatások Spanyolországra). A reklám szerepe. Műsoridő és programszerkezet Magyarországon és Spanyolországban.
7.2 Sajtószabadság		A sajtószabadság fogalma és megvalósulása Spanyolországban.
7.3 A célnyelvi országok legjelentősebb sajtóorgániumai, TV-és rádióadóí, ifjúsági és diáksajtója	Az országos TV-csatornák, rádióadók és újságok megnevezése. Ifjúsági programok TV-ben és rádióban. A gyerekek és a tévézés.	A spanyol sajtótermékek csoportosítása: napilapok, általános profilú magazinok, tudományos és népszerűsítő szaklapok, fiataloknak szóló magazinok, női lapok) egy-két példával (megnevezés és jellemzők). A tömegkommunikációs eszközök: előnyök és hátrányok.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
		A spanyol és a magyar tv-csatornák, rádióadók és újságok megnevezése és egy-két jellemzője.
7.4 Reklámok		A reklámok működése: meggyőzőési technikák. Hatásuk a mindennapi életünkre. Hatásuk a nyelvre (márkanevek). Megjelenési felületek.
7.5 Telefon-és mobiltelefon-használat	Telefonálási szokások. A vezetékes és a mobiltelefon hátrányai és veszélyei. Veszélyes-e a mobiltelefon?	A vezető telefontársaságok megnevezése. A telefonhasználat elterjedtsége Magyarországon és Spanyolországban. Főbb telefonos szolgáltatások bemutatása.
7.6 A számítógép és az Internet szerepe a célnyelvi országokban, a virtuális világ	A számítógép és az internet nyújtotta lehetőségek, előnyök.	A számítógép és az Internet elterjedtsége Spanyolországban (háztartásban, internetes munkavégzés).
8. Környezetvédelem		
8.1 Globális és regionális környezeti problémák a célnyelvi országokban	Spanyolországot, ill. az egyes régiókat érintő környezeti problémák. A klímaváltozás (üvegházhatás). Az ózonlyuk. Erdőtüzek és elsivatagosodás. Olajkatasztrófák és ökológiai és turisztikai hatásai. Atomenergia – veszélyek és lehetőségek. Hulladékkezelés.	A természeti környezet általános jellemzői Spanyolországban: geológiai, morfológiai, éghajlati és vízkészletbeni különbségek. A nagy természeti egységek geomorfológiai, szerkezeti, éghajlati és biogeográfiai elemeinek meghatározása. A természet és természeti források Spanyolországban: nyersanyagok, energiaforrások. A víz: vízgyűjtő területek, vízjárások, vízkészletek szabályozása és eloszlása. A spanyol természet és természeti környezet: helyzete, meghatározó faktorok, problémák. A természetes területek védelme. Közös és eltérő problémák Magyarországon és Spanyolországban.
8.2 Környezetvédelem a mindennapokban	Környezetvédelem a háztartásban, az iskolában és az utcákon. A „zöld” fogyasztó. A szelektív hulladékgyűjtés és a hulladékhasznosítás. A környezetvédelemre való nevelés. Takarékoskodás.	Hulladék-kezelési lehetőségek. A szelektív hulladékgyűjtés alkalmazása – gyakorlat és lehetőségek Magyarországon és Spanyolországban. A nagyvárosok tisztántartása. Az újrafelhasználás – elmélet és gyakorlat Magyarországon és Spanyolországban.
8.3 A célnyelvi országok környezetvédelmi politikája		Törvényi szabályozások, a fő uniós előírások.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
8.4 Zöldmozgalmak, állatvédők	A zöldmozgalmak céljai. A fakitermelés következményei. A természetes élőhelyek pusztulása. Állatvédelem.	A legnagyobb környezetvédelmi megmozdulások Magyarországon és Spanyolországban. Veszélyeztetett állatok Magyarországon és Spanyolországban. A latin-amerikai esőerdők helyzete.
8.5 A környezetvédelem és a gazdasági helyzet főbb összefüggései	A gazdasági érdek hatása a környezetvédelemre: pozitív és negatív hatások.	
8.6 Építészeti örökség és műemlékvédelem	A világörökség és a nemzeti örökség fő produktumai Spanyolországban és Magyarországon (2-3 példa).	Ugyanez kiegészítve néhány latin-amerikai példával.
9. Sport		
9.1 A sport szerepe, a legnépszerűbb sportágak a célnyelvi országokban	A sport szerepe a spanyolok mindennapjaiban. A legnépszerűbb sport a labdarúgás. Néhány jelentős csapat említése. Foci és üzlet. Néhány eredményes spanyol sportág és jelentős sportesemény (Vuelta, Olimpia) említése aktualitástól függően.	A legnépszerűbb sportágak összehasonlítása Magyarországon és Spanyolországban: vízilabda, úszás, kézilabda ill. labdarúgás, bicikli, tenisz. A legismertebb spanyol klubok. Hagyományos spanyol és latin-amerikai sportágak (pelota stb.)
9.2 Tömegsport, szabadidősport, élsport	A sportolók napirendje, étrendje. A sportoló, mint példakép.	Juan Antonio Samaranch, a NOB elnöke 2000-ig. Tömegsport: elterjedtség, lehetőségek Magyarországon és Spanyolországban: kedvelt sportolási formák, sportolással töltött idő, anyagi háttér. Új tendenciák a sportban: extrém sportok.
9.3 A célnyelvi országok kiemelkedő sportolói	Kiemelkedő sportolók és eredményeik (néhány, szabadon választott bármely célnyelvi országból).	Egy szabadon választott sportoló bemutatása. Magyar hírességek a spanyol labdarúgásban (Puskás Ferenc).
10. A célnyelvi országok történelme, irodalma, művészete		
10.1 A célnyelvi országok történelmi fejlődésének főbb szakaszai, csomópontjai, eseményei	<u>Autentikus és bevándorló népek:</u> ibérek, kelták, keltibérek. <u>A romanizáció:</u> Jelentősége kulturális, nyelvi és történelmi szempontból. A barbár invázió, nyugati gótok. <u>A mór uralom a Pireneusi-félszigeten (711–1492):</u> Al-Andalus. Nyelvi és kulturális hatások. A rekonkvizta. Granada fénykora – az Alhambra építése.	<u>Gyökerek és Hispánia.</u> Az Ibériai – félsziget benépesülése. A legújabb leletek. A rómaiak előtt érkezett népek. A romanizáció folyamata. A nyugati gót monarchia. Középkor. AL-ANDALUS Politikai fejlődés, gazdaság és társadalom. Középkor: a kersztény királyságok.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
	<u>1492 jelentősége:</u> – Granada visszafoglalása – Amerika felfedezése – A zsidók kiűzése – Spanyolországból <u>Az egységes Spanyolország kialakulása és megszilárdítása:</u> A Katolikus királyok: Izabella és Ferdinánd. I. Károly; II. Fülöp. A régi rezsím krízise. Az 1812-es alkotmány. A spanyol polgárháború (1936–39) és a Franco-diktatúra: Okok, ellenálló felek, következmények. Demokratikus átmenet: Franco halála és I. János Károly szerepe.	A Rekonkvizta szakaszai és újranépesítési modellek. A középkor vége. A XV. század krízisei. Spanyolország tengeri expanziója a Földközi-tengeren és az Atlanti-óceánon. A Kanári szigetek. A katolikus királyok. A modern állam kialakulása, A dinasztiák egyesülése. A modern állam megalapítása. Területi egyesítés: a nazari királyság meghódítása és Navarra annexiója. Valláspolitikai és annak nemzetközi vetületei. Amerika felfedezése. XVI. század I. Károly birodalma és II. Fülöp monarchiája. XVIII. század. A Bourbonok. Dinasztiaváltás: a bourbon monarchia. A felvilágosult reformtörekvések: az állam egyesítése és központosítása. III. Károly. Külpolitika. Amerikai gyarmatok. A régi rendszer krízise Háború és forradalom. Az 1812-es Alkotmány. Abszolutizmus és liberalizmus. Amerika emancipációja. A liberális állam megalakulása II. Erzsébet uralma. Haladók és hagyományörzők. I. Amadeusz és az Első Köztársaság. A Restauráció A Restauráció időszakának politikai rendszere. Szembenállás a rendszerrel: regionalizmus és nacionalizmus. A gyarmati birodalom megszűnése. Kuba. XIII. Alfonz kora A megújulásra irányuló törekvések és a parlamentáris monarchia nehézségei. Regeneracionizmus és politikai revisionizmus. Társadalmi és politikai nyomások. Primo de Rivera diktatúrája.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
		A II. Köztársaság A II. Köztársaság politikai fejlődése. A Spanyol Polgárháború A katonai felkelés. A két térség katonai és politikai fejlődése. A konfliktus nemzetközivé válik. A Franco-diktatúra Franco tábornok diktatúrája: a rezsim ideológiai és társadalmi alapjai. Politikai fejlődés és nemzetközi konjunktúra. Az önellátó társadalomból a felvirágoztatásig: társadalmi és gazdasági átalakulások, ellenállás. Demokratikus átmenet A demokratikus átmenet. János Károly monarchiája. Az 1978-as Alkotmány az Autonómiák. A demokratikus kormányok: Politikai tendenciák. Az európai integráció és a nemzetközi szervezetek.
10.2 A célnyelvi irodalom történetének főbb korszakai, kiemelkedő alkotók és művek	Középkori irodalom Mester de Juglaría, cantares de gesta, romancero El cantar de Mío Cid. A pikareszk regény. El Lazarillo. Kapcsolata a társadalommal, amelyben születik. Fejlődése. Cervantes A Don Quijote elemzése. Szereplők. A szó teremtménye hatalma. A quijotizáció és az átalakulás folyamatai. A Don Quijote, mint tükör... A barokk A barokk színház. A nemzeti komédia. Segismundo monológja. A felvilágosodás Vita a színházról a XVIII. században: felvilágosultak és hagyományörzők. A századvégi dráma és Goya. Romantika Don Juan Tenorio. Egy mítosz születése. A személyiség és a romantika új felfogása.	A középkori irodalom Az irodalmi alkotás jelentése a középkorban. A vándorénekes (juglar) jelentősége. Mester de Juglaría: <i>Cantar de Mío Cid</i>. X. Alfonz, a kasztíliai próza megalapítója és gallego dalok (cantigas) szerzője. El Mester de Clerecía: Gonzalo de Berceo. A népi irodalom a középkorban: lírika. El Arcipreste de Hita: el <i>Libro de Buen amor</i>. Don Juan Manuel: <i>El Conde Lucanor</i> El Romancero: eredete és további élete Spanyolországban és Latin-Amerikában. A lovagregény. A középkori világ krízise. Jorge Manrique: <i>Coplas</i> – hatása a spanyol irodalomra. <i>La Celestina</i>, a formálódó spanyol színház műremeke a középkor és a reneszánsz határán. Az Aranyszázad (El Siglo de Oro) Mit értünk "Siglo de Oro" alatt. A spanyol reneszánsz. Humanizmus. Líra: Garcilaso de la Vega. <i>El Lazarillo</i> és a pikareszk regény.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
	A modernizmus Gaudí és Rubén Darío. A XX. századi színház A nagy újítók: Valle Inclán és Lorca. A XX. századi regény Egy szabadon választott szerző és mű bemutatása. A XX. századi költészet Egy szabadon választott szerző és mű bemutatása. Latin-amerikai irodalom Egy szabadon választott szerző és mű bemutatása.	Cervantes, a modern regény atyja. A barokk kultúra. Lope de Vega, az Aranyszázad nemzeti színházának megalapítója. Calderón drámái, a barokk színház csúcspontja: <i>La vida es sueño</i>. A barokk vers két stílusirányzata: <i>culteranismo</i> és <i>conceptismo</i>: Góngora és Quevedo. <i>Felvilágosodás és romantika</i> Az európai felvilágosodás és hatása a spanyol kultúrára. A Spanyol Királyi Akadémia megalapítása: irányító, szabályozó és tájékoztató szerepe a nyelv és az irodalom terén. Az esszé fejlődése: Cadalso. A neoklasszikus komédia és Leandro Fernández de Moratín. A spanyol romantika helye az európai történelemben és kultúrában. Színház: egy archetípus végző megszilárdulása: Zorrilla: <i>Don Juan Tenorio</i>. Larra és az újságírás gyökerei. A romantikus vers: Espronceda. Bécquer művészete: hatása a mai költészetre. <i>A realizmustól a 98-as tragédiáig</i> A spanyol realizmus és kapcsolata az európai realizmussal. Az elbeszélés, mint a realizmus és a naturalizmus fő műfaja. Galdós és Clarín, két nagy elbeszélő és műveik: <i>Fortunata y Jacinta</i> és <i>La Regenta</i>, a XIX. századi európai elbeszélés remekei. A modernizmus: Rubén Darío és más latinamerikai írók, a spanyol nyelvű újítói. Juan Ramón Jiménez és a Machado-testvérek. Valle-Inclán költői prózája. Az 1898-as krízis és hatása az irodalomra. A regény és az esszé uralma: Baroja, Unamuno. A XX. század nagy esszé írói. <i>Az avantgárd</i> Az európai avantgárd irányzatok. Bevezetése Spanyolországban: Ramón Gómez de la Serna. Valle-Inclán expresszionizmusa (<i>esperpentos</i>). A spanyol és a latin-amerikai avantgárd kapcsolata: Neruda, Vallejo és Borges.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
		A 27-es nemzedék. A legfontosabb költők és művek. Közös jellemvonásaik: nyitottságuk az avantgard irányzatokra, de gyökereik a hagyományba nyúlnak. A spanyol szürrealizmus sajátosságai. Lorca, költő és drámaíró. Kulturális törés: a „két Spanyolország” („dos Españas”) gondolkodói és drámája. <i>A XX. század második felének irodalma</i> A regény újjászületése: Cela, Delibes, két nagy elbeszélő a század közepéből. Az új latin-amerikai elbeszélés győzelme a hatvanas években és hatása a spanyol nyelvű elbeszélés későbbi megújulására: Cortázar, García Márquez, Vargas Llosa. A spanyol színház a XX. sz. második felében. Miguel Mihura: komédia és abszurd színház. Buero Vallejo: művészi érték és korrajz. Költészet. A háború utáni költészet. Az elkötelezett költészet: Blas de Otero és José Hierro. Los "novísimos". Kísérleti költészet.
10.3 A célnyelvi országok művészettörténetének legfontosabb korszakai, kiemelkedő művészek és műalkotások	Őskori művészet. Az északi és a levantei őskori festészet jellemzői. A római kultúra emlékei. Utak, vízvezetékek és egyéb emlékek. Segovia; Mérida. Mór művészet. Jellemvonások, alapanyagok és formák. Alhambra és Córdoba. Keresztény művészet. A romanika és a gótika összehasonlítása, templomtípusok. A Santiagói Zarándokút. Spanyol festészet El Greco, Velázquez, Goya, Picasso, Dalí	Őskori művészet: megalitikus építészet, festmények. Az ibér kultúra. Művészet Hispániában. A nyugati gót művészet. Al-Andalus: Kultúra és művészet – a mecset és a palota a hispano-muzulmán művészetben. Művészeti megnyilvánulások: az európai kontextus. A preromán művészet: asztúriai és mozarab művészet. A román művészet és Santiago de Compostelai zarándokút. A spanyol gótikus építészet. Képzőművészet a spanyol gótikában. A spanyol reneszánsz: építészet, szobrászat, festészet. El Greco. A barokk Spanyolország: az Aranyszázadban. Építészet és szobrászat. A barokk festészet. Velázquez.

TÉMÁK	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
		Goya A XIX. századi művészet: építészet, Gaudí és a modernizmus. Szobrászat és festészet. A spanyol kultúra az Ezüstkor kezdetétől 1936-ig. Az avantgárd irányzatok, a XX. századi spanyol festészet: Picasso, Dalí és Miró. A mai Spanyolország XX. századi művészet, a legújabb irányzatok: építészet, festészet és szobrászat.
10.4 A tanult történelmi korszakok főbb művelődéstörténeti, civilizációs jellemzői, általános korrajz	Arab–zsidó–keresztény együttélés. A toledói fordítók munkássága és jelentősége. A nagy spanyol gyarmati birodalom. Az arany század. Dicsőség és hanyatlás. A prekolumbián kultúrák Aztékok, inkák és mayák.	Az Ibériai – félsziget a középkorban: Egy plurális kultúra. A barokk Spanyolország Mentalitás, kultúra és művészet az Arany században Az irodalmi nyelv A nyelv irodalmi használata. A nyelv költői használata, az irodalmi alkotás. Stílus: fő retorikai megoldások, vers és próza. A hangsúly, ritmus és rím. Sor-, versszak és verstípusok a spanyol metrikában. Az irodalmi szöveg. A kifejezőeszközök (fonetikai, morfoszintaktikai, lexiko-szemantikai és stílusjegyek), a tartalom (téma, cselekmény stb.), a felépítés és a szövegalkotási technikák (pl. Elbeszélő szöveg esetén: cselekmény, tér, idő, szereplők, az elbeszélő szándéka stb.) elemzése. Műnemek és megvalósulási formáik: epika-elbeszélés (eposz, hősi ének (cantar de gesta), románc, regény, novella, fabula stb.), líra (dal, ecloga, óda, elégia stb.), dráma (tragédia, komédia, dráma, farsa, esperpéntica, és a kisebb művek: entremés, sainete, auto sacramental stb.) y didaktika (esszé, dialógus, levél stb.). Az irodalmi szöveg annak történelmi és társadalmi kontextusában: a társadalom és kulturális értékeinek hatása az irodalmi mű létrejöttére és a szerző és közönsége kapcsolatára. A spanyol irodalom jellemző témái, motívumai és közhelyei.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintű tantárgyi érettségi szóbeli vizsga.

A vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort központi útmutató alapján az intézményben tanító szaktanár, illetve szakmai közösség állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgáztató szaktanár értékeli. Az elérhető maximális pontszám 50.

A vizsgán elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelő lapon rögzíti.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet időtartama 15 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában (magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekről, szemelvényekről a tételsort összeállító szaktanár gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételből áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek első (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköréhez kapcsolódó ismereteket ellenőrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
- amennyiben a második feladathoz kapcsolódó dokumentum egy összefüggő szöveg, az ne haladja meg a 25 sort;
- a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
- a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes időtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3-1/3 arányú lehet;
- a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje előtt nem ismerhetik meg.

A vizsgán a jelöltnek mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszőleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő (a két résztételre összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a térképeket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve és a szaknyelv megfelelő használatával önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítő, irányító kérdéseket.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a szaktanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 50, amelyből az első résztétel megoldására maximum 30, a másodikéra maximum 20 pont adható.

Ezen belül az első tétel esetében maximum 20 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelő (szak)szókincs használatáért.

A második tétel esetében maximum 15 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, és 5 pontot a megfelelő (szak)szókincs használatáért.

Értékelőlap a középszintű érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	Szóbeli vizsga 1. részétel				Szóbeli vizsga 2. részétel			A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 50)	Érdem-jegy
	Tartalom (max.: 20)	Felépítés (max.: 5)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A részétel összpont-száma (max.: 30)	Tartalom (max.: 15)	(Szak) szókincs (max.: 5)	A részétel összpont-száma (max.: 20)		

EMELT SZINTŰ VIZSGA**A VIZSGA SZERKEZETE**

Az emelt szintű tantárgyi érettségi írásbeli és szóbeli vizsgából áll. Az írásbeli vizsga során a vizsgázónak egy központilag meghatározott feladatot kell megoldania. Az írásbeli vizsgán nyújtott teljesítmény értékelése központi javítási és pontozási útmutató alapján történik. A szóbeli vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort az útmutatónak megfelelően a vizsgaközpont állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgaközpont által megbízott vizsgáztató szaktanár értékeli.

Az emelt szintű vizsgán nyújtott teljesítményt a két vizsgarészre kapott pontszámok összege határozza meg. Az összpontszám érdemjegyre történő átváltása a központilag meghatározott táblázat alapján történik. Az elérhető maximális pontszám 150, ami az írásbeli és a szóbeli teljesítmény összege.

Az egyes részvizsgákon elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelő lapon rögzíti és összesíti.

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga feladatának megoldására 180 perc áll a jelölt rendelkezésére. Az írásbeli feladathoz bármilyen egynyelvű és kétnyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható. Amennyiben az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, szemelvényekre van szükség, azt a feladatnak tartalmaznia kell.

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsgán a jelöltnek 450-500 szó terjedelmű esszé jellegű fogalmazást kell írnia. A vizsgán három megadott cím közül kell egyet választani, melyeknek a következő témaköröket kell lefedniük:

1. célnyelvi irodalom vagy művészet,
2. célnyelvi országok történelme, társadalmi, gazdasági vagy politikai élete,
3. általános, összehasonlító jellegű civilizációs téma.

(Az egyes nyelvek esetében a célnyelvi országok körét a részletes vizsgaleírás tartalmazza.)

Az írásbeli részre maximum 80 pont adható a következő megoszlásban:

- tartalom: 50 pont;
- logikus felépítés, forma, stílus, illetve a megfelelő szókincs használata: 30 pont. Ez utóbbi pontszámot kell csökkenteni, ha a dolgozatban súlyos, értelemzavaró nyelvi hibák találhatók.

Értékelés

A feladatok javítása központilag összeállított javítási útmutató alapján történik.

A vizsgadolgozatok értékelését a vizsgaközpont szervezésében, a jelölt iskolájától független, külső értékelő végzi.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételsorát a vizsgaleírásnak megfelelően a vizsgaközpont a szakirányú felsőoktatási intézmények képviselőivel egyeztetve központilag állítja össze.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet időtartama 20 perc.

A felkészüléshez a középiskolai célnyelvi, illetve ennek hiányában magyar) földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvű nyelvi szótár használható.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekről, szemelvényekről a tételsort összeállító vizsgaközpont gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételből áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek első (a) kérdése a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenőrizze, és a jelölt feladata a téma önálló kifejtése legyen;
- a második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása legyen rövid, önálló elemzés formájában;
- a két részfeladat között tartalmi átfedés nem lehet;
- a tételek összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a felelet teljes időtartamának megoszlása az a) és b) tétel között 2/3-1/3 arányú lehet;
- a tételek száma tanulócsoportonként legalább 20 legyen;
- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje előtt nem ismerhetik meg. A szóbeli tételek alapjául szolgáló témaköröket azonban az emelt szintű vizsgát megelőző tanév végéig meg kell ismerniük a jelentkezőknek.

A vizsgán a jelöltnek mindkét résztételt meg kell oldania, de tetszőleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő (a két résztétellel összesen legalább 30 perc) alatt a tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet. A szóbeli feleletnél a jelölt használhatja a rendelkezésre álló segédeszközöket, a második tételhez tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat is.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve gazdag (szak)szókincs megfelelő használatával, választékos stílusban, önállóan kell felelnie. A szaktanár beletekinthet a jelölt vázlatába, de csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, tehet fel segítő, irányító kérdéseket.

A második feladat egy autentikus dokumentum önálló elemzésére épülő beszélgetés a jelölt és a vizsgáztató között.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a vizsgáztató tanár pontskála segítségével értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 70, amelyből az első résztétel megoldására maximum 45, a másodikéra maximum 25 pont adható.

Ezen belül az első tétel esetében maximum 30 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 5 pontot a logikus felépítéséért, és 5 pontot a megfelelő (szak)szókincsért és a választékos nyelvhasználatért.

A második tétel esetében maximum 15 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért (szempontjai: jártasság az adott témakörben és önálló véleményalkotás, elemzőképesség), és 10 pontot a megfelelő (szak)szókincsért és a választékos nyelvhasználatért.

Értékelőlap a emelt szintű érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	Írásbeli vizsgán elért pontszám (maximális pont: 80)	Szóbeli vizsga 1. részétél				Szóbeli vizsga 2. részétél			A szóbeli vizsgán elért pontszám (max.: 70)	Érdem-jegy
		Tartalom (max.: 30)	Felépítés (max.: 5)	(Szak)szókincs választékos nyelvhasználat (max.: 10)	A részétél összpontszáma (max.: 45)	Tartalom, önálló véleményalkotás, elemzőkészség, jártasság (max.: 15)	(Szak)szókincs, választékos nyelvhasználat (max.: 10)	A részétél összpontszáma (max.: 25)		

EVANGÉLIKUS HITTAN

A HITTAN ÉRETTSÉGI VIZSGALEÍRÁSA AZ EVANGÉLIKUS FELEKEZETŰ TANULÓK SZÁMÁRA

A hittan érettségi vizsga célja:

- A vizsga célja, hogy az érettségiző diák számot adjon arról, hogy
- rendelkezik a keresztény élet és gondolkodásmód kialakításához szükséges alapfogalmakkal,
 - érti és használni tudja az alapvető teológiai szaknyelvet és fogalmakat,
 - rendelkezik alapvető Bibliaismerettel, tisztában van a Szentháromság egy Istenre vonatkozó evangélikus tanítás főbb vonalaival,
 - felismeri Isten teremtet, gondviselő és megváltó szeretetét a világban,
 - ismeri az egyetemes anyaszentegyház és benne az evangélikus felekezet történetének főbb eseményeit,
 - látja a kapcsolatot a Szentírás tanítása és mai életünk között: látja azokat az erkölcsi értékeket, amelyek pozitívan alakíthatják életünket és világunkat, valamint ismeri a kereszténység alapvető válaszait a személyes és végső kérdésekre,
 - jártas a bibliai szövegek értelmezésében,
 - képes ismereteit a dialógus és ökumené szellemében mások számára közvetíteni.

I. A VIZSGA LEÍRÁSA

Középszinten: szóbeli, a vizsga időtartama 10-15 perc.

A szóbeli vizsgán a jelölt egy tétellapon két kérdést húz. Az első (**A**) kérdés átfogóbb, a részletes követelményekben meghatározott alábbi témakörökből: Biblia, egyháztörténet, dogmatika, etika. A második (**B**) kérdés egy-egy kisebb, konkrétabb tudásterületre kérdez rá, gyakorlatiasabb megközelítésű. Itt szerepelhetnek az egyház mai életére, a világvallásokra vonatkozó kérdések, valamint a részletes követelményekben kifejtett kompetenciák ellenőrzését célzó feladatok. A **B** tételekben szereplő források sokszor nem azonosított források, ilyenkor a feladat részét képezi a szemelvény felismerése is.

Az **A** és **B** tételek párosításakor a vizsgáztató vegye figyelembe, hogy a két kérdés között ne legyen átfedés, ne ugyanahhoz a témakörhöz kapcsolódjon. A 20-25 tételtől álló tételsor minden témakörből tartalmazzon kérdést. Az tételsort a vizsgáztató március 1-jéig ismerteti a vizsgázóval.

A vizsgázó a kérdésekre felkészülés után válaszol. A felkészüléshez segédeszközként Bibliát, bibliai atlaszt, Evangélikus Énekeskönyvet és egyháztörténeti kérdéshez történelem atlaszt használhat. Felkészülése során jegyzetet készít magának, feleletében az általa kívánt sorrendben ismerteti a két kérdésre adott válaszát. A vizsgáztató tanár kiegészítő kérdéseket tesz fel, szükség esetén kérdésével, megjegyzésével továbbsegíti a tanulót.

Emelt szinten: írásbeli (180 perc), szóbeli (20 perc).

Az írásbeli vizsgán a tanuló előre összeállított, több különböző típusú kérdésből álló tétellapot kap. Ennek megoldása önállóan, segédeszközök használata nélkül történik.

A szóbeli vizsga menete alapvetően megegyezik a középszintű vizsgáéval. Különbség van a számonkérés mélységében, ez tükröződik a tételtípusok, vizsgafeladatok összeállításában, megfogalmazásában. Az **A** tételek emelt szinten is a Biblia, egyháztörténet, dogmatika és etika témakörökből kerülnek ki.

Az emelt szintű írásbeli vizsga részletes leírása

A vizsgázó öt témakörből kap feladatokat: Biblia (Ószövetség, Újszövetség), egyháztörténet, dogmatika, világvallások. A részletes követelményekben megtalálható további témakörök csak a szóbeli vizsgán szerepelnek.

A feladattípusok témakörönként állandóak.

Feladattípus	Példa	Pont-szám
Ószövetség (Összesen: 30)		
Megadott esemény, személy, helyszín mellé hozzá társítható esemény, személy, helyszín önálló meghatározása. (6 db)	Próféta Dávid király mellett: <i>(Nátán)</i> Illés a Karmel hegyen: <i>(Istenítélet)</i>	6 p
Megadott igeszakaszhoz tartozó szerző, bibliai könyv, vagy esemény meghatározása. (4 db)	A Sátán így válaszolt az Úrnak: Bőrért bőrt ad az ember, de életéért mindent odaad! Nyújtsd csak ki a kezed, és tedd rá a csotjaira, majd káromol még téged! Az Úr ezt felelte a Sátánnak: A kezedbe adom, csak az életére vigyázz! <i>(Jób könyve kerettörténete)</i>	4 p
Egy-egy korszakra jellemző személy vagy esemény részletesebb bemutatása, belehelyezve az adott korszakba.	Mutassa be részletesen Salamon királyt, helyezze el a megfelelő történelmi korban!	20 p
Újszövetség (Összesen: 50)		
Palesztina vaktérképén megadott földrajzi nevek valamint helyhez jól köthető megadott történetek elhelyezése. (2 földrajzi név, 2 történet)	Jelölje a térképen az alábbi földrajzi neveket és helyezze el a történeteket helyszínük alapján! Genezáret tó, Kána; A samáriai asszony, Jézus megkeresztelése;	4 p
Bevezetéstudományi valamint kortörténeti ismeretekre vonatkozó igaz-hamis állítások. (8 db)	Az újszövetségi kánon kialakulását Marcion tevékenysége siettetette <i>(i)</i> Mk evangéliuma írásához felhasználta Lk anyagát <i>(h)</i>	4 p
Jellemző tárgyak, fogalmak, helyek rövid meghatározása, bibliai előfordulásuk megadása (2 db, 2-2 p), meghatározás mellé tárgy, hely, fogalom megjelölése. (2 db)	Talentumok: <i>(Jézus korabeli súlymérték, lehetett arany v. ezüst, kb. 43 kg; előfordul a gonosz szolga példázatában, címadója a talentumokról szóló példázatnak)</i> Ezen a helyen gyógyít meg Jézus egy 38 éve beteg embert <i>(Betesda tó)</i>	6 p
Ismert újszövetségi igék kiegészítése (3 db)	Jöjjetek énhozzám... <i>(mindnyájan, akik megfáradtak és meg vagytok terhelve, és én megnyugvást adok nektek)</i>	6 p
Részletes kifejtése Jézus élete valamely meghatározott eseményének, valamely cselekedetének, tanításának és ennek jelentőségének.	Mutassa be részletesen Nagycsütörtök eseményeit és annak jelentőségét! vagy: Írja le és értelmezze a gonosz szolga példázatát, mutassa be a példázat elhangzásának körülményeit is.	20 p
Egy, az apostoli korra vonatkozó kérdés tömör, kb. 5 mondatos összefoglalása	Mi jellemezte az ősgyülekezet életét?	10 p
Dogmatika (Összesen: 20)		
Egy konkrét kérdésre adott válasz kifejtése, támaszkodva a bibliaismereti és egyháztörténeti tanulmányokra is.	Mit tanít az evangélikus egyház az úrvacsoráról? Mi ennek a tanításnak a bibliai alapja, hogyan vetődik fel a kérdés a reformáció korában?	20 p
Egyháztörténet (Összesen: 40)		
Fogalommeghatározás (3 db)	Mit jelentenek az alábbi fogalmak? Artikularis gyülekezet, ortodoxia, szekularizáció, szkizma, kelyhesek	6 p

Feladattípus	Példa	Pont-szám
Megadott események és helyszínek, szerzők és művek, események és dátumok, események és személyek párosítása. (2×4 db)	Keresse meg a párokat! a) Ph.J. Spener ... Orthographia Ungarica Dévai B.M. ... Krisztus követése id. Ács M. ... Zengedező mennyei kar Kempis T. ... Pia Desideria b) Husz J. halála ... 1534 Luther M. Wartburgban ... 1415 Luther teljes bibliafordítása kész 1539 Loyolai I. rendet alapít ... 1521	8 p
Forrásazonosítás: a szemelvény szerzőjének vagy eredetének meghatározása, időben való elhelyezése. (3 db)	Mely korból, kitől származnak az alábbi idézetek? "Nem kívánjuk az üldözést, de a türelmet sem. Ebből a szempontból szilárdan ragaszkodunk Házunk alapelveihez."	6 p
Valamely megadott, a reformációhoz kapcsolódó egyetemes vagy hazai egyháztörténeti esemény részletes kifejtése, egy jellemző személy bemutatása	Mutassa be a Wormsi birodalmi gyűlés előzményeit, eseményeit és következményeit! vagy: Mutassa be Dévai Bíró Mátyás személyét, munkásságát!	20 p
Világvallások		(Összesen: 20)
Fogalommagyarázat vagy kakukktojás feladat indoklással. (5 db)	Mit jelentenek az alábbi fogalmak? reinkarnáció, sófár, Visnu... vagy: szent háború – Ramadán havi böjt – napi ötszöri ima Mekka felé – reinkarnáció – zarándoklat a Kába köhöz	10 p
Valamely vallás jellegzetességére vonatkozó konkrét kérdés kifejtése.	Hogyan zajlik az élet egy hindu istenség templomában?	10 p
		160/2= 80 pont

II. RÉSZLETES TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

KÖZÉPSZINT

Témakör	Követelmények
1. Biblia	
Ószövetség	A világ teremtése, bűnbeesés, Kain és Ábel, Noé, Bábel története; Az Östörténet mint hitvallás; Ábrahám, Izsák, Jákob, József története; Izrael népe Egyiptomban, Mózes élete, a kivonulás; A pusztai vándorlás eseményei, a törvény; Honfoglalás, Józsué; Izrael bírái (Gedeon, Sámson, Sámuel); A királyság: Saul, Dávid, Salamon; Nátán próféta; Izrael kettészakadása, a kettős királyság; Próféták: Illés, Ámós, Hóseás, Ézsaiás, Mikeás; A prófétaág jellemzői; A jósiási reform, Jeremiás próféta; Jeruzsálem pusztulása, a babiloni fogság, a fogság prófétái: Ezékiel, II. Ézsaiás; A fogságból való hazatérés, Ezsdrás, Nehémiás, Haggeus és Zakariás; A zsoltárok könyve, a héber költészet jellemzői; A bölcsességirodalom, Példabeszédek és Jób könyve;

Témakör	Követelmények
Újszövetség	Jézus születése, a 12 éves Jézus; Keresztelő János személye és szerepe; Jézus megkeresztelése, megkísértése; Tanítványok; Jézus tanítása, gyógyításai, csodái; Hegyi beszéd, Miatyánk, A nagy parancsolat, Példázatok; Péter vallástétele, Jézus megdicsőülése; Jeruzsálemi bevonulás, a nagyhét eseményei, Jézus elfogatása, halála; Jézus feltámadása, mennybemenetel, pünkösd;
Kortörténeti ismeretek	Jézus és az apostolok korának történeti háttere; Palesztina földrajza, néprajza – a mindennapi élet Jézus korában; A vallási élet;
Alapvető ószövetségi és újszövetségi bevezetéstudományi ismeretek	Az Ószövetség szövegének keletkezése, az ószövetségi történetírás; Az Ószövetségi kánon kialakulása, a héber és az alexandriai kánon; Az Újszövetség szövegének kialakulása, őskeresztény irodalmi formák; Az Újszövetségi kánon kialakulása; A Biblia mint Isten Igéjét tartalmazó mű;
2. Egyháztörténet	
Krisztus egyházának születése	A kereszténység lényege, gyülekezet fogalma; A missziós parancs; Az első gyülekezetek kialakulása, élete; Pál apostol; Keresztényüldözések; Apostoli atyák és egyházatyák;
A kereszténység államvallássá válása	Nagy Konstantin; Egyetemes zsinatok és egyetemes hitvallások; A nyugati egyházatyák; A pápaság kialakulása; Remeteség és szerzetesség kialakulása;
A középkor egyháza	Torzulások és Cluny reform; A nagy egyházszakadás; Keresztes hadjáratok; Szerzetesrendek és lovagrendek kialakulása; Skolasztika és misztika; A középkori egyház válsága, reformgondolatok;
A magyar egyház kialakulása	A kereszténység felvétele, Szent István államalapítása; A magyar egyház a középkorban, a keresztény műveltség;
A reformáció	Luther Márton élete, személyes vívódásai, a Szentírás válasza; Luther küzdelme az egyház tanításának tisztaságáért: a 95 tétel, viták, vitairatok, Luther teológiájának alapgondolatai, az evangélikus hitvallások; Kiközösítés és birodalmi átok; Birodalmi gyűlések: Worms, Speier, Augsburg – vallásbéke; A reformáció irányzatai: Zwingli, Kálvin; Reform a katolikus egyházban: a tridenti zsinat, a jezsuita rend;
A reformáció Magyarországon	A reformáció kezdete és terjedése a három részre szakadt országban; Vallásszabadság Erdélyben; Jelentős magyar reformátorok; Bibliafordítás; A helvét irány terjedése; A magyarországi ellenreformáció kezdetei;
Értelmes kegyesség	Ortodoxia, pietizmus, felvilágosodás Európában; Hit és cselekedet, hit és értelem – a teológia és a tudomány szembeállításának téves volta;
Magyar felvilágosodás és pietizmus	A gyászos évtized, Artikuláris gyülekezetek kora; Thököly Imre és II. Rákóczi Ferenc küzdelmei; A pietizmus és a felvilágosodás követői Magyarországon; II. József türelmi rendelete;

Témakör	Követelmények
A 19. század: forradalmak és elvilágiasodás	A francia forradalom és következményei, egyház és társadalom különválása; Ébredési mozgalmak az evangélikus egyházban, bel- és külmiszió;
A magyar evangélikus egyház a 19. században	Az egyház és állam viszonya, katolikus restaurációs törekvések; Az egyház belső élete; Az evangélikus egyház az 1848-49-es szabadságharcban; Az elnyomatás évei, protestáns pátens.
A kereszténység útkeresése a modern világban	Világháborúk és következményeik, egyházak a totális diktatúrákban; A keresztény ökumené a 20. században; Egyházak világtanácsa, Lutheránus Világszövetség; II. Vatikáni zsinat;
Evangélikus egyház a 20. századi Magyarországon	A hazai evangélikusság megfigyatozása; Egyházi élet a két világháború között; Küzdelem a diktatúrákkal, egyház a „puha diktatúrában”
3. Dogmatika	
A hit alapkérdései	Hit, kinyilatkoztatás, Szentírás, hitvallás; Krisztus evangéliuma;
Hit Istenben	Isten személye, a Szentháromság; A teremtés, a bűn: a teremtőtől való elfordulás; A világot megtartó, gondviselő Isten, az Atya;
Jézus a Krisztus	A testté lett Ige, a Názáreti Jézus; Kereszt és feltámadás; A megváltó Jézus Krisztus, megbékélés Istennel; Megigazulás egyedül kegyelemből, hit által; Isten országa, Krisztus örök uralma;
A Szentlélek közössége	A megszentelő Lélek; Az egyház közössége; A Szentségek: keresztség és úrvacsora; Hívás, egyházi szolgálat;
4. Az egyházi esztendő	
Az egyházi esztendő ünnepei, az ünnepek gyökerei, jelentősége; Az ünnepek liturgiája;	Ádvent, Karácsony, Óév, Újév, Vízkereszt ünnepe; Böjt, Virágvasárnap, Nagycsütörtök, Nagypéntek, Húsvét vasárnap, Mennybemenetel, Pünkösd; Szentháromság ünnepe, Szentháromsági vasárnapok; A reformáció ünnepe;
5. Etika	
A jézusi etika	Hit és cselekedetek: a Lélek gyümölcsei;
Az ember helye a világban	Képességek, adottságok, Istentől való meghatározottság, kiválasztás; Önismeret, az ember szabadsága és felelőssége önmagáért; Lelkiismeret; A szeretet parancsa; Közösség, elfogadás; Önzés, önzetlenség, önmegvalósítás; A szentek közössége;
Felelősségünk a teremtett világ, az élet védelme és embertársaink iránt	Felelősség a természetért; A tudomány lehetőségei és korlátai; génebézés, klónozás; Abortusz, Eutanázia;
A keresztény etika normái a családi élet, munka és társadalmi élet területén	A nemek egyenlősége, különbözősége, a nemi szerepek; sexus, eros, agape, filia; A házasság rendje; a válás; A szenvedés és a halál; Hívás, elhívás, szolgálat; A lutheri munkaértelmezés Az egyén jogai és kötelességei a társadalomban, a társadalom kötelességei az egyén felé; Deviáns viselkedésformák;

Témakör	Követelmények
6. Világvallások	
A történelmi Isten-kinyilatkoztatás vallásai	A zsidó vallás gyökerei, a judaizmus kialakulása, a zsidó identitás, az élő törvény, az élet ritmusa, a zsinagóga szerepe, szent helyek és jelképek; Az iszlám eredete, forrásai, Mohamed személye, tanítása, elképzelések Allahról, a Korán szerepe az iszlám életben, az iszlám törvény: a saría, a hagyomány: a szunna, vallási kötelezettségek, vallásgyakorlat, az iszlám terjedése napjainkban; A kereszténység helyzete a világvallások között, keresztény felekezetek;
Az örök világtörvény vallásai	A hinduizmus gyökerei, Védizmus, brahmanizmus, legnépszerűbb istenek és istennők, a vallásos élet, a szent szövegek, kasztok, a karma, halál és újraszületés, a megszabaduláshoz vezető ösvények; A buddhizmus eredete, Buddha személye, mennyei lények, a dharma, a Nirvánához vezető ösvény, szent helyek és ünnepek, a buddhizmus terjedése.
Mai vallási áramlatok	A New Age; Az új vallási irányzatok kialakulásának okai, különbség ökumené és szinkretizmus között;
7. Kompetenciák	
Szövegértelmezés	A tanuló számára ismert ószövetségi vagy újszövetségi szöveg alapvető mondanivalójának, üzenetének kifejtése, a szöveg műfajának meghatározása; Valamely jelentős egyháztörténeti eseményhez kötődő forrás elemzése; Hitvallási irat részletének értelmezése a bibliai és dogmatikai ismeretek birtokában;
Esetelemzés	Etikai kérdések, mai problémák elemzése, állásfoglalás, a vélemény indoklása a bibliai tanítás fényében;

EMELT SZINT

Témakör	Követelmények
1. Biblia	
Ószövetség	A világ teremtése, bűnbeesés, Kain és Ábel, Noé, Babel története; Az Őstörténet mint hitvallás; Ábrahám, Izsák, Jákob, József története; Izrael népe Egyiptomban, Mózes élete, a kivonulás; A pusztai vándorlás eseményei, a törvény; Honfoglalás, Józsué; Izrael bírái (Gedeon, Sámson, Sámuel); A királyság: Saul, Dávid, Salamon; Nátán próféta; Izrael kettészakadása, a kettős királyság; Próféták: Illés, Ámós, Hóseás, Ézsaiás, Mikeás; A próféta-jellemzői; A jósiási reform, Jeremiás próféta; Jeruzsálem pusztulása, a babiloni fogság, a fogság prófétái: Ezékiel, II. Ézsaiás; A fogságból való hazatérés, Ezsdrás, Nehémiás, Haggeus és Zakariás; A zsoltárok könyve, a héber költészet jellemzői; A bölcsességirodalom, Példabeszédek és Jób könyve; Apokaliptika: Dániel könyve; A bibliai történetírás;
Az intertestamentális kor	Perzsa uralom, Ptolemaioszok és Szeleukidák, Hasmoneus királyság, Júdea a Római Birodalomban: Nagy Heródes;
Újszövetség	Jézus születése, a 12 éves Jézus; Keresztelő János személye és szerepe; Jézus megkeresztelése, megkísértése; Tanítványok; Jézus tanítása, gyógyításai, csodái; Hegyi beszéd, Miatyánk, A nagy parancsolat, Példázatok; Péter vallástétele, Jézus megdicsőülése; Jeruzsálemi bevonulás, a nagyhét eseményei, Jézus elfogatása, halála;

Témakör	Követelmények
	Jézus feltámadása, mennybemenetel, pünkösd; Az újszövetségi levelek fontosabb témái, tanítása Isten és ember viszonyáról, a megváltásról, a gyülekezet életéről, a keresztény ember életéről, a keresztény reménységről;
Kortörténeti ismeretek	Jézus és az apostolok korának történeti háttére; Palesztina földrajza, néprajza – a mindennapi élet Jézus korában; A vallási élet – a palesztinai zsidóság szellemi irányzatai, a hellenizmus és a rómaiak vallása;
Alapvető ószövetségi és újszövetségi bevezetéstudományi ismeretek	Az Ószövetség szövegének keletkezése, az ószövetségi történetírás; Az Ószövetségi kánon kialakulása, a héber és az alexandriai kánon. Septuaginta; A holt tengeri tekercsek felfedezése és jelentőségük; Az Újszövetség szövegének kialakulása, őskeresztény irodalmi formák: evangéliumok, levelek, apokaliptika; Az Újszövetségi kánon kialakulása, korai kánonok; Fontosabb újszövetségi kéziratok; Vulgata; A Biblia irodalmi műfajai; A Biblia mint Isten Igéjét tartalmazó mű;
2. Egyháztörténet	
Krisztus egyházának születése	A kereszténység lényege, gyülekezet fogalma; A missziós parancs; Az első gyülekezetek kialakulása, élete; Pál apostol élete, missziós tevékenysége; Zsidókeresztények és pogánykeresztények; Keresztényüldözések; Tévtanok és eretnekségek az I–III. században; Apostoli atyák és egyházatyák;
A kereszténység államvallássá válása	Nagy Konstantin; Egyetemes zsinatok és egyetemes hitvallások; A nyugati egyházatyák, Augustinus; A pápaság kialakulása; Remeteség és szerzetesség kialakulása, Nursiai Benedek Regulája; A pogány népek térítése
A középkor egyháza	Torzulások és Cluny reform; A nagy egyházszakadás; Invesztitúra háborúk; Keresztes hadjáratok; Szerzetesrendek és lovagrendek kialakulása; Skolasztika (Aquinoi Tamás) és misztika (Clairvaux-i Bernát); A középkori egyház válsága, reformgondolatok (Wyclif, Husz, Kempis Tamás, Savonarola); Humanizmus és reneszánsz (Erasmus);
A magyar egyház kialakulása	A kereszténység felvétele, Szent István államalapítása; A magyar egyház a középkorban, a kereszténység megszilárdítása az Árpád-házi királyok alatt, a keresztény műveltség; A huszitizmus Magyarországon;
A reformáció	Luther Márton élete, személyes vívódásai, a Szentírás válasza; Luther küzdelme az egyház tanításának tisztaságáért: a 95 tétel, viták, vitairatok; Luther teológiájának alap gondolatai, az evangélikus hitvallások; Kiközösítés és birodalmi átok; Birodalmi gyűlések: Worms, Speier, Augsburg – vallásbéke; Luther és a parasztháború; Schmalkaldeni szövetség; Az istentisztelet és a keresztény élet változásai; A reformáció irányzatai: Zwingli, Kálvin, anglikán egyház, anabaptisták, antitrinitáriusok;

Témakör	Követelmények
A reformáció Magyarországon	Reform a katolikus egyházban: a tridenti zsinat, a jezsuita rend, Loyolai Ignác; A reformáció kezdete és terjedése a három részre szakadt országban; Vallásszabadság Erdélyben; Jelentős magyar reformátorok, magyar hitvallások; Bibliafordítás, protestáns kultúra (iskolák, nyomdák); A helvét irány terjedése, antitrinitarizmus; A magyarországi ellenreformáció kezdetei: Telegdi, Pázmány, fegyveres hitvédelem;
Értelmes kegyesség	Ortodoxia, pietizmus, felvilágosodás Európában; Hallei pietizmus jelentősebb alakjai; Deizmus és ateizmus, a természetes vallás; Hit és cselekedet, hit és értelem – a teológia és a tudomány szembeállításának téves volta.
Magyar felvilágosodás és pietizmus	A gyászos évtized, Artikuláris gyülekezetek kora; Thököly Imre és II. Rákóczi Ferenc küzdelmei; I. Lipót, III. Károly, Mária Terézia; A pietizmus és a felvilágosodás követői Magyarországon; II. József türelmi rendelete és hatása;
A 19. század: forradalmak és elvilágiasodás	A francia forradalom és következményei, egyház és társadalom különválása; Ébredési mozgalmak az evangélikus egyházban, bel- és külmiszió; Schleiermacher; A pápai hatalom megerősödése, új dogmák;
A magyar evangélikus egyház a 19. században	Az egyház és állam viszonya, katolikus restaurációs törekvések; Az egyház belső élete, Pesti zsinat, Mária Dorottya; Az evangélikus egyház az 1848-49-es szabadságharcban, Haubner Máté, Rázga Pál, Székács József; Az elnyomatás évei, protestáns pátens;
A kereszténység útkeresése a modern világban	Világháborúk és következményeik, egyházak a totális diktatúrákban; Dietrich Bonhoeffer; A keresztény ökumené a 20. században; Egyházak világtanácsa, Lutheránus Világszövetség; II. Vatikáni zsinat A protestáns teológia a 20. században: Barth, Bultmann, Tillich, Schweitzer;
Evangélikus egyház a 20. századi Magyarországon	A hazai evangélikusság megfogyatkozása; Egyházi élet a két világháború között; Küzdelem a diktatúrákkal, egyház a „puha diktatúrában”; Ordass Lajos; A Káldy-korszak, diakóniai teológia; Új lehetőségek 1989-től;
3. Dogmatika	
A hit alapkérdései	Hit, kinyilatkoztatás, Isten megismerhetősége; Szentírás, hitvallás; Krisztus evangéliuma; A személyes megtapasztalás szerepe;
Hit Istenben	Isten személye, a Szentháromság; A teremtés, a bűn: a teremtetől való elfordulás; A világot megtartó, gondviselő Isten, az Atya; Az ember helye, feladata a teremtésben; Isten megszólítható;
Jézus a Krisztus	A testté lett Ige, a Názáreti Jézus; Kereszt és feltámadás; A kereszt teológiája; A megváltó Jézus Krisztus, megbékélés Istennel; Megigazulás egyedül kegyelemből, hit által; Isten országa, Krisztus örök uralma; Ítélet, üdvösség, kárhozat; Isten megtapasztalható szeretete;

Témakör	Követelmények
A Szentlélek közössége	A megszentelő Lélek; Az egyház közössége; A Szentségek: keresztség és úrvacsora; Hivatás, egyházi szolgálat;
4. Az egyházi esztendő	
Az egyházi esztendő ünnepei, az ünnepek gyökerei, jelentősége Az ünnepek liturgiája	Ádvent, Karácsony, Óév, Újév, Vízkereszt ünnepe; Böjt, Virágvasárnap, Nagycsütörtök, Nagypéntek, Húsvét vasárnap, Mennybemenetel, Pünkösöd; Szentháromság ünnepe, Szentháromsági vasárnapok; A reformáció ünnepe; Passiói istentisztelet, feltámadási istentisztelet; Aratási hálaadó ünnep; Istentiszteletek nemzeti ünnepeinken;
5. Etika	
A jézusi etika	Hit és cselekedetek: a Lélek gyümölcsei;
Az ember helye a világban	Képességek, adottságok, Istentől való meghatározottság, kiválasztás; Önismeret, az ember szabadsága és felelőssége önmagáért; Lelkiismeret; A szeretet parancsa; Közösség, elfogadás; Önzés, önzetlenség, önmegvalósítás; A szentek közössége;
Felelősségünk a teremtett világ, az élet védelme és embertársaink iránt	Felelősség a természetért; A tudomány lehetőségei és korlátai; génebézés, klónozás; Abortusz, eutanázia;
A keresztény etika normái a családi élet, munka és társadalmi élet területén	A nemek egyenlősége, különbözősége, a nemi szerepek; sexus, eros, agape, filia; A házasság rendje; a válás; A szenvedés és a halál; Hivatás, elhívás, szolgálat; A lutheri munkaértelmezés Az egyén jogai és kötelességei a társadalomban, a társadalom kötelességei az egyén felé; Deviáns viselkedésformák;
6. Világvallások	
A történelmi Isten-kinyilatkoztatás vallásai	A zsidó vallás gyökerei, a judaizmus kialakulása, a zsidó identitás, az élő törvény, az élet ritmusa, a zsinagóga szerepe, szent helyek és jelképek; Az iszlám eredete, forrásai, Mohamed személye, tanítása, elképzelések Allahról, a Korán szerepe az iszlám életben, az iszlám törvény: a saría, a hagyomány: a szunna, vallási kötelezettségek, vallásgyakrolat, az iszlám terjedése napjainkban; A kereszténység helyzete a világvallások között, keresztény felekezetek;
Az örök világtörvény vallásai	A hinduizmus gyökerei, Védizmus, brahmanizmus, legnépszerűbb istenek és istennők, a vallásos élet, a szent szövegek, kasztok, a karma, halál és újraszületés, a megszabaduláshoz vezető ösvények; A buddhizmus eredete, Buddha személye, mennyei lények, a dharma, a Nirvánához vezető ösvény, szent helyek és ünnepek, a buddhizmus terjedése; Konfucianizmus és taoizmus: az ősi kínai vallás, az ősök kultusza, Jin és Jang, a taoizmus, Konfuciusz tanai; Sintoizmus: Ősök kultusza, a természet tisztelete, szent helyek, szertartások, zen buddhizmus;
Mai vallási áramlatok	Jehova tanúi, a Szcientológia egyház, A New Age; Az új vallási irányzatok kialakulásának okai, különbség ökumené és szinkretizmus között;

Témakör	Követelmények
7. Egyházismeret	
Egyházunk mai élete	A Magyarországi Evangélikus Egyház életének főbb változásai a fordulat óta; A MEE felépítése, főbb szolgálati területei; Egyházunk, gyülekezeteink ifjúsági munkája;
Egyházzene	Az evangélikus egyházzene jelentősége a reformációtól kezdve (Luther, Schütz, Bach); Az Evangélikus énekeskönyv legismertebb, vagy történelmi-teológiai szempontból kiemelkedő énekei;
A szűkebb közösség	A tanuló gyülekezetének, iskolájának története, mai élete;
7. Kompetenciák	
Szövegértelmezés	A tanuló számára ismert ószövetségi vagy újszövetségi szöveg alapvető mondanivalójának, üzenetének kifejtése, a szöveg műfajának meghatározása; Valamely jelentős egyháztörténeti eseményhez kötődő forrás elemzése, adott korba illesztése; Hitvallási irat részletének értelmezése a bibliai és dogmatikai ismeretek birtokában;
Eselelemzés	Etikai kérdések, mai problémák elemzése, állásfoglalás, a vélemény indoklása a bibliai tanítás fényében;
Szaknyelv alkalmazása	Vallási, vallástörténeti, egyháztörténeti fogalmak azonosítása, helyes használata
Tájékozódás térben és időben	Vallástörténeti, egyháztörténeti események térben és időben való elhelyezése, események időrendbe állítása;

A vizsga értékelése

A középszintű szóbeli vizsga 50 pontot ér. Az **A** kérdésre adott válasz 30, a **B** kérdésre adott felelet 20 pont. Ebből számítható az érettségi végső jegye.

Elégtelen a szóbeli vizsga akkor, ha a tanuló a két kérdés egyike kapcsán sincs tisztában az alapvető fogalmakkal, eseményekkel, személyekkel, ha a tanár segítő kérdéseire sem tud felelni.

Közepes lehet legfeljebb a vizsga eredménye akkor, ha a tanuló önállóan csak nagyon keveset mond el, állandóan szüksége van a tanár segítő kérdéseire.

Jeles a jegy akkor, ha a tanuló képes önállóan, összefüggő gondolatokban ismertetni válaszát, használja a megfelelő szaknyelvet, logikusan építi be válaszába a felkészülésnél használt segédanyagot.

Ezekon túlmenően a felelet értékelése a szokásokhoz igazodva történik.

Emelt szintű vizsgán az írásbeli és a szóbeli vizsga összpontszámából számítható a végső jegy.

Az emelt szintű szóbeli vizsga 70 pontot ér. Az **A** kérdésre 45, a **B**-re 25 adható.

Az emelt szintű írásbeli vizsgán 80 pont érhető el. A tesztlap értékelése során kapott összpontszámot felezni kell, így kapjuk az írásbeli vizsga pontszámeredményét.

A vizsga összpontszáma tehát $70 + 80 = 150$ pont.

KATOLIKUS HITTAN

A HITTAN ÉRETTSÉGI VIZSGA RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEI A KATOLIKUS FELEKEZETŰ (RÓMAI ÉS GÖRÖG SZERTARTÁSÚ) TANULÓK SZÁMÁRA

I. A VIZSGA LEÍRÁSA

Középszint

Középszinten szóbeli érettségi vizsgát tesznek a tanulók. Az érettségi vizsga anyaga 12 témakörből áll, ezekből állít össze a szaktanár 20 érettségi tételt. A szaktanár szabad választása szerint a számára jelentősebb, hangsúlyosabb témakörökből 2-2 tételt fogalmazhat meg.

Az érettségi tételek **A** és **B** részből tevődnek össze. Az **A** tételek egy-egy témakör átfogó anyagából jelölnek ki egy-egy témát, amelyekben a vizsgázó bemutatja alapvető hittani ismereteit, rendszerezési képességeit és hittani tudásának alkalmazását. A **B** tételek a 12 témakörhöz szorosan kapcsolódó fogalmakat, rövidebb témákat, Ó- és Újszövetségi bevezetéstudományi, valamint liturgikus ismereteket, forrás- és dokumentumelemzési, illetőleg értelmezési feladatokat, korunk etikai problémáinak bemutatását kívánja meg a vizsgázótól. A szaktanár szabadon döntheti el, hogy az **A** tételhez ugyanazon témakörből illeszt-e **B** tételt vagy egy egészen más témakörből választja a **B** tételt. Az előző esetben különösen ügyelni kell arra, hogy a **B** tétel anyaga ne kapcsolódjon az **A** tételhez. Pl. a témakör címe: Ószövetségi üdvtörténet a próféták aranykorától a hellenista korig. A témakörből fogalmazott **A** tétel címe: Izajás (az Immánuel-jel, a messiás ígérete), a második Izajás (a Jahve Szolgájáról szóló énekek), a harmadik Izajás a Szolgáról, a **B** tétel címe ugyanebből a témakörből: A zsoltárok fogalma és műfaja vagy: A Makkabeus-könyvek történelemszemlélete.

A szóbeli vizsgán az **A** tétel kifejtésére 10 perc, a **B** tétel kifejtésére 5 perc áll a vizsgázó rendelkezésére.

A szóbeli feleletben kívánatos a mondanivaló néhány vázlatpontban történő megfogalmazása, ezt követően annak részletes kifejtése vagy a szaktanár által megjelölt vázlatpont részletes ismertetése. A vizsgázók a szóbeli vizsgán a következő segédeszközöket használhatják: Biblia, zsinati dokumentumok, az elemzendő források szövegei.

A szóbeli feleletek értékelése: Az **A** tétel 30 pont, a **B** tétel 20 pont, összesen 50 pont. Az **A** tétel tartalmánál és terjedelménél fogva értelemszerűen a végső osztályzat kialakításában nagyobb hangsúlyt kap.

Emelt szint

Az emelt szintű érettségi vizsgán írásbeli és szóbeli vizsgaformában mutatja be a vizsgázó komplex hittani tudását, összetettebb teológiai kérdések világos megfogalmazási képességét, korszerű bibliai és egegetikai ismereteit, önálló vélemény- és ítéletalkotási készségét.

Az írásbeli vizsgán a magyar nyelv és irodalom tantárgy írásbeli feladataihoz hasonlóan értekező dolgozat műfajában fejt ki a vizsgázó a megadott cím tartalmát. A dolgozat terjedelme minimum 120 sor, lehetőleg ne haladja meg a 140 sort. A szaktanár maximum 70 ponttal minősíti az írásbeli dolgozatot: 40 ponttal minősíti a címben megadott téma szakszerű és alapos kifejtését, tulajdonképpen a hittani tartalom egzakt és a címnek megfelelő bemutatását, 30 ponttal minősíti a dolgozat logikus felépítését, a szakkifejezések használatát, a nyelvi és stilisztikai megformálást. Helyesírási hibákat, stílustalanságot, pongyolaságot tartalmazó dolgozat nem kaphat végső érdemjegyként jeles minősítést.

Az írásbeli vizsgán legalább 2 írásbeli tételtípus közül választhatnak a vizsgázók. Az írásbeli vizsgán a következő segédeszközök használhatók: Biblia, a II. Vatikáni Zsinat dokumentumai.

A szóbeli vizsga témakörei, az **A** és **B** tételek összeállítási lehetőségei és feltételei azonosak a középszintű vizsgáéival.

Az emelt szintű vizsgán különös figyelemmel kell **A** vagy **B** tételben megfogalmazni azokat a témákat, amelyek a középszintű érettségi témaköreiben nem szerepelnek. A tételjavaslatok közül az átfogóbb, tágabb ismeretanyagot és mélyebb értelmezést igénylő tételeket célszerű az emelt szintű vizsgára kiválasztani az **A** és **B** tételek esetében egyaránt.

A szóbeli vizsgán az **A** tétel kifejtésére 15 perc, a **B** tétel kifejtésére 5 perc áll a vizsgázó rendelkezésére.

A szóbeli tételeket összesen 80 ponttal minősíti a szaktanár: 60 ponttal az **A** tételt, 20 ponttal a **B** tételt. A végső érdemjegyet az írásbeli dolgozat és a szóbeli pontszámok összesítése után alakul ki.

II. RÉSZLETES TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

KÖZÉPSZINT

Témakörök/Kompetenciák	Követelmények
I. Biblia	
ÓSZÖVETSÉG	
1. Az Ószövetségi üdvtörténet a kezdetektől a próféták aranykoráig	Östörténet: a teremtés, Isten elgondolása a teremtet világról és az emberről; a bűnbeesés, a bűn következményei; az ősatyák istenélménye, meghívása, a nekik adott ígélet, a velük kötött szövetség. Mózes és a mózesi szövetség. A Dávidnak tett messiási ígélet.
2. Ószövetségi üdvtörténet a próféták aranykorától a hellenista korig	Illés, Ámosz és Ozeás próféta. Izajás, a második Izajás, a harmadik Izajás. Jeremiás próféta. Ezékiel próféta. Dániel próféta.
Alapvető ószövetségi bevezetéstudományi ismeretek	Az ószövetségi üdvtörténet fogalma, az ószövetségi kánon, irodalmi műfajok az Ószövetségben, az Ószövetség szövegtanúi és fordításai, a prófétafogalom és a próféta irodalom jellemzése, a bölcsességi és a lírai irodalom, a zsoltárok fogalma és műfaja.
Kompetenciák	
Szövegértelmezés	Ószövetségi szöveg alapvető mondanivalójának, üzenetének értelmezése, kifejtése.
Esetelemzés	A bibliai szövegek mondanivalójának aktualizálása a ma keresztényének életére. Véleményének indoklása, állásfoglalásának megalapozása.
ÚJSZÖVETSÉG	
3. Krisztus misztériuma az evangéliumok alapján	A gyermekségtörténetek értelmezése, Jézus tanítása, Jézus tettei (csodák), Jézus halála és feltámadása, a Szentlélek eljövetele
4. Az apostolok kora az Újszövetség fényében	Az ősegyház élete, a misszió, az első apostoli zsinat. Péter apostol tanítása az Ap.Csel. és a Péter-levelek alapján. Pál apostol megtérése és missziós útjai. János és Jakab apostol tanítása a leveleikben.
Alapvető újszövetségi bevezetéstudományi ismeretek	Az Újszövetségi üdvtörténet fogalma, az újszövetségi kánon, irodalmi műfajok az újszövetségi Szentírásban, újszövetségi szövegtanúk és fordítások. Az evangéliumok keletkezéstörténete. Az Ap.Csel. keletkezéstörténete és műfajai. Péter apostol leveleinek keletkezéstörténete. Jakab és János apostol leveleinek keletkezéstörténete.
Kompetenciák	
Szövegértelmezés	Újszövetségi szöveg alapvető mondanivalójának, üzenetének értelmezése, kifejtése
Esetelemzés	Az újszövetségi szövegek mondanivalójának aktualizálása a ma keresztényének életére. Véleményének indoklása, állásfoglalásának megalapozása.
II. Egyháztörténelem	
5. Az egyház ókora és középkora	Az egyház történelmének kezdete, a keresztényüldözés kora. Egyetemes zsinatok az ókorban. A szerzetesség kialakulása a remetéktől Asszisi Szent Ferencig. A keleti (ortodox) egyház története. Szent István és az Árpád-házi szentek Jézus evangéliumának szolgálatában. Az egyház történelme mint üdvtörténet. Az egyházi állam fogalma. Egy egyházatya és/vagy az egyházmegye védőszentje életének és művének bemutatása. Két ó- vagy középkori pápa bemutatása.

Témakörök/Kompetenciák	Követelmények
6. Az egyház újkora és legújabb kora	A reformáció értékeiben és negatívumaiban rejlő isteni üzenet: forradalom helyett belső megújulás. A Trentói Zsinat a megújulás szolgálatában. Jézus örömhírének hiteles hordozói (néhány kiemelkedő jelentőségi szent életútjának és művének bemutatása). Az egyház története a felvilágosodás korától az I. Vatikáni Zsinatig. A keleti (görög katolikus) rítus jellemzői. Korunk kihívásai és a II. Vatikáni Zsinat. A 20. század egy nagy pápájának bemutatása Az ökumenizmus törekvései a 20. században az ökumenizmusról szóló zsinati nyilatkozat alapján.
Kompetenciák	
Szövegértelmezés	Egyháztörténeti forrás és egyházi dokumentumok elemzése, értelmezése.
Esetelemzés	Az egyháztörténeti események értelmezése és összevetése a mai kor problémáival. Az egyház mai helyzetének elemzése.
III. Dogmatika	
7. Ünnepeink liturgiája és dogmatikája (Krisztus megváltó tevékenysége, Mariológia) (A görög szertartású tanulók saját liturgikus hagyományuk alapján mutatják be a dogmatikai tanítást.)	A teremtés, a bűnbeesés és az ígélet dogmatikája – az Advent liturgiája. A megtestesülés dogmatikája (Karácsony). A megváltás és a halálón túli lét dogmatikája (Húsvéti ünnepkör). A Szentlélekről szóló dogmatikai tanítás (Pünkösd). Az üdvtörténet, a misztérium, a liturgia és a misztériumokat értelmező dogmatika fogalma. A Mária-dogmák krisztológiai mondanivalója. A Lélek ajándékai – a karizmák.
8. Az Eukarisztia és a szentségek (A görög szertartású tanulók saját liturgikus hagyományuk alapján mutatják be a dogmatikai tanítást.)	A szentmise liturgiája mint az üdvtörténet valamennyi misztériumának emlékezte és megjelenítője. A szentség fogalma. A kegyelem fogalma. A keresztség és a bérmlás szentségének liturgiája és dogmatikája. A kiengesztelődés és a betegek kenetének liturgiája és dogmatikája. A házasság és a papi rend szentségének liturgiája és dogmatikája. A legfontosabb liturgikus jelképek. A szentek tiszteletének dogmatikája. A szentelmények liturgiája és dogmatikája. Az imádság dogmatikája. A szentmisén kívüli igeliturgia dogmatikája.
Kompetenciák	
Esetelemzés	A keresztyén életgyakorlat örömei, nehézségei. Állásfoglalás, a vélemény indoklása.
IV. A keresztyén erkölcsi élet	
9. Az ember erkölcsi lény	Az ószövetségi ember üdvtapasztalata saját erkölcsi mivoltáról. Jézus tanítása az ember erkölcsi mivoltáról és feladatáról. Az ember erkölcsi mivolta az egyház tanításában. A törvény az ószövetségi üdvtörténetben. A Jézusban beteljesedett ószövetségi törvény. Az üdvtörténeti erkölcsstan fogalma. A törvény fogalma és fajtái az erkölcssteológiában. A teológiai erények.
10. Az erkölcsi halál és az erkölcsi feltámadás	A bűn és következménye az ó- és újszövetségi Szentírás alapján. A bűn következménye az egyház teológiai tanításában. Az erkölcsi feltámadás reménye az Ószövetségben, ténye és alapja az Újszövetségben. Az erkölcsi feltámadás az egyház tanításában és gyakorlatában. A születéssel kapcsolatos erkölcsi problémák. A szexualitással kapcsolatos erkölcsi problémák. A házassággal kapcsolatos erkölcsi problémák. A halállal kapcsolatos erkölcsi problémák.

Témakörök/Kompetenciák	Követelmények
Kompetenciák	
Esetelemzés	Erkölcsei kérdések, mai erkölcsi problémák elemzése, állásfoglalás, a vélemény indoklása.
V. Vallás – világvallások	
11. A vallás és a Krisztus-esemény bizonyossága	A vallás fogalma és lehetősége a katolikus egyház önértelmezésében. A kereszténység előtti keleti vallások: hinduizmus, buddhizmus. A kinyilatkoztatásból merítő vallások: zsidó vallás, iszlám. Jézus történetisége pogány és zsidó források alapján. Jézus feltámadásának igazolhatósága. A vallásfilozófia fogalma. Az üdvtörténet apológiájának fogalma. Isten létének bölcséleti bizonyítása. A vallásszabadságról szóló zsinati nyilatkozat ismertetése. A nem keresztény vallásokról szóló zsinati nyilatkozat ismertetése. Mai vallási áramlatok.
12. Az egyház és a kinyilatkoztatás	Az egyház jézusi eredetének ténye és szükséges volta az újszövetségi iratok alapján. Az egyház négy ismertetőjegye (egy, szent, katolikus és apostoli) és szükséges volta. Az egyház fogalma a katolikus egyház önértelmezése alapján. Az egyház őszövetségi gyökerei. Az egyház és a pápa tévedhetetlenségének fogalma. A kinyilatkoztatás és a sugalmazás fogalma. A hit és a cselekvés összefüggése. A hit mint ésszerű engedelmesség.
Kompetenciák	
Esetelemzés	A vallásos élet értékének, az egyházhűségnek bemutatása, értelmezése. A missziós tevékenység fontossága. Mások megértésének, tiszteletének, elfogadásának alapja a krisztusi szeretet. Állásfoglalás, a vélemény indoklása.

EMELT SZINT

Témakörök/Kompetenciák	Követelmények
I. Biblia	
ÓSZÖVETSÉG	
2. Az Ószövetségi üdvtörténet a kezdetektől a próféták aranykoráig	Őstörténet: a teremtés, Isten elgondolása a teremtett világról és az emberről; a bűnbeesés, a bűn következményei; az ősatyák istenélménye, meghívása, a nekik adott ígéret, a velük kötött szövetség. Mózes és a mózesi szövetség. A Dávidnak tett messiási ígéret.
3. Ószövetségi üdvtörténet a próféták aranykorától a hellenista korig	Illés, Ámosz és Ozeás próféta. Izajás, a második Izajás, a harmadik Izajás. Jeremiás próféta. Ezékiel próféta. Dániel próféta.
Alapvető ószövetségi bevezetéstudományi ismeretek	Az ószövetségi üdvtörténet fogalma, az ószövetségi kánon, irodalmi műfajok az Ószövetségben, az Ószövetség szövegtanúi és fordításai, a prófétafogalom és a prófétai irodalom jellemzése, a bölcsességi és a lírai irodalom, a zsoltárok fogalma és műfaja. <i>A mózesi könyvek keletkezéstörténete. A Tóra. Az épületes irodalom fogalma (Jónás, Tóbiás, Eszter, Judit könyve. A Makkabeus-könyvek történelemszemlélete.</i>
Kompetenciák	
Szövegértelmezés	Ószövetségi szöveg alapvető mondanivalójának, üzenetének értelmezése, kifejtése.

Témakörök/Kompetenciák	Követelmények
Esetelemzés	A bibliai szövegek mondanivalójának aktualizálása a ma keresztényének életére. Véleményének indoklása, állásfoglalásának megalapozása.
ÚJSZÖVETSÉG	
4. Krisztus misztériuma az evangéliumok alapján	A gyermekségtörténetek értelmezése, Jézus tanítása, Jézus tettei (csodák), Jézus halála és feltámadása, a Szentlélek eljövetele
5. Az apostolok kora az Újszövetség fényében	Az ősegyház élete, a misszió, az első apostoli zsinat. Péter apostol tanítása az Ap.Csel. és a Péter-levelek alapján. Pál apostol megtérése és missziós útjai. <i>Pál apostol tanítása.</i> János és Jakab apostol tanítása a leveleikben.
Alapvető újszövetségi bevezetéstudományi ismeretek	Az Újszövetségi üdvtörténet fogalma, az újszövetségi kánon, irodalmi műfajok az újszövetségi Szentírásban, újszövetségi szövegtanúk és fordítások. Az evangéliumok keletkezéstörténete. Az Ap. Csel. keletkezéstörténete és műfajai <i>Pál apostol Rómaiakhoz és Korintusiakhoz írt leveleinek keletkezéstörténete.</i> Péter apostol leveleinek keletkezéstörténete. Jakab és János apostol leveleinek keletkezéstörténete. <i>Az Apokalipszis keletkezéstörténete és műfaji kérdései.</i>
Kompetenciák	
Szövegértelmezés	Újszövetségi szöveg alapvető mondanivalójának, üzenetének értelmezése, kifejtése.
Esetelemzés	Az újszövetségi szövegek mondanivalójának aktualizálása a ma keresztényének életére. Véleményének indoklása, állásfoglalásának megalapozása.
II. Egyháztörténelem	
6. Az egyház ókora és középkora	Az egyház történelmének kezdete, a keresztényüldözés kora. Egyetemes zsinatok az ókorban. A szerzetesség kialakulása a remetéktől Assiszi Szent Ferencig. A keleti (ortodox) egyház történelme. <i>Az egyházszakadás, keresztes hadjáratok, inkvizíció.</i> <i>A keleti (ortodox) egyház sajátosságainak bemutatása.</i> Szent István és az Árpád-házi szentek Jézus evangéliumának szolgálatában. Az egyház történelme mint üdvtörténet. Az egyházi állam fogalma. Egy egyházatya és/vagy az egyházmegye védőszentje életének és művének bemutatása. Két ó- vagy középkori pápa bemutatása. <i>A skolasztika és a misztika fogalma.</i>
7. Az egyház újkora és legújabb kora	A reformáció értékeiben és negatívumaiban rejlő isteni üzenet: forradalom helyett belső megújulás. A Trentói Zsinat a megújulás szolgálatában. Jézus örömhírének hiteles hordozói (néhány kiemelkedő jelentőségi szent életútjának és művének bemutatása). Az egyház története a felvilágosodás korától az I. Vatikáni Zsinatig. A keleti (görög katolikus) rítus jellemzői. <i>A 19. vagy a 20. század egy jelentős szentjének bemutatása.</i> <i>A újkori missziók jelentősége az e ház életében.</i> <i>A szociális enciklikák jelentősége.</i> Korunk kihívásai és a II. Vatikáni Zsinat. A 20. század egy nagy pápájának bemutatása Az ökumenizmus törekvései a 20. században az ökumenizmusról szóló zsinati nyilatkozat alapján.

Témakörök/Kompetenciák	Követelmények
Kompetenciák	
Szövegértelmezés	Egyháztörténeti forrás és egyházi dokumentumok elemzése, értelmezése.
Esetelemzés	Az egyháztörténeti események értelmezése és összevetése a mai kor problémáival. Az egyház mai helyzetének elemzése. <i>Az egyház megoldási kísérletei a szociális problémákra.</i>
III. Dogmatika	
7. Ünnepeink liturgiája és dogmatikája (Krisztus megváltó tevékenysége, Mariológia) (A görög szertartású tanulók saját liturgikus hagyományuk alapján mutatják be a dogmatikai tanítást.)	A teremtés, a bűnbeesés és az ígélet dogmatikája – az Advent liturgiája. A megtestesülés dogmatikája (Karácsony). A megváltás és a halálon túli lét dogmatikája (Húsvéti ünnepkör). A Szentlélekről szóló dogmatika tanítás (Pünkösöd). Az üdv történet, a misztérium, a liturgia és a misztériumokat értelmező dogmatika fogalma. A Mária-dogmák krisztológiai mondanivalója. A Lélek ajándékai – a karizmák.
8. Az Eukarisztia és a szentségek (A görög szertartású tanulók saját liturgikus hagyományuk alapján mutatják be a dogmatikai tanítást.)	<i>A Szentháromság ünnepe – a Szentháromság dogmatikája.</i> A szentmise liturgiája mint az üdv történet valamennyi misztériumának emlékezte és megjelenítője. A szentség fogalma. A kegyelem fogalma. A keresztség és a bérmlás szentségének liturgiája és dogmatikája. A kiengesztelődés és a betegek kenetének liturgiája és dogmatikája. A házasság és a papi rend szentségének liturgiája és dogmatikája. A legfontosabb liturgikus jelképek. A szentek tiszteletének dogmatikája. A szentelmények liturgiája és dogmatikája. Az imádság dogmatikája. A szentmisén kívüli igeliturgia dogmatikája. <i>A teremtés és az evolúció összeegyeztethetőségének kérdése.</i>
Kompetenciák	
Esetelemzés	A keresztény életgyakorlat örömei, nehézségei. <i>A tudomány és a vallás kapcsolata.</i> Állásfoglalás, a vélemény indoklása.
IV. A keresztény erkölcsi élet	
9. Az ember erkölcsi lény	Az ószövetségi ember üdv tapasztalata saját erkölcsi mivoltáról. Jézus tanítása az ember erkölcsi mivoltáról és feladatáról. Az ember erkölcsi mivolta az egyház tanításában. A törvény az ószövetségi üdv történetben. A Jézusban beteljesedett ószövetségi törvény. Az üdv történeti erkölcs tan fogalma. A törvény fogalma és fajtái az erkölcs teológiában. A teológiai erények. <i>Az egyházi törvénykönyv mint az erkölcsös élet útmutatója.</i>
10. Az erkölcsi halál és az erkölcsi feltámadás	A bűn és következménye az ó- és újszövetségi Szentírás alapján. A bűn következménye az egyház teológiai tanításában. Az erkölcsi feltámadás reménye az Ószövetségben, ténye és alapja az Újszövetségben. Az erkölcsi feltámadás az egyház tanításában és gyakorlatában. <i>Úton a belső ember feltámadása felé az Ószövetség tapasztalata, az Újszövetség és az egyház tanítása alapján.</i> A születéssel kapcsolatos erkölcsi problémák. A szexualitással kapcsolatos erkölcsi problémák. A házassággal kapcsolatos erkölcsi problémák. A halállal kapcsolatos erkölcsi problémák. <i>A társadalmi léttel kapcsolatos erkölcsi problémák.</i>
Kompetenciák	
Esetelemzés	Erkölcsi kérdések, mai erkölcsi problémák elemzése, állásfoglalás, a vélemény indoklása.

Témakörök/Kompetenciák	Követelmények
V. Vallás – világvallások	
11. A vallás és a Krisztus-esemény bizonyossága	A vallás fogalma és lehetősége a katolikus egyház önértelmezésében. A kereszténység előtti keleti vallások: hinduizmus, buddhizmus, konfucianizmus, taoizmus, sintoizmus. A kinyilatkoztatásból merítő vallások: zsidó vallás, iszlám. Jézus történetisége pogány és zsidó források alapján. A Krisztus-esemény történetileg igazolható oldala az újszövetségi könyvek alapján. Jézus feltámadásának igazolhatósága. A vallásfilozófia fogalma. Az üdvtörténet apológiájának fogalma. Isten létének bölcséleti bizonyítása. A vallásszabadságról szóló zsinati nyilatkozat ismertetése. A nem keresztény vallásokról szóló zsinati nyilatkozat ismertetése. Mai vallási áramlatok. <i>Alternatív vallási mozgalmak, ezek kialakulásának lehetséges okai.</i>
12. Az egyház és a kinyilatkoztatás	Az egyház jézusi eredetének ténye és szükséges volta az új szövetségi iratok alapján. Az egyház négy ismertetőjegye (egy, szent, katolikus és apostoli) és szükséges volta. Az egyház fogalma a katolikus egyház önértelmezése alapján. <i>Az ószövetségi kinyilatkoztatás ténye.</i> Az egyház ószövetségi gyökerei. <i>Jézus mint a hitet eredményező és feltételező kinyilatkoztatás.</i> Az egyház és a pápa tévedhetetlenségének fogalma. A kinyilatkoztatás és a sugalmazás fogalma. A hit és a cselekvés összefüggése. A hit mint ésszerű engedelmesség.
Kompetenciák	
Esetelemzés	A vallásos élet értékének, az egyházhűségnek bemutatása, értelmezése. A missziós tevékenység fontossága. <i>Különbségtétel ökumené és szinkretizmus között.</i> Mások megértésének, tiszteletének, elfogadásának alapja a krisztusi szeretet. Állásfoglalás, a vélemény indoklása.

A REFORMÁTUS HITTAN ÉRETTSÉGI VIZSGA RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEI

I. VIZSGALEÍRÁS

I.1. Középszint

A VIZSGA SZERKEZETE

A hit- és erkölcstan középszintű érettségi vizsgája csak szóbeli vizsgarészből áll. A szóbeli vizsga a 30 perces felkészülési időt követően 15 perc időtartamú. A vizsga szerkezetét az alábbi táblázat összegzi:

Szóbeli vizsga	
A tétel [10 perc]	B tétel [5 perc]
50 pont	

A középszintű érettségi vizsga anyaga 13 témakörből áll, ezekből állít össze a szaktanár 20 érettségi tételt. A szaktanár szabad választása szerint a számára jelentősebb, hangsúlyosabb témakörökből 2-2 tételt fogalmazhat meg.

Az érettségi tételek A és B részből tevődnek össze. Az A tételek egy-egy témakör átfogó anyagából jelölnek ki egy-egy témát, amelyekben a vizsgázó bemutatja alapvető hit- és erkölcstani ismereteit, rendszerezési képességei, és hit- és erkölcstani tudásának alkalmazását. A B tételek a 13 témakörhöz szorosan kapcsolódó fogalmakat, rövidebb témákat, ó- és újszövetségi bevezetés-tudományi, valamint liturgikus ismereteket, forrás- és dokumentumelemzési, illetőleg értelmezési feladatokat, korunk etikai problémáinak bemutatását kívánja meg a vizsgázótól. A szaktanár az A tételhez mindig más témakörből illeszt B tételt.

A szóbeli vizsgán az A tétel kifejtésére 10 perc, a B tétel kifejtésére 5 perc áll a vizsgázó rendelkezésére.

A szóbeli feleletben kívánatos a mondanivaló néhány vázlatpontban történő megfogalmazása, ezt követően annak részletes kifejtése vagy a szaktanár által megjelölt vázlatpont részletes ismertetése. A vizsgázók a szóbeli vizsgán a következő segédeszközöket használhatják: Biblia, Református énekeskönyv, bibliai atlaszok, az elemzendő források szövegei.

A szóbeli vizsga értékelése

Az A és B tétel kifejtését a vizsgabizottság együttesen értékeli. A vizsgázó a feleletére egy összegző pontszámot [maximum 50 pont] kap. A vizsgázó szóbeli vizsgateljesítményének értékelése a következő általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

Az A és B tétel szóbeli kifejtésének értékelési kritériumai	Pontérték
Tartalom – témataartás – a téma bemutatásában érvényesülő bibliaismereti, egyháztörténeti, etikai, dogmatikai illetve kulturális tájékozottság, tárgyi tudás – megfelelő szó- és fogalomhasználat – gondolatgazdagság, problémaérzékenység – a témának megfelelő memoriter szöveghű és tartalmi szempontból indokolt előadása	30 pont
Előadásmód, meggyőző erő – a témának megfelelő világos felépítés – logikus érvelés – világos nyelvi forma – lényegkiemelés, rendszerezés	20 pont

Az A tétel tartalmánál és terjedelménél fogva értelemszerűen a részpontszámok kialakításában nagyobb hangsúlyt kap. Az összpontszám osztályozattá alakítása a jogszabályoknak megfelelően történik.

I.2. Emelt szint

A VIZSGA SZERKEZETE

A hit- és erkölcstan emelt szintű érettségi vizsgája írásbeli és szóbeli vizsgarészből tevődik össze. Az írásbeli vizsgán 180 perc áll a vizsgázó rendelkezésére a feladatok megoldására. A szóbeli vizsga a 30 perces felkészülési időt követően 15-20 perc időtartamú. A vizsga szerkezetét az alábbi táblázat összegzi.

Írásbeli vizsga 180 perc		Szóbeli vizsga 15-20 perc	
Tartalom	Forma	A tétel	B tétel
70 pont	30 pont	50 pont	

Az emelt szintű érettségi vizsgán írásbeli és szóbeli vizsgaformában mutatja be a vizsgázó komplex hit- és erkölcsi tudását, összetettebb teológiai kérdések világos megfogalmazási képességét, korszerű bibliai és egyházi ismereteit, önálló vélemény- és ítéletalkotási készségét.

Az írásbeli vizsgán értekező dolgozat műfajában fejti ki a vizsgázó a megadott cím tartalmát. A dolgozat terjedelme 120-140 sor. A javító tanár 2 pontszámmal minősíti az írásbeli dolgozatot. Az első pontszám [maximum 70 pont] minősíti a címben megadott téma szakszerű és alapos kifejtését, tulajdonképpen a hit- és erkölcsi tartalom egzakt és a címnek megfelelő bemutatását. A második pontszám [maximum 30 pont] minősíti a dolgozat logikus felépítését, a szakkifejezések használatát, a nyelvi és stilisztikai megformálását.

Az írásbeli vizsgán legalább 2 írásbeli tétele cím közül választhatnak a vizsgázók. Az írásbeli vizsgán a következő segédeszközök használhatók: Biblia, Heidelbergi Káté, Második Helvét Hitvallás, Református énekeskönyv.

A szóbeli vizsga témakörei, az A és B tételek összeállítási lehetőségei és feltételei azonosak a középszintű vizsgáéival, azzal a különbséggel, hogy az emelt szintű érettségi során az érettségi vizsga anyaga 17 témakörből áll. Az emelt szintű érettségi vizsga tartalmi követelményrendszere magukban foglalja a középszintű vizsga követelményeit. (A táblázatban az emelt szintű vizsga követelményei oszlop csak a többletet fogalmazza meg.)

Az emelt szintű vizsgán különös figyelemmel kell A vagy B tételben megfogalmazni azokat a témákat, amelyek a középszintű érettségi témaköreiben nem szerepelnek. A tételjavaslatok közül az átfogóbb, tágabb ismeretanyagot és mélyebb értelmezést igénylő tételeket célszerű az emelt szintű vizsgára kiválasztani az A és B tételek esetében egyaránt.

Az szóbeli vizsgán az A tétel kifejtésére 15 perc, a B tétel kifejtésére 5 perc áll a vizsgázó rendelkezésére.

A szóbeli tételek értékelésére adható összpontszám 50 pont. Az értékelésnél a középszintű vizsga szempontjait kell alkalmazni. A végső érdemjegyet az írásbeli vizsgarész (100 pont) és a szóbeli vizsgarész (50 pont) értékelése alapján alakítja ki a szaktanár a jogszabályban meghatározottak szerint.

II. TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

Követelmények		
Témakörök	Középszint	Emelt szint
I. Bibliaismeret		
1. Ószövetség	Östörténet: A teremtés, az ember teremtése, proto-evangélium, bűnesetek, az özönvíz; Ősatyák története: Ábrahám, Izsák, Jákób, József; A választott nép történetének főbb szakaszai, fontos eseményei: Mózes elhívása, kivonulás Egyiptomból, szövetségekötés, honfoglalás, bírák kora: Sámson, Gedeon, Jefe, Sámuel, Debora, Saul-Dávid-Sámon királysága; Illés és Elizeus próféta, babiloni fogság, hazatérés a fogságból; Jézusra vonatkozó próféciák, azok keletkezési körülményei, messiási várakozás: Ézsaiás, Jeremiás, Dániel, Mikeás, Haggeus, Zakariás	Leviticus: léviták, papok, áldozatok az Ószövetségben; Numeri: A 40 éves pusztai vándorlás oka és következményei. Bálám története; Deuteronomium: Izráel kiválasztásának „indoklása”. A nagy törvények és hétköznapi értelmezésük példái; Az asszír fogság, keveredés és annak következményei
2. Alapvető ószövetségi bevezetés-tudományi ismeretek	A Biblia keletkezése, az ószövetség könyveinek keletkezése és felosztása: történeti, tanító és prófétai,	A Tóra
3. Újszövetség	Jézus Krisztus földi életének eseményei, tanítása: születése, megkeresztelkedése, megkísértése, a tanítványok elhívása, hegyi beszéd, az Isten országáról szóló példázatai, az „én vagyok” mondások, gyógyítási csodái, megváltó áldozata, kereszthalála és feltámadása, mennybemenetele és a missziói parancs; Az apostoli kor: A Szentlélek kitöltetése, a keresztyén egyház születése, Péter és János apostol munkássága, Saulus megtérése, Pál missziói útjai; Apostoli kor a levelekben: Róma, Korinthus I-II., Filippi, Timóteus I-II., Jakab	Keresztelő János élete és munkássága; Lukács evangéliumának saját anyaga; Találkozások az evangéliumokban: Nikodémus, samáriai asszony; A nagy hét eseményei a négy evangélium összefüggésében; Galata, Efezus, Filemon, János I.; A jelenések könyve és az apokaliptika
4. Alapvető újszövetségi bevezetés-tudományi ismeretek	Az evangéliumok keletkezésének története és célja, párhuzamok és eltérések, ezek okai; Az újszövetségi levelek felosztása: páli levelek: tanító és pásztori; egyetemes	Az apostolok cselekedetei; A szinoptikus evangéliumok
5. Kortörténeti ismeretek	Jézus és az apostolok korának történeti háttere: az intertestamentális kor	A palestinai zsidóság vallási élete, vallási mozgalmak, irányzatok: farizeus, esszénus, szadduceus, zélóta

Követelmények		
Témakörök	Középszint	Emelt szint
II. Egyháztörténet		
6. Krisztus egyházának története	A Szentlélek munkájáról szóló bibliai tanítás; Az egyház történelmének kezdetei, fontos fordulópontjai: Pünkösdi eseményei, a keresztyén egyház születése, őskeresztyénség, az istentisztelet liturgiája, ókatolicizmus, keresztyénüldözések, a keresztyénség, mint államvallás; Szerzetesrendek kialakulása Keleten és Nyugaton; Keresztes háborúk, avignoni fogság; Eretnekmozgalmak és az inkvizíció; Előreformációs törekvések: Wyclif és Husz; A reformáció német és svájci ága; Az ellenreformáció Európában, a jezsuita rend; A protestáns ortodoxia és a pietizmus; A puritanizmus; Az ökumenikus mozgalmak kezdetei; A katolicizmus és a protestantizmus a XX. században; Kiemelkedő egyháztörténeti személyiségek példák Krisztus elkötelezett követésére: Augustinus, I. István, Assisi Ferenc, Luther Márton, Zwingli Ulrich, Kálvin János	Nyugat és Kelet eltérő fejlődése, a nagy egyházszakadás; Keleti és nyugati nagy egyházatyák, a korai keresztyénség dogmái; A felvilágosodás, egyházellenes irányzatok Albert Schweitzer Dietrich Bonhoeffer Teréz anya
7. A saját felekezet története	A saját felekezet kialakulása, annak okai, történetének fontos pontjai: A reformáció tanainak elterjedése Magyarországon; Kiemelkedő személyiségei: Dévai Bíró Mátyás, Sztárai Mihály Szegedi Kis István, Kálmáncsehi Sánta Márton, Huszár Gál; A reformáció és a művelődés összekapcsolódása: Méliusz Juhász Péter, Dávid Ferenc, Károli Gáspár, Szenci Molnár Albert; A bécsi békétől a szatmári békéig (Bocskai István) – a Habsburg udvar valláspolitikája: 1606-1711: ellenreformáció, a gyászévtized, gályarab prédikátorok; Az erdélyi fejedelemség valláspolitikája: 1571-1690. Bethlen Gábor, I. Rákóczi György, Lorántffy Zsuzsánna; Csendes ellenreformáció: A magyar protestantizmus helyzete III. Károly és Mária Terézia uralkodása idején; II. József valláspolitikája, a Türelmi Rendelet; A két világháború közötti egyház története: Makkai Sándor, Baltazár Dezső, Ravasz László, Révész Imre; Állam és egyház viszonya a II. világháború után: Egyezmény 1948, államosítások; Bereczky Albert, Pap László, Ordass Lajos	Magyarországi hitvallások, zsinatok, kánonok, teológiák A debreceni alkotmányozó zsinat 1881.; A belmisszió irányzatai és főbb képviselői: Szabó Aladár, Balogh Ferenc, Kiss Ferenc; A szolgáló egyház teológiája

Követelmények		
Témakörök	Középszint	Emelt szint
III. Dogmatika		
8. Az egyház tanítása	A keresztyén egyház tanításának alapvető tételei: Isten megismerése, a kijelentés (Istenérvek); Különös kijelentés, az Ige hármassága reformátori felfogásban; Az ember Isten szövetségében; Evangélium a törvényben; A keresztyén hit; Egyetemes hitvallások; Istenről, mint Szentháromságról; A teremtő, Mindenható Atya; Az isteni gondviselés; Jézus Krisztus személye és titka; Jézus Krisztus prófétai, főpapi és királyi tiszte; A Szentlélek személye és munkája; Az anyaszentegyház; A sákramentumok: keresztség és úrvacsora; Az eljövendő világ és az örök élet; A saját felekezet dogmatikai tanítása: A reformátori gondolkodás jellegzetességei: solus Christus, sola gratia, sola fide, sola Scriptura; Az üdvtörténet alapigazságainak vizsgálata, Isten mindnyájunkat egyé tesz Krisztusban: ökumenikus mozgalmak, a II. vatikáni zsinat	A kegyelmi kiválasztás tanítása A látható és láthatatlan egyház A felekezetek kialakulása, a hitvédelem alapjai, a XIX-XX. századi uniótörekvések
IV. Az egyházi esztendő		
9. Ünnepek, ünnepi időszakok	Az egyházi esztendő ünnepei, ünnepi időszakai, a saját felekezet ünnepei, az ünnepek gyökerei, jelentősége: Advent, karácsony, böjt, virágvasárnap, nagypéntek, húsvét, áldozócsütörtök, pünkösd, újkenyér, újbor, október 31, a reformáció emléknapja; Az ünnepek liturgiája; A református istentisztelet és kegyesség	Liturgikus szövegek: a református istentisztelet foglmainak ismerete, apostoli köszöntés, előfohász, lekió, textus, a sákramentumok szerzetési igéi, a kazuálék vonatkozó szövegei

Követelmények		
Témakörök	Középszint	Emelt szint
V. A keresztyén erkölcsi élet – etika		
10. A keresztyénség erkölcsi tanítása	Az ószövetségi és a jézusi etika: Az ember feladata a világban, felelősségünk a teremtett világ, az élet védelme és embertársaink iránt: Erkölc, erkölcsi döntés, etika fogalma; Az erkölcs keresztyén megítélése a bűn és kegyelem fényében; Kicsoda az ember? A törvény átka és haszna; A belső törvény: a lelkiismeret; Szabadság és rend; A keresztyén etika normái a családi élet, munka és társadalmi élet területén A Tízparancsolat etikai üzenete: más istenek, az Egy és kiábrázolhatatlan Isten tisztelete, Isten nevével élni és visszaélni, az idő rendje, ünnepek és hétköznapiak, a munka és pihenés, a teremtett világ nyugalma, ökológiai etika, kultúra, civilizáció, technika, szülők, gyermekek, szerelem, házasság, válás, szexualitás, család, nemzedékek, szülőföld, haza; Az élet védelme: szenvedélybetegségek, abortusz, eutanázia, géntechnológia, öngyilkosság, halálbüntetés; Keresztyén ember a gyülekezetben és a társadalomban	Az élet transzcendens megalapozásának igénye A keresztyén diakónia hétköznapi megélési formái; Hivatás, munka, tulajdon; A média szerepe életünkben, a manipuláció veszélye; Tolerancia és megalkuvás
VI. Világvallások		
11. A nagy világvallások alapvető gondolatai	A vallás fogalma; A történelmi Isten-kinyilatkoztatás vallásai: a zsidó vallás, az iszlám, a keresztyénség; Az örök világtörvény vallásai: hinduizmus, buddhizmus stb.; Mai vallási áramlatok	
12. Mai vallási áramlatok		Konfucianizmus, taoizmus, sintoizmus, keresztyén kiségyházak, szekták, pszichovallások; Különbség ökumené és szinkretizmus között

Követelmények		
Témakörök	Középszint	Emelt szint
VII. Egyházismeret		
13. A saját egyház mai élete		A MRE jelképei, címere, hitvallásai: II. Helvét Hitvallás, Heidelbergi Káté; Az egyház felépítése, egyházközség, egyházmegye, egyházkerület, Zsinat; Főbb szolgálati területei: misszió, diakónia
14. Egyházzene		Az egyház énekkincsének jellemző, kiemelkedő darabjainak ismerete: 23, 25, 32, 42, 65, 66, 77, 84, 89, 90, 130, 134, 135, 150, 164, 165, 167, 225, 264, 274, 312, 315, 316, 326, 341, 373, 390, 460, 463.
15. A szűkebb közösség		A gyülekezet, az egyházi iskola története, mai élete

Követelmények		
Témakörök	Középszint	Emelt szint
VIII. Kompetenciák		
16. Szövegértelmezés	Bibliai szöveg alapvető mondanivalójának, üzenetének kifejtése; Egyháztörténeti forrás és egyházi dokumentum elemzése; Hitvallási irat részletének értelmezése a dogmatikai ismeretek birtokában	
17. Esetelemzés	Etikai kérdések, mai problémák elemzése, állásfoglalás, a vélemény indoklása	

CIGÁNY KISEBBSÉGI NÉPISMERET ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

1. Történeti ismeretek

A roma közösség történetére vonatkozó írott, képi vagy elektronikus források ismerete és felhasználása.

A kapott forrásrészletek, sajtóból vett publicisztika, képi és hangzó történeti források és elektronikus ismerethordozók valamint személyes tapasztalatok alapján kisebbségpolitikai problémák minél pontosabb megfogalmazása, múlt és jelen közötti párhuzam megvonása.

2. Néprajzi ismeretek

Múzeumokból, néprajzi gyűjteményekből, illetve egyéb forrásokból (család, rokonság, helyi roma közösség) információk gyűjtése, ezek felhasználásával a roma közösség hétköznapijainak és ünnepeinek megismerése.

A tárgyi és a szellemi néprajzi hagyaték felhasználása segítségével a roma közösség életének bemutatása.

3. Földrajzi ismeretek

A roma közösség tagjai által lakott települési területeken a földrajzi adottságok, az életviszonyok és a gazdasági kapcsolatok közötti összefüggések felismerése, értelmezése.

Falusi és városi roma közösségek kapcsolatainak és eltérő helyzetének szemléletes bemutatása.

Térképek, történeti, települési, gazdaságföldrajzi és demográfiai adatok kikeresésével, válogatásával és azok felhasználásával egy a roma közösség életére különösen jellemző jelenség sokoldalú bemutatása.

4. Társadalmi kapcsolatok és kötődések

Kérdések megfogalmazása és válaszadás a „Mit jelent ma a magyarországi roma közösség tagjának lenni?” kérdéskörben.

Szociológiai felmérések, publicisztikai részletek válogatásával és felhasználásával az identitásvállalás magatartásformáinak, a kisebbségi egyén és közössége kapcsolatainak bemutatása és értelmezése.

5. Nyelvi ismeretek

A cigány nyelvek kialakulásának bemutatása, a közöttük meglévő lehetséges kapcsolatok felismerése és ismertetése.

Egy hallott cigány nyelvű szöveg megértése, néhány jellegzetességének magyarázata.

6. Zene és tánc kultúra

A roma közösség zene-, ének- és tánc kultúrája néhány jellegzetességének összegyűjtése és bemutatása.

A zene és tánc kultúra kiemelkedő szerepének bemutatása a roma közösség életében.

Műsoros est összeállítása és a válogatás ajánlása magyarázatokkal a leendő közönségnek.

7. Kisebbségpolitikai ismeretek

A kisebbségpolitikai jogszabályi keretek és az intézményrendszer ismerete, a működési mechanizmus elemző bemutatása.

Egy választott helyi cigány önkormányzat vagy egyesület tevékenységének felvázolása, lehetőségeinek feltérképezése, kritikai bemutatása egyéni tapasztalatok és a rendelkezésre álló dokumentumok segítségével.

TÉMAKÖRÖK

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1. Történeti ismeretek		
1.1. A cigányság eredete, vándorlása	Az indiai őshaza elmélete, egyéb elméletek (Perzsia, Egyiptom). A vándorlás kezdete, ben és phen cigányok. A cigány népcsoportok szétválása.	
1.2. A cigányság a középkori és újkori Európában, valamint Magyarországon 1914-ig	A cigányok megjelenése Közép- és Nyugat-Európában a XV. századtól. A fogadtatás, az első cigányellenes intézkedések. A cigányság betelepítése a Kárpát-medencébe. Luxemburgi Zsigmond első oltalomlevele. Mátyás király privilégium levele. A török hódoltság időszaka, cigányok az Erdélyi Fejedelemség területén. Mária Terézia és II. József rendeletei: az összeírás és a letelepítés első kísérlete. Reformkor és a dualizmus időszaka.	A cigányság magyarországi megjelenése a történeti források tükrében. A felvilágosult abszolutizmus korának kísérlete a magyarországi cigányság összeírására és letelepítésére. Az 1893-as első teljes körű cigányösszeírás bemutatása, elemzése. Az 1938-as belügyminiszteri rendelet és következményei.
1.3. A Horthy-korszak és a II. világháború évei Magyarországon	Folyamatos beépülés a társadalomba. Erősödő előítéletek és megkülönböztető intézkedések a Horthy-korszakban. A roma holocaust 1944–45-ben. Cigányrazziák, munkásszázadok, deportálás, áldozatok.	Az iparosítás hatása a magyarországi cigány közösségek életében.
1.4. Változások 1945 után a hazai roma közösség életében	Az asszimiláció-integráció politikája a szocializmus idején. A rendszerváltás alapvető következményei.	Az MSZMP 1961- és 1979-es határozatai. Az 1971-es szociológiai felmérés eredményei.
2. Néprajzi ismeretek		
2.1. A cigányság tárgyi kultúrája	A cigány népviselet, hagyományos öltözetek és a korral változó öltözeti elemek. Hagyományos cigány mesterségek: vályogvetés, kosárfonás, fa- és fémmegmunkálás, lókupec, vásározó zenész. A kézműves tárgyak jellegzetességei.	A vándorláshoz kapcsolódó életmód és szokások jellegzetességei. Az épített környezet sajátosságai. A hagyományos életmód és a modern kor hatásai a cigányság lakáskultúrájában, táplálkozási szokásaiban, életvitelében. A komponálás jellegzetes módjai a cigány képzőművészeti alkotásokban.
2.2. A cigányság szokásrendszere	Lakókörnyezet jellegzetességei, lakásmódok. Az életmód alapvető elemei, életmód és hitélet kapcsolata. A házasság és a gyerek szerepe. A halálhoz kapcsolódó szokások.	
2.3. Cigány mese- és mondavilág	Mesék, balladák, eredetmondák, rigmusok, altatók, mondókák, szájhagyomány.	
2.4. Hagyományápolás és a média	Cigány és magyar nyelvű kiadványok. Írott és elektronikus sajtó. Képzőművészet, naiv alkotások és alkotók Roma művészeti, művelődési csoportok.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3. Földrajzi ismeretek		
3.1. A Magyarországon élő cigány csoportok és térbeli elhelyezkedésük	Magyar cigány (romungro) oláh cigány, beás, szinto cigányok. Településterületeik, létszámuk, szociológiai és gazdasági ismérveik.	Régió vagy kistérség cigány közösségeinek bemutatása településterületeik, létszámuk, anyanyelvük, foglalkozásaik alapján a fejlődés-felzárkózás lehetőségei. A városi és a falusi cigány lakosság életlehetőségeinek eltérése. Foglalkozási és megélhetési stratégiák a XXI. század elején.
3.2. A településföldrajzi viszonyok hatása a cigányság életmódjára	A különböző csoportok gazdaságföldrajzi meghatározottsága megélhetés és foglalkozás alapján.	
3.3. A jövő lehetőségei, kitörési pontok, esélyek	A földrajzi helyzet és a jövő lehetőségeinek kapcsolata.	
4. Társadalmi kapcsolatok és kötődések		
4.1. A cigányság szociológiai ismérvei	A cigányság a korábbi és a mai társadalomtudományi elemzésekben. A cigányság képe a mai szociográfiákban.	Két szociográfia összehasonlítása (az egyik legyen a régebbi a másik a mai helyzettel foglalkozó).
4.2. A közösségi összetartozás tudata és jellemző megnyilvánulási formái	Értékrend, közösséget erősítő szokások, szabályok. Énkép, mikép, a különbözőség tudata. Romani Kris, Patyív. A közösség vezetőinek, védelmező tagjainak szerepe és feladata. Az ünneplés formái.	A közösségi összetartozás tudatának és megnyilvánulási formáinak szerepe a mai roma közösségekben.. Társadalmi differenciálódás, társadalmi hierarchia napjainkban.
4.3. Az egyén helye a cigány közösségekben, a többes kötődés szerepe és hatásai	A közösséget alkotó nők, férfiak és gyerekek kapcsolata, a közösségben elfoglalt helyük, feladataik. Idősek és fiatalok közötti kapcsolatok. Csoport, nagycsalád, család szerepe és ezek változása napjainkban. A roma közösség és a többségi társadalom viszonya.	
5. Nyelvi ismeretek		
5.1. A cigány nyelvek eredete és fejlődése	Nép- és önelnevezés. Indoeurópai nyelvcsalád, nyelvrokonság, különböző hatások a nyelvi fejlődésében.	A cigány nyelvek legősibb gyökerei.
5.2. A cigányság beszélt nyelvei és ezek jellemzői Magyarországon	Beszélt nyelvek, nyelvjáráások a hazai cigányság körében (romani-lovári, beás). A szókincs, két- vagy többnyelvűség.	A beszélt nyelvek kapcsolatai, hasonlóságok és különbségek. Az anyanyelv megőrzésének problematikája, célok és feladatok.
5.3. Írott nyelvi emlékek	Történeti források, nyelvészeti emlékek. Cigányok képe a magyar és a világirodalomban (néhány szerző és mű ismerete).	Egy írott nyelvi emlék elemző bemutatása.
5.4. Szépirodalom	Cigány és magyar nyelvű irodalmi művek, a roma közösség kiemelkedő írói költői.	Egy szabadon választott irodalmi alkotás elemző jellegű bemutatása.
6. Zene és tánc kultúra		
6.1. A cigányság zenéje és tánc kultúrája	A szokások az életmód és a zene kapcsolata. Autentikus zene, pergetők, hallgatók. Népies és modern cigány műzene. Jellemző hangszerek és hangszerpótló eszközök (hegedű, cimbalom, kanál, kanna stb.). Dalok, éneklési és táncszokások.	A modern cigány műzene kialakulása, kapcsolata az ősi zenei hagyományokhoz.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.2. Hagyományok és újdonságok a cigányzenében	Ismert cigányok a zenetörténetben (Bihari János, Dankó Pista stb.). A zenélés mint életforma és megélhetési lehetőség. A zenetörténet néhány cigány motívumokkal, témákkal foglalkozó alkotója és műveik (Liszt Ferenc, Kodály Zoltán, Johann Strauss). Korunk modern műzenéje pl. dzsessz, populáris műzene.	Híres cigányzenekarok repertoárja. Kiemelkedő zenészek és zenekarok napjainkban.
7. Kisebbségpolitikai ismeretek		
7.1. A kisebbségpolitika jogszabályi keretei	Az 1993-as kisebbségekről szóló törvény alapjai. Cigány önkormányzatiság Magyarországon. Ombudsman	Az 1993-as kisebbségi törvény cigányságra vonatkozó részeinek ismertetése. A jogszabályok alkalmazása a mindennapok során. A felmerülő problémák és ezek kezelése.
7.2. Az önkormányzatiság alapjai és gyakorlata	Az önkormányzati törvény. Az önkormányzatok felépítése és működése.	
7.3. Az önkormányzatok, egyesületek, civil szervezetek szerepe a cigány önazonosság fenntartásában	Új oktatási és kulturális kezdeményezések.	
7.4. A jelen társadalmi problémái	A komplex problémakezelés feladatai, lehetőségei (oktatás, munkahelyteremtés, szociális háló).	
8. Szabadon választott témakör	Például egy kiemelkedő helyi roma személyiség életútja. Saját önkormányzat tevékenységének bemutatása. Civil szervezetek, kulturális-művelődési csoportok szerepe a közösségi élet fenntartásában, fejlesztésében.	Európai Unió-távlatok, programok, lehetőségek a magyarországi roma közösség számára.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga középszinten és emelt szinten is írásbeli és szóbeli részből áll.

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Emelt szinten

Emelt szinten az írásbeli vizsgán a vizsgázó feladata egy 600–700 szavas esszé megírása.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Ezekkel összhangban ismeretek megszerzésének, válogatásának képességét, különböző jellegű információkból általános érvényű összefüggések megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz a négy kötelező ismeretcsoporthoz írott, képi, hangzó és elektronikus ismerethordozón lévő aktuális problémákkal kapcsolatos forrásokat, amelyekkel kapcsolatban a jelölt ismeretei és képességei alapján összefüggően kifejti az egyéni véleményét (három megadott címből választva).

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Középszinten

Az írásbeli vizsga témája a tanulmányok alatt elkészített projekt bemutatása és értékelése irányított standard kérdések alapján.

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Értékelés

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható. Amennyiben a jelölt a kritériumok mindegyikét figyelembe véve fogalmazta meg dolgozatát, úgy arra 60 pontot kaphat; az egyéni álláspont kifejtésére pedig 40 pont adható.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga **két kötelező és egy választott** részből áll.

Kötelező ismeretek:

1. Történeti ismeretek **vagy** Kisebbségpolitikai ismeretek
2. Néprajzi ismeretek **vagy** A cigány nyelvekkel kapcsolatos ismeretek

Választható ismeretek:

A vizsgára történő felkészülés utolsó évében egy terület – Történeti ismeretek, Kisebbségpolitikai ismeretek, Néprajzi ismeretek, A cigány nyelvekkel kapcsolatos ismeretek, Földrajzi ismeretek, Társadalmi ismeretek, A cigány etnikai kisebbség épített környezetének ismerete, A cigány etnikai kisebbség ének-, zene- és táncművészetének ismerete – mélyebb megismerése, egy projekt előzetes kidolgozása és annak bemutatása a szóbeli vizsgán.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idő: 30 perc

A vizsgázó felelési ideje:

Középszinten: 15 perc

Emelt szinten: 20 perc

A felkészülés során írott anyagok, alapvető forrásgyűjtemények, CD-k és hangzó és képi anyagok, számítógép áll a jelöltek rendelkezésére.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy előre elkészített projekttervet mutat be a diák legfeljebb 5 percben (emelt szinten 10 perc). Ez után kétszer 5 perc áll rendelkezésére, hogy önállóan kifejtse választhatóan a történeti ismeretek vagy a kisebbségpolitikai ismeretek, illetve a néprajzi ismeretek vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek közül kihúzott tételt. Mindegyik ismeretcsoporthoz 10 tételt kell adni (így tételcsoportonként 2 x 10 tételből húzhat a jelölt), mindegyik tételhez két különböző, de azonos tartalmú forrást kell hozzárendelni. Ügyelni kell arra, hogy a megadott tételek hasonló nehézségűek legyenek, és azokat a használható segédesszközökkel megközelítően ugyanannyi idő alatt lehessen megoldani.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül a projekttervre 30 pont, a másik két ismeretcsoporthoz 10-10 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

A projektterv bemutatása – összesen 30 pont

– Tartalmi gazdagság	5 pont
– A felhasznált ismeretek logikus, áttekinthető csoportosítása	5 pont
– Szemléletesség az előadásban	5 pont
– A projekt kapcsolódása a valóságos helyzetekhez	5 pont
– A projekt tárgyának önálló értelmezése	10 pont

Történeti vagy kisebbségpolitikai ismeretek és néprajzi vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek – összesen 20 pont (kétszer 10 pont)

– A rendelkezésre álló segédanyagokból történő válogatás képessége	2 pont
– A szerzett információk világos és logikus csoportosításának képessége	2 pont
– Az előadás szemléletessége, nyelvi megformáltsága	2 pont
– Egyéni tapasztalatok beépítése a feleletbe, saját vélemény megfogalmazása	4 pont

HORVÁT NÉPISMERET

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Történeti ismeretek

- A vizsgázó ismerje a nemzeti kisebbség történetének alapvető jellemzőit. A népcsoport eredetét, közösséggé formálódásának kezdeteit.
- Tekintse át az ezzel kapcsolatos írásos és íratlan forrásokat, hagyományokat.
- Használja fel a képi, elektronikus forrásokat.
- Ismerje a népcsoportnak a Magyar Királyság társadalmi szervezetében betöltött szerepét.
- Ismerje a közösségi együttélés változásait, mutassa be a jelenkorig érvényes hatásokat.
- Mutassa be az interetnikus kapcsolatokat.
- Tárja fel az anyaország és a hazai kisebbség története közötti összefüggéseket.
- Tárja fel és értelmezze a népcsoport helyi és regionális történetére vonatkozó forrásokat.
- Ismerje a családtörténet kutatásának eredményeit, fogalmazzon meg általános érvényű következtetéseket.
- Legyen képes a kapott forrásrészletek, publicisztikai, képi források és elektronikus ismerethordozók, valamint a személyes tapasztalatok alapján a múlt és a jelen között párhuzamot vonni.

2. Néprajzi ismeretek

- A múzeumokból, néprajzi gyűjteményekből gyűjtsön információkat a horvát nemzetiség hétköznapijainak és ünnepeinek megismeréséhez.
- Ismerje a népcsoport tárgyi hagyatékát. Mutasson be néhány jellegzetes eszközt, a szokásrendszer változását.
- Ismerje a népcsoport családhoz, helyi közösséghez, vallásgyakorláshoz kapcsolódó szokásrendszerét.
- Értelmezze az élő szokás fenntartása és a globalizáció közötti összefüggéseket.
- Vázolja fel jövőstratégiai elképzeléseit.
- Kísérje figyelemmel a szokások, közösségi ünnepek megjelenését az írott és elektronikus médiában.
- Elemezze, hogy milyen szerepet játszik a média a nemzeti kisebbség értékeinek fenntartásában.
- Készítsen projekttervet: 1. a néprajzi hagyaték és család, helyi közösségem. 2. hogyan tehető vonzóvá a hagyományok ápolása? 3. a hagyomány szerepe a nemzeti-etnikai közösségek fenntartásában. 4. a hagyományteremtés eszköztára.

3. Földrajzi ismeretek

- A vizsgázó ismerje a népcsoport hazai településterületeit.
- Mutassa be a földrajzi környezet és a specifikus kisebbségi jegyek kölcsönhatását.
- Értelmezze az életviszonyokat.
- Mutassa be a népcsoport gazdasági kapcsolatait.
- Elemezze a gazdasági fejlődés felgyorsulásának következményeit.
- Ismertesse a jelenkori gazdaságföldrajzi kihívásokat és az azokra adott kisebbségi válaszokat.
- Ismerje a nemzeti kisebbség számára a természeti és gazdaságföldrajzi környezetben adott alternatívákat.
- Mutasson be és értelmezzen egy, a saját tapasztalatok és kutatások alapján készített modellt.

4. Társadalmi ismeretek

- Értelmezze azokat az ismérveket, amelyek meghatározzák a népcsoporthoz tartozók alapvető és nagyobb közösségi kapcsolatait.
- Mutassa be a közösségi funkciókat.
- Esettanulmányok alapján elemezze a közösségi kapcsolatokat.
- Ismerje a horvát kisebbséget erősítő közösségi szerveződések funkcióit, jellemzőit; értelmezze őket.
- Térképezze fel az egyén lehetőségeit, miként tudja megélni a népcsoporthoz való tartozást.

- Ismerje az identitásvállalás jellemző magatartásformáit.
- Elemezze a lehetőségeket esettanulmányok alapján.

5. A horvát kisebbség nyelvével kapcsolatos ismeretek

- Gyűjtse össze azokat a tényezőket, amelyek a népcsoport nyelvére és a használt nyelvi változatokra hatással voltak.
- Mutassa be a tájnyelvnek a közösségi identitás megőrzésében betöltött szerepét.
- A köznyelv, az államnyelv és a tájnyelv összefüggéseinek számbavételével fogalmazza meg következtetéseit.
- Mutassa be a nyelvi változatok jellemzőit az anyanemzettel való összehasonlításban.
- Mutassa be a helyi közösségben használt nyelvi változat néhány jellegzetességét.
- Mutassa be a hazai népcsoport írásos emlékeit.
- Mutasson be egy szabadon választott nyelvi dokumentumot.
- Tolmácsoljon egy választott nyelvjárásban hallott szöveget, vázolja fel az eltéréseket.
- Ismerjen olyan irodalmi műalkotásokat, amelyek központi problematikája a nyelv.

6. A horvát kisebbség épített környezete

- Ismertesse a népcsoport lakóköznyezetét, közösségi célokat szolgáló épületeit.
- Ismertesse az épületek funkcionális jegyeit.
- Ismerje az építészet formai és funkcionális jegyeit, értelmezze azok kapcsolatát.
- Mutassa be a népcsoport építkezési gyakorlatában érvényesülő általános és kölcsönös jegyeket. Elemezze azokat.
- Dolgozzon ki értékmentő programot a lakóhelyén, figyelembe véve a népcsoport sajátosságait és a modernizáció követelményeit.

7. A horvát kisebbség zenéje és tánc kultúrája

- Mutassa be az éneklés, a hangszeres zene és a tánc gyakorlatát a horvát népcsoport körében.
- Adjon történeti áttekintést, vázolja a jelen körülményeit.
- Tervezzon zenés-táncos programot, ismertesse annak lebonyolítását.
- Programjában a hagyományörzés mellett érvényesüljön a jelenkor igényeinek megfelelő szórakoztatás is.

8. Kisebbségpolitikai ismeretek

- Ismertesse a kisebbségpolitikai törvénykezés alakulását és az elmúlt évtizedekre tett hatását.
- Végezzon esettanulmányt a kisebbségi önkormányzat működéséről.
- Vegye számba a pozitív és negatív jellemzőket, vázolja fel működést javító elképzeléseit.
- Ismertesse az önazonosság fenntartását szolgáló programokat, értékelje végrehajtásukat.
- Fogalmazza meg javaslatait az önkormányzati, egyesületi működésre vonatkozóan.
- Tárja fel és értelmezze a népcsoport helyi és regionális történetére vonatkozó forrásokat.
- Ismertesse a családtörténet kutatás eredményeit.
- Fogalmazza meg következtetéseit a nemzet-nemzetiség elsődleges közösség kapcsolatrendszerében.

B) TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

Középszinten kisebb elméleti háttérrel a személyes tapasztalatok, megszerezhető ismeretek felhasználása, míg emelt szinten az átfogóbb összefüggéslátás, az információk, tapasztalatok elvontabb, általánosabb, összetettebb kifejezése a cél. Középszinten a vizsgázó az anyaországgal kapcsolatos ismereteit egy hazai régióval való összefüggésben értelmezi. Emelt szinten a régiók közötti kapcsolatok vizsgálata szervesen illeszkedik az anyaországgal kapcsolatos ismeretekhez.

Témakörök	Példák, követelmények
I. A Budapesten és a főváros környékén élő horvátok – Horvátország	
1. Történeti ismeretek	– A legrégebbi archeológiai leletek: homo neandertalis, vuèedolska golubica. – A horvátok honfoglalása (VII–VIII. sz.). – A horvát királyság: Tomislav és Zvonimir. – Területvesztés a török hódoltság idején. – A nyolc évszázados magyar–horvát államközösség létezése, történelmi jelentősége (Lepa Jelena, Szent László és a zágrábi egyházmegye, Szent István és a zágrábi katedrális, Könyves Kálmán 1102-es biográdi koronázása). – Reformok Mária Terézia és II. József korában. A társadalmi változások előfutára: Maksimilijan Vrhovac, zágrábi püspök. – Az illirizmus kora. Josip Jelaèiæ horvát bán kormányalakítása. A horvát–magyar kiegyezés (1868). Politikai áramlatok, pártok a XX. század elején. Horvátország a II. világháborúban. Jugoszlávia – a szocializmus idõszaka. A „horvát tavasz” A független Horvátország létrejötte (1992).
2. Néprajzi ismeretek	– a tárgyi néprajz jellegzetességei; – népszokások, vallásos élet; – ünnepek: Bartolovo – „Išo je sveti Bartola,/ Nosio je kožicu/ Na svetom ramišcu.” – néprajzkutatók, fafaragók, mesteremberek; – a magyarországi horvátok hetilapja: a Hrvatski glasnik; – a magyarországi horvátok kalendáriuma;
3. Földrajzi ismeretek, turizmus	– Zágráb és környéke; A horvát főváros lakosainak száma: 706 800 fő (1991). Gradec és a Kaptol. A székesegyház és a Szent Márk templom. A Népszínház, az Iparművészeti Múzeum, az Akadémia. Sétálóutcák. Kirándulólhelyek. – a régió fekvése, éghajlata, növény- és állatvilága, közlekedése; – turistautak, tájházak, gyűjtemények, kiadványok;
4. Társadalmi ismeretek	– a népcsoport letelepedésével kapcsolatos elméletek;
5. A horvát nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek	– a budai horvát ferences kultúrkör; – Lovro Braèuljeviæ és Stjepan Vilov helyesírási reformja; – a horvát klasszicizmus jeles képviselője: Matija Petar Katanèiæ;

Témakörök	Példák, követelmények
	– Marijan Jaiæ imakönyve, a teológus Emerik Paviæ; – a nyelvjárások (što, kaj, èa) és az irodalmi nyelv viszonya; – a helyi közösség család- és dűlőnevei; – a kétnyelvűség; – a mai horvát nemzetiségi irodalom helyi képviselői;
6. A horvát nemzetiség épített környezetének ismerete, a festészet	– Julije Kloviæ, a reneszánsz festő; – a városlakó horvátok lakókörnyezete, középületei;
7. A horvát nemzetiség zene-, ének- és tánckultúrájának ismerete	– a balkáni népzenei és néptánc dialektus szerepe; – a budapesti Fáklya Néptáncgyűttes; – a tőkölí horvát kórus és zenekar; – a régió egyesületi keretek között működő folklóregyűtteseí;
8. Kisebbségpolitikai ismeretek	– a Délsláv Szövetség (1945-1990) szerepe a horvátság életében; – a kisebbségi törvénykezés alakulása az elműlt évtizedekben; – a Magyarországi Horvátok Országos Önkormányzata, a Magyarországi Horvátok Szövetsége, a Fővárosi Kisebbségi Önkormányzat, a Kerületi Horvát Kisebbségi Önkormányzatok; – a kisebbségi önkormányzatok testvérvárosi kapcsolataí;
II. A Bács-Kiskun megyében élő horvátok – Horvátország	
1. Történeti ismeretek	– A középkori Dalmácia, a 400 éves velencei uralom, Dubrovnik megőrzi függetlenségét. – Mátyás király boszniai hadjárata, törökellenes harcok. Bosznia és a törökök. A három részre szakadt Magyarország. Dubrovnik aranykora Francia fennhatóság alatt.
2. Néprajzi ismeretek	– a néprajzkutató és tankönyvíró Stjepan Velin; a népmesegyűjtő Balint Vujkov; – a tárgyi néprajz jellegzetességeí; – népszokások (materice), vallásos élet; – ünnepek: Duhovi – „Mi kolu iðemo,/ Kolo od nas biži.” – néprajzkutatók, fafaragók, mesteremberek;
3. Földrajzi ismeretek, turizmus	– Zadtól Dubrovnikig: ipar és mezőgazdaság; Tavak, szigetek, a Neretva deltája; – a régió fekvése, éghajlata, növény- és állatvilága, közlekedése; – turistautak, tájházak, gyűjtemények, kiadványok;
4. Társadalmi ismeretek	– a népcsoport letelepedésével kapcsolatos elméletek; a vallás; a gazdasági élet jellemzői a XVII–XX. századig; az oktatásügy;
5. A horvát nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek	– a költő és népművelő Mišo Jeliæ, Antun Karagiæ drámái és prózája, Mihovil Radniæ művei, Grgur Peštaliæ epikus költészete, a szerkesztő, népművelő, drámaíró Ivan Petreš;

Témakörök	Példák, követelmények
	– a nyelvjárások (što) és az irodalmi nyelv viszonya; – földrajzi és családnevek a helyi közösségben; – a kétnyelvűség; – a mai horvát nemzetiségi irodalom helyi képviselői;
6. A horvát nemzetiség épített környezetének ismerete, a festészet	– Katica Jasenoviæ festményei, Stipan Kubatov pasztelljei, Ruža Kukoviæ akvarelljei; – a városlakó horvátok lakókörnyezete, középületei;
7. A horvát nemzetiség zene-, ének- és táncművészetének ismerete	– a balkáni népzenei és néptánc dialektus szerepe; – a régió egyesületi keretek között működő folklóregyüttesei;
8. Kisebbségpolitikai ismeretek	– a kisebbségi törvénykezés alakulása az elmúlt évtizedekben; – a Horvát Kisebbségi Önkormányzatok, a Bácskai Horvátok Egyesülete (regionális), a falusi egyesületek tevékenysége; – a kisebbségi önkormányzatok testvér-városi kapcsolatai;
III. A Baranyában és a Dráva mentén élő horvátok – Horvátország	
1. Történeti ismeretek	– a Mohácsi csata (1526). A jobbágylázadás és következményei. Zrínyi Miklós, a szigeti hős (1566). A Határőrvidék. Az iszlám térhódítása Boszniában. A ferencesek tevékenysége. Törökellenes népi felkelések.
2. Néprajzi ismeretek	– a mesemondó Andrija Hideg és Kata Ražiæ – Marko Horvat, a kásádi mesemondó; – a tárgyi néprajz jellegzetességei; – népszokások, vallásos élet; – a mohácsi busójárás; – ünnepek: Uskrs – „Bože naš, vodi nas u taj kraj!” – néprajzkutatók, fazekasok, szövők, hímzők, tamburakészítők és más mesteremberek; – a magyarországi horvátok rádiója, televíziója; – a magyarországi horvátok vallásos lapja;
3. Földrajzi ismeretek, turizmus	– Eszék és Szlavónia, mezőgazdasági termékek: búza, kukorica, napraforgó; A baranyai háromszög, Turopolje: a legnagyobb horvát repülőtér, jellegzetes faházak, Sisak és a Bánság; – a régió fekvése, éghajlata, növény- és állatvilága, közlekedése; – turistautak, tájházak, gyűjtemények, kiadványok;
4. Társadalmi ismeretek	– a népcsoport letelepedésével kapcsolatos elméletek; a vallás; a gazdasági élet jellemzői a XVII–XX. századig; az oktatásügy;
5. A horvát nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek	– a pécsi püspök Janus Pannonius – Ivan Ćesmički művelődéstörténeti jelentősége; – August Šenoa pécsi diákévei; – Stipan Grdeniæ imakönyve; – a nyelvjárások (što, kaj) és az irodalmi nyelv viszonya; – a helyi közösség család- és dűlőnevei; – a kétnyelvűség; – a mai horvát nemzetiségi irodalom helyi képviselői;
6. A horvát nemzetiség épített környezetének ismerete, a festészet	– festők: Josip Fuèkar és Đuro Šarkiæ – a városlakó horvátok lakókörnyezete, középületei;

Témakörök	Példák, követelmények
7. A horvát nemzetiség zene-, ének- és tánc kultúrájának ismerete	– a balkáni népzenei és néptánc dialektus szerepe; – az egyházi zene megújítója: Antun Kanižlić; – a pécsi Néptáncgyűttes, – a pécsi Horvát Színház; – a régió egyesületi keretek között működő folklóregyüttesei;
8. Kisebbségpolitikai ismeretek	– a kisebbségi törvénykezés alakulása az elmúlt évtizedekben; – a Horvát Kisebbségi Önkormányzatok, a Baranyai Horvátok Egyesülete (regionális), a Dráva menti Horvátok Egyesülete (regionális), a pécsi August Šenoa Horvát Klub; – a kisebbségi önkormányzatok testvér-városi kapcsolatai;
IV. A Zala megyében élő horvátok – Horvátország	
1. Történeti ismeretek	– A reformáció terjedése Horvátországban. – A Zrínyiek és a Frangepánok.
2. Néprajzi ismeretek	– szalagtelkes utcák (XVIII. sz.), favázas szerkezetű zsúpfedezés, füstökonyhás házak; – festett bútor: zdreva, zdelnjak, klopa na voglu, stolec, lajca; geometrikus mintázatú hímes textíliák: na korpu robec, zgorna plafta; a népviselet: flajdanka, tokica, frton, žnora i puculica, lajbec, škerlak; – étkezés: juha z glivame, zele s mesom, kuruzne pipice, zdignjena zlevanka; – népszokások, vallásos élet; – ünnepek: Đurđevo – „Sveti Đura kresa kure.” – néprajzkutatók, fafaragók, mesteremberek;
3. Földrajzi ismeretek, turizmus	– Hrvatsko zagorje, Varaždin, Međimurje: sűrűn lakott terület (1 km²/140 lakos), kastélyok, fürdők. Ipar. Mezőgazdaság: kertészet, borászat, burgonyatermesztés; – a régió fekvése, éghajlata, növény- és állatvilága, közlekedése; – turistautak, tájházak, gyűjtemények, kiadványok;
4. Társadalmi ismeretek	– a népcsoport letelepedésével kapcsolatos ismeretek; a vallás; a gazdasági élet jellemzői a XVII–XX. századig; az oktatásügy;
5. A horvát nemzetiség nyelvvel kapcsolatos ismeretek	– szótárírók: Franjo Sušnik és Andrija Jambrešić; – a nyelvjárások (kaj) és az irodalmi nyelv viszonya; – család- és dűlőnevek a helyi közösségben; – a kétnyelvűség; – a mai horvát nemzetiségi irodalom helyi képviselői;
6. A horvát nemzetiség épített környezetének ismerete, a festészet	– a városlakó horvátok lakókörnyezete, középületei;
7. A horvát nemzetiség zene-, ének- és tánc kultúrájának ismerete	– a magyar népzenei és néptánc dialektus hatása; – a népzene kutató Vinko Žganec, a népdalgyűjtő Đuro Deželić; – a régió egyesületi keretek között működő folklóregyüttesei;

Témakörök	Példák, követelmények
8. Kisebbségpolitikai ismeretek	– a kisebbségi törvénykezés alakulása az elmúlt évtizedekben; – a Horvát Kisebbségi Önkormányzatok, a Zalai Horvátok Egyesülete (regionális), a falusi egyesületek tevékenysége; – a kisebbségi önkormányzatok testvér-városi kapcsolata;
V. A Vas- és Győr-Moson-Sopron megyében élő horvátok – Horvátország	
1. Történeti ismeretek	– Horvátország és a Monarchia. A Kőszegi csata és a várvédő kapitány Jurisich Miklós. A XVI. századi népvándorlás: a horvátok letelepedése Itáliában, Nyugat-Magyarországon, Dél-Ausztriában, Szlovákiában és Morvaországban.
2. Néprajzi ismeretek	– a tárgyi néprajz jellegzetességei; – népszokások, vallásos élet; – ünnepek: Božić – „Kod Betlehema trava zelena,/Onde Marija Sinka rodila.” – néprajzkutatók, fafaragók, fazekasok és más mesteremberek;
3. Földrajzi ismeretek, turizmus	– Gorski kotar: faipar, vadászat, medvék; Rijeka és a Horvát tengerpart: a legnagyobb horvát kikötő, Tengerészeti Múzeum, búcsújáróhely. Krk szigete és az első kőbe vésett írásos emlék. Isztria: regionális sajátosságok. Rómaiak emlékei. Lika: állattenyésztés, a Plitvicei tavak. Senj és a bőra; – a régió fekvése, éghajlata, növény- és állatvilága, közlekedése; – turistautak, tájházak, gyűjtemények, kiadványok;
4. Társadalmi ismeretek	– a népcsoport letelepedésével kapcsolatos ismeretek; a vallás; a gazdasági élet jellemzői a XVII–XX. századig; az oktatásügy;
5. A horvát nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek	– a nyelvtudós Bartol Kašić – a teológus, költő Mate Meršić-Miloradić, a moralista Ivan Mušković, a néptanító Mihovil Naković – tankönyvírás és helyesírási reform; – a nyelvjárások (èa, što, kaj) és az irodalmi nyelv viszonya; – a helyi közösség család- és dűlőnevei; – a kétnyelvűség; – a mai horvát nemzetiségi irodalom helyi képviselői;
6. A horvát nemzetiség épített környezetének ismerete, a festészet	– templomok, iskolaépületek, parasztházak a barokk és a klasszicizmus jegyében; – Lujo Brigović grafikái; – a városlakó horvátok lakókörnyezete, középületei;
7. A horvát nemzetiség zene-, ének- és táncművészetének ismerete	– a német, szlovák népzenei és néptánc dialektus hatása; – a népdalgyűjtő Fran Kurelac; – Gašpar Glavanić, az egyházi dalok megújítója; – a régió egyesületi keretek között működő folklóregyüttesei;

Témakörök	Példák, követelmények
8. Kisebbségpolitikai ismeretek	– a kisebbségi törvénykezés alakulása az elmúlt évtizedekben; – a Horvát Kisebbségi Önkormányzatok, a Gradistyei Horvátok Egyesülete (regionális), a falusi egyesületek tevékenysége; – a kisebbségi önkormányzatok testvér-városi kapcsolata;

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

Az érettségi vizsga középszinten és emelt szinten is írásbeli és szóbeli feladatokból áll.

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az emelt szintű és a középszintű írásbeli vizsgán a vizsgázó feladata egy esszé megírása.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Középszinten a nyolc terület ismerete egy, a vizsgázó lakóhelyét/szülöhelyét magába foglaló régió keresztmetszetében követelmény, figyelembe véve az anyaországgal való történeti és földrajzi összefüggéseket. Emelt szinten a nyolc terület a magyarországi horvátok öt régiójának ismeretére, azok összefüggéseire épül. Az írásbeli vizsga ezekkel összhangban ismeretek megszerzésének (középszint), válogatásának képességét, különböző jellegű információkból általános érvényű összefüggések megfogalmazását igényli (emelt szinten). A vizsga a nyolc ismeretcsoporthoz írott, képi, hangzó és elektronikus ismerethordozón lévő aktuális problémákkal kapcsolatos forrásokat tartalmaz. A jelölt ezekkel kapcsolatban összefüggően fejt ki az egyéni véleményét három megadott címből választva 600-700 szóban.

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Értékelés

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli 2 kötelező és 1 választott részből áll.

Kötelező ismeretek:

1. Történeti ismeretek vagy Kisebbségpolitikai ismeretek
2. Néprajzi ismeretek vagy A horvát nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek

Választható ismeretek:

A vizsgára történő felkészülés utolsó évében egy terület mélyebb megismerése, egy projekt kidolgozása és annak bemutatása a szóbeli vizsgán.

A nemzetiségi népmismeret emelt szintű vizsgája külső vizsgabizottság előtt, középszintű vizsgája iskolai vizsgabizottság előtt történik.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idő: 30 perc

A vizsgázó felelési ideje:

Középszinten: 15 perc

Emelt szinten: 20 perc

A felkészülés során írott anyagok (kalendárium, újság, alapvető forrásgyűjtemények), CD-k, hangzó- és képi anyagok, valamint számítógép áll a jelöltek rendelkezésére.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán középszinten és emelt szinten is egy projekttervet mutat be a diák 10 percben. Ez után kétszer 5 (10) perc áll rendelkezésére, hogy önállóan kifejtse a kihúzott tételt. Minden ismeretcsoporthoz 10-10 tétel áll a vizsgázó rendelkezésére (így tételcsoportonként 2 x 10 tételből húzhat a jelölt), mindegyik tételhez két különböző, de azonos tartalmú forrást kell hozzárendelni. A tételek hasonló nehézségűek legyenek, ugyanannyi idő alatt lehessen megoldani őket.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül a projekttervre 30 pont, a másik kettő ismeretcsoporthoz 10-10 pont adható.

A projektterv bemutatása (30 pont)

– tartalmi gazdagság	5 pont
– a felhasznált ismeretek logikus csoportosítása	5 pont
– szemléletesség az előadásban	5 pont
– a projekt kapcsolódása a valóságos jelenségekhez	5 pont
– a bemutatott jelenség egyéni látásmódja	10 pont

Történeti vagy kisebbségpolitikai ismeretek és néprajzi vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek (2x10 pont)

– a rendelkezésre álló segédanyagokból történő válogatás képessége	2 pont
– a szerzett információk világos és logikus csoportosításának képessége	2 pont
– az előadás szemléletessége, nyelvi megformáltsága	2 pont
– egyéni tapasztalatok beépítése a feleletbe	4 pont

Szemponatok az írásbeli és a szóbeli feladatok összeállításához

Történeti ismeretek

- A vizsgázó források felhasználásával mutassa be a közösséggé válás jellemző jegeit.
- Vázolja a közösség életmódját, értékrendszerét. Mutasson rá a változásokra.
- Mutassa be a horvát nemzetiség politikai tényezővé válását elősegítő tényezőket.
- Tárja fel az anyaország és a hazai horvátság kapcsolatának főbb ismérveit. Mutassa be azok hatását az egyén, a közösség életére.
- A családtörténeti adatok alapján mutassa be három generáció életében a mikroközösség fejlődését. Értékelje a fejlődésre ható erőket.

Néprajzi ismeretek

- Mutassa be a horvát kisebbség tárgyi kultúráját.
- Ismertesse a települési szokásokat, az építkezési kultúrát, a lakással kapcsolatos ismereteket.
- Ismerje a naptári év, a családi élet szokásait. Vetítse ki azokat a mai társadalomra.
- Mutassa be a népviselet jellemzőit.
- Ismerje az étkezési kultúrát.
- Legyenek ismeretei a médiával kapcsolatosan. Tegyen javaslatokat.

Földrajzi ismeretek

- A megadott forrás segítségével mutassa be a hazai horvátság egy településterületét. Értékelje földrajzi adottságait.
- Vázolja fel forrásadatok alapján egy adott kistérség földrajzi jellemzőit. Mutassa be a fejlődési lehetőségeket.
- Tárja fel a források alapján a hazai horvátság gazdasági kapcsolatait egy adott kistérségben.
- Mutassa be egy horvátok lakta település fejlődési kilátásait a megadott forrásanyag szerint.

Társadalmi ismeretek

- Mutassa be népszerű írások alapján a horvát nemzetiségi közösségek meghatározó ismérveit. Tárja fel a közösségi kapcsolatok összefüggéseit.
- Mutassa be az identitásvállalás jellemző magatartásformáit.
- Elemezzen egy esettanulmányt az egyén lehetőségei szempontjából.

A horvát nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek

- Egy horvát nyelvemlék alapján mutasson be néhány jellegzetes különbséget a ma beszélt köznyelvhez viszonyítva.
- Mutasson rá egy hangzó anyag köznyelvi tolmácsolásával a lényeges eltérésekre.
- Ismerje a magyarországi horvát irodalom azon műalkotásait, amelyekben megjelenik a horvát nemzetiség nyelvhasználata.

A horvát nemzetiség épített környezetének ismerete

- Hasonlítsa össze a képi anyag alapján a település régi és új épületeit. Magyarázza meg a változásokat.
- Emelje ki a képi anyag alapján a sajátos hazai horvát építészeti jegyeket.
- Hasonlítsa össze a település épületeit. Emelje ki az általános vonásokat. Mutasson rá a különbségekre.
- Érveljen az értékek megőrzése mellett.

A horvát nemzetiség zene-, ének- és tánc kultúrájának ismerete

- Mutassa be a naptári vagy családi események szokásrendszeréhez kapcsolódó énekek, zenei megnyilvánulások és táncok szerepét a hazai horvátság körében.
- Teremtsen összhangot a hagyományőrzési törekvések és a jelenkor kulturális igényei között. Tervezzon műsort, amelyben figyeljen a különböző nemzedékek igényeire.

Kisebbségpolitikai ismeretek

- Értékelje a jogszabályi forrásanyagot. Mutassa ki az összefüggéseket a jogszabályok és a hazai horvátság sorsának alakulása között.
- Esettanulmányon keresztül elemezze az adott horvát kisebbségi önkormányzat tevékenységét. Fogalmazzon meg javaslatokat a konkrét esetre vonatkozóan.
- Mutasson rá, hogy mennyire jelenik meg a horvát önkormányzat vagy egyesület programjaiban az önazonosság fenntartásának törekvése.

HORVÁT NYELV

(Nyelvoktató oktatási forma)

BEVEZETÉS

A nyelvoktató horvát nemzetiségi nyelv érettségi vizsga célja

Figyelembe véve, hogy a nyelvekre vonatkozó vizsgakövetelmények leírásában, valamint a nyelvi szintek mérésében az Európa Tanács nyelvi szintleírása a mérvadó – középszint: B1–B2, emelt szint: B2–C1 –, a nemzetiségi, így a horvát nyelv esetében is a vizsga mindkét szintjén meghatározó szerepet töltenek be a szövegértés, az írásbeli és szóbeli szövegalkotás képességei és tevékenységei.

A vizsga szerkezete:

A vizsga szóbeli és írásbeli részből áll.

Lényegét a 4 alapkészség – olvasott szöveg értése, hallott szöveg értése, beszédkésztség és íráskészség – mérése adja.

Az összpontszámon keresztül ad képet a vizsgázó (idegen-) anyanyelvi kommunikatív kompetenciájáról. A kommunikatív készségek alkalmazásához a nyelvhasználónak rendelkeznie kell megfelelő mennyiségű szókinccsel, ismernie kell a nyelv struktúráját.

A kommunikatív kompetencia lehetővé teszi a nyelvhasználó számára, hogy a valós életben előforduló írott és beszélt nyelvi szövegeket és közléseket megértse és alkosson. A kommunikáció eredményessége azonban nemcsak a közlés nyelvtani megformáltságán múlik, hanem azon is, hogy az adott közlés a megfelelő helyen, a megfelelő időben, a megfelelő stílusban hangzik-e el:

- nyelvi kompetencia,
- szociolingvisztikai kompetencia,
- szövegkompetencia,
- stratégiai kompetencia,
- szociokulturális kompetencia.

A vizsgázó ismerje a magyarországi horvát nemzetiség kultúrtörténetét, nyelvi sajátosságait, a kisebbséget érintő aktuális kérdéseket.

Olvasói tapasztalatai alapján tudjon önállóan reagálni a különböző korszakok különböző műfajú szépirodalmi szövegeiben megfogalmazott következtetésekre.

A nyelvoktató horvát nemzetiségi nyelv érettségi vizsga: *egynyelvű*.

A vizsga mindkét szinten 5 vizsgarészből áll:

- olvasott szöveg értése,
- nyelvhelyesség,
- hallott szöveg értése,
- íráskészség,
- beszédkésztség.

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

1. KÉSZSÉGEK ÉS SZÖVEGFAJTÁK

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
1.1. Olvasott szöveg értése	<i>Készségek:</i> A vizsgázó képes – megérteni a szöveg lényegét, üzenetét, – megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét,	A vizsgázó képes a középszinten felsoroltakat, továbbá – megérteni a szöveg mélyebb, másodlagos értelmét.

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
	– megérteni a kulcsinformációkat (személy, idő, hely, irány, mennyiség), – különválasztani a lényeges és a lényegtelen információkat, – megérteni egy adott álláspont mellett és ellen szóló érveket, – megkeresni egy adott értési célhoz szükséges adatszerű információt, – megérteni a szöveg kommunikációs funkciójának megfelelő részletességgel, – alkalmazni a különböző olvasási stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére), – megkülönböztetni a tényyszerűen közölt információt a véleményről, – felismerni és érteni a különböző szövegfajták szerkezetét. <i>Szövegfajták:</i> – funkcionális szövegek (pl. étlap, menetrend, programok, kezelési útmutató, nyomtatvány, katalógus, menetjegy, feliratok, közlekedési előírások, hirdetések, termékismertető, utazási ajánlatok, film- és könyvajánlások), – levelek, – újságcikkek, – ismeretterjesztő szövegek általánosan ismert témakörökből, – irodalmi szövegek (pl. mese, vers, elbeszélés, útleírás, regény, dráma). – email- és egyéb.	ua., továbbá – kritikai írások.
1.2. Nyelvhelyesség	<i>Készségek:</i> A vizsgázó képes – az alapvető nyelvtani szerkezetek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás), – alapvető lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás), – alapvető nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvileg pontos használatára egyszerű szövegben.	A vizsgázó képes – változatos nyelvtani szerkezetek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás), – változatos lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás), – a nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvileg pontos használatára komplex szövegekben is.

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
1.3. Hallott szöveg értése	<i>Készségek:</i> A vizsgázó képes – megérteni a szöveg lényegét, átfogó üzenetét, – megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét, – megérteni a kulcsinformációkat (pl. személyek, idő, hely, irány, mennyiség, ok), – megérteni egy adott értési célhoz szükséges adatszerű információkat, – alkalmazni a különböző értési stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére a szöveggörnyezetben).	A vizsgázó képes a középszinten felsoroltakra, továbbá – megérteni az adott álláspont mellett és ellen szóló érveket, – felismerni a szöveg hangnemét, – következtetni a beszélők egymáshoz való viszonyára.
	<i>Szövegfajták:</i> – közérdekű bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülőtéren, áruházban), – rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő, információs szolgálatok: útinformáció, nyitvatartás, menetrend), – utasítások (pl. utcán, repülőtéren, pályaudvaron, kikötőben), – médiaközlemények (pl. időjárás-jelentés, programismeret, rövid hír), – beszélgetések, telefonbeszélgetések, – riportok, interjúk, – beszámolók, előadások, – közérdekű témáról szóló ismeretterjesztő szövegek, – színházi előadások, operák, – játékfilmek, dokumentumfilmek, – koncertek, népdalok, slágerek, – sportközvetítések.	u.a., továbbá – tudományos előadások, – kerekasztal-beszélgetések, – vitaműsorok.
1.4. Íráskészség	<i>Készségek:</i> A vizsgázó képes – a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, illetve a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd <i>Kommunikációs helyzetek és szándékok</i> című rész),	A vizsgázó képes – az összetettebb gondolatmenetnek megfelelő igényes mondatszerkesztéssel szöveget alkotni, – a szöveget az összetettebb gondolatmenetnek megfelelően igényesen megszerkeszteni,

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
	– különböző fajtájú szövegeket írni a <i>Témakörök</i> című részben megadott témákhoz kapcsolódóan, – koherens szöveget létrehozni (előre- és visszautalással, alapvető szinonimákkal és kötőszavakkal), – mondanivalóját logikusan és az adott szövegfajta követelményeinek megfelelően elrendezni, valamint írásművét megfelelően felépíteni és tagolni, – a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzethez való viszonyának megfelelő stílust és hangnemet választani, – az adott szövegfajták formai sajátosságainak megfelelő írásművet létrehozni, – úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani pontatlansága, szóhasználat ne akadályozza a megértést.	– gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni, – álláspontját, érvrendszerét következetesen, összetetten, árnyaltan kifejezni.
	<i>Szövegfajták:</i> – üzenet, emlékeztető, – rövid személyes jellegű közlés, – naplóbejegyzés, – üdvözlőlap, távirat, – meghívó, – magánlevél, hivatalos levél, – önéletrajz, – pályázat, – kérvény, – cikk diákújság számára, – vitaindító, hozzászólás, – érvelés, értelmező bemutatás.	u.a., továbbá – olvasói levél, – esszé típusú szövegek létrehozása irodalmi és nem irodalmi témák köréből, – műalkotások keltette hangulat, vélemény kifejezése.
1.5. Beszédkészség	<i>Készségek:</i> A vizsgázó képes – a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, ill. a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd <i>Kommunikációs helyzetek és szándékok</i> című rész), – megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a <i>Témakörök</i> című rész), - mondanivalóját érthetően és összefüggően kifejezni, – úgy beszélni, hogy kiejtése, hanglejtése, beszédtempója ne akadályozza a megértést,	A vizsgázó képes a középszinten felsoroltakra, továbbá – gondolatait árnyaltan kifejezni, – álláspontját, érvrendszerét következetesen, folyamatosan, összetetten kifejezni, – az összetettebb gondolatmenetnek megfelelő igényes mondatszerkesztéssel beszélni, – olyan kiejtéssel, hanglejtéssel és tempóban beszélni, hogy beszéde jól érthető legyen, – változatos kommunikációs stratégiákat alkalmazni (pl. a kompenzációs stratégiák hatékony alkalmazása),

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
	– egyszerű kommunikációs stratégiákat alkalmazni (pl. beszéd kezdeményezése) fenntartása, információ kérése/adása, egyszerű kompenzációs stratégiák), – beszédében a célnyelvi udvariasság és a megfelelő stílus (formális/informális) alapszabályait alkalmazni, – úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani és lexikai pontatlansága ne akadályozza a megértést, – olvasmányélmény, személyes állásfoglalás fogalmilag helytálló bemutatása, – memoriter szöveghű előadása.	– gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni, – erkölcsi, esztétikai, stilisztikai, verstani, nyelvi fogalmak témának megfelelő önálló alkalmazása, – fogalmak meghatározása, összehasonlítása történeti kontextusokban is.

2. TÉMAKÖRÖK

Az érettségi vizsga tartalmi részét az alább felsorolt témakörök képezik. A feladatok tematikusan ezekre épülnek. Ez a lista az érettségi vizsga általános követelményeiben felsorolt témakörök részletes kifejtése közép- és emelt szintre, a Kerettanterv ajánlásainak figyelembevételével. A lista a teljesség igénye nélkül tartalmazza a régi, a közelmúlt és a kortárs horvát irodalom jelentős szerzőit, jellegzetes témáit, motívumait. A horvát irodalmat, határterületeit, valamint a regionális kultúrát bemutató rövid szemelvények, memoriterek szervesen illeszkednek egy-egy témakörhöz, segítik annak szövegközpontú feldolgozását. A tanuló középszinten dolgozzon fel egy-egy novellát és egy rövidebb regényt eredetiben házi olvasmányként, emelt szinten az adott korszak egy-egy reprezentatív alkotását. A középszinten felsorolt témakörök az emelt szintre is érvényesek.

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
1. Személyes vonatkozások, család:	– a vizsgázó személye, életrajza, életének fontos állomásai (fordulópontjai), – a családi élet mindennapjai, otthoni teendők, – személyes tervek – a horvát realista regény. (Szemelvények) Ante Kovačič: <i>U registraturi</i>, Josip Kozarac: <i>Mrtvi kapitali</i>, Vjenceslav Novak: <i>Posljednji Stipančić</i>, – részletek Ivana Brlić-Mažuranić: <i>Priče iz davnine</i> című művéből, – Zvonimir Balog, Luko Paljetak, Vesna Parun gyermekversei, – memoriter: gyermekversek.	– a család szerepe az egyén és a társadalom életében, – családi munkamegosztás, szerepek a családban, generációk együttélése, – Josip Kozarac: <i>Mrtvi kapitali</i> című regénye, – részletek Ksaver Šandor Gjalski: <i>Pod starim krovovima</i> című elbeszéléskötetéből, – Ivana Brlić-Mažuranić: <i>Èudnovate zgode šegrta Hlapića</i>, – Fran Mažuranić rövidprózájából.

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
2. Ember és társadalom	– a másik ember külső és belső jellemzése, – baráti kör, – a tizenévesek világa: kapcsolata a kortársakkal, felnőttekkel, – női és férfi szerepek, – ünnepek, családi ünnepek, – öltözködés, divat, – vásárlás, szolgáltatások, – hasonlóságok és különbségek az emberek között, – <i>Vladimir Nazor portré, a szerzőnek a gyermekével foglalkozó elbeszélései,</i> – <i>a horvát farmernadrágos nemzedék: részletek Alojz Majetiæ, Zvonimir Majdak regényeiből,</i> – <i>Dragutin Tadijanoviæ versei</i> – színes családi hetilapok cikkei, – memoriter: <i>Tadijanoviæ egyik verse.</i>	– az emberi kapcsolatok minősége, fontossága (barátság, szerelem, házasság), – lázadás vagy alkalmazkodás; a tizenévesek útkeresése, – előítéletek, társadalmi problémák és azok kezelése, – az ünnepek fontossága az egyén és a társadalom életében, – az öltözködés mint a társadalmi hovatartozás kifejezése, – a fogyasztói társadalom, a reklámok, – társadalmi viselkedésformák, – <i>Silvije Strahimir Kranjèviæ versei,</i> – memoriter: <i>Kranjèviæ egyik verse.</i>
3. Környezetünk:	– az otthon, a lakóhely környéke (a lakószoba, a lakás, ház bemutatása), – a lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek, – a városi és a vidéki élet összehasonlítása, – növények és állatok a környezetünkben, – környezetvédelem a szűkebb környezetünkben: Mit tehetünk környezetünkért vagy a természet megóvásáért? – időjárás, – <i>August Šenoa történelmi témájú regényei (részletek),</i> – <i>Josip Kozarac tájleírásai,</i> – <i>Ksaver Šandor Gjalski elbeszélései (részletek),</i> – <i>a magyarországi horvátok irodalma: Stipan Blažetin, Marko Dekiæ, Jolanka Tišler,</i> – <i>a regionális költészet jellemző darabjai.</i>	– a lakóhely és környéke fejlődésének problémái, – a természet és az ember harmóniája, – a környezetvédelem lehetőségei és problémái, – <i>August Šenoa: Zlatarevo zlato című regénye,</i> – <i>részletek Vladimir Nazor elbeszéléseiből,</i> – <i>Balota, Domjaniæ Nazor dialektusban írott versei,</i> – <i>Vladimir Vidriætáj versei,</i> – <i>August Cesarec, Tin Ujeviæ költészete,</i> – <i>a horvát naiv festészet,</i> – memoriter: <i>népdalok, egy Cesarec vers.</i>

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
4. Az iskola:	– saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat), – tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka, – a nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága, – az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei, iskolai hagyományok, – <i>a régió, a település kulturális, irodalmi hagyományai,</i> – <i>a regionális televízió, dalszövegek, az adaptáció jelenségei,</i> – <i>az irodalmi ismeretterjesztés elektronikus műfajai.</i>	– iskolatípusok és iskolarendszer Magyarországon és más országokban, – hasonló események és hagyományok külföldi iskolákban, – <i>a horvát realista festészet remekei,</i> – <i>a horvát ifjúsági regény (részletek),</i> – <i>a modern képregény.</i>
5. A munka világa:	– diákmunka, nyári munkavállalás, – pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás, – <i>a horvát felvilágosodás. Részletek Tituš Brezovački, Andrija Kačić Miošić, Matija Petar Katančić, Matija Antun Reljković műveiből,</i> – <i>Petar Preradović portréja, versei,</i> – <i>August Šenoa kisregényei (részletek),</i> – <i>memoriter: Preradović egyik verse.</i>	– a munkavállalás körülményei, lehetőségei itthon és más országokban, divatszakmák, – <i>a horvát építészet nagy alkotásai.</i>
6. Életmód:	– napirend, időbeosztás – az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás), – étkezési szokások a családban, – ételek, kedvenc ételek, – étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben, – gyakori betegségek, sérülések, baleset, – gyógykezelés (házi orvos, szakorvos, kórházak), – <i>a horvát népköltészet,</i> – <i>a horvát reneszánsz. Marin Držić drámái (részletek),</i> – <i>a horvát barokk. Részletek Ivan Gundulić műveiből,</i> – <i>a kortárs horvát irodalom. Részletek Pavao Pavličić prózájából,</i> – <i>memoriter: egy Držić monológ.</i>	– az étkezési szokások hazánkban és más országokban, – ételspecialitások hazánkban és más országokban, – a kulturált étkezés feltételei, fontossága, – a szenvedélybetegségek, – a gyógyítás egyéb módjai, – <i>Marin Držić Dundo Maroje című komédiája.</i>

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
7. Szabadidő, művelődés, szórakozás:	– szabadidős elfoglaltságok, hobbik, – színház, mozi, koncert, kiállítás stb., – sportolás, kedvenc sport, iskolai sport, – olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, Internet, – kulturális események, – <i>a horvát reneszánsz. A dubrovnikai petrarkisták,</i> – <i>a horvát romantika. Stanko Vraz versei,</i> – <i>a horvát modernizmus kora. Antun Gustav Matoš portréja és költészete,</i> – <i>a szórakoztató irodalom hatáskeltő eszközei,</i> – memoriter: <i>egy reneszánsz költemény és egy Vraz vagy Matoš vers.</i>	– a szabadidő jelentősége az ember életében, – a művészet szerepe a mindennapokban, – szabadidősport, élsport, veszélyes sportok, – a könyvek, a média és az internet szerepe, hatásai, – <i>Antun Gustav Matoš egyik elbeszélése</i> – <i>téma és műfaj, műfaj és kompozíció összefüggéseinek elemzése,</i> – <i>az irodalomolvasás szellemi, lelki motivációi,</i> – <i>a tömegkultúra megítélése.</i>
8. Utazás, turizmus:	– a közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés, – nyaralás itthon, illetve külföldön, – utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése, – az egyéni és a társas utazás előnyei és hátrányai, – <i>Marin Držić portré,</i> – <i>az illirizmus irodalma. Ivan Mažuranić Smrt Smail-age Ćengića (részletek),</i> – <i>tipikus műfajok a horvát irodalomban. Az útleírás. Részletek Antun Nemčić Putositnice című művéből,</i> – <i>Petar Preradović Putnik című költeménye,</i> – <i>a horvát–magyar irodalmi kapcsolatok néhány kiemelkedő dokumentuma,</i> – memoriter: <i>szállóigék Ivan Mažuranić elbeszélő költeményéből.</i>	– a motorizáció hatása a környezetre és a társadalomra, – az idegenforgalom jelentősége, – <i>Ivan Mažuranić Smrt Smail-age Ćengića,</i> – <i>az irodalom körébe tartozó jelenségek időrendi áttekintése,</i> – <i>az irodalom története mint az olvasók története,</i> – <i>a horvát rajzfilmek világhírű alkotásaiból,</i> – <i>az utazással kapcsolatos dokumentumfilmek.</i>

Tartalom	Követelmények	
	Középszint	Emelt szint
9. Tudomány és technika:	– népszerű tudományok, ismeretterjesztés, – a technikai eszközök szerepe a mindennapi életben, – a horvát expresszionizmus. <i>Antun Branko Šimić</i> versei, – Miroslav Krleža életpályája. Részletek Krleža prózájából, – kortárs költők versei.	– a tudományos és technikai fejlődés pozitív és negatív hatása a társadalomra, az emberiségre, – az intertextualitás egy-egy példájának bemutatása a posztmodern irodalmából, – Miroslav Krleža egy elbeszélése, – a kortárs horvát dráma.

3. KOMMUNIKÁCIÓS HELYZETEK ÉS SZÁNDÉKOK

3.1. Kommunikációs helyzetek

A vizsgázó az alábbi kommunikációs helyzetekben, illetve szerepekben nyilatkozhat meg szóban és/vagy írásban mindkét szinten.

Helyzet	Szerep
Áruházban, üzletben, piacon	vevő
Családban, családnál, baráti körben	vendéglátó, vendég
Étteremben, kávéházban, vendéglőben	vendég, egy társaság tagja
Hivatalokban, rendőrségen	ügyfél, állampolgár
Ifjúsági szálláson, campingben, panzióban, szállodában	vendég
Iskolában	tanuló, iskolatárs
Kulturális intézményben, sportlétesítményben, klubban	vendég, látogató, egy társaság tagja
Országhatáron	turista
Orvosnál	beteg, kísérő
Szolgáltató egységben (fodrász, utazási iroda, jegyiroda, benzinkút, bank, posta, cipész, gyógyszertár stb.)	ügyfél
Szünidei munkahelyen	munkavállaló
Tájékozódás az utcán, útközben	helyi lakos, turista
Telefonbeszélgetésben	hívó és hívott fél
Tömegközlekedési eszközön (vasúton, buszon, villamoson, taxiban, repülőn, hajón)	utas, útitárs

3.2. A kommunikációs szándékok listája

A táblázat azon kommunikációs szándékokat tartalmazza, amelyek nyelvi megvalósítása a középszintű vizsgán elvárható. A lista a Kerettantervben felsorolt kommunikációs szándékokra épül. Az egyes kommunikációs szándékokhoz a teljesség igénye nélkül gyűjtöttük a példákat.

A két szint között mennyiségi és minőségi különbség van. Emelt szinten a vizsgázónak a középszint követelményeihez képest több kommunikációs szándékot kell nyelviileg megvalósítania, valamint árnyaltabban és igényesebben kell kifejeznie magát. Például a hála lehetséges kifejezése középszinten: Hvala; emelt szinten: Hvala vam lijepa. / Mnogo vam hvala. Az utolsó csoportban található kommunikációs stratégiák felsorolása nem teljes, csak ajánlásnak tekinthető.

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példa
Megszólítás és arra reagálás	Jeste li vi... - Jesam. O, zdravo!/Ej, bog...
Köszönés, elkészítés és arra reagálás	Dobro jutro!/Dobar dan!/Dobra večer!/Laku noć - Doviđenja! Dobro došli! Zdravo!/Bog!/Pusa.
Bemutakozás, bemutatás és ezekre reagálás	Zovem se.../On je... - Drago mi je.
Telefonbeszélgetésnél megszólítás, bemutatkozás, más személy kérése, elkészítés és ezekre reagálás	Tko je na telefonu? - Ana ovdje. Nazvati æ te poslije./Nazvali ste pogrešan broj.
Levélben megszólítás, elbúcsúzás	Dragi Gospodine.../Draga Gospođo.../Draga Ana, - Srdačan pozdrav/Lijep pozdrav/S poštovanjem/Sretno!
Szóbeli üdvözlétküldés	Sve vas voli.
Érdeklődés hogyanlét iránt és arra reagálás	E, zdravo, što je nova?/Bog, brate, kako si? - Ja sam izvršno.
Köszönet és arra reagálás	Hvala./Molim.
Bocsánatkérés és arra reagálás	Oprostite, molim vas. - Molim, nema na èemu.
Gratuláció, jókívánságok és azokra reagálás	Èestitam! /Sretan roðendan! /Sretan Božia! /Sretnu Novu godinu!

Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példa
Hála	Mnogo vam hvala.
Sajnálkozás, csalódottság	Žalim./Žao mi je./Nažalost, ja imam problema sa...
Öröm	Jako se radujem./Drago mi je./Veselim se.
Elégedettség, elégedetlenség	Meni se posebno sviða./Ne sviða mi se.
Csodálkozás	Što kažeš?/Stade mi dah.
Remény	Nadam se.../Mislim da bi moglo biti zabavno./Sve se ipak riješava.
Félelem, aggodalom	Njih æ najviše.../To mi zadaje brige.
Bánat, elkeseredés	Tuga za...
Bosszúság	Gnjavaža!/Opet buka!
Együttérzés	Primitive su æt.

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándék

Kommunikációs szándékok	Példa
Véleménykérés és arra reagálás, véleménynyilvánítás	Što vam je mišljenje? - Po mom mišljenju...
Érdeklődés, érdektelenség	Mene zanima.../Mene ne zanima...
Tetszés, nem tetszés	Jako mi se dopada./Sviða mi se. - Ne sviða mi se.

Kommunikációs szándékok	Példa
Valaki igazának elismerése, el nem ismerése	U pravu si. - Nisi u pravu.
Egyetértés, egyet nem értés	Slažem se./Potpuno se slažem s vama. - Ne slažem se s takvim ponašanjem.
Helyeslés, rosszellás	To je lijepo./Pametno./Baš dobro!/Toèno. - Ne pravi se...
Ellenvetés, ellenvetés visszautasítása	Moram priznati./Dosta prièanja. - Nije tako.
Elismerés kifejezése, dicséret és arra reagálás	Ukusno./Ukusno je.
Közömbösség	Nije važno.
Ígéret	Odmah æi provjeriti.
Akarat, szándék, terv	Pozivam vas na piæ. Može?
Kívánság, óhaj	Želim razgovarati o.../Htjeli bismo se raspitati za.../Povratom pošte oèekujem...
Képesség, lehetőség, szükségesség, kötelezettség	Mogli bismo ...
Bizonyosság, bizonytalanság	I ja sam dobio takav dojam. - Ne mogu o tome govoriti.
Preferencia, érdeklődési kör kifejezése, illetve érdeklődés ezek iránt	Volim èitati./Zanima me... - Što vas zanima?
Kritika, szemrehányás	Apsolutno to ne odobravam!/Zašto se nisi vratio?/Zašto si zaboravio?

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példa
Dolgok, személyek megnevezése	To je njegovo raèunalo./Ona je moja prijateljica.
Dolgok, események leírása	Stan se nalazi blizu parka u katnici./Želim iznenaditi svoje
Információkérés	Gdje je.../Što je.../Koliko je...
Igenlő vagy nemleges válasz	Da./Ne.
Tudás, nem tudás	Nije to jednostavno.
Válaszadás elutasítása	Tu temu ne volim.
Bizonyosság, bizonytalanság	Pa, ja ne znam.
Ismerés, nem ismerés	Znate li...
Feltételezés	Kad bih ja imala...
Emlékezés, nem emlékezés	Sjeæam se./Zaboravio sam ti reæi.
Indoklás (ok, cél)	Vidiš da nije ništa strašno.

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példa
Kérés, kívánság	Doði na ples!
Felszólítás, tiltás, parancs	Nemoj zakasniti./Ne zaboravi napisati zadaæi./Zabranjeno parkiranje!
Javaolat és arra reagálás	Dolazite sutra na izložbu? - Vrlo rado.
Rendelés	Ja molim sok./Molim vas, juhu i miješanu salatu./Želim sto! za dvoje.
Meghívás és arra reagálás	Idemo na sladoled? - Idemo.
Kínálás és arra reagálás	Želite li štogod popiti? - Da, svakako.
Reklamálás	Dobar dan! Oprostite, ... nije svježe.
Tanácskérés, tanácsadás	Što æ biti ako...
Figyelmeztetés	Oprezno.
Engedély kérése, megadása, megtagadása	Tražim ... dozvolu. - Dajem vam...
Segítségkérés és arra reagálás	Gdje mogu...?/Kako æi najbrže...?
Segítség felajánlása és arra reagálás	Hoæš li je poslušati? - Vrlo rado.

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok (kommunikációs stratégiák)

Kommunikációs szándékok	Példa
Visszakérdezés, ismétléskérés	Nismo vas vidjeli. - Niste me vidjeli, je li?
Nem értés	Ne poznajem.../Ne razumijem...
Betűzés kérése, betűzés	Slovo po...
Felkérés lassabb, hangosabb beszédre	Ma, govori veæjednom!
Beszélési szándék jelzése	Što mislite.../Digni prst!
Téma bevezetése	Bio je to.../Kad je...
Témaváltás	Samo ti priëaj.
Félbeszakítás	Ma pusti to!/Molim te najprije...
Megerősítés, igazolás	Ipak nije tako strašno.
Körülírás	Meðutim, kako...
Példa megnevezése	Na primjer, èizme ljeti!
Beszélgetés lezárása	Brzo, potrèimo!/Daj, idemo!/Dogovoreno.

4. ISMERETKÖRÖK, NYELVTANI SZERKEZETEK, SZÓKINCS

A következő táblázat a nyelvoktató ill. kétnyelvû Kerettanterv horvát nyelvi mellékletére épül. A lista a felsorolás természetéből adódóan nem lehet teljes. A középszintre vonatkozó ismeretkörök, témák tájékoztató jellegűek. Az adott nyelvtani formákat egy-egy példával illusztráltuk. A leíró nyelvtani szerkezetek aktív használata várható el a vizsgázótól. A receptív készséget mérő vizsgarészekben használt szövegekben előfordulhatnak a listán nem szereplő szerkezetek is, ezek azonban nem képezik a mérés részét.

Emelt szinten a mai horvát köznyelvben előforduló valamennyi nyelvi szerkezet ismerete a felismerés szintjén elvárható. A listán szereplő szerkezetek aktív ismeretét célzottan a nyelvhasználati vizsgarészben mérjük.

KÖZÉPSZINT

Téma, szerkezet	Példa
I. FONETIKA, ÍRÁS, HELYESÍRÁS	
A beszédhangok képzése és csoportosítása.	otvornici, zatvornici; è i æ
Hangtani törvények.	palatalizacija, sibilizacija
Hangsúly, intonáció.	kratki, dugi, silazni, uzlazni
Alapvető helyesírási szabályok.	fonološki, etimološki; tiskana i pisana slova
II. A SZÓKINCS	
A szóképzés	mladost, putiæ
A szóösszetétel	gradonaèelnik, jugoistok
Szórövidülés, mozaikszó	auto, HNK, PTT, UNESCO/Unesco
III. A SZÓFAJOK	
A FŐNÉV	
A főnév neme.	imenice muškoga-, ženskoga- i srednjega roda
A főnév száma.	cvijet – cvijetovi; mraz; vrata
A főnév fajtái	
A főnévragozás	
A főnévragozás rendhagyó esetei.	
A MELLÉKNÉV	
A melléknév ragozása.	crven konj – crveni konj
A melléknév fokozása.	lak – lakši – najlakši
A NÉVMÁSOK	
A személyes névmás.	ja, ti, on...
A visszaható névmás.	Sebe
A birtokos névmás.	moj, tvoj, njegov...

Téma, szerkezet	Példa
A kérdő/vonatkozó névmás.	tko, što, koji
A határozatlan/tagadó/általános névmás	netko, nešto, nekakav; nitko; itko
A SZÁMNEVEK	
A tőszámnév.	jedan, jedna, jedno
A sorszámnév.	Prvi èamac
A gyűjtőszámnév.	Trojica; troje
A határozatlan számnév.	
AZ IGE	
Az igenevek világa.	Dati, diati; èitao – èitala – èitalo; živeati, doživjevši
Az igeragozás.	
Az igeidők.	èitam, èitao sam, (ja) au èitati
Az igemódok.	Èitaj, (ja) bih èitao
A HATÁROZÓSZÓK	Ovdje, sada, zato, ovako, ovoliko, dakle
AZ ELŐLJÁRÓSZÓK	
Tárgyesettel.	Mimo
Birtokos esettel.	Bez
Részeshatározós esettel.	K
Eszközhatározós esettel.	Pod
Elöljárós esettel.	O
A KÖTŐSZÓK A MONDATOKBAN	
AZ INDULATSZÓK	Ej, bum
A MÓDOSÍTÓSZÓK	
IV. MONDATTAN	
A mondatok írásjelei.	
Az egyszerű mondat.	
Az állítmány és az alany.	Hoau uèiti. Mladi su sretni.
A tárgy.	Djeèak piše pismo majci.
A határozó. A határozók helyes használata.	Bio sam s prijateljem u lovu.
A jelzők.	Treati mjesec vratio se Joža.
Az értelmező.	U srcu zemlje Istre ima neko èudno brdo.
A mondat szerkezetei.	
Az alárendelt összetett mondat.	Isprièat au ti što sam doživio.
A mellérendelt összetett mondat.	Nebo se razvedrilo, ali je sunce veæzapalo.
V. SZÖVEGTAN	
Szövegfajták. Közéleti-munkahelyi szövegtípusok.	Životopis/autobiografija, prikaz, uputa/instrukcija
VI. STILISZTIKA	
Stílusrétegek. Stílusárnyalatok.	Književnoumjetnièki-, znanstveni-, administrativni-, novinarski-, razgovorni stil
Az ifjúsági nyelv.	Ulièarski-, ðaèki-, športski žargon
VII. A HORVÁT NYELV EREDETE	
A nyelvrokonság.	Južnoslavenski jezici
A nyelvjárások.	Èakavsko, štokavsko i kajkavsko narjeèje
A nyelvújítás.	Gaj i ilirci
A horvát nyelv új fejleményei.	Razgovorni jezik

EMELT SZINT

Minden, ami középszinten, továbbá

Téma, szerkezet	Példa
I. EMBER ÉS NYELV	
A nyelvek sokfélesége. A horvát írás története.	Indoeuropski jezici, staroslavenski jezik; glagoljica
II. A HORVÁT NYELV TÖRTÉNETE	
Nyelvemlékek.	Bašèanska ploèa
A horvát nyelv történetének fő szakaszai. Egy nyelvtörténeti korszak jellemzése.	Jezik hrvatske renesansne književnosti. Jezik barokne književnosti. Jezik kajkavske književnosti.
Írók nézetei a nyelvről.	
III. NYELV ÉS TÁRSADALOM	
A mai horvát nyelv rétegződése. A nyelvi norma. A köznyelv és a nyelvjárások. Egy magyarországi horvát nyelvjárástípus jellemzése.	žargoni/argo/sleng/šatrovaèki
Egynyelvû- és rétegnyelvi szótárak ismerete.	Vladimir Aniaž Rjeènik hrvatskoqa jezika
A kisebbségi nyelvhasználat társadalmi jelentősége. A kétnyelvûség.	
A tömegkommunikáció leggyakoribb műfajai.	strip, radio, kazalište, film, televizija
III. A NYELVI SZINTEK	
Hangtani törvények.	nepostojano a, nepostojano e, vokalizacija, navezak, jotacija, jednaèenje šumnika po zvuènosti, jednaèenje zatvornika po mjestu tvorbe, gubljenje suglasnika, smjenjivanje -ie-je-e-i
A szóképzés. A szóalkotás ritkább módjai.	Sufiksalna tvorba, prefiksalna tvorba tržište, kukuružište
A főnévragozás egyes rendhagyó esetei.	
Az ige.	Govorih, govorah, govorivši, govoren, bijah/bjeh/bio sam govorio
A tárgy.	Indirektni-, prijedložni objekt: Pripovijeda se i o zmaju. U 15. stoljea zemlje su bile poharane od Turaka.
A határozó.	Priložne oznake: posljedice, pogodbe, dopuštanja i izuzimanja
A mondatok osztályozása.	Neoglagoljena reèenica, reèenica s neizreèenim subjektom, besubjektna reèenica
A mellérendelt összetett mondat.	iskljuèene, zakljuèene
Az alárendelt összetett mondat.	posljedièene, dopusne
A többszörösen összetett mondat.	
A mondat hangsúly-, szünet-, hanglejtés- és szórendi viszonyai.	
IV. KOMMUNIKÁCIÓ	
A kommunikációs folyamat tényezői.	
A vizuális és a nyelvi kommunikáció.	
A testbeszéd és a szóbeli megnyilatkozás viszonya.	
V. SZÖVEG ÉS SZÖVEGTÍPUSOK	
A szöveg szóban és írásban	
A szöveg jelentése	
Szövegfonetikai eszközök	intenzitet, ton, tempo, pauza
Az ismeretközvetítő CD-ROM és az Internet	
VI. KÖZLÉSMÓDOK ÉS MŰFAJOK	
Hagyományos és új műfajok.	pismo, strip, telefon, radio, film, televizija
A tömegkommunikáció nyelvi és nem nyelvi tényezői.	obavijest, vijest, fotovijest, oglas, reklama
A tanulás tipikus szövegei.	problem, rješavanje, prijedlog tvrdnja, dokazi, prihvaæanje

Téma, szerkezet	Példa
VII. RETORIKAI MŰFAJOK	
A nyilvános beszéd, a közszereplés főbb nyelvi és viselkedésbeli kritériumai	
A megtervezett szöveg	

Szókinsz

A szókinsz mennyisége és minősége meghatározó eleme a nyelvtudásnak.

A vizsgázó szókinsze minőségében és mennyiségében legyen elég ahhoz, hogy az adott szinten elvárt módon és minőségben

– meg tudja valósítani a kommunikációs szándékait szóbeli és írásbeli közlésekben, mindennapi és elvontabb témákban;

– meg tudja érteni a mások által alkotott írásbeli vagy szóbeli közléseket.

A vizsga szókinszének alapjául a horvát standard nyelv szolgál. Speciális tájnyelvi szavak, csoportnyelvi szavak és szakszavak produktív ismerete csupán a kijelölt irodalmi szemelvények esetében követelménye a vizsgának. A vizsgázónak tudnia kell használni olyan kompenzációs stratégiákat is, melyek a kommunikáció sikeres fenntartása érdekében alkalmazhatók. Például egyes szavak ismeretének hiányában a vizsgázó közlési nehézségeit úgy hidalhatja át, hogy az adott lexikai elemet körülírja vagy a regionális, ill. helyi nyelvjárás birtokában nyelvjárási elemekkel helyettesíti. Hallott és olvasott szövegnél az ismeretlen szavak jelentésének megértése érdekében olyan stratégiákat használ, mint pl. jelentés kikövetkeztetése a szövegösszefüggésből.

II. VIZSGALEÍRÁS

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A nyelvoktató horvát nyelv (és irodalom) érettségi vizsgája írásbeli és szóbeli vizsgarészből tevődik össze. Az írásbeli vizsgán 180 perc áll a vizsgázó rendelkezésére. A szóbeli vizsga a 10 perces felkészülési időt követően 10-15 perc időtartamú.

Az írásbeli feladatok megoldásakor szótár nem használható, a szóbeli felkészülés során irodalmi szöveggyűjtemény, kötet használata megengedett. A vázlatíráshoz szükséges papírt az iskola pecsétjével kell ellátni.

A következő táblázat bemutatja a vizsga részeit a lebonyolítás sorrendjében, továbbá az egyes vizsgarészek időtartamát és körülbelüli arányát az értékelésben.

	Vizsgarész	Időtartam (perc)	Arány (%)	Pont
Írásbeli	Olvasott szöveg értése	60	22	33
	Nyelvhelyesség	30	12	18
SZÜNET				
	Hallott szöveg értése	30	22	33
	Íráskészség	60	22	33
Szóbeli	Beszédkésztség, tartalom	10-15	22	33
	Összesen:	-----	100	150

A középszintű vizsga két nyelvi szintet fog át: az Európa Tanács skálájának A2–B1 szintjeit. Az eltérő képesség- és tudásszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsőzetesség elve érvényesül. A feladatsorokat úgy állítják össze, hogy az A2 szinten lévő tanulók is le tudják tenni a vizsgát.

A vizsgafeladatok készítése

Az Olvasott szöveg értése, a Nyelvhelyesség, a Hallott szöveg értése és az Íráskészség vizsgarészek feladatai központi feladatok. A Beszédkészséget mérő feladatokat a központi útmutató alapján a vizsgáztató tanár állítja össze.

Értékelés

- Az egyes vizsgarészek értékelése egymástól függetlenül.
- Minden vizsgarészben csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsga sikeres teljesítésének előfeltétele, hogy a vizsgázó mind az öt vizsgarészben az elérhető pontszámnak legalább a 15%-át teljesítse (a 15% nem az elégséges osztályzat alsó határa).
- Az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSBELI VIZSGA

OLVASOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben előforduló, különböző típusú autentikus szövegeket önállóan elolvasni és a valós olvasási célokhoz megfelelő mélységben megérteni.

Az olvasási készség több szintjét különböztetjük meg (pl. a globális, a szelektív és a részletes értést). A vizsgán a szövegértés több szintje mérhető. A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak arra is képesnek kell lennie, hogy alkalmazza az értési célokhoz megfelelő stratégiákat.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- megérteni a szöveg lényegét,
- megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét,
- megérteni a kulcsinformációkat (pl. személyek, idő, hely, irány, mennyiség),
- különválasztani a lényeges és a lényegtelen információkat,
- megérteni egy adott álláspont mellett és ellen szóló érveket,
- megkeresni egy adott értési célhoz szükséges adatszerű információt,
- megérteni a szöveget kommunikációs funkciójának megfelelő részletességgel,
- alkalmazni a különböző olvasási stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére),
- megkülönböztetni a tényszerűen közölt információt a véleményről.

A vizsgán olvasott szövegek

- olyan (esetenként rövidített) autentikus szövegek, amelyeket valós közlési szándékkal hoztak létre,
- egységes egészet alkotnak,
- mind tartalmilag, mind nyelvtanilag világos szerkezetűek,
- kiválasztásakor a Témakörök című rész az irányadó,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- autentikus jellegükből adódóan tartalmazhatnak olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten. Ezek megértése azonban nem szükséges feltétele az adott feladat sikeres megoldásának.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- funkcionális szövegek (pl. étlap, menetrend, tv-műsor, moziműsor, programok, kezelési útmutató, nyomtatvány, katalógus, menetjegy),
- informatív-instruktív szövegek (pl. jegyzet, közlemény, felhívás, hirdetés, plakát, könyvajánlás),

- magánlevél, hivatalos levél,
- újságcikkek (pl. újsághír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztő szövegek általánosan ismert témakörökből,
- irodalmi szövegek (pl. regényrészlet, drámarészlet, novella, költemény, mese).

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés (cím és szöveg, kérdés és felelet, személy és kijelentés stb.),
- képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján,
- a szövegből kivett mondat, bekezdés helyének megtalálása,
- szöveg részeinek sorrendbe rakása,
- hiányos mondatok kiegészítése a szöveg alapján,
- rövid választ igénylő nyitott kérdések,
- vázlat készítése.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A vizsgázónak 3 feladatot kell megoldania, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 600 szó. A feladatsor kb. 30 kérdésből/iteimből áll.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások horvát nyelven íródnak, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

NYELVHELYESSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- az alapvető nyelvtani szerkezetek és lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás),
- alapvető nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvileg pontos használatára egyszerű szövegben.

A vizsgarészben használt szövegek vagy szövegrészletek

- autentikus vagy kismértékben adaptált szövegek,
- kiválasztásakor a Témakörök című rész az irányadó,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérő feladatoké,
- autentikus jellegükből adódóan tartalmazhatnak olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten. Ezek megértése azonban nem szükséges feltétele az adott feladat sikeres megoldásának.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- hiányos mondatok vagy szövegek kiegészítése feleletválasztással (négy válaszlehetőség közül egy helyes kiválasztása),
- a szövegből kivett mondatrész helyének azonosítása a szövegkohéziós eszközök segítségével,
- hiányos szöveg kiegészítése önállóan vagy előre megadott szókészletből,
- megadott szavak képzett és/vagy ragozott alakjainak beillesztése a szövegbe.

A teszt feladattipológiaiilag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 3-4 feladatból áll, összesen körülbelül 30 itemből áll. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 300-350 szó.

A feladatok szövegekre épülnek. Egy feladat mondatokra épül, ezzel azonban az elérhető pontszám körülbelül 15%-a szerezhető meg.

Egy adott feladat több nyelvi jelenségre is rákérdezhet.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások horvát nyelven íródnak, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik, amely tartalmazza az összes elfogadható választ.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

HALLOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e megérteni az adott nyelvterületen általánosan elfogadott nyelvhasználattól nem vagy kissé eltérő anyanyelvi beszédet a valós értési céloknak megfelelően.

A vizsga a szövegértés alábbi szintjeit méri: a szöveg alapvető kommunikációs szándékainak globális megértése (globális értés), a szövegből adott szempontok szerinti információk kiszűrése (szelektív értés). A vizsga a szöveg részletes értését nem méri.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak arra is képesnek kell lennie, hogy alkalmazza az értési céloknak megfelelő stratégiákat.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- megérteni a szöveg lényegét,
- megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét,
- megérteni a kulcsinformációkat (pl. személyek, idő, hely, irány, mennyiség, ok),
- megérteni egy adott értési célhoz szükséges adatszerű információkat,
- alkalmazni a különböző értési stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére a szövegkörnyezetből).

A vizsgán használt szövegek

- olyan autentikus vagy kismértékben adaptált szövegek, amelyeket valós szóbeli közlési szándékkal hoztak létre,
- egységes egészet alkotnak,
- hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját,
- akusztikai minősége kifogástalan,
- anyanyelvi beszélők közvetítésében, normál beszédtempóban hangzanak el,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,

- autentikus jellegükből adódóan tartalmazhatnak olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten. Ezek megértése azonban nem szükséges feltétele az adott feladat sikeres megoldásának.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- közérdekű bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülőtéren, áruházban),
- rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő, információs szolgálatok: Útinformáció, nyitvatartás, menetrend),
- utasítások (pl. utcán, repülőtéren, pályaudvaron),
- médiaközlemények (pl. időjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír),
- beszélgetések, telefonbeszélgetések,
- riportok, interjúk,
- beszámolók,
- közérdekű témáról szóló ismeretterjesztő szövegek,
- szépirodalmi szövegek: rövid prózarészletek, versek (szavaltatok), megzenésített költemények.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés (pl. személy és kijelentés, képek kiválasztása szöveghez),
- események sorrendjének megállapítása,
- nyomtatványok, űrlapok kitöltése,
- táblázat kitöltése,
- hiányos mondatok kiegészítése,
- rövid választ igénylő nyitott kérdések.

A teszt feladattipológiai kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor körülbelül 20-25 itemből áll.

A teszt 2 feladatot tartalmaz. Az *első feladatban* a vizsgázó 1 rövid funkcionális, informatív szöveget hallgat meg (pl. időjárás-jelentés, útleírás, programajánlat, reklám, információ a nyitvatartásról). Ezek együttes terjedelme körülbelül 2-3 perc. A feladatok a szöveg leglényegesebb információira kérdeznek rá.

A *második feladatban* a vizsgázó egy körülbelül 3-4 perc hosszúságú igényesebb szöveget (interjú, véleménykifejtés) hallgat meg. Egy hosszabb szöveg helyett előfordulhat 2-3 azonos témájú rövidebb szöveg is.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgathat meg.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások horvát nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladatmeghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladatmeghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó milyen szinten képes magát horvát nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különböző kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, illetve a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című rész),
- különböző fajtájú szövegeket írni a *Témakörök* című részben megadott témákhoz kapcsolódóan,
- koherens szövegeket létrehozni (előre- és visszautalással, alapvető szinonimákkal és kötőszavakkal),
- mondanivalóját logikusan és az adott szövegfajta követelményeinek megfelelően elrendezni, valamint írásművét megfelelően felépíteni és tagolni,
- a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelő stílust és hangnemet választani,
- az adott szövegfajták formai sajátosságainak megfelelő írásművet létrehozni,
- úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani pontatlansága, szóhasználata ne akadályozza a megértést.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek

- valós kommunikációs szándékkal jönnek létre,
- az olvasó számára világosak, érthetőek és alkalmasak a kommunikációs cél elérésére,
- szövegfajtája meghatározott,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megírásához nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:

- üzenet, emlékeztető,
- rövid személyes jellegű közlés,
- naplóbejegyzés,
- üdvözlőlap,
- meghívó,
- magánjellegű vagy intézménynek szóló levél,
- egy mű: prózarészlet, drámarészlet, lírai alkotás adott szempontú elemzése,
- kép, képsorok leírása, összevetése.

A feladatok és a feladatsor felépítése

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

Az íráskészség mérése során valós kommunikációs helyzetet teremtünk, azaz megadjuk a szituációt, amelyben az írásmű keletkezik, az ehhez illeszkedő szövegfajta, továbbá meghatározzuk az írásmű célját, témáját és címzettjét, valamint a szöveg írója és olvasója közötti kapcsolat jellegét. Mindezek meghatározzák a szöveg stílusát és hangnemét.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- meghatározott szituációban megadott szempontok alapján történő szövegalkotás,
- verbális segédanyagok (pl. személyes feljegyzések, üzenetek, levelek, cikkek, felhívások, hirdetések, szórólapok, próza-, drámarészletek, versek, dalok, stb.) alapján történő szövegalkotás és/vagy azokra való reagálás,
- vizuális segédanyagok (pl. ábrák, képek – festmények, szobrok, épületek, népviseletek, fotók, képsorok, grafikonok, táblázatok, stb.) alapján történő szövegalkotás.

Az irányító szempontok a téma alpontjait adják meg, a verbális és vizuális segédanyagok pedig gondolati és/vagy nyelvi segítséget nyújtanak az adott téma kidolgozásához.

A vizsgarész 2 feladatból áll. Az *első feladat* egy rövidebb, tranzakciós és interakciós szöveg. A vizsgázó verbális és/vagy vizuális segédanyagra reagálva 40-50 szavas közlést hoz létre (pl. üdvözlőlap, e-mail, naplóbejegyzés, üzenet, emlékeztető).

A *második feladat* egy hosszabb, véleménykifejtő szöveg létrehozása. A vizsgázó rövid levélre, hirdetésre vagy hasonló informatív szövegre reagál írásban vagy egy műrészletet elemez adott szempontok szerint vagy képsorokat vet

össze egy körülbelül 250-300 szó terjedelmű szöveg megírásával. A szövegben a vizsgázónak öt megadott irányító szempontot kell tárgyalnia. Az irányító szempontok kidolgozási sorrendje tetszőleges.

A feladatmeghatározás, az irányító szempontok és a segédanyagok horvát nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a receptív készségeket mérő vizsgarészek nyelvi szintjénél.

A feladatok megoldásához a horvát nyelv helyesírási szótára használható. A nyelvtani, lexikai, helyesírási hibákkal szemben magasabb a toleranciahatár, mint emelt szinten.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutatók alapján történik. A vizsgázó teljesítményének értékelése 4 kritérium (A kommunikatív cél teljesítése, Nyelvtani szerkezetek, Szókincs, Mondat- és szövegszintű kohézió) alapján, egy nyolcszintű (0-7) analitikus értékelő skála segítségével történik.

A két feladat együtt kerül értékelésre. A maximálisan elérhető összpontszám: 56. A vizsgarészen belül az első feladat aránya 1/3 rész, a másodiké 2/3 rész.

SZÓBELI VIZSGA

BESZÉDKÉSZSÉG, NEMZETISÉGI TARTALOM

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e az érettségi követelményekben megfogalmazott nyelvi szinten gondolatait horvát nyelven szóban kifejezni és valós kommunikációs szándékoknak megfelelő beszélgetést folytatni.

A vizsgán azt mérjük, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédkésztség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A második feladathoz a tételsor 15 tételből áll. A tételsor az adott nemzetiség irodalmát, kultúráját, nyelvét dolgozza fel a *Témakörök* és az *Ismeretkörök*, *nyelvtani szerkezetek*, *szókincs* című fejezetek alapján.

Ebben a vizsgarészben a feladatokat a központi útmutatók alapján a vizsgáztató tanárok készítik el.

A feladatok megoldásához szótár nem használható. A felkészülés során azonban irodalmi szöveggyűjtemény, kötet használata megengedett. A vázlatíráshoz szükséges papírt az iskola pecsétjével kell ellátni.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, illetve a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című rész),
- megadott témákról (irodalom, kultúra, nyelv) szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* című rész),
- mondanivalóját érthetően és összefüggően kifejezni,
- úgy beszélni, hogy kiejtése, hanglejtése, beszédtempója ne akadályozza a megértést,
- egyszerű kommunikációs stratégiákat alkalmazni,
- beszédében a célnyelvi udvariasság és a megfelelő stílus alapszabályait alkalmazni,
- úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani és lexikai pontatlansága ne akadályozza a megértést.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgafeladatokban előforduló helyzetek és szerepek a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, a *Témakörök*, valamint az *Ismeretkörök*, *nyelvtani szerkezetek*, *szókincs* című listákra épülnek.

A feladatok tematikusan megfelelnek ezen korosztály életpaszatának és általános érdeklődésének, és teljesítésükhöz nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A feladatmeghatározás egyértelműen megadja a szituációt és a vizsgázó szerepének leírását.

A vizsgabeszélgetésben az aktív szerepet a vizsgázó játssza.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- szerepjáték,
- önálló témakifejtés verbális és/vagy vizuális segédanyagok alapján.

A vizsgarész rövid *bevezető társalgással* kezdődik. A kérdések célja az, hogy a vizsgázó ráhangolódjon a horvát nyelv használatára. Az itt elhangzottak nem számítanak be a vizsgaeredménybe.

A vizsga 2 feladatból áll. A feladatokat a vizsgázó húzza, a felkészülési idő: 10 perc. A szóbeli vizsga 15 perc időtartamú.

Az *első feladatban* a vizsgázónak egy, a mindennapi élet helyzeteihez hasonlító szituációban kell részt vennie, amelyben partnere a vizsgáztató. A feladat tehát az, hogy a vizsgázó a beszélgetésben interaktívan vegyen részt, megfelelő kérdéseket tegyen fel, illetve az elhangzó kérdésekre megfelelő válaszokat adjon.

A *második feladatban* a vizsgázónak egy irodalmi vagy nyelvi vagy a horvát kultúrával kapcsolatos témát kell részletesen és összefüggően kifejtene, megadott szempontok alapján. A felhasználandó segédanyag lehet kép, fénykép, ábra, térkép vagy rövid írott szöveg.

A feladatmeghatározás és a verbális segédanyagok horvát nyelven íródtak, nyelvi szintjük alacsonyabb a receptív készségeket mérő vizsgarészek nyelvi szintjénél. A vizuális segédanyagok a horvát nemzetiség kultúrkörét reprezentálják.

Értékelés

Az értékelés egy négy kritériumon [Kommunikációs hatás: a) milyen mértékben tudja gondolatait önállóan kifejezni, b) beszédstílusa mennyire folyékony, c) megnyilvánulásai mennyire relevánsak a feladatmegoldás szempontjából; Nyelvtan és koherencia; Szókincs; Hangképzés, hangsúly, intonáció] alapuló, nyolcszintű analitikus értékelő skála segítségével történik. A két feladat együtt kerül értékelésre.

Egy értékelési kritériumra maximum 7 pont adható, így a szóbeli vizsgán maximálisan elérhető pontszám: 28.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az írásbeli vizsga időtartama 240 perc, a szóbeli vizsgáé 10-15 perc.

A következő táblázat bemutatja a vizsga részeit a lebonyolítás sorrendjében, továbbá az egyes vizsgarészek időtartamát és körülbelüli arányát az értékelésben.

	Vizsgarész	Időtartam (perc)	Arány (%)	Pont
Írásbeli	Olvasott szöveg értéke	70	20	30
	Nyelvhelyesség	50	20	30
<i>SZÜNET</i>				
	Hallott szöveg értéke	30	20	30
	Íráskészség	90	20	30
Szóbeli	Beszédkésztség	20	20	30
	Összesen:	-----	100	150

Egyik vizsgarészben sem használható szótár, mivel a vizsgázóknak a tényleges nyelvtudásukról kell számot adniuk. Az emelt szintű vizsga két nyelvi szintet fog át: az Európa Tanács skálájának B2-C1 szintjeit. Az eltérő képesség- és tudásszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsőzetesség elve érvényesül. A feladatsorokat úgy állítják össze, hogy a B2 szinten lévő tanulók is le tudják tenni a vizsgát.

Értékelés

- Az egyes vizsgarészek értékelése egymástól független.
- Minden vizsgarészben csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsga sikeres teljesítésének előfeltétele, hogy a vizsgázó mind az öt vizsgarészben az elérhető pontszámnak legalább a 15%-át teljesítse (a 15% nem az elégséges osztályzat alsó határa).
- Minden vizsgarész elbírálása központilag kidolgozott javítási és értékelési útmutatók alapján történik.
- Az Olvasott szöveg értése, a Hallott szöveg értése és a Nyelvhelyesség vizsgarészek értékelési útmutatói tartalmazzák a lehetséges elfogadható válaszokat.
- Az Íráskészség és a Beszédkészség vizsgarészek értékelése központilag kidolgozott analitikus skálák alapján történik.
- Az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSBELI VIZSGA**OLVASOTT SZÖVEG ÉRTÉSE**

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben előforduló, különböző típusú autentikus szövegeket önállóan elolvasni és a valós olvasási céloknak megfelelő mélységben megérteni.

Az olvasási készség több szintjét különböztetjük meg (pl. a globális, a szelektív és a részletes értést). A vizsgán a szövegértés több szintje mérhető. A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak arra is képesnek kell lennie, hogy alkalmazza az értési céloknak megfelelő stratégiákat.

Tartalmi szerkezet

ua. mint a *Középszintű vizsga* esetén

A két szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenhet meg.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

- feleletválasztás,
- képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján,
- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás, érv, álláspont stb. azonosítása,
- a cím és a szöveg egészének viszonya,
- a szöveg egészének jelentése,
- a szöveg szerkezete, a felépítés által közvetített jelentés,
- vázlat készítése,
- a szöveg rövid összefoglalása.

A teszt feladattípológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A vizsgázónak 1-3 feladatot kell megoldania, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 1200 szó. A feladatsor 25-30 íteimből áll.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások horvát nyelven íródnak, amelyek nyelvi szintje alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékeli, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

NYELVHELYESSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás),
- a nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvileg pontos használatára komplex szövegekben is.

A vizsgarészben használt szövegek vagy szövegrészek

ua. mint a *Középszintű vizsga*

A két szint közötti különbség a nyelvtani és lexikai szerkezetek komplexitásában és a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg. Emelt szinten a vizsgázó változatosabb és komplexebb nyelvtani és lexikai szerkezetek helyes felismerésére és pontos használatára is képes.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

ua. mint a *Középszintű vizsga*

A teszt feladattipológiaiilag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 4-5 feladatból, körülbelül 40 itemből áll, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 600 szó.

Valamennyi feladat szövegre épül.

Egy feladat több nyelvi jelenségre is rákérdezhet.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások horvát nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

HALLOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

ua. mint a *Középszintű vizsga*

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

ua. mint a *Középszintű vizsga*, továbbá

- megérteni az adott álláspont mellett és ellen szóló érveket,
- felismerni a szöveg hangnemét, következtetni a beszélők egymáshoz való viszonyára.

A vizsgán használt szövegek

ua. mint a *Középszintű vizsgán*

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő

ua. mint a *Középszintű vizsga*

A két szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg.

A szövegértés nehézségi fokát további tényezők is befolyásolhatják, mint például a beszédtempó, a beszélők száma, az artikuláció, a háttérzajok.

Emelt szinten olyan szövegek is előfordulhatnak, amelyek az adott témát az általánosítás szintjén közelítik meg és árnyalt közléseket, véleményeket és ellenvéleményeket is tartalmaznak.

Emelt szinten a művelt köznyelv összetettebb, választékosabb formái is előfordulnak.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

ua. mint a *Középszintű vizsga*

A teszt feladattipológiaiilag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A vizsgázó 2-3 szöveget hallgat meg, amelyek együttes terjedelme körülbelül 8-10 perc. A teszt 2-3 feladatot, körülbelül 25 itemet tartalmaz.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgathat meg.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások horvát nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladatmeghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladatmeghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó milyen szinten képes magát horvát nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különböző kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga méri, hogy képes-e a vizsgázó

ua. mint a *Középszintű vizsga*, továbbá

- gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni,
- álláspontját, érvrendszerét következetesen, összetetten, árnyaltan kifejtteni.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek

ua. mint a *Középszintű vizsga*

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:

ua. mint a *Középszintű vizsga*, továbbá

- érvelés nyelvi, irodalmi, kulturális kérdésekről (a feladat tartalmaz egy szövegrészletet),
- két szöveg adott szempontú összehasonlítása. A feladat megjelöli a kiemelt szempontokat (tematikus, stílusbeli). A szövegek között megjelenhet a mindenkor kortárs irodalom.

A két szint közötti különbség a témák megközelítésében, a létrehozandó szövegek terjedelmében, a nyelvi megformálás jellemzőiben jelenik meg.

A vizsgázó emelt szinten az adott témát általánosabban is képes megközelíteni, és átfogó problémaként tárgyalni.

A nyelvi megformálásra az jellemző, hogy a vizsgázó emelt szinten részletesen, választékos szókinccsel és igényesebb nyelvi szerkezeteket használva ír.

A feladatok és a feladatsor felépítése

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.
ua. mint a *Középszintű vizsga*

A vizsgán az alábbi feladattípus fordulhat elő:

- a vizsgázó írásban reagál a megadott verbális és/vagy vizuális segédanyagokra a megadott irányító szempontok alapján.

A vizsgarész 2 feladatból áll. Az *első feladatban* a vizsgázó informatív szövegre reagál írásban egy körülbelül 100 szó terjedelmű szöveg megírásával.

A *második feladatban* a vizsgázó két téma közül választhat. A kiválasztott témáról a megadott irányító szempontok alapján a vizsgázónak körülbelül 300-350 szó terjedelmű szöveget kell írnia, amelyben ki kell fejtenie véleményét is.

A feladatmeghatározás, az irányító szempontok és a segédanyagok horvát nyelven íródnak, amelyek nyelvi szintje alacsonyabb a receptív készségeket mérő vizsgarészek nyelvi szintjénél.

Értékelés

Általános kritériumok:

- a tartalmi kifejtés kritériumai: a téma megértése, nyelvi és irodalmi műveltség, kultúrtörténeti asszociációk, személyes állásfoglalás, világismeret, lényegkiemelés,
- a szöveg megszerkesztettségének kritériumai: a kért műfajnak való megfelelés, tagolás, szerkezeti arányosság, a terjedelem megtartása.
- a szöveg nyelvi minőségének kritériumai: a köznyelvi norma biztos ismerete: nyelvtan, szókincs, helyesírás, szabatos előadásmód, olvasható kézírás, rendezett íráskép.

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutatók alapján történik.

A két feladat értékelése együtt történik.

SZÓBELI VIZSGA

BESZÉDKÉSZSÉG, NEMZETISÉGI TARTALOM

ua. mint a *Középszintű vizsga*, továbbá

A második feladathoz a tételsor 20 tételből áll. A tételsor a horvát nemzetiség irodalmát, kultúráját, nyelvét dolgozza fel a *Témakörök* és az *Ismeretkörök, nyelvtani szerkezetek, szókincs* című fejezetek alapján.

Ebben a vizsgarészben a feladatokat a központi útmutató alapján a vizsgáztató tanárok készítik el.

A feladatok megoldásához szótár nem használható. A felkészülés során azonban irodalmi szöveggyűjtemény, kötet használata megengedett. A vázlatíráshoz szükséges papírt az iskola pecsétjével kell ellátni.

Tartalmi szerkezet

ua. mint a *Középszintű vizsga*, továbbá

- gondolatait árnyaltan kifejezni, álláspontját, érvrendszerét következetesen, folyamatosan, összetetten kifejezni,
- olyan kiejtéssel, hanglejtéssel és tempóban beszélni, hogy beszéde jól érthető legyen,
- változatos kommunikációs stratégiákat alkalmazni,
- gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni,
- az összetettebb gondolatmenetnek megfelelő igényes mondatszerkesztéssel beszélni.

A két szint közötti különbség a témák megközelítésében és a nyelvi teljesítmény színvonalában, azaz a nyelvi megformálás jellemzőiben jelenik meg.

Emelt szinten a vizsgázó az adott témáról az általánosítás szintjén is tud beszélgetni és véleményt nyilvánítani.

A nyelvi megformálásra az jellemző, hogy a vizsgázó választékosan, árnyaltabban fejezi ki magát.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

ua. mint a *Középszintű vizsga*, továbbá

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- vita (véleménykülönbség megjelenítése és áthidalása),
- önálló témakifejtés verbális és/vagy vizuális segédanyagok alapján.

A vizsgarész rövid *bevezető társalgással* kezdődik. ua. mint a *Középszintű vizsga*.

A vizsga 2 feladatból áll. A feladatokat a vizsgázó húzza, a felkészülési idő: 10 perc. A szóbeli vizsga 15 perc időtartamú.

Az *első feladatban* a vizsgázó egy vagy több horvát nyelven íródott idézetet értelmez és fejt ki véleményét, miközben a vizsgáztató vitára serkentő kijelentéseire is reagálnia kell.

A *második feladatban* a vizsgázónak egy irodalmi vagy a horvát nemzetiség kultúrájával kapcsolatos témát kell részletesen és összefüggően kifejtenie, megadott szempontok alapján. A felhasználandó segédanyag lehet kép, fénykép, ábra, térkép vagy rövid írott szöveg. A vizsgáztató előre meghatározott, további véleménynyilvánításra ösztönző kérdéseket tehet fel.

A feladatmeghatározás és a verbális segédanyagok horvát nyelven íródtak, nyelvi szintjük alacsonyabb a receptív készségeket mérő vizsgarészek nyelvi szintjénél. A vizuális segédanyagok a horvát nemzetiség kultúrkörét reprezentálják.

Értékelés

Általános értékelési kritériumok:

- tartalom: témataartás, nyelvi, irodalmi, kulturális tájékozottság, megfelelő szóhasználat, problémaérzékenység, a témának megfelelő memoriter szöveghű előadása,
- előadásmód: a témának megfelelő világos felépítés, világos nyelvi forma, lényegkiemelés.

Az értékelés központilag kidolgozott analitikus skála alapján történik, amely tartalmazza az értékelési szempontok részletes leírását is.

A feladatok együtt kerülnek értékelésre.

HORVÁT NYELV ÉS IRODALOM

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

KOMPETENCIÁK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

Jártasság a horvát nyelv helyes használatában: a beszédben, szövegértésben és szövegalkotásban.

Az írásbeli és élőszóbeli kifejezés legfontosabb formáinak ismerete.

A témának megfelelő nyelvi kifejezés képessége; helyes írás, áttekinthető, olvasható íráskép.

Az irodalom mint művészet és az emberi társadalom kapcsolata. A horvát irodalom helye a világirodalomban; irodalmi műalkotások értelmezése.

I. Szövegértés

- Szövegértés képessége: az írott és beszélt szöveg megértése, az adott szöveg logikai-jelentésbeli szerkezetének ismerete.
- A nyomtatott és elektronikus információforrások ismerete és használata (szótár, lexikon, enciklopédia, antológia, sajtó, Internet, CD-ROM).
- Az információk kiválasztása, rendszerezése a megnyilatkozás tárgyának, funkciójának és irányának megfelelően.
- Személyes álláspont kialakítása a különböző módon szerzett információk alapján.

II. Irodalmi és más szövegek értelmezése

- Különböző szövegértelmezési eljárások alkalmazása a műfajnak, az adott szempontnak megfelelően: szépirodalmi, publicisztikai, valamint ismeretterjesztő szövegek; szövegek összehasonlítása, értelmezése a műfajnak, kifejezőmódnak, szerkezetnek megfelelően.
- Annak felismerése, megértése és bemutatása, hogyan fejezi ki az irodalom különböző korok és emberek tapasztalatait, élményeit és gondolatait.
- Olvasmányokra való tárgyszerű, illetve személyes érintettséget is kifejező reagálás különböző írásbeli és szóbeli közlésmódban a műfaji normák és a címzettnek figyelembevételével.

III. Írásbeli szövegalkotás

- Különböző témákban, különböző műfajokban személyes vélemény megfogalmazása megfelelő szabotossággal.
- Tájékoztató, érvelő és esszé típusú szövegek alkotása a megadott témában (a magyarországi horvátok kulturális öröksége; döntéshelyzetek a mindennapi életben; emberi kapcsolatok; erkölcsi kérdések, érzelmek; a jelenkor problémáitípusai, a tömegkommunikáció).
- Különböző műfajú szövegek alkotása technikájának, stílárís jegyeinek ismerete, azok alkalmazása; a szövegformálási, szövegszerkesztési és helyesírási hibák önálló javítása (önellenőrzési képesség birtoklása).
- A köznyelvi norma alkalmazása, a helyesírási szabályok helyes alkalmazása a helyesírási szabályzat önálló alkalmazásával és a nélkül; rendezett íráskép.
- A műalkotások keltette hangulat, élmény, vélemény, állásfoglalás megfogalmazása (költészet, széppróza, színházi élmény, film, építészet, zene).
- Hivatalos szövegművek (hozzászólás, pályázat, levél, önéletrajz, kérvény, stb.) szerkezeti, tartalmi és nyelvi normáinak alkalmazása.

IV. Beszéd, szóbeli szövegalkotás

- A beszédhelyzetnek, a műfajnak, a témának és a címzettnek megfelelő nyelvi norma követésével lényegre törő, világos felépítésű, önállóan kifejtett közlés.
- Retorikai képességek bizonyítása memoriterek előadásával (szóhasználat, szó- és mondathangsúly, hangleadás, szünet, hangerő, hangszín, beszédtempó).

V. Fogalomhasználat

- Nyelvi és irodalmi fogalmak ismerete, azok helyes alkalmazása szóban és írásban.
- Fogalmak összefüggéseinek, változó jelentésének megértése, bizonyítása példákkal.

Csak emelt szinten

- Fogalmak meghatározása, összehasonlítása történeti kontextusokban is.

ISMERETKÖRÖK

HORVÁT NYELV

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1. Az információszerzés és az információk feldolgozása	Nyomtatott és elektronikus információforrások ismerete. Az információk használata a mindennapi életben és az iskolában. Adatgyűjtés, a megfelelő információk kiválasztása, rendszerezése, valamint azok felhasználása adott témában. Pl. könyvismertetés, filmajánlat; CD-ROM, lexikon, enciklopédia, Internet.	Az információkban való tájékozottság bizonyítása, az információk célirányos felhasználása nyelvi és irodalmi feladatokban.
2. Szövegértés	A szövegértés képességének bizonyítása a különböző típusú szövegek (irodalmi, publicisztikai, ismeretterjesztő) bemutatásával és összehasonlításával. A hallott és olvasott szövegben a lényeg kiemelésének képessége. A különböző műfajú szövegek gondolatsorának megértése, a kifejezőeszközök szerepének felismerése és megnevezése.	A szerzett ismeretek alkalmazása és önálló felhasználása az olvasott szövegek felhasználásával.
3. Szövegalkotás A) Szóbeli nyelvhasználat	A kommunikációban a beszédhelyzethez, a témához, a partnerhez való igazodás képessége, a kulturált nyelvi magatartás. A szövegfonetikai eszközök (szünet, beszédtempó, hangerő) kifejező használata. Szóbeli kommunikációs helyzetek az iskolában és a mindennapi életben, pl. személyek és tárgyak leírása, élmények és hangulatok kifejezése, információ- és tanácskérés, udvariassági formák. Az érvelés technikájának tudatos alkalmazása irodalmi témában és mindennapi kérdések megválaszolásában. A horvát nyelv hangtani, alaktani és mondattani szabályainak megfelelő nyelvhasználat a beszédben. A helyes szóhangsúly követése, a horvát hanglejtés szabályainak való megfelelés. Frazeológiai kifejezések és vonzatok helyes használata a beszédben. Néhány horvát frazeológiai kifejezés megfeleltetése a magyarral. Annak igazolása, hogy a horvát és a magyar állandósult szókapcsolatok nem mindig fordíthatók le szó szerint, illetve, hogy a horvát és magyar nyelvben eltérhetnek a vonzatok.	A logikus érvelést követő részvétel vitában, személyes állásfoglalás kifejtése különböző témában. Pl. egy irodalmi mű szereplőjének értékrendjéről. A helytelen szó- és mondat hangsúly okozta kellemetlenségek (jelentésváltozás) igazolása példák alapján. A frazeológiai kifejezések használatának kötöttsége az egyes funkcionális stílusokban példák alapján. Az állandósult szókapcsolatok stílusértékként való használata.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
B) Retorika	A magán- és nyilvános nyelvhasználat közti különbségek ismeretének bizonyítása példa alapján. Pl. nyelvhelyességi hibák, töltelékszavak, hiányos és befejezetlen mondatok használata. A szónoklat, a nyilvános beszéd szerepe a meggyőzésben. A nyilvános beszéd főbb nyelvi jellemzőit befolyásoló tényezők: a beszélő és a hallgató viszonya, a beszélő személyisége, a beszédhelyzet, a megnyilatkozás célja, a megnyilatkozás tárgya. A szöveg hangzó erejének és az érzelmek kifejezésének szerepe. Hatáskeltő fogások és gesztusok. Nyilvános beszéd szerkesztése adott témára, pl. ballagás, szalagavató a tanult memoriterek és más idézetek felhasználásával.	Szónoklatok a horvát irodalmi művekben néhány példa alapján. Pl. August Šenoa műveiben. Adott szónoklat elemzése a megadott szempontok szerint. A pátosz. Stilisztikai eszközök, költői képek használata és szerepe a szónoklatban.
C) Írásbeli nyelvhasználat	Az írásbeli és a szóbeli megnyilatkozás közti különbségek bemutatása (pl. mondat-szerkesztés, szókincs, nyelvhelyesség). A szövegfajták tartalmi és formai jellemzőinek kapcsolata a kommunikációs folyamattal. Különböző szövegfajták (leírás, elbeszélés, dialógus) jellemzőinek ismerete és önálló szövegalkotás e műfajokban saját élmények és olvasmányok alapján. A továbbtanuláshoz és a munkavállaláshoz szükséges szövegtípusok (esszé, ismertetés, jegyzőkönyv, kérvény, önéletrajz, pályázat, hivatalos levél, hozzászólás, köszönőlevél, meghívó, részvétnyilvánítás) normái, önálló szövegalkotás e műfajokban. Lényegre törő, világos felépítésű kifejtett szöveg alkotása a tájékoztató, érvelő, meggyőző közlésformák valamelyikében. Az idézés technikai szabályainak ismerete és helyes alkalmazása. Az idegen szavak helyesírása főbb szabályainak ismerete és helyes használata.	Irodalmi és más példák alapján a középszinten megjelölt szövegtípusok nyelvi elemzése. Következtetések megfogalmazása az újonnan olvasott művek műnemi, műfaji sajátosságaiból, irányzati, egyedi stílusbeli jellemzőkből, előadásmódból, versformákból szakszerű fogalomhasználattal.
4. Ember és nyelv	A nyelv és a beszéd eredete, szerepe az emberi érintkezésben. A kommunikáció tényezői és funkciói. A kommunikáció nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközei. A nyelv és beszéd összefüggése. A nyelv mint változó rendszer. A nyelv mint jelrendszer.	A gesztusok, a mimika, a testbeszéd szerepe az emberi érintkezésben példák alapján. A művészi nyelvhasználat jellemzői (a nyelv esztétikai funkciója). Különböző jelrendszerek (matematikai,

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	A nyelvi jelek (jelölő, jelölt). Anyanyelv, idegen nyelv, kétnyelvűség. A horvát és a magyar nyelv közötti különbségek (pl. nyelvtípusban).	közeledési jelek, piktogramok, szimbólumok).
5. A horvát nyelv története	A szláv nyelvek helye az indoeurópai nyelvcsaládban. A szláv nyelvek osztályozása (összláv nyelv, ószláv nyelv; nyugati szláv, déli szláv és keleti szláv nyelvek). A horvát nyelv történetének főbb szakaszai (a latin írásra való áttérés, horvát szótárírás, törekvések az egységes irodalmi nyelv megteremtéséért, a horvát normatív nyelv kezdetei, az illír mozgalom jelentősége a horvát nyelv történetében, a horvát nyelv alárendelt szerepe a szerb nyelvvel szemben, „Deklaráció”). Nyelvemlékek: Bašanska ploča, Red i zakon, Šibenska molitva, Mária-síralom. A glagolita, a cirill és a latin írás. Az irodalmi nyelv kialakulása. A mai horvát nyelvművelés legfontosabb kérdései. Purizmus és kultúra (a standard nyelv normái, nyelvi tanácsadó szótárak ismerete és használata).	Az első horvát grammatikák és szótárak. Változások a horvát nyelv hangállományában. Nyelv, kultúra és politika. Ljudevit Gaj: Kratka osnova.... című művének jelentősége. Helyesírási viták a mai horvát nyelvészeti körökben (pl. etimológikus v. kiejtés szerinti helyesírás).
6. Nyelv és társadalom	A társadalmi és területi nyelvváltozatok és norma (szakszavak, zsargon, regionalizmus). A mai horvát nyelv rétegződése; köznyelv, tájnyelv, regionális köznyelv. Az irodalmi nyelv és a nyelvjárások kapcsolata. Magyarországi horvát nyelvjárások és fő jellemzőik példák bemutatásával.	A változások a mai horvát nyelvben. Az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra és a nyelvi érintkezésre (SMS tömörsége, elektronikus levelezés). A magyar nyelv hatása a magyarországi horvátok anyanyelvére példák bemutatásával. Legalább egy nyelvjárás jellemzői.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7. Nyelvi szintek A) Hangtan	A horvát nyelv hangállománya. A hangképzés: a hangképzés menete és a hangképző szervek. A è, æ, ð, dž, lj és a magánhangzós ģ helyes képzése és kiejtése. A horvát és a magyar nyelv hangrendszere közti különbségek ismerete. A hangok csoportosítása. Hangváltozások (mozgó a, l/o alternáció, palatalizáció, szibilarizáció, o>e hangváltozás, jotáció, zöngéesség szerinti hasonulás, a képzés helye szerinti hasonulás) ismerete, tudatos és helyes használata szóban és írásban. Az ije/je/e/i alternáció helyes használata. A horvát nyelv (szó)hangsúlyrendszerének megfelelő kiejtés, a szóhangsúly jelentésmegkülönböztető szerepe példákon keresztül.	A nyelvjárások hangrendszerének gazdagsága. A horvát hangrendszer néhány nyelvtörténeti vonatkozása [pl. jer (ü), jor (ú), jat (i), nazálisok]. Tőváltozatok; hangváltozások az abszolút és relatív tövekben. Az ije/je/e/i alternáció értelmezése a szillabikus verselésben.
B) Alaktan	A szóelemek (szótő, toldalékok) osztályozása (jelentésük, helyük, valamint funkciójuk szerint) és szerepük a szóalak felépítésében. Szavak képzése adott szófajokból. A szófajok rendszere. A szófajok felosztása. Az alapszófajok nyelvtani kategóriái (nem, szám, személy, eset, igeidő, igemód). A főnevek csoportosítása és ragozása. A gyűjtőnevek jelentése, ragozása és egyeztetése. A mellénevek fajtái és kétféle ragozásuk. A melléknévfokozás. A névmások fajtái, ragozásuk. A számnevek felosztása, ragozásuk. A számnevek és névszók egyeztetése nyelvtani esetben. Az igék felosztása; az igenemek. A határozószók fajtái és jelentésük. Az előljárószók szerepe, esetbeli vonzata. A k(a) és a s(a) előljárószó helyes használata. A kötőszók, indulatszók és partikulák szerepe a mondatban. Különbségek a magyar és a horvát nyelvben a szófajfelosztásban, a mondatrészek, valamint a mondatrészek kifejezőeszközei között. A különböző szófajok helyesírása. Helyesírásbeli különbségek a horvát és a magyar nyelvben.	A toldalékok rendszere (főnév és igeeképzők). Az aorisztosz (befejezett múlt idő), az imperfektum (folyamatos múlt idő) használatának gyakorisága a mindennapi beszédben és költői nyelvhasználatban.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
C) Szószerkezetek	Paradigmatikus és szintagmatikus viszonyok a mondatban (szószerkezetek).	Az aktuális mondattagolás és a szórend. A fordított szórend (inverzió) stilisztikai szerepe.
D) Mondattan	A mondat szerkezete és felépítése. A mondatok szerkesztettségi fokuk szerint (teljes és hiányos mondat, tagolatlan mondat). A mondat az élőbeszédben és az írott nyelvben. A mondatfajták (kijelentő, kérdő, felkiáltó, felszólító).	
8. Szókészlettan	A mondatrészek (alany, állítmány, tárgy, jelző, értelmező jelző) és kifejezőeszközeik. Szám, személy és nem szerinti egyeztetés. A modalitás.	
	A szófajok mondatbeli és szövegbeli szerepe. Pl. főnevek és mellénevek a leírásban (nominális stílus), igék az elbeszélésben (dinamizmus), a névmások helyettesítő szerepe.	
	Az egyszerű és összetett mondatok. Az írásjelek a mondatban és a szövegben.	A jelen és múlt idő szerepe a mondatban: valódi jelen és múlt idő, elbeszélő jelen idő, jövő idő kifejezése jelen és múlt idejű igealakokkal, a „mindenidejű” jelen és múlt idő.
8. Szókészlettan	A szókincs fogalma. Aktív és passzív szókincs. A szókincs változásainak okai. A szókincs gazdagításának módjai (szóátvétel, szóhasadás, szóképzés, szóösszetétel). Szóképzési módok (prefixummal, szuffixummal, összetett szuffixális). A szófajváltás. A nevek világa (személy- és ragadványnevek, népnevek, helynevek). Egynyelvű és kétynyelvű szótárak biztos használata.	A historizmusok, archaizmusok, lokalizmusok, regionalizmusok, tájszavak, kollokvializmusok, zsargonok, vulgarizmusok, idegen szavak és frazémák stilisztikai szerepe.
9. A stílus és jelentés	A stílus fogalma, értelmezése. Stílus a mindennapi nyelvhasználatban, a szaknyelvben és a szépirodalomban. A horvát nyelv stílusrétegei és jellemzőik. A szépirodalmi, a publicisztikai, a tudományos, a hivatalos, és társadalmi stílus jellemzői. Szóhasználat és stílusérték. A nyelvi jelek csoportjai a hangalak és jelentés viszonya szerint (egyjelentésű és többjelentésű szavak, szinonimák, homonimák, homográfok). Kétféle névátvitel (metaforikus, metonimikus). Alapjelentés és elsődleges jelentés. Denotatív és konnotatív jelentés. Állandósult és alkalmi jelentés. A szótárak fajtáinak ismerete, és azok használata. A képszerűség stílus eszközei és hatásuk. Stílus korszakok, stílusirányzatok ismerete alapján tájékozottság a stílustörténetben.	A nyelv és a stílus összefüggése. Az irodalmi nyelv és a zsargon viszonya. Néhány frazeológiai kifejezés eredete példával Frazeológiai kifejezések és szerepük a mindennapi életben valamint a művészi nyelvhasználatban. A szójelentés változásai. Stílus és norma koronkénti változatai példa alapján.

A középszint követelményei kötelezőek az emelt szinten is.

FOGALMAK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

Az emelt szint fogalomismereti követelményeit dőlt betűk jelzik.

alakzatok: ismétlés, párhuzam, ellentét, felsorolás, fokozás, túlzás,
állandósult szókapcsolat: szólás, szóláshasonlat, szállóige, közmondás
egyeztetés
expresszívítás, eufemizmus, evokáció, archaizálás, egyéni szóalkotás, *poetizmus*
gesztusnyelv
hangutánzás, alliteráció, áthajlás
horvát nyelv történetének korszakai
indoeurópai nyelvek
írásjelek (*interpunkció*): gondolatjel, zárójel, kettőspont, pontosvessző, idézőjel
jel, jelrendszer
jelentés: szójelentés, denotatív és konnotatív jelentés, szótári és kontextuális jelentés
kétnyelvűség
kommunikáció, a kommunikációs folyamat tényezői és funkciói
kommunikáció létformái: szóbeliség, írásbeliség; magánéleti és nyilvános nyelvhasználat
magánhangzó, mássalhangzó képzésmódja, hangtörvények
mondatfajták: modalitás
mondat- és szövegfonetikai eszközök
mondatszerkezet: egyszerű mondat, összetett mondat, alárendelő és mellérendelő összetett mondat
metafora: szótő, toldalékok és fajtáik
morféma
nyelvemlék
nyelvi norma
nyelvtörvény
nyelv területi, funkcionális és élőnyelvi tagolódása: sztenderd, köznyelv, irodalmi nyelv, nyelvjárás, regionális nyelv, szaknyelv, zsargon
publicisztikai műfajok: hír, tudósítás, interjú, riport, *recenzió*, kritika
stílus, stílusérték (sztiléma), stílushatás
stílusirányzatok kifejezőeszközei
szláv nyelvcsalád: nyugati, déli és keleti szláv nyelvek; ősszláv nyelv, ószláv nyelv
szó szerkezetek és fajtáik
szóalkotás: szóképzés, szóösszetétel, szóátvétel, szóhasadás
szófajok
szójelentés: egyjelentésű, többjelentésű, azonos alakú szó; rokon- és ellentétes jelentésű szó, homográfok
szóképek: metafora, metonímia, hasonlat, allegória, szimbólum
szókincs rétegei: belső keletkezésű szavak, jövevény- és idegen szavak
szórend: egyenes, fordított és mechanikus szórend; aktuális tagolás: ismert és új közléselem
szöveg, szövegegységek: bekezdés; kontextuális jelentés
szövegtípus, szövegfajta: leírás, elbeszélés, magyarázat, párbeszéd, monológ, kérvény, önéletrajz, pályázat, hivatalos levél, hozzászólás, információk, tanácskérés, udvariassági formák, ismertetés, köszönőlevél, meghívó, részvétnyilvánítás

ISMERETKÖRÖK

HORVÁT IRODALOM

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Szerzők és művek		
Életművek	Marin Držić, Petar Preradović, August Šenoa, Silvije Strahimir Kranjčević, Antun Gustav Matoš, Miroslav Krleža, Tin Ujević, Josip Gujaš Džuretin. Az életút jelentős tényei. A szerzők jellegzetes regionális és kulturális kötődései. A pályakép főbb jellemzői. Néhány kortárs megnevezése. Kapcsolatok a művek között (témák, élethelyzetek, műfajok, kifejezőmód, jellemző motívumok). A művek bemutatása, elhelyezése az életműben, az adott korszakban. Memoriterek előadása.	A pályaszakaszokat jellemző főbb témák, problémafelvetések. Kötetek (témák, motívumok, rendszerező elvek). A pályaképet befolyásoló irányzatok, egyéb hatások. A művek bemutatásához, értelmezéséhez kapcsolódó tények (meghatározó hatások, világirodalmi párhuzamok). Kapcsolatok a magyar irodalommal. A szerző helye és hatása az irodalmi hagyományokban.
Egy mű beható ismerete	Ivan Gundulić, Osman Matija Petar Katančić, Vinobera u zelenoj Molbice dolini Petar Preradović, Rodu o jeziku Ivan Mažuranić, Smrt Smail-age Ćengića August Šenoa: Zlatarovo zlato Vjenceslav Novak: Posljednji Stipančić A. B. Šimić, Preobraženja Miroslav Krleža: Povratak Filipa Latinovicza, Gospoda Glembajevi, Baraka Pet Be. A művek keletkezésének körülményei. A művek műfaji sajátosságai, témája, motívumok, kompozíciója, nyelvhasználata. A főbb művek beható ismeretén alapuló értelmezése. Memoriterek előadása.	A műnemi, műfaji, stílusbeli sajátosságok a korszak szellemi irányzataival, a korstílussal való összefüggésben. A mű utóélete, hatása az irodalmi hagyományban. A társadalmi és családregegy általános jellemzői világirodalmi példákon keresztül is. Krleža és Ady. Az analitikus dráma jellemzői Krleža: Gospoda Glembajevi drámája alapján. Memoriterek felhasználása a művek értelmezése alkalmával.
A közelmúlt irodalmából	Művek bemutatása, lényegre törő értelmezése. A téma, a kompozíció, a nyelvhasználat, a motívumok összefüggései. Jure Kaštelan: Tvrdava koja se ne predaje Josip Pupačić: Tri moja brata, More Ranko Marinković: Ruke Antun Šoljan: Luka Egy választás szerinti szerző a közelmúlt magyarországi horvát irodalomból.	A művek összevetése a korszak irányzataival. Ranko Marinković: Glorija Vesna Parun: Mati èovjekova, Ti koja imaš nevinije ruke Dragutin Tadijanović: Dugo u noć u zimsku bijelu noć Prsten
A kortárs irodalomból	Milivoj Slaviček: Moj križ svejedno gori „Próza farmernadrágban” jellemzőinek bemutatása Zvonimir Majdak: Kužiš, stari moj regényén keresztül. Božidar Prosenjak: Divlji konj A választott mű értelmező bemutatása.	Ivo Brešan: Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja. Vagy Miro Gavran: Kreontova Antigona Az irodalmi nyelv mai jellegzetességei, példákkal (pl. kollokvializmusok, zsargon, stb. jelenléte a mai horvát irodalomban).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Világirodalom	Az európai irodalom alapvető hagyományai: az antikvitás és a Biblia (műfajok, témák, motívumok, élethelyzetek, hőstípusok). Egy korszak jellemzői egy kiemelkedő képviselőjének bemutatásával (középkor, reneszánsz, barokk, felvilágosodás, romantika, realizmus, avantgarde, XX. század). Pl. Balzac: Goriot apó – realizmus. Baudelaire: Albatrosz – francia szimbolista líra.	Korszakok jellemzőinek ismerete; korszakonként két szerző és művének felsorolása. Megjegyzés: A magyar nyelvet idegen nyelvként tanuló diákoknak, akik a világirodalmat nem a magyar irodalmon belül tanulják kötelező: Két választás szerinti prózai vagy drámai mű elemző bemutatása a korszakok jellegzetes jegyeinek kiemelésével.
Korszakok, stílustörténet	Legalább egy korszak legalább két művészeti ágának tematikus, kifejezőmódbeli hasonlóságainak, különbségeinek bemutatása. Pl. A középkori irodalomvallásossága. A barokk és a romantika stílusjegyei a festészetben és irodalomban. A barokk túldíszítettségének bemutatása az irodalomban és festészetben. A klasszicista kompozíció. A horvát újjászületés mozgalmának eszméi az irodalmi alkotásokban.	Legalább két korszak két-három művészeti ágának tematikus, kifejezőmódbeli hasonlóságainak, különbségeinek bemutatása. Egy-egy korszak összehasonlítása (pl. reneszánsz és barokk). A stílusok egymásra felelése (pl. A romantika és a realizmus különbségei: a múltból a jelen világa felé fordulás, az idealizált hősokeket felváltják a mindennapi élet átlagos hősei).
Értelmezési szintek		
Irodalomtörténeti értelmezés	A horvát irodalom főbb korszakainak jellemzői: alkotók, művek, irányzatok: A középkori horvát irodalom jellemzői, a humanizmus, a reneszánsz, a barokk és a felvilágosodás. A horvát újjászületés mozgalma (illírizmus) és a horvát romantika. Šenoa kora (protorealizmus). A horvát realizmus legfontosabb jegyei és témái. Modernizmus, modern irányzatok (dekadencia, parnaszizmus, szimbolizmus, impresszionizmus, szecesszió) a horvát irodalomban – életfelfogás, költői sors, stílusjegyek, műfajok. Horvát irodalom a modernizmustól az 50-es évekig (avantgarde, expresszionizmus, realista témák, szocialista realizmus, ruralitás, regionalizmus). Második modernizmus a horvát irodalomban (1952-1968): A szülőföld felé való fordulás mint jellemző tematika a Krug folyóirat köré csoportosuló szerzők jellegzetes attitűdje. A magyarországi horvát irodalom történetének állomásai; egy-egy mű bemutatásával.	A szláv írásbeliség kezdetei (Crnorizac Hrabar: Traktat o pismenima). Az itáliai reneszánsz hatása a horvát reneszánsz irodalmára (pl. Petrarca). Új irodalmi központok kialakulásának okai a barokkban (észak-Horvátország). Hasonlóságok a horvát és magyar korabeli törekvések között (pl. nemzeti függetlenség, nemzeti nyelv). A horvát és magyar történelmi regények születése (August Šenoa és Eötvös József). Az orosz realista hatása (pl. Turgenyev) a horvát realista irodalomra. Eugen Kumièia és a horvát naturalista regény (E. Kumièia: O romanu). A francia szimbolizmus hatása (pl. A. G. Matoš). Vladimir Vidriæ költészete. Dobriša Cesariæ szociális költészete. Ivan Goran Kovaèia: Tömegsír poemájának és Radnóti Miklós költészetének kapcsolata. Vesna Krmpotia: Djetetu u utrobi és Mak Dizdar: Modra rijeka költeménye.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Tematikus, motivikus értelmezés	Antik, bibliai és más motívumok a horvát irodalmi alkotásokban: pl. Bibliai motívumok Silvije Strahimir Kranjčević költészetében. Az elmúlás motívuma Ivan Gundulić epikus műveiben. A virág motívuma Antun Gustav Matoš műveiben. A megérkezés motívuma Miroslav Krleža műveiben. A halál motívuma Antun Branko Šimić költeményeiben. A szerelem motívuma a horvát petrarkistáktól a modernizmusig. A költészet feladatának megfogalmazása a romantikától napjainkig. A hazaszeretet, a szabadságért folytatott harc témájának megfogalmazása a horvát irodalom különböző korszakaiban.	Az emberi élet értelmének megfogalmazása a különböző korokban. A bűn és bűnhődés motívuma a horvát irodalmi alkotásokban. A fájdalom motívuma Vladimir Vidrić költészetében. Örök érvényű témák a horvát irodalomban. Adott téma, illetve motívum kifejezésének különbségei az egyes korokban és költőknél. Szociális témák a horvát költészetben. Horvát tájak a horvát irodalomban. Egyezőségek, hasonlóságok a horvát és a magyar irodalomban a nemzeti nyelvért és nemzeti önállóságért vívott harc tekintetében.
Műfajok, poétika	Különböző korok jellemző műfajai példákkal. Pl. a reneszánsz komédia, budnica a romantikában, a realista regény, a romantika hazafias költészete. Szépirodalmi művek poétikai szempontú elemzése és összehasonlítása. Téma és műfaj, műfaj és kompozíció alapvető összefüggéseinek megértése és elemzése. Ksaver Šandor Gjalski hangulati novelláinak jellemzői pl. Na Badnjak című novellán keresztül. A diszkurzív műnem (tudományos-irodalmi próza) műfajai (pl. útleírás, életrajz, napló). Jellegzetes költői képek, stílusesszók a különböző korok horvát irodalmában. Az elbeszélés technikájának bemutatása a horvát novellákban, regényekben egy művön keresztül.	Különböző korokban keletkezett azonos műfajú alkotások közös és eltérő jegyeinek megnevezése, összevetése (pl. a horvát történelmi regény fejlődése Šenoától Nehajevig, a XIX. és a XX. századi novellák sokszínűsége). A világirodalmi barokk eposz hatása a horvát eposzra (Tasso – Gundulić). Antun Gustav Matoš szonettjei világirodalmi kontextusban. A szabadvers jellemzőinek bemutatása egy szabadon választott mű alapján. A regény eseménysorának kronológiai elbeszélése, és az attól való eltérés példák alapján.
Regionális kultúra; népköltészet	A tájhoz, a régióhoz, a településhez kötődő szerzők – Dinko Šimunović Muljica; a horvát dialektális költészet – Dragutin Domjanić Bele rože; tájak, régiók irodalmi alkotásokban való megjelenítése (pl. Ksaver Šandor Gjalski: Perillustis ac Generosus Cintek, Bölcs Matild egy költeménye, Tislér Jolán: Kajkavska ruža). A népköltészet alapvető jellemzői és műfajai; a népköltészet hatása a műköltészetre; egy-egy jellemző mű bemutatása. Pl. A különböző szokásokhoz kapcsolódó dalok, mondókák, azok verselése, szóképhasználata, motívumok. A népköltészet jegyei a horvát petrarkisták költeményeiben. A magyarországi horvát népköltészet bemutatása egy-egy jellegzetes népköltészeti alkotáson keresztül Memoriter: 1-2 népdal, részletek.	Miroslav Krleža: Balade Petrice Kerempuha. A magyarországi horvát dialektális költészet jellemzői. Népköltészet és romantika. Népi szó- és szóképhasználat Ivan Mažuranić Smrt Smail-age Ćengića című eposzában. Magyar hősök (Hunyadiak, Zrínyiek, Szilágyi) a horvát epikus énekekben. Magyarországi horvát népművészet gyűjtői (Frankovics György, Mándity Vitályos, Sárosacz György, Vinko Žganec).

A középszint követelményei kötelezőek az emelt szinten is.

FOGALMAK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

Az emelt szint fogalomismereti követelményeit dőlt betűk jelzik.

abszurd

alkotás, befogadás, értelmezés

antikvitás

apokrif

Biblia: Ó- és Újszövetség; mózesi ötkönyv zsoltár, evangélium, példázatos történet, eredendő bűn, özönvíz, Babel tornya, szövetség, kanonizáció

didaktikusság

dikció, egyenes beszéd, függő beszéd,

diszkurzív műfajok: útleírás, életrajz, napló

dráma: dialógus, dikció, szituáció, konfliktus, tragikus hős, jelenet, felvonás, szerzői utasítás, helyzetkomikum, jellemkomikum, kellékek, színpad, színházi ismertető, dialógus, monológ, expozíció, bonyodalom, tetőpont, megoldás, prologus, epilógus

drámai műfajok: tragédia, komédia, tragikomédia; analitikus dráma, abszurd dráma, *jelenések, misztérium, moralitás*, pásztorjáték, farsza, maszkarád

elbeszélő, elbeszélői nézőpont

epikai közlés formái: elbeszélés, leírás, párbeszéd, belső monológ

epikai műfajok: anekdota, ballada, elbeszélés, (*hangulati elbeszélés*), eposz, poéma, legenda, mese, mítosz, novella,

parabola, regény, *vallomás*, verses regény

epikus kompozíció

epikus költészet

esztétikai érték

esztétikai hatás

groteszk

harmónia, diszharmónia, feszültség, késleltetés

hőstípus

humor, irónia, gúny

idő, idősíkok, szimultanizmus

irodalmi hagyomány

irodalmi korszak, *irodalomkritika, irodalomelmélet*

irodalomtörténet

jellem, jellemábrázolás, jellemnovella, jellemdráma

katarzis

képszerűség kifejezőeszközei: trópusok és stilisztikai eszközök: metafora, metonímia, megszemélyesítés, allegória, szimbólum, *eufemizmus*, költői jelző, antitézis, asszonánc, alliteráció, anafora, epifora, fokozás, hangutánzás, hasonlat, hiperbola, inverzió, okszimoron, polisindeton,

képzelet, képzettársítás

képvers

kor, korszak; illírizmus

korstílus, stílusirányzat, antik irodalom, középkori irodalom, humanizmus, reneszánsz, reformáció, ellenreformáció, barokk, *rokokó*, klasszicizmus, szentimentalizmus, preromantika, romantika, realizmus, naturalizmus, parnaszizmus, szimbolizmus, *impresszionizmus, szecesszió*, avantgárd, *futurizmus*, expresszionizmus, *szürrealizmus*, modernizmus költői magatartás, költői szerep

kultusz

látomás, vízió

líra: szubjektivitás, lírai hős

lírai műfajok: hagyományos lírai műfajok: óda, elégia, himnusz, dithürambosz, epigramma, episztola, idill, epitáfium;

ars poetica, szabadvers, prózavers, szonett, davoria, budnica, *gazella*

mitológia, mítosz

műnem: líra, epika, dráma, diszkurzív; műfaj

művelődéstörténeti korszak

nemzeti eposz

népköltészet, műköltészet

petrarkisták

poétizáció, stilizáltság, allegorikus és szimbolikus ábrázolásmód

regénytípusok *pikareszk regény, eszmeregény*

„próza: családregeény, társadalmi regény, történelmi regény, fejlődésregény, *esszéregény*, életrajzi regény, *levélregény*, lélektani regény, kalandregény, farmernadrágban”

rím, rímfajták: páros rím, bokorrím, ölelkező rím, keresztrím

ritmus, zeneiség

szerkezet, kompozíció, forma

színház, a színpadi hatás összetevői

szóbeliség, írásbeliség

téma, motívum

verselés: hangsúlyos verselés, időmértékes verselés; verssor, versszak, sorfajták, strófaképletek, *hexameter, pentameter, disztichon*

trubadúrköltészet

világi irodalom, egyházi irodalom

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A horvát nyelv és irodalom érettségi vizsgája írásbeli és szóbeli vizsgarészből tevődik össze. Az írásbeli vizsgán 240 perc áll a vizsgázó rendelkezésére a szövegértési feladatsor, valamint a szövegalkotási feladat megoldására. A szóbeli vizsga 30 perces felkészülési időt követően 10-15 perc időtartamú. A vizsga szerkezetét az alábbi táblázat összegzi.

Írásbeli vizsga 240 perc		Szóbeli vizsga 10-15 perc	
Szövegértési feladatsor	Szövegalkotási feladatsor	Egy nyelvi tétel kifejtése	Egy irodalmi tétel kifejtése
40 pont	60 pont	50 pont	

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. A vizsgakövetelményekkel összhangban az írásbeli vizsga szövegek megértését, illetve egy szöveg önálló megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz egy szövegértési feladatsort, továbbá megjelöl három szövegalkotási feladatot. A szövegalkotási feladatokból egyet választ a vizsgázó.

A szövegértési feladat megoldására 60 percet, a szövegalkotási feladat elkészítésére 180 percet fordíthat a vizsgázó.

Az írásbeli feladatok megoldásakor helyesírási szótár, illetve ha azt valamely feladat megjelöli, szöveggyűjtemény használható.

A feladatsor jellemzői

SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT

A szövegértési feladat szövege általában 600-700 szó terjedelmű esszé, ismeretterjesztő céllal íródott tanulmány, publicisztikai mű egésze vagy részlete. A feladatok megoldása általában a kérdésre adott válasz rövid szöveges kifejtése, esetenként a megadott válaszvariációk közötti döntés.

A szövegértést a vizsgáló kérdések – az adott szöveg tematikus, szerkezeti, nyelvi jellemzőinek megfelelően – a következőkre irányulhatnak:

- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás, érv, álláspont stb. azonosítása;
- a szöveg grammatikai, stilisztikai jellemzői; ezek szövegbeli funkciója;
- a szöveg kommunikatív sajátosságai;
- a cím és a szöveg egészének viszonya;
- a szöveg egészének jelentése, jelentésrétegei;
- a szövegbeli logikai, tartalmi kapcsolatok;
- a szerzői álláspont;
- a szövegbeli utalások, hivatkozások szerepe;
- a szöveg szerkezete, a szerkesztésmód, a felépítés által közvetített jelentés.

Feladat lehet továbbá

- vázlat, tematikai háló készítése;
- önálló következtetés, álláspont megfogalmazása;
- a szöveg témájához, a szövegben megjelenített álláspontokhoz kapcsolódó önálló rövid írásmű vagy beszédmű megfogalmazása a műfaji normák követésével, a mindennapi, esetleg a hivatalos írásbeliség, illetve szóbeliség műfajainak köréből;
- a szöveg rövid, esetleg adott szempontú vagy adott címzettnek szóló összegzése (tömörítése).

A vázlatírás, illetve az összefoglalás által kívánt fő képességek: a kulcsszók feltárása, a tematikus háló [„téma - réma viszony”] követése, a tételmondatok felismerése a különböző szövegegységekben, a szöveg fókuszának megértése, a témaváltás, az előre- és visszautalások követése, a kihagyások érzékelése, a szöveg részletezettségének követése, az ismert és az új közlés elkülönítése.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT

A vizsgázó három, eltérő típusú, műfajú és témájú szövegalkotási feladattól választ egyet. A diák által választott feladat megoldásának terjedelme maximum 4-5 oldal. A feladatok a következők:

- Érvelés nyelvi, irodalmi, általános kulturális, etikai életmódbeli kérdésekről. A feladat tartalmaz egy gondolatébresztő, az érvelés tematikai hálózatára utaló szöveget, általában szövegrészletet. (E felvezető szöveg lehet kritika, esszé, publicisztikai mű, szépirodalmi mű stb. részlete. A feladat megfogalmazása nem feltételezi a felvezető szöveg egészének ismeretét.)
- Egy mű (pl. lírai alkotás, rövid szépprózai mű, drámarészlet, esetenként esszé) adott szempontú elemzése, értelmező bemutatása. A feladat tartalmazza az értelmezés kiemelt szempontját.
- Két, esetenként három szöveg (pl. szépirodalmi mű, műrészlet) adott szempontú összehasonlítása. A feladat megjelöli a szövegek összehasonlító elemzésének, értelmezésének kiemelt szempontját, pl. a tematikus, a poétikai, stílusbeli összevetést. A feladat lényeges eleme az irodalmi szövegek egymásratalaltságának hangsúlyozása, az intertextualitás, evokáció különböző példái révén. (Az összehasonlítandó szövegek között megjelenhet a mindenkori kortárs irodalom.)

Értékelés

SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT

A szövegértési feladatsor megoldásával maximum 40 pontot érhet el a vizsgázó. A szaktanár az írásbeli dolgozatot a központi értékelési útmutató alapján értékeli. Az értékelési útmutató közli a szövegértési feladatok lehetséges választartományát (a válaszmodellt), esetenként a válasz műfaji normáit, továbbá a pontértékét, valamint az adható részpontszámokat. Az értékelő az egyes feladatokra adott pontszámot, majd a szövegértési feladatsor megoldásával elért összpontszámot feltünteti a dolgozaton.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT

A diák által választott szövegalkotási feladat megoldását a szaktanár az értékelési útmutató alapján minősíti. Az értékelési útmutató tartalmazza a fogalmazások értékelésének a témától független általános kritériumait, valamint az egyes kitűzött feladatok témafüggő, címszószerűen megfogalmazott (azaz nem kifejtett) elvárható megoldását. Az ettől eltérő minden jó megoldás elfogadható. Az értékelési útmutatóban közölt kritériumok és pontszámjavaslatok figyelembevételével a szaktanár által megállapított pontszám minősíti a vizsgázó dolgozatának tartalmi minősítését, a dolgozat felépítését, szerkezetét és nyelvi minőségét, továbbá a vizsgázó helyesírását, valamint a dolgozat írásképet.

A fogalmazási feladat pontszámának megoszlása

A fogalmazási feladat megoldásával maximum 60 pontot ér el a vizsgázó. Az elérhető 60 pont megoszlása a következő: a fogalmazás tartalmi minősége: 20 pont; szerkezete, felépítése: 20 pont; nyelvi minősége: 20 pont. Az értékelő tanár a dolgozat végén feltünteti a szövegalkotási feladat tartalmi, szerkezeti, illetve nyelvi minőségének pontszámát.

A szövegalkotási feladatok értékelésében alkalmazott általános kritériumok:

A tartalmi kifejtés minőségének kritériumai

- a téma megértése, szövegbázisú feladatokban a gondolatébresztő szövegre vonatkoztatás;
- nyelvi és irodalmi műveltség, tájékozottság, problémaérzékenység;
- tárgyyszerűség;
- műismeret, kultúrtörténeti, motivikus asszociációk, különböző összefüggések megteremtése, tényekkel, ismeretekkel való bizonyítása;
- önálló problémakezelés, személyes állásfoglalás;

- világismeret, gondolkodási kulturáltság;
- az érvelés minősége, az állítások bizonyítása;
- lényegkiemelés, rendszerező képesség.

A szöveg megszerkesztettségének kritériumai

- a feladatban kért műfaj elemeinek való megfelelés;
- tagolás, a szöveg koherens szerkezete;
- a szerkezeti arányosság (pl. felvezetés, tárgyalás, lezárás aránya);
- az adott terjedelem megtartása.

A szöveg nyelvi minőségének értékelésében alkalmazott kritériumok

- a köznyelvi norma biztos ismerete;
- adekvát és változatos szóhasználat, a feladatnak és kommunikációs helyzetnek megfelelő stílus;
- világos és lényegre törő, szabatos előadásmód;
- gördülékeny szövegalkotás;
- olvasható kézírás, rendezett íráskép.

HELYESÍRÁS, ÍRÁSKÉP

A vizsgázó helyesírásának és a dolgozat írásképének értékelése a szövegértési feladatsor, valamint a szövegalkotási feladat megoldásában egységes elv szerint történik.

- Az értékelő tanár mind a szövegértési, mind a szövegalkotási feladat megoldásában fellelhető helyesírási hibákat aláhúzza, majd az értékelési útmutatóban feltüntetett módon kialakítja a vizsgázó helyesírási hibáinak összpontszámát.
- A helyesírási hibák miatt összesen 15 pont vonható le az összteljesítményből.
- Az íráskép rendezetlensége, illetve a nehezen olvasható kézírás miatt összesen 3 pont vonható le az összteljesítményből.

SZÓBELI VIZSGA

A horvát nyelv és irodalom középszintű szóbeli vizsgája belső, iskolai vizsga.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idő: 30 perc.

A vizsgázó felelési ideje: 10–15 perc.

A felkészülés során irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok megjelölésével összefüggő más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy irodalmi és egy nyelvi tételt fejt ki a diák. A tételsor 20–24 nyelvi és 20–24 irodalmi tételtől áll. A tételsor összeállításáért a szaktanár a felelős. A tételsor összeállításához a részletes követelmények horvát nyelvi és irodalmi témáit kell figyelembe venni.

A nyelvi és irodalmi tételsor legalább 30%-át (20 tétel esetén 6 tételt, 24 tétel esetén 8 tételt) évről évre módosítani kell.

A tételek jellemzői, összeállításuk

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitűzött feladatok – a témák sajátosságait figyelembe véve – lehetőleg hasonló nehézségűek legyenek, valamint legyen mód a sikeres felkészülésre, valamint a kifejtésre a felkészülésben, illetve a szóbeli feleletre adható időkeretben.

HORVÁT NYELVI TÉTELSOR

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20–24 tételt jelöl ki. A tételsort a részletes vizsgakövetelmények Horvát nyelv című fejezetében foglaltak alapján állítja össze a szaktanár. A horvát nyelvi tételek a részletes követelmények

következő témákra épülnek: Szövegértés, Szövegalkotás, Retorika, Ember és nyelv, A horvát nyelv története, A nyelv és a társadalom, Nyelvi szintek (Hangtan, Alaktan, Szószerkezetek, Mondattan), Szókészlettan, A stílus és jelentés. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a jelzett témák mindegyikéhez legalább egy tétel tartozzék.

A tétel a témakörnek, illetve a tételben konkretizált feladatnak megfelelően tartalmaz/hat egy megállapítást, idézetet, felvezető gondolatot, nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. űrlapot, használati utasítást, újságoldalt, képet, ábrát, térképet, internetes oldalt, egynyelvű szótár részletét), majd a kifejtendő feladat megjelölését.

A tételben kitűzött feladat lehet idézet, illetve a mellékelt dokumentum adott szempontú elemzése, értelmezése, a szempontban megfogalmazott nyelvi probléma, jelenség, szabály bemutatása, kifejtése, érvek megfogalmazása, a feladatban adott műfajnak megfelelő előadása stb.

IRODALMI TÉTELSOR

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20–24 tételt jelöl ki. A tételsort a részletes vizsgakövetelmények Horvát irodalom című fejezetében foglaltak, a szerzők és művek, illetve az Értelmezési szintek témák kombinációiból állítja össze a szaktanár.

A tétel tartalmaz/hat egy felvezető nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. szépirodalmi idézetet, értekező próza, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzőművészeti alkotást, színpadképet, filmképet, ábrát, térképet stb.), majd közli a bemutatandó témát, annak kiemelt szempontját, a témának, illetve a kitűzött szempontnak megfelelően konkrét mű/vek megjelölését. A kiemelt szempont lehet pl. bármely műfaji, tematikus, stíluskorszakbeli, poétikai, esztétikai, etikai kérdés. Ha azt a tétel kifejtése igényli, illetve lehetővé teszi, a vizsgázó választ a tételben megjelölt szerzők vagy művek közül.

Az irodalom szóbeli vizsgatételeinek tematikai aránya

A vizsgaleírás 18 tétel kijelölésére közöl kötelezettséget. Ezek a következők:

- A Szerzők és művek témáiból összesen 12 tétel állítandó össze. Ebből 6 a megjelölt Életművekből, valamint azon diákok számára, akik a magyar nyelvet mint idegen nyelvet tanulják egy világirodalmi tétel kötelező. 5 tételt a Szerzők és művek más témáiból – Egy mű beható ismerete, A közelmúlt irodalmából, A kortárs irodalomból, Világirodalomból, a magyarországi horvát irodalomból állítja össze a szaktanár.
- Az Értelmezési szintek témájából – Irodalomtörténeti értelmezés 2 tétel, Tematikus-motivikus értelmezés 2 tétel, Műfajok, poétika 1 tétel, Regionális kultúra, népköltészet 1 tétel kötelező.
- A további tételek kijelöléséről – ideértve a húszon felüli tételszámot is – a szaktanár dönt.

A Szerzők és művek témáiból összeállított tételek bármelyike meríthet az Értelmezési szintek szempontjaiból, az Értelmezési szintek tételeiből összeállított bármelyike tartalmazhatja a Szerzők és művek témáiban megjelölt alkotókat.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A horvát nyelvi és az irodalom tétel kifejtését a szaktanár együttesen értékeli. A vizsgázó a feleletére egy összegző pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

A nyelvi és irodalmi tétel szóbeli kifejtésének értékelési kritériumai	Pontérték
Tartalom – témataratás – a téma bemutatásában érvényesülő nyelvi, illetve irodalmi, kulturális tájékozottság, tárgyi tudás – megfelelő szó- és fogalomhasználat – gondolatgazdagság, problémaérzékenység – a témának megfelelő memoriter szöveghû és tartalmi szempontból indokolt előadása	30 pont
Előadásmód, meggyôző erô – a témának megfelelő világos felépítés – logikus érvelés – világos nyelvi forma – lényegkiemelés, rendszerezés	20 pont

A vizsgateljesítmény összpontszámának kialakítása

Az egyes vizsgarészekbôl elért teljesítmény összeadódik, így a középszintû írásbeli és szóbeli vizsgán összesen 150 pont szerezheto.

EMELT SZINTÛ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A horvát nyelv és irodalom emelt szintû érettségi vizsgája írásbeli és szóbeli vizsgarészbôl tevôdik össze. Az írásbeli vizsgán 240 perc áll a vizsgázó rendelkezésére a feladatok megoldására. A szóbeli vizsga a 30 perces felkészülési idôt követôen 20-30 perc idôtartamú.

A vizsga szerkezetét az alábbi táblázat összegzi.

Írásbeli vizsga 240 perc		Szóbeli vizsga 20-30 perc	
Nyelvi-irodalmi mûveltségi feladatsor	Szövegalkotási feladatok	Egy nyelvi tétel kifejtése	Egy irodalmi tétel kifejtése
40 pont	60 pont	50 pont	

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli feladatok a nyelvi és irodalmi mûveltség alkalmazása mellett vizsgálják a jelölt problémalátását, kritikai és kreatív gondolkodását, általános tájékozottságát, szövegértelmezô és szövegalkotó képességét. Az írásbeli vizsga ennek megfelelôen nyelvi-irodalmi mûveltségi feladatsorból és különbözô szövegalkotási feladatokból tevôdik össze.

Az írásbeli vizsgán a vizsgázó használhatja a helyesírási szótárt.

A feladatsor jellemzô

NYELVI-IRODALMI MÛVELTSÉGI FELADATOK

A nyelvi-irodalmi mûveltségi feladatsor egy alkotáshoz (lírai mûhöz, szépprózai alkotáshoz, illetve részletéhez, esszéhez, értekezô prózához vagy annak részletéhez) kapcsolódik. Szépirodalmi mûvek kijelölése esetében a szerzôk általában a vizsgakövetelményekben szereplô korszakok alkotói.

A feladatsor nyelvi és irodalmi ismeretek alkalmazását, fogalmak felismerését, azonosítását, esetenként definícióját tartalmazza, különböző történeti, műfaji, tematikus, motivikus összefüggések feltárására irányul, továbbá tartalmaz a vizsgálandó szöveg nyelvi, grammatikai, retorikai, stilisztikai, szövegtani, helyesírási jellemzőire irányuló kérdéseket.

A nyelvi, illetve irodalmi műveltséget vizsgáló kérdések aránya általában 40-60%.

A feladatsor maximális pontértéke 40 pont.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK

A szövegalkotási feladatsor három, különböző témáról adott szempontú és műfajú önálló szöveg alkotását tartalmazza.

A szövegalkotási feladatok a következők:

- Egy adott mű vagy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcséleti, etikai kérdés értelmezése, értékelése adott terjedelemben.
- Érvelő szöveg megfogalmazása: reflektálás egy jelenségre, korjelenségre.
- Egy valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása (pl. vitaindító, hozzászólás, kérvény), esetenként adott címzetteknek, megjelölt kommunikációs helyzetben, illetve adott műfajban.

A feladatok bármelyike lehet szövegbázisú (pl. irodalmi művet közlő, az esszé, a kifejtés, értékelő érvelés alapjául szolgáló rövid felvezető idézetet tartalmazó) vagy szövegbázis nélküli.

A vizsgára választott konkrét szövegek általában nem képezik a tananyag részét.

Értékelés

NYELVI-IRODALMI MŰVELTSÉGI FELADATSOR

A nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor értékelése témafüggő értékelési útmutató alapján történik. A feladatsor maximális pontértéke 40 pont. Az elfogadható válaszok tartományát, valamint az adható részpontokat az értékelési útmutató közli. Az értékelők a dolgozaton feltüntetik a vizsgázó által elért pontszámokat, valamint a feladatsor megoldásával elért összpontszámot.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK

A vizgáztatók az értékelési útmutató alapján minősítik a vizsgázó teljesítményét, majd feltüntetik a dolgozaton az egyes szövegalkotási feladatok megoldásával elért pontszámot.

A feladattípusok pontértéke a következő:

- egy adott mű vagy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcséleti, etikai kérdés értelmezése, értékelése adott terjedelemben (25 pont);
- érvelés megfogalmazása: reflektálás egy jelenségre, korjelenségre (20 pont);
- egy, valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása (pl. vitaindító, hozzászólás, kérvény), esetenként adott címzetteknek, megjelölt kommunikációs helyzetben, illetve adott műfajban (15 pont).

Az értékelési útmutató címszavakban közli az elvárható jó megoldás tartalmi összetevőit. Az ettől eltérő jó megoldás is elfogadható. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelők személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

A megoldás minőségének elbírálásában a következő általános kritériumok érvényesülnek:

A tartalmi kifejtés minőségének kritériumai

- a téma megértése, szövegbázisú feladatokban a gondolatébresztő szövegre vonatkoztatás;
- nyelvi és irodalmi műveltség, tájékozottság, problémaérzékenység;
- tárgyszerűség;
- műismeret, kultúrtörténeti, motivikus asszociációk, különböző összefüggések megteremtése, tényekkel, ismeretekkel való bizonyítása;
- önálló problémakezelés, személyes állásfoglalás;
- világismeret, gondolkodási kultúráltság;

- az érvelés minősége, az állítások bizonyítása;
- lényegkiemelés, rendszerező képesség.

A szöveg megszerkesztettségének kritériumai

- a feladatban kért műfaj elemeinek való megfelelés;
- tagolás, a szöveg koherens szerkezete;
- a szerkezeti arányosság (pl. felvezetés, tárgyalás, lezárás aránya);
- az adott terjedelem megtartása.

A szöveg nyelvi minőségének értékelésében alkalmazott kritériumok

- a köznyelvi forma biztos ismerete;
- adekvát és változatos szóhasználat, a feladatnak és a kommunikációs helyzetnek megfelelő stílus;
- világos és lényegre törő, szabatos előadásmód;
- gördülékeny szövegalkotás;
- olvasható kézírás, rendezett íráskép.

HELYESÍRÁS, ÍRÁSKÉP

A helyesírás értékelése az útmutató szerint történik. Az értékelő tanár mind a szövegértési, mind a szövegalkotási feladat megoldásában talált helyesírási hibákat aláhúzza, majd az útmutatóban feltüntetett módon kialakítja a vizsgáló helyesírási hibáinak összpontszámát.

- A helyesírási hibák miatt összesen 15 pont vonható le az összteljesítményből.
- Az íráskép rendezetlensége, illetve a nehezen olvasható kézírás miatt összesen 3 pont vonható le az összteljesítményből.

SZÓBELI VIZSGA

A horvát nyelv és irodalom emelt szintű szóbeli vizsgája külső vizsgabizottság előtt történik.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idő: 30 perc.

A vizsgázó felelési ideje: 20-30 perc.

A felkészülés során irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok megjelölésével összefüggő más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga egy horvát nyelvi és egy irodalmi témakörhöz megfogalmazott tétel kifejtése. Minden témakörhöz legalább két tétel tartozik, a vizsgázó önállóan dönt, hogy melyik tételt fejt ki. A témakörök arányát, illetve az azokhoz rendelt tételeket a vizsga évében egy szakmai bizottság határozza meg. A témakörök, illetve tételek évről évre változ(hat)nak. A meghirdetett nyelvi, illetve irodalmi témakörök száma legalább 25.

A tételek jellemzői, összeállításuk

A szóbeli vizsgán a vizsgázó kifejt egy nyelvi, illetve egy irodalmi tételt. Az irodalmi tételekhez – a nyilvánosan közzétett témaköröknek megfelelően – a vizsgázó saját maga által készített olvasmánylistát állít össze. A vizsgázó feleletére az olvasmánylista alkalmazásával készül fel, illetve ennek felhasználásával adja elő feleletét. Konkrét szerzőkre és művekre – a tételnek megfelelően – a jelölt olvasmánylistája alapján lehet kérdéseket feltenni.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitűzött feladatok – a témák sajátosságainak figyelembe véve – lehetőleg hasonló nehézségűek legyenek, valamint legyen mód a sikeres kifejtésükre a felkészülésre, illetve a feleletre adható időkeretben.

HORVÁT NYELVI TÉTELSOR

A témaköröket a részletes vizsgakövetelmények Horvát nyelv című fejezete – Szövegértés, Szövegalkotás, Retorika, Ember és nyelv, A horvát nyelv története, Nyelv és társadalom, Nyelvi szintek, Szókészlettan, A stílus és jelentés – alapján állítja össze az ezzel megbízott szakmai testület. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a témakörök mindegyikéhez legalább két tétel tartozzék.

A tételek a témakörnek, illetve a tételben konkretizált feladatnak megfelelően tartalmaz(hat)nak egy megállapítást, idézetet, felvezető gondolatot, nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. űrlapot, használati utasítást, újságoldalt, képet, ábrát, térképet, internetes oldalt, egynyelvű szótár részletét), majd közlik a kifejtendő feladat megjelölését. A feladatmegjelölés a részletes vizsgakövetelményekre épül.

A tételekben kitűzött feladat lehet az idézet, illetve a mellékelt dokumentum adott szempontú elemzése, értelmezése, a szempontban megfogalmazott nyelvi probléma, jelenség, szabály bemutatása, kifejtése, érvek megfogalmazása, a feladatban megjelölt műfaj előadása stb.

IRODALMI TÉTELSOR

A szóbeli vizsga témaköreit, illetve tételeit összeállító testület a részletes vizsgakövetelmények Szerzők és művek, valamint Értelmezési szintek témáiból jelöl ki és hirdet meg legalább 25 témakört. A témakörökben az Életművek 6 témaköre kötelező, továbbá kötelező legalább 2 kortárs horvát irodalmi, legalább 2 világirodalmi témakör, valamint 6 az Értelmezési szintek minden témaköréből; ezen belül 1 népköltészeti témakör, 1 pedig a magyarországi horvátok irodalma témaköréből. Ez utóbbiak bármelyikében megjelenhetnek különböző műismereti követelmények, azaz a Szerzők és művek különböző alkotói. A 18 témakörhöz 7 további témakört évente jelöl ki a szakmai testület.

Minden témakörhöz két tétel tartozik. A tétel tartalmaz/hat egy felvezető nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. szépirodalmi idézetet, értekező próza, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzőművészeti alkotást, színpadképet, filmet, ábrát, térképet stb.), majd közli a bemutatandó témát, annak kiemelt szempontját, a témának, illetve a kitűzött szempontnak megfelelően esetleg szerző és mű megjelölését. A tétel kifejtésében a diák a saját maga által összeállított és a vizsgabizottság rendelkezésére bocsátott olvasmánylistát alkalmazza.

A tételben kiemelt szempont lehet bármely poétikai, irodalomtörténeti, stíluskorszakbeli, esztétikai, etikai kérdés, valamely életprobléma, motívum, a műre, a szerzői életpályára jellemző sajátosság.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A horvát nyelvi és az irodalmi tétel kifejtését a vizsgabizottság együttesen értékeli. A vizsgázó a feleletére egy összegző pontszámot kap.

A vizsgázó szóbeli vizsgateljesítményének értékelése a következő értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

A nyelvi és irodalmi tétel szóbeli kifejtésének értékelési kritériumai	Pontérték
Tartalom – témataartás – a téma bemutatásában érvényesülő nyelvi, illetve irodalmi, kulturális tájékozottság, tárgyi tudás – megfelelő szó- és fogalomhasználat – gondolatgazdagság, problémaérzékenység – a témának megfelelő memoriter szöveghű és tartalmi szempontból indokolt előadása	30 pont
Előadásmód, meggyőző erő – a témának megfelelő világos felépítés – logikus érvelés – világos nyelvi forma – lényegkiemelés, rendszerezés	20 pont

A vizsgázó összpontszámának kialakítása

Az emelt szintű írásbeli vizsgán 100, a szóbeli vizsgán 50, így a horvát nyelv és irodalom emelt szintű vizsgáján összesen 150 pont szerezhethető.

NARODOPIS

I. OPIS I DETALJNI ZAHTJEVI MATURALNOG ISPITA

A) KOMPETENCIJE

1. Povijesne spoznaje

- Kandidat mora poznavati osnovne karakteristike povijesti nacionalne manjine, podrijetlo zajednice i početke stvaranja zajednice.
- Neka pregleda pisane i nepisane izvore i nasljeđe u svezi s tim.
- Neka upotrijebi slikovne i elektronske izvore.
- Mora poznavati ulogu (svoje) zajednice u društvenoj organizaciji Kraljevine Mađarske.
- Mora poznavati promjene u životu zajednice, neka predstavi utjecaje koje vrijede sve do danas.
- Mora predstaviti interetničke veze.
- Neka otkrije sveze između povijesti matične države i domaće manjine.
- Neka otkrije i interpretira izvore u svezi s mjesnom i regionalnom poviješću zajednice.
- Neka upozna rezultate istraživanja obiteljske povijesti, neka formuliра zaključke opće vrijednosti.
- Na osnovi dobivenih ulomaka izvornog materijala, publicistike, slikovnih izvora, elektronskih baza podataka, odnosno osobnih iskustava neka bude sposoban povući paralele između prošlosti i sadašnjosti.

2. Etnografske spoznaje

- Za razumijevanje svakodnevice i blagdana hrvatske narodnosti neka sakuplja informacije iz muzeja i etnografskih zbirki.
- Neka poznaje predmete materijalne kulture zajednice. Neka predstavi nekoliko karakterističnih sredstava i promjene sustava običaja.
- Neka poznaje sustav običaja zajednice u svezi s obitelji, mjesnom zajednicom, vjeri.
- Neka analizira suodnos između globalizacije i održavanja još živih običaja.
- Neka skicira svoje zamisli o strategiji budućnosti.
- Neka prati prezentiranje običaja i blagdana zajednice u pisanim i elektronskim medijima.
- Neka analizira koja je uloga medija u očuvanju vrijednosti nacionalnih manjina.
- Neka izradi plan-projekt: 1. etnografsko nasljeđe i moja obitelj, moja uža zajednica. 2. Kako se može učiniti privlačnim njegovanje tradicija? 3. Uloga tradicije u održavanju nacionalnih i etničkih manjina. 4. Sredstva stvaranja tradicije.

3. Zemljopisne spoznaje

- Neka kandidat poznaje područja naselja domaće zajednice.
- Neka predstavi uzajamni utjecaj zemljopisnog okoliša i specifičnih manjinskih karakteristika.
- Neka interpretira uvjete života.
- Neka predstavi gospodarske veze zajednice.
- Neka analizira posljedice ubrzanja gospodarskog razvoja.
- Neka predstavi gospodarsko-zemljopisne izazove sadašnjice i odgovore manjine na te izazove.
- Neka poznaje alternative manjine u prirodnom i gospodarsko-zemljopisnom okolišu.
- Neka predstavi i interpretira jedan model koji je napravljen na osnovi vlastitih iskustava i istraživanja.

4. Društvene spoznaje

- Neka interpretira one kriterije koji determiniraju osnovne i veće kolektivne veze pripadnika zajednice.
- Neka predstavi kolektivne funkcije.
- Na osnovi pojedinačnih studija neka analizira veze zajednice.
- Neka poznaje i interpretira funkcije i karakteristike onih ustrojstava zajednice koje jačaju hrvatsku manjinu.
- Neka razmotri one mogućnosti pojedinca u kojima on može očitavati pripadnost nacionalnoj zajednici.
- Neka poznaje karakteristične oblike očitovanja nacionalnog identiteta.
- Neka analizira mogućnosti na temelju pojedinačnih studija.

5. Spoznaje u svezi s jezikom hrvatske manjine

- Neka sakupi one činitelje koji su utjecali na jezik i na promjene jezika zajednice.
- Neka predstavi ulogu dijalekta u očuvanju nacionalnog identiteta zajednice.
- Evidentiranjem uzajamnih odnosa jezika u javnoj uporabi, službenog jezika i dijalekta neka formulira svoje zaključke.
- Neka predstavi karakteristike jezičnih varijanti u usporedbi s matičnim narodom.
- Neka predstavi nekoliko karakterističnih varijanti mjesnog govora.
- Neka predstavi spomenike pismenosti domaće zajednice.
- Neka predstavi, po slobodnom izboru, jedan jezični dokument.
- Neka interpretira jedan poslušani tekst na dijalektu, neka navede odstupanja.
- Neka upozna takva književna djela čija je središnja tema jezik.

6. Graditeljstvo hrvatske manjine

- Neka predstavi stambeni okoliš i društvene objekte zajednice.
- Neka prezentira funkcionalne značajke građevina.
- Neka prezentira formalne i funkcionalne značajke graditeljstva, neka interpretira njihov odnos.
- Neka predstavi opće i uzajamne značajke graditeljstva zajednice. Neka ih analizira.
- Uvažavajući osobitosti zajednice i zahtjeve modernizacije, neka izradi program za očuvanje vrijednosti svoga mjesta.

7. Glazba i plesna kultura hrvatske manjine

- Neka prezentira praksu pjevanja, instrumentalne glazbe i plesa domaće hrvatske zajednice.
- Neka načini povijesni pregled, skicira sadašnje prilike.
- Neka planira glazeno-plesni program, neka prezentira njegovu realizaciju.
- U njegovom programu, pored čuvanja tradicija, neka budu i elementi zabave po zahtjevima sadašnjosti.

8. Spoznaje o manjinskoj politici

- Neka prezentira razvoj manjinskog zakonodavstva i njegov utjecaj na protekla desetljeća.
- Neka napiše studiju o djelatnosti manjinske samouprave.
- Neka evidentira pozitivne i negativne karakteristike te skicira prijedloge za poboljšanje rada.
- Neka prezentira one programe koji imaju za cilj očuvanje nacionalnog identiteta i neka ocijeni njihovu učinkovitost.
- Neka otkrije i interpretira mjesne i regionalne povijesne izvore.
- Neka prezentira rezultate istraživanja povijesti obitelji.
- Neka formulira svoje zaključke u primarnoj zajednici sustava veza narod-manjina.

B) SADRŽAJNI ZAHTEVI

Srednji i viši stupanj

Dok je na **srednjem stupnju** cilj s manjim teoretskim znanjem primijeniti rezultate osobnih iskustava i spoznaja, dotle je na višem stupnju cilj složenije, općenitije, apstraktivnije prezentiranje sveobuhvatnih pogleda i informacija. Kandidat na srednjem stupnju svoje spoznaje o matičnoj domovini analizira i interpretira u suodnosu s jednom domaćom regijom. Na višem stupnju se raščlamba odnosa među regijama sustavno uklapa u red spoznaja o matičnoj državi.

Tematski krugovi	Primjeri, zahtjevi
I. Hrvati u Budimpešti i okolici glavnog grada – Hrvatska	
1. Povijesne spoznaje	– Najstariji arheološki nalazi: homo neandertalis, vučedolska golubica. – Seoba Hrvata (VII.-VIII. st.) – Hrvatska Kraljevina: Tomislav i Zvonimir. – Gubitak teritorija u vrijeme turskih osvajanja. – Postojanje i značaj osamstoljetne hrvatsko – mađarske državne zajednice (Lijepa Jelena, sv. Ladislav i Zagrebačka biskupija, sv. Stjepan i zagrebačka katedrala, krunidba Kolomana u Biogradu 1102. godine). – Reforme u vrijeme Marije Terezije i Josipa II. Prethodnik društvenih promjena: Maksimilijan Vrhovac, biskup zagrebački. – Doba ilirizma, formiranje vlade hrvatskog bana Josipa Jelačića. – Hrvatsko – mađarska nagodba (1848.). Političke struje i stranke početkom XX. stoljeća. Hrvatska u II. svjetskom ratu. Jugoslavija – razdoblje socijalizma. „Hrvatsko proljeće.” Uspostava neovisne Hrvatske (1992.)
2. Etnografske spoznaje	– karakteristike materijalne kulture; – običaji, vjerski život; – blagdani: Bartolovo – „Išo je sveti Bartola/Nosio je kožicu/Na svetom ramišcu.” – etnolozi, drvodjelci, majstori; – Hrvatski glasnik – tjednik Hrvata u Mađarskoj; – Kalendar Hrvata u Mađarskoj.
3. Zemljopisne spoznaje, turizam	– Zagreb i njegova okolina; broj stanovnika glavnoga grada je 706800. Gradec i Kaptol. Prvostolnica i crkva sv. Marka. Hrvatsko narodno kazalište, Muzej primijenjene umjetnosti, Akademija. Šetališta, izletišta. – Položaj, klima, biljni i životinjski svijet, promet regije; – Turističke dionice, zavičajne kuće, izdanja;
4. Društvene spoznaje	– Teorije u svezi doseljnjem Hrvata
5. Spoznaje o jeziku hrvatske manjine	– kulturni krug hrvatskih franjevac u Budimu; – pravopisne reforme Lovre Bračuljevića i Stjepana Vilova; – Matija Petar Katančić, istaknuti predstavnik hrvatskog klasicizma; – molitvenik Marijana Jaića, teolog Emerik Pavić; – odnos narječja (štokavsko, kajkavsko, čakavsko) i književnog jezika;

Tematski krugovi	Primjeri, zahtjevi
	– obiteljska imena i imena čestica polja (uže) zajednice; – dvojezičnost; – mjesni predstavnici recentne književnosti hrvatske manjine;
6. Graditeljstvo i slikarstvo hrvatske manjine	– Julije Klović, slikar renesanse; – stambeni okoliš i javni objekti Hrvata u gradovima;
7. Spoznaje o glazbenoj i plesnoj kulturi hrvatske zajednice	– dijalektička uloga balkanske narodne glazbe i plesa; – hrvatski folklorni ansambl „Luč” iz Budimpešte; – hrvatski zbor i orkestar iz Tukulje; – folklorni ansambli regije koji djeluju u okvirima udruga
8. Manjinskopoliitičke spoznaje	– uloga Demokratskog saveza južnih Slavena u Mađarskoj u razvoju hrvatstva u Mađarskoj (1945.-1990.); – manjinsko zakonodavstvo u proteklm desetljećima; – Hrvatska državna samouprava, Savez Hrvata u Mađarskoj, hrvatska samouprava Budimpešte, kvartovske hrvatske samouprave; – prijateljske veze manjinskih samouprava s drugim gradovima-prijateljima
II. Hrvati u Bačko-kiškunskoj županiji – Hrvatska	
1. Povijesne spoznaje	– Dalmacija u srednjem vijeku, 400-godišnja vladavina Venecije, Dubrovnik sačuvao neovisnost; – pohod kralja Marije po Bosni, protuturske borbe. Bosna i Turci. Mađarska u tri dijela. Zlatno doba Dubrovnika. Pod vlašću Francuza;
2. Etnografske spoznaje	– etnolog i autor udžbenika Stjepak Velin, Balint Vujkov, sakupljač narodnih pripovijedaka; – narodni običaji, (materice) vjerski život; – blagdani: Duhovi – „Mi kolu idemo,/Kolo od nas biži.” – etnolozi, drvorezbari, majstori;
3. Zemljopisne spoznaje, turizam	– od Zadra do Dubrovnika: industrija i poljodjelstvo, jezera, otoci, ušće Neretve; – položaj, klima, biljni i životinjski svijet, promet regije; – turistički putevi, zavičajne kuće, zbirke, izdanja;
4. Društvene spoznaje	– teorije o seobi zajednice, vjerski život; – karakteristike gospodarstva do XVII.-XX. stoljeća; – prosvjeta;
5. Spoznaje u svezi s jezikom hrvatske manjine	– Mišo Jelić, pjesnik i prosvjetitelj; drame i proza Antuna Karagića; djela Mihovila Radnića; epsko pjesništvo Grgura Peštalića; Ivan Petreš, urednik, prosvjetitelj i dramatičar; – odnos narječja (štokavskog) i književnog jezika; – obiteljska imena i toponimi uže okolice, – dvojezičnost; – mjesni predstavnici recentne hrvatske manjinske književnosti;
6. Poznavanje graditeljstva hrvatske narodnosti, slikarstvo	– slike Katice Jasenović, pasteli Stipana Kubatova, akvareli Ruže Kuković; – stambeni okoliš, javni objekti Hrvata u gradovima;

Tematski krugovi	Primjeri, zahtjevi
7. Poznavanje glazbene i plesne kulture hrvatske manjine	– dijalektička uloga balkanske narodne glazbe i plesa; – folklorni sastavi regije koji djeluju u okvirima udruga;
8. Manjinskopoliitičke spoznaje	– manjinsko zakonodavstvo u proteklm desetljećima; – udruga (regionalna) bačvanskih Hrvata, djelatnost seoskih udruga; – veze hrvatske manjinske samouporave s gradovima-prijateljima;
III. Hrvati u Baranji i Podravini – Hrvatska	
1. Povijesne spoznaje	– Mohačka bitka (1526.). Pobuna kmetstva i njegove posledice. Sigetski junak Nikola Zrinski (1566. Vojna krajina. Prodor islama u Bosnu. Djelatnost franjevac. Seljačke bune protiv Turaka.
2. Etnografske spoznaje	– pripovjedači Andrija Hideg i Kata Rožić; – Marko Horvat, pripovjedač iz Kašada; – osobitosti materijalne kulture; – narodni običaji, vjerski život; – pohod mohačkih bušara, – blagdani: Uskrs – „Bože naš, vodi nas u taj kraj!” – etnolozi, lončari, tkalci, vezilje, graditelji tambura, i ostali majstori; – radio i televizija Hrvata u Mađarskoj; – vjerski časopis Hrvata u Mađarskoj;
3. Zemljopisne spoznaje, turizam	– Osijek i Slavonija, poljodjelski proizvodi: pšenica, kukuruz, suncokret; Baranjski trokut, Turopolje: najveća hrvatska zračna luka, tradicijska arhitektura, Sisak i Banovina; – položaj, klima, biljni i životinjski svijet, promet regije; – turistički putevi, zavičajne kuće, zbirke, izdanja
4. Društvene spoznaje	– teorije o seobi zajednice; vjerski život; – osobitosti gospodarstva do XVII.-XX. stoljeća; – prosvjeta;
5. Spoznaje o jeziku hrvatske manjine	– kulturno povijesni značaj Ivana Česmičkog (Janusa Pannoniusa), biskupa pečušskog; – učeničke godina Augusta Šenoe; – molitvenik Stipana Grdenića; – odnos narječja (štokavskog, kajkavskog) i književnog jezika; – imena dijelova polja i obiteljska imena uže zajednice; – dvojezičnost; – mjesni predstavnici recentne književnosti hrvatske manjine;
6. Poznavanje graditeljstva, slikarstvo	– slikari: Josip Fučkar i Đuro Šarkić; – stambeni okoliš i javni objekti Hrvata u gradovima;
7. Poznavanje glazbene i plesne kulture hrvatske manjine	– dijalektička uloga balkanske narodne glazbe i plesa; – Antun Kanižlić, obnovitelj crkvene glazbe – Pečuški folklorni ansambl; – Hrvatsko kazalište u Pečuhu; – folklorni sastavi regije koji djeluju u okvirima udruga;

Tematski krugovi	Primjeri, zahtjevi
8. Manjinskopoliitičke spoznaje	– manjinsko zakonodavstvo tijekom proteklih desetljeća; – hrvatske manjinske samouprave, udruga baranjskih Hrvata (regionalna), udruga podravskih Hrvata (regionalna), pečuški Klub Augusta Šenoe; – veze manjinskih samouprava s gradovima-prijateljima;
IV. Hrvati u Zaladskoj županiji – Hrvatska	
1. Povijesne spoznaje	– širenje reformacije u Hrvatskoj; – Zrinski i Frankopani;
2. Etnografske spoznaje	– ulice s kućama građene uz cestu (XVIII. st.) kuće s drvenom konstrukcijom, slamnatim krovom i otvorenim ognjištem; – bojano pokućstvo: zdreva, zdelnjak, klopa na voglu, stolec, lajca; geometrijski motivi na tekstilu: na korpu robec, zgorna plafta; narodna nošnja: flajdanka, tokica, firton, žnora i puculica, lajbec, škerlak – prehrana: juha z glivame, zeće s mesom, kuruzne pipice, zdignjena zlevanka; – narodni običaji, vjerski život; – blagdani: Đurđevo – „Sveti Đura kresa kure.” – etnolozi, drvodjelci, majstori;
3. Zemljopisne spoznaje, turizam	– Hrvatsko zagorje, Varaždin, Međimurje: gusto naseljeno područje (140 stanovnika/1 km²), dvorci, toplice. Industrija. Poljodjelstvo: povrtlarstvo, vinarstvo, uzgoj krumpira; – položaj, klima, biljni i životinjski svijet, promet regije; – turistički putevi, zavičajne kuće, zbirke, izdanja;
4. Društvene spoznaje	– spoznaje o seobi zajednice; vjera; karakteristike gospodarstva do XVII.-XX. st.; prosvjeta;
5. Spoznaje u svezi s jezikom hrvatske manjine	– autori rječnika: Franjo Sušnik i Andrija Jambrešić; – odnos narječja (kajkavskog) i književnog jezika; – obiteljska imena i imena dijelova polja uže zajednice; – dvojezičnost; – mjesni predstavnici recentne književnosti Hrvata u Mađarskoj;
6. Poznavanje graditeljstva, slikarstva hrvatske manjine	– stambeni okoliš i javni objekti Hrvata u gradovima;
7. Poznavanje glazbene i plesne kulture hrvatske manjine	– dijalektički utjecaj mađarske narodne glazbe i plesa; – Vinko Žganec, istraživač narodne glazbe, Đuro Deželić, sakupljač narodnih pjesama; – folklorni ansambli regije koji djeluju u okvirima udruga;
8. Manjinskopoliitičke spoznaje	– zakonska regulativa manjina tijekom proteklih desetljeća; – hrvatske manjinske samouprave, udruga zalskih Hrvata (regionalna), djelatnost seoskih udruga; – veze manjinskih samouprava s gradovima-prijateljima;
V. Hrvati u Željeznoj i Đursko-mošonsko-šopronskoj županiji – Hrvatska	
1. Povijesne spoznaje	– Hrvatska i Monarchija. Bitka kod Kisega i kapetan utvrde Nikola Jurišić. Seoba naroda u XVI. stoljeću: naseljavanje Hrvata u Italiji, zapadnoj Mađarskoj, južnoj Austriji, Slovačkoj i Moravskoj;

Tematski krugovi	Primjeri, zahtjevi
2. Etnografske spoznaje	– osobitosti materijalne kulture; – arodni običaji, vjerski život; – blagdani: Božić: „Kod Betlehema trava zelena,/Onde Marija Sinka rodila.” – etnolozi, drvodjelci, lončari i drugi majstori;
3. Zemljopisne spoznaje, turizam	– Gorski kotar: drvna industrija, lovstvo, medvjedi; Rijeka i hrvatska obala: najveća hrvatska luka, Pomurski muzej, mjesto hodočašća. Otok Krk i prvi kameni pisani spomenik. Istra: regionalne osobitosti. Rimski nalazi. Lika: stočarstvo, Plitvička jezera Senj i bura; – položaj, klima, biljni i životinjski svijet, promet regije; – turističke staze, zavičajne kuće, zbirke, izdanja;
4. Društvene spoznaje	– spoznaja o seobi zajednice; vjera; karakteristika gospodarstva do XVII.-XX. st., prosvjeta;
5. Spoznaje u svezi s jezikom hrvatske manjine	– filolog Bartol Kašić; – teolog i pjesnik Mate Meršić-Miloradić; moralist Ivan Mušković; prosvjetitelj Mihovil Naković: pisanje udžbenika i pravopisna reforma; – odnos narječja (čakavskog, štokavskog, kajkavskog) i književnog jezika; – obiteljska imena i imena dijelova polja uže zajednice; – dvojezičnost; – mjesni predstavnici recentne književnosti hrvatske manjine;
6. Poznavanje graditeljstva i slikarstva hrvatske manjine	– crkve, školske zgrade, seoske kuće u znaku baroka i klasicizma; – grafike Luje Brigovića; – stambeni okoliš i javni objekti Hrvata u gradovima;
7. Poznavanje glazbene i plesne kulture hrvatske manjine	– dijalektički utjecaj njemačke i slovačke narodne glazbe i plesa; – Fran Kurelac, sakupljač narodnih pjesama; – Gašpar Glavanić, obnovitelj crkvenih pjesama; – folklorni sastavi regije koji djeluju u okvirima udruga;
8. Manjinskopoliitičke spoznaje	– manjinsko zakonodavstvo tijekom proteklih desetljeća; – hrvatske manjinske samouprave, Društvo gradišćanskih Hrvata (regionalno), djelatnost seoskih udruga; – veze manjinskih samouprava s gradovima-prijateljima;

II. OPIS ISPITA

Ispit se na srednjem i na višem stupnju sastoji od pismenog i usmenog dijela.

PISMENI ISPIT

Sadržajni sastav

Zadatak kandidata na višem stupnju pismenog ispita napisati jedan esej.

Pismeni ispit zasnovan je na detaljnim ispitnim zahtjevima. Na srednjem je stupnju zahtjev da kandidat poznaje jedan od osam područja – tako da ono sadrži presjek regije u kojoj je mjesto boravka/rođenja kandidata te da poznaje povijesne i zemljopisne suodnose s matičnom državom. Na višem stupnju je ispit zasnovan na pet regija Hrvata u Mađarskoj i njihovom suodnosu. Sukladno tome (na ispitu srednjeg stupnja) se zahtijeva usvajanje spoznaja, (na višem stupnju) sposobnost odabira i od informacija različitog karaktera sposobnost donošenja zaključaka općeg značaja. Ispit s osam spoznajnih područja sadrži izvore u svezi s problemima koji su na pisanom, slikovnom, tonskom i elektronskom zapisu. Kandidat u svezi stim suvislo iznosi svoj osobni stav u 600-700 riječi birajući između tri zadana naslova. Kandidat za rješenje zadatka ima 180 minuta.

Ocjena

Za cijeli se zadatak može dobiti najviše 100 bodova.

USMENI ISPIT

Usmeni ispit sastoji se od dva obavezna dijela i jednog izabranog dijela.

Obvezatne spoznaje:

1. Povijesne spoznaje ili Manjinskopoliitičke spoznaje
2. Etnografske spoznaje ili Spoznaje u svezi s jezikom hrvatske manjine

Spoznaje po izboru:

Dublje upoznavanje jednog područja, izrada projekta u posljednjoj godini pripreme za ispit te prezentiranje na usmenom dijelu ispita.

Polaganje ispita iz narodnosnog narodopisa na višem stupnju obavlja se pred vanjskim ispitnim odborom, a na srednjem stupnju pred školskim ispitnim odborom.

Vrijeme koje se daje za pripremu na usmeni odgovor: 30 minuta

Vrijeme za davanje odgovora:

Na srednjem stupnju: 15 minuta

Na višem stupnju: 20 minuta

Tijekom pripreme na ispit kandidatima su na raspolaganju pisani izvori (kalendar, novine, temeljne izvorne zbirke) CD, tonski i slikovni zapisi.

Sadržajna struktura

Na usmenom ispitu srednjeg i višeg stupnja kandidat u trajanju od 10 minuta prezentira jedan plan-projekt. Nakon toga ima na raspolaganju 5 (10) minuta kako bi samostalno obrazložio izvučenu tezu. Iz svakog spoznajnog područja kandidat ima na raspolaganju po 10 teza, tako kandidat iz svake grupe od 2x10 teza može izvlačiti tezu. Uz svaku tezu treba spojiti po dva različita, ali sadržajno ista izvora. Neka teze budu sličnog stupnja težine, neka za njihovo rješavanje treba isto toliko vremena.

Ocjena

Najviši broj bodova učinka usmenog ispita je 50 bodova. Unutar toga se za plan-projekt može dati 30, a za ostala dva spoznajna područja po 10 bodova.

Prezentiranje plana-projekta (30 bodova)

– sadržajno bogatstvo	5 bodova
– logično grupiranje korištenih spoznaja	5 bodova
– zornost predavanja	5 bodova
– veze projekta sa stranim pojavama	5 bodova
– jedinstvenost motrišta predstavljene pojave	10 bodova

Povijesne ili manjinskopoliitičke spoznaje i etnografske ili spoznaje u svezi s jezikom
(2 x 10 bodova)

– sposobnost odabira iz materijala koji je na raspolaganju	2 boda
– sposobnost jasnog i logičnog grupiranja prikupljenih informacija	2 boda
– zornost predavanja, jezično oblikovanje	2 boda
– ugradnja pojedinačnih iskustava u odgovor	4 boda

Kriteriji za sastavljanje pismenih i usmenih zadataka.

Povijesne spoznaje

- Neka kandidat pomoću izvornog materijala pokaže karakteristične točke na putu formiranja zajednice.
- Neka skicira način života i sustav vrijednosti zajednice. Neka ukaže na promjene.
- Neka prikaže one elemente koji su pomogli hrvatskoj zajednici da postane politički čimbenik.
- Neka otkrije glavne crte odnosa matične države i hrvatske zajednice u Mađarskoj. Neka prezentira njihov utjecaj na život pojedinca i zajednice.
- Na osnovi obiteljske povijesti neka prezentira razvoj uže zajednice u životu tri generacije. Neka ocijeni snage koje utječu na razvoj.

Etnografske spoznaje

- Neka postavi materijalnu kulturu hrvatske manjine.
- Neka predstavi običaje naselja, kulturu gradnje, spoznaje o stanovanju.
- Neka poznaje običaje koji se vezuju za kalendar i običaje života u obitelji. Neka ih projicira na današnje društvo.
- Neka prezentira karakteristike narodne nošnje.
- Neka poznaje kulturu jedenja.
- Neka ima spoznaja o medijima. Neka ima prijedloga u vezi s tim.

Zemljopisne spoznaje

- Pomoću datog izvora neka predstavi područja naselja Hrvata u Mađarskoj. Neka ocijeni zemljopisne datosti.
- Neka pomoću izvora skicira zemljopisne karakteristike date mikroregije. Neka pokaže mogućnosti razvoja.
- Neka pomoću datih izvora otkrije gospodarske veze hrvatske manjine u datoj mikroregiji.
- Pomoću datog materijala neka pokaže mogućnost razvoja jednog naselja gdje žive Hrvati.

Spoznaje u svezi s jezikom hrvatske manjine

- Na osnovi jednog spomenika hrvatske pismenosti neka pokaže nekoliko karakterističnih razlika u odnosu na današnji razgovorni jezik.
- Na primjeru prijevoda na razgovorni jezik slušanog teksta neka ukaže na bitna odstupanja.
- Neka upozna ona književna djela Hrvata u Mađarskoj u kojima se koristi jezik hrvatske manjine.

Poznavanje graditeljstva hrvatske manjine

- Pomoću slikovnog materijala neka usporedi stare i nove građevine naselja. Neka objasni razlike.
- Na osnovi slika neka istakne karakteristične crte graditeljstva hrvatske manjine.
- Neka usporedi zgrade naselja. Neka istakne njihove opće crte. Neka ukaže na različitosti.
- Neka argumentira u cilju njihove zaštite.

Poznavanje glazbe i plesne kulture hrvatske manjine

- Neka objasni ulogu u životu domaćeg hrvatstva onih očitovanja u pjesmi, glazbi i plesu koja se vezuju uz kalendarsku godinu ili život obitelji.
- Neka stvori suglasje između nastojanja za očuvanje tradicija i kulturnih potreba današnjice. Neka napravi plan programa u kojem će pripaziti na različite potrebe generacija.

Manjinskopoliitičke spoznaje

- Neka ocijeni pravnu regulativu. Neka ukaže na veze između tijeka razvoja zakonske regulative i razvoja položaja Hrvata u Mađarskoj.
- Na osnovi pojedinačne studije neka analizira djelatnost date hrvatske manjinske samouprave. Neka formuliра prijedloge za dati slučaj. Neka ukaže u kojoj se mjeri u programima hrvatske manjinske samouprave ili udruge pojavljuju nastojanja za očuvanje nacionalnog identiteta.

HRVATSKI JEZIK

(Nastava jezika u predmetnoj nastavi)

UVOD

Cilj maturalnog ispita iz hrvatskog narodnosnog jezika u predmetnoj nastavi

Budući da je glede opisa ispitnih zahtjeva u svezi s jezicima, odnosno u svezi s mjerenjima jezičnih razina mjerodavan jezični opis Europskog savjeta – za srednji stupanj: B1 – B2, za viši stupanj: B2 – C1, za narodnosni – pa tako i hrvatski jezik su na oba stupnja odlučujući elementi razumijevanje teksta te djelatnosti i sposobnosti pismenog i usmenog stvaranja teksta.

Struktura ispita

Ispit se sastoji od *pismenog i usmenog* dijela.

Glavninu ispita čini mjerenje 4 osnovne sposobnosti: razumijevanje pročitanoog teksta, razumijevanje slušanog teksta, vještina govorenja i vještina pisanja.

Sveukupan broj bodova daje sliku o kandidatovoj komunikativnoj kompetenciji u materinskom (stranom) jeziku. Za primjenu komunikativne kompetencije korisnik mora imati odgovarajući fond riječi i mora poznavati strukturu jezika.

Komunikativna kompetencija omogućuje korisniku da razumije i stvara pisane i govorne tekstove i priopćenja koji se sreću u stvarnom životu.

Uspješnost komunikacije, međutim, ne ovisi samo o gramatičkom oblikovanju priopćenja, već o tome da li je dato priopćenje učinjeno na odgovarajućem mjestu, u odgovarajućem vremenu, u odgovarajućem stilu:

- jezična kompetencija
- sociolingvistička kompetencija
- tekstualna kompetencija
- strateška kompetencija
- sociokulturna kompetencija.

Kandidat mora poznavati kulturnu povijest Hrvata u Mađarskoj, osobitosti njihovog jezika, aktualna pitanja manjine. Na osnovi pročitanoog mora znati samostalno reagirati na zaključke koji su formulirani u beletrističkim tekstovima različitih vrsta i realističkih razdoblja.

Ispit se na oba stupnja sastoji od 5 dijelova:

- razumijevanje pročitanoog teksta
- jezična pravilnost
- razumijevanje slušanog teksta
- vještina pisanja
- vještina govorenja.

I. OPIS I DETALJNI ZAHTJEVI MATURALNOG ISPITA

1. Sposobnosti i vrste tekstova

	ZAHTJEVI	
	Srednji stupanj	Viši stupanj
1.1 Razumjevanje pročitano teksta	Sposobnosti: Kandidat je sposoban – razumjeti bit, poruku teksta, – razumjeti i slijediti misaoni slijed teksta – razumjeti ključne informacije (osobe, vrijeme, mjesto, smjer, količina) – razdvojiti bitne od nebitnih informacija, – razumjeti argumente za i protiv datog stanovišta, – potražiti podatak-informaciju za razumjevanje cilja, – razumjeti tekst do komunikativne funkcionalnosti detalja, – primijeniti razne strategije čitanja (npr. prepoznati značenje nepoznatih riječi), – razlikovati činjenično priopćenu informaciju od mišljenja, – prepoznati i razumjeti kompoziciju različitih tekstova.	Kandidat je sposoban za ono što je navedeno kod srednjeg stupnja, nadalje – sposoban je razumjeti sekundarni smisao teksta
	Vrste tekstova: – funkcionalni tekstovi (npr.: jelovnik, red vožnje, programi, uputstvo za uporabu, tiskanica, katalog, vozna karta, natpisi, prometni propisi, oglasi, opisi proizvoda, turističke ponude, preporuke za film i knjige), – pisma, – novinski članci, – znanstveno-popularni tekstovi općepoznatih tema, – književni tekstovi (npr.: pripovijetka, pjesma, pripovijest, putopis, roman, drama), – e-mail i ostalo	isto, nadalje – kritički napisi.
1.2 Jezična pravilnost	Sposobnosti: Kandidat je u stanju – uključiti osnovne gramatičke konstrukcije u rečenicu (prepoznavanje, dopuna, ostvarenje),	Kandidat je u stanju – uključiti raznovrsne gramatičke konstrukcije u rečenice (prepoznavanje, dopuna, ostvarenje),

	Z A H T J E V I	
	Srednji stupanj	Viši stupanj
	– uključiti osnovne leksičke elemente u rečenicu (prepoznavanje, dopuna, ostvarenje), – točno upotrijebiti osnovne gramatičke i leksičke konstrukcije u jednostavnijim tekstovima.	– ostvarenje), – uključiti raznovrsne leksičke elemente u rečenice (prepoznavanje, dopuna, ostvarenje), – točno jezično upotrijebiti gramatičke i leksičke konstrukcije i u kompleksnijim tekstovima.
1.3 . Razumijevanje slušanog teksta	Kandidat je u stanju – razumjeti bit, cjelovitu poruku teksta, – razumjeti i slijediti misaoni slijed teksta, – razumjeti ključne informacije (npr.: lica, vrijeme, mjesto, smjer, količina, razlog), – razumjeti potrebne činjenične informacije za razumijevanje cilja, – primijeniti različite strategije razumijevanja (npr.: zaključivanje o značenju nepoznatih riječi na temelju konteksta).	Kandidat je u stanju izvršiti navedeno kod srednjeg stupnja, nadalje – razumjeti argumente za i protiv datog stajališta, – prepoznati ton teksta, – zaključiti o odnosu među govornicima.
	Vrste tekstova: – javna priopćenja, priopćenja (npr: na kolodvoru, u zračnoj luci, u robnoj kući), – na telefonu snimljeni tekstovi (npr.: telefonska sekretarica, službe informiranja: stanje na cestama, radno vrijeme, red vožnje), – uputstva (npr.: na ulici, u zračnoj luci, na kolodvoru, u pristaništu), medijska priopćenja (npr.: vremenska prognoza, najava programa, kratka vijest), – razgovori, telefonski razgovori, – reportaže, intervjui, – izvješća, predavanje, – znanstveno-popularni tekstovi o općim temama, – kazališne predstave, opere, – igrani filmovi, dokumentarni filmovi, – koncerti, narodne pjesme, šlageri, – športski prijenosi.	isto, nadalje – znanstvena predavanja, – okrugli stolovi, – diskusije.

	ZAHTEJEVI	
	Srednji stupanj	Viši stupanj
1.4 Sposobnosti (vještina) pisanja	Sposobnosti: Kandidat je u stanju – u datim situacijama i ulogama očitavati se, odnosno ostvariti date komunikacijske namjere (Vidi dio s naslovom Komunikacijske situacije i namjere!) – pisati tekstove različitih vrsta na teme koje su date u poglavlju Tematski krugovi, – napisati koherentne tekstove (s ukazivanjem prema naprijed i nazad, osnovnim sinonimama i veznicima), – svoje mišljenje logično i sukladno zahtjevima date vrste teksta složiti, odnosno svoj pismeni uradak prikladno sagrađiti i raščlaniti, – sukladno vrsti teksta, namjeri priopćenja i odnosa prema onome kome se upućuje – izabrati odgovarajući stil i ton, – stvoriti pismeni tekst koji je u skladu s formalnim zahtjevima date vrste teksta, – tako se izraziti da njegove eventualne gramatičke netočnosti i uporaba riječi ne sputavaju razgumijevanje.	Kandidat je u stanju – stvoriti tekst zahtjevnijih rečeničnih konstrukcija pogodne za priopćenje složenijeg misaonog slijeda, – sukladno složenijem misaonom slijedu zahtjevno složiti tekst, – svoje misli jezično točno formulirati, – svoje stajalište, sustav argumenata dosljedno, složeno, nijansirano obrazložiti.
	Vrste tekstova: – puroka, podsjetnik. – kratko priopćenje osobne naravi, – zabilješka u dnevnik, – čestitka, brzojav, – pozivnica, – privatno pismo, službeno pismo, – autobiografija, – natječaj, – zamolba, – članak za školske novine, – pokretanje rasprave, istupanje u raspravi, – argumentiranje, prikaz-komentar.	isto, nadalje – pisma čitatelja, – stvaranje tekstova tipa eseja književne i neknjiževne tematike, – izražavanje raspoloženja i mišljenja iniciranih umjetničkim djelima

	ZAHTEJEVI	
	Srednji stupanj	Viši stupanj
1.5 Govorne svještine	Sposobnosti Kandidati je u stanju – očitovati se u datim situacijama i ulogama, odnosno ostvariti date komunikacijske namjere (Vidi poglavlje <i>Komunikacijske situacije i namjere</i>), – sudjelovati u razgovoru o zadanim temama (vidi dio teksta pod naslovim <i>Tematski krugovi!</i>) – svoje mišljenje iznijeti razumljivo i suvislo, – govoriti tako da njegova artikulacija, intonacija i tempo govora ne sputavaju razumljivost, – primijeniti jednostavne komunikacijske strategije, (npr.: iniciranje/nastavak razgovora; primanje/predaja informacija, jednostavne kompenzacijske strategije), – primijeniti u govoru osnovna pravila uljuđenosti u jeziku (formalan/informalan), – tako se izraziti da njegove eventualne gramatičke i leksičke netočnosti ne sputavaju razumijevanje, – formalno ispravan prikaz doživljaja pročitano, osobnog stava, – tekstu vjerna izvedba napamet naučenog.	Kandidat je u stanju učiniti navedeno kao kod srednjeg stupnja, nadalje – svoje misli izraziti nijansirano, – svoja stajališta, sustav argumentacije priopćiti dosljedno, kontinuirano, složeno, – adekvatno složenijem misaonom slijedu – govoriti zahtjevnijim rečeničnim konstrukcijama, – govoriti takvom artikulacijom, intonacijom i tempom da govor bude razumljiv, – primijeniti raznovrsne komunikacijske strategije (npr.: djelotvorna primjena kompenzacijskih strategija), – svoje misli s gramatičkog gledišta priopćiti točno, – temi adekvatna samostalna primjena moralnih, estetskih, stilističkih, metričkih i jezičnih pojmova, – definiranje i usporedba pojmova i u povijesnim kontekstima.

2. TEMATSKI KRUGOVI

Sadržajni dio maturalnog ispita čine dolje navedeni tematski krugovi. Zadaci se tematski zasnivaju na njima. Taj je popis, respektirajući preporuke Okvirnog programa, sadrži detaljnu razradu tematskih krugova navedenih u općim zahtjevima maturalnog ispita za srednji i viši stupanj. Bez namjere da bude cjelovit i konačan, popis sadrži istaknute autore, karakteristične teme i motive starije, novije i recentne hrvatske književnosti. Kratki izvodi i memoriteti koji predstavljaju hrvatsku književnost, njena rubna područja, odnosno regionalnu kulturu – organski se nadovezuju na pojedine tematske cjeline i pomažu obradu u čijem je središtu tekst. Neka učenik na srednjem stupnju za domaću lektiru obradi po jednu novelu i jedan kraći roman u izvorniku, a na višem stupnju po jedno reprezentativno djelo datog razdoblja. Tematski krugovi navedeni kod srednjeg stupnja vrijede i za viši stupanj.

	ZAHTEVI	
	Srednji stupanj	Viši stupanj
2.1 Osobne veze i odnosi, obitelj:	– osoba, autobiografija i važnije životne postaje (prekretnice) kandidata – svakodnevica obiteljskog života, kućni poslovi – osobni planovi – roman hrvatskog realizma (izvodi) <i>Ante Kovačić: U registraturi, Josip Kozarac: Mrtvi kapitali, Vjenceslav Novak: Posljednji Stipančići.</i> – dijelovi iz djela Ivana Brlić-Mažuranić: <i>Priče iz domovine</i> – dječje pjesme Zvonimira Baloga, Luke Paljetka, Vesne Parun – napamet: <i>dječje pjesme</i>	– uloga obitelji u životu pojedinca i u društvu – podjela poslova u obitelji, uloge u obitelji, suživot generacija <i>roman Josipa Kozarca: Mrtvi kapitali</i> – dijelovi iz zbirke pripovjedaka Ksavera Šandora Gjalskog: <i>Pod starim krovovima</i> – Ivana Brlić-Mažuranić: <i>Čudnovate zgode šegrta Hlapića</i> – iz kratke proze Frana Mažuranića
2.2 Čovjek i društvo	– vanjska i unutarnja karakterizacija druge osobe – krug prijatelja – svijet onih iznad deset godina: veze s vršnjacima, sa starijima – ženske i muške uloge – blagdani, obiteljski blagdani – odijevanje, moda – kupovina usluge – sličnost i različitost među ljudima <i>portret Vladimira Nazora, njegove pripovijesti na temu mladosti</i> – hrvatska generacija u trapericama: dijelovi iz romana Alojza Majetića, Zvonimira Majdaka – pjesme Dragutina Tadijanovića – članci obiteljskih tjednika u boji – napamet: <i>jedna Tadijanovićeve pjesma</i>	– kvalitet i važnost ljudskih odnosa (prijateljstvo, ljubav, brak) – pobuna ili prilagodba; traženje putova onih iznad 10 godina – predrasude, društveni problemi i njihovo rješavanje – značaj blagdana u životu pojedinca i u društvu – odijevanje kao izraz društvene pripadnosti – potrošačko društvo, promidžbene poruke – društvene norme ponašanja <i>pjesme Silvija Strahimira Kranjčevića</i> – napamet: <i>jedna Kranjčevićeva pjesma</i>

	ZAHTEJEVI	
	Srednji stupanj	Viši stupanj
2.3 Naša okolica	– dom, mjesto prebivališta (prikaz sobe, stana, kuće) – znamenitosti u mjestu prebivališta, usluge, mogućnosti razonode – usporedba gradskog i seoskog načina života – biljni i životinjski svijet naše okolice – zaštita okolice naše uže sredine: Što možemo činiti za našu okolinu, kako očuvati prirodu? – vrijeme – <i>odlomci povijesnih romana Augusta Šenoe</i> – <i>opis krajolika Josipa Kozarca</i> – <i>odlomci pripovijesti Ksavera Šandora Gjalskog</i> – <i>književnost Hrvata u Mađarskoj: Stipan Blažetin, Marko Dekić, Jolanka Tišler</i> – <i>karakteristični primjerci regionalnog pjesništva</i>	– problemi razvoja mjesta prebivališta i njegove okolice – sklad čovjeka i prirode – mogućnosti i problemi zaštite okoliša – <i>roman Augusta Šenoe: Zlatarevo zlato</i> – <i>odlomci iz pripovijesti Vladimira Nazora</i> – <i>dijalektalna pjesma Balote, Domjanića i Nazora</i> – <i>pejzažne pjesme Vladimira Vidrića</i> – <i>pjesništvo Augusta Cesarca i Tina Ujevića</i> – <i>hrvatsko naivno slikarstvo</i> – <i>napamet: narodne pjesme, jedna pjesma A. Cesarca</i>
2.4 Škola	– predstavljanje svoje škole (osobitosti, npr.: stručno usavršavanje, odjeli) – nastavni predmeti, raspored sati, interes, školski rad – učenje jezika, uloga i važnost znanja jezika – događaj školskog života koji se ne vezuju uz učenje, školske tradicije – <i>kulturno i književno nasljeđe mjesta i regije</i> – <i>regionalna televizija, tekstovi pjesama, pojavnost adaptacije elektronske vrste populiziranja književnosti</i>	– tipovi škola i školskih sustava u Mađarskoj i u drugim državama – slični događaji i tradicije u inozemnim školama – biseri slikarstva hrvatskog realizma – hrvatski omladinski roman (ulomci) – moderni strip
2.5 Svijet rada	– učenički rad, zapošljavanje preko ljeta – izbor zanimanja, nastavak školovanja ili zaposlenje – <i>prosvjetiteljstvo u Hrvata. Ulomci iz djela Tituša Brezovačkog, Andrije Kočića Miošića, Matije Petra Katančića, Matije Antuna Reljkovića</i> – <i>portret i pjesme Petra Preradovića</i> – <i>kratki romani Augusta Šenoe (ulomci)</i> – <i>napamet: jedna pjesma P. Preradovića</i>	– mogućnosti i uvjeti zapošljavanja u domovini i u drugim državama, popularna zanimanja – <i>istaknuta djela hrvatskog graditeljstva</i>

	ZAHTEJEVI	
	Srednji stupanj	Viši stupanj
2.6 Način života	– dnevni red, dnevni raspored poslova – zdrav način života (pravilna i nepravilna ishrana, uloga tjelesne aktivnosti u očuvanju zdravlja, njega tijela) – običaji u obitelji u svezi s ishranom – jela, omiljena jela – ishrana u školskom restoranu, u restoranima; samoposlugama – česta oboljenja, povrede, nesreće – liječenje (kućni liječnik, specijalist, bolnice) – <i>hrvatska narodna poezija</i> – <i>hrvatska renesansa. Drama Marina Držića (ulomci)</i> – <i>hrvatski barok. Fragmenti djela Ivana Gundulića</i> – <i>suvremena hrvatska književnost. Ulomci iz proze Pavla Pavličića</i> – napamet: jedan monolog Marina Držića	– običaji uz jelo u našoj domovini i u drugim državama – specijaliteta u našoj domovini i u drugim državama – uvjeti i važnost kulturne ishrane – bolesti ovisnika – alternativno liječenje – komedija Marina Držića: Dundo Maroje
2.7 Slobodno vrijeme, obrazovanje, razonoda	– zanimanje u slobodno vrijeme, hobiji – kazalište, kino, koncert, izložba itd. – šport, omiljeni šport, šport u školi – čitanje, radio, televizija, video, računalo, Internet – događaji u kulturi – <i>hrvatska renesansa. Dubrovnički petrarkisti</i> – <i>hrvatski romantizam. Pjesme Stanka Vraza</i> – <i>razdoblje hrvatskog modernizma. Portret i pjeništvo Antuna Gustava Matoša</i> – <i>sredstva za postizanje efekata u djelima popularne književnosti</i> – napamet: jedna renesansna pjesma i jedna pjema S. Vraza ili A. G. Matoša	– značaj slobodnog vremena u životu čovjeka – uloga umjetnosti u svakodnevicu – rekreacijski šport, vrhunski šport, opasni športovi – uloga i utjecaj knjiga, medija, Interneta – jedna pripovijest Antuna Gustava Matoša – raščlamba suodnosa tema i književne vrste, odnosno književne vrste i kompozicije – intelektualne i duhovne motivacije čitanja književnosti – ocjena masovne kulture
2.8 Putovanje, turizam	– prometna sredstva, mogućnosti prometa, javni promet – ljetovanja u domovini, u inozemstvu – pripreme za putovanje, planiranje i organiziranje putovanja – prednosti i nedostaci pojedinačnog i grupnog putovanja	– utjecaj motorizacije na okoliš i društvo – značaj turizma – <i>Ivan Mažuranić: Smrt smail-age Čengića</i> – <i>kronološki pregled pojava iz kruga književnosti</i> – <i>povijest književnosti kao povijest čitatelja</i>

	ZAHTEJEVI	
	Srednji stupanj	Viši stupanj
	– <i>Portret Marina Držića</i> – <i>književnosti ilirizma. Ivan Mažuranić: Smrt Smail-age Čengića (ulomci)</i> – <i>Tipične književne vrste hrvatske književnosti. Putopis. Fragmenti iz djela Antuna Nemčića: Putositnice</i> – <i>Petar Preradović: Putnik</i> – <i>nekoliko istaknutih dokumenata hrvatsko-mađarskih književnih veza</i> – <i>napamet: krilatice iz djela Ivana Mažuranića</i>	– <i>izbor iz djela svjetski poznatih hrvatskih autora animiranih filmova</i> – <i>dokumentarni filmovi na temu putovanja</i>
2.9 Znanost i tehnika	– popularne grane znanosti, znanstveno-popularna djelatnost – uloga tehničkih sredstava u svakodnevici – <i>hrvatski ekspresionizam. Pjesme Antuna Branka-Šimića</i> – <i>životni put Miroslava Krleže. Ulomci iz proze M. Krleže</i> – pjesme suvremenih pjesnika	– pozitivni i negativni utjecaji razvoja znanosti i tehnologije na društvo i čovječanstvo – <i>prikaz po jednog primjera intertekstualnosti postmoderne književnosti</i> – <i>jedna pripovijest Morislava Krleže</i> – suvremena hrvatska drama

3. KOMUNIKACIJSKE SITUACIJE I NAMJERE

3.1 Komunikacijske situacije

Kandidat se u sljedećim situacijama, odnosno ulogama na obje razine može očitovati usmeno i/ili pismeno.

Situacija	Uloga
U robnoj kući, u trgovini, na tržnici	kupac
U obitelji, kod obitelji, u društvu prijatelja	domaćin, gost
U restoranu, u kavani, u gostionici	gost, član društva
U uredima, na policiji	stranka, građanin
U hotelu za mlade, u kampu,	gost
U pansionu, u hotelu	
U školi	učenik, školski kolega
U kulturnoj ustanovi	gost, posjetitelj, član društva
Na športskom objektu, u klubu	
Na graničnom prijelazu	turist
Kod liječnika	bolesnik, medicinsko osoblje
U objektu za uslužnu djelatnost (frizer, turistička agencija, blagajna, benzinska crpka, banka, pošta, postolar, ljekarna itd.)	stranka
Na radnom mjestu u vrijeme raspusta	uposlenik
Orijentiranje na ulici, na putu	stanovnik mjesta, turist
Telefonski razgovor	osoba koja zove, osoba koja je nazvana
Na sredstvima javnog prijevoza (na vlaku, u autobusu, na tramvaju, u taksiju, na zrakoplovu, na brodu	putnik, suputnik

3.2 Popis komunikacijskih namjera

Tabela sadrži one komunikacijske namjere čija se jezična realizacija može očekivati na ispitu srednjeg stupnja. Popis se nadovezuje na komunikacijske namjere nabrojene u Okvirnom planu. Primjere za pojedine komunikacijske namjere sakupili smo bez namjere da to bude cjelovito i konačno.

Između dviju razina postoji razlika u kvaliteti i kvantiteti. Kandidati na višoj razini moraju, u odnosu na srednju razinu, ostvariti više komunikacijskih namjera, odnosno moraju se izražavati zahtjevnije i nijansiranije. Na primjer izražavanje hvala na srednjem stupnju: Hvala; a na višem stupnju: Hvala vam lijepa./Mnogo vam hvala.

Niz komunikacijskih strategija navedenih u posljednjoj grupi nije cjelovit, treba ga tretirati samo kao prijedlog.

Komunikacijske strategije potrebite za ostvarivanje društvenih veza

Komunikacijske namjere	Primjer
Oslovljavanje i reagiranje na oslovljavanje	Jeste li vi ... - Jesam. O, zdravo!/Ej, bog ...
Pozdravljanje, otpozdravljanje i reagiranje na to	Dobro jutro!/Dobar dan!/Dobra večer!/Laku noć! – Doviđenja! Dobro došli! Zdravo!/Bog!/Pusa.
Predstavljanje sebe, predstavljanje nekog drugog i reagiranje na to	Zovem se.../On je ... - Drago mi je.
Oslovljavanje pri telefoniranju, predstavljanje, molba druge osobe, otpozdravljanje i reagiranje na to	Tko je na telefonu? – Ana ovdje. Nazvati ću poslije./Nazvali ste pogrešan broj.
Oslovljavanje u pismu, opraštanje	Dragi Gospodine.../Draga Gospodo.../Draga Ana, - Srdačan pozdrav/Lijep pozdrav/S poštovanjem/Sretno!
Slanje usmenog pozdrava	Sve vas voli.
Propitivanje o tome kako je netko i reakcija na to	E, zdravo, što je novo?/Bog, brate, kako si? – Ja sam izvrsno.
Zahvala i reagiranje na to	Hvala./Molim.
Traženje oprostjenja i reagiranje na to	Oprostite, molim vas. – Molim, nema na čemu.
Čestitke, dobre želje i reagiranje na to	Čestitam!/Sretan rođendan!/Sretan Božić!/Sretnu Novu Godinu!

Komunikacijske namjere za izraz osjećaja

Komunikacijske namjere	Primjer
Zahvala	Mnogo vam hvala.
Žaljenje, razočarenje	Žalim./Žao mi je./Nažalost, ja imam problema sa ...
Radost	Jako se radujem./Drago mi je./Veselim se.
Zadovoljstvo, nezadovoljstvo	Meni se posebno sviđa./Ne sviđa mi se.
Čuđenje	Što kažeš?Stade mi dah.
Nada	Nadam se.../Mislim, da bi moglo biti zabavno./Sve se ipak rješava.
Strah, zabrinutost	Njih će najviše.../To mi zadaje brige.
Tuga, ogorčenost	Tuga za ...
Srditost	Gnjavaža!/Opet buka!
Sućut	Primate sućut.

Komunikacijske namjere koje služe za osobno držanje i izražavanje mišljenja

Komunikacijske namjere	Primjer
Traženje mišljenja i reagiranje na to, izražavanje mišljenja	Što vam je mišljenje? – Po mom mišljenju ..
Interes, indiferentnost	Mene zanima.../Mene ne zanima...
Dopadanje, nedopadanje	Jako mi se dopada./Sviđa mi se. – Ne sviđa mi se.
Priznavanje i nepriznavanje nečije istine	U pravu si. – Nisi u pravu.
Suglasnost, neslaganje	Slažem se./Potpuno se slažem s vama. – Ne slažem se s takvim ponašanjem.

Komunikációs namjere	Primjer
Odobranje, zamjeranje	To je lijepo./Pametno./Baš dobro!/Točno.- Ne pravi se ..
Zamjeranje, odbijanje zamjeranja	Moram priznati./Dosta pričanja. – Nije tako.
Izražavanje priznanja, pohvale i reagiranje na to	Ukusno./Ukusno je.
Indiferentnost	Nije važno.
Obećanje	Odmah ću provjeriti.
Volja, namjera, plan	Pozivam vas na piće. Može?
Želja	Želim razgovarati o.../Htjeli bismo se raspitati za.../Povratom pošte očekujem...
Sposobnost, mogućnost, potreba, obveza	Mogli bismo...
Izvjesnost, neizvjesnost	I ja sam dobio takav dojam. – Ne mogu o tome govoriti.
Preferencija, izražavanje područja interesa, odnosno iskazivanje interesa za njih	Volim čitati./Zanima me... . Što vas zanima?
Kritika, prigovor	Apsolutno to ne odobravam!/Zašto se nisi vratio?/Zašto si zaboravio?

Komunikációs namjere u svezi s razmjenom informacija

Komunikációs namjere	Primjer
Imenovanje stvari, osoba	To je njegovo računalo./Ona je moja prijateljica.
Opis stvari, događaja	Stan se nalazi blizu parka u katnici./Želim iznenaditi svoje..
Traženje informacija	Gdje je .../Što je.../Koliko je...
Potvrda ili negativan odgovor	Da./Ne.
Znanje, neznanje	Nije to jednostavno.
Odbijanje odgovora	Tu temu ne volim.
Izvjesnost, neizvjesnost	Pa, ja ne znam.
Poznavanje, nepoznavanje	Znate li...
Pretpostavka	Kad bih ja imala...
Sjećanje, zaboravljanje	Sjećam se./Zaboravio sam ti reći.
Argumentiranje (razlog, cilj)	Vidiš da nije ništa strašno.

Komunikációs namjere koje utječu na postupke partnera

Komunikációs namjere	Primjer
Molba, želja	Dodi na ples!
Poziv, zabrana, zapovijed	Nemoj zakasnuti./Ne zaboravi napisati zadaću./Zabranjeno parkiranje!
Prijedlog i reagiranje na to	Dolazite sutra na izložbu? – Vrlo rado.
Narudžba	Ja molim sok./Molim vas, juhu i miješanu salatu./Želimo stol za dvoje.
Poziv i reagiranje na to	Idemo na sladoled? – Idemo.
Nuđenje i reagiranje na to	Želite li štogod popiti? – Da, svakako.
Primjedba	Dobar dan! Oprostite, ... nije svjež.
Traženje savjeta, davanje savjeta	Što će biti ako...
Upozorenje	Oprezno
Traženje dozvole, davanje i odbijanje davanja dozvole	Tražim .. dozvolu. – Dajem vam...
Traženje pomoći i reagiranje na to	Gdje mogu...?/Kako ću najbrže...?
Nuđenje pomoći i reagiranje na to	Hoćeš li je poslušati? – Vrlo rado

Komunikacijske namjere (komunikacijske strategije) karakteristične u interakcijama

Komunikacijske namjere	Primjer
Ponavljanje, traženje ponavljanja	Nismo vas vidjeli. – Niste me vidjeli, je li?
Nerazumijevanje	Ne poznajem.../Ne razumijem...
Traženje sricanja, sricanje	Slovo po...
Molba za sporije, glasnije govorenje	Ma, govori već jednom!
Najava namjere govorenja	Što mislite.../Digni prst!
Uvođenje teme	Bio je to.../Kad je...
Promjena teme	Samo ti pričaj.
Prekidanje	Ma pusti to!/Molim te najprije...
Oснаženje, potvrda	Ipak nije tako strašno.
Opis	Međutim, kako...
Navođenje primjera	Na primjer, čizme ljeti!
Zaključenje razgovora	Brzo, potčimo!/Daj, idemo!/Dogovoreno.

4. SPOZNAJNA PODRUČJA, GRAMATIČKI SUSTAVI, RJEČNIČKO BLAGO

Sljedeća tabela se nadovezuje na hrvatski privitak Okvirnog programa za predmetnu i dvojezičnu nastavu. Zbog prirode nabiranja popis nije potpun. Spoznajna područja i teme za srednji stupanj su informativnog karaktera. Date gramatičke forme ilustrirali smo po jednim primjerom. Od kandidata se očekuje aktivna primjena deskriptivnih gramatičkih sklopova. U dijelovima teksta koji služe za mjerenje receptivnih sposobnosti, mogu se naći i takvi sklopovi koji nisu na popisu, oni, međutim, ne predstavljaju dio mjerenja. Na ispitu višeg stupnja se od kandidata očekuje da na razini prepoznavanja zna sve jezične konstrukcije koje sadrži suvremeni hrvatski jezik u javnoj uporabi. Ciljano aktivno poznavanje konstrukcija koja su na popisu, mjerimo u dijelu ispita uporabe jezika.

SREDNJI STUPANJ

Tema, sklop	Primjer
I. FONETIKA, PISMO (grafija), PRAVOPIS	
Artikulacija i dioba glasova	otvornici, zatvornici; č i ć
Glasovna promjena	palatalizacija, sibilizacija
Naglasak, intonacija	kratki, dugi, silazni, uzlazni
Osnovna pravopisna pravila	Fonološki, etimološki; tiskana i pisana slova
II. RJEČNIČKO BLAGO	
Tvorba riječi	mladost, putić
Slaganje riječi	gradonačelnik, jugoistok
Pokraćivanje riječi, kratice	auto, HNK, PTT, UNESCO/Unesco
III. VRSTE RIJEČI	
IMENICE	
Rod imenica	imenice muškoga-, ženskoga- i srednjega roda
Broj imenica	cvijet – cvjetovi; mraz, vrata
Vrste imenica	
Sklonidba, deklinacija imenica	
Nepravilna sklonidba imenica	
PRIDJEVI	
Sklonidba, deklinacija pridjeva	crven konj – crveni konj
Stupnjevanje pridjeva	lak – lakši – najlakši
ZAMJENICE	
Osobne/lične zamjenice	ja, ti, on ...
Povratne zamjenice	sebe
Posvojne zamjenice	moj, tvoj, njegov

Tema, sklop	Primjer
Upitne/odnosne zamjenice	tko, što, koji
Neodređene zamjenice	netko, nešto, nekakav; nitko; itko
BROJEVI	
Glavni brojevi	jedan, jedna, jedno
Redni brojevi	prvi čamac
Zbirni brojevi	trojica, troje
Neodređeni brojevi	
GLAGOLI	
Svijet glagolski pridjeva	dati, dići, čitao – čitala – čitalo, živeći, doživjevši
Sprezanje (konjugacija) glagola	
Glagolska vremena	čitam, čitao sam, (ja) ću čitati
Glagolski način	čitaj, (ja) bih čitao
PRILOZI	ovdje, sada, zato, ovako, ovoliko, dokle
PRIJEDLOZI	
S akuzativom	mimo
S genitivom	bez
S dativom	k
S instrumentalom	pod
S lokativom	o
VEZNICI U REČENICI	
UZVICI	ej, bum
ČESTICE	
IV. SINTAKSA	
Interpunkcijski znakovi u rečenici	
Jednostavna rečenica	
Subjekt i predikat	Hoću učiti. Mladi su sretni.
Objekt	Dječak piše pismo majci.
Priložna oznaka, pravilna uporaba priložnih oznaka	Bio sam s prijateljem u lovu.
Atribut	Treći mjesec vratio se Joža.
Apozicija	U srcu zemlje Istre ima neko čudno brdo.
Sastav rečenice	
Zavisno složena rečenica	Ispričat ću ti što sam doživio.
Nezavisno složena rečenica	Nebo se razvedrilo, ali je sunce već zapalo.
V. TEKSTOLOGIJA	
Vrste tekstova. Javni – poslovni tipovi teksta.	Životopis/autobiografija, prikaz, uputa/instrukcija
VI. STILISTIKA	
Stilistički slojevi. Stilističke nijanse	Književnoumjetnički-, znastveni-, administrativni-, novinarski-, razgovorni stil
Jezik mladeži	Uličarski-, đачki-, športski žargon
VII. POVIJEST HRVATSKOG JEZIKA	
Jezično srodstvo	Južnoslavenski jezici
Narječja	Čakavsko, štokavsko, kajkavsko narječje
Reforme jezika	Gaj i ilirci
Novine hrvatskog jezika	Razgovorni jezik

VIŠI STUPANJ

Sve kao i na srednjem stupnju, nadalje

Tema, sklop	Primjer
I. ČOVJEK I JEZIK	
Raznolikost jezika. Povijest hrvatske pismenosti.	Indoeuropski jezici, staroslavenski jezik; glagoljica
II. POVIJEST HRVATSKOG JEZIKA	
Spomenici hrvatske pismenosti	Bašćanska ploča
Glavni periodi povijesti hrvatskog jezika. Karakteristike jednog razdoblja povijesti hrvatskog jezika.	Jezik hrvatske renesansne književnosti. Jezik barokne književnosti. Jezik kajkavske književnosti.
Stavovi i pogledi pisaca o jeziku.	
III. JEZIK I DRUŠTVO	
Slojevitost suvremenog hrvatskog jezika. Jezična norma. Jezik u javnoj uporabi i narječju. Karakteristike jednog narječja Hrvata iz Mađarske.	žargoni/argo/sleng/šatrovački
Poznavanje jednojezičnih i specijalnih rječnika	Vladimir Anić: Rječnik hrvatskog jezika
Društvena uloga korištenja manjinskog jezika. Dvojezičnost.	
Najčešće vrste masovne komunikacije	strip, radio, kazalište, film, televizija
III. JEZIČNE RAZINE	
Glasovne promjene	nepostojano a, nepostojano e, vokalizacija, navezak, jotacija, jednačenje šumnika po zvučnosti, jednačenje zatvornika po mjestu tvorbe, gubljenje suglasnika, smjenjivanje –ie-je-e-i
Tvorba riječi. Rjeđi načini tvorbe riječi.	sufiksna tvorba, prefiksna tvorba, <i>tržište, kukuružište</i>
Neke od nepravilnih vrsta deklinacija imenica	
Glagol	<i>govorih, govorah, govorivši, govoren, bijah/bjeh/bio sam govorio</i>
Objekt	<i>Indirektni-, prijedložni objekt: Pripovijeda se i o zmagu. U 15. stoljeću zemlje su bile poharane od Turaka.</i>
Priložne oznake	Priložne oznake: posljedice, pogodbe, dopuštanja i izuzimanja
Podjela rečenica	Neoglagoljena rečenica, rečenica s neizrečenim subjektom, besubjektne rečenice
Nezavisno složene rečenice	isključne, zaključne
Zavisno složene rečenice	posljedične, dopusne
Višestruko složene rečenice	
Odnos između naglaska, stanke, intonacije i reda riječi u rečenici.	
IV. KOMUNIKACIJA	
Čimbenici tijekom komunikacije	
Vizualna jezična komunikacija	
Odnos govorna tijela i usmenog priopćavanja	
V. TEKST I TIPOVI TEKSTA	
Govoreni i pisani tekst.	
Značenje teksta.	
Tekstualno-fonetička sredstva	intenzitet, ton, tempo, pauza
Znanstveno – popularni CD i Internet	
VI. NAČIN I VRSTE PRIOPĆIVANJA	
Tradicionalne i nove vrste	pismo, strip, telefon, radio, film, televizija
Jezični i nejezični čimbenici masovne komunikacije.	obavijest, vijest, fotovijest, oglas, reklama
Tipični tekstovi učenja.	problem, rješavanje, prijedlog, tvrdnja, dokazi, prihvaćanje
VII. RETORIČKE VRSTE	
Glavniji jezični kriteriji i kriteriji ponašanja javnog nastupa i javnog govorenja.	
Planirani tekst.	

Fond riječi

Broj i kvaliteta riječi odlučujući su elementi jezičnog znanja. Broj i kvaliteta riječi ispitanika dostatna da na datom stupnju na poželjan način i kakvoći

- može ostvariti komunikacijske namjere u govoru i pismu – u svakodnevnim i apstraknijim temama;
- može razumjeti usmena i pismena priopćenja drugih.

Fond riječi ispita temelji se na standardnom obliku hrvatskog jezika. Produktivno poznavanje dijalektalizma, riječi manjih jezičnih grupa i stručnih izričaja se zahtjeva samo u slučaju naznačenih ulomaka književnih djela. Ispitanik je dužan znati koristiti i takve komunikacijske strategije koje se mogu primijeniti radi uspješnijeg održavanja komunikacije. Naprimjer, problem nepoznavanja pojedinih riječi ispitanik može premostiti tako da datu leksičnu jedinicu opiše, odnosno ako zna ekvivalent mjesnog govora, zamijeni ga njime. U cilju razumijevanja nepoznatih riječi govorenog i pročitanoog teksta primjenjuje npr. strategiju prepoznavanja značenja riječi iz konteksta.

II. OPIS ISPITA

ISPIT SREDNJEG STUPNJA

STRUKTURA ISPITA

Maturalni ispit iz hrvatskog jezika (i književnosti) sastoji se iz pismenog i usmenog dijela. Na pismenom dijelu ispita kandidat ima na raspolaganju 180 minuta. Usmeni ispit, nakon 10-minutnog pripremnog dijela, traje 10-15 minuta.

Pri rješavanju zadataka na pismenom dijelu ispita nije dozvoljeno korištenje rječnika, a u pripremnom dijelu za usmeni ispit dozvoljeno je korištenje čitanke. Na papir za pisanje skice treba staviti pečat škole.

Sljedeća tabela sadrži dijelove, redoslijed obavljanja ispita, trajanje pojedinih dijelova ispita te njihov približni omjer u ocjenjivanju.

	Dio ispita	Trajanje (min.)	Omjer (%)	Bodova
Pismeni	Razumijevanje pročitanoog teksta	60	22	33
	Jezična pravilnost	30	12	18
<i>S T A N K A</i>				
	Razumijevanje slušanog teksta	30	22	33
	Vještina pisanja	60	22	33
Usmeni	Sadržaj, vještina govorenja	10-15	22	33
	Sveukupno:	-	100	150

Ispit srednjeg stupnja obuhvaća dvije jezične razine: razine A2-B1 ljestvice Savjeta Europe. Radi mjerenja različitih razina sposobnosti i znanja u nizovima zadataka pismenog dijela ispita afirmirano je načelo postupnosti. Nizovi zadataka su tako sastavljeni da i učenici koji su na razini A1 mogu položiti ispit.

Sadržaj ispitnih zadataka

Zadaci dijelova ispita iz “Razumijevanja pročitanoog teksta”, “Jezične pravilnosti”, “Razumijevanja slušanog teksta” i “Vještine pisanja” sastavljaju se u središnjici. Zadatke kojima se mjeri “Vještina govorenja”, na osnovi uputstva iz središnjice, sastavlja profesor koji ispituje.

Ocjena

- Dijelovi ispita ocjenjuju se neovisno jedan od drugog.
- U svakom ispitnom dijelu ocjenjujemo samo ciljano mjerenu vještinu i sposobnost.
- Preduvjet uspješnog apsolviranja ispita je da ispitanik u svih pet dijelova ispita postigne najmanje 15% od maksimalnog broja bodova. (rezultat od 15% nije donja granica ocjene zadovoljio)
- Preračunavanje bodova postignutih u dijelovima ispita u ispitne bodove radi se temeljem upute iz središnjice.

PISMENI ISPIT**RAZUMIJEVANJE PROČITANOG TEKSTA**

Cilj ovoga dijela ispita je da se provjeri je li ispitanik sposoban samostalno pročitati i ciljevima čitanja sukladnoj razini dubine razumijeti autentične tekstove različitih tipova, tekstove svakodnevne.

Možemo razlikovati više razina sposobnosti čitanja (npr.: globalno, selektivno i detaljno razumijevanje). Na ispitu se može mjeriti više razina razumijevanja teksta. Pri rješavanju ispitnih zadataka kandidat mora biti sposoban primijeniti ciljevima razumijevanja odgovarajuće/adekvatne strategije.

Sadržajna struktura

Ispitom se provjerava da li je kandidat sposoban

- razumjeti bit teksta
- slijediti misaoni slijed teksta
- razumjeti ključne informacije (npr.: lica, vrijeme, mjesto, smjer, količina)
- odijeliti važne od nevažnih informacija
- razumjeti argumente za i protiv datog gledišta
- potražiti činjenične informacije potrebne za dati cilj razumijevanja
- razumjeti tekst do detalja njegove komunikacijske funkcionalnosti
- primijeniti različite strategije čitanja (npr.: donositi zaključke o značenju nepoznatih riječi)
- razlikovati činjenično priopćenu informaciju od mišljenja.

Tekstovi čitani na ispitu

- takvi (ponekad skraćeni) autentični tekstovi koji su sastavljeni s istinskom namjerom priopćenja
- čine jedinstvenu cjelinu
- i sadržajno i jezično imaju jasnu kompoziciju
- pri izboru su mjerodavni tekstovi s naslovom “Tematski krugovi”
- tematski su u skladu sa životnim iskustvom i općim interesima te generacije
- za njihovo razumijevanje nisu potrebne spoznaje koje nadilaze opću obrazovnu razinu maturalnog ispita
- polazeći od njihove autentičnosti sadrže takve riječi i izričaje čije poznavanje nije zahtjev na datom stupnju ispita. Razumijevanje tih riječi i izričaja međutim nijet potrebit uvjet za uspješno rješavanje datoga zadatka.

Moguće vrste tekstova na ispitu su sljedeće:

- funkcionalni tekstovi (npr.: jelovnik, red vožnje, TV-program, kino-program, programi, uputstvo za uporabu, obrasci, katalozi, vozna karta)
- informativno-instruktivni tekstovi (npr.: bilješka, priopćenje, poziv, oglas, plakat, preporuka za knjigu)
- privatno pismo, službeno pismo
- novinski članci (novinska vijest, izvješće, reportaža)
- znanstveno-popularni tekstovi općepoznatih tematskih krugova
- književni tekstovi (npr.: ulomci romana, ulomci drama, novela, pjesme, pripovijetka)

Karakteristike zadataka i niza zadataka

- odabir odgovora
- istinita/neistinita tvrdnja
- spajanje (naslova i teksta, pitanja i odgovora, osobe i izjave itd.)
- postavljanje redosljeda slika, događaja – temeljem teksta
- pronalaženje mjesta rečenice i stavka iz teksta
- slaganje u red dijelova teksta
- dopunjavanje nepotpunih rečenica – temeljem teksta
- otvorena pitanja koja zahtijevaju kratak odgovor
- pisanje skice

Tekst je glede tipova zadataka nevezane konstrukcije, tj. bilo koji tip zadataka može biti sadržan u njemu.

Kandidat mora riješiti 3 zadatka, zajednički broj riječi rabljen u zadacima je otprilike 600 riječi. Niz zadataka se sastoji od otprilike 30 pitanja/itima.

Jedinstveno formulirani zadaci napisani su na hrvatskom jeziku. Njihova jezična razina je, međutim, niža od jezične razine potrebite za rješenje zadataka.

Pri rješavanju zadataka nije dozvoljeno korištenje rječnika.

Ocjena

Ocjena se obavlja na osnovi središnje upute o ispravljanju i ocjenjivanju. Ako je više mogućih odgovora, upustvo za ispravljanje sadrži iz teksta moguće odgovore, odnosno one sadržajne elemente koji moraju biti sadržani u pravilnim odgovorima.

Zadaci se ocjenjuju isključivo po sadržajnim kriterijima, tj. gramatičke i pravopisne pogreške se ne uzimaju u obzir.

Pretvaranje bodova postignutih u jednom dijelu ispita u ispitne bodove, obavlja se na osnovi središnjeg uputstva.

JEZIČNA PRAVILNOST

Cilj ove procjene je da se ustanovi, raspolaže li kandidat takvim leksičkim, gramatičkim, semantičkim i pragmatičnim spoznajama koje ga osposobljavaju za samostalnu komunikaciju.

Sadržajna struktura

Ispitom se provjerava da li je kandidat sposoban

- uklopiti u rečenicu osnovne gramatičke sklopove i leksičke elemente (prepoznavanje, dopuna, ostvarenje)
- u jednostavnim tekstovima jezično točno koristiti osnovne gramatičke i leksičke sklopove

U dijelu ispita korišteni tekstovi ili ulomci tekstova

- izvorni ili manjim dijelom adaptirani
- pri njihovom izboru mjerodavan je dio pod naslovom “Tematski krugovi”
- tematski odgovaraju životnom iskustvu i općim interesima datog uzrasta
- za njihovo razumijevanje nisu potrebite spoznaje koje nadilaze opću razinu obrazovanosti maturalnog ispita
- razina težine mu je niža od onih zadataka koje služe za provjeru razumijevanja pročitanoog teksta
- zbog njihove prirode izvornosti sadrže i takve riječi i izričaje čije poznavanje nije zahtjev na datom stupnju ispita. Njihovo znanje, međutim, nije potrebiti uvjet uspješnog rješavanja datoga zadatka.

Karakteristike zadataka i nizova zadataka

Na ispitu su mogući sljedeći tipovi zadataka

- nepotpune rečenice ili dopuna tekstova s mogućnošću izbora odgovora (od četiri mogućnosti odabir jednog pravilnog)
- sredstvima kohezije teksta identifikacija mjesta iz teksta izdvojenog dijela rečenice
- dopuna nepotpunih rečenica samostalno ili unaprijed datim riječima
- ugradnja u tekst izvedenih i/ili dekliniranih, konjugiranih oblika datih riječi.

Tekst je, obzirom na tipove zadataka nevezanog sastava, tj. bilo koji od nabrojenih tipova zadataka može biti sadržan u tekstu.

Niz zadataka sastoji se od 3-4 zadataka, od sveukupno 30 itema. Sveukupni broj riječi koje su rabljene u zadacima iznosi otprilike 300-350 riječi.

Zadaci su zasnovani na tekstovima. Jedan je zadatak zasnovan na rečenicama, njegovim se rješavanjem, međutim, postiže otprilike 15% od ukupnog broja bodova.

Jednim se zadatkom može propitivati više jezičnih pojava.

Jedinstveno formulirani zadaci napisani su na hrvatskom jeziku. Njihova jezična razina je, međutim, niža od jezične razine potrebite za rješavanje zadataka.

Pri rješavanju zadataka nije dozvoljeno korištenje rječnika.

Ocjena

Ocjena se obavlja na osnovi središnje upute o ispravljanju i ocjenjivanju – koja sadrži sve prihvatljive odgovore.

Pretvaranje bodova postignutih u jednom dijelu ispita u ispitne bodove obavlja se na osnovi srednišnjeg uputstva.

RAZUMIJEVANJE SLUŠANOG TEKSTA

Cilj ovog dijela ispita je da se izmjeri je li kandidat, sukladno stvarnim ciljevima razumijevanja, u stanju razumjeti govor na materinskom jeziku koji ili ne odstupa od uobičajeno prihvaćenog jezika komunikacije ili samo malo odstupa od njega.

Ispitom se mjere sljedeće razine razumijevanja teksta: globalno razumijevanje osnovnih komunikacijskih namjera teksta (globalno razumijevanje), izdvajanje informacija iz teksta prema datim kriterijima (selektivno razumijevanje). Na ispitu nije zahtjev razumijevanje teksta u detalje.

Pri rješavanju zadataka kandidat mora znati primijeniti ciljevima razumijevanja odgovarajuće strategije.

Sadržajni sastav

Ispitom se provjerava da li je kandidat sposoban

- razumjeti bit teksta
- razumjeti i slijediti misaoni slijed teksta
- razumjeti ključne informacije (npr.: lica, vrijeme, mjesto, smjer, količina, razlog)
- razumjeti činjenične informacije potrebite za dati cilj razumijevanja
- primijeniti različite strategije razumijevanja (npr.: donositi zaključak o značenju riječi na osnovi konteksta).

Tekstovi na ispitu (su):

- takvi izvorni ili u manjoj mjeri prilagođeni tekstovi koji su stvoreni radi stvarne namjene usmenog priopćenja
- čine jedinstvenu cjelinu
- dužina i sadržaj ne opterećuju suvišno memoriju kandidata
- besprijeke akustične kvalitete
- priopćuju ih govornici čiji je on materinski, normalnim tempom govorenja
- pri izboru tekstova je mjerodavan dio pod naslovom “Tematski krugovi”
- tematski su u skladu sa životnim iskustvom i općim interesom te generacije
- za njihovo razumijevanje nisu potrebne spoznaje koje nadilaze opću obrazovnu razinu maturalnog ispita
- polazeći od njihove izvornosti sadrže takve riječi i izričaje čije poznavanje nije zahtjev na datom stupnju ispita. Razumijevanje tih riječi i izričaja, međutim, nije potrebiti uvjet za uspješno rješavanje datog zadatka.

Moguće vrste tekstova na ispitu su sljedeće:

- službene najave priopćenja (npr.: na kolodvoru, zračnoj luci, u robnoj kući)
- tekstovi snimljenih telefonskih razgovora (npr.: tel. sekretarica, službe informiranja: stanje na cestama, radno vrijeme, red vožnje)
- uputstva (npr.: na ulici, u zračnoj luci, na kolodvorima)
- medijska priopćenja (npr.: vremenska prognoza, promidžbena poruka, najava programa, kratka vijest)
- razgovori, telefonski razgovori
- reportaže, intervjui
- izvješća

- znanstveno popularni tekstovi o općepoznatim temama
- tekstovi beletristike: ulomci proze, pjesme (recitacije), uglazbljeni stihovi.

Karakteristike zadataka i niza zadataka

Na ispitu su sljedeći tipovi zadataka mogući:

- izbor odgovora
- istinita/neistinita tvrdnja
- spajanje (npr.: osobe i izjave, izbor slike uz tekst)
- određivanje redoslijeda događaja
- popunjavanje tiskanica, obrazaca
- popunjavanje tabele
- dopunjavanje nepotpunih rečenica
- otvorena pitanja koja zahtijevaju kratak odgovor

Tekst je glede tipova zadataka nevezane konstrukcije, tj. bilo koji tip zadataka može biti sadržan u njemu.

Niz zadataka sadrži otprilike 20-25 itema.

Test se sastoji od 2 zadatka. U prvom zadatku kandidat posluša 2-3 kratka, funkcionalna informativna teksta iste teme (npr.: vremenska prognoza, opis puta, prijedlog programa, promidžbena poruka, informacija o radnom vremenu). Njihova sveukupna dužina trajanja je otprilike 2-3 minute. Pitanja zadataka su usmjerena prema najvažnijim informacijama tekstova.

U drugom zadatku kandidat posluša jedan zahtjevniji tekst (intervju, obrazlaganje mišljenja) od 3-4 minute. Umjesto jednog dužeg teksta na ispitu su moguća 2-3 manja teksta na istu temu.

Kandidat svaki tekst posluša dva puta.

Jedinstveno formulirani zadaci napisani sudaci napisani suzikom čija je jezična razina niža od jezične razine potrebne za rješavanje zadataka.

Tonski zapis sadrži definiciju zadataka, tekstove dva puta, odnosno stanke potrebne za čitanje i rješavanje zadataka. Definicije zadataka na tonskom zapisu i u pismenom obliku u tekstu identični su od riječi do riječi.

Pri rješavanju zadataka nije dozvoljeno korištenje rječnika.

Ocjena

Ocjena se obavlja na osnovi središnje upute o ispravljanju i ocjenjivanju. Ako je više mogućih odgovora, uputstvo za ispravljanje sadrži iz teksta moguće odgovore, odnosno one sadržajne elemente koji moraju biti sadržani u ispravnim odgovorima.

Zadaci se ocjenjuju isključivo po sadržajnim kriterijima tj. gramatičke i pravopisne greške se ne uzimaju u obzir.

Pretvaranje bodova postignutih u jednom dijelu ispita u ispitne bodove, obavlja se na osnovi središnjeg uputstva.

VJEŠTINA PISANJA

Cilj ovoga dijela ispita je da se provjeri na kojoj je razini kandidat u stanju pismeno se izraziti na hrvatskom jeziku, odnosno riješiti pismene zadatke radi ostvarenja različitih komunikacijskih ciljeva.

Sadržajni sastav

Ispitom se provjerava da li je kandidat sposoban

- u datim situacijama se očitavati, odnosno ostvariti date komunikacijske namjere (vidi poglavlje "Komunikacijske situacije i namjere")
- napisati različite vrste tekstova na teme koje su date u poglavlju „Tematski krugovi”
- stvoriti koherentne tekstove (pozivajući se unaprijed i unazad, s osnovnim istoznačnicama i veznicima)
- svoje mišljenje logično i sukladno zahtjevima date vrste teksta organizirati, odnosno svoj pismeni uradak adekvatno sagrađiti i raščlaniti
- sukladno vrsti teksta, namjeri priopćenja i svom odnosu prema kojem je tekst upućen, izabrati odgovarajući stil i ton
- sukladno formuliranim osobitostima datoga teksta stvoriti odgovarajući tekst
- tako se izražavati da eventualne gramatičke netočnosti i izbor riječi ne ometaju razumijevanje

Kandidat mora napisati takve tekstove koji/čiji

- su nastali iz stvarne komunikacijske namjere
- su za čitatelja jasni, razumljivi i prigodni za postizanje komunikacijskog cilja
- je vrsta teksta određena
- tematski odgovaraju životnom iskustvu i općem interesu toga uzrasta
- za njihovu realizaciju nisu potrebite spoznaje koje nadilaze opću obrazovnu razinu maturalnog ispita.

Na ispitu se moraju napisati sljedeće vrste tekstova:

- poruka, podsjetnik
- kratka poruka osobnog karaktera
- bilješka u dnevnik
- čestitka
- pozivnica
- privatno ili službeno pismo
- analiza jednog književnog djela – ulomaka drame, lirike – po datim kriterijima
- opis i usporedba slika i nizova slika

Struktura zadataka i niza zadataka

Zadaci su zasnovani na popisu koji su sadržani u poglavlju pod naslovima „Komunikacijske situacije i namjere” i „Tematski krugovi”.

Tijekom provjere vještine pisanja stvorimo stvarnu komunikacijsku situaciju, tj. zadajemo situaciju u kojoj se stvara pismeno djelo, za to prikladnu vrstu teksta, nadalje definiramo cilj, temu i adresanta pismenog uradka, odnosno određujemo karakter odnosa između autora i čitatelja djela. Svi ovi elementi određuju stil i ton teksta.

Na ispitu su mogući sljedeći tipovi zadataka:

- stvaranje teksta u datim situacijama i po određenim kriterijima
- stvaranje teksta na osnovi verbalnih pomagala i/ili reagiranja na njih (npr.: osobne bilješke, poruke, pisma, članci, pozivi, oglasi, letci, prozni i dramski odlomci, pjesme itd.)
- stvaranje teksta na osnovi vizualnih pomagala (npr.: prikazi, slike, skulpture, zgrade, narodna nošnja, fotografije, nizovi slika, grafikoni, tabele itd.).

Važniji kriteriji služe kao poglavlja teme, a verbalna i vizualna pomagala pak pružaju jezičnu i/ili misaonu pomoć za obradu date teme.

Taj dio ispita se sastoji od 2 zadatka. U prvom je zadatku jedan kraći, tranzakcijski i interakcijski tekst. Kandidat reagirajući na verbalna i/ili vizualna pomagala napiše jedno priopćenje od 40-50 riječi (npr.: čestitka, e-mail, bilješka u dnevniku, poruka, podsjetnik).

Drugi je zadatak pisanje jednog dužeg teksta u kojem se argumentira vlastito mišljenje. Kandidat reagira na kratko pismo, oglas ili sličan informativni tekst, ili pak po datim kriterijima analizira ulomak književnog djela, ili uspoređuje – po datim kriterijima niz slika – u opsegu od 250-300 riječi. Kandidat u tekstu mora pisati razmatrajući pet datih glavnih kriterija. Redoslijed razrade glavnih kriterija je po vlastitom izboru.

Definiranje zadataka, glavni kriteriji i pomoćni materijali napisani su na hrvatskom jeziku, njihova je jezična razina niža od jezične razine dijela ispita na kojem se provjeravaju receptivne sposobnosti.

Pri rješavanju zadataka je dozvoljeno korištenje Hrvatskog pravopisa. Granica za toleranciju gramatičkih, leksičkih i pravopisnih pogrešaka je viša od one na višem stupnju.

Ocjena

Ocjena se obavlja na osnovi središnjeg uputstva za ispravljanje i ocjenjivanje. Učinak kandidata se ocjenjuje po 4 kriterija (Postizanje komunikativnog cilja, Gramatički sklopovi, Fond riječi, Kohezija rečenica i teksta) i pomoću analitičke skale od 8 (0-7) stupnjeva.

Dva se zadatka ocjenjuju zasebno. Maksimalni broj bodova: 56. Omjer prvoga zadatka unutar toga dijela ispita je 1/3, a drugoga zadatka 2/3.

USMENI ISPIT**VJEŠTINA GOVORA, NARODNOSNI SADRŽAJ**

Cilj ovoga dijela ispita je provjeriti da li je kandidat na jezičnoj razini koja je definirana za maturalni ispit sposoban usmeno se izražavati na hrvatskom jeziku i sukladno komunikacijskim namjerama voditi razgovor.

Na ispitu se provjerava u kojoj je mjeri i kvaliteti kandidat sposoban za usmenu transakciju i interakciju, čije podjednake dijelove čine receptivne i produktivne (razumijevanje, vještina govorenja) sposobnosti. Kandidat mora biti sposoban i za samostalno izlaganje o temi i za interaktivno sudjelovanje u razgovoru.

U drugom zadatku se niz zadataka sastoji od 15 pojedinačnih zadataka. Nizom zadataka su, na osnovi poglavlja „Tematski krugovi” i „Krugovi spoznaja, gramatički sklopovi, fond riječi” obrađeni hrvatska književnost, kultura i jezik.

Zadatke ovog dijela ispita, na osnovi središnjih uputa, sastavljaju profesori ispita.

Pri rješavanju zadataka nije dozvoljeno korištenje rječnika. Tijekom priprema je dozvoljeno korištenje čitanke. Papir potrebit za pisanje skice nužno je ovjeriti pečatom škole.

Sadržajni sastav

Ispitom se provjerava je li kandidat u stanju

- očitovati se u datim situacijama i ulogama, odnosno ostvariti date komunikacijske namjere (vidi dio s naslovom „Komunikacijske situacije i namjere”)
- sudjelovati u razgovorima na zadane teme (književnost, kultura, jezik) (vidi dio pod naslovom „Tematski krugovi”)
- svoje mišljenje priopćiti razumljivo i suvislo
- tako govoriti da njegova artikulacija, intonacija i tempo govorenja ne ometaju razumljivost
- primijeniti jednostavne komunikacijske strategije
- u svome govoru primijeniti osnovna pravila jezične uljuđenosti i stil datog jezika
- tako se izražavati da njegove eventualne gramatičke i leksičke netočnosti ne ometaju razumijevanje.

Karakteristike zadataka i niza zadataka

Situacije i uloge koje su sadržane u ispitnim zadacima zasnovane su na popisima iz poglavlja „Komunikacijske situacije i namjere”, „Tematski krugovi” i „Krugovi spoznaja, gramatičkih skupovi, fond riječi”.

Zadaci tematski odgovaraju životnom iskustvu i općem interesu datog uzrasta te za njihovo rješavanje nisu potrebite spoznaje koje nadilaze opću obrazovnu razinu maturalnog ispita.

Definiranjem zadataka nedvosmisleno su dati i situacija i opis uloge kandidata.

U ispitnom razgovoru kandidat ima aktivnu ulogu.

Na ispitu su mogući sljedeći tipovi zadataka:

- igra uloga
- samostalni prikaz tema na osnovi verbalnih i/ili vizualnih pomagala.

Taj dio ispita započinje uvodnim razgovorom. Cilj je pitanja da se kandidat uvede u komunikaciju na hrvatskom jeziku. Ono što je tu rečeno ne ubraja se u rezultat ispita.

Ispit se sastoji od 2 zadataka. Zadatke izvlači kandidat, vrijeme za pripremu iznosi 10 minuta. Usmeni ispit traje 15 minuta.

U prvom zadatku kandidat mora biti sudionik u jednoj situaciji koja je slična svakodnevnoj, a partner mu je ispitivač. Zadatak je, dakle, da kandidat interaktivno sudjeluje u razgovoru, da postavlja odgovarajuća pitanja, odnosno na postavljena pitanja daje adekvatne odgovore.

U drugom zadatku kandidat mora po zadanim kriterijima, detaljno i suvislo izložiti temu koja je u svezi s hrvatskom kulturom. Pomagala koja se mogu koristiti su slika, fotografija, prikaz, zemljovid ili kratki tekst.

Definiranje zadataka i verbalna pomagala napisana su na hrvatskom jeziku, njihova je jezična razina niža od jezične razine ispita kojim se provjeravaju receptivne sposobnosti. Vizualna pomagala predstavljaju hrvatsku kulturu.

Ocjena

Ocjena se obavlja na osnovi četiri kriterija (Komunikacijski učinak: *a*) u kojoj mjeri je u stanju samostalno izraziti svoje misli, *b*) u kojoj mjeri mu je govor tečan, *c*) koliko su njegova očitovanja relevantna u odnosu na rješenje zadatka; Gramatika i koherencija; Fond riječi; Artikulacija, naglasak, intonacija) i pomoću analitičke skale za ocjenjivanje od osam stupnjeva. Dva se zadatka skupno ocjenjuju.

Za jedan kriterij ocjenjivanja se može dati najviše 7 bodova, tako se na usmenom ispitu može postići najviše 28 bodova.

ISPIT VIŠEG STUPNJA

SASTAV ISPITA

Vrijeme trajanja pismenog ispita je 240 minuta, a usmenog 10-15 minuta.

Sljedeća tabela sadrži dijelove i redoslijed obavljanja ispita, trajanje pojedinih dijelova ispita te njihov približni omjer u ocjenjivanju.

	Dio ispita	Trajanje (min.)	Omjer (%)	Bodova
Pismeni	Razumijevanje pročitanoog teksta	70	20	30
	Jezična pravilnost	50	20	30
<i>S T A N K A</i>				
	Razumijevanje slušanog teksta	30	20	30
	Vještina pisanja	90	20	30
Usmeni	Vještina govorenja	20	20	30
	Sveukupno:	---	100	150

Budući da kandidati moraju prikazati svoje stvarno jezično znanje, niti u jednom dijelu ispita nije dozvoljeno korištenje rječnika. Ispit višeg stupnja obuhvaća dvije jezične razine: B2-C1 razine skale Savjeta Europe. Radi mjerenja različitih razina sposobnosti i znanja u nizovima zadataka pismenog ispita afirmirano je načelo postupnosti. Nizovi zadataka sastavljeni su tako da ispit mogu položiti i oni učenici čija je razina znanja B2.

Ocjena

- Ocjena pojedinih dijelova ispita je neovisna jedna od druge.
- U svakom dijelu ispita ocjenjuju se samo ciljne sposobnosti.
- Preduvjet uspješnog polaganja ispita je da kandidat u svih 5 dijelova ispita osvoji najmanje 15% svih osvojivih bodova. (rezultat od 15% nije donja granica ocjene zadovoljio)
- Ocjena svakoga dijela ispita obavlja se na osnovi središnjeg uputstva o ispravljanju i ocjenjivanju.
- Uputstvo za ocjenjivanje dijela ispita „Razumijevanje čitanog teksta”, „Razumijevanje slušanog teksta” i „Jezična pravilnost” sadrže moguće prihvatljive odgovore.
- Ocjena dijela ispita „Vještina pisanja” i „Vještina govorenja” obavlja se na osnovi središnje analitičke skale.
- Pretvaranje bodova osvojenih u dijelovima ispita u ispitne bodove obavlja se na osnovi središnjeg uputstva.

PISMENI ISPIT

RAZUMIJEVANJE ČITANOG TEKSTA

Cilj ovoga dijela ispita je da se provjeri je li kandidat sposoban samostalno pročitati i ciljevima čitanja sukladnoj razini dubine razumjeti autentične tekstove različitih tipova i tekstove svakodnevice.

Možemo razlikovati više razina sposobnosti čitanja (npr.: globalno, selektivno i detaljno razumijevanje). Na ispitu se može mjeriti više razina razumijevanja teksta. Pri rješavanju ispitnih zadataka kandidat mora biti sposoban primijeniti ciljevima razumijevanja odgovarajuće strategije.

Sadržajni sastav

Isto kao i na „Ispitu srednjeg stupnja”

Razlika između dvaju stupnjeva se mogu javljati u načinu pristupa datoj temi, u obimu tekstova, u sadržajnoj i jezičnoj kompleksnosti i u različitom stupnju težine zadataka.

Karakteristike zadataka i niza zadataka

- izbor odgovora
- slaganje po redu slika i događaja na osnovi teksta
- identificiranje činjenice, podataka, konstatacije, argumenti, stajališta itd. u tekstu
- struktura teksta, značenje koje se prenosi putem sastavljanja teksta
- pisanje skice
- kratko rezimiranje teksta

Test je glede tipova zadataka nevezane konstrukcije, tj. bilo koji tip zadataka može biti sadržan u njemu. Kandidat mora riješiti 1-3 zadatka, sveukupni broj riječi koje su rabljene u tekstovima zadataka iznosi otprilike 1200 riječi. Niz zadataka sastoji se od 25-30 itema.

Jedinstveno formulirani zadaci napisani su na hrvatskom jeziku, njihova je jezična razina niža od jezične razine potrebite za rješenje zadatka. Pri rješavanju zadataka nije dozvoljeno korištenje rječnika.

Ocjena

Ocjena se obavlja na osnovi središnje upute o ispravljanju i ocjenjivanju. Ako je više mogućih odgovora, uputstvo za ispravljanje sadrži iz teksta moguće odgovore, odnosno one sadržajne elemente koji moraju biti sadržani u ispravnim odgovorima.

Zadaci se ocjenjuju isključivo po sadržajnim kriterijima, tj. gramatičke i pravopisne pogreške se ne uzimaju u obzir.

Pretvaranje bodova postignutih u jednom dijelu ispita u ispitne bodove obavlja se na osnovi središnjeg uputstva.

JEZIČNA PRAVILNOST

Cilj ovoga dijela ispita je da se provjeri raspolaže li kandidat onim leksičkim, gramatičkim, semantičkim i pragmatičnim spoznajama koje ga čine sposobnim za samostalnu komunikaciju.

Sadržajna struktura

Ispitom se provjerava da li je kandidat u stanju

- različite gramatičke i leksičke sklopove prilagoditi rečenici (prepoznavanje, dopuna, ustrojenje)
- i u kompleksnim tekstovima jezično točno rabiti gramatičke i leksičke sklopove.

Tekstovi i ulomci tekstova rabljeni u tom dijelu ispita:

Isto kao i na ispitu srednjeg stupnja.

Razlike između dvaju ispita javljaju se u kompleksnosti gramatičkih i leksičkih sklopova i u stupnju težine zadataka. Na višem stupnju je kandidat sposoban pravilno prepoznati i rabiti kompleksnije gramatičke i jezične sklopove.

Karakteristike zadataka i nizova zadataka

Isto kao na „Ispitu srednjeg stupnja”.

Tekst je glede tipologije zadataka nevezane strukture, tj. bilo koji od nabrojenih tipova zadataka može biti sadržan u njemu.

Niz zadataka se sastoji od 4-5 zadataka i otprilike 40 itema, ukupan broj riječi rabljenih u tekstovima iznosi otprilike 600 riječi.

Svi su zadaci zasnovani na tekstu.

Jedan zadatak može propitivati i više jezičnih pojava.

Jedinstveno formulirani zadaci napisani su na hrvatskom jeziku, njihova jezična razina je niža od jezične razine koja je potrebna za rješavanje zadataka.

Pri rješavanju zadataka nije dozvoljeno korištenje rječnika.

Ocjena

Ocjena se obavlja na osnovi središnjeg uputstva o ispravljanju i ocjenjivanju. Pretvaranje bodova postignutih u dijelu ispita u ispitne bodove obavlja se na osnovi središnjeg uputstva.

RAZUMIJEVANJE SLUŠANOG TEKSTA

Isto kao na „Ispitu srednjeg stupnja”.

Sadržajna struktura

Ispitom se provjerava da li je kandidat u stanju

- isto kao na „Ispitu srednjeg stupnja”, nadalje
- razumjeti argumente za i protiv datog stajališta
- prepoznati ton teksta, izvesti zaključak o međusobnom odnosu sugovornika.

Tekstovi rabljeni na ispitu:

Isto kao na „Ispitu srednjeg stupnja”.

Na ispitu su mogući spitu su mogući tekstova:

Isto kao na „Ispitu srednjeg stupnja”.

Razlika između dvaju stupnjeva se javlja u načinu pristupa datoj temi, u obimu tekstova, u sadržajnoj i jezičnoj kompleksnosti, odnosno u stupnju težine zadataka.

Na stupanj težine razumijevanja teksta mogu utjecati čimbenici kao što su tempo govora, broj sugovornika, artikulacija i pozadinski šumovi.

Na višem stupnju su mogući i takvi tekstovi u kojima je pristup temi općenit te sadrže nijansirane poruke, mišljenja i suprotna mišljenja.

Na višem stupnju su zastupljene i složenije, profinjenije forme razgovornog jezika.

Karakteristike zadataka i nizova zadataka

Isto kao na ispitu „Srednjeg stupnja”

Tekst je glede tipologije zadataka nevezane strukture, tj. bilo koji od navedenih tipova zadataka može biti sadržan u njemu.

Kandidat posluša 2-3 teksta čija je ukupna dužina trajanja otprilike 8-10 minuta.

Tekst sadrži 2-3 zadatka, otprilike 25 itema.

Kandidat posluša svaki tekst dva puta.

Jedinstveno formulirani zadaci su napisani na hrvatskom jeziku, njihova je jezična razina niža od jezične razine potrebite za rješavanje zadataka.

Tonski zapis sadrži definicije zadataka, tekstove dva puta, odnosno stanke koje su potrebite za čitanje i rješenje zadataka. Definicije zadataka tonskog zapisa i pismenog teksta su identične od riječi do riječi.

Pri rješavanju zadataka nije dozvoljeno korištenje rječnika.

Ocjena

Ocjena se obavlja na osnovi središnjeg uputstva o ispravljanju i ocjenjivanju. Ako je više prihvatljivih odgovora, uputstvo sadrži moguće odgovore temeljem teksta, odnosno one sadržajne elemente koji moraju biti sastavni elementi ispravnog odgovora.

Zadaci se ocjenjuju po isključivo sadržajnim kriterijima, tj. gramatičke i pravopisne pogreške se ne uzimaju u obzir.

Pretvaranje bodova postignutih u dijelu ispita u ispitne bodove obavlja se na osnovi središnjeg uputstva.

VJEŠTINA PISANJA

Cilj ovoga dijela ispita je da se provjeri na kojem je stupnju kandidat sposoban izražavati se, odnosno riješiti pismene zadatke u cilju ostvarenja različitih komunikacijskih ciljeva.

Sadržajna struktura

Ispitom se provjerava da li kandidat sposoban

- isto kao na „Ispitu srednjeg stupnja”
- svoje misli po kriterijima jezične pravilnosti točno priopćiti
- svoje stajalište, sustav argumentiranja dosljedno, složeno i nijansirano obrazložiti

Kandidat mora napisati takve tekstove koji:

isto kao na „Ispitu srednjeg stupnja”

- argumentiranje o jezičnim, književnim i kulturnim temama (zadatak sadrži i jedan odlomak teksta)
- usporedba dvaju tekstova po datom kriteriju. U zadatku su definirano istaknuti (tematski, stilistički) kriteriji. Među tekstovima se mogu naći i predstavnici suvremene književnosti.

Razlike između dvaju stupnjeva se pojavljuju u pristupu temama, u obimu tekstova koji se moraju napisati i u karakteristikama jezičnog oblikovanja.

Kandidat je na višem stupnju u stanju i na općenit pristup datoj temi te raspravljati o njoj kao o sveobuhvatnoj temi.

Za njegovo jezično oblikovanje je karakteristično da kandidat na višem stupnju piše biranim rječnikom i zahtjevnijim jezičnim sklopovima.

Karakteristika zadatka i nizova zadataka

Zadaci su zasnovani na propisima poglavlja „Komunikacijske situacije”, odnosno „Tematski krugovi”.

Isto kao na ispitu „Srednjeg stupnja”.

Na ispitu su mogući sljedeći tipovi zadataka:

- kandidat po datim kriterijima i na data verbalna i/ili vizualna pomagala reagira pismeno.

Taj dio ispita se sastoji od dva dijela. U prvom zadatku kandidat u jednom tekstu od otprilike 100 riječi reagira na informativan tekst.

U drugom zadatku kandidat može birati između dviju tema. O izabranoj temi kandidat mora, po zadanim kriterijima, napisati tekst od otprilike 300-350 riječi tako da u njemu obrazloži svoje mišljenje.

Definiranje zadataka, kriteriji i pomagala napisani su na hrvatskom jeziku čija je jezična razina niža od jezične razine dijela ispita na kojem se mjere receptivne sposobnosti.

Ocjena

Opći kriteriji:

- sadržajni kriteriji izlaganja: razumijevanje teme, jezična i književna obrazovanost, kulturno-povijesne asocijacije, osobni stav, spoznaje o svijetu, izdvajanje bitnoga
- kriteriji sastavljenosti teksta: adekvatnost traženoj književnoj vrsti, raščlanjenost, omjer sastavnih dijelova, zadržavanje obima
- kriteriji jezične kakvoće teksta: sigurno poznavanje razgovorne norme, gramatika, fond riječi, pravopis, precizan način predstavljanja, čitljiv rukopis, sredećenost rukopisa.

Ocjena se obavlja na osnovi središnjeg uputstva o ispravljanju i ocjenjivanju.

Dva se zadatka skupno ocjenjuju

USMENI ISPIT**VJEŠTINA GOVORENJA, NARODNOSNI SADRŽAJ**

Isto kao na „Ispitu srednjeg stupnja”, nadalje

Uz drugi zadatak niz teza se sastoji od 20 teza. U nizu teza su na osnovi poglavlja „Tematski krugovi” i „Krugovi spoznaja, gramatički sklopovi, fond riječi” obrađeni su hrvatska književnost, kultura i jezik.

Zadatke za ovaj dio ispita, na osnovi središnjeg uputstva, sastavljaju profesori koji su ispitivači na ispitu.

Pri rješavanju zadataka nije dozvoljeno korištenje rječnika. U vremenu koje služi za pripremu za ispit dozvoljeno je korištenje čitanke. Papir koji služi za pisanje skice mora biti ovjeren pečatom škole.

Sadržajna struktura

Isto kao na „ispitu srednjeg stupnja”, nadalje

- svoje misli nijansirano priopćiti, svoje stajalište i argumente dosljedno, kontinuirano i složeno iznijeti
- takvom artikulacijom, intonacijom i tempom govoriti da bude dobro razumljiv
- primijeniti različite vrste komunikacijskih strategija
- svoje misli sa stajališta jezične pravilnosti točno priopćiti
- sukladno složenijem slijedu misli govoriti zahtjevnijim rečeničnim konstrukcijama.

Razlike između dvaju stupnjeva javljaju se u pristupu temama, u razini jezičnog učinka, tj. u značajkama jezičnog oblikovanja.

Na višem stupnju kandidat zna o datim temama razgovarati, mišljenje iznijeti i na općoj razini.

Za jezično oblikovanje je karakteristično da se kandidat izražava nijansirano i biranim riječima.

Karakteristike zadataka i niza zadataka

Isto kao na „Ispitu srednjeg stupnja”, nadalje

Na ispitu su mogući sljedeći tipovi zadataka:

- rasprava (isticanje i premošćivanje razlika u mišljenju)
- samostalno izlaganje o temi na osnovi verbalnih i/ili vizualnih pomagala.

Ovaj dio ispita, isto kao i na „Ispitu srednjeg stupnja”, započinje kratkim uvodnim razgovorom.

Ispit se sastoji od 2 zadataka. Ispitne zadatke izvlači kandidat, priprema za odgovor traje 10 minuta. Usmeni ispit traje 15 minuta.

U prvom zadatku kandidat interpretira i iznosi svoj stav o citatu/citatima koji su napisani na hrvatskom jeziku, pri čemu reagira i na izjave ispitivača koji ga potiču na raspravu.

U drugom zadatku kandidat mora, na osnovi zadanih kriterija, detaljno i suvislo izložiti temu koja je u svezi hrvatskom književnošću ili jezika. Pomagala mogu biti: slike, fotografije, prikazi, zemljovid ili kratak tekst. Ispitivač može postavljati unaprijed utvrdjena pitanja koja potiču na iznošenje mišljenja.

Definicija zadataka i verbalnih pomagala napisani su na hrvatskom jeziku, njihova jezična razina je niža od jezične razine dijela ispita na kojem se provjeravaju receptivne sposobnosti. Vizualna pomagala prezentiraju teme iz hrvatske kulture.

Ocjena

Opći kriteriji ocjenjivanja

- sadržaj: držanje teme, jezična, književna i kulturna informiranost, odgovarajući izbor riječi, osjetljivost na probleme, sukladno temi teksta vjerna interpretaciji naučenog
- način predstavljanja: temi sukladno jasno strukturiranje, jasna jezična forma, izdvajanje bitnoga

Ocjenjivanje se obavlja na osnovi središnje analitičke skale koja sadrži detaljan opis kriterija ocjenjivanja.

Ocjenjivanje zadataka je neovisno jedno od drugog.

HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

I. OPIS I DETALJNI ZAHTJEVI MATURALNOG ISPITA

KOMPETENCIJE

SREDNJI STUPANJ I VIŠI STUPANJ

Vještina pravilne uporabe hrvatskog jezika: u govoru, razumijevanju i stvaranju teksta.

Poznavanje najznačajnijih oblika pismenog i usmenog izražavanja.

Sposobnost jezičnog izražavanja prilagođenog temi; pravilno pisanje, pregledni i čitki rukopis.

Veza između književnosti kao umjetnosti i ljudskog društva. Mjesto hrvatske književnosti u svjetskoj književnosti; interpretacija književnih djela.

I. Razumijevanje teksta

- Sposobnost razumijevanja teksta: razumijevanje pisanog i govorenog teksta, poznavanje logičke i semantičke strukture određenog teksta.
- Poznavanje i uporaba tiskanih i elektroničkih informacijskih izvora (rječnik, leksikon, enciklopedija, antologija, tisak, Internet, CD-ROM).
- Odabir i sistematizacija informacija adekvatno predmetu, funkciji i smjeru izražavanja.
- Stvaranje osobnog stava na temelju informacija stečenih na razne načine.

II. Interpretacija književnih i inih tekstova

- Uporaba raznih postupaka razumijevanja teksta prilagođeno vrsti (književnoj vrsti) i aspektu: književnoumjetnički, publicistički, znanstvenopopularni tekstovi; uspoređivanje i interpretacija tekstova prilagođeno vrsti (književnoj vrsti), načinu izražavanja i strukturi.
- Prepoznavanje, razumijevanje i prezentiranje kako književnost izražava iskustva, doživljaje i misli raznih ljudi i razdoblja.
- Objektivno, odnosno i unošenjem subjektivnih crta, reagiranje u raznim pismenim i usmenim oblicima na pročitano, uzimajući u obzir norme vrste teksta i adresata.

III. Pismeno stvaranje teksta

- Formuliranje osobnog mišljenja o raznim temama i vrstama, odgovarajućom preciznošću.
- Stvaranje tekstova tipa obavijesti, argumentacije, eseja, o zadanoj temi: kulturno nasljeđe Hrvata u Mađarskoj, donošenje odluka u svakidašnjem životu, ljudske veze, moralna pitanja, osjećaji, tipovi problema današnjice, masovna komunikacija).
- Poznavanje tehnike stvaranja raznih tekstova i njihovih obilježja te njihova uporaba; samostalno ispravljanje pravopisnih pogrešaka i grešaka u formuliranju i konstruiranju teksta (posjedovanje sposobnosti samokontrole).
- Primjena normi standardnog jezika, pravilna primjena pravopisnih pravila korištenjem pravopisa i bez njega. Čitko pisanje.
- Formuliranje dojma, doživljaja, mišljenja, osobnog stava nastalog na temelju umjetničkog djela (poezija, proza, kazališni doživljaj, film, graditeljstvo, glazba).
- Primjena sadržajnih i jezičnih normi službenih tekstova (istupanje, natječaj, pismo, autobiografija, zamolba i sl.).

IV. Govor, usmeno stvaranje teksta

- Jasno građeno i na bitno svedeno samostalno izlaganje prilagođeno jezičnoj normi govorne situacije, vrste, teme i adresata.
- Dokazivanje retoričke sposobnosti izvođenjem memoriranog teksta (leksik, riječni i rečenični naglasak, intonacija, stanka, jačina tona, boja tona, tempo govora).

V. Korištenje pojmova

- Poznavanje jezičnih i književnih pojmova, njihova pravilna primjena u usmenom i pismenom izražavanju.
- Dokazivanje primjerima da učenik razumije povezanost pojmova i promjenu njihovog značenja.

Samo na višoj razini

- Određivanje i uspoređivanje pojmova i u povijesnom kontekstu.

HRVATSKI JEZIK[illegible]

TEME	RAZINA ISPITA	
	Srednji stupanj	Viši stupanj
B) Retorika	Uloga govorništva i javnog govora u uvjeravaju. Činitelji koji određuju glavna obilježja javnog govora: odnos govornika i slušatelja, ličnost govornika, govorna situacija, cilj izlaganja, tema. Uloga govornih vrednota i izražavanja osjećaja. Postupci i geste za izazivanje dojma. Stvaranje javnog govora na zadanu temu, npr. opraštanje, predaja vrpce – primjenom naučenih citata.	Govori u hrvatskim književnim djelima na osnovi nekoliko primjera. Npr. u djelima Augusta Šenoe. Analiza govora na osnovi zadanih aspekata. Patos. Uporaba i uloga stilskih sredstava i pjesničkih slika u govorništvu.
C) Pismena uporaba jezika	Prikazivanje razlika između pisanog i usmenog izražavanja (npr. komponiranje rečenice, leksik, jezične pravilnosti). Veza sadržajnih i formalnih karakteristika tipova teksta s komunikacijskim procesom. Poznavanje karakteristika raznih tipova tekstova (opis, pripovijedanje, dijalog) i samostalno stvaranje teksta u tim vrstama – na temelju osobnih doživljaja i pročitanih djela. Norme tekstova potrebnih prilikom daljnjeg školovanja i pri zapošljavanju (esej, prikaz, zapisnik, zamolba, životopis, natječaj, službeno pismo, istupanje, zahvalnica, pozivnica, sažalnica), samostalno stvaranje teksta tih književnih vrsta. Formuliranje jasno građenog i na bitno svedenog teksta u jednom od sljedećih vrsta: obavijest, argumentacija, uvjeravanje. Poznavanje tehnike navođenja i njena pravilna uporaba. Poznavanje i primjena najvažnijih pravila pravopisa stranih riječi.	Jezična analiza tipova tekstova označenih na srednjem stupnju na temelju književnih i inih primjera. Formuliranje zaključaka na temelju specifičnosti karakteristika književnih rodova, vrsta, stilskih smjerova, osobnih stilova i izraza, oblika pjesme na temelju novopročitanih književnih djela, služeći se stručnim pojmovima.
4. Čovjek i jezik	Postanak jezika i govora, njegova uloga u ljudskim kontaktima. Činitelji i funkcije priopćavanja. Jezični i nejezični kod komunikacije. Jezik i govor. Jezik kao sustav koji je u stalnoj promjeni. Jezik kao sustav znakova. Jezični znakovi (označitelj/izraz, označenik/sadržaj). Materinski jezik, strani jezik, dvojezičnost. Razlike između hrvatskog i mađarskog jezika (npr. drugi tip jezika).	Uloga gesta, mimike i ostalih tjelesnih znakova u ljudskim kontaktima, na temelju primjera. Karakteristike umjetničkog jezika (estetska funkcija jezika). Razni znakovni sustavi (matematički i prometni znakovi, piktogrami, simboli).
5. Povijest hrvatskog jezika	Mjesto slavenskih jezika u porodici indoeuropskih jezika. Podjela slavenskih jezika (praslavenski i staroslavenski jezik; zapadnoslavenski, južnoslavenski i istočnoslavenski jezici). Glavna razdoblja povijesti hrvatskog jezika (prijelaz na latinično pismo, hrvatska leksikografija, rad na jedinstvenom književnom jeziku, počeci hrvatskog standardnog jezika,	Prve hrvatske gramatike i rječnici. Promjene u glasovnom sustavu hrvatskog jezika.

TEME	RAZINA ISPITA	
	Srednji stupanj	Viši stupanj
	zalaganje iliraca da hrvatski jezik postane službenim jezikom, podređenost hrvatskog jezika srpskomu, „Deklaracija”). Pisani spomenici: Bašćanska ploča, Red i zakon, Šibenska molitva, Marijin plač. Glagoljica, cirilica i latinica. Razvoj književnog jezika. Skrb za jezičnu čistoću i pravilnost. Jezični purizam i jezična kultura (norme standardnog jezika, jezični savjetnik).	Jezik, kultura i politika. Značaj Kratke osnove.... Ljudevita Gaja. Pravopisne rasprave među suvremenim jezikoslovcima (npr. etimologijski ili fonetički pravopis).
6. Jezik i društvo	Društvena (vremenska) i područna raslojenost leksika (stručno nazivlje, žargonizmi, regionalizmi). Raslojenost suvremenog hrvatskog jezika: razgovorni jezik, narječja, regionalni jezik). Odnos književnog jezika i narječja. Hrvatska narječja u Mađarskoj.	Promjene u suvremenom hrvatskom jeziku. Utjecaj informacijskog društva na jezičnu uporabu (jezgrovitost kratkih pisanih poruka (SMS), elektronično dopisivanje). Utjecaj mađarskog jezika na jezik Hrvata u Mađarskoj. Glavne značajke najmanje jednog narječja.
7. Jezične razine A) Fonetika	Glasovni sustav hrvatskog jezika. Tvorba glasova: nastanak glasova i govorni organi. Pravilna tvorba i izgovor glasova č, ć, đ, dž, lj i samoglasničkog r. Razlike u glasovnom sustavu hrvatskog i mađarskog jezika. Podjela glasova. Poznavanje glasovnih promjena (nepostojano a, alternacija l/o, palatalizacija, sibilizacija, prijeglas, jotacija, asimilacija po zvučnosti, asimilacija po mjestu tvorbe), njihova svjesna i pravilna primjena u usmenoj i pismenoj uporabi jezika. Pravilna uporaba alternacije ije/je/e/i. Pravilno naglašavanje riječi. Dokazivanje razlikovne funkcije naglaska na temelju primjera.	Bogatstvo glasovnog sustava narječja. Neke promjene u glasovnom sustavu hrvatskog jezika u njegovom povijesnom razvoju (npr. jer (ь), jor (ъ), jat (ѣ), nazali). Alterniranost osnove; glasovne promjene u osnovi i korijenu riječi. Alternacija ije/je/e/i u silabičkoj versifikaciji.
B) Morfologija	Razdioba morfema (korijen, osnova, nastavci) po značenju, položaju i funkciji; njihova uloga u građenju oblika. Tvorba riječi od određenih vrsti. Vrste riječi. Podjela riječi po vrstama. Gramatička obilježja punoznačnih riječi (rod, broj, padež, lice, vrijeme, način). Podjela imenica i njihova deklinacija. Značenje zbirnih imenica, njihova deklinacija i sročnost. Vrste pridjeva i njihova dvojaka deklinacija. Komparacija pridjeva. Vrste brojeva i njihova promjena. Sročnost brojeva i imenskih riječi u padežu. Podjela glagola; vrste glagola.	Osnovni i oblični nastavci (nastavci za tvorbu imenica i glagola). Učestalost uporabe aorista i imperfekta u svakidašnjem govoru i u književnoumjetničkom stilu.

TEME	RAZINA ISPITA	
	Srednji stupanj	Viši stupanj
	Vrste priloga i njihovo značenje. Uloga prijedloga i njihova rekcija. Pravilna uporaba prijedloga <i>k(a)</i> i <i>s(a)</i>. Uloga veznika, usklika i riječca u rečenici. Razlike u podjeli vrsta riječi, u rečeničnim dijelovima i njihovim izražajnim sredstvima. Pravopis pojedinih vrsti riječi. Razlike u hrvatskom i mađarskom pravopisu.	
C) Spojevi riječi	Paradigmatski i sintagmatski odnosi u rečenici (spojevi riječi).	
D) Sintaksa	Gramatičko ustrojstvo rečenice. Članjivost rečenice (raščlanjene i neraščlanjene rečenice, potpune i eliptične rečenice). Rečenica i iskaz. Ciljna usmjerenost rečenica (izjavna, upitna, usklična, zapovjedna). Rečenični dijelovi (subjekt, predikat, objekt, atribut, apozicija) i njihova izražajna sredstva. Sročnost (prema broju, licu i rodu). Modalnost. Rečenična uloga pojedinih vrsta riječi. Npr. imenice i pridjevi u opisu (nominalni stil), glagoli u pripovijedanju (dinamizam), uloga zamjenica (zamjenjivanje imenskih riječi). Proste i složene rečenice. Interpunkcijski znakovi u rečenici i tekstu.	Obavijesno ustrojstvo iskaza i red riječi. Stilistička uloga obrnutog reda riječi (inverzija). Značenje prezenta i perfekta u rečenici: prava i sadašnjost i pripovjedački prezent, pravi perfekt, izražavanje budućnosti prezentom i perfektom, svevremenski prezent i perfekt.
8. Leksikologija	Pojam rječničkog blaga. Aktivno i pasivno rječničko blago. Razlozi promjene leksika. Načini obogaćivanja rječničkog blaga (leksičko posuđivanje, raspad višeznačnosti, tvorba riječi, srastanje i preobrazba). Tvorbeni načini (prefiksalna, sufiksalna, prefiksarno-sufiksalna i složeno-sufiksalna tvorba). Onomastika (osebna imena, nadimci, etnonimi i toponimi). Sigurnost u uporabi jednojezičnih i višejezičnih rječnika.	Stilistička vrijednost historizama, arhaizama, lokalizama, regionalizama, dijalektizama, kolokvijalizama, žargonizama, vulgarizama, stranih riječi i frazema.
9. Stil i značenje	Pojam stila. Stil u svakodnevnoj uporabi jezika, u stručnom jeziku i lijepoj književnosti. Funkcionalni stilovi hrvatskog jezika i njihove karakteristike. Glavne značajke književnoumjetničkoga, publicističkoga, znanstvenoga, administrativnoga i razgovornoga stila.	Veza jezika i stila. Odnos književnog jezika i žargona. Frazeološki izrazi i njihova uloga u svakodnevici i umjetničkoj jezičnoj uporabi.

TEME	RAZINA ISPITA	
	Srednji stupanj	Viši stupanj
	Uporaba riječi i njihova stilsko vrednota (stilemi). Jednoznačnost i višeznačnost riječi (jednoznačnice, višeznačnice, sinonimi, homonimi, homografi). Dva načina postanka prenesenoga značenja (metafora, metonimija). Osnovno i prvotno značenje. Denotativno/osnovno i konotativno/izvedeno značenje. Podružtvljeno i individualno značenje. Poznavanje rječnika i njihovih znakova. Stilsko sredstvo slikovitog izraza i njihovo djelovanje. Upućenost u povijest stilova na temelju poznavanja stilskih razdoblja i smjerova.	Objašnjenje postanka nekoliko frazeoloških izraza s navođenjem primjera. Promjena značenja riječi. Varijante stila i norme u pojedinim razdobljima na temelju primjera.

Zahtjevi srednjeg stupnja su obvezatni i na višem stupnju.

POJMOVI

SREDNJI I VISOKI STUPANJ

Pojmovni zahtjevi visokog stupnja istaknuti su kurzivom.

ciljna usmjerenost rečenica, modalnost

dvojezičnost

ekspresivnost, eufemizam, evokacija, arhaizacija, nekrotizam, *poetizam*

gesta

indoeuropski jezici

interpunkcijski znakovi: crtica, zagrada, dvotočje, točka sa zarezom, navodnici

intonativna sredstva rečenice i teksta

izražajna sredstva stilskih smjerova

jezična norma

jezični zakon

jezični znak, znakovni sustav

komunikacija, činitelji i funkcije komunikacijskog procesa

metafora

morfem: korijen, osnova, nastavci

onomatopeja, aliteracija, anžabman

pisani spomenici, publicističke vrste: vijest, izvještaj, intervju, reportaža, *recenzija*, kritika

raslojenost leksika: područna, funkcionalna i vremenska; standard, razgovorni jezik, književni jezik, narječje, regionalni jezik, stručni jezik, žargon

razdoblja povijesti hrvatskog jezika

rečenično ustrojstvo: prosta rečenica, složena rečenica, zavisno i nezavisnosložena rečenica

red riječi: osnovni, obilježeni, automatizirani; obavijesno ustrojstvo rečenice: poznati i novi element propćenja

samoglasnik, suglasnik, njihova tvorba; glasovne promjene

slavenski jezici: zapadnoslavenski, južnoslavenski, istočnoslavenski; praslavenski i staroslavenski jezik

slojevi riječi: riječi nastale od hrvatskih, usvojenice, tuđice

spojevi riječi i njihove vrste

sročnost

stil, stilem

stilske figure: ponavljanje, lirski paralelizmi, antiteza, nabranje, gradacija, hiperbola

tekst, jedinice teksta: ulomak, kontekstualno značenje

tip teksta: opis, pripovijedanje, objašnjenje, dijalog, monolog, zamolba, autobiografija, natječaj, službeno pismo, istupanje, informacija, traženje savjeta, oblici učtivosti, prikaz, zahvalnica, pozivnica, sažalnica

tropi: metafora, metonimija, poređenje, alegorija, simbol

tvorbeni načini: tvorba riječi, leksičko posuđivanje, raspad višeznačnosti

usmeno i pismeno izražavanje, javna i privatna jezična uporaba

ustaljeni izrazi: izreka, poredbena izreka, krilatica, poslovice

vrste riječi

značenje: značenje riječi, denotativno i konotativno značenje, osnovno/rječničko i kontekstualno značenje

značenje riječi: jednoznačnice, vičeznačnice, homonimi, sinonimi, antonimi, homografi

TEMATSKI KRUGOVI

HRVATSKA KNJIŽEVNOST

TEME	RAZINA ISPITA	
	Srednji stupanj	Visoki stupanj
Autori i djela Životna djela	Marin Držić, Petar Preradović, August Šenoa, Silvije Strahimir Kranjčević, Antun Gustav Matoš, Miroslav Krleža, Tin Ujević, Josip Gujaš Džuretin. Glavne činjenice života spisatelja. Karakteristične točke privrženosti spisatelja regiji/području i kulturnom uzoru. Glavne značajke književnog opusa. Imenovanje nekolicine suvremenika spisatelja. Veze između književnih djela (teme, životne situacije, vrste, način izražavanja, karakteristični motivi). Interpretacija glavnih umjetničkih djela. Smještaj određenog književnog djela u književni opus i u razdoblje. Izvođenje memoritera.	Glavne teme i problemi pojedinih razdoblja. Zbirke (teme, motivi, aspekti raspodjele/odabira). Smjerovi i drugi utjecaji koji su određivali književni opus spisatelja. Činjenice (utjecaji, paralele svjetske književnosti) vezani uz prikaz, interpretaciju. Veze s mađarskom književnošću. Mjesto i utjecaj autora u književnoj tradiciji.
Reprezentativno djelo iz opusa	Ivan Gundulić: Osman Matija Petar Katančić: Vinobera u zelenoj Molbice dolini Petar Preradović: Rodu o jeziku Ivan Mažuranić: Smrt Smail-age Čengića August Šenoa: Zlatarovo zlato Vjenceslav Novak: Posljednji Stipančići A. B. Šimić: Preobraženja Miroslav Krleža: Povratak Filipa Latinovicza, Gospoda Glembajevi, Baraka Pet Be Okolnosti nastanka književnog djela. Književna vrsta, tema, motivi, kompozicija, jezik književnog djela. Interpretacija djela na temelju detaljnog poznavanja književnog djela. Izvođenje memoriranog teksta.	Veza književnog roda, vrste, stila književnog djela sa stilskim, idejnim smjerovima i epohalnim stilom određenog razdoblja. Utjecaj književnog djela u književnoj tradiciji. Karakteristike društvenog i obiteljskog romana i preko primjera iz svjetske književnosti. Krleža i Ady. Karakteristike analitičke drame na temelju Krležine drame <i>Gospoda Glembajevi</i> . Uporaba memoriranih jedinica prilikom interpretacije djela.

TEME	RAZINA ISPITA	
	Srednji stupanj	Visoki stupanj
Iz književnosti nedavne prošlosti	Prikaz književnih djela isticanjem bitnih karakteristika. Književna vrsta, tema, motivi, kompozicija, jezik književnog djela. Ure Kaštelan: Tvrđava koja se ne predaje Josip Pupačić: Tri moja brata, More Ranko Marinković: Ruke Antun Šoljan: Luka Po slobodnom izboru jedan spisatelj iz nedavne prošlosti književnosti Hrvata u Mađarskoj.	Usporedba književnog djela sa smjerovima razdoblja. Ranko Marinković: Glorija Vesna Parun: Mati čovjekova, Ti koja imaš nevinije ruke Dragutin Tadijanović: Dugo u noć, u zimsku bijelu noć, Prsten
Iz suvremene književnosti	Milivoj Slaviček: Moj križ svejedno gori Najvažnije karakteristike proze u trapericama na temelju romana Zvonimira Majdaka: Kužiš, stari moj. Božidar Prosenjak: Divlji konj	Ivo Brešan: Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja. Ili: Miro Gavran: Kreontova Antigona Karakterističnost književnog jezika na temelju primjera (prisutnost kolokvijalizama i žargonizama i sl. u suvremenoj hrvatskoj književnosti). Interpretacija izabranog djela.
Svjetska književnost	Tradicija europske književnosti: antička književnost i Biblija (književne vrste, teme, motivi, životne situacije, tipovi junaka). Karakteristike jednog razdoblja predstavljanjem njegovog tipičnog predstavnika (srednji vijek, renesansa, barok, prosvjetiteljstvo, romantika, realizam, avangarda, XX. stoljeće). Npr. Balzac: Otac Goriot – realizam. Baudelaire – francuska simbolistička poezija.	Poznavanje karakteristika razdoblja. Navođenje po dva spisatelja po razdobljima. Napomena: Učenici koji mađarski jezik uče kao strani jezik stoga ne uče stranu književnost unutar mađarske obvezatni su predstaviti po slobodnom izboru dva prozna ili dramska djela i navesti karakteristike razdoblja u kojem su nastala.
Razdoblja, povijest stilova	Prikaz sličnosti i različitosti u tematici i načinu izražavanja barem dviju grana umjetnosti barem jednog razdoblja. Npr. religioznost srednjovjekovne književnosti. Stilska obilježja baroknog slikarstva i književnosti. Prikazi barokne kičenosti u književnosti i slikarstvu. Klasicistička kompozicija. Ideje hrvatskog preporoda u književnim djelima.	Prikaz sličnosti i različitosti u tematici i načinu izražavanja barem u dvije-tri grane umjetnosti. Komparacija pojedinih razdoblja (npr. renesansa i barok). Reakcija razdoblja na prethodno (npr. razlike između romantizma i realizma: okretanje iz prošlosti prema sadašnjosti, umjesto izdvojenih pojedinaca u književna djela ulazi svakodnevni obični čovjek).
Interpretacijska razina Povijest književnosti	Glavne značajke razdoblja hrvatske književnosti: Karakteristike hrvatske književnosti, humanizam, renesansa, barok i prosvjetiteljstvo. Hrvatski preporod (ilirizam) i hrvatski romantizam. Šenoino doba (protorealizam).	Počeci hrvatske pismenosti (Crnorizac Hrabar: Traktat o pismenima). Utjecaj talijanske renesanse na hrvatsku renesansnu književnost (npr. Petrarca). Razlozi nastanka novih književnih središta u baroku (sjeverna Hrvatska). Sličnosti između hrvatskih i mađarskih nastojanja (nacionalna neovisnost, nacionalni jezik). Hrvatski i mađarski povijesni roman (August Šenoa i Eötvös József).

TEME	RAZINA ISPITA	
	Srednji stupanj	Visoki stupanj
	Glavne karakteristike i teme hrvatskog realizma. Modernizam, modernistički smjerovi u hrvatskoj književnosti (dekadencija, parnasizam, simbolizam, impresionizam, secesija) – način života, pjesnička sudbina, pjesnički izraz, književne vrste. Hrvatska književnost od modernizma do 50-ih godina XX. stoljeća (avangarda, ekspresionizam, realističke teme, socrealizam, ruralitet, regionalizam). Druga moderna u hrvatskoj književnosti (1952.-68.): Usmjeravanje na zavičaj kao karakteristična tematika, obilježja djela pisaca okupljenih oko časopisa Krugovi. Periodi povijesti književnosti Hrvata u Mađarskoj prikazivanjem po jednog književnog djela.	Utjecaj ruskih realističkih spisatelja (npr. Turgenjev) na hrvatski realizam. Eugen Kumičić i hrvatski naturalistički roman (Eugen Kumičić: O romanu). Utjecaj francuskog simbolizma (npr. na A. G. Matoša). Pjesničko stvaralaštvo Vladimira Vidrića. Socijalno pjesništvo Dobriše Cesarića. Sličnosti između Jame Ivana Gorana Kovačića i pjesništva Miklósa Radnótića. Vesna Krmpotić: Djetetu u utrobi Mak Dizdar: Modra rijeka
Tematsko-motivska interpretacija	Antički, biblijski i drugi motivi u hrvatskoj književnosti: npr. biblijski motivi u pjesmama Silvija Strahimira Kranjčevića. Motiv prolaznosti u epskim djelima Ivana Gundulića. Motiv cvijeća u Matoševom stvaralaštvu. Motiv dolaska u Krležinim djelima. Motiv smrti u pjesmama A. B. Šimića. Motiv ljubavi od petrarkizma do modernizma. Zadatak pjesništva od romantizma do suvremene književnosti. Domoljublje i borba za slobodu u pojedinim razdobljima hrvatske književnosti.	Smisao ljudskog života u raznim razdobljima. Motiv grijeha i kajanja u djelima hrvatske književnosti. Motiv bola u Vidrićevoj poeziji. Tradicionalne (općeljudske) teme u hrvatskoj književnosti. Razlika između načina izražavanja određenih tema u pojedinim razdobljima kod pojedinih književnika. Socijalna tematika u hrvatskoj književnosti. Hrvatski krajevi u djelima hrvatskih književnika. Sličnosti i razlike u hrvatskoj i mađarskoj književnosti u temama: borba za nacionalni jezik i nacionalnu neovisnost.
Književne vrste, poetika	Tipične književne vrste pojedinih razdoblja, navođenjem primjera. Npr. renesansna komedija, budnica u romantizmu, realistički roman, domoljubna poezija romantizma. Analiza književnih djela iz poetskog aspekta, komparacijska analiza djela. Analiza književnog djela na temelju povezanosti teme i književne vrste, književne vrste i kompozicije.	Imenovanje i usporedba djela iste književne vrste nastalih u raznim razdobljima (npr. razvoj hrvatskog povijesnog romana od Šenoe do Nehajeva, raznolikost novela u XIX. i XX. stoljeću). Utjecaj svjetskog baroknog epa na hrvatski ep (Tasso – Gundulić) Soneti Antuna Gustava Matoša u kontekstu svjetske književnosti.

TEME	RAZINA ISPITA	
	Srednji stupanj	Visoki stupanj
	Karakteristike novela ugođaja Ksavera Šandora Ćalskog npr. preko analize novele Na Badnjak. Oblici diskurzivnog književnog roda (putopis, životopis, dnevnik). Karakteristične pjesničke slike i stilistička sredstva u pojedinim razdobljima hrvatske književnosti. Prikaz pripovjedne tehnike u hrvatskim novelama i romanima pomoću jednog književnog djela.	Prikaz karakteristika slobodnog stiha preko djela po slobodnom izboru. Kronološki slijed događaja i njegovo razbijanje na temelju primjera.
Regionalna kultura, usmena književnost	Autori privrženi lokalnoj sredini, regiji, rodnom mjestu:– Dinko Šimunović: Muljika; hrvatsko dijalektalno pjesništvo – Dragutin Domjanić: Bele rože; prikazi hrvatskih predjela i regija u književnim djelima (npr. Ksaver Šandor Ćalski: Perillustris ac Generosus Cintek, jedna pjesma Matilde Bölcs, Jolanka Tišler: Kajkavska ruža). Osnovne karakteristike i književne vrste usmene književnosti; utjecaj usmene književnosti na umjetničku književnost; prikaz po jednog karakterističnog djela. Npr. pjesme uz razne običaje, brojalice, njihova versifikacija, karakteristične pjesničke slike, motivi. Karakteristike usmene književnosti u pjesmama hrvatskih petrarkista. Prikaz usmene književnosti Hrvata u Mađarskoj na osnovi jednog karakterističnog djela. Za memoriranje: 1-2 narodne pjesme, odlomci.	Karakteristike dijalektalnog pjesništva Hrvata u Mađarskoj. Usmena književnost i romantizam. Narodni izrazi i pjesničke slike usmene književnosti u epu Ivana Mažuranića: Smrt Smail-age Čengića. Mađarski junaci (Hunjadijevi, Zrinski, Svilojević) u hrvatskim narodnim epskim pjesmama. Sakupljači narodne baštine Hrvata u Mađarskoj (Đuro Franković, Živko Mandić, Đuro Šarošac, Vinko Žganec).

Zahtjevi srednjeg stupnja su obvezatni i na višem stupnju.

POJMOVI

SREDNJI I VISOKI STUPANJ

Pojmovni zahtjevi visokog stupnja istaknuti su kurzivom.

absurd

antika

apokrifi

Biblija: Stari i Novi zavjet; Petoknjižje, psalam, evanđelje, parabola, prvi grijeh, potop, babilonska kula, savez,

kanonizacija

didaktičnost

dikcija, upravni i neupravni govor

diskurzivne vrste: putopis, životopis, dnevnik

drama: dikcija, situacija, konflikt, tragični junak, prizor, čin, didaskalije, komedija situacije, komedija karaktera, rekviziti, pozornica, kazališni oglas, dijalog, monolog, ekspozicija, zaplet, kulminacija, rješenje, prolog, epilog

dramske vrste: tragedija, komedija, tragikomedija; analitička drama, absurдна drama, *prikazanja*, *moralitet*, pastoral, farsa, maskerata
epohalni stil, stilski smjer, antička književnost, srednjovjekovna književnost, humanizam, renesansa, reformacija, protureformacija, barok, *rokoko*, klasicizam, sentimentalizam, preromantika, romantizam, naturalizam, parnasizam, simbolizam, *impresionizam*, *secesija*, avangarda, *futurizam*, ekspresionizam, *nadrealizam*, modernizam
epska kompozicija
epsko pjesništvo
epske vrste: anegdota, balada, pripovijetka, (*novela ugođaja*), ep, poema, legenda, narodna pripovijetka, mit, novela, parabola, roman, *ispovijest*, roman u stihovima
estetska vrednota
estetsko djelovanje
groteska
harmonija (sklad), disharmonija, napetost, retardacija
humor, ironija, podrugljivost
kaligram
karakter, karakterizacija, novela karaktera, drama karaktera
katarza
kazalište, činitelji kazališnog dojma
književna tradicija
književni rod: lirika, epika, drama, diskurzivni; književna vrsta
književno razdoblje, *književna kritika*, *teorija književnosti*
kult
kulturnopovijesno razdoblje
lirika: subjektivnost, lirski subjekt
lirske vrste: stare lirske vrste: oda, elegija, himna, ditiramb, epigram, epistola, idila, epitaf; programska pjesma (ars poetika), slobodni stih, pjesma u prozi, sonet, davorija, budnica, *gazela*
mašta, asocijacija
mitologija, mit
nacionalni ep
oblici pjesničkog izraza: tropi i figure: metafora, metonimija, personifikacija, alegorija, simbol, *eufemizam*, epitet, antiteza, asonanca, aliteracija, anafora, epifora, gradacija, onomatopeja, poredba, hiperbola, inverzija, oksimoron, polisindeton
oblici pripovjedačkog postupka: pripovijedanje, opis, dijalog, unutarnji monolog
petrarkisti
pjesnički stav, pjesnička uloga
poetizacija, *stiliziranost*, *alegorijsko i simbolično prikazivanje*
povijest književnosti
pripovjedač, aspekt pripovjedača
proza u trapericama
razdoblje; ilirizam
rima, vrste rima: parna rima, nagomilana rima, obgrljena rima, ukrštena rima
ritam, melodioznost
struktura, kompozicija, forma
svjetska književnost, crkvena književnost
tema, motiv
tipovi junaka
tipovi romana: obiteljski roman, društveni roman, povijesni roman, živopisni roman, *roman eseja*, roman u pismima, psihološki roman, pustolovni roman, *pikareskni roman*, *idejni roman*
trubadursko pjesništvo
umjetničko djelo, primanje umjetničkog djela, interpretacija
usmena književnost, umjetnička književnost
usmenost, pismenost
versifikacija: kvantitativna i silabičko-tonska versifikacija; stih, strofa, vrste stihova, vrste strofa, *heksametar*, *pentametar*, *distih*
pjesništvo trubadura
svjetovna književnost, crkvena književnost

II. OPIS MATURALNOG ISPITA

ISPIT SREDNJEG STUPNJA

Struktura ispita

Maturalni ispit iz hrvatskog jezika i književnosti sastoji se od usmenog i pismenog dijela. Za rješavanje pismenog zadatka iz razumijevanja teksta i sastavljanja teksta maturantu stoji na raspolaganju 240 minuta. Usmeni ispit traje 10-15 minuta kojemu prethodi priprema od 30 minuta. Strukturu maturalnog ispita sažima sljedeća tabela:

Pismeni ispit 240 minuta		Usmeni ispit 10-15 minuta	
Zadaci iz razumijevanja teksta	Zadaci iz sastavljanja teksta	Izlaganje teze iz jezika	Izlaganje teze iz književnosti
40 bodova	60 bodova	50 bodova	

PISMENI ISPIT

Sadržajni dio

Pismeni maturalni ispit se temelji na opširnim maturalnim zahtjevima. Suglasno zahtjevima maturalnog ispita pismeni dio ispita zahtijeva razumijevanje teksta i samostalno sastavljanje teksta. Dakle, pismeni maturalni ispit se sastoji od niza zadataka iz razumijevanja teksta i označuje tri zadatka iz sastavljanja teksta. Maturant bira jedan zadatak od tri naznačena zadatka iz sastavljanja teksta.

Za rješavanje niza zadataka iz razumijevanja teksta maturantu stoji na raspolaganju 60 minuta, a za rješavanje zadatka iz sastavljanja teksta 180 minuta.

Prilikom rješavanja pismenih zadaća maturant se slobodno koristi pravopisnim rječnikom i – ako je to u zadaći naznačeno – antologijom.

Karakteristike niza zadataka

ZADATAK IZ RAZUMIJEVANJA TEKSTA

Tekst iz razumijevanja teksta čini cijeli tekst ili jedan ulomak eseja, znanstveno-popularne studije, publicističkog djela od 600-700 riječi. Rješenje zadatka je obično odgovor na pitanje u obliku kratkog tekstovnog izlaganja ili odlučivanje za odgovarajući pravilni odgovor od ponuđenih rješenja.

Pitanja kojima se ispituje razumijevanje teksta mogu odnositi na:

- identifikacija činjenice, podatka, konstatacije, argumenta, stajališta koja se u tekstu neposredno mogu pronaći;
- gramatičke i stilističke karakteristike teksta; na njihove funkcije u tekstu;
- komunikativne svojstvenosti teksta;
- odnos naslova i cijelog teksta;
- značenje i slojeve značenja cjelovitog teksta;
- logičke i sadržajne veze u tekstu;
- autorovo stajalište;
- ulogu upućivanja i pozivanja u tekstu;
- strukturu teksta, način konstruiranja i značenja koji proizlaze iz kompozicije.

Zadaća još može biti:

- pravljenje skice, tematske mreže;
- formuliranje osobnog zaključka, stava;
- formuliranje kratkog pismenog ili usmenog teksta koji se vezuju uz temu teksta, stajališta prisutnog u tekstu, uz praćenje normi vrste teksta iz svakodnevne, eventualno službene pismenosti ili usmenosti;
- sažimanje teksta prema zadanom aspektu ili određenom adresantu.

Glavne sposobnosti pri pisanju skice i zaključka: pronalaženje ključnih riječi, praćenje tematske mreže (odnos danog i novog), prepoznavanje tematskih rečenica u raznim jedinicama teksta, razumijevanje žarišta teksta, praćenje izmjena teme, praćenje gramatičkih i semantičkih jezičnih elemenata za upućivanje unazad i unaprijed u tekstu, opažanje izostavljenog u tekstu, praćenje detaljiziranosti u tekstu, izdvajanje poznatog i novog.

ZADATAK IZ STVARANJA TEKSTA

Maturant ima mogućnost jednog izbora od tri zadataka stvaranja teksta raznog tipa, književne vrste i teme. Obim rješenja izabrane zadatke iznosi 4-5 stranica. Zadatke su sljedeće:

- Argumentacija o jezičnim, književnim, općekulturnim, etičkim pitanjima. Zadatak sadrži tekst ili obično ulomak teksta koji potiče na razmišljanje i upućuje na tematsku mrežu teksta. (Taj tekst može biti dio kritike, eseja, publicističkog djela, djela lijepe književnosti. Za rješavanje zadatke nije potrebno poznavanje cjelovitog teksta.)
- Analiza, interpretacija jednog djela (*primjerice lirskog, kratkog proznog, dramskog ulomka, eventualno eseja*). Zadatak sadrži istaknuti aspekt interpretacije.
- Komparacija dvaju, eventualno triju tekstova (*djelo lijepe književnosti, ulomak djela*) na temelju zadanog aspekta. Zadaćom je određen istaknuti aspekt komparativne analize tekstova, *primjerice tematsko, poetsko, stilsko uspoređenje*. Važan element zadatke čini naglašavanje povezanosti književnih tekstova preko raznih primjera intertekstualnosti i evokacije. (Među tekstovima mogu biti djela suvremene književnosti.)

VREDNOVANJE**ZADATAK IZ RAZUMIJEVANJA TEKSTA**

Rješavanjem zadataka iz razumijevanja teksta maturant može postići maksimalno 40 bodova. Stručni profesor pismenu zadaću vrednuje na temelju središnje upute za vrednovanje. Uputa za vrednovanje navodi moguća rješenja (model odgovora), eventualno norme tipova odgovora, broj bodova te moguće bodove za nepotpun odgovor. Stručni profesor naznačuje na radnji broj bodova danih za pojedina rješenja, a potom postignut ukupan broj za rješenje zadataka iz razumijevanja teksta.

ZADATAK IZ STVARANJA TEKSTA

Rješenje zadatka iz stvaranja teksta koji je izabrao maturant stručni profesor vrednuje na temelju upute za vrednovanje. Uputa za vrednovanje sadrži opće kriterije vrednovanja stvaranja teksta neovisno od teme, te očekivano rješenje pojedinih zadataka ovisno o temi, odrednicama formuliranim (tj., ne opširno izloženo) načinom. Broj bodova utvrđen od profesora na temelju kriterija upute za vrednovanje određuje (vrednuje) ocjenu sadržaja radnje, konstrukciju i jezik radnje, dalje pravopis maturanata i izgled radnje.

Bodovi sastavka

Rješavanjem zadataka iz stvaranja teksta maturant može postići maksimalno 60 bodova. Od mogućih 60 bodova maturant može osvojiti sljedeće bodove za pojedine dijelove zadatke: sadržaj: 20 bodova; konstrukcija: 20 bodova; jezik: 20 bodova. Profesor koji vrednuje zadaću na kraju radnje naznačuje bodove sljedećih dijelova radnje: sadržaj, konstrukcija, jezik.

Opći kriteriji koji se primjenjuju pri vrednovanju zadataka iz stvaranja teksta.

Kriteriji pri vrednovanju sadržaja

- shvaćanje teme, upućivanje na tekst koji potiče na razmišljanje u zadacima koji se temelje na tekstu;
- jezična kultura i književna obrazovanost, upućenost, osjetljivost na probleme;
- objektivnost;
- poznavanje književnih djela, uspostavljanje kulturno-povijesnih, motivskih asocijacija, raznih veza, dokazivanje toga podacima, spoznajama;
- samostalno rješavanje problema, zauzimanje osobnog stava;
- poznavanje svijeta, kultura razmišljanja;
- kvaliteta argumentacije, dokazivanje tvrdnji;
- izlučivanje važnog, sposobnost sistematizacije.

Kriteriji konstruiranosti teksta

- odgovaranje elementima književne vrste određene u zadatku;
- raščlanjivanje, koherentna struktura teksta;
- razmjernost u strukturi (*npr. razmjer uvoda, razrade i završetka*);
- zadržavanje danog obima.

Kriteriji vrednovanja jezične kvalitete teksta

- sigurno poznavanje razgovorne norme;
- adekvatna i raznovrsna uporaba leksika, zadaći i komunikacijskoj situaciji prilagođen stil;
- jasna i jezgrovita, precizna dikcija;
- tečno stvaranje teksta;
- čitki rukopis, uređen izgled radnje.

PRAVOPIS, IZGLED RADNJE

Vrednovanje pravopisa i izgleda radnje maturanta u rješavanju zadataka razumijevanja teksta i zadatka stvaranja teksta vrši se prema jedinstvenom principu.

- Profesor podvlači pravopisne pogreške u rješenju zadatka iz razumijevanja teksta i sastavljanja teksta, a potom prema načinu naznačenom u uputi za vrednovanje određuje ukupan broj bodova pravopisnih pogrešaka.
- Zbog pravopisnih pogrešaka može se odbiti 15 bodova od postignutog sveukupnog broja bodova.
- Od sveukupnog broja bodova, zbog neuređenosti izgleda radnje i teško čitkog rukopisa, može se odbiti 3 boda.

USMENI ISPIT

Srednji stupanj usmenog maturalnog ispita iz hrvatskog jezika i književnosti je školski ispit koji se realizira unutar škole.

Na usmenom ispitu za pripremu maturant može dobiti 30 minuta.

Vrijeme trajanja odgovaranja je 10-15 minuta.

Prilikom pripreme maturant se može poslužiti književnom antologijom, zbirkom ili drugim tiskanim i elektroničkim tekstovima koji se u svezi sa zadanim zadatakom.

Sadržajna struktura

Prilikom usmenog ispita maturant razrađuje jednu književnu i jedan jezičnu tezu. Niz teza se sastoji od 20-24 jezičnih i 20-24 književnih teza. Za sastavljanje teza odgovara predmetni profesor. Pri sastavljanju niza teza valja uzeti u obzir teme opširnih zahtjeva iz hrvatskog jezika i književnosti.

Najmanje 30% od jezičnog i književnog niza teza (6 teza u slučaju 20 teza, a 8 u slučaju 24 teza) valja svake godine modificirati.

Karakteristike teza, njihovo sastavljanje

Teze valja sastaviti tako – uvažavajući svojstvenosti tema – da po mogućnosti budu slične težine, da maturant ima mogućnost za uspješnu pripremu, u pripremanju za izradu teze i za usmeni odgovor u okviru vremena određenog za usmeno izlaganje.

NIZ TEZA IZ HRVATSKOG JEZIKA

Za usmeni ispit profesor određuje 20-24 teza. Niz teza sastavlja na temelju Opširnih zahtjeva iz hrvatskog jezika. Teze iz hrvatskog jezika se temelje na sljedećim temama Opširnih zahtjeva: Razumijevanje teksta, Sastavljanje teksta, retorika, Čovjek i jezik, Povijest hrvatskog jezika, Jezik i društvo, Jezične razine (Fonetika, Morfologija, Spojevi riječi, Sintaksa) Leksikologija, Stil i značenje. Niz teza valja sastaviti tako da se uz svaku temu veže najmanje jedna teza.

Teza sadrži (može sadržati) jedno utvrđivanje, citat, uvodnu misao, tiskani ili elektronički dokument (*npr. obrazac, uputu za uporabu, stranicu novina, fotografiju, sliku, zemljovid, stranicu Interneta, ulomak iz rječnika*) shodno tematskom krugu, odnosno zadatku konkretiziranom u tezi, te označavanje zadatka koji valja riješiti.

Zadaća označena u tezi može biti analiza, interpretacija citata odnosno priključenog dokumenta prema zadanom aspektu, prikazivanje, izrada u aspektu označenog problema, pojave, formuliranje i u zadaći naznačenoj književnoj vrsti prilagođeno izlaganje argumentacije i sl.

NIZ TEZA IZ HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI

Za usmeni ispit profesor određuje 20-24 teza. Niz teza sastavlja na temelju Opširnih zahtjeva iz hrvatske književnosti, iz kombinacije sljedećih tematskih krugova: Autori i djela, Interpretacijska razina.

Teza sadrži (može sadržati) tiskani ili elektronični uvodni dokument (*npr. citat iz lijepo književnosti, kratak odlomak rasprave ili eseja, ilustraciju, djelo likovne umjetnosti, kazališni prizor, filmsku sliku, sliku, zemljovid, i sl.*), a potom određuje temu koju valja predstaviti, istaknuti aspekt njenog predstavljanja, označuje konkretno djelo (djela)

sukladno temi odnosno istaknutim aspektima. Istaknuti aspekt može biti npr. bilo koji problem vezan uz književnu vrstu, tematiku, stilsko razdoblje, poetiku, estetiku, etiku. Ukoliko izrada teze zahtijeva, odnosno omogućuje, maturant može birati između u tezi naznačenih autora ili književnih djela.

Tematski razmjer usmenih maturalnih teza iz književnosti

Prema opisu maturalnog ispita profesor je obvezatan formulirati 18 teza iz sljedećih tema:

- Obvezatno je sastaviti 12 teza iz cjeline *Autori i djela*. 6 iz cjeline *Životna djela* i za one učenike koji mađarski jezik, uče kao strani jezik jednu tezu iz svjetske književnosti. Profesor određuje 5 teza iz drugih tema cjeline *Autori i djela* – *Reprezentativno djelo iz opusa, Iz književnosti neposredne prošlosti, Iz suvremene književnosti, Svjetska književnost, Iz književnosti Hrvata u Mađarskoj*.
- Iz teme *Interpretacijska razina – Povijest književnosti*: 2 teze, *Tematska-motivska interpretacija*: 2 teze, *Književne vrste, poetika*: 1 teza, *Regionalna kultura, usmena književnost*: 1 teza je obvezatna.
- Ostale teze – i one iznad 20 – određuje predmetni profesor.
- Prilikom sastavljanja teza iz tematike *Autori i djela* profesor se može poslužiti i aspektima iz cjeline *Interpretacijska razina*, teze iz cjeline *Interpretacijska razina* mogu sadržati autore teme *Autori i djela*.

Vrednovanje

Maturant na usmenom dijelu ispita može postići maksimalno 50 bodova. Profesor zajedno vrednuje izlaganje teze iz hrvatskog jezika i književnosti. Za odgovor maturant dobije zbir bodova. Vrednovanje uspjeha maturanta se na usmenom ispitu vrši na temelju sljedećih kriterija vrednovanja.

Kriteriji vrednovanja usmenog izlaganja jezične i književne teme		Bodovi
Sadržaj – koliko se maturant drži teme – jezična, odnosno književna i kulturalna upućenost te stručno znanje koje dolazi do izražaja u predstavljanju teme – odgovarajuća uporaba leksika i pojmova – bogatstvo misli, osjetljivost na probleme – tekstu vjerna izvedba memoriteta adekvatnog temi		30 bodova
Način izlaganja, uvjerljivost – temi prilagođena jasna gradnja – logična argumentacija – jasna jezična forma – izlučivanje važnog, sistematizacija		20 bodova

Određivanje ukupnog broja bodova uspjeha učenika na ispitu

Broj postignutih bodova u pojedinim dijelovima ispita se sabiru, tako maturant na maturalnom ispitu srednjeg stupnja ukupno može dobiti 150 bodova.

ISPIT VIŠEG STUPNJA

STRUKTURA ISPITA

Maturalni ispit višeg stupnja iz hrvatskog jezika i književnosti se sastoji od pismenog i usmenog dijela. Na pismenom dijelu ispita maturantu za rješavanje zadataka stoji na raspolaganju 240 minuta. Prije usmenog ispita koji traje 20 – 30 minuta maturantu stoji na raspolaganju 30 minuta za pripremu.

Strukturu ispita pokazuje sljedeća tabela.

Pismeni ispit 240 minuta		Usmeni ispit 20–30 minuta	
Niz zadataka iz jezika i književnosti koji pokazuje stupanj obrazovanosti	Zadaci iz oblasti formuliranja teksta	Izlaganje jedne teze iz jezika	Izlaganje jedne teze iz književnosti
40 bodova	60 bodova	50 bodova	

PISME NI ISPIT**Sadržajna struktura**

Pismeni zadaci pored uporabe jezične i književne obrazovanosti ispituju uočavanje problema, kritičko i kreativno razmišljanje, opću obrazovanost te sposobnost interpretacije teksta i stvaranje teksta kandidata. Pismeni ispit se sukladno tome sastoji od zadataka iz jezika i književnosti koji pokazuju stupanj obrazovanosti, i raznih zadataka iz sastavljanja teksta.

Na pismenom ispitu maturant može koristiti pravopisni rječnik.

Karakteristike niza zadataka**ZADACI IZ JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI KOJI POKAZUJU STUPANJ OBRAZOVANOSTI**

Zadaci iz jezika i književnosti koji pokazuju stupanj obrazovanosti vezuju se uz jedno djelo (lirsko djelo, prozno djelo, odnosno odlomak, esej, raspravu ili uz njihov odlomak). U slučaju kada su izabrana djela lijepa književnosti, njihovi su autori oni koji su navedeni među autorima djela naturalnih zahtjeva.

Niz zadataka sadrži primjenu znanja iz jezika i književnosti, prepoznavanje, poistovjećivanje i eventualno definiciju pojmova, a odnosi se na otkrivanje raznih povijesnih, tematskih, motivskih povezanosti književnih vrsta, dalje sadrži pitanja koja se odnose na jezične, gramatičke, retoričke, stilističke, tekstualne, pravopisne karakteristike zadanog teksta.

Omjer pitanja kojima se propituje stupanj obrazovanja iz jezika odnosno književnosti je obično 40-60%.

Maksimalni broj bodova koji se za rješavanje tih zadataka može dobiti je 40.

ZADACI IZ STVARANJA TEKSTA

Niz zadataka iz stvaranja teksta sadrži stvaranje triju tekstova raznih tema, prema određenim aspektima i vrsti.

Zadaci iz stvaranja teksta su sljedeći:

- Interpretacija, vrednovanje jednog određenog djela ili književnog, kulturnog estetskog, filozofskog, etičkog pitanja u određenom obimu.
- Formuliranje argumentacije: reflektiranje na jednu pojavu, pojavu epohe.
- Stvaranje jednog praktičnog teksta (npr. *tekst za pokretanje rasprave, istupanje, zamolba*) eventualno određenom adresantu, u naznačenoj komunikacijskoj situaciji, odnosno u određenoj vrsti.

Svaki zadatak se može bazirati na tekstu (npr. *sadrži kratak uvodni citat iz književnog djela, koji čini temelj eseja, izlaganja, argumentaciji*), ili ne.

Konkretni tekstovi izabrani za ispit obično nisu dio nastavnog gradiva.

Vrednovanje**NIZ ZADATAKA IZ JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI KOJI POKAZUJU STUPANJ OBRAZOVANOSTI**

Vrednovanje niza zadataka iz jezika i književnosti koji pokazuju stupanj obrazovanosti vrši se na temelju tematske upute za vrednovanje. Maksimalni broj za bodova niza zadataka iznosi 40 bodova. Dijapazon prihvatljivih odgovora i bodove koji se mogu dati za djelomično rješenje sadrži uputa vrednovanja. Profesori koji vrednuju zadaću na radnji naznačuju bodove koje je maturant postigao te ukupan broj bodova koje je maturant postigao rješavanjem niza zadataka.

ZADACI IZ STVARANJA TEKSTA

Ispitivači na temelju upute za vrednovanje vrednuju uspjeh maturanta, potom na radnji naznačuju broj bodova postignutih rješavanjem pojedinih zadataka iz stvaranja teksta.

Bodovna vrijednost tipova zadataka:

- interpretacija, vrednovanje određenog djela ili književnog, kulturnog estetskog, filozofskog, etičkog pitanja u određenom obimu (25 bodova);
- formuliranje argumentacije: reflektiranje na jednu pojavu, pojavu epohe (20 bodova);
- stvaranje jednog praktičnog teksta (npr. *tekst za pokretanje rasprave, istupanje, zamolba*) eventualno određenom adresantu, u naznačenoj komunikacijskoj situaciji, odnosno u određenoj vrsti (15 bodova).

Uputa za vrednovanje u natuknicama navodi sadržajne komponente mogućih dobrih rješenja. Može se prihvatiti i dobro rješenje koje se razlikuje od prethodno spomenutog. Ne može utjecati na vrednovanje uspjeha maturanta ni to ako

se osobni sud ispitivača razlikuje od općeprihvaćenog prosuđivanja problema, pitanja, pojave u rješenju, niti ako se mišljenje maturanta razlikuje od općeprihvaćenog prosuđivanja.

Opći kriteriji prosuđivanja kakvoće rješenja:

Kriteriji kakvoće sadržajnog dijela izlaganja

- shvaćanje teme, upućivanje na tekst koji potiče na razmišljanje u zadacima koji se temelje na tekstu;
- jezična i književna obrazovanost, upućenost, osjetljivost na probleme;
- objektivnost;
- poznavanje književnih djela, kulturno-povijesne, motivske asocijacije, pronalaženje i dokazivanje činjenicama, znanjem raznih povezanosti;
- samostalno rješavanje problema, osobni stav;
- poznavanje svijeta, kultura razmišljanja;
- kvaliteta argumentacije, dokazivanje tvrdnji;
- izlučivanje važnog, sposobnost sistematizacije.

Kriteriji konstruiranosti teksta

- odgovara li zadaća elementima vrste naznačene u zadaći;
- raščlanjivanje, koherentna struktura teksta,
- razmjer strukturalnih dijelova (*npr. razmjer uvoda, razrade, završetka*);
- pridržavanje danom obimu.

Kriteriji pri vrednovanju kakvoće jezika teksta

- sigurno poznavanje razgovornog jezika;
- adekvatna i raznovrsna uporaba leksika, zadaći i komunikacijskoj situaciji adekvatan stil;
- jasna i jezgrovita, precizna dikcija;
- tečno stvaranje teksta;
- čitki rukopis, uređen izgled radnje.

PRAVOPIS, IZGLED RADNJE

Vrednovanje pravopisa u rješavanju zadataka vrši se prema uputi za vrednovanje. Profesor podvlači pravopisne pogreške u rješenju zadatka iz razumijevanja teksta i sastavljanja teksta, a potom prema načinu naznačenom u uputi za vrednovanje određuje ukupan broj bodova pravopisnih pogrešaka maturanta.

- Zbog pravopisnih pogrešaka može se odbiti 15 bodova od postignutog sveukupnog broja bodova.
- Od sveukupnog broja bodova, zbog neuređenosti izgleda radnje i teško čitkog rukopisa, mogu se odbiti 3 boda od postignutog sveukupnog broja bodova.

USMENI ISPIT

Usmeni ispit višeg stupnja iz hrvatskog jezika i književnosti se odvija pred vanjskim ispitnim odborom.

Na usmenom ispitu maturant za pripremu može dobiti 30 minuta.

Vrijeme trajanja odgovaranja je 20-30 minuta.

Prilikom pripreme se maturant može poslužiti književnom antologijom, zbirkom ili drugim tiskanim i elektroničkim tekstovima koji su u svezi s uz zadanim zadatkom.

Sadržajna struktura

Prilikom usmenog ispita maturant izrađuje jednu tezu iz jezičnog i jednu iz književnog tematskog kruga. Uz svaki tematski krug vežu se najmanje dvije teze, maturant samostalno određuje koju će tezu obraditi. Omjer tematskih krugova, odnosno teza sastavljenih na temelju njih određuje stručni odbor u godini mature. Tematski krugovi, odnosno teze se mijenjaju/mogu mijenjati svake godine. Broj objavljenih tematskih krugova iznosi najmanje 25.

Karakteristike teza i njihovo sastavljanje

Na usmenom ispitu maturant izlaže jednu tezu iz jezika, odnosno jednu iz književnosti. Uz teze iz književnosti maturant samostalno sastavlja popis lektire prema javno objavljenim tematskim krugovima. Maturant se za usmeni odgovor priprema na temelju popisa lektire, odnosno svoje izlaganje iznosi na temelju tog popisa. Svoja pitanja u svezi

s konkretnim autorima i djelima – sukladno tezi - članovi ispitnog odbora mogu postaviti na temelju sastavljenog popisa lektire maturanta.

Teze valja sastaviti tako – uvažavajući osobitosti tema – da po mogućnosti budu slične težine, da maturant ima mogućnost za uspješnu pripremu, u pripremanju za izradu teze i za usmeni odgovor u okviru vremena određenog za usmeno izlaganje.

NIZ TEZA IZ HRVATSKOG JEZIKA

Povjereni stručni odbor sastavlja tematske krugove na osnovi Opširnih zahtjeva iz hrvatskog jezika: Razumijevanje teksta, Sastavljanje teksta, retorika, Čovjek i jezik, Povijest hrvatskog jezika, Jezik i društvo, Jezične razine, Leksikologija, Stil i značenje. Niz teza valja sastaviti tako da se uz svaku temu vezuju najmanje dvije teze.

Teze sadrže (mogu sadržati) jedno utvrđivanje, citat, uvodnu misao, tiskani ili elektronički dokument (*npr. obrazac, uputu za uporabu, stranicu novina, fotografiju, sliku, zemljovid, stranicu Interneta, ulomak iz rječnika*) shodno tematskom krugu odnosno zadatku konkretiziranom u tezi, te označavanje zadatka koji valja riješiti. Određivanje zadaće se temelji na opširnim maturalnim zahtjevima.

Zadaća označena u tezi može biti analiza, interpretacija citata odnosno priključenog dokumenta prema zadanom aspektu, prikazivanje, izrada u aspektu označenog problema, pojave, formuliranje i u zadaći naznačenoj književnoj vrsti prilagođeno izlaganje argumentacije i sl.

RED TEZA IZ HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI

Tijelo koje sastavlja tematske krugove, odnosno teze usmenog ispita određuje i objavljuje najmanje 25 teza iz tema *Autori i djela* te iz *Interpretacijske razine* Opširnih maturalnih zahtjeva. Unutar tematskih krugova obvezatno je 6 tematskih krugova *Životnih djela*, dalje najmanje 2 iz suvremene književnosti, najmanje 2 iz svjetske književnosti, 6 iz Interpretacijske razine; unutar toga 1 tematski krug iz usmene književnosti, a 1 iz književnosti Hrvata u Mađarskoj. U ovim posljednjim se mogu pojaviti razni zahtjevi poznavanja djela, tj. autori iz tematskog kruga *Autori i djela*. Uz 18 tematskih krugova stručno tijelo svake godine određuje još 7 tematskih krugova.

Uz svaki tematski krug se vezuju dvije teze. Teze sadrže/mogu sadržati jedan uvodni tiskani ili elektronički dokument (*npr. citat iz lijepo književnosti, kratak odlomak rasprave ili eseja, ilustraciju, djelo likovne umjetnosti, kazališni prizor, filmsku sliku, sliku, zemljovid, i sl.*), a potom određuje temu koju valja predstaviti, istaknuti aspekt njenog predstavljanja, označuje autora i djelo sukladno temi odnosno istaknutim aspektima.

Istaknuti aspekt može biti bilo koje pitanje poetike, povijesti književnosti, književne epohe, estetike, etike, dalje životni problem, motiv, specifičnost karakteristična za koje djelo ili autorski život.

Vrednovanje

Maturant na usmenom dijelu ispita može postići najviše 50 bodova. Ispitni odbor zajedno vrednuje izlaganje teze iz hrvatskog jezika i književnosti. Za odgovor maturant dobije zbir bodova. Vrednovanje uspjeha maturanta na usmenom ispitu vrši se na osnovi sljedećih kriterija vrednovanja.

Kriteriji vrednovanja usmenog izlaganja jezične i književne teme		Bodovi
Sadržaj – koliko se maturant drži teme – jezična, odnosno književna i kulturalna upućenost te stručno znanje koje dolazi do izražaja u predstavljanju teme – odgovarajuća uporaba leksika i pojmova – bogatstvo misli, osjetljivost na probleme – tekstu vjerna izvedba memoritera adekvatno temi		30 bodova
Način izlaganja, uvjerljivost – temi prilagođena jasna gradnja – logična argumentacija – jasna jezična forma – izlučivanje važnog, sistematizacija		20 bodova

Na pismenom ispitu višeg stupnja može se postići 100, na usmenom dijelu 50 bodova, prema tome prilikom polaganja ispita višeg stupnja iz hrvatskog jezika i književnosti kandidat može postići ukupno 150 bodova.

NÉMET NEMZETISÉGI NÉPISMERET ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

A középszint és emelt szint kompetenciái azonosak, eltérés csupán a témák megközelítésének konkrét, illetve elvont módjában van.

- A német nemzetiségre vonatkozó írott, képi vagy elektronikus források felhasználása.
- A kapott forrásrészletek, napi sajtóból vett publicisztika, képi és hangzó történeti források és elektronikus ismerethordozók, valamint a személyes tapasztalatok alapján kisebbségpolitikai problémák megfogalmazása, a múlt és jelen között párhuzam megvonása.
- A múzeumok, néprajzi gyűjteményekből információk gyűjtése, ezek segítségével a német nemzetiség hétköznapijainak és ünnepeinek megismerése.
- A tárgyi és szellemi néprajzi hagyatékek felhasználásával a nemzetiség életének szemléletes bemutatása.
- A német nemzetiség települési területén a földrajzi adottságok, az életviszonyok és gazdasági kapcsolatok közötti összefüggések felismerése és értelmezése.
- A kistérségi közösségek közötti kapcsolat szemléletes bemutatása különös tekintettel a német nemzetiségre.
- Térképek, történeti, települési, gazdaságföldrajzi és demográfiai adatok kikeresésével, válogatásával és azok felhasználásával, egy, a német nemzetiségre különösen jellemző (pl. települési szokások) jelenség sokoldalú bemutatása.
- Szociológiai felmérések, publicisztikai részletek válogatásával és felhasználásával az identitásvállalás magatartásformáinak, a nemzetiségi egyén és közössége kapcsolatainak bemutatása és értelmezése.
- Egy választott nyelvi változat, beszélt nyelvjárás és a köznyelv kapcsolatának bemutatása, az eltérések felismerése konkrét szöveg példáján.
- **Egy** hallott **nyelvjárási** szöveg megértése, köznyelvi tolmácsolása, **néhány nyelvi jellegzetességének** magyarázata.
- Egy jellegzetes épület funkcionális elemeinek bemutatása, értelmező ismertetése.
- Párhuzamok vonása az ugyanazon településen élő közösségek hasonló funkciójú épületei között, a hasonlóságok és eltérések leíró bemutatása.
- A magyarországi német nemzetiség zene-, ének- és táncművészete néhány jellegzetességének összefoglalása és néhány helyben élő jellegzetesség bemutatása vagy leírása.
- Műsoros est tervezése, összeállítása, szöveges műsorajánló készítése különböző közönségcsoportnak.
- A kisebbségpolitikai jogszabályi keretek ismerete, tájékozódás a központi és a helyi jogi szabályozás forrásaiban, gyakorlati kérdéseinek magyarázó bemutatása.
- Egy választott helyi német kisebbségi önkormányzat kritikai bemutatása, egy egyesület tevékenységének felvázolása egyéni tapasztalatok és konkrét dokumentumok alapján.

B) TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

EMELT SZINT ÉS KÖZÉPSZINT

Az emelt és a középszinten a vizsgakövetelmények ismeretanyaga lényegében nem különbözik. Középszinten kisebb elméleti háttérrel a személyes tapasztalatok, megszerezhető ismeretek felhasználása, míg emelt szinten az átfogóbb összefüggéslátás, az információk, tapasztalatok elvontabb, általánosabb, összetettebb kifejezése a cél. Ezt a vizsgázónak írásban és szóban egyaránt tanúsítania kell.

1. Történeti ismeretek

Ismeretek	Követelmények
Eredet, közösséggé válás, korai kapcsolatok	A vizsgázó:
Középszint	– Ismerje a hazai németiség magyarországi megjelenésének történeti szakaszait és emlékeit – Tudjon válogatni a különböző források között – Vázolja fel a nemzetiségi közösségi tudat kialakulásának folyamatát
Emelt szint	– Értelmezze az írott források, térképek fontosabb üzeneteit – Magyarázza a közösséggé válást elősegítő tényezőket – Mutasson rá a más korai etnikai közösségekkel kialakított kapcsolatok jellemző vonásaira
Együttélés, életmód, értékrendszer	
Középszint	– Ismerje a német közösségeket összetartó, együttélési formákat – Mutassa be a rendelkezésére álló forrásanyag alapján a közösség életmódját, értékrendszerét
Emelt szint	– Értelmezze történetiségében a bekövetkezett változásokat
Sorsfordulók a nemzetiség történetében napjainkig	
Középszint	– Tudja megfogalmazni azokat az okokat, amelyek elősegítették a politikai „mi-tudat” kialakulását a német ajkú népesség körében
Emelt szint	– Vessen össze különböző szemléletű forrásanyagot a XX. századból – Vonjon le következtetéseket azokból
Németország, Ausztria és a magyarországi németek	
Középszint	– Tárjon fel összefüggéseket a német-osztrák történelem és a hazai németiség történetének sorsfordulói között
Emelt szint	– Mutassa ki és magyarázza a „nagypolitika” hatását a német nemzetiségre
Életképek a hazai németek regionális történetéből	
Középszint	– Értelmezze saját családtörténetében az életmód változásának okait
Emelt szint	– Tárja fel a változások legfőbb mozgatóit – Fogalmazzon meg általános érvényű következtetéseket a közösségi sajátosságokra vonatkozóan a helyben rendelkezésre álló források alapján

2. Néprajzi ismeretek

Ismeretek	Követelmények
A német kisebbség tárgyi kultúrája, hagyatéka és települési szokásai	
Középszint	– Ismerje a német anyanyelvű lakosság települési szokásait, a települések szerkezetét

Ismeretek	Követelmények
Emelt szint	– Ismerje a rokoni kapcsolatokat, nevezze meg őket a nyelvjárásban is, térjen ki a rokoni összetartás fontosságára régen és ma, nevezze meg a különbségek okait – Ismerje a paraszttudvar beosztását, az egyes épületek rendeltetéseit – Ismerjen néhány használati és munkaeszközt, azok működését, hasonlítsa össze a ma használatos eszközökkel – Ismerjen tipikus kézműves-mesterségeket, azok települések szerinti elhelyezkedését, kialakulásuk okait – Térjen ki a generációk együttélésének problematikájára, elemezze azt, és vetítse ki a mára – Mutassa be néhány kézműipari termék jellemzőit, térjen ki a mesterségek mai helyzetére – Tudjon projekttervet készíteni tárgyi gyűjtésre (használati eszközök, ruhadarabok, iskolaszerek), azok kiállítására és funkciójuk bemutatására.
A német kisebbség szokásrendszere Középszint Emelt szint	– Ismerje a naptári év szokásait, tudjon róluk összefüggően beszélni, ismerje kialakulásuk okait, a szokások hatásait a közösségi életre és szerepüket ma – Ismerje a családi élet szokásait és az emberi élet sorsfordulóihoz kapcsolódó szokásokat, tudjon róluk összefüggően beszélni – Ismerjen különböző népi gyógy módokat, azokhoz fűződő babonákat, helyezze el őket a mában, értékelje őket és térjen ki újraélesztésük lehetőségeire – Elemezze a szokások hiedelemtartalmát, értékelje azokat, és vonatkoztasson a mára – Ismerje a szokások megszűnésének okait, illetve újraélesztésük lehetőségeit – Tudjon projekttervet készíteni a szokások gyűjtésére, dokumentálására és bemutatására
A német kisebbség népviselete Középszint Emelt szint	– Ismerje a gyermek, női és férfi népviselet főbb jellemzőit általánosságban a népcsoportra vonatkozóan (színek, anyagok, formák) – Részletesen ismerje lakóhelye népviseletét, tudjon megnevezni ruhadarabokat nyelvjárásban is, ismerjen anyagokat és motívumokat – Tudjon projekttervet készíteni a még meglévő ruhadarabok, illetve anyagok gyűjtésére, leírására és a gyűjtött anyag bemutatására – Tudja bemutatni a különbségeket a hétköznapi és ünnepi viselet között, értékelje a viselet jelentőségét a társadalom egésze és a népcsoport szemszögéből – Térjen ki a mai helyzetre, és mutassa be a változás folyamatát és okait

Ismeretek	Követelmények
A német kisebbség étkezési szokásai	
Középszint	– Ismerje általánosságban a német kisebbség főzési és étkezési kultúráját, annak főbb jellemzőit és a felhasznált nyersanyagokat – Ismerje a német kisebbség mai főzési és étkezési szokásait, tudja néhány étel elkészítésének módját – Ismerje a hétköznapi konyha régi és mai jellemzőit
Emelt szint	– Hasonlítsa össze a német kisebbség étkezési szokásait más kisebbségekével, illetve a többségi nemzetével – Ismerje az ünnepek speciális szokásait, értékelje azokat, és hasonlítsa össze a mai szokásokkal
A német kisebbség médiája	
Középszint	– Ismerje a magyarországi németek írott és elektronikus médiumait, azok tevékenységi körét,
Emelt szint	– Tudjon véleményt nyilvánítani és kritikát gyakorolni a médiumok által tolmácsoltt tartalmakkal kapcsolatban

3. Földrajzi ismeretek

Ismeretek	Követelmények
A magyarországi németek települései	
Középszint	– Ismerje a fontosabb településterületeket – Mutassa be és értékelje azok földrajzi adottságait
A földrajzi adottságok és az életmód összefüggései	
Emelt szint	– Fedezze fel az összefüggéseket egy adott kistérség és az ott lakók életmódja között, és részletesen mutassa be azt a németek példáján – Értelmezze a fejlődési lehetőségeket
A hazai németek gazdasági kapcsolatai	
Középszint	– Tárja fel és magyarázza a német nemzetiség gazdasági kapcsolatait
Emelt szint	– Vonjon le következtetéseket egy rövid történeti időszak példáján a felgyorsult gazdasági fejlődés hatásaira vonatkozóan
A megmaradt hazai német települések jelene és jövője a földrajzi meghatározottságok szemszögéből	
Emelt szint	– Elemezze egy németek lakta település fejlődési kilátásait megadott szempontok és forrásanyag alapján
Ismeretek az anyaország(ok) földrajzáról	
Középszint	– Legyenek alapvető ismeretei az anyaország(ok) földrajzi és településszerkezeti adottságairól – Mutassa be a hazai népcsoport származási területeinek elhelyezkedését és adottságait

4. Társadalmi ismeretek

Ismeretek	Követelmények
A német nemzetiség közösségi kapcsolatai Középszint	– Tárja fel és értelmezze azokat az ismérveket, amelyek meghatározzák a német nemzetiséghez tartozók alapvető és nagyobb közösségi kapcsolatait
A közösségi összetartozás tudatának jellemző megnyilvánulási formái Középszint Emelt szint	– Elemezze a közösségi kapcsolatokat – Tárja fel és értelmezze a német nemzetiséget erősítő kisközösségi szerveződések funkcióit, jellemzőit
A német nemzetiségi egyén helye és a többes közösségi kötődések hatásai Emelt szint	– Mutassa be és értékelje az identitásvállalás jellemző egyéni és csoportos magatartásformáit egy alapvetően többes közösségi kötődésekre épülő társadalmi környezetben

5. A német nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek

Ismeretek	Követelmények
A hazai németiség nyelvi fejlődésére ható tényezők Középszint	– Ismerje fel azokat a tényezőket, amelyek alakították a német nemzetiség nyelvét és a használt nyelvi változatokat
A köznyelv és a nyelvi változatok szerepe Középszint Emelt szint	– Értsen meg és tolmácsoljon egy (saját környezetéből) választott nyelvjárásban hallott szöveget – Vázolja fel az eltéréseket
A nemzetiség nyelvének megjelenése a magyarországi német irodalomban Középszint Emelt szint	– Ismerjen olyan irodalmi műalkotásokat, amelyek központi témája a nyelvhasználat – Tudja elemezni, értelmezni a fent említett műveket

6. A német nemzetiség épített környezetének ismerete

Ismeretek	Követelmények
A hazai németek építészeti kultúrája Emelt szint	– Mutassa be történeti fejlődésében a német nemzetiség lakókörnyezetét, középületeit
Az épített környezet formai és funkcionális sajátos vonásai Középszint	– Tudjon vázlatot készíteni egy település alaprajzáról, ismerjen néhány régi utcanevet és azok kialakulásának okait – Ismerje a település legfontosabb épületeit, azok elhelyezkedését, illetve rendeltetését – Készítsen alaprajzot egy jellemző lakóházról, ismerje a helyiségek funkcióját – Ismerje a helyiségek berendezését, emeljen ki néhány nagyon jellemző berendezési elvet, szokást

Ismeretek	Követelmények
Emelt szint	– Szemléltesse a hazai német nemzetiség építészetének formai jegyeit – Értelmezze az épületek funkcionális jegyeit, eszközeit és kapcsolatait – Ismertesse a parasztudvar egyes épületei rendeltetésének változásait, vonatkoztasson a második világháború előtti és a mai időre.
Kölcsönhatások és sajátosságok német nemzetiségi településeken	
Emelt szint	– Ismertesse a különböző népcsoportok együttéléséből következő jellegzetességek érvényesülését
A német nemzetiségi építészeti örökség védelme	
Középszint	– Ismertessen egy értékmentő programot lakóhelyén
Emelt szint	– Vegye figyelembe az értékmentő programban az építészeti sajátosságokat és a modernizáció követelményeit

7. A német nemzetiség zene-, ének- és tánc kultúrájának ismerete

Ismeretek	Követelmények
A hazai németek szokásai: a zene-, ének- és tánc kultúra kapcsolata	
Középszint	– Vázolja fel az éneklés, a hangszeres zene és a tánc szerepét a hétköznapi és ünnepek szokásrendszerében – Adjon vázlatos történeti áttekintést ennek változásairól
A hagyományörzés és a jelen követelményei a hazai németek zenekultúrájában	
Emelt szint	– Tervezzon olyan énekes, zenés, táncos műsorajánló programot, amelyben a hagyományörzés mellett érvényesül a jelenkor igényeinek megfelelő szórakoztatás is

8. Kisebbségpolitikai ismeretek

Ismeretek	Követelmények
A kisebbségpolitika jogszabályi keretei	
Középszint	– Ismertesse és elemezze a kisebbséget érintő törvénykezés alakulását és hatását az elmúlt ötven évben
A kisebbségi önkormányzatiság alapjai és gyakorlata	
Középszint	– Mutassa be néhány példán keresztül egy település német kisebbségi önkormányzatának működését
Emelt szint	– Fogalmazzon meg hagyomány- és identitásörző javaslatokat a helyi önkormányzat számára
A német nemzetiségi önkormányzatok, egyesületek szerepe az önazonosság fenntartásában	
Középszint	– Ismertessen olyan helyi vagy egyesületi programokat, amelyek az önazonosság fenntartását segítik
Emelt szint	– Fogalmazzon meg javaslatokat a regionális vagy az országos politika számára a kisebbségi identitás megőrzésének támogatására

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga középszinten és emelt szinten is írásbeli és szóbeli részből áll.

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Emelt szinten

Emelt szinten az írásbeli vizsgán a vizsgázó feladata egy 600-700 szavas esszé megírása.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Ezekkel összhangban ismeretek megszerzésének, válogatásának képességét, különböző jellegű információkból általános érvényű összefüggések megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz a négy kötelező ismeretcsoporthoz írott, képi, hangzó és elektronikus ismerethordozón lévő aktuális problémákkal kapcsolatos forrásokat, amelyekkel kapcsolatban a jelölt ismeretei és képességei alapján összefüggően kifejti az egyéni véleményét (három megadott címből választva).

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Középszinten

Az írásbeli vizsga témája a tanulmányok alatt elkészített projekt bemutatása és értékelése irányított standard kérdések alapján.

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Értékelés

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható. Amennyiben a jelölt a kritériumok mindegyikét figyelembe véve fogalmazta meg dolgozatát, úgy arra 60 pontot kaphat; az egyéni álláspont kifejtésére pedig 40 pont adható.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga **két kötelező** és **egy választott** részből áll.

Kötelező ismeretek:

1. Történeti ismeretek **vagy** Kisebbségpolitikai ismeretek
2. Néprajzi ismeretek **vagy** A német nemzetiségi nyelvvel kapcsolatos ismeretek

Választható ismeretek:

A vizsgára történő felkészülés utolsó évében egy terület – Történeti ismeretek, Kisebbségpolitikai ismeretek, Néprajzi ismeretek, A német nemzetiség nyelvvel kapcsolatos ismeretek, Földrajzi ismeretek, Társadalmi ismeretek, A német nemzetiség épített környezetének ismerete, A német nemzetiség ének-, zene- és táncművészetének ismerete – mélyebb megismerése, egy projekt előzetes kidolgozása és annak bemutatása a szóbeli vizsgán.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idő: 30 perc

A vizsgázó felelési ideje:

Középszinten 15 perc

Emelt szinten 20 perc

A felkészülés során írott anyagok, alapvető forrásgyűjtemények, CD-k és hangzó és képi anyagok, számítógép áll a jelöltek rendelkezésére.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy előre elkészített projekttervet mutat be a diák legfeljebb 5 percben (emelt szinten 10 perc). Ezután kétszer 5 perc áll rendelkezésére, hogy önállóan kifejtse választhatóan a történeti ismeretek **vagy** a kisebbségpolitikai ismeretek, illetve a néprajzi ismeretek **vagy** a nyelvvel kapcsolatos ismeretek közül kihúzott tételt. Mindegyik ismeretcsoporthoz 10 tételt kell adni (így tételcsoportonként 2 x 10 tételből húzhat a jelölt), mindegyik tételhez két különböző, de azonos tartalmú forrást kell hozzárendelni. Ügyelni kell arra, hogy a megadott tételek hasonló nehézségűek legyenek, és azokat a használható segédesszközökkel megközelítően ugyanannyi idő alatt lehessen megoldani.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül a projekttervre 30 pont, a másik két ismeretcsoportha 10-10 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

A projektterv bemutatása – összesen 30 pont

– Tartalmi gazdagság	5 pont
– A felhasznált ismeretek logikus, áttekinthető csoportosítása	5 pont
– Szemléletesség az előadásban	5 pont
– A projekt kapcsolódása a valóságos helyzetekhez	5 pont
– A projekt tárgyának önálló értelmezése	10 pont

Történeti vagy kisebbségpolitikai ismeretek és néprajzi vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek – összesen 20 pont (kétszer 10 pont)

– A rendelkezésre álló segédanyagokból történő válogatás képessége	2 pont
– A szerzett információk világos és logikus csoportosításának képessége	2 pont
– Az előadás szemléletessége, nyelvi megformáltsága	2 pont
– Egyéni tapasztalatok beépítése a feleletbe, saját vélemény megfogalmazása	4 pont

NÉMET NEMZETISÉGI NYELV

(Nyelvoktató oktatási forma)

RÉSZLETES ÉRETTSÉGI KÖVETELMÉNYEK NÉMET NYELVBŐL A NYELVOKTATÓ KÖZÉPISKOLÁBAN

BEVEZETÉS

A vizsga célja

A német nemzetiségi nyelvi és irodalmi érettségi vizsga célja:

- egyrészt a **kommunikatív nyelvtudás** és **kompetencia** mérése, azaz annak megállapítása, hogy a vizsgázó képes-e valós kommunikációs céljait a négy nyelvi alapkészség terén (olvasott szöveg értése, hallott szöveg értése, beszéd-készség és íráskészség) megvalósítani,
- másrészt annak figyelembe vétele, hogy mennyire sikerült a tanulónak elsajátítaniuk a **sajátos nemzetiségi oktatási és nevelési tartalmakat**.

A vizsgakövetelményekben a vizsga mindkét szintjén meghatározó szerepet töltenek be a szövegértés, az írásbeli és szóbeli szövegalkotás képességei és tevékenységei.

A képzés sajátos jellegéből adódóan, az érettségi vizsgán meg kell jelennie mindannak a nevelési és oktatási tartalomnak, ismeretanyagnak, ami a nemzetiségi nyelvoktató programra jellemző.

Fontos, hogy a diákok képesek legyenek önálló tájékozódásra, a kisebbségeket érintő aktuális hazai, ill. külföldi események megítélésére, érzelmi, szociális, intellektuális élmények megélésére és kifejezésére.

A nemzetiségi német nyelvi érettségi vizsga során hangsúlyosak az irodalmi ismeretek és mindaz, ami a hazai nemzetiségi kulturális hagyomány mellett az anyaországi kultúrát is jellemzi. Mindezek az ismeretek a témakörök számonkérésében jelennek meg.

Az érettségi vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó

- ismeri a magyarországi nemzetiség történelmét, kultúráját, nyelvi sajátosságait, valamint a kisebbségeket érintő aktuális kérdéseket,
- képes gondolatait a vizsgafeladatoknak megfelelő műfajban, szerkezetben és stílusban előadni,
- önállóan tud reagálni különböző korszakok különböző műfajú szépirodalmi és köznapis szövegeinek következtetéseire.

A vizsgaszintek

A **középszintű vizsga** célja köznapis, egyszerű írott vagy hallott szövegek értésének, ill. alkotásának mérése. A középszintű követelmények nélkülözhetetlenek az emelt szinten.

Az **emelt szint** mennyiségében, minőségében más nyelvtudást kíván mérni. Az emelt szintű vizsga célja az elvontabb, összetettebb, hosszabb szövegek értésének, alkotásának mérése, valamint annak megállapítása, hogy a vizsgázó képes-e a felsőfokú oktatásban való részvételre.

A vizsga mindkét szinten *írásbeli és szóbeli részből* áll, gerincét a *négy nyelvi alapkészség* mérése alkotja, és az összesített pontszámon keresztül ad képet a vizsgázó idegen nyelvi kommunikatív kompetenciájáról.

A kommunikatív készségek alkalmazásához a nyelvhasználónak rendelkeznie kell megfelelő mennyiségű szókincsrel, és ismernie kell a nyelv struktúráját.

A nyelvi elemek értését az olvasott és hallott szövegértési feladatokban közvetett módon, a beszéd- és íráskészséget mérő feladatokban pedig közvetlenül mérjük. A *nyelvtani és lexikai kompetenciát* egy külön vizsgarész keretében célzottan is mérjük. A vizsga egynyelvű, azaz közvetítési készséget nem mér.

A követelmények figyelembe veszik a NAT fejlesztési követelményeit, a „*Német nemzetiségi nyelvoktató középiskolák kerettantervének követelményeit*”, a „*Német nemzetiségi nyelv és irodalom érettségi vizsga általános követelményeit*”, a „*Német, mint idegen nyelvi érettségi vizsga általános és részletes követelményeit*”, „*A magyar nyelv és irodalom érettségi vizsga részletes követelményeit*”, valamint az Európa Tanács idegennyelv-oktatással kapcsolatos ajánlásait a „*Gemeinsamer Europäischer Referenzrahmen für Sprachen*” és a „*Kontaktschwelle Deutsch als Fremdsprache*” kiadványok alapján.

A nyelvoktató német nemzetiségi nyelvi érettségi vizsga szintmeghatározásai is igazodnak az Európa Tanács skálájához, amely szerint

A nyelvoktató német nemzetiségi nyelvi érettségi vizsga szintmeghatározásai is igazodnak az Európa Tanács skálájához, amely szerint

a vizsga középszintje az A2–B1, az emelt szint pedig a B2 szintnek felel meg.

Európa Tanács		Érettségi vizsga
C2	Mesterszint	
C1	Haladó szint	
B2	Középszint	Emelt szint
B1	Küszöbszint	Középszint
A2	Alapszint	
A1	Minimumszint	

Az Európa Tanács A2, B1, B2 szintjeinek általános leírása:

B2	Megérti a változatos, konkrét vagy elvont témájú szövegek fő gondolatmenetét, követni tudja a hosszabb, összetettebb érveléseket is. Folyamatos és természetes módon tud a célnyelven interakciót folytatni. Világos és részletes szöveget tud létrehozni különböző témákról. Véleményét indokolni tudja, részletezni tudja a különböző lehetőségekből adódó előnyöket és hátrányokat.
B1	Megérti a fontosabb információkat olyan egyszerű, hétköznapi szövegekben, amelyek gyakori élethelyzetekhez kapcsolódnak (pl. iskola, szabadidő, munka). Képes külföldiekkel kommunikálni mindennapi helyzetekben. Egyszerű, összefüggő szöveget tud alkotni olyan témákban, amelyeket ismer, vagy amelyek az érdeklődési körébe tartoznak. Be tud számolni eseményekről, élményeiről, érzelmeiről és törekvéseiről. Rövid magyarázatot tud fűzni eseményekhez, jelenségekhez, indokolni tud különböző álláspontokat és terveket.
A2	Megért olyan mondatokat és rövid szövegeket, amelyek az őt közvetlenül érintő területekhez kapcsolódnak. Tud kommunikálni olyan mindennapi, begyakorolt helyzetekben, amelyekben egyszerű és közvetlen információcserére van szükség. Tud egyszerű nyelvi eszközöket használva beszélni önmagáról, családjáról és szűkebb környezetéről.

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNY

A) KÉSZSÉGEK ÉS SZÖVEGFAJTÁK

1. Olvasott szöveg értése

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 Készségek	A vizsgázó képes A2 – megérteni a szöveg lényegét, – olyan egyszerűbb szövegek olvasására és megértésére, = amelyek a mindennapi nyelvhasználat ill. a társalgási témák gyakran előforduló szóelemeit tartalmazták, = amelyben a nemzetközi szókincsben is meghonosodott szavak és kifejezések is előfordulnak, – megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét, – megérteni a kulcsinformációkat (pl. személyek, idő, hely, irány,	A vizsgázó képes B2 – megérteni a szöveg mélyebb, másodlagos értelmét, – érdeklődésének megfelelő, ill. szakirányú szakszövegek értelmezésére, – önálló szótárhasználatra megfelelő olvasási tempó kialakításával, – hosszabb, összetett szövegek részleteinek értelmezésére

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	mennyiség), – különválasztani a lényeges és a lényegtelen információkat, B1 – megérteni egy adott álláspont mellett és ellen szóló érveket, – megkeresni egy adott értési célhoz szükséges adatszerű információt, – megérteni egyszerű használati utasítások, előírások, biztonsági előírások szövegét, – megérteni a szöveget kommunikációs funkciójának megfelelő részletességgel, – alkalmazni a különböző olvasási stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére), – megkülönböztetni a tényszerűen közölt információt a véleményről.	– megérteni összetettebb témákról szóló értekezések érveléseit, következtetéseit – megérteni bonyolultabb használati utasítások, előírások nyelvezetét, – szakirányú utasításokat, előírásokat értelmezni.
1.2 Szövegfajták	A vizsgarészben használt szövegek A2 – funkcionális szövegek (pl. étlap, menetrend, tv-műsor, moziműsor, programok, kezelési útmutató, nyomtatvány, katalógus, menetjegy, térkép, utcajegyzék), – levelek, magánjellegű levelek B1 – informatív-instruktív szövegek (pl. jegyzet, közlemény, felhívás, hirdetés, plakát, könyvajánlás), – a hivatalos közlésben rutinszerűen használt levelek, fax-szövegek, – újságcikkek (pl. újsághír, beszámoló, riport), – ismeretterjesztő szövegek általánosan ismert témakörökből, – irodalmi szövegek (pl. mese, elbeszélés).	– broszúrák, hivatalos dokumentumok – részletes, érzelmeket, kívánságokat kifejező eseményeket leíró levél megbízások, megrendelések, kérelmek stb. B2 – komplex szövegek, – konkrét vagy elvont témájú szövegek, – publicisztikai szövegek, – terjedelmes újságcikkek, – kritikai írások.

2. Nyelvhelyesség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Készségek	A vizsgázó képes A2 – az alapvető nyelvtani szerkezetek és lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás) B1 – gyakran használt nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvileg pontos használatára egyszerű szövegben.	A vizsgázó képes B2 – változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás), – a nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvileg pontos használatára komplex szövegekben is.

3. Hallott szöveg értése

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 Készségek	A vizsgázó képes az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával A2 – megérteni a szöveg lényegét, – megérteni a kulcsinformációkat (pl. személyek, idő, hely, irány, mennyiség, ok), – megérteni egy adott értési célhoz szükséges adatszerű információkat, B1 – megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét, – alkalmazni a különböző értési stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére a szöveg-környezetből).	B2 – összetettebb, elvont témájú szövegek, beszédek, előadások, viták egészének, valamint részleteinek, egyes, fontos információinak megértésére, – a lényeges és lényegtelen információk szétválasztására, – megérteni az adott álláspont mellett és ellen szóló érveket, – felismerni a szöveg hangnemét, következtetni a beszélők egymáshoz való viszonyára, – konkrét és absztrakt témák megértésére, – közéleti és szakirányú témákról szóló előadások értelmezésére, – interjúk, beszélgetések során zavaró hangeffektusok ellenére a hallott szöveg lényegének megértésére.

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.2 Szövegfajták	A vizsgarészben használt szöveg – autentikus vagy autentikus hangzású (stúdiófelvétel), – megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre. A2 – hétköznapi beszélgetések, párbeszédek személyes és köznapi témákban, – hétköznapi nyelven elhangzó, szinte kizárólag gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmazó, – lassú, de még normál beszédtempójú, – a standard kiejtésnek megfelelő, – tisztán artikulált, – tartalmilag kifejezetten egyszerű szöveg. B1 – hétköznapi nyelven elhangzó, alapvetően gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmazó, – normál tempójú, – tartalmilag és szerkezetileg mérsékeltén összetett Szövegfajták: – egyszerű, tömör közérdekű bejelentések, közlemények, (pl. pályaudvaron, repülőtéren, áruházban), – rögzített telefonos szövegek (pl. üzetrögzítő, információs szolgálatok: útinformáció, nyitva tartás, menetrend), – utasítások (pl. utcán, repülőtéren, pályaudvaron), – médiaközlemények (pl. időjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír), – beszélgetések, telefonbeszélgetések, személyes jellegű riportok, interjúk, – beszámolók, – közérdekű témáról szóló ismeretterjesztő szövegek., – riportok, TV-hírek, műsorok.	B2 – változatos nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkező, – természetes, a szöveg jellegének megfelelően változatos tempójú, – tartalmilag és szerkezetileg összetett. – a hétköznapi beszélgetések egyéb témái: a tanulás, – szakirányú érdeklődés, szabadidő, – általános érdeklődésre számot tartó témáról szóló ismeretterjesztő szövegek – szakmai előadások, viták – anyanyelvűek által folytatott párbeszédek, viták, – szakirányú, műszaki közlemények, utasítások, – használati utasítások (pl. vásárlás során), – dokumentum műsorok, – a hanghatások miatt nehezebben érthető interjúk, – megérteni a TV híradásokat, riportokat, interjúkat játékfilmeket, rövidebb elbeszélések.

4. Íráskészség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1 Készségek	A vizsgázó képes – a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, illetve a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd <i>Kommunikációs helyzetek és szándékok</i> című rész). A2 – a személyével, illetve a közvetlen környezetével kapcsolatos témákról írni, – az adott témáról egyszerű kifejezéseket használva írni, – a szöveg mondatai között levő alapvető logikai kapcsolatokat egyszerű nyelvi eszközökkel, pl. kötőszavakkal kifejezni, – néhány egyszerű szerkezetet és alapvető helyesírási szabályt úgy használni, hogy a hibák ellenére érthető legyen a mondanivaló. B1 – különböző fajtájú szövegeket írni a <i>Témakörök</i> című részben megadott témákhoz kapcsolódóan, – koherens szöveget létrehozni (előre- és visszautalással, alapvető szinonimákkal és kötőszavakkal), – mondanivalóját logikusan és az adott szövegfajta követelményeinek megfelelően elrendezni, valamint írásművét megfelelően felépíteni és tagolni, – a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelő stílust és hangnemet választani, – az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelő írásművet létrehozni, úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani pontatlansága, szóhasználata ne akadályozza a megértést.	A vizsgázó képes B2 – a kreativitásra, – különböző műfajú és stílusú szövegek írására, – az összetettebb gondolatmenetnek megfelelő igényes mondatszerkesztéssel szöveget alkotni, – a szöveget az összetettebb gondolatmenetnek megfelelően igényesen megszerkeszteni, – a nyelvi eszközök széles skálájának változatos alkalmazásával tagolt, összefüggő, logikusan felépített szöveget létrehozni, – a szöveg bizonyos pontjait kiemelni, – álláspontját, érvrendszerét következetesen, összetetten, árnyaltan kifejezni. – gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni, – könyvek, filmek, színdarabok tartalmát bemutatni, – az egyéni vélemény kifejezésére, – meggyőző, egyéni stílus kialakítására, – önálló szövegalkotás, tanulmányírás során kézikönyveket, szakirodalmat használni, – az ellenőrzés és önértékelés fejlesztése révén egyre kifejezőbb szövegek alkotására.
4.2 Szövegfajták	– üzenet, emlékeztető, – rövid személyes jellegű közlés, – naplóbejegyzés, – üdvözlőlap, – meghívó,	– nyomtatványok kitöltése, – plakátok írása, – beszámolók, jelentések, közlemények tanulmányok iskolai, szakirányú témákban, – referátumok, előadások, jegyzetek készítése,

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	– magánjellegű vagy intézménynek szóló levél.	– olvasói levél, – hivatalos levél – cikk diákújság, regionális lapok, a nemzetiségi újságok számára.

5. Beszédkészség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1 Készségek	A vizsgázó képes – spontán szóbeli megnyilatkozásra, – a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, illetve a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd <i>Kommunikációs helyzetek és szándékok</i> című rész), A2 – megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni, – köznap eseményekről, dolgokról, szokásokról beszélni, információkat felsorolni, (lásd a <i>Témakörök</i> című rész), – mondanivalóját érthetően és összefüggően kifejezni, – úgy beszélni, hogy kiejtése, hanglejtése, beszédtempója ne akadályozza a megértést, – egyszerű kommunikációs stratégiákat alkalmazni (pl. beszéd kezdeményezése/fenntartása, információ kéreése/adása, egyszerű kompenzációs stratégiák), – beszédében a célnyelvi udvariasság és a megfelelő stílus (formális/informális) alapszabályait alkalmazni, – úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani és lexikai pontatlansága ne akadályozza a megértést. B1 – mondanivalójának nagy részét egyszerű nyelvi elemekkel kifejezni, – kevésbé gyakorolt mindennapi helyzetekben felmerülő feladatokat megoldani,	A vizsgázó képes B2 – folyékonyan, helyesen és hatékonyan használni a nyelvet, – gondolatait árnyaltan kifejezni, álláspontját, érvrendszerét következetesen, folyamatosan, összetetten kifejezni, – olyan kiejtéssel, hanglejtéssel és tempóban beszélni, hogy beszéde jól érthető legyen, – változatos kommunikációs stratégiákat alkalmazni (pl. a kompenzációs stratégiák hatékony alkalmazása), – történetet elmesélni, – valós és kitalált eseményeket bemutatni, – álmokat, vágyakat leírni, – tudósítani egy eseményről, pl. balesetről, – filmek, könyvek tartalmát elmesélni, véleményt hozzáfűzni, – tapasztalatokról, érzelmekről beszélni, – az érdeklődésnek megfelelő v. szakirányú témát kifejezni, – gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni, – az összetettebb gondolatmenetnek megfelelő igényes mondatszerkesztéssel beszélni, – hallgatóság előtt felszólalni, beszélni, bejelentést tenni – előadást, referátumot tartani – képek, ábrák, grafikonok alapján témát értelmezni,

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	– viszonylag folyékonyan elmondani egy történetet, beszámolni élményeiről, érzéseiről	– betanult szerepet eljátszani – vita során érvelni – tényállást ismertetni

B) TÉMAKÖRÖK

Az érettségi vizsga tartalmi részét az alább felsorolt témakörök képezik.

Ez a lista az érettségi vizsga általános követelményeiben felsorolt témakörök részletes kifejtése közép- és emelt szintre, a „Kerettanterv” ajánlásainak figyelembe vételével, a „Nyelvoktató nemzetiségi nyelvi és irodalmi érettségi vizsga általános követelményei” és a „Gemeinsamer Europäischer Referenzrahmen für Sprachen” alapján.

A középszinten felsorolt témakörök természetesen az emelt szintre is érvényesek.

I. TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1. Személyes vonatkozások, család	– A vizsgázó személye, életrajza, életének fontos állomásai (fordulópontjai) – Családi élet, családi kapcsolatok – A család szerepe az egyén és a társadalom életében – Családi ünnepek – Családi körben ápolt nemzetiségi szokások – A családi élet mindennapjai, otthoni teendők – Személyes tervek	– A család szerepe az egyén és a társadalom életében – Családi események, közös együttlétek – Családi munkamegosztás, szerepek a családban – Generációk együttélése – Régi és mai családmodellek, életformák – A nemzetiség hagyományos faluközösségeinek bemutatása
2. Ember és társadalom	– A másik ember külső és belső jellemzése – Baráti kör – Női és férfi szerepek – A tizenévesek világa: kapcsolat a kortársakkal, felnőttekkel – Hasonlóságok és különbségek az emberek között – Ünnepek, társadalmi ünnepek	– Az emberi kapcsolatok minősége, fontossága (barátság, szerelem, házasság) – A hagyományos és a modern nő, Családanya vagy karrier? – Megváltozott erkölcsök a házasság krízise – Lázadás vagy alkalmazkodás; a tizenévesek útkeresése – Életformák, különböző társadalmi rétegek – Társadalmi viselkedésformák – Előítéletek, társadalmi problémák és azok kezelése – Tolerancia – Intolerancia – Az ünnepek fontossága az egyén és a társadalom életében, egyházi ünnepek, állami ünnepek

I. TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	– Öltözködés, divat	– Az öltözködés, mint a társadalmi hovatartozás kifejezése – A fogyasztói társadalom, a reklámok – A közélet / az aktuális politika szerepe az egyes ember életében – Manipuláció a médiák, a politikusok, a pénz, a reklám segítségével – Az emberek manipulálása a diktatúrákban – Németország XX. századi története (nemzeti szocializmus, újrakezdés, gazdasági csoda) – Utalás az egyesületek szerepére, hagyományápolás, német hagyományörző együttesek
3. Környezetünk	– Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, ház bemutatása) – A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek – A városi és a vidéki élet összehasonlítása – A nemzetiség lakóközössége, falvai, házai – Szolgáltatások (Bank, Posta, rendőrség, önkormányzatok, vásárlás...) – Növények és állatok a környezetünkben – Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben: Mit tehetünk környezetünkért vagy a természet megóvásáért? – Időjárás, évszakok	– A lakóhely és környéke fejlődésének problémái, infrastruktúra – A német nemzetiség helyzete városainkban, falvainkban, településeik, házaik jellegzetességei – A német nyelvterület ország ismereti tudnivalóit kiemelni – Szolgáltatások, közigazgatás, önkormányzatok – Utalás a nemzetiségi önkormányzatok szerepére – Vásárlási szokások itthon és külföldön – A természet és az ember harmóniája – Veszélyeztetett növények és állatok a környezetünkben – A környezetvédelem lehetőségei és problémái – Környezeti katasztrófák – Utalás az évszakokhoz kötődő népszokásokra

I. TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4. Az iskola	– Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat) – Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka – A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága – Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei, iskolai hagyományok	– Iskolatípusok és iskolarendszer Magyarországon és a német nyelvű országokban – Nemzetiségi iskolák Magyarországon – A német nyelv és általában az idegen nyelvek ismeretének fontossága – Hasonló események és hagyományok külföldi iskolákban
5. A munka világa	– Diákmunka, nyári munkavállalás – Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás	– A munkavállalás körülményei, lehetőségei itthon és más országokban – Divatszakmák – Hagyományos, kézműves foglalkozások a német nemzetiségi falvakban
6. Életmód	– Napirend, időbeosztás – Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás) – Étkezési szokások a családban – Ételek, kedvenc ételek – Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben – Gyakori betegségek, sérülések, baleset – Gyógykezelés (házi orvos, szakorvos, kórházak)	– Az étkezési szokások, ételspecialitások hazánkban és német nyelvterületen – Utalás a német nemzetiségi ételspecialitásokra – A kulturált étkezés feltételei, fontossága – A gyógyítás egyéb módjai – A szenvedélybetegségek
7. Szabadidő, művelődés, szórakozás	– Szabadidős elfoglaltságok, hobbik – Színház, mozi, koncert, kiállítás stb. – Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, Internet – Kulturális események Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport	– A szabadidő jelentősége az ember életében – Az olvasás jelentősége – A német nyelvű sajtó és médiák bemutatása – Utalás a német nemzetiségi sajtó és médiák szerepére – A művészet szerepe a mindennapokban – Utalás az ismertebb német nemzetiségi művészek munkásságára, alkotásaira – A könyvek, a média és az Internet szerepe, hatásai – Szabadidősport, élsport, veszélyes sportágak

I. TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
8. Utazás, turizmus	– A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés – Nyaralás itthon, illetve külföldön – Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése – Az egyéni és a társas utazás előnyei és hátrányai	– A motorizáció hatása a környezetre és a társadalomra – Az idegenforgalom jelentősége – A német nyelvű országok – ország ismereti jellegzetességek – A kettéosztott Németország (NSZK–NDK) A fal, a Stasi – emberi sorsok Az újraegyesítés következményei, Ossik és Wessik – a fejekben lévő fal – Az EU szerepe, jelentősége
9. Tudomány és technika	– Népszerű tudományok, ismeretterjesztés – A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben	– A híradástechnikai és a telekommunikációs eszközök jelentősége – A számítógép és az Internet használat jelentősége – A tudományos és technikai fejlődés pozitív és negatív hatása a társadalomra, az emberiségre, globalizáció

II. TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Irodalom és szöveg-ismeret 1. Szerzők és művek kronologikus megközelítése	Lessing fabuláinak ismerete	Lessing és más szerzők fabuláinak összehasonlítása, írása
	Goethe, Schiller – a két költő pályája Goethe – ifjúkori költemények: Mailied, Willkommen und Abschied	– Néhány korai és a klasszicista költemény elemzése: Goethe: pl. Seefahrt, Wanderers Nachtlid, Grenzen der Menschheit - Schiller: An die Freude <u>Balladák:</u> Goethe vagy Schiller egy balladája <u>Dráma:</u> Goethe: Faust, Teil I. – tartalmának ismerete, részletek olvasása

II. TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
		E.T.A. Hoffmann egyik elbeszélő műve Der goldene Topf vagy Das Fräulein von Scuder – tartalmának ismerete, részletek
	Lenau – néhány költeménye, pl. Schilflieder, Meeresstille	Lenau életrajz, magyar vonatkozások – egy-két költeményének elemzése
	Heine – Lorelei	Heine – egy-két részlet a „Das Buch der Lieder” c. gyűjteményből
		Fontane: Effi Briest – a regény tartalma, részletek olvasása
	Th. Mann egy novellájának ismerete	Th. Mann novelláinak elemzése „Tonio Kröger” vagy a „Mario und der Zauberer”
		Rilke verselemzések: „Herbsttag” vagy „Der Panther”
		Brecht egyik drámájának ismerete, részletek olvasása
	Dürrenmatt: Die Physiker tartalom	Dürrenmatt: „Die Physiker” vagy Max Frisch: „Andorra” vagy „Biedermann und die Brandstifter” tartalmának ismerete, részletek olvasása
	H. Böll egyik novellájának ismerete A magyarországi német írók, költők egy-egy művének ismerete	W. Borchert drámája: „Draußen vor der Tür” részletek Böll: egy novella elemzése A magyarországi német írók, költők egy-egy műve (G. Fath, J. Mikonya, E. Rittinger, E. Áts, V. Koch, J. Michelis...) művei alapján összefüggések kiemelése a magyarországi németek múltjából és jelenéből
	A mai német sajtó, médiák figyelemmel kísérése (újságok, Tv-csatornák)	újságcikkek, dokumentum műsorok, Internet – információk feldolgozása

II. TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2. Értelmezési szintek, megközelítések	Irodalmi alkotások értelmezése	– Egy-egy korszak jellemzőinek kiemelése, összehasonlítása: = klasszicizmus = romantika = realizmus = a 20. sz. – Dráma és színpadi megjelenítésének összehasonlítása (videó, v. német színházi előadás alapján)
a) Témák, motívumok		A klasszikus német irodalmi alkotásokban – a természet szerepe a költészetben, – szerelem, mint motívum – a művészet és a művész helye a polgári társadalmakban – erkölcsi példázatok (Lessing, Brecht) – aktuális politikai események a német sajtóban – a német kisebbség hagyományai a médiákban
		A mai német (osztrák / svájci ...) közélet aktuális témái (pl. die Wende, Migration, Globalisation, die Wahlen, Umwelt...) – a német sajtóban, – a német kulturális életben – filmekben, művészi vizuális megjelenítésben
	A régió jellegzetes német nemzetiségi kulturális és irodalmi hagyományainak megismerése – irodalmi alkotások közvetítésével	A nemzetiségi szerzők alkotása segítségével folklór, hagyományörző társaságok, faluházak, múzeumok, színház, irodalomtörténeti vonatkozásainak felkutatása
b) Kompetenciák	A tanuló képes biztosan tájékozódni a tömegkommunikációs műfajokban, (riport, tudósítás, interjú)	A tanuló képes – ilyen műfajú alkotások létrehozása
	állásfoglalás, véleménynyilvánítás kialakítására	– írásban, szóban
	rövidebb terjedelmű epikai művek értelmezésére, elemzésére, a konkrét költészet műfajkörébe tartozó alkotásokat	– az epikai, lírai, drámai művek tartalmi jegyeinek felismerésére, – művek elemzésére, – versek egymással való összehasonlítására,

II. TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
		– vizuális és akusztikus szempontok alapján nyelvi elemekből szerkesztett versek elemzésére, – mondanivalójuk megvitatására, – önálló alkotás létrehozására
	rövidebb epikai művek mondanivalójának interpretálására	– hosszabb epikus és drámai művek önálló feldolgozására
		– verselemzésre a tartalom és a forma egységében
		– különböző korokban keletkezett, hasonló témájú versek összehasonlítására
		– ábrázolásmódok, stílusjegyek vizsgálatára
		– különböző korszakok stílusjegyeinek elemző megfigyelésére lírai és prózai művekben
		– szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek lényegét megragadni és írásban, szabatos formában megfogalmazni
		– prózai szövegek tartalmi és formai elemzésére,
		– szövegek kreatív átalakítására, folytatására, új befejezés létrehozására
		– a magyarországi nemzetiségi irodalom = korszakai = képviselői = jellegzetes témái - megkülönböztetésére

C) KOMMUNIKÁCIÓS HELYZETEK ÉS SZÁNDÉKOK

1. Kommunikációs helyzetek

A vizsgázó az alábbi kommunikációs helyzetekben, illetve szerepekben nyilatkozhat meg szóban és/vagy írásban mindkét szinten.

Helyzet	Szerep
Áruházban, üzletben, piacon	vevő
Családban, családnál, baráti körben	vendéglátó, vendég
Étteremben, kávéházban, vendéglőben	vendég, egy társaság tagja
Hivatalokban, rendőrségen, a városházán	ügyfél, állampolgár
Ifjúsági szálláson, campingben, panzióban, szállodában	vendég
Iskolában	tanuló, iskolatárs

Helyzet	Szerep
Kulturális intézményben (színház, mozi, hangversenyterem, múzeum, kiállítás ... stb.)	vendég, látogató, egy társaság tagja néző, szereplő
Sportlétesítményben, klubban	résztvevő
Országhatáron	turista
Orvosnál, kórházban	beteg, kísérő
Szolgáltató egységekben (fodrász, utazási iroda, jegyiroda, benzinkút, bank, posta, cipész, gyógyszertár, stb.)	ügyfél
Szünidei munkahelyen	munkavállaló
Tájékozódás az utcán, útközben	helyi lakos, turista
Telefonbeszélgetésben	hívó és hívott fél
Tömegközlekedési eszközökön (vasúton, buszon, villamoson, taxiban, repülőn, hajón), pályaudvaron, repülőtéren	utas, útítárs

2. A kommunikációs szándékok listája

A táblázatok kiegészített változatai az „Idegen nyelvi érettségi vizsga” kommunikációs szándékait tartalmazó fejezetének.

A lista a Kerettantervben felsorolt kommunikációs szándékokra épül.

Az egyes kommunikációs szándékokhoz a teljesség igénye nélkül gyűjtöttük a példákat.

A két szint között mennyiségi és minőségi különbség van. Emelt szinten a vizsgázónak a középszint követelményeihez képest több kommunikációs szándékot kell nyelvtanilag megvalósítania, valamint árnyaltabban és igényesebben kell kifejeznie magát. Például a hála lehetséges kifejezése középszinten: Vielen Dank / Danke schön; emelt szinten: Ich bin Ihnen sehr dankbar. / Ich bedanke mich bei Ihnen dafür.

Az utolsó csoportban található kommunikációs stratégiák felsorolása nem teljes, csak ajánlásnak tekinthető.

1. A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példa
Megszólítás és arra reagálás	Hallo! / Entschuldigung! / Herr Krause! – Ja, bitte!
Köszönés, elköszönés és arra reagálás	Guten Morgen / Guten Tag / Guten Abend! / Hallo Markus! – Auf Wiedersehen! Tschüs! Alles Gute! Machs gut! Ich wünsche Ihnen alles Gute! Viel Glück! Viel Vergnügen! Viel Spaß! Schöne Ferien! Bis bald! Bis dann! Bis morgen!
Bemutatkozás, bemutatás és ezekre reagálás	Mein Name ist Peter Klein. / Das ist Karl Sommer. – (Es) freut mich. Ich möchte Ihnen x vorstellen.... Darf ich vorstellen? Darf ich Sie bekannt machen? -angenehm... freut mich... ...es freut mich, Sie kennen zu lernen.

Kommunikációs szándékok	Példa
Telefonbeszélgetésnél megszólítás, bemutatkozás, más személy kérése, elköszönés és ezekre reagálás	Hallo! / Ja, bitte? / (Hier) Kaufmann. – Ich möchte Herrn Müller sprechen. – Auf Wiederhören!
Levélben megszólítás, elbúcsúzás	Lieber Manfred,... / Sehr geehrte Damen und Herren,... – Herzliche Grüße / Mit freundlichen Grüßen, Viele Grüße!
Szóbeli üdvözlőküldés	Viele Grüße an Petra! Liebe Grüße an Ihre Familie! – Ja, das mach ich gern.
Érdeklődés hogyanlét iránt és arra reagálás	Wie geht es Ihnen? – Danke, gut. Was fehlt Ihnen? – Ich bin erkältet. Wie geht's? Wie geht's Ihrer Frau zu Hause? Was macht Ihre Frau?
Köszönet és arra reagálás	Danke. – Bitte.
Bocsánatkérés és arra reagálás	Entschuldigung! – (Das) macht nichts.
Gratuláció, jókívánságok és azokra reagálás	Herzlichen Glückwunsch (zum Geburtstag)! / Frohe Weihnachten! / Gute Besserung! Guten Appetit! Mahlzeit! Gute Reise! Gute Fahrt!– Danke.

2. Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példa
Hála	Vielen Dank.
Sajnálkozás, csalódottság	Schade.
Öröm	Ich freue mich über ... / Toll! Das macht Spaß! Ich bin froh, dass..., Ich freue mich, dass..., Ich freue mich darauf / darüber..., das ist aber schön, nett, prima, gut, schön, dass ihr gekommen seid!
Elégedettség, elégedetlenség	Das finde ich (nicht) gut. / Ich bin damit (nicht) zufrieden. Es gefällt mir da nicht! Ich habe mir das ganz anders vorgestellt! Das Hotel ist zu teuer! Das ärgert mich!
Csodálkozás	Komisch! Komisch, dass er noch nicht da ist! Es ist doch nicht möglich! Es kann nicht wahr sein! Ich hätte nicht gedacht! Das ist mir völlig neu! Was ist das denn? Hat er dir nichts gesagt?
Remény	Ich hoffe,... hoffentlich..., doch – Inge kommt doch auch?
Félelem, aggodalom	Ich habe Angst, dass.. Ich mache mir Sorgen.. Ich habe Sorgen. Das macht mir Sorgen. Ich hab Probleme.
Bánat, elkeseredés	Ich bin traurig, weil...
Bosszúság	Das ärgert mich sehr.
Együttérzés	Es tut mir Leid, dass...

3. Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példa
Véleménykérés és arra reagálás, véleménynyilvánítás	Was meinst du dazu? – Ich glaube... / Meiner Meinung nach... ich finde es..., ich halte es für...ich bin der Meinung..., ich bin der Ansicht
Érdeklődés, érdektelenség	Ich interessiere mich für Sport. – Das finde ich langweilig. Ich interessiere mich nicht dafür. Erzählen Sie, das ist sehr interessant!
Tetszés, nem tetszés	Das gefällt mir (nicht). / Das mag ich (nicht). Die Bilder finde ich toll! Ich tue etwas gern.
Valaki igazának elismerése, el nem ismerése	Du hast (nicht) Recht.
Egyetértés, egyet nem értés	Einverstanden. / Ich bin dafür / dagegen.
Helyeslés, rosszallás	Ich finde das (nicht) gut. Das ist einfach schlecht. Das könnte besser sein. Wie das aussieht! Wie das lange geht! So ein Unsinn! Das ist nicht in Ordnung.
Ellenvetés, ellenvetés visszautasítása	Das stimmt nicht. / Doch! / Sie haben nicht Recht. Sie sind schuld! Sie hätten das tun sollen! Du warst das doch..., Sie haben doch gesagt... Hast du es ihm denn nicht gesagt?
Elismerés kifejezése, dicséret és arra reagálás	Das ist toll. / Das hast du wirklich gut gemacht. / Der Fisch schmeckt phantastisch. – Danke.
Közömbösség	Das ist mir egal.
Ígéret	Ich mache das schon!
Akarat, szándék, terv	Ich will... / Ich möchte... / Ich habe vor,...
Kívánság, óhaj	Ich möchte... / Ich hätte gern... Ich würde gern etwas tun! Ich täte etw. gern! Ich käme gern mit. Ich hätte gern mit dir gesprochen. Könnten Sie etwas...tun? Kann ich was zu essen haben? Kann ich da rein. Die Tür ist zu. Wenn...Ich möchte was essen. Wenn noch was da ist. Wenn möglich.... Ich möchte gern früh aufstehen. Wenn möglich vor eins. So...wie möglich Wenn es geht... Geht das? ...würde das gehen? Ginge das? Ich habe einen Wunsch Ich habe eine Frage: Könntest du mich abholen?
Képesség, lehetőség, szükségesség, kötelezettség	Ich kann... / Ich muss... / Ich darf... / Ich soll...
Bizonyosság, bizonytalanság	Ich weiß (nicht) genau, ...
Preferencia, érdeklődési kör kifejezése, illetve érdeklődés ezek iránt	Ich mag (keinen) Salat. / Ich lese gern. – Was machst du am liebsten? Wofür/ für was interessieren Sie sich ,
Kritika, szemrehányás	Das war nicht nett von dir. / Warum hast du nicht angerufen?

4. Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példa
Dolgok, személyek megnevezése	Das ist ein neuer Tisch. / Das ist mein Freund.
Dolgok, események leírása	Meine Wohnung liegt im Zentrum. Am Wochenende habe ich... gemacht.
Információkérés	Wer ist das? / Was weißt du über ihn?
Igenlő vagy nemleges válasz	Ja. / Nein.
Tudás, nem tudás	Ich weiß (nicht), dass (ob)... ohne dass / zu weder...noch nicht /kein/ nichts/ nie/ niemand/ nirgends/nirgendwo/ nirgendwohin Ich bin nicht müde. Hier gibt's kein Schwimmbad. Er ist nirgendwo.
Válaszadás elutasítása	Ich kann Ihre Frage nicht beantworten.
Bizonyosság, bizonytalanság	Es ist (nicht) sicher, dass / ob... Es ist ganz sicher.. Es ist (ganz) bestimmt.. auf jeden Fall / auf keinen Fall natürlich – natürlich kommt er dann nicht. doch / ja – Die Geschäfte sind doch / ja nicht zu. Es ist klar, dass... Es steht fest, dass...
Ismerés, nem ismerés	Ich kenne...gut / nicht.
Feltételezés	vielleicht... Es scheint so./ zu sein... scheinbar, anscheinend offenbar, wahrscheinlich es ist wahrscheinlich, dass.. höchstwahrscheinlich... es ist ziemlich sicher... voraussichtlich... es ist möglich, dass.. Möglich, dass er es vergessen hat. Es ist unklar.. Man weiß nicht.. Es steht nicht fest...es ist ungewiss.... irgendwann - Er kommt irgendwann nächste Woche. Es ist ungewiss, wann er kommt.
Emlékezés, nem emlékezés	Ich erinnere mich (nicht) an ... Ich erinnere mich daran... Ich erinnere mich, dass... Jetzt weiß ich wieder, wie er heißt... Vergessen Sie nicht...? Denken Sie daran, dass...! Sie wissen, dass,...? Haben Sie die Karten?
Indoklás (ok, cél)	Ich kann nicht kommen, weil... / Ich helfe dir, damit ...

5. A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példa
Kérés, kívánság	Gib mir bitte... / Kannst du bitte... / Könntest du bitte...
Felszólítás, tiltás, parancs	Öffne (doch) bitte die Tür. / Schreib noch nicht. Sehen Sie mal! Schauen Sie mal! Gucken Sie mal!

Kommunikációs szándékok	Példa
Javaslat és arra reagálás	Gehen wir morgen tanzen? – Einverstanden. Haben Sie Lust schwimmen zu gehen? Hätten Sie Lust dazu? Möchten Sie ins Theater? Wollen wir nicht ins Kino gehen? Könnten wir...? Wie wäre es...? warum gehen wir nicht mal ins Kino? Wir können/könnten doch / mal / zum Beispiel / vielleicht ...tun. Ich schlage vor... Ich möchte / ich würde vorschlagen
Rendelés	Wir möchten bestellen. / Bringen Sie mir bitte einen Kaffee.
Meghívás és arra reagálás	Wollen wir ein Eis essen? / Darf ich Sie zum Essen einladen? – Danke gern.
Kínálás és arra reagálás	Nimm noch ein Stück Kuchen. – Nein danke.
Reklamálás	Guten Tag! Ich habe ein Problem... / Die Suppe ist zu salzig.
Tanácskérés, tanácsadás	Was sagst du dazu? – Ich rate dir,... Empfehlen – Sie tun am besten... Können / könnten Sie mir helfen? Helfen sie mir bitte mal! Komm hilf mal! Würden Sie mir helfen den Koffer zu tragen? Wissen Sie, wie man das macht? Es ist besser... Sie tun besser / Sie täten am besten, Sie fahren, Sie führen über Frankfurt. Es wäre besser, wenn Sie hier blieben. Das sollten sie unbedingt sehen. Ich würde an Ihrer Stelle zum Arzt gehen! Ich würde raten zu tun. Es empfiehlt sich ...es ist zu empfehlen...es wird empfohlen zu tun. empfehlenswert... / es lohnt sich...zu...tun
Figyelmeztetés	Vorsicht! / Pass auf! Achtung! Sei vorsichtig! Das ist gefährlich! Da kommt jemand!
Engedély kérése, megadása, megtagadása	Darf ich...? – Bitte sehr! / Nein, das ist hier verboten.
Segítségkérés és arra reagálás	Kannst du mir helfen? – Natürlich. Helfen Sie mir bitte mal! Ich brauche Ihre Hilfe. Ich weiß, wie man das macht.
Segítség felajánlása és arra reagálás	Was kann ich für dich tun? – Danke, es geht schon.

6. Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok (kommunikációs stratégiák)

Kommunikációs szándékok	Példa
Visszakérdezés, ismétléskérés	Wie bitte? / Wie meinst du das? / Wiederholen Sie bitte.
Nem értés	Entschuldigung, ich habe das nicht verstanden.
Betűzés kérése, betűzés	Buchstabieren Sie bitte.
Felkérés lassabb, hangosabb beszédre	Können / Könnten Sie bitte langsamer / lauter sprechen?
Beszélési szándék jelzése	Ich möchte noch sagen,...
Téma bevezetése	Ich wollte noch erzählen,.../ Übrigens, ich habe gehört, dass...
Témaváltás	Könnten wir jetzt noch darüber reden, ... / Ich möchte noch etwas sagen.
Félbeszakítás	Darf ich Sie kurz unterbrechen?
Megerősítés, igazolás	Das ist wahr. / Das stimmt.
Körülírás	Das ist ein Gerät, mit dem man...
Példa megnevezése	Ein Beispiel dafür ist...
Beszélgetés lezárása	Wir können darüber ein anderes Mal sprechen.

D) NYELVTANI SZERKEZETEK ÉS SZÓKINCS

1. Nyelvtani szerkezetek

A következő táblázat néhány kiegészítéstől eltekintve, megegyezik az „Idegen nyelvi érettségi vizsgakövetelményekben” kidolgozott nyelvtani követelményrendszerrel, ami a Kerettanterv német nyelvi mellékletére épül. A Kerettanterv a nyelvi szerkezeteket a funkcionalitás elve alapján csoportosítja, ezzel szemben a nyelvtani követelmények leírása ebben a dokumentumban a könnyebb kezelhetőség érdekében a leíró nyelvtan kategóriái alapján készült. Az adott nyelvtani formához hozzárendeltük annak nyelvi funkcióját, illetve ahol az kevésbé megoldható, ott egy-egy példával illusztráltuk azt.

A nyelvtani ismeretek alapvető szerepet játszanak mind a receptív, mind a produktív készségekben. A *receptív* készségek között felsorolt nyelvtani szerkezetek előfordulhatnak az olvasott vagy hallott szöveg értését mérő feladatokban, de ezekre a nyelvhelyességi vizsgarész nem kérdez rá.

A *produktív* ismeretek közé sorolt nyelvtani szerkezetekre lehet feladatot készíteni a Nyelvhelyesség vizsgarészben.

A táblázat terjedelmi okból nem törekedhetett teljességre.

FORMA	Középszint A2 – B1		Emelt szint B2 – C1		TARTALOM, FUNKCIÓ, PÉLDA
	rec.	prod.	rec.	prod.	
I. MORPHOLOGIE					
1. DAS VERB	+	+	+	+	Existenz, Besitz, Geschehen, Handlung Zeitverhältnisse: Gegenwart, Vergangenheit, Gleichzeitigkeit, Vorzeitigkeit, Zukunft (sein, haben, werden)
1.1. Das finite und infinite Verb; Konjugation (Person, Numerus)	+	+	+	+	
1.1.1. Tempusformen					
Präsens	+	+	+	+	
Präteritum	+	+	+	+	
Perfekt	+	+	+	+	
Plusquamperfekt	+	–	+	+	
Futur I	+	+	+	+	
Futur II	–	–	+	–	
Hilfsverben der Zeitformen	+	+	+	+	
1.1.2. Modus					Modalität: Behauptung, Wunsch, Wille, Aufforderung, Befehl, Absicht usw.

FORMA	Középszint A2 – B1		Emelt szint B2 – C1		TARTALOM, FUNKCIÓ, PÉLDA
	rec.	prod.	rec.	prod.	
1.2. Trennbare und untrennbare Verben	+	+	+	+	(an/kommen, bekommen)
1.3. Reflexive Verben	+	+	+	+	Reziproke Handlungen, Ausdruck der Freude, Sorge, Angst usw.
1.4. Aktiv und Passiv Vorgang- (Handlungs-) bzw. Zustandpassiv, Passiv mit Modalverben, Modalverben zur subjektiven Aussage, Passiv in der Infinitivkonstruktion Zeitformen des Vorgangpassivs und des Zustandpassivs: Präsens Präteritum Perfekt Plusquamperfekt Futur I Futur II	+	+	+	+	Beschreibung von Handlungsreihen bzw. Zuständen
1.5. Valenz der Verben* ¹	+	+	+	+	
2. PARTIZIPIEN					
Partizip Präsens	+	–	+	+	
Partizip Präsens als Nomen	+	+	+	+	(r Reisende)
Partizip Perfekt	+	+	+	+	
Partizip Perfekt als Nomen	+	+	+	+	(r Angestellte)
Partizip Futur	–	–	+	–	
3. SUBSTANTIV	+	+	+	+	Benennung von Lebewesen, Gegenständen, Abstrakta
3.1. Genus, Numerus, bestimmter, unbestimmter, negierender Artikel (der, die, das, ein/e, kein/e)	+	+	+	+	Benennung u. Unterscheidung von konkreten und nicht konkreten Sachverhalten
3.2. Kasus, Deklination Nominativ Akkusativ Dativ Genitiv	+	+	+	+	
3.3. Numerus, Pluralbildung	+	+	+	+	
3.4. Valenz der Substantive*	+	+	+	+	Abhängigkeiten
4. ADJEKTIV					
Gebrauch des Adjektivs als Prädikat als Adverb und als Attribut	+	+	+	+	Qualitätsverhältnisse, Meinung, Gefallen/Mißfallen, Charakterisierung
4.1. Adjektivdeklination	+	+	+	+	(starker Kaffee, der starke Motor, ein starker Mensch)
4.2. Komparation	+	+	+	+	Vergleich
4.3. Valenz der Adjektive*	+	–	+	+	Abhängigkeiten

¹ A *-gal jelölt kategóriáknál, a középszinten csak néhány alapvető kifejezés ismerete szükséges.

FORMA	Középszint A2 – B1		Emelt szint B2 – C1		TARTALOM, FUNKCIÓ, PÉLDA
	rec.	prod.	rec.	prod.	
5. NUMERALIEN	+	+	+	+	Quantitätsverhältnisse Rangverhältnisse, Reihenfolge
5.1. Kardinalzahlen	+	+	+	+	Quantitätsangaben (Datum, Reihenfolge) Mengenangaben
5.2. Ordinalzahlen	+	+	+	+	
5.3. Bruchzahlen	+	–	+	+	
6. ADVERBIEN					
6.1. Lokalangaben*	+	+	+	+	Raumverhältnisse
6.2. Temporalangaben *	+	+	+	+	Zeitverhältnisse
6.3. Kausale Adverbien *	+	+	+	+	kausale Verhältnisse
6.4. Instrumentale Adverbien *	+	+	+	+	(damit, dadurch...)
6.5. Finale Adverbien *	+	+	+	+	(dafür, dazu...)
6.6. Modifikative Adverbien *	+	+	+	+	(anders, ebenso, gern...)
6.7. Graduative Adverbien *	+	+	+	+	(sehr)
6.8. Direktive Adverbien *	+	+	+	+	(daher, daran...)
6.9. Frageadverbien	+	+	+	+	(woher, woran...)
7. PRONOMINA					
7.1. Personalpronomen	+	+	+	+	(ich, ...)
7.2. Possesivpronomen	+	+	+	+	(mein, ...)
7.3. Demonstrativpronomen	+	+	+	+	(der, dieser, derselbe ...)
7.4. Interrogativpronomen	+	+	+	+	(wer, was, wie ...)
7.5. Indefinitpronomen *	+	–	+	+	(einer, keiner ...)
7.6. Relativpronomen					
Nominativ, Akkusativ, Dativ	+	+	+	+	(der, welcher, wo ...)
Genitiv	+	–	+	+	
7.7. Reflexivpronomen	+	+	+	+	(sich...)
7.8. Reziprokpronomen	+	+	+	+	(sich, einander ...)
8. PRÄPOSITIONEN *					
Gebrauch der Präpositionen in Nominalphrasen					Raum- und Zeitverhältnisse, Abhängigkeiten
Präpositionen mit Akkusativ	+	+	+	+	
Präpositionen mit Dativ	+	+	+	+	
Präpositionen mit Akk. u. D.	+	+	+	+	
Präpositionen mit Genitiv	+	–	+	+	
9. KONJUNKTIONEN *					
Konjunktoren	+	+	+	+	(und, oder ...)
Subjunktoren	+	+	+	+	(dass, wenn, weil, ...)
Doppelte Konjunktoren	+	–	+	+	(weder ... noch, je ... desto)
10. PARTIKELN					
10.1. Modalpartikeln ²	+	–	+	+	
11. WORTBILDUNG					
Grundlegende Wortbildungsregeln*	+	+	+	+	
II. SYNTAX					
1. SATZBAU, SATZRAHMEN	+	+	+	+	
2. SATZGLIEDER	+	+	+	+	

² Ennél a kategóriánál az emelt szinten is csak néhány alapvető kifejezés ismerete szükséges.

FORMA	Középszint A2 – B1		Emelt szint B2 – C1		TARTALOM, FUNKCIÓ, PÉLDA
	rec.	prod.	rec.	prod.	
3. DER ZUSAMMENGESETZTE SATZ					
Nebenordnung	+	+	+	+	(hören, sehen, lernen + Inf., zu+Inf.)
Unterordnung	+	+	+	+	
satzwertiger Infinitiv	+	+	+	+	
„haben“ und „sein“ mit „zu“	-	+	+	+	
4. ANGABEN (Nominalphrasen usw.) und ihre Stellung im Satz	+	+	+	+	
5. SATZTYPEN					
Aussagesatz:					Behauptung, Meinung, Bericht
Subjektsatz	+	+	+	+	
Objektsatz	+	+	+	+	Informationen erfragen, Entscheidungsfragen,
Fragesatz:					
direkt	+	+	+	+	Neugier, höfliche Aufforderung
indirekt	+	+	+	+	
Fragesätze als Nebensätze			+	+	Aufforderung, Befehl, Mahnung
Aufrufesatz	+	+	+	+	
Wunschsatz	+	+	+	+	Wunsch irrealer Wunsch
Irrealer Wunschsatz	+	+	+	+	
Attributsatz (Relativsatz)	+	+	+	+	Bedingungen Nebensätze der Folge (so dass)
Konditionalsatz	+	+	+	+	
Konsekutive Nebensätze	—	+	+	+	Erlaubnis (obwohl) Zeitverhältnisse:
Konzessivsatz	+	—	+	+	
Temporalsatz	+	+	+	+	Vorzeitigkeit, Gleichzeitigkeit Ziele
Finalsatz	+	+	+	+	
Sinngerichtete Infinitivkonstruktionen mit „um...zu“, „ohne...zu“, „anstatt...zu“					Gründe benennen Modalität (wie, als)
Kausalsatz	+	+	+	+	
Modalsatz	+	+	+	+	z.B.: ein nicht zu erledigende Angelegenheit
Partizipialsätze	+	+	+	+	
Das Gerundivum					Indirekte Rede
Der indirekte Satz:					
Prädikat im Indikativ	+	+	+	+	
Prädikat im Konjunktiv I	+	—	+	—	
III. ÜBERGREIFENDE (MORPHOSYNTAKTISCHE) PHÄNOMENE					
1. VERNEINUNG	+	+	+	+	
2. KONGRUENZ	+	+	+	+	
3. APPPOSITION	+	—	+	+	

2. Szókincs

A nyelvoktató német nemzetiségi érettségi vizsgán a tanuló képes köznapi és irodalmi témákat, az adott vizsgaszintnek megfelelően, mind szóban, mind írásban változatos szókinccsel kifejezni.

A vizsgázó szókincsé minőségében és mennyiségében legyen elég ahhoz, hogy az adott szinten elvárt módon és minőségben

- meg tudja valósítani a kommunikációs szándékait szóbeli és írásbeli közlésekben, mindennapi és elvontabb témákban;
- meg tudja érteni a mások által alkotott írásbeli vagy szóbeli közléseket;
- tudja alkalmazni a közléshez szükséges szavak ismeretének hiányában a kompenzációs stratégiákat.

A vizsga szókincsének alapjául a német standard nyelv szolgál. Speciális tájnyelvi szavak, csoportnyelvi szavak és szakszavak produktív ismerete nem követelménye a vizsgának. Ilyen típusú szavak kizárólag olyan szövegekben fordulhatnak elő, amelyekben az ismeretük nem előfeltétele az adott szöveg megértésének.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A nyelvoktató német nemzetiségi nyelvi és irodalmi érettségi vizsga írásbeli és szóbeli vizsgarészből tevődik össze. Az írásbeli vizsgán 180 perc áll a vizsgázó rendelkezésére. A szóbeli vizsga a 10 perces felkészülési időt követően 10-15 perc időtartamú.

Az írásbeli feladatok megoldásakor szótár nem használható, a szóbeli felkészülés során irodalmi szöveggyűjtemény, kötet használata megengedett. A vázlatíráshoz szükséges papírt az iskola pecsétjével kell ellátni.

A következő táblázat bemutatja a vizsga részeit a lebonyolítás sorrendjében, továbbá az egyes vizsgarészek időtartamát és körülbelüli arányát az értékelésben.

	Vizsgarész	Időtartam (perc)	Arány (%)	Pont
Írásbeli	Olvasott szöveg értése	60	22	33
	Nyelvhelyesség	30	12	18
SZÜNET				
Szóbeli	Hallott szöveg értése	30	22	33
	Íráskészség	60	22	33
	Beszéd-készség, tartalom	10-15	22	33
	Összesen:	-----	100	150

A középszintű vizsga két nyelvi szintet fog át: az Európa Tanács skálájának A2–B1 szintjeit. Az eltérő képesség- és tudásszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsőzetesség elve érvényesül. A feladatsorokat úgy állítják össze, hogy az A2 szinten lévő tanulók is le tudják tenni a vizsgát.

A vizsgafeladatok készítése

Az Olvasott szöveg értése, a Nyelvhelyesség, a Hallott szöveg értése és az Íráskészség vizsgarészek feladatai központilag készülnek. A Beszéd-készséget mérő feladatokat a központi útmutató alapján a vizsgáztató tanár állítja össze.

Értékelés

- Az egyes vizsgarészek értékelése egymástól függetlenül.
- Minden vizsgarészben csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsga sikeres teljesítésének előfeltétele, hogy a vizsgázó mind az öt vizsgarészben az elérhető pontszámnak legalább a 15%-át teljesítse (a 15% nem az elégséges osztályzat alsó határa).
- Az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSBELI VIZSGA**OLVASOTT SZÖVEG ÉRTÉSE**

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben előforduló, különböző típusú autentikus szövegeket önállóan elolvasni és a valós olvasási céloknak megfelelő mélységben megérteni.

Az olvasási készség több szintjét különböztetjük meg (pl. a globális, a szelektív és a részletes értést). A vizsgán a szövegértés több szintje mérhető. A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak arra is képesnek kell lennie, hogy alkalmazza az értési céloknak megfelelő stratégiákat.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- megérteni a szöveg lényegét,
- megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét,
- megérteni a kulcsinformációkat (pl. személyek, idő, hely, irány, mennyiség),
- különválasztani a lényeges és a lényegtelen információkat,
- megérteni egy adott álláspont mellett és ellen szóló érveket,
- megkeresni egy adott értési célhoz szükséges adatszerű információt,
- megérteni a szöveget kommunikációs funkciójának megfelelő részletességgel,
- alkalmazni a különböző olvasási stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére),
- megkülönböztetni a tényszerűen közölt információt a véleményről.

A vizsgán olvasott szövegek

- olyan (esetenként rövidített) autentikus szövegek, amelyeket valós közlési szándékkal hoztak létre,
- egységes egészet alkotnak,
- mind tartalmilag, mind nyelvileg világos szerkezetűek,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- autentikus jellegükből adódóan tartalmazhatnak olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten. Ezek megértése azonban nem szükséges feltétele az adott feladat sikeres megoldásának.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- funkcionális szövegek (pl. étlap, menetrend, tv-műsor, moziműsor, programok, kezelési útmutató, nyomtatvány, katalógus, menetjegy),
- informatív-instruktív szövegek (pl. jegyzet, közlemény, felhívás, hirdetés, plakát, könyvajánlás),
- magánlevél, hivatalos levél,
- újságcikkek (pl. újsághír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztő szövegek általánosan ismert témakörökből,
- irodalmi szövegek (pl. regényrészlet, drámarészlet, novella, költemény, mese).

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés (cím és szöveg, kérdés és felelet, személy és kijelentés stb.),
- képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján,

- a szövegből kivett mondat, bekezdés helyének megtalálása,
- szöveg részeinek sorrendbe rakása,
- hiányos mondatok kiegészítése a szöveg alapján,
- rövid választ igénylő nyitott kérdések,
- vázlat készítése,

A teszt feladattipológiaiilag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A vizsgázónak 3 feladatot kell megoldania, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 600 szó. A feladatsor kb. 30 kérdésből/ite mből áll.

Az egységes megfogalmazású feladat-meghatározások német nyelven íródnak, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

NYELVHELYESSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- az alapvető nyelvtani szerkezetek és lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás),
- alapvető nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvileg pontos használatára egyszerű szövegben.

A vizsgarészben használt szövegek vagy szövegrészletek

- autentikus vagy kismértékben adaptált szövegek,
- kiválasztásakor a Témakörök című rész az irányadó,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérő feladatoké,
- autentikus jellegükből adódóan tartalmazhatnak olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten. Ezek megértése azonban nem szükséges feltétele az adott feladat sikeres megoldásának.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- hiányos mondatok vagy szövegek kiegészítése feleletválasztással (négy válaszlehetőség közül egy helyes kiválasztása),
- a szövegből kivett mondatrész helyének azonosítása a szövegkohéziós eszközök segítségével,
- hiányos szöveg kiegészítése önállóan vagy előre megadott szókészletből,
- megadott szavak képzett és/vagy ragozott alakjainak beillesztése a szövegbe.

A teszt feladattipológiaiilag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 3-4 feladatból áll, összesen körülbelül 30 ite mből áll. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 300-350 szó.

A feladatok szövegekre épülnek. Egy feladat mondatokra épül, ezzel azonban az elérhető pontszám körülbelül 15%-a szerezhető meg.

Egy adott feladat több nyelvi jelenségre is rákérdezhet.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások német nyelven íródnak, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik, amely tartalmazza az összes elfogadható választ.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

HALLOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e megérteni az adott nyelvterületen általánosan elfogadott nyelvhasználatról nem vagy kissé eltérő anyanyelvi beszédet a valós értési céloknak megfelelően.

A vizsga a szövegértés alábbi szintjeit méri: a szöveg alapvető kommunikációs szándékainak globális megértése (globális értés), a szövegből adott szempontok szerinti információk kiszűrése (szelektív értés). A vizsga a szöveg részletes értését nem méri.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak arra is képesnek kell lennie, hogy alkalmazza az értési céloknak megfelelő stratégiákat.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- megérteni a szöveg lényegét,
- megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét,
- megérteni a kulcsinformációkat (pl. személyek, idő, hely, irány, mennyiség, ok),
- megérteni egy adott értési célhoz szükséges adatszerű információkat,
- alkalmazni a különböző értési stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére a szövegkörnyezetből).

A vizsgán használt szövegek

- olyan autentikus vagy kismértékben adaptált szövegek, amelyeket valós szóbeli közlési szándékkal hoztak létre,
- egységes egészet alkotnak,
- hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját,
- akusztikai minősége kifogástalan,
- anyanyelvi beszélők közvetítésében, normál beszédtempóban hangzanak el,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- autentikus jellegükből adódóan tartalmazhatnak olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten. Ezek megértése azonban nem szükséges feltétele az adott feladat sikeres megoldásának.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- közérdekű bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülőtéren, áruházban),
- rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő, információs szolgálatok: Útinformáció, nyitvatartás, menetrend),
- utasítások (pl. utcán, repülőtéren, pályaudvaron),
- médiaközlemények (pl. időjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír),
- beszélgetések, telefonbeszélgetések,
- riportok, interjúk,
- beszámolók,
- közérdekű témáról szóló ismeretterjesztő szövegek,
- szépirodalmi szövegek: rövid prózarészletek, versek (szavaltatok), megzenésített költemények.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés (pl. személy és kijelentés, képek kiválasztása szöveghez),
- események sorrendjének megállapítása,
- nyomtatványok, űrlapok kitöltése,
- táblázat kitöltése,
- hiányos mondatok kiegészítése,
- rövid választ igénylő nyitott kérdések.

A teszt feladattipológiai kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor körülbelül 20-25 itemből áll.

A teszt 2 feladatot tartalmaz. Az *első feladatban* a vizsgázó 1 rövid funkcionális, informatív szöveget hallgat meg (pl. időjárás-jelentés, útleírás, programajánlat, reklám, információ a nyitvatartásról). Ezek együttes terjedelme körülbelül 2-3 perc. A feladatok a szöveg leglényegesebb információira kérdeznek rá.

A *második feladatban* a vizsgázó egy körülbelül 3-4 perc hosszúságú igényesebb szöveget (interjú, véleménykifejtés) hallgat meg. Egy hosszabb szöveg helyett előfordulhat 2-3 azonos témájú rövidebb szöveg is.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgathat meg.

Az egységes megfogalmazású feladat-meghatározások német nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladat-meghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladat-meghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó milyen szinten képes magát német nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különböző kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, illetve a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című rész),
- különböző fajtájú szövegeket írni a *Témakörök* című részben megadott témákhoz kapcsolódóan,
- koherens szövegeket létrehozni (előre- és visszautalással, alapvető szinonimákkal és kötőszavakkal),
- mondanivalóját logikusan és az adott szövegfajta követelményeinek megfelelően elrendezni, valamint írásművét megfelelően felépíteni és tagolni,
- a szövegfajtanak, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelő stílust és hangnemet választani,
- az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelő írásművet létrehozni,
- úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani pontatlansága, szóhasználata ne akadályozza a megértést.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek

- valós kommunikációs szándékkal jönnek létre,
- az olvasó számára világosak, érthetőek és alkalmasak a kommunikációs cél elérésére,
- szövegfajtája meghatározott,

- tematikusan megfelelnek ezen korosztály életpaszatának és általános érdeklődésének,
- megírásához nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:

- üzenet, emlékeztető,
- rövid személyes jellegű közlés,
- naplóbejegyzés,
- üdvözlőlap,
- meghívó,
- magánjellegű vagy intézménynek szóló levél,
- egy mű: prózarészlet, drámarészlet, lírai alkotás adott szempontú elemzése,
- kép, képsorok leírása, összevetése.

A feladatok és a feladatsor felépítése

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

Az íráskészség mérése során valós kommunikációs helyzetet teremtünk, azaz megadjuk a szituációt, amelyben az írásmű keletkezik, az ehhez illeszkedő szövegfajtát, továbbá meghatározzuk az írásmű célját, témáját és címzettjét, valamint a szöveg írója és olvasója közötti kapcsolat jellegét. Mindezek meghatározzák a szöveg stílusát és hangnemet.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- meghatározott szituációban megadott szempontok alapján történő szövegalkotás,
- verbális segédanyagok (pl. személyes feljegyzések, üzenetek, levelek, cikkek, felhívások, hirdetések, szórólapok, próza-, drámarészletek, versek, dalok stb.) alapján történő szövegalkotás és/vagy azokra való reagálás,
- vizuális segédanyagok (pl. ábrák, képek – festmények, szobrok, épületek, népviseletek, fotók, képsorok, grafikonok, táblázatok, stb.) alapján történő szövegalkotás.

Az irányító szempontok a téma alpontjait adják meg, a verbális és vizuális segédanyagok pedig gondolati és/vagy nyelvi segítséget nyújtanak az adott téma kidolgozásához.

A vizsgarész 2 feladatból áll. Az *első feladat* egy rövidebb, tranzakciós és interakciós szöveg. A vizsgázó verbális és/vagy vizuális segédanyagra reagálva 40-50 szavas közlést hoz létre (pl. üdvözlőlap, e-mail, naplóbejegyzés, üzenet, emlékeztető).

A *második feladat* egy hosszabb, véleménykifejtő szöveg létrehozása. A vizsgázó rövid levélre, hirdetésre vagy hasonló informatív szövegre reagál írásban vagy egy műrészletet elemez adott szempontok szerint vagy képsorokat vet össze egy körülbelül 250-300 szó terjedelmű szöveg megírásával. A szövegben a vizsgázónak öt megadott irányító szempontot kell tárgyalnia. Az irányító szempontok kidolgozási sorrendje tetszőleges.

A feladat-meghatározás, az irányító szempontok és a segédanyagok a német nemzetiség nyelvén íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a receptív készségeket mérő vizsgarészek nyelvi szintjénél.

A feladatok megoldásához a német nyelv helyesírási szótára használható. A nyelvtani, lexikai, helyesírási hibákkal szemben magasabb a toleranciahatár, mint emelt szinten.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutatók alapján történik. A vizsgázó teljesítményének értékelése 4 kritérium (A kommunikatív cél teljesítése, Nyelvtani szerkezetek, Szókincs, Mondat- és szövegszintű kohézió) alapján, egy nyolcszintű (0–7) analitikus értékelő skála segítségével történik.

A két feladat együtt kerül értékelésre. A maximálisan elérhető összpontszám: 56. A vizsgarészen belül az első feladat aránya 1/3 rész, a másodiké 2/3 rész.

SZÓBELI VIZSGA

BESZÉDKÉSZSÉG, NEMZETISÉGI TARTALOM

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e az érettségi követelményekben megfogalmazott nyelvi szinten gondolatait német nyelven szóban kifejezni és valós kommunikációs szándékoknak megfelelő beszélgetést folytatni.

A vizsgán azt mérjük, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszéd-készség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A második feladathoz a tételsor 15 tételből áll. A tételsor a német nemzetiség irodalmát, kultúráját, nyelvét dolgozza fel a *Témakörök* és az *Ismeretkörök, nyelvtani szerkezetek, szókincs* című fejezetek alapján.

Ebben a vizsgarészben a feladatokat a központi útmutatók alapján a vizsgáztató tanárok készítik el.

A feladatok megoldásához szótár nem használható. A felkészülés során azonban irodalmi szöveggyűjtemény, kötet használata megengedett. A vázlatíráshoz szükséges papírt az iskola pecsétjével kell ellátni.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, illetve a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című rész),
- megadott témákról (irodalom, kultúra, nyelv) szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* című rész),
- mondanivalóját érthetően és összefüggően kifejezni,
- úgy beszélni, hogy kiejtése, hanglejtése, beszédtempója ne akadályozza a megértést,
- egyszerű kommunikációs stratégiákat alkalmazni,
- beszédében a célnyelvi udvariasság és a megfelelő stílus alapszabályait alkalmazni,
- úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani és lexikai pontatlansága ne akadályozza a megértést.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgafeladatokban előforduló helyzetek és szerepek a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, a *Témakörök* valamint az *Ismeretkörök, nyelvtani szerkezetek, szókincs* című listákra épülnek.

A feladatok tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének, és teljesítésükhöz nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A feladat-meghatározás egyértelműen megadja a szituációt és a vizsgázó szerepének leírását.

A vizsgabeszélgetésben az aktív szerepet a vizsgázó játssza.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- szerepjáték,
- önálló témakifejtés verbális és/vagy vizuális segédanyagok alapján.

A vizsgarész rövid *bevezető társalgással* kezdődik. A kérdések célja az, hogy a vizsgázó ráhangolódjon a német nyelv használatára. Az itt elhangzottak nem számítanak be a vizsgaeredménybe.

A vizsga 2 feladatból áll. A feladatokat a vizsgázó húzza, a felkészülési idő: 10 perc. A szóbeli vizsga 15 perc időtartamú.

Az *első feladatban* a vizsgázónak egy, a mindennapi élet helyzeteihez hasonló szituációban kell részt vennie, amelyben partnere a vizsgáztató. A feladat tehát az, hogy a vizsgázó a beszélgetésben interaktívan vegyen részt, megfelelő kérdéseket tegyen fel, illetve az elhangzó kérdésekre megfelelő válaszokat adjon.

A *második feladatban* a vizsgázónak egy irodalmi vagy nyelvi, vagy a német nemzetiség kultúrájával kapcsolatos témát kell részletesen és összefüggően kifejeznie, megadott szempontok alapján. A felhasználandó segédanyag lehet kép, fénykép, ábra, térkép vagy rövid írott szöveg.

A feladat-meghatározás és a verbális segédanyagok német nyelven íródtak, nyelvi szintjük alacsonyabb a receptív készségeket mérő vizsgarészek nyelvi szintjénél. A vizuális segédanyagok a német nemzetiség kultúrkörét reprezentálják.

Értékelés

Az értékelés egy négy kritériumon (Kommunikációs hatás: a) milyen mértékben tudja gondolatait önállóan kifejezni, b) beszédstílusa mennyire folyékony, c) megnyilvánulásai mennyire relevánsak a feladatmegoldás szempontjából; Nyelvtan és koherencia; Szókincs; Hangképzés, hangsúly, intonáció) alapuló, nyolcszintű analitikus értékelő skála segítségével történik. A két feladat együtt kerül értékelésre.

Egy értékelési kritériumra maximum 7 pont adható, így a szóbeli vizsgán maximálisan elérhető pontszám: 28.

EMELT SZINTŰ VIZSGA**A VIZSGA SZERKEZETE**

Az írásbeli vizsga időtartama 240 perc, a szóbeli vizsgáé 20 perc.

A következő táblázat bemutatja a vizsga részeit a lebonyolítás sorrendjében, továbbá az egyes vizsgarészek időtartamát és körülbelüli arányát az értékelésben.

	Vizsgarész	Időtartam (perc)	Arány (%)	Pont
Írásbeli	Olvasott szöveg értése	70	20	30
	Nyelvhelyesség	50	20	30
	SZÜNET			
	Hallott szöveg értése	30	20	30
	Íráskészség	90	20	30
Szóbeli	Beszédkésztség	20	20	30
	Összesen:	-----	100	150

Egyik vizsgarészben sem használható szótár, mivel a vizsgázóknak a tényleges nyelvtudásukról kell számot adniuk. Az emelt szintű vizsga két nyelvi szintet fog át: az Európa Tanács skálájának B2–C1 szintjeit. Az eltérő képesség- és tudásszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsőzetesség elve érvényesül. A feladatsorokat úgy állítják össze, hogy a B2 szinten lévő tanulók is le tudják tenni a vizsgát.

ÉRTÉKELÉS

- Az egyes vizsgarészek értékelése egymástól független.
- Minden vizsgarészben csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsga sikeres teljesítésének előfeltétele, hogy a vizsgázó mind az öt vizsgarészben az elérhető pontszámnak legalább a 15%-át teljesítse (a 15% nem az elégséges osztályzat alsó határa).
- Minden vizsgarész elbírálása központilag kidolgozott javítási és értékelési útmutatók alapján történik.
- Az Olvasott szöveg értése, a Hallott szöveg értése és a Nyelvhelyesség vizsgarészek értékelési útmutatói tartalmazzák a lehetséges elfogadható válaszokat.
- Az Íráskészség és a Beszédkésztség vizsgarészek értékelése központilag kidolgozott analitikus skálák alapján történik.
- Az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSBELI VIZSGA**OLVASOTT SZÖVEG ÉRTÉSE**

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben előforduló, különböző típusú autentikus szövegeket önállóan elolvasni és a valós olvasási céloknak megfelelő mélységben megérteni.

Az olvasási készség több szintjét különböztetjük meg (pl. a globális, a szelektív és a részletes értést). A vizsgán a szövegértés több szintje mérhető. A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak arra is képesnek kell lennie, hogy alkalmazza az értési céloknak megfelelő stratégiákat.

Tartalmi szerkezet

Ua. mint a *Középszintű vizsga* esetén.

A két szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenhet meg.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

- Feleletválasztás.
- Képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján.
- A szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás, érv, álláspont stb. azonosítása.

- A cím és a szöveg egészének viszonya.
- A szöveg egészének jelentése.
- A szöveg szerkezete, a felépítés által közvetített jelentés.
- Vázlat készítése.
- A szöveg rövid összegzése.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A vizsgázónak 1–3 feladatot kell megoldania, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 1200 szó. A feladatsor 25–30 íteimből áll.

Az egységes megfogalmazású feladat-meghatározások német nyelven íródnak, amelyek nyelvi szintje alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

NYELVHELYESSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás),
- a nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvi pontos használatára komplex szövegekben is.

A vizsgarészben használt szövegek vagy szövegrészletek ua. mint a *Középszintű vizsga*

A két szint közötti különbség a nyelvtani és lexikai szerkezetek komplexitásában és a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg. Emelt szinten a vizsgázó változatosabb és komplexebb nyelvtani és lexikai szerkezetek helyes felismerésére és pontos használatára is képes.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

Ua. mint a *Középszintű vizsga*

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 4-5 feladatból, körülbelül 40 íteimből áll, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 600 szó.

Valamennyi feladat szövegre épül.

Egy feladat több nyelvi jelenségre is rákérdezhet.

Az egységes megfogalmazású feladat-meghatározások német nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

HALLOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

Ua. mint a *Középszintű vizsga*.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

ua. mint a *Középszintű vizsga*, továbbá

- megérteni az adott álláspont mellett és ellen szóló érveket,
- felismerni a szöveg hangnemét, következtetni a beszélők egymáshoz való viszonyára.

A vizsgán használt szövegek

ua. mint a *Középszintű vizsgán*

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő

ua. mint a *Középszintű vizsga*

A két szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg.

A szövegértés nehézségi fokát további tényezők is befolyásolhatják, mint például a beszédtempó, a beszélők száma, az artikuláció, a háttérzajok.

Emelt szinten olyan szövegek is előfordulhatnak, amelyek az adott témát az általánosítás szintjén közelítik meg és árnyalt közléseket, véleményeket és ellenvéleményeket is tartalmaznak.

Emelt szinten a művelt köznyelv összetettebb, választékosabb formái is előfordulnak.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

Ua. mint a *Középszintű vizsga*.

A teszt feladattípológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A vizsgázó 2-3 szöveget hallgat meg, amelyek együttes terjedelme körülbelül 8-10 perc. A teszt 2-3 feladatot, körülbelül 25 ítemet tartalmaz.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgathat meg.

Az egységes megfogalmazású feladat-meghatározások német nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladat-meghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladat-meghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó milyen szinten képes magát német nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különböző kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga méri, hogy képes-e a vizsgázó

ua. mint a *Középszintű vizsga*, továbbá

- gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni,
- álláspontját, érvrendszerét következetesen, összetetten, árnyaltan kifejezni.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek
ua. mint a *Középszintű vizsga*

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:

ua. mint a *Középszintű vizsga*, továbbá

- érvelés nyelvi, irodalmi, kulturális kérdésekről (a feladat tartalmaz egy szövegrészletet),
- két szöveg adott szempontú összehasonlítása. A feladat megjelöli a kiemelt szempontokat (tematikus, stílusbeli). A szövegek között megjelenhet a mindenkori kortárs irodalom.

A két szint közötti különbség a témák megközelítésében, a létrehozandó szövegek terjedelmében, a nyelvi megformálás jellemzőiben jelenik meg.

A vizsgázó emelt szinten az adott témát általánosabban is képes megközelíteni, és átfogó problémaként tárgyalni.

A nyelvi megformálásra az jellemző, hogy a vizsgázó emelt szinten részletesen, választékos szókinccsel és igényesebb nyelvi szerkezeteket használva ír.

A feladatok és a feladatsor felépítése

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

Ua. mint a *Középszintű vizsga*

A vizsgán az alábbi feladattípus fordulhat elő:

- a vizsgázó írásban reagál a megadott verbális és/vagy vizuális segédanyagokra a megadott irányító szempontok alapján.

A vizsgarész 2 feladatból áll. Az *első feladatban* a vizsgázó informatív szövegre reagál írásban egy körülbelül 100 szó terjedelmű szöveg megírásával.

A *második feladatban* a vizsgázó két téma közül választhat. A kiválasztott témáról a megadott irányító szempontok alapján a vizsgázónak körülbelül 300-350 szó terjedelmű szöveget kell írnia, amelyben ki kell fejtenie véleményét is.

A feladat-meghatározás, az irányító szempontok és a segédanyagok német nyelven íródnak, amelyek nyelvi szintje alacsonyabb a receptív készségeket mérő vizsgarészek nyelvi szintjénél.

Értékelés

Általános kritériumok:

- a tartalmi kifejtés kritériumai: a téma megértése, nyelvi és irodalmi műveltség, kultúrtörténeti asszociációk, személyes állásfoglalás, világismeret, lényegkiemelés,
- a szöveg megszerkesztettségének kritériumai: a kért műfajnak való megfelelés, tagolás, szerkezeti arányosság, a terjedelem megtartása.
- a szöveg nyelvi minőségének kritériumai: a köznyelvi norma biztos ismerete: nyelvtan, szókinccs, helyesírás, szabatos előadásmód, olvasható kézírás, rendezett íráskép.

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutatók alapján történik.

A két feladat értékelése együtt történik.

SZÓBELI VIZSGA

BESZÉDKÉSZSÉG, NEMZETISÉGI TARTALOM

Ua. mint a *Középszintű vizsga*.

A második feladathoz a tételsor 20 tételből áll. A tételsor a német nemzetiség irodalmát, kultúráját, nyelvét dolgozza fel a *Témakörök* és az *Ismeretkörök, nyelvtani szerkezetek, szókinccs* című fejezetek alapján.

Ebben a vizsgarészben a feladatokat a központi útmutató alapján a vizsgáztató tanárok készítik el.

A feladatok megoldásához szótár nem használható. A felkészülés során azonban irodalmi szöveggyűjtemény, kötet használata megengedett. A vázlatíráshoz szükséges papírt az iskola pecsétjével kell ellátni.

Tartalmi szerkezet

Ua. mint a *Középszintű vizsga*, továbbá

- gondolatait árnyaltan kifejezni, álláspontját, érvrendszerét következetesen, folyamatosan, összetetten kifejezni,

- olyan kiejtéssel, hanglejtéssel és tempóban beszélni, hogy beszéde jól érthető legyen,
- változatos kommunikációs stratégiákat alkalmazni,
- gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni,
- az összetettebb gondolatmenetnek megfelelő igényes mondatszerkesztéssel beszélni.

A két szint közötti különbség a témák megközelítésében és a nyelvi teljesítmény színvonalában, azaz a nyelvi megformálás jellemzőiben jelenik meg.

Emelt szinten a vizsgázó az adott témákról az általánosítás szintjén is tud beszélgetni és véleményt nyilvánítani. A nyelvi megformálásra az jellemző, hogy a vizsgázó választékosan, árnyaltabban fejezi ki magát.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

Ua. mint a *Középszintű vizsga*, továbbá

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- vita (véleménykülönbség megjelenítése és áthidalása),
- önálló témakifejtés verbális és/vagy vizuális segédanyagok alapján.

A vizsgarész rövid *bevezető társalgással* kezdődik. ua. mint a *Középszintű vizsga*.

A vizsga 2 feladatból áll. A feladatokat a vizsgázó húzza, a felkészülési idő: 10 perc. A szóbeli vizsga 20 perc időtartamú.

Az *első feladatban* a vizsgázó egy vagy több német nyelven íródott idézetet értelmez és fejt ki véleményét, miközben a vizsgáztató vitára serkentő kijelentéseire is reagálnia kell.

A *második feladatban* a vizsgázónak egy irodalmi vagy nyelvi, vagy a német nemzetiség kultúrájával kapcsolatos témát kell részletesen és összefüggően kifejeznie, megadott szempontok alapján. A felhasználandó segédanyag lehet kép, fénykép, ábra, térkép vagy rövid írott szöveg. A vizsgáztató előre meghatározott, további véleménynyilvánításra ösztönző kérdéseket tehet fel.

A feladat-meghatározás és a verbális segédanyagok a német nemzetiség nyelvén íródtak, nyelvi szintjük alacsonyabb a receptív készségeket mérő vizsgarészek nyelvi szintjénél. A vizuális segédanyagok az adott nemzetiség kultúrkörét reprezentálják.

Értékelés

Általános értékelési kritériumok:

- tartalom: témataratás, nyelvi, irodalmi, kulturális tájékozottság, megfelelő szóhasználat, problémaérzékenység, a témának megfelelő memoriter szöveghű előadása,
- előadásmód: a témának megfelelő világos felépítés, világos nyelvi forma, lényegkiemelés.

Az értékelés központilag kidolgozott analitikus skála alapján történik, amely tartalmazza az értékelési szempontok részletes leírását is.

A feladatok együtt kerülnek értékelésre.

NÉMET NEMZETISÉGI NYELV ÉS IRODALOM

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

1. Szövegértés

1.1 Információk feldolgozása és megítélése

Információk célirányos és kritikus használata: kiválasztás, újrendezés a téma és az olvasási cél összefüggésében.

1.1.1 Nyomtatott és elektronikus információforrások ismerete és használata (pl. egynyelvű és kétnyelvű szótárak, antológia, lexikon, írott és elektronikus sajtó, CD-ROM stb.).

1.1.2 Nyelvi-nyelvtani, irodalmi ismeretek alkalmazása nyomtatott és elektronikus információforrások szövegeinek értelmezésében, létrehozásában, összehasonlításában, megítélésében.

1.1.3 Gondolatokról, ismeretekről, véleményekről a személyes állásfoglalás kialakítása.

1.2 Irodalmi és nem irodalmi szövegek értelmezése

1.2.1 Szépirodalmi, publicisztikai, gyakorlati szövegek értelmezésével, összehasonlításával, értékelésével a gondolatmenet, a kifejezőmód, a műfaj, a szerkezet, a grammatikai szerveződés, a stílus szerepének felismerése és megfogalmazása.

1.2.2 Annak felismerése, megértése és bemutatása, hogyan hordozza és fejezi ki az irodalom különböző korok és emberek tapasztalatait, élményeit, gondolatait, erkölcsi megfontolásait.

1.2.3 Szövegen belüli és szövegek közötti jelentésbeli egymásra utalások felismerése.

1.2.4 Írott közlésekben, megnyilatkozásokban a cél, a kommunikatív kontextus meghatározása, a szerzői vélemények, álláspontok felismerése, rekonstruálása, a mondanivaló magvasságának, koherenciájának megítélése, értékelése.

1.2.5 Olvasmányokra való tárgyszerű, illetve a személyes érintettséget is kifejező reagálás adott szempontok alapján.

2. Írásbeli szövegalkotás

Különböző témákban, különböző műfajokban széles körű olvasottságon alapuló tájékozottság és személyes vélemény megfogalmazása.

2.1 Tájékoztató, érvelő, esszé típusú szövegek létrehozása a megadott témákban.

2.2 Írásbeli és szóbeli műfajok nyelvhasználati jellemzőinek, fogalmazástechnikai lépéseinek önálló alkalmazása „az ötlettől a kidolgozásig”; ideértve az önellenőrzés és javítás képességét.

2.3 A megnyilatkozás céljának, tárgyának megfelelő kifejtettségű és stílusú közlés, a köznyelvi norma alkalmazása, biztos helyesírás, rendezett, olvasható íráskép.

2.4 Kérdés, probléma írásbeli megvitatása, önálló vélemény, álláspont, következtetés megfogalmazása az érvelés módszerével.

2.5 Hivatalos írásművek (pl. levél, önéletrajz, pályázat) szerkezeti, tartalmi, nyelvi normáinak alkalmazása.

3. Beszéd, szóbeli szövegalkotás

3.1 A beszédhelyzetnek és a témának megfelelő nyelvi norma követésével önállóan kifejtett közlés.

3.2 A fonetikai, nyelvtani, nyelvhelyességi szabályok betartásával változatos kommunikációs stratégiák alkalmazása.

4. Fogalomhasználat

4.1 Szövegértelmezés, olvasmányélmény, személyes állásfoglalás fogalmilag helytálló bemutatása, előadása.

4.2 Erkölcsi, esztétikai, poétikai, stilisztikai fogalmak beszédhelyzetnek, témának megfelelő önálló alkalmazása.

B) ISMERETKÖRÖK

EMELT SZINT ÉS KÖZÉPSZINT

Az emelt és a középszint tartalmilag kevésbé, minőségi és értékelési szempontból viszont jelentősen különbözik egymástól.

Az emelt szint elsősorban abban különbözik a középszinttől, hogy más minőségű tudást kíván mérni, vagyis a nyelvhasználati képességek nagyobb biztonságát feltételezi a nyelvi, irodalmi ismeretek befogadásában és interpretálásában.

1. NÉMET NYELV

1.1 Nyelvhelyesség

Témák	Középszint	Emelt szint
1.1.1 A szó	A német nyelvtan alapvető terminusainak ismerete. Alapos morfológiai ismeretek (névmási és igeragozás, igeidők, igemódok). Igei és melléknévi vonzatok helyes használata. A német helyesírás és központosítás szabályainak használata nagy biztonsággal.	A német nyelvtan fontos terminusainak ismerete és használata. A magyar interferencia hatásainak tudatos kerülése.
1.1.2 A mondat	Szintaktikai jelenségek felismerése szépirodalmi és köznap szövegekben. Mondatrészek és tagmondatok mondatrészszerépének felismerése. Az Objekt fogalmának felismerése és helyes használata, különböző határozók megfelelő használata. Különböző kötőszavak segítségével helyes összetett mondatok képzése.	Az Objekték és más mondatrészek helyes sorrendben történő használata. A mondat szerkezet megváltoztatása különböző szempontok szerint.
1.1.3 Szóképzés/ Jelentés	A szóképzés fontos struktúrái (összetétel, rag, toldalék, képző), ezek alkalmazása a saját nyelvhasználatban. Alá- és fölérendelt kifejezések. Fogalmak nyelvileg megfelelő definiálása. Az egy- és kétnyelvű szótárak gyakorlott használata. Többjelentésű, rokon- és ellentétes értelmű szavak. A jelentések közötti különbségek felismerése és helyes használata. Az idiómák az írott és a beszélt nyelvben, jelentésük és szövegbéli felhasználási lehetőségeik felismerése.	Sokrétű szóképzési módszerek a saját nyelvhasználatban. Helyesírási és szinonimaszótárak gyakorlott használata. Idiómák önálló használata.
1.1.4 Nyelv és stílus	Alapvető stilisztikai ismeretek használata szóban és írásban, helyes szóhasználatra törekvés. A német nyelvben előforduló idegen szavak stilisztikai értékének ismerete. A nyelvhasználat különböző szintjei (irodalmi nyelv, köznyelv, fiatalok nyelve) – megkülönböztetésük autentikus szövegekben. Nyelvjárásból származó kifejezések és stilisztikai értékük felismerése. Az igei modális jelentése (feltételezés, valószínűség, távolságtartás stb.).	Idegen szavak használata megfelelő szövegösszefüggésben. A különböző nyelvi szinteknek megfelelő kifejezések megfelelő használata. A fontosabb módosítószavak jelentése és hatása.

Témák	Középszint	Emelt szint
	A függő beszéd különböző kifejeződési formáinak és ezek funkciójának felismerése irodalmi művekben és a médiák nyelvén. Az írott és a beszélt nyelv közötti különbségek felismerése szövegekben. A saját szóbeli és írásbeli nyelvhasználat ennek megfelelő alakítása.	A függő beszéd különböző kifejeződési formáinak önálló használata. Az írott és a beszélt nyelv jellemzőinek biztos használata szóban és írásban.
1.1.5 Szöveg, beszéd, kommunikáció	Autentikus szövegekben a nyelvi jelenségek jelentésének és funkciójának felismerése. A köznyelvben használatos szövegtípusok (kérvény, önéletrajz, pályázat) normái. A meggyőzés, a vita, az érvelés beszédhelyzete és kritériumai. Az írott és az elektronikus tömegkommunikáció szövegtípusainak megkülönböztetése.	Médiaközlések, ismeretterjesztő szövegek összehasonlítása pl. a szóhasználat, a stílus szempontjából.

1.2 Témakörök

A német nyelv írásbeli és szóbeli vizsgáin előforduló szövegek és az ezeken alapuló kommunikáció a következő témakörök valamelyikéhez hozzárendelhetők. A témakörök nagyrészt a „Deutsches Sprachdiplom der KMK – Stufe II.” vizsgájához kiadott listáról származnak.

Míg az emelt szinten a témák megközelítési módja általános, elvont és összetett, addig a középszinten a megközelítési mód személyes, konkrét és egyszerű.

Mindennapok és a család
A fiatalok és a felnőttek világa
Iskola és művelődés
Sport és szabadidő
Az egyén és a társadalom
Férfi és női szerepek
Kultúra és tudomány
Technika és fejlődés
Természet és környezet
A munka világa
Találkozás a mássággal
A médiák világa
Politika, Európa
Múlt és jelen
Jövőképek

1.3 Fogalmak (Az emelt szintű fogalmi követelményeket dőlt betűvel jelezzük.)

Grammatische Termini
Das Verb
– Tempus (Präsens, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt, Futur)
– Modus (Indikativ, Imperativ, Konjunktiv I. u. II.)
– Genus (Aktiv, Vorgangspassiv/Zustandspassiv)
– Modalverb
– sich-Verb, unpersönliches Verb
– Konjugation, konjugieren
– Infinitiv, Partizip Präsens/Perfekt
Das Substantiv
– Genus (maskulin, feminin, neutral)
– Numerus (Singular, Plural)
– Kasus (Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv)
– Deklination, deklinieren

Der (bestimmte/unbestimmte) Artikel
 Das Adjektiv
 – Deklination
 Komparation (Positiv, Komparativ, Superlativ)
 Das Pronomen
 – Personal-, Possessiv-, Demonstrativ-, Relativ-, *Reflexiv-*, *Interrogativ-*, *Indefinitpron.*
 – Pronominaladverb
 Das Adverb – Lokal-, Temporal-, Modaladverbien
 Das Numerale
 Die Konjunktion
 Die Präposition
 Das Modalwort
 Die Wortbildung – Zusammengesetztes Wort (*Kompositum*), Ableitung, *Präfigierung/Präfix*
 Das Satzglied (Subjekt, Prädikat, Akkusativ-, Dativ-, Genitiv-, Präpositionalobjekt, Attribut, Lokal-, Temporal-, Modalbestimmung)
 Die Rektion, *Valenz* von Verben, Substantiven, Adjektiven
 Die Satzverbindung, das Satzgefüge
 Der Gliedsatz – Hauptsatz/Nebensatz (Subjekt-, Objektsatz, Temporal-, Lokal-, *Kausal-*, Finalsatz, Relativsatz, *Konditionalsatz*, *Konzessivsatz*)
 Infinitivkonstruktion
 Indirekte Rede
 Das Homonym, das Synonym, das Antonym
 Das Idiom
 Der Nominal-/Verbalstil
 Der Kontext
 Der Dialekt, die Umgangssprache, die Hochsprache
 Die Zweisprachigkeit

2. NÉMET IRODALOM

Témák	Középszint	Emelt szint
2.1 Szerzők és művek 2.1.1 Különböző irodalmi korszakokból származó szerzők műveinek ismerete	Lessing: Fabeln Nathan der Weise (részletek) Goethe: Prometheus, Mailied, Willkommen und Abschied Balladák Faust I. (részletek) Schiller: Balladák Kabale und Liebe Hoffmann: Das Fräulein von Scuderi Heine: Buch der Lieder (szabadon választott versek) Deutschland. Ein Wintermärchen (Caput I.) Lenau: Schilflieder Eichendorff: Szabadon választott versek Keller: Romeo und Julia auf dem Dorfe Fontane: Effi Briest Hauptmann: Bahnwärter Thiel	Goethe: Szabadon választott versek Faust II. (a mű vége) Die Leiden des jungen Werthers (ajánlott, nem kötelező mű) Schiller: Szabadon választott versek Deutschland. Ein Wintermärchen (további részletek) Lenau: Szabadon választott versek Büchner: Woyzeck (ajánlott, nem kötelező mű) Storm: Der Schimmelreiter (ajánlott, nem kötelező mű)

Témák	Középszint	Emelt szint
	Rilke: Der Panther, Herbsttag Kafka: Die Verwandlung vagy Vor dem Gesetz és más példázatok Brecht: Mutter Courage und ihre Kinder vagy Leben des Galilei vagy Der gute Mensch von Sezuan vagy Der kaukasische Kreidekreis Th. Mann: Mario und der Zauberer Borchert: Kurzgeschichten, elbeszélések Draußen vor der Tür Böll: Die verlorene Ehre der Katharina Blum Dürrenmatt: Die Physiker vagy Der Besuch der alten Dame Frisch: Andorra vagy Biedermann und die Brandstifter A művek beható szövegismereten alapuló értelmezése. A tartalmi, szerkezeti és nyelvi sajátosságok közötti összefüggések felismerése, bemutatása. A művekben felvetett főbb kérdések etikai vonatkozása, aktualizálása.	Rilke: Szabadon választott versek Th. Mann: Tonio Kröger (ajánlott, nem kötelező mű) Böll: Szabadon választott elbeszélések Műfaji sajátosságok, a téma, a kompozíció, a nyelvhasználat, a motívumok, az alkotói nézőpont összefüggései.
2.1.2 Magyarországi német szerzők és műveik	V. Koch, J. Michaelis, E. Rittinger, R. Becker, J. Mikonya, C. Klotz stb. szabadon választott művei. A háború utáni magyarországi német irodalom jellemző témái (anyanyelv, kétnyelvűség, haza, szülőföld, identitás, hagyományok stb.) és tendenciái.	
2.2 Értelmezési szintek	A felsorolt korszakok főbb jellemzőinek bemutatása adott irodalmi művek alapján.	Különböző ábrázolási módok jellemzőinek és hatásának bemutatása adott művek alapján.
2.2.1 Korszakok, stílusok	Felvilágosodás, Sturm und Drang, klasszika, romantika, Vormärz, realizmus, naturalizmus, a századforduló irodalma, emigráció és fasizmus, a háborús időszak irodalma, a háború utáni korszak.	
2.2.2 Témák, motívumok	Az olvasott művekben motívum, téma változatainak felismerése, értelmezése. Különböző korszakokból választott hasonló témájú és motívumú versek (pl. szerelem, természet, évszakok, hazaszeretet, stb.) összehasonlítása.	Különböző művek gondolati, tematikus, motivikus egyezéseinek és különbségeinek összevetése.
2.2.3 Műfajok	Az epika, líra, dráma formai és tartalmi jegyeinek felismerése és adott művek alapján történő bemutatása. Különböző korokban keletkezett azonos műfajú alkotások közös és eltérő jegyeinek megnevezése, összevetése (pl. fabula, ballada, Kurzgeschichte, novella, elbeszélés, példázat, dráma, regény). Az epikus színház jellemzői.	

2.3 Fogalmak (Az emelt szintű fogalmi követelményeket dőlt betűvel jelezzük.)

Gattungen: Epik, Lyrik, Drama
 Epische Gattungen: Roman (*Entwicklungsroman*, Briefroman, *Gesellschaftsroman*, Familienroman, Kriminalroman), Novelle, Erzählung, Kurzgeschichte, Anekdote, Sage, Fabel, Parabel, *Gleichnis*, Märchen
 Lyrische Gattungen: *Elegie*, Hymne, Lied, Ode, Sonett, konkretes Gedicht/konkrete Poesie
 Dramatische Gattungen: Komödie/Lustspiel, Tragödie/Trauerspiel, dramatisches Gedicht, Hörspiel
 Ballade
Erzählsituation, Erzählperspektive, Ich-Erzählung, Monolog, Dialog, direkte/indirekte Rede, Handlung, Beschreibung, Bericht, Episode, Kapitel, Rahmen
Erlebnislyrik, *Gelegenheitslyrik*
 Vers/Strophe/Reim (Paarreim, Kreuzreim, umarmender Reim), Strophenbau, Rhythmus, Klang, Refrain, Alliteration, Zeilensprung, Personifizierung, Vergleich, Metapher, Allegorie, Ausruf, *lyrisches Ich*
 Dramatische Handlung, Exposition, Entwicklung der Handlung, Spannung/Steigerung, Höhepunkt, Lösung, Katharsis
 Inszenierung, Bühnenbild, Mimik, Gestik
 Dramentheorie, episches Theater, V-(Verfremdungs)Effekt, Narrator, Distanz(ierung)
absurd, *grotesk*, *paradox*
 Symbol, Schlüsselwort
 Humor, Ironie, Satire, Spott
 Charakter
 Literarische Epochen, Stilrichtungen – Minnesang, Aufklärung, Sturm und Drang, Klassik
 Romantik, Vormärz/Junges Deutschland, bürgerlicher/kritischer Realismus, Naturalismus, Jahrhundertwende, Expressionismus, Symbolismus, Weimarer Republik, Exilliteratur, Nachkriegsliteratur, Gegenwartsliteratur
 Kunstpoesie, Volkspoesie
Trümmerliteratur, *Stunde 0*
 Interpretation, Kritik, Wertung, Zensur

II. A VIZSGA LEÍRÁSA**EMELT SZINTŰ VIZSGA****ÍRÁSBELI VIZSGA****Tartalmi szerkezet**

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Ezekkel összhangban az írásbeli vizsga szövegek megértését, ill. egy szöveg önálló megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz egy szövegértési feladatsort, továbbá megjelöl négy szövegalkotási feladatot. A szövegalkotási feladatokból egyet választ a vizsgázó.

A szövegértési feladat megoldására 60 percet, a szövegalkotási feladat elkészítésére 180 percet fordíthat a vizsgázó. Míg a szövegértési feladat a közép-, ill. az emelt szinten különbözik egymástól, a szövegalkotási feladatok mindkét szinten megegyeznek, csak értékelésük, pontozásuk különbözik.

A feladatsor jellemzői**SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT**

A szövegértési feladat szövege általában 600-800 szó terjedelmű esszé, ismeretterjesztő céllal írt tanulmány, publicisztikai mű egésze vagy részlete. A feladatok megoldása általában a kérdésre adott válasz rövid szöveges kifejtése, esetenként a megadott válaszvariációk közötti döntés, illetve a szövegben található bizonyos kifejezések más szavakkal történő körülírása, egyes a szövegben található nyelvtani szerkezetek előírás szerinti átalakítása.

A szövegértést vizsgáló kérdések irányulhatnak

- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, megállapítás, álláspont azonosítására,
- a cím és a szöveg egészének viszonyára,
- a szerzői álláspontra,
- a szövegben található bizonyos kifejezések magyarázatára,

- a szöveg egészének jelentésére, jelentésrétegeire,
- a szöveg grammatikai, stilisztikai jellemzőire.

Feladat lehet továbbá

- a szöveg, ill. a szöveg bizonyos részeinek (bekezdés) összefoglalása, tömörítése,
- önálló következtetés, álláspont megfogalmazása.

A feladat megoldásához szótár nem használható!

SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT

A vizsgázó négy, eltérő típusú és témájú szövegalkotási feladtból választ egyet. A választott feladat megoldásának terjedelme minimum 500 szó. Amennyiben a feladatmegadás egy konkrét mű előzetes ismeretét feltételezi, az csak a kánonban kötelezőként szereplő művek egyike lehet. A feladatok a következők:

- Egy mű (pl. vers, rövid szépróza mű, epikus vagy drámai alkotás részlete) adott szempontú értelmező bemutatása. A feladat tartalmazza az értelmezés kiemelt szempontjait.
- Egy aktuális jelenség, emberi, társadalmi probléma bemutatása a vizsgázó által szabadon választott két, esetleg három irodalmi mű alapján. A feladat megfogalmazása tartalmazza azt a követelményt, hogy a vizsgázó vonatkoztasson el az irodalmi művektől, utaljon a probléma megjelenésére saját korában, környezetében.
- Érvelő szöveg megfogalmazása valamely aktuális jelenséggel kapcsolatban. A feladat alapjául szolgálhat autentikus szöveg, publicisztikai mű, de találó rövid idézet is. Feladat lehet az adott problémával összefüggésben valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása (hozzászólás, vitaindító stb.).
- Valamely a magyarországi német kisebbség történetét, létét, szokásait érintő kérdés esszészerű kidolgozása, állásfoglalás megfogalmazása. A feladat alapjául szolgálhat irodalmi mű, annak részlete vagy a sajtóból vett szöveg, szövegrész.

A feladat megoldásához egy- és kétnyelvű szótár, szükség szerint irodalmi szöveggyűjtemény használható.

Értékelés

SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT

A szövegértési feladatsor megoldásával mindkét szinten maximum 25 pont érhető el. A szaktanár, ill. az értékelő értékelési útmutató alapján végzi a feladat értékelését. Az értékelési útmutató lehetséges válaszmodelleket tartalmaz, továbbá a válasz pontértéket, az esetlegesen adható részpontszámokat. Ennek alapján a válasz helyességét, ill. helytelenségét mérlegelve (nyelvhelyességi hibák figyelmen kívül hagyandók!) a szaktanár/értékelő határozza meg és vezeti fel a dolgozatra az egyes feladatokra adott pontszámot és az összpontszámot.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT

A vizsgázó által választott szövegalkotási feladat megoldását a szaktanár, ill. a vizsgáztató az értékelési útmutató alapján minősíti. Az értékelési útmutató tartalmazza a fogalmazások értékelésének a témától független általános kritériumait. Ezen kritériumok alapján a szaktanár, ill. a vizsgáztató által megállapított pontszám minősíti a vizsgázó dolgozatának felépítését, szerkezetét, valamint tartalmi és nyelvi minőségét.

A fogalmazási feladat pontszámának megoszlása

A fogalmazási feladat megoldásával maximum 75 pontot érhet el a vizsgázó, melynek megoszlása a következő: a fogalmazás tartalmi minősége: 30 pont, szerkezete, felépítése, stílusa 15 pont, nyelvi minősége: 30 pont. Az értékelő tanár a dolgozat végén feltünteti a szövegalkotási feladat tartalmi, szerkezeti, illetve nyelvi minőségének pontszámát.

A szövegalkotási feladatok értékelésében alkalmazott általános kritériumok:

A tartalmi kifejtés minőségének kritériumai:

- a téma megértése, szöveg alapú feladatokban a szövegre vonatkoztatás helyénvalósága
- nyelvi és irodalmi műveltség, tájékozottság, problémaérzékenység
- tárgyszerűség
- a megadott, illetve választott mű alapos ismerete, kultúrtörténeti összefüggések megteremtése

- önálló problémakezelés, személyes állásfoglalás
- tájékozottság, fogékonyság társadalmi problémák iránt, gondolkodási kultúráltság
- az érvelés minősége, az állítások bizonyítása
- lényegkiemelés, rendszerező képesség

A szerkesztés, felépítés, stílus kritériumai:

- a feladatban megjelölt műfaj elemeinek való megfelelés
- a mondanivaló egysége, szerkezeti arányosság
- tagolás
- gördülékeny, szabatos, a feladatnak és a szituációnak megfelelő stílus
- adekvát és változatos szóhasználat
- az adott terjedelem megtartása

A nyelvi minőség megítélése:

A dolgozat nyelvi minőségét a 'Deutsches Sprachdiplom der KMK' előírásai és jelrendszere szerint értékeli a javító tanár.

Hibapontok adhatók: G = grammatikai hiba (helytelen névelő, ragozás, igeidő stb.) = 1pont

A = helytelen vagy rossz helyen használt kifejezés = 1 pont

a = kisebb súlyú szóhasználati hiba = ½pont

R = helyesírási hiba = ½pont

Z = központoszási hiba = ¼pont

A dolgozat végén a javító tanár kiszámítja a hibaszázalékot:

hibaszázalék = hibaszám x 100 / szószám

A pontszám meghatározása a hibaszázalék alapján a következő táblázat segítségével történik:

Emelt szint:

0 – 0,6% – 30 pont

0,61 – 1,2% – 29

1,21 – 1,8% – 28

1,81 – 2,4% – 27

2,41 – 3,0% – 26

3,01 – 3,6% – 25

3,61 – 4,2% – 24

4,21 – 4,8% – 23

4,81 – 5,4% – 22

5,41 – 6,0% – 21

6,01 – 6,5% – 20

6,51 – 7,0% – 19

7,01 – 7,5% – 18

7,51 – 8,0% – 17

8,01 – 8,4% – 16

8,41 – 8,8% – 15

8,81 – 9,1% – 14

9,11 – 9,4% – 13

9,41 – 9,7% – 12

9,71 – 10,0% – 11

10,01 – 10,3% – 10

10,31 – 10,6% – 9

10,61 – 10,9% – 8

10,91 – 11,2% – 7

11,21 – 11,5% – 6

11,51 – 11,8% – 5

11,81 – 12,1% – 4

12,11 – 12,4% – 3

12,41 – 12,7% – 2

12,71 – 13% – 1

13,01% felett 0

SZÓBELI VIZSGA

A nemzetiségi német nyelv és irodalom emelt szintű szóbeli vizsgája külső vizsgabizottság előtt történik.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idő: 30 perc

A vizsgázó felelési ideje: 20-25 perc

A felkészülés során irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok megjelölésével összefüggő más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy irodalmi és egy nyelvi tételt fejt ki a diák. A tételsor 20-24 nyelvi és 20-24 irodalmi tételből áll. A tételsor összeállításához a részletes követelmények nemzetiségi német nyelv és irodalom témáit kell figyelembe venni.

A tételek jellemzői, összeállításuk

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitűzött feladatok – a témák sajátosságait figyelembe véve – lehetőleg hasonló nehézségűek legyenek, valamint a vizsgázónak lehetősége legyen a megadott időkeretben a sikeres felkészülésre és a tétel kifejtésére.

Nyelvi tételsor

A vizsga során azt mérjük, hogy a tanuló milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédképesség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20-24 tételt állít össze. Minden tétel kb. 250-300 szó terjedelmű szövegből és a hozzákapcsolódó 2-3 feladatból áll (nyelvtani transzformációs feladat, szómagyarázat). A tételek 25%-a a magyarországi németek nyelvvel, nyelvhasználatával, kultúrájával, szokásaival, illetve kisebbségpolitikával kapcsolatos szöveget tartalmaz.

A vizsga menete a következő:

- A vizsgázó önállóan, lehetőleg saját szavaival összefoglalja a szöveg tartalmát.
- A vizsgázó kötetlen beszélgetést folytat a szaktanárral a szöveg által felvetett témáról.
- A vizsgázó megoldja a szöveghez kapcsolódó nyelvtani, lexikai feladatokat.

Irodalmi tételsor

A szóbeli vizsgán 20-24 témakör szerepel. Minden témakörhöz két tétel tartozik, melyek közül a vizsgázó szabadon választhat. A tételt a megadott szöveghez (a részletes vizsgakövetelményekben felsorolt irodalmi mű, illetve annak egy részlete) kapcsolódó kérdések, feladatok alapján kell önállóan kifejtetni. A kifejtés végén a tanár a tétellel kapcsolatos kiegészítő kérdéseket tehet fel.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A nyelvi és irodalmi tétel kifejtését a szaktanár együttesen értékeli. A vizsgázó a feleletére egy összegző pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

Nyelvi kompetenciák – összesen 30 pont

– Kiejtés (hangsúly, intonáció, megfelelő beszédtempó, az anyanyelvből adódó interferenciahibák kerülése, megfelelő hangképzés)	3 pont
– Nyelvhelyesség (nyelvtani szabályok helyes alkalmazása)	9 pont
– Kifejezőképesség (gazdag szókincs, változatos nyelvi eszközök, találó kifejezések, szófordulatok)	9 pont
– Beszédkészség (folyamatos, a szituációnak megfelelő kommunikáció, gyors reagálás, kezdeményezőképesség)	9 pont

Tartalom – összesen 20 pont

– Irodalmi ismeretek	15 pont
– A nyelvi tétel szövegének értelmezése és a nyelvtani feladatok megoldása	5 pont

A vizsgateljesítmény összpontszámának kialakítása:

Az egyes vizsgarészekből elért teljesítmény összeadódik, így az írásbeli és szóbeli vizsgán összesen 150 pont szerezhető.

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Ezekkel összhangban az írásbeli vizsga szövegek megértését, ill. egy szöveg önálló megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz egy szövegértési feladatsort, továbbá megjelöl négy szövegalkotási feladatot. A szövegalkotási feladatokból egyet választ a vizsgázó.

A szövegértési feladat megoldására 60 percet, a szövegalkotási feladat elkészítésére 180 percet fordíthat a vizsgázó. Míg a szövegértési feladat a közép-, ill. az emelt szinten különbözik egymástól, a szövegalkotási feladatok mindkét szinten megegyeznek, csak értékelésük, pontozásuk különbözik.

SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT

A szövegértési feladat szövege általában 600-700 szó terjedelmű esszé, ismeretterjesztő céllal írt tanulmány, publicisztikai mű egésze vagy részlete. A feladatok megoldása általában a kérdésre adott válasz rövid szöveges kifejtése, esetenként a megadott válaszvariációk közötti döntés, illetve a szövegben található bizonyos kifejezések más szavakkal történő körülírása.

A szövegértést vizsgáló kérdések irányulhatnak

- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, megállapítás, álláspont azonosítására,
- a cím és a szöveg egészének viszonyára,
- a szerzői álláspontra,
- a szövegben található bizonyos kifejezések magyarázatára.

A feladat megoldásához szótár nem használható!

SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT

A vizsgázó négy, eltérő típusú és témájú szövegalkotási feladtból választ egyet. A választott feladat megoldásának terjedelme minimum 500 szó. Amennyiben a feladatmegadás egy konkrét mű előzetes ismeretét feltételezi, az csak a kánonban kötelezőként szereplő művek egyike lehet. A feladatok a következők:

- Egy mű (pl. vers, rövid szépprózai mű, epikus vagy drámai alkotás részlete) adott szempontú értelmező bemutatása. A feladat tartalmazza az értelmezés kiemelt szempontjait.
- Egy aktuális jelenség, emberi, társadalmi probléma bemutatása a vizsgázó által szabadon választott két, esetleg három irodalmi mű alapján. A feladat megfogalmazása tartalmazza azt a követelményt, hogy a vizsgázó vonatkoztasson el az irodalmi művektől, utaljon a probléma megjelenésére saját korában, környezetében.
- Érvelő szöveg megfogalmazása valamely aktuális jelenséggel kapcsolatban. A feladat alapjául szolgálhat autentikus szöveg, publicisztikai mű, de találó rövid idézet is. Feladat lehet az adott problémával összefüggésben valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása (hozzászólás, vitaindító stb).
- Valamely a magyarországi német kisebbség történetét, létét, szokásait érintő kérdés esszészerű kidolgozása, állásfoglalás megfogalmazása. A feladat alapjául szolgálhat irodalmi mű, annak részlete vagy a sajtóból vett szöveg, szövegrész.

A feladat megoldásához egy- és kétnyelvű szótár, szükség szerint irodalmi szövegyűjtemény használható.

Értékelés

SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT

A szövegértési feladatsor megoldásával mindkét szinten maximum 25 pont érhető el. A szaktanár, ill. az értékelő értékelési útmutató alapján végzi a feladat értékelését. Az értékelési útmutató lehetséges válaszmodelleket tartalmaz, továbbá a válasz pontértéket, az esetlegesen adható részpontszámokat. Ennek alapján a válasz helyességét, ill.

helytelenségét mérlegelve (nyelvhelyességi hibák figyelmen kívül hagyandók!) a szaktanár/értékelő határozza meg és vezeti fel a dolgozatra az egyes feladatokra adott pontszámot és az összpontszámot.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT

A vizsgázó által választott szövegalkotási feladat megoldását a szaktanár, ill. a vizsgáztató az értékelési útmutató alapján minősíti. Az értékelési útmutató tartalmazza a fogalmazások értékelésének a témától független általános kritériumait. Ezen kritériumok alapján a szaktanár, ill. a vizsgáztató által megállapított pontszám minősíti a vizsgázó dolgozatának tartalmi minőségét, a dolgozat felépítését, szerkezetét és nyelvi minőségét, valamint a dolgozat írásképét.

A fogalmazási feladat pontszámának megoszlása

A fogalmazási feladat megoldásával maximum 75 pontot érhet el a vizsgázó, melynek megoszlása a következő: a fogalmazás tartalmi minősége: 30 pont, szerkezete, felépítése, stílusa 15 pont, nyelvi minősége: 30 pont. Az értékelő tanár a dolgozat végén feltünteti a szövegalkotási feladat tartalmi, szerkezeti, illetve nyelvi minőségének pontszámát.

A szövegalkotási feladatok értékelésében alkalmazott általános kritériumok:

A tartalmi kifejtés minőségének kritériumai:

- a téma megértése, szövegalapú feladatokban a szövegre vonatkoztatás helyénvalósága
- nyelvi és irodalmi műveltség, tájékozottság, problémaérzékenység
- tárgyszerűség
- a megadott, illetve választott mű alapos ismerete, kultúrtörténeti összefüggések megteremtése
- önálló problémakezelés, személyes állásfoglalás
- tájékozottság, fogékonyság társadalmi problémák iránt, gondolkodási kulturáltság
- az érvelés minősége, az állítások bizonyítása
- lényegkiemelés, rendszerező képesség

A szerkesztés, felépítés, stílus kritériumai:

- a feladatban megjelölt műfaj elemeinek való megfelelés
- a mondanivaló egysége, szerkezeti arányosság
- tagolás
- gördülékeny, szabatos, a feladatnak és a szituációnak megfelelő stílus
- adekvát és változatos szóhasználat
- az adott terjedelem megtartása

A nyelvi minőség megítélése:

A dolgozat nyelvi minőségét a 'Deutsches Sprachdiplom der KMK' előírásai és jelrendszere szerint értékeli a javító tanár.

Hibapontok adhatók: G = grammatikai hiba (helytelen névelő, ragozás, igeidő stb.) = 1 pont

A = helytelen vagy rossz helyen használt kifejezés = 1 pont

a = kisebb súlyú szóhasználati hiba = ½ pont

R = helyesírási hiba = ¼ pont

Z = központoszási hiba = ¼ pont

A dolgozat végén a javító tanár kiszámítja a hibaszázalékot:

hibaszázalék = hibaszám x 100 / szószám

A pontszám meghatározása a hibaszázalék alapján a következő táblázat segítségével történik:

Középszint

0 – 0,7% – 30 pont

0,71 – 1,4% – 29

1,41 – 2,1% – 28

2,11 – 2,7% – 27

2,71 – 3,3% – 26

3,31 – 3,9% – 25

3,91 – 4,6% – 24

4,61 – 5,2% – 23

4,21 – 5,8% – 22

5,81 – 6,4% – 21

6,41 – 7,0% – 20
7,01 – 7,6% – 19
7,61 – 8,2% – 18
8,21 – 8,8% – 17
8,81 – 9,3% – 16
9,31 – 9,8% – 15
9,81 – 10,2% – 14
10,21 – 10,6% – 13
10,61 – 11,0% – 12
11,01 – 11,4% – 11
11,41 – 11,8% – 10
11,81 – 12,2% – 9
12,21 – 12,6% – 8
12,61 – 13,0% – 7
13,01 – 13,4% – 6
13,41 – 13,8% – 5
13,81 – 14,1% – 4
14,11 – 14,4% – 3
14,41 – 14,7% – 2
14,71 – 15% – 1
15,01% felett – 0

SZÓBELI VIZSGA

A nemzetiségi német nyelv és irodalom középszintű szóbeli vizsgája belső, iskolai vizsga.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idő: 30 perc

A vizsgázó felelési ideje: 10-15 perc

A felkészülés során irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok megjelölésével összefüggő más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy irodalmi és egy nyelvi tételt fejt ki a diák. A tételsor 20-24 nyelvi és 20-24 irodalmi tételből áll. A tételsor összeállításáért a szaktanár felelős. A tételsor összeállításához a részletes követelmények nemzetiségi német nyelv és irodalom témáit kell figyelembe venni.

A közép- és emelt szintű szóbeli vizsga abban különbözik egymástól, hogy a nyelvi tételsorban szereplő szövegek középszinten egyszerűbbek és rövidebbek, emelt szinten viszont magasabb nyelvtudást igényelnek.

A tételek jellemzői, összeállításuk

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitűzött feladatok – a témák sajátosságait figyelembe véve – lehetőleg hasonló nehézségűek legyenek, valamint a vizsgázónak lehetősége legyen a megadott időkeretben a sikeres felkészülésre és a tétel kifejtésére.

Nyelvi tételsor

A vizsga során azt mérjük, hogy a tanuló milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédképesség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20-24 tételt állít össze. Minden tétel egy kb. 200-250 szó terjedelmű szövegből és a hozzákapcsolódó 2-3 feladatból áll (nyelvtani transzformációs feladat, szómagyarázat). A tételek 25%-a a magyarországi németek nyelvével, nyelvhasználatával, kultúrájával, szokásaival, illetve kisebbségpolitikával kapcsolatos szöveget tartalmazzon.

A vizsga menete a következő:

- A vizsgázó önállóan, lehetőleg saját szavaival összefoglalja a szöveg tartalmát.
- A vizsgázó kötetlen beszélgetést folytat a szaktanárral a szöveg által felvetett témáról.
- A vizsgázó megoldja a szöveghez kapcsolódó nyelvtani, lexikai feladatokat.

Irodalmi tételsor

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20-24 témakört állít össze. Minden témakörhöz két tétel tartozik, melyek közül a vizsgázó szabadon választhat. A tételt a megadott szöveghez (a részletes vizsgakövetelményekben felsorolt irodalmi mű, illetve annak egy részlete) kapcsolódó kérdések, feladatok alapján kell önállóan kifejtteni. A kifejtés végén a tanár a tétellel kapcsolatos kiegészítő kérdéseket tehet fel.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A nyelvi és irodalmi tétel kifejtését a szaktanár együttesen értékeli. A vizsgázó a feleletére egy összegző pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

Nyelvi kompetenciák – összesen 30 pont

– Kiejtés (hangsúly, intonáció, megfelelő beszédtempó, az anyanyelvből adódó interferenciahibák kerülése, megfelelő hangképzés)	3 pont
– Nyelvhelyesség (nyelvtani szabályok helyes alkalmazása)	9 pont
– Kifejezőképesség (gazdag szókincs, változatos nyelvi eszközök, találó kifejezések, szófordulatok)	9 pont
– Beszédkészség (folyamatos, a szituációnak megfelelő kommunikáció, gyors reagálás, kezdeményezőképesség)	9 pont

Tartalom – összesen 20 pont

– Irodalmi ismeretek	15 pont
– A nyelvi tétel szövegének értelmezése és a nyelvtani feladatok megoldása	5 pont

A vizsgateljesítmény összpontszámának kialakítása:

Az egyes vizsgarészekből elért teljesítmény összeadódik, így az írásbeli és szóbeli vizsgán összesen 150 pont szerezhető.

ABITURPRÜFUNG IN LANDES- UND VOLKSKUNDE DER NATIONALEN UND ETHNISCHEN MINDERHEIT

I. DETAILLIERTE ANFORDERUNGEN

A) KOMPETENZEN

Die Kompetenzen in der Oberstufe und Mittelstufe sind gleich, die Behandlung der Themen ist jedoch in der Mittelstufe konkret, in der Oberstufe abstrakt.

- Anwendung geschriebener, bildlicher oder elektronischer Quellen, die sich auf die Geschichte der deutschen Volksgruppe beziehen.
- Formulierung von nationalitätenpolitischen Problemen anhand der erhaltenen Quellenauszüge sowie anhand von Zeitungsartikeln aus der Tagespresse, Bild – und Tonquellen bzw. anhand persönlicher Erfahrungen. Eine Parallele zwischen der Gegenwart und der Vergangenheit ziehen.
- In Museen oder volkskundlichen Ausstellungen Informationen sammeln, mit deren Hilfe die Wochen – und Festtage der deutschen Nationalität kennenlernen.
- Schilderung des Lebens der Nationalität anhand des geistigen und materiellen Nachlasses.
- Die Zusammenhänge zwischen den geographischen Gegebenheiten, Lebensumständen und Wirtschaftsverhältnissen auf dem Siedlungsgebiet der deutschen Minderheit erkennen und interpretieren.
- Bildhafte Darstellung der Beziehungen zwischen Gemeinschaften kleinerer Regionen bezüglich der deutschen Minderheit.
- Darstellung einer, für die deutsche Minderheit typischen Erscheinung mit Hilfe von Landkarten und historischen, wirtschaftsgeographischen sowie demographischen Angaben.
- Mit Hilfe von soziologischen Ermessungen und publizistischen Auszügen die Erscheinungsformen der Identität sowie die Beziehungen der Einzelperson zur Gemeinschaft darstellen und interpretieren.
- Die Beziehung zwischen einer angegebenen Sprachvariante, einer gesprochenen Mundart und der Standardsprache erkennen und darstellen.
- Einen Hörtext in der Mundart verstehen, in der Standardsprache wiedergeben, einige Charakteristika erklären.
- Die funktionalen Elemente eines typischen Gebäudes darstellen und interpretieren.
- Parallelen ziehen zwischen Gebäuden ähnlicher Funktion, die innerhalb einer Gemeinde verschiedenen Volksgruppen gehören.
- Einige Charakteristika der Musik-, Gesang- und Tanzkultur der deutschen Minderheit zusammenfassen, einige örtliche Spezifika darstellen oder beschreiben.
- Ein Kulturprogramm planen und zusammenstellen, die ausgewählten Programmpunkte dem fiktiven Publikum empfehlen.
- Den minderheitenpolitischen gesetzlichen Rahmen kennen, sich in den zentralen und lokalen gesetzlichen Quellen auskennen, den funktionierenden Mechanismus darstellen und erklären.
- Die Tätigkeit einer gewählten lokalen Minderheitenselbstverwaltung, eines Vereins skizzieren, die Möglichkeiten erforschen und kritisch darstellen anhand von eigenen Erfahrungen und entsprechenden Dokumenten.

B) INHALTLICHE ANFORDERUNGEN

OBERSTUFE UND MITTELSTUFE

In der Ober- und Mittelstufe unterscheiden sich in den Prüfungsanforderungen die Kenntnisse im Wesentlichen nicht. In der Mittelstufe ist das Ziel die Anwendung von Kenntnissen, die sich die Kandidaten weniger durch theoretischen Hintergrund als durch persönliche Erfahrungen angeeignet haben, in der Oberstufe muss das Erkennen von Zusammenhängen sowie eine abstrakte, allgemeine, differenzierte Darstellung von Informationen und Erfahrungen unter Beweis gestellt werden. Davon muss der Kandidat sowohl schriftlich als auch mündlich Zeugnis ablegen.

1. Historische Kenntnisse

Kenntnisse	Anforderungen
Herkunft, Entwicklung zur Gemeinschaft, frühe Beziehungen <i>Mittelstufe</i> <i>Oberstufe</i>	Der Prüfungskandidat soll – Die historischen Etappen und Denkmäler (emlék) des Erscheinens des ungarländischen Deutschtums kennen – Von den verschiedenen Quellen wählen können – Den Prozess der Entstehung des Gemeinschaftsbewusstseins schildern – Die wichtigsten Botschaften der schriftlichen Quellen und Landkarten deuten – die Faktoren, die zur Entstehung einer Gemeinschaft beigetragen haben, erklären – auf charakteristische Züge in den Beziehungen zu anderen frühen ethnischen Gruppen hinweisen
Zusammenleben, Lebensweise, Wertordnung <i>Mittelstufe</i> <i>Oberstufe</i>	– die Formen des Zusammenlebens, die die deutschsprachigen Gemeinschaften zusammenhalten, kennen – die Lebensweise, Wertordnung der Gemeinschaft anhand der dem Kandidaten zur Verfügung stehenden Quellen darstellen – die eingetretenen Änderungen in ihrem historischen Prozess betrachten
Wendepunkte in der Geschichte der Nationalität bis heute <i>Mittelstufe</i> <i>Oberstufe</i>	– die Ursachen, die zur Herausbildung eines politischen Wir-Bewusstseins bei der deutschen Nationalität beigetragen haben, formulieren können – verschiedene Quellen aus dem 20. Jh. vergleichen können – aus dem Ergebnis Schlüsse ziehen können
Deutschland, Österreich und die Ungarndeutschen <i>Mittelstufe</i> <i>Oberstufe</i>	– Zusammenhänge zwischen der deutschen, österreichischen Geschichte und den Wendepunkten in der Geschichte des Ungarndeutschtums aufdecken – Die Wirkung der „großen“ Politik auf die Deutsche Volksgruppe in Ungarn zeigen und deuten
Bilder aus der regionalen Geschichte der Ungarndeutschen <i>Mittelstufe</i> <i>Oberstufe</i>	– Anhand der Familiengeschichte die Ursachen für die Veränderungen in der Lebensweise darstellen – Die Beweggründe der Änderungen erläutern – Allgemeine Schlüsse anhand der Quellen – auf die Gemeinschaftseigentümlichkeiten bezogen – ziehen

2. Volkskundliche Kenntnisse

Kenntnisse	Anforderungen
Gegenständliche Kultur, Nachlass und Siedlungsgewohnheiten der deutschen Nationalität <i>Mittelstufe</i> <i>Oberstufe</i>	– die Siedlungsgewohnheiten und die Siedlungsstruktur der deutschen Volksgruppe kennen – die Verwandtschaftsbezeichnungen kennen, sie auch in der Mundart angeben können. Über die Wichtigkeit des Zusammenhaltes in der Verwandtschaft früher und heute sprechen können bzw. die Unterschiede begründen – die Einteilung des Bauernhofes und die Funktion der einzelnen Gebäuden kennen – Einige Gebrauchsgegenstände und Werkzeuge sowie deren Verwendung kennen, sie mit heute gebrauchten Gegenständen und Werkzeugen vergleichen – Typische Handwerke kennen, deren regionale Verbreitung und die Gründe der Herausbildung – Die Problematik des Zusammenlebens mehrerer Generationen darstellen, interpretieren und auf unsere Zeit Bezug nehmen – Die Charakteristika einiger Handwerkserzeugnisse/ Handwerksprodukte, den heutigen Stellenwert dieser Berufe darstellen – Ein Projekt zum Sammeln und Ausstellen von Gegenständen (Gebrauchsgegenständen, Kleidungsstücken, Schulsachen usw.) entwerfen können
Bräuche der deutschen Minderheit <i>Mittelstufe</i> <i>Oberstufe</i>	– Die Bräuche des Kalenderjahres nennen, über sie zusammenhängend sprechen, die Gründe der Herausbildung und die Wirkung der Bräuche auf das Gemeinschaftsleben früher und heute kennen – Die Bräuche des Familienlebens und der Wendepunkte im menschlichen Leben nennen, über sie zusammenhängend sprechen können – Verschiedene Heilmittel kennen, die an sie knüpfenden abergläubischen Bräuche nennen, ihren Stellenwert im heutigen Leben angeben und eine mögliche Neubelebung dieser alten Mittel finden – Die abergläubischen Motive der Bräuche interpretieren, sie bewerten und Bezug auf Heute nehmen – Das Verschwinden der Bräuche begründen und Möglichkeiten einer Neubelebung finden – Anhand der Bräuche ein Projekt entwerfen, das das Sammeln, Aufzeichnen und Darstellen der Bräuche beinhaltet

Kenntnisse	Anforderungen
Tracht der deutschen Volksgruppe <i>Mittelstufe</i> <i>Oberstufe</i>	– Die wichtigsten Charakterzüge der Kinder-, Frauen- und Männertracht im Allgemeinen kennen (Farben, Formen, Stoffe) – Die Tracht des Wohnortes eingehend kennen, einige Kleidungsstücke auch in der Mundart nennen, über Stoffe, Farben und Motive sprechen – Ein Projekt entwerfen, das sich auf das Sammeln, Beschreiben und Ausstellen von heute noch vorhandenen Trachten bzw. Stoffen bezieht – Die Unterschiede in der Werktags- und Sonntagstracht nennen, die Bedeutung der Tracht vom Gesichtspunkt der Volksgruppe bzw. Der ganzen Gesellschaft darstellen – Die heutige Situation aufzeigen, den Prozess und die Gründe der Änderung schildern
Essgewohnheiten <i>Mittelstufe</i> <i>Oberstufe</i>	– die frühere Koch- und Esskultur der Ungarndeutschen, deren wichtigste Charakteristika und die verwendeten Rohstoffe im Allgemeinen kennen – die heutige Koch- und Esskultur der Ungarndeutschen kennen, die Zubereitung einiger Speisen erklären können – die Charakteristika der Werktagküche früher und heute darstellen – die Essgewohnheiten der deutschen Volksgruppe mit denen anderer Minderheiten bzw. der Mehrheitsnation vergleichen – die speziellen Gewohnheiten an Festtagen kennen, sie bewerten und mit den heutigen vergleichen
Medien der deutschen Minderheit <i>Mittelstufe</i> <i>Oberstufe</i>	– die Medien der Ungarndeutschen und ihren Wirkungsbereich kennen – Meinung und Kritik über die Themen und deren Darstellung durch die Medien äußern

3. Geographische Kenntnisse

Kenntnisse	Anforderungen
Siedlungen der Ungarndeutschen <i>Mittelstufe</i>	– die wichtigsten Siedlungen kennen – die geographischen Gegebenheiten dieser Siedlungen aufzeigen und bewerten
Zusammenhang zwischen den geographischen Gegebenheiten und der Lebensweise <i>Oberstufe</i>	– Die Zusammenhänge zwischen einer gegebenen Region und der Lebensweise der dort Lebenden entdecken und am Beispiel der Deutschen detailliert darstellen – Die Entwicklungsmöglichkeiten deuten

Kenntnisse	Anforderungen
Wirtschaftsbeziehungen der Ungarndeutschen <i>Mittelstufe</i> <i>Oberstufe</i>	– Die Wirtschaftsbeziehungen der Ungarndeutschen erkunden und erklären – anhand einer kurzen geschichtlichen Periode über die Wirkung der wirtschaftlichen Entwicklung Schlüsse ziehen
Die Gegenwart und Zukunft der erhalten gebliebenen ungarndeutschen Ortschaften vom Gesichtspunkt der geographischen Bestimmungen aus gesehen <i>Oberstufe</i>	– Die Entwicklungschancen einer ungarndeutschen Gemeinde anhand gegebener Gesichtspunkte und Quellen interpretieren
Kenntnisse über die Geographie des Mutterlandes/der Mutterländer <i>Mittelstufe</i>	– Grundlegende Kenntnisse über die geographischen und siedlungsstrukturellen Gegebenheiten des Mutterlandes – Die Herkunftsgebiete der ungarndeutschen Volksgruppe kennen und charakterisieren können

4. Gesellschaftliche Kenntnisse

Kenntnisse	Anforderungen
Gemeinschaftsbeziehungen der Ungarndeutschen <i>Mittelstufe</i>	– jene Charakterzüge aufdecken und erklären, die die grundlegenden und größeren Gemeinschaftsbeziehungen der Ungarndeutschen bestimmen
Typische Erscheinungsformen des Gemeinschaftsbewusstseins <i>Mittelstufe</i> <i>Oberstufe</i>	– die Gemeinschaftsbeziehungen analysieren – die Funktionen und Charakteristika der kleingemeinschaftlichen Organisationen/Organisierungen, die das Ungarndeutschtum stärken, aufdecken und interpretieren
Stellung der Einzelperson und Wirkung der mehrfachen Identität <i>Oberstufe</i>	– die grundlegenden Formen des Identitätsbekenntnisses in einer solchen Gesellschaft darstellen und analysieren, die auf mehrfache Bindungen aufbaut

5. Kenntnisse über die Sprache der Ungarndeutschen

Kenntnisse	Anforderungen
Faktoren, die auf die sprachliche Entwicklung der Ungarndeutschen eingewirkt haben <i>Mittelstufe</i>	– Jene Faktoren erkennen, die auf die Sprache und die gebrauchten Sprachvarietäten der Ungarndeutschen eingewirkt haben
Rolle der Standardsprache und der Sprachvarietäten <i>Mittelstufe</i> <i>Oberstufe</i>	– Einen aus der eigenen Umgebung gewählten Mundarttext verstehen und „dolmetschen“ – auf die Unterschiede der beiden Sprachvarianten hinweisen
Erscheinen der Mundart in der ungarndeutschen Literatur <i>Mittelstufe</i> <i>Oberstufe</i>	– solche literarische Werke kennen, deren zentrales Problem der Sprachgebrauch ist – die oben erwähnten Werke interpretieren und deuten

6. Baukultur der deutschen Minderheit

Kenntnisse	Anforderungen
Baukultur der Ungarndeutschen <i>Oberstufe</i>	– die Gemeinschaftsbauten und Siedlungsumgebung der Ungarndeutschen in ihrer historischen Entwicklung darstellen
Formale und funktionelle Züge der Baukultur <i>Mittelstufe</i> <i>Oberstufe</i>	– über den Grundriss einer Gemeinde eine Skizze anfertigen können, einige alte Straßennamen kennen und deren Entstehung erkunden – die wichtigsten Bauten eines Dorfes, ihre Lage und Funktion kennen – den Grundriss eines typischen Wohnhauses zeichnen können, die Funktion der Räume kennen – die Einrichtung der Räume kennen, einige typische Einrichtungsprinzipien, Gewohnheiten nennen – die formalen Merkmale der einheimischen deutschen Baukunst darstellen – die funktionalen Merkmale, Mittel und Beziehungen der Gebäude erklären – die Veränderungen in der Funktion der Gebäude im Bauernhof aufzeigen, dabei auf die Zeit vor und nach dem II. Weltkrieg Bezug nehmen
Wirkungen und Spezifika in den deutschen Siedlungen <i>Oberstufe</i>	– die gegenseitige Wirkung der zusammenlebenden Volksgruppen auf die Baukultur aufzeigen

Kenntnisse	Anforderungen
Schutz des Bauerbes <i>Mittelstufe</i>	– über ein Programm sprechen, durch das Wertvolles im Wohnort gerettet wird
<i>Oberstufe</i>	– in diesem Programm die baulichen Spezifika und die Anforderungen der Modernisation in Betracht ziehen

7. Die Musik-, Gesang- und Tanzkultur der Ungarndeutschen

Kenntnisse	Anforderungen
Verhältnis der Musik-, Gesang- und Tanzkultur <i>Mittelstufe</i>	– die Rolle des Singens, der instrumentalen Musik und des Tanzes im Brauchtum der Wochen- und Feiertage aufzeigen – einen skizzenhaften historischen Überblick über die Entwicklung der oben erwähnten Rolle geben
Traditionspflege und Anforderungen der Gegenwart in der Musikkultur der Ungarndeutschen <i>Oberstufe</i>	– ein Gesang-, Musik- oder Tanzprogramm entwerfen, in dem neben der Traditionspflege auch eine Unterhaltung vorkommt, die den Ansprüchen der Gegenwart entspricht

8. Minderheitenpolitische Kenntnisse

Kenntnisse	Anforderungen
Rechtsverordnungen in Bezug auf die Minderheitenpolitik <i>Mittelstufe</i>	– die Entwicklung und Wirkung der Minderheitengesetzgebung in den letzten 50 Jahren darstellen und analysieren
Grundlagen und Praxis der Minderheitenselbstverwaltung <i>Mittelstufe</i>	– durch eine Fallstudie die Tätigkeit einer Minderheitenselbstverwaltung vorführen
<i>Oberstufe</i>	– Vorschläge für die örtliche Minderheitenselbstverwaltung formulieren, die die Identität stärken und die Bräuche bewahren
Die Rolle der Minderheitenselbstverwaltungen, Vereine bei der Identitätserhaltung der deutschen Minderheit <i>Mittelstufe</i>	– Örtliche oder Vereinsprogramme vorstellen, die der Identitätserhaltung dienen
<i>Oberstufe</i>	– Vorschläge für die regionale oder Landespolitik zur Unterstützung der Identitätsförderung formulieren

II. BESCHREIBUNG DER PRÜFUNG

Die Prüfung besteht sowohl auf der Mittelstufe als auch auf der Oberstufe aus einem mündlichen und schriftlichen Teil.

Schriftliche Prüfung

Inhalt

Die schriftliche Prüfung baut auf die detaillierten Prüfungsanforderungen. In diesem Zusammenhang verlangt sie die Fähigkeit, Kenntnisse zu erwerben und zu sortieren, sowie die Formulierung allgemeingültiger Zusammenhänge auf Grund verschiedener Informationen. Die schriftliche Prüfung enthält also aus den vier Pflichtbereichen schriftliche, bildliche, elektronische oder Tonquellen zu aktuellen Problemen, über die der Kandidat seine Meinung anhand seiner Kenntnisse und Fähigkeiten zusammenhängend äußert.

Umfang: 500-700 Wörter.

Zur Lösung der Aufgabe stehen dem Kandidaten 180 Minuten zur Verfügung.

Mittelstufe

Das Thema der schriftlichen Prüfung ist das Darstellen des während der Studien ausgeführten Projekts anhand von standardisierten Fragen.

Umfang: 500 – 700 Wörter

Zur Lösung der Aufgabe stehen dem Kandidaten 180 Minuten zur Verfügung.

Bewertung

Für die Arbeit können maximal 100 Punkte vergeben werden. Ist der Kandidat auf alle angegebenen Kriterien eingegangen, so erhält er 60 Punkte; für die Erarbeitung des eigenen Standpunktes kann er maximal 40 Punkte erhalten.

Mündliche Prüfung

Die Prüfung besteht aus zwei Pflichtteilen und aus einem frei gewählten Teil.

Pflichtbereiche:

1. 'Historische Kenntnisse' oder 'Minderheitenpolitische Kenntnisse'
2. 'Volkskundliche Kenntnisse' oder 'Kenntnisse über die Sprache der Minderheit'

Wählbare Bereiche:

Im letzten Jahr der Prüfungsvorbereitungen lernt der Kandidat ein Gebiet (Siedlungsgeographie der Nationalität, soziologische Merkmale der Identität der Minderheit, Mundart, bauliche Umgebung, Musik-, Gesang- und Tanzkultur usw.) tiefgehend kennen, erarbeitet ein Projekt in diesem Bereich und stellt dieses in der mündlichen Prüfung vor.

Die Sprache der Prüfung ist in beiden Stufen die Sprache der Minderheit.

Vorbereitungszeit: 30 Minuten

Prüfungszeit: In der Mittelstufe 15, in der Oberstufe 20 Minuten

Während der Vorbereitungszeit können dem Kandidaten gedruckte Materialien (Deutscher Kalender, Neue Zeitung, Sonntagsblatt, Suevia Pannonica, grundlegende Quellen), CD-s, Ton- und Bildquellen, Computer mit Internetanschluss zur Verfügung stehen.

Inhalt

In der mündlichen Prüfung stellt der Kandidat in 5 Minuten (in der Oberstufe in 10 Minuten) seinen Projektentwurf dar. Danach stehen ihm je 5 Minuten zur Verfügung, um selbstständig seine aus den Pflichtbereichen (Historische **oder** minderheitenpolitische Kenntnisse bzw. volkskundliche Kenntnisse **oder** Kenntnisse über die Sprache der Minderheit) gezogenen Thesen zu erörtern. In beiden Pflichtbereichen müssen pro Themenbereich 10 Thesen gegeben werden. Aus den so entstandenen 20 Thesen jeden Pflichtbereichs zieht der Kandidat eine These pro

Bereich. Jeder These müssen zwei verschiedene Quellen mit gleichem Inhalt zugeordnet werden. Die einzelnen Thesen sollen möglichst den gleichen Schwierigkeitsgrad haben und den gleichen Zeitumfang zur Lösung benötigen.

Bewertung

In der mündlichen Prüfung erhält der Kandidat maximal 50 Punkte. Für den Projektentwurf erhält er 30, für die Thesen je 10 Punkte. Die Leistungsbewertung erfolgt nach den üblichen Bewertungskriterien

Projektentwurf: insgesamt 30 Punkte

– Inhalt:	5 Punkte
– Logische, übersichtliche Gruppierung der verwendeten Kenntnisse:	5 Punkte
– Anschaulichkeit:	5 Punkte
– Bezug des Projekts zu wirklichen Erscheinungen:	5 Punkte
– Individuelle Sichtweise der Darstellung:	10 Punkte

Pflichtbereiche (historische oder minderheitenpolitische Kenntnisse bzw. volkskundliche Kenntnisse oder Kenntnisse über Sprache der Minderheit)

Insgesamt 20 Punkte (pro These je 10 Punkte)

– Auswahl der Hilfsmittel	2 Punkte
– Logische und klare Gruppierung der gewonnenen Informationen	2 Punkte
– Anschaulichkeit und sprachliche Formulierung des Vortrags	2 Punkte
– Einbezug eigener Erfahrungen, Formulierung eigener Meinung	4 Punkte

DEUTSCH ALS NATIONALITÄTENSPRACHE

DETAILLIERTE BESCHREIBUNG DER ABITURANFORDERUNGEN IN MITTELSCHULEN MIT DEUTSCH ALS NATIONALITÄTENSPRACHE

EINFÜHRUNG

Ziel der Prüfung

Ziel der Abiturprüfung Deutsch als Nationalitätensprache und -literatur:

- Zum einen sollen **die kommunikativen Sprachkenntnisse und die Kompetenz** gemessen werden, d.h. es gilt festzustellen, ob der Prüfling in der Lage ist, in simulierten Kommunikationssituationen seine Kommunikationsabsichten mithilfe der vier Grundfertigkeiten (Leseverstehen, Hörverstehen, Sprechfertigkeit und Schreibfertigkeit) zu verwirklichen,
- Zum anderen ist zu beachten, inwiefern es dem Prüfling gelungen ist, sich **die spezifischen Bildungs- und Erziehungsinhalte des Nationalitätenunterrichts** anzueignen.

Innerhalb der Prüfungsanforderungen kommen auf beiden Prüfungsstufen dem Fertigkeiten und Handlungen im Leseverstehen sowie bei der schriftlichen und mündlichen Textproduktion eine determinierende Funktion zu.

Aus der Spezifik der Ausbildung ergibt sich, dass all die Erziehungs- und Bildungsinhalte sowie Kenntnisse, die für das Nationalitätenausbildungsprogramm charakteristisch sind, bei der Abiturprüfung beachtet werden.

Wichtig ist, dass die Abiturienten in der Lage sind, sich selbstständig zu informieren, die Minderheiten betreffende aktuelle in- und ausländische Ereignisse zu beurteilen sowie emotionale, soziale und intellektuelle Erlebnisse zu erfassen und auszudrücken.

Im Verlaufe der Abiturprüfung in Deutsch als Nationalitätensprache werden die Literaturkenntnisse akzentuiert sowie all das, was die Kulturtraditionen ungarländischen Minderheit als auch die Kultur des Mutterlandes kennzeichnet. Demzufolge stehen diese Themenkreise im Prüfungskatalog als zu überprüfende Kenntnisbereiche.

Ziel der Abiturprüfung ist festzustellen, ob der Prüfling

- die Geschichte der ungarländischen Nationalität, deren Kultur und sprachlichen Spezifika sowie die die Minderheiten betreffenden aktuellen Fragen kennt,
- fähig ist, seine Gedanken in Gattung, Struktur und Stil, den Prüfungsaufgaben entsprechend, vorzutragen
- selbstständig auf Schlussfolgerungen aus belletristischen und Alltagssprachlichen Texten verschiedener Gattungen und Literaturepochen reagieren kann.

Die Prüfungsstufen

Ziel der **Mittelstufenprüfung** ist zu ermitteln, wie der Prüfling Alltagssprachliche, einfach formulierte Lese- und Hörtexte versteht und schafft.

Die Anforderungen der Mittelstufe sind für die Oberstufe unerlässlich.

Die **Oberstufe** misst bezüglich Quantität und Qualität ein anderes Sprachwissen. Ziel der Oberstufenprüfung ist zu ermitteln, wie der Prüfling abstraktere, komplexere und umfangreichere Texte versteht und schafft, als auch festzustellen, ob er die Hochschulreife besitzt.

Die Prüfung besteht auf beiden Stufen aus einem schriftlichen und einem mündlichen Teil, ihr Grundgerüst bildet die Überprüfung der vier Grundfertigkeiten und die zusammengezogene Punktzahl widerspiegelt die kommunikative Fremdsprachenkompetenz des Prüflings.

Zur Anwendung der kommunikativen Fertigkeiten muss der Prüfling über einen entsprechenden Wortschatz verfügen und die Sprachstruktur kennen.

Die Aufgaben zum Lese- und Hörverstehen messen auf indirekte Art und Weise das Verstehen sprachlicher Einheiten, die Aufgaben zum Sprechen und Schreiben sind dagegen direkte Messverfahren.

Die grammatischen und lexikalischen Kompetenzen werden gezielt mithilfe eines eigens dafür konzipierten Prüfungsteiles gemessen. Die Prüfung ist einsprachig, d.h. besondere Fertigkeiten werden nicht geprüft.

Die Anforderungen berücksichtigen die des Nationalen Grundlehrplanes (NAT), die „Anforderungen des Rahmenlehrplanes für die Mittelschulen mit Minderheitenunterricht“, die „Allgemeinen Abituranforderungen für Deutsch als Nationalitätensprache und -literatur“, die Allgemeinen und detaillierten Abituranforderungen für Deutsch als Fremdsprache“, die „Allgemeinen und detaillierten Abituranforderungen für das Fach ungarische Sprache und Literatur“ sowie die Empfehlungen des Europarates hinsichtlich des Fremdsprachenunterrichts anhand der Dokumente „Gemeinsamer Europäischer Referenzrahmen für Sprachen“ und „Kontaktschwelle Deutsch als Fremdsprache“.

Die Leistungsstufen bei der Bewertung des Abiturs im Fach Deutsch als Nationalitätensprache richten sich auch nach der Skala des Europarates, laut dieser Einteilung entspricht die Mittelstufe der Kategorie A2–B1, die Oberstufe jedoch der Kategorie B2.

Europarat	Abiturprüfung
C2 Meisterstufe	
C1 Fortgeschrittenenstufe	
B2 Mittelstufe	Oberstufe
B1 Übergangsstufe	Mittelstufe
A2 Grundstufe	
A1 Minimalstufe	

Allgemeine Beschreibung der Prüfungsstufen A2, B1 und B2 seitens des Europarates:

B2	Er versteht den Hauptgedankengang abwechslungsreicher, konkreter und abstrakter Texte und kann auch längeren, zusammengesetzteren Argumentationen folgen. Er kann in der Zielsprache fließend und auf natürliche Weise Interaktionen führen. Er kann klare und detaillierte Texte zu verschiedenen Themen schaffen. Er kann seine Meinung begründen und sich aus verschiedenen Möglichkeiten ergebende Vor- und Nachteile detailliert ausführen.
B1	Er ist im Stande, die wichtigsten Informationen in einfachen Alltagstexten zu verstehen, die mit häufigen Lebenssituationen (z.B. Schule, Freizeit, Arbeit). Er ist fähig, sich in der Zielsprache mit Ausländern über alltägliche Situationen zu unterhalten. Er kann einfache, zusammenhängende Texte zu ihm bekannten oder ihn interessierende Themen schaffen. Er kann über Ereignisse, seine Erlebnisse, Gefühle und Bestrebungen berichten. Er kann kurze Erklärungen zu Ereignissen und Erscheinungen geben sowie verschiedene Standpunkte und Pläne begründen.
A2	Er versteht Sätze und kurze Texte, die mit seinem unmittelbaren Umfeld zusammenhängen. Er kann über alltägliche und eingeübte Situationen kommunizieren, für die er einfache und unmittelbare Informationen braucht. Er kann mithilfe einfacher Sprachmittel über sich, seine Familie und seine nähere Umgebung sprechen.

I. DETAILLIERTE BESCHREIBUNG DER ABITURANFORDERUNGEN

A) FERTIGKEITEN UND TEXTARTEN

1. Leseverstehen

	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	Oberstufe
1.1. Fertigkeiten	Der Prüfling ist fähig, A2 – das Wesen des Textes zu erfassen, = einfachere Texte zu lesen und zu verstehen, die die den häufig frequentierten Wortschatz der Alltagssprache bzw. von Gesprächsthemen enthalten = in denen auch Wörter und Wendungen aus dem internationalen Wortschatz auftreten – dem Gedankengang des Textes zu folgen – Schlüsselinformationen zu verstehen (z.B. Personen, Zeit, Ort, Richtung, Mengen) – wesentliche Informationen von nebensächlichen zu trennen B1 – Argumente, in Stellungnahmen, die pro und contra ausdrücken, zu identifizieren – einem Text die zu einem gegebenen Verstehensziel nötigen datenartigen Informationen zu entnehmen – einfache Gebrauchsanweisungen, Vorschriften und Sicherheitsanordnungen im Text zu verstehen – die kommunikative Funktion des Textes in entsprechender Detailliertheit zu verstehen, die verschiedenen Lesestrategien zu gebrauchen (z.B. die Bedeutung unbekannter Wörter erschließen) – sachliche Informationsvermittlung von Meinungsäußerungen trennen	Der Prüfling ist fähig, B2 – Texte tiefgründig und in ihrer sekundären Bedeutung zu verstehen – entsprechend seines Interesses bzw. fachorientierte Texte zu analysieren – sein Lesetempo mithilfe der selbstständigen Wörterbuchbenutzung zu gestalten – längere und zugleich komplexere Textpassagen zu analysieren – Interpretationen, Argumentationen, Schlussfolgerungen eines komplexeren Themas zu verstehen – die Ausdrucksweise komplizierter Gebrauchsanweisungen und Vorschriften zu verstehen – fachorientierte Anweisungen und Vorschriften zu erklären
1.2 Textarten	Die im Prüfungsteil vorkommenden Texte A2 – funktionale Texte (z.B. Speisekarte, Fahrplan, Fernseh- und Kinoprogramm, Programme, Gebrauchsanweisung, Formular, Katalog, Fahrschein, und Stadtplan) – Briefe, Privatbriefe B1 – informativ-instruktive Texte (z.B. Notizen, Mitteilungen, Aufrufe, Annoncen, Plakate, Buchempfehlungen) bei offiziellen Mitteilungen generell verwendete Faxvorlagen und Briefe, Zeitungsartikel (Zeitungsnachricht, Bericht, Reportage) – populärwissenschaftliche Texte zu allge-	– Broschüren, offizielle Dokumente – ausführliche Briefe, die Gefühle und Wünsche zum Ausdruck bringen – Aufträge, Bestellungen, Anträge...usw.

	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	Oberstufe
	mein bekannten Themenkreisen – literarische Textsorten (Märchen, Erzählung)	B2 – komplexe Texte – Texte mit konkret oder abstrakterem Inhalt – publizistische Texte – umfangreiche Zeitungsartikel – Kritiken

2. Sprachrichtigkeit

	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	Oberstufe
2.1 Fertigkeiten	Der Prüfling ist fähig, A2 – grundlegende grammatischen Strukturen und lexikalische Einheiten in Sätze einzusetzen (Erkennen, Ergänzen, Schaffen) B1 – oft gebrauchte grammatische und lexikalische Verbindungen in einfachen Texten sprachlich korrekt anzuwenden	Der Prüfling ist fähig, B2 – variationsreich grammatische Strukturen und lexikalische Einheiten in Sätze einzusetzen (Erkennen, Ergänzen, Produzieren) – grammatischen und lexikalischen Strukturen auch in komplexen Texten exakt anzuwenden

3. Hörverstehen

	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	Oberstufe
3.1 Fertigkeiten	Der Prüfling ist fähig, die entsprechenden Strategien für die Verstehensziele bzw. Aufgaben anzuwenden A2 – das Wesen des Textes zu verstehen – Verstehen der Schlüsselinformationen (z.B. Personen, Zeit, Ort, Richtung, Menge, Grund/Ursache) – Verstehen der zu einem gegebenen Verstehensziel notwendigen datenartigen Informationen B1 – den Gedankengang verstehen und folgen – Gebrauch unterschiedlicher Verstehensstrategien (z.B. Erschließen der Bedeutung unbekannter Wörter aus dem Kontext heraus)	B2 – versteht komplexere, abstraktere themenbezogene Texte, Gespräche, Vorträge, Diskussionen im Ganzen bzw. ihre Teile, d.h. einzelne, wichtige Informationen – Unterscheidung von wesentlichen und nebensächlichen Informationen – versteht Pro- und Kontrapositionen innerhalb einer Argumentation – erkennt des Textstils, schlussfolgert auf die Beziehung unter den Gesprächspartnern – versteht konkrete und abstrakte Themen – Analyse von Vorträgen zu fachorientierten und Themenkreisen aus dem Alltag – versteht das Wesen eines Interviews und von Gesprächen, d.h. gehörter Texte trotz „störender Nebengeräusche“

	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	Oberstufe
3.2 Textarten	Im Prüfungsteil vorkommende Texte: – Authentische oder authentisch klingende (Studioaufnahme) – Zum Verstehen des Textes sind keine Kenntnisse, die ein über das allgemeine Bildungsniveau des Abitur hinausgehen, erforderlich A2 – Gespräche über Alltägliches, Dialoge über persönliche und Alltagsthemen – in der Alltagssprache benutzte, fast ausschließlich oft verwendete Wörter und grammatische Strukturen beinhaltende Texte – langsam, aber noch im normalen Tempo gesprochene Texte, – der Standardsprache entsprechende Texte – klar artikulierte und – inhaltlich ausgesprochen einfache Texte B1 – in der Alltagssprache benutzte, grundsätzlich häufig gebrauchte Wörter und grammatische Strukturen beinhaltende Texte – im normalem Sprechtempo gesprochene Texte – inhaltlich wie auch strukturell leichter zusammengesetzter Texte Textarten: – einfache, gedrängte von allgemeinem Interesse geprägte Ankündigungen und Mitteilungen (z.B. auf Bahnhöfen, Flughäfen, in Kaufhäusern) - aufgezeichnete Textexte (z.B. Anrufbeantworter, Telefonauskünfte: Straßenverkehr, Öffnungszeiten, Fahrplan) – zu Straßenverhältnissen – zu Öffnungszeiten – zu Fahrplaninhalten – Anweisungen (z.B. auf der Straße, im Flugzeug, auf dem Bahnhof) – Informationen aus Medien (z.B. Wetterbericht, Werbung, Programmhinweise, Kurznachrichten) – Gespräche, Telefongespräche – Berichte – populärwissenschaftliche Texte zu Themen von allgemeinem Interesse – Reportagen, TV-Nachrichten, Programme	B2 – variationsreiche sich aus grammatischen Strukturen sowie lexikalischen Einheiten aufbauender, – im natürlichen Sprechtempo gesprochener, d.h. seinem Inhalt nach korrekt akzentuierter und intonierter – inhaltlich und vom Textaufbau her zusammengesetzter Text – Alltagsgespräche über sonstige Themen: das Lernen – fachorientiertes Interesse, Freizeit – populärwissenschaftliche Texte, die Themen von allgemeinem Interesse behandeln – fachgebundene Referate, Diskussionen – von Muttersprachlern geführte Gespräche und Diskussionen – fachbezogene, technische Mitteilungen und Anweisungen – Gebrauchsanweisungen (z.B. während eines Einkaufes) – Dokumentarsendungen – aufgrund von Toneffekten schwerer verständliche Interviews – Verstehen von Fernsehnachrichten, Reportagen, Interviews, Spielfilmen – kürzere Erzählungen

4. Schreibfertigkeit

	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	Oberstufe
4.1 Fertigkeiten	Der Prüfling ist fähig, – sich in vorgegebenen Situationen und Rollen zu äußern bzw. die gegebene Kommunikationsabsicht zu verwirklichen <i>Is. Teil Kommunikationssituationen und -absichten</i> A2 – über seine Person bzw. über Themen seiner unmittelbaren Umgebung zu schreiben – mithilfe einfacher, Ausdrücke über ein gegebenes Thema zu schreiben – grundsätzlich logische Verbindungen zwischen den Sätzen mit einfachen, sprachlichen Mittel, z.B. Konjunktionen herzustellen – einige einfache Strukturen und elementare Orthografieregeln so anzuwenden, dass trotz eventueller Fehler die Aussagen verständlich sind B1 – verschiedene Textarten zu den unter dem Teil Themenkreise angegebenen Themen zu produzieren – kohärente Texte herzustellen (mit kataphorischen und anaphorischen Verweisen, unter Anwendung wichtiger Synonyme und Konjunktionen) – seine Aussagen logisch und den Anforderungen der jeweils vorgegebenen entsprechend anzuordnen sowie sein Textprodukt richtig aufzubauen und zu gliedern – der Textsorte, der Mitteilungsabsicht und dem Verhältnis zum Adressaten entsprechenden Stil und Tonfall zu wählen – seinen Text den formalen Kriterien der angegebenen Textsorte gemäß zu erarbeiten – sich so auszudrücken, dass bei eventuellen grammatischen und lexikalischen Ungenauigkeiten oder im Wortgebrauch das Textverständnis nicht gefährdet ist	Der Prüfling ist fähig, B2 – zur Kreativität – zum Schreiben von Texten verschiedener Gattungen und Stile – Texte produzieren – den komplexeren Gedankengang entsprechend Texte mit anspruchsvoller Satzstruktur zu schaffen – den Text entsprechend seines komplexen Inhaltes anspruchsvoll zu strukturieren – unter vielseitiger Anwendung von sprachlichen Mitteln einen gegliederten, zusammenhängenden, logisch aufgebauten Text zu produzieren – gewisse Aspekte des Textes zu akzentuieren – seinen Standpunkt, seine Argumente prinzipiengetreu, vielgestaltig und nuanciert auszudrücken – unter dem Aspekt der Grammatikalität seine Gedanken korrekt zu formulieren – den Inhalt von Büchern, Filmen und Theaterstücken wiederzugeben – seine eigene Meinung zum Ausdruck zu bringen – einen überzeugenden individuellen Stil zu präsentieren – bei der Erarbeitung von eigenen Texten und Studien selbstständig Nachschlagewerke und Fachliteratur zu benutzen – durch die Herausbildung von Kontrolle und Selbstbewertung kontinuierlich ausdrucksstärkere Texte zu produzieren
4.2 Textarten	– Nachricht, Merkzettel – kurze persönliche Notiz – Tagebucheintrag – Glückwunschkarte – Einladung – privater Brief oder Brief an eine Institution	– Ausfüllen von Formular – Anfertigen von Plakat – Berichte, Meldungen, Mitteilungen – Studien zu schulischen und fachbezogenen Themen – Referate, Vorträge – Notizen – Leserbrief – offizieller Brief – Artikel für Jugendzeitschriften, regionale Presseorgane und für Nationalitätenzeitungen

5. Sprechfertigkeit

	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	Oberstufe
5.1 Fertigkeiten	Der Prüfling ist fähig, – sich spontan mündlich zu äußern – sich in der vorgegebenen Situation und Rolle zu äußern, oder seine vorgegebene Kommunikationsabsicht mündlich zu verwirklichen (s. Teil Kommunikationsabsichten und –ziele) A2 – an Gesprächen zu vorgegebenen Themen teilzunehmen – alltägliche Ereignisse, Angelegenheiten und Gesprächsroutinen mündlich anwenden, Informationen aufzählen <i>Is. Teil Themenkreise</i> – seine Aussagen verständlich und zusammenhängend zu formulieren – sich so ausdrücken, dass seine Aussprache, Intonation und sein Sprechtempo das Verstehen nicht behindern – einfache Kommunikationsmittel anzuwenden (z.B. Gespräche zu initiieren und in Gang zu halten, Informationen einholen und geben, einfache Kompensationsstrategien) – im Gespräch die Grundregeln der sprachlichen Höflichkeit und im entsprechenden Stil (formell, informelle) anzuwenden – sich so auszudrücken, dass eventuelle grammatische und lexikalische Ungenauigkeiten das Verstehen nicht behindern B1 – den Großteil seiner Aussagen mithilfe einfacher sprachlicher Mittel auszudrücken – in seltener geübten Alltagssituationen auftretende Aufgaben zu lösen – einigermaßen fließend eine Geschichte zu erzählen, über Erlebnisse und Gefühle erzählen	Der Prüfling ist fähig, B2 – die Sprache fließend, sprachlich korrekt und wirkungsvoll zu gebrauchen – seine Gedanken nuanciert auszudrücken, seine Stellungnahme und Argumente folgerichtig, fließend und komplex darzulegen – mit solcher einer Aussprache, Betonung und in solch einem Tempo zu sprechen, dass er gut verstanden werden kann – Kommunikationsstrategien (z.B. die Kompetenzstrategien) variationsreich anzuwenden – Geschichten zu erzählen – wahre und fiktive Ereignisse darzustellen – Träume und Wünsche zu beschreiben – über Ereignisse zu berichten, z.B. über einen Unfall – den Inhalt von Filmen und Büchern wiederzugeben und auch seine Meinung dazu zu äußern – über seine Erfahrungen und Gefühle sprechen – seine Interessen entsprechende oder fachorientierte Themen darzulegen – unter grammatikalischem Aspekt seine Gedanken korrekt auszudrücken – komplexerer Gedankenzusammenhänge entsprechend sich in anspruchsvollen Satzkonstruktionen auszudrücken – vor einem Publikum frei zu sprechen und Ankündigungen bekanntzugeben – Vorträge und Referate zu halten – ein Thema anhand von Bildern, Abbildungen und graphischen Darstellungen zu erörtern – eine einstudierte Rolle zu spielen – im Verlauf einer Diskussion zu argumentieren – eine Sachlage wiederzugeben

B) THEMENKREISE

Die unten angeführten Themenkreise bilden den inhaltlichen Teil des Abiturs.

Diese Liste enthält die in den allgemeinen Abituranforderungen zusammen gestellten Themenkreise für die Mittel- und Oberstufe. Sie berücksichtigt die Empfehlungen des „Rahmenlehrplans“ und beruht auf den „Allgemeinen Abituranforderungen Deutsch als Nationalitätensprache und -literatur“

sowie auf den Richtlinien des „Gemeinsamen Europäischen Referenzrahmen. für Sprachen“.

Die für die Mittelstufe aufgelisteten Themenkreise gelten selbstverständlich auch für die der Oberstufe.

I. Themen	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	Oberstufe
1. Persönliches und Familie	– die Personalien des Prüflings, sein Lebenslauf, diesbezüglich wichtige Stationen (Wendepunkte) – Familienleben, familiäre Beziehungen – die Rolle der Familie im Leben eines Individuums und für das Leben in der Gesellschaft – Familienfeste – Nationalitätenbräuche, die im Familienkreis gepflegt werden – das Alltagsleben in der Familie und häusliche Aufgaben – persönliche Pläne	– die Rolle der Familie im Leben eines Individuums und für das Leben in der Gesellschaft – Ereignisse im Familienleben, das familiäre Zusammenleben – Arbeitsteilung in der Familie, Rollenverteilung innerhalb der Familie – Zusammenleben von Generationen – traditionelle und moderne Familienmodelle, Lebensformen – Präsentation ungarndeutscher Traditionen in Dorfgemeinschaften
2. Mensch und Gesellschaft	– Charakterisierung innerer Eigenschaften und äußerer Merkmale von Personen – Freundeskreis – Die Rolle des Mannes und die der Frau – Die Welt der Teenager: Beziehungen zu Altersgenossen und Erwachsenen – Ähnlichkeiten und Unterschiede unter den Menschen – Feste, gesellschaftliche Ereignisse – Kleidung, Modetrends	– Die Qualität und Bedeutung von zwischenmenschlichen Beziehungen (Freundschaft, Liebe, Ehe) – Die traditionelle und moderne Rolle der Frau, Familienmutter oder Karrierefrau? – Veränderte Moralvorstellungen (Ehekrise) – Rebellion oder Anpassung, die Suche von Teenagern nach einem Lebensweg – Lebensweisen, unterschiedliche gesellschaftliche Schichten – Gesellschaftliche Verhaltensnormen – Vorurteile, gesellschaftliche Probleme und deren Handhabung – Toleranz – Intoleranz – Bedeutung von Festen im Leben eines Menschen und in der Gesellschaft, kirchliche und staatliche Feiertage – Die Kleidung als Ausdruck für die Zugehörigkeit zu gesellschaftlichen Schichten – die Verbrauchergesellschaft, Werbung – Das öffentliche Leben, die Rolle der Politik im Leben des Individuums – Manipulationen mithilfe der Medien, der Politiker, des Geldes und der Werbung – Manipulation von Menschen in Diktaturen – Deutschlands Geschichte im 20. Jahrhundert (Nationalsozialismus, Neubeginn, Wirtschaftswunder) – Hinweise auf die Rolle von Vereinen, Traditionspflege und auf traditionsbewahrende deutsche Vereine

I. Themen	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	Oberstufe
3. Unsere Umgebung/ Umwelt	– Das eigene Heim, der Wohnort und seine Umgebung (Beschreibung von Wohnzimmer, Wohnung, Haus) – Die Sehenswürdigkeiten im Wohnort, Dienstleistungen, Unterhaltungsmöglichkeiten – Vergleich von Stadt- mit Landleben – Die ungarndeutschen Wohngebiete, Dörfer und Häuser – Dienstleistungen (Bank, Post, Polizei, Selbstverwaltungen, Einkauf ...) – Pflanzen und Tiere in unserer Umgebung – Umweltschutz in unserer näheren Umgebung: Was können wir für unsere Umwelt oder für den Naturschutz tun? – Wetter, Jahreszeiten	– Entwicklungsprobleme im Wohnort und der Umgebung, Infrastruktur – Die Situation der deutschen Nationalität in unseren Städten und Dörfern, Charakterzüge ihrer Siedlungen und Häuserheben von von Kenntnissen in Landeskunde der deutschen Sprachgebiete – Dienstleistungen, Verwaltung und Selbstverwaltungen – Verweise auf die Rolle Minderheitenselbstverwaltungen – Einkaufsgewohnheiten im In- und Ausland – Die Harmonie von Mensch und Natur – Gefährdete Tiere und Pflanzen in unserer Umgebung – Umweltprobleme und Möglichkeiten sie zu lösen – Umweltkatastrophen – Hinweise auf die mit den Jahreszeiten in Verbindung stehenden Bräuche
4. Die Schule	– Vorstellung der eigenen Schule (ihr Profil hinsichtlich Fachausbildung, Nationalitätenklassenzüge) – Fächer, Stundenplan schulische Interessenkreise, Schulleistungen – Spracherwerb, Rolle und Wichtigkeit von Sprachwissen und –können – Außerschulische Ereignisse, Schultraditionen	– Schultypen und Schulsystem in Ungarn und in den deutschsprachigen Länder – Nationalitätenschulen in Ungarn – Die Bedeutung der deutschen Sprachkenntnisse und der Fremdsprachenkenntnisse im Allgemeinen – Ähnliche Ereignisse und Traditionen in Schulen im Ausland
5. Die Arbeitswelt	– Schülerarbeit, Schülerjobs im Sommer – Berufswahl, Studium oder Einstieg ins Berufsleben	– Umstände und Möglichkeiten für Arbeitnehmer in Ungarn und im Ausland – Modeberufe – Traditionelle Handwerkerberufe in ungarndeutschen Dörfern
6. Lebensweise	– Tagesablauf, Zeiteinteilung – Die gesunde Lebensweise – (gesunde und ungesunde Ernährung, die Rolle des Sports für die Erhaltung der Gesundheit, Körperpflege) – Essgewohnheiten in der Familie – Speisen, Lieblingsspeisen – Essen in der Schulmensa, im Restaurant und Schnellimbissgaststätten – Häufige Krankheiten, Verletzungen und Unfälle – Heiltherapien (Hausarzt, Fachärzte, Krankenhäuser)	– Essgewohnheiten und Spezialitäten in Ungarn und im deutschsprachigem Raum – Hinweise auf Spezialitäten der ungarndeutschen Nationalität – Voraussetzungen für eine gute Esskultur und deren Bedeutung – Einzelne Therapiemethoden – Suchterkrankungen
7. Freizeit, Bildung, Unterhaltung	– Freizeitbeschäftigungen, Hobbys – Theater, Kino, Konzert, Ausstellung usw. – Lesen, Radio, Fernsehen, Video, Computer, Internet – Kulturereignisse	– Bedeutung der Freizeit im Leben der Menschen – Bedeutung des Lesens – Vorstellen deutschsprachiger Zeitungen und Medien

I. Themen	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	Oberstufe
	– Sporttreiben, Lieblingssport, Schulsport	– Hinweis auf die Rolle der ungarndeutschen Presse und Medien – Rolle der Kultur im Alltag – Hinweise auf das Schaffen und die Werke bekannter ungarndeutscher Künstler – Rolle der Bücher, Medien und des Internets, deren Auswirkungen – Freizeitsport, Leistungssport und gefährliche Sportarten (Extremsport)
8. Reisen, Tourismus	– Verkehrsmittel, -möglichkeiten, Massenverkehrsmittel – Urlaub im In- und Ausland – Reisevorbereitungen, Reiseplanung und –organisation – Vorteile und Nachteile von Privat- und Gesellschaftsreisen	– Die Auswirkungen der Motorisierung auf Umwelt und Gesellschaft – Die Bedeutung des Fremdenverkehrs – Die deutschsprachigen Länder, ihre Wahrzeichen – Das geteilte Deutschland (BRD-DDR) – die Mauer, Stasi – Menschenschicksale – Folgen der Wiedervereinigung, Ossis, Wessis – die Mauer in den Köpfen – – Die Rolle der EU, ihre Bedeutung
9. Wissenschaft und Technik	– beliebte Wissenschaften – Rolle der technischen Geräte im Alltagsleben	– Bedeutung von Geräten der Nachrichtentechnik und der Telekommunikation – Bedeutung von Computer- und Internetinsatz – Positive und negative Auswirkungen des wissenschaftlich-technischen Fortschritts auf die Gesellschaft und Menschheit sowie Globalisation

II. Themen	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	Oberstufe
Literatur und Lektürekanon		
1. Autoren und Werke, chronologische Betrachtungsweise	– Kenntnis von Lessings Fabeln	– Vergleich von Lessings Fabeln mit denen anderer Autoren
	– Goethe, Schiller: Lebenswege, Schaffensprozess beider Dichter – Goethe:..., Jugendwerke – Mailed, Willkommen und Abschied	– Analyse einiger früher und klassizistischer Gedichten – Goethe: z.B. Seefahrt, Wanderers Nachtlied, Grenzen der Menschheit – Schiller: An die Freude – Balladen: je eine von Goethe und von Schiller – Dramen: Faust Teil I – Kenntnis des Inhalts; Lesen von Auszügen – E.T.A. Hoffmann: eine Erzählung Der goldene Topf oder das Fräulein von Scuderi – Kennen des Inhalts, Auszüge

II. Themen	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	Oberstufe
	– Lenau: einige Gedichte – Schilflieder, <i>Meeresstille</i> – Heine: <i>Lorelei</i> – Th. Mann: Kenntnis einer Novelle – Dürrenmatt: Die Physiker (Inhalt)	– Lenau: Lebenslauf, ungarische Bezüge; Analyse von ein o. zwei Gedichten – Heine: ein, zwei Ausschnitte aus dem Buch der Lieder – Fontane: Effi Briest (Romanhandlung, Lesen von Auszügen) – Th. Mann: Analyse einer Novelle: Tonio Kröger o. Mario, der Zauberer – Rilke: Gedichtanalyse: Herbsttag o. Der Panther – Brecht: Kenntnis eines Dramas, Lesen von Auszügen Ausschnitten – Dürrenmatt: Die Physiker o. – M. Frisch: Andorra, Der Biedermann und die Brandstifter
	– Böll: Kenntnis einer Novelle	– W. Borchert: Draußen vor der Tür, Auszüge – Böll: Analyse einer Novelle – Ungarndeutsche Schriftsteller und Dichter – W. Borchert: Draußen vor der Tür (Ausschnitte)
	– Kenntnis je eines Werkes eines ungarndeutschen Schriftstellers und Dichters	– je ein Werk eines ungarndeutschen Schriftstellers und Dichters (G. Fath, J. Mikonya, E. Rittinger, E. Ats, V. Koch, J. Michaelis ...) – Herausarbeiten von Zusammenhängen zwischen Vergangenheit und Gegenwart der Ungarndeutschen auf der Basis von Werken
	– aufmerksames Verfolgen der heutigen deutschen Presse und Medien (Zeitungen, Fernsehsender)	– Zeitungsartikel, Dokumentarsendungen – Internet – Verarbeitung von Informationen
2. Interpretationsebenen und Betrachtungsweisen	Interpretation literarischer Werke	– Hervorheben und Vergleichen je eines Epochenmerkmals: – Klassizismus – Romantik – Realismus – 20. Jahrhundert – Vergleich von Dramen und Bühnenaufführungen (anhand von Videoaufnahmen und Aufführungen deutscher Bühnen)
a) Themen, Motive		– In den klassischen deutschsprachigen Werken: – die Rolle der Natur in der Dichtung – die Liebe als Motiv – Platz der Kunst und der Künstler in den bürgerlichen Gesellschaften – moralisierende Parabelstücke (Lessing, Brecht) – Ereignisse aus der aktuellen Politik in der deutschen Presse

II. Themen	PRÜFUNGSSTUFEN	
	Mittelstufe	Oberstufe
		– Traditionen der deutschen Minderheit in den Medien – Aktuelle Themen im öffentlichen Leben in Deutschland, Österreich und der Schweiz,) (z. B.: die Wende, Migration, Globalisation, Wahlen, Umweltproblematik) = in der deutschen Presse = im deutschen Kulturleben = in Filmen u. anderen visualisierten Kunstwerken
	Kennen der typischen ungarndeutschen Kultur- und Literaturtraditionen in der Region und deren Darstellung in Werken	Erforschung literaturgeschichtlicher Bezüge zur Folklore, traditionsbewahrenden Vereinen, Museen, Theater mithilfe von Autoren ungarndeutscher Werke
b) Kompetenzen	Der Prüfling ist fähig, – sich in den Gattungen der Massenkommunikationsmittel sicher zu informieren (Reportagen, Berichte, Interviews)	Der Prüfling ist fähig, – die Werke solcher Gattungen zu erarbeiten
	– Erarbeitung von Stellungnahmen und Meinungsäußerungen	– mündlich und schriftlich
	– Interpretation und Analyse kurzer epischer Werke – Werk, die zur Gattung der konkreten Dichtung zu interpretieren	– Die inhaltlichen Kriterien für epische, lyrische und dramatische Literaturwerke zu erkennen – Werke zu analysieren – Werke miteinander zu vergleichen – Aufgrund visueller und akustischer Merkmale die aus sprachlichen Einheiten aufgebauten Gedichte zu analysieren – ihren Aussagegehalt zu diskutieren – eigenständig Werke zu schaffen
	– den Aussagegehalt kürzerer epischer Werke zu interpretieren	– selbstständig längere epische und dramatische Werke zu bearbeiten – Gedichte unter dem Aspekt der Einheit von Inhalt und Form zu analysieren – thematisch ähnliche Gedichte aus verschiedenen Epochen zu vergleichen – Stilmerkmale lyrischer und Prosawerke verschiedener Epochen zu analysieren – das Wesen von belletristischen und populärwissenschaftlichen Texten zu erfassen und schriftlich in korrekter Form niederzuschreiben – Inhalt und Form in Erzähltexten zu analysieren – Texte kreativ zu gestalten, sie fortzusetzen und einen neuen Schlussteil zu formulieren – Der Prüfling kennt ungarndeutsche Literatur unter den Gesichtspunkten: Epoche, Vertreter, typische Themen und deren Unterscheidungsmerkmale.

C) KOMMUNIKATIONSSITUATIONEN UND ABSICHTEN

1. Kommunikationssituationen

Der Prüfling kann sich auf beiden Stufen sowohl mündlich als auch schriftlich in den unten angeführten Situationen bzw. Rollen äußern.

Situation	Rolle
Warenhaus, Geschäft, Markt	Käufer
in der Familie, bei der Familie, im Freundeskreis	Gastgeber, Gast
Restaurant, Kaffeehaus, Gasthof	Gast, Mitglied einer Gesellschaft
auf Ämtern, bei der Polizei, im Rathaus	Klient, Staatsbürger
in der Jugendherberge, auf dem Campingplatz, in der Pension, im Hotel	Gast
in der Schule	Schüler, Mitschüler
in einer Kulturinstitution (Theater, Kino, Konzertsaal, Museum, Ausstellung usw.)	Gast, Gastgeber, Mitglied einer Gesellschaft
in einer Sportanlage, im Klub	Teilnehmer
beim Arzt, im Krankenhaus	Patient, Begleiter
im Dienstleistungseinheiten (Frisör, Reisebüro, Kartenvorverkaufskasse, Tankstelle, Bank, Post, Schuster, Apotheke usw.)	Kunde
Saisonarbeitsplatz	Arbeitnehmer
Orientierung auf der Straße, unterwegs	Einheimischer, Tourist
Bei einem Telefongespräch	Anrufer, Angerufener
In Massenverkehrsmitteln: (Zug, Bus, Straßenbahn, Taxi, Flugzeug, auf dem Schiff) Am Bahnhof, im Flughafen	Fahrgast, Mitreisender

2. Liste für die Kommunikationsabsichten

Die ergänzte Variante der Liste ist der die Kommunikationsabsichten des Fremdsprachenabiturs beinhaltende Abschnitt und baut auf die im Rahmenlehrplan aufgelisteten Kommunikationsabsichten auf. Ohne Anspruch auf Vollständigkeit wurden diese Beispiele für die jeweiligen Kommunikationsabsichten zusammengetragen.

Die zwei Stufen unterscheiden sich quantitativ wie auch qualitativ.

Im Vergleich zur Mittelstufe muss der Prüfling auf der Oberstufe mehr Kommunikationsabsichten verwirklichen und sich nuancierter und anspruchsvoller ausdrücken: z. B. kann Dank auf der Mittelstufe wie folgt formuliert werden:

Mittelstufe: Vielen Dank/Danke schön; Oberstufe: Ich bin Ihnen sehr dankbar./Ich bedanke mich bei Ihnen dafür.

Die in der letzten Gruppe aufgelisteten Kommunikationsstrategien sind nicht vollständig und lediglich als Empfehlung gedacht.

1. Kommunikationsabsichten, die im gesellschaftlichen Leben gebräuchlich sind

Kommunikationsabsichten	Beispiel
Ansprechen und Reaktion darauf	Hallo!/ Entschuldigung!/Herr Krause! – Ja, bitte!
Sich vorstellen, jemanden vorstellen und Reaktion darauf	Mein Name ist Peter Klein./Das ist Karl Sommer. – (Es) freut mich. Darf ich Ihnen x vorstellen...

Kommunikationsabsichten	Beispiel
	Darf ich ... vorstellen? Darf ich Sie bekannt machen? - angenehm freut mich ... Es freut mich, Sie kennen zu lernen.
Anredeformen bei Telefongesprächen sich vorstellen, nach einer Person erkundigen Verabschiedung und Reaktion darauf	Hallo!/Ja, wie bitte?/(Hier) Kaufmann. – Ich möchte Herrn Müller sprechen. – Auf Wiederhören!
Anredeformen und Verabschiedung in Briefen	Lieber Manfred, .../ Sehr geehrte Damen und Herren, ... – Herzliche Grüße/ Mit freundlichen Grüßen, Viele Grüße!
Mündlich Gruß übermitteln	Viele Grüße an Petra! Liebe Grüße an Ihre Familie! – Ja, das mach ich gern.
Sich nach dem Befinden erkundigen und Reaktion darauf	Wie geht es Ihnen? – Danke, gut. Was fehlt Ihnen? – Ich bin erkältet. Wie geht's? Wie geht's Ihrer Frau zu Hause? Was macht ihre Frau?
Dank und passende Erwiderung	Danke. – Bitte.
Begrüßung und Verabschiedung und Reaktion darauf	Guten Morgen/Guten Tag/Guten Abend!/Hallo Markus! – Auf Wiedersehen! Tschüs! Alles Gute! Machs gut! Ich wünsche Ihnen alles Gute! Viel Glück! Viel Vergnügen! Viel Spaß! Schöne Ferien! Bis bald! Bis dann! Bis morgen!
Sich entschuldigen und Reaktion darauf	Entschuldigung! – (Das) macht nichts.
Gratulieren, Glückwünsche und Reaktion darauf	Herzlichen Glückwunsch (zum Geburtstag)! – Frohe Weihnachten! Gute Besserung! Guten Appetit! Mahlzeit! Gute Reise! Gute Fahrt! – Danke.

2. Kommunikationsabsichten zum Ausdruck von Gefühlen

Kommunikationsabsichten	Beispiel
Danke	Vielen Dank
Freude	Ich freue mich über.../ Toll! Das macht Spaß! Ich bin froh, dass..., Ich freue mich, dass..., Ich freue mich darauf/darüber..., das ist aber schön, nett, prima, gut, Schön, dass ihr gekommen seid!
Zufriedenheit, Unzufriedenheit	Das finde ich (nicht) gut. /Ich bin damit (nicht) zufrieden. Es gefällt mir da nicht! Ich habe mir das ganz anders vorgestellt! Das Hotel ist zu teuer! Das ärgert mich!
Verwundern	Komisch! Komisch, dass er noch nicht da ist! Es ist doch nicht möglich! Es kann nicht wahr sein! Ich hätte nicht gedacht! Das ist mir völlig neu! Was ist das denn? Hat er dir nichts gesagt?
Hoffnung	Ich hoffe, ... hoffentlich..., Doch – Inge kommt doch auch?
Angst, Sorge	Ich habe Angst, dass... Ich mache mir Sorgen...

Kommunikationsabsichten	Beispiel
	Ich habe Sorgen. Das macht mir Sorgen. Ich hab Probleme.
Reue, Verbitterung	Ich bin traurig, weil...
Ärger	Das ärgert mich sehr.
Mitleid	Es tut mir Leid, dass...
Leid, Enttäuschung	Schade

3. Kommunikationsabsichten zur persönlichen Einstellung und Meinung

Kommunikationsabsichten	Beispiel
Frage nach der Meinung, Reaktion darauf, Meinungsäußerung	Was meinst du dazu? – Ich glaube.../ Meiner Meinung nach... ich finde es..., ich halte es für...ich bin der Meinung..., ich bin der Ansicht
Interesse, Desinteresse	Ich interessiere mich für Sport. – Das finde ich langweilig. Ich interessiere mich nicht dafür. Erzählen Sie, das ist sehr interessant!
Gefallen, Nichtgefallen	Das gefällt mir (nicht). / Das mag ich (nicht). Die Bilder finde ich toll! Ich tue etwas gern.
jemandem Recht geben, nicht Recht geben	Du hast (nicht) Recht.
Einverständnis, Nichteinverständnis	Einverstanden. / Ich bin dafür/dagegen.
Billigung, Missbilligung	Ich finde das (nicht) gut. Das ist einfach schlecht. Das könnte besser sein. Wie das aussieht! Wie lange das geht! So ein Unsinn! Das ist nicht in Ordnung.
Widersprechen, Ablehnen des Widersprechens	Das stimmt nicht. / Doch! / Sie haben nicht Recht. Sie sind schuld! Sie hätten das tun sollen! Du warst das doch..., Sie haben doch gesagt... Hast du es ihm denn nicht gesagt?
Ausdruck der Erkenntnis, Lob, Reaktion darauf	Das ist toll. / Das hast du wirklich gut gemacht. / Der Fisch schmeckt phantastisch. – Danke.
Gleichgültigkeit	Das ist mir egal.
Versprechen	Ich mache das schon!
Wille, Absicht, Vorhaben	Ich will... / Ich möchte... / Ich habe vor,...
Wunsch	Ich möchte... / Ich hätte gern ... Ich würde gern etwas tun! Ich täte etw. gern! Ich käme gern mit. Ich hätte gern mit dir gesprochen. Könnten Sie etwas...tun? Kann ich was zu essen haben? Kann ich da rein. Die Tür ist zu. Wenn..Ich möchte was essen. Wenn noch was da ist. Wenn möglich... Ich möchte gern früh aufstehen. Wenn möglich vor fünf. So...wie möglich Wenn es geht... Geht das? ...würde das gehen? Ginge das?

Kommunikationsabsichten	Beispiel
	Ich habe einen Wunsch. Ich habe eine Frage: Könntest du mich abholen?
Fähigkeit, Möglichkeit, Bedürfnis, Verpflichtung	Ich kann... / Ich muss... / Ich darf... / Ich soll...
Gewissheit, Unsicherheit	Ich weiß (nicht) genau, ...
Präferenz, Ausdruck des Interessenkreises bzw. Interesses daran	Ich mag (keinen) Salat. /Ich lese gern. – Was machst du am liebsten? Wofür/für was interessieren Sie sich?
Kritik, Vorwurf	Das war nicht nett von dir. / Warum hast du nicht angerufen?

4. Kommunikationsabsichten zum Informationsaustausch

Kommunikationsabsichten	Beispiel
Benennung von Dingen, Personen	Das ist ein neuer Tisch. /Das ist mein Freund.
Beschreibung von Dingen, Geschehnissen Informationsbitte	Meine Wohnung liegt im Zentrum. Am Wochenende habe ich...gemacht. Wer ist das? / Was weißt du über ihn?
Bejahende, verneinende Antwort	Ja. / Nein.
Wissen, Nichtwissen	Ich weiß (nicht), dass (ob)... Ohne dass/zu Weder...noch Nicht /kein /nichts /nie /niemand /nirgends /nirgendwo /nirgendwohin Ich bin nicht müde. Hier gibt's kein Schwimmbad. Er ist nirgendwo.
auf etwa nicht antworten können	Ich kann Ihre Frage nicht beantworten.
Gewissheit, Unsicherheit	Es ist (nicht) sicher, dass/ob... Es ist ganz sicher... Es ist (ganz) bestimmt... auf jeden Fall/auf keinen Fall natürlich – Natürlich kommt er dann nicht. Doch/ja – Die Geschäfte sind doch/ja nicht zu. Es ist klar, dass... Es steht fest, dass...
Kennen, Nichtkennen	Ich kenne...gut/nicht.
Zumutung	vielleicht... Es scheint so../zu sein... scheinbar, anscheinend offenbar, wahrscheinlich es ist wahrscheinlich, dass... höchstwahrscheinlich... es ist ziemlich sicher... voraussichtlich... es ist möglich, dass... Möglich, dass er es vergessen hat. Es ist unklar.. Man weiß nicht.. Es steht nicht fest..., es ist ungewiss... irgendwann – Er kommt irgendwann nächste Woche. Es ist ungewiss, wann er kommt.

Kommunikationsabsichten	Beispiel
Erinnerung, sich nicht erinnern können	Ich erinnere mich (nicht) an... Ich erinnere mich daran... Ich erinnere mich, dass... Jetzt weiß ich wieder, wie er heißt... Vergessen Sie nicht...? Denken Sie daran, dass... Sie wissen, dass...? Haben Sie die Karten?
Begründung (Grund/Ursache, Ziel)	Ich kann nicht kommen, weil... /Ich helfe dir, damit....

5. Kommunikationsabsichten, die die Handlung des Partners beeinflussen

Kommunikationsabsichten	Beispiel
Bitte, Wunsch	Gib mir bitte.../ Kannst du bitte.../Könntest du bitte...
Aufforderung, Verbot, Befehl	Öffne (doch) bitte die Tür! /Schreib noch nicht! Sehen Sie mal! Schauen Sie mal! Gucken Sie mal!
Vorschlag, Reaktion darauf	Gehen wir morgen tanzen? – Einverstanden. Haben Sie Lust schwimmen zu gehen? Hätten Sie Lust dazu? Möchten Sie ins Theater? Wollen wir nicht ins Kino gehen? Könnten wir..? Wie wäre es...? Warum gehen wir nicht mal ins Kino? Wir können/könnten doch /mal/zum Beispiel/vielleicht...tun. Ich schlage vor... Ich möchte /ich würde vorschlagen
Bestellen	Wir möchten bestellen./ Bringen Sie mir bitte einen Kaffee!
Einladung und Reaktion darauf	Wollen wir ein Eis essen? /Darf ich Sie zum Essen einladen? –Danke gern.
Anbieten und Reaktion darauf	Nimm noch ein Stück Kuchen! – Nein danke.
Reklamieren	Guten Tag! Ich habe ein Problem... /Die Suppe ist zu salzig.
um Rat bitten, Ratgeben	Was sagst du dazu? – Ich rate dir, ... Empfehlen – Sie tun am besten.... Können/könnten Sie mir helfen? Helfen Sie mir bitte mal! Komm hilf mal! Würden Sie mir helfen den Koffer zu tragen? Wissen Sie, wie man das macht? Es ist besser... Sie tun besser /Sie täten am besten, Sie fahren, Sie führen über Frankfurt. Es wäre besser, wenn Sie hier blieben. Das sollten Sie unbedingt sehen. Ich würde an Ihrer Stelle zum Arzt gehen! Ich würde raten...zu tun. Es empfiehlt sich...es ist zu empfehlen...es wird empfohlen zu tun empfehlenswert.../ es lohnt sich...zu...tun

Kommunikationsabsichten	Beispiel
Warnung	Vorsicht! /Pass auf! Achtung! Sei vorsichtig! Das ist gefährlich! Da kommt jemand!
Bitte um Erlaubnis, deren Erfüllung und Verweigerung	Darf ich...? – Bitte sehr! Nein, das ist hier verboten.
Um Hilfe bitten, Reaktion darauf	Kannst du mir helfen? – Natürlich. Helfen Sie mir bitte mal! Ich brauche Ihre Hilfe. Ich weiß, wie man das macht.
Hilfe anbieten, Reaktion darauf	Was kann ich für dich tun? – Danke, es geht schon.

6. Kommunikationsabsichten in Interaktion (kommunikative Strategien)

Kommunikationsabsichten	Beispiele
Rückfrage, Wiederholungsbitte	Wie bitte? /Wie meinst du das? / Wiederholen Sie bitte!
Nichtverstehen	Entschuldigung, ich habe das nicht verstanden.
um buchstabieren bitten, buchstabieren	Buchstabieren Sie bitte!
Aufforderung um langsames, lautes Sprechen	Können /könnten Sie bitte langsamer/lauter sprechen?
Redeabsicht signalisieren	Ich möchte noch sagen, ...
Einleitung des Themas	Ich wollte noch erzählen, ... Übrigens, ich habe gehört, dass...
Themenwechsel	Könnten wir jetzt noch darüber reden, ... /Ich möchte noch etwas sagen.
Unterbrechen	Darf ich Sie kurz unterbrechen?
Bestätigung, Beweis	Das ist wahr. /Das stimmt.
Umschreibung	Das ist ein Gerät, mit dem man...
Angabe von Beispielen	Ein Beispiel dafür ist...
Beenden eines Gesprächs	Wir können darüber ein anderes mal sprechen.

D) GRAMMATISCHE STRUKTUREN UND WORTSCHATZ

1. Grammatische Strukturen

Die folgende Tabelle – abgesehen von einigen Ergänzungen – ist mit dem grammatischen „Detaillierten Abituranforderungen für Fremdsprachen“ identisch, die auf der deutschsprachigen Beilage des Rahmenlehrplans basiert. Der Rahmenlehrplan gruppiert die Sprachstrukturen auf Grund der Funktionalität, dem gegenüber erfolgt die Beschreibung der sprachlichen Anforderungen im Dokument, um sie einfacher handhaben zu können, auf Grund Kategorie der beschreibenden Grammatik. Einer gegebenen sprachlichen Form wurde deren sprachliche Funktion hinzugefügt, bzw. wo es nicht zu lösen war, wurde ein Beispiel angegeben.

Die grammatischen Kenntnisse spielen sowohl in den rezeptiven, als auch in den produktiven Fähigkeiten eine grundlegende Rolle. Die unter den rezeptiven Fähigkeiten aufgezählten Strukturen können in den Verstehensaufgaben für Lesen oder Hören vorkommen, diese Aufgaben müssen aber im Prüfungsteil für Sprachrichtigkeit nicht beantwortet werden. Für die zu den produktiven Kenntnissen gehörenden grammatischen Strukturen können im Prüfungsteil Sprachrichtigkeit Aufgaben angefertigt werden.

Des Umfanges wegen erhebt die Tabelle keinen Anspruch auf Vollständigkeit.

FORM	Mittelstufe A2–B1		Oberstufe B2–C1		INHALT, FUNKTION, BEISPIEL
	rez.	prod.	rez.	prod.	
I. MORPHOLOGIE					
1. DAS VERB					Existenz, Besitz, Geschehen, Handlung
1.1. Das finite und infinite Verb; Konjugation (Person, Numerus)	+	+	+	+	
1.1.1. Tempusformen					Zeitverhältnisse:
Präsens					Gegenwart
Präteritum	+	+	+	+	Vergangenheit
Perfekt	+	+	+	+	Gleichzeitigkeit
Plusquamperfekt	+	+	+	+	Vorzeitigkeit
Futur I.	+	–	+	+	Zukunft
Futur II.	+	+	+	+	
Hilfsverben der Zeitformen	–	–	+	–	
	+	+	+	+	(sein, haben, werden)
1.1.2. Modus					Modalität:
Indikativ	+	+	+	+	Behauptung, Wunsch, Wille,
Imperativ	+	+	+	+	Aufforderung, Befehl, Absicht
Konjunktiv I.	+	–	+	–	usw.
Präsens	+	–	+	–	
Perfekt	+	–	+	–	
Konjunktiv II.	+	+	+	+	
Präteritum					
würde- Form, hätte, wäre	+	+	+	+	
alle Formen	–	–	+	–	
Plusquamperfekt	+	+	+	+	
Hilfsverben der Modalität					(können, dürfen, müssen, wollen, sollen, mögen)
Präsens	+	+	+	+	
Präteritum	+	+	+	+	
Perfekt	+	–	+	+	
Plusquamperfekt	+	–	+	+	
Futur I.	–	–	+	–	
Weitere Ausdrücke der Modalität (Futur II.)	–	–	+	–	
Futur I. und II. zum Ausdruck der Vermutung	–	–	+	+	(an/kommen, bekommen)
1.2. Trennbare und untrennbare Verben	+	+	+	+	Reziproke Handlungen, Ausdruck der Freude, Sorge, Angst usw.
1.3. Reflexive Verben	+	+	+	+	
1.4. Aktiv und Passiv					Beschreibung von Handlungsreihen bzw. Zuständen
Vorgangs- (Handlungs-) bzw. Zustandspassiv	+	+	+	+	
Passiv mit Modalverben,	+	–	+	+	
Modalverben zur subjektiven Aussage,	–	–	+	+	
Passiv in der Infinitivkonstruktion	–	–	+	+	
Zeitformen des Vorgangspassivs und des Zustandspassivs:	+	+	+	+	
Präsens	+	+	+	+	
Präteritum	–	–	+	+	
Perfekt	–	–	+	+	
Plusquamperfekt	–	–	+	–	
Futur I.					
Futur II.					
1.5. Valenz der Verben* ¹	+	+	+	+	
2. PARTIZIPIEN					
Partizip Präsens	+	–	+	+	
Partizip Präsens als Nomen	+	+	+	+	(r Reisende)
Partizip Perfekt	+	+	+	+	
Partizip Perfekt als Nomen	+	+	+	+	(r Angestellte)
Partizip Futur	–	–	+	–	

¹ Bei den mit * angegebenen Kategorien braucht man in der Mittelstufe nur einige Grundkenntnisse

FORM	Mittelstufe A2–B1		Oberstufe B2–C1		INHALT, FUNKTION, BEISPIEL
	rez.	prod.	rez.	prod.	
3. SUBSTANTIV	+	+	+	+	Benennung von Lebewesen, Gegenständen, Abstrakta
3.1. Genus, Numerus, bestimmter, unbestimmter, negierender Artikel (der, die, das, ein/e, kein/e)	+	+	+	+	Benennung u. Unterscheidung von konkreten und nicht konkreten Sachverhalten
3.2. Kasus, Deklination					
Nominativ	+	+	+	+	
Akkusativ	+	+	+	+	
Dativ	+	+	+	+	
Genitiv	+	+	+	+	
3.3. Numerus, Pluralbildung	+	+	+	+	
3.4. Valenz der Substantive*	+	+	+	+	Abhängigkeiten
4. ADJEKTIV					
Gebrauch des Adjektivs					Qualitätsverhältnisse, Meinung, Gefallen, Mißfallen, Charakterisierung (starker Kaffee, der starke Motor, ein starker Mensch)
als Prädikat	+	+	+	+	
als Adverb und	+	+	+	+	
als Attribut	+	+	+	+	
4.1. Adjektivdeklination	+	+	+	+	
4.2. Komparation	+	+	+	+	Vergleich
4.3. Valenz der Adjektive*	+	–	+	+	Abhängigkeiten
5. NUMERALIEN	+	+	+	+	Quantitätsverhältnisse Rangverhältnisse, Reihenfolge
5.1. Kardinalzahlen	+	+	+	+	Quantitätsangaben (Datum, Reihenfolge) Mengenangaben
5.2. Ordinalzahlen	+	+	+	+	
5.3. Bruchzahlen	+	–	+	+	
6. ADVERBIEN					
6.1. Lokalangaben*	+	+	+	+	Raumverhältnisse Zeitverhältnisse kausale Verhältnisse (damit, dadurch...) (dafür, dazu...) (anders, ebenso, gern...) (sehr) (daher, daran...) (woher, woran...)
6.2. Temporalangaben*	+	+	+	+	
6.3. Kausale Adverbien*	+	+	+	+	
6.4. Instrumentale Adverbien*	+	+	+	+	
6.5. Finale Adverbien*	+	+	+	+	
6.6. Modifikative Adverbien*	+	+	+	+	
6.7. Graduative Adverbien*	+	+	+	+	
6.8. Direktive Adverbien*	+	+	+	+	
6.9. Frageadverbien	+	+	+	+	
7. PRONOMINA					
7.1. Personalpronomen	+	+	+	+	(ich, ...) (mein,...) (der, dieser, derselbe,...) (wer, was, wie, ...) (einer, keiner,...)
7.2. Possesivpronomen	+	+	+	+	
7.3. Demonstrativpronomen	+	+	+	+	
7.4. Interrogativpronomen	+	+	+	+	
7.5. Indefinitpronomen*	+	–	+	+	
7.6. Relativpronomen					(der, welche, wo,...) (sich, ...) (sich, einander,...)
Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv	+	+	+	+	
	+	–	+	+	
7.7. Reflexivpronomen	+	+	+	+	
7.8. Reziprokpronomen	+	+	+	+	
8. PRÄPOSITIONEN*					
Gebrauch der Präpositionen in Nominalphrasen					Raum- und Zeitverhältnisse, Ab- hängigkeiten
Präpositionen mit Akkusativ	+	+	+	+	
Präpositionen mit Dativ	+	+	+	+	
Präpositionen mit Akk. u. D.	+	+	+	+	
Präpositionen mit Genitiv	+	–	+	+	
9. KONJUNKTIONEN*					
Konjunktoren	+	+	+	+	(und, oder, ..)
Subjunktoren	+	+	+	+	(dass, wenn, weil,...)
Doppelte Konjunktoren	+	–	+	+	(weder...noch, je... desto)

FORM	Mittelstufe A2–B1		Oberstufe B2–C1		INHALT, FUNKTION, BEISPIEL
	rez.	prod.	rez.	prod.	
10. PARTIKELN					
10.1. Modalpartikeln ²	+	–	+	+	
11. WORTBILDUNG	+	+	+	+	
Grundlegende Wortbildungsregeln*					
II. SYNTAX					
1. SATZBAU, SATZRAHMEN	+	+	+	+	
2. SATZGLIEDER	+	+	+	+	
3. DER ZUSAMMENGESETZTE SATZ					
Nebenordnung	+	+	+	+	(hören, sehe, lernen + Inf., zu+Inf)
Unterordnung	+	+	+	+	
satzwertiger Infinitiv	+	+	+	+	
“haben” und “sein” mit “zu”	–	+	+	+	
4. ANGABEN (Nominalphrasen usw.) und ihre Stellung im Satz	+	+	+	+	
5. SATZTYPEN					
Aussagesatz :					Behauptung, Meinung, Bericht Informationen erfragen,
Subjektsatz	+	+	+	+	
Objektsatz	+	+	+	+	Entscheidungsfragen, Neugier, höfliche Aufforderung
Fragesatz:					
direkt	+	+	+	+	Aufforderung, Befehl
indirekt	+	+	+	+	
Fragesätze als Nebensätze	+	+	+	+	Mahnung Wunsch
Aufrufesatz	+	+	+	+	
Wunschsatz	+	+	+	+	Irrealer Wunsch Bedingungen
Irrealer Wunschsatz	+	+	+	+	
Attributsatz (relativsatz)	+	+	+	+	Nebensätze der Folge(so dass) Erlaubnis (obwohl)
Konditionalsatz	+	+	+	+	
Konsekutive Nebensätze	–	+	+	+	Zeitverhältnisse: Vorzeitigkeit, Gleichzeitigkeit
Konzessivsatz	+	–	+	+	
Temporalsatz	+	+	+	+	Ziele Gründe benennen
Finalsatz	+	+	+	+	
Sinngerichtete Infinitivkonstruktionen mit “um...zu”, “ohne...zu”, “anstatt...zu”	+	+	+	+	Modalität (wie,als) z.B.: ein nicht zu erledigende Angelegenheit
Kausalsatz	+	+	+	+	
Modalsatz	+	+	+	+	indirekte Rede
Partizipialsätze	+	+	+	+	
Das Gerundivum					
Der indirekte Satz:	+	+	+	+	
Prädikat im Indikativ	+	+	+	+	
Prädikat im njunktiv	+	–	+	–	
III. ÜBERGREIFENDE (MORPHO-SYNTAKTISCHE) PHÄNOMENE					
1. VERNEINUNG	+	+	+	+	
2. KONGRUENZ	+	+	+	+	
3. APPPOSITION	+	–	+	+	

² Bei dieser Kategorie braucht man auch in der Oberstufe Kenntnis einiger grundlegender Ausdrücke

2. Wortschatz

Der Schüler soll im Fach Deutsch als Minderheitensprache fähig sein, sich in Alltags- und Literaturthemen, der Prüfungsstufe entsprechend, sowohl mündlich als auch schriftlich mit einem abwechslungsreichen Wortschatz auszudrücken.

Der Wortschatz des Prüflings soll in Qualität und Quantität ausreichen, in der für die gegebene Stufe erwartenden Weise und Qualität

- seine Kommunikationsabsichten über alltägliche und abstrakte Themen in mündlichen und schriftlichen Mitteilungen zu verwirklichen;
- mündliche und schriftliche Mitteilungen anderer zu verstehen;
- Kompensationsstrategien verwenden zu können, wenn ihm die zur Redeabsicht nötigen Wörter fehlen.

Die Basis der Prüfungswortschatzes dient die deutsche Standardsprache. In der Prüfung werden produktive Kenntnisse von Wörtern spezieller Dialekte, Gruppensprachen, Fachsprachen nicht erwartet. Ähnliche Wörter dürfen ausschließlich in Texten vorkommen, in denen ihre Kenntnis keine Voraussetzung zum Verstehen des gegebenen Textes ist.

II. BESCHREIBUNG DER PRÜFUNG

MITTELSTUFENPRÜFUNG

STRUKTUR DER PRÜFUNG

Die Abiturprüfung im Fach Deutsch als Minderheitensprache und -literatur besteht aus einem schriftlichen und mündlichen Teil. In der schriftlichen Prüfung stehen dem Prüfling 180 Minuten zur Verfügung. Die mündliche Prüfung dauert nach 10 Minuten Vorbereitungszeit 10–15 Minuten.

Zur Lösung der schriftlichen Aufgaben darf kein Wörterbuch verwendet werden, zur mündlichen Vorbereitung dürfen literarische Textsammlungen, Bände verwendet werden. Die Blätter zum Notieren müssen mit dem Schulstempel versehen werden.

Die folgende Tabelle zeigt die Prüfungsteile in der Abwicklungsreihe sowie die Dauer der einzelnen Prüfungsteile und deren etwaiges Verhältnis in der Auswertung.

	Prüfungsteil	Dauer (Min.)	Verhältnis (%)	Punkte
Schriftliche Prüfung	Leseverstehen	60	22	33
	Sprachrichtigkeit	30	12	18
Pause				
	Hörverstehen	30	22	33
	Schreibfertigkeit	60	22	33
Mündliche Prüfung	Sprachfertigkeit, Inhalt	10–15	22	33
Insgesamt:			100	150

Die Mittelstufenprüfung beinhaltet zwei Sprachstufen: Stufen A2–B1 der Skala vom Europarat.

Im Interesse der Auswertung unterschiedlicher Fertigkeits- und Kenntnisstufen kommt in den schriftlichen Aufgabenreihen die Stufenweisigkeit zur Geltung. Die Aufgabenreihen werden so zusammengestellt, dass die Prüfung auch von den Schülern auf der Stufe A2 abgelegt werden kann.

Erstellen der Prüfungsaufgaben

Die Aufgaben des Leseverstehens, der Sprachrichtigkeit, des Hörverstehens und der Schreibfertigkeit werden zentral erstellt. Die Aufgaben für das Ermessen der Sprechfertigkeit werden mit Hilfe einer zentralen Anweisung vom prüfenden Lehrer zusammengestellt.

Bewertung

- Die einzelnen Prüfungsteile werden unabhängig voneinander ausgewertet.
- In jedem Prüfungsteil wird nur die bewußt geprüfte Fertigkeit bewertet.
- Vorbedingung einer erfolgreichen Prüfung ist, dass der Prüfling in jedem Prüfungsteil mindestens 15% der Punkte erreicht (15% sind nicht die untere Grenze der Note „ausreichend“).
- Die in den einzelnen Prüfungsteilen erhaltenen Punkte werden mit Hilfe einer zentralen Anleitung in Prüfungspunkte umgewandelt.

SCHRIFTLICHE PRÜFUNG**LESEVERSTEHEN**

Das Ziel des Prüfungsteiles ist festzustellen, ob der Prüfling fähig ist, die in Alltagstexten vorkommenden authentischen Texte verschiedener Art selbstständig zu lesen, sie dem Zweck entsprechend zu verstehen.

Man unterscheidet mehrere Stufen des Leseverstehens (z.B. globales, selektives und ausführliches Verstehen). In der Prüfung können mehrere Stufen des Verstehens erlassen werden. Zur Lösung der Prüfungsaufgaben muss der Prüfling auch fähig sein, die Strategien der Verstehenszwecke zu verwenden.

Inhaltsstruktur

Die Prüfung misst, ob der Prüfling

- das Wesen des Textes versteht und
- dem Gedankengang des Textes verstehen und ihm folgen kann,
- die Schlüsselinformationen versteht (z.B. Personen, Zeit, Ort, Richtung, Menge),
- wichtige Informationen von unwichtigen trennen kann,
- Argumente für und gegen einen gegebenen Standpunkt versteht,
- für ein gegebenes Auffassungsziel die notwendigen datenartigen Information suchen kann,
- den Text seiner Kommunikationsfunktion entsprechend ausführlich versteht,
- die verschiedenen Lesestrategien verwenden kann (z.B. die Bedeutung unbekannter Wörter schlussfolgern),
- die tatsächliche Information von der Meinung unterscheiden kann.

Die in der Prüfung gelesene Texte sind:

- authentische Texte (manchmal gekürzt), die zum Zweck einer wahren Mitteilung entstanden sind,
- ein Ganzes bilden,
- sowohl inhaltlich als auch sprachlich von klarer Struktur,
- bei ihrer Auswahl ist der Teil Themenkreise richtungsgebend ,
- thematisch den Lebenserfahrungen und dem Allgemeininteresse des Lebensalters entsprechen
- zum Verstehen braucht man keine Kenntnisse, die über das allgemeine Bildungsniveau der Abiturprüfung hinausgehen,
- sie können wegen ihrer Authentizität Wörter, Ausdrücke beinhalten, deren Kenntnis auf der gegebenen Prüfungsstufe nicht gefordert werden. Ihr Verstehen ist aber zur erfolgreichen Lösung der gegebenen Aufgabe keine nötige Vorbedingung.

In der Prüfung können folgende Textarten vorkommen:

- funktionale Texte (z.B. Speisekarte, Fahrplan, Fernsehprogramm, Kinoprogramm, Programme, Gebrauchsanweisung, Formulare, Katalog, Fahrschein),
- informativ-instruktive Texte (z.B.: Aufzeichnung, Mitteilung, Aufruf, Anzeige, Plakate, Buchempfehlung),
- Privatbrief, offizieller Brief,
- Zeitungsartikel (z.B. Nachricht, Bericht, Reportage)
- populärwissenschaftliche Texte aus allgemein bekannten Themenkreisen,
- literarische Texte (z.B.: Auszüge aus Romanen und Dramen, Novellen, Gedicht, Dichtung, Märchen).

Charakterisieren der Aufgaben und Aufgabenreihen

In der Prüfung können folgende Aufgabentypen vorkommen:

- Auswahl der Antwort
- Behauptung richtig/falsch
- Aneinanderreihung (Titel und Text, Frage und Antwort, Person und Aussage usw.)

- Ordnen von Bildern, Ereignissen in der richtigen Reihenfolge auf Grund des Textes,
- Finden der Stelle eines aus dem Text herausgenommenen Satzes, Abschnittes,
- Teile des Textes der Reihenfolge nach ordnen,
- Lösung eines Lückentextes auf Grund des Textes,
- kurze Antwort auf offene Fragen,
- Anfertigen von Skizzen

Der Test hat laut Aufgabentypologie eine ungebundene Struktur, d.h. jeder aufgezählte Aufgabentyp kann darin vorkommen.

Der Prüfling muss 3 Aufgaben lösen, die zu den Aufgaben verwendeten Texte beinhalten insgesamt etwa 600 Wörter. Die Aufgabenreihe besteht aus 30 Fragen/Items.

Die einheitlich formulierten Aufgabendefinitionen werden in Deutsch geschrieben, ihr Sprachniveau ist aber niedriger als das zur Lösung nötige Sprachniveau.

Zur Lösung der Aufgaben darf kein Wörterbuch verwendet werden.

Bewertung

Sie erfolgt auf Grund der zentralen Korrektur- und Bewertungsanweisung. Wenn mehrere Antworten akzeptierbar sind, beinhaltet die Anweisung die durch den Text möglichen Antworten bzw. die Inhaltselemente, die für die richtige Antwort unentbehrlich sind.

Die Aufgaben werden ausschließlich nach inhaltlichen Gesichtspunkten bewertet, d.h. grammatische und Orthographiefehler werden nicht berücksichtigt.

Die in diesem Prüfungsteil erhaltenen Punkte werden mit Hilfe einer zentralen Anweisung in Prüfungspunkte umgewandelt.

SPRACHRICHTIGKEIT

Ziel der Prüfungsteils ist das Ermessen, ob der Prüfling über lexikalische, grammatische, semantische und pragmatische Kenntnisse verfügt, die ihn zur selbstständigen Kommunikation befähigen.

Inhaltsstruktur

Die Prüfung misst, ob der Prüfling fähig ist

- grundsätzliche grammatische Konstruktionen und lexikalische Elemente in Sätze einzufügen (Erkennen, Ergänzung, Schaffen),
- grundsätzliche grammatische Konstruktionen und lexikalische Strukturen in einfachen Texten sprachlich genau zu gebrauchen.

Im Prüfungsteil verwendete Texte oder Textteile

- authentische oder in kleinem Maße adaptierte Texte,
- bei der Auswahl ist der Teil Themenkreise richtungsgebend,
- thematisch entsprechen sie den Lebenserfahrungen und dem allgemeinen Interesse dieses Alterskreises,
- zum Verstehen braucht man keine das allgemeine Bildungsniveau des Abiturs überschreitenden Kenntnisse,
- der Schwierigkeitsgrad ist niedriger als der der Leseverstehensaufgaben,
- sie können wegen ihrer Authentizität Wörter, Ausdrücke beinhalten, deren Kenntnis auf der gegebenen Prüfungstufe nicht verlangt wird. Ihr Verstehen ist aber zur erfolgreichen Lösung der gegebenen Aufgabe keine nötige Vorbedingung.

Charakterisieren der Aufgaben und Aufgabenreihen

In der Prüfung können folgende Aufgaben vorkommen:

- Ergänzen von Lückensätzen oder Texte durch Antwortwahl (die Auswahl der einen richtigen Lösung von vier Möglichkeiten),
- Identifizieren der Stelle des aus dem Text herausgenommenen Satzteil mit Hilfe von Textkohersionsmitteln,
- Ergänzen eines Lückentextes selbstständig oder aus den im Voraus angegebenen Wörtern,
- Einfügen gegebener, weitergebildeter Wörter und/oder deren konjugierter oder deklinierter Form in den Text.

Der Test hat laut Aufgabentypologie eine ungebundene Struktur, d.h. jeder angegebene Aufgabentyp kann darin vorkommen.

Die Aufgabenreihe besteht aus 3–4 Aufgaben, insgesamt aus 30 Items. Die zu den Aufgaben verwendeten Texte machen etwa 300–350 Wörter aus.

Die Aufgaben basieren auf Texten. Eine Aufgabe basiert auf Sätzen, damit können aber etwa 15% der erreichbaren Punkte erlangt werden.

Eine Aufgabe kann auch nach mehreren sprachlichen Erscheinungen fragen.

Die einheitlichen Aufgabendefinitionen werden in deutsch geschrieben, ihr Sprachniveau ist aber niedriger als das zur Aufgabenlösung nötige.

Zur Lösung der Aufgaben darf kein Wörterbuch verwendet werden.

Bewertung

Sie erfolgt auf Grund der zentralen Korrektur und Bewertungsanweisung, die alle möglichen richtigen Antworten beinhaltet.

Die in diesem Prüfungsteil erhaltenen Punkte werden mit Hilfe einer zentralen Anweisung in Prüfungspunkte umgewandelt.

HÖRVERSTEHEN

Ziel des Prüfungsteils ist zu ermitteln, ob der Prüfling fähig ist auf dem gegebenen Sprachgebiet das allgemein angenommene oder davon wenig abweichende Sprechen entsprechend den normalen Verstehenszielen zu verstehen.

Die Prüfung misst die folgenden Stufen: globales Verstehen der Kommunikationsabsichten des Textes (globales Verstehen), nach gegebenen Gesichtspunkten Informationen aus dem Text heraus suchen (selektives Verstehen). Die Prüfung misst das detaillierte Verstehen des Textes nicht.

Zur Lösung der Prüfung muss der Prüfling auch fähig sein, die den Verstehenszielen entsprechenden Strategien gebrauchen zu können.

Inhaltsstruktur

Die Prüfung misst, ob der Prüfling fähig ist,

- das Wesentliche des Textes zu verstehen,
- den Gedankengang des Textes zu verstehen und ihm zu folgen,
- die Schlüsselinformationen zu verstehen (z.B. Personen, Zeit, Ort, Richtung, Menge, Grund/Ursache),
- die zum Verstehensziel nötigen Angabeninformationen zu erfassen,
- die verschiedenen Strategien zu verwenden (z.B.: Folgerung auf die Bedeutung der unbekannten Wörter aus dem Kontext).

Texte in der Prüfung

- authentische oder in kleinem Maße adaptierte Texte, die zum Zweck normaler mündlicher Mitteilung zustande gekommen sind,
- Texte, die ein Ganzes bilden,
- Texte, deren Länge und Inhalt das Gedächtnis des Prüflings nicht überflüssigerweise belasten,
- Texte, deren akustische Qualität einwandfrei ist,
- sie werden in normalem Sprechtempo von Muttersprachlern vorgetragen,
- bei ihrer Auswahl ist der Teil Themenkreise maßgebend,
- thematisch entsprechen sie den Lebenserfahrungen und dem allgemeinen Bildungskriterien,
- zu ihrem Verständnis sind keine Kenntnisse erforderlich, die über das Bildungsniveau der Abiturprüfung hinaus gehen,
- sie können wegen ihrer Authentizität Wörter, Ausdrücke beinhalten, deren Kenntnis auf dem gegebenen Niveau nicht verlangt wird. Ihr Verstehen aber ist zur erfolgreichen Lösung der gegebenen Aufgabe keine nötige Voraussetzung.

Textarten, die in der Prüfung vorkommen können:

- öffentliche Ankündigungen, Mitteilungen (z.B. auf dem Bahnhof, auf dem Flughafen, im Warenhaus),
- aufgenommene Telefontexte (z.B.: Anrufbeantworter, Informationsdienste: Verkehrsinformation, Öffnungszeiten, Fahrplan),
- Anweisungen (z.B.: auf der Straße, auf dem Flughafen, auf dem Bahnhof),
- Mitteilungen durch Medien (z.B. Wetterbericht, Werbung, Programme, Kurznachricht),
- Gespräche, Telefongespräche,

- Reportage, Interviews,
- Berichte,
- populärwissenschaftliche Texte über allgemeine Themen,
- belletristische Texte: kurze Prosaauszüge, Gedichte (vorgelesen), vertonte Gedichte.

Charakteristika der Aufgaben und Aufgabenreihen

In der Prüfung können die folgenden Aufgabentypen vorkommen:

- Antwortauswahl
- Behauptung richtig/falsch
- einander zuordnen (z.B. Person und Aussage, Auswahl von Bildern zum Text),
- Feststellen der Reihenfolge von Ereignissen,
- Ausfüllen von Drucksachen und Formularen,
- Ausfüllen von Tabellen,
- Ergänzen von Lückensätzen,
- offene Fragen mit kurzer Antwort.

Der Test hat gemäß Aufgabentypologie eine ungebundene Struktur, d.h. jeder angegebene Aufgabentyp kann darin vorkommen.

Die Aufgabenreihe besteht etwa 20–25 Items.

Der Test enthält 2 Aufgaben. *In der ersten Aufgabe* hört sich der Prüfling einen kurzen informativen Text an (z.B. Wetterbericht, Wegbeschreibung, Programmangebot, Werbung, Information über Öffnungszeiten). Die Gesamtdauer macht etwa 2–3 Minuten aus. Die Aufgaben fragen nach den wichtigsten Informationen des Textes.

In der zweiten Aufgabe hört sich der Prüfling einen anspruchsvolleren Text mit einer Dauer von 3–4 Minuten an (Interview, Meinungsausführung). Statt eines längeren Textes können auch 2–3 kürzere Texte mit ähnlichem Thema vorkommen.

Der Prüfling hört sich jeden Text zweimal an.

Die einheitlichen Aufgabendefinitionen werden in Deutsch geschrieben, ihr Sprachniveau ist aber niedriger als das zur Lösung der Aufgabe nötige.

Die Tonaufnahme enthält die Aufgabendefinition, zweimal die Texte sowie die zum Lesen und zur Lösung der Aufgaben nötigen Pausen. Die auf der Tonaufnahme hörbaren und auf dem Aufgabenblatt lesbaren Aufgabendefinitionen stimmen wortwörtlich überein.

Zur Lösung der Aufgaben darf kein Wörterbuch verwendet werden.

Bewertung

Sie erfolgt auf Grund der zentralen Korrektur- und Auswertungsanweisung. Wenn mehrere Antworten akzeptierbar sind, beinhaltet die Anweisung die sich aus dem Text ergebenden möglichen Antworten bzw. die Inhaltselemente, die in der richtigen Antwort unentbehrlich sind.

Die Aufgaben werden ausschließlich nach inhaltlichen Gesichtspunkten bewertet, d.h. grammatische und Orthographiefehler werden nicht berücksichtigt.

Die Umrechnung der in diesem Teil erreichten Punkte in Prüfungspunkte erfolgt mithilfe der zentralen Anweisung.

SCHREIBFERTIGKEIT

Ziel des Prüfungsteiles ist zu ermitteln, auf welchem Niveau sich der Prüfling in der deutschen Sprache schriftlich ausdrücken kann bzw. wie er schriftliche Aufgaben zur Verwirklichung verschiedener Kommunikationsziele lösen kann.

Inhaltsstruktur

Die Prüfung misst, ob der Prüfling fähig ist

- sich in den gegebenen Situationen und Rollen zu äußern bzw. die gegebenen Kommunikationsabsichten zu verwirklichen (siehe *Kommunikationssituation und Absichten*),
- Texte verschiedener Art über Themen aus dem Teil *Themenkreise* zu schreiben,
- kohärente Texte zu schreiben (mit Voraus- und Rückweisung, grundsätzlichen Synonymen und Konjunktionen),

- seine Aussage logisch und den Anforderungen der gegebenen Textart entsprechend zu ordnen sowie das Schriftwerk entsprechend aufzubauen und zu gliedern,
- der Textsorte, der Mitteilungsabsicht, dem Verhältnis zum Adressaten den entsprechenden Stil und Ton zu finden,
- ein den Formeigenschaften der gegebenen Textart entsprechendes Schriftwerk zu schaffen,
- sich so auszudrücken, dass durch eventuelle grammatische Ungenauigkeiten, Wortgebrauch das Verstehen nicht behindert wird.

Der Prüfling soll Texte schaffen,

- die mit wahrer Kommunikationsabsicht entstehen,
- die für den Leser klar und verständlich sowie geeignet sind, das Kommunikationsziel zu erreichen,
- bei denen die Textart festgelegt ist,
- die thematisch den Lebenserfahrungen und dem Interesse dieses Alters entsprechen,
- die zum Schreiben keine das Abitur überschreitenden Kenntnisse erfordern.

In der Prüfung sind folgende Textarten zu schaffen:

- Nachricht, Merkzettel,
- kurze, private Mitteilung,
- Tagebucheintragung,
- Ansichtskarte,
- Einladung,
- privater oder offizieller Brief,
- Analyse – nach gegebenen Gesichtspunkten – eines Werkes: Prosaauszug, Auszug aus einem Drama, lyrisches Werk
- Beschreibung, Vergleich von Bildern, Bilderreihen.

Aufbau der Aufgaben und der Aufgabenreihe

Die Aufgaben basieren auf den Listen *Kommunikationssituationen* sowie *Themenkreise*.

Beim Messen der Schreibfähigkeit werden wahre Kommunikationssituationen geschaffen, d.h. die Situation, in der das Schriftwerk entsteht, wird angegeben, die dazu passende Textsorte genannt, ebenso das Ziel, das Thema und der Adressat des Schriftwerkes sowie die Art des Verhältnisses zwischen Schreiber und Leser. All dies bestimmt Stil und Ton des Textes.

In der Prüfung können folgende Aufgabentypen vorkommen:

- Textproduktion auf Grund einer gegebenen Situation nach gegebenen Gesichtspunkten,
- Textproduktion auf Grund verbaler Hilfsmittel (z.B. persönliche Notizen, Nachrichten, Briefe, Artikel, Aufrufe, Inserate, Werbeblätter, Prosa- und Dramenauszüge, Gedichte, Lieder usw.) und/oder Reaktion darauf,
- Textproduktion auf Grund visueller Hilfsmittel (z.B. Abbildungen, Bilder, Gemälde, Statuen, Gebäude, Volkstracht, Fotos, Bilderreihen, Graphiken, Tabellen usw.).

Die richtungsweisenden Gesichtspunkte geben die Unterpunkte des Themas an, die verbalen und visuellen Hilfsmittel bieten Gedanken- und/oder sprachliche Hilfe zur Ausarbeitung des Themas.

Der Prüfungsteil besteht aus zwei Aufgaben. *Die erste Aufgabe* ist ein kürzerer, Trans- und Interaktionstext. Der Prüfling formuliert – auf verbale und/oder visuelle Hilfsmittel reagierend – eine Mitteilung von 40–50 Wörtern (z.B.: Ansichtskarte, e-Mail, Tagebucheintragung, Nachricht, Merkzettel).

Die zweite Aufgabe ist die Formulierung eines längeren Textes mit Meinungsausführung. Der Prüfling reagiert schriftlich in einem Text von 250–300 Wörtern auf einen kurzen Brief, ein Inserat oder auf einen ähnlichen informativen Text, oder er analysiert einen Werkteil nach angegebenen Gesichtspunkten oder er vergleicht Bilderreihen. Im Text soll der Prüfling fünf gegebene Richtungspunkte erörtern. Diese können in beliebiger Reihenfolge ausgearbeitet werden.

Die Aufgabenbestimmung, die richtungsweisenden Gesichtspunkte und die Hilfsmittel werden in der Sprache der ungarndeutschen Minderheit geschrieben, ihr Sprachniveau ist niedriger als das der rezeptiven Prüfungsteile.

Zur Lösung der Aufgaben darf das deutsche Rechtschreibwörterbuch verwendet werden. Die Toleranzgrenze gegen grammatische, lexikalische und Rechtschreibfehler liegt höher als bei der Oberstufe.

Bewertung

Sie erfolgt auf Grund der zentralen Korrektur- und Bewertungsanweisung. Die Bewertung der Leistung des Prüflings wird nach 4 Kriterien (Erfüllung des kommunikativen Zieles, grammatische Strukturen, Wortschatz, Satz- und Textkohäsion) mithilfe einer achtstufigen analytischen Skala (0–7) durchgeführt.

Die zwei Aufgaben werden gemeinsam bewertet. Maximale Gesamtpunktzahl: 56, die erste Aufgabe beträgt 1/3, die zweite 2/3.

MÜNDLICHE PRÜFUNG

SPRECHFERTIGKEIT, MINDERHEITENINHALT

Der Prüfungsteil hat das Ziel festzustellen, ob der Prüfling fähig ist, seine Gedanken auf dem sprachlichen Niveau, das in den Abituranforderungen festgelegt ist, in deutscher Sprache mündlich auszudrücken und ein den wahren Kommunikationsabsichten entsprechendes Gespräch zu führen.

In der Prüfung wird erlassen, in welchem Maße und in welcher Qualität der Prüfling zur mündlichen Trans- und Interaktion fähig ist, deren Teile sowohl rezeptive als auch produktive Fertigkeiten (Sprechverstehen, Sprechfähigkeit) sind. Der Prüfling soll fähig sein, sowohl ein Thema selbstständig auszuführen als auch am Gespräch interaktiv teilzunehmen.

Die Thesenreihe der zweiten Aufgabe besteht aus 15 Thesen. Die Thesenreihe bearbeitet Literatur, Kultur und Sprache der ungarndeutschen Minderheit auf Grund der Abschnitte *Themenkreise*, *grammatische Strukturen*, *Wortschatz*.

In diesem Prüfungsteil werden die Aufgaben auf Grund zentraler Anweisungen von den prüfenden Lehrern erarbeitet.

Zur Lösung der Aufgabe darf kein Wörterbuch verwendet werden. Zur Vorbereitung dürfen aber literarische Textsammlungen, Bände benutzt werden. Blätter zum Notizen müssen mit dem Schulstempel versehen werden.

Inhaltsstruktur

Die Prüfung ermisst, ob der Prüfling fähig ist,

- sich in den gegebenen Situationen und Rollen zu äußern bzw. die angegebenen Kommunikationsabsichten zu verwirklichen (siehe Teil *Kommunikationssituationen und -absichten*),
- an Gesprächen über gegebene Themen (Literatur, Kultur, Sprache) teilzunehmen (siehe Teil *Themenkreise*),
- seine Aussage verständlich und zusammenhängend auszudrücken,
- so zu sprechen, dass seine Aussprache, Intonation und sein Sprechtempo das Verstehen nicht behindern,
- einfache Kommunikationsstrategien zu verwenden,
- beim Sprechen die Grundlagen der Zielsprachlichen Höflichkeit und des entsprechenden Stils zu verwenden,
- sich so ausdrücken, dass eventuelle grammatische und lexikalische Ungenauigkeiten das Verstehen nicht behindern.

Charakteristika der Aufgaben und Aufgabenreihen

Die Situationen und Rollen der Prüfungsaufgaben basieren auf den Listen Kommunikationssituationen und -absichten, Themenkreise, Kenntniskreise, grammatische Strukturen, Wortschatz.

Die Aufgaben entsprechen thematisch den Lebenserfahrungen und dem Interesse des Alters, ihre Lösung verlangt keine das Abitur überschreitende Kenntnisse.

Die Aufgabendefinition gibt die Situation und die Beschreibung der Rolle des Prüflings eindeutig an.

Im Prüfungsgespräch spielt der Prüfling die aktive Rolle.

In der Prüfung können folgende Aufgabentypen vorkommen:

- Rollenspiel,
- selbstständige Themenausführung auf Grund verbaler und/oder visueller Hilfsmittel.

Der Prüfungsteil beginnt mit einem kurzen Einführungsgespräch. Ziel der Fragen ist, den Prüfling auf den Gebrauch der deutschen Sprache einzustimmen. Das hier Verlautete zählt nicht zur Prüfungsleistung.

Die Prüfung besteht aus zwei Teilen. Die Aufgaben werden von Prüfling gezogen, die Vorbereitungszeit beträgt 10 Minuten. Die mündliche Prüfung dauert 15 Minuten.

In der *ersten Aufgabe* soll der Prüfling an einer, dem Alltagsleben ähnlichen Situation teilnehmen, in der sein Partner der Prüfer ist. Die Aufgabe besteht also darin, dass der Prüfling am Gespräch interaktiv teilnimmt, entsprechende Fragen stellt bzw. auf die gestellten Fragen entsprechende Antworten gibt.

In der zweiten Aufgabe soll der Prüfling auf Grund gegebener Gesichtspunkte ein literarisches oder sprachliches Thema oder ein mit der Kultur der Ungarndeutschen zusammenhängendes Thema ausführlich und zusammenhängend erörtern. Das verwendbare Hilfsmaterial kann eine Bild, ein Foto, eine Abbildung, eine Landkarte oder ein kurzer geschriebener Text sein.

Die Aufgabenbestimmung und die verbalen Hilfsmittel wurden in deutscher Sprache geschrieben, ihr Sprachniveau ist niedriger als das Niveau der Prüfungsteile für rezeptive Fertigkeiten. Die visuellen Hilfsmittel repräsentieren den Kulturkreis der deutschen Minderheit.

Bewertung

Sie erfolgt auf Grund einer auf vier Kriterien basierenden, achtsstufigen, analytischen Skala (Kommunikationsauswirkung: a) in welchem Maße kann er seine Gedanken selbstständig ausdrücken, b) wie fließend ist sein Sprachstil c) wie relevant sind seine Äußerungen vom Gesichtspunkt der Aufgabenlösung aus; Grammatik und Kohärenz; Wortschatz; Lautbildung, Akzent, Intonation). Die zwei Aufgaben werden gemeinsam bewertet.

Für ein Auswertungskriterium dürfen maximal 7 Punkte gegeben werden, so ist die in der mündlichen Prüfung maximal erreichbare Punktzahl 28.

OBERSTUFEPRÜFUNG

DIE STRUKTUR DER PRÜFUNG

Die schriftliche Prüfung dauert 240 Minuten, die mündliche 10–15 Minuten.

Die folgende Tabelle zeigt die Prüfungsteile in der Abwicklungsreihe sowie die Dauer der einzelnen Prüfungsteile und deren etwaiges Verhältnis bei der Bewertung.

	Prüfungsteil	Dauer (min.)	Anteil (%)	Punkte
Schriftliche prüfung	Leseverstehen	70	20	30
	Sprachrichtig-keit	50	20	30
Pause				
	Hörverstehen	30	20	30
	Schreibfähig-keit	90	20	30
Mündliche prüfung	Sprachfähig-keit	20	20	30
Insgesamt:		-----	100	150

In keinem Prüfungsteil darf das Wörterbuch benutzt werden, da der Prüfling über seine tatsächlichen Kenntnis Re-chenschaft ablegen soll. Die Oberstufenprüfung beinhaltet 2 Sprachstufen: B2–C1 der Skala des Europarates. Zum Ermessen voneinander abweichender Fähigkeiten- und Wissensniveaus wird das Prinzip der Stufenweisigkeit verwendet. Die Aufgabenreihen werden so zusammengestellt, dass auch die Schüler auf der Stufe B2 die Prüfung ablegen können.

Bewertung

- Die einzelnen Prüfungsteile werden voneinander unabhängig bewertet.
- In jedem Prüfungsteil wird nur die gezielte ermessene Fertigkeit bewertet.
- Vorbedingung einer erfolgreichen Prüfung ist, dass der Prüfling in allen fünf Prüfungsteilen mindestens 15% der erreichbaren Punktzahl erlangt (15% sind nicht die untere Grenze der Note „ausreichend“)
- Die Bewertung jedes Prüfungsteiles erfolgt auf Grund zentral ausgearbeiteter Korrektur- und Bewertungsanweiser.
- Die Bewertungsanweiser für Leseverstehen, Hörverstehen und Sprachrichtigkeit beinhalten die möglichen akzeptablen Antworten.
- Die Bewertung für die Prüfungsteile Schreibfertigkeit und Sprechfertigkeit wird auf Grund zentral ausgearbeiteter analytischer Skalen durchgeführt.
- die in den einzelnen Prüfungsteilen erhaltenen Punkte werden auf Grund eines zentralen Anweisers in Prüfungspunkte umgerechnet.

SCHRIFTLICHE PRÜFUNG**LESEVERSTEHEN**

Das Ziel des Prüfungsteiles ist festzustellen, ob der Prüfling fähig ist, die in den Alltagstexten vorkommenden authentischen Texte verschiedener Art selbstständig zu lesen und das wahre Leseziel in entsprechender Tiefgründigkeit zu verstehen.

Man unterscheidet mehrere Stufen des Leseverstehens (z.B. globales, selektives und ausführliches Verstehen). In der Prüfung können mehrere Stufen des Verstehens ermessen werden. Zur Lösung der Prüfungsaufgaben muss der Prüfling auch fähig sein, die Strategien der Verstehenszwecke zu verwenden.

Inhaltsstruktur

ist gleich wie bei der Mittelstufenprüfung

Der Unterschied zwischen den zwei Ebenen liegt in der Art der Annäherung an das gegebene Thema, im Umfang der Texte, in der inhaltlichen und sprachlichen Komplexität sowie im unterschiedlichen Schwierigkeitsgrad der Aufgaben.

Charakteristika der Aufgaben und Aufgabenreihen

- Antwortwahl,
- Bilder, Ereignisse auf Grund vom Text der Reihenfolge nach zu ordnen,
- Identifizierung einer Tatsache, Angabe, Feststellung, eines Argumentes, Gesichtspunktes usw., die im Text direkt zu finden sind,
- das Verhältnis des Ganzen von Text und Titel,
- Bedeutung des Textganzen,
- Textstruktur, durch den Aufbau vermittelte Bedeutung,
- Notizen machen,
- kurze Zusammenfassung des Textes.

Der Test hat gemäß Aufgabentypologie eine ungebundene Struktur, d.h. jeder aufgezählte Aufgabentyp kann darin vorkommen.

Der Prüfling muss 1–3 Aufgaben lösen, die zu den Aufgaben verwendeten Texte beinhalten insgesamt etwa 1200 Wörter. Die Aufgabenreihe besteht aus 25–30 Items.

Die einheitlich formulierten Aufgabendefinitionen werden in deutscher Sprache geschrieben, ihr Sprachniveau ist aber niedriger als das zur Lösung nötige Sprachniveau.

Zur Lösung der Aufgaben darf kein Wörterbuch verwendet werden.

Bewertung

Sie erfolgt auf Grund der zentralen Korrektur- und Auswertungsanweisung. Wenn mehrere Antworten akzeptierbar sind, beinhaltet die Anleitung die sich aus dem Text ergebenden möglichen Antworten bzw. die Inhaltselemente, die in der richtigen Antwort unentbehrlich sind.

Die Aufgaben werden ausschließlich nach inhaltlichen Gesichtspunkten bewertet, d.h. grammatische und Orthographiefehler werden nicht berücksichtigt.

Die in diesem Prüfungsteil erhaltenen Punkte werden mit Hilfe einer zentralen Anweisung in Prüfungspunkten umgerechnet.

SPRACHRICHTIGKEIT

Ziel der Prüfungsteilermessung ist festzustellen, ob der Prüfling über lexikalische, grammatische, semantische und pragmatische Kenntnisse verfügt, die ihn zur selbstständigen Kommunikation befähigen.

Inhaltsstruktur

Durch die Prüfung wird ermessen, ob der Prüfling fähig ist

- abwechslungsreiche grammatische Konstruktionen und lexikalische Elemente in einen Satz einzufügen (Erkennen, Vervollständigung, Schaffen),
- grammatische und lexikalische Elemente auch in komplexen Texten sprachlich kompetent zu verwenden.

Die im Prüfungsteil verwendeten Texte oder Textauszüge wie Mittelstufenprüfung.

Der Unterschied zwischen den zwei Ebenen liegt in der Komplexität der grammatischen und lexikalischen Strukturen und im unterschiedlichen Schwierigkeitsgrad der Aufgaben. In der Oberstufenprüfung ist der Prüfling fähig, abwechslungsreichere und komplexere grammatische und lexikalische Strukturen zu erkennen und sie genau zu verwenden.

Charakteristika der Aufgaben und Aufgabenreihe

Wie bei Mittelstufenprüfung.

Der Test hat der Aufgabentypologie gemäß eine unabhängige Struktur, d.h. jeder aufgezählte Aufgabentyp kann darin vorkommen.

Die Aufgabenreihe besteht aus 4–5 Aufgaben, etwa aus 40 Items, der Umfang der verwendeten Texte beinhaltet etwa 600 Wörter.

Alle Aufgaben basieren auf Texten.

Eine Aufgabe kann auch nach mehreren sprachlichen Phänomen fragen.

Die einheitlich formulierten Aufgabendefinitionen werden in deutscher Sprache geschrieben, ihr sprachliches Niveau ist niedriger als das zur Aufgabenlösung nötige.

Zur Aufgabenlösung darf kein Wörterbuch verwendet werden.

Bewertung

Sie erfolgt auf Grund der zentralen Korrektur- und Auswertungsanweisung. Die in diesem Prüfungsteil erhaltenen Punkte werden mit Hilfe einer zentralen Anweisung in Prüfungspunkte umgerechnet.

HÖRVERSTEHEN

Wie bei Mittelstufenprüfung.

Inhaltsstruktur

Die Prüfung ermisst, ob der Prüfling fähig ist,
wie bei Mittelstufenprüfung

- Für- und Gegenargumente eines gegebenen Standpunktes zu verstehen,
- den Ton des Textes zu erkennen, auf das Verhältnis der Sprechenden zueinander zu schlussfolgern.

Texte in der Prüfung
wie bei Mittelstufenprüfung

In der Prüfung können folgende Textarten vorkommen
wie in der Mittelstufenprüfung.

Der Unterschied zwischen den zwei Ebenen liegt in der Weise der Annäherung an das gegebene Thema, im Umfang der Texte, in der inhaltlichen und sprachlichen Komplexität sowie im unterschiedlichen Schwierigkeitsgrad der Aufgaben.

Der Schwierigkeitsgrad kann auch durch weitere Faktoren beeinflusst werden, wie das Sprechtempo, Zahl der Sprechenden, Artikulation, Hintergrundgeräusche.

Bei der Oberstufe können auch Texte vorkommen, die sich dem gegebenen Thema verallgemeinert nähern, eventuell nuancierte Mitteilungen und Gegenmeinungen beinhalten.

In der Oberstufenprüfung können auch zusammengesetztere, ausgewähltere Formen der Standardsprache vorkommen.

Charakteristika der Aufgaben und Aufgabenreihe

Wie bei Mittelstufenprüfung.

Der Test hat der Aufgabentypologie gemäß eine ungebundene Struktur, d.h. jeder aufgezählte Aufgabentyp kann darin vorkommen.

Der Prüfling hört sich 2–3 Texte an, deren Gesamtdauer 8–10 Minuten ausmacht. Der Test beinhaltet 2–3 Aufgaben, etwa 25 Items.

Der Prüfling kann sich jeden Text zweimal anhören.

Die einheitlichen Aufgabendefinitionen werden in Deutsch geschrieben, ihr Sprachniveau ist aber niedriger als das zur Lösung der Aufgabe nötige.

Die Tonaufnahme enthält die Aufgabendefinition, zweimal die Texte, sowie die zum Lesen und zur Lösung der Aufgaben nötigen Pausen. Die auf der Tonaufnahme hörbaren und auf dem Aufgabenblatt lesbaren Aufgabendefinitionen stimmen wortwörtlich überein.

Zur Lösung der Aufgaben darf kein Wörterbuch verwendet werden.

Bewertung

Sie erfolgt auf Grund der zentralen Korrektur- und Auswertungsanweisung. Wenn mehrere Antworten akzeptierbar sind, beinhaltet die Anleitung die sich aus dem Text ergebenden möglichen Antworten bzw. die Inhaltselemente, die in der richtigen Antwort unentbehrlich sind.

Die Aufgaben werden ausschließlich nach inhaltlichen Gesichtspunkten bewertet, d.h. grammatische und Orthographiefehler werden nicht berücksichtigt.

Die Umrechnung der in diesem Teil erreichten Punkte in Prüfungspunkte erfolgt mit Hilfe der zentralen Anweisung.

SCHREIBFERTIGKEIT

Ziel des Prüfungsteiles ist festzustellen, auf welcher Ebene sich der Prüfling in deutscher Sprache schriftlich ausdrücken bzw. schriftliche Aufgaben zur Verwirklichung verschiedener Kommunikationsziele lösen kann.

Inhaltsstruktur

Die Prüfung ermisst, ob der Prüfling fähig ist, wie bei Mittelstufenprüfung, ferner

- seine Gedanken sprachlich richtig und genau auszudrücken,
- seinen Standpunkt und seine Argumente konsequent, kompakt und nuanciert auszuführen.

Der Prüfling muss folgende Textarten schaffen

wie bei Mittelstufenprüfung, ferner

- Argumentieren über sprachliche, literarische und kulturelle Fragen (die Aufgabe beinhaltet einen Textauszug),
- Vergleich zweier Texte nach gegebenen Gesichtspunkten. Die Aufgabe gibt die hervorgehobenen Gesichtspunkte (thematisch, stilistische) an. Unter den Texten kann auch die jeweilige zeitgenössische Literatur vorkommen.

Der Unterschied zwischen den zwei Ebenen liegt in der Weise der Annäherung an die Themen, im Umfang der zu schaffenden Texte, in den Charakterzügen der sprachlichen Formulierung.

Der Prüfling in der Oberstufenprüfung ist fähig, sich dem gegebenen Thema auch im Allgemeinen zu nähern und es als umfassendes Problem erörtern.

Für die sprachliche Formulierung ist charakteristisch, dass der Prüfling in der Oberstufe ausführlich, mit einem gewählten Wortschatz und anspruchsvollen sprachlichen Strukturen schreibt.

Aufbau der Aufgaben und der Aufgabenreihe

Die Aufgaben basieren auf Kommunikationssituationen und -absichten sowie Themenkreise.

Wie bei Mittelstufenprüfung.

In der Prüfung können folgende Aufgabentypen vorkommen:

- Der Prüfling reagiert auf gegebene verbale und/oder visuelle Hilfsmittel nach angegebenen Gesichtspunkten.

Der Prüfungsteil besteht aus 2 Aufgaben. In der ersten Aufgabe reagiert der Prüfling schriftlich auf einen informativen Text, indem er einen Text mit etwa 100 Wörter schreibt.

In der zweiten Aufgabe kann der Prüfling unter zwei Themen wählen. Über das ausgewählte Thema hat er einen Text mit etwa 300–350 Wörtern nach gegebenen Gesichtspunkten zu schreiben, er muss auch seine Meinung anführen.

Die Aufgabenbestimmung, die richtungsgebenden Gesichtspunkte und die Hilfsmittel werden in deutscher Sprache geschrieben, ihr Sprachniveau ist niedriger als das der rezeptiven Prüfungsteile.

Bewertung

Allgemeine Kriterien:

- Kriterien der inhaltlichen Darstellung: Verstehen des Themas, sprachliche und literarische Allgemeinbildung, kulturgeschichtliche Assoziationen, persönliche Stellungnahme, Weltkenntnis, Wesenhervorheben,
- Kriterien der Textstrukturiertheit: Entsprechung der verlangten Gattung, Gliederung, strukturelle Proportionalität, Einhalten des Umfangs,
- Kriterien der sprachlichen Qualität des Textes: sichere Kenntnis der standardsprachlichen Norm: Grammatik, Wortschatz, Rechtschreibung, korrekter Vortrag, leserliche Handschrift, ordentliches Schriftbild.

Die Bewertung wird mithilfe einer zentralen Korrektur- und Bewertungsanweisung durchgeführt.

Die Bewertung der zwei Aufgaben erfolgt gemeinsam.

MÜNDLICHE PRÜFUNG

SPRECHFERTIGKEIT, MINDERHEITENINHALT

Wie bei Mittelstufenprüfung.

Die Thesenreihe der zweiten Aufgabe besteht aus 20 Thesen. Die Thesenreihe bearbeitet die Literatur, Kultur und Sprache der ungarndeutschen Minderheit auf Grund des Kapitels *Themenkreise, Wissenskreise, grammatische Strukturen, Wortschatz*.

In diesem Prüfungsteil werden die Aufgaben auf Grund zentraler Anweisungen vom prüfenden Lehrern erarbeitet.

Zur Lösung der Aufgabe darf kein Wörterbuch verwendet werden. Zur Vorbereitung ist aber die Verwendung von literarischen Textsammlungen, Bänden erlaubt. Das Papier zum Notizenschreiben muss mit dem Schulstempel versehen werden.

Inhaltsstruktur

Wie bei Mittelstufenprüfung, ferner soll der Prüfling

- seine Gedanken nuanciert ausdrücken, seinen Standpunkt, seine Argumente fließend, konsequent und kompakt ausführen,
- mit einer Aussprache, einem Akzent und Tempo sprechen, damit seine Rede gut verstanden werden kann,
- abwechslungsreiche Kommunikationsstrategien zu verwenden,
- seine Gedanken hinsichtlich Sprachrichtigkeit genau ausdrücken,
- mit einer anspruchsvollen Satzkonstruktion sprechen, damit sie einer komplizierteren Gedankenweise entsprechen.

Der Unterschied zwischen den zwei Ebenen liegt in der Weise der Annäherung an die Themen und im Niveau der sprachlichen Leistung, d.h. in den Charakterzügen der sprachlichen Umformung.

In der Oberstufenprüfung kann der Prüfling über das gegebene Thema auch verallgemeinert sprechen und seine Meinung ausführen.

Für die sprachliche Formulierung ist charakteristisch, dass sich der Prüfling ausgewählter und nuancierter ausdrückt.

Charakteristika der Aufgaben und Aufgabenreihe

Wie bei Mittelstufenprüfung.

In der Prüfung können folgende Aufgabentypen vorkommen:

- Diskussion (Meinungsunterschiede zeigen und überwinden),
- Selbstständige Themenerörterung auf Grund verbaler und/oder visueller Hilfsmittel.

Der Prüfungsteil beginnt mit einem kurzen Einführungsgespräch. Wie bei Mittelstufenprüfung.

Die Prüfung besteht aus 2 Aufgaben. Die Aufgaben werden vom Prüfling gezogen, die Vorbereitungszeit beträgt 10 Minuten. Die Prüfung dauert 15 Minuten.

In der ersten Aufgabe interpretiert der Prüfling ein oder mehrere deutschsprachige Zitate und führt seine Meinung dazu aus, dabei muss er auch auf die die Diskussion stimulierenden Bemerkungen des Prüfers reagieren.

In der zweiten Aufgabe hat der Prüfling ein Thema über Literatur, Sprache oder über Kultur der ungarndeutschen Minderheit ausführlich und zusammenhängend zu erörtern, und zwar auf Grund gegebener Gesichtspunkte. Als Hilfsmittel

tel können Bilder, Fotos, Abbildungen, Landkarten oder kurze geschriebene Texte dienen. Der Prüfer kann im Voraus bestimmte weitere Fragen stellen, die die Meinungsäußerung stimulieren.

Die Aufgabendefinition und die verbalen Hilfsmittel wurden in der deutschen Minderheitensprache geschrieben, ihr sprachliches Niveau ist niedriger als das der rezeptiven Prüfungsteile.

Bewertung

Allgemeine Bewertungskriterien:

- Inhalt: Themenentfaltung, Orientiertheit in Sprache, Literatur und Kultur, entsprechender Wortgebrauch, Problemempfindlichkeit, genauer Vortrag eines dem Thema entsprechenden Textes
- Vortragsweise: dem Thema entsprechender klarer Aufbau, klare sprachliche Form, Wesenhervorheben.

Die Bewertung erfolgt auf Grund einer zentral ausgearbeiteten analytischen Skala, die auch die ausführliche Beschreibung der Gesichtspunkte enthält.

Die Aufgaben werden gemeinsam bewertet.

DEUTSCHE MINDERHEITENSPRACHE UND -LITERATUR

I. DETAILLIERTE BESCHREIBUNG DER PRÜFUNGSANFORDERUNGEN

A) KOMPETENZEN

MITTELSTUFE UND OBERSTUFE

1. Leseverstehen
 - 1.1 Informationsverarbeitung und Beurteilung
Zielgerichtete und kritische Nutzung von Informationen: Auswahl und Neugestaltung in Bezug auf das Thema und das Leseziel
 - 1.1.1 Kenntnisse über Printmedien und elektronische Informationsquellen und deren Nutzung (z.B. ein- und zweisprachige Wörterbücher, Anthologien, Lexikon und elektronische Presse usw.)
 - 1.1.2 Nutzung von lexikalisch-grammatischen und literarischen Kompetenzen zur Analyse, Produktion und zum Vergleich und zur Beurteilung von Texten in Printmedien und elektronische Informationsquellen
 - 1.1.3 Entwicklung von persönlichen Stellungnahmen zu Gedanken, Wissensbeständen und Meinungen
 - 1.2 Analyse von literarischen und nichtliterarischen Texten
 - 1.2.1 Anhand von Analyse, Vergleich und Wertung belletristischer, journalistischer und Übungstexte Beschreiben von Gedankengängen, Ausdrucksweisen und die Kennzeichnung der Gattung, Textgestalt, grammatischen Struktur und des Stils sowie deren Funktionen
 - 1.2.2 Die Identifizierung dessen, das Verständnis und die Präsentation dafür, dass Literatur Träger und Ausdruck für unterschiedliche Epochen und menschliche Erfahrungen/Wahrnehmungen, Denkweisen und ethische Überlegungen ist
 - 1.2.3 Erkenntnis des aufeinander verweisenden Bedeutungsunterschieden innerhalb und zwischen Texten
 - 1.2.4 Erfassung des kommunikativen Kontextes als Ziel von geschriebenen Mitteilungen und Veröffentlichungen
Erkenntnis und Rekonstruktion von Autorauffassungen und –meinungen, Einschätzung und Wertung von des Grundgedankens und der Kohärenz der Aussagen
 - 1.2.5 Sachliche oder individuelle Reaktion zur Lektüre anhand vorgegebener Gesichtspunkte zum Ausdruck bringen
2. Schriftliche Textproduktion
Ausdruck von persönlicher Meinung; Orientiertheit und Kenntnisse in verschiedenen Themenbereichen und Gattungen beruhend auf einem umfangreichen Lektürewissen;
 - 2.1 Anfertigung von Berichten, argumentierenden und essayartigen Texten zum angegebenen Thema
 - 2.2 Selbstständige Textproduktion anhand von formulierungstechnischen Schritten um Erstellen eines Aufsatzes „von der Idee bis zur Ausführung“,
inbegriffen Selbstkontrolle und Fehlerkorrektur
 - 2.3 Ziel ist eine dem Gegenstand angemessene und stilgerechte Darlegung unter Anwendung der Normen der Standardsprache und sicherer Orthografiekenntnisse bei übersichtlichem, lesbarem Schriftbild
 - 2.4 Schriftliche Erörterung von Fragen und Problemen, eigenständige Meinungsäußerung, Formulierung von Standpunkten und Schlussfolgerungen anhand argumentativer Methoden
 - 2.5 Anfertigung offizieller Textsorten (z.B. Brief, Lebenslauf, Bewerbung) unter Anwendung struktureller, inhaltlicher und sprachlicher Normen

3. Kommunikation/mündliche Textproduktion
 - 3.1 Der Gesprächssituation und dem -thema entsprechend unter Einhaltung der sprachlichen Normen selbstständig ausgedrückte Äußerung
 - 3.2 Anwendung von vielfältigen Kommunikationsstrategien unter Einhaltung der phonetischen, grammatischen bzw. grammatikalischen Regeln
4. Umgang mit Begriffen
 - 4.1 Formell stichhaltiges Vorstellen und zutreffender Vortrag von Textanalysen, Leseerlebnissen und persönlichen Stellungnahmen
 - 4.2 Selbstständiger Gebrauch von moralischen, ästhetischen, poetischen und stilistischen Begriffen entsprechend der Gesprächssituation

B) WISSENSBEREICHE**OBERSTUFE UND MITTELSTUFE**

Die Ober- und Mittelstufe unterscheiden sich weniger hinsichtlich ihrer inhaltlichen Aspekte, allerdings bedeutend in Bezug auf Qualitätsanspruch und Bewertung.

Die Oberstufe unterscheidet sich in erster Linie dadurch von der Mittelstufe, dass sie ein andere qualifizierteres Wissen misst, anders ausgedrückt setzt sie eine höhere Sicherheit bezüglich der Aneignungen und Interpretation sprachlicher und literarischer Kenntnisse voraus.

1. DIE DEUTSCHE SPRACHE**1.1 Sprachrichtigkeit**

Themen	Mittelstufe	Oberstufe
1.1.1 Das Wort	– Kenntnis grundlegender grammatischer Termini – gründliche Morphologiekennntnisse (Deklination von Pronomina, Verbkonjugation, Tempusformen, Modi der Verben) – korrekter Gebrauch von Verbrektionen; – Sichere Anwendung der deutschen Rechtschreib- und Interpunktionsregeln	– Kenntnis und Anwendung von wichtigen Termini der deutschen Grammatik – bewusste Vermeidung des Einflusses ungarischer Interferenzen
1.1.2 Der Satz	– Identifizieren von syntaktischen Phänomen in belletristischen und Alltagstexten – Erkennen der Rolle von Satzgliedern und Gliedsätzen – Erkennen des Objekt-Begriffs und sein richtiger Gebrauch, Einsatz unterschiedlicher Adverbialbestimmungen – Bildung korrekter Satzverbindungen und Satzgefüge mithilfe verschiedener Konjunktionen	– Verwendung der Objekte und anderer Satzglieder in der korrekten Reihenfolge – Transformationen von Satzstrukturen anhand unterschiedlicher Gesichtspunkte
1.1.3 Die Wortbildung und -bedeutung	– Wichtige Struktureinheiten der Wortbildung (Zusammensetzung, Präfix, Infix, Suffix) deren Einsatz im eigenen Sprachgebrauch – Begriffe der Unter- und Überordnung – sprachlich korrekte Definition von Termini – geübter Umgang mit ein- und zweisprachigen Wörterbüchern – polyseme, verwandte und antonyme Wörter – Erkennen der Bedeutungsunterschiede und deren korrekter Gebrauch – Idiome in der gesprochenen und geschriebenen Sprache, ihre Bedeutung und Einsatzmöglichkeiten im Text	– vielseitige Wortbildungsmethoden im eigenem Sprachgebrauch – routinierte Verwendung von Rechtschreibungsbüchern und Synonymwörterbüchern – selbstständige Verwendung von Idiomem

Themen	Mittelstufe	Oberstufe
1.1.4 Sprache und Stil	– grundlegenden stilistische Kenntnisse und deren Anwendung mündlich und schriftlich, Bemühen um korrekten Sprachgebrauch – Wissen über den stilistischen Wert der im Deutschen vorkommenden Wörter und deren Gebrauch – die unterschiedlichen Ebenen des Sprachgebrauchs (Literatursprache, Standardsprache, Jugendsprache) – deren Unterscheidung in authentischen Texten – Erkennen von Dialektausdrücken und deren stilistischem Wert – die modale Bedeutungen der Verben (Bedingung, Wahrscheinlichkeit, Einhalten der Distanz usw.) – verschiedene Ausdrucksformen der indirekten Rede und das Erkennen ihrer Funktion in literarischen Werken und in der Mediensprache – Erkennen von Unterschieden zwischen geschriebener und gesprochener Sprache. Den eigenen mündlichen und schriftlichen Sprachgebrauch dementsprechend umformen.	– Verwendung von Fremdwörtern in entsprechenden Textzusammenhängen – den verschiedenen Stilebenen entsprechend angemessener Einsatz von Ausdrücken – Bedeutung und Wirkung wichtiger modaler Ausdrücke – eigenständiger Gebrauch der verschiedenen Formen der indirekten Rede – sichere Beherrschung der Kriterien der gesprochenen und geschriebenen Sprache, im mündlichen wie schriftlichem Sprachgebrauch
1.1.5 Text, Sprache, Kommunikation	– Erkennen der Bedeutung und Funktion von sprachlichen Erscheinungen in authentischen Texten – Normen der in der Umgangssprache gebräuchlichen Textsorten (Gesuch, Lebenslauf, Bewerbung) – Sprachsituation und Kriterien der Überzeugung, Diskussion und Argumentation – die Unterscheidung von Textsorten der gedruckten und elektronischen Massenkommunikationsmittel	– Vergleich von Mitteilungen in Medien und populärwissenschaftlicher Texte z.B. unter dem Aspekt des Wortgebrauchs, des Stils

1.2 Themenkreise

Die in den mündlichen und schriftlichen Prüfungen Verwendung findenden Texte und die darauf beruhende Kommunikation können den nachfolgend angeführten Themenkreisen zugeordnet werden. Die Themen stammen zum Großteil von der Prüfungsliste des „Sprachdiploms der KMK-Stufe II“.

Während die Behandlung der Themen auf der Oberstufe allgemein, abstrakt und in komplexer Weise erfolgt, ist die Vermittlung auf der Mittelstufe auf individuelle, konkrete bzw. einfache Ziele ausgerichtet.

Alltag und Familie

Die Welt der Jugendlichen und die der Erwachsenen

Schule und Bildung

Sport und Freizeit

Das Individuum und die Gesellschaft

Die Rolle des Mannes und die der Frau

Kultur und Wissenschaft
 Technik und Fortschritt
 Natur und Umwelt
 Arbeitswelten
 Begegnung mit dem Anderssein
 Die Medienwelt
 Politik und Europa
 Vergangenheit und Gegenwart
 Zukunftsvorstellungen

1.3 **Termini** (kursiv gedruckt: grammatische Termini für die Oberstufe)

Grammatische Termini

Das Verb

- Tempus (Präsens, Perfekt, Plusquamperfekt, Futur)
- Modus (Indikativ, Imperativ, Konjunktiv I, II)
- Genus (Aktiv, Vorgangspassiv/Zustandspassiv)
- Modalverb
- sich-Verb, unpersönliches Verb
- Konjugation, konjugieren
- Infinitiv, Partizip Präsens/Perfekt

Das Substantiv

- Genus (maskulin, feminin, neutral)
- Numerus (Singular/Plural)
- Kasus (Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv)
- Deklination, deklinieren

Der (bestimmte/unbestimmte) Artikel

Das Adjektiv

- Deklination
- Komparation (Positiv, Komparativ, Superlativ)

Das Pronomen

- Personal-, Possessiv-, Demonstrativ-, Relativ-, *Reflexiv-, Interrogativ-, Indefinitivpronomen*
- *Pronominaladverb*

Das Adverb – Lokal-, Temporal-, Modaladverbien

Das Numerale

Die Konjunktion

Die Präposition

Das Modalwort

Die Wortbildung – zusammengesetztes Wort (Kompositum), Ableitung, *Präfigierung/Präfix*

Das Satzglied (Subjekt, Prädikat, Akkusativ-, Dativ-, Genitiv-, Präpositionalobjekt, Attribut, Lokal-, Temporal-,

Modalbestimmung)

Die Rektion, *Valenz von Verben, Substantiven, Adjektiven*

Die Satzverbindung, das Satzgefüge

Der Gliedsatz – Hauptsatz/Nebensatz (Subjekt-, Objektsatz, Temporal-, Lokal-, *Kausal-, Final-, Relativ-,*

Konditionalsatz- Konzessivsatz)

Infinitivkonstruktion

Indirekte Rede

Das Homonym, das Synonym, das Antonym

Das Idiom

Der Nominal-/Verbalstil

Der Kontext

Der Dialekt, die Umgangssprache, die Hochsprache

Die Zweisprachigkeit

2. DEUTSCHE LITERATUR

Themen	Mittelstufe	Oberstufe
2.1 Autoren und Werke 2.1.1 Kenntnisse über Werke von Autoren in verschiedenen Literaturepochen	Lessing: Fabeln Nathan, der Weise (Auszüge) Goethe: Prometheus Willkommen und Abschied Balladen Faust I. (Auszüge) Schiller: Balladen Kabale und Liebe Hoffmann: Das Fräulein von Scuderi Heine: Buch der Lieder (frei gewählte Gedichte) Deutschland. Ein Wintermärchen (Caput I.) Lenau: Schilflieder Eichendorff: (frei gewählte Gedichte) Keller: Romeo und Julia auf dem Dorfe Fontane: Effi Briest Hauptmann: Bahnwärter Thiel Rilke: Herbsttag Der Panther Kafka: Die Verwandlung oder Vor dem Gesetz und andere Parabeln Brecht: Mutter Courage und ihre Kinder oder Leben des Galileo Galilei Der gute Mensch von Sezuan oder Der kaukasische Kreidekreis Th. Mann: Mario und der Zauberer Borchert: Kurzgeschichten, Erzählungen	Goethe: (frei gewählte Gedichte) Faust II. (Schlussteil) Die Leiden des jungen Werther (empfohlene, keine Pflichtliteratur) Schiller: (frei gewählte Gedichte) Heine: Deutschland. Ein Wintermärchen (weitere Auszüge) Lenau: (frei gewählte Gedichte) Büchner: Woyzeck (empfohlene, keine Pflichtlektüre) Storm: Der Schimmelreiter (empfohlene, keine Pflichtliteratur) Rilke: (frei gewählte Gedichte) Th. Mann: Tonio Kröger
	Draußen vor der Tür Böll: Die verlorene Ehre der Katharina Blum Dürrenmatt: Die Physiker oder Der Besuch der alten Dame Frisch: Andorra oder Biedermann und die Brandstifter Interpretierung der Werke auf Grund tiefer Textkenntnis. Erkennen und Aufzeigen der Zusammenhänge zwischen sprachlichen, inhaltlichen und strukturellen Spezifika. Äthischer Bezug, Aktualisierung in den Werken aufgeworfenen Hauptfragen	(empfohlene, keine Pflichtliteratur) Böll: Frei gewählte Erzählungen Gattungsspezifika, Zusammenhänge von Thema, Komposition, Sprachgebrauch, Motiven und Gesichtspunkt des Autors.
2.1.2 Ungarndeutsche Autoren und ihre Werke	Frei gewählte Werke von V. Koch J. Michaelis, E. Rittinger, R. Becker, J. Mikonya, C. Klotz usw. Charakteristische Themen in der ungarndeutschen Literatur nach dem Zweiten Weltkrieg (Muttersprache,	

Themen	Mittelstufe	Oberstufe
	Zweisprachigkeit, Heimat, Vaterland, Identität, Traditionen usw.) und deren Tendenzen	
2.2 Interpretationsstufen 2.2.1 Epochen, Stile	Aufzeigen der wichtigeren Charakteristika der aufgezählten Epochen auf Grund der gegebenen literarischen Werke. Aufklärung, Sturm und Drang, Klassik, Romantik, Vormärz, Realismus, Naturalismus, Literatur der Jahrhundertwende, Emigration und Faschismus, Kriegsliteratur, Nachkriegsliteratur	Aufzeigen der Charakteristika und Wirkung verschiedener Darstellungsmethoden auf Grund gegebener Werke
2.2.2 Themen, Motive	Erkennen und Interpretieren der Varianten von Motiv und Thema in den gelesenen Werken Vergleich von Gedichten mit ähnlichem Thema und Motiv aus verschiedenen Epochen (z.B.: Liebe, Natur, Jahreszeiten, Heimatliebe usw.)	Vergleich der Gedanken-, Motiv- und thematischen Übereinstimmung und Unterschiede verschiedener Werke
2.2.3 Gattungen	Erkennen der Form und Inhaltscharakteristika der Epik, Lyrik, Drama, Aufzeigen derer auf Grund der gegebenen Werke Angabe und Vergleich von gleichen und verschiedenen Charakteristika von Werken in verschiedenen Epochen (z.B. Fabel, Ballade, Kurzgeschichte, Novelle, Parabel, Drama, Roman) Charakterisierung des epischen Theaters.	

2.6. Begriffe (Erwartungen für die Oberstufe werden kursiv gedrückt)

Gattungen: Epik, Lyrik, Drama

Epische Gattungen: Roman (*Entwicklungsroman*, Briefroman, *Gesellschaftsroman*, Familienroman, Kriminalroman), Novelle, Erzählung, Kurzgeschichte, Anekdote, Sage, Fabel, Parabel, *Gleichnis*, Märchen

Lyrische Gattungen: *Elegie*, Hymne, Lied, Ode, Sonett, konkretes Gedicht/ konkrete Poesie

Dramatische Gattungen: Komödie/ Lustspiel, Tragödie/ Trauerspiel, dramatisches Gedicht, Hörspiel, Ballade

Erzählsituation, Erzählperspektive, Ich-Erzählung, Monolog, Dialog, direkte/ indirekte Rede, Handlung, Beschreibung, Bericht, Episode, Kapitel, Rahmen

Erlebnislyrik, *Gelegenheitslyrik*

Vers/Strophe/Reim (Paarreim, Kreuzreim, umarmender Reim), Strophenbau, Rhythmus, Klang, Refrain, Alliteration, Zeilensprung, Personifizierung, Vergleich, Metapher, Allegorie, Ausruf, *lyrisches Ich*

Dramatische Handlung, Exposition, Entwicklung der Handlung, Spannung/Steigerung, Höhepunkt, Lösung,

Katharsis

Inszenierung, Bühnenbild, Mimik, Gestik,

Dramentheorie, episches Theater, V-(Verfremdungs)Effekt, Narrator, Distanz(ierung)

absurd, *grotesk*, *paradox*

Symbol, Schlüsselwort

Humor, Ironie, Satire, Spott

Charakter

Literarische Epochen, Stilrichtungen-Minnesang, Aufklärung, Sturm und Drang, Klassik, Romantik, Vormärz/Junges Deutschland, bürgerlicher/kritischer Realismus, Naturalismus, Jahrhundertwende, Expressionismus, Symbolismus, Weimarer Republik, Exilliteratur, Nachkriegsliteratur, Gegenwartsliteratur

Kunstpoesie, Volkspoesie

Trümmerliteratur, Stunde 0

Interpretation, Kritik, Wertung, Zensur

II. BESCHREIBUNG DER PRÜFUNG

OBERSTUFENPRÜFUNG

SCHRIFTLICHE PRÜFUNG

Struktur des Inhalts

Die schriftliche Prüfung basiert auf den detaillierten Prüfungsanforderungen. Damit im Zusammenhang wird das Verstehen der Texte der schriftlichen Prüfung bzw. die selbstständige Formulierung eines Textes verlangt.

Die schriftliche Prüfung beinhaltet also eine Aufgabenreihe im Textverstehen, außerdem gibt sie 4 Textproduktionsaufgaben an. Davon kann sich der Prüfling eine auswählen.

Für die Lösung der Aufgabe im Textverstehen bekommt der Prüfling 60 Minuten, für das Anfertigen der Textproduktion kann er 180 Minuten verwenden. Während die Textverstehensaufgaben auf der Mittel-, bzw. Oberstufe unterschiedlich sind, sind die Textformulierungsaufgaben auf beiden Stufen gleich, nur ihre Bewertung und Punktwertung ist unterschiedlich.

Charakteristika der Aufgabenreihe

AUFGABE DES TEXTVERSTEHENS

Im Allgemeinen ist die Textverstehensaufgabe ein Essay, mit 600-800 Wörtern, das ist ein Auszug oder das Ganze einer zu diesem Zweck verfassten populärwissenschaftlichen Studie oder einer Publizistik. Die Lösung der Aufgabe besteht im Allgemeinen in der kurzen Ausführung auf die Frage, fallweise ist es die Entscheidung unter den Antwortvarianten, bzw. die Umschreibung mit anderen Wörtern von bestimmten Ausdrücken im Text, oder bestimmte, im Text vorhandene grammatische Konstruktionen, die nach Vorschrift umzuformen sind.

Die Fragen für Textverstehen können ausgerichtet sein auf

- das Identifizieren von einer direkt im Text vorhandenen Tatsache, Feststellung, Stellungnahme
- das Verhältnis von Titel und der Gesamtheit des Textes
- den Standpunkt des Autors
- die Erklärung von Ausdrücken im Text
- die Bedeutung des Gesamttextes, Bedeutungsschichten
- die Charakteristika des Textes in grammatischer, stilistischer Hinsicht

Eine weitere Aufgabe kann sein:

- Zusammenfassung, kompakte Wiedergabe des Textes bzw. bestimmter Teile (Absätze)
- Formulierung einer selbstständigen Schlussfolgerung oder Stellungnahme

Zur Lösung der Aufgabe darf kein Wörterbuch verwendet werden!

TEXTPRODUKTIONSAUFGABE

Der Prüfling wählt von 4, voneinander in Thema und Typ unterschiedlichen Textproduktionsaufgaben eine aus.

Der Umfang der ausgewählten Aufgabe umfasst min. 500 Wörter. Wenn die Lösung der Aufgabe das vorherige Kennen eines konkreten Werkes voraussetzt, darf das nur eines der im Kanon als Pflichtlektüre angegebenen Werk sein. Die Aufgaben sind die Folgenden:

- Interpretierende Darlegung eines Werkes nach gegebenen Gesichtspunkten (z.B.: Gedicht, kurzes Prosastück, Teil eines epischen oder dramatischen Werkes.) Die Aufgabe soll die wichtigen Gesichtspunkte der Interpretation beinhalten
- Darlegung einer aktuellen Erscheinung, eines menschlichen, gesellschaftlichen Problems auf Grund von zwei, eventuell drei, vom Prüfling ausgewählten Werken. Die Formulierung der Aufgabe soll die Anforderung beinhalten, die der Prüfling auf die literarischen Werke bezieht, er soll auf das Problem in seiner eigenen Zeit und Umgebung hinweisen.
- Formulierung eines argumentierenden Textes im Zusammenhang mit irgendeiner aktuellen Erscheinung. Als Basis der Aufgabe können ein authentischer Text, eine Publikation oder ein treffendes Zitat dienen. Die Aufgabe kann im Zusammenhang mit dem gegebenen Problem auch ein praktischer Texttyp (eine Äußerung zur Sache, Diskussionsrede usw.) sein.
- Essayartige Ausarbeitung einer Frage, die die Geschichte, die Existenz und die Bräuche der Ungarndeutschen betrifft sowie die Formulierung einer Stellungnahme dazu. Als Grundlage der Aufgabe kann ein literarisches Werk, ein Auszug daraus oder ein der Presse entnommener Text bzw. Textauszug dienen.

Zur Lösung der Aufgabe dürfen ein ein- oder zweisprachiges Wörterbuch, auf Wunsch eine literarische Textsammlung verwendet werden!

Bewertung

TEXTVERSTEHENSAUFGABE

Mit der Lösung der Textverstehensaufgabe kann man in beiden Stufen max. 25 Punkte erreichen. Der Fachlehrer bzw. der Auswerter führen die Bewertung mit Hilfe der Bewertungsanweisung durch. Die Bewertungsanweisung beinhaltet die möglichen Antwortmodelle sowie den Punktzahl des Antworten und die eventuell zu vergebenden Teilpunkte. Dementsprechend trägt der Fachlehrer/Bewerter – die Richtigkeit bzw. Unrichtigkeit berücksichtigend – die Punktzahl für die einzelnen Aufgaben sowie die Gesamtpunktzahl in die Arbeit ein. (Sprachfehler werden außer Acht gelassen!).

TEXTPRODUKTIONSAUFGABE

Die Lösung der Textformulierungsaufgabe wird durch den Fachlehrer bzw. den Prüfer mit Hilfe der Bewertungsanweisung bewertet. Die Bewertungsanweisung beinhaltet die allgemeinen vom Thema unabhängigen Kriterien. Auf Grund dieser Kriterien wird die vom Fachlehrer bzw. den Bewerter festgelegte Punktzahl hinsichtlich Aufbau, Struktur sowie inhaltliche und sprachliche Qualität des Aufsatzes des Prüflings beurteilt.

Aufteilung der Punktzahl für den Aufsatz

Für den Aufsatz kann der Prüfling max. 75 Punkte bekommen. Die Aufteilung der Punkte: Inhalt: 30 Punkte, Struktur, Aufbau, Stil: 15 Punkte, Sprachrichtigkeit: 30 Punkte. Der Auswerter gibt am Ende der Aufgabe die Punktzahl für Inhalt, Struktur bzw. Sprachrichtigkeit an.

Allgemeine Kriterien zur Bewertung der Textproduktionsaufgabe:

Kriterien für die Qualität der Textproduktion:

- Verstehen des Themas, bei Aufgaben, die auf einem Text basieren, Richtigkeit in Bezug auf den Text
- Sprachliche und literarische Bildung, Orientiertheit, Problemempfindlichkeit
- Objektivität
- Gründliche Kenntnis des gegebenen bzw. ausgewählten Werkes, Schaffen kulturhistorischer Zusammenhänge

- Selbstständige Problembehandlung, persönliche Stellungnahme
- Orientiertheit, Empfänglichkeit für gesellschaftliche Problemen, kultivierte Denkweise
- Qualität der Argumentation, Beweis der Behauptung
- Hervorheben des Wesentlichen, Fähigkeit zum Systematisieren

Kriterien für Struktur, Aufbau und Stil:

- Entsprechung der in der Gattung angegebenen Elemente
- Einheit der Aussage, Proportionen der Struktur
- Gliederung
- Fließender, präziser, der Aufgabe und der Situation entsprechender Stil
- Adäquater und abwechslungsreicher Wortgebrauch
- Einhaltung des gegebenen Umfangs

Bewertung der sprachlichen Qualität:

Die Arbeit wird laut den Vorschriften und Zeichensystem des „Deutschen Sprachdiploms der KMK“ vom Lehrer, der die Arbeit nachsieht, beurteilt.

Fehlerpunkte können gegeben werden:

G = grammatische Fehler (falsche Artikel, Konjugation/Deklination, Tempusfehler usw.) = 1 Punkt

A = falscher oder an falscher Stelle gebrauchter Ausdruck = 1 Punkt

a = unbedeutender Wortgebrauchsfehler = 1/2 Punkt

R = Rechtsschreibfehler = 1/2 Punkt

Z = Interpunktionsfehler = 1/4 Punkt

Am Ende der Arbeit rechnet der Lehrer die Fehlerprozente aus:

Fehlerprozent = Fehlerzahl x 100 Wörter

Die Punktzahl wird auf Grund des Fehlerprozesses mit Hilfe der Tabelle ausgerechnet:

Oberstufe:

0–0,6%	–30 Punkt
0,61–1,2%	–29
1,21–1,8%	–28
1,81–2,4%	–27
2,41–3,0%	–26
3,01–3,6%	–25
3,61–4,2%	–24
4,21–4,8%	–23
4,81–5,4%	–22
5,41–6,0%	–21
6,01–6,5%	–20
6,51–7,0%	–19
7,01–7,5%	–18
7,51–8,0%	–17
8,01–8,4%	–16
8,41–8,8%	–15
8,81–9,1%	–14
9,11–9,4%	–13
9,41–9,7%	–12
9,71–10,0%	–11
10,01–10,3%	–10
10,31–10,6%	–9
10,61–10,9%	–8
10,91–11,2%	–7
11,21–11,5%	–6

11,51–11,8%	–5
11,81–12,1%	–4
12,11–12,4%	–3
12,41–12,7%	–2
12,71–13%	–1
über 13,01%	–0

MÜNDLICHE PRÜFUNG

Die Prüfung in der deutschen Minderheitensprache und -literatur wird von einer externen Prüfungskommission abgenommen.

Vorbereitungszeit für die mündliche Prüfung: 30 Minuten.

Zeitdauer der Prüfung: 20-25 Minuten.

Zur Vorbereitung kann der Kandidat literarische Textsammlungen, einschlägige Bände oder andere gedruckte bzw. elektronische Kenntnisträger verwenden, die mit der Aufgabe zusammenhängen.

Struktur des Inhalts

In der mündlichen Prüfung erörtert der Schüler eine literarische und eine sprachliche These. Die Thesenreihe besteht aus 20-24 sprachlichen und 20-24 literarischen Thesen. Zur Zusammenstellung der Thesenreihe müssen die detaillierten Anforderungen für die Themen Deutsch als Minderheitensprache und -literatur beachtet werden.

Charakteristika, Zusammenstellung der Thesen

Die Thesenreihe muss so zusammengestellt werden, dass die Aufgaben in den Thesen – die Spezifika der Themen beachtend – möglichst den gleichen Schwierigkeitsgrad haben, der Prüfling muss Gelegenheit haben, sich in der gegebenen Zeit erfolgreich vorzubereiten und seine Gedanken auszuführen.

Sprachliche Thesenreihe

In der Prüfung wird beurteilt, in welchem Maße und welcher Qualität der Prüfling zur mündlichen Trans- und Interaktion fähig ist, deren Teile auch rezeptive und produktive Fähigkeiten (Sprechverstehen, Sprechfähigkeit) sind. Der Prüfling muss fähig sein, das Thema sowohl selbstständig auszuführen, als auch interaktiv am Gespräch teilzunehmen.

Der Fachlehrer stellt für die mündliche Prüfung 20-24 Thesen zusammen. Jede These besteht aus einem Text mit etwa 250-300 Wörtern und den dazu gehörenden 2-3 Aufgaben (grammatische Transformationsaufgaben, Worterklärung). 25% der Thesen sollen die Sprache der Ungarndeutschen, ihren Sprachgebrauch, ihre Kultur, ihre Bräuche bzw. Texte über die Minderheitenpolitik beinhalten.

Verlauf der Prüfung:

- Der Prüfling fasst den Inhalt des Textes selbstständig, möglichst mit eigenen Worten zusammen.
- Der Prüfling führt mit dem Fachlehrer ein ungebundenes Gespräch über ein Thema aus dem Text.
- Der Prüfling löst die zum Thema gehörenden grammatischen, lexikalischen Aufgaben.

Literarische Thesenreihe

In der mündlichen Prüfung gibt es 20-24 Themenkreise. Zu jedem Themenkreis gehören je 2 Thesen, von denen der Prüfling eine frei wählen kann. Die These soll auf Grund der zum Text angegebenen Fragen, Aufgaben (sie sind in den detaillierten Abituranforderungen enthalten: ein literarisches Werk bzw. ein Auszug daraus) selbstständig ausgeführt werden. Nach der Ausführung kann der Lehrer zum Thema Zusatzfragen stellen.

Bewertung

Die mündliche Prüfungsleistung macht max. 50 Punkte aus. Die Ausführung der sprachlichen und der literarischen These werden vom Fachlehrer gemeinsam bewertet. Der Prüfling bekommt dafür eine zusammengezogene Punktzahl. Die Bewertung der Prüfung erfolgt mit Hilfe der folgenden allgemein gültigen Kriterien.

Sprachkompetenzen – insgesamt 30 Punkte

- Aussprache (Betonung, Intonation, entsprechendes Sprechtempo, Vermeiden muttersprachlicher Interferenzfehler, entsprechende Lautbildung) 3 Punkte
- Sprachrichtigkeit (richtiges Verwenden der grammatischen Regeln) 9 Punkte
- Ausdrucksfähigkeit (reicher Wortschatz, abwechslungsreiche sprachliche Mittel, zutreffende Ausdrücke, Redewendungen) 9 Punkte
- Sprechfähigkeit (ständige, der Situation angepasste Kommunikation, schnelle Reaktion, Fähigkeit zu Initiativen) 9 Punkte

Inhalt – insgesamt 20 Punkte

- Literarische Kenntnisse 15 Punkte
- Interpretierung des Textes der sprachlichen These, Lösung der grammatischen Aufgaben 5 Punkte

Herausbildung der Gesamtpunktzahl der Prüfungsleistung:

Die Punkte der verschiedenen Prüfungsteile werden zusammengezogen, so können in der mündlichen und schriftlichen Prüfung insgesamt 150 Punkte erreichen werden.

MITTELSTUFENPRÜFUNG**SCHRIFTLICHE PRÜFUNG****Struktur des Inhalts**

Die schriftliche Prüfung basiert auf den detaillierten Prüfungsanforderungen. Damit im Zusammenhang wird das Verstehen der Texte der schriftlichen Prüfung bzw. die selbstständige Formulierung eines Textes verlangt.

Die schriftliche Prüfung beinhaltet also eine Aufgabenreihe im Textverstehen, außerdem gibt sie 4 Textproduktionsaufgaben an. Davon kann sich der Prüfling eine auswählen.

Für die Lösung der Aufgabe im Textverstehen bekommt der Prüfling 60 Minuten, für das Anfertigen der Textproduktion kann er 180 Minuten verwenden. Während die Textverstehensaufgaben auf der Mittel- bzw. Oberstufe unterschiedlich sind, sind die Textformulierungsaufgaben auf beiden Stufen gleich, nur ihre Bewertung und Punktwertung ist unterschiedlich.

AUFGABE DES TEXTVERSTEHENS

Im Allgemeinen ist die Textverstehensaufgabe ein Essay mit 600-700 Wörtern, das ist ein Auszug oder das Ganze einer zu diesem Zweck verfassten populärwissenschaftlichen Studie oder einer Publizistik. Die Lösung der Aufgabe besteht im Allgemeinen in der kurzen Ausführung auf die Frage, fallweise ist es die Entscheidung unter den Antwortvarianten, bzw. die Umschreibung mit anderen Wörtern von bestimmten Ausdrücken im Text, oder bestimmte, im Text vorhandene grammatische Konstruktionen, die nach Vorschrift umzuformen sind.

Die Fragen für Textverstehen können ausgerichtet sein auf

- das Identifizieren von einer direkt im Text vorhandenen Tatsache, Feststellung, Stellungnahme
- das Verhältnis von Titel und der Gesamtheit des Textes
- den Standpunkt des Autors
- die Erklärung von Ausdrücken im Text

Zur Lösung der Aufgabe darf kein Wörterbuch benutzt werden.

TEXTPRODUKTIONSAUFGABE

Der Prüfling wählt von 4, voneinander in Thema und Typ unterschiedlichen Textproduktionsaufgaben eine aus. Der Umfang der ausgewählten Aufgabe umfasst min. 500 Wörter. Wenn die Lösung der Aufgabe das vorherige

Kennen eines konkreten Werkes voraussetzt, darf das nur eines der im Kanon als Pflichtlektüre angegebenen Werk sein. Die Aufgaben sind die Folgenden:

- Interpretierende Darlegung eines Werkes nach gegebenen Gesichtspunkten (z.B.: Gedicht, kurzes Prosastück, Teil eines epischen oder dramatischen Werkes.) Die Aufgabe soll die wichtigen Gesichtspunkte der Interpretation beinhalten Darlegung einer aktuellen Erscheinung, eines menschlichen, gesellschaftlichen Problems auf
- Grund von zwei, eventuell drei, vom Prüfling ausgewählten Werken. Die Formulierung der Aufgabe soll die Anforderung beinhalten, die der Prüfling auf die literarische Werke bezieht, er soll auf das Problem in seiner eigenen Zeit und Umgebung hinweisen.
- Formulierung eines argumentierenden Textes im Zusammenhang mit irgendeiner aktuellen Erscheinung. Als Basis der Aufgabe können ein authentischer Text, eine Publikation oder ein treffendes Zitat dienen. Die Aufgabe kann im Zusammenhang mit dem gegebenen Problem auch ein praktischer Texttyp (eine Äußerung zur Sache, Diskussionsrede usw.) sein.
- Essayartige Ausarbeitung einer Frage, die die Geschichte, die Existenz und die Bräuche der Ungarndeutschen betrifft sowie die Formulierung einer Stellungnahme dazu. Als Grundlage der Aufgabe kann ein literarisches Werk, ein Auszug daraus oder ein der Presse entnommener Text bzw. Textauszug dienen.

Zur Lösung der Aufgabe dürfen ein ein- oder zweisprachiges Wörterbuch, auf Wunsch eine literarische Textsammlung verwendet werden!

Bewertung

TEXTVERSTEHENSAUFGABE

Mit der Lösung der Textverstehensaufgabe kann man in beiden Stufen max. 25 Punkte erreichen. Der Fachlehrer bzw. der Auswerter führen die Bewertung mit Hilfe der Bewertungsanweisung durch. Die Bewertungsanweisung beinhaltet die möglichen Antwortmodelle sowie den Punktzahl der Antworten und die eventuell zu vergebenden Teilpunkte. Dementsprechend trägt der Fachlehrer/Bewerter – die Richtigkeit bzw. Unrichtigkeit berücksichtigend – die Punktzahl für die einzelnen Aufgaben sowie die Gesamtpunktzahl in die Arbeit ein. (Sprachfehler werden außer Acht gelassen!).

TEXTPRODUKTIONSAUFGABE

Die Lösung der Textformulierungsaufgabe wird durch den Fachlehrer bzw. den Prüfer mit Hilfe der Bewertungsanweisung bewertet. Die Bewertungsanweisung beinhaltet die allgemeinen vom Thema unabhängigen Kriterien. Auf Grund dieser Kriterien wird die vom Fachlehrer bzw. den Bewerber festgelegte Punktzahl hinsichtlich Aufbau, Struktur sowie inhaltliche und sprachliche Qualität sowie das Schriftbild des Aufsatzes des Prüflings beurteilt.

Aufteilung der Punktzahl für den Aufsatz

Für den Aufsatz kann der Prüfling max. 75 Punkte bekommen. Die Aufteilung der Punkte: Inhalt, Ausdruck: 30 Punkte, Struktur, Aufbau, Stil: 15 Punkte, Sprachrichtigkeit: 30 Punkte. Der Auswerter gibt am Ende der Aufgabe die Punktzahl für Inhalt, Struktur bzw. Sprachrichtigkeit an.

Allgemeine Kriterien zur Bewertung der Textproduktionsaufgabe:

Kriterien für die Qualität der Textproduktion:

- Verstehen des Themas, bei Aufgaben, die auf einem Text basieren, Richtigkeit in Bezug auf den Text
- Sprachliche und literarische Bildung, Orientiertheit, Problemempfindlichkeit
- Objektivität
- Gründliche Kenntnis des gegebenen bzw. ausgewählten Werkes, Schaffen kulturhistorischer Zusammenhänge
- Selbstständige Problembehandlung, persönliche Stellungnahme

- Orientiertheit, Empfänglichkeit für gesellschaftliche Problemen, kultivierte Denkweise
- Qualität der Argumentation, Beweis der Behauptung
- Hervorheben des Wesentlichen, Fähigkeit zum Systematisieren

Kriterien für Struktur, Aufbau und Stil:

- Entsprechung der in der Gattung angegebenen Elemente
- Einheit der Aussage, Proportionen der Struktur
- Gliederung
- Fließender, präziser, der Aufgabe und der Situation entsprechender Stil
- Adäquater und abwechslungsreicher Wortgebrauch
- Einhaltung des gegebenen Umfangs

Bewertung der sprachlichen Qualität:

Die Arbeit wird laut den Vorschriften und Zeichensystem des „Deutschen Sprachdiploms der KMK“ vom Lehrer, der die Arbeit nachsieht, beurteilt.

Fehlerpunkte können gegeben werden:

G = grammatische Fehler (falsche Artikel, Konjugation/Deklination, Tempusfehler usw.) = 1 Punkt

A = falscher oder an falscher Stelle gebrauchter Ausdruck = 1 Punkt

a = unbedeutender Wortgebrauchsfehler = 1/2 Punkt

R = Rechtsschreibfehler = 1/2 Punkt

Z = Interpunktionsfehler = 1/4 Punkt

Am Ende der Arbeit rechnet der Lehrer den Fehlerprozent aus:

Fehlerprozent = Fehlerzahl x 100 /Wörter

Die Punktzahl wird auf Grund des Fehlerprozesses mit Hilfe der Tabelle ausgerechnet:

Mittelstufe:

0–0,7%	–30 Punkt
0,71–1,4%	–29
1,41–2,1%	–28
2,11–2,7%	–27
2,71–3,3%	–26
3,31–3,9%	–25
3,91–4,6%	–24
4,61–5,2%	–23
5,21–5,8%	–22
5,81–6,4%	–21
6,41–7,0%	–20
7,01–7,6%	–19
7,61–8,2%	–18
8,21–8,8%	–17
8,81–9,3%	–16
9,31–9,8%	–15
9,81–10,2%	–14
10,21–10,6%	–13
10,61–11,0%	–12
11,01–11,4%	–11
11,41–11,8%	–10
11,81–12,2%	–9
12,21–12,6%	–8
12,61–13,0%	–7
13,01–13,4%	–6
13,41–13,8%	–5

13,81–14,1%	–4
14,11–14,4%	–3
14,41–14,7%	–2
14,71–15%	–1
über 15,01%	–0

MÜNDLICHE PRÜFUNG

Die mündliche Prüfung der Mittelstufe in der deutschen Minderheitensprache und -literatur ist eine interne schulische Prüfung..

Vorbereitungszeit für die mündliche Prüfung: 30 Minuten.

Zeitdauer der Prüfung: 10-15 Minuten.

Zur Vorbereitung kann der Kandidat literarische Textsammlungen, einschlägige Bände oder andere gedruckte bzw. elektronische Kenntnisträger verwenden, die mit der Aufgabe zusammenhängen.

Struktur des Inhalts

In der mündlichen Prüfung erörtert der Schüler eine literarische und eine sprachliche These. Die Thesenreihe besteht aus 20-24 sprachlichen und 20-24 literarischen Thesen. Für die Zusammenstellung der Thesenreihe ist der Fachlehrer zuständig. Beachtet werden müssen dabei die detaillierten Anforderungen für die Themen Deutsch als Minderheitensprache und -literatur. Die mündliche Prüfung der Oberstufe und Mittelstufe unterscheidet sich darin, dass die Texte in der sprachlichen Thesenreihe auf der Mittelstufe einfacher und kürzer sind, auf der Oberstufe dagegen wird ein höheres Sprachniveau verlangt.

Charakteristika, Zusammenstellung der Thesen

Die Thesenreihe muss so zusammengestellt werden, dass die Aufgaben in den Thesen – die Spezifika der Themen beachtend – möglichst den gleichen Schwierigkeitsgrad haben, der Prüfling muss Gelegenheit haben, sich in der gegebenen Zeit erfolgreich vorzubereiten und seine Gedanken auszuführen.

Sprachliche Thesenreihe

In der Prüfung wird beurteilt, in welchem Maße und welcher Qualität der Prüfling zur mündlichen Trans- und Interaktion fähig ist, deren Teile auch rezeptive und produktive Fähigkeiten (Sprechverstehen, Sprechfähigkeit) sind. Der Prüfling muss fähig sein, das Thema sowohl selbstständig auszuführen, als auch interaktiv am Gespräch teilzunehmen.

Der Fachlehrer stellt für die mündliche Prüfung 20-24 Thesen zusammen. Jede These besteht aus einem Text mit etwa 200-250 Wörtern und den dazu gehörenden 2-3 Aufgaben (grammatische Transformationsaufgaben, Worterklärung). 25% der Thesen sollen die Sprache der Ungarndeutschen, ihren Sprachgebrauch, ihre Kultur, ihre Bräuche bzw. Texte über die Minderheitenpolitik beinhalten.

Verlauf der Prüfung:

- Der Prüfling fasst den Inhalt des Textes selbstständig, möglichst mit eigenen Worten zusammen.
- Der Prüfling führt mit dem Fachlehrer ein ungebundenes Gespräch über ein Thema aus dem Text.
- Der Prüfling löst die zum Thema gehörenden grammatischen, lexikalischen Aufgaben.

Literarische Thesenreihe

In der mündlichen Prüfung gibt es 20-24 Themenkreise. Zu jedem Themenkreis gehören je 2 Thesen, von denen der Prüfling eine frei wählen kann. Die These soll auf Grund der zum Text angegebenen Fragen, Aufgaben (sie sind in den detaillierten Abituranforderungen enthalten: ein literarisches Werk bzw. ein Auszug daraus) selbstständig ausgeführt werden. Nach der Ausführung kann der Lehrer zum Thema Zusatzfragen stellen.

Bewertung

Die mündliche Prüfungsleistung macht max. 50 Punkte aus. Die Ausführung der sprachlichen und der literarischen These werden vom Fachlehrer gemeinsam bewertet. Der Prüfling bekommt dafür eine zusammengezogene Punktzahl. Die Bewertung der Prüfung erfolgt mit Hilfe der folgenden allgemein gültigen Kriterien.

Sprachkompetenzen – insgesamt 30 Punkte

– Aussprache (Betonung, Intonation, entsprechendes Sprechtempo, Vermeiden muttersprachlicher Interferenzfehler, entsprechende Lautbildung)	3 Punkte
– Sprachrichtigkeit (richtiges Verwenden der grammatischen Regeln)	9 Punkte
– Ausdrucksfähigkeit (reicher Wortschatz, abwechslungsreiche sprachliche Mittel, zutreffende Ausdrücke, Redewendungen)	9 Punkte
– Sprechfähigkeit (ständige, der Situation angepasste Kommunikation, schnelle Reaktion, Fähigkeit zu Initiativen)	9 Punkte

Inhalt – insgesamt 20 Punkte

– Literarische Kenntnisse	15 Punkte
– Interpretierung des Textes der sprachlichen These, Lösung der grammatischen Aufgaben	5 Punkte

Herausbildung der Gesamtpunktzahl der Prüfungsleistung:

Die Punkte der verschiedenen Prüfungsteile werden zusammengezogen, so können in der mündlichen und schriftlichen Prüfung insgesamt 150 Punkte erreicht werden.

ROMÁN NÉPISMERET

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

A vizsgázó:

- ismerje Románia földrajzi elhelyezkedését, hegységeit és vizeit;
- legyen jártas a térképhasználatban;
- legyen képes Románia gazdasági és természetföldrajzának szöveges bemutatására;
- legyen képes a különböző régiók földrajzi, történelmi, kulturális sajátosságainak a bemutatására;
- rendelkezzen alapismeretekkel a hazai románság földrajzi elhelyezkedéséről, településtörténetéről, mindennapi életkörülményeiről;
- mutassa be a településföldrajzi viszonyok hatását a nemzeti kisebbség életmódjára;
- tudjon önállóan is információkat gyűjteni tárgyi és írásos történelmi forrásokból, magazinokból, tanulmányokból és filmekből;
- legyen képes a román, a magyar és az egyetemes történelmi ismeretek összekapcsolására;
- ismerjen fejedelmekről szóló történelmi legendákat, filmeket és más művészi alkotásokat;
- legyen képes jelentős román, magyar és egyetemes történelmi események térben és időben való elhelyezésére, nevek és helyek összekapcsolására;
- ismerje a román kisebbség történetének legfőbb jellemzőit, hazai településterületeit, természet és gazdaságföldrajzi meghatározóit;
- rendelkezzen alapismeretekkel a történelmi és a mai Magyarország románságának (művelődés) történetéből;
- értse a(z) (újra)telepítések okait és körülményeit;
- legyen képes tárgyi (archív fotók, muzeális értékű tárgyak) és írásos emlékek (régí levelek, anyakönyvek) alapján felvázolni a saját faluja (hely)történetét;
- rendelkezzen alapvető kisebbség-jogi és állampolgári ismeretekkel;
- legyen képes azoknak a szociológiai sajátosságoknak a bemutatására, amelyek meghatározzák a népcsoporthoz tartozók kapcsolatrendszerét;
- tudja ismertetni a román nyelvjárások és a tájnyelvi változatok főbb sajátosságait;
- legyen önálló véleménye a kétnyelvűségről;
- legyen képes ok-okozati összefüggésekben megérteni az egyházszakadás közvetlen és közvetett okait;
- legyen képes a magyarországi románság tárgyi és szellemi értékeinek többszemponútú jellemzésére;
- fedezzen fel párhuzamokat a román és a magyar népi kultúrában; ősi motívumok vándorlásában;
- legyen képes a különböző nemzetiségi kultúrák kölcsönhatásának a felismerésére, azonosságok és különbözőségek lényeglátó bemutatására szóban és írásban egyaránt;
- ismerje az ortodox templomok főbb építészeti stílusjegyeit;
- értse a hagyomány és újítás kölcsönhatását, az értékmentés és teremtés filozófiáját;
- legyen véleménye a média szerepéről a hagyományörző és teremtő tevékenységben.
- legyen képes a földrajzi, történelmi, művelődéstörténeti, etnológiai és művészeti ismeretek ötvöztetésére;
- legyen tájékozott a színház, a zene, a filmművészet, a tudományok, a technika és a sport világában.

Emelt szinten

Minden témakörben (részterületen) az ok-okozati összefüggések komplexebb megértése, a tudásanyag integrált szemléleten alapuló elsajátítása, igényes írásos és élőszavas feldolgozása.

B) ISMERETKÖRÖK

I. Földrajz

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Románia földrajzi elhelyezkedése	Románia földrajzi fekvése; jelentősebb régiói; szomszédos országai. Helye Európában. Természeti adottságai és gazdasága, népessége. Hegységei és vizei. Növény- és állatvilágának jellemzői.	Románia összehasonlítása Európa és a Föld hasonló országaival. Társadalmi – gazdasági jellemzői.
Tájak a (nép)művészeti alkotásokban	Románia specifikus jelképei néhány földrajzi legendában és népi költeményben (pl. az Olt folyó legendája, Ceahlăul, Retezatul)	Tájak román irodalmi és képzőművészeti alkotásokban.
A magyar–román határmenti települések földrajzi helyzete	Településföldrajzi viszonyok elemzése. Hatásuk a románság életmódjára.	

II. 1. A románok története

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A kezdetek	Az élet első jelei a mai Románia területén. A román nép kialakulásának tényszerű ismerete.	Különböző elméletek. Elméletek a románság etnogeneziséről.
A román államok létrejötte	A feudális államok berendezkedésének feltételei. A vajdaságok mint az első politikai formációk Moldovában és Havasalföldön.	Gazdasági, társadalmi és politikai struktúrák a román feudalizmusban.
A török veszély	A román fejedelemségek és a török terjeszkedése. Havasalföld és Moldova helyzetének megszilárdulása, fejlődése.	A fanarioták helye, szerepe a románok történetében.
A nemzeti újjászületés kora	Az erdélyi románok a XVIII. században. Az erdélyi és a magyarországi parasztság helyzete. Horea, Cloșca és Crișan felkelése és annak következményei. Tudor Vladimirescu forradalmi mozgalma. A „Szervezeti Szabályzat” és a fejedelemségek. Az erdélyi és a magyarországi románok a reformkorban és az 1848-as forradalomban. Az 1848-as forradalom a román fejedelemségekben.	Az erdélyi iskola törekvései, korifeusainak túlzásai a római eredettel kapcsolatban. A román történetírás kezdetei. A dél-kelet európai népek forradalmi mozgalmi és azok belső okai. Együttműködési tárgyalások Kossuth és a román forradalmárok között. Az erdélyi és a hazai románok programjának eltérő vonásai.
A modern állam kiépítése	A fejedelemségek egyesülése. A román nemzeti állam megszületése. Cuza reformjai. Az 1867-es kiegyezés és az erdélyi románok helyzete.	Az emigránsok forradalmi propagandája. Az unionista mozgalom a fejedelemségekben. Cuza bukásának okai. Az Osztrák–Magyar Monarchia nemzetiségi politikája.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Románia és a függetlenségi háború. A királyság kikiáltása. A románok a dualizmus kori magyar államban, nemzetiségi politika. Az erdélyi kérdés Romániában. Románia és az első világháború.	
Románia, az első világháború után	Románia a párizs környéki békék után. A királyi diktatúra. A Vasgárda kormányra kerülése. Antonescu és a légionárius nemzeti állam létrehozása.	A két világháború közötti román külpolitika. Az egységes román állam megteremtésének nehézségei. A II. bécsi döntés.
A második világháború és hatásai	Románia hadba lépése és a harctéri események. Románia és a szovjet érdekszféra. A Vörös hadsereg Románia területén. Rendszerváltás.	
A kommunista diktatúra Romániában	Társadalmi, gazdasági változások a második világháború után. A kommunista diktatúra kiépítése. A személyi kultusz következményei.	A szocialista rendszerre való áttérés romániai körülményei. Románia új külpolitikai orientációja.
A romániai rendszerváltozás	A temesvári és bukaresti forradalom. A szocialista rendszer megszűnése és a demokratikus többpártrendszer kialakulása.	A mai Románia társadalmi, gazdasági és kulturális helyzete.

II. 2. A magyarországi románok története

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A XVIII. század előtti múlt nyomában	A hazai románság életének színtere, a Körösök és a Maros közti vidék ismerete. A család- és helységnevek szerepe az eredet feltérképezésében. Történelmi tények adatok tükrében.	Történeti áttekintés román és magyar történelmi és nyelvészeti tanulmányok alapján. Diakron nyelvvizsgálat: családnevek, helynevek etimológiája (néhány példa alapján). Földrajzi, történelmi, nyelvészeti ismeretek ötvözése.
A török hódoltság korában	Letelepedés, földrajzi elhelyezkedés. Evlia Celebi feljegyzéseiből (gyulai vár, 1666.). E régió elnéptelenedésének okai és következményei.	A románok által is lakott települések helyzetrajza a török hódoltság idején (<i>átfogó bemutatás</i>). Körkép Gyula városáról a XVII. században [<i>várostartomány, lakosság, felekezetek, fürdők, közigazgatás, divat, nyelv(ek), épületek stb.</i>].
A XVIII. század az újratelepítés időszaka (1718–1746)	Az újratelepítések okai, folyamata és eredményei. Bihar, Békés és Csanád megye újjászerveződése. A túlélés alaptényezőinek (<i>nyelv, ortodox vallás, szokások, művészetek</i>) ismerete.	A XVIII. század első felének történései, levéltári dokumentumok, írásos emlékek tükrében. Kitekintés más nemzetiségek (<i>németek, szlovákok</i>) betelepítésére.
Helytörténet	Elek, Battonya, Békéscsaba, Kétegyháza, Méhkerék, Pusztaszentlőrinc, Gyula, Körösszakál, Körösszegapáti, Bedő, Pocsaj, Magyarcsanak helytörténete.	Egyéni anyaggyűjtésen alapuló helytörténeti ismertető. Helytörténeti, művelődéstörténeti; hitéleti és etnológiai ismeretek összekapcsolása.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Első megjelenése történelmi dokumentumban, alapítólevélben. Tulajdonosai (<i>híres magyar és német családok felsorolása</i>). Lakossága: etnikai, felekezeti összetétele. Hitélete; oktatása; művelődésszervezése. Endogámia-exogámia kérdésköre.	Egy település (<i>hely</i>)története a kezdetektől napjainkig.
Nemzeti – kulturális törekvések	Az Erdélyi Iskola szerepe. Az Osztrák–Magyar Monarchia macedo-román közösségeinek jellemzése. Kiemelkedő személyiségek. Szerepvállalásuk a gazdasági és a kulturális életben.	Az európai felvilágosodás hatása az Erdélyi Iskola gondolkodóira. Samuil Micu-Clain, Gheorghe ^a incai és Petru Maior jelentősebb műveinek ismerete.
Neves személyiségek	Moise Nicoară, Gheorghe Pomur, Iosif Vulcan, Iosif Ioan Ardelean, David Voniga, ^a tefan Rusu és mások a magyarországi románság szolgálatában. Hitvallásuk, mecénási szerepük, küldetéstudatuk jellemzése. A Petru Maior egyesület szerepe.	Egy-két neves személyiség <i>komplex pályarajza</i> .
Kulturális intézmények, iskola, oktatás, alapítványok	Az egyházi iskolák. Román állami iskolák. Felsőoktatás. Az alapítványok szerepe a magyarországi románok kulturális életében. Alapítványok: Gozsdu, Ghiba-Birta Elena, Pap Teodor, Begle Petru.	A Gozsdu-hagyaték „életútja” történeti kontextusban.
A román nyelvű sajtó és kiadványok	Sajtótörténeti alapismeretek 1918-ig. A <i>Familia</i> és a <i>Lumina</i> című lap(ok) jelentősége. Egyéb sajtótermékek, évkönyvek, kiadványok.	A legújabb publikációk felsorolása. A mai <i>Lumina</i> bemutatása.
Kulturális élet a XX. század második felében.	A társadalmi-kulturális kontextus fejlődése. A magyarországi románság művelődéstörténetének főbb szakaszai. A jelentősebb román intézmények rövid története (pl. iskolatörténet). A Magyarországi Románok Kutató Intézete. Kiadványok (<i>Simpozion, Annales, Izvorul, Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria</i> stb.).	A határon belüli és azon kívüli kisebbségek kulturális életéből (<i>kiemelkedő személyiségek, jelentősebb kiadványok, művészeti produktumok stb.</i>). Történelmi, nyelvészeti, etnológiai, szociológiai tanulmányok a hazai románságról.

III. Kisebbségpolitikai ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Kisebbségi jogi és állampolgári ismeretek, alapfogalmak	Nép, nemzet, nemzetiség, nemzeti kisebbség, etnikum. Identitás, kettős (hármás) kötődések (kisebbséghez, a többségi nemzethez, az anyaországhoz).	Az <i>endogámia-exogámia</i> kérdésköre a magyarországi románok életében (átfogó bemutatás).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Az asszimiláció <i>(okai, jellemzői, fokozata, iránya)</i> .	
A kisebbségpolitika jogszabályi keretei	Kisebbségi nyelv-iskola. Nemzetiségi nyelv-közigazgatás.	A kisebbségpolitikai törvénykezés alakulása a XX. század közepétől napjainkig.

IV. A román nyelv

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A román nyelv egy neolatin nyelv	A neolatin nyelvek. A román nyelv rövid keletkezéstörténete. Román nyelvterületek bemutatása.	A neolatin nyelvek nyomában <i>(térképhasználatlalt)</i> .
Az irodalmi nyelv	A román nyelv irodalmi változata. Stílusfajták.	Stílusfajták jellemzése; különböző népismereti témájú szövegtípusok elemzése.
Nyelvjárások, tájnyelvi változatok	A román dialektusok sajátosságai.	A román nyelvjárások területei <i>(részletesebb feltérképezés)</i> .
A hazai románok nyelve Nyelvcseré	A magyarországi román nyelvjárások jellemzői. A nyelvcseré típusai. A nyelvcserét előidéző faktorok. A kétnyelvűvé válás körülményei. A magyarországi sztenderd román. Nyelvválasztási szokások.	A bihari és a körös–marosi tájszólás jellemzése nyelvi példákkal. Szociolingvisztikai kutatások a magyarországi románok közösségében <i>(egy-két jelentősebb tanulmány ismerete)</i> . A nyelvcseré jelei a nyelvtudásban és a nyelvválasztásban. A román nyelvválasztást meghatározó tényezők.
Nyelv–identitás	Ifjú nemzedék – iskola – nyelv	A nyelv mint az identitásörzés egyik kulcstényezője.

V. A vallások és az egyházak szerepe a románok kultúrájában

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Kereszténység, a keresztény egyház, a Nagy Egyházszakadás, ortodoxizmus (1054)	Az egyházszakadás okai és következményei. A keleti és a nyugati kereszténység elkülönülése. Főbb dogmatikai, egyházfegyelmi és liturgikus eltérések az ortodox és a római katolikus szertartás között.	A Biblia a művészetekben <i>(néhány példa bemutatása)</i> .
A szent építmények stílusjegyei	Külső és belső építészeti stílusjegyek, freskókompozíciók.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A protestantizmus, (neo)protestáns egyházak	A protestantizmus lényege. Hatása a (román) kultúra fejlődésére.	A protestantizmusról egyetemes, magyar-román történelmi ismeretek összekapcsolásával.

VI. A magyarországi románok népi kultúrája

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Román és más ajkú (paraszti) közösségek együttélése	Kölcsönhatások a magyar és a román népi kultúrában. Elődeink alkalmazkodása a földrajzi és kulturális környezethez.	Kölcsönhatások a magyar, a román és más kisebbségek népi kultúrájában.
A tradicionális típusú család	A család felépítése, kapcsolatrendszere, hierarchiája.	A család hajdan és ma (generációk együttélése; szereposztásaik).
Ősi tevékenységek és mesterségek	A magyarországi románok ősi tevékenységei és mesterségei.	
Lakókörnyezet, lakóház	A falu képe (<i>utcák, épületek</i>). Az alföldi jellegű lakóházak típusai A gazdasági építmények jellege, rendeltetése. A lakóház belső elrendezése, díszítőelemei. Bútorzata (<i>jellegzetes geometriai formák, díszítőelemek</i>).	A lakókörnyezet és a lakóház régen és ma.
Népi textíliák	A szőtt, hímzett textíliák mint a paraszti lakás-belső legjellegzetesebb román elemei. A szöttek rendeltetése, esztétikája. A vászonszövés művészete (<i>textíliák, eljárások, hímzésminták</i>).	A munkafolyamat leírása a len- és kendertermesztéstől a népi textíliákig. Egyes textíliák szerepe a tradicionális összejöveteleken (pl. <i>a tradicionális táncmulatságokon vagy az átmeneti rítusokban</i> .)
Ruházkodás	A magyarországi románok ruházata. Etikái jellege, rendeltetése.	Románia különböző tájegységeinek népviselete. Egy vegyes nemzetiségű település (pl. <i>Elek</i> vagy <i>Battonya</i>) népi viselete.
Népi étkezési szokások, speciális ételek	A hazai románok hétköznapi és ünnepekhez kötődő speciális ételei.	Étkezési szokások a múltban és ma.
Naptári ünnepek és szokások	A naptári ünnepek szokásköltészete.	A magyar és román szokások kölcsönhatásai.
Tradicionális összejövetelek	A vásár- és ünnepnap táncháza. A bihari táncok jellemzői. A rigmusköltészet szerepe, téma- és formavilága.	
Az átmeneti rítusok	Születési szokások, hiedelmek és népi alkotások. Az ortodox keresztelő jelképrendszere. A lakodalom előtti (nép)szokások.	Az emberi élet nagy eseményei a művészetekben (néhány szabadon választott alkotás tükrében).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Lakodalmi szokások, folklóralkotások, szimbólumok. Ősi hiedelmek és jelképek a temetési szertartásban. Szokásköltészet. A halál mint a menyegző Szentsége a román költészetben (pl. <i>Miorița</i>).	A halál mint a házasságkötés misztériuma világirodalmi alkotásokban.
Népi hiedelmek, babonák	Pozitív és negatív (elő)jelek. Mítikus lények.	
Népi gyógyászat	Mágikus eljárások. Ráolvasások. A népgyógyászat költészete.	A természetgyógyászat szerepe a modern ember életében.
A gyermek helye és szerepe a tradicionális közösségekben	A gyermek jogai és kötelességei. Gyermekjátékok, -színház, -folklór. Játékszerkészítés a tradicionális faluban.	A gyermek a román irodalomban (<i>néhány szabadon választott alkotás tükrében</i>). Kitekintés a világirodalomra és a társművészetekre.
Népi líra	A „ <i>Doina</i> ” téma- és formavilága. A vágy, a táj és a szerelem élménye öt-hat népi alkotás tükrében.	Hét-nyolc „ <i>doina</i> ” értelmezése (<i>képi, érzelmi, filozófiai motívumok feltárása</i>).
Népi epika	Négy-öt földrajzi és történelmi legenda. Egyetemes, nemzeti és helyi motívumok V. Gurzău, T. ^a imonca, M. Purdi meséiben. (Öt-hat mese ismerete).	Hét-nyolc földrajzi és történelmi legenda. Mesemondók-mesegyűjtemények a magyar a román és a honi kisebbségek irodalmából.
Népi dráma (színház)	Paraszti karnevál: turkajálás, maszkos alakoskodások. Betlehemezés, misztérium- és egyéb népi színházak.	Szokásvándorlás a magyar, a román és más ajkú nemzetiségek népi kultúrájában.
Népzene és néptáncművészet	Román népdalgyűjtemények, bihari táncok.	Dalok és táncok a magyar, a román, a szomszédos népek és a (<i>honi</i>) kisebbségek népi kultúrkincséből.

VII. Tájak, korok, alakok találkozása a művészet és tudomány alkotásaiban

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Tudományok, művészetek	Földrajzi, történelmi, vallástörténeti, művészeti ismeretek integrált bemutatása. Tájegységek, történelmi korok és alakok találkozása a művészet és a tudomány alkotásaiban (pl. Olt völgye, Cozia kolostor, Mircea cel Bătrîn, G. Bogza Curtea Oltului, Goga Oltul, I. Minulescu Pe malul Oltului). Építészeti és képzőművészeti stílusok (pl. a bizánci, brîncoveanui, arge ^o i, moldvai stílus stb.). A román építészet és képzőművészet remekmű-	Kitekintés egyetemes és magyar alkotásokra (<i>néhány műre</i>). C. Bâncu ^o i három-négy művének elemzése. A szülőföldélmény kifejezése hazai román kép-

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	veiből (öt-hat mű bemutatása). A magyarországi románok képzőművészete (átfogó bemutatás).	zöművészek munkáiban (pl. jelképek, motívumok feltárása szabadon választott alkotások tükrében).
Színház- és filmművészet	Színháztörténeti alapismeretek. Román (film)színészek, (film)rendezők, dramaturgok.	Európai hírnevű (film)színészek, (film)rendezők, a román, a magyar és a szomszédos népek kultúrájából (néhány alkotó és művének ismerete).
Tudományok	A különböző tudományok (matematika, fizika, kémia, biológia, földrajz, történelem, filozófia, nyelvészet) román származású világhírű tudósai.	Egy-két életút részletesebb bemutatása.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga középszinten és emelt szinten is írásbeli és szóbeli részből áll.

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Emelt szinten

Emelt szinten az írásbeli vizsgán a vizsgázó feladata egy 600-700 szavas esszé megírása.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Ezekkel összhangban ismeretek megszerzésének, valógatásának képességét, különböző jellegű információkból általános érvényű összefüggések megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz a négy kötelező ismeretszoportból írott, képi, hangzó és elektronikus ismerethordozón lévő aktuális problémákkal kapcsolatos forrásokat, amelyekkel kapcsolatban a jelölt ismeretei és képességei alapján összefüggően kifejti az egyéni véleményét (három megadott címből választva).

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Középszinten

Az írásbeli vizsga témája a tanulmányok alatt elkészített projekt bemutatása és értékelése irányított standard kérdések alapján.

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Értékelés

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható. Amennyiben a jelölt a kritériumok mindegyikét figyelembe véve fogalmazta meg dolgozatát, úgy arra 60 pontot kaphat; az egyéni álláspont kifejtésére pedig 40 pont adható.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga **két kötelező és egy választott** részből áll.

Kötelező ismeretek

1. Történeti ismeretek vagy Kisebbségpolitikai ismeretek
2. Néprajzi ismeretek vagy a román nemzetiségi nyelvvel kapcsolatos ismeretek

Választható ismeretek

A vizsgára történő felkészülés utolsó évében egy terület – *Történeti ismeretek, Kisebbségpolitikai ismeretek, Néprajzi ismeretek, A román nemzetiség nyelvvel kapcsolatos ismeretek, Földrajzi ismeretek, Társadalmi ismeretek*
A román nemzetiség épített környezetének ismerete, A román nemzetiség ének-, zene- és tánc kultúrájának ismerete – mélyebb megismerése, egy projekt előzetes kidolgozása és annak bemutatása a szóbeli vizsgán.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idő: 30 perc

A vizsgázó felelési ideje:

- Középszinten 15 perc,
- Emelt szinten 20 perc.

A felkészülés során írott anyagok, alapvető forrásgyűjtemények, CD-k és hangzó és képi anyagok, számítógép áll a jelöltek rendelkezésére.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy előre elkészített projekttervet mutat be a diák legfeljebb 5 percben (emelt szinten 10 perc). Ez után kétszer 5 perc áll rendelkezésére, hogy önállóan kifejtse választhatóan a történeti ismeretek vagy a kisebbségpolitikai ismeretek illetve a néprajzi ismeretek vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek közül kihúzott tételt. Mindegyik ismeretcsoportban 10 tételt kell adni (így tételcsoportonként 2×10 tételből húzhat a jelölt), mindegyik tételhez két különböző, de azonos tartalmú forrást kell hozzárendelni. Ügyelni kell arra, hogy a megadott tételek hasonló nehézségűek legyenek, és azokat a használható segédesszközökkel megközelítően ugyanannyi idő alatt lehessen megoldani.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül a projekttervre 30 pont, a másik két ismeretcsoportra 10-10 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

A projektterv bemutatása – összesen 30 pont

– Tartalmi gazdagság	5 pont
– A felhasznált ismeretek logikus, áttekinthető csoportosítása	5 pont
– Szemléletesség az előadásban	5 pont
– A projekt kapcsolódása a valóságos helyzetekhez	5 pont
– A projekt tárgyának önálló értelmezése	10 pont

Történeti vagy kisebbségpolitikai ismeretek és néprajzi vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek

Összesen 20 pont (kétszer 10 pont)

– A rendelkezésre álló segédanyagokból történő válogatás képessége	2 pont
– A szerzett információk világos és logikus csoportosításának képessége	2 pont
– Az előadás szemléletessége, nyelvi megformáltsága	2 pont
– Egyéni tapasztalatok beépítése a feleletbe, saját vélemény megfogalmazása	4 pont

ROMÁN NYELV ÉS IRODALOM

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

1. Szövegértés

1.1. Különböző műfajú és tematikájú szövegek lényegének megértése.

1.1.1. Információk értelemszerű szelektálása, célirányos kiválasztása és újraalkotása.

1.1.2. Önálló véleményformálás az új ismeretek, gondolatok befogadásakor.

1.1.3. Megfelelő tájékozottság és jártasság a nyomtatott és elektronikus információforrásokban, a médiaműfajokban.

1.1.4. Grammatikai és irodalmi ismeretek alkalmazása írott és elektronikus formában közvetített szövegek megértésében és megformálásában.

1.2. Irodalmi és nem irodalmi szövegek értelmezése.

1.2.1. Szövegértelmezési eljárások alkalmazása a különböző szövegfajták köréből.

1.2.2. Az irodalom nevelő-, ismeret- és élményközvetítő szerepének megértése és bemutatása.

1.2.3. Különböző szövegfajták (*szépirodalmi, tudományos, hivatalos, publicisztikai*) összevetése, nyelvi, stilisztikai, szerkezeti sajátosságainak felismerése.

1.2.4. Az írott közlés kohéziójának, logikai kapcsolatainak feltárása, a cél és a kommunikatív kontextus meghatározása.

1.2.5. Szövegen belüli és szövegek közötti jelentésbeli, ok-okozati összefüggések felismerése és megértése.

1.2.6. A címzettnek, a témának és a mondanivalónak megfelelő írásos és élőszavas szövegek helyes megformálása.

2. Írásbeli szövegalkotás

2.1. Irodalmi és nem irodalmi témák feldolgozása különböző típusú szövegekben. (Pl. a kisebbségek helye és szerepe az Európai Unióban; kétnyelvűség, a nyelvcsere; a globalizáció; a kulturális örökség; az emberi kapcsolatok, az érzelmi intelligencia megnyilatkozási formái; a számítógépes újvilág.)

2.2. Címnek, címzettnek, témának megfelelő tartalmú, stílusú, felépítésű írásmű megformálása a mindennapi élet magán- és hivatalos műfajaiban. (Pl. jegyzet, ajánlás, kronologikus beszámoló, úti napló, beszámoló színházi vagy filmélményről, értekezés, esszé, műértelmezés.)

2.3. Probléma írásos megvitatása az önálló érvelés és a meggyőzés módszerével.

2.4. Olvasmányélmény kifejezése tartalmi, nyelvi és szerkezeti szempontból egyaránt.

2.5. Művészi alkotással kapcsolatos esztétikai élmény kifejezése szabatos stílusban és logikus felépítésben.

2.6. Hivatalos iratok megalkotásához szükséges tartalmi és formai követelmények készség szintű elsajátítása és alkalmazása (pl. kérvény, önéletrajz, pályázat, jegyzőkönyv).

2.7. A szövegszerkesztés normáinak, technikai lépéseinek alapos ismerete, biztos helyesírás, jó arányérzék és esztétikus íráskép.

3. Beszéd, szóbeli szövegalkotás

3.1. Önálló közlés megformálása, alkalmazkodva a nyelvi normához, az adott beszédhelyzethez, témához, illetve műfajhoz.

3.2. Jól összefogott, lényegre törő, logikus felépítésű szóbeli előadás (*megfelelő artikuláció, helyes hangsúly, hanglejtés, beszédtempó*).

4. Fogalomhasználat

4.1. Az olvasmányélmények értő-érző befogadása, fogalmilag helytálló bemutatása.

4.2. Etikai, esztétikai, költészettani, nyelvi fogalmak megfelelő alkalmazása.

4.3. Fogalmak megvilágítása gyakorlati példák alapján.

Csak emelt szinten

4.4. Fogalmak összefüggéseinek értelmezése, összevetése történeti kontextusokban.

B) ISMERETKÖRÖK

1. Román nyelv

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.2. Nyelvek Európában	Különböző nyelvcsaládok. Neolatin nyelvek. A diakrón és a szinkrón nyelvvizsgálat.	Agglutináló (ragozó), izoláló (elszigetelő) és flektáló (hajlító) nyelvtípusok. A nyelv mint változó rendszer. Mozaikok az írás történetéből.
1.3. A román nyelv története	A román nyelv neolatin nyelv. Keletkezéstörténetének főbb szakaszai. Érintkezés idegen népekkel, azok hatása a nyelv alakulására, változására.	Egy szöveg(részlet) elemzése a régi román irodalomból (két-három nyelvtörténeti példa bemutatása). Nyelv- és művelődéstörténeti összefüggések felismerése. A szókészlet rétegződése. Nyelv és helyesírás.
1.3.1. Nyelvtörténeti korszakok	A történelmi-kulturális kontextus és a szókincs-formálás összefüggései. A nyelvrokonság mibenléte, kritériumai. Nyelvtörténeti források: nyelvemlékek (írott, nyomtatott). A román nyelvű írás kezdetei: <i>Scrisoarea lui Neac°u din Cîmpulung.</i>	
1.3.2. Az írott nyelvi norma kialakulása	A máramarosi szövegek jelentősége. A protestantizmus hatása a román kultúrára. A vallásos irodalom hatása a román nyelv fejlődésre. A Bukaresti Biblia. A nagy történetírók szerepe a román kultúra terjesztésében. A történetírás hozzájárulása a román irodalmi nyelv és az irodalom fejlődéséhez. A könyvnyomtatás terjedése. Román nyelvterületek.	
1.3.3. Nyelv- és művelés	Költők-írók vallomásai a nyelvről. A mai román nyelv- és művelés alapkérdései (pl. neologizmusok, idegen szavak, közhelyek).	A műfordítások szerepe, jelentősége. Az írott és az elektronikus információforrások szerepe a nyelv- és művelésben.
1.4. Nyelv és társadalom		
1.4.1. Nyelvváltozatok	Dialektusok: dákoromán (<i>munténiai, moldovai, bánáti, körösvidéki, máramarosi</i>); aromán; meglenoromán; isztroromán. A mai román nyelv tagolódása. Főbb nyelvváltozatok: köznyelv, nyelvjárások, csoportnyelvek. A földrajzi és társadalmi rétegződés megnyilvánulása a szókincsben: regionális köznyelv, szaknyelv, rétegnyelv, ifjúsági nyelv, szleng. A magyarországi románok nyelvi változatai. A bihari nyelvjárás, körös-marosi nyelvjárás.	A mai román nyelv vertikális és horizontális rétegződése. Különböző nyelvjárási szövegek elemzése.
1.4.2. Kisebbségi nyelvhasználat	Egynyelvű szótárak rendeltetésszerű használata. Magyarországon beszélt más kisebbségi nyelvek megnevezése.	Kisebbségi nyelvhasználat, kétnyelvűség, nyelvcsere. A társadalmi-kulturális kontextus és a nyelv változásának összefüggései.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.5. A nyelvi szintek	Irodalmi és nem irodalmi szövegek hang-, alak-, mondat- és jelentéstani elemzése. Ismeretek alkalmazása a különböző szövegtípusok megformálásában.	
1.5.1. Hangtan	Hangtani alapismeretek. Magán- és mássalhangzótörvények. Hangcsoportok (<i>diftongus, triftongus, félhangzó</i>). Hiátus. Hangsúlyos és hangsúlytalan szótagok.	A román és a magyar hangállomány összevetése.
1.5.2. Szóalak-tan	A szuffixumok és prefixumok szerepe a szóalak felépítésében és jelentésében. Nyelvhelyesség a szóképzésben. Szó- és szövegkörnyezet.	Alapszavak, képzett szavak, szócsaládok. Szavak értelmének meghatározása szövegkörnyezetben. A román helyesírás alapelvei.
1.5.3. Szófajtan	Szófajtani alapismeretek. A szófajok rendszere. Átmeneti szófajok helyesírása.	Egy szöveg(részlet) szótani elemzése. Szófajváltás példákkal illusztrálva.
1.5.4. A mondat szintagmatikus felépítése	A mondat felépítése, fő részei. Az állítmányi szerkezet és a bővítmények elemzése. Az állítmány és az alany egyeztetése. Az alárendelő és a mellérendelő szintagma.	Alaki és értelmi egyeztetés. Az alany és az állítmány viszonyának értelmezése. Mondatok szintagmatikus szerkezeteinek készségi szintű meghatározása és ágrajzainak megformálása.
1.5.5. Mondat-tan	Mondattani fogalmak ismertetése. A mondat az élőszavas és az írásos közlésben. Az összetett mondat. A mellérendelés és alárendelés.	
1.5.6. A mondat a szövegben	A mondat és a szöveg. A mondat jelentése szövegkörnyezetben. A mondat denotatív és konnotatív jelentése.	A mondat és a szöveg kapcsolatának bemutatása. A szinteződés és a tömbösödés jelenségei.
1.5.7. Logikai és tartalmi viszonyok	Nyelvi és nem nyelvi jelek szerepe a kijelentő, kérdő, óhajtó, felkiáltó és felszólító mondatok megkülönböztetésében. A mondatok modalitása. Mondatfajták elemzése nyelvtani, jelentéstani eszközökkel.	
1.5.8. Szókincs és frazeológia	A szókincs változásának okai. A szóképlet bővülése; az átvétel és a belső keletkezés. Szócsaládok. Antonímák, szinonimák, homonimák, frazeológiai egységek. Az összetett szavak helyesírása.	A szóalkotás ritkább módjai. (<i>Pl. mozaikszavak, népetimológia.</i>)
1.6. Szöveg és szövegtípusok	A szöveg természete. A szöveg nyelvi és nem nyelvi jelei. Szövegkohézió; globális és lineáris kohézió.	Szövegelemzési gyakorlatok, logikai-jelentéstani összefüggések felismerése.
1.6.1. Szöveg-funkciók	A szöveg és a kommunikáció. A szöveg két alapformája (<i>az élőbeszéd és az írás</i>).	A szövegösszetartó erő és összetevői (<i>nem nyelvi tényezők; jelentésbeli kapcsolatai; nyelvtani kapcsolatai</i>).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.6.2. A szöveg szerkezete	A különböző szövegtípusok jellemzői. A szöveghasználati szabályok ismerete. A kommunikáció kódja (<i>nyelvi és nem nyelvi összetevői</i>). A szövegértést és a szövegalkotást meghatározó kommunikációs körülmények. A tájékoztató, a kifejező és a felhívó szövegfunkciók. A szöveg szerkezeti egységei. A (prózai) szöveg- és makroszerkezeti egységei. Rendszermondat, szövegmondat. A szöveg szerkezettypusai: Időrendi (<i>lineáris</i>), térbeli, logikai. Más szerkesztésmódok (<i>párhuzamosság, ellentézés, keretes, mozaikszerű, képzettársításos</i>).	A szövegszintek és a szövegösszetartó erő összefüggései. Prózai szöveg szerkezeti elemzése (<i>mikro- és makroszerkezeti egységei; szerkezettypusai</i>).
1.6.3. A szöveg jelentése	A szöveg globális kohéziójának eszközei: A szöveg témahálózata, az izotópia, tartalmi-logikai kapcsolatok (<i>térbeli, időbeli, logikai viszonyok, ok-okozati kapcsolatok</i>); a témajelölő cím. Jelentésbeli kapcsolóelemek a szövegben (<i>kulcsszavak, rokon jelentésű szavak, többjelentésű szavak, azonos alakú szavak, ellentétes jelentésű szavak</i>). A téma-réma kapcsolatok.	Egy szöveg lokális, temporális, kauzális szegmentumainak feltárása. Témahálózatok jelölése.
1.6.4. A szöveg grammatikája	Grammatikai kapcsolóelemek, előre-és visszautalások. A mondat szórendje. A szöveg ritmusa.	A grammatikai kapcsolóelemek szerepe a szövegösszefüggés megteremtésében.
1.6.5. Szövegértelmezés	Témahálózat felismerése a különböző szövegtípusokban.	Szövegértelmezési feladatok megoldása (<i>témahálózatok mikro-és makrostruktúrák követése, egyeztetés, szórend</i>).
1.6.6. Az intertextualitás	Az intertextualitás értelmezése irodalmi és nem irodalmi szövegekben. A CD-ROM és az Internet intertextualitásának főbb jellemzői.	
1.7. Kommunikáció	A kommunikációs folyamat tényezői és funkciói; nyelvi és nem nyelvi kódjai.	A gesztusnyelv. A különböző kommunikáció-típusok alapos ismerete.
1.7.1. A jel, a jelrendszer	Jel, jelentés, jeltárgy. A nyelvi jelek rendszere. Morfémák, lexémák, szintagmák, mondatok. Hangalak és jelentés kapcsolata. Hangutánzó, hangulatfestő szavak (<i>a jelölő és jelölt között valós összefüggés</i>). A jelentésmező.	
1.8. Közlésmódok és műfajok	A nyelvi kódok beszélt és írott formái.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.8.1. Szövegtípusok és kommunikációs szintek szerint 1.8.2. A média, elektronikus kommunikáció	A kommunikáció célja. A közlés logikai–szemantikai felépítése. A szövegösszefüggés három síkja (<i>nyelvtani, jelentésbeli, nyelven kívüli</i>). Különböző szövegfajták <i>tartalmi és formai kapcsolata</i> a kommunikációs folyamattal. A tömegkommunikáció. Szövegtípusok és viselkedési szokások. Kommunikáció iránya: <i>dialogikus és monologikus</i> szövegek. Kommunikációs funkciók: <i>elbeszélő, leíró és érvelő</i> szövegek. <i>Szóbeli és írásbeli</i> szövegtípusok. Szövegtípusok a kommunikációs szintek szerint (<i>szépirodalmi, tudományos, hivatalos, magánéleti, közéleti</i>). Szövegalkotás módja: <i>tervezett vagy spontán</i> szövegek. A szövegtípusok és a stílusrétegek. Tömegközlelési és tájékoztatási eszközök (a <i>sajtó, a rádió és a televízió</i>). Tájékoztató és véleményközlő sajtóműfajok. A rádiós műfajok. Előre rögzített műsorok (<i>nemzetiségi adás, dokumentumműsor</i>). Az elektronikus média új műfajai (<i>az e-mail, az Internet</i>). Az <i>iskolarádió</i> és <i>-újság</i> jellemző műfajainak bemutatása.	A különböző szövegtípusok tartalmi, nyelvi és szerkezeti jegyeinek ismerete. Egy téma megjelenítése különféle szövegtípusokban. Néhány példa megformálása a legjellemzőbb sajtó-műfajokból. <i>A nemzetiségi rádió- és tévé-műsorok</i> valamint a <i>román nyelvű hetilap</i> bemutatása önálló véleményformálással. <i>A nemzetiségi műsorok jelentősége.</i>
1.9. Retorikai alapismeretek 1.9.1. A retorika 1.9.2. A nyilvános megszólalás szövegtípusai 1.9.3. Érvelés, vita	A szónoklattan jellemzői. Retorika és kommunikáció. A nyilvános beszéd és a kommunikációs folyamat tényezői. A szónoki beszéd fajtái: a tanácsadó és alkalmi beszéd. A szövegszerkesztés logikus menetének ismerete (<i>témaválasztás, címadás, szövegtípus kiválasztása</i>). Az érvelő szöveg helyes felépítése szóbeli és írásos formában egyaránt. Az érvek fajtái és az érvelés módszerei. Az érvelés műfajai: bizonyítás és cáfolat. A kulturált vitatkozás kritériumai.	Alapismeretek a retorika történetéből. Néhány történeti értékű szöveg(rész) összevetése, értékelése. Különböző érvelő típusú szövegek megformálása és bemutatása. Írásos és élőszavas érvelések tárgyyszerű értékelése tartalmi és nyelvi szempontból.
1.10. Nyelv és stílus 1.10.1. Stílusrétegek	A stílus fogalma és jelentősége. Stíluselem, stílusérték. A román nyelv beszélt és írott nyelvű stílusrétegeinek jellemzése; a társalgási, a hivatalos, a publicisztikai és a tudományos stílus ismérvei.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.10.2. Stílus-eszközök	A képszerűség stílus eszközei: képek , képrendszerek felismerése.	Képek és összetett képrendszerek értelmezése.
1.10.3. Az állandósult szókapcsolatok stílusértéke	A román szólások és közmondások etikai és esztétikai sajátosságai.	Román–magyar szólások és közmondások összehasonlítása, kölcsönhatások felismerése.

2. Irodalom

2.1. Szerzők, művek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1.1. Életművek a román irodalomból	Mihai Eminescu, George Coșbuc, Octavian Goga, George Bacovia, Tudor Arghezi, Lucian Blaga Az életút főbb állomásai, a költői életmű sajátossága. Helyi és időbeni tájékozottság, társadalmi – kulturális kontextus, természet- és szülőföld-élmény. Pályarajz főbb időrendi adatokban, néhány román és magyar kortárs megnevezése. A jelentősebb alkotások értelmezése. Kapcsolatok költők (pl. O. Goga – Ady E.) és művek között (pl. témák, motívumok, létélmények, műfajok, kifejezési módok). A művek helye az adott korszakban. Memoriterek előszavas és írásos közlésben. Kritikák értelmezése.	Komplex pályarajz, az életmű jellemzése. A pályaszakaszokat jellemző főbb témák, kérdések, ihletforrások, hitvallások. Eszmeáramlatok és stílusirányzatok hatása a költői életműre (pályaszakaszokra). Kötetek, kötetkomponáló elvek (ciklusok, témák, motívumok). Román, magyar, (világ)irodalmi párhuzamok. A mű korabeli fogadtatása, utóélete. A költő helye és szerepe a román irodalomban, (egy-egy életmű esetén) a világirodalomban. Recenziók értelmezése, önálló véleményalkotás.
2.1.2. Portrék	Dimitrie Cantemir, Nicolae Bălcescu, Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Alexandru Macedonski, Barbu ă tefănescu Delavrancea, Ion Creangă, Ion Luca Caragiale, Ioan Slavici, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, George Călinescu, Nichita Stănescu, Ana Blandiana. Az életmű főbb sajátosságainak kiemelése. 2-3 lírai és/vagy néhány epikai alkotás bemutatása. Művek értelmezése az eszmei és esztétikai irányzatok, a téma, a műfaj, a kompozíció, a témahálózatok, jelentésmezők alapján. Tematikai, formai, tér- és időbeli, ok-okozati, műfaji összefüggések keresése, felismerése az értelmezett művekben. Némi kitekintés a társművészetekre és a magyar irodalmi alkotásokra. Memoriterek – mindegyik költőtől egy-egy költemény, továbbá összefüggő szövegrészlet, jellemző szállóigék.	2-3 lírai és/vagy 1-2 epikai alkotás szövegközpontú elemzése, többletjelentéseinek megfigyeltése. Jártasság a társadalmi-kulturális közegben, a művészeti életben, a kortársak között (pl. '48-asok a román és a magyar történelem színpadán), barátságok (Ion Creangă, I. L. Caragiale, Mihai Eminescu), közös „ihletforrás” (pl. a folklórhagyomány), tematikai párhuzamok (pl. Miorița, M. Sadoveanu: Baltașul, Móricz Zs.: Barbárok). Műfaji, tematikai, nyelvi sajátosságok bemutatása a korszak eszmei áramlataival és stílusirányzataival összefüggésben. Világirodalmi és társművészeti párhuzamok. Műfordítások, román–magyar irodalmi kapcsolatok.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1.3. A XX. század román irodalmából	Mircea Eliade, Emil Cioran, Geo Bogza, Vasile Voiculescu, Marin Preda, Eugen Barbu, Fănuș Neagu, ^a t. Augustin Doina, Marin Sorescu, Theodor Mazilu. Választandó legalább négy szerző a felsoroltak közül. Hat mű ismerete a XX. század román irodalmából szabad választás szerint. Az adott szerző 2-3 költeményének értelmezése és/vagy 1 epikai vagy drámai művének bemutatása. Memoriterek.	Legalább hat szerző a XX. század román irodalmából. A választott alkotó 2-3 lírai és/vagy 1-2 epikai, illetve drámai művének lényeglátó elemzése. Hitvallások, élethelyzetek, kérdésfelvetések, létértelmezések, motívumok bemutatása. Műfaji, stílusbeli sajátosságok felismerése a korstílussal összhangban. Párhuzamok a román és a magyar irodalmi alkotásokban. Román–magyar irodalmi kapcsolatok, fordítások, színház, film.
2.1.4. Román származású alkotók művei a világirodalomban	Tájékozódás a román származású, de más népek irodalmában ismertté vált alkotók világában (pl. Panait Istrati, Eugen Ionescu, Vintilă Horia). Legalább egy szerző 2-3 lírai és/vagy 1-2 epikai vagy drámai alkotásának elemzése. Memoriterek.	Tartalmi és műfaji sajátosságok, jelképrendszerek, motívumok. A művek ihletforrásai. A szerzők helye a világirodalomban.
2.1.5. A magyarországi románok irodalmából	Moise Nicoară, Iosif-Ioan Ardelean, David Voniga, Iustin Popfiu, Iosif Vulcan. Tájékozódás az életműben. Küldetésstudatuk bemutatása 1-2 jellemző írásuk alapján. Tájékozódás a magyarországi románok irodalmában. Szülőföldélmény, gyökerek, származástudat (pl. Magdu Lucian, Ilie Ivănuș 1-1 művében).	A szellemi háttér leírása, kultúrtörténeti áttekintés. Szerepük a magyarországi románság szellemi felemelkedésében. Összefüggések az értelmezett alkotások között. Közös témák és motívumok, műfaji, poétikai sajátosságok. A magyarországi román nemzetiségi irodalom helye a román irodalomban. Kapcsolatok a magyar irodalommal, kölcsönhatások, kétnyelvűség.
2.1.6. Kölcsönhatások és párhuzamok a világ- és a román irodalom között.	Irodalmi témák: világegyetem (pl. M. Eminescu: <i>Luceafărul</i> , Vajda J.: <i>Üstökös</i>); természetélmény: (pl. V. Alecsandri: <i>Bărăganul</i> , Petőfi S.: <i>Az Alföld</i> , M. Eminescu: <i>Lacul</i> , Lamartine: <i>Lacul</i>); szerelem: (pl. V. Alecsandri: <i>Steluța</i> , M. Eminescu: <i>Floarea albastră</i> , Vajda J.: <i>Húsz év múlva</i>); az emberi élet nagy eseményei (születés-házasságkötés) (pl. L. Blaga: <i>Na^otere</i> , G. Coșbuc: <i>Nunta Zamfirei</i> , Nagy L.: <i>Menyegző</i>) család: (pl. B. ^a t. Delavrancea: <i>Bunica</i> , Bunicul, G. Coșbuc: <i>Mama</i> , Petőfi Sándor: <i>Egy estém otthon</i>). művészi sors (pl. Meșterul Manole, M. Eminescu: <i>Luceafărul</i> , L. Blaga: <i>Eu nu strivesc corola de minuni a lumii</i> , H. Lovinescu: <i>Moartea unui artist</i> , Babits M.: <i>Jónás könyve</i> , Ch. Baudelaire: <i>Albatros</i>), emberi gyengeségek: (pl. B. ^a t. Delavrancea: <i>Hagi Tudose</i> , I. Slavici: <i>Moara cu noroc</i> , Molière: <i>Avarul</i>); választás szerint legalább öt alaptéma bemutatása (témánként 3 mű a különböző korok szerzőinek alkotásaiból).	Alaptémák az irodalomban és a társzművészetekben. Néhány téma mélyreható kifejtése kitekintve magyar és más világirodalmi művekre is, témánként 2-3 alkotás (pl. <i>világegyetem</i> : <i>Biblia</i> <i>Genezis</i> , M. Eminescu: <i>Scrisoarea I.</i> , <i>Vörösmarty M.: Csongor és Tünde</i> , <i>Berzsenyi D.: Fohászkodás</i>). Tematikus-motivikus kapcsolatok, filozófiai, etikai és esztétikai vonatkozások. Fordítások, román-magyar irodalmi kapcsolatok.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Művek átfogó bemutatása (<i>tematikai, szemléletbeli, tér- és időbeli, műfaji összefüggések</i>). Memoriterek (3 teljes mű és néhány idézet, szállóige).	
2.1.7. Színház- és drámatörténet	Színház történeti alapismeretek. A dráma fejlődése. Színházi és irodalmi hagyományok bemutatása az alábbi drámák értelmezésekor. <i>Ion Luca Caragiale: O noapte furtunoasă</i> <i>Lucian Blaga: Me^oterul Manole</i> <i>Horia Lovinescu: Moartea unui artist</i> <i>Marin Sorescu: Iona</i>	Két dráma elemzése a kortárs román irodalomból.

2.2. Értelmezési szintek, megközelítések

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.2.1. Témák, motívumok	Párhuzamosságok, tematikus, motivikus összefüggések felismerése és kifejtése (<i>pl. az áldozati motívum: a Mânăstirea Arge^oului és a Kôműves Kelemenné című balladákban, valamint a L. Blaga: Me^oterul Manole c. drámájában</i>). További témák, motívumok értelmezése (<i>pl. hegy, erdő, folyó, tenger, ember és természet, természet és szerelem, bűn és bűnhődés, pénz, hegy-völgy, fény-sötétség, háború-béke, szeretet-elidegenedés, élet-halál, ifjúkor-öregkor, falusi és nagyvárosi életformák</i>).	A térben és időben közeli, ill. távoli román-, magyar- és világirodalmi műveket összekötő témák, motívumok szerepének megértése. Jelentésmezők, témahálózatok, motívumok feltárása különböző korok táj- és szerelmi költészetéből (<i>koronként egy-egy alkotás alapján</i>). Az irodalom alaptémái és főbb motívumai az élőszavas és az írásos közlésben.
2.2.2. Műfajok, poétika	Különböző korok műfajai (<i>koronként egy-két irodalmi példával</i>). Különböző korokban keletkezett azonos műfajú alkotások összehasonlítása, közös és eltérő jegyeinek bemutatása. A műfaj történeti változásainak felismerése (<i>Pl. „a doina” a népköltészetben és Eminescu lírájában.</i>) Népköltészeti és műköltészeti műfajok megfelelése (<i>pl. doina-elégia, a táncszó-epigrama, népballada, műballada, népmese-műmese</i>). Művek többszempontú elemzése (<i>pl. tematikai, műfaji, szerkezeti és poétikai szempontból</i>).	Műfaji hagyomány és újítás. A műfaj történeti változásainak okai, a hagyományos formák fölbomlásának indokai. Különböző korokban keletkezett, azonos műfajú alkotások poétikai jellemzői. Egy-egy román, magyar és világirodalmi műfajteremtő alkotás értelmezése, poétikai sajátosságainak a felismerése. Egy-egy műfaj változásainak figyelemmel kísérése a kezdetektől napjainkig (<i>pl. ódák, balladák a román irodalomban, mese- és regényformák.</i>).
2.2.3. Korszakok, stílustörténet	Az irodalom és a társművészetek kapcsolata: legalább egy korszak két művészeti ágának megjelenítése néhány szabadon választott alkotásban.	Egy – egy korszak összehasonlítása (<i>pl. romantika és realizmus, impresszionizmus és expresszionizmus</i>). Példák <i>a román, a magyar és az egyetemes művészetből</i> .
2.2.4. Irodalomtörténet	A román irodalom és kultúra főbb korszakainak bemutatása az ósláv nyelvű román kultúra és a román nyelvű írás kezdeteitől napjainkig. Művelődéstörténeti korszakok, filozófiai és esztétikai irányzatok, életművek ismerete.	Kultúrtörténeti és román irodalomtörténeti korszakok <i>időrendi és ok-okozati</i> összefüggésekben való bemutatása. (<i>Pl. A vallásos irodalom hozzájárulása a román nyelv fejlődéséhez; a történetírás hozzájárulása a román irodalmi nyelv és román irodalom fejlődéséhez; a huma-</i>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Egy írói életút részletes bemutatása. Egy-egy alkotás értelmezése egy korszakból, egy szerző munkásságából. Szerzők és művek bemutatása történeti, kronológiai tények kontextusában. Irodalmi ismeretterjesztés nyomtatott és elektronikus formában (pl. <i>recenzió, CD-ROM, Internet</i>).	nizmus, a felvilágosodás, a modern román kultúra kialakulásának társadalmi, politikai, kulturális keretei.) Korszakok, folyamatok, történetileg változó hagyományok. Folyamatosság és egyidejűség bizonyítása szerzők és művek tükrében.

FOGALMAK A ROMÁN NYELV ÉS AZ IRODALOM ISMERETKÖREIHEZ

Középszint és emelt szint

Az emelt szint fogalomismereti követelményeit *dőlt betűvel* jelezzük.

1. ROMÁN NYELV

állandósult és alkalmi stílusérték
 állandósult szókapcsolat, szólás, szóláshasonlat, szállóige, közmondás
 beszédaktusok
 diakrónia, szinkrónia
 diftongusok, triftongusok
 egyeztetés a szintagmákban
 érvelés: tétel (állítás), érv, ellenérv, cáfolat
 expresszivitás, eufemizmus
neolatin nyelvcsalád
 főbb nyelvtípusok
 grammatikai szinonimitás
 hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés, alliteráció
 jel, jelrendszer
 jelentés(rétegek) szóban, mondatban, szövegben
 jelentésszerkezet, jelentéselem, *jelentésmező*, jelhasználati szabály, *kevert nyelvűség*, kétnyelvűség
 kommunikáció, a kommunikációs folyamat funkciói, tényezői
 kommunikáció létformái: szóbeliség, írásbeliség, magánéleti, nyilvános kommunikáció
 központosítás: gondolatjel, zárójel, kettőspont, pontosvessző, idézőjel szerepe
 mondatfajták: modalitás, *elsődleges, másodlagos*
 mondat- és szövegfonetikai eszközök
 mondat szerkezet: egyszerű mondat, összetett mondat (alárendelő, mellérendelő)
 mondatábrázolási modell
 nyelv vízszintes és függőleges tagolódása: nyelvjárás, sztenderd, köznyelv, regionális köznyelv, csoportnyelvek,
 szleng
 nyelvjárások (körösvidéki nyelvjárás)
 retorika: szónoklat, alkalmi beszéd, meggyőző szöveg műfajok
 stílus, stíluselem, stílushatás
 szóelem (morféma) fajtái
 szóalkotás: szóképzés, szóösszetétel, mozaikszó
 szófaji rendszer
 szójelentés: egyjelentésű, többjelentésű, azonos alakú szó; rokon- és ellentétes jelentésű szó, hangutánzó, hangulat-
 festő szó
 szóképek: metafora, hasonlat, *szinesztézia*, allegória, szimbólum
 téma, réma
 szöveg, szövegmondat, szövegegységek: bekezdés, tömb, szakasz
 szövegjelentés: témahálózat, tételmondat, kulcsszó

szövegkapcsoló elemek: kötőszó, névmás, névelő, határozószó, előre- és visszautalás
 szövegkohézió (lineáris, globális)
 szövegtípus, szövegfajta
 pályázat; *ajánlás*, *műelemzés-értelmezés*; *vita*, referátum, előadás, hivatalos levél, meghatalmazás, kérvény, önéletrajz
 testbeszéd (nem nyelvi kommunikáció fajtái, szerepe)
 tömegkommunikáció tájékoztató, véleményformáló műfajai: hír, tudósítás, kommentár, cikk, interjú, riport, *glossza*, *recenzió*

2. IRODALOM

reneszánsz, humanizmus
 barokk
 felvilágosodás
 klasszicizmus
 romantika
 realizmus
 naturalizmus
 impresszionizmus
 szimbolizmus
 sãmãnãtorismul
 poporanismul (népiesség)
modernizmus
tradicionalizmus
 avantgárd
expresszionizmus
szürrealizmus
dadaizmus
futurizmus
 (poszt)modernizmus

Műnemek és műfajok

líra, lírai műfajok
 szonett
glossza
 ars poetica
 elégia
 óda
 dal, himnusz
 átmeneti műfajok: napló, levél, fiktív levél, ballada, leíró költemény
 epika, epikai műfajok: elbeszélő költemény, elbeszélés, eposz
 fabula, krónika, legenda, mese, mítosz, monda, novella, *parabola*
 karcolat
 regény, regénytípusok: kalandregény, verses regény, családregény, történelmi regény, fejlődésregény, *esszéregény*, életrajzi regény, *lélektani regény*
 dráma: tragédia, komédia, színmű
 Biblia: a Biblia irodalmi műfajai: prófécia, zsoltár, evangélium, példabeszéd

Kifejezési módok, szerző–narrátor–hős

szerző, narrátor, hős, jellemábrázolás, típus
 mű, kompozíció, *szegmentumok* (*localis*, *temporalis*, *persona*, *cauzalis*, *actionis*)
 jelentés, jelentésrétegek, nyitott mű, téma, motívum, témahálózat, jelentésmező
 cselekmény
 mondanivaló
 expozíció
 konfliktus
 bonyodalom
 tetőpont
 végkifejlet

prológus
epilógus
leírás
portré
antitézis
dialógus
(belső) monológ
katarzis
harmónia, diszharmónia, feszültség, feszültségoldás, késleltetés, helyzet- és jellemkomikum

Stilisztika, szóképek, stilisztikai eszközök

stilisztika, stílus
élőszavas stílus
direkt és indirekt (közvetlen és közvetett) stílus
szépirodalmi stílus
publicisztikai stílus
tudományos stílus
hivatalos stílus
szóképek
jelző
metafora
megszemélyesítés
hiperbola
allegória
stilisztikai eszközök
költői kérdés
alliteráció
hasonlat
esztétikai minőségek
fantasztikum
fenség
groteszk
szép
rút
komikum
tragikum
tragikomikum
humor, irónia, gúny, *szarkazmus*

Verstani (alap)fogalmak

verselés – hangsúlyos, időmértékes, verslábak, *sorfajták*, *strófaképletek*
rím(fajták)
ritmus

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A román nyelv és irodalom érettségi vizsgája írásbeli és szóbeli vizsgarészből tevődik össze. Az írásbeli vizsgán 240 perc áll a vizsgázó rendelkezésére a szövegértési feladatsor, valamint a szövegalkotási feladat megoldására. A szóbeli vizsga a 30 perces felkészülési időt követően 10-15 perc időtartamú. A vizsga szerkezetét az alábbi táblázat összegzi.

Írásbeli vizsga 240 perc		Szóbeli vizsga 15-20 perc	
Szövegértési feladatsor	Szövegalkotási feladat	Egy nyelvi tétel kifejtése	Egy irodalmi tétel kifejtése
40 pont	60 pont	50 pont	

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. A vizsgakövetelményekkel összhangban az írásbeli vizsga szövegek megértését, illetve egy szöveg önálló megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz egy szövegértési feladatsort, továbbá megjelöl három szövegalkotási feladatot. A szövegalkotási feladatokból egyet választ a vizsgázó.

A szövegértési feladat megoldására 60 percet, a szövegalkotási feladat elkészítésére 180 percet fordíthat a vizsgázó.

Az írásbeli vizsgafeladatok megoldásakor az Ortografia limbii române (Román helyesírási szótár), illetve ha azt valamely feladat megjelöli, szöveggyűjtemény használható.

A feladatsor jellemzői

Szövegértési feladat

A szövegértési feladat szövege általában 450-500 szó terjedelmű esszé, ismeretterjesztő céllal íródott tanulmány, publicisztikai mű egésze vagy részlete. A feladatok megoldása általában a kérdésre adott válasz rövid szöveges kifejtése, esetenként a megadott válaszvariációk közötti döntés.

A szövegértést vizsgáló kérdések – az adott szöveg tematikus, szerkezeti, nyelvi jellemzőinek megfelelően – a következőkre irányulhatnak:

- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás, érv, álláspont stb. azonosítása;
- a szöveg grammatikai, stilisztikai jellemzői; ezek szövegbeli funkciója;
- a szöveg kommunikatív sajátosságai;
- a cím és a szöveg egészének viszonya;
- a szöveg egészének jelentése, jelentésrétegei;
- a szövegbeli logikai, tartalmi kapcsolatok;
- a szerzői álláspont;
- a szövegbeli utalások, hivatkozások szerepe;
- a szöveg szerkezete, a szerkesztésmód, a felépítés által közvetített jelentés.

Feladat lehet továbbá

- vázlat, tematikai háló készítése;
- önálló következtetés, álláspont megfogalmazása;

- a szöveg témájához, a szövegben megjelenített álláspontokhoz kapcsolódó önálló rövid írásmű, vagy beszédmű megfogalmazása a műfaji normák követésével, a mindennapi, esetleg a hivatalos írásbeliség, illetve szóbeliség műfajainak köréből;
- a szöveg rövid, esetleg adott szempontú vagy adott címzetteknek szóló összegzése (tömörítése).

A vázlatírás, illetve az összefoglalás által kívánt fő képességek: a kulcsszók feltárása, a tematikus háló [„téma-réma viszony”] követése, a tételmondatok felismerése a különböző szövegegységekben, a szöveg fókuszának megértése, a témaváltás, az előre- és visszautalások követése, a kihagyások érzékelése, a szöveg részletezettségének követése, az ismert és új közlés elkülönítése.

Szövegalkotási feladat

A vizsgázó három, eltérő típusú, műfajú és témájú szövegalkotási feladatból választ egyet. A diák által választott feladat megoldásának terjedelme maximum 4-5 oldal. A feladatok a következők:

- Érvelés nyelvi, irodalmi, általános kulturális, etikai, életmódbeli kérdésekről. A feladat tartalmaz egy gondolatébresztő, az érvelés tematikai hálózataira utaló szöveget, általában szövegrészletet. (E felvezető szöveg lehet kritika, esszé, publicisztikai mű, szépirodalmi mű stb. részlete. A feladat megfogalmazása nem feltételezi a felvezető szöveg egészének ismeretét.)
- Egy mű (*pl. lírai alkotás, rövid szépprózai mű, drámarészlet, esetenként esszé*) adott szempontú elemzése, értelmező bemutatása. A feladat tartalmazza az értelmezés kiemelt szempontját.
- Két, esetenként három szöveg (*pl. szépirodalmi mű, műrészlet*) adott szempontú összehasonlítása. A feladat megjelöli a szövegek összehasonlító elemzésének, értelmezésének kiemelt szempontját, *pl. a tematikus, a poétikai, stílusbeli összevetést*. A feladat lényeges eleme az irodalmi szövegek egymásrautaltságának hangsúlyozása, az intertextualitás, *evokáció* különböző példái révén. (Az összehasonlítandó szövegek között megjelenhet a mindenkori kortárs irodalom.)

Értékelés

Szövegértési feladat

A szövegértési feladatsor megoldásával maximum 40 pontot érhet el a vizsgázó. A szaktanár az írásbeli dolgozatot a központi értékelési útmutató alapján értékeli. Az értékelési útmutató közli a szövegértési feladatok lehetséges választartományát (a válaszmodellt), esetenként a válasz műfaji normáit, továbbá a válasz pontértékét, valamint az adható részpontszámokat. Az értékelő az egyes feladatokra adott pontszámot, majd a szövegértési feladatsor megoldásával elért összpontszámot feltünteti a dolgozaton.

Szövegalkotási feladat

A diák által választott szövegalkotási feladat megoldását a szaktanár az értékelési útmutató alapján minősíti. Az értékelési útmutató tartalmazza a fogalmazások értékelésének a témától független általános kritériumait, valamint az egyes kitűzött feladatok témafüggő, címszószerűen megfogalmazott (azaz nem kifejtett) elvárható megoldását. Az ettől eltérő minden jó megoldás elfogadható. Az értékelési útmutatóban közölt kritériumok és pontszámjavaslatok figyelembevételével a szaktanár által megállapított pontszám minősíti a vizsgázó dolgozatának tartalmi minőségét, a dolgozat felépítését, szerkezetét és nyelvi minőségét, továbbá a vizsgázó helyesírását, valamint a dolgozat írásképét.

A fogalmazási feladat pontszámának megoszlása

A fogalmazási feladat megoldásával maximum 60 pontot ér el a vizsgázó. Az elérhető 60 pont megoszlása a következő: a fogalmazás tartalmi minősége: 20 pont; szerkezete, felépítése: 20 pont; nyelvi minősége: 20 pont. Az értékelő tanár a dolgozat végén feltünteti a szövegalkotási feladat tartalmi, szerkezeti, illetve nyelvi minőségének pontszámát. Az adható pontszámok a következők:

Tartalmi minőség:	0–5–10–15–20 pont
Szerkezet:	0–5–10–15–20 pont
Nyelvi minőség:	0–5–10–15–20 pont

A szövegalkotási feladatok értékelésében alkalmazott általános kritériumok:*A tartalmi kifejtés minőségének általános kritériumai:*

- a feladat értelmezése, kifejtése; szövegbázisú feladatokban a gondolatébresztő szövegre vonatkoztatás;
- nyelvi és irodalmi műveltség, tájékozottság, indokolt hivatkozás, idézés;
- tárgyszerűség; az állítások bizonyítása;
- problémaérzékenység; a témához való személyes viszonyulás kifejezése (*pl. reflexió, állásfoglalás*);
- világismeret, gondolkodási kulturáltság.

A szöveg megszerkesztettségének általános kritériumai:

- a feladatban megjelölt műfaj elemeinek való megfelelés;
- a témának, a címettnak, a műfajnak, a tartalmi mondandónak megfelelő szerkezet kialakítása;
- koherens szövegszerkezet (*pl. térbeli és időbeli viszonyok; logikai és jelentésszintű kapcsolatok létrehozása; kulcsszók, előre- és visszautalások, nyelvtani, jelentésbeli és pragmatikai kapcsolatok megteremtése*);
- arányosság és tagolás (*pl. a felvezetés, tárgyalás, lezárás aránya, témaváltás jelölése, bekezdések szerkesztése*);
- az adott terjedelem megtartása.

A szöveg nyelvi minőségének értékelésében alkalmazott kritériumok:

- a köznyelvi norma biztos ismerete,
- adekvát és változatos szóhasználat, a feladatnak és a kommunikációs helyzetnek megfelelő stílus;
- világos és lényegre törő, szabatos előadásmód;
- gördülékeny, érthető, mondat- és szövegalkotás;
- olvasható kézírás, rendezett íráskép.

Helyesírás, íráskép

A vizsgázó helyesírásának és a dolgozat írásképének értékelése a szövegértési feladatsor, valamint a szövegalkotási feladat megoldásában egységes elv szerint történik.

- Az értékelő tanár mind a szövegértési, mind a szövegalkotási feladat megoldásában fellelhető helyesírási hibákat aláhúzza, majd az értékelési útmutatóban feltüntetett módon kialakítja a vizsgázó helyesírási hibáinak összpontszámát.
- A helyesírási hibák miatt összesen 15 pont vonható le az összteljesítményből.
- Az íráskép rendezetlensége, illetve a nehezen olvasható kézírás miatt összesen 3 pont vonható le az összteljesítményből.

SZÓBELI VIZSGA

A román nyelv és irodalom középszintű szóbeli vizsgája belső, iskolai vizsga.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idő: 30 perc.

A vizsgázó felelési ideje: 10-15 perc.

A felkészülés során irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok megjelölésével összefüggő más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy irodalmi és egy nyelvi tételt fejt ki a diák. A tételsor legalább 20 nyelvi és legalább 20 irodalmi tételből áll. A tételsor összeállításáért a szaktanár a felelős. A tételsor összeállításához a részletes követelmények román nyelvi és irodalmi témáit kell figyelembe venni.

A nyelvi és irodalmi tételsor legalább 30%-át (20 tétel esetén 6 tételt) évről évre módosítani kell.

A tételek jellemzői, összeállításuk

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitűzött feladatok – a témák sajátosságait figyelembe véve – lehetőleg hasonló nehézségűek legyenek, valamint legyen mód a sikeres felkészülésre, valamint a kifejtésre a felkészülésre, illetve a szóbeli feleletre adható időkeretben.

Román nyelvi tételsor

A szóbeli vizsgára a szaktanár legalább 20 tételt jelöl ki. A tételsort a részletes vizsgakövetelmény Román nyelv című fejezetében foglaltak alapján állítja össze a szaktanár. A román nyelvi tételek a részletes követelmények következő témáira épülnek: *Nyelvek Európában, A román nyelv története, Nyelv és társadalom, A nyelvi szintek, Szöveg és szövegtípusok, Kommunikáció, Retorikai alapismeretek, Stilisztika és stílustörténet*. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a jelzett témák mindegyikéhez legalább egy tétel tartozzék. További szóbeli tételek kijelöléséről – ide értve a húszon felüli tételszámot is – a szaktanár dönt.

A tétel a témakörnek, illetve a tételben konkretizált feladatnak megfelelően tartalmaz/hat egy megállapítást, idézetet, felvezető gondolatot, nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. *úrlapot, használati utasítást, újságoldalt, képet, ábrát, térképet, internetes oldalt, egynyelvű szótár részletét*), majd a kifejtendő feladat megjelölését.

A tételben kitűzött feladat lehet az idézet, illetve a mellékelt dokumentum adott szempontú elemzése értelmezése, a szempontban megfogalmazott nyelvi probléma, jelenség, szabály bemutatása, kifejtése, érvek megfogalmazása, a feladatban adott műfajnak megfelelő előadása stb.

Irodalom tételsor

A szóbeli vizsgára a szaktanár legalább 20 tételt jelöl ki. A tételsort a részletes vizsgakövetelmény Irodalom című fejezetében foglaltak, a *Szerzők és művek*, illetve az *Értelmezési szintek, megközelítések* témák kombinációiból állítja össze a szaktanár.

A tétel tartalmaz/hat egy felvezető nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. *szépirodalmi idézetet, értekező próza, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzőművészeti alkotást, színpadképet, filmképet, ábrát, térképet stb.*), majd közli a bemutatandó témát, annak kiemelt szempontját, a témának, illetve a kitűzött szempontnak megfelelően konkrét mű/vek megjelölését. A kiemelt szempont lehet például bármely műfaji, tematikus, stíluskorszakbeli, poétikai, esztétikai, etikai kérdés. Ha azt a tétel kifejtése igényli, illetve lehetővé teszi, a vizsgázó választ a tételben megjelölt szerzők vagy művek közül.

Az irodalom szóbeli vizsgatételeinek tematikai aránya

A tételek a *Szerzők, művek* témáiból, az *Értelmezési szintek, megközelítések* szempontjainak a szerzőnek, a mű/vek/nek, a tétel tárgyának megfelelő megközelítési értelmezési szempont érvényesítésével állítandók össze. A tematikai arányok a következők:

Szerzők, művek	Témakörök száma
Életművek	6
Portrék	4
A XX. sz. román irodalmából	3
Román származású alkotók más népek irodalmában	1
A magyarországi románok irodalmából	1
Kitekintés a világirodalomra	3
Színház és dráma	2
<i>Összesen</i>	<i>20</i>

További szóbeli tételek kijelöléséről – ide értve a húszon felüli tételszámot – a vizsgáztató szaktanár dönt.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A vizsgázó a feleletre a nyelvi és az irodalmi tétel kifejtésének tartalmát és előadásmódját értékelő pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik:

	Előadásmód (25 pont)	Tartalom (25 pont)	Megfelelő szóhasználat	Világos tagolás	Logikus Érvelés	Lényeg kiemelés	Rendszerezés
Nyelvtani tájékozottság							
Irodalmi tájékozottság							
Kulturális tájékozottság							
Tárgyi tudás							
Gondolatgazdagság							
Memoriter							

A vizsgateljesítmény összpontszámának kialakítása:

Az egyes vizsgarészekből elért teljesítmény összeadódik, így a középszintű írásbeli és szóbeli vizsgán összesen 150 pont szerezhető.

EMELT SZINTŰ VIZSGA**A VIZSGA SZERKEZETE**

A román nyelv és irodalom emelt szintű érettségi vizsgája írásbeli és szóbeli vizsgarészből tevődik össze. Az írásbeli vizsgán 240 perc áll a vizsgázó rendelkezésére a feladatok megoldására. A szóbeli vizsga a 30 perces felkészülési időt követően 20-30 perc időtartamú. A vizsga szerkezetét az alábbi táblázat összegzi.

Írásbeli vizsga 240 perc		Szóbeli vizsga 20-30 perc	
Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor	Szövegalkotási feladatok	Egy nyelvi tétel kifejtése	Egy irodalmi tétel kifejtése
40 pont	60 pont	50 pont	

ÍRÁSBELI VIZSGA**Tartalmi szerkezet**

Az írásbeli feladatok a nyelvi és irodalmi műveltség alkalmazása mellett vizsgálják a jelölt önálló problémalátását, kritikai és kreatív gondolkodását, általános tájékozottságát, szövegértelmező és szövegalkotó képességét. Az írásbeli vizsga ennek megfelelően nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsorból és különböző szövegalkotási feladatokból tevődik össze.

Az írásbeli vizsgán a vizsgázó használhatja a Román helyesírás szótárát (Ortografia limbii române).

A feladatsor jellemzői**Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor**

A nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor egy alkotáshoz (lírai műhöz, szépprózai alkotáshoz, illetve részletéhez, esszéhez, értekező prózához vagy annak részletéhez) kapcsolódik. Szépirodalmi művek kijelölése esetében a szerzők általában a vizsgakövetelményekben szereplő korszakok alkotói.

A feladatsor nyelvi és irodalmi ismeretek alkalmazását, fogalmak felismerését, azonosítását, esetenként definícióját tartalmazza, különböző történeti, műfaji, tematikus, motivikus összefüggések feltárására irányul, továbbá tartalmazza a vizsgálandó szöveg nyelvi, grammatikai, retorikai, stilisztikai, szövegtani, helyesírási jellemzőire irányuló kérdéseket.

A nyelvi, illetve irodalmi műveltséget vizsgáló kérdések aránya általában 40–60%.

A feladatsor maximális pontértéke 40 pont.

Szövegalkotási feladatok

A szövegalkotási feladatsor három, különböző témáról adott szempontú és műfajú önálló szöveg alkotását tartalmazza.

A szövegalkotási feladatok a következők:

- Egy adott mű vagy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcséleti, etikai kérdés értelmezése, értékelése adott terjedelemben.
- Érvelő szöveg megfogalmazása: reflektálás egy jelenségre, korjelenségre
- Egy valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása (*pl. vitaindító, hozzászólás, kérvény*), esetenként adott címzetteknek, megjelölt kommunikációs helyzetben, illetve adott műfajban.

A feladatok bármelyike lehet szövegbázisú (*pl. irodalmi művet közlő, az esszé, a kifejtés, értékelő érvelés alapjául szolgáló rövid felvezető idézetet tartalmazó*) vagy szövegbázis nélküli.

A vizsgára választott konkrét szövegek általában nem képezik a tananyag részét.

Értékelés

Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

A nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor értékelése témafüggő értékelési útmutató alapján történik. A feladatsor maximális pontértéke 40 pont. Az elfogadható válaszok tartományát, valamint az adható részpontokat az értékelési útmutató közli. Az értékelők a dolgozaton feltüntetik a vizsgázó által elért részpontszámokat, valamint a feladatsor megoldásával elért összpontszámot.

Szövegalkotási feladatok

A vizsgáztatók az értékelési útmutató alapján minősítik a vizsgázó teljesítményét, majd feltüntetik a dolgozaton az egyes szövegalkotási feladatok megoldásával elért pontszámot.

A feladat típusok pontértéke a következő:

- egy adott mű vagy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcséleti, etikai kérdés értelmezése, értékelése adott terjedelemben (0–5–10–15–20–25 pont);
- érvelés megfogalmazás: reflektálás egy jelenségre, korjelenségre (0–5–10–15–20 pont);
- egy, valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása (*pl. vitaindító, hozzászólás, kérvény*), esetenként adott címzetteknek, megjelölt kommunikációs helyzetben, illetve adott műfajban (0–5–10–15 pont).

Az értékelési útmutató címszavakban közli az elvárható jó megoldás tartalmi összetevőit. Az ettől eltérő jó megoldás is elfogadható. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelők személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

A megoldás minőségének elbírálásában a következő általános kritériumok érvényesülnek:

A tartalmi kifejtés minőségének általános kritériumai:

- a feladat értelmezése, kifejtése; szövegbázisú feladatokban a gondolatébresztő szövegre vonatkoztatás;
- nyelvi és irodalmi műveltség, tájékozottság, indokolt hivatkozás, idézés;
- tárgyszerűség; az állítások bizonyítása;
- problémaérzékenység; a témához való személyes viszonyulás kifejezése (*pl. reflexió, állásfoglalás*);
- világismeret, gondolkodási kultúráltság.

A szöveg megszerkesztettségének általános kritériumai:

- a feladatban megjelölt műfaj elemeinek való megfelelés;
- a témának, a címzettnek, a műfajnak, a tartalmi mondandónak megfelelő szerkezet kialakítása;
- koherens szövegszerkezet (*pl. térbeli és időbeli viszonyok; logikai és jelentésszintű kapcsolatok létrehozása; kulcsszók, előre- és visszautalások, nyelvtani jelentésbeli és pragmatikai kapcsolatok megteremtése*);
- arányosság és tagolás (*pl. a felvezetés, tárgyalás, lezárás aránya; a témaváltás jelölése, bekezdések szerkesztése*);
- az adott terjedelem megtartása.

A szöveg nyelvi minőségének értékelésében alkalmazott kritériumok:

- a köznyelvi norma biztos ismerete,
- adekvát és változatos szóhasználat, a feladatnak és a kommunikációs helyzetnek megfelelő szókincs, hangnem, stílus;
- világos és lényegre törő, szabatos előadásmód;

- gördülékeny; érthető, mondat- és szövegalkotás;
- olvasható kézírás, rendezett íráskép.

Helyesírás, íráskép

A helyesírás értékelése az útmutató szerint történik. Az értékelő tanár mind a szövegértési, mind a szövegalkotási feladat megoldásában talált helyesírási hibákat aláhúzza, majd az útmutatóban feltüntetett módon kialakítja a vizsgázó helyesírási hibáinak összpontszámát.

- A helyesírási hibák miatt összesen 15 pont vonható le az összteljesítményből.
- Az íráskép rendezetlensége, illetve a nehezen olvasható kézírás miatt összesen 3 pont vonható le az összteljesítményből.

SZÓBELI VIZSGA

A román nyelv és irodalom emelt szintű szóbeli vizsgája külső vizgabizottság előzz történik.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idő: 30 perc.

A vizsgázó felelési ideje: 20-30 perc.

A felkészülés során irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok megjelölésével összefüggő más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga egy román nyelvi és egy irodalmi témakörhöz megfogalmazott tétel kifejtése. Minden témakörhöz legalább két tétel tartozik, a vizsgázó önállóan dönt, hogy melyik tételt fejt ki. A témakörök arányát, illetve az azokhoz rendelt tételeket a vizsga évében egy szakmai bizottság határozza meg. A témakörök, illetve a tételek évről évre változ/hat/nak. A meghirdetett nyelvi, illetve irodalmi témakörök száma legalább 24.

A tételek jellemzői, összeállításuk

A szóbeli vizsgán a vizsgázó kifejt egy nyelvi, illetve egy irodalmi tételt. Az irodalmi tételekhez – a nyilvánosan közzétett témaköröknek megfelelően – a vizsgázó saját maga által készített olvasmánylistát állít össze. A vizsgázó feleletére az olvasmánylista alkalmazásával készül fel, illetve ennek felhasználásával adja elő feleletét. Konkrét szerzőkre és művekre – a tételnek megfelelően – a jelölt olvasmánylistája alapján lehet kérdéseket feltenni.

A tételesort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitűzött feladatok – a témák sajátosságait figyelembe véve – lehetőleg hasonló nehézségűek legyenek, valamint legyen mód a sikeres kifejtésükre a felkészülésre, illetve a feleletre adható időkeretben.

Román nyelvi tételsor

A 24 témakört a részletes vizsgakövetelmények Román nyelv című fejezete – Nyelvek sokfélesége Európában, A román nyelv története, Nyelv és társadalom, A nyelvi szintek, Szöveg és szövegűpusok, Kommunikáció, Retorikai alapismeretek, Stilisztika és stílustörténet – alapján állítja össze az ezzel megbízott szakmai testület. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a témakörök mindegyikéhez legalább két tétel tartozzék.

A tételek a témakörnek, illetve a tételben konkretizált feladatnak megfelelően tartalmaz/hatnak egy megállapítást, idézetet, felvezető gondolatot, nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. úrlapot, használati utasítást, újságcímet, képet, ábrát, térképet, internetes oldalt, egynyelvű szótár részletét), majd közlik a kifejtendő feladat megjelölését. A feladatmegjelölés a részletes vizsgakövetelményekre épül.

A tételekben kitűzött feladat lehet az idézet, illetve a mellékelt dokumentum adott szempontú elemzése értelmezése, a szempontban megfogalmazott nyelvi probléma, jelenség, szabály bemutatása, kifejtése, érvek megfogalmazása, a feladatban megjelölt műfaj előadása stb.

Irodalmi tételsor

A szóbeli vizsga témaköreit, illetve tételeit összeállító testület a részletes vizsgakövetelmények *Szerzők, művek*, valamint az *Értelmezési szintek, megközelítések* témáinak lehetséges kombinációiból jelöl ki és hirdeti meg legalább 24 témakört.

A tételek tehát a *Szerzők, művek* témáiból, az *Értelmezési szintek, megközelítések* szempontjainak a szerzőnek, a mű/vek/nek, a tétel tárgyának megfelelő megközelítési, értelmezési szempont érvényesítésével állítandók össze. A tematikai arányok a következők:

Szerzők, művek	Témakörök száma
Életművek	6
Portrék	5
A XX. sz. román irodalmából	4
Román származású alkotók más népek irodalmában	1
A magyarországi románok irodalmából	2
Kitekintés a világirodalomra	4
Színház és dráma	2
Összesen	24

Minden témakörhöz legalább két tétel tartozik. A tétel tartalmaz/hat egy felvezető nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. szépirodalmi idézetet, értekező próza, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzőművészeti alkotást, színpadképet, filmképet, ábrát, térképet stb.), majd közli a bemutatandó témát, annak kiemelt szempontját, a témának, illetve a kitűzött szempontnak megfelelően esetleg szerző és mű megjelölését. A tétel kifejtésében a diák a saját maga által összeállított és a vizsgabizottság rendelkezésére bocsátott olvasmánylistát alkalmazza.

A tételben kiemelt szempont lehet bármely poétikai, irodalomtörténeti, stíluskorszakbeli, esztétikai, etikai kérdés, valamely életprobléma, motívum, a műre, a szerzői életpályára jellemző sajátosság.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A vizsgázó a feleletére a nyelvi és az irodalmi tétel kifejtésének tartalmát és előadásmódját értékelő pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

	Előadásmód (25 pont)	Tartalom (25 pont)	Megfelelő szóhasználat	Világos tagolás	Logikus Érvelés	Lényeg kiemelés	Rendszerezés
Nyelvtani tájékozottság							
Irodalmi tájékozottság							
Kulturális tájékozottság							
Tárgyi tudás							
Gondolatgazdagság							
Memoriter							

A vizsgázó összpontszámának kialakítása:

Az emelt szintű írásbeli vizsgán 100, a szóbeli vizsgán 50, így a román nyelv és irodalom emelt szintű vizsgáján összesen 150 pont szerezhető.

CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE ROMÂNEASCĂ

I. CERINȚE DETALIAȚE DE BACALAUREAT

A) COMPETENȚE

NIVEL MEDIU ȘI RIDICAT

Candidatul trebuie

- să cunoască așezarea României, munții și apele țării;
- să știe să se folosească de hartă;
- să prezinte geografia economică și fizică a României;
- să fie capabil să prezinte trăsăturile caracteristice de natură geografică, istorică și culturală ale diverselor regiuni;
- să aibă cunoștințe de bază despre așezarea geografică a românilor din Ungaria, despre istoricul așezărilor și condițiile lor de viață;
- să prezinte influența ambianței așezării geografice exercitată asupra modului de viață al minorității;
- să fie capabil de a culege - și în mod independent - informații din izvoare scrise istorice și nescrise, din reviste, studii de specialitate și filme;
- să găsească legături între evenimente istorice din istoria popoarelor român și maghiar, precum și din istoria universală;
- să cunoască legende istorice, filme și alte opere artistice despre voievozi;
- să fie capabil să plaseze în timp și spațiu evenimentele din istoria românilor, maghiarilor și din istoria universală, precizând nume și locuri;
- să cunoască caracteristicile importante ale istoriei minorității române, așezările cu populație românească din Ungaria, factorii naturali și geografici;
- să aibă cunoștințe de bază cu privire la istoria (culturii) românilor din Ungaria de ieri și de azi;
- să înțeleagă cauzele și împrejurările colonizărilor și recolonizărilor;
- să fie capabil să schițeze istoricul localității natale pe baza unor documente nescrise (fotografii vechi, obiecte de valoare muzeală) și pe baza surselor scrise (scrisori din trecut și matricole);
- să aibă cunoștințe de bază despre drepturile civile și minoritare;
- să fie capabil să prezinte trăsăturile specifice sociologice care determină relațiile dintre cei ce aparțin aceluiași etnii;
- să fie capabil să prezinte principalele particularități ale dialectelor române și ale variantelor de grai;
- să aibă părere personală despre bilingvism;
- să fie capabil să înțeleagă cauzele directe și indirecte - într-un context de cauză-efect - ale unirii bisericii (din 1701);
- să fie capabil să caracterizeze în mod complex valorile materiale și spirituale ale românilor din Ungaria;
- să descopere paralelisme între cultura populară română și maghiară în circulația motivelor strămoșești;
- să fie capabil să identifice influențele reciproce în diferitele culturi etnice, prezentând oral și în scris esența identităților și diferențelor;
- să cunoască principalele trăsături caracteristice ale arhitecturii bisericilor ortodoxe;
- să înțeleagă influența reciprocă dintre tradiție și inovație, precum și filozofia păstrării și creării valorilor;
- să aibă părere despre rolul mediilor de informare în activitatea de păstrare și de creare a tradițiilor;
- să fie capabil să facă legătură între cunoștințele de geografie, istorie, cultură, etnologie și arte;
- să fie orienteze în mod adecvat în lumea teatrului, muzicii, filmului, științelor, tehnicii și a sportului.

La nivel ridicat

Să înțeleagă în mod complex relația cauză-efect, să-și însușească în mod coerent cunoștințele și să le prelucereze cu exigență în scris și oral.

*B) DOMENII DE CUNOȘTINȚE**I. Geografie*

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Așezarea geografică a României	Așezarea geografică a României; regiunile sale mai importante; țările vecine. Locul ei în Europa. Condițiile geografice și sursele naturale, populația. Munții și apele. Caracteristicile florei și faunei.	Compararea României cu alte țări Asemănătoare din Europa și de pe alte continente. Caracteristici socio- economice.
Peisajul în opere de artă (folclorică)	Simboluri specifice ale României în câteva legende toponimice și poezii populare (de ex. Legenda Oltului, Ceahlăul, Retezatul).	Peisaje zugrăvite în opere literare și de artă.
Așezarea geografică a localităților aflate de-a lungul frontierei maghiaro-române	Analiza condițiilor geografice ale așezărilor. Impactul lor asupra modului de trai al românilor.	

II. 1. Istoria românilor

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Începuturile	Primele semne ale vieții de pe teritoriul actual al României	Concepții diverse. Teorii cu privire la etnogeneza românilor.
Formarea statelor române	Condițiile în care s-au format statele feudale. Voievodatele ca primele formațiuni politice în Moldova și Țara Românească.	Structuri economice, sociale și politice feudale în țările române.
Pericolul turcesc	Principatele române și expansiunea turcească. Consolidarea și dezvoltarea Țării Românești și Moldovei.	Locul și rolul fanarioților în istoria românilor.
Epoca renașterii naționale	Românii din Transilvania în secolul al XVIII-lea. Situația țărănimii din Transilvania și Ungaria. Răscoala sub conducerea lui Horea Cloșca și Crișan. Consecințele ei. Mișcarea revoluționară condusă de Tudor Vladimirescu. Principatele și Regulamentele Organice. Românii din Transilvania și din Ungaria în epoca reformelor și în timpul revoluției de la 1848. Revoluția de la 1848 în principate.	Năzuințele Școlii Ardelene, exagerările corifeilor în legătură cu originea latină. Începuturile istoriografiei române. Mișcările revoluționare ale popoarelor din sud-estul Europei și cauzele interne ale mișcărilor. Tratatative de colaborare între Kossuth și revoluționarii români. Deosebiri în programul românilor din Transilvania și al celor din Ungaria.

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Constituirea statului modern	Unirea Principatelor. Formarea statului român național. Reformele lui Cuza. Pactul dualist din 1867 și situația românilor din Transilvania. România și războiul de independență. Proclamarea regatului. Românii în epoca statului dualist maghiar, politica față de naționalități. Problema Transilvaniei în România. România și primul război mondial.	Propaganda revoluționară a emigranților. Mișcarea unionistă din principate. Cauzele căderii lui Cuza. Politica față de minorități în Austro-Ungaria.
România după primul război mondial	România după pacea de la Trianon. Dictatura regală. Ajungerea la putere a Gărzii de fier. Antonescu și constituirea statului național-legionar român.	Politica externă a României între cele două războaie. Dificultățile formării statului român unitar. Al doilea arbitraj (dictat) de la Viena.
Cel de-al doilea război mondial și urmările sale	Intrarea în război a României și evenimentele de pe front. România și sfera de interes sovietică. Armata Roșie pe teritoriul României. Schimbarea regimului.	
Dictatura comunistă în România	Schimbări sociale și economice după cel de-al doilea război mondial. Instalarea dictaturii comuniste. Urmările cultului personalității.	Trecerea la sistemul socialist în România. Noi orientări în politica externă a României.
Schimbarea regimului în România	Revoluțiile din Timișoara și București. Răsturnarea sistemului socialist și formarea partidelor democratice.	Situația socială, economică și culturală în România contemporană.

II. 2. Istoria românilor din Ungaria

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Pe urmele trecutului din perioada premergătoare secolului al XVIII-lea	Cunoașterea regiunii dintre Crișuri și Mureș (cu folosirea hărții), a zonei așezărilor populate de români din Ungaria. Rolul numelor de familie și de localități cu privire la originea românilor. Fapte istorice în oglinda datelor.	Privire generală istorică pe baza unor studii istorice și lingvistice în română și maghiară. Analiză diacronică: etimologia unor nume de familie și așezări. Îmbinarea cunoștințelor de geografie, de istorie și de lingvistică.
În epoca dominației turcești	Stabilirea românilor și condițiile geografice ale așezărilor lor. Din însemnările lui Evlia Celebi (cetatea din Giula, 1666). Cauzele și urmările depopulării acestei regiuni.	Situația așezărilor populate de români în epoca dominației turcești. (Prezentare generală.) Giula în secolul al XVII-lea. (Istoricul orașului, locuitorii, confesiuni, băi, administrație publică, modă, limbi, edificii etc.)
Secolul al XVIII-lea, perioada recolonizării (1718-1746)	Cauzele, procesul și urmările recolonizării. Reorganizarea județelor Bihor, Bichiș și Csanád. Factorii de bază ai supraviețuirii (limbă, religie ortodoxă, datini, arte).	Evenimente din prima jumătate a secolului al XVIII-lea în oglinda documentelor din arhive și a altor acte scrise. Privire generală asupra colonizării altor minorități (germani, slovaci).

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Istorie locală	Istoricul aşezărilor Aletea, Bătania, Bichişcia-ba, Chitighaz, Micherechi, Otlaca-Pustă, Giula, Săcal, Apateu, Bedeu, Pocei, Cenadul Unguresc. Prima apariţie în documente istorice, fundaţii. Proprietarii (numele renumitelor familii maghiare şi germane). Etnia şi confesiunea locuitorilor. Viaţă religioasă, învăţământ, culturalizare, obiceiurile de endogamie şi de exogamie.	Expunere despre istoricul unei aşezări, bazată pe culegerea materialului în mod individual. Îmbinarea cunoştinţelor de istorie locală, de cultură locală, de viaţă confesională şi de etnologie.
Năzuinţe naţionale şi culturale	Rolul Şcolii Ardelene. Caracterizarea comunităţilor macedoromâne din Monrahia Austro-Ungară. Personalităţi de seamă. Rolul lor în viaţa economică şi culturală.	Influenţa iluminismului european exercitată asupra corifeilor Şcolii Ardelene. Cunoaşterea unor opere mai însemnate ale lui Samuil Micu-Clain, Gheorghe Şincai, Petru Maior.
Personalităţi de seamă	M. Nicoară, Gh. Pomuţ, I. Vulcan, I. I. Ardelean, D. Voniga, Şt. Rusu şi alţii în slujba românilor din Ungaria. Caracterizarea crezului, rolului de mecenat şi a misiunii lor. Rolul Societăţii Petru Maior.	Prezentarea complexă a activităţii unor personalităţi de seamă (de ex. Gh. Pomuţ: anii de la Giula şi Budapesta, în America, în Rusia; paşoptiştii în viaţa culturală şi politică românească, maghiară şi universală (de ex. Bălcescu, Kossuth, Heine).
Instituţii culturale, şcoli, învăţământ, fundaţii	Şcoli confesionale, Şcoli româneşti de stat. Învăţământul superior. Rolul fundaţiilor în viaţa culturală a românilor din Ungaria. Fundaţii înfiinţate de E. Gojdu, Ghiba-Birta Elena, Pap Teodor, Ţegle Petru.	Moştenirea Gojdu în context istoric.
Presa în limba română, publicaţii	Cunoştinţe despre istoria presei pînă în anul 1918. Însemnătatea revistelor Familia şi Lumina. Alte publicaţii, almanahuri.	Publicaţiile noi. Prezentarea revistei Lumina.
Viaţa culturală în a doua jumătate a secolului al XX-lea	Dezvoltarea condiţiilor socio-culturale. Perioadele mai importante ale istoriei culturii românilor din Ungaria. Scurt istoric al unor instituţii româneşti (de ex. istoricul şcolilor). Institutul de cercetări al românilor din Ungaria. Publicaţii (Simpozion, Annales, Izvorul, Din tradiţiile populare ale românilor din Ungaria etc.).	Din viaţa culturală a minorităţilor din ţară şi de peste hotare (personalităţi de seamă, publicaţii mai importante, opere artistice etc.). Studii istorice, lingvistice etnologice şi sociologice despre românii din Ungaria.

III. Cunoştinţe cu privire la politica faţă de minorităţi

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Cunoştinţe juridice privind minorităţile şi cunoştinţe de drept civil. Noţiuni fundamentale	Popor, naţiune, naţionalitate, minoritate, etnie. Identitate, relaţii duble (triple) cu alte minorităţi, cu naţiunea majoritară, cu patria-mamă. Procesul de asimilare (cauzele, caracteristicile, măsura, direcţia).	Problema endogamiei şi exogamiei în viaţa românilor din Ungaria. (Prezentare generală.)

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Limitele normelor de drept în politica față de minorități	Limba – școlile minorității. Limba minorității, administrația.	Procesul de formare a legislației cu privire la politica față de minorități de la a doua jumătate a secolului al XX-lea până în zilele noastre.

IV. Limba română (Vezi cerințele la limba și literatura română)

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Limba română este o limbă romanică	Limbile romanice. Scurt istoric al formării limbii române. Prezentarea teritoriilor unde se vorbește limba română.	Pe urmele limbilor romanice (folosindu-se de hartă).
Limba literară	Varianța literară a limbii române. Stilurile.	Caracterizarea stilurilor; analiza unor texte cuprinzând diverse teme folclorice.
Dialecte, graiuri	Particularitățile dialectelor române.	Zonele dialectelor limbii române.
Limba românilor din Ungaria	Particularitățile dialectelor române din Ungaria. Tipuri ale schimbului de limbă Factorii care generează aceste schimburi. Împrejurările formării bilingvismului. Limba română standardă din Ungaria. Obiceiuri de alegere a limbii.	Prezentarea graiurilor bihorean și crișean cu exemple potrivite. Cercetări socio-lingvistice în comunitățile românilor din Ungaria (cunoașterea unor studii mai importante). Semne ale schimbului de limbă în vorbire și în alegerea limbii Factori determinanți în alegerea limbii.
Limbă – identitate	Generația nouă, școala, limba.	Limba – un element fundamental în păstrarea identității.

V. Rolul religiei și al bisericii în cultura românilor

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Creștinismul, biserica creștină, Schisma produsă în sânul bisericii, ortodoxismul (1054)	Cauzele și urmările schismei. Ruptrura dintre creștinismul din est și din occident. Diferențe mai importante la nivel canonic, disciplinar și liturgic dintre slujba ortodoxă și cea catolică.	Prezentarea Bibliei în arte (demonstrare prin câteva exemple).
Arhitectura locașurilor sacre	Arhitectura interioară și exterioară, compoziții ale frescelor.	
Protestantismul, Biserici (neo)protestante.	Esența protestantismului. Influența sa asupra dezvoltării culturii (române).	Cunoștințe despre protestantism corelând cunoștințele de istorie universală și cele de istorie maghiară și română.

VI. Cultura populară a românilor din Ungaria

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Conviețuirea comunităților (țărănești) românești și cu celelalte etnii	Interacțiuni în cultura populară maghiară și română. Acomodarea înaintașilor noștri la mediul geografic și cultural.	Interacțiuni între cultura populară maghiară, română și a altor minorități.
Familia de tip tradițional	Structura familiei, sistemul ei de relații și ierarhia ei.	Familia în trecut și în zilele noastre (coabitarea generațiilor; obligațiile).
Activitățile strămoșești și meșteșugurile	Activități și meșteșuguri vechi la românii din Ungaria.	
Mediul ambiant, casa de locuit	Aspectul satului (străzi, edificii). Tipuri de case de câmpie. Caracterul și destinația acareturilor. Interiorul casei de locuit. Mobilierul (forme geometrice caracteristice, elemente ornamentale).	Aspectul din trecut și de azi al mediului ambiant și al casei de locuit.
Textile populare	Țesături, textile brodate ca cele mai caracteristice elemente românești ale locuinței. Arta țesutului (textile, procese, modele de broderie).	Descrierea proceselor de la cultivarea cînepii și inului pînă la produsele textile. Rolul unor textile în cadrul întîlnirilor tradiționale (de ex. jocul duminical și riturile de trecere: nașterea, cununia, decesul).
Îmbrăcămintea	Portul românilor din Ungaria. Particularități etnice.	Costumele naționale în diverse regiuni ale României. Portul în așezările cu mai multe minorități (de ex. Aletea, Bătănia).
Obiceiuri privind mesele, mîncăruri specifice.	Mîncăruri specifice ale românilor din Ungaria servite în zilele de lucru și cu prilejul sărbătorilor.	Obiceiuri vechi și noi privind mesele.
Sărbători calendaristice. Țesături, datini	Poezii legate de sărbătorile calendaristice.	Influențe reciproce ale datinilor maghiare și române.
Întîlniri tradiționale	Jocul duminical și de sărbători. Caracteristicile dansurilor bihorene. Rolul, tema și forma strigăturilor.	Prezența evenimentelor decisive din viața omului în opere artistice.
Riturile de trecere	Obiceiuri, credințe și creații populare legate de naștere. Simboluri ale botezului ortodox. Obiceiuri populare practicate înainte de nuntă. Obiceiuri legate de nuntă, creații folclorice, simboluri. Credințe și simboluri strămoșești în riturile de înmormîntare. Moartea – sacralitatea nuntirii în poezia populară românească (de ex. Miorița).	Moartea ca misterul cununii în literatura universală.
Credințe populare, superstiții	Semne (premonitorii) pozitive și negative. Ființe mitice.	
Medicina populară	Procedee magice. Descîntatul. Descîntece. Poezia legată de medicina populară.	Rolul medicinei populare în viața omului modern.
Locul și rolul copilului în comunitățile tradiționale	Drepturile și obligațiile copilului. Jucării, teatru pentru copii, folclorul literar al copiilor. Confecționarea jucăriilor în satul tradițional.	Copilul în literatura română în oglinda unor opere la alegere). Privire generală asupra literaturii universale și asupra altor opere artistice.

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Poezia populară	Tematica și forma doinei. Oglindirea dorului, peisajului și a dragostei în cinci-șase poezii populare.	Analiza a șapte-opt doine (prezentarea imaginilor, sentimentelor și motivelor filozofice).
Proza populară	Patru-cinci legende toponimice și istorice. Elemente universale, naționale și locale în poveștile lui Vasile Gurzău, Teodor Șimonca, Mihai Purdi. (Cunoașterea a cinci-șase povești.)	Șapte-opt legende toponimice și istorice. Povestitori, culegeri de povești din literatura maghiară, română și a altor minorități din țară (cu exemple).
Drama populară	Teatru folcloric: turca, Vicleimul, alte piese populare.	Obiceiuri transmise și preluate reciproc în cultura populară maghiară, română și a altor minorități.
Muzica populară, dansuri populare	Culegeri de cîntece populare române, dansuri bihorene.	Cîntece și dansuri din folclorul maghiar, român, al popoarelor vecine și al minorităților din țară.

VII. Regiuni, epoci, personalități în opere artistice și științifice

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Științe, arte	Prezentarea în mod coerent a cunoștințelor din domeniile geografiei, istoriei, istoriei bisericii, artelor. Regiuni, epoci și personalități istorice în opere de artă și științifice (de ex. valea Oltului, mănăstirea Cozia, Mircea cel Bătrîn; Geo Bogza: Cartea Oltului, Octavian Goga: Oltul, Ion Minulescu: Pe malul Oltului). Stiluri în arhitectură și în artele plastice (de ex. stilul bizantin, brîncovenesc, argeșean, moldovenesc etc.). Capodoperele arhitecturale și de artă plastică românești (cinci-șase exemple). Privire generală asupra artei plastice a românilor din Ungaria.	Privire asupra creațiilor universale, maghiare și române (cîteva opere). Analiza a trei-patru opere ale lui C. Brâncuși. Revelații despre meleagurile natale în operele artiștilor plastici români din Ungaria (prezentarea simbolurilor, motivelor în opere la alegere).
Teatru, cinematografie	Cunoștințe de bază despre istoria teatrului. Actori, regizori, dramaturgi români.	Actori, regizori cu renume european în viața culturală română, maghiară și a popoarelor vecine (numele unor creatori și opere).
Științe	Savanți de origine română cu renume mondial în științele: matematică, fizică, chimie, biologie, geografie, istorie, filozofie, lingvistică.	Expunerea mai detaliată a vieții și activității cîtorva savanți.
Sport	Sportivi români renumiți.	

II. DESCRIEREA EXAMENULUI

Examenul la ambele niveluri se compune din două părți: examen în scris, examen oral

EXAMENUL ÎN SCRIS

Structura de conținut

La nivel ridicat

Examenul în scris se bazează pe cerințele de examen detaliate. În contextul acestor cerințe se cere de la candidați să fie capabili de a-și dobîndi și de a selecta cunoștințele precum și de a formula pe baza diverselor informații unele conexiuni cu caracter general. Deci, examenul în scris la cele patru domenii de cunoștințe cu caracter obligatoriu cere cunoașterea surselor scrise, vizuale, electronice de actualitate, pe baza cărora candidatul își expune în 500-700 de cuvinte, în mod coerent, părerea personală (alegînd din trei titluri date) în limba minorității sale.

Pentru examenul în scris candidatul are la dispoziție 180 de minute.

La nivel mediu

Tema examenului în scris este prezentarea proiectului candidatului, elaborat în perioada studiilor și aprecierea acestuia pe baza unor întrebări directe și generale.

Pentru examenul în scris candidatul are la dispoziție 180 de minute.

Aprecierea

Pentru lucrare, în întregime, se pot obține maximum 100 de puncte. Întrucît, candidatul și-a elaborat lucrarea, luînd în considerație toate criteriile, se pot obține 60 de puncte, iar pentru expunerea părerii personale 40 de puncte.

EXAMENUL ORAL

Examenul se compune din **două părți obligatorii și o parte la libera alegere.**

Cunoștințe obligatorii

1. Cunoștințe de istorie sau Cunoștințe cu privire la politica față de minorități
2. Cunoștințe de etnografie (folclor) sau Cunoștințe despre limba minorității

Cunoștințe la alegere:

În ultimul an al perioadei de pregătire pentru examen candidații trebuie să cunoască mai aprofundat una dintre următoarele teme – **Cunoștințe de istorie, Cunoștințe cu privire la politica față de minorități Cunoștințe de etnografie, Cunoștințe despre limba minorității, Cunoștințe de geografie, Cunoștințe de sociologie, Cunoștințe despre mediul ambiant dan(habitatul) minorității românești, Cunoștințe despre cîntecele, muzica și surile minorității române,** – care trebuie elaborată în prealabil sub formă de proiect, fiind prezentată în cadrul examenului oral.

Pentru pregătire candidatul are la dispoziție 30 de minute.

Durata examenului oral:

- La nivel mediu: 15 minute
- La nivel ridicat: 20 de minute

În perioada de pregătire candidații au la dispoziție documente scrise, CD-ROM-uri, materiale vide, audio și computer.

Structura de conținut

În cadrul examenului oral candidatul prezintă, maximum în 5 minute (la nivel ridicat în 10 minute) un proiect pregătit în prealabil. Apoi, îi stau la dispoziție de două ori cîte 5 minute pentru a prezenta în mod individual – la alegere – un subiect de pe biletul tras în legătură cu cunoștințele de istorie, ori cunoștințele cu privire la politica față de minorități, respectiv cunoștințele de etnografie, ori cu cunoștințele cu privire la limbă. Pentru fiecare domeniu de cunoștințe trebuie să se alcătuiască 10 teze (astfel din fiecare grup de teze candidatul va trage din 20 de teze), iar fiecare trebuie să fie însoțit de

două surse diferite cu conținut asemănător. Se va avea în vedere ca tezele date să aibă același grad de dificultate, precum și faptul ca expunerea lor, folosind materialele auxiliare, să fie aproximativ de aceeași durată.

Aprecierea

Pentru efectuarea examenului oral se pot obține maximum 50 de puncte. Dintre acestea 30 de puncte se pot da pentru proiect, iar pentru celelalte două grupe de cunoștințe câte 10 puncte. Aprecierea examenului se face pe baza următoarelor criterii generale.

Prezentarea proiectului – în total 30 de puncte

– Bogăția conținutului	5 puncte
– Gruparea logică și limpede a cunoștințelor	5 puncte
– Nivelul intuiției în expunere	5 puncte
– Relația proiectului cu situațiile reale	5 puncte
– Interpretarea independentă a proiectului	10 puncte

Cunoștințe de istorie sau cunoștințe despre politica față de minorități, precum și cunoștințe de etnografie sau de limbă

În total 20 de puncte (de două ori 10 puncte)

– Aptitudinea de selectare a materialelor ce stau la dispoziție	2 puncte
– Aptitudinea grupării limbajului logic a informațiilor	2 puncte
– Plasticitatea expunerii, limbajul exigent	4 puncte
– Intercalarea în expunere a experiențelor proprii, formarea părerii personale	4 puncte

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

I. CERINȚE DETALIAȚE DE BACALAUREAT

A) COMPETENȚE

NIVEL MIJLOCIU ȘI NIVEL RIDICAT

1. *Înțelegerea textului*

1.1. Înțelegerea esenței textelor ce diferă în funcție de gen și de tematică.

- 1.1.1. Selectarea rațională (logică) a informațiilor, alegerea și realcătuirea lor în funcție de obiectivele propuse.
- 1.1.2. Formarea opiniilor personale deodată cu receptarea noilor cunoștințe și noțiuni.
- 1.1.3. Formarea orientării adecvate și a unor deprinderi corecte în folosirea surselor de informații din presa scrisă și electronică, în genurile publicistice.
- 1.1.4. Aplicarea cunoștințelor de gramatică și de literatură în înțelegerea și alcătuirea textelor transmise prin presa scrisă și electronică.
- 1.1.5. Interpretarea textelor ficționale și non-ficționale.
- 1.2.1. Procedee de înțelegere a textului și exerciții pe baza diverselor tipuri de texte; receptarea organică a ideilor, argumentației și opiniilor din textele respective.
- 1.2.2. Înțelegerea și promovarea rolului educativ al literaturii.
- 1.2.3. Compararea diverselor tipuri de texte (*beletristice, științifice, oficiale, publicistice*), identificarea trăsăturilor lingvistice, stilistice și structurale specifice.
- 1.2.4. Definirea coeziunii mesajului scris și a raporturilor sale logice, stabilirea obiectivelor și a contextului de comunicare.
- 1.2.5. Identificarea și înțelegerea raporturilor semantice și cauzale în interiorul textului și între diverse texte.
- 1.2.6. Formularea corectă a textelor scrise și orale în funcție de destinatar, tematică și mesaj.

2. *Producerea de texte scrise*

- 2.1. Prelucrarea temelor ficționale și non-ficționale în cadrul diverselor tipuri de texte (de ex. locul și rolul minorităților în Uniunea Europeană; bilingvismul, schimbarea de cod; mondializarea; nivelul de trai de calitate, comportamentul uman; formele de manifestare a culturii afective; lumea calculatoarelor.)
- 2.2. Formarea textelor în scris în funcție de conținutul, de stilul și de structura titlului, a destinatarului și a temei (de ex. însemnări, recomandare, relatare cronologică, prezentarea impresiilor în urma vizionării unei piese de teatru sau a unui film, disertație, eseu, interpretarea operei).
- 2.3. Dezbaterea în scris a unei teme date cu metoda argumentației individuale și a convingerii.
- 2.4. Prezentarea impresiilor de lectură sub formă de compunere bine concepută din punct de vedere al conținutului, limbii și structurii.
- 2.5. Exprimarea impresiilor estetice legate de opere de artă, într-un stil bine conturat cu o structură logică distinctă.
- 2.6. Elaborarea unui jurnal de călătorie despre o excursie memorabilă, peisaje pitorești, moștenire culturală.
- 2.7. Însușirea și aplicarea la nivel de deprinderi ale cerințelor de conținut și de formă legate de formularele oficiale (*cerere, autobiografie, dosar pentru concurs, proces verbal*).
- 2.8. Cunoașterea aprofundată a normelor și a mijloacelor tehnice de redactare; siguranță în scrierea corectă, simț corect al măsurii și aspect estetic al grafiei.

3. *Vorbirea, producerea de texte orală*

- 3.1. Formularea unei comunicări individuale potrivit normelor limbii, situației de comunicare, temei și genului.
- 3.2. Comunicarea orală coerentă, de evidențiere a esenței, construită logic (*articulare potrivită, accent corect, intonație potrivită, ritm corect în vorbire*).

4. *Folosirea conceptelor*

- 4.1. Receptarea rațională și afectivă a impresiilor de lectură, prezentarea cu concepte adecvate.
- 4.2. Folosirea motivată a conceptelor etice, estetice, poetice și lingvistice.
- 4.3. Clarificarea conceptelor pe baza exemplelor.

Numai la nivel ridicat

Interpretarea și compararea noțiunilor în diferite contexte istorice.

B) DOMENII DE CUNOȘTINȚE

1. Limba română

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivelul mijlociu	Nivelul ridicat
1.2. Limbile în Europa	Diverse familii de limbi. Limbile neolatine. Analiza limbii din perspectivă diacronică și sincronică.	Limbi aglutinante (cu afixare), izolante (determinate de topică) și flexionare (cu flexiune). Limba ca sistem în schimbare. Aspecte din istoria scrierii.
1.3. Istoria limbii române	Limba română este o limbă neolatină (romanică). Etapile mai importante ale genezei limbii. Legăturile cu alte popoare, influența lor asupra formării și schimbării limbii. Raportul între contextul istorico-cultural și formarea vocabularului. Esența, criteriile înruderii limbilor.	Analiza unui (fragment) text din epoca veche a literaturii române (prezentarea a două-trei exemple din istoria limbii). Identificarea raporturilor între lingvistică și istoria culturii. Stratificarea vocabularului.
1.3.1. Epoci ale istoriei limbii	Izvoare ale istoriei limbii: monumente de limbă (scrise, tipărite). Începuturile scrierii în limba română: <i>Scrisoarea lui Neacșu din Cîmpulung</i> .	Limba și ortografia.
1.3.2. Formarea normelor limbii scrise	Importanța textelor maramureșene. Influența protestantismului asupra culturii române. Influența literaturii religioase asupra dezvoltării limbii române. Biblia de la București (Biblia lui Șerban Cantacuzino, 1688) Rolul marilor cronicari în răspîndirea culturii române. Contribuția istoriografiei la dezvoltarea limbii literare și a literaturii române. Răspîndirea tipăririi cărților. Aria limbii române.	
1.3.3. Cultivarea limbii	Confesiuni ale poezilor și scriitorilor despre limbă. Probleme fundamentale ale cultivării actuale a limbii române (de ex. <i>neologisme, cuvinte străine, locuri comune</i>).	Rolul și importanța traducerilor literare. Rolul informațiilor scrise și electronice în procesul cultivării limbii.

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivelul mijlociu	Nivelul ridicat
1.4. Limba și societatea 1.4.1. Variantele de limbă 1.4.2. Folosirea limbii de către minorități	Dialectele: daco-român (<i>muntenesc, moldovenesc, bănațean, crișean, maramureșean</i>); aromân; meglenoromân; istroromân. Stratificarea limbii române. Principalele variante ale limbii: limba comună, dialectele, limbaje de grup. Manifestarea stratificării geografice și sociale în vocabular: limba comună regională, limbaje speciale, limbaje de grup, limbaj al tineretului, argoul (jargonul). Variantele lingvistice ale românilor din Ungaria. Dialectul bihorean. Dialectul crișean-mureșean. Folosirea curentă a dicționarilor explicative. Denumirea altor limbi aparținând minorităților din Ungaria.	Startificarea orizontală și verticală a limbii române actuale. Analiza diverselor texte dialectale. Folosirea limbii de către minorități, <i>bilingvismul, schimbareade cod</i>. Legăturile între contextul socio-cultural și schimbările la nivelul limbii.
1.5. Nivelurile limbii 1.5.1. Fonetică 1.5.2. Morfematică 1.5.3. Morfologie 1.5.4. Structura sintagmatică a propoziției 1.5.5. Sintaxa	Analiza textelor ficționale și non-ficționale din punct de vedere fonetic, morfologic, sintactic și semantic. Aplicarea cunoștințelor în formarea diverselor tipuri de texte. Cunoștințe fonetice. Regulile vocalelor și consoanelor. Grupuri fonetice (<i>diftongul, triftongul, semivocala</i>). Hiatul. Silabele accentuate și neaccentuate. Rolul sufixelor și prefixelor în compoziția formei cuvintelor și semnificația lor. Corectitudinea în formarea cuvintelor. Cuvintele și textele în context. Cunoștințe de morfologie. Sistemul părților de vorbire. Ortografia părților de vorbire de tranziție. Structura propoziției, principalele părți ale propoziției. Analiza structurii predicative și a complementelor. Acordul între predicat și subiect. Sintagma de subordonare și de coordonare. Prezentarea conceptelor sintactice. Propoziția în comunicarea orală și scrisă. Fraza. Coordonarea și subordonarea.	Analiza comparată a sunetelor românești și maghiare. Cuvinte din fondul principal, cuvinte derivate, familii de cuvinte. Definirea sensului cuvintelor în context. Principiile fundamentale ale ortografiei. Analiza morfologică a unui text sau a unui fragment. Schimbarea valorii gramaticale cu exemple. Acordul formal și cel logic. Interpretarea raportului subiect-predicat. Definirea la nivel de deprinderi a structurilor sintagmatice ale propoziției și alcătuirea schemei arborescente.

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivelul mijlociu	Nivelul ridicat
1.5.6. Propoziția în context 1.5.7. Raporturi logice și de conținut 1.5.8. Vocabularul și frazeologia	Propoziția și textul. Semnificația propoziției în context. Semnificații denotative și conotative ale propoziției. Rolul semnelor lingvistice și extralingvistice în diferențierea propozițiilor enunțative, interogative, optative, exclamative și imperative. Relația între vorbitor și sensul propozițiilor. Analiza felului propozițiilor din punct de vedere gramatical și semantic. Cauzele schimbării vocabularului. Mijloace de îmbogățire a vocabularului; împrumutul și construcțiile interne. Familii de cuvinte. Antonime, sinonime, omonime, unități frazeologice. Ortografia cuvintelor compuse.	Prezentarea raportului între propoziție și text. Fenomenul coeziunii lineare și al coeziunii globale. Modalități mai puțin cunoscute ale formării cuvintelor. (de ex. <i>abrevierile, etimologia populară</i>).
1.6. Textul și tipuri de texte 1.6.1. Funcțiile textului 1.6.2. Structura textului	Natura textului. Semnele lingvistice și extralingvistice ale textului. Coeziunea textului; coeziunea globală și lineară. Textul și comunicarea. Cele două forme fundamentale ale textului (<i>vorbirea curentă și scrierea</i>). Caracteristicile diverselor tipuri de texte. Cunoașterea regulilor de folosire a textului. Codul comunicației (<i>componentele lingvistice și extralingvistice</i>). Contexte de comunicare care determină înțelegerea textului și producerea de text. Funcțiile de orientare, de exprimare și de scoatere în evidență ale textului. Unitățile structurii textului. Unitățile structurii textului (de proză) și ale macrostructurii. Propoziția în contextul structurii, propoziția în text. Tipuri de structurare a textului: temporală (<i>lineară</i>), spațială, logică. Alte modalități de structurare (<i>paralelism, opoziție, construcții în cadru, ordonare armonioasă a elementelor eterogene, asociații de idei</i>).	Exerciții de analiza textului, identificarea raporturilor logico-semantică. Forța de coeziune a textului și componentele ei (<i>factorii de natură extralingvistică; relațiile semantice; relațiile gramaticale</i>). Raportul între nivelurile textului și forța de coeziune a textului. Analiza structurală a textului în proză (<i>unitățile de micro- și macrostructură; tipurile de structură</i>). Scoaterea la iveală a segmentelor sapțiale, temporale, cauzale. Delimitarea rețelilor tematice.

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivelul mijlociu	Nivelul ridicat
1.6.3. Semnificația textului 1.6.4. Gramatica textului 1.6.5. Interpretarea textului 1.6.6. Intertextualitatea	Mijloacele coeziunii <i>globale</i> ale textului: rețeaua tematică a textului, izotopie, raporturi de conținut și logice (<i>raporturi spațiale, temporale, logice, raporturi cauză-efect</i>); titlul pentru marcarea temei. Elemente semantice de relație în context (<i>cuvinte-cheie, sinonime, polisemnism, omonime, antonime</i>). Raporturi <i>temă-remă</i>. Elemente gramaticale de legătură, conexiuni și retroacțiuni (<i>feed-back</i>). Topica frazei. Ritmul textului. Identificarea rețelei tematice în diverse tipuri de texte. Interpretarea intertextualității în textele ficționale și non-ficționale. Principalele caracteristici ale intertextualității între CD-ROM și Internet.	Rolul elementelor de legătură în realizarea contextualității. Rezolvarea temelor de interpretare a textului (<i>rețelele tematice, urmărirea micro- și macrostructurilor, acordul, topica</i>).
1.7. Comunicarea 1.7.1. Semnul lingvistic, sistemul de semne	Factorii și funcțiile procesului de comunicare; semnele lingvistice și extralingvistice. Semnul lingvistic, semnificația, obiectul semnului. Sistemul semnelor lingvistice. Morfeme, lexeme, sintagme, fraze. Raportul între aspectul fonetic și semnificație. Cuvinte onomatopice, evocative (<i>raportul real între semnificant și semnificat</i>). Cîmpurile semantice.	Limbajul gesturilor. Cunoașterea aprofundată a tipurilor de comunicare.
1.8. Moduri și genuri ale comunicării 1.8.1. În funcție de tipuri de texte și de niveluri de comunicare	Codul lingvistic oral și cel scris. Scopul comunicației. Compoziția logico-semantică a comunicării. Cele trei secvențe ale contextualității (<i>gramaticală, semantică, extralingvistică</i>). Raportul la nivelul conținutului și al formei între diversele tipuri de texte și procesul de comunicare. Comunicarea în masă. Tipuri de texte și deprinderile de comportament. Direcția comunicării: texte <i>dialogice</i> și <i>monologice</i>. Funcțiile de comunicare: texte <i>narative, descriptive</i> și <i>argumentative</i>.	Cunoașterea caracteristicilor de conținut, de limbă și de structură ale diverselor tipuri de texte.

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivelul mijlociu	Nivelul ridicat
1.8.2. Mijloace de comunicare în presă, mijloace de comunicare electronică	Tipuri de texte orale și scrise. Tipuri de texte în funcție de nivelurile comunicării (<i>beletristică, științifică, oficială, din sfera particulară și publică</i>). Modul de producere de text: texte <i>planificate</i> sau <i>spontane</i>. Tipuri de texte și straturi de stiluri. Mijloace de comunicare în masă și de informare (<i>presa, radioul și televiziunea</i>). Genuri de presă de informare și de prezentare a opiniilor. Genuri radiofonice. Programe înregistrate (<i>emisiunile pentru minorități, programe de documentare</i>). Genurile noi ale presei electronice (<i>e-mailul, internetul</i>). Prezentarea genurilor caracteristice emisiunilor de radio pentru școlari.	Prezentarea câtorva exemple ale genurilor de presă caracteristice. Prezentarea <i>emisiunilor de radio și televiziune ale minorităților</i>, respectiv prezentarea <i>săptămânalului românesc</i> pe baza opiniilor personale. Importanța emisiunilor minorităților.
1.9. Cunoștințe de retorică 1.9.1. Retorica 1.9.2. Tipuri de texte ale comunicării oficiale 1.9.3. Argumentația, dezbateră	Trăsăturile caracteristice ale retoricii. Retorică și comunicare. Comunicarea oficială și factorii procesului de comunicare. Genurile discursului retoric: discursul consultativ și discursul ocazional. Cunoașterea demersului logic al compoziției textului (<i>alegerea temei, a titlului, a tipului de texte</i>). Elaborarea corectă a textului argumentativ sub formă orală și scrisă. Felurile argumentelor și modalitățile argumentației. Genurile argumentației: demonstrarea și combaterea cu argumente. Criteriile dezbaterii civilizate.	Cunoștințe fundamentale din istoria retoricii. Analiza contrastivă și aprecierea unor texte (sau fragmente) cu valoare istorică. Elaborarea și prezentarea diverselor texte argumentative. Evaluarea concretă a argumentației scrise și orale din punct de vedere lingvistic și al conținutului.
1.10. Limba și stilul 1.10.1. Niveluri stilistice 1.10.2. Mijloace de realizare a stilului 1.10.3. Valoarea stilistică a legăturilor permanentizate între cuvinte	Noțiunea de stil și importanța ei. Elemente de stil, valoarea stilistică. Caracterizarea nivelurilor stilistice ale limbii vorbite și scrise. Indiciile stilului de conversație, ale stilului oficial, publicistic și științific. Mijloacele de realizare a plasticității: recunoașterea figurilor de stil și a sistemelor de tropi. Trăsăturile etice și estetice ale zicalilor și proverbelor românești.	Interpretarea figurilor de stil și a sistemelor de tropi. Compararea dictoanelor și proverbelor românești și maghiare, identificarea interdependențelor.

2. Literatură

2.1. Autori, opere

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Niveleul mijlociu	Nivelul ridicat
2.1.1. Opere ale literaturii române	Mihai Eminescu, George Coșbuc, Octavian Goga, George Bacovia, Tudor Arghezi, Lucian Blaga. Etapile mai importante ale vieții, trăsăturile operei poetice. Orientare în timp și în spațiu, contextul socio-cultural, experiența trăită în mijlocul naturii și impresiile asupra locului natal. Activitatea literară în date cronologice, indicarea câtorva nume de scriitori contemporani maghiari și români. Interpretarea creațiilor mai importante. Relații între poeți (de ex. <i>O. Goga – Ady E.</i>) și opere (de ex. <i>teme, motive, experiențe fundamentale, genuri, moduri de expresie</i>). Locul operelor în perioada respectivă. Texte învățate pe de rost prezentate oral și în scris. Interpretarea scrierilor critice.	Prezentarea complexă a activității, caracterizarea operei. Teme, probleme, surse de inspirație, arte poetice caracteristice pentru diferitele etape ale creației. Influența curentelor de idei și a direcțiilor stilistice asupra operei poetice (etapelor de creație). Volumele, principii de ordonare a volumelor (<i>cicluri, teme, motive</i>). Paralelisme literare româno-maghiare și din literatura universală Receptarea de către contemporani a operei și destinul ulterior al cărții. Locul și rolul poetului în literatura română (în cazul operelor în parte) și în literatura universală. Interpretarea recenziilor, formularea opiniilor proprii.
2.1.2. Portrete	Dimitrie Cantemir, Nicolae Bălcescu, Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Alexandru Macedonski, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Ion Creangă, Ion Luca Caragiale, Ioan Slavici, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, George Călinescu, Nichita Stănescu, Ana Blandiana. Evidențierea trăsăturilor principale ale operei. Prezentarea a 2-3 creații poetice și/sau a câtorva creații epice. Interpretarea operelor în funcție de curentele ideologice și estetice, de tematică, gen, compoziție, rețele tematice și câmpurile semantice. Căutarea corelației în funcție de tematică, formă, spațiu și timp, cauză-efect, gen, și recunoașterea lor în opera de analizat. Privire generală asupra artelor înrudite și asupra creațiilor literare maghiare. Texte memorizate - câte o poezie de la fiecare poet -, un fragment de text coerent, maxime specifice.	Analiza textuală a 2-3 creații poetice și/sau a 1-2 creații epice, identificarea conotațiilor acestora. Capacitatea de a se orienta în mediile socio-culturale, în viața artistică, printre contemporani (de ex. <i>pașoptiști în istoria românească și maghiară</i>), prietenii literare (<i>I. Creangă, I. L. Caragiale, M. Eminescu</i>), surse comune de "inspirație" (de ex.: <i>tradițiile folclorice</i>), paralelisme tematice (de ex.: <i>Miorița – Baltașul – Barbarii</i> de Móricz Zs.). Realismul (naturalismul) lui M. Sadoveanu și al lui Móricz. Zs. Prezentarea trăsăturilor genului, tematicii și ale limbii în contextul curentelor ideologice și stilistice ale epocii. Paralelisme din literatura universală și din domeniul artelor înrudite. Traduceri literare, relații literare româno-maghiare.
2.1.3. Aspecte ale literaturii române a sec. XX.	Mircea Eliade, Emil Cioran, Geo Bogza, Vasile Voiculescu, Marin Preda, Eugen Barbu, Fănuș Neagu, Șt. Augustin Doinaș, Marin Sorescu, Teodor Mazilu. De ales cel puțin patru autori din cei menționați mai sus. Cunoașterea a șase opere din literatura română a sec. XX, la alegere. Interpretarea a 2-3 poezii și/sau prezentarea unei opere epice sau dramatice. Texte învățate pe din afară.	Cunoașterea a cel puțin șase autori din literatura română din sec. XX. Analiza aprofundată a 2-3 opere poetice și/sau a 1-2 opere epice, respectiv a unei opere dramatice aparținând autorului ales. Prezentarea artelor poetice, atitudinii față de anumite situații în viața autorului, expunerii unor probleme, a unor motive. Identificarea trăsăturilor ale genului și stilului în consens cu stilul specific epocii. Paralelisme în creațiile literare române și maghiare. Relații literare româno-maghiare, traduceri, teatru, film.

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Niveleul mijlociu	Nivelul ridicat
2.1.4. Operele autorilor de origine română în literatura universală.	Capacitatea de a se orienta în lumea autorilor de origine română care s-au remarcat în literatura altor popoare (de ex. <i>Panait Istrati, Eugen Ionescu, Vintilă Horia</i>). Analiza a cel puțin 2-3 creații lirice și/sau a 1-2 opere epice sau dramatice ale unui autor. Texte memorizate.	Trăsături specifice de conținut și de gen, sisteme de simboluri, motive. Sursele de inspirație ale operelor. Locul autorilor în literatura universală.
2.1.5. Aspecte ale literaturii românilor din Ungaria	Moise Nicoară, Iosif-Ioan Ardelean, David Voniga, Iustin Popfiu, Iosif Vulcan. Orientarea în operă. Prezentarea promovării misiunii lor pe baza a 1-2 scrieri caracteristice. Orientarea în literatura românilor din Ungaria. Experiența locului natal, rădăcinile, conștiința de apartenență (de ex. <i>în cîte o operă a lui Magdu Lucian și Ilie Ivănuș</i>).	Descrierea fondului spiritual, prezentare cu caracter de istorie a culturii. Rolul lor în ridicarea spirituală a românilor din Ungaria. Raporturi între operele interpretate. Teme și motive comune, caracteristicile poetice și de gen. Locul literaturii române din Ungaria în literatura română. Raporturi, influențe reciproce cu literatura maghiară, bilingvismul.
2.1.6. Influențe reciproce și paralelisme între literatura română, maghiară și cea universală.	Teme literare: universul (de ex. <i>M. Eminescu: Luceafărul, Vajda J. Űstökös</i>); natura: (de ex. <i>V. Alecsandri: Bărăganul, Petőfi S.: Az Alföld, M. Eminescu: Lacul, Lamartine: Lacul</i>); iubirea: (de ex. <i>V. Alecsandri: Stehța, M. Eminescu: Floarea albastră, Vajda J.: Hűsz év múlva</i>); marile evenimente ale vieții omenești nașterea-nunta: (de ex. <i>L. Blaga: Naștere, G. Coșbuc: Nunta Zamferei, Nagy L.: Menyegző</i>); familia: (de ex. <i>B. Șt. Delavrancea: Bunica, Bunicul, G. Coșbuc: Mama, Petőfi S.: Egy estém otthon</i>). Destinul artistului (de ex. <i>Meșterul Manole, M. Eminescu: Luceafărul, L. Blaga: Eu nu strivesc corola de minuni a lumii, H. Lovinescu: Moartea unui artist, Babits M.: Jónás könyve, Ch. Baudelaire: Albatros</i>), Slăbiciuni ale omului: (de ex. <i>B. Șt. Delavrancea: Hagi Tudose, I. Slavici: Moara cu noroc, Molière: Avarul</i>). Prezentarea a cinci teme fundamentale laă alegere (3 opere în funcție de fiecare temă din creațiile autorilor din diverse epoci). Prezentarea generală a operelor (raporturi tematice, de viziune, spațiale și temporale, de gen). Texte memorizate (3 creații întregi și cîteva citate, maxime).	Teme fundamentale în literatură și în artele înrudite. Prezentarea complexă a cîtorva teme, realizînd legături asemănătoare cu opere din literatura maghiară și universală, cîte 2-3 opere din funcție de fiecare temă. (de ex.: <i>universul: Biblia: Geneza, M. Eminescu: Scrisoarea I, Vörösmarty M.: Csongor és Tünde, Berzsenyi D.: Foházkodás</i>). Raporturi tematice și motivice, referințe, filozofice, etice și estetice. Traduceri, relații literare româno-maghiare.
2.1.7. Istoria teatrului și a dramaturgiei	Cunoștințe fundamentale în domeniul istoriei teatrului. Evoluția dramaturgiei. Prezentarea tradițiilor teatrale și literare la analiza următoarelor drame: <i>Ion Luca Caragiale: O noapte furtunoasă</i> <i>Lucian Blaga: Meșterul Manole</i> <i>Horia Lovinescu: Moartea unui artist</i> <i>Marin Sorescu: Iona</i>	Analiza a două opere din dramaturgia contemporană românească.

2.2. Nivel de interpretare, moduri de abordare

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Niveleul mijlociu	Nivelul ridicat
2.2.1. Teme, motive	Identificarea și prezentarea paralelismelor, raporturilor tematice și motivice (de ex.: <i>motivul jertfei: în baladele Mănăstirea Argeșului – Meșterul Manole și Kőműves Kelemenné, respectiv în drama lui L. Blaga: Meșterul Manole</i>). Interpretarea altor teme și motive (de ex. <i>munte, pădure, râu, mare, omul și natura, natura și iubirea, crimă și pedeapsă, banii, deal-vale, lumină- întuneric, război-pace, iubire-înstrăinare, viață-moarte, tinerețe-bătrânețe, forme de viață rustice și orășenești</i>).	Înțelegerea rolului temelor și motivelor ce leagă opere - apropiate sau îndepărtate în timp și spațiu - românești, maghiare sau din literatura universală. Identificarea câmpurilor semantice, rețelelor tematice și motivelor din poezia naturii și din poezia de dragoste din epoci diferite (<i>pe baza unei creații din fiecare epocă</i>). Teme fundamentale literare și principalele ei motive în comunicarea orală și scrisă.
2.2.2. Genuri, poetică	Genurile în epoci diferite (<i>1-2 exemple literare din fiecare epocă</i>). Compararea creațiilor de același gen concepute în epoci diferite, prezentarea trăsăturilor lor comune și deosebite. Identificarea schimbărilor istorice ale stilului (de ex. <i>doina în creația populară și în poezia lui M. Eminescu</i>). Corespondența genurilor de folclor și literatura cultă (de ex. <i>doina – elegia, strigături – epigrame, balada populară – balada cultă, basmul – basmul cult</i>). Analiza complexă a operelor (de ex. <i>din perspectiva tematică, a genului, compiziției și poeticii</i>).	Tradiție și inovație la nivelul genului. Cauzele schimbărilor istorice, motivele desființării formelor tradiționale. Trăsăturile poetice ale creațiilor concepute în epoci diferite, de același gen. Interpretarea unei creații fundamentale, creatoare de gen din literatura română, maghiară și universală, identificarea trăsăturilor sale poetice. Examinarea schimbărilor unui gen de la începuturi până în zilele noastre. (de ex.: <i>ode și balade în literatura română, forme ale basmului și romanului</i>).
2.2.3. Epoci ale evoluției literaturii, istoria stilurilor	Relația între literatură și artele înrudite: prezentarea a cel puțin două domenii artistice dintr-o epocă dată pe baza unor creații liber alese de către candidați.	Compararea a două epoci (de ex.: <i>romantism și realism, impresionism și expresionism, modern și postmodern</i>). Exemple din arta românească, maghiară și universală.
2.2.4. Istoria literaturii	Prezentarea principalelor epoci ale literaturii și culturii românești începând de la cultura în limba slavă (veche) și de la scrierea în limba română până în zilele noastre. Cunoașterea epocilor din istoria culturii, a curentelor filosofice și estetice, a operelor. Prezentarea detaliată a unei cariere scriitoricești. Interpretarea unei creații literare a unui scriitor dintr-o epocă dată. Prezentarea autorilor și operelor într-un contextul istoric și cronologic. Răspîndirea literaturii sub formă tipărită și electronică: (de ex. <i>recenzie, CD-ROM, Internet</i>).	Prezentarea epocilor din istoria culturii și a literaturii române în relația <i>ordine cronologică și cauză-efect</i> (de ex.: <i>Contribuția literaturii religioase la evoluția limbii române; contribuția istoriografiei la dezvoltarea limbii literare și a literaturii române; umanismul, iluminismul, cadrul social, politic și cultural al formării culturii române moderne</i>). Epoci, procese, tradiții în transformare istorică. Demonstrarea continuității și sincronismului pe baza autorilor și operelor lor.

NOȚIUNI SPECIFICE LIMBII ȘI LITERATURII ROMÂNE

Nivel mijlociu și nivel ridicat

Cerințele pentru nivelul ridicat sînt marcate cu litere *cursive*.

1. LIMBA ROMÂNĂ

valoarea stilistică permanentă și ocazională
 legătura permanentă între cuvinte, locuțiunea, expresia, maxima (dictonul), proverbul
 actele de vorbire
diacronia, sincronia
 diftongii, triftongii
 acordul în sintagme
 argumentația: teza (afirmația), argumentul, contraargumentul, combaterea cu argumente (dezmințirea)
 expresivitatea, eufemismul
familia limbilor neolatine (romanice)
 tipurile principale de limbi
 sinonimia gramaticală
 simbolismul fonetic, onomatopeele, plasticizarea, aliterația
 semnul, sistemul de semne
 (straturi) de semnificații în cuvînt, în propoziție, în text
 structura semantică, elementul semantic, *cîmpul semantic*, regula de folosire a semnului, *limba amestecată*,
 bilingvismul
 comunicarea, funcțiile, factorii procesului de comunicare
 formele fundamentale ale comunicării: orală, scrisă, particulară, oficială
 punctuația: cratima, paranteza, două puncte, *punct și virgulă*, ghilimele
 felul propozițiilor: modalitate, *primar, secundar*
 mijloacele fonetice la nivelul propoziției și textului
 structura frazei: propoziția simplă, fraza (subordonată, coordonată)
 modelul de prezentare a frazei
 structurarea orizontală și verticală a limbii: limba standard, limba comună, dialectul, limba comună regională,
 limbaje de grup, argoul (jargonul)
 dialectele (dialectul crișean)
 retorica: oratoria, discursul ocazional, genurile textelor de persuasiune
 stilul, element de stil, efectul stilului
 felul elementelor cuvîntului (morfemă)
 crearea de cuvinte: derivarea, cuvintele compuse, abrevierile (inițiale)
 sistemul părților de vorbire
 semnificația cuvintelor: monosemantice, polisemantice, omonime; sinonime și antonime, onomatopee, plasticizante
 figurile de stil: metaforă, comparație, *sinestezie*, alegorie, simbol
 tema, rema
 textul, fraza în text, unități ale textului: alineatul, blocul de text, secțiunea de text
 semnificația textului: rețeaua tematică, teorema, cuvîntul cheie
 elementele de legătură a textului: conjuncția, pronumele, articolul, adverbul, conexiunile și retroacțiunile (feed-backul)
 coeziunea textului (lineară, globală)
 tipul de text, felul textului
 concursul; *recomandarea, analiza literară*- interpretarea; *dezbaterea*, referatul, disertația, scrisoarea oficială,
 împrumutarea, cererea, autobiografia
 limbajul corpului (felul și rolul comunicării extralingvistice)
 genurile mijloacelor de comunicare în masă, de formare a opiniei publice : știrea, corespondența, comentariul, articolul, interviul, reportajul, *glosa, recenzia*

2. LITERATURA

renașterea, umanismul
 barocul

iluminismul
clasicismul
romantismul
realismul
naturalismul
impresionismul
simbolismul
sămănătorismul
poporanismul
modernismul
tradiționalismul
avantgarda
expresionismul
suprarealismul
dadaismul
futurismul
(post)modernismul

Genurile literare

lirismul, genurile lirice
sonetul
glosa
arta poetică
elegia
oda
cîntul, imnul
genuri de tranziție: jurnal, scrisoare, pseudo-scrisore, baladă, poemul descriptiv
epicul, genuri epice: poezia epică, povestirea, epopeea
fabula, cronica, legenda, basmul, mitul, legenda, nuvela, *parabola*
schița
romanul, tipuri de romane: romanul de aventuri, romanul în versuri, Bildungsroman, *romanul istoric*, romanul de inițiere, *romanul-eseu*, romanul autobiografic, romanul psihologic
drama: tragedia, comedia, piesa de teatru
Biblia: genurile literare ale Bibliei: profeția, psalmul, evanghelia, parabola

Modurile de exprimare, autor-narator-erou

autorul, naratorul, eroul, portretul, tipologia
opera, compoziția, *segmentul (local, temporal, personal, causal, de acțiune)*
semnificația, structuri de semnificații, opera deschisă, tema, motivul, rețeaua tematică, câmpul semantic
acțiunea
mesajul
expozițiunea
conflictul
punctul culminant
deznodămîntul
prologul
epilogul
descrierea
portretul
antiteza
dialogul
monolog interior
catharsisul
armonia, discordanța, tensiunea (suspansul), rezolvarea tensiunii, întârzierea, comicul de situație și de caracter

Stilistica, figurile de stil, mijloacele stilistice

stilistica, stilul
stilul oral

stilul direct și indirect (mijlocit și nemijlocit)

stilul beletristic

stilul publicistic

stilul științific

stilul oficial

figurile de stil

epitetul

metafora

personificarea

hiperbola

alegoria

mijloacele stilistice

interogația poetică

aliterația

comparația

calitatea estetică

fantasticul

măreția (sublimul)

grotescul

frumosul

urâtul

comicul

tragicul

tragicomicul

umorul, ironia, sarcasmul

Noțiuni fundamentale de poetică

versificația – accentuată, metrică –, picioarele metrice, *felul versurilor*, *felul srtofei*

felul ritmului

ritmul

II. DESCRIEREA EXAMENULUI

EXAMENUL LA NIVEL MIJLOCIU

STRUCTURA EXAMENULUI

Bacalaureat la limba și literatura română se compune din două părți: *scris* și *oral*. La examenul în scris candidatul are la dispoziție 240 de minute pentru a rezolva subiectul de înțelegere a textului, respectiv cel de producere de text. Examenul oral durează 10-15 minute, după o pregătire de 30 de minute. Structura examenului se prezintă în felul următor:

Examenul în scris 240 de minute		Examenul oral 15-20 de minute	
Subiect de înțelegere a textului	Subiect de producere de text	Expunerea unui subiect de gramatică	Expunerea unui subiect literar
40 puncte	60 puncte	50 puncte	

EXAMENUL ÎN SCRIS

Structura de conținut

Examenul în scris se bazează pe cerințele detaliate de bacalaureat. În conformitate cu cerințele, examenul în scris solicită înțelegerea textelor, respectiv producerea individuală a unui text. Examenul în scris cuprinde deci un subiect de *înțelegere a textului*, și de asemenea *trei subiecte la producere de text*. Din aceste trei subiecte candidatul va alege unul.

Pentru rezolvarea subiectului de înțelegere a textului candidatul are la dispoziție 60 de minute, iar pentru subiectul de producere de text 180 de minute.

La rezolvarea subiectelor la examenul în scris pot fi folosite lucrări ca *Ortografia limbii române*, respectiv antologia de texte în cazul în care în subiect se menționează acest fapt.

Caracteristicile subiectelor

Subiectul de înțelegere a textului

Lucrarea la subiectul de înțelegere a textului este în general un *eseu* de 450-500 de cuvinte, un *studiu* întreg sau un fragment, o *lucrare de publicistică* întreagă sau un fragmente. Rezolvarea subiectelor se limitează în general la expunerea scurtă în cadrul răspunsului dat la întrebare, după caz, sau alegerea unuia dintre răspunsurile date.

Întrebările referitoare la înțelegerea textului, conform caracteristicilor tematice, structurale și de limbă se pot rezuma la următoarele:

- identificarea faptelor, datelor, constatărilor, argumentelor, pozițiilor etc. aflate în text în mod direct;
- caracteristicile gramaticale și stilistice ale textului; funcția lor în text;
- caracteristicile textului din punct de vedere al comunicării;
- raportul între titlul și textul în ansamblu;
- sensul textului în ansamblul straturilor de semnificații;
- raporturile logice și de conținut în interiorul textului;
- poziția autorului;
- rolul aluziilor, trimiterilor din text;
- structura textului, modul de structurare a textului, semnificația reflectată prin structură.

Alte subiecte posibile

- elaborarea unui plan, a unei scheme tematice;
- formularea unor concluzii individuale, a unor puncte de vedere;
- formularea individuală a unui text scurt scris sau oral, referitor la tematica textului sau la opiniile exprimate în text, urmărind normele specifice ale genului, din aria genurilor care se referă la texte scrise în limbajul cotidian sau oficial, sau exprimate în limbajul oral;
- rezumarea (sinteza, prescurtarea) concisă a textului pe baza criteriilor precizate sau cu specificarea destinatarilor.

Principalele competențe cerute la elaborarea planului sau a sintezei sînt următoarele: descoperirea cuvintelor-cheie, urmărirea schemei tematice, „raportul temă și temă secundară”, recunoașterea în diverse unități de texte a frazelor specificate în subiect, înțelegerea focarului textului, urmărirea schimbării temei, a conexiunilor și a retroacțiunilor (feed-back), sesizarea omisiunilor, urmărirea a detaliilor în text, despărțirea comunicării cunoscute de cea nouă.

SUBIECTUL DE PRODUCERE DE TEXT

Candidatul va alege unul din cele trei subiecte la producere de text, diferite după tipul, genul și tematica lor. Extinderea elaborării subiectului ales de către candidat este cel mult de 4-5 pagini. Sarcinile sînt următoarele:

- Argumentație referitoare la probleme de limbă, de literatură, de cultură generală, de etică, de mod de viață. Subiectul cuprinde un text, în general un fragment de text ce invită la reflecții sau ce se referă la schema tematică a argumentației. (Acest text de orientare poate fi un fragment dintr-un text de critică, de eseu, dint-o operă de publicistică, sau dintr-o operă de beletristică, etc. Redactarea subiectului nu presupune cunoașterea întregului text de orientare.)
- Analiză după criterii date, prezentarea interpretativă a unei opere (de ex. o creație lirică, o operă scurtă de proză literară, un fragment dintr-o dramă, un eseu după caz). Subiectul cuprinde criteriul principal al interpretării.
- Compararea după criterii date a două, sau după caz, a trei texte (de ex. o operă beletristică, un fragment dintr-o operă). La subiect se va menționa criteriul principal (de ex. analiza comparată din punct de vedere tematic,

poetic, stylistic) al analizei comparate, al interpretării textelor. Un element important al subiectului este accentuarea conexiunii interne a textelor, a intertextualității, prin diverse exemple ale *evocării*. (Textele pentru analiza comparată pot fi luate și din literatura contemporană).

Aprecierea

Subiect de înțelegere a textului

Prin rezolvarea subiectelor de înțelegere a textului candidatul va putea obține cel mult 40 de puncte. Profesorul de specialitate va corecta lucrarea scrisă în funcție de indicatorul de puncte stabilit la nivel central. În acest indicator se va publica modelul de răspunsuri (posibile), după caz, normele de gen ale răspunsului, punctajul pentru fiecare răspuns, respectiv fracțiunile de puncte posibile. Profesorul va trece pe lucrare punctele obținute la fiecare răspuns în parte, precum și punctajul obținut pentru rezolvarea subiectului de înțelegere a textului.

Subiectul de producere de text

Rezolvarea subiectului de producere de text pe care candidatul și l-a ales se va aprecia de către profesorul de specialitate după indicatorul de puncte. Indicatorul de puncte cuprinde criteriile generale ale evaluării compunerilor, indiferent de tematică, respectiv rezolvarea a subiectului referitor la o temă dată, definită sub formă de noțiuni (adică fără să fie dezvoltate). Toate răspunsurile corecte care diferă de acest indicator vor putea fi acceptate. Punctajul stabilit de către profesorul de specialitate – ținând cont de criteriile și de punctajul din indicatorul de puncte – califică calitatea conținutului lucrării candidatului, compoziția, structura și calitatea limbii lucrării, respectiv ortografia și grafia candidatului.

Împărțirea punctajului la subiectul de compunere

Candidatul va putea obține cel mult 60 de puncte pentru rezolvarea subiectului la compunere. Împărțirea celor 60 de puncte este următoarea: calitatea conținutului compunerii: 20 de puncte; structura și compoziția: 20 de puncte; nivelul cunoștințelor de limbă: 20 de puncte. La sfârșitul lucrării profesorul va menționa punctajul din punct de vedere al conținutului, structurii, compoziției, respectiv al calității cunoștințelor de limbă la subiectul de compunere. Punctajul este următorul:

Calitatea conținutului:	0-5-10-15-20 de puncte
Compoziția:	0-5-10-15-20 de puncte
Calitatea cunoștințelor de limbă:	0-5-10-15-20 de puncte

Criterii generale în aprecierea subiectelor la producere de text

Criterii generale pentru aprecierea calității conținutului:

- Interpretarea, expunerea subiectului; referirile la text în cazul subiectelor, având la bază un text;
- cultură literară și de limbă, orientare, referire întemeiată, citatul;
- prezentarea la obiect a conținutului; argumentarea afirmațiilor;
- simțul abordării unei probleme; exprimarea raportării individuale a temei (de ex. *reflexcții, luare de poziție*);
- cunoașterea problemelor globale, nivelul intelectual al reflectării.

Criterii generale ale redactării unui text:

- să corespundă elementelor genului indicat;
- să formeze o structură adecvată temei, destinatarului, genului, mesajului, privind conținutul;
- să exprime o structură coerentă a textului (de ex. raporturi temporale și spațiale; raporturi logice și semantice adecvate; cuvinte cheie, conexiuni și retroacțiuni (feed-back), stabilirea relațiilor gramaticale, semantice și pragmatice);
- proporția și structurarea (de ex. introducerea, tratarea subiectului, proporția încheierii, indicarea schimbării temei, folosirea alineatelor);
- încadrarea în dimensiunea precizată.

Criterii pentru aprecierea calității cunoștințelor de limbă:

- stăpânirea cu siguranță a normelor limbii standard;
- folosirea adecvată și variată a cuvintelor, stilul adecvat subiectului și situației de comunicare;
- claritate, profunzime și exactitate în modul de prezentare;
- construirea frazei și a textului în stil curgător și inteligibil;
- scris citet, imagine ordonată a grafiei.

Ortografie și caligrafie

Aprecierea ortografiei și caligrafiei candidatului se va realiza după criterii unitare de-a lungul expunerii în scris subiectului de înțelegere a textului, respectiv de producere de text.

- Profesorul va sublinia greșelile de ortografie atât la subiectul de înțelegere a textului cât și la cel de producere de text, pe urmă el va stabili punctajul global al ortografiei candidatului pe baza indicatorului de puncte.
- Din cauza greșelilor de ortografie din punctajul global se vor putea scădea în total 15 puncte.
- Din cauza grafiei dezordonate și a scrierii cu deficiențe se vor putea scădea în total 3 puncte din punctajul global.

EXAMENUL ORAL

Examenul oral la limba și literatura română la nivel mijlociu este un examen la nivelul școlii.

Timpul de pregătire pentru examenul oral este de 30 minute.

Timpul de examinare a candidatului este de 10-15 minute.

În timpul pregătirii examenului se va permite folosirea antologiei de texte, a volumelor sau a altor materiale tipărite, respectiv a mijloacelor electronice legate de rezolvarea problemei.

Structura de conținut

La examenul oral candidatul va expune un subiect de literatură și unul de limbă. Subiectele se vor alcătui cel puțin din 20 de subiecte la literatură și din 20 de subiecte la limbă. În alcătuirea subiectelor responsabilitatea îi revine profesorului de specialitate. La alcătuirea subiectelor se va avea în vedere temele precizate în cerințele detaliate la limba și literatura română.

În fiecare an se va schimba cel puțin 30% din subiecte (la 20 de subiecte se vor modifica 6).

Caracteristicile subiectelor, alcătuirea lor

Subiectele se vor alcătui în așa fel încât problemele de rezolvat – având în vedere caracteristicile temelor – să fie pe cât posibil de același grad de dificultate, și candidații să aibă timp suficient pentru pregătirea și expunerea necesară și să se încadreze în intervalul indicat.

Subiecte la limba română

Pentru examenul oral profesorul de specialitate va indica cel puțin 20 de subiecte. Subiectele se vor alcătui de către profesorul de specialitate pe baza temelor expuse la capitolul Limba română din Cerințele detaliate de bacalaureat. Subiectele se vor referi la temele următoare din cerințele dezvoltate: *Limbile din Europa, Istoria limbii române, Limbă și societate, Nivel de limbă, Textul și tipologiile de text, Comunicarea, Cunoștințe fundamentale de retorică, Stilistică și istoria stilurilor*. Subiectele vor fi compuse în așa fel încât fiecare temă să fie reprezentată de către cel puțin un subiect. Profesorul de specialitate va decide asupra indicării altor subiecte, peste numărul de douăzeci obligatorii.

În funcție de tematică, respectiv de problema concretă indicată, subiectul poate cuprinde o constatare, un citat, o reflecție de dezvoltat, un document tipărit sau electronic (de ex. *formular, mod de întrebuințare, pagină de ziar, imagine, schemă, hartă, pagină de Internet, fragment dintr-un dicționar explicativ*), pe urmă menționarea temei de rezolvat.

Tema precizată în subiect poate fi analiza și interpretarea unui citat, respectiv a unui document alăturat, o temă de limbă, un fenomen lingvistic formulat, prezentarea și expunerea unei definiții, definirea argumentelor, expunerea în funcție de genul indicat în subiect etc.

Subiecte la literatură

Profesorul de specialitate va indica cel puțin 20 de subiecte pentru examenul oral. Subiectele se vor alcătui de către profesorul de specialitate având în vedere capitolul *Literatură* din Cerințele detaliate de bacalaureat, respectiv prin îmbinarea temelor din capitolul *Autori, opere*, precum și din capitolul *Niveluri de interpretare, abordări*.

Subiectul cuprinde sau poate cuprinde o reflecție de dezvoltat sau un document electronic (de ex. un citat din literatura beletristică, proză eseistică, un scurt fragment dintr-un eseu, o ilustrație, o creație de artă plastică, o scenă dintr-o piesă de teatru, dintr-un film, o schemă, o hartă etc.), pe urmă se indică o temă de dezvoltat, respectiv o operă sau mai multe opere concrete de expus conform criteriilor evidențiate. Un criteriu indicat poate fi conform oricărei probleme de gen, legată de o temă, de o perioadă a evoluției stilurilor, de poetică, de estetică, de etică. Dacă dezvoltarea subiectului impune, respectiv oferă posibilitatea, candidatul va putea alege între autorii și operele indicate în subiect.

Raportul tematic al subiectelor la examenul oral la literatură

Subiectele se vor alcătui pe baza temelor din capitolul *Autori, opere*, avînd în vedere criteriile din capitolul *Niveluri de interpretare, abordări* prin exprimarea criteriului adecvat de abordare și de interpretare al autorului, al operei sau operelor și al obiectului subiectului. Raporturile tematice sînt următoarele:

Autori, opere	Numărul ariilor tematice
Opere integrale	6
Portrete	4
Aspecte ale literaturii române din sec. XX	3
Autori de origine română din literatura altor popare	1
Aspecte ale literaturii românilor din Ungaria	1
Privire asupra literaturii universale	3
Teatru și dramaturgie	2
<i>Total</i>	<i>20</i>

La examenul oral profesorul de specialitate va decide asupra indicării altor subiecte peste numărul obligatoriu (douăzeci).

Aprecieria

Punctajul maxim de obținut la examenul oral este 50 de puncte. Candidatul va primi un punctaj care reflectă aprecierea conținutului și modului de expunere a răspunsului la subiectele la limbă și la literatură. Aprecieria răspunsului se va desfășura prin aplicarea criteriilor generale următoare:

	Modul de expunere (25 de puncte)	Conținut (25 de puncte)	Folosirea adecvată a cuvinte-lor	Struc-turare evi-dentă	Argu-men-tație logică	Scoate-rea în evi-dență a ideilor	Organiza-rea materialu-lui
Orientare							
În domeniul limbii							
Al literaturii							
Cunoștințe în materie							
Bogăția de idei							
Cunoașterea operelor pe de rost							

Obținerea punctajului total la răspunsurile candidaților

Rezultatele la fiecare examen în parte se vor acumula, astfel la examenul în scris și oral la nivel mijlociu se pot obține 150 de puncte.

EXAMENUL LA NIVEL RIDICAT**STRUCTURA EXAMENULUI**

Examenul de bacalaureat la nivel ridicat la limba și literatura română se compune din două părți: scris și oral. La scris candidații au la dispoziție 240 de minute pentru rezolvarea temelor. Examenul oral durează 20-30 de minute, după o pregătire de 30 de minute. Compoziția examenului se prezintă în felul următor:

Examenul în scris 240 de minute		Examenul oral 20-30 de minute	
Subiecte la limbă, la literatură și la cultură generală	Subiecte la producere de text	Expunerea unui subiect de limbă	Expunerea unui subiect de literatură
40 de puncte	60 de puncte	50 de puncte	

EXAMENUL SCRIS**Structura de conținut**

Paralel cu aplicarea cunoștințelor de limbă și de literatură se va examina gradul de percepere individuală a problemei, judecata critică și gândirea creatoare a candidaților, orientarea lor generală, deprinderile lor de interpretare și de producere de text. În consecință examenul în scris se compune din subiecte la cunoștințe de limbă și la literatură și din diverse subiecte la producere de text.

La examenul în scris candidatul are dreptul de a se folosi de *Ortografia limbii române*.

Caracteristicile subiectelor*Subiecte la limbă și la literatură*

Subiectele la limbă și la literatură se leagă de o operă (de o operă lirică, de o operă beletristică, respectiv de un fragment din aceasta, de un eseu, de o proză eseistică, respectiv de un fragment din aceasta). La indicarea operelor beletristice se va lua în vedere în general autorii din diverse epoci ce figurează în cerințele stabilite pentru examen.

Subiectele cuprind aplicarea cunoștințelor de limbă și de literatură, identificarea lor, și cunoașterea după caz a definiției lor, subiectele solicită în continuare revelarea corelațiilor din domeniul istoriei literare, genurilor, tematicii și motivelor, respectiv ele includ întrebările referitoare la caracteristicile gramaticale, retorice, stilistice, textuale și ortografice ale textului de analizat.

Raportul întrebărilor referitoare la cunoștințele de limbă și de literatură este în general de 40–60%.

Punctajul maxim pentru aceste subiecte este 40 de puncte.

Subiecte la producere de text

Subiectele la producere de text cuprind producerea a trei texte de către candidați legate de trei teme, conform unor criterii și genuri indicate.

Subiectele la producere de text sînt următoarele:

- Interpretarea și aprecierea în dimensiunile cerute a unei opere date, sau a unei teme literare, culturale, estetice, filozofice și etice.
- Elaborarea unui text argumentativ: reflecții în legătură cu un fenomen, cu o problemă de actualitate.
- Producerea unui text cu caracter practic (de ex. *un text cu caracter polemic, observații, cerere*), adresat după caz unor destinatari precizați, într-o situație de comunicare dată, adoptînd un gen indicat în subiect.

Oricare din teme poate avea la bază un text (de ex. *un scurt citat dintr-o operă literară, dintr-un eseu ce servește ca punct de plecare pentru dezvoltarea argumentării cu caracter de apreciere*) sau poate fi o temă ce nu are la bază un text.

Textele alese pentru examen în general nu fac parte din materia predată în clasă.

Aprecierea*Subiecte la limbă și la literatură*

Aprecierea subiectelor la limbă și la literatură se face pe baza unui indicator de puncte pentru evaluarea temelor în parte. Punctajul maxim pentru subiecte este de 40 de puncte. Indicatorul de puncte cuprinde aprecierea nivelului

răspunsurilor, respectiv punctele fracționate. Cei care apreciază lucrările vor trece pe fiecare lucrare punctele fracționate obținute de către candidați, precum și punctajul final al candidaților.

Subiecte la producere de text

Examinatorii vor aprecia rezultatele obținute de către candidați pe baza indicatorului de puncte, și vor trece pe lucrări punctajul pentru fiecare subiect la producere de text.

Punctajul pentru subiecte sînt următoarele:

- interpretarea și aprecierea, în dimensiunile precizate, a unei opere date, sau a unei teme literare, culturale, estetice, filozofice și etice (0-5-10-15-20-25 de puncte);
- Elaborarea unui text argumentativ: reflecții în legătură cu un fenomen, cu o problemă de actualitate (0-5-10-15-20 de puncte);
- Producerea unui text cu caracter practic (*de ex. un text cu caracter polemic, observații, cerere*), adresat după caz unor destinatari precizați, într-o situație de comunicare dată, adoptînd un gen specificat în subiect (0-5-10-15 de puncte).

Indicatorul de puncte cuprinde sub formă de termeni scurți soluțiile corecte ce se vor cere din partea candidaților. Soluțiile corecte care diferă de termenii dați, de asemenea pot fi acceptate. Evaluarea rezultatelor obținute nu poate fi influențată nici de atitudinile subiective ale examinatorilor ce diferă de aprecierea - considerată generală - a problemei sau a temei subiectului respectiv, și nici dacă pozițiile candidaților în chestiunea respectivă se deosebesc de cele acceptate unanim.

În aprecierea calității rezolvării se va ține cont de următoarele criterii:

Criterii generale pentru aprecierea calității expunerii conținutului:

- Interpretarea și expunerea subiectului; raportare la ideile importante ale textului în cazul subiectelor cu texte;
- Cunoștințe generale de limbă și de literatură, referințe întemeiate, citate;
- Obiectivitate în tratarea problemei; argumentarea afirmațiilor;
- Gradul de identificare a problemelor; exprimarea atitudinilor personale față de problema respectivă (*de ex. reflecții, poziție personală*);
- Cunoștințe asupra lumii, gîndirea la un nivel intelectual acceptabil.

Criterii generale pentru apreciererea compoziției textului:

- Acordul cu elementele genului precizat în subiect;
- realizarea structurii textului conform temei, destinatarului, genului și mesajului conținutului;
- structură coerentă (*de ex. raporturi spațiale și temporale; realizarea corelațiilor logice și semantice; cuvinte-cheie, conexiuni și retroacțiuni – feed-back –, realizarea relațiilor gramaticale, semantice și pragmatice*);
- proporții corecte, îmbinarea justă a materialului (*de ex. proporția expoziției, tratării și a încheierii; indicarea schimbării temei, redactarea alineatelor*);
- menținerea dimensiunilor precizate.

Criterii pentru evaluarea calității nivelului de limbă al textului

- cunoașterea temeinică a normelor limbii standard,
- folosirea adecvată și variată a cuvintelor, stilul și tonul adecvat subiectului, potrivit situației de comunicare;
- claritate, profunzime și exactitate în modul de prezentare;
- producere a frazei și a textului în stil curgător și inteligibil;
- scris citeț, imagine ordonată a grafiei.

Ortografie, caligrafie

Evaluarea ortografiei se va face conform indicatorului.

- Profesorul va sublinia greșelile de ortografie atît la subiectul de înțelegere a textului cît și la cel de producere de text, pe urmă el va stabili punctajul global al ortografiei candidatului pe baza indicatorului de puncte.
- Din cauza greșelilor de ortografie din punctajul global se vor putea scădea în total 15 puncte.
- Din cauza grafiei dezordonate și a scrierii cu deficiențe se vor putea scădea în total 3 puncte din punctajul global.

EXAMENUL ORAL

Examenul oral de nivel ridicat la limba și literatura română se va da în fața unei comisii externe.

Timpul de pregătire pentru examenul oral este de 30 minute.

Timpul de examinare a candidatului este de 20-30 minute.

În timpul pregătirii examenului se va permite folosirea antologiei de texte, a volumelor sau a altor materiale tipărite, respectiv a mijloacelor electronice legate de rezolvarea problemei.

Structura de conținut

La examenul oral candidatul va prezenta un subiect legat de o arie tematică de literatură și unul de limbă. Din fiecare arie tematică se vor da două subiecte, iar candidatul singur va alege unul dintre ele. Raportul între ariile tematice, respectiv subiectele vor fi stabilite de către o comisie în anul examenului. Ariile tematice, precum și subiectele se vor /putea/ schimba anual. Vor fi cel puțin 24 arii tematice de limbă, respectiv de literatură, anunțate dinainte.

Caracteristicile subiectelor și elaborarea lor

La examenul oral candidatul va expune un subiect de limbă, respectiv unul de literatură. Pentru subiectele de literatură candidatul va stabili singur bibliografia conform ariilor tematice anunțate oficial. Pentru răspuns candidatul se va pregăti, respectiv va expune subiectul pe baza bibliografiei întocmite. Pe baza bibliografiei candidatului examinatorii vor putea pune întrebări referitoare la autori și la opere.

Subiectele se vor alcătui în așa fel încât problemele de rezolvat – având în vedere caracteristicile temelor – să fie pe cât posibil de aceeași dificultate, și candidații să aibă timp suficient pentru pregătirea și expunerea necesară și pentru a se încadra în timpul precizat.

Subiecte la limba română

O comisie de specialiști va stabili cele 24 de arii tematice pe baza cerințelor detaliate de bacalaureat din capitolul Limba română – Varietatea limbilor în Europa, Istoria limbii române, Limbă și literatură, Nivel de limbă, Textul și tipologiile de text, Comunicarea, Cunoștințe fundamentale de retorică, Stilistică și istoria stilului. Subiectele se vor compune în așa fel încât fiecare arie tematică să fie reprezentată de cel puțin două subiecte.

În funcție de arie tematică, respectiv de problema concretă indicată, subiectul cuprinde/ poate cuprinde o constatare, un citat, o reflecție de dezvoltat, un document tipărit sau electronic (de ex. *formular, mod de întrebuințare, pagină de ziar, imagine, schemă, hartă, pagină de Internet, fragment dintr-un dicționar explicativ*), pe urmă se indică tema de expus. La indicarea temei se vor avea în vedere cerințele detaliate de bacalaureat.

Tema precizată în subiect poate fi analiza și interpretarea unui citat, respectiv a unui document alăturat, o temă de limbă, un fenomen lingvistic formulat, prezentarea și expunerea unei definiții, definirea argumentelor, expunerea lor în funcție de genul indicat în subiect etc.

Subiecte la literatură

O comisie de alcătuire a ariilor tematice, respectiv a subiectelor, va stabili și va anunța 24 arii tematice pe baza cerințelor detaliate de bacalaureat, din îmbinarea temelor din capitolul *Autori, opere*, precum și din capitolul *Niveluri de interpretare, abordări*.

Subiectele se vor stabili deci în funcție de perspectiva de abordare și de interpretare a autorului, operei/operelor, a temei subiectului. Raporturile tematice sînt următoarele:

Autori, opere	Numărul ariilor tematice
Opere integrale	6
Portrete	4
Aspecte ale literaturii române din sec. XX	3
Autori de origine română din literatura altor popare	1
Aspecte ale literaturii românilor din Ungaria	1
Privire asupra literaturii universale	3
Teatru și dramaturgie	2
<i>Total</i>	<i>20</i>

Fiecare arie tematică cuprinde cel puțin două subiecte. Subiectul cuprinde/poate cuprinde o reflecție de dezvoltat sau un document electronic (de ex. *un citat din literatura beletristică, proză eseistică, un scurt fragment dintr-un eseu, o ilustrație, o creație de artă plastică, o scenă dintr-o piesă de teatru, dintr-un film, o schemă, o hartă etc.*), pe urmă se indică tema de dezvoltat, criteriul de prezentare a acesteia, respectiv un autor și o operă, conform criteriilor evidențiate. La expunerea subiectului candidatul se folosește de bibliografia întocmită de el pe care o pune la dispoziția comisiei de examen.

Un criteriu important poate fi oricare problemă de poetică, istorie literară, gen, de istoria stilurilor, de estetică, de etică, sau o problemă de viață de actualitate, motiv, o caracteristică a operei, a activității autorului.

Aprecierea

Punctajul maxim de obținut la examenul oral este 50 de puncte. Candidatul va primi un punctaj care apreciază conținutul și modul de expunere a răspunsului la subiectele la limbă și la literatură. Aprecierea răspunsului se va desfășura prin aplicarea criteriilor generale următoare:

	Modul de expunere (25 de puncte)	Conținut (25 de puncte)	Folosirea adecvată a cuvinte-lor	Struc-turare evi-dentă	Argu-men-tație logică	Scoate-rea în evi-dență a ideilor	Organiza-rea materialu-lui
Orientare							
În domeniul limbii							
Al literaturii							
Cunoștințe în materie							
Bogăția de idei							
Cunoașterea operelor pe de rost							

Obținerea punctajului total la răspunsurile candidaților:

La examenul în scris la nivel ridicat punctajul maxim este 100 de puncte, la examenul oral 50, astfel la examenul de limba și literatura română la nivel ridicat se pot obține în total 150 de puncte.

SZERB NYELV ÉS IRODALOM

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

KOMPETENCIÁK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

Kommunikatív és nyelvtani kompetenciák birtoklása, illetve a szerb nyelvi rendszer törvényszerűségeinek biztos használata szóban és írásban.

A szerb irodalom áttekintése világirodalmi kontextusban, az irodalmi mű és általában az irodalom értelmezése, irodalmi műveltség és kultúra elsajátítása.

1. Szövegértés

- Információk megértése, feldolgozása és értékelése.
- Az információk szelektálása a téma és a szövegolvasás céljának függvényében, az információk tudatos és kritikus használata.
- Személyes álláspont információk útján szerzett ismeretekről és véleményekről.
- Tájékozottság nyomtatott és elektronikus információforrásokban (szótárak, antológiák, kézikönyvek, lexikonok, CD-ROM, internet).

2. Irodalmi és egyéb szövegek értelmezése

- Különböző szövegértelmezési eljárások műfajnak, adott szempontnak megfelelő alkalmazása: lírai, epikai, drámai szöveg, vers és próza, publicisztikai és ismeretterjesztő szövegek.
- Az irodalom társadalmi jelenségek tükörképeként való megértése és bemutatása, annak tudatosulása, hogy az irodalom az életnek, az emberek történelem útján szerzett tapasztalatainak és gondolatainak művészi megjelenítése.
- A szépirodalmi, tudományos, publicisztikai, ismeretterjesztő és egyéb szövegek gondolatfűzésének, kifejezőmódjának, műfajának, szerkezetének, nyelvének és stílusának értelmezése.
- Írott közlésekben a cél és a kommunikatív kontextus meghatározása a szerzők véleményének, álláspontjának felismerése, a mondanivaló magvasságának, koherenciájának megítélése.
- Olvasott és hallott szövegekre való tárgyyszerű reagálás a szöveg fajtájának és céljának függvényében, személyes érintettség megfogalmazása.

3. Írásbeli szövegalkotás

- Informatív, érvelő és más esszé típusú szövegek alkotása irodalmi és egyéb témákban (pl. a magyarországi szerbek kulturális öröksége, emberi kapcsolatok, a civilizáció ellentmondásai, erkölcsi kérdések, napjaink problémáitípusai, tömegkommunikáció).
- Fontos kérdések, problémák, aktuális témák írásbeli megvitatása érveléssel, önálló vélemény kifejtése.
- Műalkotások keltette hangulat, élmény, vélemény megfogalmazása (pl. építészet, képzőművészet, zene, prózai és verses irodalmi mű, film, színházi élmény).
- Különböző műfajú szövegalkotások technikájának ismerete, a műfajnak megfelelő stílus használata (vita, beszámoló, hivatalos levél, kérvény, pályázat, önéletrajz).
- Világos, precíz, tömör, a lényegyet kiemelő írásbeli szövegek alkotása, a szerb köznyelvi és helyesírási norma következetes alkalmazása, tiszta, jól olvasható külalak.

4. Beszéd, szóbeli szövegalkotás

- Kulturált kapcsolat a beszédpartnerrel. A megfelelő stílus megválasztása. A mondatfonetikai megfelelő használata; szó- és mondat hangsúly, mondatlejtés, szünetek, ritmus, hangszín és hangerő, világos és meggyőző beszéd.
- Az értelmes, értelmező szövegmondás képessége.
- Autentikus és fontos információk közlése a téma és szituáció függvényében: bizonyítás, kommentár, érvelés, részvétel vitában.
- A szerb köznyelvi norma következetes használata: kifogástalan artikuláció, hangsúly és mondatlejtés.

5. Fogalomhasználat

- Nyelvi és irodalmi fogalmak, kategóriák ismerete, azok alkalmazása szóban és írásban.
- Fogalmak összefüggéseinek, változó jelentésének megértése, bizonyítása példákkal.

Csak emelt szinten

Fogalmak meghatározása, összehasonlítása történeti kontextusban is.

Megjegyzés: A középszintű követelmények kötelezőek az emelt szinten, a többletet az emelt szintű követelmények oszlopa tartalmazza.

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
1. Az információ-szerzés és az információk feldolgozása	Tájékozottság bizonyítása a nyomtatott és elektronikus információforrásokban. Információk továbbításának képessége a mindennapi életben való gyakorlati felhasználásra. Adatok, érvek gyűjtése irodalmi és más témák interpretálásához. Pl. könyv bemutatása, ajánlás, interjú. Szótárhasználat, CD-ROM, internet.	Az információkban való tájékozottság bizonyítása, az információk célirányos felhasználása nyelvi és irodalmi feladatokban és a mindennapi kommunikációs gyakorlatban. A tömegkommunikációs műfajok értő és kritikus vizsgálata.
2. Szövegértés	A szövegértés képességének bizonyítása különböző műfajú szövegek bemutatásával és összehasonlításával (ismeretterjesztő, publicisztikai, irodalmi szöveg). A különböző műfajú szövegek gondolatsorának és a kifejezőeszközök funkciójának megértése, a nyelvi szerkezet a műfaji és stíluseszközöknek a szöveg tartalmával összefüggő vizsgálata.	A szerzett ismeretek alkalmazása és önálló felhasználása az olvasott szövegekre való reagálással.
3. Szövegalkotás A) Szóbeli nyelvhasználat	Különböző kommunikációs szituációkban való részvétel képessége. Részvétel vitában érveléssel. Világos, logikus és érvelő hozzászólás különböző témákhoz, aktuális témák megvitatása. Kulturált beszédkapcsolat a partnerrel. A nyelvhelyesség következetes alkalmazása a beszédben, helyes hangsúlyozás. Állandósult szókapcsolatok és nyelvi fordulatok használata a beszédben. A sajtó követése, az olvasott szövegek tartalmának elemző bemutatása. Irodalmi mű, film elemző bemutatása.	Logikus érvelést magában foglaló részvétel vitában, személyes álláspont kifejtése különböző témákról. A hangsúlyeltolódással járó jelentés változásának megfigyelése. A hangsúly jelentéstani funkciója. A sajtó követése és az olvasott szövegek kommentálása. Az irodalmi mű személyes, kritikus interpretálása, személyes álláspont kifejtése. Egyéni olvasat megfogalmazása.
B) A retorika alapjai	Szónoklat, beszéd és szerepük különböző célhelyzetekben. Nyilvános beszéd, a beszélő és a hallgatók közötti kontaktus, a meggyőző beszéd kritériumai. Jellegzetes, konkrét és pontos adatok közlése.	A retorika mint etikai érték, mint a meggyőzés művelete a gondolatközlésben. A beszéd tárgyát képező téma részleteinek logikus kötése és élethű előadása.

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
	A beszéd témájának érdekes, tetszetős és erőteljes kifejtése. Pl. kisebb monológ, ballagási beszéd, beszéd iskolai ünnepségen, pl. Szt. Száva ünnepén, kiállítás megnyitása. Ismert szónoklatok és beszédek. Pl. Ivo Andriea beszéde a Nobel-díj átvétele alkalmából. Ünnepi beszéd elmondásának képessége memoriterek elmondásával és idézetek alkalmazásával.	Stílus eszközök, költői képek használata beszédben: pl. hasonlat, metafora, allegória, ellentét.... Beszéd Vuk Karadžić tabáni emlékművénél, a koszovói hősök emlékműve előtt. Emlékbeszéd ismert író, költő, tudós életéről, illetve történelmi esemény kerek évfordulója alkalmából.
C) Írásbeli nyelvhasználat	Különböző műfajú írásbeli fogalmazások készítése (elbeszélő, leíró, értékező), a megfelelő funkcionális stílusok használata. Összetettebb jelenségek, emberi cselekedetek, érzések leírása. Az írásbeli fogalmazás szerkezetének ismerete. Könyv, film írásbeli bemutatása. A szűkebb és tágabb társadalmi közösség eseményeinek leírása. Különböző témák érvelő bemutatása. Hivatalos levél, meghívó, kérvény, önéletrajz, pályázat, jegyzőkönyv írása. A nyelvtani és helyesírási ismeretek következetes használata.	Irodalmi alkotások és más művek bemutatásának képessége, magyarázat, összefoglalás, ajánlás esszé és más műfajú szövegek írása. (Pl. kulturális örökség, a nemzeti kisebbségek életéből, a civilizáció kérdései, emberi kapcsolatok, erkölcsi kérdések és más témák). Személyes álláspont kifejtése, érvelés, cáfolat. Hivatalos műfajú szövegek írása megfelelő stílusban és formában. Önálló alkotás: cikk, riport írása. Hibátlan helyesírás.
4. Nyelvi ismeretek	A nyelv helye az ember életében, a nyelv keletkezése és fennmaradása; nyelvi evolúció.	A nyelv mint az emberi kapcsolatok tanulmányozásának tárgya. A nyelv szinkronikus és diakronikus tanulmányozása.
A) Általános nyelvészet	A nyelv mint társadalmi és pszichológiai jelenség. Leíró nyelvészet. Teoretikus és alkalmazott nyelvészet. A nyelv alapvető jegyei. A nyelv mint jelrendszer, annak szerkezete, az emberek közötti kapcsolattartás egyik eszköze; A nyelv produktivitása; Az életmód és a nyelv változása közti kapcsolat. A szókincs gyarapodása és változása. Általános tájékozottság a témában (az ismeretek bizonyítása példákkal).	Összehasonlító nyelvészet. A helytelen nyelvi alakok és hungarizmusok kiküszöbölése. A nyelv diszlokációs jellemzői – téren és időn kívüliség. A nyelv állandó változása. A nyelv, az írás és az irodalom fejlődése közötti összefüggés.
A nyelv és a beszéd	A nyelv eredete, a nyelv és a beszéd fejlődése. A beszéd, mint üzenet. Verbális jelek. Társadalmi kommunikáció kifejezés és közlés formájában. A nyelv és valóság.	A nyelv materializációja – érzékszervi hozzáférhetősége. A kommunikációs csatorna. A nyelv funkciója – közlés, kifejezés.

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
A nyelv és az írás	A nyelv funkciói: kommunikációs, kulturális. A beszéd mint akcióban levő nyelv – üzenetek. Az írás keletkezése és fejlődése A beszéd és az írás; a civilizáció alappillérei. Az írás történelmi fejlődése. Általános tájékozottság bizonyítása a témáról.	A nyelv és a gondolkodás A költői nyelv esztétikai értéke, esztétikai funkciója. Az írás és a civilizáció. A szerb írásbeliség fejlődése Cirill és Metód munkássága. A témában való tájékozottság bizonyítása.
A világ nyelvei	Az első írásmódok – glagolita cirill és latin betűsor. Az egy nyelv fogalma (a nyelven belüli érthetőség). Holt és élő nyelvek. A nyelvek csoportosítása a beszélők száma szerint. A nyelvek rendszerezése eredetük szerint. Nyelvcsaládok Indoeurópai nyelvek] <i>Alapvető különbség</i> Finnugor nyelvek] <i>a szerb és a magyar nyelv összevetésével</i> Délszláv nyelvek Egynyelvűség, többnyelvűség a mindennapi életben A negatív hatások kiküszöbölése kétnyelvűség esetében.	Az első nyelvemlékek ismerete: A baskai tábla, Miroszlav – evangélium. A nyelv stílusrétegek szerinti osztályozása. Ősnyelv – nyelvcsaládok, rokon nyelvek jellemző jegyei. Agglutináló és flektáló nyelvek. Világnyelvek és szerepük a népek közötti kommunikálásban. Fordítás – különböző témájú szövegek fordítása. A nyelvi interferencia megjelenése és a hatások kiküszöbölése.
A szerb nyelv	A szerb nyelv helye a szláv nyelvek sorában. A szerb nyelv fejlődésének jelentős állomásai. Köznyelv, nyelvjárások. Irodalmi nyelv. Vuk Karadžić a szerb nyelv megújítója, szerepe a szerb nyelv fejlődésében. Nyelv és helyesírás. Az irodalmi nyelv standardizációjának kezdete. Ező és ijező kiejtésmód, a szerb nyelv két ábécéje. A nyelv fejlődésének útja: könyvnyomtatás, kiadói tevékenység. A nyelv fejlődésének megtorpanása. A szerb nyelv az anyanemzetén kívül, a Magyarországon beszélt szerb nyelv jellemző jegyei példák bemutatásával.	Standard nyelv. A tájékozottság bizonyítása szövegeken. A dialektus fogalma, példák bemutatása. A magyarországi szerb nyelvjárások példák alapján. Az új nyelvi fogalmak, szavak, kifejezések a sajtó olvasása alapján. Avram Mrazović Sava Mrkalj, Luka Milovanov szerepe a szerb nyelv megújításában. A helyesírás reformja. A nyelvek szerepe más népek kulturális értékeinek megismerésében. A nyelv és a tömegtájékoztatás eszközei. A média hatása a mindennapi nyelvhasználatban
B) Nyelvtan Hangtan	A hangok keletkezése, hangképzés A hangképzés szervei A hangok felosztása Hangváltozások A szó és a szótag	A hang mint artikulációs hangzás. Artikulációs és auditív fonetika. Diftongusok a beszédben. A nazálisok fogalma

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
	A szótagképző <u>r</u> hang A hangváltozások helyes használata szóban és írásban. Az idegen nevek cirill és latin betűs átírása.	A è, æ, ő, dž és h hangok képzése a szerb és a magyar nyelvben. A különbség érzékelése és érzékeltetése a beszédben. Az interferencia kerülése. A fonetikus és a szóelemző helyesírási alapelvek. A transzkripció fogalma és helyes alkalmazása.
Alaktan Szófajok és ragozásuk Ragozható szavak	A ragozható és ragozhatatlan szavak megkülönböztetése és helyes használata. Nyelv: a nyelvtani nem, szám és eset. A névszók ragozása. A deklináció fogalma. A főnevek deklinációja és helyesírása. A melléknevek felosztása, ragozása és fokozása. A fokozás helyesírási vonatkozásainak ismerete. A számnevek fajtái és helyesírásuk. A névmások fajtái, ragozásuk és helyes használatuk. A nyelvi kategóriák ismerete, helyes alkalmazása és szótani elemzés. Az igék felosztása, az ige szemlélet helyes használata. Igeidők, igemódok, igeragozás. Egyszerű és összetett igealakok, gyakoriságuk a köznyelvben (modális alakok).	A duális fogalma és rendhagyó esetekben való fennmaradása. Biztos felismerés és helyes alkalmazás. Egyenes és függő esetek. Singularia tantum és plurális tantum. A határozott és határozatlan melléknevek használatának ismerete. Rendhagyó esetek a fokozásban. A melléknevek jelzői és állítmányi szerepe a mondatban. Gyűjtőszámnevek és számnévi főnevek. A visszaható névmás funkciója és helyes alkalmazása. Főnévi, melléknévi és határozói igenevek helyes használata szóban és írásban. Az impertívusz fogalmának ismerete, alkalmazása. A kérés, felszólítás, óhaj megkülönböztetése. A prézens igealak különböző jelentései irodalmi szövegekben.
Ragozhatatlan szavak és nyelvi funkciójuk	A határozószók fajtái és jelentésük. Az elöljárószók nyelvi szerepe és vonzataik. Kötőszók, módosítószók, partikulák és szerepük a mondatban.	Az elöljárószó és a vonzat viszonya.
A szavak morfológiai szerkezete	Alapszó, szótő, végződés. Összetett szavak. Képzett szavak. Prefixum, sufixum, infixum. Idegen szavak, jövevényszavak, szófordítások. Felismerés és alkalmazás.	A szóképzés készségfokú ismerete. Szavak alkotása rövidítéssel. Akronomok A leggyakoribb alakok ismerete pl. fax. telex, OUN, UNICEF, SRJ
Szintaktikai egységek	A szintagmák funkciójuk szerint: tárgyi, határozói, jelzői – szövegek alapján. Mondatrészek: a fő mondatrész és bővítményei. Az állítmány fajtái. Az alany fajtái. A tárgy fajtái. Jelzők, határozók. A szófajok és a mondatrészek. A szófajok	A szintagmák szófaji jellegük szerint: főnévi, igei, melléknévi. Felismerés és megkülönböztetés. A személytelenség fogalmának ismerete és használata. Értelmező jelző a mindennapi beszédben és irodalmi szövegekben.

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
	mondatbeli szerepe. A tájékozottság bizonyítása szövegek vizsgálata alapján.	A szintagmán belüli függőség példák alapján.
A mondat	A mondat szerkezete szerint. Az összetett mondat interpunkciójának helyes használata. A mondatok tartalmuk szerinti ismerete. Kijelentő (az állító és tagadó mondat helyes használata). Kérdő mondat. A felszólító és felkiáltó mondat megkülönböztetése. A helyes szórend a mondatban. Önálló mondatelemzés.	Alárendelő és mellérendelő mondatok és helyesírási vonatkozásai. Inverzió az összetett mondat esetében.
5. Lexikológia és jelentés	Szavak és lexémák. Frazeológiák és szerepük a beszédben. Idiomák; frazeológiai és szociolingvisztikai jelentésük. Lexikográfia, szótárak, lexikonok A szótár és lexikon közötti különbség. Egynyelvű és kétnyelvű szótárak használata. Jelentéstani ismeretek. A szavak és mondatok jelentése. Lexikai és nyelvtani jelentés. Azonos alakú szavak, szinonimák, ellentétes jelentésű szavak. Denotatív és konnotatív jelntés. Állandósult szókapcsolatok felismerése, megkülönböztetése és alkalmazása szóban és írásban. Azonos alakú szavak, szinonimák, ellentétes jelentésű szavak. Deminutívok, augmentatívok mint a stílusgazdagság jegyei. Csoportosítás, jelentésbeli viszonyok. A mondatok szinonímiája. Tautológia a mondatban. Idiomák	Aktív és passzív szókincs. A költői nyelv gazdagsága Hangutánzás, etnonímiák és toponímiák. Nyelvi terminológia A szótárak fajtái: nyelvi és tematikus. A szótár alapvető jegyeinek ismerete és biztos használata. A hangulatfestő és hangutánzó szavak szerepe a nyelvben. Az eufemizmusok szerepe a kommunikációban. Tájékozottság és alkalmazás. Hipokrisztoszok. Pejoratív jelentésű szavak. Alárendelés a szavak jelentésében (ovca – ovan – jagnje). Poliszémia – a mondatok többértelműsége.
Beszédhelyzetek	A mondat a közlés szerepében, annak szórendi megvalósulása: állítás, kijelentés, információ, utasítás, ígéret, fenyegetés – különböző szituációkban. Expresszív helyzetek. Bocsánatkérés, köszönetnyilvánítás a kommunikációban.	A gesztusok üzenethordozó szerepe a kommunikációban.
6. A beszéd és a szöveg szerkezete	A megfelelő magatartás a kommunikációban; együttműködés, udvariasság. A szövegfolyamat tagolása, linearitás és a szöveg megszerkesztettsége. A szöveg elemzése: jelentésbeli stilisztikai	A beszélő és a beszédpartner kapcsolata a kommunikációban. A szövegrészek logikai és tartalmi összefüggése. A tájékozottság bizonyítása példákkal.

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
	nyelvtani A szöveg szerkezete: egység teljesség, a részek közötti összefüggés – konkrét példák alapján. Általános tájékozottság a témakörben.	
7. Tömegtájékoztatási eszközök	A klasszikus tömegtájékoztatási eszközök és a legújabb változatok nyelvi sajátosságainak ismerete. Rádió, televízió, Internet, e-mail A média szerepe a nyelv fejlődésében, és hatása a kommunikációra és a nyelvi tisztaságra	Publicisztikai szövegfajták elemzése: hír, közlemény, interjú, kommentár, tudósítás. Tömörség és egyértelműség mint a megfogalmazás alapvető jegyei. A szövegfajták pontos ismerete, megkülönböztetése és rövid terjedelmű szöveg önálló alkotása a felsorolt műfajok közül.
8. A nyelvhez való személyes viszonyulás	A tájékozottság bizonyítása A beszélő és a nyelv kapcsolata, a nyelven belüli pozitív és negatív jelenségekre utaló reagálás. A szóbeli és írásbeli nyelvhasználat reális megítélése (tartalom-stílus, kompozíció, kifejezőerő, stílusbeli és helyesírási hibák). A nyelvi norma mint a nyelv erőssége, a mindenkori nyelvhelyességre való törekvés.	A nyelvi normán alapuló köznyelv és állandó változása. A köznyelvtől eltérő változatok; dialektusok, zsargon, szleng A költői nyelv autonómiájának magyarázata. A korszerű nyelvi kultúra – kommunikatív képesség, sokoldalú nyelvi műveltség.

FOGALOMISMERET

Ismeretkörök**KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT**

Az emelt szint fogalomismereti követelményeit dőlt betűvel jelezzük.

A nyelv és a beszéd

A kommunikáció három csatornája: szó, intonáció, nyelvi jelek

A nyelv mint rendszer

A nyelv kifejező ereje

Denotatív és konnotatív jelentés

A kommunikáció műfajai: vita, beszámoló, hozzászólás, érvelés

Beszédkultúra

Idiómák

Vonzatok

Kongruencia

A nyelv esztétikai funkciója

Kétnyelvűség, többnyelvűség

Nyelvrokonság

Fonetikus és szóelemző helyesírás

Fonetika és fonológia

Magánhangzó, mássalhangzó

Hangutánzás, hangfestés alliteráció, *asszonánc*

Hangsúly

Szó-mondat-szöveg

Írás

Irodalmi nyelv

Kiejtésváltozat

Dialektikus

Stílus

Interpunkció

Alaktan

Morfológiai stilisztika

Ragozás és ragozhatatlanság

Egyszerű szavak, összetett és képzett szavak; szótő

Toldalék, prefixum, suffixum, infixum

Eset, nem, szám

Lexéma

Deklináció

Igeragozás

Fokozás

Jelentéstan

Szinonimák, homonimák, antonimok

Igeszemlélet

Igeidő

Igemód

Aktívum, passzívum

Szintaxis

Személytelenség

Egyszerű mondat

Körmondat

Szöveg, szövegfajták, szövegtan
 elbeszélés, vita, esszé, magyarázat, pályázat, ajánlás *referátum*, életrajz
 Szókincs
 Összehasonlító nyelvten
 Funkcionális nyelvészet
 Média: hír, *kommentár*, interjú, riport, kritika, beszámoló
 Retorika
 Szónoklat, beszéd. Bizonyítás, érvelés, cáfolat.
 Programnyelv
 Nyelvi kultúra

SZERB IRODALOM

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Szerzők és művek Életművek a szerb irodalomból	Vuk St. Karadžić J. Jovanović Zmaj, Jakov Ignjatović Borisav Stanković Jovan Dučić Ivo Andrić Az író/költő életének jelentős adatai, azok összefüggései az életművel (pl. témák, életszituációk, jellemző motívumok). Irodalmi művek ismerete és bemutatása, elhelyezésük a szerző életművében és az irodalomtörténeti korszakban. Olvasat, különböző értelmezések magyarázata. Memoriterek. Teljes versek, illetve részletek, idézetek használata szóban és írásban.	A szerző élete és műve közötti kapcsolatok, meghatározó tényezők, regionális kötődés. Az életművet meghatározó irányzatok és tendenciák. Irodalmi kapcsolatok, párhuzam a világirodalommal és a magyar irodalommal. Kötetek, ciklusok, témák, motívumok. A kötetek, ciklusok komponálását meghatározó eljárások, elvek. A szerző és életművének utóélete, jelentősége és helye a szerb irodalomban. Az újabb és kortárs irodalomra tett hatás, az egész szerb kultúrához való hozzájárulás.
A szerző és művének beható ismerete	P.P. Njegoš: Gorski vijenac, B. Radićević: Dački rastanak, P. Preradović: Rodu o jeziku, B. Nušić: egy komédia Miloš Crnjanski: Seobe, Ivo Andrić: Na Drini ćuprija, Egy-egy vers és egy prózai mű a kortárs irodalomból. A mű megszületésének körülményei; a keletkezés jellemző tényei; forrásvidék, motiváció, történelmi háttér. Nyelvi, műfaji és stílussajátosságok. A választott mű elemző bemutatása. Memoriterek: versek, idézetek, aforizmák.	Marin Držić: Dundo Maroje Laza Kostić: Santa Maria della Salute Meša Selimović: Derviš i smrt Az irodalmi mű helyének meghatározása az adott korszak irányzatainak kontextusában. Etikai, filozófiai kérdések, esztétikai érték. A mű fogadtatása keletkezésének idején, későbbi hatása, helye az európai irodalomban, hatása a szerb irodalmi hagyományban. Jellegzetes műfajok, műnemek, stílusjegyek és nyelvi megkomponálás a kor irodalmi irányzatainak összefüggésében.
Szerzők és néhány jelentős művük	Dositej Obradović J. Sterija Popović B. Radićević Đura Jakšić Laza Lazarević Vojislav Ilić Borisav Stanković Milan Rakić Aleksa Ćantić Petar Kočić Sima Pandurović A legfontosabb művek elmélyültebb ismerete. Tájékozottság a művek szerkezeti felépítésében, tartalmában, az esztétikai értékek felismerése, több szempontú műelemzés. Különböző műnemek és műfajok ismerete, a nyelvi kifejezés, stílushasználat értelmezése. Memoriterek: három költő teljes verse, részletek, idézetek, aforizmák	Simo Matavulj, Radoje Domanović Vladislav Petković Dis Periodizáció, irodalmi irányzatok ismerete. Világirodalmi összefüggések felismerése. 3-4 lírai és 1-2 epikai/prózai mű komplex elemzése. Nyelv és stílus a tartalom és lokáció kontextusában. Műnemek és műfajok világirodalmi összevetésben is. A művek tartalmának, fő gondolatainak etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozásai.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A XX. század és a kortárs szerb irodalom alkotóinak művei	Desanka Maksimoviæ, Dušan Vasiljev, Vasko Popa, Danilo Kiš, Stevan Raičkoviæ, Milorad Paviæ A szerb irodalom legújabb áramlatai egy szabadon választott mű alapján. A magyarországi szerb írók, költők munkássága. A felsorolt szerzők egy-egy művének ismerete és értékelő elemzése. Jellemző témák, motívumok, nyelvi kifejezés-mód, stílusesszközök.	Dobrica Åosiæ, Branko Miljkoviæ, Borislav Pekiæ Legalább 1 mű több szempontú elemzése. A téma, a motívumok és a stílus közötti kapcsolat felismerése. Kortárs szerzők és műveik az európai és a magyar irodalommal való összevetés alapján. A klasszikus és kortárs szerb irodalom kapcsolódási pontjai. Irodalmi intézmények, folyóiratok, irodalmi lapok.
Népköltészet	A szerb népköltészet felosztása. Néhány lírai vers (népdal) motívumok alapján. Lírai-epikus versek: Hasanaginica, Smrt Omera i Merime. Hösi énekek, ciklusok szerint. Prózai művek. A legjellemzőbb témák, motívumok, mondanivalók. 2-3 lírai vers ismerete és 1-1 hösi ének elemző bemutatása a kosovói és a KraljeviæMarkoról szóló ciklusból. A versek történelmi háttere. A rigómezei tragédia a hösi énekekben. Népi énekesek, gyűjtők. Vuk Karadžiæ gyűjtőmunkája. A népköltészet nyelvezete és stílusa. Verselés: népi tizes és a szláv-antitézis. Memoriter: 1-2 népdal, részletek, idézetek, aforizmák a hösi énekekből. Közmondások	A népköltészet hatása a műköltészetre. A szerb népköltészet európai visszhangja és jelentősége, hatása a magyar költőkre. Pl. Vörösmarty Mihály: Földi menny, Petőfi S.: Sz. J. kisasszony emlékkönyvébe
Világirodalom	Az európai kultúra alapvető hagyományainak ismerete: az antikvitás és a Biblia. Műfajok, témák, motívumok, élethelyzetek, hősök, esztétikai elvek. Egy-egy szerző, illetve mű bemutatása a következő korszakokból: középkor, reneszánsz, barokk, felvilágosodás, romantika, a XIX. sz. második fele és a kortárs irodalom. A korszakok jellemzőinek ismerete. Két-három drámaíró, illetve dráma ismerete; dráma és színház Európában. A választott irodalmi művek átfogó bemutatása, elhelyezésük az irodalomtörténeti korszakban és stílusirányzatban. Egy jelentős magyar irodalmi mű szerb fordításban. Memoriter: rövidebb versek (1-2 szonett) ismert idézetek, aforizmák.	Humanizmus és reneszánsz Dubrovnikban és a Kotori Öbölben. Összehasonlítás az európai reneszánszsal. Két irodalmi mű bemutatása. A korszakok jellemző jegyeinek ismerete, tájékozottság a stílusirányzatokban. A szerb és a világirodalom alapvető találkozási pontjainak ismerete. Európai rangú szerzők és művek a horvát irodalomban. Szerb-magyar irodalmi kapcsolatok. A művek etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozásai.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Értelmezési szintek, megközelítések Időrendi, irodalomtörténeti értelmezés	A régi szerb irodalom. Humanizmus, reneszánsz, barokk. Az újabb szerb irodalom kezdetei a történelmi Magyarországon. Felvilágosodás. Az európai és a szerb romantika. A szerb realizmus jellemző jegyei. A francia parnassizmus és szimbolizmus. A szerb irodalom alakulása a romantikától a parnassizmusig. A szerb „Moderna”. A két világháború közötti szerb irodalom. Expresszionizmus és szürrealizmus. Az I. világháború utáni szerb irodalom. A költészet modern tendenciái. A szerb próza modernizálódása. Egy-egy korszak és stílusirányzat bemutatása, irodalmi művek elemzése a korszakok és irányzatok kontextusában. Kronológiai, topológiai tájékozottság szerzők és műveik bemutatásával.	A szláv írásbeliség kezdetei. A lengyel, az orosz és ukrán barokk hatása a 18. sz. közepének szerb irodalmára. Klasszicizmus és szentimentalizmus mint a felvilágosodás irányzatai. Szvetozar Markoviæ az irodalomról. Vojislav Iliæ „naturalista” parnassizmusa. Kiút a sematizmusból (Mihailo Laliæ Dobrica Åsiai, Branko Åopia). Hagyományos és modern eljárások pl. Meša Selimoviæ művében. A legújabb irányzatok. Az irodalmi alkotás kontinuitásának bizonyítása egy-egy korszak összehasonlításával: hasonlóságok és különbségek megfogalmazása. Az irodalmi irányzatok kronológiai áttekintése, érintkezési pontok és kapcsolódások bemutatása művek alapján.
Tematikus motivikus értelmezés	Az európai irodalom alapvető hagyományai mint ihletforrás. Antik és bilingvális motívumok a szerb irodalomban. Néhány példa (pl. Vojislav Iliæ költészetének antik motívumai, dubrovnikai motívumok Duèiæ verseiben). A híd mint a tájak és emberek közötti kapocs. Migrációk és vándorlások. A motívumok bemutatása egy-egy mű elemzésével. Gondolati témák: pl. a felvilágosodás új szellemi irányzatai, Njegoš gondolatai az ellentétek örökös harcáról. Gondolatok a költészet feladatáról. Élet és halál mint motívum, illetve téma. Hősiesség, szabadság, harc a szabadságért témák a népköltészetben. Tematikus megközelítés: (pl. hazafias, szerelmi, gyermekköltészet; Bosznia és élet Boszniában, szociális témák, a patriarchális család a szerb realistáknál; az anya és nő alakja, Kosovo, kolostorok, Szentendre...) A motívumok, illetve témák bemutatása legalább egy mű alapján, két azonos vagy hasonló témájú, motivációjú mű összehasonlító elemzése.	Bűn, bűnhődés, bosszú, háború és béke mint motívumok és témák a szerb irodalomban. Az egyes motívumok ismétlődése irodalomtörténeti korszakokként. Az örökérvényű témák és motívumok kontinuitásának bemutatása példákkal. Vallásos témák. Az ún. „nagy” témák feltárása a kortárs szerb irodalomban Pl. Dobrica Åsiai Vreme smrti, Danilo Kiš: Enciklopedija mrtvih, Branko Miljkoviæ Vatra i ništa. Szentendre Jakov Ignjatoviæ és Milorad Paviæ műveiben. A szerb és a magyar irodalom rokon motívumainak felismerése és bemutatása egy-egy mű alapján.
Műfaji, poétika megközelítés	Az irodalomtörténeti korszakok jellemző műfajainak, stílusirányzatainak áttekintése. A líra és az epika jellemző kifejező- és stílus eszközei. A szerb népköltészet felosztása műfajok szerint. A lírai versek; fajtái. Egy-egy óda, elégia, gon-	Jellemző stílus eszközök a szerb és a világirodalomban. Kölcsönösségek és hasonlóságok. Összehasonlítás a magyar irodalommal. A középkori szerb irodalom műfajainak isme-

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	dolati, tájleíró, szociális és satirikus vers bemutatása. Két hazafias és két szerelmi témájú vers összehasonlító elemzése. Novellák és elbeszélések. Regényfajták: történelmi, társadalmi, naturalista és lélektani regény. Dráma és vígjáték: egy-egy mű ismerete. Egy prózavers a szerb irodalomból. Költői képek és stílus. A szerb költészet jellemző költői képei és verselés egy-egy vers elemzése alapján. A novella és a regény műfaji sajátosságai egy-egy példa bemutatásával.	rete műfajonként egy mű interpretációjával. Életírások, apokrifok, dicsőítő és hálaversek. A legújabb irányzatok: pl. valóságpróza, farmernadrágos próza, posztmodern regény. Az univerzális témák és a történelmi témakör idő- és szemlélet-eltolódással. Idő- és szemlélet-eltolódás. Egy-egy mű bemutatása a felsorolt szempontok alapján.
Kultúrtörténet I.	A művészetek közötti kölcsönös kapcsolatok és hatások, azonos vagy hasonló motívumok. Pl. Rigómező a költészetben és Ivan Meštrović szobrászatában. Szerb kolostorok és helyük az irodalomban. Színház és dráma: Držić – Sterija – Nušić – Krleža. Irodalmi mű és a filmművészet. Dušan Kovačević A balkáni kém. Közönség, színház, színművészet, rendezés, drámaturgia. Irodalmi és kulturális élet. Harc a szerb nyelvújításért, Vuk Karadžić nyelvi reformjának jelentősége. Matica srpska – a Szerb Matica. Betekintés a témákba és a tájékozottság bizonyítása 1-1 példával.	Uroš Predić Na kladencu (A kútnál) c. festménye B. Radićević verse alapján. B. Stanković Koštana c. drámája és P. Konjović azonos című operája. Abszurd dráma, rádió-és TV-dráma. A színpadi nyelv, drámai szituáció, vizuális és akusztikus színpadi hatások. A Szerb Matica magyar vonatkozásai. Irodalomkritika. Svetozar Marković és Jovan Skerlić Irodalomkritika a magyarországi szerb sajtóban. Általános tájékozottság és a témák iránti tudatos érdeklődés bizonyítása.
Kultúrtörténet II.	Szerb–magyar irodalmi kapcsolatok. A szerb irodalom a történelmi Magyarországon. A szerb nyelvű irodalom Magyarországon. Általános tájékozottság. Zmaj J. Jovanović és a Kisfaludy Társaság. Zmaj irodalomközvetítő szerepének bemutatása egy fordítás, illetve átköltés alapján. Jakov Ignjatović irodalomtörténeti jelentősége. Szentendre a szerb irodalomban. A magyarországi szerb írók és költők jellemző témái, motívumai, regionális aspektusok felismerése.	Vitkovits Mihály jelentősége. A kétnyelvű költő két életműve. Vitkovits fordítói tevékenysége. A „szerbus manir” a magyar irodalomban Az irodalmi avantgárd érintkezései: Veljko Petrović Miloš Crnjanski, Dušan Vasiljev és Ady Endre költészete. Színház. Joakim Vujić a modern szerb színház megteremtésének úttörője. Általános tájékozottság a szerb-magyar irodalmi kapcsolatok körében.

FOGALOMISMERET

Ismeretkörök**KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT**

Az emelt szint fogalomismereti követelményeit dőlt betűvel jelezzük.

Műfaji ismeretek.

Műnemek és műfajok

epika, líra

elbeszélő költemény (a népköltészetben hősi ének)

lírai vers (a népköltészetben nőversek)

a lírai versek műfajai: epigramma, dal, elégia, óda; témájuk szerint tájleíró költemény, szerelmes vers, hazafias, szociális, satirikus vers, ars poética;

elbeszélő költemény, eposz, epikus hős, *narráció*,

belső monológ

tárgyas költészet

lírai-epikus versek: balladák, románcok

regény, a regény fajtái

történelmi, családregegy, életrajzi, lélektani, kalandregény

utópisztikus regény, *valóságpróza*

elbeszélés, novella

mítosz, szájhagyomány, tündérmese, realiztikus mese,

életrajz

dráma, drámai műfajok

antik dráma

tragédia, komédia, a szűkebb értelemben vett dráma

(dialógus, szituáció, prologus, konfliktus, tetőpont, megoldás, epilógus

reneszánsz komédia, farce)

humor, irónia, gúny, komikum, tragikum

átmeneti műfajok: *életírások, apokrifok, hála- és dicsőítő versek, önéletrajz, útleírás, emlékirat, levél*

Korszakok, irányzatok

Antik irodalom; görög és római:

Biblia: Ószövetség, Újszövetség

középkor, reneszánsz, barokk, felvilágosodás, klasszicizmus, szentimentalizmus, romantika és illirizmus, realizmus, modernizmus, „naturális” parnaszizmus, szürrealizmus
avantgárd

Kulturológia

mitológia, mítosz, kultusz

A Biblia műfajai; próféciák, evangéliumok, zsoltárok

parabola, apokalipszis

mitológiai és bibliai világszemlélet

kanonizáció

irodalmi hagyomány, irodalomtörténet

irodalomkritika

az irodalmi kommunikáció jellemzői

civilizáció, könyvnyomtatás, tömegkultúra, színház

a színpadi hatás tényezői, filmműfajok

Poétika

versszak, ritmus, verselés, verssor, cezura

időmértékes, hangsúlyos, szillabikus verselés

szillabikus-hangsúlyos verssor a szerb költészetben

népi tízes, szláv antitézis

költői képek és alakzatok: állandó jelző, hasonlat, metafora, anafora, epifora
szimploha és palilógia, megszemélyesítés, hiperbola, allegória, szimbólum
etikai datívusz
 szonett

Esz­té­ti­ka

irodalomesztétika
 az irodalmi mű szerkezete
 kompozíció, motívumok, esztétikai érték
evokáció, stilizáció
 denotáció, konnotáció
 jelentésrétegek
polifónia

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A szerb nyelv és irodalom érettségi vizsgája írásbeli és szóbeli vizsgarészből tevődik össze. Az írásbeli vizsgán 240 perc áll a vizsgázó rendelkezésére a szövegértési feladatsor, valamint a szövegalkotási feladat megoldására. A szóbeli vizsga a 30 perces felkészülési időt követően 10-15 perc időtartamú. A vizsga szerkezetét az alábbi táblázat összegzi.

Írásbeli vizsga 240 perc		Szóbeli vizsga 15-20 perc	
Szövegértési feladatsor	Szövegalkotási feladat	Egy nyelvi tétel kifejtése	Egy irodalmi tétel kifejtése
40 pont	60 pont	50 pont	

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. A vizsgakövetelményekkel összhangban az írásbeli vizsga szövegek megértését, illetve egy szöveg önálló megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz egy szövegértési feladatsort, továbbá megjelöl három szövegalkotási feladatot. A szövegalkotási feladatokból egyet választ a vizsgázó.

A szövegértési feladat megoldására 60 percet, a szövegalkotási feladat elkészítésére 180 percet fordíthat a vizsgázó.

Az írásbeli vizsgafeladatok megoldásakor helyesírási szótár, illetve ha azt valamely feladat megjelöli, szöveggyűjtemény használható.

A feladatsor jellemzői

SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT

A szövegértési feladat szövege általában 600-700 szó terjedelmű esszé, ismeretterjesztő céllal íródott tanulmány, publicisztikai mű egésze vagy részlete. A feladatok megoldása általában a kérdésre adott válasz rövid szöveges kifejtése, esetenként a megadott válaszvariációk közötti döntés.

A szövegértést vizsgáló kérdések – az adott szöveg tematikus, szerkezeti, nyelvi jellemzőinek megfelelően – a következőkre irányulhatnak:

- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás, érv, álláspont stb. azonosítása;
- a szöveg grammatikai, stilisztikai jellemzői; ezek szövegbeli funkciója;

- a szöveg kommunikatív sajátosságai;
- a cím és a szöveg egészének viszonya;
- a szöveg egészének jelentése, jelentésrétegei;
- a szövegbeli logikai, tartalmi kapcsolatok;
- a szerzői álláspont;
- a szövegbeli utalások, hivatkozások szerepe;
- a szöveg szerkezete, a szerkesztésmód, a felépítés által közvetített jelentés.

Feladat lehet továbbá

- vázlat, tematikai háló készítése;
- önálló következtetés, álláspont megfogalmazása;
- a szöveg témájához, a szövegben megjelenített álláspontokhoz kapcsolódó önálló rövid írásmű vagy beszéd-mű megfogalmazása a műfaji normák követésével, a mindennapi, esetleg a hivatalos írásbeliség, illetve szóbeliség műfajainak köréből;
- a szöveg rövid, esetleg adott szempontú vagy adott címzetteknek szóló összegzése (tömörítése).

A vázlatírás, illetve az összefoglalás által kívánt fő képességek: a kulcsszók feltárása, a tematikus háló [„téma-réma viszony”] követése, a tételmondatok felismerése a különböző szövegegységekben, a szöveg fókuszának megértése, a témaváltás, az előre- és visszautalások követése, a kihagyások érzékelése, a szöveg részletezettségének követése, az ismert és új közlés elkülönítése.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT

A vizsgázó három, eltérő típusú, műfajú és témájú szövegalkotási feladtból választ egyet. A diák által választott feladat megoldásának terjedelme maximum 4-5 oldal. A feladatok a következők:

- Érvelés nyelvi, irodalmi, általános kulturális, etikai, életmódbeli kérdésekről. A feladat tartalmaz egy gondolatébresztő, az érvelés tematikai hálózatára utaló szöveget, általában szövegrészletet. (E felvezető szöveg lehet kritika, esszé, publicisztikai mű, szépirodalmi mű stb. részlete. A feladat megfogalmazása nem feltételezi a felvezető szöveg egészének ismeretét.)
- Egy mű (*pl. lírai alkotás, rövid szépprózai mű, drámarészlet, esetenként esszé*) adott szempontú elemzése, értelmező bemutatása. A feladat tartalmazza az értelmezés kiemelt szempontját.
- Két, esetenként három szöveg (*pl. szépirodalmi mű, műrészlet*) adott szempontú összehasonlítása. A feladat megjelöli a szövegek összehasonlító elemzésének, értelmezésének kiemelt szempontját, *pl. a tematikus, a poétikai, stílusbeli összevetést*. A feladat lényeges eleme az irodalmi szövegek egymásratalaltságának hangsúlyozása, az intertextualitás, evokáció különböző példái révén. (Az összehasonlítandó szövegek között megjelenhet a mindenkori kortárs irodalom.)

Értékelés

SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT

A szövegértési feladatsor megoldásával maximum 40 pontot érhet el a vizsgázó. A szaktanár az írásbeli dolgot a központi értékelési útmutató alapján értékeli. Az értékelési útmutató közli a szövegértési feladatok lehetséges választartományát (a válaszmodellt), esetenként a válasz műfaji normáit, továbbá a válasz pontértékét, valamint az adható részpontszámokat. Az értékelő az egyes feladatokra adott pontszámot, majd a szövegértési feladatsor megoldásával elért összpontszámot feltünteti a dolgozaton.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT

A diák által választott szövegalkotási feladat megoldását a szaktanár az értékelési útmutató alapján minősíti. Az értékelési útmutató tartalmazza a fogalmazások értékelésének a témától független általános kritériumait, valamint az egyes kitűzött feladatok témafüggő, címszószerűen megfogalmazott (azaz nem kifejtett) elvárható megoldását. Az ettől eltérő minden jó megoldás elfogadható. Az értékelési útmutatóban közölt kritériumok és pontszámjavaslatok figyelembevételével a szaktanár által megállapított pontszám minősíti a vizsgázó dolgozatának tartalmi minőségét, a dolgozat felépítését, szerkezetét és nyelvi minőségét, továbbá a vizsgázó helyesírását, valamint a dolgozat írásképet.

A fogalmazási feladat pontszámának megoszlása

A fogalmazási feladat megoldásával maximum 60 pontot ér el a vizsgázó. Az elérhető 60 pont megoszlása a következő: a fogalmazás tartalmi minősége: 20 pont; szerkezete, felépítése: 20 pont; nyelvi minősége: 20 pont. Az értékelő tanár a dolgozat végén feltünteti a szövegalkotási feladat tartalmi, szerkezeti, illetve nyelvi minőségének pontszámát.

A szövegalkotási feladatok értékelésében alkalmazott általános kritériumok

A tartalmi kifejtés minőségének kritériumai:

- a téma megértése, szövegbázisú feladatokban a gondolatébresztő szövegre vonatkoztatás;
- nyelvi és irodalmi műveltség, tájékozottság, problémaérzékenység;
- tárgyszerűség;
- műismeret, kultúrtörténeti, motivikus asszociációk, különböző összefüggések megteremtése, tényekkel, ismeretekkel való bizonyítása;
- önálló problémakezelés, személyes állásfoglalás;
- világismeret, gondolkodási kulturáltság;
- az érvelés minősége, az állítások bizonyítása;
- lényegkiemelés, rendszerező képesség.

A szöveg megszerkesztettségének kritériumai:

- a feladatban kért műfaj elemeinek való megfelelés;
- tagolás, a szöveg koherens szerkezete;
- a szerkezeti arányosság (pl. a felvezetés, tárgyalás, lezárás aránya);
- az adott terjedelem megtartása.

A szöveg nyelvi minőségének értékelésében alkalmazott kritériumok:

- a köznyelvi norma biztos ismerete,
- adekvát és változatos szóhasználat, a feladatnak és a kommunikációs helyzetnek megfelelő stílus;
- világos és lényegre törő, szabatos előadásmód;
- gördülékeny szövegalkotás;
- olvasható kézírás, rendezett íráskép.

HELYESÍRÁS, ÍRÁSKÉP

A vizsgázó helyesírásának és a dolgozat írásképének értékelése a szövegértési feladatsor, valamint a szövegalkotási feladat megoldásában egységes elv szerint történik.

- Az értékelő tanár mind a szövegértési, mind a szövegalkotási feladat megoldásában fellelhető helyesírási hibákat aláhúzza, majd az értékelési útmutatóban feltüntetett módon kialakítja a vizsgázó helyesírási hibáinak összpontszámát.
- A helyesírási hibák miatt összesen 15 pont vonható le az összteljesítményből.
- Az íráskép rendezetlensége, illetve a nehezen olvasható kézírás miatt összesen 3 pont vonható le az összteljesítményből.

SZÓBELI VIZSGA

A szerb nyelv és irodalom középszintű szóbeli vizsgája belső, iskolai vizsga.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idő: 30 perc.

A vizsgázó felelési ideje: 10-15 perc.

A felkészülés során irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok megjelölésével összefüggő más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy irodalmi és egy nyelvi tételt fejt ki a diák. A tételsor 20-24 nyelvi és 20-24 irodalmi tétellel áll. A tételsor összeállításáért a szaktanár a felelős. A tételsor összeállításához a részletes követelmények szerb nyelvi és irodalmi témáit kell figyelembe venni.

A nyelvi és irodalmi tételsor legalább 30%-át (20 tétel esetén 6 tételt, 24 tétel esetén 8 tételt) évről évre módosítani kell.

A tételek jellemzői, összeállításuk

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitűzött feladatok – a témák sajátosságait figyelembe véve – lehetőleg hasonló nehézségűek legyenek, valamint legyen mód a sikeres felkészülésre, valamint a kifejtésre a felkészülésre, illetve a szóbeli feleletre adható időkeretben.

SZERB NYELVI TÉTELSOR

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20-24 tételt jelöl ki. A tételsort a részletes vizsgakövetelmény Szerb nyelv című fejezetében foglaltak alapján állítja össze a szaktanár. A szerb nyelvi tételek a részletes követelmények következő témáira épülnek: Szövegértés, Szövegalkotás, Retorika, Nyelvi ismeretek (A nyelv és a beszéd, A nyelv és az írás, A világ nyelvei és a szerb nyelv), Leíró nyelvtan, Lexikológia és jelentésstan. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a jelzett témák mindegyikéhez legalább egy tétel tartozzék.

A tétel a témakörnek, illetve a tételben konkretizált feladatnak megfelelően tartalmaz/hat egy megállapítást, idézetet, felvezető gondolatot, nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. úrlapot, használati utasítást, újságoldalt, képet, ábrát, térképet, internetes oldalt, egynyelvű szótár részletét), majd a kifejtendő feladat megjelölését.

A tételben kitűzött feladat lehet az idézet, illetve a mellékelt dokumentum adott szempontú elemzése értelmezése, a szempontban megfogalmazott nyelvi probléma, jelenség, szabály bemutatása, kifejtése, érvek megfogalmazása, a feladatban adott műfajnak megfelelő előadása stb.

IRODALOM TÉTELSOR

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20-24 tételt jelöl ki. A tételsort a részletes vizsgakövetelmény Irodalom című fejezetében foglaltak, a *Szerzők és művek*, illetve az *Értelmezési szintek, megközelítések* témák kombinációiból állítja össze a szaktanár.

A tétel tartalmaz/hat egy felvezető nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. szépirodalmi idézetet, értekező próza, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzőművészeti alkotást, színpadképet, filmképet, ábrát, térképet stb.), majd közli a bemutatandó témát, annak kiemelt szempontját, a témának, illetve a kitűzött szempontnak megfelelően konkrét mű/vek megjelölését. A kiemelt szempont lehet például bármely műfaji, tematikus, stíluskorszakbeli, poétikai, esztétikai, etikai kérdés. Ha azt a tétel kifejtése igényli, illetve lehetővé teszi, a vizsgázó választ a tételben megjelölt szerzők vagy művek közül.

Az irodalom szóbeli vizsgatételeinek tematikai aránya

A vizsgaleírás 18 tétel kijelölésére közöl kötelezettséget. Ezek a következők:

- A *Szerzők és művek* témáiból összesen 12 tétel állítandó össze. Ebből a 6 megjelölt életmű, valamint egy világirodalmi tétel kötelező. 5 tételt a *Szerzők és művek* más témáiból – A szerző és művének beható ismerete, Népköltészet, A magyarországi szerb irodalomból, A közelmúlt irodalmából, A kortárs irodalomból – állítja össze a szaktanár.
- Az *Értelmezési szintek* mindegyik témájából – Irodalomtörténet 2 tétel, Motivikus, tematikus megközelítés 2 tétel, Műfaji, poétikai 1 tétel, Kulturtörténeti 1 tétel kötelező.
- A további tételek kijelöléséről – ideértve a húszon felüli tételszámot is – a szaktanár dönt.

A *Szerzők és művek* témáiból összeállított tételek bármelyike meríthet az *Értelmezési szintek* szempontjaiból, az *Értelmezési szintek* témáiból összeállított tételek bármelyike tartalmazhatja a *Szerzők és művek* témáiban megjelölt alkotókat.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A szerb nyelvi és az irodalom tétel kifejtését a szaktanár együttesen értékeli. A vizsgázó a feleletére egy összegző pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

A nyelvi és irodalmi tétel szóbeli kifejtésének értékelési kritériumai	Pontérték
Tartalom – témataartás – a téma bemutatásában érvényesülő nyelvi, illetve irodalmi, kulturális tájékozottság, tárgyi tudás – megfelelő szó- és fogalomhasználat – gondolatgazdagság, problémaérzékenység – a témának megfelelő memoriter szöveghű és tartalmi szempontból indokolt előadása	30 pont

A nyelvi és irodalmi tétel szóbeli kifejtésének értékelési kritériumai	Pontérték
Előadásmód, meggyőző erő – a témának megfelelő világos felépítés – logikus érvelés – világos nyelvi forma – lényegkiemelés, rendszerezés	20 pont

A vizsgateljesítmény összpontszámának kialakítása

Az egyes vizsgarészekből elért teljesítmény összeadódik, így a középszintű írásbeli és szóbeli vizsgán összesen 150 pont szerezhető.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A szerb nyelv és irodalom emelt szintű érettségi vizsgája írásbeli és szóbeli vizsgarészből tevődik össze. Az írásbeli vizsgán 240 perc áll a vizsgázó rendelkezésére a feladatok megoldására. A szóbeli vizsga a 30 perces felkészülési időt követően 20-30 perc időtartamú. A vizsga szerkezetét az alábbi táblázat összegzi.

Írásbeli vizsga 240 perc		Szóbeli vizsga 20-30 perc	
Nyelvi-irodalmi műveltség feladatsor	Szövegalkotási feladatok	Egy nyelvi tétel kifejtése	Egy irodalmi tétel kifejtése
40 pont	60 pont	50 pont	

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli feladatok a nyelvi és irodalmi műveltség alkalmazása mellett vizsgálják a jelölt önálló problémátalátását, kritikai és kreatív gondolkodását, általános tájékozottságát, szövegértelmező és szövegalkotó képességét. Az írásbeli vizsga ennek megfelelően nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsorból és különböző szövegalkotási feladatokból tevődik össze.

Az írásbeli vizsgán a vizsgázó használhatja a helyesírási szótárt.

A feladatsor jellemzői

NYELVI-IRODALMI MŰVELTSÉGI FELADATSOR

A nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor egy alkotáshoz (lírai műhöz, szépprózai alkotáshoz, illetve részletéhez, esszéhez, értekező prózához vagy annak részletéhez) kapcsolódik. Szépirodalmi művek kijelölése esetében a szerzők általában a vizsgakövetelményekben szereplő korszakok alkotói.

A feladatsor nyelvi és irodalmi ismeretek alkalmazását, fogalmak felismerését, azonosítását, esetenként definícióját tartalmazza, különböző történeti, műfaji, tematikus, motivikus összefüggések feltárására irányul, továbbá tartalmaz a vizsgálandó szöveg nyelvi, grammatikai, retorikai, stilisztikai, szövegtani, helyesírási jellemzőire irányuló kérdéseket.

A nyelvi, illetve irodalmi műveltséget vizsgáló kérdések aránya általában 40–60%.

A feladatsor maximális pontértéke 40 pont.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK

A szövegalkotási feladatsor három, különböző témáról adott szempontú és műfajú önálló szöveg alkotását tartalmazza.

A szövegalkotási feladatok a következők:

- Egy adott mű vagy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcséleti, etikai kérdés értelmezése, értékelése adott terjedelemben.

- Érvelő szöveg megfogalmazása: reflektálás egy jelenségre, korjelenségre
- Egy valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása (*pl. vitaindító, hozzászólás, kérvény*), esetenként adott címzeteknek, megjelölt kommunikációs helyzetben, illetve adott műfajban.

A feladatok bármelyike lehet szövegbázisú (*pl. irodalmi művet közlő, az esszé, a kifejtés, értékelő érvelés alapjául szolgáló rövid felvezető idézetet tartalmazó*) vagy szövegbázis nélküli.

A vizsgára választott konkrét szövegek általában nem képezik a tananyag részét.

Értékelés

NYELVI-IRODALMI MŰVELTSÉGI FELADATSOR

A nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor értékelése témafüggő értékelési útmutató alapján történik. A feladatsor maximális pontértéke 40 pont. Az elfogadható válaszok tartományát, valamint az adható részpontokat az értékelési útmutató közli. Az értékelők a dolgozaton feltüntetik a vizsgázó által elért részpontoszámokat, valamint a feladatsor megoldásával elért összpontoszámot.

SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK

A vizsgáztatók az értékelési útmutató alapján minősítik a vizsgázó teljesítményét, majd feltüntetik a dolgozaton az egyes szövegalkotási feladatok megoldásával elért pontoszámot.

A feladattípusok pontértéke a következő:

- egy adott mű vagy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcséleti, etikai kérdés értelmezése, értékelése adott terjedelemben (25 pont);
- érvelés megfogalmazás: reflektálás egy jelenségre, korjelenségre (20 pont);
- egy, valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása (*pl. vitaindító, hozzászólás, kérvény*), esetenként adott címzeteknek, megjelölt kommunikációs helyzetben, illetve adott műfajban (15 pont).

Az értékelési útmutató címszavakban közli az elvárható jó megoldás tartalmi összetevőit. Az ettől eltérő jó megoldás is elfogadható. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelők személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

A megoldás minőségének elbírálásában a következő általános kritériumok érvényesülnek:

A tartalmi kifejtés minőségének kritériumai:

- a téma megértése, szövegbázisú feladatokban a gondolatébresztő szövegre vonatkoztatás;
- nyelvi és irodalmi műveltség, tájékozottság, problémaérzékenység;
- tárgyszerűség;
- műismeret, kultúrtörténeti, motivikus asszociációk, különböző összefüggések megteremtése, tényekkel, ismeretekkel való bizonyítása;
- önálló problémakezelés, személyes állásfoglalás;
- világismeret, gondolkodási kulturáltság;
- az érvelés minősége, az állítások bizonyítása;
- lényegkiemelés, rendszerező képesség.

A szöveg megszerkesztettségének kritériumai:

- a feladatban kért műfaj elemeinek való megfelelés;
- tagolás, a szöveg koherens szerkezete;
- a szerkezeti arányosság (*pl. a felvezetés, tárgyalás, lezárás aránya*);
- az adott terjedelem megtartása.

A szöveg nyelvi minőségének értékelésében alkalmazott kritériumok

- a köznyelvi norma biztos ismerete,

- adekvát és változatos szóhasználat, a feladatnak és a kommunikációs helyzetnek megfelelő stílus;
- világos és lényegre törő, szabatos előadásmód;
- gördülékeny szövegalkotás;
- olvasható kézírás, rendezett íráskép.

HELYESÍRÁS, ÍRÁSKÉP

A helyesírás értékelése az útmutató szerint történik. Az értékelő tanár mind a szövegértési, mind a szövegalkotási feladat megoldásában talált helyesírási hibákat aláhúzza, majd az útmutatóban feltüntetett módon kialakítja a vizsgázó helyesírási hibáinak összpontszámát.

- A helyesírási hibák miatt összesen 15 pont vonható le az összteljesítményből.
- Az íráskép rendezetlensége, illetve a nehezen olvasható kézírás miatt összesen 3 pont vonható le az összteljesítményből.

SZÓBELI VIZSGA

A szerb nyelv és irodalom emelt szintű szóbeli vizsgája külső vizsgabizottság előtt történik.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idő: 30 perc.

A vizsgázó felelési ideje: 20-30 perc.

A felkészülés során irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok megjelölésével összefüggő más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga egy magyar nyelvi és egy irodalmi témakörhöz megfogalmazott tétel kifejtése. Minden témakörhöz legalább két tétel tartozik, a vizsgázó önállóan dönt, hogy melyik tételt fejti ki. A témakörök arányát, illetve az azokhoz rendelt tételeket a vizsga évében egy szakmai bizottság határozza meg. A témakörök, illetve a tételek évről évre változhatnak. A meghirdetett nyelvi, illetve irodalmi témakörök száma legalább 25.

A tételek jellemzői, összeállításuk

A szóbeli vizsgán a vizsgázó kifejt egy nyelvi, illetve egy irodalmi tételt. Az irodalmi tételekhez – a nyilvánosan közzétett témaköröknek megfelelően – a vizsgázó saját maga által készített olvasmánylistát állít össze. A vizsgázó feleltére az olvasmánylista alkalmazásával készül fel, illetve ennek felhasználásával adja elő feleletét. Konkrét szerzőkre és művekre – a tételnek megfelelően – a jelölt olvasmánylistája alapján lehet kérdéseket feltenni.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitűzött feladatok – a témák sajátosságait figyelembe véve – lehetőleg hasonló nehézségűek legyenek, valamint legyen mód a sikeres kifejtésükre a felkészülésre, illetve a feleletre adható időkeretben.

SZERB NYELVI TÉTELSOR

A témaköröket a részletes vizsgakövetelmények Szerb nyelv című fejezete – Szövegértés, Szövegalkotás, Retorika, Nyelvi ismeretek, Leíró nyelvtan, Lexikológia és jelentés – alapján állítja össze az ezzel megbízott szakmai testület. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a témakörök mindegyikéhez legalább két tétel tartozzék.

A tételek a témakörnek, illetve a tételben konkretizált feladatnak megfelelően tartalmazhatnak egy megállapítást, idézetet, felfezető gondolatot, nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (*pl. úrlapot, használati utasítást, újságdalt, képet, ábrát, térképet, internetes oldalt, egynyelvű szótár részletét*), majd közlik a kifejtendő feladat megjelölését. A feladatmegjelölés a részletes vizsgakövetelményekre épül.

A tételekben kitűzött feladat lehet az idézet, illetve a mellékelt dokumentum adott szempontú elemzése értelmezése, a szempontban megfogalmazott nyelvi probléma, jelenség, szabály bemutatása, kifejtése, érvek megfogalmazása, a feladatban megjelölt műfaj előadása stb.

IRODALMI TÉTELSOR

A szóbeli vizsga témaköreit, illetve tételeit összeállító testület a részletes vizsgakövetelmények *Szerzők és művek*, valamint *Értelmezési szintek* témáiból jelöl ki és hirdet meg legalább 25 témakört. A témakörökben az *Életművek* 6 témaköre kötelező, továbbá kötelező legalább 2 kortárs szerb irodalmi, 2 népköltészeti, továbbá legalább 4 világirodalmi témakör, valamint legalább egy, azaz összesen 4 az *Értelmezési szintek* minden témaköréből. Ez utóbbi-

ak bármelyikében megjelenhetnek különböző műismereti követelmények, azaz a *Szerzők és művek* különböző alkotói. A 18 kötött témakörhöz 7 további témakört évente jelöl ki a szakmai testület.

Minden témakörhöz két tétel tartozik. A tétel tartalmaz/hat egy felvezető nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. szépirodalmi idézetet, értekező próza, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzőművészeti alkotást, színpadképet, filmképet, ábrát, térképet stb.), majd közli a bemutatandó témát, annak kiemelt szempontját, a témának, illetve a kitűzött szempontnak megfelelően esetleg szerző és mű megjelölését. A tétel kifejtésében a diák a saját maga által összeállított és a vizsgabizottság rendelkezésére bocsátott olvasmánylistát alkalmazza.

A tételben kiemelt szempont lehet bármely poétikai, irodalomtörténeti, stíluskorszakbeli, esztétikai, etikai kérdés, valamely életprobléma, motívum, a műre, a szerzői életpályára jellemző sajátosság.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A szerb nyelvi és az irodalmi tétel kifejtését a vizsgabizottság együttesen értékeli. A vizsgázó a feleletére egy összegző pontszámot kap.

A vizsgázó szóbeli vizsgateljesítményének értékelése a következő általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

A nyelvi és irodalmi tétel szóbeli kifejtésének értékelési kritériumai	Pontérték
Tartalom – témataartás – a téma bemutatásában érvényesülő nyelvi, illetve irodalmi, kulturális tájékozottság, tárgyi tudás – megfelelő szó- és fogalomhasználat – gondolatgazdagság, problémaérzékenység – a témának megfelelő memoriter szöveghű és tartalmi szempontból indokolt előadása	30 pont
Előadásmód, meggyőző erő – a témának megfelelő világos felépítés – logikus érvelés – világos nyelvi forma – lényegkiemelés, rendszerezés	20 pont

A vizsgázó összpontszámának kialakítása

Az emelt szintű írásbeli vizsgán 100, a szóbeli vizsgán 50, így a szerb nyelv és irodalom emelt szintű vizsgáján összesen 150 pont szerezhető.

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

ДЕТАЉНИ МАТУРКИ ЗАХТЕВИ

А) КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Стицање комуникативне компетенције као и граматичке, тј. сазнања о законитостима по којима функционише српски језик као систем, сигурна примена граматичких знања у говору и писму.

Преглед српске књижевности у контексту светске књижевности, разумевање књижевног дела и књижевности уопште, стицање књижевне културе и књижевног образовања.

1. Разумевање текста

- Разумевање, обрада и просуђивање информација.
- Селекција информација у односу на тему и намеру читања текста, свесно и критично коришћење информација.
- Формирање личног става у вези са разним сазнањима и мишљењима стеченим путем информација.
- Сналажење у штампаним и електронским изворима информација /речници, антологије, приручници, лексикони, интернет, ЦД-РОМ/.

2. Интерпретација књижевних и других текстова

- Примена разних начина интерпретације према врсти текста: лирски, епски, драмски текст, поезија и проза, публицистички и научнопопуларни текстови.
- Схватање и приказивање књижевности као одраза друштвених појава, сазнање да је књижевност сликовита прича о животу, о људима, о човековим искуствима и мислима на историјском путу.
- Разумевање низања мисли, начина изражавања, жанра, структуре, језика и стила у белетристичким, научним, публицистичким и другим популарним текстовима.
- Одређивање циља и комуникативног контекста у писаним саопштењима, препознавање ауторовог мишљења и става, вредновање кохеренције и језгровитости поруке текста.
- Објективно реаговање на прочитане и слушане текстове с обзиром на врсту и намену текста, као и изражавање личног доживљаја.

3. Писмено изражавање и формулисање састава

- Формулисање информативних, аргументативних састава у виду есеја на књижевне и друге теме /нпр. културна баштина Срба у Мађарској, људски односи, противречности цивилизације, морална питања, разни проблеми данашњице, масовна комуникација/.
- Писмена дискусија о неком важном питању, проблему, актуелној теми, лично мишљење, заузимање става уз аргументе.
- Писмено исказивање расположења, доживљаја, мишљења о неком уметничком делу /нпр. архитектура, ликовна уметност, музика, прозно и песничко књижевно дело, филм, позоришни комад/.
- Познавање технике израде разних врста писмених састава, примена разних функционалних стилова /расправа, реферат, званично писмо, молба, расписивање конкурса, аутобиографија/.
- Јасност, прецизност, сажетост у писменим саставима, примена норме стандардног српског језика, доследно коришћење ортографске норме српског језика, чист, читак рукопис.

4. Комуникација, усмено изражавање

- Култура контактирања са саговорником. Одабирање одговарајућег стила, обука у остваривању говорних вредности у говору и читању, наглашавање речи и реченица, интонација, паузе, темпо, чујност и висина гласа, природност и убедљивост.
- Говорничка способност казивањем напамет учених текстова у прози и стиховима.
- Излагање аутентичних и важних информација у зависности од карактера теме или ситуације: доказивање, коментар, аргументовање, учешће у дискусији.
- Доследно коришћење ортоепске норме: непрекорна артикулација гласова, интонација и акценат.

Коришћење појмова

- Разумевање језичких и књижевних појмова и категорија, њихова примена у говору и писму.
- Разумевање узајамне повезаности и вишезначности појмова, доказивање на примерима.

Само на вишем степену

Дефиниција појмова, знања о варијацијама појмова у историјском контексту.

ЗАХТЕВИ ИЗ ЈЕЗИКА

Напомена: Теме за средњи степен обавезне су и на вишем степену, оне се проширују садржајима у другом ступцу

Тематика	СТЕПЕН	
	Средњи	Виши
1. Начин стицања информација и обрада информација	Доказивање информисаности у штампаним и електронским изворима информација. Способност за достављање информација за практичну употребу стечених обавештења у свакодневном животу. Сакупљање података, аргумената за интерпретацију књижевних и других тема. Нпр. приказ књиге, препорука, интервју. Коришћење речника, ЦД-РОМ, интернет.	Доказивање информисаности у изворима информација, целисходна употреба информација у језичким и књижевним задацима као и у свакодневној комуникацији. Врсте масовне комуникације, разумевање информација и критички приступ.
2. Разумевање текста	Доказивање способности за разумевање текста интерпретацијом и упоређивањем текстова разних врста /научно-популарни, публицистички, књижевни/. Разумевање тока мисли и улоге изражајних средстава у текстовима различитих врста, способност за схваћање језичке структуре, жанровских и стилских средстава са аспекта садржаја текста.	Примена и самостална употреба стечених знања у усменом и писменом реаговању на прочитане текстове.
3. Стварање текста А) Усмено изражавање	Способност за сналажење у разним комуникацијским ситуацијама. Учествовање у дискусији – аргументовани допринос. Разговорно, логично и аргументовано излагање на различите теме, расправљање о разним актуелним темама. Култура контактирања са саговорником. Доследна примена ортоепске норме, правилна употреба акцента. Коришћење устаљених израза и језичких обрта у говору. Праћење штампе, препричавање прочитаног текста. Самостална обрада књижевног дела, филма и њихово приказивање.	Способност за учествовање у полемици, за логичну аргументацију и излагање личног става о разним питањима. Померање реченичног нагласка и уочавање значењских последица. Уочавање семантичке функције акцента. Праћење и коментарисање штампе. Лични, критички приступ књижевном делу, излагање свог виђења. Читаочка рецепција.

Тематика	СТЕПЕН	
	Средњи	Виши
Б) Реторика	Говорништво, беседништво и њихова улога у животним ситуацијама. Јавни говор, контакт између говорника и слушаца, критеријуми убедљивог говора. Саопштавање карактеристичних, конкретних, тачних чињеница. Интересантно, лепо и снажно излагање теме. Нпр. краћи монолог, говор на опроштајној свечаности, на школској свечаности, говор поводом празника Св.Саве, уводна реч на отварању изложбе. Истакнути говори и беседе. Нпр. говор Иве Андрића при примању Нобелове награде. Доказивање говорничке способности казивањем напамет и коришћењем цитата.	Логично повезивање и живо приказивање теме о којој се говори. Коришћење стилских фигура као: поређење, метафора, алегорија, антитеза... Говор пред Вуковим спомеником, пред спомеником на Гази-Местану, говор поводом неке округле годишњице значајног књижевника, научника или историјског догађаја. Тон, наглашавање, гестови и мимика као средства убедљивости.
В) Писмено изражавање	Израда разних врста писмених састава /описна, расправа, реферат/, примена разних функционалних стилова. Описивање сложенијих појава, људских поступака и осећања. Познавање композиције писмених састава. Приказ књиге, филма. Извештавање о различитим појавама и догађајима у животу уже и шире друштвене заједнице. Способност за аргументовано излагање на различите теме. Писање службеног писма, молбе, позивнице, аутобиографије, пријаве на конкурс, писање записника. Доследна примена граматичких знања и ортографске норме.	Способност за приказ, тумачење, репутацију, препоруку, за писање есеја и других врста текстова. /Нпр. на теме: културно наслеђе, из живота националних мањина, питања цивилизације, међуљудске везе, морална питања.../ Излагање личног става, аргументовање, демантовање. Писање службених текстова у одговарајућем стилу и с уважавањем стандарда форме. Самостално стваралаштво: писање чланка, репортаже... Беспрекоран правопис.
4. Знања о језику А) Општа лингвистика и њен предмет	Место језика, у људском животу, настанак, опстанак, еволуција језика. Језик као друштвена и психичка појава. Дескриптивна лингвистика. Теоријска и примењена лингвистика. Решавање практичних проблема. Основно обележје језика. Језик као систем знакова – његова структура, споразумевање. Продуктивност језика Повезаност начина живота са развојом језика степеном- фонд речи, богатство - речима. Основне информације: доказивањем на примерима.	Језик као предмет проучавања у људским контактима. Синхронијско и дијахронијско проучавање језика. (описни и историјски приступ) Компаративна лингвистика Отклањање хунгаризама и ванстандардних облика. Дислокационо обележје језика – невезаност за време и простор. Стална променљивост у језику. Повезаности између развојног степена језика – писма – књижевности. Општа оријентисаност доказивањем на примерима.

Тематика	СТЕПЕН	
	Средњи	Виши
Језик и говор	Порекло и развој Говор као порука Вербални знакови Друштвена комуникација у виду саопштавања и изражавања Језик и стварност – оријентација Функције језика: комуникацијска, културна Говор као језик у акцији – поруке	Материјализација језика – доступност чулним органима Комуникацијски канал Функција језика – изражавање и саопштавање Језик и стварност Језик и мисао – естетика песничког језика Естетска функција језика – проучавање
Писмо и језик	Настанак и развој писма: Говор и писмо као основа цивилизације Историјски развој писма Основне информације Прве азбуке /глагољица, ћирилица, латиница/	Писмо и цивилизација Развојни пут српског писма Рад Ћирила и Методија Информисаност и сведочење на примерима Представа старих писаних споменика: Башчанска плоча, Мирослављево јеванђеље
Језици у свету	Шта се сматра једним језиком? (разумљивост унутар језика) Изумрли и живи језик Разликовање језика по броју говорника Класификације језика: -Генетска – језичке породице -Језичка сродност по корену -Етимологија (по значењу) Основна разлика на примерима из српског и мађарског језика: -Индоевропска језичка породица -Угро-фински језици -Јужнословенски језици Једнојезичност, вишејезичност у свакодневном животу. Избегавање утицаја мађарског језика на српски у говору ученика.	Функционална класификација Прајезик, језичка породица, Гране – обележја Аглутинативни и флективни језици: угро-фински индоевропски Светски језици и њихова улога у сарадњи разних народа Превођење – кратки преводи различитих садржаја Појава језичке интерференције и отклањање негативних утицаја
Српски језик	Место српског језика у породици словенских језика. Главне етапе развоја српског језика. Народни језик, говорни језик Књижевни језик Вук Караџић – реформатор српског језика и његова улога у развоју Језик и правопис Почетак стандардизације књижевног језика. Екавски и ијекавски изговор, два писма српског језика. Развојни пут, штампање књига, издавачке делатности. Језичка чистота Развој и застој у развоју језика. Српски језик изван матице, главна обележја у Мађарској, регије	Стандардни језик, представа на основу текста Појам дијалекта, примери Обележја српског језика у Мађарској Наречја, праћење нових појава из штампе Улога: Аврама Мразовића, Саве Мркаља, Луке Милованова, Вука Стефановића Караџића у развоју српског језика Реформе правописа Улога језика у преношењу културних достигнућа других народа – преводи. Језик и медији – позитивни и негативни утицај на свакодневни говор.
Б) Граматика Фонетика	Настанак, творба гласова Говорни органи Гласови, њихова подела	Глас као артикулисани звук Артикулациона фонетика Аудитивна фонетика

Тематика	СТЕПЕН	
	Средњи	Виши
	Гласовне промене Слог, реч Познавање и правилно коришћење гласовних промена у говору и писму. Писање страних имена ћирилицом и латиницом	Дифтонзи у говору Појам назала Паралела између творбе неких гласова у мађарском и српском језику (ч, ђ, ђ, ю, х ...) отклањање интерференције Фонетски и етимолошки правопис у примењивању Појам транскрипције.
Морфологија (врсте речи и њихова промена) Променљиве речи	Променљивост и непроменљивост речи Граматичка категорија: род, број, падеж у врстама речи Промена именичких категорија, деклинација Именске речи, њихова подела и промена Именице, врсте и деклинација, правопис именица.	Појам морфема Двојина или дуал, остатак у облицима Независни и коси падежи Сингуларија тантум и плуралија тантум код именица
	Придеви, врсте, компарација, деклинација придева Бројеви и њихове врсте Промена и правопис бројева Заменице, врсте, промена и употреба заменица, улога у сложеним реченицама Препознавање и анализа Глаголи, подела по виду, прелазности Глаголска времена, начини, коњугација Прости и сложени глаголски облици, њихова учесталост у стандардном језику (модални облици)	Вид придева – одређени, неодређени у преводу Одступања у компарацији придева Атрибутивна и предикативна улога придева Збирни бројеви и бројне именице Функција повратне заменице Глаголске именице, глаголски придеви, глаголски прилози у говору и писму Проблематика императива у говору и писму, разликовање молбе, заповести, жеље. Различито значење презента у књижевним текстовима.
Непроменљиве речи и њихова улога у језику	Прилози, значење прилога, врсте Предлози и њихова функција и рекција Однос предлога и падежа Везници, узвици, партикуле и њихова улога у реченици	Улогу везника у сложеним реченицама (зависни, независни) представити на примерима
Морфолошка структура речи	Основа, корен, наставак Сложенице Изведенице Афикс: префикс, суфикс, инфикс Туђице, позајмице, преведенице	Творба речи скраћивањем (факс, профа - жаргон) Акрони: (ОУН, УНИЦЕФ, СРЈ) Телекс
Синтаксичке јединице	Синтагме по функцији: предикатске, објекатске, одредбене. На основу текста препознавање. Реченички делови: главни и додаци Предикат, врсте Субјекат, врсте Објекат, врсте Атрибут, врсте Прилошке одредбе, врсте прилошких одредби Врсте речи и реченички делови – функција у реченици, доказати на актуелном тексту.	Синтагме по карактеру односа према врстама речи (именичке, глаголске, придевске) Препознавање и разликовање категорије Субјекат – тема Предикат – коментар Безличност Апозиција – представљање на књижевним текстовима Зависност у синтагми (доказати у анализи)

Тематика	СТЕПЕН	
	Средњи	Виши
Реченица	Реченица према клаузи: -просте -сложене: зависне – врсте независне – врсте -реченички низ Реченице према функцији: изјавне (потврдне-одричне) упитне, заповедне, узвичне Конгруенција у реченици -код глагола -код именских речи Самостална анализа.	Подређене, напоредне реченице Клауза: субјекат+предикат Интерпункција у сложеним реченицама Инверзија и обичан ред у сложеној реченици Ред речи у реченици
5. Лексикологија и семантика	Речи и лексеме Фразеологизми и њихова улога у говору Идиоме, њихово социолингвистичко и фразеолошко значење Лексикографија Писање речника, речници у настави Коришћење речника у свакодневним ситуацијама Разлика између речника и лексикона Семантика речи и реченица Лексичко и граматичко значење нпр: читати: глагол; инфинитив књига: именица; ж.род, једнина ном. Конкретно и апстрактно значење нпр: камен, камено срце Препознавање и примена у говору и писму. Основно и пренесено значење Хомоними, синоними, антоними Деминутиви, аугментативи у језику као одреднице богатства стила	Активна и пасивна лексика Богатство песничког језика Ономастика, етнонимија, топоними... Терминологија као појава присутна у језику. Врсте речника: по језику по тематици Представити основна обележја речника. Ономатопејске речи и њихова улога у језику Еуфемизми и њихова функција у говору Хипокористици Речи пејоративног значења Подређеност у значењима (овца – ован – јагње)
Значење реченица	Основа груписања, значењски односи Синонимија на нивоу реченице нпр: Саградили смо мост. Мост је саграђен. Таутологија на нивоу реченице нпр: Овај нежења је неожењен. Обрао бостан, пошао грлом у јагоде, отегао папке, као врсте идиома који се користе у скраћивању.	Двосмисленост у реченици (полисемија)
Говорни чинови	Реченица у улози типа исказа, остварење типа у конгруенцији Врсте говорних чинова: тврђења, извештаји (истинитост),упутства, наредбе (одређени учинак се постиже), обећања (обавеза за будућност), претње (у разним ситуацијама)	Експресивни чин: извињење, захвала у комуникацији Гестови као врсте порука у комуникацији Примена у говору и писму.

Тематика	СТЕПЕН	
	Средњи	Виши
6. Структура разговора и текста	Вербално понашање, сарадња, учтивост Одреднице говора: квалитет, квантитет однос, начин Организација текста: Јединственост, целовитост, Повезаност, као основна обележја (пронаћи на конкретном примеру)	Говорник – саговорник – слушалац и њихови односи у комуникацији Анализа текста: значењска стилистичка лингвистичка Логичка и садржајна повезаност у тексту
Код усменог изражавања	Општа информисаност	Информисаност и сведочење на примерима
7. Медији	Разлике између писаног, говорног текста и језика медија. Вести и рекламе Класичне врсте медија и нови проналасци нпр: радио, телевизија, имејл и Интернет Улога медија у развоју језика, позитивни и негативни утицаји на усмену комуникацију и језичку чистоту. Доказивање информисаности	Анализа врсте текстова: Вест, саопштење, интервју, коментар, извештај, њихове одреднице у обликовању сажетости једносмислености. Тачно одређивање приликом анализе и самостално састављање краћих текстова ових врста.
8. Лични став према језику	Повезаност субјекта са језиком, реаговање на различите позитивне и негативне појаве унутар језика. Реална процена усменог и писменог изражавања (садржај, стил, композиција, изражајност, стилистичке и правописне грешке) Језичка норма, као чврстина у једном језику, исправност свагда, за свакога и свугде.	Стандардни језик заснован на језичким нормама. Нестандардне варијанте, дијалекти, жаргон, сленг Објаснити појам аутономности у језику поезије. Језичка култура данас (комуникативна способност, вишеструко језичко образовање)

СРПСКИ ЈЕЗИК

СРЕДЊИ И ВИШИ СТЕПЕН

ПОЗНАВАЊЕ ПОЈМОВА

Захтеви за виши степен истакнути су масним словима.

Језик и говор. Три говорна канала комуникације: реч
интонација
нејезични знаци

Језик као систем

Изражајна способност језика

Дословно и фигуративно значење

Врсте комуникације – **извештај, учешће у дискусији**
Реферат, излагање, аргументовање

Говорна култура

Идиоме

Конгруенција

Рекција

Естетска функција језика

Двојезичност, вишејезичност
Језичко сродство
Фонетски правопис, етимолошки правопис
Фонетика, фонологија
Гласови, ономатопеја, алитерација, асонанца
Самогласник
Сугласник
Акцент
Реч-реченица-текст
Писмо
Књижевни језик
Изговори
Дијалекти
Стил
Интерпункција

Морфологија – морфостилистика

Променљивост и непроменљивост речи
Просте речи, сложенице, изведенице
Наставак, префикс, суфикс, инфикс
Лексеме
Основа, корен
Падеж, број, род
Коњугација
Деклинација
Компарација
Семантика
Синоними, хомоними, антоними
Вид глагола
Прелазност
Време
Начин
Актив, пасив
Синтакса
Безличност
Проста реченица
Сложена реченица
Реченични низ
Врсте текстова: нарација, дискусија, есеј, објашњење, конкурс, препорука, реферат, биографија

Лексика

Компаративна граматика, функционална граматика
Медији: вест, коментар, интервју, репортажа, критика, извештај.

Реторика

Беседа, говор, доказивање, аргументовање, демантовање
Програмски језик
Језичка култура

ЗАХТЕВИ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ

Напомена: Теме за средњи степен обавезне су и на вишем степену, оне се проширују садржајима у другом ступњу

Тематика	СТЕПЕН	
	Средњи	Виши
Аутори и дела Животна дела из српске књижевности	Вук Ст. Караџић, Змај Јован Јовановић, Јаков Игњатовић, Борисав Станковић, Јован Дучић, Иво Андрић Значајни подаци пишчеве /песникове биографије који су у вези са делима /нпр.теме, животне ситуације, карактеристични мотиви/. Познавање и интерпретација појединих књижевних дела, њихово место у животном делу аутора и у књижевноисторијској епохи. Казивање напамет, целе песме и фрагменти, цитати у говору и писму. Читаочка рецепција, тумачење ставова.	Чињенице и везе између живота и дела, локална и регионална приврженост. Струјања и тенденције које карактеризују животна дело. Књижевне везе, паралеле са светском и мађарском књижевношћу. Збирке, циклуси, теме, мотиви. Уметнички поступак при компоновању циклуса и збирки. Накнадно дејство, значај и место аутора у целокупној српској књижевности. Утицај на новију и савремену књижевност, допринос српској култури.
Аутор и темељно познавање једног његовог дела	Петар Петровић Његош: Горски вијенац Бранко Радичевић: Ћачки растанак Петар Прерадовић: Роду о језику Бранислав Нушић: Једна комедија Милош Црњански: Сеобе Иво Андрић: На Дрини ћуприја Једна песма и једно прозно дело из савремене српске књижевности. Околности и услови у којима је дело створено, извори, мотивација, историјска основа. Језичке, стилске, жанровске карактеристике. Интерпретација дела, казивање напамет: песме, цитати, афоризми.	Марин Држић: Дундо Мароје Лаза Костић: Санта Марија делла Салуте Књижевно дело у оквирима струјања дате епохе. Мотивске везе у књижевном тексту. Етичка, филозофска питања, естетска вредност и пријем дела у времену када је писано, каснији ефекат, место дела у европској књижевности, допринос целокупној српској књижевности. Меша Селимовић: Дервиш и смрт Карактеристични књижевни родови, жанрови, језичко обликовање у контексту књижевних струјања дате епохе.
Аутори и неколико њихових значајних дела	Доситеј Обрадовић, Јован Стерија Поповић, Бранко Радичевић, Ђура Јакшић, Лаза Лазаревић, Војислав Илић, Борисав Станковић, Милан Ракић, Алекса Шантић, Петар Кочић, Сима Пандуровић. Детаљније познавање најважнијих дела. Сналажење у композицији, садржају, откривање естетских вредности књижевних дела, анализа са разних аспеката. Препознавање разних књижевних родова и врста, разликовање језичког израза и стилова. Напамет: целе песме од три песника, фрагменти, цитати, афоризми.	Симо Матавуљ, Радоје Домановић, Владислав Петковић Дис Периодизација, књижевни правци. Однос према светској књижевности. Комплексна анализа 3-4 лирска и 1-2 епска/прозна дела. Језик и стил у контексту садржаја и локалитета. Књижевни родови и врсте у оквирима светске књижевности. Етичке, естетске, филозофске релације основних мисли у књижевним делима. Сведочење знања комплексном анализом.
Дела стваралаца 20.века и из савремене књижевности	Десанка Максимовић, Душан Васиљев, Васко Попа, Данило Киш, Стеван Раичковић, Милорад Павић. Најновија стремљења у српској књижевности. Једно дело по избору. Дела српских писаца у Мађарској.	Добрица Ћосић, Бранко Миљковић, Миодраг Павловић, Миодраг Булатовић, Борислав Пекић. Анализа дела са разних аспеката. Веза између теме, мотива и стилског обликовања. Савремени аутори и њихова дела у

Тематика	СТЕПЕН	
	Средњи	Виши
	Интерпретација најмање једног дела од наведених аутора. Карактеристичне теме, мотиви, језик, стилски израз.	контексту европске и мађарске књижевности. Однос класичне и савремене књижевности. Књижевне институције, часописи, новине.
Народна књижевност	Подела народне књижевности. Неколико лирских песама према мотивима. Лирско-епске песме: Хасанагиница, Смрт Омера и Мериме. Епске песме, циклуси, подела. Народно стваралаштво у прози. Основне теме, мотиви, поруке. Познавање 2-3 лирске песме и интерпретација по једне епске песме из Косовског циклуса и из циклуса о Краљевићу Марку. Историјска основа песама. Косовска трагедија у епским песмама. Народни певачи, записивачи и сакупљачи. Вуков сакупљачки рад. Језик и стил народне књижевности. Версификација. Епски десетерац и словенска антитеза. Напамет: 1-2 лирске песме, фрагменти, цитати и афоризми из епских песама. Пословице.	Сви циклуси епске поезије. Утицај народне на уметничку књижевност. Одјек, значај српске народне поезије у Европи и утицај на мађарске песнике.
Светска књижевност	Познавање основа европске културе: антика, библијска традиција. Књижевни родови и врсте, теме, мотиви, животне ситуације, јунаци, естетски принципи. Приказ једног до два дела, односно аутора и основних карактеристика стваралаштва из следећих епоха: средњи век, ренесанса, барок, просветителство, романтизам, друга половина 19. века и савремена књижевност. Неколико /2-3/ драмских писаца – драма и позориште у Европи. Интерпретација књижевног дела, место у књижевноисторијској епохи и у стилским струјањима. Једно дело из мађарске књижевности у преводу. Напамет: краће песме /нпр. сонети/, познати цитати, афоризми.	Хуманизам и ренесанса посебно у Дубровнику и Боки Которској. Упоредба са европском ренесансом. Приказ по два књижевна дела по епохама наведеним у захтевима. Основне карактеристике појединих епоха, стилских струјања. Узајамни утицаји светске и српске књижевности. Српско-мађарски књижевни додир. Етичке, естетске, филозофске релације у репрезентативним делима светске књижевности.
Алтернативе интерпретирања и приступа књижевном делу Хронолошки, књижевноисторијски и приступ	Стара српска књижевност. Хуманизам и ренесанса, барок. Почеци новије српске књижевности у Угарској. Рационализам и просветителство. Романтизам у европској и српској књижевности. Реализам. Особности реализма. Парнализам и симболизам у француској књижевности. Од романтизма ка парнализму у српској књижевности. Српска модерна. Српска књижевност између два рата. Експресионизам и надреализам. Српска књижевност после другог светског рата.	Почеци словенске писмености. Утицај пољског, руског и украјинског барока на српску књижевност средином 18. века. Класицизам и сентиментализам као књижевни правци просветителства. Светозар Марковић о књижевности. „Натурални” парнализам Војислава Илића. Издазак из шематизма /Михаило Лалић, Добрица Ћосић, Бранко

Тематика	СТЕПЕН	
	Средњи	Виши
	Модерна стремљења у поезији. Традиционално и модерно нпр. у делу Меше Селимовића. Модернизација српске прозе. Приказ појединих епоха, стилских струјања, интерпретација, анализа књижевних дела у контексту појединих епоха и тенденција. Хронолошка, топографска оријентисаност приказивањем књижевника и њихових дела.	Ћопић/. Најновија стремљења. Доказивање континуитета књижевног стварања, сличности и разлике из доба у доба. Хронолошки преглед књижевних стремљења, тумачење веза и узајамних односа анализом књижевних дела.
Мотивски и тематски приступ	Основне традиције европске књижевности као извор и инспирација. Антички и библијски мотиви у српској књижевности. Неколико примера. /Нпр.антички мотиви у поезији Војислава Илића, дубровачки мотиви код Дучића/. Мост као спона између предела и људи, мотив сеоба и миграција – интерпретација по једног дела. Мисаоне теме /нпр.нове идејне струје просветитељства, Његошева размишљања о вечној борби и супротности. Мисли о задацима поезије. Живот и смрт. Јунаштво, слобода и борба за слободу у народној поезији. Тематски приступ /нпр.родољубива, децја, љубавна поезија, Босна и живот у Босни, социјалне теме, патријархална породица код српских реалиста, лик жене и мајке, Косово, манастири, Сентандреја... Анализа, интерпретација бар једног до два књижевна дела, компаративна анализа два дела на исту тему и сличним мотивима.	Злочин, казна, освета, рат и мир. Понављање појединих мотива и тема у разним књижевним епохама. Приказивање континуитета „вечитих” тема и мотива на примерима. Религиозне теме. Способност за откривање „великих” мотива у савременој српској књижевности. Нпр.Добрица Ћосић: Време смрти, Данило Киш: Енциклопедија мртвих, Бранко Миљковић: Ватра и ништа Сентандреја код Јаше Игњатовића и Милорада Павића /Седам звоника у Сент-Андреји/. Сродни мотиви у српској и мађарској књижевности.
Жанровски и поетски приступ	Преглед књижевних родова, врста и струјања у појединим епохама. Карактеристични стилски изрази у песничству и прози. Према књижевним родовима: Народна поезија-подела. Врсте лирских песама у српској поезији. Приказ једне оде, елџије, рефлексивне, дескриптивне, социјалне и сатиричне песме. Компаративна анализа две родољубиве и две љубавне песме. Новеле и приповетке. Врсте романа: историјски, друштвени, натуралистички и психолошки роман. Драма и комедија. Песма у прози. Уметничке слике и стил. Језик и стил. Карактеристичне уметничке слике и версификација у српској поезији.	Карактеристични стилски изрази у српској и светској књижевности. Узајамности и сличности. Упоређење с мађарском књижевношћу. Књижевне врсте старе српске књижевности: житија, апокрифи, похвале. Познавање једног дела. Најновија стремљења, нпр. стварносна проза, проза у траперицама. Постмодерни роман. Тежња ка универзалним темама, сагледавање конкретног, савременог и историјског из ванвременске перспективе. Померање гледишта и времена. Доказивање информисаности на једном

Тематика	СТЕПЕН	
	Средњи	Виши
	Техника приповедања у српској новелистици и роману. Приказ на по једном књижевном делу.	делу.
Културолошки приступ I	Узајамности између разних грана уметности, исти или слични мотиви. Нпр. Косово у књижевности и у Мештровићевом вајарству. Српски манастири и њихово место у српској књижевности. Позориште и драма: Држић-Стерија-Нушић-Крлежа. Књижевно дело и филм. Душан Ковачевић: Балкански шпијун. Публика, глумац, глума, режија, сценограф. Књижевни и културни живот. Борба за увођење народног језика у књижевност. Значај Вукове револуције. Матица српска. Увид у наведене теме и доказивање оријентисаности једноставним приказом.	Слика Уроша Предића На кладенцу према песми Бранка Радичевића. Коштана Боре Станковића и опера Коштана Петра Коњовића. Драма апсурда, радио и ТВ-драма. Сценски језик, драмска ситуација визуелни и акустични сценски знакови. Књижевна критика. Светозар Марковић и Јован Скерлић. Књижевне критике у Српским народним новинама. Мађарске релације Матице српске Општа информисаност и интерпретативно доказивање свесног интересовања за тему.
Културолошки приступ II	Српско-мађарске књижевне везе. Књижевност Срба у Угарској. Књижевност на српском језику у Мађарској. Змај и Кишфалудијево друштво. Змајеви препеви и преводачки рад. Значај Јакова Игњатовића. Сентандреја у српској књижевности. Најчешће теме, предели и мотиви у делима српских писаца и песника у Мађарској	Значај Михаила Витковића. Двојезичност – два књижевна дела. Витковићеви преводи. Српски манир у мађарској књижевности. Додири књижевне авангарде: Вељко Петровић, Милош Црњански, Душан Васиљев и Адијева поезија Позориште. Јоаким Вујић утирач пута модерном српском позоришту. Општа информисаност о српско-мађарским књижевним везама.

КЊИЖЕВНОСТ

Појмови /Захтеви за виши степен истакнути су масним словима/

Књижевни родови и врсте. Књижевни род, жанр
проза, поезија, драма
епска песма /у народној књижевности мушка песма/
лирска песма /у народној књижевности женска песма/
врсте лирских песама: елегија, дескриптивна, љубавна, патриотска,
социјална, сатирична, арспоетика
епска песма, еп, епопеја, епски јунак, **нарација, унутрашњи монолог**
објективна поезија
лирско-епске песме: балада, романса
роман, врсте романа

историјски, породични, биографски, психолошки, авантуристички,
утопистички, **стварносна проза**
приповетка, новела
мит, предање, бајка, прича, биографија
драма и драмске врсте
античка драма
трагедија, комедија, драма у ужем смислу
дијалог, ситуација, пролог, заплет, кулминација, расплет, епилог
ренесансна комедија, фарса
хумор, иронија, подсмех, руга, комичност
прелазне врсте: **житија, апокрифи, похвале, аутобиографија,**
путопис, мемоари, писма
епохе, струјања
стари век
антика, хеленска и римска књижевност
Библија: Стари и Нови завет
средњи век, ренесанса, барок, рационализам, класицизам, **сентиментализам**
романтизам илиризам, реализам, модерна, „**натурални**” парнасизам,
надреализам
културологија
митологија, мит, култ
књижевне врсте Библије: пророчанство, јеванђеље, псалми, **парабола,**
апокалипса
митолошки и библијски поглед на свет
канонизација
књижевна традиција, историја књижевности
књижевна критика
карактеристике књижевне комуникације
штампање књига, цивилизација, масовна култура, позориште,
чиниоци сценског ефекта, врсте филмова
поетика
стих, ритам, версификација, строфа, рима, цезура
метрички, акценатски и силабички систем
силабичко-акценатски стих у српској поезији
епски десетерац, словенска антитеза
стилске фигуре: епитет, поређење, метафора, анафора, епифора,
симплоха и палилогија, персонификација, хипербола, алегорија,
симбол, етички датив
сонет
естетика
књижевна естетика
структура књижевног дела
композиција, мотиви, естетски квалитети
евокација, стилизација
оригинално и пренесено значење
слојеви значења
полифонија

ОПИС ИСПИТА

СРЕДЊИ СТЕПЕН

СТРУКТУРА ИСПИТА

Матурски испит из српског језика и књижевности се полаже писмено и усмено. На писменом испиту кандидати имају на располагање 240 минута за решење задатака из области „Разумевање текста” и „Обликовање текста”. На усменом испиту кандидат има 30 минута за припрему, а сам испит траје 10-12 минута. Структуру испита предочавамо следећом табелом.

Писмени испит 240 минута		Усмени испит 10-15 минута	
Задаци из разумевања текста	Формулисање текста	Излагање тезе из језика	Излагање тезе из књижевности
40 бодова	60 бодова	50 бодова	

ПИСМЕНИ ИСПИТ

Структура садржаја

Писмени испит се базира на детаљним матурским захтевима. На писменом испиту се, у складу са матурским захтевима, од кандидата тражи разумевање текста и самостално састављање једног текста. За разумевање текста даје се низ задатака, а три задатка за писање састава. Од ова три задатка кандидат бира само један. За решење задатка из разумевања текста кандидат има 60 минута, а за писање састава 180 минута.

При решавању писмених задатака може се користити правописни речник и, ако је у задатку назначено, дозвољена је и употреба антологије.

Опис задатака

РАЗУМЕВАЊЕ ТЕКСТА

Текст за разумевање текста је есеј, научно-популарни студиј, публицистички текст у целини или фрагменат од 600-700 речи. Решење задатака најчешће треба да је кратко текстуално излагање одговора или одговарајући избор датих варијаната одговора.

Питања за контролу разумевања текста – у складу са тематским, структуралним и језичким особинама датог текста – усмерена су на следеће:

- идентификација чињеница, података, аргумената, ставова и др., који се налазе у тексту;
- граматичке и стилске особине и њихова функција у тексту;
- комуникативна обележја текста;
- веза између наслова и целог текста;
- смисао целог текста и слојеви значења;
- логичка и садржајна повезаност текста;
- ауторски став;
- улога указивања и алузија у тексту;
- значење које се трансформише кроз структуру и композицију текста.

ЗАДАТАК МОЖЕ БИТИ И:

- састављање скице и нацрт теме;
- формулисање самосталног става и закључка;
- самостално формулисање неког писменог или усменог излагања у вези са темом и садржајем текста сходно жанровским нормама; или писмени састав из области писмених и усмених службених врста;
- кратка, сажета рекапитулација текста према датим аспектима или у зависности коме је текст намењен.

Најважније способности које се очекују од кандидата јесу: откривање кључних речи и израза, праћење тематске мреже /однос тема-рема/, препознавање теорема у појединим јединицама текста, разумевање усме-

рености текста, мењање теме, праћење указивања у временском простору, уочавање изостављених делова, праћење текста у појединостима, разликовање познатих и нових појмова.

САСТАВЉАЊЕ ТЕКСТА

Кандидат може да изабере један задатак од три различита по теми и врсти. Обим решеног задатка треба да је највише 4-5 страница. Задаци су следећи:

- Аргументовање о језичким, књижевним, етичким питањима, о питањима из области опште културе и начина живота. Уз задатак се даје краћи мотивациони текст, обично одломак, који упућује на тематску мрежу аргументације. /Овај дедуктивни текст може бити одломак из неке критике, есеја, из публицистичког или књижевног дела. Задатак не условљава познавање овог текста у целини./
- Анализа, односно интерпретација једног дела према датим аспектима /напр. лирско или краће прозно књижевно дело, фрагмент из драме или есеја/. У задатку је истакнут главни аспект интерпретације.
- Поређење два или три текста /напр. књижевна дела, фрагменти из дела/ према датим аспектима. У задатку су истакнути аспекти интерпретације. Напр. тематско, поетско или стилско упоређење. Важан елемент задатка јесте истицање повезаности анализираних текстова са разним примерима евокације интертекстуалних односа. /Међу текстовима за компаративну анализу могу се наћи и дела из савремене књижевности/.

Оцењивање

РАЗУМЕВАЊЕ ТЕКСТА

Решавањем низа задатака за разумевање текста кандидат може постићи 40 бодова. Стручни наставник писмену радњу оцењује према централном упутству. Упутство за оцењивање даје могуће алтернативе одговора, понекад и жанровске обрасце, стандарде одговора, вредност бодова и евентуалне делимичне бодове. Наставник бодове, постигнуте у појединим задацима, и укупни број бодова треба да назначи на писменој радњи.

САСТАВЉАЊЕ ТЕКСТА

Задатак, који је ученик изабрао, професор оцењује према упутству. У упутству се налазе општи критеријуми оцењивања без обзира на тему, као и могућа решења у одредницама, а не опширно. Може се примити свако добро решење, иако одступа од одредница. Број бодова који ће наставник установити према критеријумима упутства оцењује квалитет садржаја, структуру, језички квалитет, правопис и спољашњи изглед ученикове радње.

Подела бодова за састав

Решавањем овог задатка кандидат може постићи максимално 60 бодова. Подела бодова: квалитет садржаја 20, структура 20, квалитет језика 20 бодова. Професор на крају ученикове радње треба да назначи постигнути број бодова за садржај, структуру и језик.

Општи критеријуми при оцењивању састава

Критеријуми квалитета садржаја:

- схватање теме, осврт на уводни, мотивациони текст;
- језичка и књижевна образованост, информисаност, афинитет за уочавање проблема;
- објективност;
- познавање уметничког дела, културолошке, мотивационе асоцијације, откривање разних узајамних веза. Доказивање знањем и чињеницама;
- самостално решавање проблема, заузимање става;
- спознаје о свету, култура мишљења;
- квалитет аргументација, доказивање тврдњи;
- истицање суштине, способност за систематизацију.

Критеријуми организовања текста

- адекватност жанровским елементима текста;

- рапчлањивање, кохерентна структура текста;
- размереност композиције;
- одржавање прописаног обима.

Критеријуми при оцењивању језичког квалитета састава

- сигурно знање стандардног језика;
- адекватна и разнолика употреба речи, стил који је у складу са одређеним задатком и комуникационом ситуацијом;
- јасно, суштинско и егзактно излагање;
- течно састављање текста;
- читак рукопис, уредна спољашњост.

ПРАВОПИС, СПОЉАШЊИ ИЗГЛЕД

Оцењивање правописа и спољашњег облика радње се врши по јединственим принципима у решавању задатака за разумевање текста и састављање текста.

- Наставник подвлачи ортографске грешке у задатку за разумевање текста и у саставу, затим према упутству за оцењивање одређује укупни број бодова за правописне грешке.
- За грешке у правопису може се одбити од целог учениковог рада укупно 15 бодова.
- Због нечитког рукописа и неуредног спољашњег изгледа радње одбија се укупно 3 бода.

УСМЕНИ ИСПИТ

Средњи степен испита из српског језика и књижевности је месни, полаже се у школи коју је кандидат похађао.

За припрему одговора кандидат располаже са 30 минута времена.

Трајање одговора: 10-15 минута.

При припреми за одговор могу се користити одговарајуће антологије и други штампани или електронски извори информација, ако је то у вези са одређеним задатком оправдано.

Структура садржаја

На усменом испиту кандидат излаже једну тему из књижевности и једну из језика. Низ теза састоји се од 20-24 задатка из језика и 20-24 задатка из књижевности. За састављање теза одговоран је стручни наставник. При састављању теза користе се теме детаљних матурских захтева из српског језика и књижевности. Најмање 30 % теза / у случају 20 теза 6, а у случају 24 тезе 8/ сваке године треба мењати.

Састављање и особине теза:

Низ теза треба саставити тако да задаци у њима, у кохерентности са темом, буду, по могућности, сличне тежине, да су у складу са датим временом за припрему и за одговор.

ТЕЗЕ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

За усмени испит стручни наставник припрема 20-24 тезе на основу детаљних захтева из српског језика. Тезе се базирају на следећим темама детаљних захтева: Разумевање текста, Стварање текста, Реторика, Знања о језику /Језик и говор, Писмо и језик, Језици у свету и развој српског језика/, Описна граматика, Лексикологија и семантика. Међу тезама из сваког тематског круга треба да се нађе најмање један задатак. Уз тезу се може додати неки цитат, тврдња, мисао неке значајне личности, штампани или електронски документ /напр. формулар, чланак из новина, слика, географска карта, детаљ са интернета/ који је у вези са одређеним задатком. Задатак који је назначен у тези може бити цитат, односно анализа приложеног документа са одређеног аспекта, интерпретација неког језичког проблема, појаве и правила, аргументација према упутству датог задатка.

ТЕЗЕ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ

За усмени испит стручни наставник треба да састави 20-24 тезе комбинацијом тематских области Аутори и дела и Алтернативе интерпретирања и приступ књижевном делу у детаљним захтевима.

Уз тезу се може приложити штампани или електронски уводни текст /напр. цитат из књижевног дела, фрагмент из прозног књижевног дела или есеја, илустрација, ликовно дело, слика са сцене или из филма, географска карта и др./. Теза тачно одређује тему и одреднице интерпретације конкретног књижевног дела. Истакнути аспект може бити жанровско, тематско, поетско, естетско, етичко питање, односно питање које се односи на стилска струјања одређене епохе. Ако је у тезу уврштено више аутора и дела, а карактер задатка то дозвољава, треба изабрати једног аутора и његово дело.

Тематске разmere усмених теза из књижевности

Опис испита прописује обавезно 18 теза

- Из тематске области Аутори и дела 12 теза. Међу 12 обавезно треба уврстити 6 животних дела и једну тезу из светске књижевности. 5 теза наставник треба да састави из других тематских области као: Аутор и темељно познавање једног дела, Народна књижевност, Књижевност 20. века и савремена књижевност, Дела српских писаца у Мађарској.
- Из тематске области Алтернативе интерпретације и приступ књижевном делу: Књижевноисторијски приступ 2 тезе, Мотивски и тематски приступ 2 тезе, Жанровски и поетски 1 теза, Културолошки приступ 1 теза, укупно 6 теза. О осталим тезама до 20 или више од 20 одлучује стручни наставник.

Тематске области Аутори и дела и Алтернативе интерпретације и приступ књижевном делу у тезама се могу појавити и комбиновано.

Оцењивање

Максимални број бодова на усменом испиту је 50. Наставник одговор из језика и књижевности оцењује сажето према следећим критеријумима:

Оцењивање одговора из језика и књижевности	Вредност бодова
Садржај – праћење теме – језичка и књижевна информисаност, општекултурна информисаност, знање – употреба одговарајућих појмова и речи – богатство мисли, афинитет за уочавање проблема – тачно казивање текста напамет у вези са темом	30 бодова
Начин излагања, убедљивост – композиција одговора усклађена теми – логична аргументација – јасност у употреби језика – истицање суштинских елемената, систематизација	20 бодова

Укупни број бодова

Продукти појединих детаља испита се сабирају, тако је могући број постигнутих бодова на писменом и усменом испиту 150.

ВИШИ СТЕПЕН**СТРУКТУРА ИСПИТА**

Матурски испит из српског језика и књижевности на вишем степену полаже се писмено и усмено. За решавање задатака на писменом испиту кандидат има на располагању 240 минута. Након 30 минута припреме за одговор је предвиђено 20-30 минута.

Писмени испит 240 минута		Усмени испит 10-15 минута	
Задаци из разумевања текста	Формулисање текста	Излагање тезе из језика	Излагање тезе из књижевности
40 бодова	60 бодова	50 бодова	

ПИСМЕНИ ИСПИТ**Структура садржаја**

Писмени задаци поред примене језичког и књижевног знања испитују самостално проблемско, критичко и креативно мишљење кандидата, те његову општу способност за анализу и формулисање текста. Према томе писмени испит се састоји од низа задатака за састављање текста.

На писменом испиту дозвољена је употреба правописног речника.

Опис задатака**ЗАДАЦИ ИЗ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ**

Задаци за испитивање образованости из језика и књижевности су везани за књижевно дело или други текст /лирско дело, књижевна проза или фрагмент из прозног дела, есеј или фрагмент из есеја/. У случају белетристичких дела аутори су представници епоха назначених у детаљним захтевима.

У задацима се испитује примена језичких и књижевних знања, препознавање и идентификација, а понекад и дефиниција појмова. Задаци су усмерени на откривање разних историјских, жанровских, тематских и мотивских односа, а у њима се дају и питања у вези са граматичким, реторичким, стилистичким и ортографским особинама датог текста.

Сразмера питања за оцењивање језичке и књижевне образованости је 40-60 %.

Максимални број бодова је 40.

ЗАДАЦИ ЗА САСТАВЉАЊЕ ТЕКСТА

Овај низ задатака захтева самостално стварање три текста разних тема и врста са разних аспеката.

Задаци су следећи:

- Интерпретација и вредновање једног уметничког дела, или књижевног, културолошког, естетског, филозофског и етичког питања у датом обиму
- Писање аргументативног текста: рефлектовање на неку друштвену и другу појаву
- Састављање једног функционалног текста /напр. отварање дискусије, излагање, иступање, молба/ у кохерентности са комуникативном ситуацијом и врстом текста.

Задаци се могу базирати на полазном тексту /напр. цитат из књижевног дела, детаљ из есеја и др./.

Ови текстови за испит нису заступљени у наставном градиву.

Оцењивање*Задаци из језика и књижевности*

Задаци из језика и књижевности се оцењувају према упутству, максимални број бодова је 40. У упутство за оцењивање су уврштени могући одговори и делимични бодови. На учениковој радњи треба назначити делимичне бодове, а затим укупни број бодова које је кандидат постигао.

Задаци за састављање текста

Чланови комисије просуђивају учеников успех према централном упутству, затим на радњи назначују бодове постигнуте решавањем појединих задатака.

Вредност бодова за врсте задатака

- интерпретација једног дела, односно естетског, филозофског, етичког питања или питања из области културе /25 бодова/,
- излагање аргумената: указивање на неку друштвену и другу појаву /20 бодова/
- састављање једног функционалног текста /уводна реч у дискусији, иступање, молба/ у одређеном жанру кохерентно са комуникационом ситуацијом /15 бодова/.

Упутство за оцењивање у одредницама указује на компоненте могућег доброг решења, али може се примити и свако друго адекватно решење.

Оцењивање учениковог продукта треба да је објективно и у случају да се лични став чланова комисије разликује од опште прихваћеног просуђивања датог питања или проблема, као и у случају кандидатовог разлижења у мишљењу са опште прихваћеним.

При оцењивању квалитета рада важећи су следећи критеријуми:

КРИТЕРИЈУМИ КВАЛИТЕТА ИЗЛАГАЊА САДРЖАЈА

- разумевање теме, указивање на евентуални уводни текст;
- језичка и књижевна култура, информисаност, афинитет за уочавање и решавање проблема;
- објективност;
- познавање уметничког дела, културолошке, мотивационе асоцијације, откривање разних узајамних веза. Доказивање знањем и чињеницама;
- самосталан приступ проблему, лични став;
- спознаје о свету, култура у мишљењу;
- квалитет аргумендовања, доказивање тврдњи;
- истицање суштинских елемената, способност за систематизацију.

КРИТЕРИЈУМИ ОРГАНИЗОВАЊА ТЕКСТА

- адекватност у решавању елемената датог жанра, односно врсте;
- раппчлањивање, кохерентна структура текста;
- размерност структуре /напр. размере увода, расправе, закључка/;
- одржавање прописаног обима.

КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА ЈЕЗИУКОГ КВАЛИТЕТА РАДЊЕ

- сигурно знање стандардног језика;
- адекватна и разнолика употреба речи, стил кохерентан са задатком и комуникационом ситуацијом;
- јасно, суштинско и егзактно излагање;
- течно састављање текста;
- читак рукопис, уредна спољашњост.

ПРАВОПИС, СПОЉАШЊИ ИЗГЛЕД

Правопис се оцењује према централном упутству. Наставник подвлачи ортографске грешке у задатку за разумевање текста и у саставу, затим, према упутству, одређује укупни број бодова за правописне грешке.

- За грешке у правопису може се одбити укупно 15 бодова.
- Због нечитког рукописа и неуредног спољашњег изгледа радње одбија се укупно три бода.

УСМЕНИ ИСПИТ

Усмени испит из српског језика и књижевности на вишем степену полаже се пред спољном комисијом.

За припрему одговора даје се 30 минута.

Трајање одговора је 20-30 минута.

При припреми за одговор могу се користити одговарајуће антологије и други штампани и електронски извори информација, ако су у вези са одређеним задатком.

Структура садржаја

На усменом испиту кандидат излаже једну тезу из језика и једну из књижевности које стручна комисија саставља на основу тематике детаљних захтева. Из сваке тематске области се даје најмање две тезе, кандидат има право на избор. Размеру тематике и теза одређује стручна комисија годишње. Теме, односно тезе се из године у годину могу мењати. Број објављених тема из језика и књижевности је 25-25.

Састављање и опис теза

На усменом испиту се излаже једна теза из језика и једна из књижевности. Уз тезе из књижевности, у складу са објављеном тематиком, кандидат саставља списак своје лектире. Кандидат се за одговор спрема помоћу ове листе, а користи је и током одговора. Питања везана за конкретна дела и ауторе – адекватно тези – постављају се на основу кандидатовог списка лектире.

Низ теза треба саставити тако да задаци у њима, по могућности, и у зависноти од теме, буду сличне тежине и да су решиви у датом времену.

ТЕЗЕ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Теме на основу детаљних захтева из српског језика саставља стручна комисија према тематици: Разумевање текста, Стварање текста, Реторика, Знања о језику, Описна граматика, Лексикологија и семантика.

Уз тезе – у складу са датом темом и конкретним задатком – може се приложити неки цитат, тврдња, мисао познате личности, штампани или електронски докуменат /напр. формулар, чланак из новина, слика, илустрација, географска или историјска карта, страна са интернета и др./. Конкретни задатак се базира на детаљним захтевима.

Задатак може бити анализа приложеног цитата, односно документа са одређеног аспекта, приказивање неког језичког проблема, језичке категорије и правила, аргументовање, интерпретација неке врсте текста према упутству и др.

ТЕЗЕ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ

Тематику и тезе за усмени испит саставља стручна комисија која на основу тематских области Аутор и дела и Алтернативе интерпретације и приступа књижевном делу објављује најмање 25 тема. Из тематике Животна дела обавезно је 6 тема, 2 теме из савремене књижевности, 4 теме из светске књижевности, 2 теме из народне књижевности. Из области Алтернативе интерпретације... по једна, тј. 4теме. Осим ових 18 обавезних, комисија сваке године објављује још 7 тема. На сваку тему се састављају две тезе. Уз тезу се може додати неки штампани или електронски уводни текст /напр. цитат из књижевног дела, из есеја, илустрација, ликовно дело, слика са сцене, из филма и др./ Теза тачно одређује тему и аспекте интерпретације. Током одговора кандидат користи списак лектире који је претходно доставио комисији.

У тези истакнути аспект може бити неко поетско, књижевноисторијско, естетско, етичко питање, неки животни проблем, мотив или обележје које одликује књижевно дело.

Оцењивање

Максимални број бодова на усменом испиту је 50. Одговор из језика и књижевности комисија оцењује сажето. Кандидат за одговор осваја сабрани број бодова према следећим критеријумима:

Оцењивање одговора из језика и књижевности	Вредност бодова
Садржај – праћење теме – језичка и књижевна информисаност, општекултурна информисаност, знање – употреба одговарајућих појмова и речи – богатство мисли, афинитет за уочавање проблема – тачно казивање текста напамет у вези са темом	30 бодова
Начин излагања, убедљивост – композиција одговора усклађена теми – логична аргументација – јасност у употреби језика – истицање суштинских елемената, систематизација	20 бодова

Укупни број постигнутих бодова

На писменом испиту је максимални број бодова 100, на усменом 50. Могући број бодова на испиту вишег степена је 150./

SZLOVÁK NÉPISMERET

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

Vizsgaforma: középszinten: írásbeli és szóbeli vizsga
emelt szinten: írásbeli és szóbeli vizsga

A vizsga nyelve: szlovák

A szlovák népismeret érettségi vizsga általános célja

A szlovák népismeret érettségi vizsga követelményeiben két alapvető cél fogalmazódik meg.

Egyrészt a vizsga azt hivatott mérni, hogy a vizsgázó birtokában van-e a vizsgatárgy interdiszciplináris jellegű ismeretanyagának, alapvető tényeinek. A vizsgatárgy követelményrendszere tartalmazza a szlovák nemzet és a magyarországi szlovák nemzeti kisebbség történelmének, néprajzának, földrajzának, nyelvtörténetének és nyelvjárástanának építészetének, szociológiájának, irodalomtörténetének, zenetörténetének elemeit, illetve az alapvető politológiai ismereteket.

Az érettségi vizsgakövetelmények annak megmutatását kérik számon a vizsgázótól, hogy milyen mértékben jutott el a magyarországi szlovák kisebbséget meghatározó kérdések és problémák megismeréséhez és értelmezéséhez.

Másrészt a vizsgán alapvető követelmény annak bemutatása, hogy a vizsgázó milyen mértékben sajátította el a vizsga tartalmakat, mennyire képes megszerzett ismereteit általános formában is megfogalmazni, illetve a fölvetődő általánosabb kérdésekre és problémákra tud-e konkrét példákat, tényeket felhozni, azokat érvekkel alátámasztani.

Az érettségi vizsga két szintje

A középszintű vizsga elsősorban az elsajátított ismereteket, tényeket – főleg fogalmakat kéri számon. Az alapismeretek számonkérésén túl azt méri, hogy a vizsgázók tudatosították, megértették-e a magyarországi szlovák kisebbség múltját, jelenét, anyagi szellemi kultúráját, társadalmi-politikai helyzetét meghatározó kérdéseket, problémákat.

Tudják-e azokat értelmezni és általánosabb formában megfogalmazni. Meghatározó jelentőségű az alapvető kompetenciák mérése (források, statisztikák elemzése, szaknyelv alkalmazása, általánosítás képessége, analógiák, okozati viszonyok használata). Fontos a kommunikációs készségek mérése, egyszerűbb ismeretszerzési eljárások, a rendszerező képesség, az ítéletalkotás alapvető formáinak készségszintű alkalmazásának elvárása.

Az emelt szintű vizsga általánosabb jellegű, legfőképpen a felsőoktatásban tovább tanulni szándékozó vizsgázó ismereteit és képességeit vizsgálja.

A vizsga a jelöltektől a középszintű követelményeket meghaladó, összetettebb ismeretszerzési eljárásokat, önállóbb rendszerezési, alkalmazási, összehasonlítási és elemzési szempontokat, ítéletalkotási és kifejező készségek kialakulását várja el.

A középszint és emelt szint kompetenciái azonosak, különbség csupán a témák megközelítésének konkrét, illetve absztrakt módjában, összetettségében, önállóságában van.

A) KOMPETENCIÁK

- A szlovák nemzetre és nemzetiségre vonatkozó források (anyagi, írott, képi, elektronikus) felhasználása, elemzése.
- Források alapján történeti, kisebbségpolitikai problémák megfogalmazása, ok-okozati viszonyok felismerése, törvényszerűségek felismerése, analógia megvonása múlt és jelen között.
- Múzeumok, néprajzi gyűjtemények, műemlékek, emlékművek megismerése, információgyűjtés, rendszerezés, elemzés. A gyűjtött és elemzett információk segítségével a szlovák kisebbség hétköznapijainak és ünnepeinek megismerése.
- A tárgyi és szellemi néprajzi hagyaték megismerése, felhasználása a szlovákok lakta kistérségek szemléletes bemutatásánál, leírásánál.
- Természetföldrajzi és gazdaságföldrajzi adottságok, életviszonyok, életmód, és kultúra összefüggérendszer felismerése és értelmezése.

- Térképek elemzése, történeti, gazdasági, statisztikai, demográfiai adatok, gráfok, grafikonok kikeresése, elemzése, összehasonlítása egy-egy településsel, jelenséggel, eseménnyel kapcsolatosan. Folyamatok komplex bemutatása.
- Publicisztikai írások, zsánerek, szociológiai felmérések tanulmányozása, válogatása, azok felhasználásával, egyén és közösség viszonyának bemutatása, értelmezése.
- Interjúkészítés az identitás vállalás formáinak vizsgálatához.
- Beszélt nyelvjárások, köznyelv és irodalmi nyelv összehasonlítása, az eltérések felismerése konkrét szöveg alapján.
- Nyelvjárási szöveg értelmezése.
- A szlovák kisebbség település típusainak összehasonlítása, épített környezetének funkcionális szempontból történő bemutatása, értelmezése.
- A szlovák kisebbség zene-, ének- és táncművészetének jellemzése, összefoglalása, összehasonlítása a magyar zene- és táncművészetével. A regionális és helyi jellegzetességek kiemelése, leírása.
- A kisebbségpolitika kereteit meghatározó jogszabályok ismerete, elemzése, esettanulmányok készítése, a jogalkalmazás gyakorlati kérdéseinek bemutatása.
- Esettanulmány készítése a kisebbségi önkormányzat és egy civil szervezet, egyesület működéséről.
- A kisebbségpolitikai törvénykezés alakulása, az elmúlt évtizedekre gyakorolt hatásának felvázolása.
- Készítsen projektterveket. Például: a család, a helyi közösség, a szlovák kisebbség történetével, szellemi-tárgyi hagyatékával, jelenével kapcsolatos bármely témakörben (Például: településem „útikönyve” szlovák szemmel.).

B) TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

1. Történeti ismeretek

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A szlávok etnogene- zise közösséggé formálódásának kezdetei	A szlávok őshazájának geográfiai – természet- földrajzi jellemzői. A szlávok gazdasági élete, társadalma, anyagi és szellemi kultúrája, életmódja és vallása. Az indoeurópai nyelvcsalád. A szlávok és a népvándorlás. A szlávok szétvándor- lásának okai, etnikai és nyelvi differenciálódásá- nak folyamata, szláv nyelvcsaládok kialakulása.	Írott források elemzése, archeológiai jellem- zők ismertetése. A szlávok anyagi-szellemi kultúrájának ösz- szehasonlítása más civilizációkkal (pl. finn- ugor népek kultúrája). A földművelő és a nomád civilizáció összevetése. A szlávok széttelepedésének térbeli és idő- beli rekonstrukciója.
Szlávok a Kárpát- medencében (V – IX. század)	A szláv törzsek bevándorlása a Kárpát- medencébe, annak irányai. Szláv-avar szimbiózis. A társadalmi szerveződés változásai: Az első törzsek feletti katonai-politikai jellegű törzsszövetség létrehozása – Szamo birodalma (623–658). A törzsszövetség jellege, területi kiterjedése, jelentősége.	A Kárpát-medence a szlávok, betelepődése előtt. Írott és régészeti források a szlávok megtelepedéséről, gazdasági-társadalmi- politikai viszonyairól. Hatalmi viszonyok Közép-Kelet Európában a Frank és Bolgár birodalom érdekszférájának határán.
Nagymorávia a nyugati szlávok első protofeudális álla- ma (IX. század)	Nagy Károly győzelme az avarok felett. Szláv fejedelmi központok kialakulása a Frank és Bolgár birodalom határán: Mojmír moráviai és Pribina nyitrai fejedelemségének létrejötte a kereszténység felvétele. Rasztiszlav fejedelem kísérlete a frank befo- lyás kiegyensúlyozására. Kísérlet az önálló feje- delmi hatalom kiépítésére, az önálló egyházi provincia, írásbeliség megteremtésére. Cirill és Metód missziós tevékenysége, az önálló püs-	A Megale Morabia (Porphyrogenetos) fogalom értelmezése. A Morva birodalomra vonatkozó források és irodalom ismertetése. A Frank állam és a dunai szlovienok viszo- nya. Az ósláv (szlovien) nyelv, az azbúka és a korabeli irodalom jellemzése. Konstantin és Metód élete, Proglasz.

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	pökség, érsekség kialakítása. Az ószláv (szlovien) nyelv elismertetése a glagolikus írás megalkotása. Fordítói és irodalmi tevékenységük. Rasztiszlav bukásának belső és külső okai.	
A Morva birodalom Svatoptuk fejedelemei korában (870–894)	Svatoptuk hatalomra jutása. A latin civilizációhoz való visszatérés a frank befolyás növekedése. Harc az önállóságért, hűbéri függés, területi növekedés. Gazdaság, társadalom, kultúra a Morva birodalomban (építészet, fémművesség, ékszerkészítés). Nagymorávia szétesésének belső és külső okai.	Polémia a Morva birodalom kiterjedéséről, a társadalom törzsi, illetve feudális jellegéről a lakosság etnicitásáról. A Nagymorva birodalom hagyományának szerepe a szlovák nemzeti ideológiában. A Fehér ló mondájának értelmezése.
Szlovákok a középkori Magyar Királyságban (X–XIV. század)	A magyarok honfoglalása, társadalma, életmódja. A szlovien–magyar akkulturáció jellemzői a szlovienok fokozatos betagozódása a Magyar Királyságba. A szlovien civilizáció hatása a feudális magyar államra (gazdasági érintkezés, egyház és államépítés, a szlovien közigazgatási, államszervezeti előzmények hatása, a szláv–szlovien települtség folytonossága, helynevek). A szlovák nyelv önállósodása. Etnikai viszonyok Észak Magyarországon a vlach és német kolonizáció. A középkori városok és etnikai arculatuk. A szlovákok kollektív etnikai megnyilvánulásai. A szlovák etnikum társadalmi struktúrája. A szlovák kézműves polgárság jelentősége. A szlovák nemesség kérdése. A rendi nemzet fogalma. Etnikum és rendi nemzet.	A nyitrai dukátus stratégiai szerepe a magyar államban. A részfejedelemség, illetve Csák Máté szerepe a XVIII. századi nemzetébredésben és a XIX. századi romantikus történetírók érvrendszerében. Az írott források elemzése: a Sebaus, Sclavus nitriensis nomonímiái a Slovenska, Slovak, Slovák elnevezések megjelenése. Királyi privilégiumok. A zabori, gámszentbenedeki járási apátságok és a nyitrai püspökség egyházi, adminisztratív, kulturális szerepköre. A történelmi Magyarországon élő etnikumok társadalmi struktúrájának összehasonlító elemzése. A korszak anyagi és szellemi kultúrája.
Szlovákok az újkor küszöbén	Magyarország az érett feudalizmusban és a Habsburg-birodalom keretei között. A husziták hatása a szlovák népre, a cseh nyelv szerepe a vallásban és a kultúrában. A szlovákizáló biblikus cseh nyelv. A reformáció hatása, a szlovák etnikum nyelvi és vallási tagozódása. Nyelvjárások. Az ellenreformáció kulturális hatásai.	A protestáns egyházszervezet kialakulása, az oktatás, könyvkiadás intézményesülése. A korszak jelentős szlovák evangélikus személyiségei. Az ellenreformáció térnyerése, intézményei, személyiségei.
A felvilágosodás és a szlovák nemzeti ébredés kora (XVIII–XIX. sz. első fele)	Magyarország a felvilágosodás korában. A felvilágosodás eszméi tartalma és fogalma. Új nemzet koncepciók: a kultúrnemzet és az államnemzet fogalma. A szlovák nemzet apológiái. Az 1791–92, 1830, 1834, 1840-es törvények hatása a formálódó szlovák nemzetre. Az irodalmi nyelv kérdése. A felvilágosodás és a nemzeti ébredés korának jeles képviselői, gyakorlati tevékenységük.	Az evangélikus és katolikus értelmiség nemzetfelfogása. Anton Bernolák és műve. Ján Kollár és Pavol Jozef Šafárik jelentősége, művei.

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Az 1848–49-es forradalom	Magyarország gazdasága és társadalma a reformkorban. A Štúr-iskola tevékenysége, céljai, nemzetelfogása. A szlovák irodalmi nyelv kodifikálása. Nemzeti és demokratikus programjuk összefoglalása a Liptószentmiklóson elfogadott nemzeti követelésekben. (Žiadosti slovenského národa.) A magyar és szlovák álláspont eltérő vonásai. A nemzeti szembenállás okai, következményei. A szlovák nemzet memorandumja.	A korszak jeles személyiségeinek, műveinek bemutatása. Az 1848-as szlovák nemzeti program és a Memorandum összehasonlítása.
A szlovák nemzet a dualizmus korában	A kiegyezés a nemzetiségi törvény. Szlovák politikai irányzatok a 60-as, 70-es években. Matica slovenská jelentősége. A dualizmus korának asszimilációs nemzetiségpolitikája. Modernizáció, kivándorlás. Politikai passzivitás a XIX. sz. végén. A politikai élet aktivizálódása és polarizációja a XX. sz. elején. A csehek és szlovákok politikai elitjének közeledése, tervei. A csehszlovák állameszme. 1918. október 28. Csehszlovákia kikiáltása. 1918. október 31. Túrócszentmárton: Mártoni deklaráció.	A Stará škola és a Nová škola programja, irodalmi és publicisztikai tevékenysége. Az asszimiláció a források tükrében. Asszimiláció és urbanizáció. A Szlovák Nemzeti Párt a Hlasisták, a Néppárt és a Szociáldemokrata párt társadalmi-politikai profiljának megrajzolása. Štefánik és Hodža politikai profilja.
Szlovákia a két háború közötti Csehszlovákiában	A szlovákok gazdasági-társadalmi-politikai fejlődése az 1920–1929. közötti években. Az 1920-as alkotmány, a közös állam problémája. A polgári demokratikus berendezkedés jellemző vonásai, nemzetiségpolitika. A náci fenyegetés árnyékában, a gazdasági válság és következményei, autonomista törekvések. A szlovákiai magyar pártok politikája. Az I. bécsi döntés okai, következménye. A Tiso-féle bábállam jellemzése. A szlovák nemzeti felkelés.	A Csehszlovák Köztársaság berendezkedésének polgári és demokratikus jegyei, nemzetiségi politikájának hiányosságai. A csehszlovák állameszme gyökerei. Anton Hlinka autonomista programja. A Tiso-féle állam totalitárius jegyei.
Szlovákia a II. világháború után	A kassai kormányprogram: Csehszlovákia függősége a Szovjetuniótól a centralizált Csehszlovákia felújítása, a benesi dekrétumok, kitelepítések. A csehszlovák–magyar lakosságcsere egyezmény (1946), reszlovakizáció. A politikai élet kétpólusúvá válása. 1948. februári kommunista fordulat. Prágai tavasz, reformkísérletek a 60-as években. A Varsói Szerződés hadseregeinek intervenciója. A husáki „konszolidáció” évei. A „bársonyos forradalom”. Az önálló Szlovák Köztársaság kikiáltása. Magyarország szerepe a Közép- és Kelet-Európai rendszerváltozásokban. Szlovákok a világban.	A kassai kormányprogram elemzése. A benesi dekrétumok és a kollektív bűnösség elve. A lakosságcsere céljai, módszerei, nemzetközi háttere, következményei a magyarországi szlovákokra és a szlovákiai magyarokra. A mai Szlovákia gazdasági, társadalmi és politikai viszonyai.

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Szlovák migráció és kolonizáció a XVII–XVIII. században	A belső migráció okai Magyarországon (török expanzió rendi felkelések és hatásuk, a magyar nemesség koncentrációja, növekvő adóterhek, rossz gazdasági-földrajzi viszonyok, majorgazdálkodás, második jobbágyság kialakulása, a bányászat és kézművesipar válsága, barokk ellenreformáció). A török alól felszabadított területek földrajzi-gazdasági viszonyai.	A szlovák kisebbség településterületei, azok természeti és gazdaságföldrajzi meghatározói. A Kollonich-féle terv.
A szlovák migráció formái és szakaszai, irányai	Jobbágyszökések, egyházi és földesúri telepítések, mint a telepítések fő formái. A telepítés három fő szakasza 1690–1711, 1711–1740, 1740–1780. Elsődleges és másodlagos telepítések. Az iprai kolonizáció (huták pld.) a XVIII–XIX. században. Telepes szerződések. A három nagy nyelvsziget kialakulása: – Dunántúl – Alföld – Északkelet-Magyarország Szlovákok Pest-Budán (illetve Budapesten)	Telepes szerződések elemzése. Az egyes nyelvjárások jellemzése, a beszélt nyelv változatai.
Szlovákok az új lakhelyükön	Az újraalapított települések típusai. Az új földrajzi-gazdasági-társadalmi környezet leírása. Az egyes szlovákok lakta régiók komplex leírása: – Szlovákok a Dunántúlon (Bakony, Gerecse, Pilis) – A Nógrád–Pest megyei szlovákok – Budapesti szlovákok – Délalföldi szlovákok (Miskével, Kiskörössel, Nyíregyházával) Szlovákok a mai Észak-Magyarországon (Mátra, Bükk-hegységben és Zempléni hegységben). A tipologizálás főbb szempontjai: származás, nyelvjárás, vallás, életmód-foglalkozás, településtípusok (hegyvidéki falu, alföldi falu, tanyás település, mezőváros stb., ipari települések – huták stb.)	A migráció rekonstruálása térben és időben, térkép segítségével.
Az egyes régiók néprajzi leírása	Az adott, letelepedés utáni időszak anyagi-szellemi kultúrájának leírása, neves személyiségei. A tanulók összegezzék a szlovákok migrációjának okait. Olvassanak ehhez megfelelő forrásokat és irodalmat. Elemézzék a magyarországi jobbágytelepítések összes formáját, hasonlítsák össze a többi kisebbség betelepülési formáival. Készítsenek statisztikai kimutatást Magyarország nemzetiségi összetételéről az 1850-es népszámlálás adatai alapján. A források alapján határozzák meg a telepítés és letelepülés alapformáit. A térképen kövessék a migráció irányait, sorolják fel a szlovák telepesek által betelepített régiókat, településeket. Ismerkedjenek meg a három nagyrégió	Források elemzése, történeti, néprajzi tanulmányok, portrék, tanulmányozása, bibliográfia készítése.

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	nyelvjárásával, rögzítsenek nyelvjárási szövegeket településükön. Készítsenek térképvázlatot a migrációról. A tanulók emeljék ki az egyes régiók jellegzetességeit, gyűjtsenek fotókat, dokumentumokat szlovák lakta vidékekről. Írjanak beszámolót saját településük nemzeti-ségtörténetéről, családjuk történetéről. Látogassanak meg tájházat, múzeumot, népi iparművészt stb. Tanuljanak meg jellegzetes népdalokat. Készítsenek „útikönyvet” településükről „szlovák szemmel”. Gyűjtsenek településükön jellegzetes szlovák neveket. Mutassák be környezetük jeles szlovák személyiségeit. Ismerkedjenek településük népi szokásaival.	
Helytörténet: szlovákok az én (választott) településemen	Az adott település helytörténetének feldolgozása. Az alapítók, betelepülők származási helye, vallása, népnyelve, az alapítás jellege, története, az alapítók tipikus szlovák nevei, foglalkozása, anyagi kultúrája és szellemi kultúrája (szerszámok, népviseletek, kézműves termékek, tipikus házak, népszokások, jeles napok, népköltészet stb). Az ifjúságot érintő népszokások, szórakozás stb. Saját család, illetve más szlovák család családfájának kutatása. Turisztikai bedekker (útikönyv) elkészítése „szlovák Szemmel” (településről, vagy régióról).	Történeti, néprajzi tanulmányok bemutató elemzése.
Az etnikai területen kívül élő szlovákok művelődése, szellemi kultúrája	M. Markovitz, Tessedikek, Wallaszki P., A. Školka, M. Hamuljár szellemi alkotásai, gyakorlati tevékenysége. Az evangélikus poétizmus lényege.	A jeles személyiségek műveinek tanulmányozása, gyakorlati tevékenységük ismertetése.
Az alföldi szlovákság gazdasági-társadalmi helyzete a forradalom előtt, viszonya a forradalomhoz (1848/1849)	A parasztság differenciálódása, áttérés az intenzív mezőgazdálkodásra. Mezővárosok kialakulása, örökvaltság. Szlovákok részvétele a forradalomban. A forradalom emlékei szülőhelyemen, régióban. Haán L. és Jancsovícs I. munkássága, viszonya a forradalomhoz. Az adott időszak nagy személyiségei: pl. D. Bockó, J. Kollár, Janko Kráľ stb.	Források, történeti munkák elemzése, olvasása.
Szlovákok, mint szörvány nemzetiségi a dualizmus korában	Gazdasági változások – differenciáció – agrárproletariátus kialakulása, mozgalmi. Urbanizáció. Kivándorlás. Az alföldi szlovákok professzionális szerveződései, olvasókörei, művelődése, iskolái, amatőr színjátszás. Tudományos-felvilágosító irodalom, tankönyvek, egyházi kiadványok. A kor jeles képviselői: pl. B. Tablic, K. Jesenský, K. Straka, S. Mokry, St. Leška, D.	Kordokumentumok, sajtótermékek, tanulmányok ismerete.

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Bachát. A szlovák értelmiség tevékenysége Budapesten (Új iskola, Bobula hírlapkiadói tevékenysége, Pešbudínske vedomosti). Magyarosodás és magyarosítás, polgárosodás, magyarosító állami és egyházpolitika. Az asszimiláció gazdasági-társadalmi okai. Politikai irányzatok a XX. század elején (Áchim L. András, K. Hrdlička stb.). Saját régióink történelmi-társadalmi változásai, jellemzői.	
Szlovákok a Horthy-rendszerben	A szlovákok létszáma a trianoni Magyarországon. Autonómia kísérletek, tervezetek a kisebbségi jogok érdekében (K. Hrdlička, J. Kvasz). Iskolarendszer és művelődés, erőszakos asszimiláció. Kalendáriumok, színjátszás, népi írók (J. Gerèi, J. Sekerka, Št. Hudák). A Szlovák Nemzeti Egység Párjának tevékenysége. Slovenská rodina, Evanjelický hlásnik. A Szlovák Antifasiszta Frontjának megalakulása, tevékenysége.	A magyarországi szlovákok népszámlálási adatai a Horthy rendszerben. Nemzetiségi és iskola-politika a Horthy rendszerben. A magyarországi szlovák kisebbség helyzetének összehasonlítása más országok kisebbségeivel.
Szlovákok Magyarországon 1945 után	A lakosságcseré mérlege. Az asszimiláció felgyorsulásának gazdasági-társadalmi-politikai okai. Az iskolák államosítása és ennek következményei. Az egyesületi élet megszűnése, az egyházak üldözése. A nemzetiségi iskolarendszer és művelődés. A Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetségének tevékenysége. Az asszimiláció és a szövetkezetesítés, nagyipari fejlődés, urbanizáció. Az egynyelvű oktatás megszüntetése. Kultúra, irodalom, publikációk.	A Kádár rendszer formalista nemzetiség politikája.
Szlovákok a mai Magyarországon	A népszámlálások adatai, a szlovákok becsült száma, szociális és korösszetétele. A Magyarországi Szlovákok Szövetsége és más országos hatáskörű társadalmi szervezetek. A nemzetiségi jogok az alkotmányban. Az 1993. évi törvény a nemzeti és etnikai kisebbségekről – kísérlet a kulturális autonómia megvalósítására. A civil szerveződések szerepe, jelentősége. Az oktatás és művelődés lehetőségei Magyarországon. A mai szlovák tudományos élet, irodalom, kultúra, média helyzete. Kapcsolatok Szlovákiával és a határon túli szlovák közösséggel. Továbbélő hagyományok: szlovák szokások, néphagyomány, szellemi és tárgyi kultúra a mai Magyarországon. Önkormányzati rendszer, szervek.	Cikkek, tanulmányok, irodalom, sajtó a magyarországi szlovákokról. A magyarországi szlovákok politikai-társadalmi-kulturális szerveződései. A nemzeti és etnikai kisebbségekről szóló törvény pozitív és negatív vonásai.

2. Néprajzi ismeretek

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A szlovák kisebbség tárgyi kultúrája, szokásai	A szlovák lakta települések szerkezete, típusai, lakóházak. Lakberendezési tárgyak, használati tárgyak a paraszti életmódban. Tipikus kézműves mesterségek. Rokoni kapcsolatok, azok megnevezése.	Projektterv készítése tárgyi gyűjtésre, kiállításra és funkciójuk bemutatására.
A szlovák kisebbség szokásrendszere	A naptári év szokásai, a családi élet szokásai, népi gyógyászat, hiedelmek.	Projektterv készítése, szokások gyűjtésére.
A szlovák kisebbség népviselete	A férfi-női népviselet jellemzői. A lakóhely népviseletének részletes ismerete.	Az ünnepi és hétköznapi viselet összehasonlítása, annak változásai.
Étkezési szokások	A szlovákok étkezési és főzési kultúrája. A konyha bemutatása, ünnepi és hétköznapi konyha régen és ma.	Az ünnepek speciális szokásai.

3. Földrajzi ismeretek

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Az anyaország földrajzi leírása	Szlovákia földrajzi, településszerkezeti, gazdaság földrajzi adottságai. A magyarországi szlovákok származási területeinek bemutatása.	A magyarországi szlovákok település területeinek földrajzi adottságai és az életmód összefüggései.

4. Társadalmi ismeretek

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A szlovák kisebbség közösségi kapcsolatai, identitástudatának jellemzői	A szlovák kisebbség identitástudatának jellemzői, közösségi szerveződése.	Az identitásvállalás megnyilvánulási formái.

5. A szlovák kisebbség nyelve

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A magyarországi szlovákok nyelvhasználata	A nyelvhasználat jellemzése, elterjedtsége.	A nyelvhasználat, a köznyelv és az irodalmi nyelv használatának területei, összefüggése a vallási hovatartozással.

6. A szlovák kisebbség épített környezetének ismerete

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A magyarországi szlovákság építészeti kultúrája	A szlovák kisebbségre jellemző lakókörnyezet.	Az épületek funkcionális és esztétikai jellemzői.

7. A szlovák nemzetiség zene-, ének- és tánc kultúrája

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A hazai szlovákok zene-, ének- és tánc kultúrájának jellemzése	A szlovák lakta régiók zene-, ének- és tánc kultúrájának áttekintése, összehasonlítása.	Énekes, zenés, táncos műsorajánló projekt készítése.

8. Kisebbségpolitikai ismeretek

Témakörök	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A kisebbségpolitika jogi keretei	A kisebbségeket érintő törvénykezés alakulása, hatása.	
A kisebbségi önkormányzatiság alapjai és gyakorlata	Egy adott település kisebbségi önkormányzatának működése.	A kisebbségi önkormányzati választási rendszer jellemzése.
A kisebbségi egyesületek szerepe az identitás megtartásában	A régió egyesületeinek, civil szerveződéseinek programjai, működési elvei.	Az önkormányzatok és az egyesületek civil szerveződések működési körének összevetése.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga középszinten és emelt szinten is írásbeli és szóbeli részből áll.

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Emelt szinten:

Emelt szinten az írásbeli vizsgán a vizsgázó feladata egy 600-700 szavas esszé megírása.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Ezekkel összhangban ismeretek megszerzésének, válogatásának képességét, különböző jellegű információkból általános érvényű összefüggések megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz a négy kötelező ismeretcsoportból írott, képi, hangzó és elektronikus ismerethordozón lévő aktuális problémákkal kapcsolatos forrásokat, amelyekkel kapcsolatban a jelölt ismeretei és képességei alapján összefüggően kifejti az egyéni véleményét (három megadott címből választva).

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Középszinten:

Az írásbeli vizsga témája a tanulmányok alatt elkészített projekt bemutatása és értékelése irányított standard kérdések alapján.

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Értékelés

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható. Amennyiben a jelölt a kritériumok mindegyikét figyelembe véve fogalmazta meg dolgozatát, úgy arra 60 pontot kaphat; az egyéni álláspont kifejtésére pedig 40 pont adható.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga két kötelező és egy választott részből áll.

Kötelező ismeretek:

1. Történeti ismeretek vagy kisebbségpolitikai ismeretek
2. Néprajzi ismeretek vagy a szlovák kisebbség nyelvvel kapcsolatos ismeretek

Választható ismeretek:

A vizsgára történő felkészülés utolsó évében egy terület – Történeti ismeretek, Kisebbségpolitikai ismeretek, Néprajzi ismeretek, A szlovák kisebbség nyelvvel kapcsolatos ismeretek, Földrajzi ismeretek, Társadalmi ismeretek, A szlovák kisebbség kisebbség épített környezetének ismerete, A szlovák kisebbség ének-, zene- és táncművészetének ismerete – mélyebb megismerése, egy projekt előzetes kidolgozása és annak bemutatása a szóbeli vizsgán.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idő: 30 perc

A vizsgázó felelési ideje:

középszinten 15 perc

emelt szinten 20 perc

A felkészülés során írott anyagok, alapvető forrásgyűjtemények, CD-k és hangzó és képi anyagok, számítógép áll a jelöltek rendelkezésére.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy előre elkészített projekttervet mutat be a diák legfeljebb 5 percben (emelt szinten 10 perc). Ez után kétszer 5 perc áll rendelkezésére, hogy önállóan kifejtse választhatóan a történeti ismeretek vagy a kisebbségpolitikai ismeretek illetve a néprajzi ismeretek vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek közül kihúzott tételt. Mindegyik ismeretcsoportban 10 tételt kell adni (így tételcsoportonként 2×10 tételből húzhat a jelölt), mindegyik tételhez két különböző, de azonos tartalmú forrást kell hozzárendelni. Ügyelni kell arra, hogy a megadott tételek hasonló nehézségűek legyenek, és azokat a használható segédesszközökkel megközelítően ugyanannyi idő alatt lehessen megoldani.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül a projekttervre 30 pont, a másik két ismeretcsoportra 10-10 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

A projektterv bemutatása – összesen 30 pont

– Tartalmi gazdagság	5 pont
– A felhasznált ismeretek logikus, áttekinthető csoportosítása	5 pont
– Szemléletesség az előadásban	5 pont
– A projekt kapcsolódása a valóságos helyzetekhez	5 pont
– A projekt tárgyának önálló értelmezése	10 pont

Történeti vagy kisebbségpolitikai ismeretek és néprajzi vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek – összesen 20 pont (kétszer 10 pont)

– A rendelkezésre álló segédanyagokból történő válogatás képessége	2 pont
– A szerzett információk világos és logikus csoportosításának képessége	2 pont
– Az előadás szemléletessége, nyelvi megformáltsága	2 pont
– Egyéni tapasztalatok beépítése a feleletbe, saját vélemény megfogalmazása	4 pont

SZLOVÁK NYELV ÉS IRODALOM

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

1. Szövegértés

- A szöveg lényegének felismerése, megítélése
- A cél, a beszédszándékok, érvelések, különböző vélemények felismerése a szóbeli és írásbeli szövegfajtákban
- A szóbeli és írásbeli szövegekből nyert információk használata; kiválasztás, újrendezés a téma és cél összefüggésében
- A különböző témájú és műfajú szóbeli és írásbeli szövegfajták (pl. publicisztikai, ismeretterjesztő, elektronikus sajtó, szépirodalmi stb.) gondolatmenetének követése, a szövegösszefüggések felismerése a kifejezés és a tartalom síkján
- A nyomtatott és elektronikus információforrások ismerete és önálló használata (pl. egynyelvű és kétnyelvű szótárak, lexikonok, szöveggyűjtemények, CD-ROM stb.)
- Kritikai, személyes állásfoglalás kialakítása az olvasott ill. hallott információk kapcsán
- Különböző témájú és műfajú szóbeli és írásbeli szövegfajták összehasonlítása adott szempontrendszer alapján
- A szépirodalmi szöveg értelmezése és értékelése a műfaj, a szerkezet, a stílus felismerése, megfogalmazása, kifejtése
- A különböző korokban és korszakokban született szépirodalmi művek/szövegek bemutatása, a korra és korszakra jellemző sajátos életérzések, életszemlélet, erkölcsi megfontolások láttatása
- Sajátos életformára, kulturális szokásokra utaló információk felismerése és megfogalmazása

2. Szövegalkotás szóban és írásban

- Kritikai, személyes hangvételű vélemény, állásfoglalás megfogalmazása és kifejtése a különböző témájú és műfajú szóbeli és írásbeli szövegek kapcsán
- Különböző műfajú és témájú önálló szövegek létrehozása (elbeszélés, leírás, jellemzés, értekezés, előadás) szóban és írásban, a műfaji és fogalmazástechnikai ismeretek alkalmazásával
- A szóbeli és írásbeli megnyilatkozás céljának és tárgyának megfelelő stílusú közlés, a köznyelvi norma alkalmazása, megbízható helyesírás, rendezett, kultúrált íráskép
- Hivatalos jellegű írásművek (pl. levél, önéletrajz, pályázat) szerkezeti, tartalmi normáinak betartása, ill. alkalmazása
- Információátadás képessége (pl. felvilágosítás, tudósítás) a szituációnak megfelelő formában
- Olvasott szövegekkel, szépirodalmi művekkel kapcsolatban érvek és ellenérvek összegyűjtése, megfogalmazása és kifejtése
- Változatos kommunikációs stratégiák alkalmazása a szlovák nyelv fonetikai, nyelvtani és nyelvhelyességi szabályainak betartásával
- Önellenzés és javítás képessége
- Képesség a kölcsönös megbecsülésen alapuló, a partner véleményét figyelembe vevő kultúrált vitatkozásra
- Beszámoló olvasott ill. hallott szövegekről, lényegét kiemelő, kultúrált előadásmód írásban és szóban

B) NYELVI ÉS IRODALMI ISMERETEK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

1. Nyelvi ismeretek

- A szlovák nyelv rendszerének és szabályainak ismerete, megbízható, korrekt alkalmazásuk szóban és írásban
- Tájékozottság a szlovák nyelv eredetéről, a szlovák irodalmi nyelv kialakulásáról, a szlovák nyelv helyéről a világ nyelvei között, a rokon nyelvekről
- Tájékozottság a szlovák nyelvjárásokról, ideértve a hazai szlovák nyelvjárásokat is

- A szó jelentéstani és stilisztikai árnyalatainak megbízható ismerete ill. az ismeretek alkalmazása a legfrekvenciáltabb szókincs tekintetében
- Jártasság a szlovák nyelv leíró nyelvtanában (hangtan, alaktan, mondattan), az összefüggések felismerése
- A szlovák nyelvtani terminológia ismerete és használata

2. Irodalmi ismeretek

- A megismert irodalomelméleti fogalmak megbízható, korrekt használata, a szépirodalom eszköztárának fogalmi ismerete
- Kronológiai ismeretek, egy adott mű korba, korszakba helyezése
- A szlovák irodalom egyes alkotásainak világirodalmi ill. szlovák-magyar kontextusba helyezése
- Adott életművek bemutatása az elsajátított ismeretek alapján, az életút jelentős tényei, kapcsolatok az egyes művek között
- Annak felismerése, megértése, bemutatása, hogyan hordozza és fejezi ki a szlovák irodalom a különböző korok és emberek tapasztalatait, élményeit, gondolatait, társadalmi-erkölcsi megfontolásait
- Szépirodalmi alkotások adott szempontok alapján történő értelmezése, elemzése, bemutatása

C) TARTALMI RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

EMELT SZINT ÉS KÖZÉPSZINT

Az emelt és középszinten a témakörök lényegében nem különböznek egymástól, de különböző a témák megközelítési módja. Míg az emelt szint a megközelítési mód általános, elvont és összetett, addig a középszinten a megközelítési mód személyes, konkrét és egyszerűbb.

Az emelt szint a magasabb nyelvi készségek mellett a nyelvhasználati képességek biztonságát feltételezi a nyelvi, irodalmi ismeretek befogadásában és interpretálásában.

1. Szlovák nyelv és kommunikáció

1.1. Ismeretek a nyelvről

ISMERETEK	KÖVETELMÉNYEK
A szlovák nyelv hangtana	– Tagolt, tiszta kiejtés, helyes intonáció, korrekt hanglejtés – Ismerje fel és tudatosan kerülje a magyar interferencia hatását (a, h-ch, ejtése, a hangok hosszúsága – A hanghasonulás és neutralizálás szabályainak ismerete, korrekt betartása
Morfológia	– Ismerje és használja a szlovák nyelvtan fontos terminusait – Rendelkezzen alapos ismeretekkel a szlovák ragozható és nem ragozható szófajok tárgykörében és szóbeli, valamint írásbeli megnyilatkozásaiban megbízhatóan alkalmazza is azokat – Ismerje és megbízhatóan használja a szlovák helyesírás és központosítás szabályait – Ismerje és tudatosan használja a magyar nyelvtől eltérő igevonzatokat a frekvenciáltabb szókincs tekintetében
Mondattan	– Ismerje fel a mondatrészeket – Ismerje fel a tagmondatok mondatrészszerépét – Tudjon különböző kötőszók segítségével helyesen összetett mondatokat képezni – Tudja a mondat szerkezeteket különböző módon transzformálni
A szlovák nyelv szókincs	– Ismerje és használja helyesen a szlovák szóképzés szabályait, tudja ezeket saját nyelvhasználatában sokrétűen alkalmazni – Tudjon fogalmakat körülírni és definiálni – Legyen képes gyakorlattan használni az egy- és kétnyelvű, valamint a helyesírási, szinonima és frazeológiai szótárakat – Ismerje fel a szövegekben a többjelentésű, rokon- és ellentétes értelmű

ISMERETEK	KÖVETELMÉNYEK
	szavakat, a jelentések közötti különbségeket és saját nyelvhasználatában alkalmazza ezeket helyesen – Ismerje fel a frazeologizmusokat a beszélt és írott nyelvben és értse jelentésüket és felhasználási lehetőségeiket
A szlovák nyelv története	– Ismerje a szlovák irodalmi nyelv kialakulásának főbb állomásait – Legyen tájékozott a szlovákok által használt irodalmi nyelvekről – Legyen tájékozott a szlovák nyelv három fő nyelvjárási csoportjáról, ideértve a hazai szlovák nyelvjárásokat is, néhány jellegzetesség felsorolásával – Helyezze el a szlovák nyelvet a világ nyelvei és a rokonnyelvek között

1.2. Kommunikáció/nyelvhasználat

ISMERETEK	KÖVETELMÉNYEK
Szöveg/Stílus	– Morfológiai és szintaktikai ismeretei alkalmazásával nyelvhasználatában legyen helyes, stílusa választékos – Rendelkezzen alapvető stilisztikai ismeretekkel, tudja ezeket saját nyelvhasználatában szóban és írásban helyesen használni – Ismerje fel és nyelvhasználatában során helyesen alkalmazza a szlovák nyelvben előforduló idegen eredetű szavakat – Ismerje fel az írott és a beszélt nyelv közötti különbséget, törekedjen saját írásbeli és szóbeli nyelvhasználatát ennek megfelelően alakítani – Ismerje fel a szövegekben a nyelvjárásokból származó kifejezéseket, legyen tisztában azok stilisztikai értékével – Ismerje fel a szövegek környezet okozta jelentéskülönbségeket – Értse a szlovák nyelvben előforduló módosítószók jelentését és hatását, törekedjen azok helyes használatára – Ismerje fel a függő beszéd különböző kifejeződési formáit és ezek funkcióját, tudja ezeket bizonyos helyzetekben önállóan használni – Értse és törekedjen az igék modális jelentésének helyes használatára a szituációnak és a beszédszándéknak megfelelően (pl. feltételezés, távolságtartás, bizonytalanság, bizonyosság) – Ismerje és saját nyelvhasználatában helyesen alkalmazza a szlovák nyelv különböző udvariassági kifejezéseit a szituációnak és a beszédszándéknak megfelelően – Legyen képes beszélgetést kezdeményezni, abba bekapcsolódni a kultúrált társalgási normák betartásával

1.3 Témakörök

A szlovák nyelv írásbeli és szóbeli vizsgáin előforduló szövegek és az ezeken alapuló kommunikáció a következő témakörök valamelyikéhez hozzárendelhetők:

Emberi kapcsolatok
 Életmód
 Iskola és művelődés
 Természet és környezet
 A művészetek világa
 Gyökereink
 Jövőképek
 Utazás, turizmus
 A mindennapok világa
 Szabadidő és sport

1.4 Fogalmak

- Hlásokoslovie: hlásky; znelé, neznelé, zvučené spoluhlásky, samohlásky, slabikotvorné spoluhlásky, slabikotvorné spoluhlásky, dvojhásky, slabika, dážka slabiky, rytmický zákon
- Ohybné slovné druhy:
 - slovesá, èinnostné a stavové slovesá, predmetové, bezpredmetové slovesá, plnovýznamové a pomocné slovesá, zvrtné slovesá, slovesný vid, slovesné tvary: prítomník, rozkazovací spôsob, prechodník, èinné prítomné minulé, trpné prítomné, slovesný čas: prítomný, minúly, budúci čas; spôsob: oznamovací, podmienkový; slovesná väzba
 - podstatné mená: konkrétne, abstraktné podstatné mená skloňovanie podstatných mien, vzory podstatných mien, pád, číslo podstatných mien
 - prídavné mená skloňovanie prídavných mien, skloňovacie vzory prídavných mien, akostné a prívlastkové prídavné mená, stupňovanie prídavných mien: pozitív, komparatív, superlatív
 - zámená skloňovanie zámen, druhy zámen: osobné, prívlastkové, ukazovacie, opytovacie, vymedzovacie a neurčité zámená
 - číslovky: skloňovanie čísloviek, základné, radové, druhové, násobné číslovky, zlomky
- Neohybné slovné druhy
 - príslovky, príslovky miesta, času, spôsobu, príčiny, miery, stupňovanie prísloviek
 - predložky, prvotné a druhotné predložky
 - spojky, priraďovacie a podriaďovacie spojky
 - častice
- Skladba
 - druhy viet podľa obsahu: oznamovacie, opytovacie, žiadacie a zvolacie vety, kladné a záporné vety, gramatické usporiadanie vety; sklady: určovací sklad, prísudkový sklad, priraďovací sklad; spájanie vetných členov do skladu: zhoda, väzba, primkynanie
 - vetné členy: hlavné vetné členy: podmet, prísudok, rozvíjacie vetné členy: predmet, prívlastok, doplnok, príslovkové určenie
- Vývin slovnej zásoby
 - neologizmy, archaizmy, cudzie slová
- Slovenské nárečia
 - Tri veľké skupiny slovenských nárečí, slovenské nárečia v Maďarsku

1.5 Szlovák irodalom követelvények

- Szerzők, művek
 - Proglas
 - Moravsko – panónske legendy (részletek)
 - Ján Kollár: Slávy dcera (részletek)
 - Ján Hollý: Svätopluk (részletek)
 - Judovít Štúr: Rozžehnaní
 - Rece na uhorskem sneme 21. dec. 1847
 - Andrej Sládkovič: Marína (részletek)
 - Detvan (részletek)
 - Nehaote Jud mój
 - Janko Kráľ: Orol vták
 - Krajinská pieseň

- Jarná pieseň
 Zakliata panna vo Váhu a divný Janko
 Kvet,
 Ján Botto: Žltá ľalia
 Margita a Besná
 Smr• Jánošíkova (részletek)
 Lucijný stolček
 Svetozár Hurban Vajanský: Na Bašnárovom kopci,
 Od Silvestra do Troch kráľov
 Pavol Országh – Hviezdoslav:
 Priadka
 K Ťudu
 Krvavé sonety (részletek)
 Hánjnikova žena (részletek)
 Martin Kukučín: Rysavá jalovica,
 Kei báëik z Chochova umrie
 Mladé letá
 Dom v stráni
 Jozef Gregor-Tajovský:
 Do konca, Maco Mlieè, Mamka Pôstková, Horký chlieb
 Božena Slanèíková-Timrava:
 Tapákovci
 Hrdinovia
 Ivan Krasko: Šelest hory
 Topole
 Vesper dominicae
 Život
 Otcova roža
 Ivan Gall: Szabadon választott 3-4 vers
 Ján Smrek: Neslýchané
 Triumf
 Báseò o krásnej matke
 Básnik a žena
 Emil Boleslav Lukáè: Taedium urbis
 Pokoj zemi tejto
 Veèná parabola
 Rudolf Dilong: Mätvej matke
 Veèerná modlitba
 Zem pod nebom
 Ján Hrušovský: Muž s protézou
 Prípad poruèíka Seeborna, Dolorosa
 Janko Jesenský: Slnèený kúpeľ Pani Rafiková,
 Demokrati (részletek)
 Jozef Cíger – Hronský: Jozef Mak
 Milo Urban: Za Vyšným mlynom
 Živý biè
 Margita Figuli: Tri gaštanové kone
 František Švantner: Malka
 Dominik Tatarka: Démon súhlasu (részletek)
 Panna zázraènica (részletek)
 Kohútik v agónii
 Milan Rúfus: Chryzantémy
 Ťažká hodina
 List jednej žene

Magyarországi szlovák szerzök és műveik
 (szabadon választott versek, elbeszélések)

A felsorolás további szabadon választott szerzökkel és művekkel bővíülhet, ezek azonban csak a szóbeli vizsga irodalmi tételsorában szerepelhetnek.

1.5.1 Korszakok

Ószláv hagyományok a szlovák irodalomban, a középkor irodalma, a humanizmus és a reneszánsz, a szlovák barokk irodalom, a felvilágosodás irodalma, a szlovák klasszicizmus, romantika; a Štúr iskola költészete, a realista próza, a modern irodalom: szimbolizmus, neoszimbolizmus, vitalizmus, a 20-as, 30-as évek prózairodalma, a naturizmus, a háború utáni időszak

- A korszakok főbb jellemzőinek ismerete
- Ábrázolási módok jellemzőinek felismerése a szépirodalmi művekben

1.5.2 Témák, motívumok

Különböző korokban keletkezett hasonló témájú és motívumú művek összehasonlítása (pl. hazaszeretet, szerelem, faluábrázolás, életérzések stb.)

1.5.3 Műfajok

A különböző korokban keletkezett azonos műfajú alkotások közös és eltérő jegyeinek összevetése (pl. ballada, elbeszélés)

Az epika, líra, dráma formai jegyeinek felismerése és a műveknek ezen jegyek alapján történő megkülönböztetése

1.5.4 Fogalmak

literárna komunikácia
faktickos• a fikcia v texte
jazyková štruktúra textu
estetická funkcia textu
tragickos•, komickos•
téma, dej, dejová línia
monológ, dialóg
rozprávač, postava
kompozícia, konflikt
metafora, prirovnanie, epiteton, personifikácia, metonymia,
synekdocha, hyperbola, aliterácia
symbol
rým, rytmus, refrén, verš
literárne druhy
lyrické, epické, dramatické žánre
sonet, elégia, epigram, balada,
pieseň, ľudová pieseň
lyrizovaná próza/naturizmus
epos, historická pieseň, legenda,
anekdota, rozprávka, povesť, novela,
poviedka, román
dráma

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

EMELT SZINTŰ VIZSGA

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli vizsga részletes követelményekre épül. A vizsga céljával és a követelményekkel összhangban az írásbeli vizsga szövegek megértését, illetve létrehozását, megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz egy szövegértési feladatsort, továbbá megjelöl négy szövegalkotási feladatot. A szövegalkotási feladatból a vizsgázó egyet választ.

A szövegértési feladat megoldására 60 percet, a szövegalkotási feladat elkészítésére 180 percet fordíthat a vizsgázó. Szlovák nyelv és irodalomból a szövegértési feladat közép- illetve emelt szinten különbözik egymástól, a szövegalkotási feladatok mindkét szinten megegyeznek, csak értékelésük, pontozásuk különbözik.

A feladatsor jellemzői

Szövegértési feladat

A szövegértési feladat szövege általában 450-700 szó terjedelmű esszé, ismeretterjesztő céllal írott tanulmány, publicisztikai mű egésze vagy része. A feladatok megoldása általában a kérdésre adott válasz rövid szöveges kifejtése, esetenként a megadott válaszvariációk közötti döntés, illetve a szövegben található bizonyos szavak, kifejezések más szavakkal, kifejezésekkel történő körülírása, helyettesítése.

A szövegértést vizsgáló kérdések – az adott szöveg tematikus, szerkezeti, nyelvi jellemzőinek megfelelően – a következőkre irányulhatnak:

- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás, érv, álláspont azonosítására
- a szöveg grammatikai, stilisztikai jellemzőire
- a cím és a szöveg egészének viszonyára
- a szöveg egészének jelentésére, jelentésrétegeire
- a szerzői álláspontra
- a szövegben található bizonyos kifejezések magyarázatára

Feladat lehet továbbá

- önálló álláspont megfogalmazása
- a szöveg, illetve a szöveg bizonyos részeinek (bekezdés) összegzése, tömörítése

A feladat megoldásához szótár nem használható!

Szövegalkotási feladat

A vizsgázó négy, eltérő típusú és témájú szövegalkotási feladatból választ egyet. A választott feladat megoldásának terjedelme maximum 4-5 oldal. A feladatok a következők:

- Egy irodalmi mű (pl. vers, rövidebb prózai alkotás) adott szempontú értelmező bemutatása. A feladat tartalmazza az értelmezés kiemelt szempontját
- Két, esetenként három szöveg (szépirodalmi mű) adott szempontú összehasonlítása. A feladat megjelöli a szövegek összehasonlításának kiemelt szempontjait
- Érvelés megfogalmazása valamely aktuális jelenséggel kapcsolatban. A feladat alapjául szolgálhat pl. szöveg, publicisztikai mű, de egy rövid, találó idézet is. Feladat lehet az adott problémával összefüggésben, valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása.
- A magyarországi szlovák kisebbség történetét, létét, szokásait érintő kérdés esszészerű feldolgozása, állásfoglalás megfogalmazása. A feladat alapjául szolgálhat irodalmi mű (pl. vers, vagy versrészlet), illetve sajtóból vett szöveg, szövegrész.
- A szövegalkotási feladathoz irodalmi szöveggyűjtemény, valamint egy-és kétnyelvű szótár használható.

Értékelés

Szövegértési feladat

A szövegértési feladatsor megoldásával mindkét szinten 30 pont érhető el. A szaktanár az értékelési útmutató alapján végzi a feladat értékelését. Az értékelési útmutató közli a szövegértési feladatok lehetséges választartományát, az elvárható válasz pontértékét, illetve az esetlegesen adható részpontszámokat. A szövegértési feladat értékelésekor a nyelvhelyességi hibák figyelmen kívül hagyandók. Az értékelést végző szaktanár ennek alapján az egyes feladatokra adott pontszámokat, majd a szövegértési feladatsor megoldásával elért összpontszámot feltünteti a dolgozaton.

Szövegalkotási feladat

A vizsgázó által választott szövegalkotási feladat megoldását a szaktanár az értékelési útmutató alapján minősíti. Az értékelési útmutató tartalmazza a fogalmazások értékelésének a témától független általános kritériumait. Az értékelési útmutatóban közölt kritériumok és pontszámjavaslatok figyelembe vételével a szaktanár által megállapított pontszám minősíti a vizsgázó dolgozatának felépítését, szerkezetét, valamint tartalmi és nyelvi minőségét.

A fogalmazási feladat pontszámának megoszlása*A fogalmazási feladat*

A fogalmazási feladat megoldásával maximum 70 pontot érhet el a vizsgázó, melynek megoszlása a következő: a fogalmazás tartalmi minősége 25 pont, szerkezete, felépítése, stílusa 20 pont, nyelvi minősége 25 pont. Az értékelő tanár a dolgozat végén feltünteti a szövegalkotási feladat tartalmi szerkezeti, illetve nyelvi minőségének pontszámát.

*A szövegalkotási feladatok értékelésében alkalmazott általános kritériumok:**A tartalmi kifejtés minőségének kritériumai:*

- a megadott, illetve választott mű alapos ismerete, kultúrtörténeti összefüggések megteremtése
- a téma megértése, a szövegalapú feladatokban a szövegre vonatkoztatás helyénvalósága
- nyelvi és irodalmi műveltség, tájékozottság, problémaérzékenység
- tárgyszerűség
- önálló problémakezelés, személyes állásfoglalás
- lényegkiemelés, rendszerező képesség
- tájékozottság, fogékonyság a társadalmi problémák iránt, kulturált gondolkodásmód
- az érvelés minősége, az állítások igazolása, bizonyítása

A szerkesztés, felépítés, stílus kritériumai:

- a feladatban megjelölt műfaj elemeinek való megfelelés
- a mondanivaló egysége, szerkezeti arányosság
- tagolás
- gördülékeny, szabatos, a feladatnak megfelelő stílus
- az adott terjedelem megtartása

A szöveg nyelvi minőségének értékelésében alkalmazott kritériumok:

Az értékelő tanár a szövegalkotási feladat megoldásában fellelhető hibákat aláhúzza, majd az alábbiakban feltüntetett módon kialakítja a vizsgázó nyelvi hibáinak összpontszámát:

Hibapontok adhatók:

1. Helyesírási hiba (y-i, lágyjel, e-ä, o-ô, l-¼ r-à, mássalhangzó hasonulás)
½ pont
2. Grammatikai hiba (helytelen ragozás, nyelvtani nem, igeidő, folyamatos-befejezett ige, igevonzat, visszaható ige, elöljárószó, kötőszó)
1 pont
3. Szóhasználati hiba (helytelenül használt kifejezés, szórendi hiba)
½ pont
4. Központozási hiba
¼ pont

A dolgozat végén a javító tanár kiszámítja a hibaszázalékot:

$\text{hibaszázalék} = \text{hibaszám} \times 100 / \text{szószám}$

Nyelvi minőség – elérhető pontszám: 25 pont

EMELT SZINT:*Pontozás*

Pontszám	Hibaszázalék
25 pont	0,0% - 0,70%
24 pont	0,71% - 1,30%
23 pont	1,31% - 2,00%

Pontszám	Hibaszázalék
22 pont	2,01% - 2,60%
21 pont	2,61% - 3,20%
20 pont	3,21% - 3,80%
19 pont	3,81% - 4,40%
18 pont	4,41% - 5,00%
17 pont	5,01% - 5,60%
16 pont	5,61% - 6,20%
15 pont	6,21% - 6,70%
14 pont	6,71% - 7,20%
13 pont	7,21% - 7,70%
12 pont	7,71% - 8,20%
11 pont	8,21% - 8,60%
10 pont	8,61% - 9,10%
9 pont	9,11% - 9,60%
8 pont	9,61% - 10,10%
7 pont	10,11% - 10,50%
6 pont	10,51% - 11,00%
5 pont	11,01% - 11,40%
4 pont	11,41% - 11,80%
3 pont	11,81% - 12,20%
2 pont	12,21% - 12,60%
1 pont	12,61% - 13,00%
0 pont	13,01% -

Az írásbeli dolgozat összpontszámának kialakítása:

Részteljesítmény	Szövegértés	Szövegalkotás
Elérhető pontszám	30 pont	70 pont
		Tartalom: 25 pont Szerkezet, stílus: 20 pont Nyelvi minőség: 25 pont

SZÓBELI VIZSGA

A nemzetiségi szlovák nyelv és irodalom emelt szintű szóbeli vizsgája külső vizsgabizottság előtt történik.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idő: 30 perc.

A vizsgázó felelési ideje: 20–25 perc.

A felkészülés során irodalmi szöveggyűjtemény kötet, vagy a feladatok megjelölésével összefüggő más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy irodalmi és egy nyelvi tételt fejt ki a diák. A tételsor 20–24 nyelvi és 20–24 irodalmi tételből áll. A tételsor összeállításához a részletes követelmények nemzetiségi szlovák nyelv és irodalom témáit kell figyelembe venni.

A tételek jellemzői, összeállításuk

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitűzött feladatok – a témák sajátosságait figyelembe véve – lehetőleg hasonló nehézségűek legyenek, valamint a vizsgázónak lehetősége legyen a megadott időkeretben a sikeres felkészülésre és a tétel kifejtésére.

Nyelvi tételsor

A vizsga során azt mérjük, hogy a tanuló milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20–24 tételt jelöl ki. Minden tétel kb. 250–300 szó terjedelmű szövegből és a hozzákapcsolódó 2–3 feladatból áll. (szómagyarázat, szinonima –autonima, nyelvi transzformáció stb.) A nyelvi tételek 25%-a a magyarországi szlovákok nyelvvel, szokásaival, hagyományaival, szokásaival stb. kapcsolatos szövegeket tartalmaz.

A vizsga menete

- A vizsgázó a felkészülési idő után felolvassa a kihúzott szöveget.
Ennél a feladatnál a kiejtést, intonációt, és beszédtempót értékeljük.
- A vizsgázó önállóan összefoglalja a felolvasott szöveg tartalmát
- A vizsgázó kötetlen beszélgetést folytat a szaktanárral a szöveg által felvetett témáról
- A vizsgázó önállóan megoldja a szöveghez kapcsolódó lexikai, illetve nyelvi feladatokat

Irodalmi tételsor

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20–24 témakört jelöl ki. Minden témakörhöz két tétel tartozik, amelyek közül a vizsgázó egyet választ. A tételt a nemzetiségi szlovák nyelv és irodalom részletes követelményeiben felsorolt mű, vagy műrészlethez kapcsolódó feladatok alapján kell a vizsgázónak önállóan kifejtenie. A vizsgáztató tanár a tétellel kapcsolatos kiegészítő kérdéseket tehet fel.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A szlovák nyelvi és irodalmi tétel kifejtését a szaktanár együttesen értékeli. A vizsgázó a feleletére egy összegző pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik:

A nyelvi és irodalmi tétel szóbeli kifejtésének értékelési kritériumai	Pontérték
Nyelvi kompetenciák	
– Kiejtés (hangsúly, intonáció, megfelelő beszédtempó)	5 pont
– Nyelvhelyesség (a szabályok alkalmazása)	10 pont
– Beszédkészség (gazdag szókincs, a szituációknak megfelelő nyelvi eszközök, gyors reagálás, kezdeményezőképeség)	10 pont
	Összesen: 25 pont
– Irodalmi ismeretek	15 pont
– Nyelvtani feladatok megoldása a nyelvi szöveghez kapcsolódóan	10 pont
	Összesen: 25 pont

A vizsgateljesítmény összpontszámának kialakítása

Az egyes vizsgarészekből elért teljesítmény összeadódik, így az írásbeli és szóbeli vizsgán összesen 150 pont szerezhető az alábbiak szerint:

Az írásbeli és a szóbeli vizsga értékelése	Pontszám
Szövegértési feladat	30 pont
Szövegalkotási feladat	70 pont
Nyelvi és irodalmi tétel szóbeli kifejtése	50 pont
	Összesen: 150 pont

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA**ÍRÁSBELI VIZSGA****Tartalmi szerkezet**

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. A vizsga céljával és a követelményekkel összhangban az írásbeli vizsga szövegek megértését, illetve egy szöveg önálló megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz egy szövegértési feladatsort, továbbá megjelöl négy szövegalkotási feladatot. A szövegalkotási feladtból a vizsgázó egyet választ.

A szövegértési feladat megoldására 60 percet, a szövegalkotási feladat elkészítésére 180 percet fordíthat a vizsgázó. Szlovák nyelv és irodalomból a szövegértési feladat közép- illetve emelt szinten különbözik egymástól, a szövegalkotási feladatok mindkét szinten megegyeznek, csak értékelésük, pontozásuk különbözik.

A feladatsor jellemzői*Szövegértési feladat*

A szövegértési feladat szövege általában 450–600 szó terjedelmű esszé, ismeretterjesztő céllal írott tanulmány, publicisztikai mű egésze vagy része. A feladatok megoldása általában a kérdésre adott választ rövid szöveges kifejtése, esetenként a megadott válaszvariációk közötti döntés, illetve a szövegben található bizonyos szavak, kifejezések más szavakkal, kifejezésekkel történő körülírása, helyettesítése.

A szövegértés vizsgáló kérdések irányulhatnak

- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás, érv, álláspont azonosítására,
- a cím és a szöveg egészének viszonyára,
- a szerzői álláspontra,
- a szövegben található bizonyos kifejezések magyarázatára.

A feladat megoldásához szótár nem használható.

Szövegalkotási feladat

A vizsgázó négy, eltérő típusú és témájú szövegalkotási feladtból választ egyet. A választott feladat megoldásának terjedelme maximum 4-5 oldal. A feladatok a következők:

- Egy irodalmi mű (pl. vers, rövidebb próza alkotás) adott szempontú értelmező bemutatása. A feladat tartalmazza az értelmezés kiemelt szempontját
- Két, esetenként három szöveg (szépirodalmi mű) adott szempontú összehasonlítása. A feladat megjelöli a szövegek összehasonlításának kiemelt szempontjait
- Érvelés megfogalmazása valamely aktuális jelenséggel kapcsolatban. A feladat alapjául szolgálhat pl. szöveg, publicisztikai mű, de egy rövid, találó idézet is. Feladat lehet az adott problémával összefüggésben, valamely gyakorlati szövegfajta megalkotása.
- A magyarországi szlovák kisebbség történetét, létét, szokásait érintő kérdés esszészerű feldolgozása, állásfoglalás megfogalmazása. A feladat alapjául szolgálhat irodalmi mű (pl. vers, vagy versrészlet) illetve sajtóból vett szöveg, szövegrész.
- A szövegalkotási feladathoz irodalmi szöveggyűjtemény, valamint egy- és kétnyelvű szótár használható.

Értékelés*Szövegértési feladat*

A szövegértési feladatsor megoldásával mindkét szinten 30 pont érhető el. A szaktanár az értékelési útmutató alapján végzi a feladat értékelését. Az értékelési útmutató közli a szövegértési feladatok lehetséges választartományát, az elvárható válasz pontértékét, illetve az esetlegesen adható részpontszámokat. A szövegértési feladat értékelésekor a nyelvhelyességi hibák figyelmen kívül hagyandók. Az értékelést végző szaktanár ennek alapján az egyes feladatokra adott pontszámokat, majd a szövegértési feladatsor megoldásával elért összpontszámot feltünteti a dolgozaton.

Szövegalkotási feladat

A vizsgázó által választott szövegalkotási feladat megoldását a szaktanár az értékelési útmutató alapján minősíti. Az értékelési útmutató tartalmazza a fogalmazások értékelésének a témától független általános kritériumait. Az értékelési útmutatóban közölt kritériumok és pontszámjavaslatok figyelembe vételével a szaktanár által megállapított pontszám minősíti a vizsgázó dolgozatának felépítését, szerkezetét, valamint tartalmi és nyelvi minőségét.

A fogalmazási feladat pontszámának megoszlása

A fogalmazási feladat megoldásával maximum 70 pontot érhet el a vizsgázó, melynek megoszlása a következő: a fogalmazás tartalmi minősége 25 pont, szerkezete, felépítése, stílusa 20 pont, nyelvi minősége 25 pont. Az értékelő tanár a dolgozat végén feltünteti a szövegalkotási feladat tartalmi szerkezeti, illetve nyelvi minőségének pontszámát.

A szövegalkotási feladatok értékelésében alkalmazott általános kritériumok

A tartalmi kifejtés minőségének kritériumai:

- a megadott, illetve választott mű alapos ismerete, kultúrtörténeti összefüggések megteremtése
- a téma megértése, szövegalapú feladatokban a szövegre vonatkoztatás helyénvalósága
- nyelvi és irodalmi műveltség, tájékozottság, problémaérzékenység
- tárgyszerűség
- önálló problémakezelés, személyes állásfoglalás
- lényegkiemelés, rendszerező képesség
- tájékozottság, fogékonyság a társadalmi problémák iránt, kulturált gondolkodásmód
- az érvelés minősége, az állítások bizonyítása

A szerkesztés, felépítés, stílus kritériumai:

- a feladatban megjelölt műfaj elemeinek való megfelelés
- a mondanivaló egysége, szerkezeti arányosság
- tagolás
- gördülékeny, szabatos, a feladatnak megfelelő stílus
- az adott terjedelem megtartása

A szöveg nyelvi minőségének értékelésében alkalmazott kritériumok

Az értékelő tanár a szövegalkotási feladat megoldásában fellelhető hibákat aláhúzza, majd az alábbiakban feltüntetett módon kialakítja a vizsgázó nyelvi hibáinak összpontszámát:

Hibapontok adhatók:

1. Helyesírási hiba (y-i, lágyjel, e-ä, o-ô, l-¾ r-à, mássalhangzó hasonulás)	
	½ pont
2. Grammatikai hiba (helytelen ragozás, nyelvtani nem, igeidő, folyamatos – befejezett ige, igevonzat, visszaható ige, elöljárószó, kötőszó)	
	1 pont
3. Szóhasználati hiba (helytelenül használt kifejezés, szórendi hiba)	
	½ pont
4. Központozási hiba	
	¼ pont

A dolgozat végén a javító tanár kiszámítja a hibaszázalékot:

$\text{hibaszázalék} = \text{hibaszám} \times 100 / \text{szószám}$

Középszint – elérhető pontszám: 25

PONTSZÁM	HIBASZÁZALÉK
25 pont	0,0% - 0,8 %
24 pont	0,81% - 1,6 %
23 pont	1,61% - 2,4%
22 pont	2,41% - 3,20%
21 pont	3,21% - 3,90%
20 pont	3,91% - 4,60%
19 pont	4,61% - 5,30%
18 pont	5,31% - 6,00%
17 pont	6,01% - 6,70%
16 pont	6,71% - 7,40%
15 pont	7,41% - 8,10%
14 pont	8,11% - 8,70%
13 pont	8,71% - 9,30%
12 pont	9,31% - 9,90%
11 pont	9,91% - 10,50%
10 pont	10,51% - 11,00%
9 pont	11,01% - 11,50%
8 pont	11,51% - 12,00%
7 pont	12,01% - 12,50%
6 pont	12,51% - 13,00%
5 pont	13,01% - 13,40%
4 pont	13,41% - 13,80%
3 pont	13,81% - 14,20%
2 pont	14,21% - 14,60%
1 pont	14,61% - 15,00%
0 pont	15,01% -

Az írásbeli dolgozat összpontszámának kialakítása:

Részteljesítmény	Szövegértés	Szövegalkotás
Elérhető pontszám	30 pont	70 pont
		Tartalom: 25 pont Szerkezet, stílus: 20 pont Nyelvi minőség: 25 pont

SZÓBELI VIZSGA

A nemzetiségi szlovák nyelv és irodalom középszintű szóbeli vizsgája belső, iskolai vizsga. A szóbeli vizsgára adható felkészülési idő: 30 perc.

A vizsgázó felelési ideje: 10–15 perc.

A felkészülés során irodalmi szöveggyűjtemény, mű, vagy a feladatokkal összefüggő más nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó használata megengedett.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy irodalmi és egy nyelvi tételt fejt ki a diák. A tételsor 20-24 nyelvi és 20-24 irodalmi tételből áll. A tételsor összeállításáért a szaktanár felelős. A tételsor összeállításához a részletes követelmények nemzetiségi szlovák nyelv és irodalom témaköreit kell figyelembe venni.

A közép és emelt szintű szóbeli vizsga abban különbözik egymástól, hogy a nyelvi tételsorban szereplő szövegek középszinten egyszerűbbek és rövidebbek, emelt szinten viszont magasabb nyelvtudást igényelnek.

A tételek jellemzői, összeállításuk

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitűzött feladatok – a témák sajátosságait figyelembe véve – lehetőleg hasonló nehézségűek legyenek, valamint a vizsgázónak lehetősége legyen a megadott időkeretben a sikeres felkészülésre és a tétel kifejtésére.

Nyelvi tételsor

A vizsga során azt mérjük, hogy a tanuló milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20-24 tételt jelöl ki. Minden tétel kb. 200 – 250 szó terjedelmű szövegből és a hozzákapcsolódó 2-3 feladatból áll. (szómagyarázat, szinonima – autonima, nyelvi transzformáció stb.) A nyelvi tételek 25%-a a magyarországi szlovákok nyelvvel, szokásaival, hagyományaival, szokásaival stb. kapcsolatos szövegeket tartalmaz.

A vizsga menete:

- A vizsgázó a felkészülési idő után felolvassa a kihúzott szöveget. Ennél a feladatnál a kiejtést, intonációt, és beszédtempót értékeljük.
- A vizsgázó önállóan összefoglalja a felolvasott szöveg tartalmát.
- A vizsgázó kötetlen beszélgetést folytat a szaktanárral a szöveg által felvetett témáról.
- A vizsgázó önállóan megoldja a szöveghez kapcsolódó lexikai, illetve nyelvi feladatokat.

Irodalmi tételsor

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20–24 témakört jelöl ki. Minden témakörhöz két tétel tartozik, amelyek közül a vizsgázó egyet választ.

A tételt a nemzetiségi szlovák nyelv és irodalom részletes követelményeiben felsorolt mű, vagy műrészlethez kapcsolódó feladatok alapján kell a vizsgázónak önállóan kifejtenie. A vizsgáztató tanár a tétellel kapcsolatos kiegészítő kérdéseket tehet fel.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A szlovák nyelvi és irodalmi tétel kifejtését a szaktanár együttesen értékeli. A vizsgázó a feleletére egy összegző pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik:

A nyelvi és irodalmi tétel szóbeli kifejtésének értékelési kritériumai	Pontérték
Nyelvi kompetenciák	
– Kiejtés (hangsúly, intonáció, megfelelő beszédtempó)	5 pont
– Nyelvhelyesség (a szabályok alkalmazása)	10 pont
– Beszédkészség (gazdag szókincs, a szituációknak megfelelő nyelvi eszközök, gyors reagálás, kezdeményezőképeség)	10 pont
	Összesen: 25 pont
– Irodalmi ismeretek	15 pont
– Nyelvtani feladatok megoldása a nyelvi szöveghez kapcsolódóan	10 pont
	Összesen: 25 pont

A vizsgateljesítmény összpontszámának kialakítása

Az egyes vizsgarészekből elért teljesítmény összeadódik, így az írásbeli és szóbeli vizsgán összesen 150 pont szerezhető az alábbiak szerint:

Az írásbeli és a szóbeli vizsga értékelése	Pontszám
Szövegértési feladat	30 pont
Szövegalkotási feladat	70 pont
Nyelvi és irodalmi tétel szóbeli kifejtése	50 pont
	Összesen: 150 pont

PODROBNÉ POŽIADAVKY MATURITNEJ SKÚŠKY

ZO SLOVENSKEJ VZDELANOSTI

OPIS SKÚŠKY

Formy skúšky: písomná a ústna skúška na strednom stupni
písomná a ústna skúška na vyššom stupni

Jazyk skúšky: slovenský

Všeobecné ciele maturitnej skúšky zo slovenskej vzdelanosti

V požiadavkách maturitnej skúšky zo slovenskej vzdelanosti sú zdôraznené dva základné ciele:

Prvým základným cieľom maturitnej skúšky je zistiť, nakoľko si študenti osvojili poznatky, základné fakty interdisciplinárneho maturitného predmetu. Ide o poznatky z dejín, národopisu, zemepisu, jazykovedy, dialektológie, architektúry, sociológie, literárnej histórie, hudby slovenského národa a slovenskej národnej menšiny v Maďarsku, respektíve základné poznatky z politológie.

Skúška je zameraná na zistenie toho, nakoľko si maturanti osvojili základné otázky a problémy slovenskej menšiny v Maďarsku a nakoľko sú schopní interpretovať ich a orientovať sa v nich.

Na druhej strane základnou požiadavkou maturitnej skúšky je zistenie toho, do akej miery sú maturanti schopní osvojený obsah učiva sformulovať do všeobecnej formy, respektíve či na nadhodené otázky a problémy sú schopní uviesť konkrétne príklady, fakty a podložiť ich argumentmi.

Dva stupne maturitnej skúšky:

Skúška stredného stupňa: je zameraná na skúšanie poznatkov, faktov - najmä pojmov. Okrem požadovania základných poznatkov, je zameraná aj na zistenie toho, nakoľko maturanti pochopili otázky a problémy ktoré určujú minulosť a prítomnosť slovenskej menšiny v Maďarsku, jej hmotnú a duchovnú kultúru, jej spoločensko-politické postavenie.

Na skúške stredného stupňa treba zistiť, či sú maturanti schopní vysvetliť a sformulovať tieto otázky aj vo všeobecnej forme. Základnou požiadavkou je, aby na skúškach boli hodnotené kompetencie študentov. (Schopnosť analyzovať pramene, tvorba analógií, spoznávanie kauzálnych vzťahov, zákonitostí.)

Maturanti majú byť zbehlí v komunikácii, zruční v základných postupoch osvojovania si informácií, v systematizácii a v usudzovaní.

Skúška vyššieho stupňa: má všeobecnejší charakter. Je zameraná predovšetkým na hodnotenie zručností, schopností a poznatkov tých maturantov, ktorí chcú pokračovať v štúdiu na vysokých školách.

Na skúške vyššieho stupňa sa od maturantov vyžadujú zložitejšie kompetencie. Maturanti majú byť zbehlí v používaní zložitejších postupov a metód získavania vedomostí. Majú byť samostatnejší v kompetenciách, pri výbere tém, hľadísk analýzy a systematizácie, pri aplikácii usudzovaní a vyjadrovaní sa.

Kompetencie skúšok stredného a vyššieho stupňa sa zhodujú.

Rozdiel je v konkrétnosti, respektíve abstraktnosti prístupu k danej téme, zložitosti odpovede a v miere jej samostatnosti.

A) KOMPETENCIE

- Narábanie s prameňmi, analýza dokumentov (hmotných, písomných, obrázkových, elektronických) týkajúcich sa dejín slovenského národa a slovenskej národnosti
- v Maďarsku.
- Nastolenie historických, národnostno-politických problémov na základe štúdia prameňov. Spoznanie kauzálnych vzťahov, objavenie zákonitostí, načrtnutie analógie medzi minulosťou a prítomnosťou.
- Poznávanie múzeí, národopisných zbierok, historických pamiatok, pamätníkov, zbieranie informácií, systematizácia faktov, ich analýza. Na základe nahromadených faktov, prostredníctvom ich analýzy načrtnutie každodenného života a sviatkov slovenskej menšiny.
- Poznávanie hmotného a duchovného národopisného dedičstva. Použitie poznatkov pri názornom predstavení, opise regiónov obývaných Slovákmi.

- Odhalenie súvislostí zemepisného, prírodného prostredia, životných pomerov, životného spôsobu a kultúry, interpretácia ich vzájomných súvislostí.
- Analýza máp, zbieranie historických, ekonomických, štatistických demografických údajov, grafov, grafikonov, ich analýza, komparácia v súvislosti s danou osadou, javom, procesom alebo udalosťou. Komplexný opis procesov.
- Štúdium publicistickej literatúry, žánrov, sociologických prieskumov. Ich použitie pri interpretácii vzťahu jednotlivca a kolektívu.
- Zostavenie interview k skúmaniu rôznych foriem menšinovej identity.
- Porovnávanie zaužívaných nárečí, hovorového jazyka a spisovnej slovenčiny. Identifikácia rozdielov na konkrétnych textoch.
- Interpretácia nárečového textu.
- Porovnávanie, typológia Slováckmi obývaných osád, funkcionálny opis architektonického dedičstva Slovákov v Maďarsku.
- Charakteristika, krátky súhrn hudobnej a tanečnej kultúry, spevov slovenskej menšiny. Porovnanie s maďarskou hudobnou a tanečnou kultúrou. Zdôraznenie miestnych a regionálnych zvláštností.
- Poznanie, analýza národnostného zákona a predpisov, určujúcich rámce národnostnej politiky. Napísanie štúdií o praktickom uplatňovaní právnych predpisov.
- Napísanie štúdie o fungovaní menšinovej samosprávy a spoločenskej organizácie resp. spolku.
- Prehľad národnostno-politickej legislatívy, jej dopad na národnostno-politickú prax minulých desaťročí.
- Zostavenie projektov. Napr. na tému dejiny rodiny, miestneho kolektívu slovenskej menšiny, resp. z hociktorej témy, týkajúcej sa hmotného a duchovného dedičstva slovenskej menšiny. (Např. Zostavenie „sprievodcu“ danou osadou, slovenskými očami.)

B) POŽIADAVKY NA OBSAH UČIVA

1. Historické vedomosti

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Etnogenéza Slovanov, počiatky ich spoločenského vývinu	Geografický opis pravlasti Slovanov. Hospodárska činnosť spoločnosti, materiálna a duchovná kultúra, životný spôsob a náboženstvo Slovanov. Indoeurópska jazyková skupina. Slovania a sťahovanie národov. Príčiny sťahovania sa Slovanov, proces ich etnickej a jazykovej diferenciacie, vznik troch skupín slovanských jazykov.	Rozbor písomných prameňov, štúdium archeologických nálezov. Porovnanie materiálnej a duchovnej kultúry Slovanov s inými kultúrami (napr. s kultúrou ugrofinských národov). Porovnanie roľníckych a kočovníckych kultúr. Rekonštrukcia rozmiestnenia Slovanov z topografického a chronologického hľadiska.
Slovania v Karpatskej kotline (V–IX. storočie)	Príchod slovanských kmeňov do Karpatskej kotliny, smery príchodu. Slovansko-avarská symbióza. Zmeny spoločenskej organizácie. Založenie prvého nadkmeňového vojensko-politického útvaru, kmeňového zväzu: Samova ríša (623–658) Charakteristika kmeňového zväzu, jeho teritoriálny rozsah a význam.	Karpatská kotlina pred príchodom Slovanov. Písomné a archeologické pramene o usadení sa Slovanov, o ich ekonomických a politických pomeroch. Mocenské pomery v Strednej a Východnej Európe na hraniciach franskej a bulharskej záujmovej sféry.
Prvý protofeudálny štát západných Slovanov (IX. storočie)	Vítazstvo Karola Veľkého nad Avarmi. Vznik slovanských kniežacích centier na hraniciach Franskej a Bulharskej ríše: vznik moravského kniežatstva pod vedením Mojmíra. Vznik nitrianskeho kniežatstva pod vedením Pribinu. Prijatie kresťanstva. Pokus kniežaťa Rastislava o vyvázenie franského vplyvu. Pokus o vybudovanie nezávislej kniežacej moci, o vytvorenie	Interpretácia pojmu Megale Morabia (Porfyrogenetos). Prehľad prameňov a odbornej literatúry o Veľkej Morave. Vzťahy podunajských Slovienov s Franskou ríšou. Starosloviensky jazyk. Príznačné znaky azbuky a súdobej literatúry. Cyrilova a Metodova životná dráha.

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
	samostatnej cirkevnej provincie a písomnosti. Misijná činnosť Cyrila a Metóda, založenie samostatného biskupstva a arcibiskupstva. Uznanie staroslovienčiny, ako liturgického jazyka, vytvorenie hlaholiky. Ich literárna a prekladateľská činnosť vnútorné a vonkajšie príčiny pádu Rastislava.	Proglas
Veľkomoravská ríša za Svätopluka (870–894)	Nástup kniežaťa Svätopluka. Návrat k latinskej civilizácii, vzrast franského vplyvu. Boj o nezávislosť, vazalský vzťah k Frankom, teritoriálny vzrast. Vnútorné a vonkajšie príčiny zániku Veľkej Moravy.	Polemika o rozsahu Veľkomoravskej ríše, o jej charaktere (kmeňová spoločnosť, feudálna spoločnosť) a etnicite obyvateľstva. Význam veľkomoravskej tradície v slovenskej národnej ideológii. Interpretácia maďarskej povesti o bielom koňovi.
Slováci v stredovekom Uhorskom kráľovstve (X–XIV. storočie)	Príchod Maďarov do Karpatskej kotliny. Spoločnosť a životný spôsob Maďarov. Sloviensko–maďarská akulturácia, včlenenie sa Slovienov do Uhorského kráľovstva. Vplyv slovienskej civilizácie na feudálny uhorský štát. (ekonomické styky, cirkev a štátna, verejná správa, toponymia) Vznik slovenského jazyka. Etnické pomery v Severnom Uhorsku. Valašská a nemecká kolonizácia. Stredoveké mestá a ich etnické zloženie. Kolektívne etnické prejavy Slovákov. Spoločenská štruktúra slovenského etnika. Význam slovenského meštianskeho elementu. Otázka slovenskej šľachty. Pojem stavovského národa. Etnikum a stavovský národ.	Strategický význam nitrianskeho údelného kniežatstva v rámci Uhorského kráľovstva. Údelné kniežatstvo a Matúš Čák v dielach obrodencov 18. storočia a v dielach romantických autorov a historikov 19. storočia. Rozbor písomných prameňov, Nomonímiá Sclavus, Sclavus nitriensis, pomenovania Slovenka, Slovák, Slováci. Kráľovské privilégia pre mestá. Opátstva na Zbore a v Hronskom Beňadiku, biskupstvo v Nitre, ich význam. Porovnanie
Slováci na prahu novoveku	Uhorsko v období zrelého feudalizmu, v Habsburskej ríši. Vplyv husitov na slovenský ľud, význam českého jazyka v náboženstve a kultúre. Slovakizovaná biblická čeština. Vplyv reformácie na Slovákov. Konfesionálne zloženie slovenského etnika. Nárečia. Vplyv protireformácie na slovenskú kultúru.	Vznik protestantských cirkví, zakladanie škôl a kníhtlačiarň. Významné evanjelické osobnosti obdobia. Nástup protireformácie, inštitúcie, katolícke osobnosti doby.
Osvietenstvo a slovenské národné obrodenie (XVIII.stor.-zač. XIX.stor.)	Uhorsko v dobe osvietenstva. Ideový odkaz a pojem osvietenstva. Nové poňatie koncepcie národa. Apológie slovenského národa. Vplyv zákonov z rokov 1791–92, 1830, 1834, 1840. na formujúci sa slovenský národ. Otázka spisovného jazyka. Významné osobnosti osvietenstva a národného obrodu, ich praktická činnosť.	Koncepcia národa evanjelickej a katolíckej inteligencie. Dielo A. Bernoláka. Význam a diela Jána Kollára a P. J. Šafárika.

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Revolúcia 1848/49	Ekonomika a spoločnosť v Uhorsku v prvej polovici XIX. storočia. Činnosť, ciele Štúrovej školy. Koncepcia, ponímanie národa. Žiadosti slovenského národa. Odlišné črty slovenského národného programu a maďarských programov. Príčiny a dôsledky konfliktov medzi Maďarmi a národnosťami. Memorandum slovenského národa.	Významné osobnosti obdobia, ich činnosť a diela. Porovnanie Mikulášskych žiadostí s Memorandom slovenského národa.
Slovenský národ v období dualizmu	Vyrovnanie a národnostný zákon (1868). Slovenské politické smery v 60.-70. rokoch XIX. storočia. Národnostná politika v období dualizmu. Modernizácia, vysťahovalectvo. Politická pasivita na konci XIX. storočia. Aktivizácia politického života začiatkom XX. storočia. Zbližovanie sa českej a slovenskej politickej elity, ich politické programy. Plán vytvorenia československého štátu 28.okt.1918. Vyhlásenie Československej republiky 31. október 1918 Turčiansky Svätý Martin: Martinská deklarácia	Program Starej a Novej školy. Publicistika a literárne diela. Asimilácia v zrkadle prameňov. Asimilácia a urbanizácia. Slovenská národná strana, Hlasisti, Ľudová strana, Sociálnodemokratická strana. Politický profil a spoločenská báza strán. Politický profil Štefánika a Hodžu.
Slovensko v Československej republike	Ekonomický, spoločenský politický vývin na Slovensku v r. 1920–1929. Ústava z roku 1920. Otázky vzťahov medzi Čechmi a Slovákmi. Národnostná politika. Československá republika, ako demokratický štát V tieni nacistizmu. Hospodárska kríza a jej dôsledky. Boj za autonómiu Slovenska. Politika maďarských strán na Slovensku. Príčiny a dôsledky I. viedenskej arbitráže. Charakteristika tzv. Slovenského štátu (Tisovho režimu) Slovenské národné povstanie	Občianske a demokratické črty prvej republiky. Nedostatky národnostnej politiky. Korene čechoslovakizmu. Autonomistický program A. Hlinku. Totalitárne črty slovenského štátu za J. Tisu.
Slovensko po II. svetovej vojne	Košický vládny program. Závislosť Československa od ZSSR. Obnovenie centralizovaného Československa Deportácie. Československo-maďarská dohoda a výmene obyvateľstva (1946). Reslovakizácia. Dvojpolovitosť politického života 1948: februárový komunistický prevrat. Pražská jar, pokusy o reformy v 60. rokoch. Intervencia armád Varšavskej zmluvy. Roky Husákovskej konsolidácie „Zamatová revolúcia“ Vyhlásenie samostatnej zvrchovanej Slovenskej republiky. Rola Maďarska v procese rozkladu socializmu v Strednej a Východnej Európe. Slováci vo svete.	Analýza Košického vládneho programu. Benešove dekréty, zásada kolektívnej viny. Analýza Košického vládneho programu. Ciele výmeny obyvateľstva. Propaganda, metódy výmeny. Jej dôsledky.

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Slovenská migrácia a kolonizácia v XVII–XVIII. storočí	Príčiny vnútornej migrácie v Uhorsku (turecká expanzia, stavovské povstanie, koncentrácia uhorskej šľachty na severe, stúpajúce dane, nevýhodné zemepisné a ekonomické podmienky, majerové hospodárenie, druhé nevoľníctvo, kríza baníctva a remesla, baroková protireformácia). Geograficko-hospodársky a demografický opis území, oslobodených spod tureckej nadvlády.	Opis regiónov, do ktorých smerovala migrácia Slovákov z geografického a ekonomického hľadiska. Kollonichov plán.
Formy, smery a etapy migrácie Slovákov	Úteky poddaných, cirkevná a zemepanská kolonizácia ako hlavné formy kolonizácie. Tri hlavné etapy kolonizácie: 1690–1711, 1711–1740, 1740–1780. Primárna a sekundárna kolonizácia. Priemyselná kolonizácia (huty) v 18. a 19. storočí. Osadnícke zmluvy Vznik troch veľkých jazykových ostrovov – Zadunajsko – Dolná zem – Severovýchodné Maďarsko Slováci v Pešť-Budíne (resp. v Budapešti).	Analýza osadníckych zmlúv. Charakteristika nárečí, podoby hovorového jazyka.
Slováci v novej domovine	Typy znovuzaložených a založených osád. Opis nového geograficko-ekonomického prostredia. Komplexný opis jednotlivých regiónov, obývaných Slovákmí. – Slováci v Zadunajsku (Bakony, Gerecse, Píliš) – Slováci v peštiansko-novohradskej oblasti Slováci v Budapešti – Slováci na Dolnej zemi (vrátane Miške, Malý Kereš a Nired'háza) – Slováci v severovýchodnom Maďarsku (Matra, Bukové hory, Zemplínske hory) Hlavné princípy typologizácie: pôvod osadníkov, nárečie, konfesia, životný spôsob, zamestnanie. Typy osád (dediny v horách, kopcoch, dolnozemska dedina, agrárne mestečko, sálaše, priemyselná osada atď.)	Rekonštrukcia migrácie v priestore a čase pomocou mapy
Opis regiónov z národopisného hľadiska	Opis hmotnej a duchovnej kultúry osád a regiónov. Významné osobnosti regiónov. Študenti majú zhrnúť príčiny migrácie. Majú k tomu čítať pramene a patričnú literatúru. Majú analyzovať všetky formy kolonizácie poddaných v Uhorsku porovnať ich s kolonizáciou iných národností. Majú zhotoviť štatistický prehľad o národnostnom zložení Uhorska podľa údajov sčítania ľudu z r. 1850. Na základe prameňov majú určiť základné formy kolonizácie a typy vzniknutých osád.	Rozbor prameňov historických štúdií zostavenie bibliografie.

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
	Na mape majú sledovať smery migrácie a opísať regióny a osady, založené Slovákmi. Majú sa oboznámiť s nárečím troch veľkých regiónov, mali by nahrať nárečové texty z vlastnej osady. Majú zhotoviť mapku o migrácii. Majú vyzdvihnúť príznačné črty regiónov, majú zbierať fotky, dokumenty. Žiaci majú napísať referát z dejín národnosti, vlastnej rodiny. Majú navštíviť pamiatkové domy, múzea, národopisné a iné zbierky. Majú sa naučiť typické ľudové piesne. Majú zhotoviť „sprievodcu“ po vlastnej osade „slovenskými očami“. Majú zbierať slovenské mená vo svojej osade. Majú predstaviť významné osobnosti. Majú sa oboznámiť s ľudovými zvykmi svojej domoviny.	
Miestna história: Slováci v mojej osade	Spracovanie miestnej histórie danej osady. Pôvod zakladajúcich predkov, ich náboženstvo, nárečie, forma založenia, typické mená, zamestnania zakladateľov ich hmotná a duchovná kultúra (nástroje, kroje remeselnícke výrobky, typické domy, ľudové zvyky, týkajúce sa mládeže, zábava. Genealógia vlastnej rodiny.	
Vzdelávanie a duchovná kultúra Slovákov, žijúcich mimo etnického územia	M. Markovitz, Tešedíkovci, P. Vlaský, A. Školka, M. Hamaljar ich duchovný odkaz, diela a praktická činnosť	Štúdium diel významných osobností referát v ich praktickej činnosti
Spoločensko-ekonomické postavenie dolnozemsých Slovákov pred revolúciou a ich postoj k revolúcii v r. 1848/49.	Diferenciácia roľníctva, prechod na intenzívne poľnohospodárstvo. Vznik agrárnych mestečiek, večitý výkup. Účasť Slovákov v revolúcii. Pamiatky revolúcie v mojom rodisku. Činnosť a dielo L. Haána a Št. Jančoviča, vzťah k revolúcii. Veľké osobnosti doby: D. Bocko, J. Kollár, J. Král' atď.	Rozbor, čítanie prameňov a pôvodných prác, štúdií.
Slováci, ako sporadická národnosť v období dualizmu	Hospodárske zmeny – vznik agrárneho proletariátu, roľnícke hnutia. Urbanizácia, emigrácia. Profesionálne združenia a čitateľské krúžky dolnozemsých Slovákov. Vzdelávanie, školy, divadelníctvo. Odborno-náučná literatúra, učebnice cirkevná literatúra. Významné osobnosti doby: B. Tablic, K. Jesenský, K. Straka, S. Mokry, Št. Leška, D. Bachat. Činnosť slovenskej inteligencie v Budapešti (Nová škola, Bobuľa vydavateľská činnosť – Pešťbudínske vedomosti). Maďarizácia a pomaďarčovanie sa vznik novodobého meštianstva (občianskej spoločnosti), maďarizačná štátna a cirkevná politika.	Poznanie dobových dokumentov, tlače.

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
	Ekonomicko-spoločenské príčiny maďarizácie. Politické smery na začiatku XX. storočia (Ondrej L. Áchim, K. Hrdlička). Zmeny spoločnosti a ekonomiky v mojom regióne.	
Slováci v horthyovskom režime	Počet Slovákov v potrianonskom Maďarsku. Pokusy o autonómiu v záujme uplatnenia národnostných práv (K. Hrdlička, J. Kvasz). Školstvo a vzdelávanie. Násilná asimilácia. Kalendáre, divadelníctvo, ľudoví písmami (J. Gerči, J. Sekerka, Št. Hudák). Činnosť Strany slovenskej jednoty. Slovenská rodina, Evanjelický hlásnik. Založenie Antifašistického frontu Slovanov a jeho činnosť.	Výsledky sčítania obyvateľstva v horthyovskom Maďarsku. Školská a národnostná politika. Porovnanie postavenia Slovákov v Maďarsku s národnosťami iných krajín.
Slováci v Maďarsku po roku 1945.	Bilancia výmeny obyvateľstva. Hospodárske, spoločenské a politické príčiny zrýchlenia asimilácie. Zoštatnenie škôl a jeho dôsledky. Zánik spolkového života, potláčanie cirkevného života. Školský systém a vzdelávanie. Činnosť DZSM. Kolektivizácia, vznik veľkopriemyslu a ich vplyv na národnosť. Urbanizácia. Zrušenie jednojazyčného školstva. Kultúra, literatúra, publikácie.	Formalizmus v národnostnej politike Kádárovho režimu.
Slováci v dnešnom Maďarsku	Údaje zo sčítania ľudu, odhad počtu Slovákov, ich vekové a sociálne zloženie. Zväz Slovákov v Maďarsku a iné spoločenské organizácie. Národnostné práva v Ústave MR. Zákon o národných a etnických menšinách z r. 1943 – pokus o vybudovanie kultúrnej a menšinovej autonómie. Úloha a význam spolkov a združení. Možnosti štúdia a vzdelávania sa. Vedecký život, literatúra, kultúra, média. Vzťahy so Slovenskom a slovenskými komunitami v zahraničí. Prežívajúce tradície v Maďarsku: slovenské zvyky, tradície, hmotná a duchovná kultúra v dnešnom Maďarsku. Systém menšinových samospráv a ich orgány.	Články, štúdie, literatúra o Slovákoch v Maďarsku. Politické, spoločenské profesionálne spolky a združenia. Rozbor Zákona o národných a etnických menšinách: klady a nedostatky.

2. Vedomosti z národopisu

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Materiálna kultúra, zvyky slovenskej menšiny	Štruktúra, typy Slováckmi obývaných osád, typy domov. Nábytok, úžitkové predmety v roľníckej domácnosti. Typické remeslá Rodinné a príbuzenské vzťahy, ich pomenovania.	Projekt na zbieranie národopisného materiálu výstava a prezentácia, opis jeho funkcie.

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Zvykoslovie, obyčaje slovenskej menšiny. Kroje slovenskej menšiny	Kalendárne obyčaje, rodinné zvyky, ľudové liečenie, povera.	Projekt na zbieranie zvykov a obyčají. Porovnanie všedného a sviatočného oblečenia. Zmeny v kultúre obliekania.
Gastronómia	Slovenská kuchyňa, kultúra stravovania Slovákov. Opis kuchyne, jedál. Gastronómia všedných a sviatočných dní. Jedlá v minulosti a dnes.	Špeciálna kuchyňa v sviatočné dni.

3. Zemepisné poznatky

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Zemepisné poznatky	Geografický opis materskej krajiny. Opis regiónov, z ktorých Slováci v Maďarsku pochádzali.	Zemepisné danosti, prírodné a hospodárske danosti Slováckmi obývaných regiónov. Zemepisného súvislost' prostredia a životného spôsobu.

4. Vedomosti o spoločnosti

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Systém spoločenských vzťahov a stykov slovenskej menšiny. Charakteristika jej povedomia, identity	Príznačné črty identity slovenskej menšiny, spoločenské organizácie, základné komunity.	Formy prejavu povedomia.

5. Jazyk slovenskej menšiny

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Nárečia Slovákov v Maďarsku	Charakteristika nárečí, ich lokalizácia.	Používanie nárečí, hovorového a spisovného jazyka. Jazyk a konfesia.

6. Vedomosti o architektúre slovenskej menšiny

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Dedičstvo slovenskej menšiny v architektúre	Architektúra, príznačná pre slovenskú menšinu	Charakteristika staviteľstva z funkcionálneho a estetického hľadiska

7. Hudba, tanec a spev v kultúre Slovákov v Maďarsku

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Charakteristika hudby, tancov a spev Slovákov v Maďarsku	Prehľad spevov, hudobnej a tanečnej kultúry regiónov, jej porovnávanie	Zhotovenie projektu k hudobným, tanečným, kultúrnym akciám a koncertom.

8. Vedomosti o národnostnej politike

Tematické okruhy	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Právne rámce národnostnej politiky	Proces vzniku národnostnej legislatívy, jej dôsledky.	
Základy a prax činnosti samospráv	Pôsobenie menšinovej samosprávy danej lokality.	Charakteristika menšinového volebného systému
Úloha menšinových spolkov v zachovaní slovenskej identity	Programy, zásady fungovania spoločenských organizácií a spolkov daného regiónu.	Porovnanie okruhu pôsobnosti menšinových samospráv a spoločenských organizácií.

II. OPIS SKÚŠKY

Skúška sa na strednom aj na vyššom stupni skladá z písomnej a ústnej časti.

PÍSMONÁ SKÚŠKA**Obsahová štruktúra****Vyšší stupeň:**

Formou písomnej skúšky na vyššom stupni je napísanie eseje s obsahom 600-700 slov.

Písomná skúška je založená na podrobných požiadavkách maturitnej skúšky. V súlade s nimi sa vyžaduje sformulovanie nadobudnutých poznatkov, schopnosť výberu materiálu a rozpoznanie všeobecne platných súvislostí medzi informáciami rôzneho druhu. Písomná skúška teda obsahuje písomné, obrazové, zvukové elektronické zdroje spojené s aktuálnymi problémami zo štyroch povinných skupín poznatkov, s ktorými skúšajúci na základe vlastných znalostí a schopností súvislo vyjadri svoju mienku (vyberá si z troch udaných tém).

Na riešenie úlohy je k dispozícii 180 minút.

Stredný stupeň:

Formou skúšky stredného stupňa je prezentácia a hodnotenie projektu vypracovaného počas školského roku, a to na základe štandardných a riadených otázok.

Na riešenie úlohy je k dispozícii 180 minút.

Hodnotenie

Na celú písomnú prácu možno udeliť maximálne 100 bodov. Ak boli pri vypracovaní zohľadnené všetky potrebné kritériá, možno na túto časť práce získať 60 bodov. Za vyjadrenie vlastného stanoviska, názoru môže maturant získať 40 bodov.

ÚSTNA SKÚŠKA

Ústna skúška sa skladá z dvoch povinných a jednej voliteľnej časti.

Povinne predpísané vedomosti:

1. Historické vedomosti alebo vedomosti z národnostnej politiky
2. Národopisné vedomosti alebo vedomosti o jazyku slovenskej menšiny

Voliteľné vedomosti:

Spracovanie jednej oblasti z posledného roku prípravy na skúšku – Historické vedomosti, Vedomosti o národnostnej politike, Vedomosti z národopisu, Vedomosti o jazyku slovenskej menšiny, Zemepisné vedomosti, Vedomosti o spoločnosti, Vedomosti o architektúre slovenskej menšiny, Vedomosti o hudbe, tanci a speve v kultúre Slovákov v Maďarsku – jej hlbšie spoznanie, vypracovanie projektu a jeho prezentácia na ústnej skúške.

Čas na prípravu k ústnej skúške: 30 minút

Dĺžka skúšky:

Na strednom stupni 15 minút

Na vyššom stupni 20 minút

Maturanti k príprave na ústnu skúšku majú mať k dispozícii písomné materiály, základné zbierky, CD-platne, audiovizuálne kazety, knihy.

Štruktúra obsahu skúšky

Na ústnej skúške maturant prezentuje v priebehu školského roka vypracovaný písomný projekt v časovom rozsahu 5 minút (na vyššom stupni 10 minút). Potom disponuje dvakrát 5 minútami času, aby podal samostatnú odpoveď na otázky z tematického okruhu historické vedomosti alebo poznatky z národnostnej politiky respektíve z tematického okruhu národopisné vedomosti alebo vedomosti o jazyku slovenskej menšiny.

Z každého tematického okruhu treba vypísať 10 maturitných otázok. (maturanti si takto budú mať možnosť vytiahnuť v prípade oboch tematických okruhov z 2 x 10 otázok.)

Ku každej otázke treba priradiť dva rôzne pramene rovnakého obsahu. Treba dbať na to, aby otázky boli rovnako náročné, aby na ne bolo možné s pomocou použiteľných pomôcok odpovedať za rovnako dlhý čas.

Hodnotenie

Úspešný výkon na ústnej skúške možno hodnotiť 50 bodmi. V rámci toho možno dať na projekt 30 bodov a na odpovede z dvoch tematických okruhov po 10 bodov. Hodnotenie výkonu sa koná na základe nasledujúcich kritérií.

Prezentácia projektu – celkovo 30 bodov

– Obsahová pestrosť, rozmanitosť	5 bodov
– Logické, prehľadné triedenie použitých poznatkov	5 bodov
– Náznosnosť vo výklade	5 bodov
– Návaznosť projektu na reálne situácie	5 bodov
– Samostatná interpretácia predmetu projektu	10 bodov

Historické vedomosti alebo vedomosti z menšinovej politiky a národopisné vedomosti alebo vedomosti o jazyku menšiny – celkovo 20 bodov (dvakrát 10 bodov)

– Schopnosť výberu a narábanie s pomocným materiálom	2 body
– Schopnosť jednoznačného a logického triedenie získaných informácií	2 body
– Náznosnosť prednesu, jazyková formulácia	2 body
– Využitie vlastných skúseností, v odpovedi vyslovenie vlastného názoru	4 body

PODROBNÉ POŽIADAVKY MATURITNEJ SKÚŠKY ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY

OPIS SKÚŠKY

I. PODROBNÉ POŽIADAVKY MATURITNEJ SKÚŠKY

A) KOMPETENCIE

STREDNÝ A VYŠŠÍ STUPEŇ

1. Porozumenie textu

- Spoznanie a posúdenie textu
- Rozpoznanie odlišných názorov, zdôvodnenie zámeru a cieľa pri ústnom aj písomnom texte
- Použitie z textu získaných informácií ich výber a znovusporiadanie v súlade s danou témou a cieľom
- Sledovanie myšlienkových postupov a tematicky a žánrovo rôznorodých textoch (publicistika, vzdelávanie, elektronické noviny, krásna literatúra a pod.) a pochopenie súvislostí v obsahovej a výrazovej rovine
- Znalosť a samostatné použitie elektronických a tlačенých informácií (napr. jedno a dvojjazyčné slovníky, lexikóny, zbierky, CD-ROM a pod.)
- Zaujatie vlastného, kritického stanoviska na základe prečítaných alebo vypočítaných informácií
- Porovnanie tematicky a žánrovo rôznorodých textov, ústnych aj písaných, na základe daného hodnotiaceho kritéria
- Rozbor literárneho textu, rozpoznanie žánru, jeho štruktúry a literárneho štýlu
- Ukážka literárnych diel/textov z rôznych časových období s poukázaním na výstižnú dobrú charakteristiku života v citovej, mravnej a spoločenskej oblasti
- Rozpoznanie a štylizácia informácií, ktoré poukazujú na osobitosti životného štýlu a kultúrne zvyklosti

2. Tvorba textu v ústnej aj písomnej podobe

- Formulácia a vyjadrenie kritického, subjektívne ladeného názoru v súvislosti s ústnym či písaným textom rozličnej témy a žánru
- Samostatná tvorba žánrovo a tematicky rôznorodých textov (poviedka, opis, charakteristika, hodnotenie, prednáška) v ústnej aj písomnej podobe, využijúc poznatky stylistickej techniky a žánrov
- Informácia stylisticky vyhovujúca cieľu a predmetu ústneho a písomného prejavu, využívanie normy hovorového jazyka, zodpovedajúci pravopis, usporiadané a kultivované písmo
- Úradné texty (napr. list, životopis, dotazník, prihláška do konkurzu) a dodržanie ich obsahových noriem, resp. správne použitie
- Schopnosť podania informácie (napr. objasnenie, oznámenie) vo forme vyhovujúcej danej situácii
- Zozbieranie, skoncipovanie a rozvinutie argumentov a protiargumentov v súvislosti s prečítaným textom, literárnym dielom
- Vhodné použitie rozmanitých komunikačných stratégií pri dodržiavaní fonetických, gramatických a pravopisných noriem slovenského jazyka
- Schopnosť sebareflexie a opravy
- Schopnosť viesť kultúrny dialóg založený na vzájomnej úcte, berúc ohľad na názory partnera
- Referát, vyzdvihujúci podstatu prečítaného alebo počutého textu, kultivovaný písaný príp. ústny prejav

B) JAZYKOVÉ A LITERÁRNE SKÚSENOSTI, ZRUČNOSTI

STREDNÝ A VYŠŠÍ STUPEŇ

1. Jazykové schopnosti

- Spoľahlivé poznanie a korektné používanie systému a pravidiel slovenského jazyka v ústnej a písomnej forme
- Prehľad o pôvode slovenského jazyka, vývine spisovnej slovenčiny, postavení a jazykovej príbuznosti v rámci, svetových jazykov
- Prehľad o slovenských nárečiach, vrátane tunajších nárečí
- Poznanie resp. využitie poznatkov o významových a štylistických odtieňoch slov, s dôrazom na najfrekvencovanejšiu slovnú zásobu
- Zbehlosť v gramatike slovenského jazyka (fonetika, morfológia, syntax), rozpoznanie súvislostí
- Poznanie a používanie slovenskej jazykovednej terminológie

2. Literárne poznatky

- Spoľahlivé a korektné používanie spoznaných literárnovedných termínov, poznanie pojmových prostriedkov krásnej literatúry
- Chronologické poznatky, zaradenie diela do daného obdobia
- Zaradenie jednotlivých diel slovenskej literatúry do svetového resp. slovensko-maďarského kontextu
- Predstavenie celoživotného diela na základe osvojených poznatkov, dôležitejšie fakty života, vzťahy medzi jednotlivými dielami
- Rozpoznanie, pochopenie a predstavenie toho, ako slovenská literatúra obsahuje a vyjadruje skúsenosti, zážitky, myšlienky a spoločenskú morálku ľudí rôznych období
- Pochopenie, rozbor a predstavenie literárneho diela na základe daného hľadiska

C) PODROBNÉ OBSAHOVÉ POŽIADAVKY

STREDNÝ A VYŠŠÍ STUPEŇ

Tematické okruhy stredného a vyššieho stupňa sa v podstate nelíšia, ale prístup k jednotlivým témam je rozdielny. Zatiaľ, čo na vyššom stupni je spôsob priblíženia témy všeobecný, komplexný a abstraktný, na strednom stupni ide o jednoduchší, konkrétny a subjektívny prístup.

Vyšší stupeň popri jazykových zručnostiach predpokladá istotu v používaní jazykových schopností pri prijímaní a interpretácii jazykových a literárnych znalostí.

Slovenský jazyk a komunikácia

1.1 Znalosti o jazyku

POZNATKY	POŽIADAVKY
Fonetika slovenského jazyka	– Artikulovaná, čistá výslovnosť, správna a korektná intonácia reči – Nech rozpozná a vedome obchádza vplyv maďarskej interferencie (výslovnosť a, e, h – ch a dĺžky samohlások) – Poznanie a dodržiavanie pravidiel znelostnej asimilácie, korektné dodržiavanie neutralizácie
Morfológia	– Nech pozná a používa dôležitejšie termíny slovenskej gramatiky – Nech má dôkladné poznatky o slovenských ohybných a neohybných slovných druhoch a nech ich vie spoľahlivo používať v ústnom aj písomnom prejave – Nech pozná a spoľahlivo používa pravopisné a interpunkčné pravidlá slovenského jazyka – Nech pozná a vedome používa slovesné väzby odlišujúce sa od maďarského jazyka, s ohľadom na frekvencovanú slovnú zásobu

POZNATKY	POŽIADAVKY
Syntax	– Nech dokáže rozpoznať časti vety – Nech pozná úlohy vetných členov – Nech je schopný vytvárať pomocou vhodných spojok súvetia – Nech dokáže vhodnými spôsobmi transformovať vetné konštrukcie
Slovná zásoba	– Nech pozná a správne používa pravidlá tvorby slov v slovenčine a dokáže tieto znalosti mnohostranne využiť vo svojej reči – Nech je zbehlý v používaní jedno, dvojjazyčných a pravopisných slovníkov, ako aj synonymických a frazeologických slovníkov – Nech dokáže v texte rozoznať viacvýznamové, príbuzné a významovo protikladné slová, rozdiely medzi jednotlivými význammi a musí ich vedieť vhodne používať – Nech dokáže rozpoznať frazeologizmy v ústnom aj písanom jazyku, pozná ich význam a možnosti použitia
Dejiny slovenského jazyka	– Nech pozná najdôležitejšie etapy vývinu spisovnej slovenčiny – Nech je informovaný o Slováckmi používaných spisovných jazykoch – Nech má prehľad o troch hlavných nárečových skupinách slovenčiny vrátane tunajších slovenských nárečí, s vymenovaním ich niektorých osobitostí – Nech vie, do ktorej jazykovej rodiny a skupiny patrí slovenský jazyk

1.2 Komunikácia/použitie jazyka

POZNATKY	POŽIADAVKY
Text/Štýl	– Nech je jeho jazykový prejav správny a štylisticky vyberavý pri vhodnom využití morfológických a syntaktických poznatkov – Nech má základné poznatky zo štylistiky, nech ich vie vo svojom ústnom a písomnom jazykovom prejave vhodne používať – Nech pri používaní slovenského jazyka rozpozna a vhodne uplatňuje slová cudzieho pôvodu – Nech pozná rozdiel medzi písanou a ústnou formou jazyka a nech ich vie vhodne používať – Nech rozpozna v texte nárečové prvky a nech dokáže posúdiť ich štylistickú hodnotu – Nech rozpozna význam a vplyv slovenských častíc a dokáže ich používať – Nech rozpozna významové rozdiely v kontextoch – Nech dokáže rozpoznať rôzne vyjadrovacie formy a funkcie súvislej reči a vie ich používať – Nech chápe a pokúsi sa správne použiť modálny význam slovies s ohľadom na situáciu a zámer (napr. predpoklad, dodržanie odstupu, neistota, istota) – Nech pozná a správne používa zdvorilostné frázy slovenčiny s ohľadom na situáciu a zámer – Nech je schopný začať, zapojiť sa a viesť kultivovaný rozhovor s dodržiavaním noriem konverzácie

1.3 Tematické okruhy

Texty vyskytujúce sa na ústnej a písomnej maturitnej skúške zo slovenského jazyka a komunikácie postavené na týchto textoch, sú priradené k nasledovným tematickým okruhom:

Medziľudské vzťahy
Životospráva
Škola a vzdelávanie
Príroda a prostredie
Svet umenia
Naše korene
Pohľady do budúcnosti
Cestovanie, turistika
Každodenný život
Šport a voľný čas

1.4 Pojmy

- Hlásokoslovie: hlásky; znelé, neznelé, zvučné spoluhlásky, samohlásky, slabikotvorné spoluhlásky, slabikotvorné spoluhlásky, dvojhlásky, slabika, dĺžka slabiky, rytmický zákon
- Ohybné slovné druhy:
 - slovesá, činnostné a stavové slovesá, predmetové, bezpredmetové slovesá, plnovýznamové a pomocné slovesá, zvrtné slovesá, slovesný vid, slovesné tvary: prítomník, rozkazovací spôsob, prechodník, činné prídavné minulé, trpné prídavné, slovesný čas: prítomný, minulý, budúci čas; spôsob: oznamovací, podmienovací; slovesná väzba
 - podstatné mená:
konkrétne, abstraktné podstatné mená skloňovanie podstatných mien, vzory podstatných mien, pád, číslo podstatných mien
 - prídavné mená
skloňovanie prídavných mien, skloňovacie vzory prídavných mien, akostné a privlastňovacie prídavné mená, stupňovanie prídavných mien: pozitív, komparatív, superlatív
 - zámená
skloňovanie zámien, druhy zámien: osobné, privlastňovacie, ukazovacie, opytovacie, vymedzovacie a neurčité zámená
 - číslovky: skloňovanie čísloviek, základné, radové, druhové, násobné číslovky, zlomky
- Neohybné slovné druhy
 - príslovky, príslovky miesta, času, spôsobu, príčiny, miery, stupňovanie prísloviek
 - predložky, prvotné a druhotné predložky
 - spojky, prirad'ovacie a podrad'ovacie spojky
 - častice
- Skladba druhy viet podľa obsahu: oznamovacie, opytovacie, žiadacie a zvolacie vety, kladné a záporné vety, gramatické usporiadanie vety; sklady: určovací sklad, prísudzovací sklad, prirad'ovací sklad; spájanie vetných členov do skladu: zhoda, väzba, primk'ovanie
vetné členy: hlavné vetné členy: podmet, prísudok, rozvíjacie vetné členy: predmet, prívlastok, doplnok, príslovkové určenie

- Vývin slovnej zásoby
Neologizmy, archaizmy, cudzie slová
- Slovenské nárečia
Tri veľké skupiny slovenských nárečí, slovenské nárečia v Maďarsku

1.5 Požiadavky zo slovenskej literatúry

Autori, diela

Proglas

Moravsko – panónske legendy (úryvky)

Ján Kollár: Slávy dcera (úryvky)

Ján Hollý: Svätopluk (úryvky)

Ľudovít Štúr: Rozžehnaní

Reč na uhorskom sneme 21. dec. 1847

Andrej Sládkovič: Marína (úryvky)

Detvan (úryvky)

Nehaňte ľud môj

Janko Kráľ: Orol vták

Krajinská pieseň

Jarná pieseň

Zakliata panna vo Váhu a divný Janko

Kvet

Ján Botto: Žltá ľalia

Margita a Besná

Smrť Jánošíkova (úryvky)

Lucijný stolček

Svetozár Hurban Vajanský: Na Bašnárovom kopci

Od Silvestra do Troch kráľov

Pavol Országh – Hviezdoslav:

Priadka

K ľudu

Krvavé sonety (úryvky)

Hájnikova žena (úryvky)

Martin Kukučín: Rysavá jalovica

Keď báčik z Chochoľova umrie

Mladé letá

Dom v stráni

Jozef Gregor-Tajovský:

Do konca, Maco Mlieč, Mamka Pôstková, Horký chlieb

Božena Slančíková-Timrava:

Ťapákovci

Hrdinovia

Ivan Krasko: Šeľest hory

Topole

Vesper dominicae

Život

Otcova roľa

Ivan Gall:

Ján Smrek: Neslýchané

Triumf

Emil Boleslav Lukáč: Taedium urbis

Pokoj zemi tejto

Rudolf Dilong:
 Ján Hrušovský: Muž s protézou
 Janko Jesenský: Slniečny kúpeľ, Pani Rafiková
 Demokrati (úryvky)
 Jozef Ciger – Hronský: Jozef Mak
 Milo Urban: Za Vyšným mlynom
 Živý bič
 Margita Figuli: Tri gaštanové kone
 František Švantner: Malka
 Dominik Tatarka: Démon súhlasu (úryvky)
 Panna zázračnica (úryvky)
 Milan Rúfus:

Dielo slovenských autorov žijúcich v Maďarsku
 (voľný výber básní a poviedok)

Vybrané diela sa môžu rozšíriť o slobodne zvolených autorov a ich tvorbu, môžu však byť zaradené iba v literárnych otázkach ústnej skúšky.

- 1.5.1 Obdobia:** Staroslovienske tradície v slovenskej literatúre, literatúra stredoveku, baroková literatúra, osvieteniská literatúra, slovenský klasicizmus, romantizmus, literatúra štúrovskej školy, symbolizmus, neosymbolizmus, vitalizmus, próza 20. a 30. rokov, naturizmus, povojnové obdobie.
- Poznanie hlavných charakteristických znakov daného obdobia
 - Rozpoznanie metód zobrazovania v dielach krásnej literatúry
- 1.5.2 Témy, motívy:** Porovnanie diel podobnej tematiky a motívov, ktoré vznikli v rozličných obdobiach (napr. láska k vlasti, láska, zobrazenie dediny, životné pocity, atď.).
- 1.5.3 Žánre:** Porovnanie spoločných a odlišných prvkov v dielach rovnakého žánru vytvorených v rozličných obdobiach (napr. balada, poviedka).
 Rozpoznanie formálnych prvkov epiky, lyriky a drámy a rozlíšenie diel na tomto základe.
- 1.5.4 Pojmy:** literárna komunikácia
 faktickosť a fikcia v texte
 jazyková štruktúra textu
 estetická funkcia textu
 tragickosť, komickosť
 téma, dej, dejová línia
 monológ, dialóg
 rozprávač, postava
 kompozícia, konflikt
 metafora, prirovnávanie, epiteton, personifikácia, metonymia,
 synekdocha, hyperbola, aliterácia
 symbol
 rým, rytmus, refrén, verš
 literárne druhy
 lyrické, epické, dramatické žánre
 sonet, elégia, epigram, balada,
 pieseň, ľudová pieseň
 lyrizovaná próza/naturizmus
 epos, historická pieseň, legenda,
 anekdota, rozprávka, povest', novela,
 poviedka, román
 dráma

II. OPIS SKÚŠKY

SKÚŠKA VYŠŠIEHO STUPŇA

PÍSMONÁ SKÚŠKA

Obsahová stránka

Písomná skúška je postavená na podrobných požiadavkách. Písomná skúška si vyžaduje pochopenie textu, prípadne jeho tvorbu a štylizáciu v súlade s cieľmi a požiadavkami skúšky. Obsahom písomnej skúšky je rad úloh na pochopenie textu a štyri úlohy tvorenia textu, z ktorých si študent vyberie jednu. Na pochopenie textu má k dispozícii 60 a na tvorbu textu 180 minút. Úlohy na pochopenie textu pri skúške stredného a vyššieho stupňa sú odlišné, úlohy na tvorenie textu sa pri oboch typoch skúšky zhodujú, len ich posudzovanie a bodovanie je rozdielne.

Charakteristika radu úloh

Úloha na pochopenie textu

Text úlohy tvorí spravidla 450-700 slovná esej, štúdia napísaná so vzdelávacím cieľom alebo časť publicistického diela. Riešením je vo všeobecnosti krátka odpoveď, prípadne výber z daných možností, opis alebo nahradenie určitých slov vybraných z textu.

Otázky týkajúce sa pochopenia textu sú zamerané na:

- určenie faktov, údajov, zistení argumentov a postojov nachádzajúcich sa v danom texte
- gramatické a štylistické znaky textu
- vzťah textu k jeho titulu
- význam celého textu, prípadne jeho významové vrstvy
- postoje autora
- vysvetlenie istých pojmov nachádzajúcich sa v texte

Ďalšou úlohou môže byť:

- vyjadrenie vlastného názoru
- súhrn a zhustenie celého textu prípadne jeho častí (odstavca)

K riešeniu úlohy sa nemôže použiť slovník!

Úloha na tvorenie textu

Študent si vyberie jeden zo štyroch textov rozličného typu a témy. Rozsah vybranej témy je max. 4-5 strán. Úlohy sú nasledovné:

- Predstavenie literárneho diela (báseň, kratší prozaický útvar). Úloha obsahuje hlavné hľadiská pochopenia.
- Porovnanie 2-3 textov (diela krásnej literatúry) z daného hľadiska.
- Zaujatie postoja v súvislosti s aktuálnym javom. Základom úlohy môže byť napr. text, publicistické dielo, ale aj krátky a trefný citát alebo tvorba určitého druhu textu v súvislosti s daným problémom.
- Spracovanie textu pomocou eseje alebo zaujatie postoja k otázkam dejín, existencie a zvykov slovenskej menšiny žijúcej v Maďarsku. Základom úlohy môže byť literárne dielo (báseň, časť básne) alebo článok z tlače či jeho úryvok.

V úlohe na tvorenie textu sa môže použiť antológia slovenskej literatúry alebo jedno či dvojjazyčný slovník.

Hodnotenie

Pochopenie textu

Vyriešením úlohy, pri oboch stupňoch skúšky, môže študent dosiahnuť 30 bodov. Skúšajúci hodnotí úlohu na základe hodnotiacej príručky, ktorá mu poskytuje súbor odpovedí a očakávaný počet bodov, resp. možné čiastkové body. **Pri hodnotení tejto úlohy sa neberú do úvahy pravopisné chyby.** Získané body za jednotlivé úlohy, ako aj celkový počet bodov za pochopenie textu vyznačí skúšajúci na písomnej práci.

Tvorenie textu

Študentom zvolenú tému vyhodnotí skúšajúci na základe hodnotiacej príručky. Príručka obsahuje všeobecné hodnotiace kritériá nezávisle od témy. Na ich základe zhodnotí skúšajúci štruktúru, jazykovú a obsahovú kvalitu splnenej úlohy.

Bodové ohodnotenie danej úlohy*Tvorenie textu*

Za tvorbu textu môže študent dosiahnuť max. 70 bodov, ktoré sú rozdelené nasledovne: kvalita obsahovej stránky – 25 bodov, štruktúra a štýl – 20 bodov, kvalita jazykovej stránky – 25 bodov. Skúšajúci vyznačí získané body za jednotlivé úlohy (obsah, štruktúra, jazyk) v závere písomnej práce.

Všeobecné kritériá hodnotenia úlohy na tvorenie textu:

Kritériá hodnotenia kvality obsahu:

- dôsledné poznanie daného alebo vybraného diela, vytvorenie kultúrnohistorických súvislostí
- pochopenie témy a riešenie úloh odvolávajúcich sa na daný text
- jazykové a literárne vzdelanie, rozhľad a schopnosť riešiť problémy
- vecnosť
- samostatné riešenie problémov a zaujatie osobného postoja
- vyzdvihnutie podstaty a schopnosť systematizácie
- prehľad a vnímavosť na spoločenské problémy, kultivovaný spôsob myslenia
- kvalita argumentácie, doloženie a potvrdenie postojov

Kritériá hodnotenia štruktúry a štýlu:

- zodpovedajúce žánrové prvky danej úlohy
- jednotnosť prejavu a rovnomernosť štruktúry
- rozčlenenie
- plynulý a výstižný štýl
- dodržanie daného rozsahu

Kritériá hodnotenia jazykového prejavu:

Skúšajúci podčiarkne nájdené chyby a podľa nasledovného systému bodovania urobí celkové hodnotenie práce:

Strhávanie bodov:

1. Pravopisná chyba (y-i, mäkčeň, e-ä, o-ô, l-l', r-r', spodobovanie spoluhlások)
½ bodu
2. Gramatická chyba (nesprávne skloňovanie, gramatický rod, slovesný čas, dokonavé – nedokonavé sloveso, slovesná väzba, zvrtné sloveso, predložka, spojka)
1 bod
3. Chybné použité slovo (chybný výraz, slovosled)
½ bodu
4. Interpunkčná chyba
¼ bodu

Na konci práce vyjadrí skúšajúci počet chýb v%.

$\text{chyby } v\% = \frac{\text{počet chýb}}{\text{počet slov}} \times 100$
--

Kvalita jazykového prejavu – max počet bodov: 25

VYŠŠÍ STUPEŇ:

Bodovanie

POČET	CHYBY V%
25 bodov	0,0% - 0,70%
24 bodov	0,71% - 1,30%
23 bodov	1,31% - 2,00%
22 bodov	2,01% - 2,60%
21 bodov	2,61% - 3,20%
20 bodov	3,21% - 3,80%
19 bodov	3,81% - 4,40%
18 bodov	4,41% - 5,00%
17 bodov	5,01% - 5,60%
16 bodov	5,61% - 6,20%
15 bodov	6,21% - 6,70%
14 bodov	6,71% - 7,20%
13 bodov	7,21% - 7,70%
12 bodov	7,71% - 8,20%
11 bodov	8,21% - 8,60%
10 bodov	8,61% - 9,10%
9 bodov	9,11% - 9,60%
8 bodov	9,61% - 10,10%
7 bodov	10,11% - 10,50%
6 bodov	10,51% - 11,00%
5 bodov	11,01% - 11,40%
4 body	11,41% - 11,80%
3 body	11,81% - 12,20%
2 body	12,21% - 12,60%
1 bod	12,61% - 13,00%
0 bodov	13,01% -

CELKOVÝ POČET BODOV PÍŠOMNEJ SKÚŠKY:

Čiastkové výsledky	Pochopenie textu	Tvorenie textu
Možné body	30 bodov	70 bodov
		Obsah: 25 bodov
		Štruktúra, štýl: 20 bodov
		Jazykový prejav: 25 bodov

ÚSTNA SKÚŠKA

Vyšší stupeň skúšky z národnostného slovenského jazyka prebieha pred vybranou (vonkajšou) komisiou.

Čas na prípravu: 30 minút

Čas na odpoveď: 20-25 minút

Počas prípravy smie študent použiť antológiu slovenskej literatúry alebo iné tlačene príp. elektronické pomôcky súvisiace s vybranou témou.

Obsah skúšky

Na slovnej skúške rieši študent jednu jazykovú a jednu literárnu úlohu. Otázky pozostávajú z 20-24 jazykových a 20-24 literárnych úloh. Pri zostavovaní otázok je potrebné brať do úvahy podrobné požiadavky národnostného slovenského jazyka a literatúry.

Zostavovanie otázok, princípy

Otázky je potrebné zostaviť tak, aby boli približne rovnako ťažké a poskytnú študentom v danom časovom intervale možnosť ich úspešného vyriešenia.

Otázky z jazyka

Počas skúšky hodnotíme kvalitu slovného vyjadrovania sa študentov (transakcia a interakcia), ktorí majú byť schopní samostatného rozboru danej témy a všestranne aktívnej komunikácie.

Na slovnú skúšku pripraví skúšajúci 20-24 otázok. Každá otázka pozostáva z 250-300 slovného textu a 2-3 pridaných úloh (vysvetlivky, synonymá – antonymá, jazyková transformácia, atď.). **25% jazykových otázok sa musí viazať k jazyku, zvykom a tradíciám Slovákov žijúcich v Maďarsku.**

Priebeh skúšky

- Po uplynutí času na prípravu študent prečíta text, ktorý si vytiahol. Pri tejto úlohe hodnotíme jeho výslovnosť, intonáciu a tempo čítania.
- Skúšaný študent samostatne zhrnie obsah prečítaného textu.
- Skúška pokračuje voľným rozhovorom medzi skúšajúcim a žiakom k danej téme.
- Skúšaný študent samostatne rieši lexikálne príp. jazykové úlohy viažuce sa k danému textu.

Otázky z literatúry

Na slovnú skúšku pripraví skúšajúci 20-24 tematických okruhov. Každý okruh pozostáva z dvoch otázok, z ktorých si študent jednu vyberie a samostatne ju rieši. Otázka sa musí viazať k požiadavkám z národnostného slovenského jazyka a predstavuje buď celé dielo alebo jeho časť. Skúšajúci môže zadať doplnujúce otázky viažuce sa k uvedenej téme.

Hodnotenie

Za odpoveď môže študent dosiahnuť max. 50 bodov. Jazyková a literárna skúška sa hodnotí spoločne, čiže študent dostane za slovnú skúšku jedno súhrnné bodové hodnotenie. Hodnotenie prevedie skúšajúci podľa nasledovných kritérií:

Kritériá hodnotenia ústnej skúšky z jazyka a literatúry	Body
Jazykové kompetencie	
– Výslovnosť (intonácia, hovorové tempo)	5 bodov
– Správnosť (použitie a dodržanie pravidiel)	10 bodov
– Pohotovosť (bohatá slovná zásoba, vhodné jazykové prostriedky, iniciatíva, rýchla reakcia)	10 bodov
	Celkovo: 25 bodov
– Literárne vedomosti	15 bodov
– Riešenie gramatických úloh vyplývajúcich z textu	10 bodov
	Celkovo: 25 bodov

Celkové bodové hodnotenie skúšky

Súčtom čiastkových výsledkov písomnej a ústnej skúšky sa dá dosiahnuť max. 150 bodov a to nasledovne:

Hodnotenie písomnej a ústnej skúšky	Body
Pochopenie textu	30 bodov
Tvorenie textu	70 bodov
Ústna skúška z jazyka a literatúry	50 bodov
	Celkovo: 150 bodov

SKÚŠKA STREDNÉHO STUPŇA***PÍŠOMNÁ SKÚŠKA*****Obsahová stránka**

Písomná skúška je postavená na podrobných požiadavkách. Skúška vyžaduje pochopenie textu, príp. jeho samostatnú tvorbu v súlade s cieľmi a požiadavkami skúšky. Obsahom písomnej skúšky je rad úloh na pochopenie textu a štyri úlohy tvorenia textu, z ktorých si študent vyberie jednu.

Na pochopenie textu má študent k dispozícii 60 minút a na tvorenie textu 180 minút. Úlohy na pochopenie textu sú pri strednom a vyššom type skúšky odlišné, kým úlohy na tvorenie textu sa pri oboch typoch skúšky zhodujú a iné je iba ich posudzovanie a bodovanie.

Charakteristika radu úloh*Úloha na pochopenie textu*

Text úlohy tvorí spravidla 450-600 slovná esej, štúdia napísaná so vzdelávacím cieľom alebo časť publicistického diela. Riešením je vo všeobecnosti krátka odpoveď, prípadne výber z daných možností, opis alebo nahradenie určitých slov vybraných z textu.

Otázky týkajúce sa pochopenia textu sú zamerané na:

- určenie faktov, údajov, zistení argumentov a postojov nachádzajúcich sa v danom texte
- vzťah textu a jeho titulu
- postoje autora
- vysvetlenie istých pojmov nachádzajúcich sa v texte

K riešeniu úlohy sa nemôže použiť slovník!

Tvorenie textu

Študent si vyberie jeden zo štyroch textov rozličného typu a témy. Rozsah témy je max. 4-5 strán. Úlohy sú nasledovné:

- predstavenie literárneho diela (báseň, kratší prozaický útvar). Úloha obsahuje pochopenie vyzdvihnutých hľadísk.
- porovnanie 2-3 textov (diela krásnej literatúry) z daného hľadiska
- zaujatie postoja v súvislosti s aktuálnym javom. Základom úlohy môže byť napr. text, publicistické dielo, ale aj krátky trefný citát alebo vytvorenie určitého druhu textu v súvislosti s daným problémom.
- Spracovanie textu pomocou eseje alebo zaujatie postoja k otázkam dejín, existencie a zvykov slovenskej menšiny žijúcej v Maďarsku. Základom úlohy môže byť literárne dielo (báseň, časť básne) alebo článok z tlače či jeho úryvok!

Pri riešení úloh na tvorenie textu sa môže použiť antológia slovenskej literatúry alebo jedno či dvojjazyčný slovník.

Hodnotenie*Pochopenie textu*

Vyriešením úlohy, pri oboch stupňoch skúšky, môže študent dosiahnuť 30 bodov. Skúšajúci hodnotí úlohu na základe hodnotiacej príručky, ktorá mu poskytuje súbor odpovedí a očakávaný počet bodov, resp. možné čiastkové body. Pri hodnotení tejto úlohy sa neberú do úvahy pravopisné chyby. Získané body za jednotlivé úlohy, ako aj celkový počet bodov za pochopenie textu vyznačí skúšajúci na písomnej práci.

Tvorenie textu

Študentom zvolenú tému vyhodnotí skúšajúci na základe hodnotiacej príručky. Príručka obsahuje všeobecné hodnotiace kritériá nezávisle od témy. Na ich základe zhodnotí skúšajúci štruktúru, jazykovú a obsahovú kvalitu splnenej úlohy.

Bodové ohodnotenie danej úlohy*Tvorenie textu*

Za tvorbu textu môže študent dosiahnuť max. 70 bodov, ktoré sú rozdelené nasledovne: kvalita obsahovej stránky – 25 bodov, štruktúra a štýl – 20 bodov, kvalita jazykovej stránky – 25 bodov. Skúšajúci vyznačí získané body za jednotlivé úlohy (obsah, štruktúra, jazyk) v závere písomnej práce.

Všeobecné kritériá hodnotenia úlohy na tvorenie textu:

Kritériá hodnotenia kvality obsahu:

- dôsledné poznanie daného alebo vybraného diela, vytvorenie kultúrohistorických súvislostí
- pochopenie témy a riešenie úloh odvolávajúcich sa na daný text
- jazykové a literárne vzdelanie, rozhľad a schopnosť riešiť problémy
- vecnosť
- samostatné riešenie problémov a zaujatie osobného postoja
- vyzdvihnutie podstaty a schopnosť systematizácie
- prehľad a vnímavosť na spoločenské problémy, kultivovaný spôsob myslenia
- kvalita argumentácie, doloženie a potvrdenie postojov

Kritériá hodnotenia štruktúry a štýlu

- zodpovedajúce žánrové prvky danej úlohy
- jednotnosť prejavu a rovnomernosť štruktúry
- rozčlenenie
- plynulý a výstižný štýl
- dodržanie daného rozsahu

Kritériá hodnotenia jazykového prejavu:

1. Pravopisná chyba (y-i, mäkčeň, e-ä, o-ô, l-l', r-r', spodobovanie spoluhlások)
½ bodu
2. Gramatická chyba (nesprávne skloňovanie, gramatický rod, slovesný čas, dokonavé – nedokonavé sloveso, slovesná väzba, zvrtné sloveso, predložka, spojka)
1 bod
3. Chybne použité slovo (chybný výraz, slovosled)
½ bodu
4. Interpunkčná chyba
¼ bodu

Na konci práce vyjadrí skúšajúci počet chýb v%.

$\text{chyby } v\% = \frac{\text{počet chýb}}{\text{počet slov}} \times 100$
--

Stredný stupeň – max. počet bodov: 25

POČET BODOV	CHYBY V%
25 bodov	0,0% - 0,8%
24 bodov	0,81% - 1,6%
23 bodov	1,61% - 2,4%
22 bodov	2,41% - 3,20%
21 bodov	3,21% - 3,90%
20 bodov	3,91% - 4,60%
19 bodov	4,61% - 5,30%
18 bodov	5,31% - 6,00%
17 bodov	6,01% - 6,70%
16 bodov	6,71% - 7,40%
15 bodov	7,41% - 8,10%
14 bodov	8,11% - 8,70%
13 bodov	8,71% - 9,30%
12 bodov	9,31% - 9,90%
11 bodov	9,91% - 10,50%
10 bodov	10,51% - 11,00%
9 bodov	11,01% - 11,50%
8 bodov	11,51% - 12,00%
7 bodov	12,01% - 12,50%
6 bodov	12,51% - 13,00%
5 bodov	13,01% - 13,40%
4 body	13,41% - 13,80%
3 body	13,81% - 14,20%
2 body	14,21% - 14,60%
1 body	14,61% - 15,00%
0 bodov	15,01%

CELKOVÝ POČET BODOV PÍSOMNEJ SKÚŠKY:

Čiastkové výsledky	Pochopenie textu	Tvorenie textu
Možné body	30 bodov	70 bodov
		Obsah: 25 bodov
		Štruktúra, štýl: 20 bodov
		Jazykový prejav: 25 bodov

ÚSTNA SKÚŠKA

Vyšší stupeň skúšky z národnostného slovenského jazyka prebieha pred školskou komisiou.

Čas na prípravu: 30 minút

Čas na odpoveď: 10–15 minút

Počas prípravy smie študent použiť antológiu slovenskej literatúry alebo iné tlačené príp. elektronické pomôcky súvisiace s vybranou témou.

Obsah skúšky

Na slovnej skúške rieši študent jednu jazykovú a jednu literárnu úlohu. Otázky pozostávajú z 20-24 jazykových a 20-24 literárnych úloh. Pri zostavovaní otázok je potrebné brať do úvahy podrobné požiadavky národnostného slovenského jazyka a literatúry.

Stredný a vyšší stupeň ústnej skúšky sa odlišuje v tom, že texty v otázkach pre stredný stupeň sú jednoduchšie a kratšie, kým na vyššom stupni si vyžadujú väčšie jazykové vedomosti.

Zostavovanie otázok, princípy

Otázky je potrebné zostaviť tak, aby boli približne rovnako ťažké a poskytnú študentom v danom časovom intervale možnosť ich úspešného vyriešenia.

Otázky z jazyka

Počas skúšky hodnotíme kvalitu slovného vyjadrovania sa študentov (transakcia a interakcia), ktorí majú byť schopní samostatného rozboru danej témy a všestranne aktívnej komunikácie.

Na slovnú skúšku pripraví skúšajúci 20-24 otázok. Každá otázka pozostáva z 200-250 slovného textu a 2–3 pridaných úloh (vysvetlivky, synonymá-autonymá, jazyková transformácia atď.). 25% jazykových otázok sa musí viazať k jazyku, zvykom a tradíciám Slovákov žijúcich v Maďarska.

Priebeh skúšky:

– Po uplynutí času na prípravu študent prečíta text, ktorý si vytiahol. Pri tejto úlohe hodnotíme jeho výslovnosť, intonáciu a tempo čítania.

- Skúšaný študent samostatne zhrnie obsah prečítaného textu.
- Skúška pokračuje voľným rozhovorom medzi skúšajúcim a žiakom k danej téme.
- Skúšaný študent samostatne rieši lexikálne príp. jazykové úlohy viažuce sa k danému textu.

Otázky z literatúry

Na slovnú skúšku pripraví skúšajúci 20-24 tematických okruhov. Každý okruh pozostáva z dvoch otázok, z ktorých si študent jednu vyberie a samostatne ju rieši. Otázka sa musí viazať k požiadavkám z národnostného slovenského jazyka a predstavuje buď celé dielo alebo jeho časť. Skúšajúci môže zadať doplňujúce otázky viažuce sa k uvedenej téme.

Hodnotenie

Za odpoveď môže študent dosiahnuť max. 50 bodov. Jazyková a literárna skúška sa hodnotí spoločne, čiže študent dostane za slovnú skúšku jedno súhrnné bodové hodnotenie. Hodnotenie prevedie skúšajúci podľa nasledovných kritérií:

Kritériá hodnotenia ústnej skúšky z jazyka a literatúry	Body
Jazykové kompetencie	
– Výslovnosť (intonácia, hovorové tempo)	5 bodov
– Správnosť (použitie a dodržanie pravidiel)	10 bodov
– Pohotovosť (bohatá slovná zásoba, vhodné jazykové prostriedky, iniciatíva, rýchla reakcia)	10 bodov
	Celkovo: 25 bodov
– Literárne vedomosti	15 bodov
– Riešenie gramatických úloh vyplývajúcich z textu	10 bodov
	Celkovo: 25 bodov

Celkové bodové hodnotenie skúšky

Súčtom čiastkových výsledkov písomnej a ústnej skúšky sa dá dosiahnuť max. 150 bodov a to nasledovne:

Hodnotenie písomnej a ústnej skúšky	Body
Pochopenie textu	30 bodov
Tvorenie textu	70 bodov
Ústna skúška z jazyka a literatúry	50 bodov
	Celkovo: 150 bodov

SZLOVÉN NÉPISMERET

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Történeti ismeretek

A vizsgázó ismerje a szlovén kisebbség történetének alapvető jellemzőit.

Ismerje Szlovénia történelmének sorsfordulóit.

Tárja fel az anyaország és a hazai kisebbség története közötti összefüggéseket.

Ismerje meg a Kárpát-medence népei együttélésének történeti jellemzőit.

2. Néprajzi ismeretek

A vizsgázó ismerje a szlovén kisebbség tárgyi hagyatékát.

Ismerje a szlovén kisebbség szokásrendszerét, szemléltesse a szokásrendszer változását.

Múzeumokból, néprajzi gyűjteményekből gyűjtsön információkat a szlovén nemzetiség múltbeli és jelenkori életmódjáról, hétköznapijairól, ünnepeiről; szemléltesse a változások okait.

Tárja fel a hagyományok, a szokásrendszer megtartásának jelentőségét a globalizáció korában.

Elemezze a kisebbségi média szerepét a kisebbségi értékek fenntartásában.

3. Földrajzi ismeretek

A vizsgázó ismerje a szlovén kisebbség településterületeit.

Mutassa be a kisebbség – földrajzi környezetből adódó – életviszonyait. Mutassa be a szlovén kisebbség lakta területek gazdaságföldrajzát, s annak változásait.

Elemezze a gazdasági fejlődés jelenkori alternatíváit.

4. Társadalmi ismeretek

Értelmezze a szlovén kisebbség szociológiai ismérveit.

Mutassa be a különböző közösségi szerveződések, a közösségek funkcióját, jelentőségét.

Tárja fel az egyén lehetőségeit a szlovén kisebbséghez tartozás megélésére, kifejezésére.

5. A szlovén kisebbség nyelvével kapcsolatos ismeretek

Ismerje és tárja fel a szlovén kisebbség nyelvi fejlődésére ható tényezőket.

Mutassa be a tájnyelvnek a szlovén közösség identitásának megőrzésében betöltött szerepét.

Mutassa be a magyarországi (Rába-vidéki) nyelv jellemzőit összehasonlítva az anyaországi szlovén nyelv jellemzőivel.

Tárja fel a Rába-vidéki nyelvjárás nyelvváltozatainak főbb különbségeit.

Ismerje a szlovén kisebbség írásos emlékeit.

Mutasson be egy szabadon választott dokumentumot.

6. A szlovén kisebbség épített környezete

Mutassa be a szlovén kisebbség épített környezetének sajátos jellemzőit.

Ismertesse az épületek formai jellemzőit és funkcionális jegyeit, értelmettesse azok egymásra gyakorolt hatását.

Állítson össze projektet a Rába-vidéki szlovének építészeti örökségének megmentésére.

7. A szlovén kisebbség zene- és tánc kultúrája

Mutassa be a magyarországi szlovének ének, zene és tánc kultúráját.

Tárja fel a hazai szlovéniség hagyományai és zenéje, tánc kultúrája közötti kapcsolatokat.

Ismerje az identitás megőrzésében fontos szerepet játszó kulturális csoportokat.

8. Kisebbségpolitikai ismeretek

A vizsgázó ismertesse a kisebbségpolitikai törvénykezés alakulását, mutassa be hatását a szlovén kisebbségre.

Ismertesse és értékelje a kisebbségi önkormányzat működését.

Mutassa be és értékelje a nemzeti öntudat fenntartását szolgáló programokat.

Tervezzon egy – a kor szórakozási igényeinek megfelelő – hagyományörző programot.

B) TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

1. Történeti ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 A Rába-vidéki szlovénség eredete, megjelenése a Kárpát-medencében	Alapvető ismeretek a Rába-vidéki szlovénség eredetéről. Betelepítésük a 12. sz. során a történelmi Magyarország nyugati határán húzódó Rába és Mura közötti területekre. A Rába-vidéki szlovénség szerepe a Magyar Királyság társadalmában.	A szlovénség megjelenése a 6. sz. második felében a Rába és a Dráva közötti területen. Pribina fejedelemsége Alsó Pannóniában (847-861) – Zalavár. Kocelj fejedelem által Ciril és Metód Meghívása Moráviából. Szerepük a szláv írás, a kereszténység terjesztésében. A 11. sz. végétől a Rába és a Mura közötti terület magyar királyi birtok. 1094-ben állami és egyházi igazgatási keretet kap. Közigazgatásilag Vas-vármegyéhez tartozik. A szlovének lakta vidéket a magyarok Tótságnak hívták.
1.2 A Rába-vidéki szlovénség közösséggé szerveződésének fontosabb állomásai, kapcsolatrendszer	A Rába-vidéki szlovénség közösségi együttélési formáinak, azok változásainak ismerete. A Szentgotthárd környéki szlovén községek létrejötte a 13. és 16. század között. A szlovén népcsoport életmódtörténetének, értékrendszerének ismerete, a változások történetének megítélése és bemutatása. Kisparaszti gazdálkodás, földnélküli zsellérek-idénymunka a magyarországi majorokban (summások), a későbbiekben németországi munkalehetőség.	1183: A szentgotthárdi apátság megalapítása. A szlovén települések létrehozása (munkaerő). A két nagybirtokhoz tartozás (Batthyány és egyházi) hatása az itt élő szlovének életmódjára, nyelvjárásuk alakulására, gazdasági és szociális fejlődésükre. Török harcok a vidéken. Az 1664-es szentgotthárdi csata eseményeinek ismerete. Az 1867-es kiegyezés negatív hatása a szlovén nemzetiségre, magyarosítási törekvések felerősödése.
1.3 A nemzeti kisebbséggé válás története és alakulása a jelenkorig	A politikai tényezővé válás ismertetése. Az interetnikus kapcsolatok bemutatása, a hatásrendszerek megítélése. A trianoni egyezmény következménye: Murántúl (Slovenska krajina) Jugoszláviához csatolásával egységének megszüntetése. A Magyarországon maradt szlovének „Rába-menti szlovének” (porabski Slovenci) és a „Rába-mente” (Porabje) elnevezése. A Rába-vidéki szlovének tömeges kivándorlása a nagy gazdasági válság idején. Családok kitelepítése az 1950-es évek elején. Kivándorlás 1956-ban.	1918: A magyarországi szlovének nemzeti öntudatra ébredése. Párizsi békekonferencia: a mai Rába-vidéki szlovének önálló történelmi útra lépése. A vidék helytelen magyar elnevezése a „Vendvidék”, lakossága a „vendek”. II. Világháború után: A „Vend-vidék”, „vendek” kifejezés törlése Vas megye Tanácsa által határozatilag 1981-ben.
1.4 Az anyaország története és a hazai szlovén kisebbség sorsfordulói	Összefüggések az anyaország, azon belül is a hazai szlovén kisebbséggel határos terület, Muravidék története és a hazai szlovénség története között. A protestantizmus kultúrtörténeti szerepének jelentősége: az első Murán-túli könyvek megjelenése a 18. sz. kezdetén (Murán-túli irodalmi nyelven). Használatuk 1919-ig, ill. még a 20. sz. első évtizedeiben is Jelentőségük a magyarországi szlovének nemzeti öntudatának megőrzésében.	Török támadások a késői középkorban. A protestantizmus egyházi és kultúrtörténeti szerepe. Az osztrák-magyar monarchiához tartozás. 1848 a forradalom éve a szlovéneknél. A nemzetek önállósodási törekvései. Az „Egyesült Szlovénia” programja. A jugoszláv népek függetlenségi törekvései. Jugoszlávia szétesésének okai. A szlovén önállóság kikiáltása. Háború Szlovéniáért. A Szlovén Köztársaság, mint önálló állam, kapcsolatai a Rába-vidékkel.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.5 A szlovén kisebbség regionális történetének jellemző fejlődési vonulatai	A szlovén kisebbség regionális történetére vonatkozó források. A nemzeti tudat elmélyülése a két világháború között (a Szent Mohor Társulat könyveinek elterjedése-ismerkedés a szlovén irodalmi nyelvvel).	11. sz.: Vasvármegyéhez (tótsági járáshoz) tartozás. 1920 (trianoni békeszerződés) után Szentgotthárd-muraszombati járáshoz, majd a szentgotthárdi járáshoz. Népiskolák létrejötte az ellenreformáció idején, hatásuk a szlovén nemzetiségre. Történelmi események (a két világháború, az 1950-es évek eseményei), hatásuk és azok lecsapódása a szlovén nemzetiség életére. Szentgotthárd iparosításának hatása a hatvanas évek végétől.

2. Néprajzi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. A szlovén kisebbség tárgyi kultúrája, hagyatéka	A szlovén kisebbség tárgyi hagyatéka, néhány jellegzetes eszköz bemutatása, elemzése a közösségre jellemző értékek szemszögéből. Pável Ágoston Múzeum (Szentgotthárd) és a Múzeumfalu (Szombathely) jelentősége.	Régi mezőgazdasági eszközök, azok elnevezése és használata. A fazekas- és szövés mesterség, a tökmagsajtolás munkafolyamatai, szerszámai, termékei. Téli elfoglaltságok (kukoricafosztás, tökmagköpesztés, tollfosztás, fonás, kötés, kosárfonás, virágkötés stb.).
2.2 A szlovén kisebbség szokásrendszere	A szlovén kisebbség családhoz, helyi közösséghez, vallásgyakorláshoz kapcsolódó szokásrendszere. Az emberi élet sorsfordulóhoz kapcsolódó szokások: keresztelő, lakodalom, temetés. A naptári év szokásai: karácsony, újév, háromkirályok, húsvét, pünkösd. Néphagyományok: farsangi szokások, kiemelten a rönkhúzás, mint a magyarországi szlovének egyik leglátványosabb dramatikus népszokása.	A család egy napjának folyamata régen. Tavaszi szokások (Pünkösöd, búcsú). Lakodalmi szokások. Legfontosabb hétköznapi ételei, ünnepnapok ételei. Régi ételreceptek. Az élő szokások fenntartása (lucázás, betlehemezés, korbácsolás, újévi, húsvéti, téli elfoglaltságok).
2.3 A média és a hagyományápolás	A tárgyi hagyaték és a szokások, közösségi ünnepek megjelenése az írott és elektronikus médiában. Porabje c. újság, Szlovén naptár, Szlovén Rádió. Slovenski utrinki c. szlovén adás a TV1-en.	A média szerepe a szlovén kisebbség hagyományos értékeinek fenntartásában.
2.4 A hagyományápolás szerepe az egyén közösséghez való tartozásának erősítésében	A néprajzi hagyaték: a család, a falu hagyományai régi családi fotók, nagyszülőkkel, falubeli öregekkel való beszélgetés alapján.	Szlovének és más etnikai csoportok (németek, romák) a lakóhelyen. A magyarsággal való együttélésből eredő kölcsönhatások (gazdasági, nyelvi, kulturális).

3. Földrajzi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 A szlovén kisebbség települései hazánkban	A szlovénység hazai településterületei: aprófalvas sajátosság, agyagos dombhátak, magas erdőszűltség, rét-és gyepterület, savanyú, mészszegény talaj, szerény hozamok.	A településterületek alakulása a történelem során.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.2 A település-földrajzi viszonyok hatása a szlovén kisebbség életmódjára	A településterületekből adódó életviszonyok. A terület alacsony népességtartó képessége. Jobbágyi, kisparaszti életmód. Zsellérek, idénymunkások.	A vidék periférikus fekvése, határok (szlovén, osztrák) közé való beékelődés, a „határmentiség” ténye, a határsáv hatásai domborzati viszonyok és ezek hatásai. A települések elhelyezkedése a déli lankákon. Erdővel borított, lakatlan északi lankák. Szórványtelepülések kialakulása Nyugat-Magyarországon szlovén hatásra.
3.3 Gazdaságföldrajzi meghatározottságok a szlovén kisebbség életében	A hazai szlovénység gazdasági kapcsolatainak feltárása és értelmezése. Fejlett gazdasági ágazatok a múltban. Gyümölcsstermesztés, pálinkafőzés, tökmagolaj-sajtolás, fazekasság, szövés. Állattenyésztés. Borjú- és sertéshússal kereskedés Ausztriában. Gombakereskedés, erdei termékek (fenyőtoboz, tölgyfagubacs) értékesítése. Szakszövetkezeti gazdálkodás a 60-as, 70-es években: állattenyésztés, erdei termékek gyűjtése, fakitermelés. A kétlakosság (munkavállalás a szentgotthárdi gyárakban és gazdálkodás a meglévő földeken) mint gazdasági fejlődési tényező.	Paraszti önálló gazdálkodás. Jellegzetes termelési mód a bakhátas szántás. Vasúti pálya építésének terve Szentgotthárd és Muraszombat között 1907-ben. A terv meghiúsulása a földtulajdonosok tiltakozása miatt. (Megismétlődése az 1990-es években.) Negatív hatása a kisebbség megmaradása szempontjából (fiatalok elvándorlása).
3.4 A földrajzi helyzet és a kisebbség távlatai	Modellek és alternatívák a szlovén kisebbség számára. Őrség-Rábavidék tájvédelmi terület kettős hatása: iparosítás visszaszorítása, turizmus és biotermesztés elősegítése.	PHAR projekt. Euroregio-Nyugat Pannon régió.

4. Társadalmi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1 A szlovén kisebbség szociológiai ismérvei	A hazai szlovéniséghez tartozók alapvető ismérvei és nagyobb közösségi kapcsolatait meghatározó ismérvek (az emberek szociális helyzete és problémái, munkához való viszony, családi viszonyok) értelmezése.	Rossz természeti adottságú földek-nehéz megélhetés. Elhelyezkedési gondok az 1960-as évek közepéig, majd a rendszerváltás után. Mezőgazdasági idénymunka (summásság) a II. világháború előtt és az 1950-es években. Az iparosítás visszaszorításából fakadó munkanélküliség. A paraszti gazdálkodás visszafejlődése felvásárlási gondok miatt. Demográfiai változások: népességszökkenés, a lakosság elöregedése, ezek okai.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.2 A közösségi összetartozás tudata és jellemző megnyilvánulási formái	A közösségek funkciói. A közösségi kapcsolatok. A szlovén kisebbséget erősítő kisközösségi szerveződések funkciói, jellemzői. (Rokonsági viszonyok, leány-és fiúegyletek, majd klubok, egyesületek (sport, tűzoltó, nyugdíjas) és kultúrcsoportok.	Testvérkapcsolatok kidolgozására irányuló projekt.
4.3 Az egyén helye a szlovén kisebbségi közösségben	Az egyén lehetőségeinek feltérképezése és bemutatása a népcsoporthoz való tartozás megélése szempontjából: anyanyelv és kultúra ápolása, fejlesztése.	Az identitásvállalás jellemző magatartásformái: az anyanyelv megőrzése, tudatos ápolása, a szokások, hagyományok ápolásában való részvétel.

5. A szlovén kisebbség nyelvével kapcsolatos ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1 A szlovén kisebbség nyelvi fejlődésére ható tényezők	A hazai szlovénség nyelvét, a használt nyelvi változatok alakítását befolyásoló alapvető tényezők: kétféle birtokhoz, ill. egyházközséghez való tartozás.	A nyelvjárás sajátos fejlődésének történelmi és egyháztörténeti okai.
5.2 A köznyelv és a nyelvi változatok szerepe	A tájnyelv szerepe az identitás megőrzése szempontjából. A Rába-vidéki tájnyelv mint a Mura-vidéki szlovén nyelvjárás egyik változata. Küzmics István, a jelentős Mura-vidéki szlovén író, pedagógus, bibliafordító.	A köznyelv, az államnyelv és a tájnyelv összefüggésében ható tényezők számbavétele: nyelvhasználat a családon belül és kívül. A szlovén nyelv otthon és az iskolában. A kisebbségi nyelvhasználat lehetőségei. Az anyanyelv tanulásának jelentősége.
5.3 A szlovén kisebbség beszélt nyelvének jellemzői	Nyelvi változatok jellemzőinek bemutatása az anyanemzet nyelvével történő összehasonlításban: a Rába-vidéki szlovén tájszólás a szlovén nyelv része, a felsőszölnöki és apátistvánfalvi nyelvjárás főbb ismertetőjegyei.	A helyi nyelvjárás legfontosabb morfológiai és szintaktikai jellemzői.
5.4 A szlovén kisebbség írott nyelvi emlékei	A hazai szlovénség írásos emlékei: Kossics József irodalmi és néprajzi munkássága. Pável Ágoston író, néprajzkutató és muzeológus tevékenysége. Drávecz Alajos néprajzi írása, Teleki Vendel: Rönkhúzás, Pavlics Irén: Ajándékkérés, Szlovén háznevek c. anyagok. Jelenkori kutatások: Vilko Novak, M. Kozár Mária, dr. Eperjessy Ernő, Mukics Ferenc, Hirnök Katalin, Krajczár Károly A ma élő Rába-vidéki szlovén alkotók.	Egy szabadon választott nyelvi dokumentum bemutatása. Műveik ismerete, ill. bemutatása.

6. A szlovén kisebbség épített környezete

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1 A szlovén kisebbség építészeti kultúrája	A hazai szlovénség lakókörnyezetének, közösségi célokra szolgáló épületek a múltban és jelenben. A szlovén települések jelentősebb épületei.	A Rába-vidéki szlovén települések alapformája. A régi konyha berendezése, régi konyhai eszközök, azok használata és nyelvjárási neve. A szoba hagyományos berendezése.
6.2 Sajátos vonások a szlovénség által használt épületekben formai-stílusbeli és funkcionális szempontból	Az építészet formái és funkcionális jegyei, eszközei, azok kapcsolatának értelmezése. A régi parasztházak alaprajza. A lakóház és a melléképületek elrendezése a telken.	A Szlovénvidék népi építészetének jellemzői.
6.3 A szlovén kisebbségi építészeti örökségének ápolása	A hazai szlovénség lakáskultúráját reprezentáló boronafalu ház és gazdasági épületek a szombathelyi Szabadtéri Néprajzi Múzeumban.	

7. A szlovén kisebbség zenéje és táncművészete

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7.1 A hazai szlovénség szokásai és a zene, táncművészet kapcsolata	Az éneklés, a hangszeres zene és a tánc jellegzetességei, hagyományai és mai gyakorlata a szlovén nemzetiség körében.	
7.2 Hagyományörzés és a jelen követelményei a hazai szlovénség zenekultúrájában	A hagyományörzés és a jelenkor igényeinek megfelelő szórakoztatás megvalósításának a lehetőségei.	

8. Kisebbségpolitikai ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
8.1 A kisebbségpolitika jogszabályi keretei	A kisebbségpolitikai törvénykezés alakulásának és hatásának ismertetése és elemzése az elmúlt ötven évben.	
8.2 A kisebbségi önkormányzatiság alapjai és gyakorlata	Szlovén kisebbségi helyi és országos önkormányzatok működése.	
8.3 A szlovén kisebbségi önkormányzatok, egyesületek szerepe a szlovének önazonosságának fenntartásában	Az önazonosság fenntartását szolgáló programok (helyi és Országos Szlovén Önkormányzat, a Magyarországi Szlovének Szövetsége által rendezett) ismertetése, végrehajtásának értékelése. A szlovén kisebbség történelemadta helyzetéből eredő összekötő és közvetítő szerepe a két ország gazdasága és kultúrája között.	

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga emelt szinten és középszinten is írásbeli és szóbeli részből áll.

ÍRÁSBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

Emelt szinten

Emelt szinten az írásbeli vizsgán a vizsgázó feladata egy esszé megírása.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Ezekkel összhangban ismeretek megszerzésének, válogatásának képességét, különböző jellegű információkból általános érvényű összefüggések megfogalmazását igényli. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz a négy kötelező ismeretcsoporthoz írott, képi, hangzó és elektronikus ismerethordozón lévő aktuális problémákkal kapcsolatos forrásokat, amelyekkel kapcsolatban a jelölt ismeretei és képességei alapján összefüggően kifejti az egyéni véleményét (három megadott címből választva) a nemzetiség nyelvén 500-700 szóban.

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Középszinten

Az írásbeli vizsga témája a tanulmányok alatt végrehajtott projekt bemutatása és értékelése irányított standard kérdések alapján.

A feladat megoldására 180 percet kap a vizsgázó.

Értékelés

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható. Amennyiben a jelölt a kritériumok mindegyikét figyelembe véve fogalmazta meg dolgozatát, úgy arra 60 pontot kaphat; az egyéni álláspont kifejtésére pedig 40 pont adható.

SZÓBELI VIZSGA

A szlovén népismeret szóbeli érettségi vizsga **két kötelező** és **egy választott** részből áll. Mindkét szinten ehhez egy írásbeli feladat is csatlakozik a **kötelező ismeretekből**.

Kötelező ismeretek:

1. Történeti ismeretek vagy Kisebbségpolitikai ismeretek
2. Néprajzi ismeretek vagy A szlovén nemzetiség nyelvvel kapcsolatos ismeretek

Választható ismeretek:

A vizsgára történő felkészülés utolsó évében egy terület – Történeti ismeretek, Kisebbségpolitikai ismeretek, Néprajzi ismeretek, A szlovén nemzetiség nyelvvel kapcsolatos ismeretek, Földrajzi ismeretek, Társadalmi ismeretek, A szlovén nemzetiség épített környezetének ismerete, A szlovén nemzetiség ének-, zene- és táncművészetének ismerete – mélyebb megismerése, egy projekt előzetes kidolgozása és annak bemutatása a szóbeli vizsgán.

A népismeret vizsga szlovén nyelven zajlik, az emelt szintű külső vizsgabizottság előtt, középszintű iskolai vizsgabizottság előtt történik.

A szóbeli vizsgára adható felkészülési idő: 30 perc

A vizsgázó felelési ideje:

Középszinten 15 perc.

Emelt szinten 20 perc.

A felkészülés során írott anyagok (Slovenski koledar, Porabje, Etnološki slovar Slovencev na Madžarskem, alapvető forrásgyűjtemények), CD-k, hang- és képanyagok, számítógép internet-kapcsolattal áll a vizsgázók rendelkezésére.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgán egy előre elkészített projekttervet mutat be a diák legfeljebb 5 percen, emelt szinten 10 percen. Ez után kétszer 5 perc áll rendelkezésére, hogy önállóan kifejtse választhatóan a történeti ismeretek vagy a

kisebbségpolitikai ismeretek illetve a néprajzi ismeretek vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek közül kihúzott tételt. Mindegyik ismeretcsoporthoz 10 tételt kell adni (így tételcsoportonként 2 x 10 tételből húzhat a jelölt), mindegyik tételhez két különböző, de azonos tartalmú forrást kell hozzárendelni. Ügyelni kell arra, hogy a megadott tételek hasonló nehézségűek legyenek, és azokat a használható segédeszközökkel megközelítően ugyanannyi idő alatt lehessen megoldani.

Értékelés

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül a projekttervre 30 pont, a másik két ismeretcsoporthoz 10-10 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik.

A projektterv bemutatása – összesen 30 pont

Tartalmi gazdagság	5 pont
A felhasznált ismeretek logikus, áttekinthető csoportosítása	5 pont
Szemléletesség az előadásban	5 pont
A projekt kapcsolódása a valóságos helyzetekhez	5 pont
A projekt tárgyának önálló értelmezése	10 pont

Történeti vagy kisebbségpolitikai ismeretek és néprajzi vagy a nyelvvel kapcsolatos ismeretek – összesen 20 pont (kétszer 10 pont)

A rendelkezésre álló segédanyagokból történő válogatás képessége	2 pont
A szerzett információk világos és logikus csoportosításának képessége	2 pont
Az előadás szemléletessége, nyelvi megformáltsága	2 pont
Egyéni tapasztalatok beépítése a feleletbe, saját vélemény megfogalmazása	4 pont

SZLOVÉN NYELV

(Nyelvoktató oktatási forma)

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KÉSZSÉGEK ÉS SZÖVEGFAJTÁK

1. Olvasott szöveg értése és értelmezése

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 Készségek	A vizsgázó képes – megérteni, követni a szöveg gondolatmenetét – kiemelni a szöveg lényegét, mondanivalóját – megérteni a kulcsinformációkat – a lényeges és lényegtelen információkat különválasztani – a szöveg kommunikációs funkciójának megértésére (pl. meg tudja különböztetni a tényyszerűen közölt információkat a véleménytől, egy adott álláspont mellett szóló érveket és az ellenérveket) – alkalmazni az olvasási stratégiákat (pl. következtet az ismeretlen szavak jelentésére) – irodalmi művek/részletek/ által közvetített gondolatok, megfogalmazására – olvasmányélmények, esztétikai értékek kifejezésére	A vizsgázó képes – a szöveg másodlagos értelmének megértésére – az irodalmi művek által közvetített gondolatok, esztétikai értékek kifejezésére
1.2 Szövegfajták	– funkcionális, informatív szövegek pl. értesítés, meghívó, felhívás, felirat, hirdetés, menetrend, műsorismertető, könyv- és filmajánlások, utazási ajánlatok, útleírások – magán és hivatalos levelek, üdvözlőlapok, üzenetek – újságcikkek – ismeretterjesztő szövegek – rövid irodalmi szövegek (pl. vers, mese, elbeszélés, kisregény-, regényrészlet)	– hosszabb terjedelmű irodalmi szövegek

2. Nyelvhelyesség

	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Készségek	A vizsgázó legyen képes a szlovén nyelv rendszerének és szabályainak ismeretében – a szlovén nyelv hangjait helyesen kiejteni – a szlovén köznyelv normáinak megfelelő hangsúlyozásra a beszédben – a hangok helyesírási vonatkozásainak alkalmazására – az igeidők, igemódok helyes használatára a beszédben és írásban – a főnevek ragozásában a nemek megkülönböztetésére és helyes használatára – a főnevek és melléknévek egyeztetésére, a melléknév fokozására – a töszámnevek és sorszámnevek helyes alkalmazására – a ragozható és ragozhatatlan szavak megkülönböztetésére – az előjárósók helyes vonzatainak alkalmazására – a mondatok tartalom szerinti és szerkezeti megkülönböztetésére és mondatalkotásra – a helyes szórend alkalmazására a mondatban – az alárendelő és mellérendelő mondatok helyesírására vonatkozó ismeretek alkalmazására	A vizsgázó képes – a szlovén köznyelv normáinak megfelelő helyes hangsúlyozásra – a hangok és hangváltozások hibátlan helyesírására – a helyes ige szemlélet alkalmazására – a rendhagyó ragozású főnevek felismerésére és alkalmazására – az egyenes és függő beszéd megkülönböztetésére

3. Hallott szöveg értése

	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
3.1 Készségek	A vizsgázó képes – a hallott szöveg gondolatmenetét folyamatosan figyelemmel kísérni, s eközben megkülönböztetni a lényeges és lényegtelen információkat – a szöveg lényegének, üzenetének megértéséhez szükséges kulcsinformációkat megérteni, kiemelni – alkalmazni a különböző értési stratégiákat	A vizsgázó képes – következtetni a beszéd szituációra: a beszélgetés hangnemére, a beszélők egymáshoz való viszonyára, a beszélőknek az adott témához való viszonyulására
3.2 Szövegfajták	– rögzített telefonos szövegek – közérdekű közlemények – médiaközlemények (hírek, időjárás-jelentés, műsorismertetés, műsorajánlat) – beszélgetések, riportok, interjúk – ismeretterjesztő szövegek – színházi előadások, filmek, stb.	– beszámolók, előadások – vitaműsorok

4. Íráskészség

	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
4.1 Készségek	A vizsgázó képes – az írásos kommunikációs helyzetek, szándékok megvalósítására – különböző koherens szövegfajták alkotására a szövegalkotási szabályok figyelembevételével – az adott szöveg logikus felépítésére és tagolására – az adott szövegfajta formai követelményeinek is megfelelni – a szövegfajtának megfelelő stílust, hangnemet – választani	A vizsgázó képes – különböző hosszabb terjedelmű, bonyolultabb lexikai és nyelvtani szerkezeteket tartalmazó szövegeket létrehozni
4.2 Szövegfajták	– levél, üdvözlőlap, meghívó – önéletrajz, pályázat – különböző fogalmazási műfajok /elbeszélő fogalmazás, leírás, jellemzés – irodalmi mű bemutatása	– hosszabb terjedelmű irodalmi művek elemző bemutatása

5. Beszédkészség

	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
5.1 Készségek	A vizsgázó képes – a Témakörök című részben megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni, azokba bekapcsolódni illetve a beszélgetést megszakítani – a beszélgetésben résztvevő személyek cselekvését befolyásolni – információt adni és kapni – véleményt nyilvánítani – mondanivalóját érthetően, összefüggően megfelelő kiejtéssel, hangjejtéssel és tempóban kifejezni – beszédében a szituációnak megfelelő stílust alkalmazni – a nyelv udvariassági formuláit betartani – a megjelölt művekkel kapcsolatban olvasmányélményeiről összefüggően beszélni – memoriterek szövegűen előadni	A vizsgázó képes – véleményét érvekkel alátámasztani – mondanivalóját választékosan, bonyolultabb lexikai és nyelvtani szerkezetekkel hibátlanul kifejezni – a megjelölt irodalmi művek irodalomtörténeti jelentőségéről összefüggően, választékosan beszélni

B) TÉMAKÖRÖK

Közép- és emelt szinten a témakörök hasonlóak, de különböző azok megközelítése módja. Középszinten a megközelítés személyes, konkrét, emelt szinten pedig általános, absztrakt és igényesebb.

A Témakörök fejezetben az irodalmi anyag is megtalálható, hiszen a nemzetiségi irodalomnak (olvasás, olvasási élmények) fontos szerepe van a nyelvtanulásban. A kötelező olvasmányok és a tárgyalt szerzők, művek alapján a vizsgázó számot ad szlovén irodalmi tudásáról. A középszinten ez a műrészletek, versek tartalmának, főszereplőinek ismeretét, a szöveg értésére vonatkozó kérdésekre való válaszadást, a szöveg értelmezését jelenti. Az emelt szinten pedig a cselekvés színhelyeinek, fő- és mellékszereplőinek meghatározását, a mű szerkezetének, valamint irodalomelméleti fogalmak elsajátítását jelenti. A vizsgázó mindkét szinten be tudja sorolni az adott művet az adott irodalomtörténeti korszakba.

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1. Személyes adatok, család	A vizsgázó bemutatkozása, a családi élet jellemzői, mindennapjai Munkamegosztás a családban. <i>Modernizmus</i> Ivan Cankar: Skodelica kave <i>Irodalom a két világháború között</i> Prežihov Voranc: Solzice	A család szerepe az egyén életében és a fogyasztói társadalomban, a társadalmi körben ünnepektől nemzetiségi szokások. <i>Realizmus</i> Josip Jurčič: Deseti brat <i>Modernizmus</i> Ko dobrove se mraèe <i>Romantika</i> France Prešeren: o, Vrba <i>Irodalom a II. világháború után</i> Ivan Minatti: Nekoga moraš imeti rad

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2. Ember és társadalom	Az emberek külső és belső jellemzése. Emberi kapcsolatok – a barátság. Családi és társadalmi ünnepek. <i>Romantika</i> France Prešeren: Zdravljica	Az ünnepek szerepe az egyén és a társadalom életében, fogyasztói társadalom, reklámok. A Európai Unió csatlakozással kapcsolatos ismeretek.
3. Közvetlen környezet	Lakóhely, környezetünk, lakóköörülmények, városok, falvak, szlovén specifikumok. Szolgáltatás (bank, posta, rendőrség, bevásárlás). Vásárlási szokások. Időjárás, évszakok, naptárhoz kötött hiedelmek, szlovén népszokások Környezetünk ” élővilága”. Környezeti változások napjainkban, környezetvédelem közvetlen környezetünkben <i>Realizmus</i> Fran Levstik: Naša vas Simon Gregorčič: Nazaj v planinski raj Janez Trdina: Bajke in povesti o Gorjancih <i>Modernizmus</i> Oton Župančič: Na Jurjevo	A lakóhely infrastrukturális fejlesztésének problémái. A szlovén nemzetiség helyzete falvainkban, városainkban, a települések jellemzői Közigazgatás, önkormányzatok, a kisebbségi önkormányzatok szerepe, tevékenysége, Életköörülmények az anyaországban (házak, falvak, városok). A környezetszennyezés problémái (ismert esetek a hazai környezetben és az anyaországban), környezeti katasztrófák. Környezetvédelem a Földön <i>Realizmus</i> Simon Jenko: Na Sorškem polju Ivan Tavčar: Cvetje v jeseni <i>Irodalom a két világháború között</i> Kajetan Kovič: Moje mesto
4. Iskola	Iskola, tantárgyak, órarend Továbbtanulás – tervek a jövőre nézve Az iskolai élet tanórán kívüli eseményei – érdeklődési kör. <i>Modernizmus</i> Ivan Cankar: Mater je zatajil	Iskolatípusok, a hazai oktatási rendszer. Az anyaország oktatási rendszere. Továbbtanulás, folyamatos képzés, szakmai továbbképzés, szemináriumok, pályázatok, ösztöndíjak. A nyelvtudás fontossága (anyanyelv, idegen nyelv). <i>Kortárs irodalom</i> Tone Pavček: Nova faca
5. A munka világa	Foglalkozások, új, modern és hagyományos foglalkozások bemutatása. Pályaválasztás. A külföldi munkavállalás lehetősége. <i>Realizmus</i> Srečko Kosovel. Jesen	A szlovén nemzetiség hagyományos kézműipara, népművészet. A külföldi munkavállalás előnyei és hátrányai. A munkanélküliség, hatása az egyénre és a társadalomra. <i>Modernizmus</i> Oton Župančič: Željarska
6. Életmód (minőség)	Időbeosztás, napirend a rohanó világban. Egészséges/egészségtelen életmód. Táplálkozás, hagyományos ételek, a nemzetiségek hagyományos ételei. Kedvenc ételek/egészséges ételek. Gyakori betegségek <i>Népköltészet</i> Danes malo, jutri malo in Mravlji pravljici <i>Realizmus</i> Anton Aškerc: Anka, Brodnik	Étkezési szokások, „bio”ételek – a vegetáriánus táplálkozás. Szlovénia ételspecialitásai A 20. század „betegségei”: túlzott gyógyszerfogyasztás, kábítószer élvezete, a kábítószerrel való visszaélés, a túlzott mértékű alkoholfogyasztás, a dohányzás. <i>Felvilágosodás</i> Valentin Vodnik: Dramilo <i>Irodalom a két világháború között</i>

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Oton Župančič: Zlata ptika <i>Irodalom a két világháború között</i> Srećko Kosovel: Starka za vasjo	Miško Kranjec: Povest o dobrih ljudeh Niko Grafenauer: Življenje <i>Irodalom a II. világháború után</i> Janez Menart: Kmečka balada
7. Szabadidő, képzés, sport	A szabadidő hasznos eltöltése: olvasás, színház, film, zene. Tömegtájékoztatási eszközök, azok szerepe a családban és a társadalomban: televízió, rádió, újságok. A sport szerepe mindennapjainkban. <i>Irodalom a II. világháború után</i> Miroslav Košuta: Deklica in ples	A szlovén nemzetiségi média jellemzői. Kulturális események a szlovének lakta nemzetiségi területen. <i>Kortárs irodalom</i> Karolina Kolmanič: Lotosov cvet
8. Utazás, turizmus	Közlekedés, közlekedési eszközök. Felkészülés az utazásra, egzotikus úti célok <i>Modernizmus</i> Ivan Cankar: Najino potovanje	A turizmus, az idegenforgalom jelentősége. Az Európai Unió jelentősége, határok nélkül, globalizáció. <i>Modernizmus</i> Oton Župančič: Hodil po zemlji-Duma
9. Tudomány, technika	A műszaki eszközök szerepe a mindennapi életben, a számítógép, az internet szerepe. <i>Irodalom a két világháború között</i> Alojz Gradnik: Delavec in stroj	Tudomány és technika a mai társadalomban. Egyénre és társadalomra gyakorolt pozitív és negatív hatások. <i>A nemzeti felszabadító háború irodalma</i> Matej Bor: Šel je popotnik

C) KOMMUNIKÁCIÓS HELYZETEK ÉS SZÁNDÉKOK

1. Kommunikációs helyzetek

A vizsgázó az alábbi kommunikációs szituációkban és szerepekben nyilvánulhat meg szóban és írásban.

Szituáció	Szerep
Találkozás	ismerős, idegen
Családban, baráti körben	vendég, vendéglátó, baráti társaság tagja
Áruházban, boltban, piacon	eladó, vásárló
Étteremben, kávézóban, vendéglőben	vendég, egy társaság tagja
Diákszállón, campingben, hotelben	lakó, lakótárs, turista, vendég
Az iskolában	tanuló, iskolatárs
Kulturális intézményekben, sportlétesítményekben, klubokban	vendég, látogató, valamely közösség tagja
Országhatáron	turista
Orvosnál	beteg, orvos, kísérő
Rendőrségen, hivatalokban	állampolgár, ügyfél
Szolgáltató egységekben (fodrásznál, utazási irodában, benzinkútnál, bankban, postán, gyógyszertárban stb.)	ügyfél

Szituáció	Szerep
Szünidei munka helyen	munkavállaló, munkaadó
Tájékozódás utcán, utazás közben	helyi lakos, turista
Telefonbeszélgetés	a telefonbeszélgetés résztvevői
Közlekedési eszközökön (vasútállomáson, autóbuszon, villamoson, taxiban, repülőgépen, hajón)	utas, utastárs

2. Kommunikációs szándékok listája

A lista azokat a kommunikációs szándékokat tartalmazza, amelyek az érettségi vizsgán számon kérhetők. A két vizsgaszint között minőségi és mennyiségi különbség van. Az emelt szintű vizsgán a vizsgázónak pontosabban, igényesebben kell kifejeznie magát.

Az ismerkedéshez, bemutatkozáshoz szükséges kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példák
Megszólítás, reagálás a megszólításra	Gospa, prosim.../Gospod, prosim... Draga prijateljica, Dragica.../Dragi prijatelj, Dušan! Spoštovani profesor! Prosim.../Izvolite...
Köszönés, búcsúzás, reagálás ezekre	Dober dan! Zdravo! Živijo! Na svidenje! Adijo! Tudi tebi!
Bemutakozás, reagálás	Pišem se.... / Ime mi je Dovolite, da Vam predstavim... To je moj prijatelj, Ivan. Veseli me, da sem vaju spoznal.
Telefonbeszélgetésnél megszólítás, bemutatkozás, elköszönés, reagálás ezekre	Halo, gospa profesorica? Ne, sem dijakinja profesorice za matematiko. Lahko bi jo poklicali k telefonu? Seveda, takoj!
Megszólítás és elbúcsúzás magán- és hivatalos levelekben	Draga sestra! Ljubi Peter! Spoštovani ! S spoštovanjem. Prisrèno te/Te pozdravlja
Szóbeli jókívánságok, üdvözetek	Veseli me, da sem se srečala z Vami. Pozdravljam tudi vašo hèerko. Prosim, predajte ji moje pozdrave.
Hogylét felől érdeklődés, reagálás	Kako ste? Kako se počutite? Hvala, dobro!
Köszönet kifejezése, reagálás	Hvala lepa za Vašo pomoè! Z veseljem, tudi drugè!
Bocsánatkérés, reagálás	Oprostite, da sem zamudila, toda zaspala sem! Opravièujem se... Niè hudega V redu, toda drugè...
Gratulációk, jókívánságok, reagálás ezekre	Èestitam ti/vam za uspešni izpit! Želim Vam vesele praznike! Sreèno novo leto! Tudi jaz Vam želim vse najboljše.
Részvétnyilvánítás	Ob izgubi prijatelja ti izrekam sožalje.

Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példák
Hála	Najlepša hvala!
Sajnálkozás, csalódottság	Žal, ne morem na izlet. Zelo sem razočarana, da me nisi povabil na ples!
Öröm	Hura! Jutri ne bo pouka! Oj, kako sem vesela! Veseli me/nas....
Elégedettség, elégedetlenség	Zadovoljen/zadovoljna sem s tabo. Nisem zadovoljen/zadovoljna...
Csodálkozás	O, kak lep fantek! Kako si zrasel, odkar te nisem videl/a!
Remény	Upam, da boš čimprej ozdravel!
Félelem, aggodalom	Strah me je! Bojim se ...
Bánat, kétségbeesés	Žalostna sem, ker je mama zbolela. Ožaljen/a sem ...
Harag, bosszúság	Kako si nesramen! Pojdi proč/stran!

Vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példák
Véleményt kérni és a véleményre reagálni	Po vašem/tvojem mnenju ... Kaj rečete vi? Strinjam se z Vami. Imate prav. Mislim, da je tako prav!
Érdeklődés, érdektelenség	Si slišal/a kaj novega? Zanima me... Ne zanima me ... Rad/a/ se ukvarjam s/z ... Z veseljem ...
Tetszés, nemtetszés	Všeè mi je... Ugaja mi... Ni mi všeè, ker ... To obnašanje ni lepo!
Igazat adni valakinek ill. nem elismerni igazát	Prav imaš! Res je tako! Nimaš prav! Ne poznaš dovolj razmere.
Egyetértés, egyet nem értés	Ta učenec je pohvale vreden. Strinjam se z Vami. Nismo enakega mnenja!
Véleménnyel egyetértés, véleménykülönbség, rosszallás	Dosegli smo lepe uspehe. Da, tako je! Danes niste bili pridni. Zamerim ti...
Fenntartás, kikötés és ezek elutasítása	Ta predlog ne sprejmemo! S pridržkom... Brez pridržkov... Odklonimo Vaš predlog. Uveljavili bomo svojega!
Érdeklődési kör kifejezése	Zanima me slikarstvo. Ne zanima me... Moj konjiček je ... Rad/a/ se ukvarjam s/z
Dicséret, kritika, szemrehányás	Priden/pridna si bil/a/ Lepo, da si pomagala starcu! Ta roman je slab/dober, zanimiv/dolgočasen... Ni bilo lepo, da nisi prišel na sestanek, čeprav si obljubil

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példák
Dolgok, személyek megnevezése	Ta aparat je kuhinjski robot. Tista lepótica se imenuje Marija.
Dolgok, események leírása	V šoli smo imeli zanimivo prireditev. Dijaki so recitali, peli in plesali.
Információkérés, információadás	Ali bi mi lahko povedali ...? Seveda... Zanima me, koliko stane prenočišče v vašem hotelu.
Igenlő és nemleges válasz	Da, verjetno pridem zvečer. Ne, ne pišem se Bajzek.
Válaszadás megtagadása	Oprosti, nočem odgovoriti/odgovarjati. Zaman me sprašuješ, ne bom odgovarjal/a/.
Tudás, nem tudás	Temeljito poznam pesmi Franceta Prešerna, manj pa njegovo življenje. Vem, da si me iskal. Dobro obvladam/znam matematiko.
Bizonyosság, kételkedés	Prepričan sem, da je to škodo storil vaš sin. Ne vem, če bom lahko šla večer v opero. Mogoče pridem jutri.
Ismerés, nem ismerés	Da, to knjigo poznam tudi jaz. Vaše hëerke ne poznam.
Feltételezés, kételkedés	Domnevam, da ... Mogoče, da mi prijateljica posodi kaseto, ker je radodarna.
Emlékezés, nem emlékezés	Še danes se spominjam tistih lepih dni. Mogoče, si mi že rekla, naj kupim darilo za brata, vendar se ne spominjam tega.

A partner viselkedését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példák
Kérés, kívánság	Prosim te ... Želim ... Zelo me boli glava. Imaš kakšno tableto zame? Da bi le našli najboljšo rešitev!
Felszólítás, tiltás, parancs	Pozor! Kajenje je prepovedano! Prepovedujem ti, da... Tukaj ne smeš glasno govoriti! Tukaj se ne pogovarja glasno. Prosim te, utihni! Bodi tiho! Molèi!
Javaslat, reagálás a javaslatra	Brala sem zelo zanimivo knjigo. Predlagam ti, preberi jo! Bila bi hvaležna, če bi mi jo posodila.
Rendelés	Prosim, prinesite mi kozarec mineralne! Jaz bi palaëinko z orehi.
Meghívás, reagálás a meghívásra	Vabimo vas/Vas ... Vljudno vabljeni na predstavo novega filma. Hvala za vabilo, vsekakor bomo tam.
Kínálás és arra reagálás	Imamo poceni obleke, izvolite, kupite jih!
Reklamáció és arra reagálás	Vëeraj sem kupila bratu brivski aparat. Doma se je izkazalo, da ne dela. Prosim zamenjajte ga. Seveda, takoj!
Tanácskérés, tanácsadás	Prosim nasvet ... Kaj mi svetuješ ...? Svetujem ti

Kommunikációs szándékok	Példák
Figyelmeztetés	Pozor! Zelo glasni ste! Zadnjiè vas opozarjam!
Engedélykérés, annak megadása, megtagadása	Ali lahko vstopim? Kar izvolite! Malo poèakajte!!
Segítségkérés és arra reagálás	Pomagajte mi prosim ... Ali bi mi lahko pomagali? Lahko vas/Vas prosim, da bi mi pomagali ... Seveda, z veseljem. Žal, nikoli nisem delal/a kaj takega.
Segítség felajánlása, reagálás	Lahko vam/Vam pomagam? Ja, zahvalim. Lahko Vam priskoèim na pomoè? Zahvalil/a bi se.

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	Példák
Visszakérdezés, ismétlés-kérés	Sem prav razumela? Prosim, ponovite mi zadnji stavek! Prosim še enkrat!
Nem értés	Ne razumem. Oprostite, zame to ni razumljivo.
Betűzés	Kakšen priimek! Prosim èrkovati! Fasching: F kot figa, a kot Anica, s kot sliva, c kot cmok, h kot Helga, i kot ime, n kot noè, g kot gosli
Felkérés lassúbb, hangosabb beszédre	Prosim, govorite bolj razloèno!
Beszélési szándék jelzése	Rada bi povedala, da ... Lahko tudi jaz povem svoje mnenje?
Téma bevezetése	Spoznali smo razmere pri fevdalizmu. Poglejmo, kako se to obdobje pojavlja v slovenski književnosti.
Témaváltás	O tem toliko. Zdaj gremo naprej!
Félbeszakítás	Nehaj, prosim! Oprostite, po mojem to ni tako!
Megerősítés, indoklás	Toèno tako je. Tudi jaz tako mislim.
Körülírás	Uèenje je delo dijakov.
Példa megnevezése	Na primer. Lahko bi mi povedali primer? Za vzgled vzamemo ...
Beszélgetés befejezése	Zaenkrat toliko, drugiè pa bolj obširno.

D) NYELVTANI TARTALMAK, SZERKEZETEK

A szlovén nyelv rendszerét, törvényszerűségeit a vizsgázónak elsősorban funkcionálisan kell ismernie A szlovén nyelv struktúrájára jellemző, bemutatott példák a leíró nyelvtan alapján készültek. Az adott nyelvtani alakhoz illetve kategóriához nyelvtani példák társulnak.

KÖZÉPSZINT

Nyelvtani tartalmak, szerkezetek	Példák
A szlovén nyelv hangtana A szlovén abc A szlovén nyelv hangjai Hangsúlyozás A helyesírás alapvető	
Alaktan Szófajok Ige Igeragozás (szám, személy) Igeidők: jelen, múlt, jövő idő Igemódok: kijelentő, feltételes és felszólító mód Igeszemlélet: folyamatos, befejezett cselekvő, szenvedő szerkezet Melléknévi igenév Határozói igenév Az igéből képzett főnevek Főnévi igenév A szupinum A módbeli segédigék A „biti”segéd ige Tárgyas és alanyi ragozású igék	delam, delaš, dela ;delava, delata, delata,,delamo, delate, delajo delam, sem delal, bom delal delam, bi delal, delaj pisati, napisati so ustanovili, je bil ustanovljen kazati-kažòe, dremati-dremaje, prebrati-prebravši ponositi-ponošèn, podreti-podrt, ogoreti-ogorel, vzhajati-vzhajajoè pisati-pisanje pogledati šel je pogledat mora, treba, lahko, vedeti-znati biti, ne biti zida hišo, orje njivo; stoji pred tablo, plava, spi, itd.
Főnévi szavak Főnév A főnév neme Főnévragozás A főnévragozások jellemzői Köz- és tulajdonnevek Főnévként állandósult melléknevek Főnévi névmások Melléknévi szavak A melléknév és fajtái A melléknév ragozása A melléknév fokozása Határozott és határozatlan melléknévi alak Melléknévi névmás A számnév: tő-, sor- és határozatlan számnévek A számnévek ragozása	korak, lipa, dete bog, èlovek oèe, mati, dete, otrok, sin dekle, hèi, gospa sin, Vera mineralna voda-mineralna mi, on, nekdo, nihèe, itd. sladek, Anièin, listnat lep, lepši,najlepši; bel, bolj bel, najbolj bel zelen, zeleni njen, svoj, marsikateri, noben pet, deseti, mnogo ...
Határozószó és fajtái: helyhatározószó, időhatározószó stb	daleè, zgodaj, zato, ostro
Elöljáró Indulatszó fajtái: érzelmeket kifejező, hangutánzó felszólító Módosítószó Kötőszó fajtái: mellérendelő, alárendelő	na, v, po, pri ,ob, itd. au, joj, ku-ku, na – nate itd. samo, celo, že, itd. in, ter; da, èe, itd.

Nyelvtani tartalmak, szerkezetek	Példák
Mondattan A mondat Egyszerű mondat Mondatrészek: alany, állítmány, tárgy, határozó: hely idő mód eszköz cél, ok Összetett mondat Alárendelés alanyi alárendelés tárgyas alárendelés jelzős alárendelés határozói alárendelés: helyhatározói időhatározói okhatározói módhatározói feltételes határozói Mellérendelés kapcsolatos fokoz választó ok ellentétes Mondatok a közlés szándéka szerint kijelentő kérdő felszólító óhajtó felkiáltó	Deèek se sprehaja. Deèek je privezel psa. Pred vrati poèakaj. Po praznikih se oglasi. Lepo zna govoriti. Na delo se vozimo z vlakom. Od veselja se je jokaj. Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade. Èas ozdravi, kar boli. Ne kupuj stvari, ki niso potrebne. Kjer se prepirata dva, tretji dobièek ima. Ko je suša, zemlja poka. Ker je suša, zemlja poka. Odšel je, ne da bi se poslovil. Èe se boš uèil, boš znal. Zima je pritisnila in sneg je naletaval. Zgodovina ne kaže samo lepih in slavnih dejanj, ampak tudi strasti in hudobije. Ali se pridno uèi, ali pusti šolo. Ne sramuj se delati, zakaj delo je èast. Rad bi me prevaral, pa me ne boš. Krpan je Brdavsus odsekal glavo. Ali je Krpan Brdavsus odsekal glavo? Odsekaj Brdavsus glavo. Naj Brdavsus odseka glavo. Odsekaj že Brdavsus glavo!
Egyenes és függő beszéd	Uèitelj me je vprašal: „Koliko ur na dan se uèiš?”; Uèitelj me je vprašal, koliko ur na dan se uèim.
Helyesírás Nagy kezdőbetű Vesszőhasználat Írásjelek az egyenes beszédben Egybeírás, különírás	Novo mesto; Zidani Most Boš potoval z vlakom ali z avtobusom? Ali sva prijateljja, Danilo, ali nisva? „Kaaaj?” je zarohnel Kocmur. za to – zato; ne bo – nebo; po zimi – pozimi ...
Szótan és képzés	

EMELT SZINT

Nyelvtani tartalmak, szerkezetek	Példák
Alaktan Ige Visszaható igék Kölcsönös igék Két ige szemlélettel bíró igék Igetípusok: a) folyamatos igék: hosszantartó és ismétlődő cselekvést kifejező igék határozott és határozatlan igék a cselekvést és a csel.-ből adódó helyzetet kifejező igék a cselekvést és a cselekvés okát kifejező igék cselekvést és a cselekvés érzékelését kifejező igék b) befejezett igék: a cselekvés kezdetét kifejező igék rövid ideig tartó cselekvést kifejező igék pillanatnyi cselekvést kifejező igék a cselekvés befejezését kifejező igék mozzanatos igék Főnév Rendhagyó alakok a főnévragozásban A főnév használata mértékegységek, számnevek után Számnév Osztó és gyűjtő számnév Predikatív	smeje se, ubije se, govori se, umiva se, srečati se Otava se kosi v avgustu. Bal se je smejati. pomagati si, misliti si rodim, ubogam, darujem, žrtvujem, telefoniram ipd. nesti, iti – skakati, sedati nesem – nosim, peljem – vozim sedem, ležem – sedim, ležim pijem – pijim, tečem – točim gledam – vidim, poslušam – slušim zaigrati, zapeti posedeti, počakati početi, suniti dovečerjati blisniti... tla, vrata, uho, oko, ime, drevo, usta, dan, zobje, prošnja, taksi... narezati kruha in slanine petero sinov, troji ljudje, dvojno dno, dvojna morala Soparno je bilo.
Mondattan Határozók szándék feltételes állapot hasonlító mérték eredmény Értelmező tagmondat Megszólító mondat Határozói mellékmondatok: időhatározói hasonlítóhat. okhatározói állapothatározói szándékhatózó Mellérendelés: következő magyarázó	Deček je šel ven privezat psa. V takih razmerah ni mogoče delati. To je tehnično nemogoče. Dekle je bilo lepo kot roža. To mora v celoti ven. Delal je do onemoglosti. Trubar, prvi slovenski pisatelj se je rodil na Rašèici. Ti v modri jopici, pridi sem. Počakaj, dokler se ne najem. Bil sem zmučen, kot da celo noč ne bi bil spal. Bilo je tako mraz, da je drevje pokalo. Kar se tiče hrane, bodite mirni. Prišel sem, da bi ti pomagal. Bolan je, zato ga ni v šolo. Vrnil se je pozno, in sicer šele ob polnoči.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A szlovén nyelv (és irodalom) érettségi vizsgája írásbeli és szóbeli vizsgarészből tevődik össze. Az írásbeli vizsgán 180 perc áll a vizsgázó rendelkezésére. A szóbeli vizsga a 10 perces felkészülési időt követően 10-15 perc időtartamú.

Az írásbeli feladatok megoldásakor szótár nem használható, a szóbeli felkészülés során irodalmi szöveggyűjtemény, kötet használata megengedett. A vázlatíráshoz szükséges papírt az iskola pecsétjével kell ellátni.

A következő táblázat bemutatja a vizsga részeit a lebonyolítás sorrendjében, továbbá az egyes vizsgarészek időtartamát és körülbelüli arányát az értékelésben.

	Vizsgarész	Időtartam (perc)	Arány (%)	Pont
Írásbeli	Olvasott szöveg értése	60	22	33
	Nyelvhelyesség	30	12	18
	<i>SZÜNET</i>			
	Hallott szöveg értése	30	22	33
	Íráskészség	60	22	33
Szóbeli	Beszéd-készség tartalom	10-15	22	33
	Összesen:	-----	100	150

A középszintű vizsga két nyelvi szintet fog át: az Európa Tanács skálájának A2-B1 szintjeit. Az eltérő képesség- és tudásszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsőzetesség elve érvényesül. A feladatsorokat úgy állítják össze, hogy az A2 szinten lévő tanulók is le tudják tenni a vizsgát.

A vizsgafeladatok készítése

Az Olvasott szöveg értése, a Nyelvhelyesség, a Hallott szöveg értése és az Íráskészség vizsgarészek feladatai központilag készülnek. A Beszéd-készséget mérő feladatokat a központi útmutató alapján a vizsgáztató tanár állítja össze.

ÉRTÉKELÉS

- Az egyes vizsgarészek értékelése egymástól független.
- Minden vizsgarészben csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsga sikeres teljesítésének előfeltétele, hogy a vizsgázó mind az öt vizsgarészben az elérhető pontszámnak legalább a 15%-át teljesítse (a 15% nem az elégséges osztályzat alsó határa).
- Az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSBELI VIZSGA

OLVASOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben előforduló, különböző típusú autentikus szövegeket önállóan elolvasni és a valós olvasási céloknak megfelelő mélységben megérteni.

Az olvasási készség több szintjét különböztetjük meg (pl. a globális, a szelektív és a részletes értést). A vizsgán a szövegértés több szintje mérhető. A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak arra is képesnek kell lennie, hogy alkalmazza az értési céloknak megfelelő stratégiákat.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- megérteni a szöveg lényegét,
- megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét,
- megérteni a kulcsinformációkat (pl. személyek, idő, hely, irány, mennyiség),
- különválasztani a lényeges és a lényegtelen információkat,
- megérteni egy adott álláspont mellett és ellen szóló érveket,
- megkeresni egy adott értési célhoz szükséges adatszerű információt,
- megérteni a szöveget kommunikációs funkciójának megfelelő részletességgel,
- alkalmazni a különböző olvasási stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére),
- megkülönböztetni a tényszerűen közölt információt a véleménytől.

A vizsgán olvasott szövegek

- olyan (esetenként rövidített) autentikus szövegek, amelyeket valós közlési szándékkal hoztak létre,
- egységes egészet alkotnak,
- mind tartalmilag, mind nyelvtanilag világos szerkezetűek,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- autentikus jellegükből adódóan tartalmazhatnak olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek ismerete nem

követelmény az adott vizsgaszinten. Ezek megértése azonban nem szükséges feltétele az adott feladat sikeres megoldásának.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- funkcionális szövegek (pl. étlap, menetrend, tv-műsor, moziműsor, programok, kezelési útmutató, nyomtatvány, katalógus, menetjegy),
- informatív-instruktív szövegek (pl. jegyzet, közlemény, felhívás, hirdetés, plakát, könyvajánlás),
- magánlevél, hivatalos levél,
- újságcikkek (pl. újsághír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztő szövegek általánosan ismert témakörökből,
- irodalmi szövegek (pl. regényrészlet, drámarészlet, novella, költemény, mese),

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés (cím és szöveg, kérdés és felelet, személy és kijelentés stb.),
- képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján,
- a szövegből kivett mondat, bekezdés helyének megtalálása,
- szöveg részeit sorrendbe rakása,
- hiányos mondatok kiegészítése a szöveg alapján,
- rövid választ igénylő nyitott kérdések,
- vázlat készítése,

A teszt feladattípológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A vizsgázónak 3 feladatot kell megoldania, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 600 szó. A feladatsor kb. 30 kérdésből/itemből áll.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások szlovén nyelven íródnak, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

NYELVHELYESSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- az alapvető nyelvtani szerkezetek és lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás),
- alapvető nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvtanilag pontos használatára egyszerű szövegben.

A vizsgarészben használt szövegek vagy szövegrészek

- autentikus vagy kismértékben adaptált szövegek,
- kiválasztásakor a Témakörök című rész az irányadó,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérő feladatoké,
- autentikus jellegükből adódóan tartalmazhatnak olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten. Ezek megértése azonban nem szükséges feltétele az adott feladat sikeres megoldásának.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- hiányos mondatok vagy szövegek kiegészítése feleletválasztással (négy válaszlehetőség közül egy helyes kiválasztása),
- a szövegből kivett mondatrész helyének azonosítása a szövegkohéziós eszközök segítségével,
- hiányos szöveg kiegészítése önállóan vagy előre megadott szókészletből,
- megadott szavak képzett és/vagy ragozott alakjainak beillesztése a szövegbe.

A teszt feladattípológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 3-4 feladatból áll, összesen körülbelül 30 itemből áll. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 300-350 szó.

A feladatok szövegekre épülnek. Egy feladat mondatokra épül, ezzel azonban az elérhető pontszám körülbelül 15%-a szerezhető meg.

Egy adott feladat több nyelvi jelenségre is rákérdezhet.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások szlovén nyelven íródnak, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik, amely tartalmazza az összes elfogadható választ.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

HALLOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e megérteni az adott nyelvterületen általánosan elfogadott nyelvhasználatról nem vagy kissé eltérő anyanyelvi beszédet a valós értési céloknak megfelelően.

A vizsga a szövegértés alábbi szintjeit méri: a szöveg alapvető kommunikációs szándékainak globális megértése (globális értés), a szövegből adott szempontok szerinti információk kiszűrése (szelektív értés). A vizsga a szöveg részletes értését nem méri.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak arra is képesnek kell lennie, hogy alkalmazza az értési céloknak megfelelő stratégiákat.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- megérteni a szöveg lényegét,
- megérteni és követni a szöveg gondolatmenetét,
- megérteni a kulcsinformációkat (pl. személyek, idő, hely, irány, mennyiség, ok),
- megérteni egy adott értési célhoz szükséges adatszerű információkat,
- alkalmazni a különböző értési stratégiákat (pl. következtetni az ismeretlen szavak jelentésére a szövegkörnyezetből).

A vizsgán használt szövegek

– olyan autentikus vagy kismértékben adaptált szövegek, amelyeket valós szóbeli közlési szándékkal hoztak létre,

- egységes egészet alkotnak,
- hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját,
- akusztikai minősége kifogástalan,
- anyanyelvi beszélők közvetítésében, normál beszédtempóban hangzanak el,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- autentikus jellegükből adódóan tartalmazhatnak olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten. Ezek megértése azonban nem szükséges feltétele az adott feladat sikeres megoldásának.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- közérdekű bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülőtéren, áruházban),
- rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő, információs szolgálatok: Útinformáció, nyitvatartás, menetrend),
- utasítások (pl. utcán, repülőtéren, pályaudvaron),
- médiaközlemények (pl. időjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír),
- beszélgetések, telefonbeszélgetések,
- riportok, interjúk,
- beszámolók,
- közérdekű témáról szóló ismeretterjesztő szövegek,
- szépirodalmi szövegek: rövid prózarészletek, versek (szavaltatok), megzenésített költemények.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés (pl. személy és kijelentés, képek kiválasztása szöveghez),
- események sorrendjének megállapítása,
- nyomtatványok, űrlapok kitöltése,
- táblázat kitöltése,
- hiányos mondatok kiegészítése,
- rövid választ igénylő nyitott kérdések.

A teszt feladattípológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor körülbelül 20-25 itemből áll.

A teszt 2 feladatot tartalmaz. Az *első feladatban* a vizsgázó 1 rövid funkcionális, informatív szöveget hallgat meg (pl. időjárás-jelentés, útleírás, programajánlat, reklám, információ a nyitvatartásról). Ezek együttes terjedelme körülbelül 2-3 perc. A feladatok a szöveg leglényegesebb információira kérdeznek rá.

A *második feladatban* a vizsgázó egy körülbelül 3-4 perc hosszúságú igényesebb szöveget (interjú, véleménykifejtés) hallgat meg. Egy hosszabb szöveg helyett előfordulhat 2-3 azonos témájú rövidebb szöveg is.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgathat meg.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások szlovén nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladatmeghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladatmeghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó milyen szinten képes magát szlovén nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különböző kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, illetve a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című rész),
- különböző fajtájú szövegeket írni a *Témakörök* című részben megadott témákhoz kapcsolódóan,
- koherens szövegeket létrehozni (előre- és visszautalással, alapvető szinonimákkal és kötőszavakkal),
- mondanivalóját logikusan és az adott szövegfajta követelményeinek megfelelően elrendezni, valamint írásművét megfelelően felépíteni és tagolni,
- a szövegfajtanak, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelő stílust és hangnemet választani,
- az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelő írásművet létrehozni,
- úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani pontatlansága, szóhasználata ne akadályozza a megértést.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek

- valós kommunikációs szándékkal jönnek létre,
- az olvasó számára világosak, érthetőek és alkalmasak a kommunikációs cél elérésére,
- szövegfajtája meghatározott,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megírásához nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:

- üzenet, emlékeztető,
- rövid személyes jellegű közlés,
- naplóbejegyzés,
- üdvözlőlap,
- meghívó,
- magánjellegű vagy intézménynek szóló levél,
- egy mű: prózarészlet, drámarészlet, lírai alkotás adott szempontú elemzése.
- kép, képsorok leírása, összevetése.

A feladatok és a feladatsor felépítése

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

Az íráskészség mérése során valós kommunikációs helyzetet teremtünk, azaz megadjuk a szituációt, amelyben az írásmű keletkezik, az ehhez illeszkedő szövegfajtát, továbbá meghatározzuk az írásmű célját, témáját és címzettjét, valamint a szöveg írója és olvasója közötti kapcsolat jellegét. Mindezek meghatározzák a szöveg stílusát és hangnemét.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- meghatározott szituációban megadott szempontok alapján történő szövegalkotás,
- verbális segédanyagok (pl. személyes feljegyzések, üzenetek, levelek, cikkek, felhívások, hirdetések, szórólapok, próza-, drámarészletek, versek, dalok, stb.) alapján történő szövegalkotás és/vagy azokra való reagálás,
- vizuális segédanyagok (pl. ábrák, képek – festmények, szobrok, épületek, népviseletek, fotók, képsorok, grafikonok, táblázatok, stb.) alapján történő szövegalkotás.

Az irányító szempontok a téma alpontjait adják meg, a verbális és vizuális segédanyagok pedig gondolati és/vagy nyelvi segítséget nyújtanak az adott téma kidolgozásához.

A vizsgarész 2 feladatból áll. Az *első feladat* egy rövidebb, tranzakciós és interakciós szöveg. A vizsgázó verbális és/vagy vizuális segédanyagra reagálva 40-50 szavas közlést hoz létre (pl. üdvözlőlap, e-mail, naplóbejegyzés, üzenet, emlékeztető).

A *második feladat* egy hosszabb, véleménykifejtő szöveg létrehozása. A vizsgázó rövid levélre, hirdetésre vagy hasonló informatív szövegre reagál írásban vagy egy műrészletet elemez adott szempontok szerint vagy képsorokat vet össze egy körülbelül 250-300 szó terjedelmű szöveg megírásával. A szövegben a vizsgázónak öt megadott irányító szempontot kell tárgyalnia. Az irányító szempontok kidolgozási sorrendje tetszőleges.

A feladatmeghatározás, az irányító szempontok és a segédanyagok szlovén nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a receptív készségeket mérő vizsgarészek nyelvi szintjénél.

A feladatok megoldásához a szlovén nyelv helyesírási szótára használható. A nyelvtani, lexikai, helyesírási hibákkal szemben magasabb a toleranciahatár, mint emelt szinten.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutatók alapján történik. A vizsgázó teljesítményének értékelése 4 kritérium (A kommunikatív cél teljesítése, Nyelvtani szerkezetek, Szókincs, Mondat- és szövegszintű kohézió) alapján, egy nyolcszintű (0-7) analitikus értékelő skála segítségével történik.

A két feladat együtt kerül értékelésre. A maximálisan elérhető összpontszám: 56. A vizsgarészen belül az első feladat aránya 1/3 rész, a másodiké 2/3 rész.

SZÓBELI VIZSGA

BESZÉDKÉSZSÉG, SZLOVÉN NEMZETISÉGI TARTALOM

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e az érettségi követelményekben megfogalmazott nyelvi szinten gondolatait szlovén nyelven szóban kifejezni és valós kommunikációs szándékoknak megfelelő beszélgetést folytatni.

A vizsgán azt mérjük, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszéd-készség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A második feladathoz a tételsor 15 tételből áll. A tételsor a szlovén nemzetiség irodalmát, kultúráját, nyelvét dolgozza fel a *Témakörök és Nyelvtani ismeretek, szerkezetek*, című fejezetek alapján.

Ebben a vizsgarészben a feladatokat a központi útmutatók alapján a vizsgáztató tanárok készítik el.

A feladatok megoldásához szótár nem használható. A felkészülés során azonban irodalmi szöveggyűjtemény, kötet használata megengedett. A vázlatíráshoz szükséges papírt az iskola pecsétjével kell ellátni.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a megadott helyzetekben és szerepekben megnyilatkozni, illetve a megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című rész),
- megadott témákról (irodalom, kultúra, nyelv) szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* című rész),
- mondanivalóját érthetően és összefüggően kifejezni,
- úgy beszélni, hogy kiejtése, hanglejtése, beszédtempója ne akadályozza a megértést,
- egyszerű kommunikációs stratégiákat alkalmazni,
- beszédében a célnyelvi udvariasság és a megfelelő stílus alapszabályait alkalmazni,
- úgy kifejezni magát, hogy esetleges nyelvtani és lexikai pontatlansága ne akadályozza a megértést.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgafeladatokban előforduló helyzetek és szerepek a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, a *Témakörök* valamint az *Nyelvtani ismeretek, szerkezetek* című listákra épülnek.

A feladatok tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének, és teljesítésükhöz nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A feladatmeghatározás egyértelműen megadja a szituációt és a vizsgázó szerepének leírását.

A vizsgabeszélgetésben az aktív szerepet a vizsgázó játssza.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- szerepjáték,
- önálló témakifejtés verbális és/vagy vizuális segédanyagok alapján.

A vizsgarész rövid *bevezető társalgással* kezdődik. A kérdések célja az, hogy a vizsgázó ráhangolódjon a szlovén nyelv használatára. Az itt elhangzottak nem számítanak be a vizsgaeredménybe.

A vizsga 2 feladtból áll. A feladatokat a vizsgázó húzza, a felkészülési idő: 10 perc. A szóbeli vizsga 15 perc időtartamú.

Az *első feladatban* a vizsgázónak egy, a mindennapi élet helyzeteihez hasonló szituációban kell részt vennie, amelyben partnere a vizsgáztató. A feladat tehát az, hogy a vizsgázó a beszélgetésben interaktívan vegyen részt, megfelelő kérdéseket tegyen fel, illetve az elhangzó kérdésekre megfelelő válaszokat adjon.

A *második feladatban* a vizsgázónak egy irodalmi vagy nyelvi vagy a szlovén nemzetiség kultúrájával kapcsolatos témát kell részletesen és összefüggően kifejeznie, megadott szempontok alapján. A felhasználandó segédanyag lehet kép, fénykép, ábra, térkép vagy rövid írott szöveg.

A feladatmeghatározás és a verbális segédanyagok szlovén nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a receptív készségeket mérő vizsgarészek nyelvi szintjénél. A vizuális segédanyagok az adott nemzetiség kultúrkörét reprezentálják.

Értékelés

Az értékelés egy négy kritériumon [Kommunikációs hatás: a) milyen mértékben tudja gondolatait önállóan kifejezni, b) beszédstílusa mennyire folyékony, c) megnyilvánulásai mennyire relevánsak a feladatmegoldás szempontjából; Nyelvtan és koherencia; Szókincs; Hangképzés, hangsúly, intonáció] alapuló, nyolcszintű analitikus értékelő skála segítségével történik. A két feladat együtt kerül értékelésre.

Egy értékelési kritériumra maximum 7 pont adható, így a szóbeli vizsgán maximálisan elérhető pontszám: 28.

EMELT SZINTŰ VIZSGA**A VIZSGA SZERKEZETE**

Az írásbeli vizsga időtartama 240 perc, a szóbeli vizsgáé 10-15 perc.

A következő táblázat bemutatja a vizsga részeit a lebonyolítás sorrendjében, továbbá az egyes vizsgarészek időtartamát és körülbelüli arányát az értékelésben.

	VIZSGARÉSZ	IDŐTARTAM (perc)	ARÁNY (%)	PONT
ÍRÁSBELI	Olvasott szöveg értése	70	20	30
	Nyelvhelyesség	50	20	30
		<i>SZÜNET</i>		
	Hallott szöveg értése	30	20	30
	Íráskészség	90	20	30
SZÓBELI	Beszédkésztség	20	20	30
	Összesen:	-----	100	150

Egyik vizsgarészben sem használható szótár, mivel a vizsgázóknak a tényleges nyelvtudásukról kell számot adniuk. Az emelt szintű vizsga két nyelvi szintet fog át: az Európa Tanács skálájának B2-C1 szintjeit. Az eltérő képesség- és tudásszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsőzetesség elve érvényesül. A feladatsorokat úgy állítják össze, hogy a B2 szinten lévő tanulók is le tudják tenni a vizsgát.

ÉRTÉKELÉS

- Az egyes vizsgarészek értékelése egymástól független.
- Minden vizsgarészben csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsga sikeres teljesítésének előfeltétele, hogy a vizsgázó mind az öt vizsgarészben az elérhető pontszámnak legalább a 15%-át teljesítse (a 15% nem az elégséges osztályzat alsó határa).
- Minden vizsgarész elbírálása központilag kidolgozott javítási és értékelési útmutatók alapján történik.
- Az Olvasott szöveg értése, a Hallott szöveg értése és a Nyelvhelyesség vizsgarészek értékelési útmutatói tartalmazzák a lehetséges elfogadható válaszokat.
- Az Íráskészség és a Beszédkésztség vizsgarészek értékelése központilag kidolgozott analitikus skálák alapján történik.
- Az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSBELI VIZSGA**OLVASOTT SZÖVEG ÉRTÉSE**

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben előforduló, különböző típusú autentikus szövegeket önállóan elolvasni és a valós olvasási céloknak megfelelő mélységben megérteni.

Az olvasási készség több szintjét különböztetjük meg (pl. a globális, a szelektív és a részletes értést). A vizsgán a szövegértés több szintje mérhető. A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak arra is képesnek kell lennie, hogy alkalmazza az értési célokra megfelelő stratégiákat.

Tartalmi szerkezet

ua. mint a *Középszintű vizsga* esetén

A két szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenhet meg.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

- feleletválasztás,
- képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján,
- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás, érv, álláspont stb. azonosítása,
- a cím és a szöveg egészének viszonya,
- a szöveg egészének jelentése,
- a szöveg szerkezete, a felépítés által közvetített jelentés,
- vázlat készítése,
- a szöveg rövid összefoglalása.

A teszt feladattípológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A vizsgázónak 1-3 feladatot kell megoldania, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 1200 szó. A feladatsor 25-30 itemből áll.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások szlovén nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

NYELVHELYESSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai elemek mondatokba illesztésére (felismerés, kiegészítés, létrehozás),
- a nyelvtani és lexikai szerkezetek nyelvileg pontos használatára komplex szövegekben is.

A vizsgarészben használt szövegek vagy szövegrészletek

ua. mint a *Középszintű vizsga*

A két szint közötti különbség a nyelvtani és lexikai szerkezetek komplexitásában és a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg. Emelt szinten a vizsgázó változatosabb és komplexebb nyelvtani és lexikai szerkezetek helyes felismerésére és pontos használatára is képes.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

Ua. mint a *Középszintű vizsga*.

A teszt feladattípológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 4-5 feladtból, körülbelül 40 itemből áll, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme körülbelül 600 szó.

Valamennyi feladat szövegre épül.

Egy feladat több nyelvi jelenségre is rákérdezhet.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások szlovén nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

HALLOTT SZÖVEG ÉRTÉSE

Ua. mint a *Középszintű vizsga*.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó
ua. mint a *Középszintű vizsga*, továbbá

- megérteni az adott álláspont mellett és ellen szóló érveket,
- felismerni a szöveg hangnemét, következtetni a beszélők egymáshoz való viszonyára.

A vizsgán használt szövegek
ua. mint a *Középszintű vizsgán*.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő
ua. mint a *Középszintű vizsga*

A két szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg.

A szövegértés nehézségi fokát további tényezők is befolyásolhatják, mint például a beszédtempó, a beszélők száma, az artikuláció, a háttérzajok.

Emelt szinten olyan szövegek is előfordulhatnak, amelyek az adott témát az általánosítás szintjén közelítik meg és árnyalt közléseket, véleményeket és ellenvéleményeket is tartalmaznak.

Emelt szinten a művelt köznyelv összetettebb, választékosabb formái is előfordulnak.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

Ua. mint a *Középszintű vizsga*.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladatípus szerepelhet benne.

A vizsgázó 2-3 szöveget hallgat meg, amelyek együttes terjedelme körülbelül 8-10 perc. A teszt 2-3 feladatot, körülbelül 25 ítemet tartalmaz.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgathat meg.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások szlovén nyelven íródnak, nyelvi szintjük alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladatmeghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladat-meghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, a javítási útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat nem veszik figyelembe.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi útmutató alapján történik.

ÍRÁSKÉSZSÉG

A vizsgarész célja annak mérése, hogy a vizsgázó milyen szinten képes magát szlovén nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különböző kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga méri, hogy képes-e a vizsgázó

Ua. mint a *Középszintű vizsga*, továbbá

- gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni,
- álláspontját, érvrendszerét következetesen, összetetten, árnyaltan kifejezni.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek

Ua. mint a *Középszintű vizsga*

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:

ua. mint a *Középszintű vizsga*, továbbá

- érvelés nyelvi, irodalmi, kulturális kérdésekről (a feladat tartalmaz egy szövegrészletet),
- két szöveg adott szempontú összehasonlítása. A feladat megjelöli a kiemelt szempontokat (tematikus, stílusbeli). A szövegek között megjelenhet a mindenkor kortárs irodalom.

A két szint közötti különbség a témák megközelítésében, a létrehozandó szövegek terjedelmében, a nyelvi megformálás jellemzőiben jelenik meg.

A vizsgázó emelt szinten az adott témát általánosabban is képes megközelíteni, és átfogó problémaként tárgyalni.

A nyelvi megformálásra az jellemző, hogy a vizsgázó emelt szinten részletesen, választékos szókinccsel és igényesebb nyelvi szerkezeteket használva ír.

A feladatok és a feladatsor felépítése

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

ua. mint a *Középszintű vizsga*

A vizsgán az alábbi feladattípus fordulhat elő:

- a vizsgázó írásban reagál a megadott verbális és/vagy vizuális segédanyagokra a megadott irányító szempontok alapján.

A vizsgarész 2 feladatból áll. Az *első feladatban* a vizsgázó informatív szövegre reagál írásban egy körülbelül 100 szó terjedelmű szöveg megírásával.

A *második feladatban* a vizsgázó két téma közül választhat. A kiválasztott témáról a megadott irányító szempontok alapján a vizsgázónak körülbelül 300-350 szó terjedelmű szöveget kell írnia, amelyben ki kell fejtenie véleményét is.

A feladatmeghatározás, az irányító szempontok és a segédanyagok szlovén nyelven íródnak, amelyek nyelvi szintje alacsonyabb a receptív készségeket mérő vizsgarészek nyelvi szintjénél.

Értékelés

Általános kritériumok:

- a tartalmi kifejtés kritériumai: a téma megértése, nyelvi és irodalmi műveltség, kultúrtörténeti asszociációk, személyes állásfoglalás, világismeret, lényegkiemelés,
- a szöveg megszerkesztettségének kritériumai: a kért műfajnak való megfelelés, tagolás, szerkezeti arányosság, a terjedelem megtartása.
- a szöveg nyelvi minőségének kritériumai: a köznyelvi norma biztos ismerete: nyelvtan, szókinccs, helyesírás, szabatos előadásmód, olvasható kézírás, rendezett íráskép.

Az értékelés központi javítási és értékelési útmutatók alapján történik.

A két feladat értékelése együtt történik.

SZÓBELI VIZSGA**BESZÉDKÉSZSÉG, SZLOVÉN NEMZETISÉGI TARTALOM**

Ua. mint a *Középszintű vizsga*, továbbá

A második feladathoz a tételsor 20 tételből áll. A tételsor a szlovén nemzetiség irodalmát, kultúráját, nyelvét dolgozza fel a *Témakörök és a Nyelvtani ismeretek, szerkezetek* című fejezetek alapján.

Ebben a vizsgarészben a feladatokat a központi útmutató alapján a vizsgáztató tanárok készítik el.

A feladatok megoldásához szótár nem használható. A felkészülés során azonban irodalmi szöveggyűjtemény, kötet használata megengedett. A vázlatíráshoz szükséges papírt az iskola pecsétjével kell ellátni.

Tartalmi szerkezet

Ua. mint a *Középszintű vizsga*, továbbá

– gondolatait árnyaltan kifejezni, álláspontját, érvrendszerét következetesen, folyamatosan, összetetten kifejezteni,

– olyan kiejtéssel, hanglejtéssel és tempóban beszélni, hogy beszéde jól érthető legyen,

– változatos kommunikációs stratégiákat alkalmazni,

– gondolatait nyelvhelyességi szempontból pontosan kifejezni,

– az összetettebb gondolatmenetnek megfelelő igényes mondatszerkesztéssel beszélni.

A két szint közötti különbség a témák megközelítésében és a nyelvi teljesítmény színvonalában, azaz a nyelvi megformálás jellemzőiben jelenik meg.

Emelt szinten a vizsgázó az adott témákról az általánosítás szintjén is tud beszélgetni és véleményt nyilvánítani.

A nyelvi megformálásra az jellemző, hogy a vizsgázó választékosan, árnyaltabban fejezi ki magát.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

Ua. mint a *Középszintű vizsga*, továbbá

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

– vita (véleménykülönbség megjelenítése és áthidalása),

– önálló témakifejtés verbális és/vagy vizuális segédanyagok alapján.

A vizsgarész rövid *bevezető társalgással* kezdődik. ua. mint a *Középszintű vizsga*.

A vizsga 2 feladatból áll. A feladatokat a vizsgázó húzza, a felkészülési idő: 10 perc. A szóbeli vizsga 15 perc időtartamú.

Az *első feladatban* a vizsgázó egy vagy több szlovén nyelven íródott idézetet értelmez és fejt ki véleményét, miközben a vizsgáztató vitára serkentő kijelentéseire is reagálnia kell.

A *második feladatban* a vizsgázónak egy irodalmi vagy nyelvi vagy a szlovén nemzetiség kultúrájával kapcsolatos témát kell részletesen és összefüggően kifejeznie, megadott szempontok alapján. A felhasználandó segédanyag lehet kép, fénykép, ábra, térkép vagy rövid írott szöveg. A vizsgáztató előre meghatározott, további véleménynyilvánításra ösztönző kérdéseket tehet fel.

A feladatmeghatározás és a verbális segédanyagok szlovén nyelven íródtak, nyelvi szintjük alacsonyabb a receptív készségeket mérő vizsgarészek nyelvi szintjénél. A vizuális segédanyagok a szlovén nemzetiség kultúrkörét reprezentálják.

Értékelés

Általános értékelési kritériumok:

– tartalom: témataratás, nyelvi, irodalmi, kulturális tájékozottság, megfelelő szóhasználat, probléma-érzékenység, a témának megfelelő memoriter szöveghű előadása.

– előadásmód: a témának megfelelő világos felépítés, világos nyelvi forma, lényegkiemelés.

Az értékelés központilag kidolgozott analitikus skála alapján történik, amely tartalmazza az értékelési szempontok részletes leírását is.

A feladatok együtt kerülnek értékelésre.

PODROBNE ZAHTEVE IN OPIS MATURITETNEGA IZPITA

SPOZNAVANJE SLOVENSTVA

I. PODROBNE ZAHTEVE

A) KOMPETENCE

1. Znanje o zgodovini

Kandidat naj pozna glavne značilnosti zgodovine slovenske manjšine.

Naj pozna ključne dogodke slovenske zgodovine.

Naj predstavi povezave med zgodovino matične domovine in zgodovino slovenske manjšine na Madžarskem.

Naj pozna zgodovinske značilnosti sožitja narodov v Karpatskem bazenu.

2. Znanje o etnologiji

Kandidat naj pozna materialno dediščino slovenske manjšine.

Naj pozna navade slovenske manjšine, zna predstaviti spreminjanje navad.

Naj iz muzejev, etnoloških zbirk zbira informacije o načinu življenja slovenske narodnosti v preteklosti in sedanjosti, o vsakdanjkih in praznikih; in predstavi razloge za spremembe.

Naj predstavi pomen ohranjanja tradicije in navad v času globalizacije.

Naj analizira vlogo manjšinskih medijev pri ohranjanju manjšinskih vrednot.

3. Znanje o geografiji

Kandidat naj pozna naselja slovenske manjšine.

Naj predstavi z geografskimi danostmi pogojene življenjske razmere manjšine. Naj predstavi ekonomsko geografijo območja na katerem živi slovenska manjšina in spremembe le-te.

Naj analizira sodobne alternative gospodarskega razvoja.

4. Znanje o družbi

Naj razloži sociološke značilnosti slovenske manjšine.

Naj predstavi različne organizacije slovenske skupnosti, funkcijo in pomen teh skupnosti.

Naj predstavi možnosti za doživljanje in izražanje pripadnosti k slovenski manjšini.

5. Znanje povezano z jezikom slovenske manjšine

Naj pozna in zna predstaviti dejavnike, ki vplivajo na jezikovni razvoj slovenske manjšine.

Naj predstavi vlogo narečja pri ohranjanju identitete slovenske skupnosti.

Naj predstavi značilnosti porabskega jezika v primerjavi z značilnostmi slovenščine v matični domovini.

Naj navede glavne razlike med različicami porabskega narečja.

Naj pozna pisne spomenike slovenske manjšine.

Naj predstavi en prosto izbrani dokument.

6. Arhitektura slovenske manjšine

Naj predstavi posebnosti arhitekture slovenske manjšine.

Naj spregovori o oblikovnih in funkcionalnih značilnostih zgradb in razumeva njun sovpliv.

Naj sestavi projekt za ohranitev slovenske arhitekturne dediščine v Porabju.

7. Glasbena in plesna kultura slovenske manjšine

Naj predstavi pevsko, glasbeno in plesno kulturo Slovencev na Madžarskem.

Naj razgrne povezavo med glasbeno in plesno kulturno tradicijo Slovencev na Madžarskem.

Naj pozna kulturne skupine, ki igrajo pomembno vlogo pri ohranjanju identitete.

8. Znanje o manjšinski politiki

Maturant naj pozna nastajanje zakonov s področja manjšinske politike, naj predstavi njihov vpliv na slovensko manjšino.

Naj predstavi in oceni delovanje manjšinske slovenske samouprave.

Naj predstavi in oceni programe za ohranjanje narodne zavesti.

Naj načrtuje program za negovanje tradicij, ki je primeren zahtevam sodobnega časa.

B) VSEBINSKE ZAHTEVE

1. Znanje o zgodovini

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
1.1 Poreklo porabskih Slovencev in njihov prihod v Karpatski bazen.	Temeljna znanja o poreklu porabskih Slovencev. Naselitev v 12. stoletju na zahodu takratne Madžarske, na območju med Rabo in Muro. Vloga porabskih Slovencev v družbi Kraljevine Madžarske.	Naselitev Slovencev v 6. stoletju na območju med Rabo in Dravo. Pribinova kneževina v Spodnji Panoniji (847-861) – Zalavár. Knez povabi Cirila in Metoda iz Moravske. Njuna vloga pri širitvi krščanske vere. Območje med Rabo in Muro je bilo od konca 11. stoletja madžarsko kraljevo posestvo. Leta 1094 je dobilo okvire državne in cerkvene uprave. Upravno je spadalo pod Železniško županijo. Območje, na katerem so živeli Slovenci, so Madžari imenovali Tótság.
1. 2 Pomembnejše postaje porabskih Slovencev pri organiziranju svoje skupnosti.	Oblike družbenega življenja porabskih Slovencev, poznavanje spreminjanja le-teh. Nastanek naselij v okolici Monoštra med 13. in 16. stoletjem. Poznavanje zgodovine načina življenja in vrednostnega sistema slovenske skupnosti, ocena in predstavitev zgodovinskih sprememb. Kmetovanje na majhnih kmetijah, bajtarji brez zemlje, sezonsko delo na madžarskih pristaniščih, kasneje možnosti zaposlovanja v Nemčiji.	1183: Ustanovitev opatije v Monoštru. Nastanek porabskih vasi (delovna sila). Vpliv pripadnosti k dvema zemljiškima gospodoma (družina Batthyány in cerkev) na način življenja tukaj živčih Slovencev, na oblikovanje njihovega narečja in socialni razvoj. Turški boji na tem območju. Poznavanje dogodkov povezanih z monoštrsko bitko iz leta 1664. Negativen vpliv nagodbe iz leta 1867 na slovensko manjšino, okrepitev teženj madžarizacije.
1. 3 Zgodovina in sedanost narodne manjšine	Predstavitev okoliščin, v katerih je narodna manjšina postala politični dejavnik. Predstavitev interetničnih stikov in vplivov. Posledice trianonskega sporazuma: Prenehanje enotnosti Slovenske krajine po priključitvi večjega dela k Jugoslaviji. Slovenci, ki so ostali na Madžarskem, so poimenovali porabski Slovenci, območje na katerem so živeli pa Porabje. Množično izseljevanje porabskih Slovencev v času velike gospodarske krize. Deportiranje družin na začetku 50. let. Izseljevanje leta 1956.	1918: Prebujanje narodne zavesti Slovencev na Madžarskem. Mirovna konferenca v Parizu: začetek samostojne zgodovinske poti porabskih Slovencev. Nepravilno poimenovanje pokrajine „»Vendvidék” in prebivalstva „vendek” v madžarščini. Po drugi svetovni vojni je Železnožupanijski svet s sklepom odpravil izraza „Vend-vidék” in „vendek”.
1.4 Zgodovina matične domovine in pomembni dogodki slovenske manjšine na Madžarskem.	Povezave med zgodovino matične domovine, predvsem Prekmurja, ki meji z območjem, kjer živi slovenska manjšina na Madžarskem in zgodovino Slovencev na Madžarskem. Kulturnozgodovinski pomen protestantizma: na začetku 18. stoletja so objavili prve prekmurske knjige (v prekmurskem knjižnem jeziku). Uporabljale so se do leta 1919 oziroma tudi v prvih desetletjih 20. stoletja. Njegov pomen pri ohranjanju narodne zavesti Slovencev na Madžarskem.	Turški napadi v poznem srednjem veku. Cerkevna in kulturnozgodovinska vloga protestantizma. Pripadnost k Avstro-Ogrski monarhiji. Leto 1848 je bilo leto revolucije pri Slovencih. Osamosvojitvene težnje narodov. Program Zedinjene Slovenije. Težnje jugoslovanskih narodov po neodvisnosti. Razlogi za razpad Jugoslavije. Razglasitev slovenske samostojnosti. Vojna za Slovenijo. Republika Slovenija kot samostojna država, odnosi s Porabjem.

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
1.5 Zgodovina regionalnega razvoja slovenske manjšine.	Viri o zgodovini regionalnega razvoja slovenske manjšine. Razvoj narodne zavesti med dvema vojnama (širitev knjig Mohorjeve družbe, seznanjanje s slovenskim knjižnim jezikom).	11. st.: Pripadnost k Železni županiji (okraj Tótság). Po 1920 (trianonska mirovna pogodba) k okraju Monošter-Murska Sobota, kasneje pa k okraju Monošter. Nastanek ljudskih šol v času protireformacije, njihov vpliv na slovensko manjšino. Zgodovinski dogodki (dve svetovni vojni, dogodki v 50. letih 20. stoletja), njihov vpliv na življenje slovenske narodnosti. Učinki razvoja industrije v Monoštru od konca 60. let 20. stoletja naprej.

2. Narodopisna znanja

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
2.1. Materialna kultura, dediščina slovenske manjšine.	Materialna dediščina slovenske manjšine, predstavitev nekaterih značilnih predmetov in analiza iz zornega kota njihove vrednosti pri skupnosti. Pomen Muzeja Avgusta Pavla (Monošter) in Muzejske vasi (Szombathely).	Staro kmečko orodje, njihovo poimenovanje in uporaba. Lončarstvo, tkalstvo, delovni postopki, orodja in izdelki pridelovanja bučnega semena. Zimska opravila (ličkanje koruze, česanje perja, luščenje bučnic, pletenje, pletenje košar, izdelovanje papirnatih rož, itn.)
2.2 Običaji slovenske manjšine.	Običaji povezani z družino, lokalno skupnostjo, verskim življenjem. Običaji povezani s pomembnimi dogodki človeškega življenja: krst, poroka, pogreb. Koledarske šege: božič, novo leto, trije kralji, velika noč, binkošti. Ljudski običaji: pustni običaji, borovo gostivanje kot najbolj atraktiven običaj porabskih Slovencev.	Potek dneva v družini nekoč in danes. Spomladanski običaji: (proščenje ob binkoštih). Poročni običaji. Najpomembnejše vsakdanje jedi, praznične jedi. Stari recepti. Ohranjanje še živih običajev (dan svete Lucije, božični koledniki, novoletna, velikonočna, zimska opravila)
2.3 Mediji in negovanje tradicij.	Prisotnost materialne dediščine in običajev, praznikov skupnosti v tisku in elektronskih medijih. Časopis Porabje, Slovenski koledar, Slovenski radio, Slovenski utrinki na TV 1.	Vloga medijev pri ohranjanju tradicionalnih vrednot slovenske manjšine.
2.4 Vloga negovanja tradicij pri krepitvi pripadnosti posameznika k skupnosti.	Narodopisna dediščina: dediščina družine, vasi, na podlagi starih družinskih slik, razgovora s starimi starši, starejšimi iz vasi.	Slovenci in druge narodne in etnične skupnosti (Nemci in Romi) v naselju. Sovplivi iz sožitja z Madžari. (gospodarski, jezikovni, kulturni).

3. Znanje o geografiji

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
3.1 Naselja slovenske manjšine na Madžarskem.	Za naselja Slovencev na Madžarskem je značilno: majhne vasi, ilovnati griči, velike gozdne površine, pašniki in travniki, kislata, skromni pridelki.	Razvoj naselij skozi stoletja

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
3.2 Vpliv naselbinskih in geografskih razmer na način življenja slovenske manjšine	Vpliv naselbin na način življenja. Nizka naseljenost območja. Podložniški, kmečki način življenja. Bajtarji, sezonski delavci.	Pokrajina leži na periferiji, je vključena med meje (slovensko, avstrijsko), življenje ob meji, vplivi mejnega pasu, vplivi reliefnih razmer. Naselja na južnih pobočjih. Gozdната, nenaseljena severna pobočja. Slovenski vpliv na nastanek razpršenih naselij na zahodnem delu Madžarske.
3.3 Ekonomskogeografski vplivi na življenje slovenske manjšine.	Predstavitev in razumevanje gospodarskih stikov Slovencev na Madžarskem. Razvite gospodarske panoge v preteklosti. Sadjarstvo, žganjarstvo, pridelovanje bučnega olja, lončarstvo, tkalstvo. Živinoreja. Trgovanje s telečjim in svinjskim mesom z Avstrijo. Trgovanje z gobami, prodaja gozdnih plodov (smrekovi storži, šiške). Zadruga v 60., 70. letih 20. stoletja: živinoreja, nabiranje gozdnih sadežev, gozdno gospodarstvo. Zaposlovanje v monoštrskih tovarnah in obdelovanje domače zemlje kot dejavnik gospodarskega razvoja.	Samostojno kmetovanje. Značilnost poljedelstva je oranje na sloge. Leta 1907 načrt za izgradnjo železnice med Monoštrum in Mursko Soboto. Načrt se ni uresničil zaradi protesta lastnikov zemlje. (Isto se je ponovilo v 90. letih 20. stoletja.) Negativen vpliv na obstoj manjšine (odseljevanje mladih).
3.4 Geografski položaj in perspektive za manjšino.	Modeli in alternative za slovensko manjšino. Dvojni učinek Narodnega parka Őrség-Porabje: ovirani industrijski razvoj, podpora turizmu in pridelovanju ekološke hrane.	Projekti Phare. Euroregija-Regija zahodna Panonija.

4. Znanje o družbi

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
4.1 Sociološke značilnosti slovenske manjšine.	Glavne značilnosti pripadnikov Slovencev na Madžarskem in značilnosti, ki določajo njihove odnose s skupnostjo. (socialni položaj in problemi ljudi, odnos do dela, družinske razmere).	Težke okoliščine za preživetje zaradi slabe kvalitete zemljišč. Težave pri zaposlovanju do 60. let 20. stoletja in po spremembi sistema. Sezonstvo pred drugo svetovno vojno in v 50. letih. Težave pri zaposlovanju v 50-ih letih. Brezposelnost zaradi oviranega industrijskega razvoja. Nazadovanje kmetovanja zaradi težav pri odkupu pridelkov. Demografske spremembe: zmanjševanje števila prebivalcev, staranje prebivalstva in razlogi za to.
4.2 Zavest o pripadnosti k skupnosti in njene značilne oblike.	Funkcije skupnosti. Stiki znotraj skupnosti. Funkcije, značilnosti organizacij, ki krepijo slovensko manjšino. (Sorodstveni odnosi, dekliška in fantovska združenja, klubi, društva (športna, gasilska, upokojenska) in kulturna društva.	Projekti za sodelovanje med pobratenimi organizacijami.

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
4.3 Položaj posameznika v skupnosti slovenske manjšine.	Odkrivanje in predstavitev možnosti posameznika za doživljanje pripadnosti k skupnosti: negovanje in razvoj maternega jezika in kulture.	Značilne oblike vedenja pri zamenjavi identitete: ohranjanje maternega jezika, zavestno negovanje jezika, sodelovanje pri negovanju običajev in tradicij.

5. Znanje, povezano z jezikom slovenske manjšine

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
5.1 Dejavniki, ki vplivajo na razvoj jezika slovenske manjšine.	Glavni dejavniki, ki so vplivali na jezik, na različice narečja Slovencev na Madžarskem: pripadnost k dvema zemljiškima gospodoma oziroma cerkvenima župnijama.	Zgodovinski in cerkvenozgodovinski razlogi za značilen razvoj narečja.
5.2 Vloga pogovornega jezik in jezikovnih različic.	Vloga narečja pri ohranjanju identitete. Porabsko narečje kot različica prekmurskega slovenskega jezika. Števan Küzmič pomemben prekmurski slovenski pisatelj, pedagog, prevajalec Biblije.	Dejavniki, ki vplivajo na uradni jezik, državni jezik in narečje: uporaba jezika v družini in zunaj nje. Slovenski jezik doma in v šoli. Možnosti uporabe jezika manjšine. Možnosti učenja maternega jezika.
5.3 Značilnosti slovenskega jezika, ki ga govori slovenska manjšina.	Predstavitev značilnosti jezikovnih različic v primerjavi z jezikom matičnega naroda: glavne značilnosti porabskega slovenskega narečja, ki ga sestavljata gornjeseniški in števanovski govor.	Najpomembnejše morfološke in sintaktične značilnosti lokalnega narečja.
5. 4 Pisani jezikovni spomeniki slovenske manjšine.	Pisani spomeniki Slovencev na Madžarskem: literarno in etnološko ustvarjanje Jožefa Košiča. Delovanje Avgusta Pavla pisatelja, etnologa in muzeologa. Etnološko delo Alojza Dravca, Vendel Teleki: Borovo gostüvanje, Irena Pavlič: Podaraj, Slovenska hišna imena. Sedanje raziskave: Vilko Novak, Marija Kozar Mukič, dr. Ernő Eperjessy, Francek Mukič, Katarina Hirnök, Karel Krajczar. Sodobni porabski ustvarjalci.	Predstavitev poljubno izbranega jezikovnega spomenika. Poznavanje oziroma predstavitev del.

6. Arhitektura slovenske manjšine

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
6.1 Arhitektura slovenske manjšine.	Bivalno okolje Slovencev in zgradbe za družbene namene Slovencev na Madžarskem v preteklosti in danes. Pomembnejše zgradbe slovenskih naselij.	Oblika porabskih naselij. Oprema stare kuhinje, stari kuhinjski predmeti, njihova uporaba in poimenovanje v narečju. Tradicionalna oprema sobe.
6.2 Stilne in funkcionalne značilnosti zgradb, ki jih uporabljajo Slovenci.	Oblikovne in funkcionalne značilnosti arhitekture. Tloris starih kmečkih hiš. Razporeditev stanovanjske hiše in stranskih poslopij na parceli.	Značilnosti porabske ljudske arhitekture.

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
6.3 Negovanje arhitekturne dediščine slovenske manjšine na Madžarskem.	Lesena hiša in gospodarska poslopja, ki predstavljajo stanovanjsko kulturo Slovencev na Madžarskem, v Etnološkem muzeju na prostem v Szombathelyu.	

7. Glasba in plesna kultura slovenske manjšine

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
7.1 Povezava med običaji, glasbeno in plesno kulturo Slovencev na Madžarskem.	Značilnosti in tradicija petja, instrumentalne glasbe in plesa ter izvajanje teh danes v krogu Slovencev na Madžarskem.	
7.2 Negovanje tradicij in glasbena kultura Slovencev na Madžarskem v sodobnem času.	Negovanje tradicije in zagotavljanje zabave po zahtevah sodobnega časa.	

8. Znanje o manjšinski politiki

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
8.1 Pravni okviri manjšinske politike.	Predstavitev nastajanja manjšinske zakonodaje v preteklih 50. letih, vplivi in analiza le-te.	
8.2 Temelji in praksa manjšinskega samoupravljanja.	Delovanje slovenskih lokalnih manjšinskih samouprav in državne samouprave.	
8.3 Vloga slovenskih manjšinskih samouprav, društev pri ohranjanju slovenske identitete.	Predstavitev in ocena programov za ohranjanje identitete (prireditve lokalnih samouprav in Državne slovenske samouprave, Zveze Slovencev na Madžarskem). Vloga slovenske manjšine pri povezovanju in posredovanju med gospodarstvom in kulturo dveh držav.	

II. OPIS IZPITA

Izpit na višji in srednji ravni sestoji iz pisnega in ustnega dela.

PISNI DEL IZPITA

Vsebinska struktura

Višja raven

Na višji ravni na pisnem izpitu maturant mora napisati esej.

Pisni del izpita temelji na podrobnih izpitnih zahtevah. V skladu s temi mora kandidat dokazati, da je pridobil potrebna znanja, zna med njimi izbirati in je sposoben na podlagi raznih informacij skleniti splošno veljavne povezave. Pisni del izpita vsebuje vire z aktualnimi problemi, ki so povezani s štirimi obveznimi tematskimi sklopi in so na razpolago v pisni, slikovni obliki, zvočnem in elektronskem zapisu. Na podlagi teh kandidat s pomočjo svojih znanj in sposobnosti v jeziku narodnosti predstavi v 500-700 besedah svoje individualno mnenje (izbira med tremi naslovi).

Kandidat ima za rešitev naloge 180 minut.

Srednja raven

Tema pisnega izpita je predstavitev in ocena projekta, ki ga je izdelal pri pouku, s pomočjo standardnih vprašanj.

Kandidat ima za rešitev naloge 180 minut.

Ocenjevanje

Celotna naloga se lahko oceni maksimalno s 100 točkami. V kolikor je kandidat pri svoji nalogi upošteval vse kriterije, se naloga lahko oceni s 60 točkami; predstavitev individualnega stališča pa se lahko oceni s 40 točkami.

USTNI DEL IZPITA

Maturitetni izpit iz spoznavanja slovenstva je sestavljen iz **dveh obveznih** in **enega izbirnega** dela. Obe ravni vsebujeta tudi pisno nalogo iz obveznega gradiva.

Obvezno gradivo:

1. Zgodovinsko gradivo ali gradivo iz manjšinske politike.
2. Etnološko gradivo ali gradivo povezano z jezikom slovenske narodnosti

Izbirno gradivo:

V zadnjem letu priprave na maturo je potrebno obdelati eno področje iz zgodovine, manjšinske politike, etnologije, o jeziku slovenske manjšine, geografije, družbe, arhitekture slovenske manjšine, pevske, glasbene in plesne kulture slovenske manjšine – globlje spoznati in podrobno izdelati en projekt ter ga predstaviti na ustnem delu izpita.

Izpit iz Spoznavanja slovenstva poteka v slovenskem jeziku. Izpit na višji ravni se odvija pred komisijo z zunanjimi člani, izpit na srednji ravni pa pred šolsko komisijo.

Čas za pripravo na ustni izpit: 30 minut

Čas za odgovor::

Na srednji ravni: 15 minut.

Na višji ravni: 20 minut.

Ob pripravi na odgovor so kandidatu na voljo pisna gradiva (Slovenski koledar, Porabje, Etnološki slovar Slovencev na Madžarskem, osnovni viri), zgoščenke, zvočni in slikovni zapisi, računalnik in internet povezava.

Vsebinska struktura

Dijak predstavi na ustnem izpitu maksimalno v petih minutah (na višji ravni 10 minut) vnaprej pripravljen projektni načrt. Potem ima na razpolago dvakrat po 5 minut, da samostojno predstavi znanje iz zgodovine ali iz manjšinske politike ali pa znanje iz etnologije ali jezika na podlagi izpitnega listka, ki si ga je izbral. Za vsako skupino znanj je potrebno določiti 10 izpitnih listkov (tako lahko kandidat po skupinah znanj izbira med 2x10 izpitnimi listki, pri vsakem izpitnem listku je potrebno določiti dva različna vira z enako vsebino. Paziti je treba, da bodo izpitni listki vsebovali podobne zahteve in jih je možno rešiti s pomočjo pripomočkov, ki so na razpolago, v približno enakem času.

Ocenjevanje

Ustni del izpita se lahko oceni maksimalno s 50 točkami. Znotraj tega je mogoče projektni načrt oceniti s 30 točkami, drugi dve skupini znanj pa po 10-10 točk. Vrednotenje izpita poteka s pomočjo uporabe naslednjih splošnih kriterijev.

Predstavitev projektnega načrta – skupaj 30 točk

Vsebinsko bogastvo	5 točk
Logično, pregledno razvrščanje uporabljenih znanj	5 točk
Nazornost v predavanju	5 točk
Povezanost projekta z dejanskim položajem	5 točk
Samostojno razumevanje predmeta projekta	10 točk

Znanje o zgodovini ali znanje o manjšinski politiki in znanje povezano z etnologijo ali jezikom – skupaj 20 točk (dvakrat 10 po točk)

Sposobnost izbiranja med pripomočki, ki so na razpolago	2 točki
Sposobnost za jasno in logično razvrščanje pridobljenih informacij	2 točki
Nazorno, jezikovno pravilno oblikovano predavanje	2 točki
Vgradnja lastnih izkušenj v odgovore, oblikovanje lastnega mnenja	4 točk

PODROBNE ZAHTEVE IN OPIS MATURITETNEGA IZPITA
SLOVENSKI JEZIK
(Slovenski jezik kot učni predmet)

I. PODROBNE ZAHTEVE

A) SPOSOBNOSTI IN ZVRSTI BESEDIL

1. Razumevanje prebranega besedila

	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
1.1 Sposobnosti	Maturant je sposoben – razumeti, slediti miselni tok besedila – poudariti bistvo, sporočilnost besedila – razumeti ključne informacije – ločiti pomembne in nepomembne informacije – razumeti komunikacijsko funkcijo besedila (npr. zna ločiti informacije, ki so sporočene kot dejstvo od mnenja, argumente od protiargumentov) – uporabljati bralne strategije (npr. sklepati o neznanih besedah) – povzeti vsebino literarnih del /odlomkov/, doživetij v zvezi s prebranim	Maturant je sposoben – razumeti sekundarni pomen besedila – izraziti misli, estetske vrednote, ki jih posredujejo literarna dela
1.2 Zvrsti besedila	– funkcionalna, informativna besedila – npr. obvestilo, vabilo, poziv, napis, oglas, vozni red, obvestilo o programih, priporočila za knjige in filme, ponudbe za potovanja, potopisi – zasebna in uradna pisma, čestitke, sporočila – časopisni članki – poljudnoznanstvena besedila – kratka literarna besedila – (npr. pesem, pravlјica, pripovedka, kratek roman, odlomek iz romana)	– daljša literarna besedila

2. Jezikovna pravilnost

	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
2.1 Sposobnosti	Maturant naj s pomočjo poznavanja sistema in pravil slovenskega jezika – pravilno izgovarja glasove slovenskega jezika – pravilno naglaša besede, kakor to zahtevajo norme slovenskega zbornega jezika – pri pravopisu uporablja pravila, ki se nanašajo na glasove in glasovne spremembe – v govoru in pisavi pravilno uporablja glagolski čas in naklon – loči spole in jih pravilno uporablja pri sklanjatvi samostalnikov – pozna ujemanje samostalnikov in pridevnikov, stopnjevanje pridevnikov – pravilno uporablja glavne in vrstilne števnike – loči pregibne in nepregibne besede – pravilno uporablja predložne zveze – loči povedi po vsebini in strukturi ter tvori povedi – uporablja pravilen besedni red v povedi – pozna pravopis podrednih in prirednih stavkov	Maturant je sposoben – naglaševati po normah slovenskega zbornega jezika – pravilno zapisovati glasove in glasovne spremembe – pravilno uporabljati glagolski vid – prepoznati in uporabljati samostalnike, ki odstopajo od sklanjatvenih vzorcev – ločiti premi in odvisni govor

3. Razumevanje slišane besedila

	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
3.1 Sposobnosti	Maturant je sposoben – sproti spremljati miselni tok slišane besedila in ločiti bistvene in nebistvene informacije – razumeti, poudariti bistvo besedila in ključne informacije, ki so bistvene za razumevanje sporočilnosti besedila – uporabljati razne strategije razumevanja	Maturant je sposoben – sklepati o situaciji govora: na ton razgovora, odnos med govorce, odnos govorcev do teme razgovora
3.2 Zvrsti besedila	– posneto telefonsko sporočilo – sporočila javnega interesa – medijska sporočila (vesti, vremenska napoved, napoved programov, priporočilo programov) – pogovori, reportaže, intervjuji – poljudnoznanstvena besedila – gledališke predstave, filmi, itn.	– poročila, predavanja – debate

4. Pisna sposobnost

	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
4.1 Sposobnosti	Maturant je sposoben – uresničiti pisne komunikacijske položaje, smotre – sestaviti različne koherentne zvrsti besedila z upoštevanjem pravil oblikovanja besedila – logično zgraditi in razčleniti določeno besedilo – odgovarjati oblikovnim zahtevam določenih zvrsti besedila – za zvrst besedila izbrati primeren stil in ton	Maturant je sposoben – sestaviti različna daljša besedila, ki vsebujejo zahtevnejše leksikalne in slovnične strukture
4.2 Zvrsti besedila	– pismo, čestitka, vabilo – življenjepis, razpis – razne stalne oblike sporočanja (pripoved, opis, oris) – predstavitev literarnega dela	– analizirati daljša literarna dela

5. Govorna sposobnost

	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
5.1 Sposobnosti	Maturant je sposoben – sodelovati v razgovoru o temah, ki so določene v poglavju Tematski sklopi, se vključevati v razgovor oziroma prekiniti razgovor – vplivati na dejanje oseb, ki sodelujejo v razgovoru – nuditi in prejemati informacije – izraziti mnenje – izraziti čustva – svoje sporočilo izraziti razumljivo, povezano s primerno izgovorjavo, naglasom in tempom – v govoru uporabljati stil, ki je primeren govorni situaciji – upoštevati vljudnostne formule govora – tekoče govoriti o doživetjih v zvezi s prebranimi deli, ki so bila določena – verodostojno predstaviti memoriterje	Maturant je sposoben – svoje mnenje argumentirati – svoje sporočilo izraziti z izbranimi besedami, zahtevnejšimi leksikalnimi in slovničnimi strukturami, brez napak – tekoče govoriti o literarnozgodovinskem pomenu literarnih del, ki so bila določena, govoriti izbrano

B) TEMATSKI SKLOPI

Na srednji in višji ravni so tematska področja podobna, vendar se razlikuje način približanja tem. Na srednji ravni je način približanja oseben in konkreten, na višji ravni pa splošen, abstrakten in bolj zahteven.

V tematska področja je uvrščena snov iz književnosti, saj je tudi književnost (branje–pridobitev doživetij) sredstvo sporočanja. Na podlagi obveznega branja in po obravnavanih avtorjih in besedilih kandidat dokaže znanja literarnozgodovinskega pregleda slovenske književnosti. To pomeni, da se na srednji ravni seznanijo z vsebino prebranega, spoznajo glavne osebe odlomkov oz. motive pesmi, odgovarjajo na vprašanja v zvezi z razumevanjem in interpretirajo besedilo.

Na višji ravni podrobneje spoznajo prizorišča dogajanj, glavne in stranske osebe, zgradbo literarnega dela ter pojme iz literarne teorije.

Hkrati s tem pa na obeh nivojih uvrstijo besedila v ustrezno literarnozgodovinsko obdobje.

Tematski sklopi	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
1. Osebni podatki, družina	Predstava kandidata Značilnosti družinskega življenja. Delitev dela v družini <i>Moderna</i> Ivan Cankar: Skodelica kave <i>Književnost med obema vojnama</i> Prežihov Voranc: Solzice <i>Realizem</i> Josip Jurčič: Deseti brat <i>Romantika</i> France Prešeren: O Vrba	Vloga družine v življenju posameznikov in potrošniške družbe. Narodnostne navade in običaji v družini. <i>Moderna</i> Josip Murn–Aleksandrov: Ko dobrave se mrače <i>Književnost po drugi svetovni vojni</i> Ivan Minatti: Nekoga moraš imeti rad
2. Človek in družba	Značilnosti posameznika. Človeški odnosi – prijateljstvo. Prazniki v družini in družbi. <i>Romantika</i> France Prešeren: Zdravljica	Pomen praznikov v življenju posameznika in družbe, potrošniška dužba, reklame. Priprave za priključitev k Evropski uniji
3. Neposredno okolje	Prebivališča, okolje, stanovanjske razmere, mesta, vasi, bivalno okolje, vasi in hiše slovenske narodnosti. Oskrba (banka, pošta, policija, nakupovanje). Nakupovalne navade. Vreme, letni časi, s koledarjem povezane šege, običaji. Spremembe okolja. Varstvo okolja v neposrednem okolju. <i>Realizem</i> Fran Levstik: Naša vas; Simon Gregorčič: Nazaj v planinski raj; Janez Trdina: Bajke in povesti o Gorjancih <i>Moderna</i> Oton Župančič: Na Jurjevo	Problemi razvijanja infrastrukture posameznih naselij v porabskih vaseh. Položaj slovenske narodne skupnosti v porabskih vaseh, mestih, značilnosti naselij. Življenjske razmere v matični deželi (hiše, vasi, mesta) Javna uprava, samouprave, vloga in dejavnost manjšinskih samouprav. Problemi onesnaženja okolja (značilni primeri v domačem okolju in v matični državi), ekološke katastrofe. Varstvo okolja na Zemlji. <i>Realizem</i> Simon Jenko: Na Sorškem polju; Ivan Tavčar: Cvetje v jeseni <i>Književnost po drugi svetovni vojni</i> Kajetan Kovič: Moje mesto
4. Šola	Šola, šolski predmeti, urnik. Nadaljevanje šolanja – načrti za bodočnost Krog zanimanja – konjički. <i>Moderna</i> Ivan Cankar: Mater je zatajil	Šolski tipi, šolski sistem na Madžarskem. Šolski sistem v matični državi. Nadaljevanje šolanja, kontinuitetno izobraževanje, strokovno izpopolnjevanje, seminarji, tečaji, štipendije. Pomembnost znanja jezikov (materni in tuji jeziki). <i>Sodobna književnost</i> Tone Pavček: Nova faca

Tematski sklopi	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Višja raven
5. Svet dela	Poklici, novi, „moderni” oz. popularni in tradicionalni poklici. Izbira poklica. Možnosti zaposlitve v tujini <i>Moderna</i> Oton Župančič: Žebljarska	Tradicionalne obrti v krogu slovenske narodnosti, ljudska umetnost, Možnosti zaposlitve v tujini, prednosti, slabe strani. Brezposelnost. Vpliv brezposelnosti na posameznika in družbo. <i>Realizem</i> Srečko Kosovel: Jesen
6. Način življenja	Razporeditev časa, dnevni red. Zdrav/nezdrav način življenja. Uživanje hrane, prehranjevanje, tradicionalne jedi, tradicionalne jedi manjšine. Priljubljene hrane/zdrave hrane. Bolezni. <i>Ljudsko pesništvo</i> Danes malo, jutri malo in Mravlji pravljici <i>Realizem</i> Anton Aškerc: Anka, Brodnik <i>Moderna</i> Oton Župančič: Zlata ptička <i>Književnost med obema vojnama</i> Srečko Kosovel: Starka za vasjo	Navade uživanja hrane, ekološka hrana, vegetarijansko uživanje hrane. Jedi v Sloveniji. „Bolezni” 20. stoletja: uporaba in zloraba zdravil, zloraba mamil, čezmerno uživanje alkohola, kajenje. <i>Razsvetljenje</i> Valentin Vodnik: Dramilo <i>Književnost med obema vojnama</i> Miško Kranjec: Povest o dobrih ljudeh; Niko Grafenauer: Življenje <i>Književnost po drugi svetovni vojni</i> Janez Menart: Kmečka balada
7. Prosti čas, izobrazba, šport	Koristno preživljanje prostega časa: branje, gledališče, film, glasba. Sredstva javnega obveščanja in njihova vloga v življenju posameznika in družbe: televizija, radio, časopisje. Vloga športa. <i>Književnost po drugi svetovni vojni</i> Miroslav Košuta: Deklica in ples	Značilnosti medijev slovenske narodnosti. Kulturna dejavnost na narodnostnem območju. <i>Sodobna književnost</i> Karolina Kolmanič: Lotosov cvet
8. Potovanje, turizem	Promet, prometna sredstva. Priprave na potovanje, nenavadni potniški cilji. <i>Moderna</i> Ivan Cankar: Najino potovanje	Pomembnost turizma. Pomembnost Evropske unije, brezmejnost, globalizacija. <i>Moderna</i> Oton Župančič: Hodil po zemlji –Duma
9. Znanost, tehnika	Vloga tehničnih sredstev v vsakdanjem življenju, vloga računalnika, interneta. <i>Književnost med obema vojnama</i> Alojz Gradnik: Delavec in stroj	Znanost in tehnika v sodobni družbi. Pozitivni in negativni vplivi na družbo. <i>Književnost NOB</i> Matej Bor: Šel je popotnik

C) KOMUNIKACIJSKE SITUACIJE IN NAMENI

1. Komunikacijske situacije

Kandidat se lahko v sledečih komunikacijskih situacijah oz. vlogah izraža ustno ali pisno.

SITUACIJA	VLOGA
Srečanje	znanec, tujec
V družini, v prijateljskem krogu	gost – gostitelj, član prijateljske družbe
V blagovnici, trgovini, na tržnici	prodajalec – nakupovalec
V restavraciji, kavarni, gostilni	gost, član neke družbe
V študentskem naselju, v kampu, v hotelu	stanovalec – sostanovalec, turist, gost
V šoli	učenec, sošolec
V kulturnih ustanovah, v športnih dvoranh, v klubih	gost, obiskovalec, član neke družbe
Na državni meji	turist
Pri zdravniku	bolnik – zdravnik, spremljevalec
Na policiji, v uradih	državljan, stranka
V storitvenih enotah (frizer, turistična agencija, bencinska črpalka, banka, pošta, lekarna, itd.)	stranka
Delovno mesto v počitnicah	delojemalec – delodajalec
Poizvedovanje na ulici, med potjo	domačin, turist
Telefonski pogovor	udeleženca telefonskega pogovora
Prometna sredstva (železnica, avtobus, tramvaj, taksi, letalo, ladja)	potnik, sopotnik

2 Seznam komunikacijskih namenov

Tabela vsebuje tiste komunikacijske namene, ki jih zahtevamo na izpitu srednje ravni. Med dvema ravnema je kvaliteta in kvantiteta razlika. Pri izpitu na višji ravni mora kandidat uresničiti več komunikacijskih namenov ter se izraziti bolj natančno in zahtevno.

Komunikacijski nameni s spoznavno–predstavitveno vlogo

Komunikacijski nameni	Primeri
nagovor in reagiranje nanj	Gospa, prosim... Gospod, prosim... Draga prijateljica, Dragica! / Dragi prijatelj Dušan! Spoštovani profesor! Prosim.../Izvolite...
pozdrav, poslopitev in reagiranje nanju	Dober dan! Zdravo!Živijo!Na svidenje! Adijo! Tudi tebi!
predstavitve in reagiranje nanj	Pišem se.... / Ime mi je Dovolite,da Vam predstavim... To je moj prijatelj Ivan. Veseli me, da sem vaju spoznal.
nagovor pri telefonskem pogovoru, predstavitev, poslopitev in reagiranje nanje	Halo, gospa profesorica? Ne, sem dijakinja profesorice za matematiko. Lahko bi jo poklicali k telefonu? Seveda, takoj!
nagovor in poslopitev v zasebnih in uradnih pismih	Draga sestra! Ljubi Peter! Spoštovani ! S spoštovanjem. Prisrčno te pozdravlja...
ustni pozdravi	Veseli me, da sem se srečala z Vami. Pozdravljam tudi vašo hčerko. Prosim, predajte ji moje pozdrave.
poizvedovanje o počutju in reagiranje nanj	Kako ste? Kako se počutite? Hvala, dobro!
zahvala in reagiranje nanjo	Hvala lepa za Vašo pomoč! Z veseljem, tudi drugič!
prositi odpuščanje in reagirati nanj	Oprostite, da sem zamudila, toda zaspala sem! Opravičujem se... Nič hudega V redu, toda drugič...

Komunikacijski nameni	Primeri
čestitke, voščila in reagiranje nanje	Čestitam ti/vam za uspešni izpit! Želim Vam vesele praznike! Srečno novo leto! Tudi jaz Vam želim vse najboljše.
sočustvovanje	Ob izgubi prijatelja ti izrekam sožalje.

Komunikacijski nameni z izrazno-čustveno vlogo

Komunikacijski nameni	Primeri
hvaležnost	Najlepša hvala!
obžalovanje, razočaranje	Žal, ne morem na izlet. Zelo sem razočarana, da me nisi povabil na ples!
veselje	Hura! Jutri ne bo pouka! Oj, kako sem vesela! Veseli me/nas....
zadovoljstvo, nezadovoljstvo	Zadovoljen/zadovoljna sem s tabo. Nisem zadovoljen/zadovoljna...
začudenje	O, kak lep fantek! Kako si zrasel, odkar te nisem videl/a
upanje	Upam, da boš čimprej ozdravel!
strah, zaskrbljenost	Strah me je! Bojim se ...
otožnost, obup	Žalostna sem, ker je mama zbolela. Užaljen/a sem ...
izražanje jeze	Kako si nesramen! Pojdi proč/stran!

Vzorci za navezovanje stikov z ljudmi, izražanje svojega mnenja

Komunikacijski nameni	Primeri
prosit mnenje in reagirati nanj	Po vašem/tvojem mnenju ... Kaj rečete vi/Vi? Strinjam se z Vami. Imate prav. Mislim, da je tako prav!
zainteresiranost, nezainteresiranost	Si slišal/a kaj novega? Zanima me... Ne zanima me Rad/a/ se ukvarjam s/z ... Z veseljem ...
všečnost, nevšečnost	Všeč mi je...; Ugaja mi... Ni mi všeč, ker ... To obnašanje ni lepo!
prav dati komu oz. ne dati prav	Prav imaš! Res je tako! Nimaš prav! Ne poznaš dovolj razmere.
složnost, nesložnost	Ta učenec je pohvale vreden. Strinjam se z Vami. Nismo enakega mnenja!
soglasje, nesoglasje, zamera	Dosegli smo lepe uspehe. Da, tako je! Danes niste bili pridni. Zamerim ti...
pridržek, odklonitev pridržka	Ta predlog ne sprejememo! S pridržkom... Brez pridržkov... Odklonimo Vaš predlog. Uveljavili bomo svojega!
krog zanimanja	Zanima me slikarstvo. Ne zanima me... Moj konjiček je ... Rad/a/ se ukvarjam s/z ...
pohvala, kritika, očitanje	Priden/pridna si bil/a/. Lepo, da si pomagala starcu! Ta roman je slab/dober, zanimiv/dolgočasen... Ni bilo lepo, da nisi prišel na sestanek, čeprav si obljubil

Komunikacijski nameni v zvezi z izmenjavo informacij

Komunikacijski nameni	Primeri
poimenovanje stvari, oseb	Ta aparat je kuhinjski robot. Tista lepotica se imenuje Marija.
opis stvari, dogodkov	V šoli smo imeli zanimivo prireditev. Dijaki so recitirali, peli in plesali.
povpraševanje po informacijah, dajati informacije	Ali bi mi lahko povedali ...? Seveda... Zanima me, koliko stane prenočišče v vašem hotelu.
pritrilni in nikalni odgovor	Da, verjetno pridem zvečer. Ne, ne pišem se Bajzek.
odklonitev odgovora	Oprosti, nočem odgovoriti/odgovarjati. Zaman me sprašuješ, ne bom odgovarjal/a/.
znanje, neznanje	Temeljito poznam pesmi Franceta Prešerna, manj pa njegovo življenje. Vem, da si me iskal. Dobro obvladam/znam matematiko.
gotovost, negotovost	Prepričan sem, da je to škodo storil vaš sin. Ne vem, če bom lahko šla večer v opero. Mogoče pridem jutri.
poznanje, nepoznanje	Da, to knjigo poznam tudi jaz. Vaše hčerke ne poznam.
domneva	Domnevam, da ... Mogoče, da mi prijateljica posodi kaseto, ker je radodarna.
spominjanje, nespominjanje	Še danes se spominjam tistih lepih dni. Mogoče, si mi že rekla, naj kupim darilo za brata, vendar se ne spominjam tega.

Komunikacijski nameni z vplivansko vlogo na partnerja

Komunikacijski nameni	Primeri
prošnja, želja	Prosim te ... Želim ... Zelo me boli glava. Imaš kakšno tableto zame? Da bi le našli najboljšo rešitev!
poziv, prepoved, ukaz	Pozor! Kajenje je prepovedano! Prepovedujem ti, da... Tukaj ne smeš glasno govoriti! Tukaj se ne pogovarja glasno. Prosim te, utihni! Bodi tiho! Molči!
predlaganje in reagiranje nanj	Brala sem zelo zanimivo knjigo. Predlagam ti, preberi jo! Bila bi hvaležna, če bi mi jo posodila.
naročanje	Prosim, prinesite mi kozarec mineralne! Jaz bi palačinko z orehi.
povabilo in reagiranje nanj	Vabimo vas/Vas ... Vljudno vabljeni na predstavo novega filma. Hvala za vabilo, vsekakor bomo tam.

Komunikacijski nameni	Primeri
ponujanje in reagiranje nanj	Imamo poceni obleke, izvolite, kupite jih!
reklamacija in reagiranje nanjo	Včeraj sem kupila možu brivski aparat. Doma se je izkazalo, da ne dela. Prosim zamenjajte ga. Seveda, takoj!
prošnja za nasvet, svetovanje	Prosim nasvet ... Kaj mi svetuješ ...? Svetujem ti
opozorilo	Pozor! Zelo glasni ste! Zadnjič vas opozarjam!
prošnja dovoljenja,odobritev, odklonitev	Ali lahko vstopim? Kar izvolite! Malo počakajte!
prošnja za pomoč in reagiranje nanjo	Pomagajte mi prosim ... Ali bi mi lahko pomagali? Lahko vas/Vas prosim, da bi mi pomagali ... Seveda, z veseljem. Žal, nikoli nisem delal/a kaj takega.
ponuditi pomoč in reagirati nanjo	Lahko vam/Vam pomagam? Ja, zahvalim. Lahko Vam priskočim na pomoč? Zahvalil/a bi se.

Komunikacijski nameni, značilni za interakcijo

Komunikacijski nameni	Primeri
ponovno vprašanje, prositi ponovitev	Sem prav razumela? Prosim, ponovite mi zadnji stavek! Prosim še enkrat!
nerazumevanje	Ne razumem. Oprostite, zame to ni razumljivo.
črkovanje	Kakšen priimek! Prosim črkovati! Fasching: F kot figa, a kot Anica, s kot sliva, c kot cmok, h kot Helga, i kot ime, n kot noč, g kot gosli
prošnja po počasnejšem, glasnejšem govoru	Prosim, govorite bolj razločno!
oznaka govornega namena	Rada bi povedala, da ... Lahko tudi jaz povem svoje mnenje?
uvod teme	Spoznali smo razmere pri fevdalizmu. Poglejmo, kako se to obdobje pojavlja v slovenski književnosti.
menjava teme	O tem toliko. Zdaj gremo naprej!
prekinitve	Nehaj, prosim! Oprostite, po mojem to ni tako!
potrditev, utemeljitev	Točno tako je. Tudi jaz tako mislim.
parafraza	Učenje je delo dijakov.
poimenovanje zgleda	Na primer. Lahko bi mi povedali primer? Za vzgled vzamemo ...
zaključek pogovora	Zaenkrat toliko, drugič pa bolj obširno.

D) JEZIKOVNE RAVNINE IN STRUKTURE

Sistem slovenskega jezika in zakonitosti njegovega delovanja mora dijak poznati predvsem funkcionalno.

Predstavljeni vzorci, ki so značilne strukture za slovenski jezik, so pripravljeni po opisni slovnici. K določeni slovnični obliki oz. kategoriji so dodani slovnični primeri.

SREDNJA RAVEN

Jezikovne ravnine in strukture	Primeri
Glasoslovje slovenskega knjižnega jezika Slovenska abeceda Glasovi v slovenskem knjižnem jeziku Naglaševanje Glavne zakonitosti pravopisa	
Oblikoslovje Besedne vrste Glagol Spreganje (oseba, število) Glagolski časi: sedanjik, preteklik, prihodnjik Glagolski nakloni: povednik, pogojnik, velelnik Glagolski vid: nedovršni, dovršni Glagolski način: tvornik, trpnik Neosebne glagolske oblike: deležja na -č, -e, -ši deležnik na -n, -t, -l, -č glagolnik nedoločnik namenilnik Modalni glagoli Pomožni glagol Prehodnost glagola: prehodni, neprehodni	delam, delaš, dela ;delava, delata, delata,,delamo, delate, delajo delam, sem delal, bom delal delam, bi delal, delaj pisati, napisati so ustanovili, je bil ustanovljen kazati–kažoč, dremati–dremaje, prebrati–prebravši ponositi–ponošen, podreti–podrt, ogoreti–ogorel, vzhajati–vzhajajoč pisati–pisanje pogledati šel je pogledat mora, treba, lahko, vedeti–znati biti, ne biti zida hišo, orje njivo;stoji pred tablo, plava, spi, itd.
Samostalniška beseda Samostalnik Spol samostalnikov Sklanjatev samostalnikov Posebnosti samostalniških sklanjatev Občna in lastna imena Posamostaljena pridevniška beseda Samostalniški zaimek Pridevniška beseda Pridevnik Vrste Sklanjatev pridevnikov Stopnjevanje pridevnika Določna in nedoločna oblika pridevnika Pridevniški zaimek Števnik Vrste števnik: glavni, vrstilni, nedoločni Sklanjatev števnikov	korak, lipa, dete bog, človek oče, mati, dete, otrok, sin dekle, hči, gospa sin, Vera mineralna voda–mineralna mi, on, nekdo, nihče, itd. sladek, Aničin, listnat lep, lepši,najlepši; bel, bolj bel, najbolj bel zelen, zeleni njen, svoj, marsikateri, noben pet, deseti, mnogo ...
Prislov Vrste: prostorski, časovni, vzročnostni, lastnostni Predlog Medmet Vrste:razpoloženski, posnemovalni, velelni Členek Veznik Vrste:prirečni, podrečni	daleč, zgodaj, zato, ostro na, v, po, pri ob, itd. au, joj, ku–ku, na – nate itd. samo, celo, že, itd. in, ter; da, če, itd.

Jezikovne ravnine in strukture	Primeri
Skladnja Poved Enostavna poved Stavčni členi: osebek, povedek, predmet, prislovno določilo prostora (kraja) časa lastnosti– pravega načina sredstva in orodja vzročnosti– vzroka Zložena poved Podredje osebkov odvisnik predmetni odvisnik prilastkov odvisnik prislovni odvisniki: prostorski časovni vzročni načinovni pogojni Priredje vezalno stopnjevalno ločno vzročno protivno Povedi glede na skladenjski naklon pripovedne vprašalne velelne	Deček se spreha. Deček je privezel psa. Pred vrati počakaj. Po praznikih se oglasi. Lepo zna govoriti. Na delo se vozimo z vlakom. Od veselja se je jokal. Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade. Čas ozdravi, kar boli. Ne kupuj stvari, ki niso potrebne. Kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima. Ko je suša, zemlja poka. Ker je suša, zemlja poka. Odšel je, ne da bi se poslovil. Če se boš učil, boš znal. Zima je pritisnila in sneg je naletaval. Zgodovina ne kaže samo lepih i slavnih dejanj, ampak tudi strasti in hudobije. Ali se pridno uči, ali pusti šolo. Ne sramuj se delati, zakaj delo je čast. Rad bi me prevaral, pa me ne boš. Krpan je Brdavsus odsekal glavo. Ali je Krpan Brdavsus odsekal glavo? Odsekaj Brdavsus glavo.

VIŠJA RAVEN

Jezikovne ravnine in strukture	Primeri
Oblikoslovje Glagol Glagoli in oblike s se/si Dvovidski glagoli Vrste glagolskih dejanj: a) pri nedovršnih glagolih trajni in ponavljalni glagoli določni in nedoločni glagoli glagoli dejanja in stanja glagoli za dejanje in povzročanje dejanja glagoli za dejanje in zaznavanje dejanja b) pri dovršnih glagolih začetek dejanja kratkotrajnost trenutnost konec dejanja manjšalnost Samostalnik Posebnosti v samostalniški sklanjatvi Delni rodilnik Števnik Ločilni in množilni števniki Povedkovnik	smeje se, ubije se, govori se, umiva se, srečati se Otava se kosi v avgustu. Bal se je smejati. pomagati si, misliti si rodim, ubogam, darujem, žrtvujem, telefoniram ipd. nesti, iti – skakati, sedati nesem – nosim, peljem – vozim sedem, ležem – sedim, ležim pijem – pojim, tečem – točim gledam – vidim, poslušam – slišim zaigrati, zapeti posedeti, počakati počiti, suniti dovečerjati blisniti... tla, vrata, uho, oko, ime, drevo, usta, dan, zobje, prošnja, taksi... narezati kruha in slanine petero sinov, troji ljudje, dvojno dno, dvojna morala Soparno je bilo.
Skladnja Prislovno določilo namena pogoja ozira primere mere izida Pristavek Zvalniški stavek Prislovni odvisniki: količine časa primerjalni posledični ozirni namerni Priredje: posledično/sklepalno pojasnjevalno	Deček je šel ven privezat psa. V takih razmerah ni mogoče delati. To je tehnično nemogoče. Dekle je bilo lepo kot roža. To mora v celoti ven. Delal je do onemoglosti. Trubar, prvi slovenski pisatelj se je rodil na Raščici. Ti v modri jopici, pridi sem. Počakaj, dokler se ne najem. Bil sem zmučen, kot da celo noč ne bi bil spal. Bilo je tako mraz, da je drevje pokalo. Kar se tiče hrane, bodite mirni. Prišel sem, da bi ti pomagal. Bolan je, zato ga ni v šolo. Vrnil se je pozno, in sicer šele ob polnoči.

II. OPIS IZPITA

IZPIT SREDNJE RAVNI

SREDNJA RAVEN

STRUKTURA IZPITA

Maturitetni izpit iz slovenskega jezika (in književnosti) je sestavljen iz pisnega in ustnega dela. Na pisnem delu ima kandidat na razpolago 180 minut. Ustni izpit po 10–minutni pripravi traja 10–15 minut.

Pri reševanju pisnih nalog ni možna uporaba slovarja, pri ustnem delu se lahko uporablja zbornik literarnih del. Papir na katerem kandidat skicira je potrebno opremiti z žigom šole.

Naslednja tabela predstavlja izpitne enote v svojem zaporedju ter trajanje posameznih izpitnih enot in okvirni delež pri ocenjevanju.

	Izpitna enota	Čas trajanja (minut)	Delež pri oceni (%)	Točke
Pisni izpit	Bralno razumevanje	60	22	33
	Slovnična pravilnost	30	12	18
		<i>ODMOR</i>		
	Slušno razumevanje	30	22	33
	Pisno izražanje	60	22	33
Ustni izpit	Govorno izražanje Vsebina	10–15	22	33
	Skupaj:	—	100	150

Izpit na srednji ravni obsega dve jezikovni ravni: raven A2–B1 Sveta Evrope. V interesu vrednotenja različnih ravni sposobnosti in znanja se pri nalogah pisnega izpita uveljavlja načelo postopnosti. Naloge so sestavljene tako, da lahko izpit opravi tudi učenci na ravni A2.

Priprava izpitnih nalog

Naloge izpitne enote Bralno razumevanje, Slovnična pravilnost, Slušno razumevanje in Pisno izražanje se pripravijo centralno. Naloge za vrednotenje govornega izražanja sestavi učitelj, izpraševalec pri katerem se izpit opravlja, na podlagi centralnih navodil.

OCENJEVANJE

- Ocena posameznih izpitnih enot je neodvisna druga od druge.
- V vsakem izpitnem delu ocenjujemo le vrednotene sposobnosti.
- Predpogoj za uspešno opravljeni izpit je, da kandidat v vseh petih izpitnih enotah doseže vsaj 15% možnih točk (15% ni spodnja meja zadostne ocene).
- V posameznih izpitnih enotah dosežene točke se preračunajo na podlagi centralnih navodil.

PISNI IZPIT

BRALNO RAZUMEVANJE

Namen te izpitne enote je ovrednotiti ali je kandidat sposoben samostojno prebrati besedilo iz vsakdanjega življenja, avtentično besedilo različnega tipa in razumeti do globine, ki odgovarja dejanskemu cilju branja.

Razlikujemo več ravni bralnega razumevanja (npr. globalno, selektivno in podrobno razumevanje). Na izpitu je mogoče ovrednotiti več ravni bralnega razumevanja. Kandidat mora med reševanjem izpitnih nalog znati uporabljati tudi strategije razumevanja.

Vsebinska struktura

Izpit ovrednoti ali je kandidat sposoben

- razumeti bistvo besedila,
- razumeti in spremljati miselni tok besedila,
- razumeti ključne informacije (npr. osebe, čas, kraj, smer, količina),
- ločiti pomembne in nepomembne informacije,
- ob določenem stališču razumeti tudi protiargumente,
- za določeni cilj razumevanja najti potrebno podatkovno informacijo,
- besedilo razumeti do podrobnosti, ki odgovarja komunikacijski funkciji besedila,
- uporabljati različne strategije branja (npr. sklepati o pomenu neznanih besed),
- ločiti informacijo, ki je bila sporočena kot dejstvo, od mnenja.

Na izpitu prebrana besedila

- so avtentična besedila (tudi skrajšana), ki so bila sestavljena z namenom pravega sporočila,
- tvorijo enotno celoto,
- so jasne strukture tako vsebinsko kot jezikovno,
- pri izbiri se upošteva del z naslovom Tematski sklopi,
- tematsko odgovarjajo življenjskim izkušnjam in splošnemu zanimanju te starosti,
- za njihovo razumevanje ni potrebno znanje, ki presega splošno izobrazbeno raven maturitetnega izpita,
- zaradi avtentičnega značaja lahko vsebujejo besede, izraze, poznavanje katerih ni zahteva na določeni izpitni ravni. Razumevanje letih pa ni pogoj za uspešno rešitev določene naloge.

Na izpitu so možni naslednji tipi besedil:

- funkcionalna besedila (npr. jedilni list, vozni red, televizijski program, program kina, programi, navodilo za uporabo, obrazec, katalog, vozovnica),
- informativna-instruktivna besedila (npr. beležka, sporočilo, poziv, oglas, plakat, posvetilo v knjigi),
- zasebno pismo, uradno pismo,
- časopisni članki (npr. časopisna vest, poročilo, reportaža),
- poljudnoznanstvena besedila iz splošno znanih tematskih krogov,
- literarna besedila (npr. odlomek iz romana, odlomek iz drame, novela, pesem, pravljica).

Značilnosti nalog in serije nalog

Na izpitu so možni naslednji tipi nalog:

- izbira odgovora,
- pravilna/nepravilna trditev,
- povezovanje (naslov in besedilo, vprašanje in odgovor, oseba in izjava itn.),
- postavljanje slik, dogodkov v vrstni red na podlagi besedila,
- določitev mesta povedi v odstavku, ki je bil izvzet iz besedila,
- postavitve delov besedila v pravilno zaporedje,
- dopolnjevanje stavka na podlagi besedila,
- odprta vprašanja s kratkimi odgovori,
- priprava sheme.

Test je tipološko nevezane strukture, torej v njem je lahko kateri koli tip naloge.

Kandidat mora rešiti 3 naloge, obseg besedila znaša približno 600 besed. Serija nalog je sestavljena iz okrog 30 vprašanj/itemov.

Navodila za naloge in pripomočki so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti.

Uporaba slovarja pri reševanju nalog ni mogoča.

Ocenjevanje

Ocenjevanje poteka na podlagi centralnega navodila za popravljanje in ocenjevanje. V kolikor je več možnih odgovorov, bodo v navodilu za popravljanje navedeni vsi možni odgovori, oziroma vsebinski elementi, ki jih mora vsebovati pravilen odgovor.

Naloge bodo ocenjene izključno le iz vsebinskega zornega kota, torej ne bodo upoštevali slovnične in pravopisne napake.

Točke, ki se dobijo za izpitno enoto, bodo v izpitno točko pretvorjene na podlagi centralnega navodila.

SLOVNIČNA PRAVILNOST

Namen te izpitne enote je ovrednotiti ali kandidat razpolaga z leksikalnimi, slovničnimi, semantičnimi in pragmatičnimi znanji, ki ga usposobijo za samostojno komunikacijo.

Vsebinska struktura

Izpit ovrednoti ali je kandidat sposoben

- iz osnovnih slovničnih struktur in leksikalnih elementov tvoriti povedi (spoznanje, dopolnitev, postavitev),
- osnovne slovnične in leksikalne strukture jezikovno pravilno uporabiti v enostavnem besedilu.

Besedila in odlomki, ki se uporabljajo v tej izpitni enoti

- so avtentična ali pa v manjši meri adaptirana besedila,
- pri izbiri se upošteva del z naslovom Tematski sklopi,
- tematsko odgovarjajo življenjskim izkušnjam in splošnemu zanimanju te starosti,
- za njihovo razumevanje ni potrebno znanje, ki presega splošno izobrazbeno raven maturitetnega izpita,
- te naloge so lažje kot naloge, ki merijo bralno razumevanje,
- zaradi avtentičnega značaja lahko vsebujejo besede, izraze, poznavanje katerih ni zahteva na določeni izpitni ravni. Razumevanje letih pa ni pogoj za uspešno rešitev določene naloge.

Značilnosti nalog in serije nalog

Na izpitu so možni naslednji tipi nalog:

- dopolnjevanje povedi ali besedil z izbiro odgovora (od štirih možnih odgovorov je potrebno izbrati en pravilen odgovor),
- identifikacija dela povedi, ki je bil izvzet iz besedila, s pomočjo sredstev besedilne kohezije,
- dopolnjevanja pomanjkljivega besedila samostojno ali pa s pomočjo vnaprej določenega besedišča,
- vstavljanje pravičnih oblik besed v besedilo.

Test je tipološko nevezane strukture, v njem je lahko kateri koli naštet tip naloge.

Serijske naloge so sestavljene iz 3–4 nalog, skupaj iz okrog 30 itemov. Obseg besedila, ki se uporabi za naloge, znaša okrog 300–350 besed.

Naloge temeljijo na besedilih. Ena naloga temelji na stavkih, z njo pa je mogoče pridobiti okrog 15% vseh točk.

Ena naloga lahko obravnava tudi več jezikovnih elementov.

Navodila za naloge in pripomočki so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti.

Uporaba slovarja pri reševanju nalog ni mogoča.

Ocenjevanje

Ocenjevanje poteka na podlagi centralnega navodila za popravljanje in ocenjevanje, ki vsebuje vse možne sprejemljive odgovore.

Točke, ki se dobijo za izpitno enoto, bodo v izpitno točko pretvorjene na podlagi centralnega navodila.

SLUŠNO RAZUMEVANJE

Namen izpitne enote je ovrednotiti ali je kandidat zmožen razumeti govor v materinem jeziku, ki se ne razlikuje ali pa le v majhni meri od jezikovne rabe na določenem jezikovnem območju.

Izpit vrednoti naslednje ravni razumevanja besedila: globalno razumevanje osnovnih komunikacijskih namenov (globalno razumevanje), filtriranje informacij iz besedila po določenih vidikih (selektivno razumevanje). Izpit ne vrednoti razumevanje besedila do podrobnosti.

Kandidat mora pri reševanju izpitnih nalog uporabljati tudi strategije, ki odgovarjajo ciljem razumevanja.

Vsebinska struktura

Izpit vrednoti ali je kandidat sposoben

- razumeti bistvo besedila,
- razumeti in spremljati miselni tok besedila,
- razumeti ključne informacije (npr. osebe, čas, kraj, smer, količina, razlog),
- razumeti podatkovne informacije, ki so potrebne za cilj razumevanja,
- uporabljati razne strategije razumevanja (npr. iz besedila sklepati pomen neznanih besed).

Na izpitu uporabljena besedila

– so avtentična ali v majhni meri adaptirana besedila, ki so bila sestavljena s pravim ustnim sporočevalnim namenom,

- tvorijo celoto,
- njihova dolžina in vsebina ne obremenjuje kandidatov spomin,
- njihova akustika je odlična,
- posredujejo jih govorci materinega jezika, v normalnem tempu govora,
- pri izbiri se upošteva del z naslovom Tematski sklopi,
- tematsko odgovarjajo življenjskim izkušnjam in splošnemu zanimanju te starosti,
- za njihovo razumevanje ni potrebno znanje, ki presega splošno izobrazbeno raven maturitetnega izpita,
- zaradi avtentičnega značaja lahko vsebujejo besede, izraze, poznavanje katerih ni zahteva na določeni izpitni ravni. Razumevanje le-teh pa ni pogoj za uspešno rešitev določene naloge.

Na izpitu so možni naslednji tipi besedil:

- najave, sporočila splošnega interesa (npr. na kolodvoru, letališču, nakupovalnem centru),
- posneta telefonska besedila (npr. telefonski odzivnik, informacije: informacije o cestah, obratovalnem času, vozni red),
- navodila (npr. na cesti, letališču, kolodvoru),
- medijska sporočila (npr. vremenska napoved, oglasi, programi, kratka vest),
- pogovori, telefonski pogovori,
- reportaže, intervjuji,
- poročila,
- poljudnoznanstvena besedila o temah javnega interesa,
- leposlovna besedila: npr. kratki prozni odlomki, pesmi (recitacije), uglasbene pesmi.

Značilnosti nalog in serije nalog

Na izpitu so možni naslednji tipi nalog:

- izbira odgovora,
- resnična/neresnična trditev,
- povezovanje (npr. oseba in izjava, izbira slik k besedilu),
- ugotavljanje zaporedja dogodkov,
- izpolnjevanje obrazcev, tiskovin,
- izpolnjevanje tabel,
- dopolnjevanje pomanjkljivega stavka,
- odprta vprašanja, ki zahtevajo kratek odgovor.

Test je po tipologiji nalog nevezane strukture, torej v njem je možen kateri koli tip naloge.

Serija nalog je sestavljena iz okrog 20–25 itemov.

Test vsebuje 2 nalogi. Kandidat pri *prvi nalogi* posluša kratko funkcionalno, informativno besedilo (npr. vremensko napoved, potopis, napoved programov, oglas, informacijo o obratovalnem času). Besedilo je dolgo približno 2–3 minute. Naloge sprašujejo po najpomembnejših informacijah besedila.

Kandidat pri *drugi nalogi* posluša okrog 3–4 minute dolgo zahtevnejše besedilo (intervju, mnenje). Namesto daljšega besedila je možno tudi več krajših besedil (2–3) z isto tematiko.

Kandidat besedila posluša dvakrat.

Navodila za naloge in pripomočki so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti.

Zvočni posnetek vsebuje navodilo, dvakrat posneto besedilo in tudi potrebne odmore za branje in reševanje nalog. Posnete naloge se dobesečno ujemajo z nalogami na izpitni poli.

Uporaba slovarja pri reševanju nalog ni dovoljena.

Ocenjevanje

Ocenjevanje poteka na podlagi centralnega navodila za popravljanje in ocenjevanje. V kolikor je možno več različnih razgovorov, so v navodilih za popravljanje navedeni vsi možni odgovori, oziroma vsebinski elementi, ki jih mora pravičen odgovor vsebovati.

Naloge se ocenijo le iz vsebinskega vidika, torej se ne upoštevajo slovnične in pravopisne napake.

Točke, ki se dobijo za izpitno enoto, bodo v izpitno točko pretvorjene na podlagi centralnega navodila.

PISNO IZRAŽANJE

Namen izpitne enote je ovrednotiti pisno izražanje kandidata v slovenskem jeziku, oziroma reševanje pisnih nalog za uresničevanje različnih komunikacijskih namenov.

Vsebinska struktura

Izpit vrednoti ali je kandidat sposoben

- spregovoriti v določenih položajih in vlogah, oziroma uresničiti določene komunikacijske namene (glej del z naslovom *Komunikacijske situacije in nameni*),
- pisati različne zvrsti besedila povezane s temami določenimi v delu Tematski sklopi,
- sestaviti koherentna besedila (sklicevanje vnaprej in nazaj, z osnovnimi sopomenkami in vezniki),
- svojo misel urediti logično po pravilih določene zvrsti besedila ter svoje pisno delo primerno zgraditi in razčleniti,
- izbrati stil in ton, ki odgovarjata zvrsti besedila, sporočevalnemu namenu in odnosu do naslovnika,
- sestaviti pisno delo, ki odgovarja oblikovnim značilnostim določene zvrsti besedila,
- se izraziti tako, da morebitne jezikovne, besedne nepravilnosti ne ovirajo razumevanja.

Kandidat mora sestaviti besedila, ki

- so nastala z resničnim komunikacijskim namenom,
- so jasna, razumljiva bralcu in primerna za doseganje komunikacijskega cilja,
- imajo vnaprej določeno zvrst besedila,
- tematsko odgovarjajo življenjskim izkušnjam in splošnemu zanimanju te starosti,
- za njihovo razumevanje ni potrebno znanje, ki presega splošno izobrazbeno raven maturitetnega izpita.

Na izpitu je potrebno sestaviti naslednje zvrsti besedila:

- sporočilo, opomnik,
- kratko osebno sporočilo,
- zapis v dnevnik,
- čestitka,
- vabilo,
- zasebno ali uradno pismo,
- analiza nekega dela: proznega, dramskega odlomka, lirske stvaritve iz določenega vidika,
- opis in primerjava slik, serije slik.

Struktura nalog in serije nalog

Naloge so zgrajene na listah z naslovom *Komunikacijske situacije in nameni ter Tematski sklopi*.

Ob vrednotenju pisnega izražanja ustvarimo resnično komunikacijsko situacijo, torej določimo situacijo, v kateri bo pisni izdelek nastal, primerno besedilno zvrst ter določimo namen, temo, naslovnika pisnega izdelka in značaj odnosa med piscem in bralcem besedila. Vse to določi stil in ton besedila.

Na izpitu so možni naslednji tipi nalog:

- ustvarjanje besedila v določenem položaju in na podlagi določenih vidikov,
- ustvarjanje besedila s pomočjo verbalnih pripomočkov (npr. osebni zapiski, sporočila, pisma, članki, pozivi, oglasi, letaki, prozni in dramski odlomki, pesmi, itn.) in/ali odziv na njih,
- ustvarjanje besedila s pomočjo vizualnih pripomočkov (npr. slike, kipi, zgradbe, ljudske noše, fotografije, serije slik, grafi, tabele, itn.).

Navodila določajo podtočke teme, verbalni in vizualni pripomočki pa nudijo miselno in/ali jezikovno pomoč pri izdelavi določene teme.

Izpit je sestavljen iz dveh delov. *Prva naloga* je krajše, transakcijsko in interakcijsko besedilo. Kandidat se odzove na verbalne in/ali vizualne pripomočke in ustvari besedilo iz 40–50 besed (npr. čestitka, e-mail, zapis v dnevnik, sporočilo, opomnik).

V *drugi nalogi* je potrebno sestaviti daljše besedilo in izraziti lastno mnenje. Kandidat se odzove na kratko pismo, oglas ali podobno informativno besedilo ali pa analizira krajše literarno delo iz določenega vidika, ali pa primerja serijo slik v besedilu, ki vsebuje okrog 250–300 besed. Kandidat mora v besedilu razpravljati o petih določenih vidikih. Zaporedje izdelave posameznih vidikov je poljubno.

Navodila za nalogo in pripomočki so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti.

Pri reševanju nalog se lahko uporablja slovenski pravopis. Jezikovne, leksikalne in pravopisne napake se tolerirajo v večji meri kot na višji ravni izpita.

Ocenjevanje

Ocenjevanje poteka na podlagi centralnih navodil za popravljanje in ocenjevanje. Ocenjevanje kandidatovega dela poteka s pomočjo 4 kriterijev (uresničitev komunikativnega cilja, slovnična struktura, besedni zaklad, kohezija na ravni povedi in besedila) in osemstopenjske (0–7) analitične ocenjevalne lestvice.

Nalogi sta ocenjeni skupaj. Maksimalno število točk je 56. V okviru izpitne enote prva naloga predstavlja 1/3, druga pa 2/3.

USTNI IZPIT

GOVORNA SPOSOBNOST, SLOVENSKE NARODNOSTNE VSEBINE

Namen izpitne enote je ovrednotiti ali je kandidat sposoben svoje misli izraziti v slovenskem jeziku na ravni, ki je določena v maturitetnih zahtevah in se pogovarjati primerno resničnim komunikacijskim namenom.

Na izpitu bomo vrednotili v kolikšni in kakšni meri je kandidat sposoben izvesti ustne transakcije in interakcije, katerih del so tako receptivne kot tudi produktivne (govorno razumevanje, govorna sposobnost) sposobnosti. Kandidat mora znati temo samostojno razviti in interaktivno sodelovati v razgovoru.

Druga naloga je sestavljena iz 15 izpitnih listkov. V izpitnih listkih je obdelana književnost slovenske narodnosti, kultura in jezik na podlagi poglavij *Tematski sklopi* in *Jezikovne ravnine, strukture*.

Naloga za ta del izpitne enote pripravijo učitelji izpraševalci na podlagi centralnih navodil.

Pri reševanju nalog se ne sme uporabljati slovar. Med pripravami pa se lahko uporablja zbornik besedil. Papir za skiciranje je potrebno opremiti z žigom šole.

Vsebinska struktura

Izpit vrednoti ali je kandidat sposoben

- spregovoriti v določenih položajih in vlogah, oziroma uresničiti določeni komunikacijski namen (glej del *Komunikacijske situacije in nameni*),
- sodelovati v pogovorih o določenih temah (književnost, kultura, jezik) (glej del *Tematski sklopi*),
- svojo misel izraziti razumljivo in povezano,
- tako govoriti, da izgovor, intonacija, tempo govora ne ovirajo razumevanje,
- uporabljati enostavne komunikacijske strategije,
- v svojem govoru uporabiti osnovna pravila vljudnosti ciljnega jezika in primeren slog,
- se tako izraziti, da morebitne slovnične in leksikalne nepravilnosti ne ovirajo razumevanje.

Značilnosti nalog in serije nalog

Situacije in vloge izpitnih nalog temeljijo na listah z naslovom *Komunikacijske situacije in nameni*, *Tematski sklopi*.

Naloge tematsko odgovarjajo življenjskim izkušnjam in splošnemu zanimanju te starosti, za njihovo reševanje ni potrebno znanje, ki presega splošno izobrazbeno raven maturitetnega izpita.

Navodilo za nalogo jasno določa položaj in kandidatovo vlogo.

Na izpitnem razgovoru igra izpraševanec aktivno vlogo.

Na izpitu so možni naslednji tipi nalog:

- igranje vlog,
- samostojna predstavitev tem s pomočjo verbalnih in/ali vizualnih pripomočkov.

Izpitna enota se začne s *kratkim uvodnim razgovorom*. Namen teh vprašanj je, da se kandidat stimulira na uporabo slovenskega jezika. V tem delu povedano se ne šteje v izpitni rezultat.

Izpit sestavljata 2 nalogi. Nalogi si izbere kandidat, čas za pripravo je 10 minut. Ustni izpit traja 15 minut.

V *prvi nalogi* mora kandidat sodelovati v vsakdanjem položaju, v katerem sodeluje izpraševalec. Naloga je torej ta, da kandidat interaktivno sodeluje v razgovoru, postavi primerna vprašanja, oziroma primerno odgovori na postavljena vprašanja.

V *drugi nalogi* mora kandidat podrobno in povezano predstaviti eno literarno ali jezikovno temo ali pa temo povezano z kulturo slovenske narodnosti na podlagi določenih vidikov. Kot pripomoček se lahko uporabi slika, fotografija, zemljevid ali pa kratko pisano besedilo.

Navodila za nalogo in verbalni materiali so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti. Vizualni pripomočki predstavljajo kulturo določene narodnosti.

Ocenjevanje

Ocenjevanje temelji na štirih kriterijih (Komunikacijski učinek: *a*) v kolikšni meri je sposoben samostojno izraziti svoje misli, *b*) v kolikšni meri govori tekoče, *c*) v kolikšni meri so relevantne njegove rešitve glede reševanja naloge; Slovnica in koherenca; Besedni zaklad; Izgovor, naglas, intonacija) in poteka s pomočjo osemstopenjske analitične ocenjevalne lestvice. Nalogi sta ocenjeni skupaj.

Posamezni ocenjevalni kriterij se lahko oceni z maksimalno 7 točkami, tako je mogoče na ustnem izpitu doseči maksimalno 28 točk.

IZPIT VIŠJE RAVNI**STRUKTURA IZPITA**

Pisni izpit traja 240 minut, ustni izpit pa 10–15 minut.

V spodaj navedeni tabeli so predstavljene izpitne enote v zaporedju izvedbe ter čas posameznih izpitnih enot in približni delež v oceni.

	Izpitna enota	Čas trajanja (minut)	Delež v oceni (%)	Točke
Pisni izpit	Bralno razumevanje	70	20	30
	Slovnična pravilnost	50	20	30
		<i>ODMOR</i>		
	Slušno razumevanje	30	20	30
	Pisno izražanje	90	20	30
Ustni izpit	Govorna sposobnost	20	20	30
	Skupaj:	—	100	150

Pri tej izpitni enoti ni mogoče uporabljati slovar, ker kandidati morajo dokazati dejansko jezikovno znanje. Izpit na višji stopnji vsebuje dve jezikovni ravni: lestvici B2–C1 Sveta Evrope. V interesu vrednotenja različnih sposobnosti in ravni znanj v seriji nalog velja načelo postopnosti. Serije nalog so sestavljene tako, da jih lahko opravijo tudi učenci na ravni B2.

Ocenjevanje

- Ocena posameznih izpitnih enot je neodvisna druga od druge.
- V vsakem izpitnem delu ocenjujemo le ciljno vrednotene sposobnosti.
- Predpogoj za uspešno opravljeni izpit je, da kandidat v vseh petih izpitnih enotah doseže vsaj 15% možnih točk (15% ni spodnja meja zadostne ocene).
- Vrednotenje vsake izpitne enote poteka s pomočjo centralnih navodil za popravljanje in vrednotenje.
- Navodila za vrednotenje Bralnega razumevanja, Slušnega razumevanja, Slovnične pravilnosti vsebujejo tudi možne sprejemljive odgovore.
- Vrednotenje izpitnih enot Pisno izražanje in Govorna sposobnost poteka s pomočjo centralno izdelanih analitičnih lestvic.
- V posameznih izpitnih enotah dosežene točke se preračunajo na podlagi centralnih navodil.

PISNI IZPIT**BRALNO RAZUMEVANJE**

Namen te izpitne enote je ovrednotiti ali je kandidat sposoben samostojno prebrati besedilo iz vsakdanjega življenja, avtentično besedilo različnega tipa in razumeti do globine, ki odgovarja dejanskemu cilju branja.

Razlikujemo več ravni bralnega razumevanja (npr. globalno, selektivno in podrobno razumevanje). Na izpitu je mogoče ovrednotiti več ravni bralnega razumevanja. Kandidat mora med reševanjem izpitnih nalog znati uporabljati tudi strategije razumevanja.

Vsebinska struktura

Isto kot pri *Izpitu srednje ravni*.

Razlika med dvema ravnema je v načinu pristopa k določeni temi, v obsegu, vsebinski in jezikovni kompleksnosti besedil ter v različni težavnosti nalog.

Značilnosti nalog in serije nalog

- izbira odgovora,
- razporeditev slik, dogodkov po vrstnem redu na podlagi besedila,
- identifikacija dejstev, podatkov, ugotovitev, argumentov, stališč itn., ki se nahajajo neposredno v besedilu,
- razmerje naslova in celotnega besedila,
- pomen celotnega besedila,
- struktura besedila, pomen, ki ga posreduje zgradba besedila,
- priprava skice,
- kratek povzetek besedila.

Test je tipološko nevezane strukture, torej v njem je možen kateri koli tip naloge.

Kandidat mora rešiti 1–3 naloge, obseg besedila za rešitev nalog znaša približno 1200 besed. Serija nalog je sestavljena iz okrog 25–30 itemov.

Navodila za nalogo in verbalni materiali so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti.

Uporaba slovarja pri reševanju nalog ni mogoča.

Ocenjevanje

Ocenjevanje poteka na podlagi centralnega navodila za popravljanje in ocenjevanje. V kolikor je več možnih odgovorov, bodo v navodilu za popravljanje navedeni na podlagi besedila možni odgovori, oziroma vsebinski elementi, ki jih mora vsebovati pravilen odgovor.

Naloge bodo ocenjene izključno le iz vsebinskega zornega kota, torej ne bodo upoštevali slovnične in pravopisne napake.

Točke, ki se dobijo za izpitno enoto, bodo v izpitno točko pretvorjene na podlagi centralnega navodila.

SLOVNIČNA PRAVILNOST

Namen te izpitne enote je ovrednotiti ali kandidat razpolaga z leksikalnimi, slovničnimi, semantičnimi in pragmatičnimi znanji, ki ga usposobijo za samostojno komunikacijo.

Vsebinska struktura

Izpit ovrednoti ali je kandidat sposoben

- različne slovnične strukture in leksikalne elemente vgraditi v povedi (spoznanje, dopolnitev, postavitev),
- jezikovno pravilno uporabiti osnovne slovnične in leksikalne strukture tudi v kompleksnem besedilu.

V izpitni enoti uporabljena besedila, besedilni odlomki

Isto kot pri izpitu *Srednje ravni*.

Razlika med ravnema je v kompleksnosti slovničnih in leksikalnih struktur in različni težavnostni stopnji nalog. Kandidat je na višji ravni sposoben prepoznati in pravilno uporabljati raznolike in kompleksnejše slovnične in leksikalne strukture.

Značilnosti nalog in serije nalog

Isto kot pri *Srednji ravni*.

Test je tipološko nevezane strukture, v njem je možen kateri koli naštet tip naloge.

Serija nalog je sestavljena iz 4–5 nalog, skupaj iz okrog 40 itemov. Obseg besedila, ki se uporabi za naloge, znaša okrog 600 besed.

Vse naloge temeljijo na besedilih.

Ena naloga lahko obravnava tudi več jezikovnih elementov.

Navodila za nalogo in verbalni materiali so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti.

Uporaba slovarja pri reševanju nalog ni mogoča.

Ocenjevanje

Ocenjevanje poteka na podlagi centralnega navodila za popravljanje in ocenjevanje.

Točke, ki se dobijo za izpitno enoto, bodo v izpitno točko pretvorjene na podlagi centralnega navodila.

SLUŠNO RAZUMEVANJE

Isto kot pri *Izpitni srednji ravni*.

Vsebinska struktura

Izpit vrednoti ali je kandidat sposoben

Isto kot pri *Izpitni srednji ravni*,

- ob določenem stališču razumeti argumente za in proti,
- spoznati ton besedila in sklepati na odnos med govorcema.

Na izpitu uporabljena besedila

Isto kot pri *Izpitni srednji ravni*.

Na izpitu se lahko pojavijo naslednje zvrsti besedila

Isto kot pri *Izpitni srednji ravni*.

Razlika med ravnama je v pristopu k določenim temam, v obsegu besedil, v kompleksnosti slovničnih in leksikalnih struktur in različni težavnostni stopnji nalog.

Na težavnostno stopnjo besedila lahko vplivajo tudi dejavniki kot npr. tempo govora, število govorcev, izgovor, hrup iz ozadja.

Na višji ravni se lahko pojavijo tudi besedila, ki se določeni temi približajo na ravni posploševanja in vsebujejo tudi niansirana sporočila, mnenja in proti mnenja.

Na višji ravni se lahko pojavijo tudi kompleksnejše, izbrane oblike knjižnega jezika.

Značilnosti nalog in serije nalog

Isto kot pri *Izpitni srednji ravni*.

Test je po tipologiji nalog nevezane strukture, torej v njem je možen kateri koli tip naloge.

Kandidat posluša dve besedili, katerih obseg je okrog 8–10 minut.

Test vsebuje 2–3 naloge, okrog 25 itemov.

Kandidat obe besedili posluša dvakrat.

Navodila za nalogo in verbalni materiali so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti.

Zvočni posnetek vsebuje navodilo, dvakrat posneto besedilo in tudi potrebne odmore za branje in reševanje nalog. Posnete naloge se dobesedno ujemajo z nalogami na izpitnih polah.

Uporaba slovarja pri reševanju nalog ni dovoljena.

Ocenjevanje

Ocenjevanje poteka na podlagi centralnega navodila za popravljanje in ocenjevanje. V kolikor je možno več različnih razgovorov, so v navodilih za popravljanje navedeni vsi možni odgovori, oziroma vsebinski elementi, ki jih mora pravi odgovor vsebovati.

Naloge se ocenijo le iz vsebinskega vidika, torej se ne upoštevajo slovnične in pravopisne napake.

Točke, ki se dobijo za izpitno enoto, bodo v izpitno točko pretvorjene na podlagi centralnega navodila.

PISNO IZRAŽANJE

Namen izpitne enote je ovrednotiti pisno izražanje kandidata v slovenskem jeziku, oziroma reševanje pisnih nalog za uresničevanje različnih komunikacijskih namenov.

Vsebinska struktura

Izpit vrednoti ali je kandidat sposoben isto kot pri *Izpitu srednje ravni*

- svoje misli jezikovno pravilno izraziti,
- svoja stališča, argumente dosledno, kompleksno, niansirano izraziti.

Kandidat mora na izpitu sestaviti naslednje zvrsti besedil isto kot pri *Izpitu srednje ravni* ter

- utemeljiti vprašanja iz jezika, književnosti in kulture (naloga vsebuje odlomek besedila),
- primerjava dveh besedil na podlagi določenih vidikov. Naloga določa pomembnejše vidike (tematske, stilistične). Med besedili so lahko tudi odlomki iz sodobne književnosti.

Razlika med ravnema je v pristopu k posameznim temam, obsegu sestavljenih besedil in značilnostih jezikovnega oblikovanja.

Na višji ravni je kandidat sposoben določeno temo predstaviti splošno in jo obravnavati tudi kot celosten problem.

Za jezikovno oblikovanje je značilno, da kandidat na višji ravni piše o temi obširneje, z izbranim besednim zakladom in uporablja zahtevnejše jezikovne strukture.

Struktura nalog in serije nalog

Naloge temeljijo na listah z naslovom *Komunikacijske situacije in nameni* ter *Tematski sklopi*. Isto kot pri *Izpitu srednje ravni*.

Na izpitu so možni naslednji tipi nalog:

- kandidat se pisno odzove na določene verbalne in/ali vizualne pripomočke s pomočjo določenih navodil.

Izpitno enoto sestavljata dve nalogi. Kandidat se v *prvi nalogi* pisno odzove na informativno besedilo in sicer v besedilu, ki obsega okrog 100 besed.

Pri *drugi nalogi* lahko kandidat izbira med dvema temama. O izbrani temi mora kandidat s pomočjo navodil napisati besedilo, ki obsega okrog 300–350 besed in v njem predstaviti tudi lastno mnenje.

Navodila za nalogo, usmeritveni vidiki in pripomočki so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti.

Ocenjevanje

Splošni kriteriji:

- kriteriji vsebinskega dela: razumevanje teme, jezikovna in književna omikanost, kulturnozgodovinske asociacije, osebna stališča, poznavanje svetovnih povezav, poudarek bistva,
- kriteriji strukture besedila: besedilo mora odgovarjati zahtevani zvrsti, členitev, strukturna sorazmernost, primeren obseg,
- kriterij jezikovne pravilnosti: zanesljivo poznavanje knjižne norme: slovnica, besedni zaklad, pravopis, precizno izražanje, čitljiv rokopis, urejena pisna podoba.

Ocenjevanje poteka na podlagi centralnih navodil za popravljanje in ocenjevanje.

Nalogi bosta skupaj ocenjeni.

USTNI IZPIT

GOVORNA SPOSOBNOST, SLOVENSKE NARODNOSTNE VSEBINE

Isto kot pri *Izpitu srednje stopnje*.

Druga naloga je sestavljena iz 20 izpitnih listkov, ki na podlagi poglavij z naslovom *Tematski sklopi* in *Jezikovne ravnine, strukture* obravnavajo književnost, kulturo, jezik slovenske narodnosti.

Nalogo za ta del izpitne enote pripravijo učitelji izpraševalci na podlagi centralnih navodil.

Pri reševanju nalog se ne sme uporabljati slovar. Med pripravami pa se lahko uporablja zbornik besedil. Papir za skiciranje je potrebno opremiti z žigom šole.

Vsebinska struktura

Isto kot pri *Izpitni srednje ravni*.

- niansirano izraziti svoje misli, stališča, argumente izraziti dosledno, tekoče, celostno,
- govoriti razločno, intonirano in v tempu, da bo njegov govor dobro razumljiv,
- uporabljati raznolike komunikacijske strategije,
- svoje misli točno, slovnično pravilno izraziti,
- uporabljati zahtevnejše stavčne strukture, ki odgovarjajo kompleksnejšemu miselnemu toku.

Razlika med ravnama je v pristopu k posameznim temam, obsegu sestavljenih besedil in značilnostih jezikovnega oblikovanja.

Na višji ravni je kandidat sposoben določeno temo predstaviti splošno in jo obravnavati tudi kot celosten problem.

Za jezikovno oblikovanje je značilno, da se kandidat na višji ravni izraža o temi obširneje, z izbranim besednim zakladom.

Značilnosti nalog in serije nalog

Isto kot pri *Izpitni srednje ravni*.

Na izpitu so možni naslednji tipi nalog:

- debata (predstavitev in premostitev razlike v mnenju),
- samostojna predstavitev tem s pomočjo verbalnih in/ali vizualnih pripomočkov.

Izpitna enota se začne s *kratkim uvodnim razgovorom* kot pri *Izpitni srednje ravni*.

Izpit sestavljata 2 nalogi. Nalogi si izbere kandidat, čas za pripravo je 10 minut. Ustni izpit traja 15 minut.

V *prvi nalogi* kandidat obravnava enega ali več citatov pisanih v slovenskem jeziku in izrazi svoje mnenje, med tem pa se mora odzvati tudi na pripombe izpraševalca, ki spodbuja debato.

V *drugi nalogi* mora kandidat podrobno in povezano predstaviti eno literarno ali jezikovno temo ali pa temo povezano z kulturo slovenske narodnosti na podlagi določenih vidikov. Kot pripomoček se lahko uporabi slika, fotografija, zemljevid ali pa kratko pisano besedilo. Izpraševalec lahko postavi nadaljnja vnaprej določena vprašanja za spodbujanje razprave.

Navodila za naloge in verbalni materiali so pisani v slovenskem jeziku, njihova jezikovna zahtevnost je nižja kot jezikovna zahtevnost izpitnih enot, ki vrednotijo receptivne sposobnosti. Vizualni pripomočki predstavljajo kulturo določene narodnosti.

Ocenjevanje

Splošni kriteriji:

- vsebina: govoriti o temi, književna, kulturna razgledanost, uporaba primernih besed, dovzetnost do določene teme, predstavitev tematiki primernih memoriterjev,
- nastop: temi primerna jasna struktura, jasna jezikovna oblika, poudarek bistva.

Ocenjevanje poteka s pomočjo centralno izdelane analitične lestvice, ki vsebuje tudi podroben opis vidikov ocenjevanja.

Naloge se ocenijo skupaj.

EGÉSZSÉGÜGYI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Források használata és értékelése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 Egészséggel kapcsolatos fogalmak gyűjtése	Legyen képes válaszolni a forrás tartalmára vonatkozó egyszerű kérdésekre.	
1.2 Különböző típusú forrásokból származó információk összevetése	Legyen képes különbséget tenni egymástól eltérő tartalmú leírások között.	
1.3 Képi források megadott szempontok szerinti értelmezése	Legyen képes a képi források leírására megadott szempontok szerint. Legyen képes a képi forrásokat megfelelően csoportosítani.	
1.4 Részletek iránti érzékenység	Legyen képes összefüggések meglátására, ok-okozati összefüggések elmagyarázására.	Legyen képes összefüggések meglátására, ok-okozati összefüggések elmagyarázására.
1.5 Érvekkel alátámasztott vélemény kialakítása az egészségügy területén	Legyen képes érvekkel alátámasztott véleményének bemutatására.	

2. Szakkifejezések alkalmazása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Egészséggel, betegséggel kapcsolatos fogalma azonosítása helyes használata	Legyen képes az egészséggel kapcsolatos fontosabb fogalmakat meghatározás alapján felismerni. Legyen képes alkalmazni az emberi test felépítésével és működésével kapcsolatos szakszerű leírást. Legyen képes egy témához vagy korcsoporthoz kapcsolódó fogalmakat kiválasztani.	

3. Humánus szemlélet

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 Egészséggel, betegséggel kapcsolatos humánus szemlélet kialakítása	Legyen képes az emberrel kapcsolatosan a humánus, empátikus szemlélet közvetítésére.	

4. Összefüggések bemutatása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1 Egészség, egészségkultúráltság	Legyen képes az egészségi állapottal kapcsolatos jelenségek problémaközpontú bemutatására. Legyen képes bemutatni az egészség és az egészségkultúráltság összefüggéseit.	Legyen képes bemutatni az egészség és az egészségkultúráltság összefüggéseit.

B) TÉMAKÖRÖK

A középszintű szóbeli vizsgán a számonkérhető követelmények a kerettantervben meghatározott tantárgyi követelmények alapján kerültek megfogalmazásra. Az emelt szintű vizsga írásbeli és szóbeli tételei a középszintű vizsga követelményeit és az összefüggések konkrét felismerését várja el a vizsgázótól.

1. Egészségtan

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 Egészségkultúráltság	Ismertesse az egészségkultúra lényegét, alapfogalmait, elemeit. Határozza meg az egészségkultúra fejlesztéséhez szükséges tényezőket. Ismertesse az egészségi állapotot befolyásoló tényezőket. Értelmezze az egyén kultúráltsága és az egészségi állapot közötti kapcsolatot.	
1.2 Az egészség értékjellege	Értelmezze és jellemezze az egészséget, mint dinamikus egyensúlyi állapotot. Értelmezze a „pozitív” egészségfogalmat. Mutassa be a család egészsége és az utódvállalás közötti kapcsolatot. Magyarázza meg az egészségi állapot és az azt befolyásoló tényezők közötti összefüggést.	Értelmezze a holisztikus egészség-szemléletet. Magyarázza meg az egészségi állapotot és az azt befolyásoló tényezők közötti összefüggést.
1.3 Az egészséges életvitel	Mutassa be a személyi higiéne szerepét a társas kapcsolatokban, valamint a betegségek megelőzésében. Jellemezze a külső megjelenés és az egyén belső világának összefüggéseit. Magyarázza meg a tisztaság és az testápolás jelentőségét az egészség megőrzése szempontjából. Ismertesse a megfelelő haj-, száj-, fog-, kéz- és lábápolás fontosságait. Ismertesse a nemi szervek tisztántartását, a menstruáció alatti higiéne jelentőségét. Jellemezze az alkalomhoz illő kozmetikákat. Ismertesse az egészséges táplálkozás és öltözködés fontosságát az egészség megőrzésében.	Értelmezze az egészséges életvitellel és életmóddal kapcsolatos alapvető értékeket. Magyarázza el, hogy másoknak hogyan lehet segítséget nyújtani egészségük megőrzésében és fejlesztésében.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Magyarazza meg a testtartás és a rendszeres testedzés jelentőségét a mindennapi életben és a foglalkozási helyzetekben. Mutassa be az egészséges és harmonikus életvezetést.	
1.4 Az egészség fenntartását hátrányosan befolyásoló tényezők	Ismertesse a betegségek kialakulását és a megelőzési lehetőségeiket. Ismertesse a védőoltás és a szűrővizsgálatok fontosságát az egészség megőrzésében. Ismertesse a természetes gyógymódokat. Mutassa be a gyógyszerformákat és beszéljen az alkalmazási módjukról.	Ismertesse az egészséget veszélyeztető tényezőket. Mutassa be a betegségek kialakulását és az elkerülésüket célzó magatartást.
1.5 Egészségre káros szenvedélyek	Jellemezze az egészségre káros szenvedélyeket. Magyarazza meg az egyes drogok hatását az ember egészségi állapotára, különös tekintettel testi, szellemi és szociális szempontból. Ismertesse a káros szenvedélyekhez kapcsolódó megelőzési és segítségnyújtási formákat.	
1.6 Vészhelyzetek elhárítása, elsősegélynyújtás	Ismertesse a vészhelyzeteket és az ebből eredő leggyakoribb sérüléseket. Ismertesse a sérültek elsősegélyszintű ellátásának alapelveit és módjait. Magyarazza el az eszméletlenség állapotát. Mutassa be a stabil oldalfektetést. Ismertesse a gyakoribb mérgezéseket és a rosszulletre utaló tüneteket. Értelmezze és jellemezze az újraélesztés ABC-jét.	

2. Emberi test

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Az ember az ökoszisztéma része	Határozza meg az ember helyét és szerepét az ökoszisztémában. Ismertesse az ember és környezete kölcsönhatásait, valamint a holisztikus szemlélet alapelveit.	
2.2 Az emberi test főbb szerkezeti elvei	Ismertesse az emberi test jellemzőit: a kétoldali szimmetriát, a szelvényezettséget, a test síkjait és irányait.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.3 Mozgásrendszer	Jellemezze a csontvázrendszert és az ízületeket. Ismeresse a végtagok főbb csontjait és ízületeit. Ismeresse a törzs és a koponya főbb csontjait és ízületeit. Jellemezze az izomrendszert.	Magyarázza meg a mozgásrendszer felépítése és működése közötti összefüggéseket. Magyarázza meg az életmódnak az ízületekre gyakorolt hatását.
2.4 Keringési rendszer	Ismeresse a vér alkotóelemeit. Jellemezze az erek fajtáit és működésüket. Ismeresse a vércsoportokat és az RH faktort. Mutassa be a szív felépítését és működését. Jellemezze a nyirokrendszert. Ismeresse az életmódnak a keringési szervekre gyakorolt hatását.	Ismeresse a vér alkotóinak kóros elváltozásait. Ismeresse a szív működés szabályozását és leggyakoribb kóros elváltozásait. Mutassa be a vérárvadás folyamatát és jelentőségét. Ismeresse az életmódnak a keringési szervekre gyakorolt hatását.
2.5 Légzőrendszer	Ismeresse a légzőrendszer felépítését és magyarázza el a működését. Értelmezze a légzés mechanizmusát és szabályozását.	Ismeresse az életmód és a légzőrendszer elváltozásai közötti összefüggéseket. Ismeresse a keringési rendszer és a légzőrendszer működése közötti összefüggést.
2.6 Emésztőrendszer	Magyarázza el a tápanyagok, vitaminok és enzimek szerepét az emésztésben. Ismeresse az emésztőrendszer felső szakaszának részeit és működését. Ismeresse az emésztőrendszer középső szakaszának részeit és működését. Ismeresse a máj, a hasnyálmirigy felépítését és működését. Mutassa be az emésztőrendszer alsó szakaszát és magyarázza el működését. Ismeresse a hashártya részeit és működését.	Magyarázza el a táplálkozás, az életmód és az emésztőrendszer elváltozásai közötti összefüggéseket.
2.7 Vizeleti szervek	Ismeresse a vizeletkiválasztó rendszer felépítését és működését. Mutassa be a vese szerkezetét és felépítését.	Magyarázza meg a vizelet összetétele és a betegségekre utaló jelek közötti kapcsolatot. Magyarázza el az elsődleges és a másodlagos vizeletképzést.
2.8 Szaporodás szervrendszere	Magyarázza el az elsődleges és a másodlagos nemi jelleget. Ismeresse a férfi és női nemi szervek felépítését és működését.	Ismeresse a szaporodás élettanát.
2.9 Idegrendszer	Ismeresse az idegműködés alapfogalmait. Rajzolja le a gerincvelő keresztmetszetét és nevezze meg részeit. Sorolja fel az agyidegeket és feladatukat.	Sorolja fel az idegrendszer leggyakoribb, az élettanitól eltérő elváltozásait. Röviden vázolja a gerincvelő, az agyvelő felépítését működését.
2.10 Érzékszervek	Ismeresse a látószerve felépítését és működését. Ismeresse a bőr, valamint az emlő élettani szerepét és működését. Ismeresse a halló- és egyensúlyozószerv felépítését és működését. Ismeresse a szagló és ízlelőszerv felépítését és működését.	

3. Általános és személyiséglélektan

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 Általános lélektan fogalma, tárgya és jelentősége	Határozza meg a lélektan fogalmát, tárgyát és helyét a tudományok rendszerében.	
3.2 Érzékelés és az észlelés	Mutassa be a megismerési folyamatokat. Ismertesse az érzékelés az észlelés fogalmát és fiziológiai alapjait. Magyarázza meg a tér és nagyság, észlelés konstanciákat valamint a mozgás és az idő észlelés sajátosságait. Ismertesse a fájdalom percepcióját. Jellemezze az érzéki csalódásokat.	
3.3 Figyelem, álom	Ismertesse a figyelem fogalmát, fajtáit és tulajdonságait. Jellemezze az alvás fázisait. Jellemezze a különböző tudati állapotokat.	
3.4 Tanulás	Jellemezze a különböző tanulási formákat.	
3.5 Emlékezés, képzelet	Értelmezze az emlékezés fogalmát és folyamatát. Magyarázza meg a felejtés okait és az emlékezés zavarait.	
3.6 Gondolkodás, intelligencia, kreativitás	Ismertesse a gondolkodás fogalmát és folyamatát. Jellemezze a problémamegoldó gondolkodást és annak fázisait. Magyarázza el az intelligencia, valamint a kreativitás lényegét és jellemzőit. Vázolja fel az intelligencia mérésére alkalmazható módszereket.	
3.7 Motiváció	Vázolja fel és jellemezze a szükségletek hierarchiáját. Értelmezze az érzelmi és a szociális motívumokat.	
3.8 Érzelem	Magyarázza el az érzelmi állapot lényegét és fiziológiáját. Ismertesse az érzelmek osztályozását. Ismertesse a félelem típusait. Jellemezze az érzelem zavarainak okait és megnyilvánulási formáit.	
3.9 Személyiség–temperamentum, jellem	Ismertesse a személyiséglélektan fogalmait. Jellemezze a személyiségtípológiákat. Mutassa be az emberi viselkedést kialakító tanulási alapelveket (késztetés, vezető inger, válasz, megerősítés). Ismertesse az érett és éretlen személyiség kritériumait.	

4. Fejlődéslélektan és szocializáció

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1 Fejlődéslélektan fogalma és törvényszerűsége	Ismertesse a fejlődés menetét és alapfogalmait. Határozza meg az érés és fejlődés törvényszerűségeit. Ismertesse az emberi pszichikum fejlődésének folyamatát. Jellemezze az életkori szakaszokat.	Mutassa be a személyiség érésének és fejlődésének biológiai, pszichés és szociális összefüggéseit.
4.2 A szenzoros és a kognitív mechanizmusok fejlődése	Ismertesse a mozgástér szerepét, valamint a szenzomotoros fejlődés menetét. Ismertesse a verbális és a nonverbális kommunikáció fejlődését. Jellemezze a gyermeki világképet, a gondolkodás fejlődését és a beszédfejlődés menetét. Ismertesse az énkép és az éntudat fejlődésének menetét.	
4.3 Tanulás, mint viselkedésmódosulás	Jellemezze a tanulás viselkedés módosító szerepét.	
4.4 Érzelmi és akarati élet fejlődése	Magyarázza el az érzelmi- és akarati fejlődést és ezek összefüggéseit. Jellemezze a korai anya-gyermek és apa-gyermek kapcsolatot és annak jelentőségét. Ismertesse a pszichoszexuális fejlődés folyamatát. Értelmezze a játék, a rajz és a mese szerepét a fejlődésben.	
4.5 Életkorok szerinti fejlődés	Jellemezze a születés előtti fejlődést. Jellemezze az újszülött és csecsemőkor fejlődéslélektanát. Ismertesse a kisgyermek és az óvodás pszichés tulajdonságait. Ismertesse a kisiskoláskor, a prepubertáskor, a serdülőkor és az ifjúkor pszichés jellemzőit. Ismertesse a felnőttkor, az öregkor és aggkor pszichés jellemzőit. Jellemezze a férfi és a női szerep kialakulását.	

5. Gondozástan

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1 Gondozás mint integrált tevékenység és az egyedfejlődés szakaszai	Jellemezze az egyedfejlődés szakaszait. Értelmezze a gondozás fogalmát, formáit és folyamatát. Határozza meg a mentális, szociális és egészségügyi gondozás kapcsolódási pontjait.	

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.2 Szülők leszünk	Ismertesse a pozitív és a negatív családtervezés jelentőségét. Ismertesse a modern fogamzásgátlás eszközeit és módjait. Ismertesse a terhes nő életmódját és a terhes-gondozás célját és feladatát. Magyarázza el a családközpontú szülészet lényegét, a szülést és a születést.	
5.3 Újszülött a családban	Ismertesse az egészséges újszülött jellemzőit. Ismertesse az újszülöttkori átmeneti működészavarokat. Ismertesse az újszülött ellátását. Határozza meg az újszülött egészséges fejlődéséhez szükséges feltételeket. Magyarázza el a szoptatás (anyatejes táplálás) fontosságát.	
5.4 Az első év	Jellemezze az egészséges csecsemő életteni sajátosságait. Ismertesse a testi, szellemi és szociális fejlődés sajátosságait. Ismertesse a természetes, vegyes és mesterséges táplálás jellemzőit. Magyarázza el az elválasztás helyes menetét. Ismertesse a beteg csecsemő ápolásának elveit.	
5.5 A kisdedkor	Jellemezze az 1–3 éves kisgyermek fejlődési sajátosságait. Magyarázza el a kisgyermek füröszttésének és öltöztetésének a menetét. Ismertesse a helyes szokások kialakításának folyamatát. Jellemezze a kisgyermek optimális fejlődését elősegítő tényezőket.	
5.6 Óvodáskor	Mutassa be az óvodáskorú gyermek fejlődési sajátosságait. Magyarázza meg az iskolaérettség kritériumait.	
5.7 A kisiskolás gyermek	Ismertesse a helyes életmód kialakítását kisiskoláskorban. Jellemezze a kisiskoláskorú gyermek fejlődési sajátosságait. Értelmezze a megváltozott emberi kapcsolatok alakulását kisiskolás korban. Ismertesse a biztonságos élet és közlekedés feltételeit.	
5.8 A serdülőkor	Ismertesse a prepubertás és a pubertás kor életteni és életkori sajátosságait. Értelmezze a mozgás fontosságát az egészség megőrzésében. Mutassa be a társas kapcsolatok jellemzőit és problémáit. Ismertesse a pozitív viselkedési mintákat.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.9 Ifjúkor	Jellemezze az ifjúkor élettani és életkori sajátosságait. Értelmezze az egészséges életvitelt. Magyarázza meg a higiéné szerepét a társ-kapcsolatokban, valamint a nemi betegségek megelőzésében. Jellemezze az ifjúkori célokat és feladatokat. Ismertesse a rákszűrés fontosságát és formáit.	
5.10 Felnőttkor	Jellemezze a felnőttkor szakaszait. Fogalmazza meg a fittség és az aktív élet jelentőségét.	
5.11 Időskor	Jellemezze az időskor szakaszait és az öregedéssel összefüggő változásokat. Ismertesse az idősek gondozási lehetőségeit és az idős emberek életmódját. Fogalmazza meg a haldoklás, a halál és a gyász hatását a családra.	

6. Kommunikáció

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1 Kommunikáció alapfogalmai, dinamikus alapelvei, törvényszerűségei	Ismertesse a kommunikációs alapfogalmakat.	
6.2 Kommunikációs zavarok	Ismertesse a kommunikációs zavarokat. Mutassa be a kommunikációs zavarok leküzdésének lehetőségeit.	
6.3 Verbális és nonverbális csatornák	Mutassa be a verbális és nonverbális kommunikáció viszonyát.	
6.4 Az érintkezés kultúrája	Magyarázza el a metakommunikációs jelzéseket. Ismertesse a társas érintkezés szabályait.	

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A vizsga szerkezete

A középszintű érettségi vizsga írásbeli és szóbeli vizsgarészből áll. A vizsgázó az egészségügyi alapismeretek a követelményeiben megadott témákból központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot.

A vizsga részei

- Írásbeli vizsga: Tesztjellegű egészségügyi alapismeretek írásbeli központi kérdéssor kitöltése.
Egészségügyi alapismeretek központi írásbeli feladatsor.
- Szóbeli vizsga: Egészségügyi alapismeretek központi tételsor alapján.

A középszintű vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga ismeretek	Teszt–jellegű egészségügyi alapismeretek írásbeli központi kérdéssor megválaszolása.	60	50
	Egészségügyi alapismeretek központi írásbeli feladatsor.	120	50
Szóbeli vizsga	Az egészségügyi alapismeretek központi tételsor alapján témakörök bemutatása. „A” részlet egészségtan, emberi test, gondozástan „B” részlet általános és személyiséglélektan, fejlődéslélektan és szocializáció és kommunikáció.	20	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenőrizhető képet adjon a tanuló tudásáról ismeretek és képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetőek legyenek és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldásához semmilyen segédeszköz nem használható.

Tartalmi szerkezet

A központi érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám fele-fele arányban tesztjellegű egészségügyi alapismeretek és feladatsor megoldásával érhető el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A 15–20 kérdésből álló teszt jellegű kérdéssorban különböző arányban jelennek meg az egészségügyi alapismeretek.

Arányok:

Egészségtan	30%
Emberi test	40%
Gondozástan	30%

A kérdéstípusok az előírt ismeret és képességjellegű követelményeknek felelnek meg.

A feladatsor 10–15 feladatból áll, egy-egy feladat részfeladatot is tartalmazhat. A szöveges feladatoknál a vizsgázónak néhány mondatban kell kifejteni a válaszokat.

Kompetenciák		%
Tesztjellegű kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	10
	Szakkifejezések használata	10
	Összefüggések ismerete, alkalmazása	10
	Tájékozódás az ember szomatikus működésében	20
Feladatsor	Szakkifejezések használata	10
	Összefüggések értelmezése	10
	Tájékozódás az ember szomatikus működésében	20
	Szöveges vagy képi forrás értelmezése, összefüggések meglátása	10
	Összesen	100

Lehetséges feladattípusok
1. Fogalmak meghatározása, magyarázata, hozzárendelése állításokhoz
2. Folyamatszakaszok sorrendjének megállapítása
3. Ok-okozat összefüggések felismerése
4. Ábrák felismerése, ábraelemzés
5. Tényadatok rendezése megadott szempontok szerint

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

A teszt jellegű kérdéssor és a feladatsor értékelésénél kötelező a központilag összeállított megoldókulcs és a javítási útmutatóban közölteknek való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetően az egészségügyi alapismeretek a követelményeiben megadott témák bemutatását és egyben az elsajátítottak alkalmazását várja el a vizsgázótól. A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a tényeket, fogalmakat, törvényszerűségeket szabatosan definiálni, a megszerzett ismeretei felhasználásával képes-e megmagyarázni az összefüggéseket.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott „A” és „B” tétel kérdéseire válaszol.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

1. Egészségtan

Egészségkultúráltság
Egészséges életvitel
Elsősegélynyújtás

2. Emberi test

Az ember az ökoszisztéma része
A emberi test főbb szerkezeti elvei
A mozgásrendszer
A keringési rendszer
A légzőrendszer
Emésztőrendszer
Vizeleti szervek
Szaporodás szervrendszere
Idegrendszer
Érzékszervek

3. Általános és személyiség lélektan

Bevezetés az általános lélektanba
Érzékelés–észlelés
Figyelem–álom
Tanulás–tudás
Emlékezet és képzelet
Gondolkodás, intelligencia és kreativitás
Motiváció, érzelem
Személyiség-temperamentum-jellem

4. Fejlődéslélektan és szocializáció

Az érés és fejlődés fogalma törvényszerűségei
A szenzoros és kognitív mechanizmusok fejlődése
A tanulás, mint viselkedésmódosulás
Az érzelmi akarati élet fejlődése
Az életkorok szerinti fejlődés

5. Gondozástan

Bevezetés a gondozástanba
Szülők leszünk
Újszülött a családban
Az életkori szakaszoknak megfelelő gondozás

6. Kommunikáció

A kommunikáció alapfogalmai, alapelvei
A kommunikáció csatornái
A kommunikáció zavarai

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel két résztételtől („A” és „B”) áll. Az „A” résztétel: egészségtan, gondozástan, emberi test témaköreiből áll. A „B” résztétel: általános és személyiség lélektan, fejlődéslélektan és szocializáció és kommunikáció témaköreiből áll.

A vizsgázók a résztételek megoldása során egy szomatikus (A) és egy pszichés (B) témájú feladat bemutatásával teljesítik a szóbeli vizsga követelményeit.

A tételtípusok jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételek címe az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kerül megfogalmazásra, s ötévenként felül kell vizsgálni. A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, problémamegoldást ösztönző, egyértelmű megfogalmazásokra.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témátartás, a lényeg kiemelése	20
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	10
A megközelítés sokszínűsége	10
Tények ismertetése és alkalmazása	10
Szabályok összefüggések értelmezés	10
Világosság szabatosság, a felelet felépítése	5
Források használata és értékelése	5
Szakkifejezések és helyes alkalmazása	10
Humán emberszemlélet	10
Összefüggések problémaközpontú bemutatása	10
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan előadva, a szaknyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

A vizsga szerkezete

A vizsga részei

- Írásbeli vizsga: Egyszerű rövid választ igénylő feladatok megoldása
Szöveges kifejtendő feladatok megoldása
- Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	%
Írásbeli vizsga	Egyszerű rövid választ igénylő zárt feladat megoldása	180	30
	Szöveges kifejtendő feladatok megoldása		20
Szóbeli vizsga	Tematikus szempontú (probléma központú) bemutatás	10–15	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenőrizhető képet adjon a tanuló tudásáról az ismeretek és képességek tekintetében egyaránt. A vizsga hozzájárul ahhoz, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető, valamint a különböző iskolák tanulójának teljesítménye összehasonlítható legyen.

Tartalmi szerkezet

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul. A feladattípusok pedig az előírt képességjellegű követelményeknek felelnek meg.

Arányok:

Egészségtan	20%
Emberi test	40%
Általános és személyiség lélektan	10%
Fejlődéslélektan–szocializáció	10%
Gondozástan	20%

Az egyes képességjellegű követelményekhez rendelt arányok azt a célt szolgálják, hogy teljes egészében érvényesüljenek a megfogalmazott fejlesztési követelmények.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

Az emelt szintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 60%-ban egyszerű, rövid választ igénylő feladatok megoldásával és 40%-ban szöveges (kifejtendő) kérdésekre adott válaszokkal érhető el.

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok:

Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok alatt azokat a többségében zárt végű feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
Források használata és értékelése	30
Szakkifejezések használata	30
Tájékozódás az ember szomatikus és pszichés működésében	40

Az emelt szintű egyszerű, rövid választ igénylő feladatsor 18–20 feladatból áll.

1. Fogalmak magyarázata, hozzárendelése állításokhoz
2. Folyamatszakaszok sorrendjének a megállapítása
3. Ok-okozati összefüggések felismerése
4. Ábrák felismerése, ábraelemzés
5. Tényadatok rendezése megadott szempontok szerint

Szöveges kifejtendő feladatok:

Szöveges feladatnak az tekinthető, ahol a vizsgázónak néhány összefüggő mondatban kell kifejtenie a válaszokat. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak ismeretére és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
Források használata és értékelése	30
Szakkifejezések használata	30
Tájékozódás az ember szomatikus és pszichés működésében	40

Az emelt szintű szöveges (problémamegoldó) feladatsor 8–10 feladatból áll.

Lehetséges feladattípusok
1. Szöveges, problémamegoldó feladat – E feladatoknál általában valamilyen forrás (szöveges, képi) felhasználásával kell néhány mondatban, 4–6 sorban megoldani a kitűzött feladatot

Értékelés

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok értékelésénél kötelező a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetőségeit főleg a szöveges, problémamegoldó feladatok tekintetében a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetően az egészségügyi alapismereteknek a követelményekben megadott témáinak bemutatását és egyben az elsajátítottak alkalmazását várja el a tanulóktól. A szóbeli vizsga célja, hogy vizsgálja a meghatározott témakörökben megfogalmazottak érvényesítését a számonkérés során.

Tartalmi szerkezet

Egészségtan	25%
Emberi test	25%
Általános és személyiség lélektan	15%
Fejlődéslélektan–szocializáció	15%
Gondozástan	20%

A szóbeli vizsga témakörei:

Egészségtan
Emberi test
Általános személyiség lélektan
Fejlődéslélektan–szocializáció
Gondozástan

Tételtípusok:

- Kisebb témakörök részletező bemutatása
- Néhány összetett téma áttekintő bemutatása

Példa:

- Ismertesse a vércsoportokat és az RH faktor jellemzőit!
- Mutassa be az egyén egészségi állapota és egészségi kultúráltsága közötti összefüggést!
- Magyarázza el az életmód és a légzőrendszer elváltozásai közötti összefüggést!

A tételcímek jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételek címe az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kerül megfogalmazásra.

Értékelés

Az értékelés a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témátartás, a lényeg kiemelése	30
A megközelítés sokszínűsége	10
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	15
Források használata és értékelése	10
Szakkifejezések helyes alkalmazása	10
Humánus emberszemlélet	15
Összefüggések problémaközpontú bemutatása	10

SZOCIÁLIS ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. A társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 A társadalom és a társadalmi viszonyok megismerési módszerinek felsorolása, jellemezése	Soroljon fel és jellemezzen adatgyűjtési technikákat.	
1.2 Információk gyűjtése	Gyűjtsön információkat megadott módszerek, megadott segédanyagok segítségével.	Foglaljon össze különböző módszerekkel szerzett információkat egységes ismertetésként.
1.3 Összegyűjtött adatok ábrázolása	Készítsen sematikus ábrát társas helyzetekről. Készítsen genogramot, szociogramot szöveges forrás, adatsor alapján.	Készítsen rövid elemzést statisztikai adatsorok, szociogramok, sematikus ábrák alapján.

2. A szakmai nyelv alkalmazása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 A társadalmi és az emberi viszonyok megnevezésére használatos fogalmak azonosítása	Értse a szociális alapismeret tantárgy során tanított pszichológiai, szociálpszichológiai és társadalomismereti fogalmakat. Válassza ki, rendszerezze az egy témához kapcsolható fogalmakat.	Határozzon meg szakkifejezéseket. Észlelje, értelmezze egy szakkifejezés jelentésárnyalatait.

3. A folyamatokat alakító tényezők felismerése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 Az ok és okozati összefüggések felismerése	Soroljon fel ok-okozati összefüggéseket az ember fizikai és lelki állapotával kapcsolatban. Különböztesse meg és kapcsolja össze a felsorolt pszichés és társas tényezők közül az okokat és a következményeket.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Sorolja fel egy adott lélektani, vagy társadalmi jelenség néhány okát, lehetséges következményeit.	
3.2 Az idő tényező hatása	Fogalmazza meg a fejlődés és a változás lényegét. Gyűjtsön példákat a társadalom területén a változás és fejlődés közötti különbség érzékeltetésére. Sorolja fel az emberi élet és a társadalom főbb fejlődési állomásait. Értelmezze az emberek társadalomban elfoglalt helyének időbeli változását.	Példák segítségével értelmezze a változás és a fejlődés közti különbséget. Határozza meg az érés és fejlődés törvényszerűségeit. Jellemezze az emberi élet és a társadalom főbb fejlődési szakaszait. Értelmezze a társadalmi mobilitás fő tendenciáit.
3.3 Az emberek társadalmi és élet-helyzetének hatása nézeteikre, döntéseikre és cselekedeteikre	Gyűjtsön példákat a társadalom rétegződésének bemutatására. Ismerje fel a társadalom különböző helyzetű csoportjait.	Mutassa be példaszerűen az egyén élethelyzetének befolyásoló hatását nézeteire, döntéseire és cselekedeteire. Értelmezze a társadalmi mobilitás befolyásoló szerepét az emberek nézetére, viselkedésére.
3.4 Társadalmi értékek és problémák hatása a szociálpolitikára	Sorolja fel a legfontosabb humanista társadalmi értékeket, az azokat valló mozgalmakat, csoportokat. Ismerje fel a mai magyar társadalomban előforduló szociális problémákat. Fejtse ki egy mai magyar társadalomban előforduló szociális probléma okait, összefüggéseit.	Ismerje fel az értékek és a világnézetek közötti összefüggést.

4. Az ember és a társadalom értékalapú megközelítése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1 A humanisztikus értékek, az emberi élet tisztelete	Mutassa be, hogyan hat az ember empátikus, toleráns, előítéllettől mentes megközelítése a társas kapcsolatokra. Igazodjon a világ emberközpontú szemléletéhez. Magyarázza meg a kongruens kommunikáció jelentőségét. Értelmezze az érték fogalmát.	Értelmezze a legáltalánosabb humanisztikus értékek fogalmát.
4.2 Az ember előítélet mentes megközelítése	Értelmezze az előítélet fogalmát. Ismerje a hétköznapi előítéleteket. Jelöljön meg néhány okot, amelyek az előítélet keletkezéséhez vezetnek. Dokumentumok alapján ismerje fel a legjellemzőbb előítéleteket.	

5. Az ember holisztikus megközelítése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1 Szocializáció komplex értelmezése	Értelmezze a szocializáció fogalmát. Értelmezze a család, az iskola, a kortárs csoportok és a társadalom szerepét a szocializációban. Mutassa be a szocializációs folyamat nehézségeit, a lehetséges problémákat.	Magyarázza meg a környezet és az ember kölcsönhatásának, a szocializáció folyamatának törvényszerűségeit.
5.2 Az emberi életszakaszok biológiai, pszichológiai, és szociálpszichológiai jellemzői	Jellemezze a különböző életkori szakaszok biológiai, pszichológiai, és szociálpszichológiai jellemzőit. Mutassa be az összefüggést az egészségügyi és a szociális ellátás rendszere, valamint az ellátásban szereplő szakmák között a humán szolgáltatás folyamatában.	Jellemezze a lelki egyensúly megőrzésének valamelyik módját.
5.3 Az ember társadalmi helyzetének hatása a testi, lelki egészségre	Ismerje fel a hátrányos szociális tényezők testi, lelki hatásait. Hozzon ezekre hétköznapi példákat. Ismertesse az egészségügyi és a szociális ellátás szerepét, az ellátásban szereplő szakmák funkcióját.	Mondjon példákat a társadalom ártó-védő hatásaira. Jellemezze a testi-lelki egyensúly megőrzésének valamelyik módját.

6. Problémaközpontúság

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1 Az ember testileg	Azonosítsa az emberi szükségletek hierarchikus rendjét. Ismerje fel a fizikai hiányokat, a ki nem elégített szükségletekből származó szociális problémákat. Nevezze meg az emberek fizikai szükségleteinek kielégítését szolgáló egészségügyi és szociális ellátásokat.	Magyarázza meg a szükségletek hierarchikus elrendeződését. Ismerje fel az emberek fizikai, vagy értelmi fogyatékoságaiból származó különleges szükségleteit
6.2 Intrapersonális szint	Sorolja fel a lelki egyensúly hiányának néhány következményét.	
6.3 Interperszonális szint	Jellemezze az egyes életszakaszokat a társas kapcsolatok iránti igény szempontjából.	Indokolja az embernek megfelelő társas kapcsolatainak, illetve a társas kapcsolatok létrehozása képességének fontosságát.
6.4 A család és kis csoportok szintje	Sorolja fel a család támasz nyújtási szerepét az egyén számára. Nevezzen meg néhány olyan helyzetet, amikor a probléma forrása a család.	Sorolja fel néhány, problémákkal küzdő családok számára szolgáló segítő intézményt.
6.5 A helyi közösség szintje	Mutasson be néhány, saját települése szociális igényeinek kielégítésére szolgáló intézményt, módszert.	
6.6 Az adott kultúra szintje	Határozza meg a kultúra és a szubkultúra fogalmát. Soroljon fel az adott térségben megfigyelhető hagyományokat.	Különböztesse meg a kultúra és a szubkultúra fogalmát
6.7 A nemzet az állam, a társadalom szintje	Ismerje fel a hétköznapi erkölcsi elvek érvényesülésének jelentőségét a társadalom biztonságérzete szempontjából.	Nevezze meg a társadalom biztonságérzete szempontjából legfontosabb hétköznapi erkölcsi elveket és jogi szabályokat. Határozzon meg néhány, szociális biztonságot garantáló törvényt.

B) TÉMAKÖRÖK

A közép- és az emelt szintű érettségi vizsgán a számon kérhető témák és tananyagtartalmak megegyeznek a Szakközépiskolák számára készült Szakmai orientáció a humán szakterületre és a Szakmacsoportos alapozó oktatás a szociális szolgáltatások szakmacsoportra kerettantervi követelményeivel.

Az érettségi vizsga szituációs feladatainak megoldását szóban érdemes számon kérni. A feladatok tartalmát a vizsgaközpont által felkért bizottság állítja össze a témaköröknél szereplő kritériumok alapján. A szituáció vagy eset összeállításánál arra kell törekedni, hogy rövid, világos megfogalmazásban történjen és szakmailag az érettségi szintjét ne haladja meg. Konkrét feladat tervezését szintén szóban érdemes számon kérni. A feladatok témáit szintén a bizottság állítja össze, érdemes több témát megjelölni, hogy a vizsgázónak lehetősége legyen a számára kedvezőbb téma kiválasztására. Az ábrázolást igénylő feladatok inkább írásban kérhetők számon.

1. Pszichológiai alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 Általános lélektan	Használja felelete során az általános lélektani alapfogalmakat. Ismertesse a tanult lelki jelenségeket. Értelmezze a testi és lelki jelenségek összefüggéseit.	Értelmezze a testi és lelki jelenségek összefüggéseit.
1.2 Személyiség-lélektan	Ismerje a humanisztikus személyiségelmélet jelentését. Sorolja fel az érett személyiség kritériumait.	Definiálja a személyiség fogalmát, sorolja fel összetevőit. Elemesse tanult lelki megnyilvánulásokat és ismeresse azok kiváltó okait.
1.3 Fejlődéslélektan	Határozza meg az érés és fejlődés törvényszerűségeit. Ismertesse a különböző életkori szakaszok pszichikus jellemzőit, a szenzomotoros és a kognitív fejlődés menetét. Ismerje a lelki fejlődés krízispontjait és azok lehetséges okait.	
1.4 Szocializáció	Értelmezze a szocializáció fogalmát. Sorolja fel a szocializáció folyamatának spontán és tudatos elemeit, legfontosabb jellemzőit. Mutassa be a család, az iskola, a kortárs csoportok és a társadalom pozitív és negatív szerepét a szocializációban. Értékelje a család szerepét a szocializáció folyamatában.	Mutassa be a szocializációra ható társas helyzeteket. Értelmezze a tanulás szocializációban betöltött szerepét (spontán és tudatos tanulás). Magyarázza meg a környezet és az ember kölcsönhatásának, a szocializáció folyamatának törvényszerűségeit.
1.5 Szociálpszichológia	Definiálja a szociálpszichológia fogalmát. Mutassa be a kommunikáció sémájának ábrázolásán keresztül a kommunikáció elemeit. Sorolja fel a verbális és nonverbális kommunikáció formáit. Jellemezze a metakommunikáció fogalmát.	Definiálja a szociálpszichológia fogalmát. Elemesse és értékelje társas kapcsolataiban előforduló társas helyzeteket (az ifjúkorban előforduló szerepek). Ismeressen jellegzetes szerepkonfliktusokat.
1.6 Szakmai kommunikáció	Magyarázza el a hiteles kommunikáció összetevőit, jellemzőit. Felelete kapcsán derüljön ki a kongruencia fontossága a segítő szakmákban. Tudjon példát mondani eltérő kultúrájú emberek eltérő kommunikációs jelzéseire.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Ismertesse az empátia, kongruencia, feltétel nélküli elfogadás jelentőségét a segítő kapcsolatban.	
1.7 Társismeret	Legyen képes a társas kapcsolatok elemzésére, értelmezésére egy meghatározott feladat megoldása során. (Pl. egy öt szereplős társas szituáció leírásából értelmezze a szereplők közötti kapcsolatokat, rajzoljon fel egy szociogramot.)	
1.8 Csoportmunka	Ismertesse a csoportmunka szabályait, a csoportfejlődés fázisait. Ismertesse a különböző társas szerepeket (adott szerepek, kivívott és spontán szerepek). Határozza meg a konfliktus fogalmát. Sorolja fel a konfliktusok fajtáit (külső és belső konfliktusok; érdek, érték, intim konfliktusok). Soroljon fel néhány konfliktuskezelési technikát (pl. harc, játszma, vita, menekülés stb.). Magyarázza el a csoportban előforduló sztereotípiák és előítéletek egyénre gyakorolt hatását. (Pl. fogyatékosokkal, szegényekkel, kisebbséggel szembeni sztereotípiák.)	

2. Társadalomismeret és szociálpolitika

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 A politika	Ismerje a legfontosabb társadalompolitikai ideológiákat (liberalizmus, konzervativizmus, szocializmus) és értékeket (szabadság, egyenlőség, szolidaritás, tolerancia, igazságosság), amelyek meghatározzák az adott társadalom szociálpolitikáját.	Jellemezze a különböző politikai irányzatokat (pl. liberális, konzervatív, szociális, demokrata, stb.).
2.2 Társadalomismeret	Ismerje a társadalom szerkezetét, rétegződését. Azonosítsa az egyéni és társadalmi különbségeket. Mutasson be néhány példát a fogyatékosság, a hajléktalanság, vagy valamelyik kisebbség egyenlőtlen helyzetének okára, következményére.	Ismerje fel a mai magyar társadalomban kialakult egyenlőtlenségek dimenzióit (pl. iskolázottság, lakóhely, jövedelem, stb. mentén). Értelmezze az egyenlőtlenségek okait.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Ismertesse a társadalom megismerésének legfontosabb módszereit (pl. megfigyelés, dokumentumelemzés, kérdőív, interjú, stb.). Ismertesse az egészségügyi és a szociális ellátás rendszerét. Ismerje az egészségügyi és a szociális ellátásokban rejlő együttműködés lehetőségeit.	
2.3 Az életmód	Írja le az egészséges és egészségtelen életmód fogalmát, jellemzőit. Elemezze az életmód és életvitel összetevőit (szükségletek, indítékok, körülmények, szokások). Soroljon fel életmódkutatás technikákat. Ismertesse a különböző életmódú és életvitelű emberekhez való toleráns és előítélet-mentes közelítés fontosságát.	
2.4 A család	Ismertesse a család fogalmát (nukleáris család, nagycsalád) és szerepét a társadalomban. Ismerje a család szerkezetét, a családi szerepeket, a család funkcióit. Egy megadott egyszerű, rövid eseteleírást ábrázoljon egy genogram vagy echo-térkép vagy időmérleg segítségével.	Értelmezze a család szerkezetének és funkcióinak történelmi változásait. Mutassa be a családokat és szerepeiket az egyes történelmi korszakokban.
2.5 A szociálpolitika	Ismerje fel a mai magyar társadalomban előforduló szociális problémákat és az azokra adott alapvető válaszokat (pl. szegénység, munkanélküliség, hajléktalanság, nagycsalád stb.).	Ismerje a szociális szolgáltatások rendszerét, feladatait, a jóléti pluralizmus formáit (állami, piaci és civil szervezetek). Különböztesse meg alapvetően a profit és nonprofit szervezetek fogalmát.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintű érettségi vizsga írásbeliből és szóbeliből áll, a vizsgázó szociális alapismeretek központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségéről.

A vizsga részei

- Írásbeli vizsga szociális alapismeretek központi feladatsor megoldása:
 - = Egyszerű, rövid választ igénylő (teszt-jellegű) kérdéssor kitöltése
 - = Szöveges (kifejtendő írásbeli) feladatok megoldása
- Szóbeli vizsga szociális alapismeretek központi tételsor alapján

A középszintű vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Szociális alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása	180	100
Szóbeli vizsga	Szociális alapismeretek központi tételsor alapján témakörök bemutatása	20	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenőrizhető képet adjon a tanuló szociális alapismeretek tudásáról az ismeretek, a megértés és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetőek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére.

Tartalmi szerkezet

A középszintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám egyrészt, a szociális alapismeretek írásbeli központi kérdéssor egyszerű, rövid választ igénylő (teszt-jellegű) kérdéssorának megválaszolásával, másrészt a szociális alapismeretek szöveges (kifejtendő írásbeli) feladatok megoldásával érhető el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

Az írásbeli vizsga szociális alapismeretek központi feladatsorban közel azonos arányban jelennek meg a pszichológiai alapismeretek és a társadalomismeret és szociálpolitika fogalmai, törvényszerűségei, jelenségei és összefüggései. A kérdéstípusok az előírt ismeret- és képességjellegű követelményeknek felelnek meg.

Szociális alapismeretek írásbeli szöveges feladatainak megoldásai alkalmazás jellegű követelményekre is építenek. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

Kompetenciák	%
Problémaközpontú gondolkodás	20
A szaknyelv alkalmazása	25
A feladat megértése, témataratás, a lényeg kiemelése	25
Az ember elhelyezése társas környezetében	30
Összesen	100

Lehetséges feladattípusok
1. Dokumentumok egy-egy részletének összehasonlítása, a különbségek okainak értelmezése
2. Dokumentumok alapján következtetések, értékelések megfogalmazása
3. Fogalmak magyarázata, hozzárendelése korhoz, területhez, személyekhez
4. Események, feladatok közötti sorrendiség megállapítása
5. Ok-okozati összefüggések feltárása, az eltérések bemutatása
6. Célok és következmények megkülönböztetése
7. Tényadatok rendezése megadott szempontok szerint
8. Egyszerű ábra, séma, táblázat készítése
9. Egyéb

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

Az értékelésénél kötelező a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításakor a szöveges feladatoknál az alábbi táblázat szerint történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		A feladat megoldásának dokumentálása	
Elemi	Aránya	Elemi	Aránya	Elemi	Aránya
– a megoldottság szintje	70%	– a feladat megértése, – a szaknyelv használata, – a lényeg kiemelése, – a téma kidolgozottsága, – az ismeretek mélysége, – a megközelítés sokszínűsége	20%	– világosság, – nyelvhelyesség, – helyesírás, – tartalmi és formai elrendezés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételei komplex témákat ölelnek fel, így lehetőség nyílik egy téma több oldalról történő megközelítésére.

A szóbeli vizsga tételei alapvetően két témakört ölelnek fel. A két témakör mindegyikének alapismerete fontos a szociális szakmákra készülő érettségizők számára, ezért minden tétel a) és b) részből áll. Az a) tételek mindegyike a pszichológiai alapismeretéből, a b) tételek társadalomismeret és szociálpolitika témaköreiből épülnek fel.

A tételek tartalmazhatnak életszerű feladatokat, egyszerű eseteírásokat. A feladat vagy eset összeállításánál arra kell törekedni, hogy rövid, világos megfogalmazásban történjen és szakmailag az érettségi szintjét ne haladja meg, illetve ne legyen triviális.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

Pszichológiai alapismeretek:

Általános lélektan
Személyiség-lélektan
Fejlődéslélektan
Szocializáció
Szociálpszichológia
Szakmai kommunikáció
Társismeret
Csoportmunka

Társadalomismeret és szociálpolitika:

A politika
Társadalomismeret
Az életmód
A család
A szociálpolitika

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel komplex, alapvetően két témakört ölel fel. A tételek tartalmának összeállítása két féle lehet:

Egy téma, probléma komplex bemutatása a két témakör szemszögéből.

és/vagy

A két témakörből kiválasztott témák bemutatása a fenti arány figyelembe vételével.

A tételcímek jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételek címét és részleteit az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, és öt évenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell változatos, a problémamegoldást ösztönző feladatok megfogalmazására.

A szóbeli tételsor legalább 20 a)-b) tételből áll.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témátartás, a lényeg kiemelése	20
A megközelítés sokszínűsége	10
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	10
Az ember holisztikus megközelítése	10
A szakmai nyelv használata	10
Az ember és a társadalom értékalapú megközelítése	20
A téma problémaközpontú bemutatása	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelete során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelt során elkérheti.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan előadva, a szakmai nyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az emeltszintű érettségi vizsga írásbeliből és szóbeliből áll, a vizsgázó szociális alapismeretek központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségéről.

A vizsga részei

- Írásbeli vizsga szociális alapismeretek központi feladatsor megoldása:
= Egyszerű, rövid választ igénylő (teszt-jellegű) kérdéssor kitöltése
= Szöveges (kifejtendő írásbeli) feladatok megoldása
- Szóbeli vizsga szociális alapismeretek központi tételsor alapján

Az emeltszintű vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Szociális alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása	180	100
Szóbeli vizsga	Szociális alapismeretek központi tételsor alapján témakörök bemutatása	20	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenőrizhető képet adjon a tanuló szociális alapismeretek tudásáról az ismeretek, a megértés és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetőek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére.

Tartalmi szerkezet

Az emeltszintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám egyrészt, a szociális alapismeretek írásbeli központi kérdéssor egyszerű, rövid választ igénylő (teszt-jellegű) kérdéssorának megválaszolásával, másrészt a szociális alapismeretek szöveges (kifejtendő írásbeli) feladatok megoldásával érhető el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

Az írásbeli vizsga szociális alapismeretek központi feladatsorban közel azonos arányban jelennek meg a pszichológiai alapismeretek és a társadalomismeret és szociálpolitika fogalmai, törvényszerűségei, jelenségei és összefüggései. A kérdéstípusok az előírt ismeret- és képességjellegű követelményeknek felelnek meg.

Szociális alapismeretek írásbeli szöveges feladatainak megoldásai alkalmazás jellegű követelményekre is építenek. Egy-egy feladat több részfeladattól is állhat.

Kompetenciák	%
Problémaközpontú gondolkodás	20
A szaknyelv alkalmazása	25
A feladat megértése, témátartás, a lényeg kiemelése	25
Az ember elhelyezése társas környezetében	30
Összesen	100

Lehetséges feladattípusok
10. Dokumentumok egy-egy részletének összehasonlítása, a különbségek okainak értelmezése
11. Dokumentumok alapján következtetések, értékelések megfogalmazása
12. Fogalmak magyarázata, hozzárendelése korhoz, területhez, személyekhez
13. Események, feladatok közötti sorrendiség megállapítása
14. Ok-okozati összefüggések feltárása, az eltérések bemutatása
15. Célok és következmények megkülönböztetése
16. Tényadatok rendezése megadott szempontok szerint
17. Egyszerű ábra, séma, táblázat készítése
18. Egyéb

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

Az értékelésénél kötelező a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításakor a szöveges feladatoknál az alábbi táblázat szerint történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		A feladat megoldásának dokumentálása	
Elemi	Aránya	Elemi	Aránya	Elemi	Aránya
– a megoldottság szintje	70%	– a feladat megértése, – a szaknyelv használata, – a lényeg kiemelése, – a téma kidolgozottsága, – az ismeretek mélysége, – a megközelítés sokszínűsége	20%	– világosság, – nyelvhelyesség, – helyesírás, – tartalmi és formai elrendezés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételei komplex témákat ölelnek fel, így lehetőség nyílik egy téma több oldalról történő megközelítésére.

A szóbeli vizsga tételei alapvetően két témakört ölelnek fel. A két témakör mindegyikének alapismerete fontos a szociális szakmákra készülő érettségizők számára, ezért minden tétel *a)* és *b)* részből áll. Az *a)* tételek mindegyike a pszichológiai alapismeretekből, a *b)* tételek társadalomismeret és szociálpolitika témaköreiből épülnek fel.

A tételek tartalmazhatnak életszerű feladatokat, egyszerű eseteleírásokat. A feladat vagy eset összeállításánál arra kell törekedni, hogy rövid, világos megfogalmazásban történjen és szakmailag az érettségi szintjét ne haladja meg, illetve ne legyen triviális.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol.

Tartalmi szerkezet*A szóbeli témakörei*

Pszichológiai alapismeretek:

- Általános lélektan
- Személyiség-lélektan
- Fejlődéslélektan
- Szocializáció
- Szociálpszichológia
- Szakmai kommunikáció
- Társismeret
- Csoportmunka

Társadalomismeret és szociálpolitika:

- A politika
- Társadalomismeret
- Az életmód
- A család
- A szociálpolitika

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel komplex, alapvetően két témakört ölel fel. A tételek tartalmának összeállítása két féle lehet: Egy téma, probléma komplex bemutatása a két témakör szemszögéből.

és/vagy

A két témakörből kiválasztott témák bemutatása a fenti arány figyelembe vételével.

A tételek címei jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételek címét és részleteit az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, és öt évenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell változatos, a problémamegoldást ösztönző feladatok megfogalmazására.

A szóbeli tételsor legalább 20 *a)*-*b)* tételből áll.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témataartás, a lényeg kiemelése	20
A megközelítés sokszínűsége	10
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	10
Az ember holisztikus megközelítése	10
A szakmai nyelv használata	10
Az ember és a társadalom értékalapú megközelítése	20
A téma problémaközpontú bemutatása	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelete során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelt során elkérheti. A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan előadva, a szakmai nyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

OKTATÁSI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A VIZSGA FORMÁJA

Középszinten: írásbeli és szóbeli

Az oktatás szakmacsoportos középszintű érettségi vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó

- tájékozott-e az általános- és személyiséglélektan, a szociál-, fejlődés és pedagógiai pszichológia, a pedagógia – neveléstudomány, didaktika és neveléstörténet – korszerű ismeretanyagban
- rendelkezik-e megfelelő ismeretekkel, képességekkel önmaga és mások megismeréséhez, a családi és társadalmi helyzetek értelmezéséhez a szocializációs folyamatokban
- elsajátította-e azokat a képességeket és ismereteket, amelyekkel a

pedagógiai helyzeteket döntési szituációkat etikai kérdéseket magatartásokat	}	tudja értelmezni
---	---	------------------

- képes-e a szakmai nyelv szabatos és helyes használatára
- képes-e tudását, gondolatait szóban és írásban választékosan előadni
- teljesítményében kifejeződik-e ismeretelemző – értékelő, önálló gondolkodása, lényegkiemelő és rendszerező képessége, kreativitása, igényessége
- rendelkezik-e saját szakmai munkájával kapcsolatos kötelességtudattal, felelősségérzettel, személyiségközpontú szemléletmóddal, pedagógiai érzékenységgel, kapcsolatteremtő képességgel
- képes-e önmaga és mások reális értékelésére, tudatos szakmaválasztásra

A középszintű vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó

- tájékozott-e az oktatás szakmacsoportos alapozó tárgy ismeretanyagában
- rendelkezik-e korszerű pedagógiai szemlélet- és gondolkodásmóddal, mely lehetővé teszi számára a nevelés körébe tartozó különböző alapproblémák felismerését
- tudja-e használni a pedagógiai, pszichológiai fogalmakat, a szaknyelvet
- képes-e ismereteit meggyőzően kommunikálni
- képes-e a pedagógiai szituációkban szerzett tapasztalatait és elméleti ismereteit integrálására, tudatos szakmaválasztásra
- fel tudja-e használni ismereteit önmaga és mások viselkedésének elemzésére
- képes-e önálló véleményalkotásra, érvei kifejezésére és megvédésére

A középszintű vizsga a jelöltektől az egyszerűbb ismeretszerzési eljárásokat, kifejezőképességeket, a rendszerezés és alkalmazás alapvető formáit, valamint az érettségi utáni szakképzés megalapozásához, a pályaválasztási döntéshez szükséges motívumok és képességek (kompetenciák) meglétét várja el.

Emelt szinten: írásbeli és szóbeli

Az emelt szintű vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó

- rendelkezik-e rendszerezett oktatás szakmacsoportos ismeretekkel
- képes-e ismeretelemző, -értékelő, önálló gondolkodásra
- kifejeződik-e teljesítményében lényegkiemelő képessége, kreativitása, igényessége, pedagógiai érzékenysége
- képes-e tudását írásban és szóban választékosan, igényes nyelvi formában kommunikálni
- képes-e önmaga és mások viselkedésének reális értékelésére, tudatos pályaválasztásra

Az emelt szintű vizsga elsősorban a szakirányú felsőoktatásban, az akkreditált szakképzésben tovább tanulni szándékozó vizsgázó ismereteit és képességeit vizsgálja. A jelöltektől a KÖZÉPSZINTŰ követelményeket meghaladó bonyolultabb ismeretszerzési eljárásokat, kifejezőképességeket, összetettebb rendszerezési, alkalmazási, összehasonlítási és elemzési szempontokat, magasabb fokú gondolkodási műveleteket, önállóbb ítéletalkotási képességeket vár el, az elmélyültebb pedagógiai, pszichológiai ismereteket kéri számon. A követelményekben az ismeretek mellett azok a képességgellegű követelmények szerepelnek nagyobb súllyal, amelyek pedagógiai helyzetek, döntési szituációk, magatartások értelmezéséhez, elemzéséhez a pedagógiai szituációban érintett személyek megismeréséhez, viselkedésük, magatartásuk megértéséhez szükségesek.

A) KOMPETENCIÁK

1. A pszichológiai ismeretek (problémacentrikus) tematikus bemutatása

TÉMAKÖRÖK	KÖVETELMÉNYEK KÖZÉPSZINTEN	KÖVETELMÉNYEK EMELT SZINTEN
1.1. Általános lélektani ismeretek	Értékelje a pszichológia tanulásnak jelentőségét példák segítségével a felelősségteljes szakmaválasztás szempontjából. Értelmezze az általános lélektani alapfogalmak jelentését. Ismertesse a pszichológia tárgyát. Jelölje meg helyét a tudományok rendszerében. Mutassa be kialakulásának történetét, főbb képviselőjét, alap és alkalmazott tudományait, vizsgálati módszereit. Mutassa be a módszerek alkalmazásának lehetőségét a gyakorlatban. Jellemezze a pszichológia főbb nézőpontjait, nevezze meg főbb képviselőit, azonosuljon valamelyikkel. Mutassa be az egyes pszichikus folyamatok lényegét, jellemzőit példák segítségével. Értékelje a pszichikus működés funkcióját példákkal illusztrálva. Osztályozza megadott szempont alapján a lelki jelenségeket. Mutasson rá a lelki jelenségek közötti összefüggésekre (érzékelés-észlelés, észlelés-képzület, emlékezet-tanulás). Különböztesse meg a megismerési folyamatok általános és speciális jellemzőit példákkal illusztrálva. Hasonlítsa össze a különböző tanulási formákat (az „S” és „R” típusú tanulás hasonlósága és különbözősége). Ismertesse a tanulási törvényeket, alkalmazási lehetőségeit, illusztrálja példával. Elemezze az aktiváció, emóció, motiváció kapcsolatát a harmonikus fejlődés szempontjából. Mutassa be az érzelmek viselkedésre gyakorolt hatását. Mutasson rá az érzelmek kifejeződésének szerepére a hiteles kommunikációban.	Értékelje a vizsgálati módszerek alkalmazásának jelentőségét a pedagógiai gyakorlatban Ismertesse a viselkedés biológiai alapjait mutasson rá a lelki jelenségek és a magasabb idegműködés összefüggésére Értelmezze az egyes lelki jelenségek közötti összefüggést megadott szempontok alapján Példák segítségével elemezze a hatékony tanulás és a lelki működés összefüggését Értelmezze a humánspecifikus motiváció és a környezettel való hatékony alkalmazkodás kapcsolatát példák segítségével
1.2. Személyiséglélektani ismeretek	Ismertesse a személyiséggel kapcsolatos alapfogalmakat. Mutasson rá a személyiség-definíciók sokaságára. Ismerje fel, hogy a személyiséget a biológiai tényezők és a környezeti nevelési hatások együttesen, egymással szoros kölcsönhatásban határozzák meg. Mutassa be a személyiségalakulás folyamatát, az érett személyiség kritériumait.	Értelmezze a személyiségdefinícióit és hasonlítsa össze saját személyisége jellemzőivel Igazolja, hogy a személyiséget a biológiai tényezők és a környezeti nevelési hatások együttesen, egymással szoros kölcsönhatásban határozzák meg

TÉMAKÖRÖK	KÖVETELMÉNYEK KÖZÉPSZINTEN	KÖVETELMÉNYEK EMELT SZINTEN
	Értelmezze a személyiségzavar fogalmát példák segítségével. Soroljon fel személyiségvizsgáló módszereket. Csoportosítsa a főbb személyiségelméleteket.	Jellemezze a főbb személyiségelméleteket, és értékelje azok egy csoportját
1.3. Szociálpszichológiai ismeretek	Értékelje a szociálpszichológia tanulásának jelentőségét érvekkel alátámasztva. Válassza ki, rendszerezze és szakszerűen használja a szociálpszichológia témájához kapcsolódó alapfogalmakat. Helyezze el a fogalmakat ismeretei rendszerében. Mutasson rá a fizikai és a szociális észlelés különbözőségére példák segítségével. Mutassa be konkrét példával a társas kapcsolatokban előforduló társas helyzeteket és azok jellemzőit. Elemmezze a szereptanulás folyamatát néhány példa segítségével. Csoportosítsa és jellemezze az emberi kapcsolatokat segítő és gátló tényezőket. Ismertesse a konfliktusok fajtáit a háttérükben meghúzódó okok szerint. Mutasson rá az egyes konfliktuskezelő stratégiák előnyeire és hátrányaira. Értelmezze a konfliktusok szerepét az interperszonális kapcsolatokban. Elemmezze a kommunikáció folyamatát. Értelmezze a verbális és nonverbális közlés viszonyát. Jellemezze a hatékony kommunikáció feltételeit. Nevezze meg a kommunikációs zavarok okait. Mutasson rá a tanári kommunikációban a kongruencia jelentőségére. Elemmezze a szereptanulás folyamatát saját szerepeiből vett példákkal. Az önismeretei kerék és a Johari-ablak felhasználásával mutassa be az önismeret forrásait, a hiányos önismeret okait és következményeit. Mutassa be saját csoportélmény alapján a csoportmunka szabályait, a kiscsoport fejlődésének szakaszait. Értékelje saját csoportja norma- és értékrendszerét.	Értelmezze a szocializáció fogalmát, mutassa be a folyamatát néhány szemléletes példával illusztrálva hospitálási élményeiből. Mutassa be példák segítségével napjaink pedagógus szerepeltvárásait. Elemezzen egy szerepfeszültségből adódó konfliktust és annak megoldását példa segítségével. Alkosson vélemény a megoldásról. Magyarázza meg a hatékony pedagógiai tevékenység és a társas kapcsolatokat segítő tényezők összefüggését hospitálási élmények felhasználásával. Elemezzen konfliktusokat a lehetséges kiváltó ok és a beavatkozás formáinak összefüggéseiben példák felhasználásával. Értékelje és példákkal igazolja a kongruencia jelentőségét a tanári kommunikációban. Személyes példákkal illusztrálva értékelje a testkép-énkép-énideál kapcsolatát és az önértékelés fejlődését. Igazolja az önismeret és társismeret összefüggését.
1.4. Fejlődéslélektani ismeretek	Különböztesse meg a fejlődéslélektant a pszichológia többi alaptudományától. Mutassa be példák segítségével a fejlődés törvényszerűségeit. Sorolja fel és jellemezze a fejlődési eltéréseket. Mutassa be az életkori szakaszokat a korszakhatár és a legjellemzőbb változások megnevezésével.	Jellemezzen néhány fejlődésméleletet a képviselők és a jellemző jegyek bemutatásával. Gyakorlati példákkal értelmezze a fejlődés törvényszerűségeit. Magyarázza meg az összefüggést a fejlődés tényezői és a személyiség tulajdonságainak kialakulása között példák segítségével.

TÉMAKÖRÖK	KÖVETELMÉNYEK KÖZÉPSZINTEN	KÖVETELMÉNYEK EMELT SZINTEN
	Mutassa be az egyes életszakaszok általános és speciális jellemzőit. Mutasson rá a fejlődés hatótényezőinek komplex kapcsolatára egy-egy életszakaszon belül. Értelmezze példák segítségével a viselkedés és az életkori jellemzők összefüggését. Értékelje az anya-gyermek kapcsolat kiemelt szerepét a csecsemőkorban. Értse az éntudat kialakulása és a környezettel való kapcsolat összefüggését kisgyermekkorban. Mutasson rá az akarat, az önkontroll és a feladattudat meghatározó tényezőkkel összefüggésben. Jellemezze az iskolaérettség kritériumait, az írás-olvasás megtanulásának pszichológiai alapjai. Elemmezze a serdülőkor testi diszharmóniából adódó frusztráció oldásának lehetőségét. Mutasson rá az akarat az önkontroll és a feladattudat összefüggésére óvodáskorban. Értelmezze a pályaválasztási érettség mutatóit, a házasság érettség kritériumait példák segítségével. Értelmezze az agy funkcionalitása és a szellemi frissesség összefüggését a felnőttkorban. Ismertesse az öregedés biológiai és szociális jellemzőit, a magány elkerülésének lehetőségeit. Értse az életmód és az életkor kapcsolatát.	Elemmezze a megismerés- és mozgásfejlődés kölcsönhatását példákkal illusztrálva. Mutassa be a kisgyermekkorban a nyelvvelsajátítás folyamatának jellemzőit, a beszédfejlődést. Jellemezze példákkal illusztrálva a rajz- és ábrázolás fejlődésének főbb állomásait. Értelmezze a játéktevékenység és a személyiségfejlődés összefüggését óvodáskorban példák segítségével. Értelmezzon serdülőkori konfliktusokat. Mutasson rá az adott konfliktuskezelő stratégia előnyeire, hátrányaira. Elemmezze példákkal illusztrálva saját pályaválasztási érettségét befolyásoló tényezőket. Értelmezze a felnőttkori érzelmi és akarat elkötelezettséget. Értelmezze és példákkal illusztrálja az időseket ért szociális és társadalmi hatásokat és azok következményeit.
1.5. Pedagógiai pszichológiai ismeretek	Határozza meg a pedagógiai pszichológiai fogalmát, tárgyát, feladatát. Ismertesse a pedagógiai hatás lényegét, törvényszerűségeit példák segítségével. Jellemezze a nevelési feladatok és a motiválás összefüggését hospitálási tapasztalatok segítségével. Értelmezze, hogy a család a szocializáció elsődleges közege. Jellemezze a szokás kialakítás pszichológiai kérdéseit a bölcsődei és óvodai nevelésben. Magyarázza meg a hospitalizáció lényegét és mutasson rá elkerülésének lehetőségeire. Mutassa be az óvodai, iskolai gyermek és nevelőközösség pszichológiai jellemzőit. Mutassa be az összefüggést a gyermekközösség hatása és az egyén fejlődése között az óvodai, bölcsődei, iskolai nevelés köréből vett példák segítségével.	Elemmezzen nevelési helyzeteket a lehetséges óvodai/iskolai, családi hatások összefüggés-rendszerének feltárásával. Értelmezze konkrét példák felhasználásával a családi nevelés hatásának és a gyermek személyiségfejlődésének összefüggését. Indokolja érvekkel alátámasztva a gyermek megismerésének kiemelt szerepét a nevelő/oktató munkában.

TÉMAKÖRÖK	KÖVETELMÉNYEK KÖZÉPSZINTEN	KÖVETELMÉNYEK EMELT SZINTEN
	Osztályozza és jellemezze a nevelés különleges eseteit, tudja felsorolni tüneteit, megnevezni okait és a problémakezelés módjait. Mutasson rá a hospitálási tapasztalatok alapján a leggyakrabban előforduló nevelési nehézségekre.	Értelmezze – hospitálási tapasztalatainak illusztrálásával az óvodai/iskolai gyermekközösségek alakulásának folyamatát, a gondozási tevékenység és a helyes magatartási szokások kialakításának pszichológiai kérdéseit.

2. Pedagógia ismeretek (problémacentrikus) tematikus bemutatása

TÉMAKÖRÖK	KÖVETELMÉNYEK KÖZÉPSZINTEN	KÖVETELMÉNYEK EMELT SZINTEN
2.1. Általános pedagógiai ismeretek	Ismertesse a pedagógia tárgyát, funkcióját. Mutassa be interdiszciplináris kapcsolatait. Szakszerűen használja a nevelés fogalmát, rokon fogalmait. (kultúra, műveltség, művelődés, oktatás, képzés) Értelmezze a fogalmak tartalmát. Mutassa be a fogalmak tartalma közötti különbséget. Indokolja, hogy a nevelési célmeghatározások kiinduló pontjai a szükségletek. Jellemezze az egyes szükségletek életkor szerinti változását a nevelési feladatok összefüggésében példák segítségével. Mutasson rá az érték és az értékorientáció megjelenésére a nevelésben. Gyűjtsön példát a nevelési célban érvényesülő érdekekre napjainkban. (XXI. századi pedagógiában) Értelmezze az individualizáció és a szocializáció folyamatát. Mutassa be a nevelés jelentőségét az egyén és a társadalom szempontjából példák segítségével. Csoportosítsa és jellemezze példák bemutatásával a képességeket. Mutasson rá az öröklés, a környezet és a nevelés kölcsönhatására a személyiség fejlesztésében kísérleti tapasztalatok felhasználásával. Mutassa be a nevelhetőségről szóló álláspontok jellemzőit. Értelmezze a nevelhetőség kérdését konkrét példák bemutatásával. Jellemezze a nevelés korlátait azok forrásainak, megnyilvánulásainak megjelölésével.	Értelmezze példák segítségével a nevelés és a rokon fogalmak közötti kapcsolatot. Indokolja, hogy a nevelhetőség kérdésének eldöntése csak több tényező komplex vizsgálatával lehetséges. Mondjon példákat a nevelés korlátait képező külső vagy belső zavarokra, elemezze azokat a kiváltó okok komplex vizsgálatával.
2.2. A pedagógus és a gyermek a nevelés folyamatában	Különböztesse meg a nevelési folyamat szűkebb-tágabb értelmezését.	

TÉMAKÖRÖK	KÖVETELMÉNYEK KÖZÉPSZINTEN	KÖVETELMÉNYEK EMELT SZINTEN
	Értelmezze a nevelés folyamatát. Jellemezze a nevelési folyamat sajátosságait, összetevőit példákkal illusztrálva. Érvekkel alátámasztva értékelje a pedagógus szerepét a nevelés folyamatában. Mutassa be az általa fontosnak tartott pedagógus személyiségjellemzőket, érvelje mellettük oktatás szakmacsoportos ismereteit felhasználva. Mutasson rá, milyen elvárásoknak kell megfelelni a nevelőnek a nevelési folyamat szervezése, irányítása közben. Példákkal bizonyítsa a nevelési stílus közösségre és egyénre gyakorolt hatásának összefüggését. Értelmezze a pedagógus etikát. Mutassa be az összefüggést az alapvető értékek (általános emberi jog, gyermekjog) és a pedagógus kompetenciája között. Rendszerezze és jellemezze a nevelési módszereket. Magyarázza meg alkalmazásuk általános követelményeit. Ismerje fel, hogy a nevelési módszerek alkalmazása érdekében figyelembe kell venni a gyermek egyéni sajátosságait, a nevelési célokat, feladatokat. Gyakorlati példával mutassa be valamely módszer eredményes vagy eredménytelen voltát, elemezze okait. Példák segítségével mutassa be a leggyakrabban előforduló nevelési nehézségeket és eredményüket.	Értelmezze példák segítségével, hogy milyen szerepet tölt be a nevelő az értékközvetítésben. Mutassa be a pedagógusokkal szemben támasztott társadalmi követelményeket. Értelmezze konkrét példák segítségével a pedagógus-szerepelvárásokat. Példák segítségével mutassa be, hogy képes különböző szociális technikák, készségfejlesztő módszerek alkalmazására. Elemezze példák segítségével a módszerek inadekvát használatának következményeit, hatásukat a személyiség alakulására.
2.3. A nevelés mint a viselkedés alakítása	Értse a szokás fogalmának tartalmát. Értékelje a szokások, hagyományok szerepét a viselkedésminták elsajátításának folyamatában. Ismerje fel a nevelési feladatok és a motiválás összefüggését az egyes szükségletek vonatkozásában. Mutassa be a szokás és a hagyomány kialakításának lépéseit példákkal illusztrálva. Elemezze a kívánt viselkedés megerősítésének és a nem kívánatos viselkedés kezelésének folyamatát példák segítségével. Értelmezze, mit jelent az egészséges életmód, és hogyan nevelhetjük a gyermeket egészséges életmódra. Mutassa be a biztonság szükséglet és a gyermek életritmusa közötti összefüggést. Értelmezze a rend szerepét az ember életmódjában, környezetében, mindennapi	Magyarázza meg az összefüggést a társas/tárgyi környezetben való hatékonyság és a fejlődési, nevelési tényezők között.

TÉMAKÖRÖK	KÖVETELMÉNYEK KÖZÉPSZINTEN	KÖVETELMÉNYEK EMELT SZINTEN
	tevékenységében saját példa mutatásával. Mutasson rá a pedagógus esetében a renddel kapcsolatos magatartásminták elsajátításának értékére. Értelmezze, hogy a szeretet nemcsak szükséglet, hanem a nevelőhatás alapja is. Mutassa be saját példáján az empátia, tolerancia és a hatékony együttműködés összefüggését a társas kapcsolataiban. Mutassa be a tisztelet, a szabadság, a fegyelem és az agresszió szükséglet kielégítésének jellemzőit. Példa segítségével értelmezze a frusztráció és az agresszív viselkedés kapcsolatát. Értelmezze példákkal illusztrálva, hogy az udvariasságnak, a tiszteletnek, a fegyelemnek és a szabadságnak mi a szerepe a társas kapcsolatokban.	Értelmezze az empátia és tolerancia szerepét a csecsemő, a kisgyermek az óvoda és a kisiskolás gyermek nevelésében. Mutasson rá példák segítségével az agresszió elleni nevelés lehetőségeire.
2.4. A szocializáció színterei	Mutassa be a család szerkezetét, funkcióját, típusait az együttnevelés formáit példák segítségével. Értékelje a család szerepét a személyiségfejlődésben. Elemezze különböző családi nevelési hatások személyiségfejlődésre gyakorolt hatását. Mutassa be a különböző nevelési intézmények szocializációban betöltött szerepét. Példákkal igazolja a gyermekek megismerésének kiemelt szerepét a nevelő munkában. Soroljon fel különböző életkorú gyermekek megismerésére alkalmas módszereket, nevezze meg milyen pedagógiai, pszichológiai tartalmú információkat szerezhet használatukkal. Osztályozza a nevelés különböző eseteit, ismertesse az egyes esetek tüneteit, azok okait és a problémakezelés lehetséges módjait.	Elemezze a család szociális, társadalmi, intellektuális helyzetének hatását a gyermek személyiség fejlődésére példák felhasználásával. Mutasson be és elemezzon olyan családi szerepeket, magatartásmintákat, melyek nevelési problémahelyzeteket okozhatnak. Tárja fel és magyarázza meg az ok-okozati összefüggést. Értékelje, milyen feladatai, lehetőségei vannak az egyes nevelési/oktatási intézményeknek az egyéni és társadalmi különbségek, egyenlőtlenségek csökkentése érdekében. Hospitálási tapasztalata alapján elemezze a csoport húzó vagy visszahúzó erejét az egyén fejlődésére.
2.5. A nevelés eszközei	Mutassa be a játék jellemző sajátosságait, kialakulásának objektív és szubjektív feltételeit. Csoportosítsa a játék fajtákat fejlesztő hatásuk szempontjából. Mutassa be konkrét példák segítségével a játék sajátosságait, szervezésének, irányításának lehetőségeit.	Értékelje a játék, a mese, a báb szerepét a gyermek személyiségfejlődése szempontjából példákkal illusztrálva.

TÉMAKÖRÖK	KÖVETELMÉNYEK KÖZÉPSZINTEN	KÖVETELMÉNYEK EMELT SZINTEN
	Elemezzen egy konkrét játékhelyzetet fejlesztő hatásának, nevelőértékének bemutatásával. Indokolja, hogy a társadalom és benne az egyén fejlődésének fontos tényezője a munka. Tárja fel a különbséget a gyermek és a felnőtt munkatevékenysége között. Mutassa be a munka megszervezésének feltételeit és lehetőségeit az egyes életkorban példák segítségével. Elemezze, hogyan befolyásolják az egyéni és életkori sajátosságok a munka feltételeinek, a munka lehetőségeinek alakítását és a nevelő magatartását.	Hasonlítsa össze pedagógiai és pszichológiai szempontból a gyermek játék- és munkatevékenységét Gyakorlati példán keresztül mutassa be, hogyan tervezné meg adott gyerekcsoport (óvodás/kisiskolás) játék és/vagy munkatevékenységét. Indokolja a választott szervező- irányító- és értékelő tevékenységet pszichológiai szempontból.
2.6. Az oktatás mint a nevelés eszköze	Ismertesse a didaktika tárgyát, fő kérdéseit. Mutassa be kapcsolatát a tudományokkal. Értelmezze a didaktikai alapfogalmakat. Magyarázza meg az oktatási célok komplex jellegét, hierarcháját. Mutassa be az oktatási tartalmak rendszerét. Sorolja fel az oktatás tartalmát, követelményeit meghatározó tényezőket. Ismertesse a tantervek fajtáit, jellemzőit példák segítségével. Gyűjtsön példákat különböző tananyag-elrendezési módokra tanult tantárgyi köréből. Értelmezze az oktatási folyamat fogalmát. Mutassa be az oktatási folyamat mozzanatait példák segítségével. Hospitálási tapasztalatai alapján elemezze az oktatási folyamat szubjektív tényezőinek hatását a gyermek tanulási tevékenységére. Példák segítségével mutassa be, különböző tanulási helyzetekben milyen tanulási-tanítási stratégiákat alkalmazna. Jellemezze az oktatás szervezeti és munkaformáit példák segítségével. Értelmezze a munkaformák és az életkori sajátosságok összefüggését. Magyarázza meg a differenciálás szükségességét és lehetőségét a tanulók közötti különbségek megjelölésével konkrét példa alapján. Csoportosítsa és jellemezze az oktatás módszereit és eszközeit, kiválasztásának szempontjait. Példák segítségével mutassa be az egyes módszerek előnyeit, hátrányait. Ismertesse az értékelés funkcióját, jelentőségét és formáit az oktatási/nevelési folyamatban.	Példák segítségével szakszerűen elemezze az oktatás személyiségfejlesztő hatását. Mutassa be és értelmezze a tanítás-tanulás rendszerszemléletű modelljét. Gyűjtse össze milyen tényezők indokolják a differenciált tanulásszervezést. Példák segítségével elemezze saját tanulási tevékenységének hatékonyságát. Magyarázza meg hogyan oldható fel a tanuló teljesítményének értékelésében az objektivitás (egységes követelmények) és az egyéni sajátosságok figyelembe vétele közötti ellentmondás.

TÉMAKÖRÖK	KÖVETELMÉNYEK KÖZÉPSZINTEN	KÖVETELMÉNYEK EMELT SZINTEN
	Foglalja össze a különböző értékelési módok előnyeit, hátrányait.	Gyűjtsön példákat pedagógiai döntéshozatalra, elemezze és értékelje a döntés előzményeit és hatását pedagógiai szempontból.
2.7. A nevelés történeti változásai	Mutassa ne a neveléstörténet tárgyát, helyét a neveléstudomány rendszerében. Ismeresse történeti korok szerint a magyar és az egyetemes neveléstörténet főbb állomásait, kiemelkedő alakjait. Mutassa be részletesen a XIX–XX. századi magyar nevelés-történet egy képviselőjének pedagógiai munkásságát, és az egyetemes neveléstörténet egy kiemelkedő alakjának pedagógiai törekvéseit választása alapján. Ismeresse a jelenlegi magyar közoktatási rendszer jellemzőit, alapvető dokumentumait.	Ismeresse az egyes korok nevelési eszményeit, értékeit, szakszerűen érveljen ellenük vagy mellettük. Mutassa be részletesen néhány kiváló pedagógiai gondolkodó életét és pedagógiai törekvéseit. Elemezze, hogy a társadalom érték- és normarendszerében bekövetkező változások milyen mértékben befolyásolják a nevelést, az oktatást.

3. Pedagógiai gyakorlati feladatok logikai feldolgozása

TÉMAK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
3.1. Gyakorlati példákban gyermek-tevékenység elemzése	Elemezzen gyermektevékenységet (játék, munka, tanulás) pedagógia-pszichológiai szempontok alapján pedagógiai jegyzőkönyv vagy saját hospitálási élmény felhasználásával	Megadott gyermekrajzok segítségével elemezze a gyermek rajz-ábrázolás tevékenységének fejlődését.
– Információ megértése – Saját vélemény kialakítása információk alapján	Ismerje fel a gyermek fejlettségének mutatóit! Ítéld meg, fejlettsége megfelel-e életkorának! Tervezze meg az elemzés után a téma, a társas kapcsolatok, a légkör, az aktivitás és beleélés alapján a nevelési feladatokat!	Állapítsa meg a rajzok alapján a gyermek fejlettségének mutatóit. Elemző véleményét szakszerűen indokolja meg!
3.2. Vizsgálati módszerek dokumentumainak használatával pedagógiai/pszichológiai információ gyűjtése	Válaszoljon vizsgálati módszerek dokumentumainak (pedagógiai megfigyelés jegyzőkönyve, szociogram) tartalmára vonatkozó kérdésekre. Megadott szempontok alapján gyűjtsön pedagógiai, pszichológiai vonatkozású információt adott gyermekről (gyermekcsoportról). A megismerés tárgyával, témájával kapcsolatos információkat vesse össze elméleti ismereteivel. Foglalja össze a vizsgálati tapasztalatokat. Indokolja meg következtetéseit.	Adott gyermekcsoportra vonatkozóan tervezzen meg szociometriai vizsgálatot Mutassa be a vizsgálat menetét konkrét csoportra vonatkoztatva. Végezzen szöveges elemzést a pedagógiai vizsgálati módszerek dokumentumai alapján: statisztikai adatsorok, diagrammok, grafikonok, sematikus ábrák. Értékelje a szociometriai módszer használhatóságát pedagógiai és etikai szempontból.
– Különböző úton szerzett információk összevetése – Következtetések levonása Érvekkel alátámasztott vélemény kialakítása.	Mutasson rá az adott módszer használhatóságára pedagógiai és etikai szempontból.	

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
3.3. Pedagógiai problémahelyzetek, szituációk megoldásának elemzése, véleményezése	Ismerje fel a problémát, a viselkedést kiváltó/fenntartó okokat. Elemezze a jelenségek mögött álló tényezőket! (tények, érzelmek) Az ítéleteket és döntéseket azok helyességének valószínűsége alapján mérlegelje! Alkosson érvekkel alátámasztott véleményt az adott problémahelyzet megoldásáról! A problémamegoldónak szóló véleményét a humanista értékek (tisztelet, felelősségvállalás stb.) közvetítésével fogalmazza meg.	
3.4. „Mit tenne, ha” – döntés- szituáció megoldása	Pontosan értelmezze a feladatot! Tárja fel a helyzet különböző nézőpontjait! Élje bele magát a „problémahordozó” szerepébe a megértés érdekében. Fogalmazza meg annak érzéseit! Dolgozzon ki többféle alternatívát a megoldásra a lehetséges (feltételezhető) okok és következmények figyelembevételével! Értékelje az összegyűjtött alternatívákat, és válassza ki a megfelelőt a helyzet, a szereplők és saját maga ismeretében! Válassza ki a lehetséges cselekvési módot! Érveljen meggyőzően döntéshozatala mellett!	
3.5. Konfliktus-megoldások elemzése, véleményezése	Értelmezze a feladatot, ismerje fel és elemezze a helyzet körülményeit. Mutassa be a konfliktus közvetlen és közvetett okait. Ismerje fel a konfliktusok gyökereit (érdekszükséglet-érzelem-kapcsolat zavara személyiségbeli probléma – kommunikációs probléma). A lehetséges kiváltó ok ismeretében nevezze meg a konfliktus fajtáját! Ismerje fel a megoldásban alkalmazott konfliktuskezelő stratégiát! Alkosson véleményt a megoldásról!	
3.6. Pedagógiai problémahelyzetek, konfliktusszituációk megoldása		Értelmezze a feladatot, fogalmazza meg, mi a konfliktus. Határozza meg, az adott szituációban kinek, mi a problémája. Készítsen problémahálót. Tárja fel a helyzet különböző nézőpontjait. Mutassa be a konfliktus/probléma közvetlen és közvetett okait. Dolgozzon ki többféle alternatívát a megoldásra. Ismerje fel a konfliktus gyökereit (érdekszükséglet-érzelem-kapcsolat zavara, személyiségbeli probléma, kommunikációs probléma).

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
		A lehetséges kiváltó ok ismeretében nevezze meg a konfliktus fajtáját. Fogalmazza meg, hogyan oldaná meg a konfliktust, nevezze meg milyen konfliktuskezelő stratégiát alkalmazna. Érveljen meggyőzően a választott megoldás mellett pedagógiai, pszichológiai ismeretei alapján.

4. A szaknyelv alkalmazása

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
4.1. Pszichológiai/pedagógiai fogalmak azonosítása, használata	Meghatározás alapján ismerje fel a témához kapcsolódó pszichológiai/pedagógiai fogalmakat. Határozza meg a téma legfontosabb alapfogalmait. Válassza ki, rendszerezze és szakszerűen használja a témához kapcsolódó fogalmakat. Értse az alapfogalmak jelentésének tartalmát. Használja a szakszókincset a gyakorlati feladatok pedagógiai/pszichológiai szempontú elemzésében.	Határozzon meg adott témához kapcsolódó pedagógiai, pszichológiai fogalmakat. Értse a szakkifejezések jelentésének tartalmát. Értelmezze a szakkifejezések jelentésárnyalatait.

B) TÉMAKÖRÖK

A közép- és emelt szintű érettségi vizsgán számonkérhető adatok, fogalmak, összefüggések megegyeznek az oktatás szakmacsoportos tantárgy kerettantervében az adott témakörhöz rendelt tantárgyi követelményekkel.

A PSZICHOLÓGIA MODUL TÉMAKÖREI

1. Általános lélektan

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
1.1. A pszichológia tudománya	A pszichológia fogalma, tárgya, helye a tudományok rendszerében A pszichológia alap- és alkalmazott tudományainak vizsgálati módszereinek bemutatása Rövid pszichológia történet főbb képviselőikkel	A pszichológia és a filozófia viszonya A tudományközi kapcsolatok értelmezése A vizsgálati módszerek alkalmazása a pedagógiai gyakorlatban A különböző pszichológiai irányzatok megközelítései

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
1.2. A szervezet felépítése és működése (csak emelt szint)		A viselkedés biológiai alapjai A szervezeten belüli alrendszerek működése A környéki és központi idegrendszer Az agy működési szintjei, az aktiváló rendszer és az alkalmazkodás
1.3. Érzékelés	A megismerési folyamat jelentősége, fajtái Az analízátor rendszer működése és az ingerküszöbök Az érzéketek jellemzői, fajtái Az érzékelés és észlelés különbségei	Az analízátor rendszer működése és belső összefüggései
1.4. Észlelés	Az észlelés alapja, szerveződése Az észlelés folyamata, konstanciák, érzéki csalódások	Az észlelés komplex jellege
1.5. Figyelem	A figyelem funkciója, működési mechanizmusa A figyelem fajtái, tulajdonságai (tartósság, terjedelem, megosztás, átvitel) A figyelem zavarai	A figyelemkoncentráció és a terjedelemnövelés lehetőségei és gyakorlati hasznosítása (tanulás, gyorsolvasás) A megfigyelés komplex jellege
1.6. Alvás, álom, ábránd	Az alvás és ébrenlét ciklikus változása Az alvás funkciója, fázisai Az álom, ábrándozás megkülönböztetése	Az alvás közben megváltozott testi és vegetatív működés leírása
1.7. Emlékezet	Az emlékezet folyamata A kettős emlékezet modellje Az emlékezet fajtái Az emlékezet és a tanulás kapcsolata Az emlékezést segítő és gátló tényezők	Az emlékezet és a tanulásvizsgálatok összefüggései
1.8. Képzelet	A képzelet kialakulása jellemzői, fajtái A képzelet és az észlelés, emlékezet összefüggése	Az alkotó képzelet gyakorlati alkalmazása
1.9. Gondolkodás	A gondolkodás feltétele, fogalma, fajtái A problémamegoldó gondolkodás folyamata A gondolkodási műveletek bemutatása, a gondolkodás és a beszéd összefüggése Az intelligencia és a kreativitás jellemzői	A gondolkodás és a beszéd szerepe az egyén és a társadalom fejlődésében. A kreativitás, az intelligencia és a problémamegoldás összefüggései Gondolkodási stratégiák Az intelligencia és az iskolázottság kapcsolódási pontjai Az intelligencia összefüggése más pszichikus működésekkel. Az IQ mérése

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
1.10. Tanulás	A tanulási folyamat értelmezése A klasszikus és operáns kondicionálás alapfogalmai, jellemzői. Tanulástörvények. A verbális tanulást befolyásoló tényezők. A humanisztikus tanulásfelfogás	A feltételes idegkapcsolatok és a tanulás összefüggései A tanulási törvények és alkalmazási lehetőségeik
1.11. Motiváció	A motiváció alapfogalmai – a motívumok differenciált rendszere A motívumtanulás alapvető formái A humán motiváció jellemzői	A motiváció biológiai alapjai A motivált viselkedés csoportjai, jellemzésük A szociális motívumok szerepe a személyiségfejlődésében
1.12. Érzelem	Az érzelem fogalma, fiziológiai alapjai Az érzelem jellemzői, fajtái, kifejeződései Az aktiváció, emóció, motiváció összefüggése Az érzelmek kialakulásának kísérleti bizonyítékai	Az érzelmi működés fiziológiája Az érzelmek hatása a magatartásra, a viselkedésre Az érzelmi élet zavarai

2. Személyiséglélektani ismeretek

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
2.1. Személyiség	A személyiség fogalma, értelmezése A személyiségalakulás folyamata, az érett személyiség kritériumai A személyiségelméletek lényege, fő képviselői Személyiségzavarok, legfontosabb személyiségvizsgáló módszerek	A személyiségelméletek jellemzése, értékelése

3. Szociálpszichológiai ismeretek

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
3.1. A szociálpszichológia, mint tudomány	A szociálpszichológia tárgya, helye a tudományok rendszerében Vizsgálódási területei	Az ember és a környezet kölcsönhatásának magyarázata a szocializáció folyamatában a szocializáció főbb területeinek bemutatásával
3.2. A társas kölcsönhatások világa	Az interakció, a kommunikáció értelmezése A metakommunikáció jelentősége, formái A kommunikációs folyamat összetevői A hatékony kommunikáció feltételei A pedagógiai kommunikáció – kongruens viselkedés A kommunikációs zavarok	A kommunikáció és metakommunikáció viszonya a kongruencia szempontjából
3.3. Önismeret	Az önismeret forrásai A tanulás és az önismeret összefüggése Az önismereti kerék, és a Johari – ablak bemutatása	Az énkép alakulását befolyásoló tényezők összefüggérendszer
3.4. Személyközi kapcsolataink	A szerep, a szereptanulás A konfliktusok gyökerei A konfliktusok fajtái Konfliktuskezelő stratégiák A kreatív konfliktuskezelés	A szerepfeszültség és a szerepkonfliktus különbségei A szerepösszeütközések okháttere

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
3.5. A csoport szerepe a társas kapcsolatokban	A csoport kritériumai. Csoportformák A kiscsoport fejlődésének szakaszai A csoportmunka szabályai A kiscsoport rokonszenvi struktúrája A csoport norma és értékteremtő világa	A formális és informális csoportstruktúra összefüggései A szociometria jelentésvilága, felhasználási lehetőségei

4. Fejlődépszichológia

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
4.1.A fejlődépszichológia, mint tudomány	A fejlődépszichológia tárgya, feladata A pszichikum filogenezisének és ontogenezisének kérdése A pszichés fejlődés törvényei és értelmezésük Az egyedfejlődést meghatározó tényezők Az érés-tanulás viszonya, a fejlődés értelmezése Az életkori periodizáció A fejlődés zavarai	Fejlődésméletek A fejlődés törvényszerűségeinek értelmezése példákkal illusztrálva
4.2. Az újszülött és csecsemőkor	A korszak általános jellemzői A születés, a veleszületett és tanult reflexek A csecsemő testi- és mozgásfejlődése A megismerő folyamatok jellemzői A csecsemő érzelmei Az anya-gyermek kapcsolat jelentősége A beszédfejlődés	A megismerés és a mozgásfejlődés szoros kapcsolata, kölcsönhatásai
4.3. A kisgyermekkor	A korszak általános jellemzése A testi jellemzők és a mozgásfejlődés A megismerési folyamatok jellemzői A beszédfejlődés Az érzelmi – akarati élet jellemzése Az én-tudat kialakulása és a környezettel való kapcsolat összefüggésének bemutatása	A nyelvelsajátítás folyamatának pszichológiai összefüggései
4.4. Az óvodáskor	A korszak általános jellemzése Az óvodás testi és mozgásfejlődése A megismerési folyamatok. – Sajátos szemléletmód az észlelésben. A fantázia-hazugságok háttere, magyarázata Az érzelmi-akarati élet jellemzői, a beszéd fejlődése A játék és egyéb tevékenységi formák Az iskolaérettség szempontjai	A személyiségváltozás és a játéktevékenység/egyéb tevékenységi formák összefüggése
4.5. A kisiskoláskor	Az életkor általános jellemzői Az iskolaérettségi problémaköre A megismerési folyamatok jellemzői A beszédfejlődés, az írás, olvasás megtanulásának, a számfogalom kialakulásának pszichológiai alapjai Az érzelmek belső kontrollja. Az akarat és az önfegyelem	Az iskolaérettség kritériumainak komplex jellege

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
4.6. A serdülőkor	A pubertáskor szakaszai, jellemzői A pszicho-szexuális fejlődés A megismerő folyamatok jellemzői Az érzelmi-akaratú élet ellentmondásossága A szociális kapcsolatok alakulása A testkép, énkép, önértékelés fejlődése	A serdülőkori konfliktusok hátterének elemzése Az érzelmi-akaratú élet ellentmondása; a kritikai gondolkodás és az önkritika szintjének összefüggése
4.7. Az ifjúkor	Az ifjúkor általános jellemzői Az érdeklődés alakulása Az ifjú pálya- és párválasztása A pályaválasztási érettség mutatói, a házasságérettség kritériumai	Az akaratú tevékenység és az érdeklődés viszonyának összefüggése a pályaválasztási érettséggel
4.8. A felnőttkor	A társadalmi érettség A fizikai és szellemi teljesítmény viszonya Az életmód, életstílus alakulása, kritériumai A perspektíva rendszer A klimax testi és pszichés zavarai, okháttér A panaszok megszüntetésének lehetőségei.	Az érzelmi-akaratú elkötelezettség és a társadalmi érettség értelmezése
4.9. Az öregkor és az aggkor	Az öreg- és aggkor időhatárai Az öregkor biológiai, testi és szociális jellemzői Az öregedés problémái A család és az idős ember kapcsolata Az életmód és az életkor összefüggése	Az időseket ért mai társadalmi hatások és következményeik értelmezése

5. A pedagógiai pszichológia

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
5.1. A pedagógiai pszichológia	A pedagógiai pszichológia tárgya, jelentősége A pedagógiai hatás jellemzői A pedagógiai hatás pszichológiai törvényszerűségei Válaszlehetőségek a pedagógiai hatásra	Válaszlehetőségek pedagógiai hatásra konkrét nevelési helyzetekben
5.2. A családi nevelés	A család szerepe a szocializációban A családi légkör és a nevelési stílusok összefüggése A családi nevelés hibái, kedvezőtlen hatásai	A családi nevelés hatása és a gyermek személyiségfejlődése közötti összefüggés feltárása példák illusztrálásával
5.3. A bölcsődei nevelés	A gondozás, szokás-kialakítás pszichológiai feltételei A gyermekközösség hatása az egyén fejlődésére A gondozónő személyisége A feladatellátás pszichológiai problémái Hospitalizáció elkerülése	

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
5.4. Az óvodai nevelés	Az óvónő személyisége Az óvodai gyermekközösség-alakulás folyamata A magatartási szokások kialakítása A játék és egyéb tevékenységek pszichológiai elemzése	A gyermekközösségek alakulásának folyamata és a helyes magatartási szokások elsajátításának pszichológiai kérdései hospitálási tapasztalatok tükrében
5.5. Az iskolai nevelés	Az iskolába lépés pszichológiai hatása A pedagógus személyisége, szerepe A tanulóközösség, a tanulók megismerésének lehetőségei, módjai A nevelés különleges esetei – tünetek, okok, problémakezelés	Társadalmi változások és beilleszkedési zavarok összefüggései

A PEDAGÓGIAI MODUL TÉMAKÖREI

1. Általános pedagógia

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
1.1. A pedagógiai	A pedagógia tárgya, feladata, felosztása A pedagógia interdiszciplináris kapcsolatai Az általános pedagógia tárgya, feladata A pedagógiai kutatás módszerei	
1.2 . A nevelés fogalomrendszere, nevelés és társadalom	A nevelés és rokon fogalmai, tartalmi jegyei Elképzelések a nevelés céljáról A nevelés jelentősége az egyén és a társadalom szempontjából A nevelés mint érték közvetítés; mint társadalmi beilleszkedési folyamat Individualizáció – szocializáció A nevelés feladatai a szükségletek rendszerében Az alapvető szükségletek tartalma	A nevelés rokon fogalmai közötti kapcsolat értelmezése
1.3. A nevelés	A probléma történeti áttekintése A személyiségfejlődését befolyásoló tényezők: öröklés – környezet – nevelés (Az érés, tanulás, tudatos pedagógiai hatások és időzítés elve) A nevelhetőség kérdésköre, a nevelés korlátai ezek forrásai, megnyilvánulásai	A nevelhetőség komplex kérdésköre A nevelés korlátait előidéző okok feltárása

2. A gyermek és a pedagógus a nevelés folyamatában

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
2.1. A nevelés folyamata	A nevelés folyamata, (szűkebb-tágabb) értelmezése A nevelési folyamat sajátosságai, összetevői A pedagógus szerepe, személyisége A pedagógus vezetési stílusa, hatása a gyermekközösségre és az egyénre A pedagógus etika	A pedagógus szerepelvárásainak értelmezése
2.2. A nevelési módszerek	A nevelési módszerek szerepe a nevelés folyamatában A nevelési módszerek osztályozása, elemzése Az értékelés (jutalmazás, büntetés) szerepe a gyermeki tevékenységek rendszerében A szociális technikák alkalmazása a nevelési folyamatban A gyakori nevelési nehézségek, kezelésük: agresszió, indulat, szorongás, félelem, gátlásosság	A módszerek inadekvát használatának következményei Szociális technikák, készségfejlesztő módszerek megválasztásának tudatossága a nevelés folyamatában

3. A nevelés mint a viselkedés alakítása

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
3.1. Szokások, hagyományok a viselkedésminták elsajátításának folyamatában	A viselkedésminták alakítása A magatartásminták értékközvetítő és társadalmi szerepe A szükségletek és kielégítésük A rend az ember életmódjában, a környezetében, a mindennapi tevékenységében A szeretet, a derű, a nyitottság, őszinteség a viselkedésben, az emberi kapcsolatokban A tisztelet, a szabadság, a fegyelem, az agresszió, a frusztráció a viselkedésben	Nevelés az agresszió ellen
3.2. A szociális képességek és fejlesztésük	Az empátia kialakulása és fejlődése Az empátia a csecsemő, a kisgyermek, a serdülő és a felnőttkorban A nonverbális kommunikáció és az empátia kapcsolata A toleranciára nevelés a példa erejével A viselkedés konfliktus helyzetben A konfliktusmegoldási képesség fejlesztése A konfliktus építő megoldása, feltételei, lépései	Az empátia és a tolerancia szerepe a különböző életkorú gyermekek nevelésében Konfliktuskezelés hétköznapi/iskolai élethelyzetben

4. A szocializáció szinterei

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
4.1. A családi nevelés	A család fogalma, szerkezete, funkciója, típusai A megváltozott család – szerepek a családban és ennek hatásai	A család szerepe a szocializációban
4.2. Az intézményes nevelés	Az óvoda, bölcsőde feladatai, szerepe a szocializációban Az iskola funkciói A szocializáció és az iskolai eredmények Az iskolai légkör, társas környezet hatása a gyermek személyiségfejlődésére A nevelési intézmények szerepe a társadalmi beilleszkedésben	Az egyes nevelési/oktatási intézmények szerepe az esélyegyenlőtlenség csökkentésében
4.3. Egyén, csoport, közösség	A csoport fogalma, típusai, jellemzői A gyermekközösség megismerésének lehetőségei, módszerei A nevelés különleges esetei Az átlagtól való eltérés tünetei, a problémakezelés módjai	A csoport hatása az egyén fejlődésére

5. A nevelés eszközei

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
5.1 A játék	A játék fogalma, jellemző sajátosságai, történeti kialakulása Játékelméletek A játék fajtái A játék személyiségfejlesztő hatása Az egyes életkorok játéakai A játék kialakulásának szubjektív (nevelő személyisége, pedagógiai magatartása, légkör élmény) és objektív (hely, idő, eszköz) feltételei A játék szervezésének lehetőségei A játék (mese, báb) felhasználása a gyermek megismerésében	A játék (egyéb tevékenységi formák) és a személyiség-fejlettségének összefüggése
5.2. A munka	A munka mint társadalmi és egyén szükséglet A munka és a játék mint tevékenység összehasonlítása A felnőtt és a gyermek munkájának összehasonlítása A munka végzésének objektív és szubjektív feltételei A munka szerepe a gyermek életében, személyiségfejlődésében Az egyes életkorokra jellemző munkafajták 3-6; 6-10 és 10-14 éves korban	Az egyes tevékenységformák (játék, tanulás, munka) pedagógiai/pszichológiai szempontú összehasonlítása

6. Az oktatás mint a nevelés eszköze

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
6.1. A didaktika tudománya, alapfogalmai	A didaktika fogalma, tárgya, fő kérdései A didaktika kapcsolata a tudományokkal A didaktika alapfogalmai	
6.2. Az oktatás célja, tartalma	Az oktatási cél funkciója, fajtái, céltaxonómiák Az oktatás tartalmát meghatározó tényezők Korszerű művelődési ismeretek Tantervek: NAT, kerettanterv, helyi tanterv A tananyag elrendezése	
6.3. Az oktatás folyamata	Az oktatási folyamat értelmezése, jellemzői Az oktatási folyamat mozzanatai, fázisai, a tanulás pszichikus feltételei Tanulási- tanítási stratégiák A felfedezéssel és az irányított tanulás	A tanítás – tanulás rendszerelméletű modellje Az oktatás és a személyiségfejlesztés összefüggése
6.4. Az oktatás szervezeti és munkaformái	Szervezeti formák az oktatás folyamatában A munkaformák fajtái, jellemzői, eredményességük a személyiség-fejlesztésben A differenciálás oka, szükségessége és lehetőségei	Az adaptív oktatás szerepének értelmezése
6.5. Az oktatás módszerei és eszközei	Az oktatási módszer fogalma, fajtái, jellemzői A módszerek kiválasztásának, alkalmazásának szempontjai Az oktatási eszköz fajtái, kiválasztásuk követelményei Az oktatási módszerek és eszközök alkalmazásának megteremtése	Az oktatási cél – tartalom-módszerek-eszközök összefüggése
6.6. Az oktatási folyamat tervezése, értékelés	Az oktatási folyamat eredményességének elemzése Az értékelés szerepe, formái, funkciója az oktatási folyamatban. A pedagógiai döntés	Saját tanulási eredményességének elemzése Objektív-szubjektív elemek a pedagógiai értékelésben A pedagógiai döntéshozatal pedagógiai, pszichológiai elemzése

7. Neveléstörténet

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
7.1. A magyar neveléstörténet	A magyar neveléstörténet főbb állomásai (996. Pannonhalma Vallás – állam – oktatás Haladó nevelésügyi törekvések (Apáczai, Tessedik) Egyetemek, gimnáziumok szervezése 1777 első átfogó tanügyi szabályozás Az első óvoda – Brunszvik Teréz Az első népiskolai törvény (Eötvös) 1972 évi MSZMP oktatáspolitikai határozat 1985. évi és 1993. évi oktatási törvények A jelenlegi magyar közoktatási rendszer jellemzői	A társadalom norma és értékrendszerének hatása a nevelésre/oktatásra Kiváló pedagógiai gondolkodók élete és pedagógiai törekvései a magyar és az egyetemes nevelés történetében
7.2. Egyetemes neveléstörténet	A nevelés eredete A spártai és athéni nevelés. A görög nevelés nagy gondolkodói (Platon, Arisztotelész) A feudáliskori nevelés (Szent Ágoston) A reneszánsz korának nevelése A pedagógia önálló tudománnyá válása (Comenius, Locke, Rousseau, Herbart, Claparede, Makarenko, Owen, Montessori, Waldorf, Gordon, Rogers)	

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A vizsga célja

A középszintű vizsgán meghatározó jelentőségű azon kompetenciák feltárása, mérése, melyből megállapítható, hogy a vizsgázó

- tájékozott-e az oktatás szakmacsoportos tárgya ismertetanyagában
- tudja-e használni a pedagógiai, pszichológiai fogalmakat, a szaknyelvet
- rendelkezik-e korszerű pedagógiai szemlélet- és gondolkodásmóddal, mely lehetővé teszi számára a nevelés körébe tartozó különböző alapproblémák felismerését
- képes-e a pedagógiai szituációkban szerzett tapasztalatait és elméleti ismereteit integrálására
- fel tudja-e használni ismereteit önmaga és mások viselkedésének elemzésére
- képes-e ismereteit meggyőző kommunikálására, önálló véleményalkotásra

Alapelvek

A középszintű vizsga a jelöltektől az egyszerűbb ismertszerzési eljárásokat, kifejezőképességeket, a rendszerezés és alkalmazás alapvető formáit, valamint az érettségi utáni szakképzés megalapozásához szükséges motívumok és képességek meglétét kéri számon.

A feladatokban megjelenő kompetenciák arányai

Az itt felsorolt kompetencia arányok a feladatok összeállítására, nem pedig a tanulói tevékenységek értékelésére vonatkoznak.

Kompetenciák	Egyszerű, rövid választ igénylő feladatsor (%)	Szöveges (kifejtendő) feladatok (%)	Szóbeli
Pszichológiai ismeretek tematikus bemutatása	35%	40%	
Pedagógiai ismeretek tematikus bemutatása	35%	40%	
Pedagógiai gyakorlati feladatok logikai feldolgozása			80%
A szaknyelv alkalmazása	30%	20%	20%

A VIZSGA SZERKEZETE ÉS ÉRTÉKELÉSE

A vizsga részei

Írásbeli vizsga:

- Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok megoldása
- Szöveges (kifejtendő) feladatok megoldása

Szóbeli vizsga

Az írásbeli vizsga időtartama 180 perc, a szóbeli 10-15 perc

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya:

		Perc	Arány (pontszám)
Írásbeli	Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok megoldása	60	egyharmad (50pont)
	Szöveges (kifejtendő) feladatok megoldása	120	egyharmad (50 pont)
Szóbeli vizsga	Pedagógiai gyakorlati feladatok logikai feldolgozása	10-15 perc	egyharmad (50 pont)

A vizsga értékelése

Az írásbeli és szóbeli vizsgán szerzett pontszámok összeadódnak, és együttesen adják a vizsga végeredményét az alábbi táblázat szerint [78/2002. (IV.13) Az érettségi vizsga vizsgaszabályzata módosításáról szóló kormányrendelet 16. § (3) c) alapján].

Az elért eredmény pontban	Érdemjegy
44	elégtelen
45-69	elégséges
70-98	közepes
99-125	jó
126-150	jeles

Ugyanezen kormányrendelet 16. § (2) bekezdés szerint:

„A vizsgatantárgy több vizsgarészből áll (írásbeli és szóbeli), a vizsgázónak minden vizsgarészből legalább tizenöt százalékot kell teljesítenie ahhoz, hogy a tantárgyból legalább elégséges osztályzatot kapjon.”

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenőrizhető képet adjon a tanuló tudásáról a képességek és az ismeretek tekintetében egyaránt. A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák eredményei összemérhetők legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Tartalmi szerkezet

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul. A feladattípusok pedig az előírt képességjellegű követelményeknek felelnek meg. Az egyes követelményekhez rendelt arányok azt a célt szolgálják, hogy teljes egészében érvényesüljenek a megfogalmazott fejlesztési követelmények.

Arányok

Az írásbeli feladatait 50%-ban a pszichológiai, 50%-ban a pedagógiai modul témaköréhez kapcsolódó feladatok alkotják, az egyes témakörökhöz tartozó témák arányainak figyelembevételével.

Feladattípusok

A középszintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 50%-ban egyszerű, rövid választ igénylő (teszt-jellegű) feladatok megoldásával és 50%-ban szöveges (kifejtendő) kérdésekre adott válaszokkal érhető el. A feladatlapok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására és megértésének mérésére, valamint az alábbi kompetenciák meglétére irányulnak.

	Kompetenciák	%
Egyszerű, rövid választ igénylő feladatsor	alapfogalmak ismerete, definiálása, alkalmazása	15
	név, adat, ábra felismerése	15
	összefüggések ismerete és alkalmazása	20
Szöveges (kifejtendő) feladat	ismeretelemző- értékelő, önálló gondolkodás	20
	témataartás, lényegkiemelő és rendszerező képesség	30

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok

Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok alatt azokat a többségében zárt végű feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól.

Lehetséges feladattípusok
1. Tényadatok rendezése megadott szempont szerint (tartalmi szempontból igaz-hamis, helyes-helytelen állítás kiválasztása)
2. Egyszerű ábra, séma, táblázat készítése
3. Képfelismerés, képelemzés, ábraelemzés
4. Fogalmak magyarázata, hozzárendelése korhoz, személyhez, témához
5. Összefüggések felismerése, kiegészítése (ok-okozat)
6. Célok és következmények megkülönböztetése
7. A megegyezés és különbség feltárása
8. Összetartozó fogalmak kiválasztása
9. A különbségek okainak feltárása, értelmezése
10. Egyéb

A tesztjellegű feladatsor 15-20 kérdésből (feladatból) áll.

Szöveges (kifejtendő) feladatok

Szöveges feladatnak az tekinthető, ahol néhány összefüggő mondatban vagy hosszabb szövegben kell kifejtetni a válaszokat.

Feladattípusok
1. Szöveges, problémamegoldó (rövidebb) feladat E feladattípusban néhány mondatban 8-10 sorban (kb. 50-60 szó) kell megoldani a kitűzött feladatot
2. Hosszabb szöveges, elemző feladat A feladatot 20-25 soros szövegben (kb. 100-120 szóban) kell megoldani Az egyik feladatot pedagógiai forrásanyag segítségével 20-25 soros szerkesztett szövegben kell megoldani

A szöveges feladatok száma 4-6, a témakörök közötti arányt a szöveges feladatoknál is be kell tartani.

Értékelés

Az írásbeli feladatok értékelésénél kötelező a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni. A dolgozatokat a szaktanárok javítják és értékelik, a diák által használt szintől eltérő színnel jelölve a hibákat és azok súlyosságát, illetve a meg nem oldott feladatokat. A dolgozathoz kapcsolódó rövid, szöveges értékelésben a tanár megállapítja a munka erényeit és hiányosságait.

A szöveges jellegű feladatok értékelése az alábbi táblázat alapján történik:

	Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		Kifejező képesség	
	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
Probléma megoldó (rövidebb)	Az ismeretek mennyisége	70%	A feladat megértése A szaknyelv használata A lényeg kiemelése	20%	Áttekinthetőség, rendezettség Nyelvhelyesség Helyesírás	10%
Elemző (hosszabb)	Az ismeretek mennyisége	60%	A feladat megértése A lényeg kiemelése A téma kidolgozottsága Az ismeretek mélysége A szaknyelv használata Kreativitás	30%	Áttekinthetőség, rendezettség Nyelvhelyesség Helyesírás Szövegalkotás	10%

Az előírásoknak nem megfelelő feladatválasztás esetén a megoldás nem értékelhető.

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok esetén kötelező a javítókulcsnak való megfelelés.

A SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga az elsajátított pedagógiai, pszichológiai ismeretek alkalmazását várja el a tanulótól. A gyakorlati feladatok logikai feldolgozása az ismeretelemző-értékelő, önálló gondolkodást, a lényegkiemelő és rendszerező képességet, a kreativitást kívánja meg a tanulóktól. A pedagógiai helyzetek, döntési szituációk, etikai kérdések értelmezése során megmutatkoznak a tanuló jövőbeni szakmai munkájához szükséges személyes, kognitív, szociális és speciális kompetenciák motívumai.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

- Gyakorlati példákban gyermektevékenység (játék, munka, tanulás) elemzése
- Vizsgálati módszerek dokumentumainak használatával pedagógiai/pszichológiai információ gyűjtése, elemzése
- Pedagógiai problémahelyzetek, szituációk megoldásának elemzése, véleményezése
- „Mit tenne, ha” – döntés szituáció megoldása
- Konfliktusmegoldások elemzése, véleményezése

Témakörönként 4-6 tétel összeállítása javasolt, összesen minimum 24.

A tételek jellemzői

A szóbeli vizsga tételei komplexek. Részletes kifejtésük forrás használatával a „Részletes követelmények” című fejezet a „Pedagógiai gyakorlati feladatok logikai feldolgozása” című rész (3. pont) alatt található. A komplex elemzés során lehetőség nyílik egy téma több oldalról történő bemutatására a pedagógiai, pszichológiai alkalmazott ismeretek alapján. A gyakorlati feladatok típusaiból összeállított „Pedagógiai feladatgyűjteményből” kapják a tanulók a tételt. A feladat sorszámát a felkészülés előtt húzzák ki. A konkrét gyakorlati feladatot előre nem ismerhetik a tanulók. A szóbeli tételek címét és részleteit a témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni.

VAGY

A tételeket a szaktanárok állítják össze, de a konkrét gyakorlati feladatot a tanulók előre nem ismerhetik.

A tételek megfogalmazása

1. A szituáció leírása
2. A feladat meghatározása a Részletes követelmények 3. pont alapján

A tételek életszerű feladatokat, főképp az óvodai, iskolai nevelés folyamatában előforduló szituációkat, eseteket, problémahelyzeteket tartalmazhatnak. Törekedni kell a feladatok összeállításánál a rövid, világos megfogalmazásra és arra, hogy a feladat megfeleljen a középszintű érettségi szintjének. A feladatokat úgy kell összeállítani, hogy a részletes követelményekben megfogalmazott képesség- és tartalmi követelmények a feladat megoldása során megjelenjenek. (pl. eltérő életkorú szereplők, különböző szituációk, különböző tevékenységformák, különböző családi-társadalmi hátterek.)

Értékelés

Az értékelést a vizsgakövetelmények alapján az alábbi kompetenciák figyelembevételével a szaktanár végzi.

Kompetenciák	%
A feladat megértése, témataratás, a lényeg kiemelése	20
A pedagógiai, pszichológiai ismeretek mélysége, komplexitása, problémacentrikus bemutatása	30
Összefüggések értelmezése, magyarázata, pedagógiai érzékenység	20
A megközelítés sokszínűsége, a téma kidolgozottsága	10
Önálló véleményalkotás, szakszerű érvelés	10
A szaknyelv alkalmazása, igényes nyelvhasználat, nyelvhelyesség	10

EMELT SZINTŰ VIZSGA**A VIZSGA SZERKEZETE****A vizsga részei**

Írásbeli vizsga: Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok megoldása

Szöveges (kifejtendő) feladatok megoldása

Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli	Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok megoldása	40	20%
	Szöveges, kifejtendő feladatok megoldása	80	40%
Szóbeli vizsga	Pedagógiai problémák, konfliktusszituációk megoldása, komplex elemzése	15-20	40%

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenőrizhető képet adjon a tanuló tudásáról az ismeretek és a képességek tekintetében egyaránt. A vizsga elősegíti az egyes iskolák tanulóinak összemérhető vizsgateljesítményét és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Tartalmi szerkezet

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul, a feladattípusok az előírt képességjellegű követelményeknek felelnek meg. Az emelt szintű követelmények tartalmazzák a középszintű követelményeket is.

Arányok	%
Pedagógiai témakörök	50%
Pszichológiai témakörök	50%

A feladatok és a feladatsorok jellemzői

Az emelt szintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 40%-ban egyszerű, rövid választ igénylő feladatok megoldásával és 60%-ban szöveges (kifejtendő) kérdésekre adott válaszokkal érhető el.

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok

Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok alatt azokat a többségében zárt végű feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatlapok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak (név, fogalom, adat, ábra) tudására és megértésének mérésére (összehasonlítás, lényegkiemelés) irányulnak

Az emelt szintű egyszerű, rövid választ igénylő feladatsor 8-12 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

Lehetséges feladattípusok
1. Tényadatok rendezése megadott szempont szerint (tartalmi szempontból igaz-hamis, helyes-helytelen állítás kiválasztása)
2. Egyszerű ábra, séma, táblázat készítése
3. Képfelismerés, képelemzés, ábraelemzés
4. Fogalmak magyarázata, hozzárendelése korhoz, személyhez, témához
5. Összefüggések felismerése, kiegészítése (ok-okozat)
6. Célok és következmények megkülönböztetése
7. A megegyezés és különbség feltárása
8. Összetartozó fogalmak kiválasztása
9. A különbségek okainak feltárása, értelmezése
10. Egyéb

Szöveges (kifejtendő) feladatok

Szöveges feladatnak az tekinthető, ahol néhány összefüggő mondatban vagy hosszabb szövegben kell kifejtetni a válaszokat.

A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
Problémaközpontú gondolkodás	20%
A feladat megértése, témátartás, a lényeg kiemelése	20%
A szaknyelv alkalmazása	20%
Pedagógiai források tartalmának komplex elemzése, értékelése	20%
A megközelítés sokszínűsége, önálló véleményalkotás, pedagógia érzékenysége	20%

Feladattípusok	Feladat száma
1. Szöveges, problémamegoldó (rövidebb) feladat E feladattípusban néhány mondatban 8-10 sorban (kb. 50-60 szó) kell megoldani a kitűzött feladatot	4
2. Hosszabb szöveges, elemző feladat A feladatot 20-25 soros szövegben (kb. 100-120 szóban) kell megoldani Az egyik feladatot pedagógiai forrásanyag segítségével 20-25 soros szerkesztett szövegben kell megoldani	2

A témakörök közötti arányt a szöveges feladatoknál is be kell tartani.

Példa a tétalcím megfogalmazására

1. Rövidebb problémamegoldó feladat:

Mit jelent a fantáziahazugság? Példán keresztül értelmezze!

2. Hosszabb elemző feladat:

Elemezze, hogyan segíti a gyermek szociális fejlődését a mese!

vagy

A mellékelt játékleírás alapján határozza meg a gyermek személyiség fejlettségének mutatóit!

Állapítsa meg, fejlettsége megfelel-e életkorának!

Véleményét pedagógiai-pszichológiai ismeretei alapján indokolja!

Értékelés

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok értékelésénél kötelező a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetőségeit a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

Szöveges jellegű feladatoknál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés:

	Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		Kifejező képesség	
	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
Probléma megoldó (rövidebb)	Az ismeretek mennyisége	70%	A feladat megértése A szaknyelv használata A lényeg kiemelése	20%	Világosság Nyelvhelyesség Helyesírás	10%
Elemző (hosszabb)	Az ismeretek mennyisége	60%	A feladat megértése A lényeg kiemelése A téma kidolgozottsága Az ismeretek mélysége A szaknyelv használata A megközelítés sokszínűsége	30%	Világosság Nyelvhelyesség Helyesírás Szövegalkotás	10%

Az előírásnak nem megfelelő feladatválasztás esetén a megoldás nem értékelhető. A többletmegoldások a végső pontszámba nem számítanak bele.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga célja, hogy a tanítási gyakorlatban érvényesülő újító szándékok, újszerű megközelítések a számonkérés során is megjelenjenek. Így a vizsga során a TÉMÁK gyakorlatias megközelítése, az elsajátított ismeretek alkalmazása kap hangsúlyt.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga tételei komplexek. A pedagógiai problémák, konfliktusszituációk megoldása, komplex elemzése során lehetőség nyílik egy téma több oldalról történő bemutatására a pedagógiai, pszichológiai alkalmazott ismeretek alapján.

A tétalcím jellemzői, az elemzés szempontjai

1. A szituáció (problémahelyzet) leírása
2. A feladat meghatározása:
 - A konfliktus (probléma) definiálása
 - A leírt konfliktus (probléma) lehetséges okainak feltárása
 - A konfliktusok (problémák) hátterében meghúzódó (családi és társadalmi) problémák felismerése
 - A konfliktus fajtája, pedagógiai hasznosítása, konfliktuskezelő stratégia, a konfliktus (probléma) pszichológiai elemzése
 - Mit tehet a pedagógus? A megoldás lehetőségei

A tételek életszerű feladatokat, főképp az iskolai/óvodai nevelés folyamatában előforduló konfliktusszituációkat, problémahelyzeteket tartalmazhatnak. Törekedni kell a feladat összeállításánál a rövid, világos megfogalmazásra és arra, hogy a feladat megoldása szakmailag megfeleljen az érettségi szintjének. A szóbeli tételhez tartozó szituációkat, eseteírásokat a tanuló előre nem ismerheti. A problémahelyzeteket a vizsgaközpont által felkért szóbeli bizottságok határozzák meg. A feladatokat úgy kell összeállítani, hogy a részletes vizsgakövetelményekben megfogalmazott képesség és tartalmi követelmények a feladat megoldása, elemzése során megjelenjenek. (pl.: eltérő életkorú szereplők, óvodás, kisiskolás, serdülő közötti konfliktusok; különböző családi-társadalmi problémaháttér; különböző szituációk)

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témátartás, a lényeg kiemelése, a felelet felépítése	15
A megközelítés sokszínűsége, pedagógiai érzékenység	15
A pedagógiai, pszichológiai ismeretek mélysége, komplexitása, problémacentrikus bemutatása, szakszerű okfeltárás	35
A szaknyelv alkalmazása, igényes nyelvhasználat, nyelvhelyesség	15
Önálló véleményalkotás, szakszerű érvelés a megoldás mellett	20

Példa a tétalcím megfogalmazására

Évismétlő kerül egy különben jól tanuló, értelmes harmadik osztályba. A többiek leplezetlen ellenszenvvel fogadják.

Az érintett fiú, Laci pedig testi erejét is latba vetve erőszakos módon reagál a kirekesztésre.

Feladat: Fogalmazza, meg, mi a konfliktus!
 Kinek, mi a problémája?
 Milyen problémák rejlenek a konfliktus hátterében?
 Elemezze a helyzetet pedagógiai, pszichológiai szempontból!
 Mit tehet a pedagógus? – adjon választ a megoldás lehetőségére.
 Érveljen a választott megoldás mellett!
 Értékelje a konfliktus pedagógiai hasznosítását!

MŰVELŐDÉSI ÉS KOMMUNIKÁCIÓS ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

ÖSSZETETT SZAKMAI INFORMATIKAI ÍRÁSBELI FELADAT MEGOLDÁSA

1. Feladatértelmezés

TÉMAK	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
Összetett írásbeli feladat értelmezése	Legyen képes szakirányú ismereteit rendezni és önállóan alkalmazni. Legyen képes a részfeladatokhoz kiválasztani és használni az informatikai eszközöket.	

2. Szövegfeldolgozás

TÉMAK	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
Hivatalos iratok tartalmi sajátosságainak érvényesítése	Legyen képes felismerni a hivatalos irat részegységeit (pl. címzett, tárgy, tartalmi szöveg). Legyen képes meghatározni, az önálló tartalmi egységeket, a fontos ismereteket a kevésbé lényegestől elkülöníteni. Ismerje a hivatalos levelezés alapvető szakszókincsét. Legyen képes érvényesíteni a helyesírási követelményeket a hivatalos irat szövegének elkészítésekor. Legyen képes használni a helyesírási, az értelmező és az idegen szavak szótárát.	Legyen képes önállóan megfogalmazni egy hivatalos irat szövegét, 4-5 megadott tartalmi útmutatás alapján. Legyen képes alkalmazni a tanult hivatalos iratfajtákhoz illeszkedő szakszókincset és mondatpaneleket. Legyen képes érvényesíteni a szakszöveg elkészítésekor a nyelvhelyességi követelményeket.
Adatbevitel	Legyen képes másolni 10 perc alatt, 750 leütést max. 5 hibaponttal. Legyen képes beszúrni, tartalmilag a megfelelő helyre illeszkedően szöveget, táblázatot, grafikont.	Legyen képes legépelni kéziratból tízujjas vakírással – a számítógép nyelvi ellenőrző programjának alkalmazásával – hibátlan szöveget.
Hivatalos iratok formai sajátosságai	Legyen képes iratot készíteni megfelelő formában. Legyen képes megfelelő helyen szerepeltetni az irat részegységeit (pl. fejléc, dátum, címzett, tárgy stb.) a tanult – piaci szokások szerint. Legyen képes jelölni az iratban bekezdéseket, kiemeléseket, mellékleteket stb. a tanult – piaci szokásoknak megfelelő módon.	
Hivatalos iratok elektronikus továbbítása	Legyen képes továbbítani iratot e-mailen. Legyen képes számítógéppel körlevelet, borítékot, címkét készíteni.	Legyen képes iratot továbbítani elektronikusan (pl. körlevél, fax, körfax)

3. Informatikai alkalmazások használata

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Alapfogalmak helyes használata	Ismerje az informatikai alapfogalmakat.	
Informatikai eszközök kezelése	Legyen képes az informatikai eszközöket a munkaegészségügyi, adatvédelmi, szerzői jogi előírások betartásával használni. Legyen képes adott feladattípushoz az optimális perifériákat megnevezni.	
Szoftverismeret-használat	Ismerje a tanult operációs rendszer felhasználói felületét, alapvető funkcióit. Legyen képes kezelni könyvtárszerkezetet, állományokat Legyen képes vírusellenőrzést végezni. Legyen képes adott feladat megoldásához megfelelő felhasználói programokat kiválasztani.	
Gépirás, szövegszerkesztés	Legyen képes használni a tanult szövegszerkesztő program lehetőségeit. Legyen képes egyszerű szöveges dokumentumot begépelni, önállóan formázni. Legyen képes részletes leírás alapján bármilyen szöveges dokumentumot elkészíteni. Legyen képes szöveges dokumentumaiba képet, táblázatot, diagramot beilleszteni. Legyen képes használni a program nyelvi segédeszközeit.	
Táblázatok, diagramok szerkesztése	Legyen képes használni a tanult táblázatkezelő program lehetőségeit. Legyen képes adatokat egyszerű táblázatokba rendezni, azokon elemi számításokat elvégezni. Legyen képes adatokat megadott szempont szerint rendezni. Legyen képes táblázatot esztétikusan formázni. Legyen képes egyszerű kimutatást elkészíteni. Legyen képes a táblázat megadott adatait adott típusú diagramon ábrázolni, a diagramot esztétikusan megtervezni.	Legyen képes meghatározott adatokat kigyűjteni. Legyen képes egyszerű kimutatást elkészíteni. Legyen képes egy táblázat adataiból önállóan szemléletes diagramot készíteni.
Adatbáziskezelés		Legyen képes adatbázis-kezelő program interaktív használatára (adatbevitel, adatok módosítása, törlése).

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Prezentáció és számítógépes grafikai alkalmazások	Legyen képes az általa tanult bemutató-készítő programot indítani. Ismerje a program kezelő felületét. Legyen képes bemutatót megnyitni, menteni és lejátszani különböző módokon. Legyen képes egyszerű bemutatót, elektronikus faliújságot, elektronikus hirdetőtáblát készíteni. Legyen képes az általa tanult grafikai programot indítani, ismerje a program kezelő felületét. Legyen képes grafikát, illetve képállományokat megnyitni, menteni és nyomtatni. Legyen képes elemi ábrákat rajzolni, javítani, transzformálni. Legyen képes képeket bevinni a számítógépbe, azokat képfeldolgozó programmal kezelni, módosítani, minőségét javítani. Grafikus ábráit, képeit tudja szöveges környezetben esztétikusan elhelyezni.	
Információs hálózati szolgáltatások	Legyen képes hatékonyan használni az Internet nyújtotta lehetőségeket (levelezési rendszerek, állományok átvitele, hírcsoportok, www, keresőrendszerek, távoli adatbázisok használata). Legyen képes tematikus keresőprogramokkal-barangolással az Interneten információt keresni Legyen képes elektronikus levelet írni, fogadni, leveleihez állományokat csatolni. Legyen képes egy korszerű html-szerkesztőt kezelni, home-page-t készíteni.	

SZÓBELI VIZSGA

1 A társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Alapfogalmak helyes használata	Legyen képes a pszichológiai, szociálpszichológiai, alapfogalmakat értelmezni, helyesen használni. Ismerje, értelmezze a néprajzi területen használatos fogalmakat.	
Információk gyűjtése és következtetések levonása	Legyen képes dokumentumokból, megadott szempontok alapján társas viszonyokra vonatkozó állításokat megfogalmazni. Legyen képes különböző forrásokból adott szempontok alapján információkat gyűjteni, az információkat korábbi ismereteivel összevetni, az eltéréseket megfogalmazni és indokolni.	

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Ismerje a társadalom és az ember megismerésének módszereit.	
Kultúra és közösség, társadalmi viszonyok	Ismerje a mai magyar társadalom rétegződésének fő jellemzőit, a nemzet, állam, etnikum, többség és kisebbség fogalmak jelentését, a helyi társadalom fogalmát.	

2. Problémaközpontúság

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Törvényszerűségek, összefüggések felismerése	Ismerje az önazonosság és a társadalmi hovatartozás megnyilvánulásának jellemzőit, problémáit. Legyen képes felismerni, értelmezni társas szituációkban az egyéni élethelyzet befolyását, hatását a személyiség nézeteire, döntéseire és cselekedeteire. Legyen képes jellemezni, értelmezni szociológiai és pszichológiai szempontból a legproblémásabb devianciákat.	Legyen képes elemezni és értelmezni a pszichés és társas megnyilvánulás markáns jelenségeiből az okokat és a következményeket.
A személyiségmegismerés módszereinek alkalmazása	Ismerje, értelmezze a kommunikációs gát oldására szolgáló eszközöket, a verbális és nonverbális jelzéseket.	
A tanultak okok és következmények szerinti rendezése	Jellemezze a legfontosabb pszichés és társas jelenségek meghatározó tényezőit.	Legyen képes értelmezni a kiemelkedő jelentőségű társadalmi események okait és következményeit.
A társas és társadalmi események okai és következményei	Értelmezze korosztálya társas és társadalmi megnyilvánulásainak okait. Ismerje a szokás, hagyomány, illem, erkölcs és jog fogalmait.	
Az egyén élethelyzetének befolyása	Elemmezze, hogy az egyéni élethelyzet hogyan hathat egy-egy döntő jelentőségű társas szituációban.	
A nevelési folyamat sajátosságai	Értelmezze a személyiség alakulásában nevelés legfontosabb színtereinek feladatait, jelentőségét	Jellemezze a személyiségformálás hatékony és kevésbé hatékony lehetőségeit.
A csoporton belüli tényezők hatása a kapcsolatokra	Értelmezze a társas kapcsolatokat segítő illetve zavaró tényezőket.	
A változás és fejlődés közötti különbség	Ismerje az emberi érés és fejlődés törvényszerűségeit.	Értelmezze a társadalmi változás és fejlődés közötti különbséget.

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A társadalom szerkezetében előforduló eltérések bemutatása	Ismerje a társadalmi rétegződés jellemző okait, jegyeit.	

3. Néprajzi, népművészeti jártasság

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Nemzeti, nemzetiségi, etnikai közösségek	Ismerje a magyarországi népcsoportokat, a nemzeti és etnikai kisebbségek táji-történelmi egységeit, határait, alakulását, jellemzőit. Ismerje, mutassa be az egyes népcsoportokra, nemzetiségekre, etnikai kisebbségekre jellemző tárgyi kultúrát, népművészeti jellemzőket.	

4 Kommunikáció

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Beszéd, kommunikáció	Legyen képes a mondanivalóját egyértelműen, egyszerűen, világosan közvetíteni. Legyen képes segíteni beszédtempójával, artikulációjával a hatékony kommunikációt. Legyen képes megjeleníteni a valós kommunikációs szándékot. Legyen képes reagálni a munkavégzés során előforduló helyzetekre. Legyen képes információt szolgáltatni. Legyen képes információk, továbbadására, rögzítésére különválasztva a lényeges és kevésbé lényeges információkat.	

B) TÉMAKÖRÖK

ÖSSZETETT SZAKMAI INFORMATIKAI ÍRÁSBELI FELADAT

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Gépírás	Legyen képes egyszerű tartalmú iratszöveget másolni kb. 750 leütés/10 perc írássebességgel, tízujjas vakírással, a javítási lehetőségek használatával, az előírt hibahatárokon belül.	
Hivatalos irat fajtája	Legyen képes jegyzőkönyvet készíteni. Legyen képes emlékeztetőt készíteni. Legyen képes beszámolót készíteni.	
A szövegfeldolgozás tartalmi sajátosságai	Ismerje a hivatalos irat egyes részegységeit (pl. címzett, tárgy, tartalmi szöveg). Legyen képes az önálló tartalmi egységek meghatározására, a fontos ismeretek elkülönítésére a kevésbé lényegestől. Ismerje a hivatalos levelezés alapvető szakszókincsét. Legyen képes érvényesíteni a helyesírási követelményeket a hivatalos irat szövegének elkészítésekor. Legyen képes használni a helyesírási, értelmező és idegen szavak szótárát.	
Hivatalos iratok formázása	Legyen képes az egyes iratfajtákat a tanult formában elkészíteni. Legyen képes az iratszövegben megjeleníteni bekezdéseket, kiemeléseket a tanult módon.	
Hivatalos iratok elektronikus továbbítása	Legyen képes továbbítani az iratot e-mailen.	
A szövegszerkesztő program kezelése	Legyen képes az általa tanult szövegszerkesztő programot indítani. Legyen képes azonosítani a program kezelő felületének elemeit. Legyen képes nézetet, nagyítást módosítani. Legyen képes többféle formátumú dokumentumot megnyitni, menteni és nyomtatni. Legyen képes pontosan azonosítani a szöveg egységeit (karakter, szó, sor, bekezdés, blokk, szakasz, oldal).	
A szöveg kialakítása	Legyen képes szöveget bevinni, javítani, törölni. Legyen képes a szövegben keresést, cserét elvégezni. Legyen képes kijelölni betűt, szót, bekezdést, szövegblokkot, legyen képes ezeket másolni, mozgatni, törölni. Legyen képes használni a szövegszerkesztő nyelvi segédeszközeit.	
Formázási műveletek	Legyen képes karakterek betűtípusát, méretét, stílusát, színét megadni. Legyen képes bekezdéseihez behúzást és térközt beállítani, szövegbeosztást megadni.	

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Legyen képes szegélyt, mintázatot beállítani. Legyen képes felsorolást, sorszámozott és többszintű felsorolást készíteni. Legyen képes különböző fajta tabulátorokat használni. Legyen képes szakaszt hasábozni. Legyen képes az oldalbeállításokat megtenni (élőfej, élőláb, lapszámozás, margók stb).	
Táblázatok, grafikák a szövegben	Legyen képes szöveges dokumentumokban táblázatokat létrehozni, szerkeszteni (sorokat, oszlopokat, cellákat beszúrni, törölni). Legyen képes táblázatot formázni (sorok magasságát, oszlopok szélességét beállítani, cellát, sort, oszlopot, táblázatot szegélyezni, mintázattal ellátni). Legyen képes kördokumentumot készíteni. Legyen képes grafikus objektumokat a szövegbe beilleszteni, s azokat esztétikusan elhelyezni.	
A táblázatkezelő program kezelése	Legyen képes a tanult táblázatkezelő programot elindítani. Legyen képes azonosítani a program kezelő felületének elemeit. Legyen képes táblázatot megnyitni, menteni és nyomtatni. Legyen képes pontosan azonosítani a táblázat egységeit (cella, sor, oszlop, tartomány, aktuális cella) Legyen képes nézetet, nagyítást módosítani.	
Formázási műveletek	Legyen képes használni a karakterformázás és a cellaformázás lehetőségeit. Legyen képes tartományon belüli igazítást beállítani. Legyen képes beállítani az oszlopszélességet és a sormagasságot. Legyen képes cellát, tartományt szegélyezni, mintázattal ellátni. Legyen képes fejléceket és lábléceket készíteni. Legyen képes oldalbeállítást elvégezni (tájolás, margó), nyomtatási beállításokat (nyomtatási méret, ismétlődő sorok, oszlopok) megtenni.	
Diagram, grafika a táblázatban	Legyen képes táblázatai meghatározott adataiból megadott típusú diagramot (pont, vonal, oszlop, kör) előállítani. Legyen képes táblázataiba grafikus objektumot (kép, szimbólum) beilleszteni.	
Nyilvántartások készítése	Legyen képes a tanult határidő-nyilvántartó programmal események időpontjait nyilvántartani, az időpontokhoz emlékeztetőt beállítani. Legyen képes címlistákat összeállítani, használni, aktualizálni.	

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Prezentáció és grafika	Legyen képes prezentációs anyagot készíteni (szöveg, rajz, fotó stb.) formázni, elemi alakzatokat megrajzolni, módosítani, képeket beilleszteni.	
Internet, intranet	Legyen képes helyi hálózaton állományt megkeresni, megnyitni, menteni. Legyen képes használni az Internet legfontosabb szolgáltatásait. Legyen képes a tanult levelezési programmal levelet küldeni, fogadni, megválaszolni, továbbítani és törölni. Legyen képes a levélhez csatolást készíteni és fogadni. Legyen képes egy böngészőt használni. Legyen képes Internetről állományokat letölteni. Legyen képes egy keresőt használni.	

SZAKMAI INFORMATIKAI SZÓBELI

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Informatikai alapfogalmak (hardver, szoftver)	Ismertesse a számítógép, illetve a kapcsolódó perifériákat, a perifériák típusait (monitor, szkennert, nyomtató, háttértárolók), főbb jellemzőit és feladataikat. Ismertesse az operációs rendszert és főbb feladatait, az adatkezelés szoftver és hardver eszközeit, adott feladathoz a hardver és szoftver kiválasztási szempontjait.	
Hálózatokkal kapcsolatos alapfogalmak	Jellemezze a hálózati be- és kijelentkezési programok indítását. Ismertesse a hozzáférési jogok, adatvédelem kérdéseit, feladatait, a kezelői parancsokat, a hálózatos üzemeltetéssel kapcsolatos információk lekérdezését.	
Az információs társadalom	Ismertesse az információs és kommunikációs technológiák alkalmazását és hatását a mindennapi életben, munkában, szórakozásban stb. Ismertesse az informatika fejlődéstörténetének főbb fázisait. Értelmezze, hogy az információ miért áru, hogy az információs rendszerekben mi az érték. Ismertesse a közhasznú magyar információs adatbázisokat.	
Adatbiztonság, szerzői jogok, törvények	Értelmezze az adatbiztonság, a szerzői jog, az etika követelményeit.	

PSZICHOLÓGIAI, SZOCIÁLPSZICHOLÓGIAI, PEDAGÓGIAI, MŰVELŐDÉSI ALAPISMERETEK SZÓBELI VIZSGA

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A pszichológia alapfogalmai	Ismerje a lelki jelenségek és a személyiség organikus alapjait. Ismerje az emberi érzékelés és észlelés legfontosabb sajátosságait, hogy melyek a legfontosabb megismerő funkciók. Ismerje az emlékezés fajtáit, a gondolkodás stratégiáit, a fogalomalkotás menetét, az intelligencia jellemzőit, a motiváció alapjait, a motiváció szociális motívumait, az érzelmek kifejeződését, az érzelmekhez kötődő lelki jelenségeket. Legyen képes értelmezni, hogy miben hasonlít, és miben különbözik egymástól az emberi és állati tanulás.	Ismerje az egyéni tulajdonságok és a környezeti hatások dinamikus kölcsönhatását az intelligencia, a temperamentum, a személyiség néhány fontos képesség és tulajdonság alakulásában
Személyiség-lélektan	Ismerje az egyén, egyéniség, karakter fogalmakat. Értelmezze a személyiség fogalmát, sorolja fel összetevőit. Értelmezze a jellem fogalmát. Sorolja fel az érett személyiség kritériumait.	Ismerje a humanisztikus személyiségelméletet
Fejlődéslélektan	Elemezze az érés és fejlődés törvényszerűségeit. Ismerje a különböző életkori szakaszok pszichikus jellemzőit. Értelmezze a szenzomotoros és a kognitív képességek fejlődésének legfontosabb állomásai jelentőségét.	
Szociálpszichológia	Értelmezze az emberi élet és fejlődés társas környezetének jelentőségét Ismerje a fontosabb társas hatásokat (azonosulás, szociális tanulás stb.). Ismerje a csoportszerveződés és -működés alapelveit.	
Az interakciók pszichológiája	Ismerje a tömegjelenségek (pánik, divat, rohamszerű cselekvés) pszichológiai sajátosságait.	
Lelki egészség és betegség	Értelmezze, hogy egy társadalom bizonyos viselkedési formákat miért tekint normálisnak vagy abnormálisnak. Ismerje a testi és lelki egészség különböző értelmezéseit. Ismerje a devianciák, az antiszociális viselkedés és lelki betegségek legfontosabb fajtáit. Ismerje, hogy milyen társadalmi, családi-környezeti és örökletes tényezők meghatározók a deviancia kialakulásában.	Értelmezze, hogy a lelki nehézségekkel miként lehet küzdeni, és ebben szakemberek segítségére hogyan lehet hatékonyan támaszkodni.
Nevelés	Értelmezze a nevelési folyamat színtereit, fázisait, sajátosságait, a szokások kialakulásának folyamatát. Értelmezze, hogy a nem tudatos környezeti hatás miként érvényesül a személyiség alakulásában.	

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A beszéd és a kommunikáció	Ismerje a nyelv emberi társadalomban betöltött szerepét. Ismerje a verbális és nem verbális kommunikáció néhány válfaját. Jellemezze a metakommunikáció fogalmát. Ismerje a kóros kommunikációs zavarokat.	Ismerje a kommunikációs gátakat és a kommunikációs zavarok leküzdésének módjait.

TÁRSADALOMISMERET, NÉPRAJZ, NÉPMŰVÉSZET, NÉPI KISMESTERSÉGEK SZÓBELI VIZSGA

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Közösségek	Ismerje a mai magyar társadalom rétegződésének fő jellemzőit. Értelmezze az egyéni és társadalmi különbségeket.	
Társadalmi szabályok	Elemesse az életmód és életvitel összetevőit (szükségletek, indítékok, körülmények, szokások). Értelmezze a toleráns magatartás és előítélet-mentes együttélés módjait. Legyen képes bemutatni a társadalmi csoportokat eltérő szempontok (pl. műveltség, életmód, gazdasági helyzet, régió) szerint. Legyen képes bemutatni és elemezni az egyén, illetve egyes közösségek beilleszkedési problémáit.	Legyen képes bemutatni a hazánkban élő etnikumokat, nemzetiségeket (számuk, arányuk, helyzetük, céljaik, problémáik, szervezeteik, intézményeik alapján).
Néprajz, népművészet, népi kismesterségek	Értelmezze az írásbeli és az íratlan, szójhagyomány útján terjedő műveltség fogalmát. Ismertesse a néprajztudomány ágait, feladatait. Jellemezze a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek életmódjára jellemző hagyományokat. Ismerje az egyes népcsoportokra, nemzetiségekre jellemző tárgyi kultúrát, népművészeti jellemzőket.	

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA RÉSZEI

- Írásbeli vizsga
 - „A” feladatsor
 - Egyszerű rövid választ igénylő teszt jellegű feladatok megoldása
 - Szöveges kifejtendő feladatok megoldása
 - „B” feladatsor
 - Másolás szövegszerkesztéssel
 - Összetett feladat megoldása számítógépen
- Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

			Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	„A”	Egyszerű rövid választ igénylő teszt jellegű feladatok megoldása	60	40
		Szöveges kifejtendő feladatok megoldása	120	20
	„B”	Másolás szövegszerkesztéssel	10	20
		Összetett feladat megoldása számítógépen	120	20
Szóbeli vizsga		Tematikus szempontú (probléma központú) bemutatás	15	50

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenőrizhető képet adjon a tanuló tudásáról az ismeretek és képességek tekintetében egyaránt. A vizsga hozzájárul ahhoz, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető, valamint a különböző iskolák tanulójának teljesítménye összehasonlítható legyen.

Tartalmi szerkezet

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul. A feladattípusok pedig az előírt képességjellegű követelményeknek felelnek meg.

„A” feladatsor:

A középszintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 40%-ban teszt jellegű, egyszerű, rövid választ igénylő feladatok megoldásával és 20%-ban szöveges (kifejtendő) kérdésekre adott válaszokkal érhető el.

Arányok:

- Informatikai ismeretek 10%
- Pszichológiai, szociálpszichológiai, pedagógiai, művelődési alapismeretek 50%
- Társadalomismeret, néprajz, népművészet, népi kismesterségek 40%

„B” feladatsor:

A középszintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 20%-ban a tanuló két feladatot old meg számítógépen:

- a) A tanuló egy korrektúrázott, nyomtatott kb. 1000 leütés terjedelmű iratszöveget másol. A rendelkezésére álló idő 10 perc.
- b) Egy összetett feladatot old meg, amely során a szövegszerkesztő program mellett a prezentáció és a számítógépes grafikai alkalmazások is számonkérésre kerülnek. (pl. plakáttervezés, a plakát elkészítéséhez árajánlatkérés, meghívó készítés stb.). A hivatalos iratot a szokásoknak megfelelő tartalmi és formai sajátosságok szerint elkészíti és elektronikusan postázza.

A feladatok és a feladatsorok jellemzői**„A” feladatsor:**

A tesztjellegű, egyszerű, rövid választ igénylő feladatok:

Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok alatt azokat a többségében zárt végű feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
Informatikai alkalmazások használata	30
A társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság	50
Néprajzi, népművészeti jártasság	20

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatsor 20-25 feladatból áll, amelyből max. 9 pont az informatikai alkalmazások használatát, max. 9 pont a szókincset, max. 12 pont pedig a pszichológiai, szociálpszichológiai, pedagógiai, művelődési alapfogalmak ismeretét, definiálását kéri számon.

Az informatikai alkalmazások és a szókincs (szómagyarázatok) esetében a feleletadás módja alternatív vagy többszörös választás, a pszichológiai, szociálpszichológiai, pedagógiai, művelődési alapfogalmak esetében a feleletválasztás mellett feleletalkotás, vagy relációanalízis is lehet.

Szöveges kifejtendő feladatok:

Szöveges feladatnak az tekinthető, ahol a vizsgázónak esszészerűen kell kifejtenie a válaszokat.

A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak ismeretére és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
Források használata és értékelése	20
Szakkifejezések használata	25
A probléma emberközpontú megközelítése	30
Néprajzi, népművészeti jártasság	25

A középszintű szöveges (esszé) feladatsor két feladatból áll.

Az első feladat egy népszokás, néphagyomány rövid ismertetése.

A második szöveges kifejtendő feladat során a tanulók a mindennapi élet konkrét vagy modellezett élethelyzeteit dolgozzák fel. Forrásuk lehet napihír, történelmi esemény, irodalmi alkotás, film, az iskolai vagy lakóhelyi közösség életének eseményei.

„B” feladatsor:

Kompetenciák	%
Hibátlan másolás	25
A feladat értelmezése	10
Szövegfeldolgozás	15
Informatikai alkalmazások	50

Értékelés

„A” feladatsor:

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok értékelésénél kötelező a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetőségeit főleg a szöveges, problémamegoldó feladatok tekintetében a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

Szöveges kifejtendő feladatok:

1. feladat

maximálisan 5 pontot kaphat a tanuló, ha a népszokás pontos ismertetése mellett a tájegységet, etnikai, nemzetiségi népcsoportot, a dátumot is megjelöli.

2. feladat

1. Mennyire képes logikus, koherens szövegalkotásra?
2. Mennyire képes a megadott témához (problémához) a témától függően pszichológiai, szociálpszichológiai, stb. fogalmakat kapcsolni?
3. Mennyire képes a témát (problémát) az életből vett példákkal megjeleníteni?
4. Mennyire képes rendszerezésre, lényegkiemelésre?
5. Mennyire képes önálló kérdésfelvetésre, véleményalkotásra, állítása mellett érvelésre?
6. Mennyire tájékozott a témakörben?
7. Milyenek tárgyi ismeretei?
8. Milyen mértékű a probléma-érzékenysége?
9. Milyen mértékű a kreativitása?
10. Mennyire képes az eset komplex (elsősorban pszichológiai, szociálpszichológiai) megközelítésére, vagyis a tárgy keretében tanultak gyakorlati alkalmazására?
11. Mennyire képes etikai vonatkozású kérdésekben a történeti, szociológiai, kulturális és lélektani szempontok érvényesítésére?
12. Mennyire képes elkerülni a vulgarizáló redukciókat: a közhelyes, lapos pszichologizálást, szociologizálást, a közhelyeket, valamint az erkölcsi ítélezést és a lapos moralizálást?
13. Mennyire képes különböző erkölcsi felfogások felismerésére és értelmezésére?

A 6. ponthoz (elégséges szint) szükséges az 1., 2., 4., 6. és 7. pontokban foglaltak középiskolai viszonylatban átlagos, valamint a 3., 5., 8., 9., 10., 11., pontokban foglaltak minimális teljesítése.

A 12. ponthoz (jeles szint) szükséges az előbbiektől átlagon felüli, valamint az 1., 3., 5., 9., 10., 11., 12. és 13. pontokban foglaltak legalább átlagos szintű teljesítése.

„B” feladatsor:

Az adott feladatmegoldás értékelését az elektronikus dokumentum alapján kell végezni, a feladathoz tartozó javítási útmutató szerint.

A másolásnál az elégséges szint eléréséhez a rendelkezésre álló 10 perc alatt legalább 750 leütést max. 5 hibaponttal kell teljesíteni.

SZÓBELI VIZSGA

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó a témakörök alatt megadott témák kifejtése során a szintje szerinti követelményeknek megfelelni. A vizsgázó számot ad arról, hogy mennyiben ismeri a társadalomra vonatkozó alapvető fogalmakat, értelmezési kereteket, megközelítési módokat, mennyire tudja értelmezni a körülötte lévő világ eseményeit. Meghatározó jelentőségű az alapvető kompetenciák – szövegek, szituációk elemzése, a szaknyelv alkalmazása, az általánosítás képessége, szemléletes példák, analógiák, okozati viszonyok használata, kommunikációs készségek stb. – mérése, azok az elemzési és értelmezési szempontok, kommunikációs ismeretek, amelyek szükségesek az önálló tájékozódáshoz, az ítéldőképesseghoz, az érzelmi, a szociális, az intellektuális élmények megéléséhez és kifejezéséhez.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga az önálló tájékozódást, az ítéldőképesseget, az érzelmi, a szociális, az intellektuális élmények kifejezését, az élethelyzetek, döntési szituációk, etikai kérdések, gondolatok, érzelmek, magatartások, szociális beállítódások, elvek, eszmék árnyalt bemutatását, értelmezését várja el a tanulóktól.

A szűkebb és tágabb értelemben vett emberi csoportok, közösségekben zajló folyamatok problémaközpontú bemutatása nem igényel a témakörökben megjelenőknél több konkrét ismeretet, hanem az elsajátítottak alkalmazását várja el.

A vizsga azt méri, hogy a vizsgázó a témakörök alatt megadott témák kifejtése során hogyan képes tudását, gondolatait, véleményét szóban előadni, feleletében mennyire tükröződnek a humanisztikus értékek, az ember tisztelete.

A szóbeli témakörei

A szóbeli vizsga tételei két részből állnak.

- a) Pszichológiai, szociálpszichológiai, pedagógiai, művelődési alapismeretek
- b) Társadalomismeret, néprajz, népművészet, népi kismesterségek

Tételtípusok:

A tételek egy-egy téma (tétel) önálló és átfogó kifejtése, érvelő bemutatása.

A tételcímek jellemzői, összeállításuk:

A szóbeli tételek az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kerülnek megfogalmazásra.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	%
Tartalom – a téma bemutatásában érvényesülő tájékozottság – tárgyi ismeretek – fogalomhasználat	50%
Előadásmód – a felelet világos, témának megfelelő felépítése – a logikus érvelés – megfelelő szakmai szókincs – helyes beszédtechnika	25%
Meggyőző erő – lényegkiemelő képesség – rendszerező képesség – problémaérzékenység – kreativitás	25%

Az értékelés arányai

A szóbeli felelet	A szóbelin belüli százalékarány
Pszichológiai, szociálpszichológiai, pedagógiai, művelődési alapismeretek	50%
Társadalomismeret, néprajz, népművészet, népi kismesterségek	50%

EMELT SZINTŰ VIZSGA**A VIZSGA SZERKEZETE****A vizsga részei**

- Írásbeli vizsga
 - Másolás szövegszerkesztéssel (megegyezik a középszintre előírt feladattal)
 - Összetett feladat megoldása számítógépen (megegyezik a középszintre előírt feladattal)
 - Egyszerű rövid választ igénylő feladatok megoldása
 - Szöveges kifejtendő feladatok megoldása
- Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	%
Írásbeli vizsga	Másolás szövegszerkesztéssel	10	20
	Összetett feladat megoldása számítógépen	120	
	Egyszerű rövid választ igénylő zárt feladat megoldása	180	20
	Szöveges kifejtendő feladatok megoldása		30
Szóbeli vizsga	Tematikus szempontú (probléma központú) bemutatás	15	30

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenőrizhető képet adjon a tanuló tudásáról az ismeretek és képességek tekintetében egyaránt. A vizsga hozzájárul ahhoz, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető, valamint a különböző iskolák tanulójának teljesítménye összehasonlítható legyen.

Tartalmi szerkezet

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul. A feladattípusok pedig az előírt képességjellegű követelményeknek felelnek meg.

Arányok:

– Pszichológiai, szociálpszichológiai, pedagógiai, művelődési alapismeretek	70%
– Társadalomismeret, néprajz, népművészet, népi kismesterségek	30%

A feladatok és a feladatsor jellemzői

Az emelt szintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 40%-ban egyszerű, rövid választ igénylő feladatok megoldásával és 60%-ban szöveges (kifejtendő) kérdésekre adott válaszokkal érhető el.

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok:

Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok alatt azokat a többségében zárt végű feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
A társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság	50
Problémaközpontúság	30
Néprajzi, népművészeti jártasság	20

Az emelt szintű egyszerű, rövid választ igénylő feladatsor 18-20 feladatból áll.

1. Fogalmak magyarázata, hozzárendelése állításokhoz
2. Folyamatszakaszok sorrendjének a megállapítása
3. Ok-okozati összefüggések felismerése
4. Ábrák felismerése, ábraelemzés
5. Tényadatok rendezése megadott szempontok szerint

Szöveges kifejtendő feladatok:

Szöveges feladatnak az tekinthető, ahol a vizsgázónak néhány összefüggő mondatban kell kifejtenie a válaszokat. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak ismeretére és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
Források használata és értékelése	30
Szakkifejezések használata	30
A probléma emberközpontú megközelítése	30
Néprajzi, népművészeti jártasság	10

Az emeltszintű szöveges (problémamegoldó) feladatsor 3-5 feladatból áll.

E feladatoknál általában valamilyen forrás (szöveges, képi) felhasználásával kell néhány mondatban, 4-6 sorban megoldani a kitűzött feladatot

Értékelés

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok értékelésénél kötelező a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetőségeit főleg a szöveges, problémamegoldó feladatok tekintetében a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

SZÓBELI VIZSGA

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó a témakörök alatt megadott témák kifejtése során a szintje szerinti követelményeknek megfelelni. A vizsgázó számot ad arról, hogy mennyiben ismeri a társadalomra vonatkozó alapvető fogalmakat, értelmezési kereteket, megközelítési módokat, mennyire tudja értelmezni a körülötte lévő világ eseményeit. Meghatározó jelentőségű az alapvető kompetenciák – a szaknyelv alkalmazása, az általánosítás képessége, szemléletes példák, analógiák, okozati viszonyok használata, kommunikációs készségek stb. – mérése, azok az elemzési és értelmezési szempontok, kommunikációs ismeretek, amelyek szükségesek az önálló tájékozódáshoz, az ítélőképességhez, az érzelmi, a szociális, az intellektuális élmények megéléséhez és kifejezéséhez.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga az önálló tájékozódást, az ítélőképességet, az érzelmi, a szociális, az intellektuális élmények kifejezését, az élethelyzetek, döntési szituációk, etikai kérdések, gondolatok, érzelmek, magatartások, szociális beállítódások, elvek, eszmék árnyalt bemutatását, értelmezését várja el a tanulóktól.

A szűkebb és tágabb értelemben vett emberi csoportok, közösségekben zajló folyamatok problémaközpontú bemutatása nem igényel a témakörökben megjelenőknél több konkrét ismeretet, hanem az elsajátítottak alkalmazását várja el.

A vizsga azt méri, hogy a vizsgázó a témakörök alatt megadott témák kifejtése során hogyan képes tudását, gondolatait, véleményét szóban előadni, feleletében mennyire tükröződik a humanisztikus értékek, az ember, az emberi élet tisztelete.

A szóbeli vizsga tételei három részből állnak:

- a) Szakmai informatika
- b) Pszichológiai, szociálpszichológiai, pedagógiai, művelődési alapismeretek
- c) Társadalomismeret, néprajz, népművészet, népi kismesterségek

Tételtípusok

Az a) tétel egy-egy fogalom rövid értelmezése, definíciója. A b) és a c) egy-egy téma (tétel) önálló és átfogó kifejtése, érvelő bemutatása

A tételek jellemzői, összeállításuk:

A szóbeli tételek az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kerülnek megfogalmazásra.

Egy-egy tételben a témakörök azonos hangsúllyal szerepeljenek.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	%
Tartalom – a probléma értékalapú megközelítése – a társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság – tárgyi ismeretek – fogalomhasználat	50%
Előadásmód – a felelet világos, témának megfelelő felépítése – a logikus érvelés – megfelelő szakmai szókincs használata – helyes beszédtechnika	25%
Meggyőző erő – lényegkiemelő képesség – rendszerező képesség – problémaérzékenység – kreativitás	25%

GÉPÉSZETI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A Gépészeti alapismeretek szakmai előkészítő tantárgy érettségi vizsga részletes vizsgakövetelményeinek kidolgozása a műszaki szakterület Gépészeti szakmacsoportjába tartozó szakközépiskolák számára készült. A tantárgy az érettségien a szabadon választható vizsgatárgyak körét bővíti. A részletes követelmények az előírt kerettantervekhez illeszkednek, s nem tartalmazzák az egyes intézmények helyi tanterveiben megfogalmazott kiegészítő témakörök követelményeit.

A Gépészeti alapismeretek komplex vizsgatantárgy, részletes követelményei alapvetően a Gépészeti szakmacsoportos alapozó ismeretek kerettantervének mértékadó témaköreire épülnek.

A részletes vizsgakövetelmények közép- és emelt szinten egyaránt kompetencia elv alapján készültek. Az emelt szintű követelmények tartalmazzák a középszintű követelményeket. Középszinten alapvetően az ismeret és a megértés szintje a jellemző, emelt szinten fokozottabban előtérbe kerül az alkalmazási és integrálási képesség.

A középszintű vizsgakövetelmények figyelembe veszik a szakmai előkészítő érettséginek azt a lehetőségét, hogy vizsgával megtörténjék a szakmai alapozás lement lezárása, segítse a szakirány szerinti felsőfokú szakképző intézményekben történő továbbtanulást, elősegítse a tanulók szakmaválasztását, valamint előkészítse bekapcsolódásukat a specializáló szakmai képzésbe.

Az emelt szintű vizsgakövetelmények figyelembe vették a szakmai előkészítő érettségi azon célját is, hogy bizonyos technikus szakokhoz, vagy egyes akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképesítésekhez – az intézmény pedagógiai programjában rögzített előírásokkal összhangban – szükségessé válhat az emelt szintű vizsga letétele.

Az ismeretek és készségek legnagyobb része középszinten és emelt szinten egyaránt megjelenik. A középszintű célok elsősorban az egyszerűbb feladatmegoldást, a szóbeli kifejező készséget, a rendszerezés és az alkalmazás legalapvetőbb formáit várja el. Emelt szinten elsősorban az igényesebb felépítés, az alkalmazás és integrálás összetettsége, a feladatok nehézségi fokának magasabb szintje a jellemző.

A középszintű vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó

- rendelkezik-e műszaki szemlélettel és a műszaki műveltség részét képező gépészeti alapismeretekkel,
- képes-e ismereteit a mindennapokban tapasztalt fizikai jelenségekkel, technikai eszközök működésével összekapcsolni,
- elsajátította-e a gépészet alapfogalmaihoz kapcsolódó összefüggések alkalmazását,
- rendelkezik-e a fizikai alapmennyiségek mértékegységeinek és mértékeinek ismeretével, átszámítási mechanizmusával,
- képes-e a gépészet alapvető fontosságú tényeinek, fogalmainak és alaptörvényeinek szabatos definiálására, jellemzésére,
- képes-e megszerzett ismeretei felhasználásával műszaki összefüggéseket megmagyarázni és folyamatokat összehasonlítani,
- képes-e gépészeti- és villamos jellegű alapszámításokat elvégezni,
- tudja-e a műszaki ábrázolás szabályait és eszközrendszerét helyesen alkalmazni.

Az emelt szintű vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó a fentiekben felsoroltakon túlmenően

- elsajátította-e a speciális szakmai tantárgyak tanulásához szükséges műszaki feladatmegoldó képességet,
- tudja-e levezetni, igazolni, ábrázolni és értékelni a gépészeti összefüggéseket és folyamatokat,
- tudja-e a vonatkozó szabványelőírásokat alkalmazni,
- rendelkezik-e az alapfogalmak, a folyamatok, a jelenségek és törvényszerűségek integrálási képességével.

TÉMAKÖRÖK

1. A műszaki ábrázolás alapjai

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 Ábrázoló geometriai alapismeretek		
1.1.1 Síkmértani alapfogalmak	Mutassa be a szerkesztő rajzolás alapjait (rajzlapmértékek, vonalfajták, vonalvastagságok, feliratmező, szabványírás jellemzői). Ismertesse és vázlattal mutassa be a méretmegadás négy alapelemét és azok jellemzőit. Ismertesse a méreetszámok előtt használatos jeleket és rajzoljon példákat az alkalmazásukra.	Végezzen műveleteket síkelemekkel (szerkesztéssel és derékszögű vonalzókval való rajzolással). Szerkesszen szabályos 3,4,5,6,7,8 stb. szöget. Definiálja az ellipszist, parabolát, hiperbolát mint mértani helyet, magyarázza el szerkesztésük módját. Szerkesszen ellipszist affin körrel, érintőinek szerkesztését is végezze el. Szerkessze meg a kosárgörbét. Mutassa be az evolvens származtatását és mutassa be szerkesztését. Készítse el összetettebb, egyenesekből és ívekből álló lemeztárgy szerkesztett rajzát, lássa el mérethálózattal
1.1.2 Térmértani alapfogalmak	Rajzvázlatok készítése során alkalmazza helyesen a térmértani alapfogalmakat: Sorolja fel a térelemek fajtáit Ismertesse a térmértan alaptételeit illeszkedés, merőlegesség, párhuzamosság, kitérő helyzet, metszés. Sorolja fel sík- és a térmértan közös alapfogalmait. Osztályozza a síklapú és görbelapú testeket, ábrázolja ezeket és nevezze meg felületelemeiket. Mutassa be a forgástesteket (egyenes körhenger, kúp, gömb, tórusz) és magyarázza el származtatásukat. Készítsen szerkesztett ábrákat.	Mutassa be az egyszerűbb síklapú testeket (hasábok, gúla) és magyarázza el származtatásukat.
1.1.3 Vetületi ábrázolás	Mutassa be a merőleges vetítést. Értelmezze az európai és az amerikai vetítést. Ismertesse az egy- és kétképsíkos ábrázolást, a három képsíkos képsíkrendszer felépítését. Ábrázoljon egyszerű csonkított hasábot három képsíkban és mutassa be a nézetrendet hat nézettel. Mutassa be a térelemeket (pont, egyenes, sík). Vázolja fel egy mértani test megadott axonometrikus ábrájáról a vetületeit. Készítsen szerkesztett ábrákat.	Ismertesse a vetületi ábrázolás fajtáit. Hasonlítsa össze a középpontos-, a ferde- és a merőleges vetítés lényegét. Ismertesse a térnegyedek, térszögek fogalmát és mutassa be ezek értelmezését. Ábrázoljon térelemeket képsíkon: pont, különböző helyzetű egyenesek, kölsönös helyzetű egyenesek. Szerkessze meg egy általános helyzetű egyenes valódi hosszát. Definiálja és ábrázolja a különleges helyzetű egyeneseket (vetítőegyes, profilegyenes).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
		Mutassa be az egyenesek kölcsönös helyzetét és a láthatóság ábrázolásának módszerét. Határozza meg a vetítősík és a nyomvonal fogalmát, mutassa be ezt a képsíkrendszerben. Ábrázoljon általános helyzetű síkot a képsíkrendszerben. Keresse meg mértani testek felületén a fedőpontokat és a fedőegyeneseket, magyarázza el ezek jelentőségét a láthatóság megszerkesztésében. Mutassa be a három képsíkon a sík és egyenes dőléspontjának, síkok metszésvonalának, profilegyenesnek, vetítősíknak, profilsíknak az ábrázolását. Magyarázza el a segédképsík felvételének szükségességét és okát, mutassa be a transzformációt, rotációt.
1.1.4 Axonometrikus és perspektivikus ábrázolás	Mutassa be a perspektivikus ábrázolást, azon belül az egyponstos és a kétpontos ábrázolás lényegét alkalmazási területét. Mutasson be rajzvázlattal izometrikus, dimetrikus, frontális axonometriában ábrázolt egyszerű mértani testet (pl. hasáb). Mértani test vetületi ábráiról készítsen axonometrikus szabadkézi vázlatot (síklapú testek). Szerkessze meg adott vetületek alapján egyszerű csnokolt szögletes test axonometrikus képét. Készítsen szerkesztett ábrákat.	Szerkesszen egyszerűbb síklapú testről egyponstos és kétpontos perspektivikus képet. Szerkesszen izometrikus, dimetrikus vagy frontális axonometriában ábrázolt összetett mértani testeket. Szerkessze meg egyszerű, tengelyszerű gépalkatrész axonometrikus képét izometrikus axonometriában.
1.1.5 Síkmetszés	Határozza meg a beforgatás és a leforgatás szerepét a síkmetszéskor keletkező metszetidomok valódi nagyságának meghatározásában. Ismertesse vázlatokkal a síkmetszések alapeseteit hasábok és gúla esetében. Sorolja fel, hogy milyen metszetidomok keletkezhetnek henger és kúp síkmetszése esetén. Mutassa be a síkkal metszett egyszerű mértani testek palástkiterítésének módszerét. Készítsen szerkesztett ábrákat.	Szerkessze meg a vetítősíkkal képzett jellegzetes metszetidomokat síklapú testek (hasábok, gúla) esetében. Definiálja a metszetidom valódi nagyságát és szerkessze meg (rotáció, transzformáció). Magyarázza el általános helyzetű síkkal való metszés szerkesztésének módját.
1.1.6 Áthatások	Határozza meg az áthatás fogalmát. Sorolja fel, milyen kombinációban fordulnak elő síklapú és forgástestek közötti áthatások. Ismertesse a síklapú testek áthatás-szerkesztésének menetét.	Osztályozza az áthatásokat. Szerkessze meg síklapú testek áthatásait a láthatóság megállapításával együtt. Ismertesse a síklapú és forgástest áthatás-szerkesztésének menetét.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Vázolja fel közös tengelyvonalú és egymást merőlegesen metsző tengelyvonalú, henger-henger, kúp-henger esetén keletkező jellegzetes áthatási vonalakat. Készítsen szerkesztett ábrákat.	Szerkessze meg sík- és görbelapú testek áthatásait: hasáb-henger/gömb, hasáb-kúp, henger-gúla stb. esetében. Sorolja fel, hogy áthatáskor milyen viszonyban lehetnek a forgásfelületek tengelyhelyzetük szerint. Végezze el merőlegesen metsződő helyzetű görbelapú testek áthatás-szerkesztését szeletelő módszerrel: henger-kúp, henger-henger, kúp-gömb esetében. Szerkessze meg az áthatásokat segédgömbös módszerrel.
1.1.7 Metszeti ábrázolás	Ismertesse a metszeti ábrázolás célját és elvét. Ismertesse a metszet és a szelvény fogalmát. Sorolja fel a metszetek fajtáit és mutassa be a metszősík nyomvonalának jelölését. Mutassa be a többsíkos metszeteken az egyes metszetek azonosításának módját. Rajzvázlaton mutasson be egy-egy példát teljes metszetre, a félnézet félmetszetre, lépcsős- és befordított metszetre, valamint a részmetszetre (kitörés). Mutassa be a szelvények elhelyezésének lehetőségeit, rajzoljon példát metszősík nyomvonalára, középvonalra, tetszőleges helyre helyezett szelvényre. Sorolja fel, milyen esetekben nem szabad metszetben ábrázolni az elmetszett tárgyat (metszési tilalmak). Mutassa be a metszetfelület jelölésének általános módját. Rajzoljon példát néhány nemfém anyag metszetben történő jelölésére (fa, műanyag, üveg, folyadék stb.). Készítsen szerkesztett ábrákat.	Vázlatokkal mutassa be a metszetek származtatását. Ismertesse a vonalzat (sraffozás) szerepét és kialakítását. Szerkessze meg az egy és többsíkos metszeteket egyszerű gépalkatrészekon, megadott feladatlapon. Elemesse, hogy mi a jelentős különbség a lépcsős és a befordított lépcsős metszet között. Hasonlítsa össze a szelvényt és a metszetet, soroljon fel példákat az alkalmazásaik közötti különbségre.
1.2 Géprajzi alapismeretek alkalmazása		
1.2.1 Felvételi vázlatkészítés	Ismertesse a géprajzfajták rendszerét. Ismertesse a vázlatkészítés szerepét, szabályait. Mutassa be egyszerű gépalkatrész axonometrikus rajza alapján a vázlatkészítés technikáját. Készítsen vázlatot maketről, alkatrészről, gépelemről.	Ismertesse az összeállítási rajzok jellemzőit, készítési szabályait. Mutassa be a darabjegyzék készítési szabályait. Osztályozza a rajzszámozási rendszereket, majd magyarázza el felépítésük lényegét és eltéréseit. Készítsen valós gépalkatrészből szabadkézi (felvételi) vázlatot. Készítsen egyszerű összeállítási rajzokat.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.2.2 Egyszerűsített és különleges ábrázolások	Mutassa be vázlatkészítés folyamán a következő ábrázolási módokat: vetületi rendtől eltérő elhelyezés, törés, nem teljes vetületek, szimmetrikus tárgy, félvetület, a helyi nézet, kiemelt részletek, ismétlődő alakzatok, hajlítás előtti alak, síkfelület jelölése. Készítsen szerkesztett ábrákat.	Mutassa be vázlatkészítés folyamán a következő ábrázolási módokat: ferde síkú és elfordított vetületek, mozgó alkatrész szélső állása, csatlakozó alkatrészek, eredeti körvonal (közbenső gyártási alak), felületi kialakítások, alkatrészek felfekvő felülete, metszősík előtti rész ábrázolása.
1.2.3 Mérethálózat	Ismertesse a méretmegadás általános előírásait. Mutassa be a méretek elhelyezésének legfontosabb ismérveit a rajzokon: szögek és körosztások, szimmetrikus alkatrészek, sorozatos kis méretek, recézés, közös alapvonalra támaszkodó méretek, lekerekítés, éltompítás, szabványos részletek. kúposág, lejtés. Mutassa be a mérethálózat kialakítását, felépítésének elveit, a bázisvonal, alapvonal fogalmát, alkalmazását. Egészítse ki adott feladatlapon, forgácsolt tengely vagy tárcsa jellegű alkatrész rajzát mérethálózattal. Ismertesse a géprajzokon leggyakrabban előforduló szöveges előírásokat. Készítsen szerkesztett ábrákat.	Ismertesse vázlatkészítés révén a következő ábrázolási lehetőségeket illetve szabályokat: húr, ív, nagy sugarak megadása, szabálytalan görbe vonal, magától értetődő méretek, táblázatos méretmegadás, furatok egyszerűsített megadása, szabványos alkatrészek méretei.
1.2.4 Mérettűrések	Ismertesse a tűrés fogalmát. Mutassa be szemléltető ábra segítségével a tényleges- a névleges-, az alsó- és a felső határméretek értelmezését. Értelmezze az alsó és a felső eltérés valamint a tűrés fogalmát. Ismertesse az illesztés fogalmát, sorolja fel fajtáit és mindegyikre mondjon egy-egy példát. Mutassa be, hogy a szabványos tűrésválasztékból hogyan adhatók meg csap és furat jellegű tűrések. Adjon meg rajzon tűréseket.	Ismertesse a tűrésezetlen méretek esetén alkalmazandó pontosságára vonatkozó előírásokat. Írja fel és értelmezze a tűrés kiszámítására szolgáló összefüggést. Értelmezze az illesztési rendszert. Mutassa be vázlattal az egyes illesztésfajtákat. Végezze el alaplyuk rendszerben egy illeszkedő tengely és tárcsa illesztés megadását. Használja a gépípar számára ajánlott illesztés - választék táblázatokat. Végezzen illeszkedő alkatrészek kapcsolódására vonatkozó számításokat (határméretek, határeltérések, tűrés).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.2.5 Alak és helyzettűrések	Sorolja fel a leggyakoribb alak- és iránytűréseket. Kiadott alkatrészből értelmezze az adott alak és helyzettűréseket. Értelmezze és adja meg a szóban forgó tűréseket.	Definiálja az alak- és helyzettűrés fogalmát. Sorolja fel a leggyakoribb alak- és helyzettűréseket, mutassa be rajzjeleit. Mutassa be a tűréskeret kialakítását, adatait és elhelyezését géprajzon adott feladat esetében.
1.2.6 Felületminőség	Határozza meg az átlagos felületi érdesség és az egyenetlenségmagasság fogalmát. Rajzolja fel a felületi érdesség megadására szolgáló rajzjeleket (kötetlen eljárással megmunkált, forgácsolással megmunkált, forgácsolás nélkül megmunkált felület). Mutassa be, milyen esetben lehetséges a rajzon kiemelt felületi érdességi jelet alkalmazni. Adjon meg felületi minőséget forgácsolt alkatrészek rajzain. Sorolja fel, milyen jellemzőbb hőkezelési és felületkikészítési előírások fordulnak elő munkadarabrajzokon.	Mutassa be rajzvázlattal az érdességi profil geometriai jellemzőit. Határozza meg a felületi egyenetlenség fogalmát, sorolja fel fajtáit. Írja fel a felületi érdesség és az egyenetlenségmagasság kapcsolatát leíró összefüggést. Mutassa be, milyen összefüggés van a tűrés és az érdesség között. Adjon meg felületi minőséget öntött, kovácsolt, alkatrészek rajzain. Mutasson példákat hőkezelés és felületkikészítés megadására (bevonatok stb.).
1.2.7 Jelképes ábrázolások	Mutassa be a jelképes ábrázolási szabályokat: csavarmenetek, fogazott alkatrészek, kapcsolódó fogazott elempárok, ék és reteszkötések, csapszegkötés, bordás tengely és -furat, rugók, gördülőcsapágy, siklócsapágy, hegesztett, forrasztott, ragasztott és szegecskötések csövek csőszerelvények. Értelmezze a csavarmenetek egyszerűsített méretmegadását (Tr40x14x-P7-LH stb.). Készítsen vázlatokat.	Készítsen rész összeállítási rajzokat: csavarkötések, ék és reteszkötések, bordás kötések (barázda és evolvens fogazat), rugós szerkezetek, fogaskerék, lánc- és szíjhajtások, csövek, csőszerelvények. Mutassa be csavarkötések tűrés megadásának formáját. Adjon meg egy rajzon a bordás kötés szabványos jelölését. Mutassa be a hegesztett kötés jelképeit. Mutassa be a hegesztési eljárás géprajzi jelölését és a kiegészítő jelöléseket. Ábrázoljon forrasztott, ragasztott kötést.
1.2.8 Munkadarabrajz készítése	Rajzolja meg egy gépalkatrész munkadarabrajzát axonometrikus ábra alapján, szabadkézi vázlat formájában. Adjon meg munkadarabrajzon mérettűréseket, felületi érdességet és egyéb előírt jellemzőt (anyagminőség, hőkezelés stb.).	Szerkessze meg összeállítási rajzról, kijelölt alkatrész munkadarabrajzát. Határozzon meg a csatlakozó felületeken illesztéseket, használja a tűrés és illesztés szabványait.

2. Mechanika

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Merev testek statikája		
2.1.1 Statikai alapfogalmak, síkbeli erőrendszerek	Határozza meg az erőrendszer fogalmát. Mutassa be a vektorokkal végezhető alapműveleteket (erők felbontása, összegzése). Ismertesse az erőrendszer eredőjének fogalmát. Számítsa ki a forgatónyomatékokat. Határozza meg az erőpár fogalmát, számítsa ki forgatónyomatékát. Ismertesse a statika alaptételeit: erőháromszög tétele, két erő egyensúlyának feltétele, egyensúlyi erőrendszer hozzáadása, eltávolítása, hatás-ellenhatás törvénye. Határozza meg az erőrendszerek eredőjét szerkesztéssel és számítással: közös hatásvonalú, közös pontban metsződő erőrendszerek esetében. Ismertesse a súlypont és a súlyvonal fogalmát. Ismertesse tetszőleges síkidom statikai nyomatékának kiszámítási elvét. Számítsa ki egyszerű síkidom statikai nyomatékát. Mutassa be a síkidomok súlypont meghatározásának elvét. Számítsa ki egyszerű síkidom súlypontját. Ismertesse a stabilitás (állékonyság) fogalmát és gyakorlati jelentőségét.	Határozza meg az erőrendszerek eredőjét szerkesztéssel és számítással párhuzamos hatásvonalú erőrendszerek esetében. Határozza meg az erőrendszerek eredőjét általános hatásvonalú erőrendszernél szerkesztéssel: részeredők módszerével és kötélábra módszerrel. Ismertesse a nyomatéki tétel szerepét a súlypont meghatározásban. Írja fel és magyarázza el a nyomatéki tételt. Határozza meg szerkesztéssel tetszőleges síkidom súlypontját. Számítsa ki tetszőleges síkidom statikai nyomatékát. Számítsa ki egyszerű és összetett síkidom súlypontját. Definíálja a megoszló erőrendszer fogalmát, mutassa be jelölését és rajzolja be eredőjét. Ismertesse, hogy milyen eddig megismert módszer elvén szerkeszthető meg a megoszló erőrendszer eredője. Szerkessze meg megoszló erőrendszer eredőjét kötélsokszög módszerrel. Írja fel a stabilitás kiszámítására alkalmas összefüggést. Mondjon néhány példát a gépészet bármely területén alkalmazott állékonyság vizsgálatra.
2.1.2 Síkbeli egyensúlyi szerkezetek	Sorolja fel a kényszerek fajtáit és jellemzőit. Ismertesse, hogy a reakcióerő támadáspontja, nagysága és értelme (irányítása) milyen módon alakul: támasz, kötél, statikai rúd, csukló és befogás esetén. Ismertesse három, közös síkban fekvő erő egyensúlyának feltételeit. Írja fel az egyensúly feltételét számítás esetén. Mutassa be szerkesztéssel három erő egyensúlyának meghatározási módszerét. Számítsa ki három megadott erő egyensúlyát.	Mutassa be rajzvázlatokkal, hogy a reakcióerő támadáspontja, iránya és értelme (irányítása) milyen módon alakul az egyes statikai kényszerek esetében. Ismertesse általában az egyensúlyban lévő összetett síkbeli szerkezetek vizsgálatának módját. Határozza meg szerkesztéssel és számítással az összetett síkbeli szerkezetek reakcióerőit.
2.1.3 Kéttámaszú tartók és egyik végükön befogott tartók	Osztályozza a tartókat kialakítás szempontjából. Definíálja a kéttámaszú tartót, rajzvázlaton mutassa be a szabványos jelöléseit. Mutassa be, milyen igénybevételek terhelhetik az egyes tartókat. Sorolja fel, milyen feladatokat kell megoldani a tartók vizsgálata során.	Osztályozza a tartókat erőhatás szempontjából. Elemezze a kötélsokszöveget és a vektorábrát és állapítsa meg, milyen rokonság áll fenn közöttük. Határozza meg a reakcióerőket szerkesztéssel adott, koncentrált erőkkel terhelt kéttámaszú tartónál.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Sorolja fel a reakcióerő számítás fő lépéseit koncentrált erőkkel terhelt kéttámaszú tartónál. Ismertesse rajzvázlat alapján, hogyan számítható ki a tartót adott keresztmetszetében terelő nyomaték. Definiálja a pólustávolság fogalmát, ismertesse szerepét a nyomaték meghatározásában. Ismertesse, hogy mi a nyíróerő ábra és mi a szerepe a maximális nyomaték helyének meghatározása szempontjából. Mutassa be lépésenként, hogyan kell megszerkeszteni a nyíróerő ábrát. Ismertesse, hogy mi határozza meg a veszélyes keresztmetszet helyét és hogyan határozható ez meg a szerkesztésből leolvasott adatokkal. Definiálja az egyik végén befogott tartót. Végezze el szerkesztéssel és számítással koncentrált erőkkel terhelt kéttámaszú és befogott tartók statikai vizsgálatát.	Nevezze meg, milyen ismert alapfeltétel alapján végezhető el a koncentrált erőkkel terhelt kéttámaszú tartónál a reakcióerők meghatározása számítással. Vezesse le, hogyan határozható meg számítással egy kéttámaszú tartó adott keresztmetszetében a nyomaték nagysága a pólustávolság segítségével. Mutassa be szerkesztéssel a hajlító nyomaték meghatározásának módját. Határozza meg szerkesztéssel és számítással adott, koncentrált erőkkel terhelt kéttámaszú tartónál a maximális hajlító nyomatékot. Szerkesztéssel határozza meg egy adott befogott tartónál adódó reakcióerőket, a veszélyes keresztmetszet helyét, a maximális hajlító nyomaték nagyságát, majd ellenőrizze számítással a szerkesztés helyességét. Ismertesse, hogy az egyik végén befogott tartó milyen igénybevételekkel terhelhető a befogás kényszere miatt. Ismertesse, hogy az egyik végén befogott tartó befogási helyén hogyan számítható ki a reakciónyomaték. Magyarázza el, hogyan számítható az egyik végén befogott tartó tetszőleges helyén a nyomaték. Határozza meg számítással és szerkesztéssel egy adott, egyik végén befogott tartó reakcióerőit és reakciónyomatékát. Szerkessze meg egy adott, egyik végén befogott tartó nyomatéki- és nyíróerő ábráját. Definiálja a megoszló tehelésű tartót. Mutassa be vázlaton a megoszló tehelésű tartók reakcióerőinek és hajlító nyomatékának megszerkesztését. Ismertesse a nyomatéki parabola szerkesztésének menetét. Mutassa be vázlaton a megoszló tehelésű tartó nyíróerő ábrájának megszerkesztését, határozza meg a veszélyes keresztmetszet helyét és a maximális hajlító nyomatékot. Számítsa ki a megoszló tehelésű tartó veszélyes keresztmetszetének helyét és a maximális hajlító nyomatékot. Szerkesztéssel határozza meg egy adott megoszló tehelésű tartónál a reakcióerőket, a veszélyes keresztmetszet helyét, a maximális hajlító nyomaték nagyságát, majd ellenőrizze számítással a szerkesztés helyességét. Vázolja fel a vegyes tehelésű tartót. Számítással és szerkesztéssel határozza meg egy adott vegyes tehelésű tartó reakcióerőit, nyíróerő ábráját, a veszélyes keresztmetszet helyét és a maximális hajlító nyomatékot.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.2 Szilárdságtan		
2.2.1 Igénybevételek	Ismertesse a szilárdságtan tárgyát, feladatát. Fogalmazza meg mit nevezünk igénybevételnek. Sorolja fel az egyszerű igénybevételeket. Mutassa be az igénybevételek meghatározásának módját tetszőleges keresztmetszetben. Határozza meg a normálfeszültség és a csúsztatófeszültség fogalmát. Az anyagjellemzők ismertetése érdekében elemezze a lágy, szívós és rideg acél szakítódigramját, értelmezze a feszültségeket és az alakváltozást. Mutassa be a Hooke törvényt. Értelmezze a biztonsági tényezőt.	Egy adott kéttámaszú tartó, adott erőrendszerrel terhelt esetében, határozza meg az igénybevételeket átmetsző módszerrel. Ábrán mutassa be a normál- és a csúsztatófeszültség kialakulását. Értelmezze a mértékadó igénybevétel és keresztmetszet fogalmát. Mutassa be a Hooke törvény alkalmazását. Definíálja a mértékadó szilárdsági jellemzőt és a megengedhető feszültséget. Írja fel, hogyan határozható meg a megengedhető feszültség a szakítószilárdságból illetve a folyáshatárból. Hasonlítsa össze a méretezés és az ellenőrzés elveit és hozzon rá példákat. Mutassa be ábrán, hogy hányféle módon változhat a feszültség az idő függvényében. Rajzolja le és értelmezze a Wöhler görbét. Ismertesse a fáradt törés jellegét, okát. Definíálja a kifáradási határfeszültséget és számítsa ki Wöhler szerint. Értelmezze az ismétlési számot. Ismertessen a fáradt törés elkerülésére alkalmas szerkezeti megoldásokat.
2.2.2 Méretezés egyszerű igénybevételre	Mutassa be a méretezést és az ellenőrzést, a terhelhetőség meghatározását húzó igénybevétel esetén. Számítsa ki megadott adatok alapján egy húzó igénybevétellel terhelt állandó keresztmetszetű rúd szilárdságilag szükséges keresztmetszetét. Számítsa ki ismert szilárdsági tulajdonságú és ismert keresztmetszetű rúdszerű alkatrész megengedhető terhelését húzó igénybevétel esetén. Definíálja a nyomó igénybevételt és írja fel feszültség kiszámítására szolgáló összefüggést. Határozza meg a felületi nyomás és a palástnyomás fogalmát. Mutassa be, hogyan számítható ki a felületi nyomás és a palástnyomás. Számítsa ki megadott adatokkal gépszerkezeti elemen létrejövő felületi nyomást illetve palástnyomást. Ismertesse a kazánképletet és mutassa be, hogy mire alkalmazható. Számítsa ki vékonyfalú, belső nyomással terhelt tartály falvastagságát ismert adatok esetén. Definíálja a tiszta hajlító igénybevételt. Mutassa be egyszerű tartókon a hajlító igénybevételkor elvégezhető méretezést, ellenőrzést és terhelhetőség meghatározást. Ismertesse a nyíró igénybevételt és a feszültség kiszámításának módját.	Számítsa ki megadott adatok alapján egy húzó igénybevétellel terhelt rúd szükséges keresztmetszetét és az ehhez tartozó legkisebb átmérőjét. Számítsa ki ismert szilárdsági tulajdonságú és geometriájú kötőcsavar megengedhető terhelését húzó igénybevételkor. Számítsa ki lineáris hőtágulást feltételezve a hőmérséklet csökkenés hatására létrejött hosszváltozást. Számítsa ki alakváltozás gátlása esetén egy rúdban a hőmérsékletváltozás hatására keletkező feszültséget. Mutassa be és értelmezze a fellépő alakváltozást és feszültségeloszlást húzó igénybevétel esetén. Értelmezze a másodrendű nyomatékot és a keresztmetszeti tényezőt. Számítsa ki a másodrendű nyomatékot és a keresztmetszeti tényezőt kör és téglalap keresztmetszetenél. Méretezzen, ellenőrizzen egyszerű gépalkatrészt hajlításra, határozza meg a terhelhetőséget. Mutassa be az alakváltozást nyíró igénybevétel esetén és számítsa ki ismert alap adatokkal az alakváltozási szöveget. Mutassa be a Hooke törvény analógiáját. Végezzen méretezést, ellenőrzést, terhelhetőségi számítást, tiszta nyírás esetén. Ábrázolja vázlaton és indokolja a kör keresztmetszetű rúdban keletkező csavaró feszültség eloszlását.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Mutassa be az egyszeres és a kétszeres nyírást. Végezzen méretezést, ellenőrzést, terhelhetőségi számítást tiszta nyírású egyszerű alkatrészek esetén. Vázlattal ismertesse a tiszta csavaró igénybevételt. Írja fel a csavaró feszültség kiszámítására szolgáló összefüggést. Ismertesse a csavarónyomaték kiszámítását a az erő és erőkar illetve az átvitt nyomaték esetében. Számítsa ki a csavaró nyomatékot ismert szögsebesség és teljesítmény esetén. Számítsa ki egyszerű, kör keresztmetszetű tengelynél alapadatok ismeretében a szükséges tengelyátmérőt.	Definiálja a poláris másodrendű nyomatékot. Számítsa ki a poláris másodrendű nyomatékot és a keresztmetszeti tényezőt kör- és körgyűrű szelvényénél. Számítsa ki ismert nagyságú csavaró nyomatékkal terhelt, ismert méretű, körgyűrű keresztmetszetű tengelyen fellépő legnagyobb és legkisebb csavaró feszültséget. Mutassa be az alakváltozáskor fellépő szögelfordulás kiszámításának módszerét. Számítsa ki állandó keresztmetszetű, adott hosszúságú rúd elcsavarodásának mértékét a terhelő nyomaték ismeretében.
2.2.3 Méretezés összetett igénybevételre	Definiálja az összetett igénybevételt. Ismertesse az összetett igénybevételek fajtáit.	Értelmezze az egyirányú összetett igénybevételt és ábrázolja az egyirányú feszültségi állapotot. Értelmezze a többirányú összetett igénybevételt, ábrázolja a feszültségi állapotot. Definiálja az eredő (redukált) feszültség fogalmát. Mutassa be az eredő feszültség kiszámításának módszerét egyirányú összetett igénybevétel esetén. Mutassa be a Mohr elmélet szerinti eredő feszültég- és eredő nyomaték számítását többirányú igénybevétel esetén. Méretezzen egyszerű alkatrészt illetve végezze el a méretellenőrzést hajlításra és húzásra, hajlításra és csavarásra, hajlításra és nyírásra. Válassza ki a helyes anyagminőséget.

3. Gépelemek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 Kötőgépelemek, kötések	Válassza meg és ábrázolja a különféle szegecskötési megoldásokat (egy oldalról kialakítható szegecskötések, két oldalról kialakítható átlapolt, hevederes, egysoros, többsoros szegecskötések). Mutassa be a szegecskötések geometriai és szilárdsági méretezési, illetve ellenőrzési eljárásait, méretezzen szegecskötést. Ismertesse a hegesztett, forrasztott, ragasztott kötések kialakítását. Ismertesse azokat a műszaki követelményeket, amelyek a zsugorkötés alkalmazását indokolják.	Végezze el hegesztett, forrasztott, ragasztott kötés szilárdsági ellenőrzését, méretezését. Határozza meg zsugorkötésnél a szükséges túlfedés értékét, a kialakítandó hőmérsékletkülönbséget, a felsajtolás erőszükségletét. Ismertesse a zsugorkötési eljárás technológiáját. Méretezze szilárdsági szempontból adott rendeltetésű és elrendezésű menetes szerkezetek elemeit (orsó, anya). Ismertesse a retesz-kötéseknél biztosítandó illesztés jellegét.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Mutassa be a különböző technológiákkal kialakított zsugorkötéseket és a kötésben résztvevő elemek igénybevételeit. Ábrázolja és jellemezze a csavarmenet modelljét, a különféle szabványos orsó- és anyameneteket. Mutassa be a különféle csavarbiztosítási eljárásokat. Ismertesse az ékkötések jellemzőit, alkalmazásuk korlátait. Méretezzen ékkötést. Ismertesse a reteszkötés elemeit terhelő erők irányát és nagyságát. Méretezze szilárdsági szempontból, válassza ki és ellenőrizze a szabványos reteszkötések elemeit. Ismertesse a bordástengely kötések jellemzőit, alkalmazásukat. Végezze el a csapszeg- és szegkötések szilárdsági méretezését, ellenőrzését. Alkalmazza a vonatkozó szabványok előírásait.	Ismertesse a poligon kötések jellemzőit, alkalmazásuk célszerűségét. Ismertesse az axiális helyzetbiztosító elemeket, mutassa be a kiválasztásukat adott feladatra. Ismertesse a csapszeg- és szegkötések illesztési előírásait.
3.2 Rugók és lengéscsillapítók	Ismertesse a rugók feladatát. Jellemezze és vázolja fel a jellegzetes rugótípusokat. Végezze el adott terhelés és a megengedett legnagyobb deformáció mértéke alapján a laprugó szilárdsági méretezését. Ismertesse a lengéscsillapítók feladatát, mutasson be egy típust.	Jellemezze karakterisztikájuk alapján az egyes rugókat. Ismertesse az adott feladatnak legjobban megfelelő rugó kiválasztásának elvét. Mutassa be a csillapítatlan rezgések káros következményeit és a rezgés, illetve a lengéscsillapítás lényegét. Vázolja fel a mechanikus-, hidraulikus- és pneumatikus lengéscsillapítók kialakítását és ismertesse a mozgási energia átalakításának módját.
3.3 Csövek, csőszerelvények	Számítsa ki a térfogatáram, illetve a tömegáram és az áramlási sebesség ismeretében a szükséges névleges átmérőjű cső átmérőjét és a szabványból válassza ki a szabványos méretét. Számítsa ki adatok ismeretében, kazánképlettel, a cső szükséges falvastagságát. Vázlaltal mutassa be a különböző anyagú és rendeltetésű csővezetékeknél alkalmazott csökötetési megoldásokat. Ismertesse a csökiegyenlítő, alátámasztó és felfüggesztő szerkezetek kialakítását, a velük szemben támasztott követelményeket. Mutassa be a közeg áramlását szabályozó, szerelvények (csapok, szelepek, tolózárak) szerkezetét, működését.	Ismertesse a különböző halmazállapotú, hőmérsékletű, vegyi hatású és nyomású anyagok szállítására alkalmas csővezeték anyagának kiválasztási elveit. Mutassa be a különböző anyagú és rendeltetésű csővezetékeknél alkalmazott tömítő- és hőszigetelő anyagokat, ismertesse kiválasztásuk elveit. Ismertesse vázlatosan a különféle közegeket szállító csővezetékek zavartalan üzemét biztosító egyéb szerelvények (légtelenítő, víztelenítő, hőmérséklet- és nyomásmérő, víz- és porleválasztók, biztonsági szelepek stb.) feladatát, működését. Jellemezze a közeg áramlását szabályozó, szerelvényekkel elérhető szabályozhatóság mértékét (csapok, szelepek, tolózárak). Ismertesse a tömítések funkcióját, a nyugvó- és mozgó alkatrészek tömítéseinek típusait, jellemzőit, alkalmazásukat.

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.4 Tengelyek, csapágyazások	Mutassa be szilárdsági számításokkal a tengely egyes keresztmetszeti méreteinek meghatározását. Határozza meg szilárdsági számításokkal a tengely egyes keresztmetszeteinek méretét. Rajzolja meg a szabványok előírásai szerint az optimális tengelyalakot. Ismertesse a siklócsapágyak jellegzetes szerkezeti kialakításait. Ismertesse a fellépő palástnyomásnak a siklócsapágy helyes működésére gyakorolt hatását. Ismertesse a siklócsapágyak kenési rendszereit, a tömítési és porvédelmi megoldásokat. Mutassa be vázlatokkal és ismertesse a különböző irányú terhelések felvételére alkalmas gördülőcsapágy szerkezeteket. Válassza ki a célnak megfelelő csapágyat katalógusból. Ismertesse a leggyakoribb csapágy beépítési és rögzítési megoldásokat. Mutassa be a gördülőcsapágyak kenési, tömítési és porvédelmi megoldásait.	Mutassa be a tengely rendeltetésének és igénybevételének ismeretében a célnak leginkább megfelelő anyag, alak és keresztmetszet megválasztását. Ismertesse a tengely és a csapágyazás kapcsolatának kiválasztási elvét. Ismertesse a tengely terhelésének, üzemi viszonyainak ismeretében az alkalmazható csapágy típusának megválasztási elveit. Vázlatokkal mutassa be és ismertesse az érintkező felületeken kívánatos teherbíró olajfilm kialakulásának feltételeit és folyamatát. Ismertesse a használatos persely- és béléanyagok kiválasztását. Ismertesse a csapágykatalógusok belső rendszerét. Sorolja fel a megfelelő csapágy kiválasztásához felveendő jellemzőket. Ismertesse a csapágy beépítési és rögzítési megoldásokból az adott esetre leginkább megfelelő típus kiválasztásának elvét. Írja elő a megrajzolt tengely csapágyazott és hordozó felületeinek alak-, helyzet- és mérettűréseit, valamint felületminőségét.
3.5 Tengelykapcsolók és fékek	Ismertesse az alábbi tengelykapcsoló csoportokból egy-egy típusnak a működését: - merev tengelykapcsolók (tárcsás, tokos, héjas), - rugalmas tengelykapcsolók (bőr- és gumidugós, acéltűs, acélszalagos), - kiegyenlítő tengelykapcsolók (körmös, Oldham, Hardy-tárcsás, kardáncsukló), - súrlódó tengelykapcsolók (súrlódó tárcsás, lemezes, kúpos), - önműködő tengelykapcsolók (biztonsági, indító, szabadonfutó). Számítsa ki a legfontosabb működési jellemzőket. Ismertesse az egyes tengelykapcsolók nyomatékvivő szerkezeti elemeinek méretezési elvét. Méretezze az egyes tengelykapcsolók nyomatékvivő szerkezeti elemeit. Ismertesse a fékek fő szerkezeti kialakításait (pofás fékek, szalagfékek, tárcsafék, kúpos fék, villamos fékek), megoldásait. Mutassa be vázlatokkal és ismertesse a fékezésben közvetlenül résztvevő elemeket (fékdob, fékpofa, fékszalag, sík-, illetve kúpos tárcsa, fékkarok stb.).	Ismertesse az összekötendő tengelyek viszonylagos helyzetének, a kialakítandó kapcsolat jellegének és az átvíendő nyomaték nagyságának függvényében a célnak leginkább megfelelő tengelykapcsoló-szerkezet kiválasztását. Készítsen elvi vázlatot az egyes tengelykapcsoló csoportokból, egy-egy kiválasztott tengelykapcsolóról. Válassza ki a nyomatékvitelkor igénybevett szerkezeti elemeket. Elemesse az adott szerkezetű fékberendezésen a mozgó tömegek fékezésekor végbemenő energiaátalakulás folyamatát. Mutassa be vázlatokkal és ismertesse a fékek rendeltetését (rögzítőfék, üzemi fék, süllyesztő fék, vészfék). Ismertesse a fékek működtetésének megoldásait (mechanikus, hidraulikus, pneumatikus és elektromágneses). Számítsa ki a fékezés erő-, illetve nyomatékszükségletét.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Méretezze, illetve ellenőrizze szilárdsági szempontból a fékezésben közvetlenül résztvevő szerkezeti elemeket.	
3.6 Nyomatékát-származtató hajtások, súrlódó- és kényszerhajtások	Ismertesse a különböző súrlódásos és kényszerkapcsolatú hajtások nyomaték átszármaztató elemeinek anyagát, igénybevételét, méretezési elvét, az áttételt befolyásoló geometriai jellemzőit. Számítsa ki a legfontosabb működési jellemzőket. Mutassa be vázlatokkal és ismertesse a dörzshajtások jellemző elrendezéseit, alkalmazási területeit. Számítsa ki dörzskerék-hajtásnál a csúszásmentes nyomatékátvitelhez szükséges minimális összeszorító erő nagyságát. Mutassa be a laposszíj hajtás méretezési módszerét. Ismertesse az ékszíjhajtás szerkezeti kialakítását és mutassa be működését. Vázlatokkal mutassa be az ékszíjak típusait és az ékszíjtárcsák kialakítását. Méretezzen táblázatok és diagramok felhasználásával ékszíjhajtást. Ismertesse a lánchajtások jellemzőit, alkalmazási területeit. Mutassa be a különféle lánc és lánckerék kialakításokat. Mutassa be a lánchajtások elrendezéseit, gépelemeit, a lánc kiválasztásának módját. Ismertesse a fogaskerekek kapcsolódásának feltételeit. Mutassa be vázlaton az evolvens fogazat fő jellemzőit. Ismertesse hengeres egyenes- és ferdefogazatú, valamint kúpkerék hajtásnál az elemi fogazás jellemzőit. Mutassa be a fogaskerekek geometriai méreteinek számítását elemi fogazatnál, számítsa ki ezeket. Vázlaton mutassa be egy jellegzetes csigahajtás szerkezetét.	Ismertesse az összekötendő tengelyek viszonylagos helyzetét, a megvalósítandó áttételt, az átvíndő nyomaték és az üzemi viszonyok ismeretében a célnak leginkább megfelelő hajtástípus kiválasztásának főbb szempontjait. Számítsa ki laposszíj hajtásnál a szíj szükséges hosszúságát és keresztmetszeti méreteit. Ismertesse az üzemszerű szíjcsúszás (slip) hatását, befolyásolását és a szíjfesztő alkalmazásának szükségességét. Ellenőrizze a láncokat húzó igénybevételre. Ismertesse a fogasszíj hajtások jellemzőit, alkalmazási területeit, a hajtás katalógusból való kiválasztásának módját. Ismertesse hengeres egyenes- és ferdefogazatú, valamint kúpkerék hajtásnál a kompenzált fogazás jellemzőit és célját. Számítsa ki a hengeres fogaskerékpár geometriai méreteit kompenzált fogazat esetén.
3.7 Hajtóművek	Ismertesse a hajtóművek funkcióit, csoportosításukat. Mutassa be egy jellegzetes hajtómű típus működését.	Sorolja fel a hajtóművek adott feladatra való kiválasztásának szempontjait. Mutassa be a jellegzetes hajtómű típusok szerkezeti felépítését, működését, a teljesítmény-nyomaték és fordulatszám átvitel törvényszerűségeit.

4. Anyagismeret

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1 Fémtani alapismeretek		
4.1.1 Alapfogalmak	Sorolja fel a gépészetben gyakorta használatos anyagok alapvető fizikai, kémiai, mechanikai, technológiai tulajdonságait. Ismertesse a nyersanyag, alapanyag, előgyártmány, segédanyag fogalmakat.	
4.1.2 Fémtani alapfogalmak	Ismertesse a fémek kristályrendszereit. Mutassa be a színfémek kristályosodásának főbb jellemzőit: kristályosodási sebesség- és képesség polikrisztallin dermedés, rácshibák, diszlokáció. Mutassa be a vas allotróp átalakulását lehűlési és hevítési görbéjével. Ismertesse az ötvözet fogalmát, az ötvözés módját, az ötvözetet alkotó fémek kapcsolatát. Mutassa be a kétalkotós ötvözetípusok lehűlési folyamatát. Határozza meg a kétalkotós egyensúlyi diagram fogalmát, lényegét. Ismertesse a lehűlési görbe felvételének módszerét. Mutassa be a kétalkotós egyensúlyi diagram szerkesztését lehűlési görbékből. Ismertesse a kétalkotós egyensúlyi diagramok olvasási szabályait. Mutassa be két fém egyensúlyi diagramjait, ha a képződő szövetelem: szilárd oldat, eutektikum, szilárd oldat és eutektikum. Mutassa be egy kiválasztott egyensúlyi diagramon, kijelölt koncentrációban, a lehűlés menetét és nevezze meg a keletkezett szövetelemeket. Rajzolja le a lehűlési görbéket. Kiadott állapotábrán ismertesse a metastabilis vas-karbon rendszert és a jellegzetes koncentrációkban vezesse végig a lehűlést, nevezze meg az egyes szövetelemeket. Mutassa be az acél gyors hűtésekör bekövetkező változásokat, ismertesse a C-görbét.	Elemezze a lehűlés során lejátszódó folyamatokat, a kristályosodás folyamatát. Magyarozza el az ideális kétalkotós állapotábrák (Tamman-ábrák) kezelését. Definiálja az allotróp átalakulást. Definiálja a diffúziót és magyarázza el hatását. Elemezze az Fe-Fe₃C illetve az Fe-C állapotábrát (ikerdiagramot), mutassa be a jellegzetes szövetszerkezeteket. Rajzolja le az ikerdiagramot és jellegzetes koncentrációkban vezesse végig a lehűlést, nevezze meg a szövetelemeket. Elemezze az acélok hőmérsékletváltozásakor lejátszódó folyamatokat, az ausztenit-perlit, illetve perlit-ausztenit átalakulás mechanizmusát. Mutassa be a diffúziós átalakulás jelenségét. Ismertesse az acél gyors lehűtésekör fellépő martenzites és a bainites átalakulás jelenségét, a keletkező szövetszerkezeteket. Definiálja a kritikus hűtési sebességet. Indokolja a széntartalom befolyását a keménységre. Magyarázza meg a visszamaradó ausztenit okát és hatását. Hasonlítsa össze az izotermikus és a folyamatos hűtésre érvényes C-görbéket. Ismertesse az izotermikus, illetve a folyamatos hűlés során létrejövő szövetszerkezeteket.
4.2 Fémes szerkezeti anyagok		
	Osztályozza a nyersvasakat és ismertesse jellemző összetételüket. Csoportosítsa az acélokat összetétel és felhasználás szerint.	Ismertesse a leggyakoribb ötvözőanyagok és szennyezőanyagok hatását az acél tulajdonságaira. Jellemezze az öntöttvasak szövetszerkezetét.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Mutassa be az ötvöztelen acélokat a szövetszerkezet és a szilárdsági tulajdonságok összefüggése alapján. Osztályozza az ötvözött acélokat, mutassa be jelölésrendszerüket és főbb felhasználási területüket. Ismertesse az ötvöztetés célját és a jellemző acélötvözők hatásait. Ismertesse a nyersvas és az öntöttvas közötti különbséget. Mutassa be az öntészeti szürkevas, fehérvas szövetszerkezetét, tulajdonságait, alkalmazási területeit, jelölését. Ismertesse a különleges öntöttvasak szövetszerkezetét, tulajdonságait, alkalmazási területeit, jelölését. Jellemezze az alumínium tulajdonságait, a szennyező- és ötvözőanyagok hatását, az alumíniumötvözetek csoportosításának alapját, felhasználási területüket. Ismertesse a réz tulajdonságait, előállítását, ötvözteit, felhasználási területeit. Hasonlítsa össze az ón és az ólom tulajdonságait, ötvözteit, ismertesse jellemző felhasználási területeiket.	Ismertesse a szilícium és a hűtési sebesség hatását, a szilárdságnövelés lehetőségeit, a grafit méretének, illetve alakjának megváltoztatási módjait. Mutassa be a használatos acél és öntöttvas anyagok főbb fizikai, mechanikai és technológiai jellemzőit, az acél és öntöttvas szabványok rendszerét. Ismertesse az alakítható, valamint az önthető alumíniumötvözeteket, ötvözőanyagaik hatását a hőkezelhetőségre, valamint szabványos jelölésüket. Mutassa be a magnézium és ötvözeinek tulajdonságait, az alakítható és az önthető magnéziumötvözeteket, felhasználási területüket. Jellemezze a titánt és ötvözteit, felhasználási területüket. Mutassa be a horganyt és ötvözteit, jellemző felhasználási területeiket. Mutassa be az alakítható, valamint az önthető rézötvözetek (sárgarezek) tulajdonságait, jelölésüket, felhasználási területüket. Ismertesse az egyéb rézötvözeteket (bronzokat), az óntartalomtól függő felhasználási területüket, a különleges bronzfajtákat (alumínium-, ólom-, foszforbronz). Vesse össze a nemesfémek (arany, ezüst, platina) tulajdonságait, mutassa be jellemző felhasználási területüket.
4.3 Nemfémes szerkezeti anyagok		
	Sorolja fel a műanyagok előnyös és hátrányos tulajdonságait. Sorolja fel a műanyagok fő csoportjait és ismertesse legjellemzőbb tulajdonságaikat: temoplasztok, duroplasztok, elasztomerek. Jellemezzék és mutasson be az alábbiak közül egy kijelölt nemfémes anyagfajtát, tulajdonságait és felhasználási területük alapján: kerámiák, üveg, fa, papír, textilanyagok, bőr, kenőanyagok.	Határozza meg a műanyag fogalmát és ismertesse a monomerek átalakítási folyamatát. Vázolja fel a polimerek szerkezetét. Csoportosítsa a műanyag késztermékek fontosabb előállítási eljárásait. Ismertesse elvi vázlattal a következő forgács nélküli műanyag megmunkálások berendezései közül egy kiválasztottat: vákuum- és prés légformázás, fóliafűtés, kalanderezés, szálképzés.

5. Megmunkálások

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1 Forgácsnélküli megmunkálások	Jellemezze az öntési eljárásokat az alkalmazott minta, a forma jellege, a forma anyaga valamint a formázás módja szerint. Ismertesse a homokformába történő öntés gépeit, berendezéseit, felhasznált anyagait. Ismertesse a héjformázást és a precíziós öntést. Mutassa be az öntészet területéről az állandó formába öntések elveit, berendezését alkalmazási területeit: gravitációs öntés, nyomásos öntés, a centrifugál öntés. Csoportosítsa a melegalakító eljárásokat. Ismertesse a szabadon alakító kovácsolás szerszámain, műveleteit. Mutassa be a sülyesztékes kovácsolást. Ismertesse a hengerlés berendezéseit, anyagait, technológiáját. Ismertesse a sajtolás berendezéseit, anyagait, technológiáját.	Értelmezze az öntészeti minta, a ráhagyások, a forma és a mag fogalmát. Ismertesse az öntvénytisztítás feladatát, eljárásait, a jellemző öntvényhibákat. Definiálja a képlékenység fogalmát és az alakítási szilárdságot. Jellemezze a különféle képlékenyalakító eljárásokhoz alkalmazott anyagok fő tulajdonságait. Ismertesse az alakítás hatását az anyag szerkezetére a képlékenyalakító eljárások során. Jellemezze a kovácsoló eljárásokat, méretpontosság és sorozatnagyság szempontjából. Ismertesse a sülyeszték kialakításának szempontjait. Jellemezze a hengerlési folyamatot hőmérséklet, gyártmány és berendezése alapján. Jellemezze a sajtolási folyamatot gyártmány és berendezése alapján.
5.2 Hőkezelések	Csoportosítsa az ipari vasötvözetek hőkezelő eljárásait. Ismertesse az acél hőkezelési eljárások célját, a hőkezelő eljárások szakaszait. Definiálja az edzhetőség és az átédzhetőség fogalmát. Ismertesse a hevítés, a hőntartás valamint a hűtés jellemzőit, az alkalmazott berendezéseket, anyagokat. Jellemezze a gyakorlati hőkezelő eljárásokat (feszültségoldó izzítás, lágyítás, újrakristályosítás, normalizálás, diffúziós izzítás, edzés, nemesítés), az alkalmazásukkal elérhető anyagtulajdonság-változásokat, alkalmazási területüket. Ismertesse az ötvöző anyagok befolyását az anyag hőkezelhetőségi tulajdonságaira. Ismertesse a dekarbonizációs jelenség hatásait.	Csoportosítsa az öntészeti vasak hőkezelését. Rajzolja fel a technológiai diagramokat és ezek segítségével ismertesse a szürkevas hőkezelését: a feszültségcsökkentő izzítást, a lágyítást, a keményítő hőkezelést és a szívósságfokozó hőkezelést. Mutassa be a réz és rézötvözetek hőkezeléseit a feszültségcsökkentést és az újrakristályosító lágyítást. Ismertesse az alumínium és ötvözeinek jellegzetes hőkezeléseit, a lágyítást és a nemesítést. Magyarázza el az önnemesedés jelenségét és jelentőségét. Hasonlítsa össze és magyarázza el, hogy miben illetve miért különböznek az acéloknál megismert azonos vagy hasonló célú technológiáktól a színes és könnyűfémek hőkezelései. Jellemezze az anyagtulajdonság-változtatás módjait anyagrézecskek bevitelkor (cementálás, nitridálás, alitálás, kromálás stb.). Mutassa be a kérgesítő eljárásokat (lángedzés, indukciós edzés, betétedzés) és felhasználási területüket.
5.3 Hegesztés	Jellemezze a hegesztést és definiálja a hegeszthetőség fogalmát. Csoportosítsa a hegesztő eljárásokat.	Ismertesse a hegesztési varrat és a kötés kialakulását, a varratfém kristályosodását. Sorolja fel a hegesztési feszültségek keletkezésének okait.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Jellemezze lánghegesztést, az égőgázok fajtáit, felhasználási területüket, a hegesztőégők felépítését, a hegesztőláng részeit és fajtáit. Ismertesse a lánghegesztés technológiáját. Ismertesse a hegesztés előkészítő műveleteit, az utólagos munkálatokat. Ismertesse a nyíltívű kézi villamos ívhegesztés technológiáját. Csoportosítsa és jellemezze a fedettívű hegesztési eljárásokat, felhasználási területüket. Ismertesse a hegesztés során fellépő hibákat.	Ismertesse a hegesztő ívben lejátszódó folyamatokat. Ismertesse a hegesztő áramforrásokat, a hegesztés szerszámain és segédberendezéseit. Hasonlítsa össze az egyenáramú és a váltakozó áramú hegesztés jellemzőit. Jellemezze a védőgázos ívhegesztésnél alkalmazott védőgázok szerepét, fajtáit. Ismertesse az AWI, az AFI valamint a CO₂ védőgázos hegesztő eljárásokat. Ismertesse az ellenállás-hegesztések fizikai alapjait. Csoportosítsa a sajtolóhegesztési eljárásokat.
5.4 Forrasztás	Definiálja a forrasztást. Osztályozza a forrasztási technológiákat a forrasztás hőmérséklete szerint. Ismertesse a lágy, valamint a keményforrasztás forrasztóanyagait és jellemző alkalmazási területeiket. Ismertesse a forrasztószer feladatát, jellemző tulajdonságait. Ismertesse a forrasztópákával végzett forrasztó eljárást. Ismertesse a lángforrasztást (lágy- és keményforrasztás).	Ismertesse a forrasztás fizikai folyamatát. Sorolja fel a forrasztás előnyeit, hátrányait. Definiálja a forrasztóanyag fogalmát és sorolja fel a forrasztóanyag megválasztásának szempontjait. Sorolja fel és röviden ismertesse a forrasztószer bevitelének módjait. Ismertesse a különleges forrasztási eljárások közül az indukciós forrasztást, az ellenállásforrasztást és a mártóforrasztást.
5.5 Műanyagok megmunkálása	Ismertesse a duropaszt termékek előállítására szolgáló eljárásokat, a készített termékeket és jellemző felhasználási területeiket: sajtolás, fröccsöntés.	Rajzolja le vázlatosan és ismertesse a termoplaszt termékek előállítására szolgáló extrudálást. Ismertesse az extrudálás alapanyagait, a készített termékeket és jellemző felhasználási területeiket.

6. Villamosságtani ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1 Elektrotechnikai, elektronikai alapfogalmak		
6.1.1 Alapfogalmak	Sorolja fel az egyenáramú áramkörök alaptörvényeit. Ismertesse a szinuszos váltakozó feszültség előállításának elvét, valamint az áram és feszültség jellemzőit. Ismertesse a háromfázisú feszültség előállításának elvét. Mutassa be a csillag és a háromszög kapcsolást. Értelmezze az áramkörökben a teljesítmény a munka és a hatásfok fogalmát, valamint a	Végezzen számításokat egyenáramú áramkörökben az alaptörvények alkalmazásával (az Ohm- és Kirchhoff-törvények). Értelmezze a szinuszos váltakozó feszültség és áram ábrázolását. Végezzen ellenállásokkal kapcsolatos alapszámításokat (az ellenállás függését a vezető adataitól, az ellenállások soros, párhuzamos és vegyes kapcsolásának számításait).

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	látszólagos-, a meddő- és a hatásos teljesítmény fogalmát. Számítsa ki a teljesítményt, a munkát és a hatásfokot, valamint a látszólagos-, a meddő- és a hatásos teljesítményt.	Végezzen R, L és C elemekkel kapcsolatos alapszámításokat.
6.1.2 Áramköri elemek	Ismertesse a villamos áramköri elemek működési elvét, felépítését, fajtáit. Definiálja az elektronikai elemek fogalmát. Ismertesse egy kijelölt félvezető elvi működését (dióda, tranzisztor, tirisztor, diac, triac) és jellemző gyakorlati alkalmazási területét.	Ismertesse a fontosabb félvezetők működésének fizikai alapjait (p-n átmenet). Rajzolja le és elemezze a félvezetők U-I karakterisztikáit. Mutassa be az elektronikai építőelemek legjellemzőbb ipari alkalmazási területeit.
6.2 Transzformátorok		
6.2.1 Felépítés, működés	Indokolja a transzformátor alkalmazásának szükségességét és sorolja fel fő alkalmazási területeit. Az indukció jelenségét alkalmazva, magyarázza el a transzformátor elvi felépítését és működését. Ismertesse transzformátor-törvényeket, értelmezze a feszültség áttételt, az áram áttételt, menetszám áttételt, végezzen ezekkel kapcsolatos alapszámításokat. Sorolja fel a jellegzetes transzformátortípusokat és ismertesse főbb alkalmazási területeiket.	Rajzolja fel a transzformátor U-I jelleggörbét. Magyarázza el a transzformátorok működését üresjáráskor, terheléskor és rövidzáráskor. Ismertesse transzformátor veszteségeit: a réz- és vasveszteség lényegét. Ismertesse a transzformátorok veszteségeinek csökkentési lehetőségeit. Számítsa ki a transzformátor hatásfokát.
6.2.2 Transzformátor-típusok	Ismertesse az egy- és a háromfázisú transzformátorok szerkezeti felépítését és alkalmazási területeit. A különleges transzformátorok közül ismertesse a hegesztő transzformátor szerkezeti felépítését és sorolja fel jellemzőit.	Ismertesse a háromfázisú transzformátorok kapcsolási módjait. Mutassa be a takarékkapcsolású transzformátorok működési elvét, felépítését, alkalmazását. Sorolja fel a mérő transzformátorok jellemzőit és ismertesse alkalmazásukat.
6.3 Egyenáramú- és váltakozó áramú villamos forgógépek		
6.3.1 Egyenáramú villamos forgógépek	Ismertesse az egyenáramú gépek működési elvét és szerkezeti felépítését, vázolja fel a mechanikai jelleggörbéiket. Sorolja fel és ismertesse kapcsolási rajzokkal az egyenáramú motorok és generátorok gerjesztésének kapcsolási módjait és jellemzőit. Ismertesse kapcsolási rajzok segítségével a motorok indítását. Magyarázza el a motor forgásirányának és fordulatszám-változtatásának megoldásait. Mutassa be a fékezési megoldásokat.	Az egyenáramú motorok és generátorok mechanikai jelleggörbéi alapján elemezze ezek működését. Magyarázza el a mechanikai jelleggörbe alapján a gép motor és generátor üzemmódjait.
6.3.2 Váltakozó áramú villamos forgógépek	Ismertesse az aszinkronmotorok felépítését és működési elvét.	Az aszinkron motorok mechanikai jelleggörbéi alapján elemezze ezek működését.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Sorolja fel az aszinkronmotorok típusait a forgórész megoldása szerint. Értelmezze a szlip fogalmát. Végezzen alapszámításokat. Ismertesse az aszinkronmotorok üzemi viszonyait. Rajzolja le a mechanikai jelleggörbéket. Értelmezze a billenő nyomatékot, a terhelő nyomatékot és az indítónyomatékot. Mutassa be kapcsolási rajzokkal az indítás módjait. Ismertesse fordulatszám-változtatás és a forgásirány-változtatás kapcsolásait. Mutassa be a fékezés kapcsolásait. Sorolja fel az aszinkronmotorok alkalmazási területeit.	Magyarázza el a mechanikai jelleggörbék alapján az aszinkron gépek motor és generátor üzem módjait.

7. Az ember és környezete

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7.1 Környezetvédelmi és egészségvédelmi alapfogalmak	Indokolja a természetvédelem, a környezetvédelem lényegét és szükségességét. Jelölje meg a természetvédelem céljait és feladatait. Értékelje a talaj védelmének fontosságát, különös tekintettel az üzemi eljárások és módszerek hatásaira. Definiálja az emisszió, transzmisszió és immisszió fogalmát. Sorolja fel a természetes vizek és az ivóvíz minőségét jellemző tényezőket és a vízszennyezés legfontosabb forrásait. Ismertesse a szennyvizek kezelésének és tisztításának lehetőségeit. Sorolja fel a levegőszennyezés legfontosabb forrásait. Nevezze meg az ipari és a kommunális hulladék ártalmatlanításának leggyakoribb módjait, mutasson rá a hulladékhasznosítás lehetőségeire. Ismertesse a zaj, a rezgés, az infrahang az ultrahang és a sugárzás hatásait.	Határozza meg a WHO egészség fogalmát. Ismertesse az egészségünket befolyásoló legfontosabb tényezőket. Definiálja a rizikófaktorok fogalmát. Ismertesse az etilalkohol, a dohányzás, a kábítószeres szervezetre gyakorolt hatását. Ismertesse a stressz lelki egészségünkre gyakorolt hatását.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7.2 Munkakörnyezet, ergonómia	Sorolja fel a megvilágítási elveket. Definiálja a klíma fogalmát. Sorolja fel a klíma közérzetre gyakorolt hatásának okait. Ismertesse a zaj fogalmát és a zaj hatásfok-befolyásoló hatását. Sorolja fel a terhelés- igénybevétel fajtáit. Helyezze el az ergonómiát a tudományok rendszerében. Csoportosítsa az emberi tényezőket és ismeresse szerepüket a kölcsönhatásokban. Definiálja az antropometria fogalmát és ismeresse az ergonómiában betöltött szerepét, jelentőségét.	Ismertesse a színlátást és rendellenességeit. Sorolja fel a színek hangulat- és közérzet-befolyásoló hatásait. Ismertesse a szociális kölcsönhatás fogalmát. Értelmezze a személyes tér fogalmát. Fejtse ki, hogy miért szükséges a személyes tér figyelembevétele a tervezésnél. Elemezzen ergonómiai szempontból egy kijelölt témát: iskolai bútorzat, tanterem megvilágítás, tantermi klíma, iskolán belüli közlekedés.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintű érettségi vizsga írásbeliből és szóbeliből áll, a vizsgázó a Gépészeti alapismeretek központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségéről.

A VIZSGA RÉSZEI

- Tesztjellegű gépészeti alapismeretek írásbeli központi kérdéssor megoldása.
- Gépészeti alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása.
- Szóbeli vizsga a gépészeti alapismeretek központi tételsor alapján.

A középszintű vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Tesztjellegű gépészeti alapismeretek írásbeli központi kérdéssor megoldása	60	50
	Gépészeti alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása	120	50
Szóbeli vizsga	Gépészeti alapismeretek központi tételsor alapján témakörök bemutatása	20	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy ellenőrizhető képet adjon a tanuló gépészeti alapismeretek tudásáról, az ismeretek, a képességek, az alkalmazás, az integrálás és a rajzi kommunikáció tekintetében egyaránt. A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetők legyenek és hozzájárul ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldásához számológép és négyjegyű függvénytáblázat használható.

Tartalmi szerkezet

A középszintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám fele-fele arányban tesztjellegű Gépészeti alapismeretek kérdéssor megválaszolásával, illetve a Gépészeti alapismeretek feladatsor megoldásával érhető el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása a témakörhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A 15-20 kérdésből álló tesztjellegű kérdéssorban a Gépészeti alapismeretek témáival arányosan jelennek meg az egyes fogalmak, törvényszerűségek, jelenségek és összefüggések. A kérdéstípusok az előírt ismeret és képesség jellegű követelményeknek felelnek meg. A kérdéssor tartalmazhat egyszerű számolást és rajzolást igénylő kérdéseket is.

A Gépészeti alapismeretek feladatainak megoldásai alkalmazás jellegű követelményekre is építenek. A feladatok a műszaki ábrázolás alapjai, a mechanika és a gépelemek témaköréből kerülnek ki, közel azonos arányban.

A számolást (méretezést) is igénylő feladatsor 4-6 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

	Kompetenciák	%
Teszt jellegű kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	25
	Törvények ismerete és alkalmazása	25
Feladatsor	Pontos számolás, feladatmegoldás, precíz méretezés	25
	Jelenségek, összefüggések ábrázolása és értelmezése	25
Összesen		100

Lehetséges feladattípusok
1. Ábrázoló geometriai alapismeretek (alapszerkesztések)
2. Géprajzi alapismeretek (munkadarabrajz szabadkézi vázlat formájában)
3. Koncentrált erővel terhelt kéttámaszú és konzolos tartók vizsgálata
4. Szilárdsági méretezés egyszerű igénybevételekre
5. Oldható gépelemkötések méretezése, méretellenőrzése
6. Nem oldható gépelemkötések méretezése, méretellenőrzése
7. Acélrugó méretezése
8. Csövek geometriai és szilárdsági méretezése
9. Tengelykapcsolók és fékek elemeinek szilárdsági méretezése, ellenőrzése
10. Végtelenített hajtások geometriai vagy/és szilárdsági méretezése
11. Elemi fogazású fogaskerekek geometriai méretezése
12. Egyéb, a fentiekből kombinált feladat

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

A kérdéssor értékelésénél kötelező a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számolást (méretezést) is igénylő feladatsornál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		A feladat megoldásának dokumentálása	
elemei	aránya	elemei	aránya	elemei	aránya
– a megoldottság szintje	70%	– a megoldás logikája – kreativitás – pontosság – mértékegységek használata	20%	– rendezettség – áttekinthetőség – szabványos jelölések alkalmazása – műszaki, formai és esztétikai elvárásoknak való megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga a Gépészeti alapismeretek témáinak alapfogalmaira, az ezekhez kapcsolódó törvényekre és összefüggésekre épülő műszaki szemlélet elsajátításának bemutatását igényli a vizsgázóktól. A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a tényeket, a fogalmakat, az alaptörvényeket szabatosan definiálni, megszerzett ismeretei felhasználásával az összefüggéseket megmagyarázni, a feleletét képes-e megfelelő színvonalú rajzokkal illusztrálni.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei:

A műszaki ábrázolás alapjai

Mechanika

Gépelemek

Anyagismeret

Megmunkálások

Villamosságtani ismeretek

Az ember és környezete

Tételtípusok:

A tételsor legalább 30 tételből áll. Minden szóbeli tétel két altételből A) és B) tevődik össze. Az A) tétel mechanika és gépelemek, a B) tétel a többi témakörből kerül ki. Minden altétel egy témakör általános bemutatását és meghatározott részeinek alaposabb kifejtését igényli. A témakörtől függően az A) és a B) tétel is tartalmazhat egyszerű számításos vagy rajzos feladatokat.

A tételek jellemzői, összeállításuk:

A szóbeli tételek címét és részleteit az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, s öt évenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, a problémamegoldást ösztönző, korrekt megfogalmazásokra, az egyszerű és egyértelmű értékelhetőségre.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	30
Törvények ismerete és alkalmazása, jelenségek, összefüggések értelmezése	40
Világosság, szabatosság, a felelet felépítettsége	10
A műszaki nyelv és rajzos illusztrációk alkalmazása	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésére álló felkészülési idő alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkérheti.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan előadva, a szaknyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

EMELTSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az emeltszintű érettségi vizsga írásbeliből és szóbeliből áll, a vizsgázó a gépészeti alapismeretek központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségéről.

A VIZSGA RÉSZEI

- Tesztjellegű gépészeti alapismeretek írásbeli központi kérdéssor megoldása.
- Gépészeti alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása.
- Szóbeli vizsga a gépészeti alapismeretek központi tételsor alapján.

Az emeltszintű vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Tesztjellegű gépészeti alapismeretek írásbeli központi kérdéssor megoldása	60	35
	Gépészeti alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása	120	65
Szóbeli vizsga	Gépészeti alapismeretek központi tételsor alapján témakörök bemutatása	20	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy ellenőrizhető képet adjon a tanuló gépészeti alapismeretek tudásáról, az ismeretek, a képességek, az alkalmazás, az integrálás és a rajzi kommunikáció tekintetében egyaránt. A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetők legyenek és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldásához számológép és négyjegyű függvénytáblázat használható.

Tartalmi szerkezet

Az emeltszintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 35% arányban tesztjellegű Gépészeti alapismeretek kérdéssor megválaszolásával, illetve 65% arányban a Gépészeti alapismeretek feladatsor megoldásával érhető el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása a témakörhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A 15-20 kérdésből álló tesztjellegű kérdéssorban a Gépészeti alapismeretek témáival arányosan jelennek meg az egyes fogalmak, törvényszerűségek, jelenségek és összefüggések. A kérdéstípusok az előírt ismeret és képesség jellegű követelményeknek felelnek meg. A kérdéssor tartalmazhat egyszerű számolást és rajzolást igénylő kérdéseket is.

A Gépészeti alapismeretek feladatainak megoldásai alkalmazás jellegű követelményekre is építenek. A feladatok a műszaki ábrázolás alapjai, a mechanika és a gépelemek témaköréből kerülnek ki, közel azonos arányban.

A számolást (méretezést) is igénylő feladatsor 4-6 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

	Kompetenciák	%
Teszt jellegű kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	25
	Törvények ismerete és alkalmazása	25
Feladatsor	Pontos számolás, feladatmegoldás, precíz méretezés	25
	Jelenségek, összefüggések ábrázolása és értelmezése	25
Összesen		100

Lehetséges feladattípusok
1. Ábrázoló geometriai alapismeretek (alapszerkesztések)
2. Géprajzi alapismeretek (munkadarabrajz)
3. Összetett síkidomok súlypontjának kiszámítása
4. Statikai nyomaték számítása
2. Koncentrált erővel terhelt kéttámaszú és konzolos tartók vizsgálata
3. Összetett terhelésű, megoszló erőrendszerrel is terhelt tartók vizsgálata
4. Szilárdsági méretezés egyszerű igénybevételekre
5. Szilárdsági méretezés összetett igénybevételekre
6. Egyszerű gépelemek méretellenőrzése egyszerű- és összetett igénybevételek esetén
7. Oldható gépelemkötések méretezése, méretellenőrzése
8. Nem oldható gépelemkötések méretezése méretellenőrzése
9. Acélrugó méretezése
10. Csövek geometriai és szilárdsági méretezése, anyagmegválasztás
11. Tengelykapcsolók és fékek elemeinek szilárdsági méretezése, ellenőrzése
12. Végtelenített hajtások geometriai és szilárdsági méretezése
13. Fogaskerekek geometriai méretezése
Egyéb, a fentiekből kombinált feladat

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

A kérdéssor értékelésénél kötelező a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számolást (mérétezt) is igénylő feladatsornál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		A feladat megoldásának dokumentálása	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
– a megoldottság szintje	70%	– a megoldás logikája – kreativitás – pontosság – mértékegységek használata	20%	– rendezettség – áttekinthetőség szabványos jelölések alkalmazása – műszaki, formai és esztétikai elvárásoknak való megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga a Gépészeti alapismeretek témáinak alapfogalmaira, az ezekhez kapcsolódó törvényekre és összefüggésekre épülő műszaki szemlélet elsajátításának bemutatását igényli a vizsgázóktól. A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a tényeket, a fogalmakat, az alaptörvényeket szabatosan definiálni, megszerzett ismeretei felhasználásával az összefüggéseket megmagyarázni, alkalmazni és a folyamatokat összehasonlítani, a feleletét képes-e megfelelő színvonalú rajzokkal illusztrálni.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei:

A műszaki ábrázolás alapjai

Mechanika

Gépelemek

Anyagismeret

Megmunkálások

Villamosságtani ismeretek

Az ember és környezete

Tételtípusok:

A tételsor legalább 30 tételből áll. Minden szóbeli tétel két altételből A) és B) tevődik össze. Az A) tétel mechanika és gépelemek, a B) tétel a többi témakörből kerül ki. Minden altétel egy témakör általános bemutatását és meghatározott részeinek alaposabb kifejtését igényli. A témakörtől függően az A) és a B) tétel is tartalmazhat egyszerű számításos vagy rajzos feladatokat.

A tételek jellemzői, összeállításuk:

A szóbeli tételek címét és részleteit az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, s öt évenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, a problémamegoldást ösztönző, korrekt megfogalmazásokra, az egyszerű és egyértelmű értékelhetőségre.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	30
Törvények ismerete és alkalmazása, jelenségek, összefüggések értelmezése	40
Világosság, szabatosság, a felelet felépítettsége	10
A műszaki nyelv és rajzos illusztrációk alkalmazása	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésére álló felkészülési idő alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkérheti.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan előadva, a szaknyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

ELEKTRONIKAI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

Az Elektronikai alapismeretek szakmai előkészítő tantárgy érettségi vizsga részletes vizsgakövetelményeinek kidolgozása a műszaki szakterület elektrotechnika-elektronika szakmacsoportjába tartozó szakközépiskolák számára készült. A tantárgy az érettségén a szabadon választható vizsgatárgyak körét bővíti. A részletes követelmények természetesen az előírt kerettantervekhez illeszkednek, s nem tartalmazzák az egyes intézmények helyi tanterveiben megfogalmazott kiegészítő témakörök követelményeit.

Az Elektronikai alapismeretek komplex vizsgatantárgy, részletes követelményei alapvetően az elektrotechnika-elektronika szakmacsoportos alapozó ismeretek kerettantervének elektrotechnikai és elektronikai témaköreire épülnek, de közvetve figyelembe veszi a műszaki orientációs ismeretek egyes témaköreit is.

A részletes vizsgakövetelmények közép- és emelt szinten egyaránt kompetencia elv alapján készültek. Az emelt szintű követelmények tartalmazzák a középszintű követelményeket is. Középszinten alapvetően az ismeret és a megértés szintje dominál, emelt szinten fokozottabban előtérbe kerül az alkalmazási és integrálási képesség is. Az ismeretek és készségek legnagyobb része középszinten és emelt szinten egyaránt megjelenik.

A középszintű vizsgakövetelmények figyelembe veszik a szakmai előkészítő érettségi azon céljait, hogy vizsgával is megtörténjék a szakmai alapozás lezárása, segítse a szakirány szerinti felsőfokú intézményekbe történő továbbtanulást, kövesse és elősegítse a tanulók szakmaválasztását, valamint előkészítse bekapcsolódásukat a specializáló szakmai képzésbe. A középszintű célok elsősorban az egyszerűbb ismeretszerzési eljárásokat, kifejező készséget, a rendszeres és az alkalmazás, valamint az alapfeladatok megoldásának legalapvetőbb formáit várják el.

Az emelt szintű vizsgakövetelményekben elsősorban az igényesebb felépítésre törekvés, az alkalmazás és integrálás összetettsége, a feladatok nehézségi fokának erősödése jelentkezik. A követelmények figyelembe veszik továbbá, hogy bizonyos technikus szakokhoz, vagy egyes akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképesítésekhez – az intézmény pedagógiai programjában rögzített előírásokkal összhangban – szükségessé válhat az emelt szintű érettségi vizsga letétele is.

A középszintű érettségi vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó

- rendelkezik-e műszaki szemlélettel és a műszaki műveltség részét képező elektrotechnikai-elektronikai alapismeretekkel,
- képes-e ismereteit a mindennapokban tapasztalt villamos jelenségekkel, egyszerű technikai eszközök működésével összekapcsolni,
- elsajátította-e az elektrotechnika és az elektronika alapfogalmaihoz kapcsolódó összefüggések alkalmazását,
- rendelkezik-e az elektrotechnikai-elektronikai alapmennyiségek mértékegységeinek és mértékeinek ismeretével, átszámítási mechanizmusával, elektrotechnikai és elektronikai alapfeladatok megoldási készségével,
- képes-e az elektrotechnika-elektronika alapvető fontosságú tényeinek, fogalmainak és alaptörvényeinek szabatos definiálására, jellemzésére,
- képes-e megszerzett ismeretei felhasználásával elektrotechnikai-elektronikai jelenségeket, összefüggéseket megmagyarázni, és folyamatokat összehasonlítani.

Az emelt szintű érettségi vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó a fentiekben felsoroltakon túlmenően

- elsajátította-e a speciális szakmai tantárgyak tanulásához szükséges műszaki feladatmegoldó képességet,
- tudja-e levezetni, igazolni, ábrázolni és értékelni az elektrotechnikai-elektronikai összefüggéseket és folyamatokat,
- képes-e elemezni és méretezni a legfontosabb elektrotechnikai-elektronikai alapáramköröket,
- rendelkezik-e az alapfogalmak, a folyamatok, a jelenségek és törvényszerűségek összehasonlító, integrálási képességével.

A részletes vizsgakövetelményeket tartalmazó táblázat emelt szintű oszlopa csak a középszintet meghaladó követelményeket tartalmazza, de az emelt szintű vizsga természetesen magába foglalja a középszintű követelményeket is.

TÉMAKÖRÖK

1. Villamos alapgfogalmak

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 Feszültség, áram töltés, ellenállás, vezetőképesség	Definiálja a feszültség, az áram, a töltés, az ellenállás és a vezetőképesség fogalmát és jellemzőit. Ismeresse a feszültség, az áram, a töltés, az ellenállás és a vezetőképesség mértékegységeit (V, A, As, Û, S). Értelmezze az áram és a töltés közötti összefüggést. Végezzen átszámításokat a mértékegységekkel a prefixumok szerint (i V, mV, i A, mA, Kù, i S, mS).	Mutassa be az elektrotechnika, mint műszaki tudomány kapcsolatait a fizikával és az elektrotechnikával.
1.2 Ellenállásokkal kapcsolatos számítások Ellenállások hőfokfüggése (NTK, PTK)	Értelmezze a fizikai és geometriai paraméterek alapján az ellenállás kiszámítására vonatkozó összefüggést. Végezzen ellenállás számításokat az ellenállás megadott fizikai és geometriai paraméterei segítségével. Értelmezze az ellenállások hőfoktényezőjét, a negatív és a pozitív hőfokfüggést. Végezzen hőmérsékletfüggésre vonatkozó számításokat.	Értelmezze a fajlagos ellenállás és a fajlagos vezetés anyagszerkezeti alapjait. Mutassa be az ellenállások hőfokfüggésének gyakorlati vonatkozásait. Mutassa be szerkezeti felépítése alapján az ellenállást, mint alkatrészt.
1.3 Ellenállások a gyakorlatban, rajzjelek	Ismeresse az ellenállások fajtáit és katalógusadatait. Mutassa be a legfontosabb ellenállások szabványos jelölésmódjait.	Hasonlítsa össze és jellemezze a vezető és a szigetelő anyagokat (energiaszintek). Mutassa be a vezető és a szigetelő anyagok felépítéséből adódó különbségeket.

2. Egyenáramú hálózatok alaptörvényei

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Az áramkör fogalma, egyenáramú hálózatok alaptörvényei (Ohm, Kirchhoff) Ellenállás-hálózatok, eredő ellenállásszámítások	Mutassa be az egyszerű áramkör felépítését, jellemzőit. Definiálja az egyenáramú hálózatok Ohm törvényét. Definiálja az egyenáramú hálózatok csomópontokra és hurkokra vonatkozó Kirchhoff törvényeit. Alkalmazza a Kirchhoff törvényeket egyszerűbb hálózatok jellemzőinek számításánál. Határozza meg az ellenállások soros, párhuzamos és vegyes kapcsolásainál az eredő ellenállás kiszámítására vonatkozó összefüggéseket. Végezzen eredő ellenállás számításokat soros, párhuzamos és vegyes kapcsolások esetén.	Értelmezze a generátort, mint töltésszétválasztót és a fogyasztót, mint töltés kiegyenlítő. Ábrázolja az ellenállások jelleggörbáját. Legyen képes a Kirchhoff törvényeket alkalmazni összetettebb egyenáramú hálózatokban. Vezesse le az ellenállások soros és párhuzamos eredőjének meghatározására szolgáló összefüggéseket. Vezesse le a csillag-delta átalakítást.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.2 Az alaptörvények igazolása		Rajzolja fel az alaptörvények igazolására szolgáló mérési elrendezéseket, és ezek alapján ismertesse a mérések menetét.
2.3 Nevezetes hálózatok: feszültségosztó, áramosztó, Wheatstone-híd	Definiálja a feszültségosztás törvényét. Definiálja az áramosztás törvényét. Végezzen számításokat egyszerű feszültség- és áramosztó áramkörökön. Határozza meg a Wheatstone-híd kiegyenlítésére szolgáló összefüggést.	Igazolja a feszültségosztás törvényét. Igazolja az áramosztás törvényét. Értelmezze a változtatható és a beállítható ellenállások gyakorlati felépítését (potenciométer, trimmer). Vezesse le a Wheatstone-híd kiegyenlítését igazoló összefüggést.
2.4 Mérés határkiterjesztés: előtét- és söntszámítások	Ismertesse az áram- és feszültségmérő mérés határkiterjesztésére vonatkozó megoldásokat. Értelmezze az alaplőmérő jellemzőit. Határozza meg az előtét- és a söntellenállás kiszámítására szolgáló összefüggéseket. Számítson ki előtét- és söntellenállásokat.	Méretezzen alaplőmérők mérés határkiterjesztésére szolgáló előtét- és söntellenállásokat.

3. A villamos áram hatásai

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 Hőhatás	Ismertesse a villamos- és a hőenergia közötti kapcsolatot. Magyarázza el az áram hőhatásának okait. Értelmezze a fajhő fogalmát. Soroljon fel hőhatáson alapuló jellemző gyakorlati alkalmazásokat (fűtés, melegítés, izzólámpák, biztosítók, hűtőbordák).	Végezzen számításokat a fajhő segítségével. Mutassa be a hőhatás gyakorlati alkalmazásait és a káros hőhatás elleni védekezést.
3.2 Vegyi hatás	Ismertesse a folyadékok vezetési mechanizmusát, az anyagok kiválasztásának folyamatát. Definiálja Faraday törvényét. Mutassa be az elektrolízis jellemző gyakorlati alkalmazási lehetőségeit (fémek kiválasztása, galvanizálás, galvanoplasztika, eloxálás).	Mutassa be a Faraday törvény anyagszerkezeti háttérét. Végezzen számításokat Faraday törvényének felhasználásával. Értelmezze a galvánelemek és az akkumulátorok működését és jellemzőit. Mutassa be a korrózió fajtáit és az ellene történő védekezés gyakorlati lehetőségeit.
3.3 Élettani hatás	Ismertesse az áram emberi ideg- és izomszerveire vonatkozó hatásait. Sorolja fel az áramütés mértékét befolyásoló tényezőket és az áramütés elleni védekezés lehetőségeit.	Fejtse ki részletesen az áram élettani hatásait. Mutassa be az áramütés mértékét befolyásoló tényezőket és az áramütés elleni védekezés lehetőségeit.
3.4 Mágneses hatás	Értelmezze az állandó mágnes, ill. az árammal átvitt vezető mágneses tere közötti kapcsolatot. Sorolja fel a mágneses hatással kapcsolatos gyakorlati alkalmazásokat.	Elemezze a mágneses tér mozgó töltéshordozókra gyakorolt hatásának következményeit. Mutassa be a mágneses hatással kapcsolatos gyakorlati alkalmazásokat.

4. Energiaforrások

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1 A villamos munka, a teljesítmény, a hatásfok és a terhelhetőség	Értelmezze a villamos munka és a villamos teljesítmény fogalmát és mértékegységeit. Számítással határozza meg a villamos munkát és teljesítményt. Értelmezze a hatásfok fogalmát. Végezzen számításokat a berendezések hatásfokának figyelembevételével. Ismertesse az ellenállások szabványos terhelhetőségeit.	Elemezze néhány gyakorlatban alkalmazott villamos berendezés, készülék, eszköz jellegzetes hatásfokait. Mutassa be az egyenáramú teljesítmény és munka mérésének lehetőségeit. Értelmezze a gyakorlatban fellépő disszipációt.
4.2 Ideális és valódi generátorok A feszültség- és áramgenerátorok helyettesítő képei, soros és párhuzamos kapcsolása (Norton, Thevenin)	Értelmezze a belső ellenállás, a forrásfeszültség és a kapocsfeszültség fogalmát. Különböztesse meg az ideális és a valósgos generátorokat. Rajzolja fel a feszültség- és áramgenerátorok helyettesítő képeit (Thevenin, Norton). Számítással határozza meg az egyszerűbb aktív kétpólusok helyettesítő elemeit. Határozza meg a sorosan, a párhuzamosan és a vegyesen kapcsolt generátorok jellemzőit. Végezzen számításokat generátorok soros, párhuzamos és vegyes kapcsolásaira.	Mutassa be a Norton és a Thevenin helyettesítő képek közötti kapcsolatot. Elemezze a kapocsfeszültség terhelő áramtól való függését.
4.3 A szuperpozíció tétele	Definiálja a szuperpozíció tételét.	Elemezze a szuperpozíció tételét. Végezzen számításokat a tétel segítségével.
4.4 Generátorok teljesítményviszonyai és hatásfoka, az illesztés fogalma és gyakorlata	Ismertesse a generátorok lehetséges terhelési állapotait. Értelmezze a generátorok teljesítményviszonyait és hatásfokát. Magyarázza el az illesztést, s mutasson rá gyakorlati jelentőségére.	Ábrázolja a teljesítmény- és a hatásfokgörbét a terhelő ellenállás függvényében a jellemző értékek feltüntetésével. Értelmezze generátoroknál a hatásfok és a teljesítmény, ill. a hasznosítható teljesítmény és a terhelés kapcsolatait.

5. Villamos erőter

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1 A villamos tér fogalma, jellemzői és szemléltetése, Coulomb törvénye	Ismertesse a villamos tér fogalmát és értelmézzze jellemzőit (töltés, erőter, erő, térerősség, feszültség). Értelmezze a villamos töltések egymásra gyakorolt taszító és vonzó hatását. Definiálja Coulomb törvényét. Végezzen számításokat a Coulomb törvény segítségével. Ábrázolással szemléltesse a villamos erőteret. Értelmezze a homogén erőteret.	Fejtse ki részletesen a kisülés, a csúcs hatás az elektromos megosztás és az árnyékolás gyakorlati jelentőségét. Ábrázolja Q töltésű fémgömb esetén a villamos térerősséget a távolság függvényében.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.2 Anyagok viselkedése villamos térben	Mutassa be a villamos térerősség és az anyagok kapcsolatát. Ismeresse a dielektromos állandó fogalmát. Értelmezze a polarizációt, az átütést, az átütési szilárdságot, a dielektromos veszteséget és a piezovillamos jelenséget.	Fejtse ki részletesen a polarizáció, az átütés, a dielektromos veszteség és a piezovillamos jelenség belső okait, gyakorlati jelentőségét.
5.3 Kondenzátorok, kapacitások	Ismeresse és értelmettesse a kapacitás fogalmát, mértékegységeit és a hozzá kapcsolódó prefixumait. Értelmezze a síkkondenzátor kapacitását meghatározó paraméteres összefüggést. Ismeresse a kondenzátorok típusait, azok katalógusadatait és szabványos jelöléseit. Határozza meg a kondenzátorok soros, párhuzamos és vegyes kapcsolás eredő kapacitásaira vonatkozó összefüggéseket. Végezzen számításokat a kondenzátorok soros, párhuzamos és vegyes kapcsolásaira.	Mutasson be állandó és változtatható kapacitású jellegzetes kondenzátor megoldásokat. Vezesse le a kondenzátorok soros és párhuzamos eredőire vonatkozó összefüggéseket.
5.4 Töltés, kisütés, energia	Ismeresse a kondenzátor feltöltési és kisütési folyamatát. Értelmezze az időállandó fogalmát. Értelmezze a kondenzátorok energiáját. Ismeresse a kondenzátorok veszteségeit.	Ábrázolja a kondenzátorok töltési és kisütési görbéit, s tüntesse fel a jellemző értékeket. Elemesse a kondenzátorok gyakorlatban fellépő veszteségeit.

6. Mágneses erőter

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1 A mágneses erőter jellemzői és szemléltetése, erőhatások mágneses erőterben	Ismeresse a mágneses erőter fogalmát és értelmettesse jellemzőit (télerősség, indukció, fluxus, gerjesztés). Szemléltesse ábrázolással a mágneses teret. Értelmezze a mágneses erőter erőhatásait. Határozza meg a mágneses tér és az áram kölcsönhatásánál fellépő erőhatás összefüggését.	Mutassa be az állandó mágnes mágnesességének anyagszerkezeti okait. Értelmezze a gerjesztési törvényt. Számítsa ki egyszerű mágneses körök alapjellemeit. Mutassa be a mágneses erő irányának meghatározását.
6.2 Anyagok viselkedése mágneses térben	Mutassa be az anyagok viselkedését mágneses erőterben (elemi mágnesek, domének). Mutassa be a mágnesezési görbéket, értelmettesse a mágneses permeabilitást. Értelmezze a hiszterézist.	Értelmezze a diamágneses, a paramágneses és a ferromágneses anyagok fogalmát, gyakorlati jellemeit. Hasonlítsa össze a keménymágneses és a lágymágneses anyagokat. Mutassa be a hiszterézis gyakorlati szerepét.
6.3 Elektromágneses indukció	Értelmezze az indukált feszültség nagyságát meghatározó indukciótörvényt. Értelmezze az indukált feszültség irányát meghatározó Lenz törvényt.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Ismertesse a mozgási-, a nyugalmi-, az ön- és a kölcsönös indukciót. Ismertesse az önindukciós tényező (induktivitás) fogalmát és mértékegységét. Ismertesse az induktivitás be- és kikapcsolásánál fellépő jelenségeket. Ismertesse az induktivitás energiáját meghatározó tényezőket.	Mutassa be a szkinhatás gyakorlati vonatkozásait. Magyarázza el az örvényáram létrejöttének okait. Mutassa be az örvényáram gyakorlati vonatkozásait.

7. Szinuszos mennyiségek – Váltakozó áramú áramkörök

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7.1 A szinuszos váltakozó mennyiségek jellemzői	Ismertesse és értelmezze a szinuszos váltakozó jel amplitúdóját, frekvenciáját, körfrekvenciáját, periódus idejét, pillanatnyi értékét és fázisszögét. Ismertesse a váltakozó mennyiségek ábrázolási módszereit (vonal diagram, vektor diagram). Értelmezze és számítsa ki a váltakozó jel középtértékeit.	Értelmezze a szinuszos váltakozó jel alak-tényezőit (csúcstényezőt és formatényezőt) az egyenirányítatlan, az együtasan és a kétütasan egyenirányított szinuszos jelek esetén. Értelmezze a szinuszos váltakozó jel középtértékei közötti kapcsolatokat.
7.2 Egyszerű váltakozó áramkörök	Értelmezze a tisztán ohmos, a tisztán induktív és a tisztán kapacitív fogyasztó jellemzőit. Ismertesse az induktív és a kapacitív reaktancia fogalmát.	Mutassa be az ideális ellenállás, tekercs és kondenzátor viselkedését váltakozó áramkörökben (fázis sietés és késés).
7.3 Összetett váltakozó áramkörök Valódi tekercsek, kondenzátorok és veszteségeik	Értelmezze a tekercsek és a kondenzátorok veszteségeit. Mutassa be a valóságos ohmos ellenállás és a valóságos reaktanciák jellemzőit. Értelmezze az impedancia és az admittancia fogalmát és kapcsolatait. Határozza meg vektorábrák segítségével a soros R-L, R-C és R-L-C, ill. a párhuzamos R-L, R-C és R-L-C áramkörök jellemzőire vonatkozó összefüggéseket. Végezzen számításokat soros és párhuzamos R-L, R-C és R-L-C áramkörökön.	Értelmezze a tekercs és a kondenzátor jóságát. Ábrázolja a soros és a párhuzamos R-L, R-C és R-L-C áramkörök impedanciájának és fázisszögének frekvenciafüggését. Szerkessze meg vegyes kapcsolású R-L-C áramkörök vektorábráit.
7.4 Rezgőkörök	Értelmezze a rezgőkörök fogalmát. Rajzolja fel a rezgőkörök rezonanciagörbéit. Definiálja a határfrekvenciákat, a rezonancia frekvenciát és a jósági tényezőt.	Fejtse ki részletesen a rezgőkörök gyakorlati alkalmazásának lehetőségeit. Végezzen soros és párhuzamos rezgőkörrel kapcsolatos számításokat.
7.5 Váltakozó áramú teljesítmények	Értelmezze a látszólagos, a hatásos és a meddő teljesítmény fogalmát és mértékegységeit. Ismertesse a váltakozó áramú teljesítmények közötti kapcsolatot. Értelmezze a teljesítménytényező fogalmát.	Elemezze a fázisjavítás (fáziskompenzálás) szükségességét és mutassa be jellemző megoldásait.

8. Többfázisú hálózatok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
8.1 A többfázisú rendszer fogalma		Mutassa be a többfázisú rendszer előnyeit az egyfázisúval szemben.
8.2 A háromfázisú rendszer lényege, jellemzői, csillag- és háromszögkapcsolások, teljesítmények, terhelések	Ismertesse a háromfázisú rendszer fogalmát, jellemzőit (fázistekercsek, fázis feszültségek, vonali feszültségek, teljesítmény, láncolás, csillagpont, csillag kapcsolás, delta kapcsolás, szimmetrikus és aszimmetrikus terhelés).	Hasonlítsa össze jellemzői alapján a csillag- és a háromszögkapcsolást. Mutassa be a háromfázisú rendszer gyakorlati alkalmazásait.
8.3 A villamos energia szállítása és elosztása	Ismertesse a villamos energia szállításának és elosztásának gyakorlatát.	Térjen ki a villamos energia szállításánál és elosztásánál fellépő áramütés veszély elhárítására.

9. Villamos gépek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
9.1 Transzformátorok	Csoportosítsa a villamos gépeket. Ismertesse a transzformátor felépítését, működését és fajtáit. Hasonlítsa össze az ideális és a valóságos transzformátorokat. Ismertesse a transzformátorok veszteségeit, szórását és hatásfokát. Értelmezze a transzformátor feszültség-, áram és impedancia-átteleit. Rajzolja le a transzformátor rajzjelét.	Mutassa be a transzformátor veszteségeinek okait és a csökkentésére szolgáló eljárásokat. Mutassa be a transzformátorok legfontosabb műszaki jellemzőit és azok mérésről történő meghatározásait.
9.2 A villamos forgógépek felosztása és jellemzői	Ismertesse a forgó mágneses mező fogalmát és jellemzőit. Csoportosítsa a villamos forgógépeket és ismertesse jellemzőiket (kommutátor, armatúra, kapocsfeszültség, fordulatszám, nyomaték).	Hasonlítsa össze és rendszerezze a villamos forgógépeket.
9.3 Egy- és háromfázisú generátorok	Ismertesse az egy- és háromfázisú váltakozó áramú generátorok felépítését, működését.	Mutassa be az egy- és háromfázisú generátorok gyakorlati alkalmazásait.
9.4 Egyenáramú generátorok és motorok	Ismertesse az egyenáramú generátorok felépítését, gerjesztési megoldásait és működését. Ismertesse az egyenáramú motorok felépítését, gerjesztési megoldásait és működését.	Mutassa be az egyenáramú generátorok és motorok jelleggörbéit, gyakorlati alkalmazásait.
9.5 Váltakozó áramú motorok	Ismertesse a háromfázisú motorok felépítését és működését.	Mutassa be a váltakozó áramú motorok jelleggörbéit, jellemzőit, gyakorlati alkalmazásait.

10. Passzív elektronikai áramkörök

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
10.1 A kétpólusok felosztása és jellemzői	Definiálja az aktív, a passzív, a lineáris és a nemlineáris kétpólusok fogalmát Értelmezze a passzív kétpólusok jellemzőit (impedancia, admittancia, fázisszög, helyettesítő kép). Ismertesse az aktív kétpólusok helyettesítésének lehetőségeit Norton, ill. Thevenin helyettesítő képpel.	Jellemezze a kétpólusok egyes csoportjainak jelleggörbéit.
10.2 A négy-pólusok felosztása és jellemzői	Definiálja az aktív, a passzív, a lineáris, a nemlineáris, a szimmetrikus és a földszimmetrikus négy-pólusok fogalmát. Értelmezze a passzív négy-pólusok jellemzőit impedancia, admittancia és hibrid paraméteres egyenleteik alapján. Értelmezze a passzív négy-pólus csillapítását és a szint fogalmát. Számítsa ki a passzív négy-pólus csillapítását.	Határozza meg számítással egyszerűbb négy-pólusok impedancia, admittancia és hibrid paraméteres egyenletrendszeit. Határozza meg számítással a négy-pólusok átviteleit dB-ben.
10.3 Szűrő áramkörök	Értelmezze az aluláteresztő, a felüláteresztő és a sávszűrők határfrekvenciáit és sávszélességét. Ábrázolja a szűrők frekvenciaátvitelét a nevezetes frekvenciák bejelölésével	Méretezzen egyszerű szűrőáramköröket. Mutassa be a szűrő áramkörök gyakorlati alkalmazási lehetőségeit.

11. Félvezető áramköri elemek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
11.1 Félvezető diódák	Ismertesse a félvezetők fizika alapjait. Értelmezze a félvezető dióda felépítését és működését. Értelmezze a félvezető dióda jellemzőit. Rajzolja fel a félvezető dióda karakterisztikáját és jelképét. Mutassa be a félvezetők hőfokfüggését. Mutassa be félvezető dióda működését egyenirányító kapcsolásokban (egyutas és kétutas egyenirányítás).	Fejtse ki részletesen a félvezetők működésének elektronfizikai és elektrokémiai vonatkozásait. Értelmezze az egyenáramú és a differenciális ellenállást. Mutassa be a félvezető dióda karakterisztikájának jellegzetes szakaszait. Méretezze a puffer- és a szűrőkondenzátort. Értelmezze a szűrés jóságát. Térjen ki részletesen a hídkapcsolású (Graetz) kétutas egyenirányító felépítésére, működésére és jellemzőire.
11.2 Speciális diódák	Ismertesse a Zener-, a varicap-, az alagút-, a Schottky-, a tûs- és a LED-dióda felépítését, jellemzőit és gyakorlati alkalmazási lehetőségeit. Rajzolja fel a speciális diódák karakterisztikáját és jelképi jelöléseit.	Elemezze a speciális diódák karakterisztikájának jellegzetes szakaszait.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
11.3 Bipoláris tranzisztorok	Értelmezze a bipoláris tranzisztor felépítését, működését, feszültség-, áramviszonyait és a tranzisztorhatást. Mutassa be a bipoláris tranzisztor jellemzőit és alapkapsolásait. Ismertesse a bipoláris tranzisztor közös emitteres áramegyenleteit. Rajzolja fel a legfontosabb közös emitteres jelleggörbékét és a h-paraméteres helyettesítő képet. Rajzolja le a tranzisztor jelképeit.	Elemezze a jelleggörbék, a paraméterek és a helyettesítő képek közötti kapcsolatrendszert. Értelmezze a bipoláris tranzisztor műszaki katalógusadatait és határértékeit. Mutassa be a tranzisztor hőfokfüggését és gyakorlati hűtési lehetőségeit.
11.4 Unipoláris tranzisztorok	Értelmezze az unipoláris tranzisztorok felépítését, működését, feszültség- és áramviszonyait. Mutassa be az unipoláris tranzisztorok jellemzőit és alapkapsolásait. Rajzolja fel a legfontosabb source-u jelleggörbékét és az y-paraméteres helyettesítő képet. Rajzolja le a FET-ek és a MOSFET-ek jelképeit.	Elemezze a jelleggörbék, a paraméterek és a helyettesítő képek közötti kapcsolatrendszert. Mutassa be a bipoláris és az unipoláris tranzisztorok felépítése, működése és alkalmazása közötti különbségeket, emelje ki a tervezérlés szerepét. Értelmezze az unipoláris tranzisztor műszaki katalógusadatait és határértékeit.
11.5 Egyéb félvezetők	Ismertesse a négyrétegű dióda, a tirisztor, a diac, a triac, az UJT és a lézerdíóda felépítését, működését, és karakterisztikáját. Mutassa be az egyéb félvezetők gyakorlati alkalmazásait. Rajzolja fel jelképi jelöléseiket.	Értelmezze az egyéb félvezetők műszaki katalógusadatait és határértékeit.

12. Tranzisztoros alapáramkörök

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
12.1 Munkapont-beállítás	Definiálja a lineáris és a nemlineáris működést, a sztatikus és a dinamikus üzemmódot. Értelmezze a munkapont, a munkaegyenese fogalmát és szerepét. Mutassa be a munkapont beállítására szolgáló kapcsolásokat bipoláris és unipoláris tranzisztoroknál. Ismertesse a munkapont-beállító kapcsolások egyes elemeinek szerepét. Méretezze a munkapontbeállító alkatrészeket.	Hasonlítsa össze a munkapont stabilitása szempontjából az egyes munkapont beállító kapcsolásokat.
12.2 Erősítő áramkörök alapjellemezői	Értelmezze a feszültségerősítést, az áramerősítést, a teljesítményerősítést, a bemeneti ellenállást és a kimeneti ellenállást.	Mutassa be a feszültség-, az áram- és a teljesítményerősítés közötti kapcsolatokat.
12.3 Bipoláris tranzisztoros alapkapsolások	Rajzolja fel a bipoláris tranzisztoros alapkapsolásokat, és magyarázza el működésüket. Határozza meg a h paraméteres helyettesítő kép alapján a közös emitteres alapkapsolás váltakozó áramú jellemzőire vonatkozó összefüggéseket. Számítsa ki az erősítő alapkapsolás váltakozó áramú jellemzőit.	Vezesse le a közös emitteres erősítő alapkapsolás váltakozó áramú jellemzőit. Méretezze az erősítő alapkapsolásokat.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
12.4 Unipoláris tranzisztoros alapkapsolások	Rajzolja fel a közös source-u unipoláris tranzisztoros alapkapsolást és y-paraméteres helyettesítő képét. Magyarázza el az áramkör és helyettesítő képe alapján a kapcsolás működését. Számítsa ki az y paraméteres helyettesítő kép alapján a közös source-u alapkapsolás váltakozó áramú jellemzőit.	Vezesse le a közös source-u alapkapsolás váltakozó áramú jellemzőit. Méretezze az unipoláris tranzisztoros alapkapsolásokat.
12.5 Többfokozatú erősítők, csatolások	Ismertesse a többfokozatú erősítők csatolási lehetőségeit, s azok alkalmazási korlátait. Definiálja az előerősítő, a főerősítő és a teljesítményerősítő fogalmát. Értelmezze a többfokozatú erősítők váltakozó áramú jellemzőit.	Rajzolja fel a többfokozatú erősítők helyettesítő képeit. Hasonlítsa össze a közvetlen, az RC és a transzformátoros csatolás gyakorlati vonatkozásait. Számítsa ki a többfokozatú erősítők váltakozó áramú jellemzőit.
12.6 Frekvenciafüggés, határfrekvenciák	Mutassa be a közös emitteres erősítő frekvenciafüggésének okait. Definiálja az erősítők alsó és felső határfrekvenciáját, sáv szélességét. Rajzolja fel a közös emitteres erősítő amplitúdó- és fáziskarakterisztikáját a nevezetes pontok feltüntetésével.	Elemezze az erősítők frekvenciafüggésének okait. Mutassa be az alsó határfrekvencia csökkentésének és a felső határfrekvencia növelésének céljait és lehetőségeit.
12.7 Zajok és torzítások	Értelmezze a zajok és a torzítások okait, fajtáit és jellemzőit. Ismertesse a zajok és a torzítások csökkentésének lehetőségeit.	Mutassa be a zajok és a torzítások gyakorlati szerepét. Értelmezze a torzítási tényezőket.
12.8 Visszacsatolások	Ismertesse a visszacsatolás elvét és céljait. Értelmezze a visszacsatolás alapegyenletét, a visszacsatolási tényezőt és a hurokerősítést. Mutassa be tömbvázlatok alapján a negatív- és a pozitív-, a soros- és a párhuzamos-, ill. a feszültség- és az áram-visszacsatolást. Ismertesse az egyes visszacsatolás fajták váltakozó áramú jellemzőkre gyakorolt hatásait. Mutasson be egy jellemző visszacsatolást a közös emitteres erősítőben.	Rajzoljon fel egy jellemző visszacsatolású egyszerű erősítőt és helyettesítő képét, s számítsa ki váltakozó áramú jellemzőit. Mutassa be a negatív visszacsatolás az erősítők sáv szélességére, zajára és torzítására gyakorolt hatásait. Mutasson be jellemző gyakorlati visszacsatolás megoldásokat.

13. Alapáramkörök alkalmazásai

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
13.1 Szélessávú erősítők	Értelmezze a szélessávú erősítők működését és jellemzőit (erősítés, sáv szélesség, sávjó-ság). Mutassa be a szélessávú erősítők gyakorlati alkalmazási lehetőségeit.	Mutassa be a sáv szélesség növelésének módszereit, a kis- és nagyfrekvenciás kompenzálást.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
13.2 Hangolt (szelektív) erősítők	Értelmezze a hangolt erősítők működését és jellemzőit (rezonancia frekvencia, jósági tényező, sávszélesség, feszültségerősítés). Mutassa be a hangolt erősítők gyakorlati alkalmazási lehetőségeit.	Számítsa ki a hangolt erősítő váltakozó áramú jellemzőit. Mutassa be a hangolt erősítő sávszűrős csatolásának gyakorlati szerepét.
13.3 Nagyjelű erősítők	Értelmezze a kivezérelhetőség, a határfok és a nagyjelű erősítés fogalmát. Ismeresse a nagyjelű erősítők fajtáit és munkapont-beállítási lehetőségeiket. Ismerje fel a korszerű teljesítményerősítő kapcsolásokat. Mutassa be a nagyjelű erősítők gyakorlati alkalmazási lehetőségeit.	Ismeresse az egyes erősítőosztályok hatásfokát meghatározó tényezőket. Mutassa be a teljesítményerősítők túlterhelés elleni védelmi lehetőségeit.
13.4 Oszcillátorok	Ismeresse a szinuszos rezgések előállítására szolgáló módszereket. Értelmezze az oszcillátoroknál alkalmazott pozitív visszacsatolást. Ismeresse a berezgés fázis- és amplitúdó-feltételeit. Csoportosítsa az oszcillátorokat. Ismeresse egy-egy tipikus kis- és nagyfrekvenciás oszcillátor működését.	Mutassa be az oszcillátorok gyakorlati alkalmazási lehetőségeit. Hasonlítsa össze előnyei és hátrányai alapján az LC-, az RC- és a kvarcoszcillátorokat.
13.5 Stabilizátorok	Értelmezze a feszültség- és áramstabilizátor kapcsolások felépítését, működését és jellemzőit. Mutassa be a soros és a párhuzamos stabilizálás elvét. Elemesse az átvezető tranzisztoros feszültségstabilizátor működését. Ismeresse a stabilizátorok gyakorlati alkalmazási lehetőségeit.	Hasonlítsa össze az áteresztő-tranzisztoros, a visszacsatolt és a kapcsoló üzemi stabilizátorok elvi működését. Méretezzen egyszerű stabilizátor kapcsolásokat. Mutassa be a stabilizátorok túláramvédelmi lehetőségeit.
13.6 A műveleti erősítők alapjai, felépítése, alapkapcsolások	Ismeresse a műveleti erősítők tömbvázlatos felépítését, jelképi jelöléseit, és jellemzőit. Ismeresse a differenciálerősítők, az áramgenerátorok, a fázisösszegzők és a szinteltolók felépítését és működését. Rajzolja fel a műveleti erősítős alapkapcsolásokat, értelmezze jellemzőiket (feszültségerősítés, bemeneti ellenállás, kimeneti ellenállás). Ismeresse a műveleti erősítők munkapont-beállítási lehetőségeit. Mutassa be a műveleti erősítők ofszet feszültség, ofszet áram és frekvencia kompenzálásait. Határozza meg a műveleti erősítős alapkapcsolások méretezésére szolgáló összefüggéseket. Számítsa ki az invertáló és a nem invertáló műveleti erősítős alapkapcsolások váltakozó áramú jellemzőit.	Mutassa be a műveleti erősítők műszaki katalógus adatait. Méretezzen műveleti erősítős alapkapcsolásokat. Értelmezze a műveleti erősítők egyéb alkalmazási céljait, és mutasson be jellemző alkalmazásokat.

14. Impulzustechnikai alapáramkörök

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
14.1 Az impulzus fogalma és fajtái, az impulzusformák jellemzői	Értelmezze az impulzus fogalmát és fajtáit. Értelmezze az impulzusok jellemzőit, az amplitúdót, a periódusidőt, az impulzus időt, a felfutási- és visszafutási időt, a felfutási- és visszafutási meredekséget, a felfutási- és visszafutási sebességet, a tetőesést, a túllövést és a kitöltési tényezőt. Rajzolja fel a legfontosabb impulzus fajtákat.	Értelmezze a négyszögjelekhez is alkalmazható Fourier-elvet.
14.2 Passzív jelformálás: differenciáló, integráló és vágó áramkörök	Mutassa be a passzív jelformáló áramköröket. Magyarázza el a differenciáló-, az integráló- és a vágóáramkör működését. Ismertesse a passzív jelformálók gyakorlati alkalmazási területeit.	Értelmezze diagramok alapján a differenciálást és az integrálást meghatározó időviszonyokat. Mutassa be a szórt kapacitások és a diódák kapcsolási idejének hatásait a vágóáramkör működésére.
14.3 Impulzusok előállítási módjai: a félvezetőelemek kapcsoló üzemmója, multivibrátorok, aktív jelformálók, Schmitt-trigger áramkör, fűrészjelek előállítása	Értelmezze a félvezető elemek és a műveleti erősítő kapcsoló üzemmódját, a stabil- és a kvázistabil állapotot. Magyarázza el a tranzisztoros vagy műveleti erősítővel felépített bistabil, monostabil és astabil multivibrátor működését és értelmezze jellemzőiket. Ismertesse a Schmitt-trigger és a fűrészjel előállító áramkörök működését és értelmezze jellemzőiket.	Mutassa be az impulzus-előállító áramkörök gyakorlati szerepét. Méretezzen egy műveleti erősítővel felépített astabil multivibrátort.

15. Digitális alapáramkörök

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
15.1 Logikai alapfogalmak	Definiálja a digitális és az analóg jelek fogalmát és jellemzőit. Ismertesse a kettes és a tizenhatos számrendszer jellemzőit és az átszámítási algoritmusokat. Mutassa be az információ kódolásának elvét és a leggyakrabban alkalmazott numerikus és alfanumerikus kódokat. Mutassa be a logikai függvények leírási módjait: szövegesen, igazság táblázattal, logikai vázlattal, algebrai alakban. Értelmezze az egy-, a két- és a többváltozós logikai függvényeket. Ismertesse a logikai (Boole) algebra alaptételeit és alaptételeit, az algebrai és a grafikus (Veitch-Karnough táblás) egyszerűsítés szabályait. Értelmezze a logikai függvények mintermes és maxtermes szabályos alakjait. Mutassa be egyszerű feladaton keresztül a szabályos alakú logikai függvények grafikus egyszerűsítését.	Ismertesse a hibafeltáró kódokat és a hibajavítás elvét. Hasonlítsa össze a minterm- és a maxterm táblák felépítésének elvét. Mutassa be a szabályos alakok közötti átalakítást és a függvények szabályos alakra hozását. Végezze el logikai feladatok alapján logikai függvények minimalizálását.

15.2 Logikai alapáramkörök	Ismertesse a kombinációs és a szekvenciális hálózatok jellemzőit. Ismertesse az alapfüggvényeket megvalósító TTL és CMOS kapuáramkörök jellemzőit és kimeneti megoldásait. Rajzolja le a logikai kapuk rajzjeleit. Ismertesse a funkcionálisan teljes rendszereket, a NÉV, a NAND és a NOR rendszert. Realizáljon egyszerűsített logikai függvényeket NÉV, NAND és NOR rendszerben. Mutassa be a tároló áramkörök alaptípusait, az R-S, a J-K, a T és a D tárolót. Írja fel az egyes tároló típusok vezérlési táblázatait. Mutassa be egy egyszerű feladaton keresztül a szinkron szekvenciális hálózatok megvalósításának módszerét.	Magyarázza el egy TTL vagy CMOS technológiával készült NAND kapu működését a belső kapcsolási rajz alapján. Mutassa be a két- és többszintű logikai hálózatok realizálásának módszerét. Realizáljon logikai feladat alapján minimalizált logikai függvényeket kétbemenetű logikai kapukkal NÉV, NAND és NOR rendszerben. Magyarázza el a kapuzott mester-szolga és az élvezérelt tárolók működését.
-----------------------------------	---	---

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintű érettségi vizsga írásbeli és szóbeli vizsgarészekből áll, a vizsgázó elektrotechnika-elektronika központi írásbeli és központi szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségéről.

A vizsga részei

- Tesztjellegű elektrotechnika-elektronika írásbeli központi kérdéssor kitöltése
- Elektrotechnika-elektronika központi írásbeli feladatsor megoldása
- Szóbeli vizsga elektrotechnika-elektronika központi tételsor alapján

A középszintű vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli vizsga	Teszt-jellegű elektrotechnika-elektronika írásbeli központi kérdéssor megválaszolása	60	50%
	Elektrotechnika-elektronika központi írásbeli feladatsor megoldása	120	50%
Szóbeli vizsga	Elektrotechnika-elektronika központi tételsor alapján témakörök bemutatása „A” résztétel: elektrotechnikai témakör kifejtése „B” résztétel: elektronikai témakör kifejtése	20	50%

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenőrizhető képet adjon a tanuló elektrotechnika-elektronika tudásáról az ismeretek, a képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetőek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldásához csak számológép használható.

Tartalmi szerkezet

A középszintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám fele-fele arányban tesztjellegű elektrotechnika-elektronika kérdéssor megválaszolásával, illetve elektrotechnika-elektronika feladatsor megoldásával érhető el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A 15-20 kérdésből álló tesztjellegű kérdéssorban közel azonos arányban jelennek meg elektrotechnikai és az elektronikai fogalmak, törvényszerűségek, jelenségek és összefüggések. A kérdéssor elektronikai részében az analóg és a digitális témakörök aránya kb. 2/3-1/3. A kérdéssorban szereplő feladatok megoldása legfeljebb csak egy elektrotechnikai-elektronikai összefüggés (képlet) alkalmazását igényelheti, ennél bonyolultabb példák csak az érettségi írásbeli feladatai között kérhetők számon. A kérdéstípusok az előírt ismeret- és képességjellegű követelményeknek felelnek meg.

Az elektrotechnika-elektronika feladatainak megoldásai alkalmazás jellegű követelményekre is építenek. A számolást igénylő feladatoknál az elektrotechnika és az elektronika témakörei közel azonos arányban jelennek meg. A feladatsor 4-6 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

	Kompetenciák	%
Tesztjellegű kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	25
	Törvények, szabályok és összefüggések ismerete és alkalmazása	25
Feladatsor	Pontos számolás, feladatmegoldás	25
	Összefüggések ábrázolása és értelmezése	25
	Összesen	100

Lehetséges feladattípusok
1. Ellenállás meghatározása paramétereiből és ellenállás hőfokfüggés számítások
2. Az Ohm és a Kirchhoff törvények alkalmazása egyszerűbb egyenáramú hálózatokban
3. Egyszerűbb ellenállás-hálózatok feszültség- és áramosztásának számítása
4. Méréshatár-kiterjesztés, előtét- és söntellenállás számítások
5. Villamos munka, teljesítmény, hatásfok és terhelhetőség számítások
6. Egyszerű számítások és szemléltetések a villamos erőterben
7. Egyszerű számítások és szemléltetések a mágneses erőterben
8. Szinuszos váltakozó jel középfértékeinek kiszámítása, váltakozó mennyiségek ábrázolása
9. Soros és párhuzamos R-L, R-C és R-L-C egyszerű áramkörök jellemzőinek számítása, ábrázolása
10. Passzív négyfólyusok csillapításának számítása, szűrők frekvencia-átvitelének ábrázolása
11. Erősítő alkapcsolások munkapontbeállító elemeinek, váltakozó áramú jellemzőinek számítása
12. Műveleti erősítők munkapontbeállító elemeinek és váltakozó áramú jellemzőinek számítása
13. Logikai függvények grafikus egyszerűsítése, egyszerű logikai áramkörök megvalósítása

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

A tesztjellegű kérdéssor és a feladatok értékelésénél kötelező a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni. Célszerű a kérdéseknél és a feladatoknál is 100-100 pontos pontszám skálát alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számolást is igénylő feladatsornál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		A feladat megoldásának dokumentálása	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
– a megoldottság szintje	70%	– a megoldás logikája – kreativitás – pontosság – a mértékegységek használata	20%	– rendezettség – áttekinthetőség – szabványos jelölések alkalmazása – műszaki, formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetően az elektrotechnika-elektronika alapfogalmaira, az ezekhez kapcsolódó villamos jelenségekre, összefüggésekre és törvényekre épülő műszaki szemlélet elsajátításának bemutatását igényli a jelöltektől. A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a tényeket, a fogalmakat, az alaptörvényeket szabatosan definiálni, megszerzett ismeretei felhasználásával elektrotechnikai-elektronikai jelenségeket megmagyarázni, összefüggéseket alkalmazni, a folyamatokat összehasonlítani és a törvényszerűségekkel integrálni.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga témakörei:

Villamos alapfogalmak
Egyenáramú hálózatok alaptörvényei
A villamos áram hatásai
Energiaforrások
Villamos erőter
Mágneses erőter
Szinuszos mennyiségek – Váltakozó áramú áramkörök
Többfázisú hálózatok
Villamos gépek
Passzív elektronikai áramkörök
Félvezető áramköri elemek
Tranzisztoros alapáramkörök
Alapáramkörök alkalmazásai
Impulzustechnikai alapáramkörök
Digitális alapáramkörök

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel két résztételből („A” és „B”) tevődik össze. Az „A” résztétel elektrotechnikai, a „B” résztétel elektronikai témakörű. Minden résztétel egy témakör általános bemutatását és a témakör meghatározott részeinek részletesebb kifejtését igényli.

A tételek címei jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételek címét és részleteit az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, s öt évenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, a problémamegoldást ösztönző, egyértelmű megfogalmazásokra.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témátartás, a lényeg kiemelése	20
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	20
Tények, jelenségek, folyamatok ismerete és alkalmazása	10
Törvények, szabályok, összefüggések értelmezése	10
Világosság, szabatosság, a felelet felépítettsége	10
A műszaki nyelv alkalmazása	10
A jelenségek megmagyarázása, összefüggések alkalmazása	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésére álló felkészülési idő alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkérheti.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan előadva, a szaknyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

- Tesztjellegű elektrotechnika-elektronika írásbeli központi kérdéssor kitöltése
- Elektrotechnika-elektronika központi írásbeli feladatsor megoldása
- Szóbeli vizsga elektrotechnika-elektronika központi tételsor alapján

Az emelt szintű vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli vizsga	Tesztjellegű elektrotechnika-elektronika írásbeli központi kérdéssor megválaszolása	60	25%
	Elektrotechnika-elektronika központi írásbeli feladatsor megoldása	120	25%
Szóbeli vizsga	Elektrotechnika-elektronika központi tételsor alapján témakörök bemutatása „A” résztétel: elektrotechnikai témakör kifejtése „B” résztétel: elektronikai témakör kifejtése	20	50%

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenőrizhető képet adjon a tanuló elektrotechnika-elektronika tudásáról az ismeretek, a képességek, az alkalmazás és az integrálás tekintetében egyaránt. A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetőek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldásához számológépen kívül egyéb segédeszköz nem használható.

Tartalmi szerkezet

Az emelt szintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám fele-fele arányban tesztjellegű elektrotechnika-elektronika kérdéssor megválaszolásával, illetve elektrotechnika-elektronika feladatsor megoldásával érhető el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A 15-20 kérdésből álló tesztjellegű kérdéssorban közel azonos arányban jelennek meg elektrotechnikai és az elektronikai fogalmak, törvényszerűségek, jelenségek és összefüggések. A kérdéssor elektronikai részében az analóg és a digitális témakörök aránya kb. 2/3-1/3. A kérdéssorban szereplő feladatok megoldása legfeljebb csak egy elektrotechnikai-elektronikai összefüggés (képlet) alkalmazását igényelheti, ennél bonyolultabb példák csak az érettségi írásbeli feladatai között kérhetők számon. A kérdéstípusok az előírt ismeret- és képességjellegű követelményeknek felelnek meg.

Az elektrotechnika-elektronika feladatainak megoldásai alkalmazás- és integrálásjellegű követelményekre is építenek. A számolást (méretezést) is igénylő feladatoknál az elektrotechnika és az elektronika témakörei közel azonos arányban jelennek meg. A feladatsor 4-6 feladtból áll. Egy-egy feladat több részfeladtból is állhat.

	Kompetenciák	%
Tesztjellegű kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	25
	Törvények, szabályok és összefüggések ismerete és alkalmazása	25
Feladatsor	Pontos számolás, feladatmegoldás, precíz méretezés	25
	Összefüggések ábrázolása és értelmezése	25
	Összesen	100

Lehetséges feladattípusok
1. Ellenállás meghatározása paramétereiből és ellenállás hőfokfüggés számítások
2. Az Ohm és a Kirchhoff törvények alkalmazása egyenáramú hálózatokban
3. Összetett ellenállás-hálózatok méretezése, feszültség- és áramosztás számítása
4. Méréshatár-kiterjesztés, előtét- és söntellenállás számítások
5. Villamos munka, teljesítmény, hatásfok és terhelhetőség számítások
6. A Norton-, a Thevenin- és a szuperpozíció-tétel alkalmazása
7. Számítások a villamos erőterben
8. Számítások a mágneses erőterben
9. Szinuszos váltakozó jel középértékeinek kiszámítása

Lehetséges feladattípusok
10. Soros és párhuzamos R-L, R-C és R-L-C áramkörök jellemzőinek számítása, ábrázolása
11. Négypólusok paramétereinek meghatározása számítással
12. Egyszerű szűrőáramkörök méretezése
13. Bipoláris és unipoláris tranzistoros alapkapcsolások paramétereinek kiszámítása
14. Többfokozatú erősítők paramétereinek számítása
15. Visszacsatolt erősítők méretezése
16. Hangolt erősítők méretezése, frekvencia-átvitel ábrázolása
17. Elemi stabilizátor méretezése
18. Műveleti erősítők méretezése
19. Astabil multivibrátor méretezése
20. Logikai függvények minimalizálása, logikai áramkörök megvalósítása

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát. A felsorolt lehetséges feladattípusokból összetett feladatok is összeállíthatók.

Értékelés

A tesztjellegű kérdéssor és a feladatok értékelésénél kötelező a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni. Célszerű a kérdéseknél és a feladatoknál is 100-100 pontos pontszám skálát alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számolást (méretezést) is igénylő feladatsornál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		A feladat megoldásának dokumentálása	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
– a megoldottság szintje	70%	– a megoldás logikája – kreativitás – pontosság – a mértékegységek használata	20%	– rendezettség – áttekinthetőség – szabványos jelölések alkalmazása – műszaki, formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetően az elektrotechnika-elektronika alapfogalmaira, az ezekhez kapcsolódó villamos jelenségekre, összefüggésekre és törvényekre épülő műszaki szemlélet elsajátításának bemutatását igényli a jelöltektől. A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a tényeket, a fogalmakat, az alaptörvényeket szabatosan definiálni, megszerzett ismeretei felhasználásával elektrotechnikai-elektronikai jelenségeket megmagyarázni, összefüggéseket alkalmazni, a folyamatokat összehasonlítani és a törvényszerűségekkel integrálni.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga témakörei (megegyeznek a középszint témaköreivel):

Villamos alapfogalmak
Egyenáramú hálózatok alaptörvényei
A villamos áram hatásai
Energiaforrások
Villamos erőtér
Mágneses erőtér
Szinuszos mennyiségek – Váltakozó áramú áramkörök
Többfázisú hálózatok
Villamos gépek
Passzív elektronikai áramkörök
Félvezető áramköri elemek
Tranzisztoros alapáramkörök
Alapáramkörök alkalmazásai
Impulzustechnikai alapáramkörök
Digitális alapáramkörök

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel két résztételből („A” és „B”) tevődik össze. Az „A” résztétel elektrotechnikai, a „B” résztétel elektronikai témakörű. Minden résztétel egy témakör általános bemutatását és a témakör meghatározott részeinek részletesebb kifejtését igényli.

A tételek jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételek címét és részleteit az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, s öt évenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, a problémamegoldást ösztönző, egyértelmű megfogalmazásokra.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témataartás, a lényeg kiemelése	20
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	20
Tények, jelenségek, folyamatok ismerete és alkalmazása	10
Törvények, szabályok, összefüggések értelmezése	10
Világosság, szabatoság, a felelet felépítettsége	10
A műszaki nyelv alkalmazása	10
A jelenségek, összefüggések, megmagyarázása, alkalmazása, a folyamatok törvényszerűségekkkel összehasonlítása és integrálása.	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésére álló felkészülési idő alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkerheti. A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan előadva, a szaknyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

INFORMATIKAI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Hardver alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. Fogalmak helyes használata	– Ismerje és szakszerűen értelmezze a fontosabb hardver elemeknek az informatikai rendszerben betöltött szerepét. – Alkalmazza az informatikai szakkifejezéseket. – Értse a fontosabb hardver fogalmakat, és meghatározás alapján ismerje fel őket.	– Értse a hardver folyamatokat. – Elemezze a hardver folyamatok jellemzőit, legyen képes az általánosításra, a jellemző összefüggések felismerésére.
1.2. Eszközök ismerete	– Ismerje a tipikus hardver elemeket, eszközöket és tulajdonságaikat. – Értse egy minimális számítógépes konfiguráció hardver elemeinek a kiválasztási szempontjait. – Integrálja ismereteit a rendelkezésre álló eszközök közül a megfelelő kiválasztásához. – Ismerje az archiváló eszközöket és adathordozókat.	
1.3. Lemezpartíciók használata	– Értse a számítógépen létrehozható lemezpartíciók kialakításának jelentőségét. (Több egymástól független operációs rendszer használatának sajátosságai egy számítógépen) – Ismerje a partíció információk lekérdezését. – Ismerje a lemezformázás sajátosságait. – Ismerje a használt operációs rendszer fájlrendszerének fontosabb jellemzőit.	– Alkalmazza a lemez(ek) partícionálását. – Értse az adott operációs rendszernél alkalmazott fájlrendszer főbb jellemzőit, előnyeit, hátrányait. – Elemezze egy adott operációs rendszernél az alkalmazható fájlrendszereket. Adott hardver feltételek megléte esetén tudja választását indokolni.

2. Szoftver alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. Fogalmak helyes használata	– Értse a fontosabb szoftver elemeknek az informatikai rendszerben betöltött szerepét. – Alkalmazza az informatikai szakkifejezéseket.	– Értse a szoftver folyamatokat. – Elemezze a szoftver folyamatok jellemzőit, legyen képes az általánosításra, a jellemző összefüggések felismerésére.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	– Értse a fontosabb szoftver fogalmakat, és meghatározás alapján ismerje fel őket. – Értse a fontosabb BIOS beállításokat.	
2.2. Programok telepítése	– Alkalmazza a partíciók létrehozását és formázását. – Ismerje a tanult operációs rendszer telepítésének feltételeit. – Alkalmazza az operációs rendszer működését kiegészítő segédprogramok telepítését. (Víruskezelő, tömörítő stb.) – Értse egy operációs rendszer szolgáltatásainak kiegészítő telepítését. – Alkalmazza a könyvtárrendszer sajátosságait a programok telepítésénél. – Alkalmazza egy felhasználói program telepítését.	– Alkalmazzon egy partíciómenedzser segédprogramot.
2.3. Operációs rendszer használata	– Alkalmazza a használt operációs rendszerben az alapvető katalóguskezelési műveleteket. (Könyvtárszerkezet kialakítása, másolás, átnevezés, törlés, tulajdonságok módosítása) – Értse az adott operációs rendszer betöltési folyamatát. – Ismerje az adott operációs rendszer memóriakezelésének alapjait. (Működési feltételek) – Alkalmazza az adott operációs rendszer alapvető rendszer-információinak lekérdezését. (Jogosultságainak figyelembe vétele mellett) – Alkalmazza a használt operációs rendszer működési jellemzőinek lekérdezését, illetve beállítását. (Jogosultságainak figyelembe vétele mellett.) – Ismerje a szabályos és a szabálytalan kilépés következményeit. – Ismerje fel a meghibásodott operációs rendszert.	– Alkalmazza az egy gépen két operációs rendszer közül bármelyik elindítását és működtetését. – Értse két operációs rendszer megléte esetén ugyanazon adatok elérési módját. – Ismerje a rendszerleíró adatbázis(ok) jelentőségét. – Alkalmazza az operációs rendszer felhasználói felületének beállítási funkcióit. – Ismerjen fel egy meghibásodott operációs rendszert – Ismerje a hiba elhárításának módjait.
2.4. Állományok kezelése	– Alkalmazza az állománykezelő parancsokat. (létrehozás, másolás, törlés, átnevezés, nyomtatás, helyreállítás, megnyitás) – Alkalmazza az állomány attribútumokat (lekérdezés, illetve megváltoztatás). – Alkalmazza az állománykeresést.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.5. Segédprogramok használata	– Ismerje a tömörítő programok általános jellemzőit. – Alkalmazzon tömörítő programot. (tömörítés, archiválás, kicsomagolás, adatvédelem.) – Értse egy víruskereső program működés módjának beállítását. – Alkalmazzon víruskereső programot egy meghatározott helyen. (Kötet, könyvtár, vagy fájl ellenőrzés) – Alkalmazza a lemez-karbantartási feladatokat (töredezettség-mentesítés, lemez törlése, új lemez használatba vétele). – Ismerje az alapértelmezés szerinti nyomtató váltását.	– Értse a háttértárak karbantartásának szükségességét. – Ismerje az archiválást és a visszaállítást – Alkalmazza külső adattároló eszközre a biztonsági mentést. – Alkalmazza az indítólemez készítést a rendszer indításához.

3. Szövegszerkesztés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1. Szövegszerkesztő használata	– Alkalmazza típusdokumentumok elkészítésére (levél, tanulmány, meghívó, önéletrajz, kérelem stb.) – Alkalmazza a karakter, bekezdés és szakasz-formázásokat. – Értse a különböző típusú formázások közötti különbségeket. – Alkalmazza a dokumentumban a táblázatok készítését, formázását. – Értse a csatolás és a beillesztés közötti különbségeket. Legyen képes objektumok csatolására, illetve beillesztésére. – Alkalmazzon stílusokat és sablonfájlt. – Alkalmazzon hasábokat. – Alkalmazza a nyelvi ellenőrzést. (helyesírás, elválasztás) – Alkalmazza a dokumentum beállításokat (laptájolás, papírméret, margó stb.). – Értse az Interneten leggyakrabban előforduló állományformátumokat. – Értse a HTML leíró nyelv alapelemeit. – Alkalmazza egy szöveges dokumentum HTML formában történő elmentését. – Értse egy grafikus Webszerkesztő használatát egy egyszerű Weblap-szerkesztési feladat elvégzéséhez.	– Alkalmazza a HTML leíró nyelv alapelemeit. – Legyen képes egyszerű Weblap szerkesztési feladatot elvégezni egy grafikus Webszerkesztővel. – Alkalmazzon egy grafikus Webszerkesztőt egy egyszerű Weblap szerkesztési feladat elvégzéséhez. – Alkalmazza a szövegszerkesztőt a HTML leíró nyelv használatával egy egyszerű Weblap készítéséhez.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.2. Grafikai kiegészítő ismeretek	– Értse az elemi ábrák rajzolási, javítási funkcióit. – Értse a grafikus elemek használatát (kép, grafika, alakzatok, szövegdoboz). – Értse egy adott kép, fénykép stb. digitalizálását és annak a kívánt formátumban történő elmentését. – Értse egy adott formátumú képfájl valamilyen képfeldolgozó programmal történő módosítását (levágás a képből; fényerő-, kontraszt megváltoztatása; képbe szöveg beírása). – Alkalmazza képek szövegkörnyezetben történő elhelyezését. – Alkalmazza a képletszerkesztést.	– Alkalmazza az elemi ábrák rajzolási, javítási, transzformálási funkcióit. – Alkalmazza képbevitelt a számítógépbe. – Alkalmazzon képfeldolgozó programot a módosításokhoz és az esztétikus szövegbe illesztéshez.

4. Táblázatkezelés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1. Táblázatkezelő használata	– Alkalmazzon rutinszerűen egy táblázatkezelő programot (táblázatot tartalmazó állomány előírt helyről történő beolvasása, – szükség esetén konvertálása –, a kész anyag elmentése.). – Értse a munkakörnyezet megfelelő beállításait. – Értse a cellahivatkozásokat (abszolút, relatív és vegyes). – Alkalmazza a haladó szövegformázásokat (szövegforgatás, igazítás stb.). – Ismerjen néhányat a haladó függvények közül (adatbázis, statisztikai, pénzügyi szövegkezelő). – Értse a függvények egymásba ágyazását. – Ismerje a célérték keresést. – Ismerje a kimutatás készítmét. – Ismerje a szűrők használatát (autoszűrő, irányított szűrő). – Értse az összegfokozatos lista készítését. (Részösszeg képzés, csoportképzés.) – Értse a cellavédelem használatát. (Sorok, oszlopok elrejtése, munkalapok, képletek védelme.)	– Alkalmazza az összetett, nagy táblázatok elkészítési módját (több munkalap használata). – Értse az alapvető statisztikai függvényeket és a hozzájuk kapcsolódó fogalmakat (középérték, szórás, gyakoriság). – Értse a statisztikai kimutatások elkészítését. – Alkalmazzon diagramokat. (Haladó használat: adatsorok kezelése, perspektíva váltás.) – Értse a táblázatkezelő rendszer adatbázis kezelő funkcióit. (Rendezés, keresés, kigyűjtés.)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	– Értse a diagramkészítést. (A kiválasztott adatokhoz megfelelő grafikon választásával.) – Ismerje összetett, nagy táblázatok elkészítési módját (több munkalap használata).	

5. Informatikai alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1. Számábrázolás, számrendszerek	– Alkalmazza segédeszköz használata nélkül a 8 bites bináris számok oda-vissza alakítását bináris, decimális, hexadecimális számok esetében. – Alkalmazza egy megadott számra a fixpontos, vagy lebegőpontos ábrázolást.	

6. Hálózati ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1. Hálózati alapok	– Ismerje a helyi és a távoli hálózatok <i>Netikett</i>-jét – Ismerje a hálózati bejelentkezést és kijelentkezést. – Ismerje az ügyfél-kiszolgáló és az egyenrangú hálózati architektúrák fontosabb jellemzőit. – Ismerje a megfelelő felhasználói jelszó kiválasztásának ismérveit (hosszúság, „megjegyezhetőség” stb.).	– Ismerje a kliens oldali operációs rendszer kialakítását.
6.2. Bejelentkezési környezet kialakítása	(A módosítás végrehajtása, bemutatása: csak a kizárólag oktatási célra szolgáló hálózaton történhet!) – Alkalmazza a jelszómódosítást. – Ismerje a felhasználói profilját. – Ismerje saját felhasználói profilját. – Ismerje saját felhasználói profiljának módosítási lehetőségeit. – Ismerje fel a rendellenes hálózati bejelentkezést.	(A módosítás végrehajtása, bemutatása csak a kizárólag oktatási célra szolgáló hálózaton történhet!) – Értse saját felhasználói profiljának a megváltoztatási lehetőségeit. – Ismerje a felhasználók létrehozását, a nekik megfelelő jogadást.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.3. Hálózati operációs rendszer használata	– Ismerje a biztonsági hierarchiát (azonosító, jelszó, jogosultságok). – Ismerje a felhasználói csoportokat. – Ismerje saját hálózati környezetében a felhasználói adatbázis jellemzőit. – Alkalmazza a hálózati nyomtatást. – Ismerje az adott hálózati környezet alapvető segédprogramjait és azok szolgáltatásait. – Alkalmazza egy fájl vagy mappa tulajdonságainak a lekérdezését, illetve megváltoztatását. – Értse a kijelentkezés szükségességét és módjait.	– Ismerje az adott hálózati környezet fontosabb segédprogramjait. – Értse a megfelelő hálózati segédprogramok szolgáltatásait. – Alkalmazza a hálózati és az egyedi gépek adatállományainak, mappáinak az attribútumait. – Ismerje a külső perifériák csatlakoztatását. – Ismerje a külső perifériák installálását. – Ismerje a külső perifériák szabályos eltávolítását.
6.4. Kommunikáció a hálózaton	– Ismerje a levelezés szabályait. (Etikett) – Alkalmazza a hálózati levelezést. – Értse a levelezőprogram saját igényei szerinti beállítását. – Alkalmazza a levelezési címlistát. – Alkalmazza a fájlcsatolást. – Alkalmazza a javító csomagok, szoftver kiegészítések letöltését. – Ismerjen levelezési listákat. – Ismerje a kereső szoftverek legfontosabb tulajdonságait (heurisztikus és tematikus keresőprogramok). – Alkalmazza keresésnél a logikai operátorokat. – Értse a keresés eredményének az értékelését a forrás alapján (megbízható, nem megbízható). – Ismerje a Web oldalak mentését, nyomtatását. – Ismerje a portál fogalmát. – Ismerjen magyar portálokat fontosabb információk eléréséhez. – Ismerje az információk megjelentetésének újabb generációs eszközeit. (Keret, Java applet, VRML, Flash stb.)	– Ismerje a kommunikációban közreműködő alhálózatokat és hostokat. – Értse a kliens oldali operációs rendszer komponenseinek a frissítését, a javító csomagok installálását.

7. Programozási alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7.1. Programozási alapismeretek	– Ismerje a programozási lépéseket. – Ismerjen egy programfejlesztő környezetet. – Ismerje a programozási környezet alapvető beállításait. – Értse egy egyszerű feladat algoritmusának az elkészítését és leírását valamilyen algoritmus leíró eszköz használatával. – Alkalmazza az algoritmus szerinti program készítését. (A további követelmények erre a programra vonatkoznak!) – Értse egy félkész program folytatását, illetve javítását. – Értse a hibakeresést és a hibajavítást. – Alkalmazza az eredménynek képernyőn, vagy nyomtatón történő megjelenítését.	
7.2. Algoritmusok	– Értse az algoritmus-leíró eszközök használatát. – Alkalmazza az algoritmus-leíró eszközöket egyszerű feladatok elkészítéséhez és leírásához (mondatszerű leírás, struktogram). – Ismerje a rekurzió fogalmát.	
7.3. A programkészítés környezete	– Ismerje a használt fejlesztői környezetet és követelményeit.	
7.4. Programnyelv ismerete	<i>Értékkadás, változók, konstansok</i> – Alkalmazza az elemi adattípusokat (egész- és valós számok, logikai, karakteres, és mutató típusok). – Értse az összetett adatszerkezetek közül a tömböt. – Ismerje a szövegek (string, karakterlánc) kezelését. – Ismerje a verem, a sor és a lista struktúrákat. – Alkalmazza a megfelelő adattípust. <i>Vezérlési szerkezetek (Szekvenciák, elágazások, ciklusok):</i> – Alkalmazzon szekvenciákat. – Alkalmazzon elágazásokat. – Alkalmazzon különböző ciklusokat. (Tesztelés helye, feltételes elágazás tervezése.) <i>Függvények, eljárások</i> – Alkalmazza a programkönyvtár fontosabb eljárásait. (Alkalmazási feltételek, paraméter átadás.) – Értse a függvények hívását.	– Értse az összetett adatszerkezeteket. (Halmaz, tömb, rekord, fájl.) – Értse a rekurzív algoritmusokat. – Alkalmazzon saját függvényeket és eljárásokat.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	<i>Adatállományok:</i> – Ismerje a típusos állományokat (létrehozás, írás, olvasás, módosítás). – Alkalmazzon szöveges állományokat. (Írás, olvasás, hozzáfűzés szabványos eszközökkel.)	
7.5. Programozási tételek	– Ismerje a programozási tételek tartalmát, alkalmazási körét. – Értse egyszerű feladatok programjainak az elkészítésénél az összegzés, eldöntés, szekvenciális keresések, szélsőérték kiválasztás, megszámlálás, belső rendezések, egyesítés, szétválogatás, kiválogatás, összefuttatás tételeinek alkalmazását. – Tudja alkalmazni a programozási alaptételeket feladatok megoldásához.	
7.6. Hibakeresés, tesztelés, hatékonyság	– Ismerje a töréspontok elhelyezésének és a lépésenkénti végrehajtásnak a módszereit.	
7.7. Az objektum-orientált programozás alapjai	– Ismerje az objektum-létrehozást valamilyen vizuális nyelven. – Ismerjen egy vizuális fejlesztő eszközt egy elemi program létrehozására.	– Tudjon form- és kontrolltulajdonságokat meghatározni. – Legyen képes formot létrehozni és azon eszközöket elhelyezni. – Értse az eseményfigyelést és -kezelést. – Ismerje az objektumokhoz rendelt metóduskészletből való kiválasztást. – Ismerje a különböző metódusok és események hatását.

8. Adatbázis-kezelés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
8.1. A relációs adatbázis kezelés alapfogalmai	– Értse a relációs adatbázis fogalmát. – Ismerjen egy adatbázis modell leírását. – Ismerje az adathalmazból adatbázis készítést. – Ismerje a kulcsmező kiválasztását.	– Értse az adathalmazból adatbázis készítést.
8.2. Adatbázis-kezelő használata	– Ismerje a fontosabb mező típusokat (szám, szöveg, dátum, logikai, pénznem), valamint azok jellemzőit. (alkalmazás, hossz, műveletvégzési lehetőségek). – Ismerje az adatbázis kezelő által használt állományokat. – Értse a létező adatbázis megnyitását.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	– Értse adatbázis adattáblájának a létrehozását adott mezőkkel, adott tulajdonságokkal, elsődleges kulccsal. – Alkalmazza a rekordokat törlését, vagy új adatokkal történő felülírását. – Értse a mezők módosítását. – Értse egy előírt kapcsolatokkal rendelkező adatbázis létrehozását (mezők helyes kiválasztása, kulcsmező meghatározása, tábla feltöltése, elmentése). – Értse az adatbázis logikai rendezését.	
8.3. Alapvető adatbázis kezelési műveletek	– Alkalmazza egy létező adatbázisból (egy vagy több adattáblából) az adott feltételeknek megfelelő rekordok megjelenítését. – Alkalmazza az adatok az űrlap segítségével történő adatbevitelét. – Alkalmazza adattábla alapján egy egyszerű jelentés készítését, a jelentésben az adatok csoportosítását. – Alkalmazza meghatározott jelentésformák kialakítását és nyomtatását. – Alkalmazza a különböző szempontok szerinti keresést és irányított lekérdezést. – Alkalmazza a szűrővel kombinált táblázatos böngészőket és a segédprogramok lekérdező utasításait.	– Alkalmazza az adatbázis adattábláiból számított információk megjelenítését. – Ismerje a paraméteres lekérdezést.
8.4. Az SQL nyelv használata	– Ismerje az SQL nyelv elemeit. – Legyen képes adatbázis létrehozására, átszerkesztésére SQL utasításmondat segítségével. – Ismerje az adatbázis rekordok azonos adatokkal, sorozatokkal, dátumértékekkel történő feltöltését SQL mondatok megadásával. – Ismerje az SQL lekérdezéseket (záradékok és operátorok alkalmazásával).	– Értse az adatbázis lekérdezési feladatok programozását – Értse a csoportosított keresés, szűrést. – Ismerje a nagy adatbázisok kezelésének problémáit (sok adat, sok felhasználó).

B) TÉMAKÖRÖK

1. Hardver alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. A számítógépek felépítése	– Ismerje a Neumann-elvű számítógépek elvi felépítését és a tárolt program elvét. – Ismerje, hogy más elven működő számítógépek is vannak. (Pl. analóg.)	
1.2. Funkcionális egységek	– Ismerje az alapvető hardver elemek feladatait és legfontosabb tulajdonságait. – [Ház, tápegység, alaplap (processzor, memória, buszrendszer, integrált szolgáltatások), háttértárak, optikai meghajtók, videó vezérlő (videokártya), audió vezérlő (hangkártya), hálózati csatló (NIC), modem, monitor, nyomtatók, digitalizáló eszközök] – Ismerje és tudja felsorolni egy minimális számítógépes konfiguráció összeállításához szükséges eszközöket, szerszámokat, szabályokat. – Ismerje a nagykapacitású tárolóeszközöket. – Ismerje a nagykapacitású tárolóeszközök előnyös és hátrányos tulajdonságait.	– Értse és indokolja egy számítógépes konfiguráció összeállításához szükséges hardver elemek, eszközök kiválasztásának szempontjait. – Értse a nagykapacitású tárolóeszközök működése között levő elvi különbségeket.

2. Szoftver alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. A rendszer előkészítése	– Ismerje a partíciók jelentőségét, fajtáit és kialakításuk módját. – Ismerje a formázás szerepét és fajtáit. – Ismerje a tanult operációs rendszer fájlrendszerének legfontosabb jellemzőit.	– Elemezze, hasonlítsa össze egy adott operációs rendszernél az alkalmazható fájlrendszereket. – Ismerje a partíciómenedzser program feladatait.
2.2. Programok telepítése	– Ismerje a szoftver fogalmát és fajtáit. – Ismerje a szerzői jog fogalmát. – Ismerje az adatvédelmi törvények előírásait. – Értse a szoftverek felhasználói jogosultság szerinti csoportosítását és jellemzését (freeware, shareware, kereskedelmi). – Ismerje a korszerű telepítő programok jellemzőit.	– Értse egy gépen több operációs rendszer használatának feltételeit. – Értse és ismerje egy operációs rendszer telepítésének a feltételeit. – Ismerje egy gépen két operációs rendszer telepítésének feltételeit.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	– Értse egy szoftver telepítésének menetét (előkészítés, végrehajtás, utómunkálatok).	
2.3. Operációs rendszer használata	– Alkalmazza a használt operációs rendszerben az alapvető katalóguskezelési műveleteket. (Könyvtárszerkezet kialakítás, másolás, átnevezés, törlés, tulajdonságok módosítása.) – Ismerje az adott operációs rendszer memóriakezelésének alapjait. (Működési feltételek.) – Értse az adott operációs rendszer betöltési folyamatát. – Ismerje az operációs rendszer felhasználói felületét. – Alkalmazza a munkafelület módosítási lehetőségeit (dátum, idő, hangerő, elhelyezés stb.). – Alkalmazza az operációs rendszer területi beállításait (pénznem, számforma, dátumforma stb.). – Alkalmazza a grafikus felület testreszabását (képernyővédő, felbontás, megjelenítési stílus stb.). – Ismerje az elvégzendő műveleteket, amelyek a tanult operációs rendszer meghibásodásakor a hiba elhárításához szükségesek.	– Értse, hogy két operációs rendszer megléte esetén hogyan lehet bármelyik operációs rendszerből ugyanazokat az adatokat elérni.
2.4. Állományok kezelése	– Alkalmazza a katalógusok és az állományok jellemzőit (attribútumok). – Alkalmazza az állománykezelő parancsokat. – Alkalmazza az állományok különböző ismérvek szerinti keresésének lehetőségeit.	
2.5. Segédprogramok használata	– Értse a tömörítés lényegét. – Értse a veszteséges és a veszteség nélküli tömörítések sajátosságait. – Ismerje a veszteséges és a veszteség nélküli tömörítések alkalmazási területeit. – Értse az archiválás és adatvédelem szükségességét és megoldási módjait. – Értse az archiválás és a frissítő archiválás közötti különbségeket. – Elemezze a lemez karbantartások szükségességét és megoldási módjait. – Értse a lemezkarbantartás rendszerességét és szükségességét. – Értse a vírusok leggyakoribb támadási módjait. – Alkalmazza a vírusok elleni védekezések lehetőségeit.	– Elemezzen egy veszteséges tömörítéssel alkalmazást. – Értékelje a veszteséges és a veszteség nélküli tömörítések előnyös és hátrányos tulajdonságait, valamint azok alkalmazási feltételeit.

3. Szövegszerkesztés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1. Szövegszerkesztő használata	– Alkalmazzon egy szövegszerkesztőt. – Alkalmazza a karakter, bekezdés és oldalformázásokat, valamint a tabulátor beállításokat. – Alkalmazza a szövegbe különböző objektumok csatolását, vagy beillesztését. – Alkalmazza az élőfejet, élőlábat, és a tartalomjegyzék generálást. – Alkalmazza a helyesírás ellenőrzőt, automatikus elválasztást. – Alkalmazza az oldal, szakasz és hasáb szövegelemek különböző tulajdonságainak beállítását. – Alkalmazza a körlevél szolgáltatást különböző forrásból származó adatok és törzsdokumentumok felhasználásával.	– Alkalmazzon saját stílusokat. – Alkalmazza a körlevél adatbázisát különböző méretű borítékok és szabványos címkék nyomtatásához. – Alkalmazza az űrlap készítés szolgáltatásait.
3.2. Grafikai kiegészítő ismeretek	– Értse a vektoros és a pixeles grafikák jellemzőit. – Alkalmazza a grafikák szövegbe illesztését. – Ismerjen alapvető kép-manipulációs eljárásokat. (Forgatás, nagyítás, kicsinyítés, kivágás, fényerő, kontraszt módosítás.)	– Ismerje egy képszerkesztő program fontosabb szolgáltatásait

4. Táblázatkezelés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1. Táblázatkezelő program kezelése	– Ismerje a különböző adattípusokat; az adatbevitel, javítás, másolás, mozgatás, cellahivatkozások különböző lehetőségeit. – Alkalmazza egyszerű gyakorlati feladatok kapcsán a konstansokat, hivatkozásokat, függvényeket. – Ismerje a célérték keresést. – Ismerje a kimutatás készítést. – Ismerje a szűrők használatát (autoszűrő, irányított szűrő). – Alkalmazza az elkészült táblázatokon a formázási előírásokat. – Alkalmazza az oldalbeállításához kapcsolódó formázásokat (tájolás, margó). – Értse összetett diagramok készítését és nyomtatását.	– Értse a bonyolultabb (egymásba ágyazott, több paraméteres, különböző kategóriájú) függvények használatát. – Ismerje a HTML formátumban történő mentést.

5. Informatikai alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1. Számábrázolás, számrendszerek	– Ismerje a bináris, decimális és hexadecimális számrendszereket. – Ismerje az aritmetikai és logikai műveletek végrehajtását kettes számrendszerben. – Ismerje a fix- és lebegőpontos ábrázolás sajátosságait.	– Értse a számítógépes számábrázolásból adódó hibákat.
5.2. Kódolás	– Ismerje a kód, kódolás fogalmát. – Ismerje a binárisan kódolt decimális számábrázolást. – Ismerjen különböző kódolási módszereket. – Ismerje a hibafelismerő és a hibajavító kódolást.	– Értsen legalább kétféle hibafelismerő és/vagy javító kódot. – Elemezze egy hibajavító módszerrel az egy bites hiba javítását.

6. Hálózati ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1. Hálózati alapok	– Ismerje a lokális hálózatok építőelemeit, és legfontosabb tulajdonságait (szerver, munkaállomás, NIC, repeater, HUB, switch). – Ismerje a leggyakrabban használt fizikai közegeket, tulajdonságait (koaxiális, UTP, optikai kábelek). (A rendelkezésre álló eszközök közül történő kiválasztással.) – Ismerje a topológia, a protokoll, a hálózati struktúra és architektúra, a sávszélesség fogalmát. – Ismerje a helyi hálózatok topológiájának legfontosabb megvalósítási módjait (csillag, gyűrű, sín). – Ismerje a legfontosabb LAN hálózati szabványok konkrét megvalósításait. – Ismerjen fel egy IP címezést. – Ismerje a jelismétlő, a HUB és a kapcsoló eszközök funkcióját. – Ismerje a modem kapcsolatot megvalósítását. – Ismerje a tanult hálózati környezetben a kliens oldali operációs rendszer beállítását, konfigurálását.	– Értse (az adott hálózati környezetben) a kliens oldali operációs rendszer beállítását, konfigurálását. – Értse a kliens oldali operációs rendszer komponenseinek a frissítését, a javító csomagok installálását. – Értse az egyenrangú hálózat kialakítását. – Ismerje a modem kapcsolatot megvalósítását. – Értse a különböző hálózati topológiákat. – Ismerje az ISO/OSI és a TCP/IP modellek alapvető sajátosságait.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	– Ismerje a kliens oldali operációs rendszer komponenseinek a frissítését, a javító csomagok installálását. – Ismerje az OSI és a TCP/IP modellek alap összefüggéseit (rétegek és feladatok – részletezés nélkül.)	
6.2. Bejelentkezési környezet	– Ismerje a hálózati felhasználók rendszerét. – Ismerje a felhasználói profilokat. – Ismerje saját hálózati környezetében a felhasználói adatbázis jellemzőit. – Ismerje a felhasználói profil kialakításának fontosabb elemeit, eszközeit a saját környezetben. – Ismerje a megfelelő felhasználói jelszó megválasztását.	– Értse a felhasználói profil létrehozásának az elemeit.
6.3. Hálózati operációs rendszer használata	– Ismerje a biztonsági hierarchiát (azonosító, jelszó, jogosultságok). – Ismerje a hálózati tárolás sajátosságait. (Hálózati meghajtók megosztott használata jogokkal.) – Ismerje a jogok, a jogosultsági szintek, az öröklődés és az effektív jog fogalmakat. – Ismerje a nyomtatási sor fogalmát és használatát. – Ismerje a hálózatban használt adatállományok, mappák legfontosabb attribútumait.	– Értse a hálózati és az egyedi gépek adatállományainak az attribútumait. – Ismerje az adott hálózati környezet segédprogramjait.
6.4. Kommunikáció a hálózaton	– Ismerje részletesen a hálózati levelezés lehetőségeit (több személynek küldés, fájlok csatolása, idézetek a válaszban, címjegyzék stb.). – Ismerje a levelezés veszélyeit (vírusos, túlságosan nagy, kéretlen stb. levelek). – Ismerje a Web lap jellemzőit.	

7. Programozási alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7.1. A feladatmegoldás lépései, módszerei	– Ismerje a hagyományos programozás lépéseit. (Feladat meghatározása; Specifikációk, változók és típusok, a kiinduló és a végső állapot rögzítése; algoritmus készítése és rögzítése valamilyen módszerrel; kódolás; tesztelés, hibakeresés javítás; hatékonyság vizsgálat; dokumentálás.) – Ismerje a fordítás és szerkesztés folyamatát. – Ismerje a strukturált programozás alapelveit.	
7.2. Algoritmusok	– Ismerjen az algoritmus-leíró eszközöket (mondatszerű leírás, folyamatábra, struktogram). – Értse programok tervezéséhez az algoritmus leíró eszközök használatát. – Ismerje a rekurzió fogalmát.	– Alkalmazza az algoritmus leíró eszközöket programok tervezéséhez. – Alkalmazza szövegesen megfogalmazott feladat megoldásához valamelyik algoritmus-leíró eszközt. – Ismerje a programelemzést.
7.3. A programkészítés környezete	– Ismerje a programkönyvtárak szerepét.	– Értse a program használójával kultúráltnan kommunikáló adatbevitelt és adatkivittelt.
7.1. Programnyelv ismerete	– Ismerje a programkód és programnyelv fogalmát. – Ismerje a kódolás és a forrásprogram fogalmát. – Ismerje a programnyelvek generációit, típusait. – Alkalmazza az alapvető programszerkezeteket a tanult programozási nyelven (szekvencia, elágazás, ciklus). – Ismerje az utasítás, az adatok, a függvények, az eljárások fogalmát, célját a tanult programnyelvi környezetben. – Alkalmazza az elemi adattípusokat (egész számok típusa, valós számok, logikai adattípus, karaktertípus, mutató típus, felsorolás típus). – Értse a változók élettartamának és érvényességi körének fogalmát. – Ismerje a fontosabb alapfüggvényeket, a paraméter-átadás alapjait és a hívási szabályokat. – Értse az összetett adatszerkezetek használatát (szöveg és tömb). – Ismerje a verem, a sor és a lista struktúrákat.	– Értse a rekord, sor és lista adatszerkezeteket. – Értse az állományok definiálását. – Ismerje az egyes típusokhoz tartozó műveleteket (rekord elemének kiválasztása a nevével, halmazműveletek, szekvenciális és direkt állományokra alkalmazható műveletek). – Értse a külső programmodulok beépítését. – Ismerje az adattípusok osztályozását.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	– Ismerje az egyes típusokhoz tartozó műveleteket. (Numerikus, logikai, karakter- és szövegműveletek, tömbből elem kiválasztása az indexével.) – Ismerje a strukturált feladatmegoldást	
7.5. Programozási tételek	– Értse a legfontosabb programozási tételeket: (összegzés, eldöntés, szekvenciális keresések, kiválasztás, szélsőérték kiválasztás, megszámlálás, metszetképzés, belső rendezések, egyesítés, szétválogatás, kiválogatás, összefuttatás). – Ismerje valamely algoritmus leíró nyelven a kiválasztott algoritmus leírását. – Értse a programok előfeltételének és utófeltételének fogalmát. – Értse a szükséges változók kiválasztását és a programban történő szabatosan megfogalmazását.	– Alkalmazza a strukturált feladatmegoldást a tanult programnyelven. – Ismerjen rekurziót bemutató algoritmust.
7.6. Hibakeresés, tesztelés, hatékonyság	– Ismerje a tesztelés szerepét és alapelveit. – Értse a hibás működés kiszűrésére alkalmas mintaadatokat. – Értse a nyomkövetéssel történő programtesztelést. – Értse a tervezés és a kódolás közötti különbséget.	– Alkalmazza a hibás működés kiszűrésére alkalmas minta-adatokat. – Ismerje a hatékonyságvizsgálatok szempontjait.
7.7. Az objektumorientált programozás alapjai	– Ismerje a modern vizuális programozás alapjait, a vizuális objektumok fogalmát.	– Ismerje az objektumorientált programozás elvét, az objektum fogalmát, szerkezetét. Ismerje az adatmező, a metódus és az osztály fogalmát és jelentőségét. – Értse az objektumokhoz kapcsolódó metódusokat. – Ismerje a függvényt, és az eljárást. – Ismerje az objektumok általános felépítését, kialakításuk elvét, tartalmát, az öröklődés fogalmát. – Ismerje az objektumok azonosítását, a jellemző közös tulajdonságokat kiemelését, kapcsolatok kialakítását. – Ismerje a modern vizuális programozás alapjait, a vizuális komponensek fogalmát, főbb típusait. – Ismerje az eseményvezérlést.

8. Adatbázis-kezelés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
8.1. A relációs adatbázis-kezelés alapfogalmai	– Értse a relációs adatbázis fogalmát. – Értse a rekord, a mező és a kulcs fogalmakat. – Ismerje az adattábla és a kulcs kapcsolatát. – Ismerje a kulcsmező kiválasztását. – Ismerjen egy adatbázis modell leírást.	
8.2. Adatbázis-kezelő használata	– Ismerje az adatbázis kezelő programok általános jellemzőit. – Ismerje az adatbázis kezelőben használatos mező típusokat és jellemzőiket. – Ismerje az adatbázis kezelő által használt állományok típusait. – Legyen képes új adattábla létrehozására (mezők helyes kiválasztása, kulcsmező meghatározása, tábla feltöltése, elmentése). – Ismerje és értse a fizikai és logikai állomány-rendezés közötti különbséget, az adatbázisban való adatkeresés célját, és módszereit. – Ismerje az adattábla szűrését és a lekérdező állomány létrehozását. – Ismerje az adattáblák módosítási lehetőségeit az adott környezetben.	
8.3. Adatbázis elmélet		– Ismerje a relációs adatmodell megalkotására használatos normál formákat (1NF, 2NF, 3NF). – Ismerje a táblák közötti kapcsolatokat (1:1; 1:N; N:M).
8.4. Adatbázis használat	– Értse az adatbázisban adott feltételeknek megfelelő rekordok megjelenítését. (Egy vagy több táblából egyszerre.) – Értse egy lekérdezéshez a megfelelő mezők kiválasztását. – Értse az adattáblák nyomtatását. – Ismerje adott jelentésformák kialakítását és nyomtatását.	– Értse egy szövegesen megfogalmazott igénynek megfelelő jelentés megtervezését és elkészítését. – Legyen képes adott szövegnek megfelelő jelentést megtervezni.
8.5. SQL nyelv használata	– Ismerje az SQL nyelv elemeit. – Értse az SQL programnyelv szükségességét, célját, működési elvét. – Értse a lekérdező SQL-mondat felépítését, az adatdefiníció és az adatmanipuláció lényegét. – Értse az adatrekord pozicionálást. – Ismerje a záradékok, csoportképzők megfogalmazását. – Ismerje az adatbeviteli űrlap tervezését, az űrlapon vezérlők elhelyezését.	– Értse az adatbázis lekérdezési feladatok programozását. – Értse a csoportosított keresés, szűrést. – Ismerje a nagy adatbázisok kezelésének problémáit. (sok adat, sok felhasználó).

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintű érettségi vizsga írásbeliből és szóbeliből áll. A vizsgázó központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot informatikai területeken a felkészültségéről.

A vizsga részei

- Írásbeli vizsga
 - = Tesztjellegű központi írásbeli kérdéssor megoldása
 - = Központi feladatsor számítógépes megoldása
- Szóbeli vizsga (központi témakörök alapján az iskola munkaközössége állítja össze)
 - = Szóbeli vizsga
 - = Szakmai gyakorlati alapismeretek számítógép melletti bemutatása

A középszintű vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Tesztjellegű, illetve egyszerű, rövid szöveges választ igénylő írásbeli feladatok megválaszolása	60	50
	Programozási, illetve adatbázis feladatok számítógépes megoldása	120	50
Szóbeli vizsga	Tematikus bemutatás „A” Informatika alkalmazási témakör elméleti kifejtése „B” Informatika alkalmazási témakör szóbeli, illetve gyakorlati bemutatása	20	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenőrizhető képet adjon a tanuló szakmai informatikai alapozó ismereteiről az ismeretek, a képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetők legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Az írásbeli vizsgán 60 + 120 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor első részéhez segédeszköz nem használható. A feladatsor másik részét számítógépes környezetben kell megoldani.

Tartalmi szerkezet

A középszintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám fele-fele arányban a teszt jellegű általános informatika alkalmazási kérdések megválaszolásával, illetve a programozási és adatbázis kezelési feladatok megoldásával érhető el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A 20-25 kérdésből álló teszt jellegű kérdéssorban az informatikai alapozó ismeretekhez kapcsolódó (nem programozási) fogalmak, törvényszerűségek, és összefüggések szerepelnek. Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A kérdéstípusok az előírt ismeret- és képességjellegű követelményeknek felelnek meg.

A teszt feladat megoldására rendelkezésre álló idő: 60 perc.

Az írásbeli feladatsort a jelöltek számítógép előtt oldják meg. Minden jelölt rendelkezésére külön számítógépet kell bocsátani. Gondoskodni kell továbbá tíz jelöltenként legalább egy tartalék konfigurációról. Az egyes konfigurációkon telepítve kell lenniük a feladatsor megoldásához szükséges szoftvereknek. A vizsgát szervező intézményeknek gondoskodniuk kell arról, hogy a vizsga időtartama alatt a vizsga lebonyolításában szerepet kapó konfigurációk ne érthessék el egymást, illetve az Internetet, valamint egyéb közös iskolai szintű erőforrásokhoz legfeljebb olvasási joguk legyen amennyiben az valamely vizsgaanyag vagy fejlesztői rendszer eléréséhez szükséges lehet.

A feladatsor megoldására rendelkezésre álló idő: 120 perc

A feladatsor megoldásához használható az adott konfiguráció mely tartalmazza a vizsga letételéhez szükséges szoftver komponenseket és az ezek futtatására alkalmas hardvert.

A vizsga letételéhez szükséges szoftverkomponensek:

- A jelöltek által tanult általános célú programozási nyelv (pascal, c, java, basic) fejlesztői és futtató környezete
- A jelöltek által tanult általános célú relációs adatbázis kezelő rendszer (MS Access, xBase,...) fejlesztői és futtató környezete
- Szövegszerkesztő program
- Esetlegesen : Programtervező CASE eszköz, Rajzoló program stb.
- A fenti eszközök használatát lehetővé tevő operációs rendszer és kiegészítő szoftverek (pl. vírusirtó stb.)

A számítógép mellett megoldandó feladatsor a programozási és az adatbázis kezelési terület alkalmazás jellegű követelményeire épít. A feladatsor 3-4 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

Írásbeli:

	Kompetenciák	%
A. Tesztjellegű kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása, alkalmazása	25
	Összefüggések ismerete és alkalmazása	25
B. Feladatsor	Programozási és adatbázis alapismeretek	25
	A munka előkészítésének és dokumentálásának ismerete (programterv, eredmények rögzítése)	25
	Összesen:	100

Feladatsor:

Lehetséges feladattípusok
1. Algoritmus kódolása. vagy Valamely programozási nyelven megadott „rövid” forrásnyelvű program ábrázolása valamely a tantervben megadott algoritmus leíró eszközzel.
2. Szövegesen meghatározott algoritmus alapján: működő program készítése.
3. Input adatsoron dolgozó program elkészítése valamely programozási tétel alkalmazásával.
4. Összetett adatsoron dolgozó 1-3 programozási tétel felhasználását igénylő program készítése
5. Egy adott adattábla létrehozása és feltöltése a megadott adatokkal
6. Megadott „nagyobb” méretű adatbázis lekérdezése. A feladat 2-4 lekérdezést tartalmaz az adatbázisról. Ezek között szerepelhet módosító, vagy törlő lekérdezés is.

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

A feladatok megoldását mágneses adathordozóra kell menteni.

A feladattípusok értelmezése**1. feladat: (10%)**

Algoritmus kódolása. (Valamely a tantervben szereplő algoritmus leíró eszközzel megadott „rövid” program kódolása, adott programozási nyelven. A nyelvet a tantervben meghatározott lehetséges nyelvek közül a vizsgát szervező intézmény határozza meg.)

Beadandó: Az elkészített forráskód.

VAGY

Valamely programozási nyelven megadott „rövid” forrásnyelvű program ábrázolása valamely a tantervben megadott algoritmus leíró eszközzel. Az algoritmus leíró eszközt meghatározza a feladatsor kitűzője. Az algoritmus szövegszerkesztővel, vagy megfelelő CASE eszközzel, illetve rajzolóprogrammal készíthető el.

Beadandó: Az elkészített algoritmust tartalmazó fájl.

2. feladat: (15%)

Keves bemenő adaton dolgozó, a feladat szövegében meghatározott algoritmus alapján működő program készítése a vizsgát szervező intézmény által megadott (a tantervben szereplő) programozási nyelven.

Beadandó: Az elkészített forráskód.

3. feladat: (15%)

Nem túl hosszú, (max. 10-15 elemből álló) input adatsoron dolgozó program elkészítése a vizsgát szervező intézmény által megadott (a tantervben szereplő) programozási nyelven. A feladat magában foglalja az adatok beolvasását billentyűzetről, az eredmény kiszámítását, és kiíratását. Az eredmény meghatározásához valamely programozási tétel használata szükséges. A feladat szövege nem adja meg a felhasználandó tételt.

Beadandó: Az elkészített forráskód.

4. feladat: (20%)

Hosszabb összetett adatsoron (több dimenziós tömb vagy rekordokból álló tömb, mely lehet véletlenszerűen generált, szöveg fájlban adott, vagy az 1-es, ill. 2-es feladatban megadott program által generált) dolgozó 1-3 db programozási tétel felhasználását igénylő program készítése a vizsgát szervező intézmény által megadott (a tantervben szereplő) programozási nyelven.

Beadandó: Az elkészített forráskód.

5. feladat: (10%)

A feladat kitűzője által megadott nevű adatbázis létrehozása. Egy adott adattábla létrehozása és feltöltése a megadott adatokkal. (A tábla mérete: 3-4 attribútum és 3-4 konkrét adatsor.)

Beadandó: A táblát tartalmazó adatbázis.

(Azon adatbázis kezelőknél, ahol adatbázisokat nem tudunk létrehozni csak táblákat, pl. Dbase, ott adatbázis helyett alkönyvtárt készítsünk, és ebben hozzuk létre a táblát megvalósító fájlt. Ekkor a beadandó a kérdéses alkönyvtár és tartalma.

Amennyiben az adatbázis létrehozása és feltöltése nem az adott keretrendszerből, hanem valamilyen programnyelvi kóddal történik, beadandó a használt forrásnyelvű kód is.)

6. feladat: (30%)

A feladat kitűzője által biztosított „nagyobb” méretű adatbázis lekérdezése. A megadott „nagyobb” méretű adatbázist a feladat kitűzője MS ACCESS és DBASE III formátumban bocsátja a vizsgáztató intézmény rendelkezésére. Az esetlegesen szükséges, ettől eltérő formátum létrehozása ekkor a szervező feladata.

(Elképzeléseink szerint lenne 5-6 korábban publikált nagyméretű adatbázis, melyeket a vizsgára való felkészülés során is lehetne használni. A feladatban ezen adatbázisok valamelyikéből szerepelne egy 2-5 táblát tartalmazó metszet.)

A feladat 2-4 darab lekérdezést tartalmaz az adatbázisról. Ezek között szerepelhet módosító vagy törlő lekérdezés is.

Az egyes lekérdezésekre adható részpontszámot a feladatsor kitűzője megszabja.

Beadandó: A lekérdezéseket is tartalmazó adatbázis

VAGY

azok megvalósításának forrásnyelvi változata. (A használt adatbázis kezelő lehetőségeitől függően.)

Értékelés

A teszt jellegű kérdéssor és a feladatok értékelésénél kötelező a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza.

A programozási feladatok programtervének készítése valamint a kódolás értékelése az alábbiakban összefoglalt irányelvek szerint történik.

Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		A feladat megoldottságának dokumentálása	
Elemi	Aránya	Elemi	Aránya	Elemi	Aránya
megoldottság szintje működőképesség az ismeretek mennyisége	70 %	feladat megértése megoldás logikája szaknyelv használata kreativitás	20 %	áttekinthetőség, rendezettség szabványos jelölések	10 %

SZÓBELI VIZSGA

A vizsga feltétele: A vizsga helyén álljon rendelkezésre legalább az egyszerre felkészülő tanulóknak megfelelő számú, hálózatra kapcsolt számítógép.

Az informatika gyakorlatorientált jellegű, ezért a szóbeli vizsgáztatásban is meghatározó szerepe van a számítógépen végzett munkának, illetve feladatmegoldásnak. Szakmai gyakorlati ismereteket még nem lehet a tanulóktól elvárni, azonban ennek alapelemei egy gyakorlatorientált tantárgy esetén már a szakmai alapozásnál is számon kérhetők. A szóbeli vizsga B) részéhez ezért a helyi sajátosságoknak megfelelő, számítógéphez kapcsolódó feladat tartozik.

A szóbeli vizsga a szaknyelv megfelelő használatával az adott informatikai témakör bemutatását, és a kapcsolódó összefüggések feltárását várja el. Ez egyaránt érvényes a témakör szóbeli kifejtésére és a számítógépes feladat bemutatására.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

A) Szóbeli számonkérés

- Hardver eszközök jellemzése
- Szoftver eszközök jellemzése
- Hálózati fogalmak
- Hálózati módszerek, eljárások
- Hálózati kommunikáció
- Rendszeradminisztrációs feladatok
- Algoritmus-leíró eszközök ismerete
- Programnyelvi tájékozottság
- Programozási tételek ismerete
- Adatbázis ismeretek

B) Számítógépen történő számonkérés

- Általános szoftverek haladó alkalmazása
- Operációs rendszer jellemzőinek lekérdezése
- Operációs rendszer fontosabb segédprogramjainak az ismerete
- Képek grafikai jellemzőinek módosítása
- Számítógépes kommunikáció ismerete (levelezés)
- Információ keresése az Interneten
- Weblap készítési ismeretek
- Hálózati jellemzők és paraméterek lekérdezése, módosítása
- Programozás fejlesztői környezet alkalmazása, paraméterezése

Szóbeli tételek:

Minden tétel két résztételből („A” és „B”) tevődik össze: Az „A” résztétel az adott témakör általános bemutatását és a témakör meghatározott részeinek részletesebb kifejtését igényli. A „B” résztétel egy számítógéphez kapcsolódó feladat általános bemutatását és a problémamegoldás módjának ismertetését igényli.

[A „B” feladat előkészítése a szóbeli vizsga felkészülési idejében történik.]

A tételtípusok jellemzői, összeállításuk

A szóbeli témaköröket a központilag kiadott tételsor tartalmazza. Ehhez a középiskola a részletes követelmények alapján saját hatáskörben határozza meg az adott évben érvényes konkrét tételeket. Az összeállított szóbeli tételek legalább 20 tételt tartalmaznak. A tételeknek valamennyi témakört le kell fedniük.

Minden tétel két részből áll. A tanulónak az „A” részt szóban, a „B” részt pedig szóban, vagy számítógép használatával kell megoldania.

A számítógépes feladatok a várt megoldáshoz egyértelmű utalásokat tartalmaznak. Az értékelésnél a feladatban szereplő fogalmak, és a feladatot megoldó eszköz ismeretét, valamint az eszköz kezelésében való jártasságot kell értékelni.

[Az iskola pedagógiai programjában megfogalmazott egyéb – legfeljebb 3 – műszaki-informatikai témakör is szerepelhet a tételsorban, azonban ez nem történhet a kötelező témakörök rovására. (méréstechnika; digitális technika, elektronika stb.)]

A szóbeli vizsga teljes felkészülési ideje legalább 30 perc, amelynek kb. a felét kell biztosítani a számítógépes feladat előkészítésére. A szóbeli vizsga teljes időtartama 15 perc.

A vizsgázó a rendelkezésére álló felkészülési idő alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elvárhatja.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan előadva, a szaknyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint a szaktanár az alábbi szempontok és kompetenciák alapján értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témátartás, a lényeg kiemelése	20
Alapfogalmak (ill. eszköz) ismerete, definiálása és alkalmazása	20
Tények, folyamatok (eszköz) ismerete és alkalmazása	20
A felelet felépítettsége, a téma teljessége	10
Kifejezőkészség, a szaknyelv alkalmazása	10
Kommunikatív készség	20
Összesen:	100

A feladat megértése, témátartás, a lényeg kiemelése

A felelet logikai felépítésének értékelése. Hogyan tudja hangsúlyozni a lényeges dolgokat? Elveszik-e a részletekben, vagy tisztában van a téma súlyponti részeivel? Milyen az időbeosztása?

Kifejezőkészség, a szaknyelv alkalmazása

Mennyire pontos a fogalmazása? Mennyire érti a tananyagot? Milyen súlyúak a betanult, de meg nem értett tananyagok?

Téma teljessége

Tartalmaz-e minden lényeges elemet, ami az adott témakörhöz szükséges? A tárgyi tévedéseket hiányossággként kell figyelembe venni.

Kommunikatív készség

A vizsgázónak az adott témakörben akkor is kell egy kérdést feltenni, ha egyébként a folyamatos feleletével erre nem adott okot. Ezzel a vizsgázó kommunikatív készségét, rugalmas gondolkodását, alkalmazkodó képességét lehet értékelni.

Az érvényes vizsgához mindhárom vizsgarészből legalább 40%-os eredményt kell a jelöltnek teljesíteni.

Az összesített eredmény értékelésénél ugyancsak a legalább 40%-os eredmény elérése jelenti az elégséges szintet.

Az általános informatikai ismeretek megléte alapfeltétel és nem vizsgaanyag, ezért ez a vizsga közvetlenül nem tartalmazza az ECDL (European Computer Driving Licence – Európai Számítógép Használati jogosítvány) vizsgának megfelelő követelményeket.

EMELT SZINTŰ VIZSGA**A VIZSGA SZERKEZETE****A vizsga részei**

- Írásbeli:
 - = egyszerű, rövid választ igénylő írásbeli feladatok megoldása, és/vagy
 - szöveges, kifejtendő írásbeli feladatok megoldása, és
 - = számítógépen megoldandó programozási feladat(ok)
- Szóbeli:
 - = szóbeli felelet,
 - = a szóbeli vizsgához kapcsolódóan szakmai gyakorlati alapismeretek bemutatása.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

			Perc	Arány
Írásbeli	A	Egyszerű, rövid, illetve kifejtendő szöveges választ igénylő írásbeli feladatok megoldása.	60	20%
	B	Programozási feladatok számítógépes megoldása.	120	40%
Szóbeli vizsga	A	Tematikus bemutatás	5-10	20%
	B	Az informatika szakmai gyakorlati alapismereteinek bemutatása.	5-10	20%

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenőrizhető képet adjon a tanuló tudásáról a képességek és ismeretek tekintetében egyaránt. Ez a vizsgaforma elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, valamint az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetők legyenek.

Az írásbeli vizsga egyúttal a felsőoktatási intézmények felvételi rendszeréhez igazodva felvételi vizsgát is helyettesít. Az írásbeli vizsga **A**) részét írásban, a **B**) részét számítógépen kell megoldani.

Tartalmi szerkezet

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelmények szerint történik, a feladatok típusai pedig az előírt képességjellegű követelményeknek felelnek meg.

Az írásbeli feladatokat a hardver, a szoftver, a hálózati és az informatikai ismeretek; a számítógépes feladatokat, pedig a programozási és az adatbázis kezelési témakörök adják.

(A közismereti és a Informatikai alapismeretek szoros kapcsolatban állnak egymással, ezért a felsőoktatási felvételi rendszerhez igazodóan az írásbeli feladatok tartalmazhatnak közismereti informatikához tartozó témaköröket is.)

A feladatok arányaira az alábbi felosztás érvényesül:

A	Hardver és általános informatikai ismeretek	kb. 10%	30%
	Operációs rendszer és szoftver ismeretek	kb. 15%	
	Hálózati ismeretek	kb. 5%	
B	Programozási ismeretek	kb. 40%	70%
	Adatbázis ismeretek	kb. 30%	

Az írásbeli feladatsor és a feladatok jellemzői

Emelt szintű érettségi írásbeli vizsgáján a pontszámok 30%-ban az egyszerű, rövid választ igénylő, és a kifejtendő szöveges feladatokra adott válaszokkal (**A** rész); 70%-ban pedig a programozási feladatok megoldásával érhetők el (**B** rész).

A) rész

Az egyszerű rövid választ igénylő, főleg feleletválasztásos, teszt jellegű feladatok pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatsor 10-15 feladatból áll.

Feladattípusok
1. Fogalmak azonosítása (hardver, szoftver, hálózat, programozás, adatbázis)
2. Működési sorrend megállapítása
3. Ok-okozati összefüggések ismerete (működési)
4. Képernyő információk felismerése, azonosítása

A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak (pl. meghatározás, fogalmak értelmezése, informatikai elemek kapcsolatai, hálózati topológia) tudására és az alábbi képességek mérésére irányulnak:

Kompetenciák	%
Hardver és szoftver eszközök általános és hálózati ismerete	25
Alapvető működési összefüggések ismerete	25
Algoritmus leíró eszközök ismerete	10
Adatbázis-kezelő ismerete	10
A szaknyelv alkalmazása	30

Szöveges (kifejtendő) feladatok típusai

Ezen típusok közül bármelyik, de legalább egy szerepel az írásbeli vizsga A) részében.

A	1. Adott hardver vagy szoftver eszköz működési leírása (6-8 sorban ismertetni a jellemzőket)
	2. Adott fogalom részletes kifejtése (4-6 sorban ismertetni a meghatározást és a rendszerezési jellemzőket)
	3. Adott adatbázisból megadott feltételeknek megfelelő adatok lekérdezése, megjelenítése (utasítások összeállítása)
	4. Egyszerű lekérdezések SQL alkalmazásával (a szükséges utasítás alkalmazása)
	5. Eszközök, vagy programok elemző bemutatása (10-15 sorban)
	6. Hasonló feladatokat ellátó eszközök, rendszerek, vagy programok elemző összehasonlítása (10-15 sorban)

Kompetenciák	%
Hardver és szoftver eszközök általános és hálózati ismerete, értékelése	25
Alapvető működési összefüggések ismerete	25
Algoritmikus gondolkodás, algoritmus leíró eszközök használata	10
Adatbázis-kezelő ismerete	20
A szaknyelv alkalmazása	20

B) rész*Programozási feladatok*

B	15-30 soros program elkészítése adott feladat megoldásához (alap algoritmusok felhasználásával)
----------	---

A feladatlap 2-3 programozási feladatot tartalmaz, melyeket az alap algoritmusok felhasználásával lehet megoldani.

Kompetenciák	%
A feladat megértése, algoritmikus gondolkodás	30
Algoritmus leíró eszközök használata	20
Kódolás	40
Esztétikai kivitelezés	10

Az írásbeli feladatok értékelése

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok értékelésénél kötelező a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való esetleges eltérés lehetőségeit a feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

A szöveges jellegű feladatoknál az értékelés az alábbi táblázat alapján történik:

Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		Kifejező képesség	
Elemi	Aránya	Elemi	Aránya	Elemi	Aránya
az ismeretek mennyisége	70%	a feladat megértése, a szaknyelv használata, a lényeg kiemelése	20%	világosság, nyelvhelyesség, helyesírás	10%

A programozási feladatoknál az értékelés az alábbi táblázat alapján történik:

Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		Kifejező képesség	
Elemi	Aránya	Elemi	Aránya	Elemi	Aránya
az ismeretek mennyisége	60%	a feladat megértése, a lényeg kiemelése, a téma kidolgozottsága, az ismeretek mélysége	30%	világosság, tartalmi és formai elrendezés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A vizsga feltétele: A vizsga helyén álljon rendelkezésre legalább az egyszerre felkészülő tanulóknak megfelelő számú, hálózatra kapcsolt számítógép.

Az informatika gyakorlatorientált jellegű, ezért a szóbeli vizsgáztatásban is meghatározó szerepe van a számítógépen végzett munkának, illetve feladatmegoldásnak. Szakmai gyakorlati ismereteket még nem lehet a tanulóktól elvárni, azonban ennek alapelemei egy gyakorlatorientált tantárgy esetén már a szakmai alapozásnál is számon kérhetők. A szóbeli vizsga B) részéhez ezért a helyi sajátosságoknak megfelelő, számítógéphez kapcsolódó feladat tartozik.

A szóbeli vizsga a szaknyelv megfelelő használatával az adott informatikai témakör bemutatását, és a kapcsolódó összefüggések feltárását várja el. Ez egyaránt érvényes a témakör szóbeli kifejtésére és a számítógépes feladat bemutatására.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgarész kiemelt témakörei

- a) Szóbeli számonkérés
 - Hardver eszközök jellemzése
 - Szoftver eszközök jellemzése
 - Hálózati erőforrások, hálózati környezet használata
 - Hálózati fogalmak, módszerek, eljárások ismerete
 - Hálózati kommunikáció
 - Rendszeradminisztrációs feladatok ismerete
 - Algoritmikus gondolkodás alapjai
 - Algoritmusleíró eszközök ismerete
 - Programozási tételek ismerete
 - Adatbázis ismeretek
- b) Számítógépen történő számonkérés
 - Általános szoftverek emeltszintű használata
 - Operációs rendszer jellemzőinek lekérdezése
 - Operációs rendszer fontosabb segédprogramjainak az ismerete

- Képek grafikai jellemzőinek módosítása
- Számítógépes kommunikáció ismerete (levelezés)
- Információ keresése az Interneten
- Weblap készítési ismeretek
- Hálózati jellemzők, paraméterek lekérdezése, módosítása
- Fejlesztői környezet gyakorlati alkalmazása, paraméterezése
- Egyszerű programozási feladatok megoldása
- Adatbázis feladatok végrehajtása
- SQL lekérdezések végrehajtása

Tételtípusok

Minden tétel két résztételből („A” és „B”) tevődik össze: Az „A” résztétel az adott témakör általános bemutatását és a témakör meghatározott részeinek részletesebb kifejtését igényli. A „B” résztétel egy számítógéphez kapcsolódó feladat általános bemutatását és a problémamegoldás módjának ismertetését igényli.

A tételek jellemzői, összeállításuk

A szóbeli témaköröket a központilag kiadott tételsor tartalmazza. Ennek alapján a középiskola a részletes követelmények szerint saját hatáskörben határozza meg az adott évben érvényes konkrét tételeket. Az összeállított szóbeli tételek legalább 20 tételt tartalmaznak. A tételeknek valamennyi témakört le kell fedniük.

Mindegyik tétel két részből áll. A tanulónak az „A” részt szóban, a „B” részt pedig szóban vagy számítógép használatával kell megoldania.

A számítógépes feladatok a várt megoldáshoz egyértelmű utalásokat tartalmazzanak. Az értékelésnél a feladatban szereplő fogalmak, és a feladatot megoldó eszköz ismeretét, valamint az eszköz kezelésében való jártasságot kell értékelni.

(Az iskola pedagógiai programjában megfogalmazott egyéb – legfeljebb 3 – témakör is szerepelhet a tételsorban, azonban ez nem történhet a kötelező témakörök rovására.)

A szóbeli vizsga teljes felkészülési ideje legalább 30 perc, amelynek kb. a felét a kell biztosítani a számítógépes feladat előkészítésére. A szóbeli vizsga teljes időtartama 15 perc.

A képességek és tartalmi követelmények alapján összeállított szóbeli tételek legalább 20 tételt tartalmaznak. A szakmai irányultságnak és a pedagógiai programnak megfelelően a tételeket legfeljebb 3 olyan témakörrel is ki lehet egészíteni, amik a műszaki szakterület sajátosságaiból adódnak, de a felsorolt informatikai témakörök között nem szerepelnek (mikroszámítógépes technika; mérés-technika; digitális technika stb.). Ezek a tételek nem alkalmazhatók a központi témakörök rovására.

Mindegyik tétel két részből áll. A központi A) részt szóban, az iskolai összeállítású B) részt pedig számítógép mellett kell a tanulónak megoldania.

Az alábbi táblázat a központi témakörök és a gyakorlati feladatok jellege szerinti megoszlást mutatja.

Témakörök		Tételek száma	
		szóbeli	számítógépes
1	Hardver alapismeretek*	2-3	-
2	Szoftver alapismeretek*	2-3	2-3
3	Szövegszerkesztés*	-	2-3
4	Táblázatkezelés*	-	2-3
5	Informatikai alapismeretek*	2-3	-
6	Hálózati ismeretek	5-7	3-5
7	Programozási alapismeretek	7-10	6-9
8	Adatbázis kezelés	2-3	5-6
	Összesen legalább:	20	20
9	Egyéb témakörök	0-5	0-5

* – A jelölt témakörök szerepelnek a közismereti informatikában is, ezért itt csak olyan rész-témakörök, illetve nézőpontok lehetnek, amelyek a közismereti informatikának nem képezik a részét.

A szaktanárok a szóbeli és a számítógépen megoldandó feladatokat úgy párosítsák, hogy az 1-5 sorszámú témakörök szóbeli tételei mellett ne szerepeljenek az 1-5 témakörök gyakorlati feladatai.

A számítógépes feladatok a várt megoldáshoz egyértelmű utalásokat tartalmazzanak. Az értékelésnél a feladatban szereplő fogalmak és a feladatot megoldó eszköz ismeretét, valamint az eszköz kezelésében való jártasságot kell mérni.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témátartás, a lényeg kiemelése	25
Kifejezőkészség, a szaknyelv alkalmazása	30
Téma teljessége	25
Kommunikatív készség	20

A feladat megértése, témátartás, a lényeg kiemelése

A felelet logikai felépítésének értékelése. Hogyan tudja hangsúlyozni a lényeges dolgokat? Elveszik-e a részletekben, vagy tisztában van a téma súlyponti részeivel? Milyen az időbeosztása?

Kifejezőkészség, a szaknyelv alkalmazása

Mennyire pontos a fogalmazása? Mennyire érti a tananyagot? Milyen súlyúak a betanult, de meg nem értett tananyagok?

Téma teljessége

Tartalmaz-e minden lényeges elemet, ami az adott témakörhöz szükséges? A tárgyi tévedéseket hiányossággként kell figyelembe venni.

Kommunikatív készség

A vizsgázónak az adott témakörben akkor is kell egy kérdést feltenni, ha egyébként a folyamatos feleletével erre nem adott okot. Ezzel a vizsgázó kommunikatív készségét, rugalmas gondolkodását, alkalmazkodó képességét lehet értékelni.

VEGYIPARI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. A műszaki nyelv alkalmazása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 A szakmai fogalmak azonosítása, a fogalmak helyes használata	A fogalmak felismerése meghatározás alapján. A fogalmak felismerése a műszaki szövegben. A szakmai fogalom lényegesebb elemeinek kiemelése. Az egy témához kapcsolódó fogalmak kiválasztása. Az összetartozó fogalmak együttes használata. A mondanivaló megfogalmazásakor a megfelelő fogalmak használata. A fogalmak teljes mondatba foglalása. A mondatok egységes szöveggé fűzése.	
1.2 A fogalmak jelentésváltozatainak ismerete		A fogalmak jelentésváltozatainak megkülönböztetése.
1.3 Az ismeretanyag bemutatása műszaki nyelven	A gondolatok tömör, kerek mondatokba történő kifejtése. A mondatok egymáshoz illesztése, egységes szöveg alkotása.	Önálló állásfoglalás.

2. Az ismeretanyag differenciálása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Lényegkiemelés	Az ismeretanyag legfontosabb elemeinek bemutatása. A bemutatás terjedelmi (idő) korlátainak betartása.	A lényeges és a kevésbé lényeges szempontok megkülönböztetése. Információk szétválogatása szakmailag meghatározott szempontok alapján. Megfigyelési szempontok kiválasztása.
2.2 Különbségek és azonosságok felismerése	A dolgok közös és eltérő tulajdonságainak megállapítása, felsorolása. A hatások és a kölcsönhatások felismerése, bemutatása.	A tulajdonságok értékelése különböző szempontok szerint.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.3 Az elvonatkoztatás képessége	Egy vizsgálat szempontjából a fontos összefüggéseket mutató elemek felismerése. A vizsgálat szempontjából nem fontos elemek és összefüggések elhagyása. Eseménysorok bemutatása. Egy rendszeren belüli alrendszerek értelmezése. Adatokból táblázatok, ábrák, grafikonok készítése. Ábrákból, grafikonokból adatok felismerése és egyszerűbb értelmezése.	Konkrét példákból az általános következtetés megfogalmazása. Az általános következtetésre konkrét példák felsorolása. A tények és törvényszerűségek közötti összefüggések felismerése.

3. A problémaközpontú gondolkodás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 A probléma felismerése	A feladat helyes értelmezése. Az ismeretanyagból a megoldandó probléma kiemelése. Esettanulmányokban, példaesetekben a tanult szakmai probléma felismerése és megfogalmazása.	Esettanulmányokban és példaesetekben igények és elvárások megfogalmazása.
3.2 A problémamegoldás keresése	Az ok-okozati összefüggések felismerése. A megoldási lépések felsorolása.	A megoldások információszükségleteinek meghatározása. A megfogalmazott probléma többféle megoldása, a változatok értelmezése. A különböző megoldások összevetése, előnyök, hátrányok megállapítása.
3.3 A probléma-megoldás értékelése	A várható eredmények becslése, a kapott értékek rövid, szöveges elemzése.	Az okok és következmények felismerése, megfogalmazása.

4. Források használata és értékelése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1 A forrásokból információk gyűjtése, következtetések levonása	A forrás tartalmával kapcsolatos egyszerű kérdések megválaszolása.	Megadott szempontok szerint a források tartalmára vonatkozóan következtetések levonása. Állítások megfogalmazása.
4.2 Információk összevetése		Két azonos témájú forrásból a tartalmi és formai különbségek megállapítása.
4.3 Információk gyűjtése statisztikai forrásokból	Táblázatok, grafikus ábrák, statisztikák tartalmára vonatkozó állítások megfogalmazása.	

B) TÉMAKÖRÖK

1. Műszaki ismeretek

Témakörök	Követelmények középszinten	Követelmények kiegészítése emelt szinten
1.1 Kötőgépelemek, kötésmódok	Ismertesse a kötőgépelemek feladatát! Jellemezze az oldható és a nem oldható kötéseket, ismertesse ezek előnyeit, hátrányait, alkalmazási területeiket! Sorolja fel az oldható kötések gépelemeit! Jellemezze adott ábra alapján a csavarokat, a csavaranyákat, az alátéteket! Ismertesse adott ábra alapján a csavarbiztosításokat! Ismertesse a csavarkötések méretezésének szempontjait! Magyarázza adott ábra alapján, hogy mikor kell alkalmazni ék-, illetve reteszkötéseket! Értelmezze a különbséget az ékek és a reteszek között! Magyarázza, hogy mikor lehet szegecskötést alkalmazni! Ismertesse a szegecsfajtákat! Magyarázza a különbséget a hegesztés és a forrasztás között! Ismertesse a lánghegesztés, illetve az ívhegesztés lényegét! Ismertesse a lágy- és a keményforrasztás lényegét!	Magyarázza a kötéseknek fellépő erőviszonyokat! Magyarázza az alak- és erőzáró kötéseket! Ismertesse és magyarázza, hogy a vegyipari berendezéseken milyen kötésmódokat kell alkalmazni! Alkalmazza a műszaki rajzi ismereteket kötőgépelemek és kötésmódok alkatrész és összeállítási rajzi feladatainak megoldásában! Ismertesse, milyen méretekkel jellemezhető egy csavar! Alkalmazza a statikai és szilárdságtani ismereteket számítási feladatok megoldásában, csavarok, reteszek, szegecs méreteinek meghatározásában! Sorolja fel, hogy a fémragsztást mikor lehet alkalmazni, és milyen ragasztóanyagok állnak a fémragsztáshoz rendelkezésre! Ismertesse, hogy mikor alkalmaznak zsugorkötést, és mi a különbség a sajtoló illesztés és a zsugorodó illesztés között!
1.2 Tengelyek, tengelykapcsolók	Ismertesse a tengelyek típusait, a tengelyek részeit és a tengelyek működését! Ismertesse adott ábra alapján a tengelyek igénybevételét és a méretezésük szempontjait! Magyarázza, hogy milyen esetben van szükség tengelykapcsoló alkalmazására! Ismertesse adott ábra alapján az egyes tengelykapcsolók típusait, működésüket!	Különböztesse meg a bordás, rugós, bütykös és a forgattyús tengelyeket! Mutassa be az egyes tengelykapcsoló-típusok előnyeit, hátrányait. Ismertesse az egyes tengelykapcsolók előnyeit, hátrányait, alkalmazhatóságukat! Alkalmazza a műszaki rajzi ismereteket a tengelyek és tengelykapcsolók alkatrész és összeállítási rajzi feladatainak megoldásában! Alkalmazza a statikai és szilárdságtani ismereteket számítási és szerkesztési feladatok megoldásában, tengelyek és a tengelykapcsolók fő méreteinek meghatározásában!
1.3 Csapágyak	Ismertesse a csapágyak fogalmát, csoportosításukat! Mutassa be adott ábra alapján a siklócsapágyak felépítését, működését! Ismertesse adott ábra alapján a persely feladatát, a vele szemben támasztott követelményeket! Mutassa be a siklócsapágyak előnyeit, hátrányait! Ismertesse a támasztócsapágy alkalmazási területeit! Jellemezze a gördülőcsapágyakat, mutassa be előnyeit, hátrányait!	Alkalmazza a műszaki rajzi ismereteket a csapágyak alkatrész és összeállítási rajzi feladatainak megoldásában! Alkalmazza a statikai és szilárdságtani ismereteket számítási és szerkesztési feladatok megoldásában! Hasonlítsa össze a golyós- és a görgőscsapágyakat! Magyarázza a gördülőcsapágy kiválasztásának szempontjait!

Témakörök	Követelmények középszinten	Követelmények kiegészítése emelt szinten
1.4 Hajtások	Ismertesse a hajtások feladatát, típusait, alkalmazási lehetőségeit! Ismertesse adott ábra alapján a dörzskerék-hajtás, a szíj-, ill. ékszíjhajtás, a fogaskerék-hajtás és a lánchajtás előnyeit, hátrányait, alkalmazási lehetőségeit! Jellemezze a különböző hajtások megoldásait! Végezze el a fogaskerék-hajtások osztályozását, jellemezze adott ábra alapján az egyes megoldásokat! Ismertesse adott ábra alapján a különböző fogaskerék-hajtások alkalmazási lehetőségeit!	Értelmezze a különböző hajtási típusoknál átvihető teljesítmény lehetőségeket! Végezzen számításokat az átvihető teljesítmény meghatározására, a gépkatrészek fő méreteinek meghatározására! Alkalmazza a műszaki rajzi ismereteket alkatrész és összeállítási rajzi feladatok megoldásában!
1.5 Csővezetékek, csőszerelvények	Ismertesse a csővezetékek feladatát, jellemző adatait! Ismertesse adott ábra alapján a csökötések feladatát, típusait, alkalmazási lehetőségeit! Ismertesse adott ábra alapján a csőszerelvények feladatát, típusait, alkalmazási lehetőségeit! Ismertesse adott ábra alapján a csőmegfogások, a csövek szigetelésének megoldásait, a csövek színjelölésének szerepét, a csővezetékekben szállított anyagokat jelző alapszíneket! Ismerje fel a csövek, csővezetékek, csőszerelvények jelképes jelöléseit!	Válassza ki a szállítandó anyag ismeretében a megfelelő csővezeték, tömítőanyagot! Végezzen számításokat a csövek méretezésével kapcsolatban! Alkalmazza a műszaki rajzi ismereteket alkatrész és összeállítási rajzi feladatok megoldásában! Alkalmazza a jelképes jelöléseket a csővezetékek, csőszerelvények ábrázolásában! Alkalmazza a statikai és szilárdságtani ismereteket számítási és szerkesztési feladatok megoldásában!
1.6 Tartályok	Ismertesse a vegyipari tartályok feladatát és adott ábra alapján felépítésüket! Ismertesse a vegyipari tartályok biztonságos kezelésének szabályait! Magyarázza a készülékfenékek, -fedelek, -karimák, -megtámasztások kialakítását, szerepét! Ismertesse a bűvönnyílás és a figyelőablak feladatát!	Határozza meg a vegyipari tartályok felhasználási célja és fajtái közötti összefüggéseket! Alkalmazza a műszaki rajzi ismereteket alkatrész és összeállítási rajzi feladatok megoldásában! Alkalmazza a statikai és szilárdságtani ismereteket számítási és szerkesztési feladatok megoldásában!
1.7 A tárolás és berendezései	Mutassa be a szilárd, ömlesztett anyagok jellemzőit! Ismertesse az ömlesztett anyagok tárolásának lehetőségeit! Jellemezze adott ábra alapján a tárolósilókat, illetve a bunkereket! Ismertesse a szilárd, darabos áruk tárolásának módját, eszközeit! Ismertesse adott ábra alapján a folyadékok tárolására szolgáló tartályok szerkezetét, tartozékait! Magyarázza a tűz- és robbanásveszélyes folyadékok tárolásának szabályait! Mutassa be adott ábra alapján a gázok tárolására szolgáló gázpalackok fajtáit és szerelvényeit! Ismertesse adott ábra alapján a gáztartályok szerkezetét, szerelvényeit! Sorolja fel a gáztartályok kezelésének, javításának, tisztításának szabályait!	Magyarázza a tárolás biztonsági berendezéseinek működését! Válassza ki egy adott anyag tárolásához a legmegfelelőbb berendezést! Készítsen vázlatrajzokat a berendezések szerkezeti kialakításának, működésének magyarázatához!

Témakörök	Követelmények középszinten	Követelmények kiegészítése emelt szinten
1.8 A szállítás és berendezései	Ismertesse az anyagmozgatás célját, feladatait! Ismertesse a folyadékok szállítására alkalmas szivattyúk működési elvét! Magyarázza a szivattyúk szívóképességét és a kavitáció jelenségét! Magyarázza adott ábra alapján a térfogat-kiszorítás elvén működő dugattyús szivattyúk, membránszivattyúk, csavarszivattyúk, a fogaskerék-szivattyúk és a forgódugattyús szivattyúk szerkezeti felépítését, működését! Ismertesse adott ábra alapján az áramlástechnikai elven működő (örvényszivattyú) szivattyúk szerkezeti felépítését, működését, üzemeltetésük szabályait! Mutassa be adott ábra alapján a vákuumszivattyúk működését! Ismertesse adott ábra alapján a gázok szállítására alkalmas ventilátorok, fúvók és kompresszorok szerkezetét, működésüket! Ismertesse a darabáru szállítás módjait! Mutassa be adott ábra alapján a szilárd, ömlesztett anyagok szállítására alkalmas szállítószalagok, elevátorok és szállítócsigák szerkezetét és működésüket! Magyarázza adott ábra alapján a pneumatikus szállítás megvalósításának módját, fajtáit!	Alkalmazza műszaki rajzi ismereteit a szállítás berendezései ábrázolásánál! Készítsen vázlatrajzokat a berendezések szerkezeti kialakításának, működésének magyarázatához! Végezzen számításokat a szivattyúk fő méreteinek meghatározásához, a szállított folyadékmennyiség megadására, a szállítóteljesítmény és a teljesítményszükséglet meghatározására! Jellemezze a szivattyúk működését és a szállítást jelleggörbék segítségével! Használja a diagramokat, műszaki táblázatokat a feladatok megoldásában!
1.9 Hőközlés, hőelvonás	Ismertesse a hőhordozók fogalmát és tulajdonságait, kiválasztásának szempontjait! Magyarázza a hővezetés, a konvekció, hőátadás, a hőszigetelés és a hőátbocsátás létrejöttét, folyamatát! Ismertesse a hőcserélők feladatát, csoportosítását! Mutassa be adott ábra alapján a regenerátorok felépítését, működését! Magyarázza adott ábra alapján a rekuperátorok, a közvetett és közvetlen hőcserélők hőcserélők működését! Ismertesse adott ábra alapján a keverő hőcserélők közül a gőzbeűvással működő melegítő, a keverőkondenzátor és a hűtőtorony felépítését, működését! Ismertesse adott ábra alapján a felületi hőcserélők közül a duplikátorok, a csőkéreges készülékek, a kettős csőves hőcserélő, a csőköteges hőcserélő felépítését, működését! Ismertesse a hűtőközeg fogalmát és a hűtőközegekkel szemben támasztott követelményeket! Magyarázza adott ábra alapján a kompresszoros és az abszorpciós hűtőgépek működését!	Végezzen el hőhordozókkal kapcsolatos hőtani számításokat! Magyarázza a fontosabb hőhordozók (vízgőz, víz, füstgázok) használatának előnyeit, hátrányait! Végezzen számításokat a hőközléssel kapcsolatban! Készítse el különböző hőcserélők, kazánok, kemencék vázlatos rajzát! Hasonlítsa össze a közvetlen és közvetett hőcserélők alkalmazási lehetőségeit! Hasonlítsa össze a közvetlen hőcserélők fontosabb típusainak alkalmazási lehetőségeit! Hasonlítsa össze a felületi hőcserélők fontosabb típusainak alkalmazási lehetőségeit! Mutasson be a vegyiparban használatos hőközlési és hűtési módokat, berendezéseket! Végezzen el számításokat hőcserélők üzemeltetésével, fő méreteinek meghatározásával kapcsolatban! Ismertesse vázlatrajz elkészítésével a hűtési körfolyamat elveit! Hasonlítsa össze a kompresszoros és abszorpciós hűtést gazdasági szempontok figyelembevételével!

2. Fizikai kémia

Témakörök	Követelmények középszinten	Követelmények kiegészítése emelt szinten
2.1 Homogén egykomponensű rendszerek	Magyarázza a nyitott-, zárt-, izolált rendszer fogalmakat! Magyarázza a fázis, fázishatár, komponens fogalmakat! Ismertesse a gázok jellemző tulajdonságait! Hasonlítsa össze a reális és az ideális gázokat! Ismertesse az állapotváltozók fogalmát és mértékegységeit! Ismertesse a gázok állapotváltozásának leírására szolgáló gáztörvényeket (Boyle-Mariotte-, Gay-Lussac törvények, az egyesített gáztörvény)! Magyarázza az ideális gázok állapotegyenletét! Mutassa be, milyen eltérések vannak az általános gázegyenlettől reális gázok esetében! Végezzen egyszerű számításokat a gázok állapotváltozásaira vonatkozóan! Ismertesse a folyadékok legjellemzőbb tulajdonságait! Magyarázza a folyadékok belső szerkezetét! Mutassa be a felületi feszültség kialakulását, ismertesse a felületi feszültséget befolyásoló tényezőket! Magyarázza a kapilláraktív, ill. inaktív anyagok működését, gyakorlati alkalmazásukat! Ismertesse a folyadékok belső súrlódásának kialakulását, a viszkozitás fogalmát, jelentőségét! Jellemezze a szilárd halmazállapotú anyagokat! Ismertesse a szilárd anyagok szerkezetét, a rács típusokat! Magyarázza a polimorf, izomorf és amorf anyagok fogalmát! Mutassa be a folyadékok nyitott és zárt terű párolgását, illetve a kondenzációját! Ismertesse a párolgás sebességét meghatározó tényezőket! Magyarázza a tenzió fogalmát, kialakulását, a tenziót befolyásoló tényezőket! Határozza meg a párolgáshő fogalmát! Hasonlítsa össze a párolgást és a forrást! Ismertesse a forráspontot befolyásoló tényezőket! Mutassa be a szilárd anyagok olvadásának, illetve fagyásának folyamatát! Határozza meg az olvadáspont fogalmát, ismertesse az olvadáspontot befolyásoló tényezőket! Határozza meg az olvadáshő fogalmát!	Magyarázza a kinetikus gázelmélet alapjait, értelmezze a gázelmélettel a gázok paramétereit, törvényszerűségeit! Határozza meg a gázok paramétereiből a moláris tömeget! Végezzen összetettebb számításokat gázok állapotváltozaival kapcsolatosan! Végezzen egyszerű számításokat az ideális gázok állapotegyenletének alkalmazásával! Végezzen számításokat a gázok abszolút és relatív sűrűségére vonatkozóan! Magyarázza a gázmolekulák sebességét meghatározó tényezőket! Értelmezze a Maxwell-féle sebességeloszlást! Ismertesse a Graham-törvényt! Ismertesse a folyadékok tulajdonságait a műszaki gyakorlatban történő alkalmazásuk szempontjából! Végezzen számításokat a halmazállapot-változásokkal kapcsolatosan!

Témakörök	Követelmények középszinten	Követelmények kiegészítése emelt szinten
	Ismertesse a szublimáció jelenségét, a szublimációs pont fogalmát, a szublimáció gyakorlati jelentőségét! Végezzen egyszerű számításokat a halmazállapot-változásokkal kapcsolatosan!	
2.2 Homogén többkomponensű rendszerek	Ismertesse az elegyek és az oldatok fogalmát, az elegyek csoportosítását! Mutassa be az elegyek (oldatok) összetételének megadási módját, ismertesse a koncentrációkat! Magyarázza a parciális nyomás fogalmát! Ismertesse a gázelegyekre vonatkozó Dalton-törvényt! Ismertesse a diffúzió fogalmát! Végezzen számításokat az elegyek (oldatok) összetételével, koncentrációival kapcsolatosan! Ismertesse a folyadékelegyekre vonatkozó parciális tenzió fogalmát! Magyarázza a folyadékelegyekre vonatkozó Raoult-törvényt! Ismertesse az ideális és a reális folyadékelegyek tenziógörbe típusait! Magyarázza a Konovalov-törvényeket! Ismeretterjesse a desztilláció fogalmát és fajtáit!	Végezzen grafikonelemzéseket a folyadékelegyek szétválasztására! Végezzen számításokat a parciális nyomással, a gázelegy átlagos moláris tömegének, a gázok sűrűségének meghatározásával kapcsolatosan! Mutassa be a folyadékelegyek szétválasztását szolgáló egyszerű és frakcionált desztillációt! Értelmezze a likvidusz- és a vapor görbéket! Értelmezze a folyadékelegyek forráspont görbéit!
2.3 Híg oldatok	Ismertesse a híg oldatok tulajdonságait! Magyarázza a relatív tenziócsökkenés, a fagyáspont-csökkenés, forráspont-emelkedés törvényeket! Mutassa be, hogyan jön létre az ozmózisnyomás, és mi befolyásolja az értékét! Mutassa be a híg oldatok szerepét az élő szervezetben!	Végezzen számítási feladatokat a relatív tenziócsökkenés, a forráspont-emelkedés, a fagyáspont-csökkenés és az ozmózis nyomás törvényeinek alkalmazására!
2.4 Heterogén rendszerek	Ismertesse a fázis, komponens, szabadsági fok fogalmakat! Fogalmazza meg a Gibbs-féle törvényt és értelmettesse a víz fázisdiagramját!	Értelmezze a kétkomponensű heterogén rendszerek fázisdiagramját! Magyarázza az eutektikum fogalmát, mutassa be gyakorlati jelentőségét!
2.5 Heterogén egyensúlyok	Értelmezze a szorpció jelenségeket! Ismertesse az abszorpciót és a Henry-Dalton törvényt! Magyarázza, hogy mitől függ az abszorpció mértéke és sebessége! Értelmezze az abszorpció szelektivitását! Ismertesse a deszorpció folyamatát! Ismertesse az adszorpció fogalmát! Magyarázza az adszorpciót befolyásoló tényezőket! Ismertesse az adszorpció gyakorlati jelentőségét! Ismertesse a szilárd anyagok oldásának mechanizmusát! Magyarázza a szolvatáció és a hidratáció fogalmakat! Ismertesse az oldást energetikai szempontból! Magyarázza az oldhatóság fogalmát és befolyásoló tényezőit!	Magyarázza az egyensúlyok eltolásának lehetőségeit! Értelmezze az egyensúlyi diagramokat! Értelmezze az adszorpció izotermáit! Soroljon gyakorlati megoldásokat anyagátadási műveletekre! Magyarázza oldott anyagok megoszlását két oldószer között! Értelmezze az oldhatósági görbéket! Végezzen számításokat a megoszlási törvényre! Végezzen számításokat a különböző anyagok oldhatóságával kapcsolatosan! Magyarázza a megoszlási hányados fogalmát és a Nernst-féle megoszlási törvényt!

Témakörök	Követelmények középszinten	Követelmények kiegészítése emelt szinten
	Ismertesse az oldás sebességét befolyásoló tényezőket! Jellemezze és csoportosítsa az extrakciós folyamatokat! Ismertesse az extraháló szer kiválasztásának szempontjait! Ismertesse az extrakció gyakorlati jelentőségét!	
2.6 Reakciókinetika	Magyarázza a kémiai reakciók létrejöttének feltételeit! Értelmezze az aktív állapot és az aktiválási energia fogalmakat! Magyarázza az exoterm és az endoterm reakciók kialakulását! Ismertesse az összetett reakciók típusait! Értelmezze a homogén és a heterogén reakciókat! Határozza meg a reakciósebesség fogalmát! Magyarázza a reakciósebességet befolyásoló tényezőket! Ismertesse a katalizátor fogalmát és gyakorlati jelentőségét! Értelmezze a katalizátorok működését! Magyarázza a katalizátor szelektivitását és annak jelentőségét! Csoportosítsa a katalitikus folyamatokat! Ismertesse a keverékkatalizátor fogalmát és működését! Magyarázza a katalizátormérgek hatását! Csoportosítsa a katalizátormérgeket!	Magyarázza a különböző kémiai reakciók mechanizmusát! Magyarázza a reakciósebességet befolyásoló tényezők hatását! Értelmezze a katalitikus folyamatokat!
2.7 Kémiai egyensúlyok	Ismertesse az egyensúlyok kialakulását, a dinamikus egyensúly fogalmát! Értelmezze és alkalmazza a tömeghatás törvényét, az egyensúlyi állandót (K_c)! Magyarázza az egyensúly eltolásának lehetőségét és ennek gyakorlati jelentőségét! Értelmezze a konverzió fogalmát! Végezzen egyszerű konverziószámításokat! Értelmezze a van't Hoff tényezőt és annak használatát! Ismertesse a gázok termikus disszociációját!	Végezzen számítási feladatokat a tömeghatás törvény felhasználásával!

Témakörök	Követelmények középszinten	Követelmények kiegészítése emelt szinten
2.8 Elektrolit egyensúlyok	Értelmezze az elektrolit, az elektrolitos disszociáció és a disszociáció fogalmakat! Végezzen számításokat a disszociációfok meghatározására! Ismertesse az elektrolit erősség fogalmát, az erős és a gyenge elektrolitok tulajdonságait! Magyarázza a víz autoprotolízisét, a pH fogalmát! Értelmezze a vizes oldatokban a sav és a bázis fogalmakat, azok erősségét! Számítsa ki adott koncentrációjú oldat pH-ját erős és gyenge savak, illetve bázisok esetén! Magyarázza a sók hidrolízisét, a hidrolízisállandó és a hidrolízis fok fogalmakat! Ismertesse a pufferoldatok összetételét, működését, a pufferkapacitás fogalmát! Ismertesse a pufferek gyakorlati jelentőségét!	Magyarázza a disszociációfok, disszociációállandó összefüggéseit! Ismertesse a hidrolízis fogalmát! Végezzen számításokat a hidrolízis fokának meghatározására! Végezzen számításokat a hidrolizáló sók pH-jának meghatározására! Értelmezze a pufferek működését! Végezzen számításokat a pufferek pH-jának megállapítására!
2.9 Elektrokémia	Magyarázza az első- és másodfajú vezetők vezetési mechanizmusát! Magyarázza az ionvándorlás mechanizmusát, a vándorlási sebesség fogalmát, befolyásoló tényezőit! Magyarázza az elektrolitok fajlagos és moláris fajlagos vezetését, a moláris fajlagos vezetést befolyásoló tényezőket! Ismertesse az erős és a gyenge elektrolitok vezetését! Magyarázza a határvezetés fogalmát! Magyarázza az elektródpotenciál kialakulását! Ismertesse és értelmezze a standardpotenciál táblázatokat! Használja a standarpotenciál táblázatokat a redoxi reakciók vizsgálatánál! Ismertesse az első- és másodfajú elektródok fogalmát, működését! Magyarázza a galvánelemek felépítését, működését! Ismertesse az akkumulátor fogalmát és az ólomakkumulátor működését! Magyarázza az elektrolízis folyamatát, az elektródokon végbemenő folyamatokat! Ismertesse a leválási potenciál, a túlfeszültség, a bomlásfeszültség és a polarizáció fogalmát! Magyarázza az elektrolízis mennyiségi törvényeit! Mutassa be az elektrolízis gyakorlati jelentőségét! Végezzen egyszerűbb számításokat az elektrolízis mennyiségi törvényeinek alkalmazására!	Ismertesse a redoxi elektródok és a gázelektrodok fogalmát, működését! Magyarázza az elektródpotenciált meghatározó tényezőket, a Nernst-féle összefüggést! Végezzen számításokat a galvánelemek elektromotoros erejének meghatározására! Végezzen számításokat az elektródpotenciál meghatározására! Végezzen összetett számításokat az elektrolízis törvényeinek alkalmazására!
2.10 Termodinamika	Magyarázza a belső energia, a termikus energia és a nullpont energia fogalmakat! Ismertesse a belső energia jellemzőit! Magyarázza a moláris és a fajlagos	Ismertesse a termodinamika III. főtétele! Végezzen számításokat a főtételek alkalmazásával! Magyarázza az enthalpia fogalmát!

Témakörök	Követelmények középszinten	Követelmények kiegészítése emelt szinten
	hőkapacitás fogalmakat! Ismertesse a standard belső energia fogalmát, értékét elemek, illetve vegyületekre vonatkozóan! Ismertesse és magyarázza az izobár folyamatok térfogati munkájának fogalmát, meghatározási módját! Ismertesse a termodinamika I. és II. főtételeit! Magyarázza a reakcióhő, illetve az átalakulási hő fogalmakat! Ismertesse a termokémia főtételeit! Ismertesse a termokémiai egyenletek felírásának szabályait!	Végezzen számításokat az enthalpia változásokkal és a térfogati munkával kapcsolatosan! Mutassa be és magyarázza az I. főtétel szélső eseteit! Végezzen termokémiai számításokat a reakcióhő, illetve a képződési hő meghatározására vonatkozóan!

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintű érettségi vizsga írásbeliből és szóbeliből áll.

A vizsgázó a vegyipari alapismeretek vizsgatárgyból központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségéről.

A vizsga részei

- Tesztjellegű írásbeli központi tételsor kitöltése a vegyipari alapismeretek tantárgyból
- Számítási feladatokból álló központi írásbeli feladatsor megoldása a vegyipari alapismeretek tantárgyból
- Szóbeli vizsga központi tételsor alapján a vegyipari alapismeretek tantárgyból.

A középszintű vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Tesztjellegű feladatsor megoldása a vegyipari alapismeretek tantárgyból központi kérdéssor alapján	60	40
	Számítási feladatokból álló központi írásbeli feladatsor megoldása	120	60
Szóbeli vizsga	Központi tételek alapján a vegyipari alapismeretek tantárgy témaköreinek bemutatása	15	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenőrizhető képet adjon a tanuló vegyipari alapismeretek tudásáról az ismeretek, képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt.

A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetőek legyenek, és hozzájárul ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a tanulók rendelkezésére.

A központi feladatsor megoldásához számológép és a négyjegyű függvénytáblázat használható.

Tartalmi szerkezet

A középszintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszáma 100 pont, amely 2 : 3 arányban oszlik meg a tesztjellegű feladatsorra, illetve a számításos feladatokra adható pontszámok között.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A kb. 20 kérdésből álló tesztjellegű kérdéssorban a vegyipari alapismeretek tárgya két fő témaköre: a műszaki ismeretek és a fizikai kémia kb. 3 : 2 arányban jelenik meg.

A tesztfeladatokban a fogalmakra, törvényszerűségekre és összefüggésekre és alkalmazásokra vonatkozó kérdések közel azonos arányban jelennek meg.

A tesztkérdések a pedagógiai méréselméletből ismert zárt- és nyíltvégű feladatok különböző altípusai lehetnek.

A számításos feladatok között 4 : 1 arányban oszlik meg az adható pontszámok összege a fizikai, kémia, illetve a műszaki ismeretek témakörei között.

A feladatsor 4-6 feladatból áll, a feladatok általában több részfeladatból tevődnek össze.

Kompetenciák		%
Tesztjellegű kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, meghatározása és alkalmazása	20
	Törvények, szabályok és összefüggések ismerete és alkalmazása	20
Számításos feladatok	A feladatmegoldás logikái megszerkesztése	15
	Az összefüggések ismerete és helyes alkalmazása	20
	A táblázatok, grafikonok helyes értelmezése, szerkesztése	10
	A pontos számolás	5
	A mértékegységek helyes használata és a mérési eredmények kellő pontossággal történő megadása	10
Összesen		100

A számítási feladatok lehetséges témakörei
A vetületi ábrázolás alapjai
Tároló, szállító és hőközlő berendezések vázlatos rajzainak értelmezése
Erők egyensúlya, kényszerek, nyomatékok egyensúlya, kéttámaszú tartók
Hajtások áttétele
A szállított folyadékmennyiség megadása
A hőközléssel kapcsolatos számítások
A tökéletes gázok állapotváltozásai
A tökéletes gázok állapotegyenlete
Elegyek, oldatok összetétele, koncentrációik
Gázelegyek
Termokémia
Sztöchiometriai számítások
Konverzió
Disszociáció fok
Erős elektrolitok pH-ja
Az elektrolízis mennyiségi törvényei

Értékelés

A tesztjellegű és a számításos feladatok értékelésénél kötelező a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés.

Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat (részpontokat) a tételekhez mellékelt javítási útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számításos feladatok pontozási előírásai az alábbi táblázat alapján alakulnak:

Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		A feladat megoldásának dokumentálása	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
– a megoldottság szintje	70%	– megoldás logikája – pontosság – a mértékegységek használata	20%	– rendezettség – áttekinthetőség – szabványos jelölések alkalmazása – műszaki, formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

SZÓVELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetően a vegyipari alapismeretek alapfogalmainak, az ezekhez kapcsolódó jelenségeknek, összefüggéseknek és törvényszerűségeknek a bemutatását, alkalmazásának képességét igényli a jelöltektől.

A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a fogalmakat, törvényeket szakmailag helytállóan meghatározni, és a megszerzett ismereteinek felhasználásával a jelenségeket magyarázni, az összefüggéseket alkalmazni.

A szóbeli vizsgán a jelölt a központi tételsorból kihúzott kérdésekre válaszol.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

- Műszaki ismeretek
 - Szilárdságtani alapismeretek
 - Kötőgépelemek, kötésmódok
 - Tengelyek, tengelykapcsolók
 - Csapágycsukók
 - Hajtások
 - Csővezetékek, csőszerelvények
 - Vegyipari tartályok
 - A tárolás és berendezései
 - A szállítás és berendezései
 - Hőközlés, hőelvonás
- Fizikai kémia
 - Homogén egykomponensű rendszerek
 - Homogén többkomponensű rendszerek
 - Híg oldatok
 - Heterogén rendszerek
 - Heterogén egyensúlyok
 - Reakciókinetika
 - Kémiai egyensúlyok
 - Elektrolit egyensúlyok
 - Elektrokémia
 - Termodinamika

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel „a”, „b” és „c” tételrészekből áll.

Az „a” tételrészek a fizikai kémiai ismereteket, a „b” tételrészek a műszaki ismereteket kéri számon, a „c” tételrészek egyszerű számítási, grafikonelemzési és értelmezési, táblázatkezelési, rajzolvadási feladatokat tartalmaznak.

Az „a”, illetve a „b” tételrészek a tételrész címén kívül alkérdéseket is tartalmaznak, melyek egyúttal a vizsgázó számára a felkészülést is segítik, gondolatmenetét irányítják.

A tételtípusok jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételek „a” és „b” részét az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag határozzák meg a részletes vizsgakövetelményekben megfogalmazott tartalmi követelmények alapján. A vizsgatételeket célszerű 5 évente felülvizsgálni és szükség szerint módosítani.

A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, problémamegoldást ösztönző, egyértelmű megfogalmazásokra.

A felsorolt témakörökből 20 tételt fogalmaznak meg.

A „c” tételrészeket az iskola tanári közössége állítja össze.

Értékelés

Szóbeli feleleteket a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli.

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témabeszámoló, a lényeg kiemelése	20
Világos, szabatos előadás, a felelet logikai felépítettsége	10
A témakörben fontos tényezők feltárása, a téma problémaközpontú bemutatása	40
A vegyiparban szükséges alapvető számítások, grafikonelemzések, táblázatkezelések, műszaki rajzolvadás elvégzése	25
A műszaki nyelv, kifejezések megfelelő használata	5

Megjegyzés: a % arányok orientáló jellegűek.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkérheti.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan előadva, a szakmai nyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

Az emelt szintű érettségi vizsga írásbeliből és szóbeliből áll.

A vizsgázó a vegyipari alapismeretek vizsgatárgyból központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségéről.

A vizsga részei

- Tesztjellegű írásbeli központi tételsor kitöltése a vegyipari alapismeretek tantárgyból
- Számítási feladatokból álló központi írásbeli feladatsor megoldása a vegyipari alapismeretek tantárgyból
- Szóbeli vizsga központi tételsor alapján a vegyipari alapismeretek tantárgyból
- A vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Tesztjellegű feladatsor megoldása a vegyipari alapismeretek tantárgyból központi kérdéssor alapján	60	40
	Számítási feladatokból álló központi írásbeli feladatsor megoldása	120	60
Szóbeli vizsga	Központi tételek alapján a vegyipari alapismeretek tantárgy témaköreinek bemutatása	15	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenőrizhető képet adjon a tanuló vegyipari alapismeretek tudásáról az ismeretek, képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt.

A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetőek legyenek, és hozzájárul ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a tanulók rendelkezésére.

A központi feladatsor megoldásához számológép és a négyjegyű függvénytáblázat használható.

Tartalmi szerkezet

Az emelt szintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszáma 100 pont, amely 2 : 3 arányban oszlik meg a tesztjellegű feladatsorra, illetve a számításos feladatokra adható pontszámok között.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A kb. 20 kérdésből álló tesztjellegű kérdéssorban a vegyipari alapismeretek tárgya két fő témaköre: a műszaki ismeretek és a fizikai kémia kb. 3 : 2 arányban jelenik meg.

A tesztfeladatokban a fogalmakra, törvényszerűségekre és összefüggésekre és alkalmazásokra vonatkozó kérdések közel azonos arányban jelennek meg.

A tesztkérdések a pedagógiai méréselméletből ismert zárt- és nyíltvégű feladatok különböző altípusai lehetnek.

A számításos feladatok között 4 : 1 arányban oszlik meg az adható pontszámok összege a fizikai kémia, illetve a műszaki ismeretek témakörei között.

A feladatsor 4-6 feladatból áll a feladatok általában több részfeladattól tevődnek össze.

Kompetenciák		%
Tesztjellegű kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, meghatározása és alkalmazása	20
	Törvények, szabályok és összefüggések ismerete és alkalmazása	20
Számításos feladatok	A feladatmegoldás logikai megszerkesztése	15
	Az összefüggések ismerete és helyes alkalmazása	20
	A táblázatok, grafikonok helyes értelmezése, szerkesztése	10
	A pontos számolás	5
	A mértékegységek helyes használata és a mérési eredmények kellő pontossággal történő megadása	10
Összesen		100

A számítási feladatok lehetséges témakörei

Statikai és szilárdságtani számítások, szerkesztések
 Vázlatrajzok a gépelemek bemutatásához
 Vázlatrajzok a tárolás, szállítás, hőközlés, hűtés berendezéseinek szerkezete, működése bemutatásához
 Számítási feladatok elvégzése a tárolás, a szállítás, a hőközlés műveletének, a berendezések jellemző adatainak meghatározásához
 Gázok állapotváltozásai, a paraméterek meghatározása
 Gázok sűrűségének meghatározása
 Gázmolekulás sebességének, diffúziójának, moláris tömegének számítása
 Gázelegyekkel kapcsolatos számítások (parciális nyomás, átlagos moláris tömeg, sűrűség számítás)
 Folyadékelegyek szétválasztásával kapcsolatos számítások
 A relatív tenzió csökkenés-, fagyáspont csökkenés-, forráspont emelkedés- és az ozmózisnyomással kapcsolatos számítási feladatok
 Oldhatósággal, kristályosítással kapcsolatos számítások
 A Nernst-törvénnyel kapcsolatos számítások
 Feladatok a tömeghatás törvényének alkalmazására
 Disszociációfok, disszociációállandó számítása
 Savak, sók és bázisok pH-jának számítása
 Hidrolízis fok meghatározása
 Pufferek pH-jának meghatározása
 Elektrodpotenciál számítás
 Galvánelemek elektromotoros erejének meghatározása
 Faraday-törvényekkel kapcsolatos számítások

Értékelés

A tesztjellegű és a számításos feladatok értékelésénél kötelező a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés.

Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat (részpontokat) a tételekhez mellékelt javítási útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számításos feladatok pontozási előírásai az alábbi táblázat alapján alakulnak:

Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		A feladat megoldásának dokumentálása	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
– a megoldottság szintje	70%	– megoldás logikája – pontosság – a mértékegységek használata	20%	– rendezettség – áttekinthetőség – szabványos jelölések alkalmazása – műszaki, formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetően a vegyipari alapismeretek alapfogalmainak, az ezekhez kapcsolódó jelenségeknek, összefüggéseknek és törvényszerűséseknek a bemutatását, alkalmazásának képességét igényli a jelölttől.

A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a fogalmakat, törvényeket szabatosan definiálni, a megszerzett ismereteinek felhasználásával a jelenségeket magyarázni, az összefüggéseket alkalmazni.

A szóbeli vizsgán a jelölt a központi tételsorból kihúzott kérdésekre válaszol.

Tartalmi szerkezet**A szóbeli témakörei:**

1. Műszaki ismeretek
Szilárdságtani alapismeretek
Kötőgépelemek, kötésmódok
Tengelyek, tengelykapcsolók
Csapágys
Hajtások
Csövezetékek, csöszervevények
Vegyipari tartályok
A tárolás és berendezései
A szállítás és berendezései
Hőközlés, hőelvonás
2. Fizikai kémia
Homogén egykomponensű rendszerek
Homogén többkomponensű rendszerek
Híg oldatok
Heterogén rendszerek
Heterogén egyensúlyok
Reakciókinetika
Kémiai egyensúlyok
Elektrolit egyensúlyok
Elektrokémia
Termodinamika

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel „a”, „b” és „c” tételrészekből áll.

Az „a” tételrészek a fizikai kémiai ismereteket, a „b” tételrészek a műszaki ismereteket kérik számon, a „c” tételrészek egyszerű számítási, grafikonelemzési és értelmezési, táblázatkezelési, rajzolás feladatokat tartalmaznak.

Az „a”, illetve a „b” tételrészek a tételrész címén kívül alkérdéseket is tartalmaznak, melyek egyúttal a vizsgázó számára a felkészülést is segítik, gondolatmenetét irányítják.

A tételcímek jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételek „a” és „b” részét az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag határozzák meg a részletes vizsgakövetelményekben megfogalmazott tartalmi követelmények alapján. A vizsgatégeket célszerű 5 évente felfrissíteni.

A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, problémamegoldást ösztönző, egyértelmű megfogalmazásokra.

A felsorolt témakörökből 20 tételt fogalmaznak meg.

A „c” tételrészeket az iskola tanári közössége állítja össze.

Értékelés

Szóbeli feleleteket a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli.

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témataartás, a lényeg kiemelése	20
Világos, szabatos előadás, a felelet logikai felépítettsége	10
A témakörben fontos tényezők feltárása, a téma problémaközpontú bemutatása	40
A vegyiparban szükséges alapvető számítások, grafikonelemzések, táblázatkezelések, műszaki rajzolás elvégzés	25
A műszaki nyelv, kifejezések megfelelő használata	5

Megjegyzés: a %-os arányok orientáló jellegűek.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkérheti.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan előadva, a szakmai nyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

ÉPÍTÉSZETI ÉS ÉPÍTÉSI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

Az építészeti és építési alapismeretek oktatásának célja, szerepe

A építészeti és építési alapismeretek tanításának és tanulásának fő célja a építészeti gondolkodásmód, az építészeti szemlélet kialakítása, fogalmak alkotása és a megalkotott fogalmak közötti kapcsolatok felismerése, továbbá az építés gyakorlatának elméleti megalapozása, az elmélet és a gyakorlat közötti összefüggések feltárása, megismertetése.

Az építészeti fejlődését több tényező befolyásolta. Ezek közül emeljük ki a lényegeseket: a társadalmi igények fejlődése, az építési anyagok, szerkezetek és technológiák fejlődése, az építés-, építészettudomány fejlődése és nem utolsósorban a jelentős szellemi teljesítményt nyújtó építész egyéniségek.

Az építészeti és építési alapismeretek tanításának célja ennek megfelelően kettős. Egyrészt be kell mutatni az építészeti mint az emberi alkotóképesség teljesítményét, mint esztétikailag szép és értékes, ugyanakkor gyakorlatilag is hasznos alkotásokat, másrészt nyilvánvalóvá kell tenni az épített környezet létrehozásának folyamatát. Természetesen az építészetben a szellemi és az anyagi összefonódik, s az alábbiakban meghatározandó részletes oktatási célok nem sorolhatók kizárólagosan az egyik vagy a másik kategóriába.

- A logikus gondolkodás kialakítása. Az építészeti, építési fogalomrendszerének, felépítésének megértése (alapfogalmak, összefüggések felismerésének elsajátítása), a pontos szakkifejezés-használat jelentőségének felismertetése.
- A kombinatív készség, a kreativitás fejlesztése célszerű az ismeretanyag feladatokban való alkalmazásával.
- Az építészeti ábrázolás szimbólumainak (rajzi jelölések) megértése és megfelelő alkalmazása. A mindennapi építészeti problémák megfogalmazó, értelmező képességének kialakítása. Az építészeti szaknyelv szabatos használatának elsajátítása.
- A szakmagyakorláshoz használatos rajzolósi, szerkesztési és számítási technikák elsajátítása. A rajzeszközök, számológép, illetve a számítógép helyes és kritikus használata.
- Adatok és összefüggések kezelésével kapcsolatos ismeretek nyújtása.
- Az építészeti modellekben való gondolkodás kialakítása és fejlesztése.
- A térszemlélet fejlesztése, tér- és síkbeli alakzatok arány- és méretviszonyainak ismerete és alkalmazása.

Az érettségi általános követelményei az oktatási célokból következnek.

- A tanuló tudjon logikusan gondolkodni, rendelkezzen építészeti probléma- és feladatmegoldó képességgel.
- Legyen képes a tanult ismereteket és elsajátított képességeket más tantárgyak feladatainak, valamint a hétköznapi élet problémáinak megoldására alkotó módon alkalmazni.
- Tudjon állításokat, eljárásokat, egyszerűbb gondolatmenetű bizonyításokat szabatosan megfogalmazni, áttekinthető formában leírni (emelt szinten szóban is összefoglalni), ügyelve közben a szaknyelv pontos használatára.
- Legyen képes az alapfogalmak, az alapvető szakmai számítások és a mértékegységek használatára, rendelkezzen biztos becslési képességgel. Tudja használni a számológépet.
- Tudja szakszerűen használni az adatokat, a táblázatokat, a képleteket és legyen képes felismerni és értékelni a kapcsolatokat.
- Gondolatmenetében érthetően, világosan alkalmazza az elsajátított ismereteket, képességeket!

Az építészeti és építési alapismeretek érettségi vizsga célja

A építészeti és építési alapismeretek érettségi vizsga célja annak vizsgálata, hogy a vizsgázó:

- képessé vált-e a korszerű építészeti-építési kultúra elsajátítására, és megalapozta-e építész-szemléletét,

- megszerezte-e az építészet-építés széles alapozású ismereteit és tudása konvertálható-e, miáltal alkalmassá válhat a szakmai specializáció elsajátítására,
- rendelkezik-e megfelelő alapokkal az OKJ szerinti szakképzésbe való bekapcsolódáshoz és építészeti alapismereteinek köszönhetően képes-e rövidebb képzési idő alatt a szakmacsoporton belüli OKJ-s szakképesítés elsajátítására,
- rendelkezik-e megfelelő probléma- és feladatmegoldó, valamint analízáló és szintetizáló képességgel az építészet területén,
- elsajátította-e az építési tevékenység során használatos számolási, mérési technikákat, rendelkezik-e műszaki becslési készséggel és az önellenőrzés igényével,
- képes-e az építészet síkbeli ábrázolását térbeli szituációként elképzelni, tud-e ezekhez ábrát készíteni, s ennek segítségével az adott konstrukcióban gondolkodni, számolni,
- képes-e az építészet térbeli szituációit síkban ábrázolni, s ennek segítségével az építészeti tervdokumentáció rajzi részeit elkészíteni,
- képes-e a tanult ismereteket gyakorlati feladatok megoldására alkotó módon alkalmazni;
- képes-e a különböző segédeszközök (táblázatok, zsebszámológép, katalógusok, prospektusok) célszerű alkalmazására, a mindenkori tárgyi feltételek függvényében, az építészeti feladatok megoldása során,

Az emelt szinten a felsoroltakon túl az érettségi vizsga célja annak mérése, hogy a tanuló:

- rendelkezik-e a felsőfokú szakirányú tanulmányokhoz szükséges alapokkal,
- képes-e bemutatni az építészet, a környezetalakítás jelentőségét, szépségét valamint a gazdaságban és az emberi kultúrában betöltött szerepét,
- milyen szintű a kreativitása, mennyire kombinatív a gondolkodási képessége,
- képes-e érthetően, világosan megfogalmazni a problémákat, a feladatokat értelmezni, a problémamegoldásban alkalmazni a tanult ismereteket, az összefüggéseket megkeresni, állításait igazolni.

Az ismeretek az emelt szinten kiegészülnek, bővülnek, és a középszintű ismeretek feldolgozása az igényesebb felépítés, az összetettebb alkalmazás, nehezebb feladatok felé tolódik el. A követelmények leírásában gyakran szereplő „alapismeretek”, „alapjai” megfogalmazás azt fejezi ki, hogy az adott fogalom precíz ismerete nem követelmény, azok elmélyítése, kiteljesítése majd az érettségi utáni szakmai speciális képzésre vár. Az építészet szakmacsoportos képzés tananyagai, témakörei részben egymástól függetlenül is elsajátíthatók, vagy pedig egymásra épülnek. Ez a részbeni párhuzamosság, illetve egymásra épülés megköveteli, hogy az összefüggő részterületek ismereteit nem teljes mélységben kell feldolgozni, hogy a kapcsolódások értelmezhetőek legyenek – ennek következménye viszont, hogy egy-egy terület, illetve részterület elmélyültebb, magasabb szinten történő feldolgozására vissza kell térni. Ez az építészet-építéstudomány speciális jellege, a középiskolai tanulmányok végére csak „alapismereti” szinten tanítható meg, a kerettantervi követelményeknek megfelelően

A vizsgaleírás kidolgozásának alapjai

Az építészeti és építési alapismeretek kötelezően választható érettségi tantárgy közép- vagy emelt szinten. Középszinten írásbeli, emelt szinten írásbeli és szóbeli vizsgát kell tenniük a vizsgázóknak. A középszinten az írásbeli vizsga elégtelen eredménye esetén szóbeli vizsga tehető.

Az érettségi követelmények építészeti és építési alapismeretekből olyan – csak az építészeti és építési alapismeretek által közvetíthető – ismereteket és képességeket tartalmaznak, amelyek a bennünket körülvevő természetes és épített környezet megértéséhez, az építészeti speciális ismeretek, az építészet- és építéstudomány későbbi elsajátításához szükségesek.

A követelmények megfogalmazásában a Nemzeti alaptanterv, a kerettanterv, az építészeti és építési alapismeretek érettségi vizsga általános követelményei az irányadók.

A vizsgaleírás kidolgozásakor igyekeztünk megőrizni a magyar hagyományokat, ugyanakkor figyelmet fordítottunk az európai építészeti képzési irányokra.

A vizsgaleírás felépítése

A vizsgaleírás első része a részletes követelményeket tartalmazza közép- és emelt szinten. A táblázatos kifejtésben a középszintű követelmények mellett az emelt szinten csak a középszintet meghaladó követelmények találhatók.

A második rész tartalmazza a vizsga leírását közép- és emelt szinten. Mindkét szinten megtalálható az egyes vizsgarészek (írásbeli, szóbeli) részletes leírása, az értékelés szempontjai, a vizsgarészek egymáshoz való viszonya.

A mellékletek tartalmazzák a később kidolgozandó minta feladatsorokat és azok részletes megoldási és javítási útmutatóját.

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK**A részletes követelményrendszer felépítése****Az érettségi követelményeit két szinten határozzuk meg:**

középszinten a mai társadalomban tájékozódni és alkotni tudó ember építészeti alapismereteit kell megkövetelni, ami elsősorban az építészeti alapfogalmak, az építés során általánosan használatos legelterjedtebb anyagok, szerkezetek, (építési) eljárások gyakorlati helyzetekben való ismeretét és alkalmazását jelenti;

az emelt szint tartalmazza a középszint követelményeit, de az azonos módon megfogalmazott követelmények körében az emelt szinten nehezebb, több ismeretet, magasabb szintű képességeket igénylő feladatok szerepelnek. Ezen túlmenően – mivel emelt szinten elsősorban a felsőoktatásban is szükséges építészeti és építési alapismereteket alkalmazó, illetve tanuló diákok felkészítése történik – az emelt szint követelményei között speciális anyagrészek is találhatók.

A részletes követelményrendszer használata

A középszintű követelmények meghatározásakor nem jelezzük, hogy a tanulónak mely vizsgákat, illetve számítási képleteket kell elsajátítani. Ez nem jelenti azonban azt, hogy középszinten ne lenne szükség vizsgálati eljárások tanítására, demonstrálására és számonkérésére, de ezek kiválasztását és mennyiségi meghatározását a helyi viszonyok alapján a tanárookra bízuk. A szóbeli vizsgára való felkészülés céljából azonban az emelt szintű követelmények között megjelöljük azokat a vizsgákat, illetve számítási képleteket, amelyek bizonyítását a jelöltektől elvárjuk.

Általános fejlesztési követelmények

Építészeti probléma- és feladatmegoldó, valamint analízis és szintetizáló képesség.

Kreativitás, kombinatív gondolkodási képesség.

Szakmai nyelv és szakkifejezések, meghatározások helyes használata.

Számolási, mérési technikák és műszaki becslési készség alkalmazása az építészet területén.

Vizuális kommunikáció, a 2 és 3 dimenzió közötti kapcsolat alkalmazása, térbeli tájékozódás.

Szakirodalom és segédeszközök (táblázatok, zsebszámológép, katalógusok, prospektusok) célszerű alkalmazása.

A tanult ismeretek alkalmazása alkotó módon gyakorlati feladatok megoldására.

Az egyes témakörök fejlesztési követelményei (kompetenciák)**1. Építőanyagok**

- Ismerje az anyagok csoportosítását!
- Ismertesse a nemfémes anyagokat!

- Ismertesse a fém anyagokat!
- Ismertesse a természetes kőveket
- Ismertesse az agyagféleségeket!
- Jellemezze az agyaggyártmányokat!
- Mutassa be a kerámiaipart!
- Jellemezze a kötőanyagokat, az adalékanyagokat és az építési vizet!
- Jellemezze és hasonlítsa össze a különféle betonokat!
- Sorolja fel a betontermékeket!
- Ismertesse és jellemezze a habarcsokat!
- Jellemezze az építőipari faárakat!
- Sorolja fel a fémgyártmányokat!
- Sorolja fel a műanyag gyártmányokat!
- Ismertesse a festő- és mázoló munkák anyagait!
- Mutassa be az építési üvegeket!
- Hasonlítsa össze a szigetelő anyagokat!
- Sorolja fel a segédanyagokat és felületképzőket!
- Készítse elő a laboratóriumi vizsgálatokat!
- Mutassa be az építési anyagok általános tulajdonságainak vizsgálatát!
- Értékelje az építőanyagok szilárdsági vizsgálatát!

2. A műszaki ábrázolás alapjai

- Ismertesse az alapfogalmakat!
- Alkalmazza a rajzi alapismereteket!
- Alkalmazza az ábrázolási módokat!
- Ismertesse a síkmértani lapfogalmakat!
- Ismertesse térmértani alapfogalmakat!
- Osztályozza a testeket!
- Alkalmazza a vetületeket!
- Alkalmazza az axonometrikus ábrázolás szabályait!
- Rajzoljon rekonstrukciót!
- Szerkesszen síkmetszéseket!
- Szerkesszen csonkolt testeket!
- Szerkesszen áthatásokat!
- Alkalmazza a szabványos jelöléseket a műszaki rajzokon!
- Szerkesszen vázlatok alapján helyszínrajzot!
- Szerkessze meg az építmények tervrajzait vázlatok alapján!
- Mutassa be az építési tervdokumentációt!
- Ismertesse a tervek sokszorosítását, dokumentálását!
- Tudjon síkban, illetve térben tájékozódni, térbeli viszonyokat elképzelni, tudja a háromdimenziós valóságot – alkalmas síkmetszetekkel – két dimenzióban vizsgálni!
- Vegye észre a szimmetriákat, tudja ezek egyszerűsítő hatásait problémák megfogalmazásában, bizonyításokban, számításokban kihasználni!
- Tudjon a számításokhoz, bizonyításokhoz megfelelő ábrát készíteni!
- Tudjon mérni és számolni hosszúságot, területet, felszínt, térfogatot, legyen tisztában a mérési pontosság fogalmával!
- Tudja szabatosan megfogalmazni a geometriai bizonyítás, szerkesztés és számolás gondolatmenetét!
- Ismerje a geometria szerepét egyes műszaki és képzőművészeti alkotások kompozíciójában!

3. Az építéstan alapjai

- Osztályozza az épületszerkezeteket!
- Ismertesse a földmunkákat!
- Ismertesse az alapozásokat!
- Ismertesse a talajvíz, talajnedvesség és talajpára elleni szigeteléseket!
- Ismertesse és rajzolja meg a függőleges teherhordó és térelhatároló szerkezeteket!
- Ismertesse és rajzolja meg a falazatokat!
- Ismertesse és rajzolja meg a vízszintes teherhordó és térelhatároló szerkezeteket!
- Értelmezze egy hagyományos szerkezetű családi ház födémterveit!
- Jellemezze a szigeteléseket!
- Ismertesse a zsaluzatokat, dúcolásokat!

4. Statika

- Magyarázza el a statikai alapfogalmakat!
- Ismertesse a módszereket!
- Szerkessze meg a síkbeli erőrendszereket!
- Végezzen számításokat síkbeli egyensúlyi szerkezetekkel!
- Csoportosítsa a tartókat!

1. Építőanyagok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 Anyagismeret.		
1.1.1 Az anyagok csoportosítása.	Fémes, nemfémes anyagok. A nyersanyagok, alapanyagok, segédanyagok fogalma. A hulladékok és melléktermékek fogalma, hasznosításuk gazdasági jelentősége. Az alapanyagok alapvető fizikai, kémiai, mechanikai és technológiai tulajdonságai.	A nemfémes anyagok jellemzői. A fémes anyagok jellemzői.
1.1.2 A nemfémes anyagok.	A kerámiák jellemző tulajdonságai. Fa jellemző tulajdonságai. Papír jellemző tulajdonságai. Műanyagok. Gumi. Hő-, hang- víz- és villamos szigetelő anyagok jellemző tulajdonságai. Kőanyagok jellemző tulajdonságai. Felhasználási területei jellemző tulajdonságai.	
1.1.3 A fémes anyagok.	Vas és jellegzetes vasötvözetek. Betonacélfajták. Könnyű- és színesfémek. Gyakoribb ötvözetek.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.2 Építőanyagok.		
1.2.1 A természetes kövek.	A kövek fajtái. A kövek legfontosabb fizikai és mechanikai tulajdonságai. A kövek előfordulás szerinti csoportosítása.	Az építő kövek felismerése.
1.2.2 Kerámiák.	Kerámiák csoportosítása. Vályogtermékek. A tégl- és cserépgyártás folyamata. Égetett gyártmányok készítése. Az agyaggyártmányok minőségi előírásai és a szabványos követelményei.	Kerámia termékek értékelése.
1.2.3 A kötőanyagok, az adalékanyagok és az építési víz.	A kötőanyagokról általában. A kötőanyagok: – építési mész, – építési gipsz – cementek, – műgyanta alapú kötőanyagok. Adalékanyagok: – az adalékanyagok csoportosítása, – az adalékanyagok vizsgálata. Szemmegoszlási görbe értékelése, adalékanyag összetételének javítása. Építési víz.	Kötésidő vizsgálata Vicat-készülékkel.
1.2.46 A betonok.	Beton fogalma, fajtái, jelölésük. Frissbeton jellemzői. A megszilárdult beton jellemzői.	
1.2.5 A betontermékek.	Betontermékek. Vasbeton termékek. Működő termékek.	A beton- és vasbetontermékek értékelése.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.2.6 A fémgyártmányok.	Fémek tűz és korrózió elleni védelme. Fém- és acéltermékek és -szerkezetek: – öntvények, – szerszámacélok, – korrózióálló acélok, – lemezek, – fémszerkezetek, – szerelvények. Egyéb fémek, fémtermékek, fémszerkezetek: – alumínium, – ólom, – ón, – horgany, – réz, – bronz. Az építőiparban előforduló fémtermékek, szerelvények, tömegcikkék, félkész termékek. Az épületek kivitelezésénél előforduló leggyakoribb fémek és ötvözetekből készült fémszerkezetek, fémszerelvények.	
1.2.7 A műanyag gyártmányok.	A műanyag gyártmányok csoportosítása előállításuk alapján: – plasztomerek, – duromerek, – természetes kaucsukszármazékok, – műkaucsukok, – szintetikus polimerek. A műanyagok fizikai és kémiai tulajdonságai. Mégmunkálhatóságuk. Alkalmazási területük. Műanyag termékek építőipari alkalmazása. Műgyanta alapú ragasztók. Késztermékek: – nyílászáró szerkezetek, – kupolák, – bevilágítók, – tetőszerelvények, – épületgépészeti szerelvények.	
1.2.8 A habarcsok.	Falazó, burkoló, felületképző és a különleges habarcsok. Külső és belső vakolatok anyagai, keverékei, habarcsai.	
1.2.9 Az építőipari faárúk.	A fa szerkezete, felépítése. Az építőfa. Fontosabb hazai fafajták és azok jellemzői. A fa szárítása, kezelése, a fa hibái, faanyagok védelme. A fa feldolgozása, szállítása, raktározása. Faárúk. Minőségi előírások és szabványok.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.2.10 A festő-, mázoló munkák anyagai.	A festő- és mázoló munkák anyagai, jellemző minőségi követelmények, tulajdonságok. Anyagok, pigmentek és színezőanyagok. Kötőanyagok, töltőanyagok, ragasztók és segédanyagok. Olajok és glettek, kencék, szárítók, tapaszok. Oldó- és hígítószerke.	
1.2.11 Az építési üvegek.	Az üvegek alapanyaga, gyártása. Építőipari üvegfajták, felhasználásuk, szállításuk.	
1.2.12 A szigetelő anyagok.	Hőtechnikai fogalmak, hőszigetelő anyagok. A zaj elleni védelem, hangszigetelő anyagok. Hőszigetelések Hangszigetelések. Talaj-, üzemi, használati és csapadékvíz, talajnedvesség és talajpára elleni szigetelések anyagai.	A szigetelő anyagok jellemzése.
1.2.13 A segédanyagok és felületképzők.	Felületi bevonatok, védőbevonatok anyagai. Felületkiegyenlítő masszák, pótlások, kiegészítések anyagai. Ragasztók, festékek, színezők, tartósítók, oldók és égetők. Meghatározásuk, felhasználásuk, tárolásuk, védelmük.	
1.3. Építőanyagok vizsgálata.		
1.3.1 A laboratóriumi vizsgálatok előkészítése.	A laboratóriumi vizsgálatok célja, módszerei. A mérés eszközei, módszerek, mértékegységek.	A laboratóriumi vizsgálati módszerek bemutatása.
1.3.2 Az építési anyagok általános tulajdonságainak vizsgálata.	Sűrűség mérése. Sűrűség mérése areométerrel, piknométerrel és Le Chatelier–Candlot készülékkel. A testsűrűség meghatározása Arkhimédész-mérleggel. Halomsűrűség mérése. Tömörség és hézagosság, hidrotechnikai tulajdonságok vizsgálata. Nedvességtartalom vizsgálata. Nyomó, húzó, nyíró, hajlító és kopásállósági tulajdonságok. Brinell és Rockwell keménységvizsgálatok. Poldi-kalapács és Schmidt-kalapács használata. Közetek, faanyag, égetett agyagárak, műanyagok vizsgálata. Fémek és betonok vizsgálata.	A friss beton vizsgálata.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.3.3 Az építőanyagok szilárdsági vizsgálatának értékelése.	Anyagvizsgálati jegyzőkönyv. Az építőanyagok szilárdsági vizsgálatának értékelése.	

2. A műszaki ábrázolás alapjai

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 A műszaki ábrázolás alapjai.		
2.1.1 Alapfogalmak.	A műszaki rajz feladata. Rajzeszközök és alkalmazásuk.	
2.1.2 Rajzi alapismeretek.	A rajzlapok jellemzői, feliratmező. A kis- és nagybetűk rajzolása. Vonalgyakorlatok és méretezési gyakorlatok: – vonalfajták, – vonalvastagságok és használatuk. Méretarányok alkalmazása. Méretmegadás alkalmazása. Rajzi szabványok (vonalak, feliratmező, méretmegadás stb.). A műszaki rajz formai követelményeinek alkalmazása.	
2.1.3 Ábrázolási módok.	Vetületi ábrázolás. Perspektivikus és axonometrikus ábrázolás.	
2.2 Ábrázoló geometria.		
2.2.1 Síkmértani alapfogalmak.	Síkmértani alapfogalmak. Szög, szögpárok szerkesztése. Pont és egyenes, párhuzamos egyenesek távolságának szerkesztése. A kör és részeinek szerkesztése. Síkídomok szerkesztése.	
2.2.2 Térmértani alapfogalmak.	Térelemek: pont, egyenes, sík. Térelemek kölcsönös helyzete. Egyenes valódi hossza.	
2.2.3 A testek osztályozása.	Egyszerűbb síklapú testek és származtatásuk. Forgástestek és származtatásuk.	
2.2.4 Vetületek.	Vetítési módok alkalmazása. Képsíkrendszer. Képsíkok egyesítése.	
2.2.5 Az axonometrikus ábrázolás szabályai.	Az axonometrikus ábrázolás tengelyei. Különböző axonometriák (izometrikus, frontális, dimetrikus).	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.2.6 Rekonstrukció.	Vetületi ábráról síklapú és forgástestek rekonstrukciója. Hiányos vetületi ábrák pótlása és vetület-összeválogatás utáni rekonstrukció.	
2.2.7 Síkmetszések.	Sík és egyenes döféspontja. Általános helyzetű egyenes és testek döféspontjainak szerkesztése. Két sík metszésvonala. Síklapú testek síkmetszése: – metszési alapfeladatok vetítősíkkal (síklapú testek, hasábok, gúla), – általános helyzetű síkkal való metszés szerkesztése. Valódi nagyság meghatározása, a metszet idom valódi nagysága. Forgástestek síkmetszése (gömb, henger, kúp).	
2.2.8 Testek csonkolása.	Hasáb és henger ferde metszetének kiterítése. Gúla és kúp ferde metszetének kiterítése. Átmeneti idomok szerkesztése, kiterítése. A síkmetszett testek hálózatainak szerkesztése.	
2.2.9 Áthatások.	Síklapú testek áthatása. Láthatóság megállapítása. Sík- és görbe lapú testek áthatása. Síklapú és görbe felületű testek áthatása. Hasáb-henger és gömb, hasáb-kúp, henger-gúla áthatásai.	
2.3 Építészeti műszaki rajz alapjai.		
2.3.1 Szabványos jelölések a műszaki rajzokon.	Építészeti rajzok jelölései: anyagjelölések, falak jelölése, nyílászárók jelölése, kémények, hornyok, fal- és földemáttörések jelölése. Padló- és falburkolatok jelölése. Lépcsők jelölése. Épületgépészeti tárgyak jelölése. Berendezések, beépített berendezések ábrázolása. Bútorok, mobiliák jelölése. Épületgépészeti rajzok jelölései: víz-csatorna tervek, fűtési tervek, gázvezetékek tervjelei, elektromos rajzok jelölése, légtechnikai rajzok.	
2.3.2 Helyszínrajz szerkesztése.	Átnézeti helyszínrajz. Beépítési terv. Engedélyezési helyszínrajz. Közmű helyszínrajz.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.3.3 Építmények tervrajzainak szerkesztése.	Építmények tervrajzai. Az építészeti rajzok fajtái. Alaprajz szerkesztésének menete. Metszet szerkesztése. Homlokzatok szerkesztésének lépései. Részletrajzok szerkesztése.	
2.3.4 Az építési tervdokumentáció.	Az építési tervdokumentáció részei. Tervrajzok: – építésztervek, – statikai (szerkezet-) tervek, – épületgépészeti munkák tervei, – közműtervek, – organizációs tervek. Terviratok: – műszaki leírás, – költségvetés (költségvetés-kiírás). Építési engedély. Tervmelléletek.	Az építési tervdokumentáció elkészítése. A tervkészítés szabványai, tervezési jogosultság feltételeinek ismerete.
2.3.5 A tervek sokszorosítása, dokumentálás.	Tervek összeállítása, dokumentálása. Tervek tárolása.	

3. Az építéstan alapjai

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 Az épületszerkezetek.		
3.1.1 Az épületszerkezetek osztályozása.	Az épületszerkezetek osztályozása helyzetük, szerepük és a teherviselés szerint. Térelhatároló és térelválasztó szerkezetek. Közlekedési szerkezetek. Kémények, szellőzők. Egyéb szerkezetek. Tartószerkezetek.	
3.2 Alépítményi munkák.		
3.2.1 Földmunkák.	Irtási munkák. Föld- és sziklamunkák. A talajok osztályozása. Talajvíz, talajnedvesség, talajpára. Talajjavítás, víztelenítés. Biztonsági követelmények. Munkaárkok, munkagödörök. Tömörítés. Dúcolás, szádfalazás.	A földmunkák jellemzése, osztályozása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.2.2 Alapozások.	Síkalapozások: – sávalapok, – pontszerű alapok, – gerendarács, – lemezalapozás, – héjalapok, – rövid, fúrt cölöpalapozás. Mélyalapozások: – cölöpalapozás, – kút- és szekrényalapok, – résfalas alapozás.	Az alapozások jellemzése.
3.2.3 A talajvíz és talajnedvesség elleni szigetelések.	Talajnedvesség elleni szigetelések. Talajvíznyomás elleni szigetelések.	A talajvíz és talajnedvesség elleni szigetelések jellemzései, anyagai, rétegei.
3.3 Felépítményi munkák.		
3.3.1 Függőleges teherhordó és térelhatároló szerkezetek.	Függőleges teherhordó szerkezetek: – falazatok, – pillérek, – oszlopok. Függőleges térelhatároló szerkezetek.	
3.3.2 Falazatokat.	A falszerkezetek ismertetése. A falazatok csoportosítása. Kőfalazatok, a kőfalazatok kötése. Tégla- és téglafalazatok, a téglafalazatok rétegei és méretei, téglakötési szabályok, üreges téglafalazatok. Vegyes falazatok.	
3.3.3 Vízszintes teherhordó és térelhatároló szerkezetek.	Kiváltók, gerendák. – kiváltók, – koszorúk, – gerendák, – boltövek. Födémszerkezetek osztályozása – pincefödémek, – emeletközi födémek, – padlásfödémek, – tetőfödémek, – síkfödémek, – fafödémek, – acélgerendás födémek, – vasbeton födémek, – vázkerámias födémek. Boltozatok csoportosítása.	
3.3.4 A szigetelések.	Víz elleni szigetelések. – talajpára, talajnedvesség, talajvíz. – csapadékvíz elleni szigetelések (lapos tetők szigetelése), – használati víz elleni szigetelések,	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	- üzemi víz elleni szigetelések. Hőszigetelések. - hőtechnikai fogalmak, - hőszigetelő anyagok, - hőszigetelési technológiák. Hangszigetelések. - hangtechnikai fogalmak, - hangszigetelések, - a zaj elleni védelem. Hangszigetelő anyagok.	
3.4. Segédszerkezetek.	Zsaluzatok. Dúcolások.	Korszerű zsaluzatok s szerkezeti megoldásai Dúcolatok részletei

4. Statika

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1 Alapfogalmak.		
4.1.1 Statikai alapfogalmak.	Alapfogalmak - a mozgás, - az erő, - a munka, - a statikai vizsgálatok módszerei, - a számító módszerek lényege, előnyei és hátrányai, - a szerkesztő módszerek lényege, előnyei és hátrányai, - a szerkesztő-számító módszerek lényege, előnyei és hátrányai. Az egyensúly fogalma. Az erő nyomatéka. Síkidomok súlypontjának meghatározása. A statika alaptételei. Az erő felbontása merőleges komponensekre.	
4.2 Erők, erőrendszerek.		
4.2.1 Síkbeli erőrendszerek összetétele.	Eredő meghatározása. - az eredő meghatározása szerkesztéssel, - az eredő meghatározása számítással, - síkbeli erők összetételének különleges esetei.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.2.2 Síkbeli erőrendszer egyensúlyozása.	Egyensúlyozás egy erővel. Egyensúlyozás két erővel. Síkbeli erőrendszerek számítása.	
4.3 Tartók vizsgálata.		
4.3.1 A tartók csoportosítása.	Statikailag határozott síkbeli tartószerkezetek. – a megtámasztás módjai, – statikailag határozott tartók fajtái (befogott tartó, kéttámaszú tartó, rudakkal megtámasztott tartó, egy csuklós tartó, két csuklós tartó, három csuklós ívtartó, csuklós többtámaszú tartó, rácsostartó, vegyes tartók), – tisztán koncentrált erőkkel terhelt tartók vizsgálata, – a megoszló teher. A belső erők – Normálerő – Nyíróerő – Hajlítónyomaték – Belsőerő ábrák	
4.3.2 Számítások különféle tartókkal.	Tartók vizsgálatának célja és módszerei. Tisztán koncentrált erőkkel terhelt kéttámaszú és konzolos kéttámaszú tartók vizsgálata. Tisztán megoszló erőrendszerrel terhelt kéttámaszú és konzolos kéttámaszú tartók vizsgálata. Vegyes terhelésű kéttámaszú tartók és konzolos kéttámaszú tartók vizsgálata. Egyik végén befogott tartók vizsgálata.	

**5. Szabadkézi rajz
(Csak emelt szinten)**

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1 Bevezetés a szabadkézi rajzolásba.		
5.1.1 Rajzeszközök használata.		A szabadkézi rajzolás célja, szerepe. Rajzeszközök.
5.1.2 Természet utáni rajzolás.	A látás törvényszerűségei. A perspektív kép.	Szabadkézi rajzolás: vonalrajz, szabadkézi vonalfajták. Elhelyezés, vázolás, kompozíció. A perspektív kép szerkesztése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Önárnyék, vetett árnyék.	Arányosítás, mérés, ellenőrzés. Négyzet rajzolása perspektívában. Kocka rajzolása, kör rajzolása perspektívában. Síklapú testek és forgástestek rajzolása. Felületek rajzolása. Az árnyékrajzolás szabályai. Pont, különböző helyzetű egyenesek, sík- és forgásfelületek árnyéka.
5.1.3 Ábrázolás színes technikával.	Színelméleti alapfogalmak, szíkontrasztok, színpreferencia.	Színes rajzolás. Egyszínű rajz. Rajzok két színnel. Többszínű ceruzás rajzok. Színes festés.
5.1.4 Kreativitás, vonal-, síkbeli, térbeli és színkompozíciók készítése.		Vonalkompozíciók. Síkbeli kompozíciók. Térbeli kompozíciók.
5.1.5 Építészeti staffázs.		Háttér rajzolása. Növényzet rajzolása. Alakok rajzolása. Utcabútorok rajzolása. Járművek, tárgyak rajzolása.
5.1.6 Rekonstrukció.		Perspektív kép rajzolása vetületek alapján.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A vizsga célja

Megegyezik a bevezetőben leírt célokkal.

A vizsga szerkezete

A középszintű érettségi vizsga írásbeliből és szóbeliből áll, a vizsgázó építészeti és építési alapismeretek központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségéről.

A vizsga részei

- Tesztjellegű építészeti és építési alapismeretek írásbeli központi kérdéssor kitöltése
- Építészeti és építési alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása
- Szóbeli vizsga építészeti és építési alapismeretek tételsor alapján

A középszintű vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Tesztjellegű építészeti és építési alapismeretek írásbeli központi kérdéssor megválaszolása	60	50
	Építészeti és építési alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása	120	50
Szóbeli vizsga	Építészeti és építési alapismeretek központi tételsor alapján témakörök bemutatása „A” résztétel: építéstan alapjai témakör kifejtése „B” résztétel: építőanyagok témakör kifejtése	20	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenőrizhető képet adjon a tanuló építészeti és építési alapismereti tudásáról az ismeretek, a képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetőek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldásához nem programozható számológép és négyjegyű függvénytáblázat használható.

Tartalmi szerkezet

A középszintű érettségi vizsgán az írásbeli összes pontszáma fele-fele arányban tesztjellegű építészeti és építési alapismeretek kérdéssor megválaszolásával, illetve az építészeti alapismeretek feladatsor megoldásával érhető el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A 15-20 kérdésből álló tesztjellegű kérdéssorban közel azonos arányban jelennek meg az építőanyagok, a műszaki ábrázolás alapjai, az építéstan alapjai, a statika és a szabadkézi rajz témaköreinek fogalmai, törvényszerűségei, jelenségei és az összefüggések. A kérdéstípusok az előírt ismeret- és képességjellegű követelményeknek felelnek meg.

Az építészeti és építési alapismeretek feladatainak megoldásai alkalmazás jellegű követelményekre is építenek. A számolást és a rajzolást-szerkesztést igénylő feladatok közel azonos arányban jelennek meg. A feladatsor 6 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat. A számolást is igénylő feladatoknál 1 feladat az építőanyagok témaköréből, 2 feladat a statika témaköréből jelenik meg. A rajzolást-szerkesztést igénylő feladatoknál 1 feladat a műszaki ábrázolás alapjai és a szabadkézi rajz témaköreiből, 2 feladat az építéstan alapjai témaköréből jelenik meg.

	Kompetenciák	%
Tesztjellegű kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	25
	Törvények, szabályok és összefüggések ismerete és alkalmazása	25
Feladatsor	Pontos számolás, feladatmegoldás	25
	Összefüggések ábrázolása és értelmezése	25
	Összesen	100

Számolást igénylő lehetséges feladattípusok
1. Sűrűség, testsűrűség, halmazsűrűség, tömörség, porozitás számítása
2. Víztartalom, vízfelvétel számítása
3. Hő okozta alakváltozás, hőátbocsátási tényező számítása
4. Acélok húzó- vagy szakító-, hajlító-húzó-, nyomó- és nyírószilárdság vizsgálata
5. Agyag-iszaptartalom meghatározása
6. A beton adalékanyag finomsági modulusának meghatározása
7. A beton adalékanyag összetételének javítása
8. A beton adalékanyag szemmegoszlási görbéjének számítása, értékelése
9. Habarcs tapadószilárdságának számítása
10. Erő felbontása merőleges komponensekre
11. Síkbeli erőrendszer egyensúlyának vizsgálata
12. Statikailag határozott síkbeli tartók vizsgálata koncentrált terhelés esetén
13. Statikailag határozott síkbeli tartók vizsgálata megoszló terhelés esetén
14. Statikailag határozott síkbeli tartók vizsgálata vegyes terhelés esetén
15. Normálerő, nyíróerő, hajlítónyomaték meghatározása
16. Igénybevételi ábrák számolása és szerkesztése egyenestengelyű tartókkal (egy darabból álló befogott tartó, kéttámaszú tartó, egycsuklós tartó, kétcsuklós tartó, háromcsuklós tartó és konzolos tartóesetén)

Rajzolás-szerkesztést igénylő lehetséges feladattípusok	
1.	Síkmértani alapszerkesztések, építészeti ívek szerkesztése
2.	Térelemek vetületi ábrázolása
3.	Sík és egyenes dőléspontja
4.	Általános helyzetű egyenes és testek dőléspontjainak szerkesztése
5.	Két sík metszésvonala
6.	Síklapú testek síkmetszése: – metszési alapfeladatok vetítésíkkal (síklapú testek, hasábok, gúla), – általános helyzetű síkkal való metszés szerkesztése
7.	Valódi nagyság meghatározása, a metszetidom valódi nagysága.
8.	Forgástestek síkmetszése (gömb, henger, kúp)
9.	Valódi nagyság szerkesztése
10.	Forgástestek síkmetszése (gömb, henger, kúp)
11.	Testek csonkolása
12.	Áthatások
13.	Hiányos vetületi ábrák pótlása és vetület-összeválogatás utáni rekonstrukció
14.	Szerkesztési feladatok különböző axonometriákban (izometrikus, frontális, dimetrikus)
15.	Síklapú- és forgástestekről vetületi ábrák rajzolása
16.	Vetületi ábráról síklapú és forgástestek rekonstrukciója
17.	Engedélyezési helyszínrajz szerkesztése és rajzolása
18.	Alapozási terv szerkesztése (síkalapok esetén)
19.	Alaprajz szerkesztése
20.	Metszet szerkesztése
21.	Homlokzatok szerkesztése
22.	Részletrajzok szerkesztése
23.	Síkalapozások szerkesztése
24.	Talajnedvesség és talajvíznyomás elleni szigetelések szerkesztése
25.	Tégla falazatok rétegeinek szerkesztése a téglakötési szabályok alkalmazásával
26.	Kiváltók, gerendák, koszorúk, boltívek szerkesztése
27.	Födémszerkezetek (pincefödémek, emeletközi födémek, padlásfödémek, tetőfödémek, síkfödémek, falfödémek, acélgerendás födémek, vasbeton födémek, vázkerámias födémek) szerkesztése
28.	Zsaluzatok szerkesztése
29.	Dúcolások szerkesztése

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

A tesztjellegű kérdéssor és a feladatok értékelésénél kötelező a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számolást (méretezést) is igénylő feladatsornál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		A feladat megoldásának dokumentálása	
Elemi	Aránya	Elemi	Aránya	Elemi	Aránya
– a megoldottság szintje	70%	– a megoldás logikája – kreativitás – pontosság – a mértékegységek használata	20%	– rendezettség – áttekinthetőség – szabványos jelölések alkalmazása – műszaki, formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

Az útmutató összeállításánál a rajzolást-szerkesztést igénylő feladatsornál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		A feladat megoldásának dokumentálása	
Elemi	Aránya	Elemi	Aránya	Elemi	Aránya
– a megoldottság szintje	70%	– a megoldás szakszerűsége – kreativitás – pontosság –	20%	– rendezettség – áttekinthetőség – szabványos jelölések alkalmazása – műszaki, formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetően az építéstan alapjai és az építőanyagok fogalmaira, az ezekhez kapcsolódó jelenségekre, összefüggésekre és törvényekre épülő műszaki szemlélet elsajátításának bemutatását igényli a jelöltektől. A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a tényeket, a fogalmakat, az alaptörvényeket szabatosan definiálni, megszerzett ismeretei felhasználásával az építéstan alapismereteit, az építőanyagokat megmagyarázni, összefüggéseket alkalmazni és a folyamatokat összehasonlítani.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol.

Tartalmi szerkezet**A szóbeli témakörei***A) Az építéstan alapjai*

- az épületszerkezetek osztályozása
- földmunkák
- alapozások
- a talajvíz, talajnedvesség és talajpára elleni szigetelések
- a függőleges teherhordó és térelhatároló szerkezetek
- falazatok
- vízszintes teherhordó és térelhatároló szerkezetek
- a szigetelések
- a zsuluzatok, dúcolások

B) Építőanyagok

- anyagok csoportosítása
- nemfémes anyagok
- fémes anyagok
- természetes kövek
- agyagféleségek
- agyaggyártmányok
- kerámiaipar
- kötőanyagok, adalékanyagok és az építési víz
- különféle betonok
- betontermékek
- habarcatok
- építőipari faárúk
- fémgyártmányok
- műanyag gyártmányok
- festő- és mázoló munkák anyagai
- építési üvegek
- szigetelő anyagok
- segédanyagokat és felületképzők
- laboratóriumi vizsgálatok
- építési anyagok általános tulajdonságainak vizsgálata
- építőanyagok szilárdsági vizsgálata

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel két résztételből („A” és „B”) tevődik össze. Az „A” résztétel az építéstan alapjai, a „B” résztétel építőanyagok témakörű. Minden résztétel egy témakör általános bemutatását és a témakör meghatározott részeinek részletesebb kifejtését igényli.

A tételtípusok jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételek címét és részleteit az előírt témakörök, valamint vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni. A szóbeli tételeket ötévenként kell felfrissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, a problémamegoldást ösztönző, egyértelmű megfogalmazásokra.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint, továbbá az alábbi szempontok, kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témátartás, a lényeg kiemelése	20
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	20
Tények, jelenségek, folyamatok ismerete és alkalmazása	10
Törvények, szabályok, összefüggések értelmezése	10
Világosság, szabatosság, a felelet felépítettsége	10
A műszaki, az építészeti szaknyelv alkalmazása	10
A jelenségek, összefüggések magyarázata, alkalmazása, a folyamatok összehasonlítása a törvényszerűségekkel	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésére álló felkészülési idő alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkérheti.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan előadva, a szaknyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

EMELT SZINTŰ VIZSGA***A vizsga célja***

Megegyezik a bevezetőben leírt célokkal.

A vizsga szerkezete

Az emelt szintű Építészeti és építési alapismeretek érettségi vizsga az alábbi fő részekből áll:

- Tesztjellegű építészeti és építési alapismeretek írásbeli központi kérdéssor kitöltése
- Építészeti és építési alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása
- Szóbeli vizsga építészeti és építési alapismeretek tételsor alapján
- Szabadkézi rajz vizsga (csak az egyetemi-főiskolai felvételizők alkalmassági vizsgája kiváltására, a felsőfokú oktatási intézményekkel egyeztetett feladatokkal)

Az Írásbeli vizsga összetétele:

Hasonló a középszintű vizsgához, de a feladatok nehézségi szintje magasabb követelményeket támaszt a vizsgázókkal szemben, továbbá kibővülnek az emelt szinten előírt további követelményekkel.

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsgán használható párhuzamvonalzó, derékszögű vonalzó, léptékvonalzó, körző és nem programozható számológép.

Írásbeli vizsga leírása

Tartalmi szerkezet

A 180 perces Írásbeli vizsga feladatsora tematikailag lefedi a követelményrendszer első 4 nagy témakörét.

A 300 perces Szabadkézi rajz vizsga az 5. témakört öleli fel a szakirányú felsőfokú oktatási intézmények rajzi alkalmassági vizsgafeladatainak megfelelően.

A 180 perces feladatsor tartalmi arányaiban törekszik a következőkre:

Építőanyagok	20%
A műszaki ábrázolás alapjai	25%
Az építéstan alapjai	35%
Statika	20%

Ezek az arányok természetesen csak hozzávetőlegesek lehetnek, hiszen a feladatok egy jelentős része több témakörbe is besorolható, összetett ismeretkörre épül, továbbá a feladatsor választható feladatokat tartalmazó részei miatt az egyes tanulók számára – a választásaiktól függően az arányok eltolódhatnak.

A feladatsort úgy kell összeállítani, hogy az elégséges szintet (az értékelési skálának megfelelően) a követelményrendszerben megadott minimumkövetelményekből el lehessen érni.

A feladatsor szerkezete

A feladatsor két, jól elkülönülő részből áll. Az első rész 60 perces, 20 feladatból álló, rövid feladatokat tartalmazó feladatlap, amely az alapfogalmakat, definíciókat, egyszerű összefüggéseket hivatott számon kérni. A feladatok többsége nyílt végű feladat, de ebben a részben megjelenhet néhány igaz-hamis állítást tartalmazó, vagy egyszerű feleletválasztós feladat is. Az első rész megoldására 60 perc áll rendelkezésre, vagyis ezen idő eltelté után ezeknek a feladatoknak megoldására nincs tovább mód.

A feladatok egyenként 2 pontot érnek, összesen tehát az első rész 40 pont.

A második rész időtartama 120 perc.

A második rész 5, egyenként 15 pontos feladatot tartalmaz, amelyből 4-et kell megoldani, és csak négy értékelhető, vagyis a jelöltnék az ötből egyértelműen ki kell választani a megoldandó négy feladatot. A feladatok többnyire több témakört is érintenek összetett feladatok.

A leírtak illusztrálására a melléklet két feladatsort tartalmaz. Az első a 2005-ben kitűzhető feladatsorra, a második a néhány év múlva (körülbelül 2010-ben) kitűzhető feladatsorra ad egy lehetséges változatot. (Később kerül kidolgozásra.)

A dolgozatok javítása

A tanulók 180 perces Írásbeli vizsga dolgozatait az iskolában, a tanulókat tanító tanár javítja. A javítására részletes javítási útmutató szolgál. A javítási útmutató tartalmazza a feladatok részletes megoldásait, annak esetlegesen több változatát is, az egyes megoldásrészletekre adható részpontszámot. (A megoldási útmutatóra mintát lásd a mellékletben – később kerül kidolgozásra.)

B) rész

A 300 perces Szabadkézi rajz vizsga feladatait a szakirányú felsőfokú oktatási intézmények felvételi alkalmassági vizsgafeladatainak összeállítóival kell egyeztetni, központilag, titkosítottan kiadni.

A dolgozatok javítása

A tanulók 300 perces Szabadkézi rajz vizsga feladatait az iskolában, a tanulókat tanító tanár javítja és a felsőfokú tanintézetek delegáltja hagyja jóvá.

Javítására részletes javítási útmutató szolgál. A javítási útmutató tartalmazza a feladatok részletes megoldásait, annak esetlegesen több változatát is, az egyes megoldásrészletekre adható részpontszámot. (A megoldási útmutatóra mintát lásd a mellékletben – később kerül kidolgozásra.)

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga emelt szinten a tanulók szóbeli kifejezőképességének és tudásának felmérésére szolgál.

A vizsgára a felkészülési idő minimum 30 perc, a vizsga időtartama 20 perc. A számológép a felkészülési idő alatt, mind pedig a vizsga időtartama alatt használható.

A szóbeli vizsga tételeit – központi útmutató alapján – az iskolában állítják össze.

Szóbeli vizsga leírása

Tartalmi szerkezet

Az emelt szintű szóbeli vizsgára legalább 20 tételt kell készíteni.

A tételek tartalmi arányai az írásbeli feladatsor arányait tükrözzék.

A szóbeli vizsga felépítése:

A tételek *a)* és *b)* részekből álljanak.

a) rész: tartalmazza Az építéstan alapjai követelményeiből összeállított kérdéseket

b) rész: tartalmazza az Építőanyagok követelményeiből összeállított kérdéseket.

Értékelés

A szóbeli vizsgán elérhető pontszám 50 pont.

Az értékelés szempontjai:

1. A feladatok tartalmi megoldása (40 pont, ebből az *a)* rész 25 pont, a *b)* rész 15 pont)

2. Önálló teljesítményre való képesség és feladat logikus előadása: (5 pont)

Azt kell mérlegelni az 5 pont odaítélésekor, hogy milyen mértékben tudott önállóan megbirkózni a kérdésekkel, illetve a feladatokkal, ha segítő kérdésekre volt szüksége, azzal milyen mértékben tudott élni, és a felelet logikai felépítettségét kell értékelni.

3. A szaknyelv használata (5 pont)

Azt kell mérlegelni, hogy a megoldásaiban a megfelelő szakkifejezéseket használja-e, érti-e és a megoldásaiban fel tudja-e használni a kérdéseket.

A vizsga értékelése

Az írásbeli vizsgán elérhető pontszám:

A 180 perces írásbeli vizsga	100 pont
A 300 perces Szabadkézi rajz vizsga (megfelelt vagy nem felelt meg minősítéssel)	0 pont
<u>A szóbeli vizsgán elérhető pontszám</u>	<u>50 pont</u>
Összesen elérhető pontszám	150 pont

Elégtelen	0 – 49 pont
Elégséges	50 – 60 pont
Közepes	61 – 90 pont
Jó	91 – 119 pont
Jeles	120 – 150 pont

KÖNNYŰIPARI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

I. Öltözködéskultúra

1. Divatismeret

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. A divat fogalmának ismerete a kultúrált öltözködés kialakulásában	Legyen képes meghatározni a divat fogalmát. Megadott szempontok alapján tudjon információkat gyűjteni a szakmai forrásokból.	Tudja a szakmai forrásokból gyűjtött információkat elemezni, értelmezni és ismertetni. Tudjon beszélni egy 20. századi híres divatházról (pl. Chanel, Dior, Givenchy).
1.2. A szak és divatlapok szerepének ismerete a divat alakulásában	Legyen képes bemutatni a szak- és divatlapok szerepét a tervezés folyamatában. Legyen képes bemutatni egy adott szaklap felépítését, szerkezetét.	Legyen képes a szak- és divatlapok segítségével felsorolni az aktuális trendeket, alapanyagokra, színekre, mintázatokra, formákra, szabásvonalakra és kiegészítőkre vonatkozó információkat.
1.3. A divattervezés fogalmának, feladatainak ismerete	Legyen képes meghatározni a divattervezés fogalmát. Tudja felsorolni a divattervező feladatait. Tudja felsorolni a szakmai információk beszerzési forrásait. Legyen képes felsorolni a divatbemutatók típusait.	Legyen képes bemutatni a tervezés folyamatát. Tudjon beszélni néhány szaklapról. Legyen képes bemutatni a divatbemutatók szervezésének menetét.
1.4. A divattrend fogalmának, szerepének, jelentőségének ismerete	Tudja leírni a divattrend fogalmát. Képanyag alapján mutassa be az aktuális férfi, női trend csoportokat.	Legyen képes példákkal alátámasztva bemutatni a divattrend szerepét, jelentőségét a divatszakma különböző területein.

2. Viselettörténet

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. Az öltözet kialakulási folyamatának ismerete	Legyen képes bemutatni a természeti népek, ősi kultúrák öltözeteit. Legyen képes a fontosabb viselettörténeti fogalmakat meghatározás alapján felismerni.	Tudja elmondani, miért és hogyan alakultak ki a kezdetleges öltözetek. Tudja elmondani, mely korszaktól létezik a szabás alkalmazása.
2.2. Az öltözködéstörténet főbb szakaszainak felsorolása	Korabeli festmények, szobrok, egyéb képzőművészeti alkotások segítségével legyen képes bemutatni az egyes korok, kultúrák jellegzetes színvilágát.	Korabeli festmények, szobrok, egyéb képzőművészeti alkotások segítségével legyen képes bemutatni az egyes korok, kultúrák jellegzetes alapanyagait, mintázatát, jellemző öltözők elemeit.
2.3. Az alábbi korszakok legjellemzőbb viseletének ismertetése szemléltető képanyag alapján: 2.3.1. A természeti népek, az őskor öltöze	Tudja képanyag alapján a természeti népek, az őskor öltözeteire jellemző vonásokat felsorolni.	Tudja elmondani, milyen anyagokat használtak ruhaként az őskorban, illetve hogyan készítették el a kezdetleges öltözeteiket.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.3.2. Az ókor öltözete (egyiptomi, görög, római) – Egyiptomi öltözetek – Görög öltözetek – Római öltözetek	Tudja képanyag alapján az ókori Egyiptom öltözékeire jellemző vonásokat felsorolni. Legyen képes elmondani, milyen textíliákat viseltek az ókori Egyiptom területén. Legyen képes képanyag alapján ismertetni az ókori görög férfi öltözetet. Legyen képes képanyag alapján bemutatni az ókori görög női öltözetet. Tudja képanyag alapján felsorolni a jellegzetes férfi ókori római öltözeteket. Tudja képanyag alapján ismertetni az ókori római női öltözeteket. Legyen képes ismertetni az ókori római öltözetek alapanyagait, jellegzetes színvilágát.	Tudja képanyag alapján ismertetni, milyen kiegészítők jellemezték az egyiptomi öltözeteket. Legyen képes beszélni az ókori görög alapanyagokról, kedvelt színvilágukról. Legyen képes ismertetni a görög katonai öltözeteket. Legyen képes ismertetni az ókori római katonai öltözeteket
2.3.3. Kora-középkori öltözetek	Legyen képes képanyag segítségével ismertetni a kora-középkori férfi és női viseleteket.	Tudja képanyag alapján a jellegzetes kiegészítőket bemutatni.
2.3.4. A középkor öltözete (román és gótika)	Legyen képes képanyag segítségével ismertetni a román kori férfi- és női öltözeteket. Legyen képes képanyag segítségével ismertetni a gótikus férfi öltözeteket.	Tudja képanyag alapján a román kor jellegzetes formajegyeit bemutatni. Tudja képanyag alapján a gótika jellegzetes formai jegyeit bemutatni. Legyen képes ismertetni, milyen motívumokat, mintázatokat szőttek és hímeztek a gótikus kelmékbe.
2.3.5. Az újkor öltözetei a XVI–XVIII. században (reneszánsz, barokk, rokokó) – Reneszánsz – Barokk – Rokokó	Képanyag alapján legyen képes bemutatni a reneszánsz férfi viseleteket. Legyen képes képanyag alapján ismertetni a reneszánsz női viseleteket. Legyen képes ismertetni a reneszánsz férfi és női öltözetek kiegészítőit. Legyen képes képanyag alapján ismertetni a barokk férfi öltözeteket. Legyen képes képanyag alapján bemutatni a barokk női öltözeteket. Legyen képes képanyag alapján bemutatni a férfi és női rokokó öltözeteket.	Ismerje a francia, olasz, német textilközpontokat. Tudja elmondani, mely ruhadarabokhoz milyen textíliákat alkalmaztak. Legyen képes ismertetni, hogyan, milyen motívumokkal díszítették a barokk textíliákat.
2.3.6. A XIX. Század öltözetei (biedermeier, klasszicizmus, szecesszió) – Biedermeier – Klasszicizmus	Legyen képes képanyag alapján bemutatni a biedermeier férfi és női öltözeteket. Legyen képes képanyag alapján bemutatni a klasszicista férfi és női öltözeteket. Legyen képes képanyag segítségével ismertetni a klasszicista női öltözeteket.	
2.3.7. A XIX–XX. századforduló (szecesszió)	Tudja ismertetni képanyag segítségével a századforduló korában viselt női és férfi öltözeteket.	Legyen képes elmondani, milyen kiegészítőket viseltek a hölgyek a szecesszió idején.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.3.8. A XX. század divatirányzatai	Tudja ismertetni képanyag segítségével az 1920-as évek férfi és női öltözeit.	Legyen képes ismertetni, hogyan hatottak az 1920-as évek újításai a XX. századi öltözetekre.

3. Népművészet

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1. A magyar népművészet tájegységeinek felsorolása	Legyen képes felsorolni és bemutatni a magyar népművészet kiemelt tájegységeit. Legyen képes az adott tájegységekről néhány jellemző férfi és női öltözetet bemutatni.	Képanyag alapján legyen képes ismertetni tájegységenként a jellegzetes mintázatokat.
3.2. Az alföldi, a dunántúli, a felföldi és az erdélyi viselet főbb jellemzőinek ismertetése szemléltető képanyag alapján	Legyen képes a különböző szemléltető képek alapján bemutatni az alföldi viselet főbb jellemzőit. Tudja példákon keresztül bemutatni a Dunántúli jellegzetes öltözeit. Legyen képes képanyag alapján leírni a legjellemzőbb férfi és női felföldi viseleteket.	Legyen képes az egyes öltözetekhez tartozó kiegészítőkről beszélni.

B) TÉMAKÖRÖK

I. Öltözködéskultúra

1. Divatismeret

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. A divat fogalma, jelentősége a kultúrált öltözködés kialakulásában	A divat fogalmának meghatározása. A divat alapfogalmai. A divat fejlődésének üteme a 19–20. században.	A divat és a divatipar kapcsolata, viszonyai. A trend és a piac kapcsolata. A divatszakma információs csatornáinak, forrásainak elemzése, értelmezése. A 20. század meghatározó tervezői, divatházai (pl. Chanel, Dior, Givenchy).
1.2. A szak- és divatlapok szerepe a divat alakulásában	A szak-, trend- és divatlapok megismertetése, felépítésük, használatuk módja szakemberek számára.	A trendek leolvasása a szak- és divatlapokból – hogyan szűrjük le, mi lesz az adott szezonra vonatkozó alapanyag, szín, mintázat és forma trend? A szak- és divatlapok szerepe a tervezési folyamatban, a kollekciók megszületésében.
1.3. A divattervezés fogalma, a divattervezők feladatai	A divattervezés fogalma, feladatkörei. A tervezéshez szükséges szakmai információk beszerzése (szaklapok, kiállítások, Internet).	A tervezés folyamata, fázisai.
1.4. A divattrend fogalma, szerepe, jelentősége	A divatbemutatók típusai. A divattrend fogalma. Az aktuális férfi, női trend csoportok bemutatása, ismertetése.	A divatbemutatók előkészítése, szervezésének menete. A divattrend szerepe, jelentősége a divatiparban.

2. Viselettörténet

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. Az öltözet kialakulása	Viselettörténeti alapfogalmak. Viselet- és textiltörténeti alapismeretek.	A kezdetleges öltözetek kialakulása.
2.2. Az öltözködéstörténet főbb szakaszai	Az öltözködéstörténet fejlődésének ismertetése.	Az egyes korok, kultúrák jellegzetes alapanyagainak, mintázatainak jellemző öltözék elemeinek ismertetése korabeli képzőművészeti alkotások alapján.
2.3. Viselettörténeti korszakok bemutatása	A természeti népek, ősi kultúrák öltözetei, jellegzetességei pl. testfestés, szimbólumok). Az ókori Egyiptom viselettörténeti emlékei. Az ókori görög női és férfi viseletek. Az ókori római női és férfi viseletek. A kora-középkori öltözetek. A román kori jellegzetes viseletek és textiltörténeti emlékek. A gótikus férfi és női viseletek és textiltörténeti emlékek. A reneszánsz férfi és női öltözetek és jellegzetes textil minták. A barokk korszak jellegzetes formajegyei. Barokk férfi és női viseletek. A rokokó jellemző udvari öltözetei. A biedermeier férfi és női öltözetei. A klasszicista korszak férfi és női öltözetei. A századforduló jellegzetes öltözetei. Az 1920-as évek férfi és női öltözetei.	A kezdetleges öltözetek elkészítése és jellegzetes alapanyagai. Az ókori egyiptomi öltözékek kiegészítőinek bemutatása. Az ókori görög alapanyagok, szín világuk, kiegészítőik, valamint az ókori görög katonai öltözetek. A római katonai öltözetek. Az ókori római öltözetek jellegzetes kiegészítői. A gótika jellegzetes forma világa, a textíliák díszítőelemei. A francia, olasz, német textilközpontok. A barokk textilgyártás fő központjai, a textilek mintázata, díszítése. Klasszicista öltözékek kiegészítői. A századforduló jellegzetes kelméi és mintázatuk. Az 1920-as évek újításainak hatása a XX. századi öltözetekre.

3. Népművészet

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1. A magyar népművészet tájegységei	A magyar népművészet általános jellegzetességei. A magyar népművészet kiemelt tájegységei. A magyar népművészet kiemelt tájegységeinek férfi és női öltözetei, jellemző forma és szimbólum világa.	A magyar népművészet kiemelt tájegységeinek jellemző forma és szimbólum világa.
3.2. Az alföldi, a dunántúli, a felföldi és az erdélyi viseletek jellemzői	Az alföldi viselet. A Dunántúl jellegzetes viseletei. Felföldi viseletek.	Jellegzetes alföldi viselethez tartozó kiegészítők. Erdélyi női és férfi viseletek.

A) KOMPETENCIÁK

II. A könnyűiparban alkalmazott anyagok

1. A könnyűiparban használatos anyagismereti alapfogalmak

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. A könnyűiparban használt alapanyagokkal kapcsolatos alapfogalmak	Legyen képes a könnyűiparban alkalmazott anyagokkal kapcsolatos alapfogalmak szakszerű meghatározására. Ismerje és tudja használni a szakkifejezéseket. Tudjon különbséget tenni a könnyűiparban felhasznált anyagok között.	Legyen képes megállapítani az alkalmazott anyagok típusait, alkalmazási területeit.
1.2. Az alapanyagok kémiai felépítése		Legyen képes felismerni a könnyűiparban használt anyagok kémiai felépítését. Legyen képes meghatározni a nyersanyagok eredetét.

2. A könnyűiparban használatos anyagok általános jellemzői

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. Az alapanyagok fizikai jellemzői	Értelmezze az anyagok fizikai jellemzőit. Tudja felsorolni és értelmezni a fizikai jellemzőket. Alkalmazza a fizikai jellemzőkkel kapcsolatos megállapításokat, tudja használni a jellemzőket, mértékegységeket.	Legyen képes a fizikai jellemzők alkalmazására, az összefüggések felismerésére az alapanyagok feldolgozása, felhasználása során. Állapítsa meg az anyagok szerkezetének és tulajdonságainak összefüggéseit.
2.2. Az alapanyagok mechanikai tulajdonságai, alakíthatósága	Ismerje fel az anyagokra gyakorolt mechanikai hatásokat.	Értelmezze az alakváltozást, és tudjon következtetni az anyagok alakíthatóságának feltételeire.
2.3. Az alapanyagok kémiai tulajdonságai	Tegyen különbséget az anyagok között, kémiai felépítésük alapján.	Ismerje fel a vegyszerek, a fény és a hő hatását, valamint következtessen az anyagok érzékenységre, ezekkel a hatásokkal szemben.

3. A könnyűiparban használatos nyersanyagok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1. A textilipari szálás anyagok csoportosítása	Tudja eredetük szerint csoportosítani a szálás anyagokat. Értelmezze az egyes csoportba tartozó szálás anyagok jellemzőit. Tudja besorolni, a csoportosítás szerint, az egyes szálás anyagokat.	
3.2. A textilipari szálás anyagok fajtái, tulajdonságai, feldolgozása	Ismerje a textiliparban leggyakrabban feldolgozásra kerülő szálféléket. Mutassa be a szálás anyagok fizikai és kémiai tulajdonságainak hatását a feldolgozásra, viselési tulajdonságokra.	Ismerje a nyersanyagok gyártásának folyamatát.
3.3. A bőripari nyersanyagok, a nyersbőr felépítése, a legismertebb bőrfajták tulajdonságai, felhasználása	Ismerje a bőriparban használt nyersanyagok fajtáit. Ismerje a nyersbőr szerkezeti felépítését. Ismerje a bőr kémiai felépítését. Ismerje a nyersbőr területi felosztását (topográfia).	Ismerje a nyersbőr minőségét befolyásoló tényezőket.
3.4. A szőrmeipar nyersanyagai, a prêmes állatok fajtái, a szőrme topográfiája	Ismerje a szőrmeiparban használt nyersanyagok fajtáit. Rendszerezze a prêmes állatok fajtáit.	Rendszerezze a szőrmék minőségét befolyásoló tényezőket.

4. A könnyűiparban használatos ragasztók és kellékanyagok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1. A könnyűiparban használatos ragasztók fajtái	Sorolja fel a könnyűiparban használatos ragasztóanyagok fajtáit. Ismerje a ragasztóanyagok jellemzőit, és tudjon következtetni azok alkalmazási területeire.	Ismerje a ragasztási szilárdságot befolyásoló tényezőket.
4.2. A könnyűiparban használatos kellékanyagok fajtái	Ismerje a könnyűiparban alkalmazható legfontosabb kellékanyagok fajtáit, jellemzőit. Határozza meg azok alkalmazási területeit, következtessen a feldolgozási körülményekre. Ismerje a kellékanyagok hatását a kész anyag tulajdonságaira.	Tudja megfelelően kiválasztani az alkalmazható kellékeket.

5. Fonás, cérnázás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1. A fonás fogalma, a fonalak legfontosabb jellemzői	Ismerje a fonás fogalmát, a fonal-előállítás elvét, a fonalak jelölését, számozási rendszereit. Értelmezze a fonalak jellemzőit, és következtessen a belőlük készült termékek tulajdonságaira.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.2. Fonalfajták		Sorolja fel a különféle eljárásokkal készült fonalak fajtáit.
5.3. A cérnázás fogalma	Ismerje a cérnázás fogalmát, a cérna előállításának elvét.	
5.4. Cérnafajták	Ismerje a varrócérnák alapanyagait, fajtáit, jellemzőit, és tudja alkalmazni azokat.	Ismerje a cérnák fajtáit, jellemzőit.

6. A szövés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1. A szövés alapfogalmai, a szövés menete, technológiája	Ismerje és tudja használni a szövéssel kapcsolatos alapfogalmakat, szakkifejezéseket. Értelmezze a szövetkészítés elvét. Mutassa be, egyszerűsített ábra segítségével, a szövés menetét.	Szemléltető ábra alapján értelmezze a szövőgépek működését.
6.2. A szövet szerkezete	Ismerje az alapkötések fajtáit, értelmezze az alapkötések jellemzőit. Ismerje a szövet szerkezetének ábrázolását.	

7. A kötés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7.1. A kötés és a hurkolás alapfogalmai	Határozza meg a kötött kelme fogalmát. Ismerje fel a kötött kelme szerkezetét.	Ismerje fel ábra segítségével, a kötött kelmék szerkezetét, a különböző típusú kötések.

8. Nemszött-kelme gyártása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
8.1. A nemszött-kelmékkel kapcsolatos alapfogalmak, fajtáik, jellemzőik, felhasználási területeik	Ismerje a nemszött-kelmékkel kapcsolatos alapfogalmakat. Ismerje fel a nemszött-kelmék egyes fajtáit. Értelmezze a nemszött-kelmék jellemzőit. Határozza meg a nemszött-kelmék különféle könnyűipari alkalmazási területeit.	Ismerje a nemszött-kelmék gyártási elvét.
8.2. A varrva-hurkolt kelmék fajtái, jellemzői, felhasználási területei	Ismerje a varrva-hurkolt kelmék fajtáit, jellemzőit, előállítását, alkalmazási területeit, lehetőségeit a könnyűiparban.	
8.3. A fátyolkelmék fajtái, jellemzői	Ismerje a fátyolkelmék fajtáit, jellemzőit, alkalmazási területeit, lehetőségeit a könnyűiparban.	

9. Bőrgyártás, szőrmegyártás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
9.1. A bőrgyártás folyamata	Ismerje a bőrgyártás folyamatát.	Különböztesse meg a bőrtípusokat: kikészítés, fogás, bőr felületi jelleg, felületi kiképzés és felhasználás szerint.
9.2. Szőrmegyártás	Ismerje a szőrmekikészítés folyamatát.	

10. Műbőrgyártás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
10.1. Műbőrök fajtái, alapanyagai, műbőrgyártási technológiák	Ismerje a műbőrök fajtáit, alapanyagait, a műbőrgyártási technológiákat.	Csoportosítsa a műbőröket felhasználási területük alapján. Ismerje a műbőrök könnyűipari alkalmazási lehetőségeit.

11. Cipőipari talpműbőrök

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
11.1. Cipőipari talpműbőrök alapanyagai és jellemzői	Ismerje a cipőipari talpműbőrök fajtáit, alapanyagait, jellemzőit.	Ismerje a talpműbőrök előállítási technológiáit (vulkanizálás, fröccsöntés).

B) TÉMAKÖRÖK**II. Könnyűiparban alkalmazott anyagok****1. A könnyűiparban használt anyagok általános jellemzői**

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. A könnyűiparban használt alapanyagokkal kapcsolatos alapfogalmak	A szakkifejezések ismerete, szakszerű meghatározása, megfelelő használata. A könnyűiparban használt alapanyagok fajtái.	A könnyűiparban alkalmazott nyersanyagok alapanyagának, eredetének, szerkezeti jellemzőinek, alkalmazási területeinek ismerete, rendszerezése.
1.2. Az alapanyagok kémiai felépítése		A nyersanyagok eredetének meghatározása. Az anyagok kémiai szerkezetének jellemzői, a szerkezet hatása a tulajdonságokra, a feldolgozhatóságra.

2. A könnyűiparban használatos nyersanyagok csoportosítása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. Az alapanyagok fizikai jellemzői	Az alapanyagok fizikai jellemzőinek meghatározása, értelmezése, szakszerű használata. A fizikai jellemzők mértékegységeinek ismerete, szakszerű alkalmazása.	A fizikai jellemzők összefüggéseinek felismerése, megfelelő alkalmazása az alapanyagok feldolgozása, felhasználása során. Az alapanyagok szerkezeti jellemzőinek ismerete, hatásuk vizsgálata a tulajdonságokra.
2.2. Az alapanyagok mechanikai tulajdonságai, alakíthatósága	Az alapanyagokra gyakorolt mechanikai hatások: húzás, hajlítás, nyomás, koptatás, ismerete. Az alapanyagok alakíthatósági feltételeinek ismerete.	Az alapanyagok alakváltozásainak szakszerű értelmezése. Következtetés az alakíthatóság feltételeire.
2.3. Az alapanyagok kémiai tulajdonságai	Az alapanyagok kémiai felépítésének ismerete. Az alapanyagok rendszerezése a kémiai felépítésük alapján.	A kémiai hatások ismerete. Az alapanyagok vegyszerekkel, fény és hő hatással, szembeni érzékenységeinek ismerete, következtetés a vegyszerek hatására.

3. A könnyűiparban használatos nyersanyagok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1. A textilipari szálás anyagok csoportosítása	A szálás anyag, elemi szál, rost, filament, kábel fogalma. A textiliparban használt nyersanyagok csoportosítása eredetük szerint. A természetes eredetű és a vegyi szálak fajtáinak, jellemzőinek megnevezése. A szálás anyagok szakszerű besorolása.	
3.2. A textilipari szálás anyagok fajtái, tulajdonságai, feldolgozása	A textilipari szálás anyagok fajtáinak ismerete. Méretük: hosszúság, vastagság. Tömeg, térfogat és lineáris sűrűség. A szálás anyagok fizikai, kémiai tulajdonságainak ismerete. A szálás anyagok jellemzőinek hatása a feldolgozhatóságra, a viselési tulajdonságokra.	A természetes szálak (pamut, len, gyapjú, hernyóselyem) elsődleges megmunkálása. A vegyi szálak (viszkóz, szintetikus szálak) gyártási folyamata.
3.3. A bőripari nyersanyagok, a nyersbőr felépítése, a legismertebb bőrfajták tulajdonságai, felhasználása	A bőripari nyersanyagok fajtáinak ismerete. A nyersbőr szerkezeti felépítése. A bőr kémiai felépítése. A nyersbőr területi felosztása, topográfiája.	A nyersbőr minőségét befolyásoló tényezők ismerete, hatásuk a minőségre.
3.4. A szőrmeipar nyersanyagai, a prémes állatok fajtái, a szőrme topográfiája	A szőrmeiparban használt nyersanyagok fajtáinak ismerete. A prémes állatok fajtái. A szőrme-konfekcionálásban felhasznált prémfajták feldolgozás szerinti csoportosítása. A szőrmésbőr topográfiája.	A szőrmék minőségét befolyásoló tényezők ismerete, rendszerezése, hatásuk a minőségre.

4. A könnyűiparban használatos ragasztók és kellékanyagok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1. A könnyűiparban használatos ragasztók fajtái	A ragasztók fajtáinak ismerete. A ragasztók jellemző tulajdonságai, alkalmazási területei. A ragasztási kötések kialakításának értelmezése, feltételeinek alkalmazása.	A ragasztási szilárdságot befolyásoló tényezők ismerete. A ragasztási körülmények hatásainak értelmezése.
4.2. A könnyűiparban használatos kellékanyagok fajtái	A könnyűiparban alkalmazható kellékanyagok fajtái, legfontosabb jellemzői. A megfelelő kellékanyagok kiválasztásának értelmezése. A kellékanyagok alkalmazási területeinek meghatározása. A kellékek jellemzőinek hatása a késztermékek tulajdonságaira.	A kellékek fajtáinak rendszerezése, az alkalmazási feltételek ismerete. A megfelelő kellékek szakszerű kiválasztása.

5. Fonás, cérnázás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1. A fonás fogalma, a fonalak legfontosabb jellemzői	A fonás fogalmának, a fonalkészítés elvének ismerete. Fonalak jelölése. Számozási rendszerek értelmezése. A fonalak jellemzőinek értelmezése, hatásuk a belőlük készült textiltermékek tulajdonságaira.	
5.2. Fonalfajták		A kártolt, nyújtott, fésűs fonási eljárással, turbinás fonással készült fonalak fajtái.
5.3. A cérnázás fogalma	A cérnázás fogalmának, a cérnakészítés elvének ismerete. Cérnák jellemzői.	
5.4. Cérnafajták	A varrócérnák alapanyagai, fajtái, jellemzői, alkalmazási területei.	A cérnák fajtái, rendszerezésük szerkezet és a felhasználás szerint.

6. A szövés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1. A szövés alapfogalmai, a szövés menete, technológiája	A szövéssel kapcsolatos alapfogalmak, szakkifejezések ismeret. Láncfonalak és vetülékfonalak előkészítése a szövéshez. A szövet készítés elvének bemutatása. A szövés mentének ismertetése, egyszerűsített ábra alapján történő bemutatása.	A szövőgépek működésének ismertetése szemléltető ábra alapján.
6.2. A szövet szerkezete	Alapkötések fajtáinak jellemzői. A szövetek szerkezetének ábrázolása. A szövetek szerkezetének hatása a feldolgozhatóságra, a belőle készült termék tulajdonságaira.	

7. A kötés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7.1. A kötés és a hurkolás alapfogalmai	A kötött kelme fogalma. A szem részei, a szemkapcsolatok fajtái. A kötött és a hurkolt kelmék jellemzőinek értelmezése, felhasználási területei.	A kötött kelmék szerkezetének felismerése, egyszerűsített ábra segítségével történő ábrázolása. A láncrendszerű és a vetülékrendszerű kötések felismerése.

8. Nemszőtt-kelme gyártása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
8.1. A nemszőtt-kelmékkel kapcsolatos alapfogalmak, fajtáik, jellemzőik, felhasználási területeik	A nemszőtt-kelmékkel kapcsolatos alapfogalmak ismerete. A nemszőtt-kelmék fajtái: filcek, rétegelt textíliák, fátyollapok, varrva-hurkolt textíliák A nemszőtt-kelmék jellemzői. A nemszőtt-kelmék könnyűipari alkalmazási területeinek ismerete, meghatározása.	A fátyolkelmék és a varrva-hurkolt kelmék gyártási elvének ismerete.
8.2. A varrva-hurkolt kelmék fajtái, jellemzői	A varrva-hurkolt kelmék fajtáinak felismerése. A varrva-hurkolt kelmék előállítási módszerei, jellemzői. A könnyűipari alkalmazási lehetőségek ismerete.	
8.3. A fátyolkelmék fajtái, jellemzői	A fátyolkelmék fajtái, jellemzői. A könnyűipari alkalmazási lehetőségei, területei.	

9. Bőrgyártás, szőrmegyártás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
9.1. A bőrgyártás folyamata	A bőrgyártás technológiai folyamata: előkészítő műveletek, cserzés, kikészítés.	A bőrtípusok csoportosítása: kikészítés, fogás, bőr felületi jelleg, felületi kiképzés és felhasználás szerint.
9.2. Szőrmegyártás	A szőrme kikészítés folyamatának ismerete.	

10. Műbőrgyártás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
10.1. Műbőrök fajtái, alapanyagai, műbőrgyártási technológiák	A műbőrök fajtáinak szerkezet és alapanyag szerinti csoportosítása. A műbőrök előállítási technológiái.	A műbőrök felhasználási területek szerinti csoportosítása. A műbőrök alkalmazási lehetőségei a könnyűiparban.

11. Cipőipari talpműbőrök

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
11.1. Cipőipari talpműbőrök alapanyagai és jellemzői	Cipőipari talpműbőrök fajtái, alapanyagai, jellemzői.	A talpműbőrök előállításának technológiái.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A központi írásbeli vizsga ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

Az írásbeli vizsga két részből tevődik össze, a 15-20 kérdésből álló tesztjellegű feladatsorból és a számolást igénylő, illetve összefüggéseket elemző kérdéskörből. Az írásbeli vizsgán megközelítőleg 50-50%-ban jelennek meg a Könnyűipari alapismeretek tantárgy témakörei, az Öltözködéskultúra és a Könnyűiparban alkalmazott anyagok.

A kérdéstípusok az ismeret és képességjellegű követelményeknek felelnek meg.

A témakörök jellegéből adódóan az összefüggéseket elemző feladatok az Öltözködéskultúra, míg a számolást és összefüggést igénylő feladatok a Könnyűiparban alkalmazott anyagok témakörben jelennek meg az írásbeli vizsgán.

A feladatsor 4-7 feladtból áll, amelyek egyenként több részfeladatot is tartalmazhat.

	Kompetenciák	%
Tesztjellegű kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	25
	Összefüggések ismerete és alkalmazása	25
Feladatsor	Feladatmegoldás	25
	Összefüggések értelmezése és ábrázolás	25
	Összesen	100

Lehetséges feladattípusok
Öltözködéskultúra
A divattrendek összetevőinek meghatározása.
Szakmai információk beszerzésének ismertetése.
Divatbemutatók típusainak meghatározása, a divatbemutatók szervezésének menete.
Az öltözködéstörténet főbb szakaszainak felsorolása.
A természeti népek, az őskor öltözetének bemutatása.
Az ókori öltözetek ismertetése – egyiptomi és görög viseletek.
A középkor öltözeitének ismertetése – román és gótikus viseletek.
A reneszánsz öltözetek bemutatása.
Barokk és rokokó viseletek összehasonlító elemzése.
A XIX. század öltözeitének elemzése (Francia forradalom és direktórium kora, romantika, biedermeier).
Az Art Deco és az 1920-as évek divatjának összehasonlító elemzése.
Könnyűiparban alkalmazott anyagok
A mikroszkópi képek rajzolása.
A szálak anyagok jellemzőinek hatása a feldolgozhatóságra.
A bőripari nyersanyagok fajtáinak meghatározása.
A szőrmeiparban használt nyersanyagok rendszerezése.
A könnyűiparban használt ragasztók és kellékanyagok meghatározása.
A fonalak szerkezeti jellemzőinek értelmezése.
A cérnák szerkezeti jellemzőinek értelmezése, varrócérnák fajtái.
A szövőkészítés elvének ismerete.
A szövés menetének ismertetése egyszerűsített ábra alapján.
Alapkötések fajtái, ábrázolása.
A kötött kelmék fajtái, szerkezetük felismerése.
A nemszőtt-kelmék fajtái, jellemzői.
A bőrgyártás folyamatának ismerete.

Lehetséges feladattípusok
A szőrmegyártás folyamatának ismerete.
A műbőrök fajtái, alapanyagai.
A cipőipari talpműbőrök fajtái, alapanyagai.

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintű érettségi vizsga írásbeliből és szóbeliből áll, a vizsgázó Könnyűipari alapismeretek központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségéről.

A vizsga részei

- Tesztjellegű Könnyűipari alapismeretek (Öltözködéskultúra és Könnyűiparban alkalmazott anyagok) írásbeli központi kérdéssor kitöltése.
- Könnyűipari alapismeretek (Öltözködéskultúra és Könnyűiparban alkalmazott anyagok) központi írásbeli feladatsor megoldása.
- Szóbeli vizsga a Könnyűipari alapismeretek (Öltözködéskultúra és Könnyűiparban alkalmazott anyagok) központi tételsor alapján.

A középszintű vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Tesztjellegű Könnyűipari alapismeretek (Öltözködéskultúra és Könnyűiparban alkalmazott anyagok) központi kérdéssor megválaszolása	60	50
	Könnyűipari alapismeretek (Öltözködéskultúra és Könnyűiparban alkalmazott anyagok) központi feladatsor megoldása	120	50
Szóbeli vizsga	Könnyűipari alapismeretek központi tételsor alapján a témakörök bemutatása	10	25
	„A” részétél: Öltözködéskultúra „B” részétél: Könnyűiparban alkalmazott anyagok	10	25

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenőrizhető képet adjon a tanuló Könnyűipari alapismeretek (Öltözködéskultúra és Könnyűiparban alkalmazott anyagok) tudásáról az ismeretek, a képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elősegíti, hogy a tanuló teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetők legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére.

A Könnyűipari alapismeretek feladatsor megoldásához szemléltető anyag használható.

Tartalmi szerkezet

A középszintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám fele-fele arányban tesztjellegű Könnyűipari alapismeretek (Öltözködéskultúra és Könnyűiparban alkalmazott anyagok) kérdéssor megválaszolásával, illetve Könnyűipari alapismeretek (Öltözködéskultúra és Könnyűiparban alkalmazott anyagok) feladatsor megoldásával érhető el.

Értékelés

A tesztjellegű kérdéssor és a feladatok értékelésénél kötelező a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számolást is igénylő feladatsornál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		A feladat megoldásának dokumentálása	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
– A megoldottság szintje	70%	– – – A megoldás logikája – Kreativitás – Pontosság – A mértékegységek használata	20%	– Rendezettség – Áttekinthetőség – Szabványos jelölések alkalmazása – Műszaki, formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetően a Könnyűipari alapismeretek tétel „A” része a Öltözködéskultúra, „B” része a Könnyűiparban alkalmazott anyagok érettségi követelményekben meghatározott ismeretek elsajátítását igényli a jelöltektől. A szóbeli vizsgán ad képet a tanuló arról, hogy képes -e az egyes témarészeket szabatosan előadni, azt mennyire tudja értelmezni, megmagyarázni, az összefüggéseket alkalmazni, és a szükséges összehasonlításokat elvégezni.

A szóbeli tételekre való felkészüléshez, illetve a feleletek során szemléltetendő anyag használható.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

Öltözködéskultúra:

A divattal kapcsolatos alapfogalmak
 Szakmai információk, divattrendek beszerzési forrásai
 A divattervezés fogalma, feladatai
 Az öltözet kialakulási folyamata
 Az öltözködéstörténet főbb szakaszai
 A természeti népek, az őskor öltözete
 Az ókori egyiptomi, görög, római öltözetek
 A románkori viseletek
 A gótika korának öltözetei
 Reneszánsz viseletek
 Barokk és rokokó viseletek
 Klasszicizmus korának öltözetei
 A francia forradalom és direktórium korszakának öltözetei
 A romantika öltözetei
 A biedermeier kora
 A szecesszió és art deco öltözetei
 Az 1920-as évek öltözetei
 A XX. század viseletei, divatirányzatai

Könnyűiparban alkalmazott anyagok:

A könnyűiparban használt alapanyagok fajtái.

Az alapanyagok fizikai és kémiai jellemzői.

A textilipari szálak anyagok csoportosítása.

A szálak anyagok fizikai és kémiai tulajdonságai.

A bőripari nyersanyagok fajtái, a nyersbőr szerkezeti felépítése, topográfiája.

A szőrmeiparban használt prémfajták, a szőrme topográfiája.

A könnyűiparban használt ragasztók fajtái, jellemzői, ragasztási kötések kialakítása.

A könnyűiparban használt kellékek fajtái, jellemzői, kiválasztási szempontok.

A fonás fogalma, fonalak jellemzői.

A cérnázás fogalma, a cérnázás jellemzői, a varrócérnák alkalmazása.

A szövtekészítés elve, a szövés menete.

Alapkötések fajtái, jellemzői.

A kötött-hurkolt kelmék jellemzői.

A nemszőtt-kelemék fajtái, jellemzői.

A bőrgyártás folyamata.

A szőrmekészítés folyamata.

A műbőrök fajtái, előállításuk.

A cipőipari talpműbőrök fajtái, alapanyagai.

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel két részből („A” és „B”) tevődik össze. Az „A” résztétel a Öltözködéskultúra, a „B” résztétel a Könnyűiparban alkalmazott anyagok témakörei. Minden résztétel egy témakör általános bemutatását és a témakör meghatározott részeinek részletesebb kifejtését igényli.

A tételek jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételek címét és részleteit az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, s öt évenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, a probléma megoldást ösztönző, az alkalmazó tudás bemutatását elősegítő, egyértelmű megfogalmazásokra.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témátartás, a lényeg kiemelése	20
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	20
Törvények, szabályok, összefüggések értelmezése	10
Világosság, szabatosság, a felelet felépítettsége	10
A szakmai (műszaki) nyelv alkalmazása	10
A tények, jelenségek, folyamatok, összefüggések ismerete, megmagyarázása és alkalmazása	30
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésére álló felkészülési idő alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elvárhatja.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan előadva, a szaknyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

EMELT SZINTŰ VIZSGA**A VIZSGA SZERKEZETE****A vizsga részei**

- Feladatlapos, a Könnyűipari alapismeretek írásbeli központi kérdéssor kitöltése
- Könnyűipari alapismeretek központi írásbeli feladatsor megoldása
- Szóbeli vizsga Könnyűipari alapismeretek központi tételsor alapján

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli	Feladatlapos, Az Öltözködéskultúra és a Könnyűiparban alkalmazott anyagok írásbeli központi kérdéssor megválaszolása	60	20%
	Az Öltözködéskultúra és a Könnyűiparban alkalmazott anyagok központi írásbeli feladatsor megoldása	120	40%
Szóbeli vizsga	Az Öltözködéskultúra és a Könnyűiparban alkalmazott anyagok központi tételsor alapján témakörök bemutatása	20	40%

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy ellenőrizhető képet adjon a tanuló a Könnyűipari alapismeretek (Öltözködéskultúra és a Könnyűiparban alkalmazott anyagok) alapismeretek tudásáról az ismeretek, a képességek, az alkalmazás, az integrálás és a rajzi kommunikáció tekintetében egyaránt. A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetőek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Tartalmi szerkezet

A feladatlap-jellegű központi írásbeli kérdéssor ismeretanyagának kiválasztása a témakörhöz tartozó részletes követelményeken alapul. A kérdéstípusok az előírt követelményeknek felelnek meg.

A központi írásbeli feladatsor ismeretanyagának kiválasztása szintén az adott témakörhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

Az emelt szintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 33%-ban tesztjellegű, 67%-ban pedig feladatsor megoldásával érhető el.

Kompetenciák	%
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	10
Törvények ismerete és alkalmazása	10
Pontos számolás, feladatmegoldás	70
Jelenségek, összefüggések ábrázolása és értelmezése	10

Lehetséges feladattípusok
Öltözködéskultúra
A divattrendek összetevőinek meghatározása.
Szakmai információk beszerzésének ismertetése.
Divatbemutatók típusainak meghatározása, a divatbemutatók szervezésének menete.
Az öltözködéstörténet főbb szakaszainak felsorolása.
A természeti népek, az őskor öltözetének bemutatása.

Lehetséges feladattípusok
Az ókori öltözetek ismertetése – egyiptomi és görög viseletek.
A középkor öltözeinek ismertetése – román és gótikus viseletek.
A reneszánsz öltözetek bemutatása.
Barokk és rokokó viseletek összehasonlító elemzése.
A XIX. század öltözeinek elemzése (Francia forradalom és direktórium kora, romantika, biedermeier).
Az Art Deco és az 1920-as évek divatjának összehasonlító elemzése.
Könnyűiparban alkalmazott anyagok
A mikroszkópi képek rajzolása.
A szálak anyagok jellemzőinek hatása a feldolgozhatóságra.
A bőripari nyersanyagok fajtáinak meghatározása.
A szőrmeiparban használt nyersanyagok rendszerezése.
A könnyűiparban használt ragasztók és kellékanyagok meghatározása.
A fonalak szerkezeti jellemzőinek értelmezése.
A cérnák szerkezeti jellemzőinek értelmezése, varrócérnák fajtái.
A szövetségzés elvének ismerete.
A szövés menetének ismertetése egyszerűsített ábra alapján.

Értékelés

A Feladatlapos kérdéssor értékelésénél kötelező a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetőségeit a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetően az A gépészeti alapismeretek alapfogalmaira, az ezekhez kapcsolódó fizikai jelenségekre, összefüggésekre és törvényekre épülő műszaki szemlélet elsajátításának bemutatását igényli a vizsgázóktól. A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a tényeket, a fogalmakat, az alaptörvényeket szabatosan definiálni, megszerzett ismeretei felhasználásával fizikai jelenségeket, összefüggéseket megmagyarázni, alkalmazni, a folyamatokat összehasonlítani, a törvényszerűségekkel integrálni, és feleletét megfelelő színvonalon rajzokkal illusztrálni.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei (megegyeznek a középszint témaköreivel), azon túl összefüggések, elemzések bemutatása.

Tételtípusok

A tétel sor legalább 30 tételből áll. Minden szóbeli tétel két altételből [(A és B)] tevődik össze. Az A) tétel: Öltözködéskultúra, a B) tétel: Könnyűiparban alkalmazott anyagok. Minden altétel egy témakör általános bemutatását és a témakör meghatározott részeinek részletesebb kifejtését igényli. A témakörtől függően az A) és a B) tétel is tartalmazhat egyszerű számításos vagy rajzos feladatokat.

A tételek jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételek címét és részleteit az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, és 4 éves ciklusok után fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, a problémamegoldást ösztönző, egyértelmű megfogalmazásokra, az egyszerű és egyértelmű értékelhetőségre.

Értékelés

Az értékelés a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik:

Szempontok, kompetenciák	%
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	10
Törvényszerűségek ismerete és alkalmazása, jelenségek, összefüggések értelmezése	20
A jelenségek, összefüggések megmagyarázása, alkalmazása, a folyamatok analízisének	30
Világosság, szabatoság, a felelet felépítettsége	20
A műszaki nyelv alkalmazása és rajzos illusztrációk alkalmazása	20

FAIPARI ALAPISMERERET ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Szakmaspecifikus ábrázolási ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Kompetenciák kiegészítése emelt szinten
1. Faipari szakrajz alapfogalmai	Alkalmazza a vetületi ábrázolás szabályait, ennek megfelelően tudja lerajzolni és alkalmazni a faipari szakrajz anyagjelöléseit, méretezés szabályait! A három nézet (az előlnézetet, felülnézet, oldalnézet) a vízszintes, függőleges és homlokmetszetet a faipari szakrajzban! Ismerje a fa és fahelyettesítő anyagok metszeti jelöléseit! Alkalmazza a faipari szakrajzban használatos vonalfajtaikat, vonalvastagságokat! Ismerje az alkalmazott méretarányokat, a méretezés szabályait!	Ismerje a faipari szakrajzban alkalmazott ábrázolási rendszereket, a formaterv, jellegrajz, csomóponti rajz, alkatrészrajz, műhelyrajz fogalmát!
2. Forgácsolás elmélete	Tudja lerajzolni és azonosítani a forgácsolás jellemző szögeit! Tudja lerajzolni a forgácsoló szerszámra ható erőket, forgácsoló erőket!	

2. Szaknyelv alkalmazása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Kompetenciák kiegészítése emelt szinten
1. Az élő fa, a fa makroszkópiája	Ismerje a sejtfa fogalmát, jelentőségét a faanyagban! Ismerje az iparban használatos fafajok makroszkopikus jellemzőit! (A bél, geszt, álgeszt, szíjács, kambium, háncs, kéreg fogalmát, definiálja, a legfontosabb ipari fafajok egyes metszetein (a бүтү, húr és sugármetszet,) látható rajzolatot! Ismerje a növényi sejt alkotórészeinek, szöveteknek, szövetrendszereknek megnevezését. (A faanyag különféle sejtjeinek megnevezését edény, áledény, parenchima, stb.)	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Kompetenciák kiegészítése emelt szinten
2. A faanyag nedvességtartalma	Ismerje a fa nedvességtartalmának előfordulási formáit és megoszlását a fatesten belül. Sorolja fel és definiálja a nedvességtartalmi fokokat! Ismertesse a faanyag nedvességtartalmának változása következtében a faanyagban fellépő méret- és alakváltozások (zsugorodás, dagadás) fogalmát!	Magyarázza meg a szabad és kötött víz, a nettó és bruttó nedvességtartalom fogalmát, a különböző anatómiai irányokban bekövetkező alak és méretváltozások eltérő mértékének okait!
3. Az iparban használt legfontosabb fafajok	Ismerje a magyar iparban használt tűlevelű és lombos fák nevét!	Ismerje a magyar iparban leggyakrabban használt tűlevelű és lombos fák tudományos (latin) nevét, Ismerje a faiparban használt fontosabb egzota (trópusi) fafajok nevét.
4. A fa hibái és betegségei	Ismerje fel, és szakszerűen nevezze meg a fatörzs alaki, fejlődési rendellenességeit, és kezelési (helytelen technológia, helytelen szállítás és tárolás okozta) hibáit! Ismerje a leggyakoribb farontó rovarokat, gombákat, ezeknek a faipari szaknyelvi megnevezését.	
5. A fából készült fontosabb ipari választékok	Ismerje a fűrészipari termékek, furnérok (hámozott, hasított) rétegelt lemezek, bútór-, forgácslapok és farostlemezek fogalmát!	
6. Faipari szakrajz alapfogalmai	Értse az előlnézet, a felülnézet, oldalnézet, a vízszintes, függőleges és homlok metszet fogalmát a faipari szakrajzban!	Ismerje a formaterv, jellegrajz, csomóponti rajz, alkatrészrajz, műhelyrajz fogalmát!
7. Fakötések	Tudja megnevezni az egyes szélesbítő toldásokat, szélesbítő toldások merevítéseit, a hosszabbító toldásokat, vastagító toldásokat, keretkötéseket, kávakötéseket.	Ismerje az egyszerű bútorok alkatrészeinek szaknyelvi megnevezését (pl. kisasztal, konyhai ülőke, fiókos szekrényke alkatrészeire vonatkozóan). **
8. A fa és fahelyettesítő anyagok megmunkálása	Tudja definiálni a faanyag megmunkálásának fogalmát, fajtáit, megmagyarázni a forgácsoló és forgácsmentes alakítások fogalmát!	
9. Forgácsolás elmélete	Definiálja az egyenes és körpályán mozgó forgácsoló szerszámok jellemzőit! Tudja lerajzolni és definiálni a forgácsolás jellemző szögeit! (Jellemző szögek megnevezése a felületi finomság fogalma, a forgácsolás során szükséges mozgások: főmozgás, mellékmozgás definiálása.)	Definiálja forgácsolási és előtolási sebességet, az egy élre eső előtolás, és a forgácsteljesítmény fogalmát! Definiálja a fajlagos forgácsoló erőt, a fajlagos forgácsolási ellenállás fogalmát! Definiálja a forgács leválasztásához szükséges mechanikai teljesítmény fogalmát!
10. Fűrészáru természetes és mesterséges szárítása	Szárítás fogalma, máglya és alkotóelemeinek fogalma máglyanyilvántartás fogalma. Ismerje a mesterséges szárítás definícióját.	

3. Szintetizáló képesség

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Kompetenciák kiegészítése emelt szinten
1. Az élő fa, a fa makroszkópiája	Ismertesse az iparban használatos fafajok makroszkopikus jellemzőit! [A bél, geszt, álgeszt, szíjács, kambium, háncs, kéreg fogalmát, definiálja, a legfontosabb ipari fafajok egyes metszetein (a бүтү, húr és sugármetszet,) látható rajzolatot, és a látvány magyarázatát adja meg az adott fafajra jellemző szerkezeti felépítés alapján.]	Értelmezze az anatómiai felépítés és a faanyag tulajdonságai közötti összefüggéseket! *
2. A faanyag nedvességtartalma	Ismertesse a faanyag nedvességtartalmának változása következtében a faanyagban fellépő méret- és alakváltozásokat (zsugorodás, dagadás)! Hozza összefüggésbe a rosttelítettségi határ, és méretváltozás fogalmát! **	Magyarázza meg a különböző anatómiai irányokban bekövetkező alak- és méretváltozások eltérő mértékűének okait! **
3. Az iparban használt legfontosabb fafajok		Indokolja az egyes fafajok legfontosabb, legjellemzőbb felhasználási területeit! *
4. A fa hibái és betegségei		Magyarázza el a fa vegyi összetétele és az egyes farontó gombák károsításának módja közti összefüggéseket! Elemesse a növényi és rovarkárok következményeit! *
5. Faipari szakrajz alapfogalmai	Alkalmazza a vetületi ábrázolás szabályait, értelmetten az előlnézet, a felül- és oldalnézet, a vízszintes, függőleges és homlokmetset fogalmát a faipari szakrajzban! Ismertesse a fa és fahelyettesítő anyagok metszeti jelöléseit! Alkalmazza a faipari szakrajzban használatos vonalfajtaakat, vonalvastagságokat! Ismerje az alkalmazott méretarányokat, a méretezés szabályait!	Ismerje a faipari szakrajzban alkalmazott ábrázolási rendszereket, rajzfajtaakat! Tudja lerajzolni és alkalmazni a faipari szakrajz anyagjelöléseit, méretezés szabályait! **
6. Fakötések	Tudja önállóan megrajzolni a faiparban alkalmazott legfontosabb fakötéseket, alkalmazza a faipari szakrajz anyagjelöléseit, méretezés szabályait, a megfelelő vonalfajtaakat, vonalvastagságokat! **	Tudjon példát mondani az egyes szerkezeti kötések alkalmazására. Szerkessze meg az egyes fakötések lépték-helyes, axonometrikus ábráit is! A fakötések ismerete alapján tudja megtervezni az egyszerű bútorok szerkezeti megoldásait (pl. kisasztal, konyhai ülőke, fiókos szekrényke). **
7. Egyszerű bútorok szerkezetei	Tudjon megrajzolni alapvető bútorszerkezeteket (egyszerű kávas asztal, konyhai ülőke, kávaszerkezetű szekrényke, keretszerkezetű fronttal konyhai ülőke, fiókos szekrényke, természetes faanyagokból). Ezek jellegrajza , rövid műszaki leírása alapján legyen képes az adott szerkezeti csomópontokat M1:1 léptékben megszerkeszteni! **	A bútor fő méretei, rövid műszaki leírása és látványterve alapján legyen képes a megfelelő számú vetületben a jellegrajzot megrajzolni, illetőleg, a szükséges vagy előírt számú szerkezeti csomópontot (M1:1) megszerkeszteni, vagy bonyolultabb termék esetén, a jellegrajzon kijelölt szerkezeti csomópontot (M1:1) megszerkeszteni. **

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Kompetenciák kiegészítése emelt szinten
8. Forgácsolás elmélete	Értse a forgácsolás jellemzői és a forgácsolt felület finomsága közti összefüggéseket!	Számítsa ki a faiparban előforduló egyes megmunkálásokhoz szükséges optimális műszaki paramétereket! A forgácsolás paramétereiből tudjon következtetni a forgácsolt felület várható finomságára! **

4. Célirányos műszaki feladatmegoldó képesség

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Kompetenciák kiegészítése emelt szinten
1. A faanyag nedvességtartalma	Ismertesse a faanyag nedvességtartalmának változása következtében a faanyagban fellépő méret- és alakváltozásokat (zsugorodás, dagadás)!	Magyarázza meg a különböző anatómiai irányokban bekövetkező alak- és méretváltozások eltérő mértékének okait! Tudja kiszámítani a nedvességtartalom változása okán várható méretváltozás mértékét!**
2. Fakötések	Tudja önállóan megrajzolni a faiparban alkalmazott legfontosabb fakötéseket, alkalmazza a faipari szakrajz anyagjelöléseit, méretezés szabályait, a megfelelő vonal fajtákat, vonalvastagságokat! **	Szerkessze meg az egyes fakötések léptékhelyes, axonometrikus ábráit is!
3. Egyszerű bútorok szerkezetei	Az alapvető bútorszerkezetek (egyszerű kávéasztal, konyhai ülőke, kávaszerkezetű szekrényke, keretszerkezetű fronttal konyhai ülőke, fiókos szekrényke, természetes faanyagokból) jellegrajza , rövid műszaki leírása alapján legyen képes az adott szerkezeti csomópontokat M1:1 léptékben megszerkeszteni! *	A bútor fő méretei, rövid műszaki leírása és látványterve alapján legyen képes a megfelelő számú vetületben a jellegrajzot megrajzolni, illetőleg, a szükséges vagy előírt számú szerkezeti csomópontot (M1:1) megszerkeszteni, vagy bonyolultabb termék esetén, a jellegrajzon kijelölt szerkezeti csomópontot (M1:1) megszerkeszteni **
4. Forgácsolás elmélete	Definiálja az egyenes és körpályán mozgó forgácsoló szerszámok jellemzőit! Értelmezze a forgácsolás jellemzőit, a forgácsolás folyamán fellépő jelenségeket! Sorolja fel a forgácsoló szerszámra ható erőket, forgácsoló erőket! Ismerje a forgácsolás kinetikáját és ezek alapvető számításait! Értse a forgácsolás jellemzői és a forgácsolt felület finomsága közti összefüggéseket!	Határozza a faiparban előforduló egyes megmunkálásokhoz szükséges optimális műszaki paramétereket! Ennek során számítsa ki a fajlagos forgácsoló erőt, a fajlagos forgácsolási ellenállást, a forgács leválasztásához szükséges mechanikai teljesítményt, forgácsolási és előtolási sebességet, egy élre eső előtolást, és a forgácsolásteljesítményt! Definiálja a fajlagos forgácsoló erőt, a fajlagos forgácsolási ellenállás fogalmát!

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Kompetenciák kiegészítése emelt szinten
		Definiálja a forgács leválasztásához szükséges mechanikai teljesítmény fogalmát! Valamennyi feladatnál használja helyesen a fizikai mértékegységeket! A forgácsolás paramétereiből tudjon következtetni a forgácsolt felület várható finomságára! **

B) TÉMAKÖRÖK

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Kompetenciák kiegészítése emelt szinten
1. A fa mint ipari nyersanyag, a nyersanyagok között elfoglalt helye, jövője	Ismerje Magyarország faalapanyag helyzetét. Ismertesse a faanyaghelyzet javítási lehetőségeit (nyersanyagkészlet gazdaságos felhasználása, fa és faalapú melléktermékek, illetve hulladékhasznosítás). *	
2. Az élő fa	Ismeresse a fát mint növényt. Ismertesse a növények rendszerezését, a nyitva- és zárvatermők közötti különbségeket. Mutassa be a növényi sejt felépítését, alkotórészeit, szöveteket, szövetrendszereket. (A faanyag különféle sejtjeinek megnevezését edény, áledény, parenchima stb.), Ismertesse a sejtfal szerepét, jelentőségét a faanyagban! Ismertesse a fa vegyi összetételét!	
3. A fa makroszkópiája	Ismertesse az iparban használatos fafajok makroszkopikus jellemzőit! [A bél, geszt, álgeszt, szíjács, kambium, háncs, kéreg fogalmát, definiálja, a legfontosabb ipari fafajok egyes metszetein (a бүтү, húr és sugármetszet,) látható rajzolatot, és a látvány magyarázatát adja meg az adott fafajra jellemző szerkezeti felépítés alapján.]	Értelmezze az anatómiai felépítés és a faanyag tulajdonságai közötti összefüggéseket! *
4. A faanyag nedvességtartalma	Ismertesse a fa nedvességtartalmának előfordulási formáit és megoszlását a fatesten belül. Sorolja fel a nedvességtartalmi fokokat, és a nedvességtartalom mérésének különféle módjait! Ismertesse a faanyag nedvességtartalmának változása következtében a faanyagban fellépő méret- és alakváltozásokat (zsugorodás, dagadás)!	Magyarázza meg a különböző anatómiai irányokban bekövetkező eltérő mértékű alak és méretváltozások okait! Tudja kiszámítani a nedvességtartalom változása okán várható méretváltozás mértékét! **
5. Az iparban használt legfontosabb fafajok	Ismertesse a magyar iparban leggyakrabban használt tűlevelű és lombos fák legfontosabb tulajdonságait!	Mutassa be, indokolja a legfontosabb európai fafajok legfontosabb, legjellemzőbb felhasználási területeit! *

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Kompetenciák kiegészítése emelt szinten
6. A fa hibái és betegségei	Sorolja fel a fatörzs alaki, fejlődési rendellenességeit, és kezelési (helytelen technológia, helytelen szállítás, tárolás okozta) hibáit! Ismeresse a rovarok, gombák, baktériumok által okozott meghibásodásokat és a lehetséges megelőzési és védekezési módokat!	Magyarázza el a fa kémiai összetétele és az egyes farontó gombák károsításának módja közti összefüggéseket. Elemesse a növényi és rovarkárok következményeit! *
7. A fából készült fontosabb ipari választékok	Ismerje a fűrészipari termékek, furnérok (hámozott, hasított) rétegelt lemezek, bútór-, forgácslapok és farostlemezek fogalmát, tulajdonságaikat, felhasználási területeiket*	
8. Faipari szakrajz alapfogalmai	Alkalmazza a vetületi ábrázolás szabályait, értelmezze az előlnézet, a felülnézet, az oldalnézet, a vízszintes, függőleges és homlokmetstet fogalmát a faipari szakrajzban! Ismeresse a fa és fahelyettesítő anyagok metszeti jelöléseit! Alkalmazza a faipari szakrajzban használatos vonalfajtákat, vonalvastagságokat! Ismerje az alkalmazott méretarányokat, a méretezés szabályait	Ismerje a faipari szakrajzban alkalmazott ábrázolási rendszereket, rajzfajtákat! Tudja lerajzolni és alkalmazni a faipari szakrajz anyagjelöléseit, méretezés szabályait! Ismerje a formaterv, jellegrajz, csomóponti rajz, alkatrészrajz, műhelyrajz fogalmát! **
9. Fakötések	Ismerje a szélesbítő toldásokat, szélesbítő toldások merevítéseit, a hosszabbító toldásokat, vastagító toldásokat, keretkötéseket, kávakötéseket. Tudja önállóan megrajzolni a faiparban alkalmazott legfontosabb fakötéseket, alkalmazza a faipari szakrajz anyagjelöléseit, méretezés szabályait, a megfelelő vonalfajtákat, vonalvastagságokat! **	Tudjon példát mondani az egyes szerkezeti kötések alkalmazására. Szerkessze meg az egyes fakötések léptékhelyes, axonometrikus ábráit is! Ismerje az egyszerű bútorok szerkezeti megoldásait (pl. kisasztal, konyhai ülőke, fiókos szekrényke). **
10. Egyszerű bútorok szerkezetei	Ismerje az alapvető bútorszerkezeteket (egyszerű kávas asztal, konyhai ülőke, kávaszerkezetű szekrényke, keretszerkezetű fronttal konyhai ülőke, fiókos szekrényke, természetes faanyagokból). Ezek jellegrajza, rövid műszaki leírása alapján legyen képes az adott szerkezeti csomópontokat M1:1 léptékben megszerkeszteni! **	A bútor fő méretei, rövid műszaki leírása és látványterve alapján legyen képes a megfelelő számú vetületben a jellegrajzot megrajzolni, illetőleg, a szükséges vagy előírt számú szerkezeti csomópontot (M1:1 léptékben) megszerkeszteni, vagy bonyolultabb termék esetén, a jellegrajzon kijelölt szerkezeti csomópontot (M1:1) megszerkeszteni **
11. A fa és fahelyettesítő anyagok megmunkálása	Tudja definiálni a faanyag megmunkálásának fogalmát, fajtáit, megmagyarázni a forgácsoló és forgácsmentes alakítások közti különbségeket, az egyes megmunkálási módokat rendszerezni! *	
12. Forgácsolás elmélete	Definiálja a egyenes és körpályán mozgó forgácsoló szerszámok jellemzőit! Tudja lerajzolni és azonosítani a forgácsolás jellemző szögeit! (Jellemző szögek hatása a felületi finomságra, a forgácsolás során szükséges mozgások: főmozgás, mellékmozgás.)	Határozza meg a faiparban előforduló egyes megmunkálásokhoz szükséges optimális műszaki paramétereket! Ehhez számítsa ki a fajlagos forgácsoló erőt, a fajlagos forgácsolási ellenállást, a forgács leválasztásához szükséges mechanikai teljesítményt, forgácsolási és előtolási

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Kompetenciák kiegészítése emelt szinten
	Értelmezze a forgácsolás jellemzőit, a forgácsolás folyamán fellépő jelenségeket! Sorolja fel a forgácsoló szerszámra ható erőket, forgácsoló erőket! Ismerje a forgácsolás kinetikáját és ezek alapvető számításait! Értse a forgácsolás jellemzői és a forgácsolt felület finomsága közti összefüggéseket! *	sebességet, egy élre eső előtolást és a forgácsteljesítményt! Definiálja a fajlagos forgácsoló erőt, a fajlagos forgácsolási ellenállás fogalmát! Definiálja a forgács leválasztásához szükséges mechanikai teljesítmény fogalmát! A forgácsolás paramétereiből tudjon következtetni a forgácsolt felület várható finomságára! **
13. A fűrészáru természetes szárítása	Ismertesse a fűrészáru természetes szárításának fogalmát jelentőségét, célját! *	
14. A fűrészáru máglyázása	Jellemezze a máglyázás célját, módjait, eszközeit, technológiáit! *	
15. A fűrészáru mesterséges szárítása	Ismertesse a fűrészáru mesterséges szárításának fogalmát jelentőségét, célját! *	

Jelmagyarázat

* szóbeli

**írásbeli

Megjegyzés: az írásbeli vizsgán a számítási feladatok megoldásához a „FAIPARI KÉPLETGYŰJTEMÉNY ÉS TÁBLÁZATOK” (Nemzeti Szakképzési Intézet) segédanyag használható!

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

- Szerkezzetani feladatok megoldása
- Számításos feladatok megoldása
- Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya		Perc	Pont
Írásbeli	Fakötések szakrajzának önálló elkészítése, egyszerű bűtor csomóponti rajzának elkészítése	120	60
	A faanyag nedvességtartalom változásával kapcsolatos számítások.	60	40
	A forgácsolásmélet alapjainak rajzi számonkérése, jellemző szögek, erők ábrázolása. Az anyagismereti és forgácsolásméleti témakörökből tesztfeladatok		
Szóbeli	Az egyes témakörökből összeállított tételek tematikus bemutatása	10-15	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja,

hogy komplex vizsgatantárgy esetén a döntően rajzi megoldást igénylő feladatok (elsősorban a szerkezettan alapjai) igényesen kivitelezhetőek legyenek, a számítási feladatokat pedig legyen módja nyugodtan, gondolkodva megoldani;
a tanulók teljesítményei az ország különböző iskoláiban összevethetőek legyenek;
a mérés objektív legyen.

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli feladatlapon a 120 percben számon kérhető mennyiségben lehet az egyes fakötéscsoportokból, illetve egyszerű bútorok (jellegrajzon kijelölt!) csomóponti rajzaiból feladatot előírni (maximum 6 ábra).

A faanyag nedvességtartalmával kapcsolatosan 1 feladat, 1 forgácsolásméleti ábra, valamint az előbbi témakörökből maximum 10 tesztkérdés (60 perc).

A feladatok és a feladatsor jellemzői

Kompetenciák	%
Szakmaspecifikus ábrázolási ismeretek	25
Szaknyelv alkalmazása	25
Szintetizáló képesség	25
Célirányos műszaki feladatmegoldó képesség	25

Lehetséges feladattípusok
1. Szélesbítő toldások (max. kétféle egy feladatlapon) három vetületben (lehet metszet és nézet is vegyesen) méretezve.
2. Szélesbítő toldások erősítései (ha ilyen feladatot tartalmaz a feladatlap, akkor csak egy szélesbítő toldást írjon elő) három vetületben.
4. Keretsarok kötések (max. kétféle egy feladatlapon) három vetületben, méretezve.

Lehetséges feladattípusok
5. „T” kötések (max. kétféle egy feladatlapon) három vetületben, méretezve. (Ha sarokkötés már elő van írva, akkor mindegyikből csak 1-1 db.)
6. Keresztkötések (max. kétféle egy feladatlapon) három vetületben, méretezve. (Ha sarokkötés vagy T kötés már elő van írva, akkor mindegyikből csak 1-1 db.)
7. Kávasarok kötések (max. kétféle egy feladatlapon) három vetületben.
8. Egyszerű kávas asztal vagy konyhai ülőke jellegrajzán kijelölt (max. két db) M1:1-es csomópont megrajzolása, méretezve.
9. Kávaszerkezetű kisszekrény, keretszerkezetű fronttal, jellegrajzán kijelölt (max. két db) M1:1-es csomópont megrajzolása, méretezve.
10. A nettó nedvességtartalom fogalmával összefüggő számítások Tömegváltozás, (maximum 1 feladat).
11. Forgácsolásméleti alapfogalmakkal összefüggő ábrák (maximum 1 darab).
12. Az előző két témakörből (10., ill. 11.) 10-15 tesztkérdés.

Értékelés

A rajzi és számításos jellegű, illetve tesztfeladatok értékelése javítókulcs alapján történik.

Szöveges jellegű leíró feladat a tantárgy komplex műszaki jellege alapján nem javasolt az írásbeli vizsgára.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga témakörei

A fa mint ipari nyersanyag, a nyersanyagok között elfoglalt helye, jövője

Az élő fa

A fa makroszkópiája

A faanyag nedvességtartalma

Az iparban használt legfontosabb fafajok

A fa hibái és betegségei

A fából készült fontosabb ipari választékok

Faipari szakrajz alapfogalmai

A fa és fahelyettesítő anyagok megmunkálása

Forgácsolás elmélete

A fűrészáru természetes szárítása

A fűrészáru máglyázása

A fűrészáru mesterséges szárítása

A szóbeli tételeket a témakörök alapján az iskolák szaktanárai határozzák meg.

A tantárgy komplex jelleg alapján tételcímet – mint a példaként állított történelem esetén – erőltetett megfogalmazni.

Javasolom a szóbeli tételek felépítését a következő módon:

1. a) anyagsismereti témakör

b) technológiai témakör

c) szerkezet-tani témakör

Ilyen tételből minimum 25 db-ot állítsanak össze a szaktanárok.

A b), ill. c) kérdések esetén az adott témakörök leíró jellegű tananyagrészeinek számonkérése kell, hogy megvalósuljon (pl. szerkezettanból az egyes dokumentáció típusok ismertetése, az anyagjelölések ismertetése, vagy egy gyorsan megoldható feladatlap, egy vagy két vetületből egy fakötés harmadik vetületének megrajzolása (szabadkézi rajz), az adott fakötés felismerése stb.)

Értékelés

Szemponatok kompetenciák	%
A feladat megértése, témátartás, a lényeg kiemelése	40
Szaknyelv alkalmazása	20
Szintetizáló képesség	20
Célirányos műszaki feladatmegoldó képesség	20

EMELT SZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

Szerkezettani feladatok megoldása
Számításos feladatok megoldása
Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya		Perc	pont
Írásbeli	Egyszerű bútor jellegrajzának és kijelölt csomóponti rajzainak elkészítése.	180	50
	Egy fakötés vetületeinek, vagy axonometrikus ábrájának elkészítése		
	A faanyag nedvességtartalom változásával kapcsolatos számítások,	120	50
	A forgácsoláselemlet alapjaival kapcsolatos számítási feladatok.		
	Az anyagismereti és forgácsoláselemleti témakörökből tesztfeladatok		
Szóbeli	Az egyes témakörökből összeállított tételek tematikus bemutatása	10-15	40

Az írásbeli vizsga

Az írásbeli vizsga célja,

hogy komplex vizsgatantárgy esetén a döntően rajzi megoldást igénylő feladatok (elsősorban a szerkezettan alapjai), igényesen kivitelezhetőek legyenek, a számítási feladatokat pedig legyen módja nyugodtan, gondolkodva megoldani.

A tanulók teljesítményei az ország különböző iskoláiban összevethetők legyenek.
A mérés objektív legyen.

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli feladatlapon a 180 percben számonkérhető bonyolultságú lehet az adott egyszerű bútorok formaterve és rövid műszaki leírása alapján a jellegrajz szükséges számban előírt vetületeiből, és a kijelölt csomóponti rajzaiból feladatot előírni, vagy bonyolultabb termék esetén, a **jellegrajzon kijelölt** szerkezeti csomópontokat (M1:1 léptékben) megszerkeszteni. Vagy adott fakötések vetületi és axonometrikus ábráinak az előkészítését előírni.

A faanyag nedvességtartalmával, méretváltozásával, forgácsolásmélet alapjaival kapcsolatosan maximum 3 feladat és maximum 2 forgácsolásméleti ábra továbbá 10-15 tesztkérdés (120 perc).

A feladatok és a feladatsor jellemzői

Kompetenciák	%
Szakmaspecifikus ábrázolási ismeretek	25
Szaknyelv alkalmazása	25
Szintetizáló képesség	25
Célirányos műszaki feladatmegoldó képesség	25

Lehetséges feladattípusok
1. Kávaszerkezetű szekrényke, fűrészáru alapanyagból, keretszerkezetű közézáró ajtókkal, egy vízszintes válaszfallal és egy db közécsúszó fiókkal. Fő méretek alapján a jellegrajz M1: 10-ben, esetleg M1: 5-ben (fél előlnézet, fél homlokmetset, függőleges metset, fél vízszintes metset) 3 db kijelölt M 1: 1-es csomópont. A csomópontok alapján számon kérhető alkatrészek alkatrészjegyzéke.
2. Kávaszerkezetű szekrényke, a korpusz furnérozott faforgácslapból, keretszerkezetű rátaakaró ajtókkal, egy vízszintes válaszfallal, és egy db rátaakaró fiókkal. Fő méretek alapján a jellegrajz M1: 10-ben, esetleg M1: 5-ben. (fél előlnézet, fél homlokmetset, függőleges metset, fél vízszintes metset) 3 db kijelölt M 1: 1-es csomópont. A csomópontok alapján számon kérhető alkatrészek alkatrészjegyzéke.
3. Kávaszerkezetű szekrényke, fűrészáru alapanyagból, fejelöléccel merevített rátaakaró ajtólapokkal, egy vízszintes válaszfallal és egy db rátaakaró fiókkal. Fő méretek alapján a jellegrajz M1: 10-ben, esetleg M1: 5-ben (fél előlnézet, fél homlokmetset, függőleges metset, fél vízszintes metset) 3 db kijelölt M 1: 1-es csomópont. A csomópontok alapján számon kérhető alkatrészek alkatrészjegyzéke.
4. Kávaszerkezetű szekrényke, a korpusz furnérozott faforgácslapból, táblásított, belső oldalukon laphevederrel merevített, közézáró ajtókkal, egy vízszintes válaszfallal és egy db közézáró függesztett fiókkal. Fő méretek alapján a jellegrajz M1: 10-ben, esetleg M1: 5-ben (fél előlnézet, fél homlokmetset, függőleges metset, fél vízszintes metset) 3 db kijelölt M 1: 1-es csomópont. A csomópontok alapján számonkérhető alkatrészek alkatrészjegyzéke.
5. Egyszerű kávas asztal (alapanyag fűrészáru) formaterve és rövid műszaki leírása alapján a jellegrajz elkészítése a szükséges számú vetületben (általában fél előlnézet, fél homlokmetset, függőleges metset, fél lap nélküli felülnézet, vagy fél vízszintes metset) és két kijelölt csomópont elkészítése. A csomópontok alapján számon kérhető alkatrészek alkatrészjegyzéke. Az ilyen típusú feladathoz feltétlenül elő kell írni egy fakötést, három vetületben, méretezve, vagy axonometrikus ábrájának elkészítését.
6. Konyhai ülőke (alapanyag fűrészáru) formaterve és rövid műszaki leírása alapján a jellegrajz elkészítése a szükséges számú vetületben (általában fél előlnézet, fél homlokmetset, függőleges metset, fél lap nélküli felülnézet, vagy fél vízszintes metset), és két kijelölt csomópont elkészítése. A csomópontok alapján számon kérhető alkatrészek alkatrészjegyzéke. Az ilyen típusú feladathoz feltétlenül elő kell írni egy fakötést, három vetületben, méretezve, vagy axonometrikus ábrájának elkészítését.

Lehetséges feladattípusok
7. Dohányzóasztal (furnérozott lappal, él vagy „T”-lécezeve, fűrészáru alapanyagú kávaszerkezettel) formaterve és rövid műszaki leírása alapján a jellegrajz elkészítése a szükséges számú vetületben (általában fél előlnézet, fél homlokmetset, függőleges metset, fél lap nélküli felülnézet, vagy fél vízszintes metset), és két kijelölt csomópont elkészítése. A csomópontok alapján számon kérhető alkatrészek alkatrészjegyzéke. Az ilyen típusú feladathoz feltétlenül elő kell írni egy fakötést, három vetületben, méretezve, vagy axonometrikus ábrájának elkészítését.
8. A nettó nedvességtartalom fogalmával összefüggő számítások. Tömegváltozás, méretváltozás meghatározásával kapcsolatos számítási feladatok.
9. Fajlagos forgácsolóerő, fajlagos forgácsolási ellenállás meghatározását számon kérő számítási feladatok. Ilyen típusú feladathoz értelemszerűen ábra készítése is előírható!
10. A forgácsolási sebességgel, az egy élre eső előtolással, a várható felületi finomsággal, a forgácseljesítménnyel kapcsolatos számítási feladatok. Ilyen típusú feladathoz értelemszerűen ábra készítése is előírható!
11. A forgács leválasztásához szükséges mechanikai teljesítmény meghatározásával kapcsolatos számítási feladatok.
12. A 8-9. témakörből 10-15 tesztkérdés.

Értékelés

A rajzi, számításhoz jellegű és tesztfeladatok értékelése javítókulcs alapján történik.

Szöveges jellegű leíró feladat a tantárgy komplex műszaki jellege alapján nem javasolt az írásbeli vizsgára.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga témakörei

A fa mint ipari nyersanyag, a nyersanyagok között elfoglalt helye, jövője

Az élő fa

A fa makroszkópiája

A faanyag nedvességtartalma

Az iparban használt legfontosabb fafajok

A fa hibái és betegségei

A fából készült fontosabb ipari választékok

Faipari szakrajz alapfogalmai

A fa és fahelyettesítő anyagok megmunkálása

Forgácsolás elmélete

A fűrészáru természetes szárítása

A fűrészáru máglyázása

A fűrészáru mesterséges szárítása

A központilag jóváhagyott szóbeli tételeket a témakörök alapján az iskolák szaktanárai határozzák meg.

A tantárgy komplex jelleg alapján tételcímet – mint a példaként állított történelem esetén – erőltetett megfogalmazni.

Javasolom a szóbeli tételek felépítését a következő módon:

2. a) anyagismereti témakör

b) technológiai témakör

c) szerkezettani témakör

Ilyen tételből minimum 25 db-ot állítsanak össze a szaktanárok.

A *b)* ill. *c)* kérdések esetén az adott témakörök leíró jellegű tananyagrészeinek számonkérése kell, hogy megvalósuljon (pl. szerkezettanból az egyes dokumentáció típusok ismertetése, az anyagjelölések ismertetése, vagy egy gyorsan megoldható feladatlap, egy vagy két vetületből egy fakötés harmadik vetületének megrajzolása (szabadkézi rajz), az adott fakötés felismerése stb.).

Értékelés

Szemponatok kompetenciák	%
A feladat megértése, tématarítás, a lényeg kiemelése	40
Szaknyelv alkalmazása	20
Szintetizáló képesség	20
Célirányos műszaki feladatmegoldó képesség	20

NYOMDAIPARI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Források használata és értékelése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 Történelmi forrásokból tárgyi, írásos stb.) információk gyűjtése, következtetések megfogalmazása	Megadott szempontok alapján tudjon információkat gyűjteni a forrásból, és tudja az információkat saját korábbi ismereteivel összevetni, az eltéréseket megfogalmazni, indokolni.	Legyen képes a forrás szerzőjének szándékára, álláspontjára utaló megállapításokat tenni, és azokat a forrás és saját ismeretei, alapján indokolni.
1.2 Különböző típusú forrásokból származó információk összevetése	Legyen képes másodlagos és elsődleges források tartalmi összehasonlítására, a megegyezések és eltérések megállapítására.	Legyen képes bemutatni, hogy a vizsgált forrásban miként tükröződik a szerző személyes helyzete.
1.3 Képi források (pl. fényképek, karikatúrák, plakátok) megadott szempont szerinti értelmezése	Legyen képes képi források leírására.	Legyen képes a képi forrásból merített információkat saját ismereteivel összevetni, az eltéréseket megfogalmazni és indokolni.
1.4 Információk gyűjtése és következtetések levonása egyszerű statisztikai táblázatokból, diagramokból, grafikonokból, kronológiákból	Tudjon statisztikai táblázatok, diagramok, grafikonok, kronológiák, sematikus ábrák tartalmára vonatkozó állításokat megfogalmazni, következtetéseket levonni, egyszerű, rövid kifejtést igénylő kérdésekre válaszolni.	Legyen képes statisztikai adatsorok, grafikonok, diagramok, sematikus ábrák, magyarázó ábrák alapján szöveges elemzést készíteni.
1.5 A tények és feltételezések megkülönböztetése	Legyen képes tényekre és feltételezésekre példát hozni megadott szempontok alapján egyszerűbb forrásokból és ismeretterjesztő szövegekből.	Legyen képes forrásokban és ismeretterjesztő szövegekben megjelenő tények és feltételezések önálló megkülönböztetésére, tudja indokolni állításait.

2. A szaknyelv alkalmazása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Fogalmak azonosítása, helyes használata	Legyen képes a fontosabb fogalmakat meghatározás alapján felismerni. Legyen képes az egy témához vagy korhoz kapcsolható fogalmakat kiválasztani, rendszerezni, használni.	Legyen képes a szakszókincset használni. Forrás alapján legyen képes fogalmak meghatározására.
2.2 A fogalmak jelentés változásainak ismerete		Tudja, hogy bizonyos fogalmak eltérő jelentéssel bírnak. Legyen képes e különböző jelentéseket értelmezni.

3. Tájékozódás térben és időben

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 Nyomdász történelmi helyszínek azonosítása térképen	Legyen képes a fontosabb nyomdászattal kapcsolatos történelmi helyeket a térképen megmutatni.	Atlasz segítségével legyen képes megadott szempontok szerint ismeretek gyűjtésére.
3.2 A földrajzi környezet szerepe a nyomdász kultúrák kialakulásában	Tudjon példákat felsorolni arra, hogy a földrajzi környezet hatással volt, a nyomdász kultúrák kialakulására.	Tudjon feltételezéseket megfogalmazni, és azokat indokolni a földrajzi környezetnek a nyomdász kultúrák kialakulásában játszott szerepéről.
3.3 Egyszerű, a nyomdászattal kapcsolatos történelmi térképvázlatok készítése	Tudjon egyszerű, a nyomdászattal kapcsolatos történelmi térképvázlatot készíteni.	Tudjon egyszerű, a nyomdászattal kapcsolatos történelmi térképvázlatot készíteni.
3.4 Konkrét nyomdász történelmi események térben és időben való elhelyezése	Legyen képes a fontos nyomdászattal kapcsolatos történelmi eseményeket sorrendbe állítani, évszámokkal, nevekkal és helyekkel összekapcsolni.	Legyen képes a nyomdász eseményhez vagy eseménysorhoz kapcsolódó adatokat táblázatba rendezni.

4. Eseményeket alakító tényezők feltárása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1 A tanultak, okok és következmények szerinti rendezése	Legyen képes a nyomdász történelmi események okairól és következményeiről feltételezéseket megfogalmazni, és azokat indokolni.	Legyen képes annak bemutatására, hogy a fontosabb nyomdász történelmi események hogyan változtatták meg az azt átélő emberek gondolkodását, értékrendjét.
4.2 A nyomdászatban a változás és fejlődés közötti különbség, a változás és a fejlődés viszonyának értelmezése konkrét példákon	Gyűjtsön példákat a változás és fejlődés közötti különbség érzékeltetésére, a nyomdászat területéről.	Példák segítségével értelmezze a változás és a fejlődés közti különbséget, a nyomdászat területéről.
4.3 A különböző történelmi régiók eltérő fejlődésének bemutatása, a nyomdászat tükrében	Gyűjtsön példákat arra, hogy különböző történelmi régiók nyomdászatának fejlődése eltérő ütemű lehet.	Ismerje fel a nagyobb történelmi régiók közötti fontosabb különbségeket, és azok hatását a nyomdászat fejlődésére.
4.4 Aktuális nyomdaipari események történelmi előzményeinek bemutatása	Megadott felsorolásból tudja kiválasztani valamely aktuális nyomdaipari esemény történelmi előzményeit.	Legyen képes valamely jelenkori esemény történelmi előzményeire vonatkozó állításokat megfogalmazni.

5. Történelmi események és jelenségek tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1 Gazdaság, gazdaságpolitika, anyagi kultúra a nyomdászatban	Jellemezze a nyomdász, termelés technikákat és technológiákat az adott korban (1439–1812). Tudjon különbséget tenni a munkamegosztás különböző formái között. Legyen képes felismerni és jellemezni egyes korok meghatározó gazdaságpolitikáját, a nyomdászat területén. Ismerje fel a nyomdaipari termelés új szervezeti formáinak és társadalomformáló hatásának kölcsönhatását.	Legyen képes több korszakon keresztül végigvezetni a nyomdászat gazdaság változásait. Tudja jellemezni a nyomdaipari tulajdonviszonyokat, és bemutatni a gazdaság szereplőit az adott korban. Legyen képes a műveltségi viszonyok és a gazdaság összefüggéseit értelmezni, a nyomdászat tükrében.
5.2 Egyén, közösség, társadalom viszonya a nyomdászatban	Legyen képes egy-egy kiemelkedő nyomdász történelmi személy életútját bemutatni, közösségformáló, társadalomalakító tevékenységét felismerni.	Legyen képes felismerni az egyén és a közösség érvényesülési lehetőségeit a különböző történelmi korokban, helyzetekben. Legyen képes értékelni különböző szempontok szerint egy-egy kiemelkedő nyomdász történelmi személy életművét.

B) TÉMAKÖRÖK**1. A műszaki pályák világa (9. évfolyam anyaga)**

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 A műszaki pályák ismerete	Sorolja fel a nyomdaipari szakmacsoportokhoz tartozó szakképesítéseket. Ismeresse a pályaismeret elveit, szempontjait.	Jellemezze a nyomdaipari termelés hazai jelentőségét, helyzetét.
1.2 A helyes pályaválasztás feltételei	Ismeresse az önismereten alapuló pályaelképzelését a pálya követelményeivel, elvárásaival összhangban. Jellemezze a társadalmi és csoporthatásokat a pályaválasztásban.	Ismeresse a műszaki élet pályaalakulási feltételeit és munkakörülményeit. Legyen képes a pálya és személyiség összhangjára rávilágítani. Ismeresse a képességek szerepét.
1.3 Tájékozódás a munkaerőpiacon	Ismeresse a munkaerőpiac elvárásait a nyomdaipar területén. Ismeresse a rugalmas pálya- és munkahelyváltáshoz való alkalmazkodás szükségességét. Ismerje az ipari termelés hazai jelentőségét.	Ismeresse pályaválasztásának tervezettségét. Jellemezze a szakmák, foglalkozások társadalmi presztízsét és vonzerejét.

2. Anyagismeret (9. évfolyam anyaga)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 A műszaki gyakorlatban felhasznált anyagok csoportosítása	Ismeresse a műszaki szakterületen alkalmazott fontosabb anyagokat. Sorolja fel a fémes, nemfémes anyagokat. Ismeresse a nyersanyagok, alapanyagok, segédanyagok fogalmát.	Ismeresse a termelési hulladékok és melléktermékek fogalmát, hasznosításuk módját, gazdasági jelentőségét. Jellemezze az alapanyagok alapvető fizikai, kémiai és mechanikai tulajdonságait.
2.2 A nemfémes anyagok	Ismeresse a nemfémes (szerves vegyületek és műanyagok) anyagok alapvető tulajdonságait. Ismeresse a fa, papír, textília, bőr, műanyag, gumi, kerámia, kenőanyagok jellemző tulajdonságait.	Ismeresse a nemfémes (szerves vegyületek és műanyagok) anyagok jellemző felhasználását a nyomdaipar területén.
2.3 Fémes anyagok	Ismeresse a fémes anyagok alapvető tulajdonságait. Ismerje a vas és jellegzetes ötvözeit. Ismerje a könnyű- és színesfémek, gyakoribb ötvözeit.	Ismeresse a fémes anyagok jellemző felhasználását a nyomdaipar területén.

3. Műszaki ábrázolás alapjai (10. évfolyam anyaga)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 Alapfogalmak	Ismertesse a műszaki ábrázolás legfontosabb területeit. Ismertesse a műszaki rajzban leggyakrabban alkalmazott szabványokat (vonalak, felíratmező, méretmegadás stb.). Ismerje a rajzeszközöket és alkalmazásukat.	Rendelkezzen a műszaki ábrázoláshoz szükséges térszemléleti alapokkal. Ismerje a síkmértani szerkesztéseket. Tudja alkalmazni a vizuális nyelvi ismereteket.
3.2 Térmértan	Ismertesse a térelemeket (pont, egyenes, sík). Ismerje a térelemek kölcsönös helyzetét. Tudja meghatározni az egyenes valódi hosszát. Tudjon származtatni egyszerűbb síklapú testeket.	Tudjon származtatni forgástesteket.
3.3 Ábrázolási módok	Ismerje az egy-képsíkós ábrázolást. Értelmezze a második képsíkot. Ismertesse a vetületi ábrázolást. Ismertesse a perspektivikus és az axonometrikus ábrázolást. Ismertesse a képsík-rendszert, a képsíkok egybeforgatását. Tudjon térelemeket ábrázolni. Ismerje a különleges helyzetű egyeneseket. Ismerje az egyenesek kölcsönös helyzetét, a láthatóságot. Tudjon általános helyzetű síkot ábrázolni. Ismerje a metszeti ábrázolást.	Tudjon vetületi, axonometrikus, metszeti ábrákat szerkeszteni a vetületi ábrázolás szabályainak alkalmazásával.

4. Nyomdászat történelme (11. évfolyam anyaga)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1 Művészet-történet	Ismertesse a művészettörténet fogalmát. Sorolja fel az egyetemes művészettörténet korszakait. Ismertesse a művészeti ágak felosztását (képzőművészet, iparművészet). Jellemezze a tipográfiát mint az iparművészet részét.	Ismertesse az emberiség által felhalmozott vizuális kultúra jelentőségét, hatását az emberiség fejlődésére.
4.2 A nyomdászat előzményei	Ismerje a gondolatörögzítés kezdeteit. Ismertesse az írás kialakulását, fejlődését. Ismerje a könyv formájának kialakulását.	Ismertesse a könyv elődjét, a kódexet. Ismertesse a kódex készítőit, készítését.
4.3 A könyv-nyomtatás feltalálása	Ismertesse Gutenberg találmányait. Ismertesse az ősnymtatvány fogalmát.	Ismertesse Gutenberg találmányának az emberiség fejlődésére gyakorolt hatását.
4.4 A nyomdászat fejlődése	Ismertesse a tipográfia kialakulását, történetét. Jellemezze a gótika nyomdászatát. Ismertesse a barokk és a rokokó nyomdászatát. Ismertesse a klasszicizmus nyomdászatát.	Ismertesse a különböző stílusok hatását a tipográfia fejlődésére.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.5 A magyar-országi nyomdászat története	Méltassa jelentős nyomdászaink munkásságát (Hess András, Tótfalusi Kis Miklós, Kner Imre, Tevan Andor). Sorolja fel jelentősebb középkori hazai nyomdáinkat.	Jellemezze híres nyomdászaink munkásságának hatását az ország életére.
4.6 Korunk nyomdaipara	Ismertesse korunk nyomdaiparának termékeit, a technológiák jellegzetességeit.	Legyen képes ismertetni a nyomdaipar fejlődésének főbb tendenciáit.

5. Mértékrendszerek, számítások (11. évfolyam anyaga)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1 Tipográfiai mértékrendszerek	Ismertesse a Didot–Berthold-féle mértékrendszert, a pont-milliméter átszámítását. Ismertesse a betűnagyságok elnevezését.	Ismertesse az angol – amerikai pontrendszert.
5.2 Szabványos papírméretek	Ismertesse a szabvány jelentőségét, fogalmát. Ismertesse az „A” és a „B” papíralakok szabványos méretsorozatát (0-tól 6-ig).	Ismertesse a nyersméret és a vágott méret közötti különbséget. Ismertesse a „BB” , a „C” és a „Fr” papíralakok szabványos méretsorozatát (0-tól 6-ig).
5.3 Terjedelem-számítás	Megadott adatok segítségével végezze el a kiadvány terjedelmének meghatározását kötészeti ívekben, nyomtatott oldalszámokban.	Megadott adatok segítségével végezze el a kiadvány terjedelmének meghatározását kötészeti ívekben, nyomtatott oldalszámokban (legyen benne 8 oldal színes melléklet is).
5.4 Papírmennyiség- és tömeg számítás	Számítsa ki a kiadványhoz szükséges belív-papír mennyiségét, és tömegét, a papírmínőség, terjedelem, formátum, példányszám, hozzálék ismeretében.	Számítsa ki a kiadványhoz szükséges belív-papír mennyiségét és tömegét, a papírmínőség, terjedelem, formátum, példányszám, hozzálék ismeretében.
5.5 Könyvtábla anyagainak számítása	Számítsa ki a táblalemez, borítóanyag, gerincvászón méretét a példányszám és formátum ismeretében.	Számítsa ki a táblalemez, borítóanyag, gerincvászón méretét a példányszám és formátum ismeretében.

6. Nyomdaipari anyagismeret (11. évfolyam anyaga)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1 A nyomdaiparban alkalmazott anyagok rendszerezése	Ismertesse a nyomdaiparban használatos alapanyagokat és segédanyagokat. Ismertesse a formakészítés, a nyomtatás, a kötészet anyagait.	Legyen képes a gépteremben, és a kötészetben használatos anyagok tulajdonságait ismertetni.
6.2 Papíráruk osztályozása	Ismertesse a papír, karton, lemez definícióját négyzetméter-tömeg szerinti bontásban	Ismertesse a papír, karton, lemez definícióját négyzetméter-tömeg szerinti bontásban.
6.3 A papírgyártás alapanyagai	Sorolja fel az alkalmazott rostanyagokat és segédanyagokat. Ismertesse az alkalmazott rostanyagok és segédanyagok jellemzőit.	Ismertesse a papírgyártáshoz alkalmazható rostanyagok és segédanyagok jellemzőit.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.4 A papír gyártása	Ismertesse a pépkészítést. Ismertesse a lapképzést síkszítás és hengersizítás gépeken. Ismertesse az utófeldolgozást, nemesítést.	Ismertesse az utófeldolgozás és nemesítés lehetőségeit.
6.5 Papírtulajdonságok	Jellemezze a papír viselkedését víz hatására. Ismertesse a papír mechanikai, és összetételi tulajdonságait. Ismertesse a papír optikai és felületi tulajdonságait.	Ismertesse a papír optikai és felületi tulajdonságait.
6.6 A papírokkal szemben támasztott minőségi követelmények	Ismertesse a papír nyomtathatósági és futtathatósági jellemzőit.	Ismertesse a papírok vizuális megjelenésének jellemzőit.
6.7 Egyéb nyomathordozók	Ismerje a kartonok, lemezek, fémfóliák nyomtathatóságát befolyásoló tényezőket.	Ismerje a kartonok, lemezek, fém– és műanyag fóliák nyomtathatóságát befolyásoló tényezőket.

7. A színtan alapjai (12. évfolyam anyaga)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7.1 A színek tudománya	Ismertesse a fizikai jellemzőket, amelyek meghatározzák a színingert. Tudja értelmezni a színt a fizikában.	Jellemezze a színt mint fizikai jelenséget.
7.2 Goethe színelmélete	Sorolja fel a fény alapszíneket. Sorolja fel az anyagi alapszíneket. Jellemezze a spektrum színeit. Ismertesse Goethe színkörét.	Jellemezze Goethe színkörének sajátosságát.
7.3 A szín mint kifejező eszköz	Ismerje a színvalóságot és a színhatást. Ismerje a színhatást módosító körülményeket. Ismertesse a színek harmóniáját.	Ismertesse a színek harmóniáját a mindennapos életben.
7.4 Hét színkontraszt	Ismerje a magában való színkontrasztot. Ismerje a fény-árnyék kontrasztot. Ismerje a hideg-meleg kontrasztot. Ismerje a komplementer kontrasztot. Ismerje a szimultán kontrasztot. Ismerje a minőségi kontrasztot. Ismerje a mennyiségi kontrasztot.	Ismerje a magában való színkontrasztot. Ismerje a fény-árnyék kontrasztot. Ismerje a hideg-meleg kontrasztot. Ismerje a komplementer kontrasztot. Ismerje a szimultán kontrasztot. Ismerje a minőségi kontrasztot. Ismerje a mennyiségi kontrasztot.
7.5 A színek keverése	Ismertesse a fény színek keverését. Ismertesse az anyagi (tárgyi) színek keverését. Ismertesse az elsődleges, másodlagos, harmadlagos színek jellemzőit.	Jellemezze a színgömböt.
7.6 A színek hatásai	Jellemezze a színek összhangzattanát. Ismerje a forma és szín kölcsönösségét. Ismertesse a színek térhatását.	Jellemezze a szín és az ember kapcsolatát.

8. Nyomdaipari anyagismeret (12. évfolyam anyaga)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
8.1 A nyomdafesték fogalma, alkotó elemei	Ismertesse a pigmenteket, a kötőanyagokat, az adalékanyagokat, jellemzőiket. Ismeresse a nyomdafesték fogalmát.	Ismertesse a pigmenteket, a kötőanyagokat, az adalékanyagokat, jellemzőiket. Ismeresse a nyomdafesték fogalmát.
8.2 Nyomdafesték tulajdonságai	Ismertesse a nyomdafesték optikai tulajdonságait. Ismeresse a nyomdafesték szerkezeti tulajdonságait. Ismeresse a nyomdafesték száradási tulajdonságait. Ismeresse a nyomdafesték mechanikai tulajdonságait. Ismeresse a nyomdafesték ellenállási tulajdonságait. Ismeresse a nyomdafesték környezeti hatásait.	Ismertesse a nyomdafestékek okozta környezeti ártalmakat. Ismerje a mélynyomó-festék oldószerének visszanyerési lehetőségét.
8.3 A nyomdafestékekkel szemben támasztott minőségi követelmények	Ismertesse a nyomtatvány minőségét befolyásoló festéktulajdonságokat.	Ismertesse a nyomtatvány minőségét befolyásoló festéktulajdonságokat.
8.4 Fényérzékeny anyagok	Jellemezze az ezüsthalogenideket és a diazó típusú fénymásoló és fényképező rendszereket. Jellemezze a fotopolimer rendszereket.	Ismertesse az ezüsthalogenid-, a diazó típusú– és fotopolimer fénymásoló és fényképező, rendszerek előnyeit, hátrányait.
8.5 A digitális nyomtatás anyagai	Jellemezze a tonereket. Jellemezze a termotranszfer és termoszublimációs anyagokat.	Jellemezze a tonereket. Jellemezze a termotranszfer, és termoszublimációs anyagokat.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A VIZSGA SZERKEZETE

Középszinten: írásbeli, szóbeli

Emelt szinten: írásbeli, szóbeli

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga időtartama (tematikus szempontú, problémaközpontú bemutatás): 10-15 perc vizsgázónként.

A tárgyi tudás vizsgálatán túl, a szóbeli vizsga fontos célja annak a vizsgálata is, hogy a tanítási gyakorlatban érvényesülő újíto szándékok, újszerű megközelítések a számonkérés során, megjelennek-e.

Tételtípusok:

- a) Egy összetettebb feladat megválaszolása.
- b) Egy egyszerűbb (pl. fogalom) feladat megválaszolása.

A tételcímek jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételek címét a szaktanárok a részletes vizsgakövetelményekben megfogalmazott vizsgaszintek kompetenciáinak és témaköreinek, tartalmi követelményei alapján állítják össze.

Témakörök:

- 1. A műszaki pályák világa (3 téma)
- 2. Anyagismeret (2 téma)
- 3. Műszaki ábrázolás alapjai (3 téma)
- 4. Nyomdászat történelme (6 téma)
- 5. Mértékrendszerek, számítások (3 téma)
- 6. Nyomdaipari anyagismeret (6 téma)
- 7. A szintan alapjai (4 téma)
- 8. Nyomdaipari anyagismeret (3 téma)

A felsorolt témakörökből a szaktanárok összesen harmincat fogalmaznak meg.

Értékelés

Az értékelés a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témátartás, a lényeg kiemelése	20
A megközelítés sokszínűsége	10
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	10
Források használata és értékelése	10
A szaknyelv alkalmazása	10
Tájékozódás térben és időben	20
Az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatása	20

ÍRÁSBELI VIZSGA

Időtartama 180 perc. Tartalmilag valamennyi témakört felöleli.

A feladatok 50%-a tesztjellegű fogalommeghatározás, 50%-a leíró jellegű feladat.

Az írásbeli feladatok megválaszolására 180 perc fordítható.

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy az egyes iskolákban folyó vizsgák, összemérhetők legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektíven mérhető legyen.

A számítási feladat megoldásához számológép használata engedélyezett.

A rajzfeladat megoldásához rajzeszközök használata szükséges.

A középszintű és az emelt szintű érettségi írásbeli vizsga az alábbi témakörökből összeállított tesztjellegű és leíró jellegű feladatsorból áll.

Témakörök:

1. A műszaki pályák világa
2. Anyagismeret
3. Műszaki ábrázolás alapjai
4. Nyomdászat történelme
5. Mértékrendszerek, számítások
6. Nyomdaipari anyagismeret
7. A szintan alapjai
8. Nyomdaipari anyagismeret

A tesztjellegű írásbeli feladatsorra maximálisan 50 pont adható.

A leíró jellegű írásbeli feladatsorra maximálisan 50 pont adható.

Értékelés

Az egyes feladatokra adható pontszámot a megoldási útmutató tartalmazza.

A feladatok értékelésénél célszerű figyelembe venni az alábbi táblázatot.

Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		A feladat megoldásának dokumentálása	
Elemi	Aránya	Elemi	Aránya	Elemi	Aránya
– a megoldottság szintje	70%	– a megoldás logikája – kreativitás – pontosság – a mértékegységek végleges használata	20%	– rendezettség – áttekinthetőség – szabványos jelölések alkalmazása – formai és esztétikai elvárásoknak való megfelelés	10%

KÖZLEKEDÉSI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Közlekedési alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 A közlekedésről általában	Tudják megmagyarázni a közlekedési alapfogalmakat és ismérveit (közlekedés, szállítás, fuvarozás, szállítmányozás, bérlet). Tudják ismertetni a közlekedés történeti áttekintését, alágazatonként. Tudják ismertetni a közlekedés és a környezet kapcsolatát (helyzetértékelés, prognózisok, feladatok). Érvekkel tudják bizonyítani a közlekedés termelőmunkájának értékét, értéknövelő tevékenységét.	Tudják elemezni a közlekedés jelentőségét, sajátosságait, felbontását, rendszerezését (szárazföldi, vízi, légi, csővezetékes szállítás, hírközlés). Tudják érvekkel bizonyítani a közlekedési szükségletek és igények keletkezését, az áruáramlatok kialakulásának okait.
1.2 A gépjármű-közlekedés technikai elemeiről általában	Tudják ismertetni a közúti közlekedés járműveit. Tudják ismertetni a személyszállító járművek műszaki paramétereit (személygépkocsi, autóbusz, motorkerékpár stb.), teherszállító járművek fajtáit, típusait, azok jellemzőit és alkalmazásukat (nyitott, fedett, különleges gépkocsik, vontatók, pótkocsik stb.), egyéb gépjárműveket (darus kocsik, rakodógépek stb.). Tudják felsorolni a gépjárművek főbb részeit és tudják ismertetni azok működését. Tudják ismertetni a belső égésű két- és négyütemű benzin- és dízelmotorok működési elvét, működését és a tüzelő- és kenőanyagaik tulajdonságait, a főbb méreteinek kiszámítását, a teljesítmény, a fajlagos tüzelőanyag-fogyasztás kiszámításának módját. Ismerjék a pálya és a jármű kapcsolatát, a vonóerőigényt, a teljesítményszükségletet. Tudják ismertetni a fékezéssel kapcsolatos fogalmakat és azok meghatározását, a fékezéssel kapcsolatos nemzetközi és hazai előírásokat. Ismerjék a jármű stabilitását befolyásoló tényezőket ívmenetben és fékezéskor. Tudják definiálni közlekedés kiegészítő berendezéseit és létesítményeit. Ismerjék a raktárak fogalmát, csoportosítását, jellemzőit.	Tudják kiszámítani a motor főbb méreteit, a motor teljesítményét, a szükséges vonóerőt, a teljesítményt, a szükséges tüzelőanyag-mennyiségét, a fajlagos tüzelőanyag-fogyasztást, a féktávolságot, a fékutat. Tudjanak megoldani a gépkocsi menet-stabilitásával összefüggő egyszerűbb feladatokat.
1.3 Vasúti közlekedés	Tudják megmagyarázni a vasúti pálya (alépipítmény, felépipítmény, műtárgyak, biztonsági berendezések) jellemzőit. Tudják megmagyarázni a vasúti magas-építmények (vasútüzemi épületek, áruforgalmi	Tudja megtervezni a legcélszerűbb vasúti szállítási útvonalat. Tudja kiválasztani adott vasúti szállítási feladathoz a szükséges járműveket.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	épületek és berendezéseik, kiszolgáló üzemi létesítmények) feladatait. Ismerjék a vasúti járművek fajtái, csoportosításukat	
1.4 Közúti közlekedés	Tudják definiálni a közúti közlekedés pályáját: az út (alépítmény), útburkolat, forgalmi berendezések, kiegészítő létesítmények, üzemanyagtöltő állomások, javítóbázisok, pihenők stb. jellemzőit. Tudják elemezni a közutakat forgalmi, építési és fenntartási szempontból. Ismerjék a közúti járművek fajtáit, csoportosításukat, környezeti hatásukat.	Tudják alkalmazni konkrét szállítási feladat megoldása során a Magyarország és az európai kontinens közúthálózatáról tanultakat. Tudják kiválasztani az árú és a szállítási távolság ismeretében a leggazdaságosabb közúti járműveket a feladat végrehajtásához. Az utasforgalom jellemzőinek ismeretében meg tudják tervezni a helyközi közlekedés közúti jármű szükségletét.
1.5 Vízi közlekedés	Ismerjék a magyar hajózás jellemzőit.	Tudják kiválasztani adott feladathoz az útvonalat, járműveket, a kikötőket, kikötői berendezéseket.
1.6 Légi közlekedés	Ismerjék a magyar légi közlekedés jellemzőit.	Tudják kiválasztani adott feladathoz a repülőgépek típusait, utas- és áruforgalmi létesítményeket.
1.7 Városi közlekedés	Tudják csoportosítani a városi közlekedésben alkalmazott a járműveket. Ismerjék a járművek környezeti hatását.	Az utasforgalom jellemzőinek ismeretében tudják megtervezni a városi tömegközlekedési jármű szükségletet.
1.8 Csővezetékű szállítás	Ismerjék a csővezetékű szállítás technikai berendezéseit és technológiáját.	
1.9 Távközlés és hírközlés	Ismerjék a távközlés és hírközlés, szolgáltatásait. Ismerjék a távközlés szervezetét, a sajátos távközlési rendszereket.	Tudják kiválasztani a feladathoz igazodva az alkalmas távközlési és hírközlési eszközöket.

2. Közlekedési földrajz

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Általános ismeretek	Ismerjék az általános természeti földrajz, az általános gazdasági földrajz és a közlekedési földrajz fogalmait, tárgyát, helyét a tudományok rendszerében. Tudják elemezni a földrajzi munkamegosztás kialakulását, kölcsönhatását a közlekedés fejlődésére. Ismerjék az általános közlekedés földrajzi fogalmakat. Ismerjék a szállítások forrásait és térbeli elhelyezkedésüket. Ismerjék a közlekedési hálózatot és legfontosabb csomópontjait. Tudják definiálni a közlekedési izokron vonalakat. Ismerjék az időszámítási módokat.	Tudják alkalmazni konkrét feladat megoldásában a térképeket. Tudjanak térkép alapján távolságokat meghatározni. Térképek segítségével tudják megtervezni az igényekhez igazodva a szállítási útvonalakat.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Tudják elemezni Magyarország földrajzi helyét és természetföldrajzi környezetének hatását a közlekedésre. Tudják elemezni Magyarország gazdasági körzeteit, jelentősebb településeit.	
2.2 Vasúti közlekedés	Tudják ismertetni Magyarország vasúthálózatát. Ismerjék a vasúthálózat kialakulását, szerkezetét, jellemzőit és fejlődésének rövid történetét. Ismerjék a budapesti körvasutat. Ismerjék a Budapestről induló, illetve oda befutó fővonalakat és ezek elágazó vonalait. Ismerjék az átlós fővonalakat. Ismerjék a vasútvonalak számozását. Ismerjék a nemzetközi vasúti összeköttetéseket. Ismerjék a Magyarországot érintő nemzetközi személyforgalom legfontosabb vasútvonalait. Ismerjék a Magyarországot érintő nemzetközi teherforgalom fontosabb tranzit útvonalait. Ismerjék a MÁV vonalain közlekedő nemzetközi személyszállító vonatok jellemzőit. Ismerjék Magyarország és a szomszédos államok vasútjainak egymást érintő határállomásait.	Tudják elemezni Magyarország vasúthálózatát.
2.3 A közúti közlekedés kialakulása	El tudják magyarázni Magyarország közúthálózatának fejlődését.	Tudják elemezni Magyarország közúthálózatának fejlesztéseit és azok térségi hatásait.
2.4 A közúti közlekedés jellemzői, úthálózatok	Tudják elemezni a közúti közlekedés jellemzőit. Ismerjék a közutak csoportosítását, műszaki jellemzőit. Ismerjék a hálózatsűrűséget. Tudják elemezni a útellátottságot, leterheltségüket. Tudják ismertetni hazánk és Európa közúthálózatát. Ismerjék a magyarországi közutak számozási rendszerét. Tudják ismertetni Magyarország elsőrendű és másodrendű főútjait. Tudják ismertetni és jellemezni a közúti határátkelőhelyeket. Ismerjék a környezeti szerepét és környezetvédelmi jelentőségét. Tudják ismertetni a közúthálózatunk helyzetét, várható fejlődését. Tudják ismertetni Európa közúti fővonalait: „E” utakat és a Magyarországot érintő „E” utakat.	Szállítási útvonalakat tudjanak tervezni Magyarország és Európa egész területén a feladatok megoldásához (kerülő útvonalakat is).
2.5 Városi közlekedés	Tudják ismertetni a fővárosi tömegközlekedési hálózatot és a gyorsvasúti hálózatot.	Tudják elemezni a városi tömegközlekedési hálózatok kialakításának szempontjait, figyelemmel a lakóközterek, valamint az ipari és hivatali létesítmények településen belüli elhelyezkedésére.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Tudják ismertetni a légi közlekedés és a vízi közlekedés város területére eső hálózati elemeit. Tudják ismertetni az elővárosi közlekedés város területére eső hálózatait. Ismerjék a nagyvasúti közlekedés város területére eső hálózatait.	
2.6 Vízi közlekedés	Tudják ismertetni és elemezni a vízi közlekedést befolyásoló természeti, gazdasági, társadalmi tényezőket. Ismerjék a vízi közlekedés fajtáit. Ismerjék Európa belvízi közlekedését. Ismerjék a hajózható csatornákat Európában. Ismerjék Európa tengeri hajózását, főbb kikötőit. Tudják ismertetni és elemezni Európa hajózásának szerepét és jelentőségét az országok közötti kereskedelemben. Tudják ismertetni és elemezni Magyarország vízi közlekedését, a hajózható vízi utakat. Tudják ismertetni és elemezni a vízi áruforgalom földrajzi jellemzőit. Tudják ismertetni a vízi személyszállítást és jellemzőit hazánkban.	Tudják elemezni és fiktív gyakorlati példákön bemutatni a belvízi közlekedés előnyeit és célszerű felhasználási területeit. Tudják elemezni a Duna-Rajna-Majna vízi út jelentőségét az áruszállításban és az idegenforgalomban.
2.7 Légi közlekedés és szállítás	Tudják ismertetni és elemezni a légi közlekedés szerepét, jelentőségét a nemzetgazdaságban. Tudják ismertetni magyarországi repülőterek földrajzi elhelyezkedését. Ismerjék légi közlekedést lebonyolító MALEV Rt. szervezeti felépítését. Ismerjék a regionális nemzetközi forgalmat és az egyéb légi közlekedési tevékenységeket. Ismerjék a magyar légi közlekedés várható fejlődését, a repülőterek jellemzőit. Tudják csoportosítani szállítási szempontból a légi járműveket.	Szállítási feladatok teljesítéséhez (vállalásához) Európa területén tudjanak légi útvonalakat tervezni. Tudják elemezni a belföldi légi közlekedés helyzetét és szerepét a gazdasági életben.
2.8 Csővezetékes szállítás	Tudják ismertetni a magyarországi csővezetékes szállítás kialakulását és a jelenlegi csővezeték-hálózatot. Tudják ismertetni az európai térség nemzetközi csővezetékes hálózatát.	Tudják elemezni a csővezetékes szállítás előnyeit és problémáit.

3. Általános jogi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 Az államra vonatkozó alapvető ismeretek	Sorolják fel az államhatalmi ágakat. Tudják ismertetni a Magyar Köztársaság állami szerveit, államhatalmi, közigazgatási, bírósági és ügyészségi szerveit.	Tudják összehasonlítani az államtípusokat és az államformákat. Tudják elemezni az államhatalmi ágak közötti összefüggéseket. Tudják megmagyarázni a Magyar Köztársaság állami szerveit, államhatalmi, közigazgatási, bírósági és ügyészségi szerveit, egymáshoz való viszonyukat.
3.2 Az alkotmányra vonatkozó ismeretek	Ismerjék a Magyar Köztársaság Alkotmányát, az alapvető állampolgári jogokat és kötelezettségeket.	Tudják összehasonlítani az alkotmány típusokat. Tudják levezetni a Magyar Köztársaság Alkotmányából fakadó alapvető állampolgári jogokat és kötelezettségeket.
3.3 Jogi alapfogalmak	Tudják ismertetni a jog fogalmát, kialakulását. Értelmezzék az államot és a jogot. Ismerjék politika és a jog kapcsolatát. Ismerjék a gazdaság és a jog kapcsolatát. Tudják ismertetni a jogrendszert, jogágakat, jogforrásokat, jogszabályokat. Értelmezzék az írott jog és szokásjog közötti különbséget. Ismerjék a jogalkotást, jogalkalmazást, jogértelmezést. Ismerjék a jogszabályok hierarchiáját. Tudják felsorolni a Magyar Köztársaság jogalkotó szerveit.	
3.4 A Magyar Köztársaság jogrendszerének főbb jogágai	Ismerjék a közigazgatási jogot. Ismerjék a közigazgatási szerveket és működésüket. Tudják felsorolni a kormányzati szerveket és minisztériumokat. Tudják felsorolni az önkormányzatok fontosabb közigazgatási feladatait. Ismerjék a közlekedést szabályozó törvények területeit.	Tudják példák segítségével bemutatni a közigazgatási szerveket és működésüket. Tudják ismertetni a közlekedést szabályozó törvények területeit.

B) TÉMAKÖRÖK

A középszintű és az emelt szintű érettségi vizsga közötti különbség elsősorban nem a tananyag tartalmában, hanem a vizsgakövetelményekben jelenik meg, ezért a témákban a középszint és az emelt szint között látszólag nincs különbség.

Az emelt szintű vizsga sikeréhez a tantárgy témaköreiben elmélyültebb tudás és nagyobb begyakorlottság szükséges.

1. Közlekedési alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 A közlekedésről általában	Közlekedési alapfogalmak: közlekedés, szállítás, fuvarozás, szállítmányozás, bérlet fogalma, elemei, ismérvei. A közlekedés jelentősége: sajátosságai, a közlekedés gazdaságon és társadalmon belüli helye, szerepe. A közlekedés felosztása: rendszerezése, szárazföldi közlekedés (közút, vasút), vízi közlekedés, légi közlekedés, csővezetékes szállítás, hírközlés. A közlekedés története: általános történeti áttekintés, közúti közlekedés története, (utak, járművek fejlődése), vasúti közlekedés története, vízi közlekedés történeti áttekintése, a repülés története, távközlés, hírközlés története. A közlekedés és környezete: a közlekedési szükségletek felmerülési helye, igények és szükségletek keletkezése, valamint megszűnése, áruáramlatok, a közlekedés és a környezet kapcsolata (helyzetértékelés, prognózisok, feladatok), a közlekedés a szállítóipar, a közlekedés termelőmunkájának értékelése.	Közlekedési alapfogalmak: közlekedés, szállítás, fuvarozás, szállítmányozás, bérlet fogalma, elemei, ismérvei. A közlekedés jelentősége: sajátosságai, a közlekedés gazdaságon és társadalmon belüli helye, szerepe. A közlekedés felosztása: rendszerezése, szárazföldi közlekedés (közút, vasút), vízi közlekedés, légi közlekedés, csővezetékes szállítás, hírközlés. A közlekedés története: általános történeti áttekintés, közúti közlekedés története, (utak, járművek fejlődése), vasúti közlekedés története, vízi közlekedés történeti áttekintése, a repülés története, távközlés, hírközlés története. A közlekedés és környezete: a közlekedési szükségletek felmerülési helye, igények és szükségletek keletkezése, valamint megszűnése, áruáramlatok, a közlekedés és a környezet kapcsolata (helyzetértékelés, prognózisok, feladatok), a közlekedés a szállítóipar, a közlekedés termelőmunkájának értékelése.
1.2 A gépjármű-közlekedés technikai elemeiről általában	A közlekedés technikai elemei: a pálya és a jármű kapcsolata. A közúti közlekedés járműveinek jellemző paraméterei, személyszállító járművek fajtái (személygépkocsi, autóbusz, motorkerékpár stb.), teherszállító járművek fajtái, típusai, azok jellemzői és alkalmazásuk (nyitott, fedett, különleges gépkocsik, vontatók, pótkocsik stb.), egyéb gépjárművek (darus kocsik, rakodógépek stb.). A gépjárművek főbb részei és működésük. A belső égésű két- és négyütemű motorok működési elve és működése, üzem- és kenőanyagai. A gépjárművek vonóerőigénye, a motorok fő méretei és teljesítménye, a fajlagos tüzelőanyag-fogyasztás. A pálya és a gépjármű kapcsolata. A vonóerőigény, teljesítményszükséglet.	A közlekedés technikai elemei: a pálya és a jármű kapcsolata. A közúti közlekedés járműveinek jellemző paraméterei, személyszállító járművek fajtái (személygépkocsi, autóbusz, motorkerékpár stb.), teherszállító járművek fajtái, típusai, azok jellemzői és alkalmazásuk (nyitott, fedett, különleges gépkocsik, vontatók, pótkocsik stb.), egyéb gépjárművek (darus kocsik, rakodógépek stb.). A gépjárművek főbb részei és működésük. A belső égésű két- és négyütemű motorok működési elve és működése, üzem- és kenőanyagai. A gépjárművek vonóerőigénye, a motorok fő méretei és teljesítménye, a fajlagos tüzelőanyag-fogyasztás. A pálya és a gépjármű kapcsolata. A vonóerőigény, teljesítményszükséglet.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	A fékezéssel kapcsolatos fogalmak és azok meghatározása. A fékezéssel kapcsolatos hazai és nemzetközi előírások. A gépjármű stabilitását befolyásoló tényezők ívmenetben és fékezéskor. A közlekedés kiegészítő berendezései és létesítményei, raktárak fogalma, csoportosítása, jellemzői.	A fékezéssel kapcsolatos fogalmak és azok meghatározása. A fékezéssel kapcsolatos hazai és nemzetközi előírások. A gépjármű stabilitását befolyásoló tényezők ívmenetben és fékezéskor. A közlekedés kiegészítő berendezései és létesítményei, raktárak fogalma, csoportosítása, jellemzői.
1.3 Vasúti közlekedés	A vasúti pálya: alépítmény, felépítmény, műtárgyak (hidak, alagutak, viaduktok, átereszek stb.), biztonsági berendezések. A vasútállomások feladatai, és típusai. Vasúti magasépítmények: vasútüzemi épületek, áruforgalmi épületek és berendezéseik, kiszolgáló üzemi létesítmények. Vasúti vontató járművek: gőzmozdonyokról, (mint a múlt vontató járműveiről), dízel-mozdonyok, motorkocsik, villamos mozdonyok. Vasúti vontatott járművek: személyszállító kocsik típusai, berendezésük, üzemeltetésük, teherkocsik típusai, jellemzőik, használatuk, az egyes típusok alkalmazási területe. A magyar és európai vasúti hálózatról általában.	A vasúti pálya: alépítmény, felépítmény, műtárgyak (hidak, alagutak, viaduktok, átereszek stb.), biztonsági berendezések. A vasútállomások feladatai, és típusai. Vasúti magasépítmények: vasútüzemi épületek, áruforgalmi épületek és berendezéseik, kiszolgáló üzemi létesítmények. Vasúti vontató járművek: gőzmozdonyokról, (mint a múlt vontató járműveiről), dízel-mozdonyok, motorkocsik, villamos mozdonyok. Vasúti vontatott járművek: személyszállító kocsik típusai, berendezésük, üzemeltetésük, teherkocsik típusai, jellemzőik, használatuk, az egyes típusok alkalmazási területe. A magyar és európai vasúti hálózatról általában.
1.4 Közúti közlekedés	A közúti közlekedés pályája az út: alépítmény, útburkolat, forgalombiztonsági berendezések, kiegészítő létesítmények (benzinkutak, javító bázisok, pihenők stb.). A magyar és az európai kontinens közúthálózatáról általában. A közutak csoportosítása forgalmi, építési és fenntartási szempontból. A magyar közúti személy- és áruforgalom jellemzői.	A közúti közlekedés pályája az út: alépítmény, útburkolat, forgalombiztonsági berendezések, kiegészítő létesítmények (benzinkutak, javító bázisok, pihenők stb.). A magyar és az európai kontinens közúthálózatáról általában. A közutak csoportosítása forgalmi, építési és fenntartási szempontból. A magyar közúti személy- és áruforgalom jellemzői.
1.5 Vízi közlekedés	A vízi közlekedés pályája. A vízi közlekedés járművei: belvízi hajók (önjáró hajók és gépnélküli uszályok), tengeri és folyam-tengeri hajók, halászhajók, üzemi hajók, különleges hajók, a hajók méretei és szerkezeti felépítése, kikötők, áruszállítási és utasforgalmi berendezések. Kikötők és kikötői berendezések. A magyar hajózás szervezete. A magyar hajózás személy- és áruforgalma.	A vízi közlekedés pályája. A vízi közlekedés járművei: belvízi hajók (önjáró hajók és gépnélküli uszályok), tengeri és folyam-tengeri hajók, halászhajók, üzemi hajók, különleges hajók, a hajók méretei és szerkezeti felépítése, kikötők, áruszállítási és utasforgalmi berendezések. Kikötők és kikötői berendezések. A magyar hajózás szervezete. A magyar hajózás személy- és áruforgalma.
1.6 Légi közlekedés	A légi közlekedés eszközei: a repülőgépek típusai, használata, felhasználásuk szerinti felosztása, utasforgalmi létesítmények, helikopterek, azok használat szerinti csoportosítása, léghajók és egyéb légi közlekedési eszközök. A magyar légi közlekedés személy- és áruforgalma.	A légi közlekedés eszközei: a repülőgépek típusai, használata, felhasználásuk szerinti felosztása, utasforgalmi létesítmények, helikopterek, azok használat szerinti csoportosítása, léghajók és egyéb légi közlekedési eszközök. A magyar légi közlekedés személy- és áruforgalma.
1.7 Városi közlekedés	Járművek felhasználása a városi közlekedésben.	Járművek felhasználása a városi közlekedésben.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	A városi közúti tömegközlekedési járművek (villamos, városi autóbusz, trolibusz, különleges járművek). A gyorsvasúti járművek. A vízi közlekedés a városokban. Városi közlekedés állóberendezései: állomások, pálya, peronok, le-, kijáratok és átjárók, üzemi berendezések, azok felhasználása, üzemeltetése. A városi közúti tömegközlekedés berendezései. A helyi (városi) gyorsvasúti berendezések. A helyi közúti személyközlekedés berendezései.	A városi közúti tömegközlekedési járművek (villamos, városi autóbusz, trolibusz, különleges járművek). A gyorsvasúti járművek. A vízi közlekedés a városokban. Városi közlekedés állóberendezései: állomások, pálya, peronok, le-, kijáratok és átjárók, üzemi berendezések, azok felhasználása, üzemeltetése. A városi közúti tömegközlekedés berendezései. A helyi (városi) gyorsvasúti berendezések. A helyi közúti személyközlekedés berendezései.
1.8 Csővezetékes szállítás	A csővezetékes szállítás sajátos területei (kőolaj és származékai, földgázszállítás, egyéb anyagok szállítása). A csővezetékes szállítás technikai berendezései és technológiája.	A csővezetékes szállítás sajátos területei (kőolaj és származékai, földgázszállítás, egyéb anyagok szállítása). A csővezetékes szállítás technikai berendezései és technológiája.
1.9 Távközlés és hírközlés	Távközlés és hírközlés feladatai, szolgáltatásai. A távközlés és a postai szolgáltatás szervezete, sajátos távközlési rendszerek.	Távközlés és hírközlés feladatai, szolgáltatásai. A távközlés és a postai szolgáltatás szervezete, sajátos távközlési rendszerek.

2. Közlekedési földrajz

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Általános ismeretek	Az általános természeti földrajz, az általános gazdasági földrajz és a közlekedési földrajz fogalma, tárgya, helye a tudományok rendszerében. A térkép: a Föld felszínének ábrázolása, a méretarány és a vonalas arányméretek, a térkép jelrendszere, a térkép fajtái, mérések a térképen. A közlekedés kialakulását, fejlődését befolyásoló természet- és gazdaságföldrajzi tényezők. A földrajzi munkamegosztás kialakulása, hatása a közlekedés fejlődésére. Általános közlekedés-földrajzi fogalmak: szállítások forrásai és térbeli elhelyezkedésük, a közlekedési hálózat formái és legfontosabb pontjai, közlekedési izokron vonalak, időszámítási módok. Magyarország: Magyarország földrajzi helye és természetföldrajzi környezetének hatása a közlekedésre, Magyarország gazdasági körzetei, jelentősebb települései.	Az általános természeti földrajz, az általános gazdasági földrajz és a közlekedési földrajz fogalma, tárgya, helye a tudományok rendszerében. A térkép: a Föld felszínének ábrázolása, a méretarány és a vonalas arányméretek, a térkép jelrendszere, a térkép fajtái, mérések a térképen. A közlekedés kialakulását, fejlődését befolyásoló természet- és gazdaságföldrajzi tényezők. A földrajzi munkamegosztás kialakulása, hatása a közlekedés fejlődésére. Általános közlekedés-földrajzi fogalmak: szállítások forrásai és térbeli elhelyezkedésük, a közlekedési hálózat formái és legfontosabb pontjai, közlekedési izokron vonalak, időszámítási módok. Magyarország: Magyarország földrajzi helye és természetföldrajzi környezetének hatása a közlekedésre, Magyarország gazdasági körzetei, jelentősebb települései.
2.2 Vasúti közlekedés	Magyarország vasúthálózata: a vasúthálózat kialakulása szerkezete, jellemzői és fejlődésének rövid története.	Magyarország vasúthálózata: a vasúthálózat kialakulása szerkezete, jellemzői és fejlődésének rövid története.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	A budapesti körvasút felépítése, vonalvezetése, főbb állomásai. Budapest-Nyugati pu. – Szob o.h. fővonal és elágazó vonalai, Budapest-Nyugati pu. – Cegléd – Szolnok – Debrecen – Nyíregyháza – Záhony o.h. fővonal és elágazó vonalai, Cegléd – Szeged fővonal és elágazó vonalai, (Budapest-Keleti pu.) – Rákos – Újszász – Szolnok – Békéscsaba – Lökösháza o.h. fővonalai és elágazó vonalai, Budapest-Keleti pu. – Kelebia o.h. fővonal és elágazó vonalai, Budapest-Déli pu. – Dombóvár – Gyékényes o.h. és elágazó vonalai, Budapest-Déli pu. – Székesfehérvár – Nagykanizsa – Murakeresztúr o.h. fővonal és elágazó vonalai, Budapest-Keleti pu. – Győr – Hegyeshalom o.h. fővonal és elágazó vonalai. Átlós fővonalak. A Győr – Sopron – Ébenfurti Vasút Rt. (GySEV) vonala. A vasútvonalak számozása. Nemzetközi vasúti összeköttetések. A Magyarországot érintő nemzetközi személyforgalom legfontosabb vasútvonalai: – Magyarország – Ausztria – Németország – Franciaország, – Magyarország – Ausztria – Olaszország, – Magyarország – Ausztria – Svájc, – Magyarország – Szlovákia – Csehország – Németország, – Magyarország – Szlovákia (Csehország) – Lengyelország, – Magyarország – Ukrajna – Oroszország, – Magyarország – Románia – Bulgária, – Magyarország – Jugoszlávia – Görögország, – Magyarország – Jugoszlávia – Bulgária – Törökország, – Magyarország – Horvátország – Szlovénia – Olaszország. Magyarországot érintő nemzetközi teherforgalom fontosabb tranzit útvonalai. A MÁV vonalain közlekedő nemzetközi személyszállító vonatok. A magyar és a szomszédos államok vasútjainak egymást érintő határállomásai.	A budapesti körvasút felépítése, vonalvezetése, főbb állomásai. Budapest-Nyugati pu. – Szob o.h. fővonal és elágazó vonalai, Budapest-Nyugati pu. – Cegléd – Szolnok – Debrecen – Nyíregyháza – Záhony o.h. fővonal és elágazó vonalai, Cegléd – Szeged fővonal és elágazó vonalai, (Budapest-Keleti pu.) – Rákos – Újszász – Szolnok – Békéscsaba – Lökösháza o.h. fővonalai és elágazó vonalai, Budapest-Keleti pu. – Kelebia o.h. fővonal és elágazó vonalai, Budapest-Déli pu. – Dombóvár – Gyékényes o.h. és elágazó vonalai, Budapest-Déli pu. – Székesfehérvár – Nagykanizsa – Murakeresztúr o.h. fővonal és elágazó vonalai, Budapest-Keleti pu. – Győr – Hegyeshalom o.h. fővonal és elágazó vonalai. Átlós fővonalak. A Győr – Sopron – Ébenfurti Vasút Rt. (GySEV) vonala. A vasútvonalak számozása. Nemzetközi vasúti összeköttetések. A Magyarországot érintő nemzetközi személyforgalom legfontosabb vasútvonalai: – Magyarország – Ausztria – Németország – Franciaország, – Magyarország – Ausztria – Olaszország, – Magyarország – Ausztria – Svájc, – Magyarország – Szlovákia – Csehország – Németország, – Magyarország – Szlovákia (Csehország) – Lengyelország, – Magyarország – Ukrajna – Oroszország, – Magyarország – Románia – Bulgária, – Magyarország – Jugoszlávia – Görögország, – Magyarország – Jugoszlávia – Bulgária – Törökország, – Magyarország – Horvátország – Szlovénia – Olaszország. Magyarországot érintő nemzetközi teherforgalom fontosabb tranzit útvonalai. A MÁV vonalain közlekedő nemzetközi személyszállító vonatok. A magyar és a szomszédos államok vasútjainak egymást érintő határállomásai.
2.3 A közúti közlekedés kialakulása	A közúti közlekedés kialakulása, technikai elemei. Magyarország közúthálózatának fejlődése.	A közúti közlekedés kialakulása, technikai elemei. Magyarország közúthálózatának fejlődése.
2.4 A közúti közlekedés jellemzői, úthálózatok	A közúti közlekedés jellemzői: közutak csoportosítása, műszaki jellemzői, hálózatsűrűség, útellátottság, közutak leterheltsége, áruforgalmuk. Hazánk és Európa közúthálózata. A magyarországi közutak számozási rendszere. Magyarország elsőrendű főútjai. Magyarország másodrendű főútjai.	A közúti közlekedés jellemzői: közutak csoportosítása, műszaki jellemzői, hálózatsűrűség, útellátottság, közutak leterheltsége, áruforgalmuk. Hazánk és Európa közúthálózata. A magyarországi közutak számozási rendszere. Magyarország elsőrendű főútjai. Magyarország másodrendű főútjai.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Közúti határátkelőhelyek. A környűrük szerepe, környezetvédelmi jelentősége. Közúthálózatunk helyzete, várható fejlődése. Európa közúti fővonalai: „E” utak. Magyarországot érintő „E” utak.	Közúti határátkelőhelyek. A környűrük szerepe, környezetvédelmi jelentősége. Közúthálózatunk helyzete, várható fejlődése. Európa közúti fővonalai: „E” utak. Magyarországot érintő „E” utak.
2.5 Városi közlekedés	Városi közlekedés kialakulása, fejlődése. Városi közlekedési hálózatok: helyi (városi) közlekedési hálózat, városi tömegközlekedési hálózat, gyorsvasúti hálózat, légi közlekedés és vízi közlekedés város területére eső hálózati elemei, elővárosi közlekedés város területére eső hálózatai, nagyvasúti közlekedés város területére eső hálózatai. A Budapesti Közlekedési Vállalat helyi érdekű vasútjainak vonalhálózata (BKV-HÉV).	Városi közlekedés kialakulása, fejlődése. Városi közlekedési hálózatok: helyi (városi) közlekedési hálózat, városi tömegközlekedési hálózat, gyorsvasúti hálózat, légi közlekedés és vízi közlekedés város területére eső hálózati elemei, elővárosi közlekedés város területére eső hálózatai, nagyvasúti közlekedés város területére eső hálózatai. A Budapesti Közlekedési Vállalat helyi érdekű vasútjainak vonalhálózata (BKV-HÉV).
2.6 Vízi közlekedés	Vízi közlekedés kialakulása, fejlődése, technikai elemei. Vízi közlekedés sajátosságai: előnyei, hátrányai, fő feladata, szerepe a hazai és nemzetközi szállításokban, a vízi közlekedést befolyásoló természeti tényezők, a vízi közlekedést befolyásoló gazdasági, társadalmi tényezők. A vízi közlekedés fajtái: a belvízi hajózás, tengerhajózás folyam-tengerhajózás. Európa vízi közlekedés: Európa belvízi közlekedése. Hajózható csatornák Európában: Belgium jelentősebb csatornái, Hollandia jelentősebb csatornái, Németország jelentősebb csatornái, Oroszország területén épült csatornarendszer, a Duna – Majna – Rajna-csatorna. Európa tengeri hajózása, főbb kikötői. Az európai hajózás szerepe és jelentősége az országok közötti kereskedelemben. Magyarország vízi közlekedése: a hajózható vízi utak, a vízi áruforgalom földrajzi jellemzői, a vízi személyszállítás hazánkban, a magyar hajózás szervezete.	Vízi közlekedés kialakulása, fejlődése, technikai elemei. Vízi közlekedés sajátosságai: előnyei, hátrányai, fő feladata, szerepe a hazai és nemzetközi szállításokban, a vízi közlekedést befolyásoló természeti tényezők, a vízi közlekedést befolyásoló gazdasági, társadalmi tényezők. A vízi közlekedés fajtái: a belvízi hajózás, tengerhajózás folyam-tengerhajózás. Európa vízi közlekedés: Európa belvízi közlekedése. Hajózható csatornák Európában: Belgium jelentősebb csatornái, Hollandia jelentősebb csatornái, Németország jelentősebb csatornái, Oroszország területén épült csatornarendszer, a Duna – Majna – Rajna-csatorna. Európa tengeri hajózása, főbb kikötői. Az európai hajózás szerepe és jelentősége az országok közötti kereskedelemben. Magyarország vízi közlekedése: a hajózható vízi utak, a vízi áruforgalom földrajzi jellemzői, a vízi személyszállítás hazánkban, a magyar hajózás szervezete.
2.7 Légi közlekedés és szállítás	A légi közlekedés kialakulása, fejlődése, technikai elemei. A légi közlekedés szerepe, jelentősége a nemzetgazdaságban. A magyarországi repülőterek földrajzi elhelyezkedése. A légi közlekedést lebonyolító magyar vállalatok, regionális nemzetközi forgalom, a MALÉV tevékenysége. Egyéb légi közlekedési tevékenységek és az azt lebonyolító vállalatok. A magyar légi közlekedés várható fejlődése: repülőterek, járművek.	A légi közlekedés kialakulása, fejlődése, technikai elemei. A légi közlekedés szerepe, jelentősége a nemzetgazdaságban. A magyarországi repülőterek földrajzi elhelyezkedése. A légi közlekedést lebonyolító magyar vállalatok, regionális nemzetközi forgalom, a MALÉV tevékenysége. Egyéb légi közlekedési tevékenységek és az azt lebonyolító vállalatok. A magyar légi közlekedés várható fejlődése: repülőterek, járművek.
2.8 Csővezetékes szállítás	A csővezetékes szállítás kialakulása, fejlődése, technikai elemei.	A csővezetékes szállítás kialakulása, fejlődése, technikai elemei.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	A magyarországi csővezetékes szállítás kialakulása és a jelenlegi csővezeték-hálózat. Az európai térség nemzetközi csővezetékes hálózata.	A magyarországi csővezetékes szállítás kialakulása és a jelenlegi csővezeték-hálózat. Az európai térség nemzetközi csővezetékes hálózata.

3. Általános jogi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 Az államra vonatkozó alapvető ismeretek	Az állam fogalma, kialakulása. Az államtípus és az államforma. Az állam szuverenitása. Az államhatalmi ágak. A Magyar Köztársaság állami szervei államhatalmi, közigazgatási, bírósági és ügyészégi szervei és egymáshoz való viszonyuk.	Az állam fogalma, kialakulása. Az államtípus és az államforma. Az állam szuverenitása. Az államhatalmi ágak. A Magyar Köztársaság állami szervei államhatalmi, közigazgatási, bírósági és ügyészégi szervei és egymáshoz való viszonyuk.
3.2 Az alkotmányra vonatkozó ismeretek	Az alkotmány fogalma, típusai. Az alkotmányosság fogalma és érvényesülése. A Magyar Köztársaság Alkotmánya. Az alapvető állampolgári jogok és kötelezettségek.	Az alkotmány fogalma, típusai. Az alkotmányosság fogalma és érvényesülése. A Magyar Köztársaság Alkotmánya. Az alapvető állampolgári jogok és kötelezettségek.
3.3 Jogi alapfogalmak	A jog fogalma, kialakulása. Az állam és a jog. A politika és a jog. A gazdaság és a jog. Jogrendszer, jogág, jogforrás, jogszabály. Írott jog és szokásjog. Jogalkotás, jogalkalmazás, jogértelmezés. A jogszabályok hierarchiája. A Magyar Köztársaság jogalkotó szervei.	A jog fogalma, kialakulása. Az állam és a jog. A politika és a jog. A gazdaság és a jog. Jogrendszer, jogág, jogforrás, jogszabály. Írott jog és szokásjog. Jogalkotás, jogalkalmazás, jogértelmezés. A jogszabályok hierarchiája. A Magyar Köztársaság jogalkotó szervei.
3.4 A Magyar Köztársaság jogrendszerének főbb jogágai	A közigazgatási jog. A közigazgatási szervek és működésük. A közigazgatási szervek feladatai, hatáskörük és illetékességük. A Kormány és a miniszterek (minisztériumok). Az önkormányzatok lényegesebb közigazgatási feladatai. A közigazgatási eljárás főbb szabályai. A közlekedési jog, alágazati törvények	A közigazgatási jog. A közigazgatási szervek és működésük. A közigazgatási szervek feladatai, hatáskörük és illetékességük. A Kormány és a miniszterek (minisztériumok). Az önkormányzatok lényegesebb közigazgatási feladatai. A közigazgatási eljárás főbb szabályai. A közlekedési jog, alágazati törvények

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintű érettségi vizsga írásbeli és szóbeli vizsgából áll.

A vizsga részei

Tesztjellegű közlekedési földrajz írásbeli központi kérdéssor kitöltése

Közlekedési alapismeretek írásbeli feladatsor megoldása

A szóbeli vizsga tételei három tantárgy témaköreiből kerültek összeállításra, a következők szerint:

- tételrész közlekedési alapismeretek,
- tételrész közlekedési földrajz,
- tételrész általános jogi ismeretek témaköreiből.

A középszintű érettségi vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli vizsga összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli vizsga	Tesztjellegű közlekedési földrajz írásbeli központi kérdéssor megválaszolása	60	30%
	Közlekedési alapismeretek írásbeli feladatsor megoldása	120	70%
Szóbeli vizsga	Három tantárgy témaköreiből, tematikus szempontú bemutatás	15	100%

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenőrizhető képet adjon a tanuló tudásáról a képességek és ismeretek tekintetében egyaránt. A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetőek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Tartalmi szerkezet

A középszintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 30% – 70% arányban tesztjellegű közlekedési földrajz írásbeli központi kérdéssor megválaszolásával, illetve közlekedési alapismeretek írásbeli feladatsor megoldásával érhető el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A 15 kérdésből álló tesztjellegű kérdéssorban közel azonos arányban jelennek meg közlekedési földrajz fogalmak, törvényszerűségek és összefüggések. A kérdéstípusok az előírt ismeret- és képességjellegű követelményeknek felelnek meg.

A közlekedési alapismeretek feladatainak megoldásai alkalmazás jellegű követelményekre építenek. A számolást is igénylő feladatok 4 – 5 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

	Kompetenciák	%
Tesztjellegű kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	15
	Törvények, szabályok és összefüggések ismerete és alkalmazása	15
Feladatsor	Pontos számolás, feladatmegoldás	35
	Összefüggések ábrázolása és értelmezése	35
	Összesen	100

Lehetséges feladattípusok	
1. A gépjármű-közlekedés technikai elemeiről általában	
2. Vasúti közlekedés	
3. Közúti közlekedés	
4. Vízi közlekedés	
5. Légi közlekedés	
6. Városi közlekedés	
7. Csővezetékes szállítás	
8. Távközlés és hírközlés	

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

A teszt-jellegű kérdéssor és a feladatok értékelésénél kötelező a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontszámozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számolást is tartalmazó feladatsornál az alábbi táblázat szerint történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		A feladat megoldásának dokumentálása	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
A megoldottság szintje	70%	A megoldás logikája Kreativitás Pontosság A mértékegységek használata	20%	Rendezettség Áttekinthetőség Szabványos jelölések alkalmazása Műszaki, formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételei három tantárgy témaköreiből kerültek összeállításra, a következők szerint:

- tételrész közlekedési alapismeretek,
- tételrész közlekedési földrajz,
- tételrész általános jogi ismeretek témaköreiből.

Az a), b) és c) tételrészek különböző témaköröket tartalmaznak azért, hogy egy témakörre adott kevésbé sikeres felelet hatása ne húzódjon végig az egész szóbeli feleleten.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörök

- tételrész közlekedési alapismeretek tantárgy:

A közlekedési alapfogalmak, a közlekedés technikai elemei, a vasúti, a közúti, a vízi, a légi, a városi közlekedés, a csővezetékes szállítás és a táv- és hírközlés alapvető ismérveit tartalmazzák.

- tételrész közlekedési földrajz tantárgy:

A természeti, gazdasági és a közlekedési földrajz alapvető fogalmait, a vasúti, a közúti, a vízi, a légi és a városi közlekedés úthálózatának ismérveit, a csővezetékes szállítás hálózatának jellemzőit, és a gyakoribb korszerű szállítási ismeretanyagát tartalmazzák.

- tételrész általános jogi ismeretek tantárgy:

Az államra vonatkozó alapvető ismereteket, az alkotmányra vonatkozó ismereteket, jogi alapfogalmak ismeretét, igazgatási ismereteket, a Magyar Köztársaság jogrendszere főbb jogágainak ismeretét, a közlekedési ágazatra vonatkozó jogi szabályozás ismeretét kéri számon.

A tantárgyak témaköreiből összeállított tételeken belül az egyes tantárgyak különböző hangsúllyal szerepelnek.

Tantárgyak	%
Közlekedési alapismeretek	45
Közlekedési földrajz	40
Általános jogi ismeretek	15

Tételtípusok

Mind a három tantárgy témaköreiből a kiválasztott témakörök a fenti táblázatban megadott arányok figyelembevételével.

A tételtípusok jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételek a I/A táblázatban közölt kompetenciák (követelmények) alapján kerülnek összeállításra. Szakmai, pedagógiai és nyelvi lektorálást követően hagyja jóvá a szakképesítésért felelős miniszter.

A tételek változtatása csak a szakmáért felelős minisztérium jóváhagyásával lehetséges.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok alapján történjen:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témátartás, a lényeg kiemelése	20
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	20
Tények, jelenségek, folyamatok ismerete és alkalmazása	10
Tények, szabályok, összefüggések értelmezése	10
Világosság, szabatosság, a felelet felépítettsége	10
A szakmai nyelv használata	10
A jelenségek, összefüggések megmagyarázása, alkalmazása, a folyamatok, törvényszerűségek összehasonlítása	20
Összesen	100

EMELT SZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

Írásbeli vizsga
Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli vizsga	Számítási feladatok,	90	50%
	rövid választ igénylő szöveges feladatok	30	20%
Szóbeli vizsga	Szöveges (kifejtendő) feladatok megoldása Tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatás	15	30%

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenőrizhető képet adjon a tanuló tudásáról a képességek és ismeretek tekintetében egyaránt. A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetőek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Tartalmi szerkezet

A feladatok ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul. A feladattípusok pedig az előírt képességjellegű követelményeknek felelnek meg.

Arányok

Az írásbeli feladatai olyan témák legyenek, amelyek objektív mérése kiemelkedően fontos, de a szóbeli vizsga felkészülési szakaszát indokolatlanul meghosszabbítaná. Elsősorban a továbbtanuláshoz fontos témák szerepeljenek a feladatok között.

Közlekedési alapismeretek	70%
Közlekedési földrajz	30%

A feladat ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul, a feladattípusok pedig az előírt képességjellegű követelményeknek feleljenek meg. Az egyes képességjellegű követelményekhez rendelt arányok azt a célt szolgálják, hogy teljes egészében érvényesüljenek a megfogalmazott fejlesztési követelmények.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

Az emelt szintű érettségi vizsga az írásbeli összpontszám 70%-ban számítási feladat, 30%-ban rövid választ igénylő szöveges feladatok megoldásával teljesíthető

Kompetenciák	%
A számítási feladatok szakszerű és pontos megoldása	70
A rövid választ igénylő feladat megértése, témátartás, a lényeg kiemelése	15
A szaknyelv alkalmazása	15

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok

Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok alatt azokat a többségében zárt végű feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak (pl. név, adat, ábra) tudására és a fenti képességek mérésére irányulnak.

Az emelt szintű egyszerű, rövid választ igénylő feladatsor 5–6 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

Lehetséges feladattípusok
1. Források egy-egy részletének összehasonlítása, a különbségek okainak értelmezése
2. Források alapján következtetések, értékelések megfogalmazása
3. Fogalmak magyarázata, hozzárendelése korhoz, területhez, személyekhez
4. Események, feladatok közötti sorrendiség megállapítása
5. Ok-okozati összefüggések feltárása, az eltérések bemutatása
6. Célok és következmények megkülönböztetése
7. Tényadatok rendezése megadott szempontok szerint
8. Egyszerű ábra, séma, táblázat készítése
9. Egyéb

A számítási feladatok értékelésénél a javítási útmutató használata kötelező.

Rövid szöveges feladat

E feladatoknál általában néhány mondatban kell, 5 – 6 sorban (kb. 25 – 30 szóban) megoldani a kitűzött feladatot (pl. fogalmak magyarázata).

Értékelés

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok értékelésénél kötelező a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetőségeit a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételei komplex témákat ölelnek fel, így lehetőség nyílik egy téma több oldalról történő megközelítésére.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga tételei komplexek, amelyek alapvetően három témakört ölelnek fel. A három témakör mindegyikének alapismerete fontos.

A szóbeli témakörei

- a) közlekedési alapismeretek
- b) közlekedési földrajz
- c) általános jogi ismeretek

Egy-egy tételben a témakörök különböző hangsúllyal szerepeljenek.

Témakörök	%
Közlekedési alapismeretek	45
Közlekedési földrajz	40
Általános jogi ismeretek	15

Tételtípusok

A három témakörből kiválasztott témák bemutatása a fenti arány figyelembevételével.

A tételek jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételek címét az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján a vizsgaközpont által felkért szakértő állítja össze, szakmai lektorálását az illetékes egyetem végzi és a szakképesítésért felelős miniszter hagyja jóvá.

A tételeket a szakértő a részletes vizsgakövetelményekben megfogalmazott képesség és tartalmi követelmények alapján állítja össze. A felsorolt témakörökből a szakértő összesen legalább húsz tételt fogalmaz meg.

A tételek kijelölésekor törekedni kell változatos, a problémamegoldást ösztönző feladatok megfogalmazására.

A konkrét szóbeli tételcímeknél is jelenjen meg a három nagy témakör a megfelelő arányban.

Példa a tételcímre:

1.
 - a) Ismertesse a közlekedés és a környezet kapcsolatát!
 - b) Ismertesse a magyarországi vasúthálózat kialakulását, fejlődésének rövid történetét!
 - c) Sorolja fel a Magyar Köztársaság jogalkotó szerveit!

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témátartás, a lényeg kiemelése	60
A megközelítés sokszínűsége	10
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	10
A szakmai nyelv helyes használata	20

KÖRNYEZETVÉDELMI-VÍZGAZDÁLKODÁSI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

Az érettségi vizsgán számon kérhető témakörök tartalma és terjedelme nem lépi túl a környezetvédelmi-vízgazdálkodási szakmacsoportos alapozó oktatás kerettantervének – az adott témakörhöz rendelhető – tantárgyi követelményeit.

A középszintű érettségi vizsga témaköreinek nagyobb részét tartalmazza a szakmacsoportos elméleti alapozó oktatás kerettantervének két tantárgya: a környezetvédelmi alapismeretek és a vízgazdálkodási alapismeretek. A mérés technikai jellegű témakörök követelményei megfelelnek az alapozó oktatás alapgyakorlatok tantárgya kapcsolódó követelményeinek, ezért még a középszint teljesítéséhez is szükséges az elméleti tantárgyak és a szakmacsoportos gyakorlati tantárgy megfelelő témaköreinek összekapcsolása.

Az emelt szintű követelmények oszlopa csak a középszintet kiegészítő követelményeket tartalmazza.

A) KOMPETENCIÁK

1. Az ember és a természeti környezet

- Értse, hogy a természet, benne az emberek, összetett kapcsolatokat tartalmazó rendszert alkot.
- Ismerje fel a természetvédelmi tevékenység szükségességét.
- A nemzetközi és hazai előírásoknak megfelelően tudja rendszerezni a természetvédelem eszközeit, a védelem fokozatait és a védett természeti értékeket.

2. Környezeti elemek

- Ismerje a környezeti elemeket, azok egymásra hatását.
- Ismerje fel az emberi tevékenység környezetre gyakorolt hatását.
- Tudja a környezetre vonatkozó információk szerzésének módját.
- Az információk alapján legyen képes megítélni a környezet állapotváltozásának tendenciáját.

3. Települési alapismeretek

- Képes műszaki szövegeket és rajzi részeket értelmezni.
- Felismeri a települések fejlődésének irányát, a települések és a természeti környezet viszonyát.
- Érti a települések környezeti hatásainak egészségügyi vonatkozásait.

4. Tájékozódás és mérés a terepen

- Ismerje a terepi pontok helyének megadási módjait és a műszaki terveken szereplő létesítmények pontjainak terepi megjelölési eljárásait.
- Ismerje fel, hogy ugyanazon mérési eljárások alkalmazása szükséges a helymeghatározási, ill. kitűzési munkák végrehajtásakor.
- Tudja kiválasztani az egyes mérési munkákhoz szükséges eszközöket, műszereket, ismerje ezek használatának, kezelésének módját és a mérések végrehajtásának szabályait.

5. Vízgazdálkodási alapismeretek

- Ismerje a víz természetes körforgásának folyamatát, a folyamat elemeinek, ill. az ezeket befolyásoló időjárási elemeknek a mérési módjait.
- Tudja kiválasztani az egyes mérési munkákhoz szükséges eszközöket, műszereket, ismerje ezek használatának, kezelésének módját és a mérések végrehajtásának szabályait.
- Tudja rendszerezni a vízminőségi jellemzőket és a vízszennyező forrásokat.
- Ismerje fel a vízminősítési rendszerek közötti elvi és gyakorlati különbségeket.

- Ismerje fel a vízháztartás elemei közötti összefüggéseket és a vízkészletváltozás okait.
- Tudja alkalmazni és eszközként használni a más, kapcsolódó tárgyakban (különösen matematika, fizika) szerzett ismereteit a hidrosztatikai és hidrodinamikai problémák kezelése során.
- Lássa meg a hidraulikai törvényekben, összefüggésekben az általános természettudományos törvények speciális megjelenési formáját.
- Tudja a számítási és mérési eredményeket előre megbecsülni, és megállapítani, hogy a kapott eredmény reális-e.

6. Környezettechnikai eljárások (a víz- és szennyvíztechnológiában)

- Tudjon eljárást, műveletet megválasztani az adott feladatra, értse a eljáráshoz, művelethez tartozó berendezések, műtárgyak üzemeltetésének általános szándékát és működési eljárásait.
- Tudjon a technológiai berendezések, műtárgyak szerkezetének, ill. működésének bemutatásához megfelelő ábrákat készíteni.
- Legyen képes a lejátszódó folyamatok összefüggéseinek matematikai jellegű leírására, bemutatására (képletek, egyenletek, grafikonok, kémiai reakcióegyenletek).

B) TÉMAKÖRÖK

1. Az ember és a természeti környezet

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. A természeti környezet mint rendszer	Ismertesse a környezetvédelem fogalmát, mutassa be fő területeit. Definiálja a környék, környezet és tolerancia fogalmát. Jellemezze a környezeti tényezőket. Ismertesse a biológiai organizáció szintjeit. Jellemezze a bioszférát mint életteret és mint organizációs szintet. Értelmezze az ökoszisztémát mint ökológiai rendszert. Mutassa be példákon keresztül a természetes, a félkultúr és kultúr ökoszisztéma jellemzőit.	
1.2. Természetvédelem	Ismertesse a természetvédelem fogalmát, alapelveit. Jellemezze a természetvédelem tárgyköreit. Sorolja fel a természetvédelmi területek típusait, az IUCN kategóriarendszert. Ismertesse a védetté nyilvánítás folyamatát, a védelem fokozatait. Ismertesse a táj fogalmát, alkotóit, a táj típusait. Értelmezze a tájpotenciál fogalmát.	Ismerje a természetvédelmi értékelés alapjait. Tudja elvégezni adott mintaterület növénytársulásának ismeretében a természetvédelmi értékelést. Ismerje a természetközeli állapotot tükröző és a degradációra utaló fajok jellemzőit. Mutassa be a természetvédelmi kezelés formáit (megőrzés, állapottrógróztítás, helyreállítás, felújítás, létesítés). Magyarázza el a tájfeldolgozó, ökológiai folyosók szerepét a természetvédelmi kezelés folyamatában.

2. Környezeti elemek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. A talaj kialakulása, fontosabb tulajdonságai	Ismertesse a talaj fogalmát, keletkezésének folyamatát. Sorolja fel a talajképző tényezőket, mutassa be hatásukat a talajképződés folyamatában. Magyarázza el milyen anyag- és energia-átalakítási folyamatok játszódnak le a talajban. Ismertesse a talaj legfontosabb fizikai, kémiai, biológiai tulajdonságait. Mutassa be a talajtulajdonság és talajtermékenység közötti összefüggéseket. Sorolja fel a talajképző tényezőket és a kilenc fő talajtípust.	Ismerje a káros antropogén hatások megelőzésének, mérséklésének, megszüntetésének lehetőségeit: – a kemikáliák helytelen használata, – a helytelen öntözés, – a helytelen talajművelés, – a helytelen erdőgazdálkodás.
2.2. Természeti erők hatásai	Ismertesse a talajvédelem célját. Sorolja fel a természeti erők által okozott talajkárosodási folyamatokat. Definiálja az erózió fogalmát, sorolja fel az erózió kiváltó és befolyásoló tényezőit. Mutassa be az eróziós folyamatok káros következményeit. Ismertesse a defláció fogalmát, szakaszait, megjelenési formáit. Sorolja fel a defláció kiváltó és befolyásoló tényezőit.	Magyarázza el a felületi erózió elleni védekezés módjait (agrotechnikai és műszaki megoldások). Mutassa be egy vízmosás rendezésének megoldását (fejmegkötés, hordalékviisszatartás, rézsübiztosítás).
2.3. Felszíni vizek jellemzői	Jellemezze a felületi és mélységi erózió formáit. Demonstrálja a meder kialakulásának folyamatát. Ismertesse a folyóvizek fajtáit, jellegzetességeit. Mutassa be a természetes vízfolyások mederjellemzőit helyszínrajzon és keresztszelvényeken (sodorvonal, középvonal, homorú, domború, jobb és bal part). Ismertesse az állóvízi kategóriákat.	Elemesse a szakaszjelleg és a hordalékmozgás kapcsolatát. Mutassa be a különböző jellegű szakaszokon jellemző hordalékmozgató erő, a hordalékmenyiség és -összetétel, valamint a hordalék szállítási módok közötti összefüggéseket. Mutassa be a sebesség eloszlást egy keresztszelvényben. Egy függvény sebességeloszlási ábráján magyarázza el a sebesség és a mélység közötti kapcsolatot.
2.4. A levegő minősége	Ismertesse a légkör szerkezetét, a levegő összetételét. Ismertesse a főbb légszennyező anyagokat, azok keletkezését, környezeti hatásait. Mutassa be és értelmezze a légszennyezés folyamatát. Ismertesse a szmog keletkezésének okait, típusait, károsító hatásait. Értelmezze az egészségügyi és az ökológiai határértékeket.	Ismerje az emissziós forrásokat (helyhez kötött: pontforrás, diffúz forrás, mozgó forrás, vonalforrás), az emissziós és imissziós mérési lehetőségeket. Elemesse a mért adatokat: – tudja alkalmazni a légszennyezettségi határértékeket, – ismerje a határérték túllépési gyakoriság számítását, – határozza meg a légszennyezettségi irányszámot.
2.5. Környezeti elemek vizsgálata	Csoportosítsa a környezeti elemek vizsgálati módszereit (terepi, laboratóriumi, mennyiségi, minőségi).	Magyarázza el a mennyiségi elemzés módszereit: – gravimetria,

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Ismertesse a talajminták típusait, a mintavételezés szabályait. Ismertesse a vízminták típusait, a mintavételezés szabályait. Magyarázza el a levegő mintavételezést. Mutassa be a gázemissziómérést. Ismertesse az ülepedő por mintavételezését.	– térfogatoss elemzés: sav-bázis egyensúly, argentometria, komplexometria, permanganometria – fotometria, – konduktometria.

3. Települési alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1. Település-gazdálkodási alapfogalmak	Ismertesse a település fogalmát, típusait. Jellemezze az urbanizáció folyamatát, környezeti hatásait. Ismertesse az infrastruktúra fogalmát, sorolja fel a fogyasztói és termelő jellegű ágazatait. Sorolja fel a település funkcionális területi egységeit, mutassa be környezeti hatásait.	Ismerje az OTÉK területgazdálkodásra és használatra vonatkozó főbb előírásait, a települési rendezési tervekben nyert fontosabb információkat: – a különböző területhasználatokra vonatkozó előírások, – a beépítési módokra vonatkozó előírások.
3.2. A települések hálózatai	Ismertesse a közművek fogalmát. Sorolja fel és jellemezze a településeket ellátó közműveket. Értelmezze a közműháló fogalmát.	Mutassa be a közművek nyilvántartásának módját és elemezze a nyilvántartásból szerezhető információkat: – a közműhelyszínrajzok tartalma, – a kivitelezők, beruházók adatszolgáltatási kötelezettsége.
3.3. Hulladék-gazdálkodás	Ismertesse a hulladék fogalmát, típusait. Mutassa be a hulladékkezelés technológiai folyamatát. Jellemezze a hulladékgyűjtés, -szállítás rendszereit, eszközeit. Ismertesse a hulladéklerakó típusokat és a lerakási technológiákat. Magyarázza el a termelési technológia és a hulladékminőség közötti összefüggést. Ismertesse a hulladékgazdálkodás fogalmát, célkitűzéseit. Mutassa be a megelőzés, hasznosítás és ártalmatlanítás terén elvégzendő feladatokat.	Készítse el egy egyszerűbb technológiai folyamat anyagforgalmi diagramját, anyagmérlegét. Számítsa ki a hulladékfajlagosokat (főtermékmutató, hulladékmutató, melléktermékmutató, komplexitási mutató). Mutassa be az előkezelési, a fizikai, kémiai, biológiai és termikus hulladékkezelési eljárásokat. Sorolja fel a hulladéklerakó helykiválasztásának, létesítésének és üzemeltetésének követelményeit. Ismerje a lerakók szigetelő, gázgyűjtő- és monitoring rendszerét. Ismerje a lerakók rekultiválási folyamatát.
3.4. A zaj	Ismertesse a hang fogalmát, a hangérzet keletkezésének folyamatát. Definiálja a hangsebesség, hangmagasság, hullámhossz, hangnyomás, hangteljesítmény, hangintenzitás, hangnyomásszint, hangteljesítményszint, hangintenzitás szint fogalmát.	Ismerje a zajmérés lehetőségeit, magyarázza el a mérésük elvét: az egyenértékű A – hangnyomásszint (L_{eqA}) mérése, számítása. Magyarázza el, hogy a különböző tevékenységek megengedett zajterhelésének megállapításához a határértékeket hogyan kell alkalmazni:

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	(A hangtani alapfogalmak mellé rendelje a megfelelő mértékegységet!) Ismeresse a zaj fogalmát, sorolja fel a zajforrásokat. Csoportosítsa és jellemezze a zajszinteket élettani hatásuk alapján.	– egészségügyi határérték, építési munkából, közlekedésből származó zajterhelések határértékei, – értelmezze a területi kategóriákat.
3.5. Radioaktivitás	Értelmezze a radioaktív bomlási törvényt. Ismeresse a radioaktív izotóp fogalmát. Jellemezze az α -, β -, γ - és neutronsugárzást. Definiálja az aktivitás, felezési idő, bomlási állandó fogalmát. Értelmezze a sugárterhelés, elnyelt dózis, dózisegyenérték, sugárártalom és sugársérülés fogalmát. Ismeresse az atomerőművek környezeti hatásait.	Ismerje a háttérsugárzás (radonkoncentráció) mérésének elvét. Tudja meghatározni az éves sugárterhelést a határértékek ismeretében. Ismerje a radioaktív hulladékok osztályozását (halmazállapot, aktivitás) és a különböző aktivitású hulladékok biztonságos elhelyezésének lehetőségeit.

4. Tájékozódás és mérés a terepen

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1. Vízszintes mérések	Ismeresse a pontok vízszintes abszolút és relatív értelmű helymeghatározásának elvét, módjait. Ismerje fel a vízszintes helymeghatározás és a vízszintes kitűzési munkák közötti különbségeket és azonosságokat. Magyarázza el az egyenesek kitűzésének eljárásait, a távolságmérés lépéseit. Sorolja fel a derékszögű koordinátamérés végrehajtásához szükséges eszközöket és a végrehajtás lépéseit.	
4.2. Magasság mérések	Ismeresse a pontok magassági abszolút és relatív értelmű helymeghatározásának elvét, módjait. Ismerje fel a magassági helymeghatározás és a magassági kitűzési munkák közötti különbségeket és azonosságokat. Sorolja fel a szintezés főbb szabályait, a szintezés végrehajtásához szükséges eszközöket. Magyarázza el a vonalszintezés, a keresztszelvény-felvétel és a területszintezés célját, a munkák végrehajtásának lépéseit.	Számítsa ki a vonalszintezés jegyzőkönyvét. Készítse el a szintezési munkák rajzi feldolgozását: keresztszelvény-szerkesztés szintezési jegyzőkönyv alapján, területszintezés feldolgozás – szintvonal szerkesztés.

5. Vízgazdálkodási alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1. Környezet- és hidro-meteorológiai alapok	Ismertesse az időjárási elemeket, azok mérési módjait, a hazai mért átlag és/vagy szélsőértékeket (hőmérséklet, szél, napsugárzás, csapadék, párolgás, páratartalom). Magyarázza el a víz természetes körforgásának folyamatát, mutassa be a víz különböző megjelenési formáit és jellemezze a különféle természetes víz fajtaikat. Definiálja a vízgyűjtő terület, a vízvásztó, az összegyűlekezési idő, a vízkészlet fogalmát. Írja fel a vízháztartási egyenletet és magyarázza el a vízkészletváltozás lehetséges okait egy vízgyűjtőn.	
5.2. A víz mennyiségi mérése	Definiálja a vízmélység, a vízállás, a térfogatáram (vízhozam) fogalmát. Csoportosítsa a vízállás- és a vízhozammérés eljárásait. Mutassa be a lapvízmércék kialakítását és a rajzoló vízmércék főbb szerkezeti egységeit, működését. Ismertesse a vízállás észlelés szabályait. Mutassa be a közvetlen és a közvetett vízhozammérési módok közti elvi különbséget. Ismertesse az egyes vízhozammérési eljárásokhoz szükséges eszközöket, műszereket, mérőműtárgyakat, ill. a vízhozammérések végrehajtásának lépéseit.	Elemezze a mért adatsorokat, végezzen matematikai statisztikai feldolgozást. Határozza meg a vízállás adatsor nevezetes értékeit: LNV, LKV, NV, KV, KKK, KNV, KöV. Számítson intervallum- és relatív gyakoriságot, tartósságot.
5.3. A vizek minősége	Ismertesse a vízminőség fogalmát, a víz minősítési rendszereket és a víz fontosabb fizikai, kémiai, biológiai tulajdonságait. Mutassa be a vízfelhasználók főbb csoportjait és az egyes felhasználók minőségi igényeit (ipar, mezőgazdaság, lakosság). Sorolja fel a víz társadalmi körforgása során fellépő, a vízminőséget befolyásoló tényezőket és rendszerezze a vízszennyezési forrásokat. Elemezze a főbb vízszennyező anyagok hatását a természetes vízi ökoszisztémára. Értékelje az ivóvízből el nem távolított vagy oda utólag bekerülő gyakoribb szennyező anyagok élettani hatásait (pl. vas, mangán, arzén, nitrit, nitrát, karbonátok, jód, fluor, baktériumok, szabad klór).	Mutassa be a felszíni vizek integrált vízminősítési rendszerét. Ismertesse a szennyvíz és az ivóvíz jellemző minőségi mutatóit. Adott vízminőségi paraméterek alapján végezzen osztályba sorolást, minősítést. Ismertesse a nagyobb ipari vízhasználók minőségi igényeit: pl. energiaipar, élelmiszeripar.
5.4. Hidrosztatikai ismeretek	Ismertesse a nyugalomban lévő folyadékterben ható nyomás nagyságának meghatározási módját.	Szerkesszen víznyomás ábrákat: vízszintes, függőleges és ferde sík felületre. Számítsa ki a víznyomásból származó erőket.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Saját készítésű ábrákon mutassa be a különböző helyzetű sík felületekre ható víznyomás nagyságának alakulását és a víznyomásból származó erő(k) meghatározásának módját. Értelmezze a közlekedő edények és a felhajtóerő jelenségét a Pascal-törvény felhasználásával. Definiálja az úszás fogalmát és mutassa be a különböző úszási helyzeteket.	Végezzen számításokat felhajtó erő, valamint úszó testek bemerülésének meghatározására.
5.5. Hidrodinamikai ismeretek	Ismertesse a folyadékmozgások csoportosítását, több szempont alapján is. Magyarázza el a hidraulikus sugár kiszámítási módját trapéz, ill. körszelvényű gravitációs csatornák esetén. Ismertesse a sebességtényező meghatározásának legalább két módját. Írja fel a Chezy-képletet és a folytonossági (kontinuitás) egyenletet. Mutassa be, hogy milyen tényezőktől függ a sebesség alakulása gravitációs vízmozgás esetén. Sorolja fel a nyomás alatti vízmozgás esetén fellépő veszteségeket és magyarázza el ezek kiszámítási módját. Értelmezze a Bernoulli-egyenletet és mutassa be alkalmazását az energiavonal megszerkesztésekor. Ismertesse a nyomócsövek ellenőrzésének és méretezésének elvét a Bernoulli – egyenlet felhasználásával egy cső, ill. elágazó és körvezeték esetén.	Ismertesse a kúthidraulika alapjait. Saját készítésű vázlatrajzon mutassa be a nyugalmi és az üzemi vízszintet, a leszívási (depressziós) görbét, a leszívás sugarát egy kút esetében. Ismertesse a kútból kitermelhető vízhozam, a leszívási sugár és a kritikus sebesség kiszámításának módját. Méretezzen és ellenőrizzen gravitációs nyílt csatornákat és csövezetéseket. Tudja használni a méretezési segédleteket (táblázatokat, grafikonokat) is. Méretezzen és ellenőrizzen nyomócsöveket egy vezeték, illetve elágazó és körvezeték esetén is.

6. Környezettechnikai eljárások (a víz- és szennyvíztechnológiában)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1. Fizikai eljárások	Ismertesse a fizikai eljárások, műveletek alapelveit. Mutassa be a méretkülönbség elvén alapuló berendezések működési elvét és magyarázza el a szűrőméretezéssel kapcsolatos alapfogalmakat (felületi terhelés, szűrési sebesség, ciklusidő, a szükséges szűrőfelület). Csoportosítsa a szűrőket különböző szempontok szerint. Adott zárt gyorsszűrő ábrán nevezze meg a berendezés főbb szerkezeti részeit, jelölje a víz útját és ismertesse működésüket. Mutassa be a sűrűségkülönbség elvén alapuló berendezések működési elvét.	Végezzen szűrőméretezéssel kapcsolatos számításokat: felületi terhelés, szükséges szűrőfelület, szűrési sebesség, öblítési ciklusidő, szűrők darabszámának meghatározása. Készítsen vázlatrajzot nyitott és zárt gyorsszűrőkről a főbb szerkezeti részek megnevezésével és a víz útjának jelölésével szűrési, ill. tisztítási (öblítési) fázisban is. Végezzen ülepítő méretezéssel kapcsolatos számításokat: átfolyási és ülepedési sebesség, tartózkodási idő, felületi terhelés, medence-méretek meghatározása.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Adott olaj- vagy zsírfogó műtárgy ábráján magyarázza el a berendezés működését. Csoportosítsa az ülepítőket különböző szempontok szerint és magyarázza el az ülepítő méretezéssel kapcsolatos alapfogalmakat (átfolyási és ülepedési idő és sebesség, tartózkodási idő, mértékadó szemcseátmérő, hasznos hossz). Adott hosszanti, sugárirányú és függőleges átfolyású ülepítő ábráján, nevezze meg a műtárgy főbb szerkezeti részeit és a szerkezeti elemek technológiai feladatát.	Készítsen vázlatrajzot hosszanti, sugárirányú és függőleges átfolyású ülepítőkről a főbb szerkezeti részek megnevezésével és a víz útjának jelölésével.
6.2. Kémiai eljárások	Ismertesse a kémiai eljárások alapelvét, az eljárások leggyakoribb alkalmazási területeit. Ismertesse a derítés elvét, mutassa be a derítőberendezések két alaptípusát. Magyarázza el a derítőberendezésben lejátszódó alapfolyamatokat (a kolloid lebegő anyagok tulajdonságai, a koagulálás, a flokkulálás). Ismertesse a kémiai oxidáció leggyakoribb alkalmazási területeit a környezettechnikában. Magyarázza el a klórral és az ózonnal történő oxidáció során lejátszódó alapfolyamatokat. Értelmezze a törésponti görbét. Ismertesse a klór és az ózon kezelésének biztonságtechnikai előírásait. Ismertesse az oldatban lévő anyagok kicsapattal történő eltávolításának elvét. Magyarázza el a foszforeltávolítás és a vastalanítás folyamatát, technológiai lépéseit.	Ismertesse az ioncserélés elméleti alapjait, a műgyanta alapú ioncserélők alkalmazási lehetőségeit. Mutassa be a lágyítás és a sómentesítés ioncserélővel történő megvalósítási módjait. Saját készítésű vázlatrajzon mutassa be az ioncserélők üzemeltetésének és regenerálásának folyamatát. Rajzoljon egy derítőt, nevezze meg a főbb szerkezeti részeit, jelölje a víz útját. Technológiai folyamatábrán magyarázza el a vastalanítás technológiáját.
6.3. Biológiai eljárások	Ismertesse a biológiai eljárások alapelvét, az eljárások leggyakoribb alkalmazási területeit, a kapcsolódó mikrobiológiai alapfogalmakat (heterotróf, autotróf, obligát, aerob, anaerob mikroorganizmusok) és a szervesanyaglebontás, a nitrifikáció, a denitrifikáció folyamatának biokémiai alapjait. Magyarázza el a szennyvíztisztítás és iszapkezelés, valamint a szilárd hulladékok kezelésénél alkalmazott aerob és anaerob eljárások elvét. Mutassa be a fixfilmes és az eleveniszapos szennyvíztisztítási eljárásokat (oxigénbeviteli módok, recirkuláció, fázisszétválasztás és fölösizap elvétel). Technológiai folyamatábrán mutassa be az egyes műtárgyakat, a bennük lejátszódó folyamatokat és az egyes műtárgyak közti technológiai kapcsolatokat.	Számítsa ki a műtárgyak, berendezések terhelési értékeit, tisztítási hatásfokát. Végezzen csepegtetőtestes biológiai szennyvíztisztítással kapcsolatos számításokat: térfogati hidraulikai és szervesanyag-terhelés, töltettérfogat, műtárgy átmérő, tisztítási hatásfok. Végezzen eleveniszapos biológiai szennyvíztisztítással kapcsolatos technológiai számításokat: térfogati hidraulikai és szervesanyag-terhelés, tartózkodási idő, medence térfogat, tisztítási hatásfok, előtisztítás és recirkuláció figyelembevétele.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Jellemezze a kommunális (szerves) hulladék komposztálásának folyamatát. Mutassa be a hagyományos és a korszerűbb komposztálási technológiák eljárásait, a megvalósítás lépéseit. Magyarázza el az anaerob eljárások technológiai megoldási módjait, az alkalmazás lehetőségeit. Ismertesse a harmadik szennyvíztisztítási fokozat (tápanyageltávolítás) lényegét, a tápanyageltávolítás biotechnológiai lehetőségeit. Mutassa be a foszforeltávolítás és a nitrifikáció, denitrifikáció technológiai megoldási elvét.	

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei:

- Írásbeli vizsga
- Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Időtartam (perc)	Arány (%)
Írásbeli vizsga	Tesztjellegű környezetvédelmi-vízgazdálkodási kérdéssor megválaszolása	60	40
	Környezetvédelmi-vízgazdálkodási írásbeli feladatsor megoldása	120	60
Szóbeli vizsga	„A” tétel (környezetvédelmi téma) kifejtése	5–8	50
	„B” tétel (vízgazdálkodási téma) kifejtése	5–8	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az egységes szerkezetű központilag összeállított feladatsor megoldását igénylő írásbeli érettségi vizsga célja, a tanulói kompetenciák vizsgálatán túl, biztosítani a tanulói teljesítmények mérhetőségének objektívebb lehetőségét.

Az írásbeli vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az oktatás eredményessége országosan is összemérhető legyen a középszintű érettségi vizsga eredményei alapján.

Tartalmi szerkezet

A középszintű írásbeli vizsga két részből áll: egy 60 perc időtartamú, 40% értékű tesztjellegű kérdéssorból és egy 120 perc időtartamú, 60% értékű feladatsorból.

A tesztjellegű kérdéssor 15-20 kérdést tartalmaz azonos arányban a környezetvédelmi és a vízgazdálkodási témakörökből. A kérdések megoldása a fogalmak, összefüggések, törvényszerűségek ismeretét, felismerését és alkalmazását követeli meg az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelmények szerint.

A 120 perc időtartamú feladatsor 4-6 feladatból áll, melynél egy-egy feladat több részfeladatot is tartalmazhat. A feladatok azonos arányban kerülnek kiírásra a környezetvédelmi és vízgazdálkodási témakörökből.

A feladatok megoldása a követelményekben meghatározott tényanyag ismeretét és annak megfogalmazását, biztos számolási és mértékegység használatot, a táblázatok, grafikonok kezelését, rajzok, ábrák értelmezését igényli.

Kompetenciák		%
Tesztjellegű kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	20
	Összefüggések, törvényszerűségek felismerése és alkalmazása	20
Feladatsor	Tényanyag ismerete, szakszerű kifejtése	20
	Biztos számolás és helyes mértékegység használat	20
	Táblázatok, grafikonok kezelése	10
	Rajzok, ábrák értelmezése	10

Az írásbeli vizsga feladatsora a követelményrendszer következő hat témaköréből kerül összeállításra, a megadott arányok figyelembevételével:

Környezetvédelmi témakörök: 50%

Az ember és a természeti környezet	10%
Környezeti elemek	20%
Települési alapismeretek	20%

Vízgazdálkodási témakörök: 50%

Tájékozódás és mérés a terepen	10%
Vízgazdálkodási alapismeretek	20%
Környezettechnikai eljárások	20%

Értékelés

A központilag kiadott javítási útmutató tartalmazza az egyes feladatok részletes megoldásait, azok esetlegesen lehetséges változatait és az egyes megoldási lépésekre adható részpontoszámokat.

Az írásbeli vizsgán elérhető összpontszám: 100 pont.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetően a tételben szereplő probléma lényegének, az ahhoz kapcsolódó tényanyagnak, a fogalmak egyértelmű és helyes használatának, valamint az összefüggések felismeréseinek bemutatását várja el a vizsgázótól.

A vizsgázónak tájékozottnak kell lennie szűkebb környezetének (a tételéhez kapcsolódó) környezetvédelmi és vízgazdálkodási helyzetéről is. A mondanivalóját logikusan szerkesztve, önállóan, a szakterületének kifejező eszközeit használva (szakszókincs alkalmazása, vázlatok, ábrák, grafikonok értelmezése), helyes magyar nyelven kell előadnia.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga témakörei:

- Az ember és a természeti környezet
- Környezeti elemek
- Települési alapismeretek
- Tájékozódás és mérés a terepen
- Vízgazdálkodási alapismeretek
- Környezettechnikai eljárások

A tételrészek jellemzői, összeállításuk

Az „A” tételek a környezetvédelmi, a „B” tételek a vízgazdálkodási témakörökből kerülnek összeállításra.

A szóbeli tételek címét, az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján, a középiskolák javaslatát figyelembe véve, a képzésért felelős szakminisztérium határozza meg. A szakminisztérium által kiadott szóbeli tételek több vizsgaidőszakon keresztül is alkalmazhatók

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok alapján történik:

Értékelési szempontok	Arány (%)
A feladat megértése, a lényeg kiemelése	15
A felelet felépítettsége, világosság, magyar nyelvhelyesség	10
A szakterületi kifejező eszközök használata (szakszókincs, vázlatok, ábrák)	10
A tényanyag mennyisége	15
A fogalmak egyértelmű, helyes használata	20
Az összefüggések felismerése és bemutatása	20
A tétel problémakörének helyi vonatkozásai	10

EMELT SZINTŰ VIZSGA**A VIZSGA SZERKEZETE****A vizsga részei:**

- Írásbeli vizsga
- Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya:

		Időtartam (perc)	Arány (%)
Írásbeli vizsga	Környezetvédelmi témakörök	240	50
	Vízgazdálkodási témakörök		50
Szóbeli vizsga	„A” tétel (környezetvédelmi téma) kifejtése	7-10	50
	„B” tétel (vízgazdálkodási téma) kifejtése	7-10	50

ÍRÁSBELI VIZSGA**Tartalmi szerkezet**

Az írásbeli vizsga feladatsora a követelményrendszer következő hat témaköréből kerül összeállításra, a megadott arányok figyelembevételével:

Környezetvédelmi témakörök: 50%

Az ember és a természeti környezet	10%
Környezeti elemek	20%
Települési alapismeretek	20%

Vízgazdálkodási témakörök: 50%

Tájékozódás és mérés a terepen	10%
Vízgazdálkodási alapismeretek	20%
Környezettechnikai eljárások	20%

A feladatsor jellemzői, összeállításuk

A tartalmi szerkezetnél megadott témakörök százalékos arányai egyben az egyes témakörökből összeállított feladatok pontszámait is jelentik.

Az írásbeli tételsor állhat témakörönként egy-egy, esetleg két feladatot (a 20 pontos témaköröknél) tartalmazó feladatsorból, vagy komplexebb, pl. két témakört is átfogó, egymásra épülő összetettebb feladat(ok)ból is.

A tételsoron belül egyes feladatok eltérő típusúak. Lehetnek különféle tesztek és/vagy esszékérdés, de minden tételsor tartalmaz számítási, rajzi, valamint grafikonok, ábrák, táblázatok, segédletek alkalmazását igénylő feladatokat is.

Az írásbeli tételt, az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján, az érdekelt felsőoktatási intézmények és a középiskolák javaslatát is figyelembe véve, a képzésért felelős szakminisztérium állítja össze.

Értékelés

A központilag kiadott javítási útmutató tartalmazza az egyes feladatok részletes megoldásait, azok esetlegesen lehetséges változatait és az egyes megoldási lépésekre adható részpontszámokat.

Az írásbeli vizsgán elérhető összpontszám: 100 pont.

SZÓBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga témakörei:

Környezetvédelmi témakörök

Az ember és a természeti környezet

Környezeti elemek

Települési alapismeretek

Vízgazdálkodási témakörök:

Tájékozódás és mérés a terepen

Vízgazdálkodási alapismeretek

Környezetttechnikai eljárások

A tételrészek jellemzői, összeállításuk

A középszintű vizsga szóbeli tételei tételenként kiegészülnek az emelt szintű követelményrendszer szerint összeállított alkérdésekkel.

Az emelt szintű kiegészítést a vizsgakövetelmények alapján, az érdekelt felsőoktatási intézmények és a középiskolák javaslatát is figyelembe véve, a képzésért felelős szakminisztérium állítja össze.

A kiadott szóbeli tételek több vizsgaidőszakon keresztül is alkalmazhatók.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok alapján történik:

Értékelési szempontok	Arány (%)
A feladat megértése, a lényeg kiemelése	15
A felelet felépítettsége, világosság, magyar nyelvhelyesség	10
A szakterületi kifejező eszközök használata (szakszókincs, vázlatok, ábrák)	10
A tényanyag mennyisége	15
A fogalmak egyértelmű, helyes használata	20
Az összefüggések felismerése és bemutatása	20
A tétel problémakörének helyi vonatkozásai	10

KÖZGAZDASÁGI ALAPISMERETEK (ÜZLETI GAZDASÁGTAN, ELMÉLETI GAZDASÁGTAN) ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Szaknyelv alkalmazása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. Szakmai fogalmak azonosítása, helyes használata	Fogalmak felismerése meghatározás alapján A fogalmak felismerése szövegben A szakmai fogalom leglényegesebb elemeinek kiemelése Az egy témához kapcsolódó fogalmak kiválasztása Az összetartozó fogalmak együttes használata A közlések megfogalmazásakor a megfelelő fogalmak használata A fogalmak teljes mondatokba foglalása	
1.2. A fogalmak jelentés változatainak ismerete		A fogalmak jelentés változatainak megkülönböztetése
1.3. A szakmai fogalmakkal az ismeretanyag bemutatása, jellemzése, értelmezése, meghatározása	A gondolatok tömör, kerek mondatokban történő kifejtése A mondatok egymáshoz illesztése egységes szöveggé	Önálló állásfoglalás

2. Az ismeretanyag differenciálása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. Lényegkiemelés	Kérdésekre válasz Az ismeretanyag legfontosabb elemeinek bemutatása A válaszok, a bemutatás terjedelmi (idő) korlátainak betartása	Lényeges és kevésbé lényeges szempontok megkülönböztetése Információk szétválogatása szakmailag meghatározott szempontok alapján Megfigyelési szempontok kiválasztása
2.2. Különbségek és azonosságok	Közös és eltérő tulajdonságok felsorolása Hatások és kölcsönhatások bemutatása	A tulajdonságok értékelése különböző szempontok szerint

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.3. A modellalkotás és elvonatkoztatás képessége	A vizsgálat szempontjából fontos összefüggéseket mutató elemek felismerése A vizsgálat szempontjából nem fontos elemek és összefüggések elhagyása Eseménysorok bemutatása Rendszeren belüli alrendszerek értelmezése Példák összegyűjtése és felsorolása Adatokból táblák és ábrák készítése Ábrákból adatok felismerése és egyszerűbb értelmezése	Konkrét példákból az általános következtetések megfogalmazása Általános következtetésre konkrét példák felsorolása Tények és törvényszerűségek közötti összefüggések felismerése

3. Problémaközpontú gondolkodás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1. A probléma felismerése	A feladat helyes értelmezése A tananyagegységben a tanult megoldandó probléma kiemelése Esettanulmányokban és példaesetekben tanult szakmai probléma felismerése és megfogalmazása	Esettanulmányokban és példaesetekben igények és elvárások megfogalmazása
3.2. A problémamegoldás keresése	A megoldási lépések felsorolása	A megoldások információ szükségletének meghatározása Megfogalmazott probléma többféle megoldása – változatok értelmezése A különböző megoldások összevetése – előnyök és hátrányok felismerése A felismert és megfogalmazott előnyök és hátrányok összevetése
3.3. Problémamegoldás értékelése	A várható eredmények becslése, a kapott értékek rövid szöveges értelmezése	Okok és következmények felismerése, megfogalmazása – egyszerre több ok és következmény is lehet

4. A gyakorlat modellezése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1. Bizonylatok felhasználása	Bizonylatok tartalmának felismerése A bizonylattal dokumentált gazdasági esemény felismerése és megfogalmazása Gazdasági események bizonylatokra feljegyzése Bizonylatok elhelyezése a materiális és az információs folyamatokban Bizonylatok közötti kapcsolatok bemutatása	
4.2. Számítások, tételszerkesztések	Könyvelési tételek szerkesztése alapbizonylatok adatai, analitikus összesítések vagy megfogalmazott gazdasági esemény szövegében megadott információk alapján Mutatószámok kiszámítása statisztikai sorokból	

5. Források használata és értékelése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1. Forrásokból információk gyűjtése, következtetések levonása	A forrás tartalmával kapcsolatos egyszerű kérdések megválaszolása	Megadott szempontok alapján a források tartalmára vonatkozóan következtetések levonása Állítások megfogalmazása
6.2. Információk összevetése		Tartalmi és formai különbségek kiválasztása két azonos témájú forrásból
6.3. Információk gyűjtése statisztikai forrásokból	Statisztikai sorok, táblák, grafikus ábrák tartalmára állítások megfogalmazása	

B) TÉMAKÖRÖK

1. Makroökonómiai alapismeretek és összefüggések

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
1.1. A mikro- és makroökonómiai megközelítés	A mikro és makro megközelítés különbségének értelmezése A makrogazdaság szereplői és piaci felsorolása	
1.2. Termékek és jövedelmek áramlása	A gazdasági szférák közötti jövedelemáramlás formáinak felsorolása	A jövedelemáramlás formáinak bemutatása, a közöttük fennálló összefüggés értelmezése, elemzése – különös tekintettel az árupiac, tőkepiac és munkapiac szerepére a jövedelemáramlásban
1.3. A nemzetgazdasági teljesítmény mérése	A kibocsátás nemzetközi mutatószámainak megnevezése, különbség a mutatók között	A halmozódás problémájának felismerése A legfontosabb mutatószámok értelmezése és értékelése Nominál és reál kibocsátás megkülönböztetése Mutatószámok és makroegyenletek kapcsolatának bemutatása A makroegyenletek alkalmazása a főbb mutatószámok kiszámításában Feladatok megoldása, a kapott eredmények értelmezése és értékelése

2. A makrogazdasági egyensúly

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
2.1. Az árupiaci kereslet - kínálat		Az árupiaci kereslet tényezőinek, a fogyasztási és megtakarítási függvénynek, a beruházások szerepének bemutatása A fogyasztásra és a beruházásra ható tényezők ismertetése A fogyasztási és beruházási kereslet motivációinak meghatározása Összkeresleti függvény ábrázolása és értelmezése Az árupiaci kínálat, a kibocsátási függvény ábrázolása és értelmezése A munka keresletét és kínálatát meghatározó tényezők bemutatása Munkapiaci egyensúly, foglalkoztatási függvény ábrázolása és értelmezése Összkínálati függvény ábrázolása és értelmezése Az egyensúlyi jövedelem szerepének, a kereslet és az árszínvonal kapcsolatának bemutatása Összefüggő feladatok megoldása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
2.2. A pénzpiac	A mai magyar bankrendszer jellemzése	A pénzpiacra ható tényezők felvázolása A pénzkínálat szabályozásának, a pénzteremtés folyamatának leírása A pénzkeresleti függvény ábrázolása és értelmezése A pénzpiac egyensúlya és a kamatláb ismertetése A pénzpiac és az árupiaci kereslet kapcsolatának bemutatása
2.3. A makroegyensúly és a részpiaci egyensúlytalanság		A makrogazdasági problémák jellemzése: egyensúlyi közelítés kereslet és kínálat oldalról, egyensúlytalansági szint megítélése
2.4. Az egyensúly felbomlása a különböző piacokon	A makrogazdasági problémák rövid értelmezése: munkanélküliség, infláció	A munkanélküliség és az infláció mérése, okainak bemutatása Összefüggő feladatok megoldása
2.5. Növekedés és/vagy egyensúly		A növekedés, mérési problémáinak bemutatása

3. Az állam gazdaságpolitikája

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
3.1. A modern állam szerepe		Az állam feladatai, az állami beavatkozás okai és a lehetséges megoldások felvázolása
3.2. A költségvetési és a monetáris politika	A költségvetési és monetáris politika definiálása	Az állami költségvetés – a kormányzati kiadások, az állami transferek szerepének, hatásainak leírása Együttes hatások és egyensúlyi jövedelem meghatározása A monetáris politika irányai, eszközeinek bemutatása A monetáris és fiskális politika előnyeinek és hátrányainak összevetése, a beavatkozás korlátainak elemzése A monetáris és fiskális eszközök kölcsönhatásának leírása
3.3. Gazdaságpolitikai alternatívák, programok		A foglalkoztatás és az infláció együttes kezelése problémájának értelmezése A gazdaságpolitikai programokban a fiskális és a monetáris eszközök felismerése

4. Külgazdasági kapcsolatok és nemzetgazdasági összefüggések

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
4.1. Külkereskedelmi előnyök és a külkereskedelem politika	A külkereskedelem jelentőségének bemutatása és a külgazdasággal kapcsolatos fogalmak helyes használata	Komparatív előny meghatározása, hatásának bemutatása a belső termelésre, a fogyasztásra, az árakra A komparatív előnyök forrásainak leírása A külkereskedelem politika lényegének, irányainak, eszközeinek ismertetése
4.2. A vállalatok a nemzetközi piacokon		A vállalatok külpiacra lépésének, a világgazdasági verseny feltételeinek felvázolása A vállalkozások külpiaci stratégiáinak bemutatása A magyar gazdaság helyzetének ismertetése a külkereskedelem, illetve a külpiaci kapcsolatok és az egyensúly szempontjából
4.3. A nemzetközi pénzügyi és hitelrendszer		A magyar gazdaság helyzetét meghatározó kategóriák és mutatók ismertetése Nemzetközi fizetési mérleg egyensúlyának, egyensúlytalanságának értelmezése A makrogazdasági egyensúly nyitott gazdaságra vonatkozó aspektusainak és az árfolyam politika lényegének, a lebegő és fix árfolyamok rendszerének bemutatása
4.4. A nemzetközi gazdasági szervezetek	A legfontosabb nemzetközi szervezetek (IMF, IBRD, EU, WTO) felsorolása A legfontosabb EU ismeretek használata	

5. Mikroökonómiai alapismeretek és összefüggések

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
5.1. Alapkategóriák és összefüggések	A közgazdaságtan alapkérdéseinek és elemzési módszereinek egyszerű bemutatása A modellalkotás szerepének bemutatása a vizsgálatokban	A gazdaság alapelemeinek, termelési tényezőinek felvázolása Termelési lehetőség, szűkösség, választás, alternatív költség bemutatása Felismerése és értelmezése annak, hogy minden döntés alapja a gazdasági racionalitás
5.2. A piaci alapfogalmak	A piac fogalmának, tényezőinek és szereplőinek felsorolása Kereslet jellemzése Keresleti függvény és elmozdulásának bemutatása Kínálat jellemzése Kínálati függvény és elmozdulásának bemutatása A Marshall-kereszt definiálása, a piaci egyensúlytalanság eseteinek összehasonlítása	Mennyiségi és minőségi változások közötti különbségek meghatározása a kereslet és a kínálat vizsgálatánál A piac működésének, a piaci egyensúly kialakulása mechanizmusának levezetése A Marshall-kereszt elemzése, összefüggések bemutatása

6. A fogyasztói magatartás és a kereslet

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
6.1. A fogyasztói döntés tényezői	A fogyasztói döntés belső tényezőinek bemutatása: szükséglet, preferencia – rendszer, hasznosság A fogyasztói döntés külső feltételeinek bemutatása: szűkösség, nominál és reáljövedelem	Fizetőképes szükséglet és kereslet értelmezése A fizetőképes szükséglet és kereslet összefüggésének elemző bemutatása a fogyasztói döntés tényezőinek és feltételeinek tükrében
6.2. A fogyasztó döntése a hasznosság és a külső korlátok alapján		A hasznossági függvények ábrázolása Gossen első és második törvényének alkalmazása Összetett feladatok megoldása és ábrázolása
6.3. A fogyasztó optimális választása és a kereslet		A közömbösségi térkép és a költségvetési egyenes ábrázolása – felismerve a geometriai ábrázolás jelentőségét az optimális választásban A helyettesítési ráta és a határhaszon csökkenése közti összefüggés bemutatása Optimális fogyasztói döntésből egyéni keresleti függvény levezetése Az ár-, illetve jövedelemváltozás hatásának bemutatása a fogyasztói keresletre Összetett feladatok megoldása és ábrázolása
6.4. A piaci kereslet		A kereslet rugalmasságát jellemző tényezők, a kereslet rugalmasságát mérő mutatószámok meghatározása A piaci keresleti függvény levezetése Összetett feladatok megoldása és ábrázolása

7. A vállalat termelői magatartása és a kínálat

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
7.1. A vállalat	A vállalat mikro- és makrokörnyezetének bemutatása A vállalkozási formák felsorolása és rövid jellemzése	A vállalatok célrendszerének felvázolása
7.2. A termelés technikai-gazdasági összefüggései		A gazdasági hatékonyság értelmezése, a gazdasági időtávok és azok jelentősége a vállalat életében A termelési függvény felismerése és ábrázolása
7.3. A termelés költségei		Az alternatív költség és a költségcsoportok értelmezése A költségfüggvények ábrázolása A különféle költségek kiszámolása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
7.4. A piac formái és a kínálat		A piacformák jellemzése, a tökéletes verseny és a monopólium összehasonlítása A kínálatot meghatározó tényezők szerepének ismertetése rövid, illetve hosszú távon, vállalati és iparági szinten A profitkategóriák közötti különbségek, összefüggések bemutatása és ezek jelentőségének értelmezése a vállalat helyzetének értékelése szempontjából A profitmaximum elérési feltételeinek meghatározása, összehasonlítása tökéletes verseny, illetve monopólium esetén A fogyasztói többlet és a holtteher-veszteség alakulás vizsgálata Az üzemszüneti és a fedezeti pont tartalmának bemutatása
7.5. A piacsabályozás		A monopolhelyzet gazdasági hatásainak és a monopolelles intézkedések szükségességének értelmezése

8. A termelési tényezők piaca

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
8.1. A tényezőpiac jellemzése		A termelési tényezők csoportosítása A termelési tényezők keresletét és kínálatát meghatározó tényezők bemutatása
8.2. Az erőforrások kereslete és kínálata	A származékos kereslet fogalmának értelmezése	A határtermék-bevétel és a tényező határköltség fogalmának meghatározása, szerepének bemutatása az optimális tényező felhasználásban Jelen, illetve jövőérték számítása, az eredmények értékelése
8.3. A munkapiac		Elemzés és ábrázolás, teljes körű bemutatás kereslet – kínálat oldalról
8.4. A tőkepiac		Elemzés és ábrázolás, teljes körű bemutatás kereslet – kínálat oldalról
8.5. A természeti tényezők piaca		Elemzés és ábrázolás, teljes körű bemutatás kereslet – kínálat oldalról
8.6. A vállalkozó, mint termelési tényező		Elemzés és ábrázolás, teljes körű bemutatás kereslet – kínálat oldalról A jövedelmek funkcionális elosztásának elvére rámutatás

9. Az externáliák és a közjavak

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
9.1. Az externáliák		Az externáliák értelmezése, fajtáinak bemutatása Az internalizálás egyes lehetőségeinek bemutatása
9.2. A közjavak		Magán és közjavak megkülönböztetése
9.3. Az állami beavatkozás formái	A külső gazdasági hatások szerepének bemutatása, az állami beavatkozások szükségességének indoklása	Az állami beavatkozás szükségességének értelmezése az externáliák és közjavak esetében A környezetszennyezés globális problémájának felismerése

10. Marketing és marketing gondolkodás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
10.1. A marketing modern értelmezése	A marketing modern értelmezése, logikai lépéseinek felsorolása A szükséglet, igény, érték fogalmak helyes marketing szemléletű értelmezése A marketing eszközök és a jellemző eszközváltozatok felsorolása	
10.2. A marketing mix	A 4P marketing mix értelmezése A legfontosabb termék kategóriák jellemzése Az ármegállapítás módjai felsorolása, példákkal illusztrálása A legjellemzőbb marketing csatornák felsorolása és jellemzése A kommunikáció legfontosabb eszközeinek, módszereinek összehasonlítása	
10.3. Piacorientált gondolkodás	A piacorientált gondolkodásmód értelmezése, megkülönböztetése más felfogásoktól Egyszerű esettanulmányban – a marketing eszközök kiválasztásának értelmezése – a marketing eszközök megválasztása úgy, hogy a kiválasztott eszköz erősítse a mix elemek együttes hatását – az eszközök megváltoztatása a piacról érkező információk alapján	

11. A vállalkozás és az államháztartás kapcsolatai

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
11.1. Az államháztartás és alrendszerei	Az államháztartás alrendszereinek felsorolása A vállalkozás és az alrendszerek kapcsolatának rövid bemutatása A legfontosabb költségvetési bevételek felsorolása A költségvetési kiadások főbb típusainak felsorolása A költségvetési egyenleg értelmezése	
11.2. A támogatások	A támogatások szerepének bemutatása az állami feladatok megvalósításában A közvetlen és közvetett, az egyedi és normatív támogatás közötti különbség meghatározása	
11.3. Az adók	A befizetések szerepének értelmezése az állami feladatok megvalósításában és a jövedelmek újraelosztásában Az adóalany, az adótárgy, az adóalap és az adómérték megfogalmazása – a társasági adó, az általános forgalmi adó és a személyi jövedelemadó vonatkozásában (lehet a törvényi helyek illusztrálásával)	

12. Pénzügyi műveletek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
12.1. A pénz és a pénzforgalom	A pénz funkcióinak, a vállalkozás jellemző pénzáramainak felsorolása Az MNB monopolizált jogainak és feladatainak felsorolása Néhány pénzügyi intézmény és jellemző pénzügyi tevékenységek megnevezése A készpénz, a készpénz nélküli és a készpénz kímélő fizetések összehasonlítása a szereplők és a gazdaság számára előnyös és hátrányos jellemzőik alapján	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
12.2. A készpénzforgalom	Készpénz átutalási megbízás, belföldi postautalvány, a pénztári bizonylatok kitöltése megadott adatok alapján, a bizonylatok tartalmából a gazdasági esemény felismerése és a készpénz készlet változás könyvelési tételének megszerkesztése A házipénztárral szembeni követelmények és a legfontosabb pénzkezelési szabályok rövid ismertetése A pénztár és a bankszámla kapcsolatának bemutatása	
12.3. A számla-pénzforgalom	A bankszámla szerződés alanyainak megnevezése, jogaik és kötelezettségeik felsorolása A bankszámla felett rendelkezés módjának bemutatása A különböző bankszámlák szerepe közötti különbségek meghatározása Az átutalás és a beszedési megbízás fizetési módok lépéseinek bemutatása, a banki megbízások információtartalmának felsorolása, az információtartalomtól a gazdasági esemény meghatározása és az esemény könyvelési tételének megszerkesztése	
12.4. A bankkártya, a csekk és a váltó	A bankkártya felhasználási lehetőségeinek ismertetése a modern gazdaságban, használata előnyeinek kiemelése A bankkártya tulajdonságainak felsorolása A csekk és a váltó szerepe és felhasználási lehetőségei közötti különbségek megfogalmazása A csekk és a váltó jellemzőinek bemutatása Érvényességi kellékek felsorolása	

13. A vásárolt készletek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
13.1. A készletek fajtái	A készlet jellemzése, megkülönböztetése a többi vagyonelemtől Készletfajták felsorolása és példával illusztrálása A minimális, a maximális és a folyókészlet szerepének értelmezése a készletek tervezésében	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
13.2. A készletek analitikája	A vásárolt készlet bevételezés és kiadás bizonylatainak és a szállítói számla információtartalmának bemutatása, a formai és tartalmi követelmények felsorolása A beszerzés és felhasználás gazdasági események bizonylatokra feljegyzése az események leírása alapján, a kitöltött bizonylatokból a gazdasági események felismerése A szállítói számla általános forgalmi adó tartalmának felismerése, a levonható forgalmi adó nagyságának kiszámítása a számla adataiból (bruttó, nettó összegből) Az analitikus készletnyilvántartás, a szállítói folyószámla nyilvántartás, az általános forgalmi adó nyilvántartás információtartalmának és szerepének ismertetése	
13.3. A vásárolt készlet értékelése	A készlet beszerzési ár leggyakoribb elemeinek felsorolása, alapadatokból a beszerzési ár kiszámítása A készlet beszerzési áron történő értékeléséből adódó problémák megfogalmazása a készletcsökkenés értékének meghatározásában – megoldási módok ismertetése és összehasonlítása a költségekre és a vállalkozás vagyonára gyakorolt hatás szerint A készletcsökkenések, valamint a záró készlet mérlegértékének kiszámítása a FIFO és a csúsztatott átlagár módszerrel	
13.4. A főkönyvi készletnyilvántartás	Az anyagbeszerzés, a szállítónak visszaküldés és a szállítótól kapott engedmény, valamint az anyagfelhasználás, a szállítói tartozások kiegyenlítése elszámolási betétről, rövid lejáratú hitelből könyvelési tételek megszerkesztése analitikus feladás, alapbizonylat vagy megfogalmazott gazdasági esemény alapján idősorosan és számlasorosan Az Anyagok főkönyvi számlatartalmának, egyenlegének értelmezése	
13.5. A készlet-finanszírozás forrásai	A készletek lehetséges finanszírozási forrásainak felsorolása A hitelezés alapelvei között a hitelcél jelentőségének kiemelése és összekapcsolása a lejáratral A hitelképesség vizsgálatára likviditási mutatók számolása megadott adatokból, és a kapott mutatók nagyságának értelmezése A váltó, mint kereskedelmi hitel bemutatása	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
13.6. Az általános forgalmi adó működési mechanizmusa	A levonható és a fizetendő általános forgalmi adó megkülönböztetése, a költségvetési kapcsolat bemutatása Fizetendő és levonható forgalmi adó adatok ismeretében a költségvetéssel elszámolandó adó összegének meghatározása Az adó mértékek definiálása Az adómentesség és az adókedvezmény összehasonlítása. A tárgyi és az alanyi általános forgalmi adó mentesség lényegének megfogalmazása	

14. Az emberi erőforrás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
14.1. Az emberi erőforrás, mint termelési tényező	Az emberi erőforrás sajátosságainak ismertetése, megkülönböztetése a többi termelési tényezőtől Bérezési formák és alkalmazási lehetőségeik felsorolása Kereset és bér megkülönböztetése A bér részeinek felsorolása, példákkal bemutatása A munkavállaló és munkáltató bérterheinek megkülönböztetése, összehasonlítása A munkavállaló bérterheinek bemutatása: a nyugdíj- és egészségbiztosítási járulék és a munkavállalói járulék A munkáltató bérterheinek bemutatása: a társadalombiztosítási járulék, a munkaadói járulék, a szakképzési hozzájárulás A munkavállalótól levont átvállalt tartozások, előlegelevonás, kártérítési levonás értelmezése	
14.2. Bérek számfejtése	A munkaidő és a munkateljesítmény nyilvántartás, az egyéni kereset összesítés, a munkavállalói tartozás nyilvántartás információtartalmának és kapcsolatuknak bemutatása, az információtartalomból a gazdasági esemény megnevezése A bérszámfejtési bizonylatok összesített adatainak megjelenése a szintetikus könyvelésben, a bérfelosztás (bérek költségként), bérjárulékok, levonások főkönyvi könyvelési tételek megszerkesztése	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
14.3. Bérek fizetése	A bérfizetés bizonylatainak információ-tartalma, kapcsolat a bérszámfejtés bizonylataival, a bizonylatok információ-tartalmából a gazdasági esemény megnevezése A bérfizetés gazdasági esemény főkönyvi könyvelése pénztári kifizetéssel és bankszámláról fizetés esetén A bérrel kapcsolatos tartozások – adó- és társadalombiztosítási kötelezettségek – átutalásának könyvelése és bizonylatainak megnevezése A Jövedelem elszámolási számla tartalmának bemutatása	
14.4. Személyi jövedelemadó	Az éves összevont jövedelem csoportjainak megnevezése, a csoportok tartalmának illusztrálása néhány példával, a jövedelemmeghatározás módjainak ismertetése a fő csoportokban Az éves összes jövedelem összegének ismeretében az éves adóteher kiszámítása A tárgyévben levont adóelőleg és az adó különbségének meghatározása A személyi jövedelemadó bevallási módjának és határidejének meghatározása	

15. Befektetett eszközök

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
15.1. A befektetés	A befektetés értelmezése a tárgyi eszközökre, az immateriális javakra és a pénzeszközökre A befektetéssel szembeni elvárások megfogalmazása, a hozam és a kockázat összekapcsolása	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
15.2. A beruházások	A tárgyi eszközök állománynövekedési jogcímeinek felsorolása, a beruházás értelmezése A tárgyi eszközök fajtáinak felsorolása A bekerülési érték legjellemzőbb elemeinek felsorolása, a bekerülési érték meghatározása idegen kivitelezésű beruházás számlázott értékei alapján A tervezett maradványérték, a bruttó és nettó érték értelmezése A beruházás és a tárgyi eszközök analitikus feljegyzéseinek információtartalma, az analitikus nyilvántartással szembeni követelmények felsorolása Az idegen kivitelezésű beruházás számlázott értékei és az aktiválás gazdasági események főkönyvi könyvelési tételének megszerkesztése	
15.3. Az értékcsökkenés és értékcsökkenési leírás	A tárgyi eszközök és az immateriális javak fokozatos értékátadásának értelmezése, az értékcsökkenés és leírás kapcsolata Terv szerinti és terven felüli értékcsökkenés megkülönböztetése, a terven felüli leírás jellemző eseteinek felismerése Az értékcsökkenés számolás alapján meghatározása Az idő és teljesítményarányos leírás jellemző eseteinek megkülönböztetése Negyedévi és évi értékcsökkenés összegének és a nettó értéknek meghatározása időarányos lineáris és teljesítményarányos leírással A terv szerinti értékcsökkenés főkönyvi könyvelési tételének megszerkesztése	
15.4. A beruházások forrásai	A beruházások finanszírozási lehetőségeinek felsorolása, a beruházási és forgóeszköz hitelek megkülönböztetése A saját forrás, a fedezet és biztosítékok szerepének bemutatása a hitelezésben A biztosítékok formáinak bemutatása és különbségük A kamat, a kamatláb értelmezése és jellemző kamatnagyság felismerése A betéti és hitelkamatok összehasonlítása, a betéti és értékpapír kamatok nagysága napi gazdasági információk alapján A hitelezési eljárás lépéseinek felsorolása a hitelkérelem benyújtásától a visszafizetésig	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
15.5. A befektetett pénzügyi eszközök	A befektetett pénzügyi eszközök fajtái, a lekötött bankbetét, az éven túl nyújtott kölcsön, a tartós részesedés, a tartós hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok közös tulajdonságainak bemutatása Az értékpapír tulajdonságok felsorolása A részvény és a kötvény összehasonlítása az értékpapírba foglalt jog, a hozam és az átruházási lehetőség szerint Egyszerű feladatban a befektetés jövő és jelenértékének kiszámítása, a kapott értékek rövid, szöveges értelmezése A befektetett pénzügyi eszközök analitikus feljegyzésének információtartalma, az analitikus nyilvántartással szembeni követelmények ismertetése	

16. A tevékenység költségei és az értékesítés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
16.1. A tevékenység költségei	Különbség és kapcsolat a költség és a ráfordítás között A költségnevek felsorolása és példával illusztrálás A közvetlen és közvetett költségek különbségének meghatározása és példával illusztrálás A költségnem szerinti költséggyűjtés bizonylatainak, a bizonylatok információ tartalmának megnevezése, a gazdasági esemény megnevezése és a költséggyűjtés könyvelési tételének költségnevekre történő megszerkesztése	
16.2. A befejezett tevékenységek elszámolása	Költségnem elszámolás esetében a raktárra vétel bizonylatának megnevezése, információtartalmából a gazdasági esemény megnevezése A kalkuláció fogalmának és indokolt időpontjának meghatározása, az előállítási önköltség legfontosabb elemeinek felsorolása A saját termelésű készletek állományváltozásának kiszámítása, előjelének értelmezése és elhelyezése a vállalkozás teljesítményei között A késztermékek készletre vétele, könyvelési tételének megszerkesztése	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
16.3. Az értékesítés gazdasági esemény és hatása	A vevőkövetelések információtartalmának és a vevő számla tartalmának bemutatása A követelés nyilvántartással szembeni követelmények megfogalmazása Az értékesítés árbevételének és a termék készlet csökkenésének főkönyvi feljegyzése Összköltség eljárás esetén A fizetendő általános forgalmi adó könyvelése Az értékesítés eredményre gyakorolt hatásának meghatározása	

17. Az erőforrások és befejezett tevékenységek adatainak statisztikai feldolgozása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
17.1. Egyszerű adatfeldolgozási módszerek	Adatforrások megnevezése egyszerű példaesetekre Az adatgyűjtés módja, a sokaság és a megfigyelési egység, a közös és megkülönböztető ismerv és az ismervváltozatok azonosítása egyszerű példaesetekben Statisztikai sorok felismerése, statisztikai sor és tábla, valamint grafikus ábra kellékek ellenőrzése és hiányzó elemek kiegészítése egyszerű példaesetekben	
17.2. A viszonyszámok	Megoszlási viszonyszám számítása csoportosító sorból Dinamikus viszonyszám (lánc és bázis) kiszámítása közölt idősorból Egyenes és fordított intenzitási viszonyszám kiszámítása leíró sorból A feladatokban a vásárolt készletekre, a vállalkozásban dolgozók létszámára, a dolgozók jövedelmére, a befektetett eszközök ismert csoportjaira, az elkészült vagy értékesített termékekre, az értékesítéssel elért árbevételre vonatkozó statisztikai sorok adatainak felhasználása	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
17.3. A középértékek	Egyszerű és súlyozott számtani átlag kiszámítása – a súly szerepét betöltheti a relatív gyakoriság is Közölt (számítani nem kell) szórás mutató nagyságának értelmezése Mértani átlag számítása idősorból a változás átlagos ütemének meghatározás érdekében Egyszerű kronológikus átlag kiszámítása készletadatok idősorból	
17.4. Az érték – ár- és volumenindexek	A termelési érték vagy eladási forgalom adatokból a termelési érték, a termelési volumen és az árak változását jellemző mutatók kiszámítása és az indexek közötti összefüggés bemutatása	
17.5. Az adatok közlése	A számítások eredményének rövid szöveges értékelése Az eredmények statisztikai táblába rendezése Az eredmények grafikus ábrázolásának megtervezése	

18. Zárás – éves beszámoló

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
18.1. Az ellenőrzés és az egyeztetés szerepe a nyilvántartásban	Az ellenőrzés szerepének értelmezése a pontos információ létrehozásában, a visszacsatolás jelentőségének leírása A nyilvántartások és a valóság egyeztetésének szükségessége, eltérés esetén a szükséges teendők megfogalmazása A leltározás teendőinek felsorolása Az analitikus és szintetikus könyvelés egyeztetés fontosságának rövid bemutatása	
18.2. Leltár és Mérleg	A Mérleg és Leltár összehasonlítása közös és megkülönböztető tulajdonságaik szerint Az Éves Beszámoló szerepe, részeinek felsorolása Az A típusú mérleg felépítése – főcsoportok és csoportok, a csoportok tartalmának rövid jellemzése A Mérleg és vállalkozói számlakeret kapcsolatának bemutatása	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Középszint, emelt szint
18.3. Az eredmény kimutatás	Az Eredmény kimutatás céljának bemutatása Az eredménykategóriák felsorolása, különbségek meghatározása Az eredménykategóriák fő összetevőinek jellemzése (össz költség eljárás A típus esetén) Az Eredmény kimutatás és Mérleg kapcsolata Adózott eredmény megosztása osztalékra és mérleg szerinti eredményre – érdekkonfliktus értelmezése Az adózás előtti eredmény és a társasági adóalap módosítások összevont egyenlegének ismeretében az adó kiszámítása	
18.4. Zárás	A zárlati munkák céljának bemutatása Az eredményszámlák, az eszköz és forrás számlák zárásának, a könyvelési tételek szerepének ismertetése	

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

Írásbeli vizsga
Szóbeli vizsga

Üzleti gazdaságtan

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli vizsga	Választást, rövid választ igénylő feladatok	90	1/3
	Számítást, bizonylatkitöltést, tételeszerkesztést igénylő feladatok	90	1/3
Szóbeli vizsga	Tematikus bemutatás	kb. 15	1/3

ÍRÁSBELI VIZSGA

- Választást igénylő tesztfeladatok, egyszerű rövid választ igénylő feladatok
- Számítást vagy bizonylatkitöltést vagy tételeszerkesztést igénylő feladatok

Tartalmi szerkezet

Az ismeretanyag kiválasztása a részletes követelmények középszinten meghatározott témaköreiben az előírt közép szintű kompetenciákhoz kapcsolódik.

A választást igénylő tesztfeladatokban, a rövid egyszerű választ igénylő feladatokban megjelennek témakörönként 1-2 feladatban a

- Makroökonómia témaköreiből a Makroökonómiai alapismeretek és összefüggések, A makrogazdasági egyensúly, Az állam gazdaságpolitikája, Külgazdasági kapcsolatok
- Mikroökonómia témaköreiből a Mikroökonómiai alapismeretek és összefüggések, A fogyasztói magatartás és a kereslet, A vállalat termelői magatartása és a kínálat, A termelési tényezők piaca, Az externáliák és a közjavak
- Marketing és marketing gondolkodás
- Pénzügyi műveletek
- A vállalkozás és az államháztartás kapcsolata
- Zárás – éves beszámoló témakörök.

A választást vagy egyszerű, rövid választ igénylő feladatsor 6-10 feladatból, egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

Lehetséges feladattípusok
1. Fogalmak felismerése, magyarázata
2. Ok-okozati összefüggések, eltérések, azonosságok
3. Célok és következmények megkülönböztetése
4. Eredmények értelmezése
5. Hiányzó elemek, kapcsolatok kiegészítése

A számítást, bizonylatkitöltést, tételeszerkesztést igénylő feladatok a részletes követelmények témaköreiben megjelölt egyszerű, 1-2 lépéssel megoldható feladatok.

Javasolt témakörök a számítást igénylő feladatokra:

- A vásárolt készletek – különösen a készletcsökkenések és a záró készlet értékének meghatározása, a fizetendő és levonható forgalmi adó adatok ismeretében a költségvetéssel elszámolandó adó összegének meghatározása a munkamegosztás különböző lépcsőin, likviditási mutatók számítása
- Az emberi erőforrások – bérjárulékok kiszámítása, a személyi jövedelemadó összegének, az előleg és az adó különbségének meghatározása
- Befektetett eszközök – bekerülési érték meghatározása, terv szerinti értékcsökkenés összege, jövő és jelenérték számítások
- Tevékenységek költségei – saját termelésű készletek állományváltozása meghatározása
- Az erőforrások és befejezett tevékenységek adatainak statisztikai feldolgozása – teljes témakör a részletes követelmények szerint

Javasolt témakörök a bizonylatkitöltést igénylő feladatokra:

- Pénzügyi műveletek – pénztári bizonylatok, készpénzforgalom és számlapénzforgalom bizonylatai
- A vásárolt készletek – készletváltozási bizonylatai
- Az emberi erőforrások – bérszámfejtés bizonylatai

Javasolt témakörök a tételeszerkesztést igénylő feladatokra:

- A vásárolt készletek – készletváltozások beszerzési áron értékelve, szállítói tartozás kiegyenlítése
- Az emberi erőforrások – bérfelosztás, bérjárulékok, levonások, bérfizetés
- Befektetett eszközök – beruházás saját pénzeszköz és idegen kivitelező, terv szerinti értékcsökkenés
- Tevékenységek költségei – saját termelésű készletek állományváltozásai, értékesítés árbevétele, fizetendő áfa
- Zárás – költség számlák, eredmény számlák, mérleg számlák zárása

Értékelés

A feladatok mindegyike értékelésénél kötelező a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetőségeit a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

Ha az írásbeli teljesítmény nem éri el az elégséges szintet, a jelöltnek a szóbeli vizsgán számítást vagy bizonylatkitöltést vagy tételszerkesztést igénylő feladatot is meg kell oldania.

SZÓBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

A középfokú részletes követelmények témakörei a középfokon megfogalmazott kompetenciákkal.

Tételtípusok

A tételek a témakörök tematikus és problémaorientált bemutatása, mely nem igényel a témaköröknél megjelölteken kívül más tananyagrészeket.

A tételek tartalma

A tételsor 20 kötelező központi tételt tartalmaz a következők szerint:

1-1 tétel készül a következő témakörökből:

- Marketing és marketing gondolkodás
- A vállalkozás és az államháztartás kapcsolata
- Zárás – éves beszámoló

2-2 tétel készül a következő témakörökből:

- Makroökonómia témaköreiből (Makroökonómiai alapismeretek és összefüggések, A makrogazdasági egyensúly, Az állam gazdaságpolitikája, Külgazdasági kapcsolatok)
- Mikroökonómia témaköreiből (Mikroökonómiai alapismeretek és összefüggések, A fogyasztói magatartás és a kereslet, A vállalat termelői magatartása és a kínálat, A termelési tényezők piaca, Az externáliák és a közjavak)
- Az emberi erőforrás
- A tevékenység költségei és az értékesítés

3-3 tétel készül a következő témakörökből:

- Pénzügyi műveletek
- A vásárolt készletek
- Befektetett eszközök

A tematikus tételek feleleteinél felhasználhatók – a vizsga előtt jegyzékben meghatározott – következő szemléltető-illusztráló anyagok:

- Statisztikai táblák, grafikonok
- Marketing házi dolgozat, ha a tanulmányi idő alatt készült ilyen
- Marketing kommunikáció eszközei
- Gazdasági sajtóból cikkek, leírások – esetleg a felkészülés során megismertek is
- Törvények – kizárólag illusztrálásra
- Pénzügyi befektetési tájékoztatók
- Bankszámlaszerződés minták
- Csekk – váltó – részvény – kötvény minta
- Bizonylati album
- Számvitel politika
- Számlarend

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témátartás, a lényeg kiemelése	25
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	15
Források, szemléltetés használata és értékelése	10
A szaknyelv alkalmazása	15
Tájékozottság napi gazdasági kérdésekről	10
A témakörben fontos tényezők feltárása, a téma problémaközpontú bemutatása	25

Elméleti gazdaságtan

A vizsga szerkezete, témái azonosak az emelt szintű vizsgáéval a középszinten megfogalmazott kompetenciákkal. Az írásbeli feladat értékelését központi útmutató szabályozza, melyben a két szint közötti különbség realizálódik, a teljesítmény értékelése eltérő.

A teljesítményt a szóbeli és az írásbeli vizsgán középszinten és az emelt szinten külön-külön tételsor alapján kell elbírálni.

A középszintű írásbeli és szóbeli pontszámok (arányok) alapján a tanuló értékelése egy osztályzattal történik.

EMELT SZINTŰ VIZSGA**A VIZSGA SZERKEZETE****A vizsga részei**

Írásbeli vizsga

- Választást igénylő feladatok
- Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok
- Szöveges (kifejtendő) feladatok
- Számítást, ábrázolást igénylő feladatok

Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli	Választásos, egyszerű, rövid választ igénylő feladatok	30	10
	Szöveges (kifejtendő) feladatok	90	30
	Számítást, ábrázolást igénylő feladatok	60	30
Szóbeli vizsga	Tematikus problémaközpontú	15	30

ÍRÁSBELI VIZSGA**Tartalmi szerkezet**

Az ismeretanyag kiválasztása a részletes követelmények **emelt szinten meghatározott témaköreihez** kapcsolódik. A feladatok az előírt emelt szintű kompetenciákhoz kapcsolódnak.

Az írásbeli feladatokban azonos arányban jelennek meg a **makroökonómia és a mikroökonómia** ismeretei.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

Kompetenciák	%
Szaknyelv alkalmazása	10
Lényegkiemelés, ok-okozati összefüggések	30
Problémaorientált bemutatás	30
Ismeretek komplex kezelése	20
Források használata	10

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatsor 6-10 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

Lehetséges feladattípusok
1. Fogalmak felismerése, magyarázata
2. Ok-okozati összefüggések, eltérések, azonosságok
3. Célok és következmények megkülönböztetése
4. Egyszerű ábra, séma, táblázat készítése
5. Példa alkalmazása
6. Eredmények értelmezése
7. Hiányzó elemek, kapcsolatok kiegészítése

A szöveges feladatok néhány összefüggő mondatban – problémamegoldó feladatok – és/vagy hosszabb szövegben – elemző, kifejtő – bemutatatható feladatokat jelentenek. Ilyen feladat 2–3 legyen, amelyek tematikus és problémaorientált bemutatást igényelnek esetleg hosszabb kifejtés esetén több tananyagrészt ismereteinek komplex felhasználásával.

A számítást, ábrázolást igénylő feladatok a részletes követelmények témaköreinél megjelölt összetett feladatok a példatári feladatok mélységében.

Értékelés

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok és a számítást, ábrázolást igénylő feladatok értékelésénél kötelező a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetőségeit a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

Szöveges jellegű feladatoknál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés.

	Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		Kifejező képesség	
	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
Probléma-megoldó	az ismeretek mennyisége	60%	a feladat megértése szaknyelv használata lényegkiemelés ok-okozati kapcsolat	30%	világosság nyelvhelyesség helyesírás	10%
Elemző-kifejtő	az ismeretek mennyisége	50%	a feladat megértése szaknyelv használata lényegkiemelés ismeretek mélysége ismeretek komplexitása	40%	világosság nyelvhelyesség helyesírás	10%

Amennyiben az emelt szintű írásbeli követelmények teljesítése az elégséges szintet nem éri el, a jelölt az érettségi vizsgát a középszintű szóbeli vizsgakövetelmények teljesítésével is befejezheti. Ha az írásbeli teljesítmény nem éri el az elégséges szintet, a jelöltnek a szóbeli vizsgán számítást igénylő feladatot is meg kell oldania.

SZÓBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

Az ismeretanyag kiválasztása a részletes követelmények **emelt szinten** meghatározott **témaköreihez** kapcsolódik.

Tételtípusok

Azonos arányban jelennek meg a **makroökonómia és a mikroökonómia** ismeretei.

A tételcímek jellemzői, összeállításuk

A központilag meghatározott tételek a témakörök tematikus problémaorientált bemutatása.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témataértés, a lényeg kiemelése	20
A megközelítés sokszínűsége	10
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	10
Források használata és értékelése	10
A szaknyelv alkalmazása	10
Az ismeretek mélysége és komplexitása	20
A témakörben fontos tényezők feltárása, a téma problémaközpontú bemutatása	20

Az **emelt szintű írásbeli és szóbeli pontszámok (arányok)** alapján a **tanuló értékelése egy osztályzattal** történik.

ÜGYVITELI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Összetett ügyviteli írásbeli feladat elkészítése

1.1. Feladatértelmezés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Összetett ügyviteli írásbeli feladat értelmezése	Legyen képes szakirányú ismereteit pontosan felidézni, rendezni és önállóan alkalmazni. Legyen képes az egyes részfeladatokhoz kiválasztani és használni az informatikai eszközöket.	Tudjon önállóan úgy kezelni egy problémakört, hogy annak végeredménye egy olyan írásmű legyen, mely a feladatértelmezést és a számítógéppel támogatott igényes megoldásokat úgy tartalmazza, hogy azzal a jelölt szakmai felkészültségét és kreativitását bizonyítsa. Legyen képes kiválasztani és alkalmazni az optimálisan megfelelő eszközöket (szoftvereket) informatikai ismereteinek integrálásával.

1.2. Szövegfeldolgozás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Hivatalos iratok tartalmi sajátosságainak érvényesítése	Legyen képes elkészíteni a hivatalos irat egyes részegységeit (pl. címzett, tárgy, tartalmi szöveg). Legyen képes az önálló tartalmi egységeket meghatározni, a fontos ismereteket a kevésbé lényegestől elkülöníteni. Ismerje a hivatalos levelezés alapvető szakszókincsét. Legyen képes érvényesíteni a helyesírási követelményeket a hivatalos irat szövegének elkészítésekor. Tudja munkavégzéséhez a helyesírási, az értelmező és az idegen szavak szótárát használni.	Legyen képes önállóan megfogalmazni hivatalos irat szövegét, 4-5 megadott tartalmi útmutatás alapján. Legyen képes alkalmazni a tanult hivatalos iratfajtákhoz illeszkedő szakszókincset és mondatpaneleket. Legyen képes a szakszöveg elkészítésekor érvényesíteni a nyelvhelyességi követelményeket.
Adatbevitel	Tudjon egyenletes diktálás alapján legépelni egyszerű tartalmú iratszöveget. Tudjon beszúrni tartalmilag illeszkedően a megfelelő helyre szöveget, táblázatot, grafikont.	Tudjon kéziratból tízujjas vakírással legépelni – a számítógép nyelvi ellenőrző programjának alkalmazásával – hibátlan szöveget.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Hivatalos iratok formai sajátosságainak érvényesítése	Tudjon iratot megfelelő formában elkészíteni. Legyen képes az irat részegységeit (pl. fejléc, dátum, címzett, tárgy stb.) a tanult – munkahelyi szokásoknak megfelelő – helyen szerepeltetni. Legyen képes iratban bekezdéseket, kiemeléseket, mellékleteket stb. a tanult – munkahelyi szokásoknak megfelelő – módon jelölni.	
Hivatalos iratok elektronikus továbbítása	Tudjon iratot e-mailen továbbítani.	Tudjon iratot elektronikusan továbbítani (pl. körlevél, fax, körfax).

1.3. Informatikai alkalmazások

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Alapfogalmak helyes használata	Legyen képes az informatikai alapfogalmakat megérteni.	
Informatikai eszközök kezelése	Legyen képes az informatikai eszközöket a munkaegészségügyi, adatvédelmi, szerzői jogi előírások betartásával használni. Legyen képes adott feladattípushoz az optimális perifériákat megnevezni.	Tudjon egyszerű karbantartási feladatokat végrehajtani.
Szoftver kezelése	Ismerje a tanult operációs rendszer felhasználói felületét, alapvető funkcióit. Tudjon kezelni könyvtárszerkezetet, állományokat. Tudjon vírusellenőrzést végezni. Adott feladat megoldásához legyen képes a megfelelő felhasználói programokat kiválasztani.	Tudjon lemezkarbantartást végezni.
Szöveges dokumentumok szerkesztése	Tudja használni a tanult szövegszerkesztő programot. Legyen képes egyszerű szöveges dokumentumot begépelni, önállóan formázni. Legyen képes utasítás alapján szöveges dokumentumot elkészíteni. Tudjon szöveges dokumentumba képet, táblázatot, diagramot beilleszteni. Tudja használni a program nyelvi segédeszközeit.	Legyen képes egyszerű szöveges dokumentumot önállóan elkészíteni. Legyen képes a stílusok biztosította lehetőségeket dokumentumaiban felhasználni. Tudjon a szöveges dokumentumba más programmal előállított grafikus objektumot beilleszteni.
Táblázatok, diagramok szerkesztése	Tudja használni a tanult táblázatkezelő programot. Legyen képes adatokat egyszerű táblázatokba rendezni. Legyen képes adatokat megadott szempont szerint rendezni. Tudjon táblázatot esztétikusan formázni. Legyen képes a táblázat megadott adatait adott típusú diagramon ábrázolni, a diagramot esztétikusan megtervezni.	Legyen képes meghatározott adatokat kigyűjteni. Legyen képes egyszerű kimutatást elkészíteni. Legyen képes adatokkal elemi számításokat elvégezni. Legyen képes egy táblázat adataiból önállóan szemléletes diagramot készíteni.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Hálózati szolgáltatások igénybevétele	Tudjon az Interneten információt keresni barangolással, tematikus keresőprogramokkal. Tudjon elektronikusan levelezni.	Tudjon a hálózaton keresztül közvetlenül kommunikálni.

2. Szakmai idegen nyelv szóbeli feladat

2.1. Kommunikatív készségek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Beszédértés	Legyen képes megérteni a témához kapcsolódó kulcsinformációkat. Legyen képes különválasztani a lényeges és kevésbé fontos információkat. Legyen képes megérteni a kérdező tanár információit, valamint a vizsgához kapcsolódó szituációs helyzeteket.	Legyen képes részleteiben is megérteni a témához kapcsolódó információkat.
Beszédkésztség/ kommunikációs készség	Tudja a szakmai témákhoz kapcsolódó kifejezéseket használni. Legyen képes a mondanivalót egyértelműen, egyszerűen, világosan közvetíteni. Tudjon reagálni a munkavégzés során előforduló általános helyzetben, tudjon információval szolgálni, egyszerű munkafolyamatokat ismertetni. Kiejtése, beszédtempója ne akadályozza a megértést. A beszélgetés során legyen képes a célnyelvi udvariasság és stílus alapszabályait alkalmazni, különös tekintettel az adott idegen nyelv megszólítási szokásaira.	Tudjon önállóan beszélgetést folytatni a szakmai témához kapcsolódóan. Legyen képes valós kommunikációs szándékokat megjeleníteni. Legyen képes álláspontját, véleményét kifejteni. Érvényesítse a nyelvhelyességi szempontokat.
Szövegértés	Legyen képes megérteni a szakmához kapcsolódó egyszerű szövegek lényegét és azt összefoglalni, továbbadni. (Szövegfajták: funkcionális szövegek: menetrend, étlap; informatív szövegek: önéletrajz, jegyzetek, közlemények, reklámok, hirdetések, plakátok; levelek: egyszerű tartalmú és szókincsű – a titkársági munkával összefüggő – üzleti levelek.) Tudjon különbséget tenni a lényeges és lényegtelen információk között, különös tekintettel azok továbbadására. Legyen képes alkalmazni a különböző olvasási stratégiákat a szövegek megértésénél (globális, szelektív értés). Legyen képes az ismeretlen szavak jelentésére következtetni. Legyen képes megkülönböztetni a tényszerű információt a véleménynyilvánítástól.	Legyen tisztában az előforduló szakkifejezések pontos jelentésével és azok adekvát alkalmazási lehetőségeivel.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Nyelvi kompetencia	Ismerje az idegen nyelvi érettségi részletes követelményeiben középszinten előírt nyelvtani szerkezeteket. Legyen képes a szakmához kapcsolódó szövegekben, ill. témakörökben előforduló lexikai elemeket, nyelvi struktúrákat felismerni. Legyen képes magát úgy kifejezni, hogy az esetleges nyelvtani pontatlanságok, helytelen szóhasználat a megértést ne akadályozza, ill. ne vezessen félreértéshez. Alkalmazza a különböző kommunikációs szándékok kifejezésekor a megfelelő nyelvi eszközöket, a korszerű szaknyelvi szókincset.	A szakmai szövegekben, ill. témakörökben előforduló lexikai elemeket, mondat-paneleteket, nyelvi struktúrákat használja a mondat és a szöveg szintjén. Tudja a nyelvet funkcionálisan használni. Tudja értelmezni és közvetíteni a kommunikációs szándékot. Használjon igényes nyelvi eszközöket a különböző kommunikációs szándékok kifejezésekor.

B) TÉMAKÖRÖK

1. Összetett ügyviteli írásbeli feladat elkészítése

1.1. Szövegfeldolgozás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Hivatalos irat fajtája	Legyen képes ajánlatkérést készíteni. Legyen képes ajánlatot készíteni. Legyen képes megrendelést készíteni. Legyen képes tájékoztató levelet készíteni. Legyen képes beszámolót készíteni.	Legyen képes előterjesztést készíteni. Legyen képes emlékeztetőt készíteni.
A szövegfeldolgozás tartalmi sajátosságai	Tudja tagolni a hivatalos iratot részegységekre (pl. címzett, tárgy, tartalmi szöveg). Legyen képes az önálló tartalmi egységek meghatározására, a fontos ismeretek elkülönítésére a kevésbé lényegestől. Ismerje a hivatalos levelezés alapvető szakszókincset. Érvényesítse a helyesírási követelményeket a hivatalos irat szövegének elkészítésekor. Legyen képes használni a helyesírási, értelmező és idegen szavak szótárát.	Hivatalos irat szövegét legyen képes önállóan megfogalmazni 4-5 megadott tartalmi útmutatás alapján. Alkalmazza az iratfajtaához illeszkedő szakszókincset és mondatpaneleket. Használjon változatos kifejezéseket, mondatszerkezeteket, megfelelő nyelvi eszközöket. Érvényesítse a nyelvhelyességi követelményeket. Készítsen önállóan táblázatot, grafikont szövegesen adott képletből, egyszerű függvény felhasználásával, s legyen képes azt a tartalomhoz illeszkedő helyre beszúrni.
Adatbevitel	Legyen képes egyszerű tartalmú iratszöveget egyenletes diktálásra legépelni kb. 1000 leütés/10 perc írássebességgel, tízujjas vakírással, a javítási lehetőségek használatával. Legyen képes tartalmilag illeszkedő helyre szöveget, táblázatot, grafikont beszúrni.	Legyen képes saját kéziratból tízujjas vakírással – a számítógép nyelvi ellenőrző programjának alkalmazásával – szöveg hibátlan legépelésére.
Hivatalos iratok formázása	Legyen képes az egyes iratfajtákat a tanult – munkahelyi szokásoknak megfelelő – formában önállóan elkészíteni.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Szerepeltesse az irat részegységeit (pl. fejléc, dátum, címzett, tárgy, melléklet stb.) a tanult – munkahelyi szokásoknak megfelelő – helyen, módon. Az iratszövegben jelenítsen meg bekezdéseket, kiemeléseket a tanult – munkahelyi szokásoknak megfelelő – módon.	
Hivatalos iratok elektronikus továbbítása	Továbbítsa az iratot e-mailen.	Továbbítsa az iratot elektronikusan (pl. körlevél, fax, körfax formájában).

1.2. Informatikai alkalmazások

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Általános ismeretek	Legyen képes helyesen használni az információ és az adat fogalmát. Legyen képes a munkaegészségügyi, adatvédelmi, szerzői jogi előírásokat betartani.	
A számítógép felépítése, funkcionális egységei, azok főbb jellemzői	Legyen képes a számítógép részeit (alaplap, CPU, RAM, tápegység, ház) felismerni. Tudja üzembe helyezni a számítógépet.	Legyen képes adott feladattípushoz az optimális perifériákat kiválasztani.
Szoftverek	Legyen képes a tanult operációs rendszerben egyszerű beállításokat elvégezni (képernyő felbontása, billentyűzet kiosztása stb.). Tudjon lemezt formázni. Tudjon könyvtárakat (mappákat) és állományokat megkeresni, létrehozni, átnevezni, áthelyezni, másolni, törölni. Tudjon a számítógépen vírusellenőrzést végezni. Tudjon a hálózatra be- és kijelentkezni.	Tudjon lemezkarbantartást végezni (töredettségmentesítés, lemezvizsgálat). Tudjon archív állományokat kiegészíteni, időszerűsíteni. Tudjon állományokat tömöríteni és kicsomagolni.
A szövegszerkesztő program kezelése	Tudja az általa tanult szövegszerkesztő programot indítani. Legyen képes azonosítani a program kezelő felületének elemeit. Legyen képes nézetet, nagyítást módosítani. Tudjon többféle formátumú dokumentumot megnyitni, menteni és nyomtatni. Legyen képes pontosan azonosítani a szöveg egységeit (karakter, szó, sor, bekezdés, blokk, szakasz, oldal).	
A szöveg kialakítása	Tudjon szöveget bevinni, javítani, törölni. Legyen képes a szövegben keresést, cserét elvégezni. Tudjon kijelölni betűt, szót, bekezdést, szövegblokkot, legyen képes ezeket másolni, mozgatni, törölni. Legyen képes használni a szövegszerkesztő nyelvi segédeszközeit.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Formázási műveletek	Legyen képes karakterek betűtípusát, méretét, stílusát, színét megadni. Tudjon bekezdéseihez behúzást és térközt beállítani, szövegbeosztást megadni. Tudjon szegélyt, mintázatot beállítani. Legyen képes felsorolást, sorszámozott felsorolást készíteni. Tudjon különböző fajta tabulátorokat használni. Legyen képes szakaszt hasábozni. Legyen képes az oldalbeállításokat elvégezni (élőfej, élőláb, lapszámozás, margók, stb.).	Legyen képes beépített stílusokat módosítani, használni, új stílust létrehozni. Tudjon tartalomjegyzéket készíteni. Legyen képes a szöveget szakaszokra bontani, az oldalbeállításokat szakaszonként megtenni.
Táblázatok, grafikák a szövegben	Tudjon szöveges dokumentumokban táblázatokat létrehozni, szerkeszteni (sorokat, oszlopokat, cellákat beszúrni, törölni). Tudjon táblázatot formázni (sorok magasságát, oszlopok szélességét beállítani, cellát, sort, oszlopot, táblázatot szegélyezni, mintázattal ellátni). Legyen képes grafikus objektumokat a szövegbe beilleszteni, s azokat esztétikusan elhelyezni.	Legyen képes táblázatok adatait megadott szempont szerint rendezni. Legyen képes táblázathoz diagramot készíteni. Tudjon kördokumentumot készíteni.
A táblázatkezelő program kezelése	Legyen képes a tanult táblázatkezelő programot elindítani. Legyen képes azonosítani a program kezelő felületének elemeit. Tudjon táblázatot megnyitni, menteni és nyomtatni. Legyen képes pontosan azonosítani a táblázat egységeit (cella, sor, oszlop, tartomány, aktuális cella). Tudjon nézetet, nagyítást módosítani.	
Adatok a táblázatokban	Tudjon adatokat bevinni, módosítani, törölni. Legyen képes cella, sor, oszlop, tartomány tartalmának áthelyezésére, másolására. Legyen képes a szöveg, a szám és dátum adattípusok megfelelő használatára. Tudja a táblázat összetartozó adatait adott szempont szerint rendezni.	Tudjon hivatkozást használni munkalapon belül és munkalapok között. Legyen képes a címzési módok (relatív, abszolút és vegyes) használatára. Tudjon részletes leírás szerint tetszőleges képletet összeállítani, függvényeket (megszámolás, keresés) használni. Legyen képes táblázataiban cellákat, sorokat, oszlopokat, tartományokat védelemmel ellátni. Tudjon több munkalapos feladatot megoldani. Tudjon elemi képleteket összeállítani, függvényeket (összeg, átlag, max., min., feltételes számítás) használni.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Formázási műveletek	Legyen képes használni a karakterformázás és a cellaformázás lehetőségeit. Legyen képes tartományon belüli igazítást beállítani. Legyen képes beállítani az oszlopszélességet és a sormagasságot. Legyen képes cellát, tartományt szegélyezni, mintázattal ellátni. Tudjon fejléceket és lábléceket készíteni. Legyen képes oldalbeállítást elvégezni (tájolás, margó), nyomtatási beállításokat (nyomtatási méret, ismétlődő sorok, oszlopok) megtenni.	Legyen képes cella vagy tartomány formátumát áthelyezni, másolni. Legyen képes cellát, tartományt feltételesen formázni. Tudjon sort és oszlopot elrejteni és felfedni a feladat megoldásának megfelelően.
Diagram, grafika a táblázatban	Tudjon táblázatai meghatározott adataiból megadott típusú diagramot (pont, vonal, oszlop, kör) előállítani. Legyen képes táblázataiba grafikus objektumot (kép, szimbólum) beilleszteni.	Legyen képes táblázataihoz az ábrázolandó adatoknak és a belőle levonandó következtetéseknek megfelelő diagramtípust kiválasztani és a diagramot előállítani.
Internet, intranet	Legyen képes helyi hálózaton állományt megkeresni, megnyitni, menteni. Tudja használni az Internet legfontosabb szolgáltatásait. Legyen képes a tanult levelezési programmal levelet küldeni, fogadni, megválaszolni, továbbítani és törölni. Tudjon a levélhez csatolást készíteni és fogadni. Tudjon egy böngészőt használni. Tudjon Internetről állományokat letölteni. Tudjon egy keresőt használni.	Tudjon hálózati meghajtót csatlakoztatni, leválasztani. Legyen képes fórumokra, levelezési listákra bejelentkezni, alkalmazza a szolgáltatások fontosabb használati szabályait (Netikett). Tudjon egyszerű és összetett keresési feladatokat megoldani. Tudjon on-line adatbázist használni.

2. Szakmai idegen nyelv

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Munkavállalás	Ismerje a munkakör betöltésével kapcsolatos alapvető feladatokat, azok idegen nyelvű szakszókincsét. Tudjon értelmezni egyszerű szövegezésű idegen nyelvű apróhirdetést, plakátot, közleményt. Tudjon értelmezni egyszerű szövegezésű idegen nyelvű önéletrajzot.	
Munkahelyi környezet	Ismerje az irodával, annak berendezésével kapcsolatos alapvető szakszavakat idegen nyelven. Tudja értelmezni az irodai berendezések egyszerű ismertető szövegét. Ismerje a legfontosabb irodai gépek és eszközök idegen nyelvű megfelelőjét.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Programszervezés	Ismerje és tudja használni a célszág bemutatkozási szokásait, szókincset. Ismerje a hivatalos vendégek fogadásának szokásait, idegen nyelvű szakszókincset. Tudjon értelmezni idegen nyelvű étlapot. Tudjon éttermi programot idegen nyelven külföldi üzleti partnerrel megbeszélni, egyeztetni. Tudja alkalmazni a fogadásokon felmerülő alapvető idegen nyelvi szakszókincset, mondatpaneleket. Tudja alkalmazni az értekezleteken felmerülő alapvető idegen nyelvi szakszókincset, mondatpaneleket.	
Hivatalos levelezés	Legyen képes értelmezni a bejövő–kimenő levelezés, egyszerű szövegezésű és tartalmú hivatalos levelek idegen nyelvi szakszókincset. Lehetséges levéltémák: cég bemutatkozó levele, ajánlatkérő és ajánlatadó levél, mely a titkárságra beszerzendő áruval, lehetséges szolgáltatásokkal van kapcsolatban, programszervezéssel összefüggő levél, mely szálloda foglalkozással, konferencia részvétellel, hivatalos program időpont-egyeztetésével kapcsolatos.	

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintű érettségi vizsga írásbeliből és szóbeliből áll, a vizsgázó központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségéről.

A vizsga részei

- Írásbeli vizsga: hivatalos irat készítése
- Szóbeli vizsga: központi tételsor alapján

A középszintű vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Hivatalos irat készítése	120	100
Szóbeli vizsga	Kép vagy egyszerű megfogalmazású idegen nyelvű levél, nyomtatott információs anyag alapján ismeretek közvetítése idegen nyelven	5	25
	Képhez vagy egyszerű megfogalmazású idegen nyelvű levélhez, nyomtatott információs anyaghoz kapcsolódóan a feltett kérdésekre válaszadás idegen nyelven	5	25

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenőrizhető képet adjon a tanuló ügyviteli tudásáról az ismeretek, a képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetőek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 120 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldása számítógépen történik, helyesírási, értelmező és az idegen szavak szótára használható.

Tartalmi szerkezet

A középszintű érettségi vizsgán összetett írásbeli feladatot old meg a tanuló, a szövegfeldolgozás és informatikai alkalmazások követelmények alapján.

A központi írásbeli feladat összeállítása a szövegfeldolgozás és az informatikai alkalmazások témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul, s az ügyviteli munka egyik jellemző munkafolyamatát fedi le.

A tanuló összetett feladat megoldásával egy hivatalos iratot készít számítógépen a következőképpen:

A tanuló egyenletes diktálásra 10 perc alatt kb. 1000 leütés terjedelmű közepes nehézségű hivatalos iratszöveget legépel. A rendelkezésére bocsátott feladatsor szerint szövegfeldolgozási és informatikai (szövegszerkesztési, táblázatkezelési) feladatokat végez a begépelte iratszöveggel, ill. azzal összefüggésben. A hivatalos iratot a tanult – munkahelyi szokásoknak megfelelő – tartalmi és formai sajátosságok szerint elkészíti, menti és elektronikusan postázza vagy kinyomtatja.

Kompetenciák	%
A feladat értelmezése	5
Szövegfeldolgozás	35
Informatikai alkalmazások	60
Összesen	100

Lehetséges feladattípusok
1. Ajánlatkérés elkészítése
2. Ajánlat elkészítése
3. Megrendelés elkészítése
4. Tájékoztató elkészítése
5. Beszámoló elkészítése

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

Az adott feladatmegoldás értékelését az elektronikus dokumentum alapján kell végezni, a feladathoz tartozó javítási útmutató szerint. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállítása, így az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	Adható max. pontszám
A feladat értelmezése	5
Adatbevitel	20
Tartalmi sajátosságok érvényesítése	10
Formai sajátosságok érvényesítése	10
Informatikai eszközök kezelése	5
Szoftver kezelése	5
Szöveges dokumentum szerkesztése	20
Táblázatok, diagramok szerkesztése	10
Adatok nyilvántartása	10
Hálózati szolgáltatások	5

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó a megadott témákhoz kapcsolódó feladatok megoldása során a szintje szerinti szakmai idegen nyelvi követelményeknek megfelelni a kommunikáció, beszédértés, szövegértés területén.

Képes-e idegen nyelven

- mondanivalóját érthetően kifejezni,
- megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni,
- beszédében a célnyelvi udvariasság és megfelelő stílus alapszabályait alkalmazni,
- a szaknyelvi szavakat, kifejezéseket az adott szituációnak megfelelően használni.

Tartalmi szerkezet

A vizsgázó irányított feladatok segítségével mutatja be idegen nyelven szaknyelvi ismereteit. Az irányított szempontok megadják a téma alpontjait, gondolati és/vagy nyelvi segítséget nyújtanak az adott téma kifejtéséhez. A feladatmeghatározás, az irányító szempontok és a segédinformációk a célnyelven kerülnek megfogalmazásra.

A feladatok tematikusan megfelelnek e korosztály élettapasztalatának és szakmai ismereteinek.

A feladat-meghatározás egyértelműen megadja a szituációt és a vizsgázó szerepét.

A vizsgán az alábbi témakörök fordulnak elő:

1. Munkavállalás (álláshirdetés, plakát, közlemény, egyszerű szövegezésű önéletrajz)
2. Munkahelyi környezet (titkárság berendezése, irodai berendezések, irodai gépek és eszközök)
3. Programszervezés (üzleti partner fogadása, program időponti egyeztetése, éttermi vendéglátás)
4. Hivatalos levél (cég bemutatkozó levele; ajánlatkérés és ajánlat, mely a titkárságra beszerzendő áruval, lehetséges szolgáltatásokkal függ össze; programszervezéssel összefüggő levél, mely szállodafoglalással, konferencia részvétellel, hivatalos program időpont-egyeztetésével kapcsolatos).

A tétel átgondolásához 20 perc áll rendelkezésére. Szótár nem használható.

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel két részfeladatból tevődik össze:

Először a tanulónak a tételhez tartozó képen megadott információk felhasználásával kell az adott témáról néhány mondatban önállóan beszélni, ehhez kapcsolódó kisebb feladatokat (pl. csoportosítás, felsorolás, értékelés) elvégezni, vagy a tételhez tartozó idegen nyelvű levél, nyomtatott szakmai anyag tartalmát összefoglalni, idegen nyelven. Erre készülhet fel a vizsgázó a rendelkezésére álló 20 percben.

Ezt követően a vizsgázónak értelemszerűen reagálnia kell a kérdező tanár idegen nyelven a tétellel összefüggésben feltett kérdéseire. Itt nincs felkészülési idő.

A tételek jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételeket és részleteit az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, s ötévenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell az életszerű, változatos, a problémamegoldást ösztönző, egyértelmű megfogalmazásokra.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a két vizsgafeladat értékelése azonos súllyal történik. Az egyes feladatokra maximum 25, a két részfeladatra összesen 50 pont adható.

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	Arány	Adható max. pontszám
Szövegértés	30%	15
Beszédértés	20%	10
Beszédképesség	20%	10
Szövegértelmezés	20%	10
Nyelvi kompetencia	10%	5

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Arány	Adható max. pontszám
Írásbeli vizsga	Hivatalos irat készítése	120	66,6%	100
Szóbeli vizsga	Szakmai kommunikáció idegen nyelven témakörben			
	Húzott tétel kifejtése	10	33,3%	50

Osztályzatok számítása:

126–150 pont elérése esetén jeles (5)

99–125 pont elérése esetén jó (4)

70–98 pont elérése esetén közepes (3)

45–69 pont elérése esetén elégséges (2)

0–44 pont elérése esetén elégtelen (1).

A vizsgázónak minden vizsgarészből legalább tizenöt százalékot kell teljesíteni ahhoz, hogy a tantárgyból legalább elégséges osztályzatot kapjon.

EMELT SZINTŰ VIZSGA**A VIZSGA SZERKEZETE**

Az emelt szintű érettségi vizsga írásbeliből és szóbeliből áll, a vizsgázó központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségéről.

A vizsga részei

- Írásbeli vizsga: hivatalos irat készítése
- Szóbeli vizsga: központi tételsor alapján

Az emelt szintű vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Hivatalos irat készítése	150	100
Szóbeli vizsga	Kép vagy egyszerű megfogalmazású idegen nyelvű levél, nyomtatott információs anyag alapján ismeretek közvetítése idegen nyelven	5	20
	Képhez vagy egyszerű megfogalmazású idegen nyelvű levélhez, nyomtatott információs anyaghoz kapcsolódóan a feltett kérdésekre válaszadás idegen nyelven	5	30

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenőrizhető képet adjon a tanuló ügyviteli tudásáról az ismeretek, a képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetőek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 150 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldása számítógépen történik, helyesírási, értelmező és az idegen szavak szótára használható.

Tartalmi szerkezet

Az emelt szintű érettségi vizsgán összetett írásbeli feladatot old meg a tanuló, a szövegfeldolgozás és informatikai alkalmazások követelmények alapján.

A központi írásbeli feladat összeállítása a szövegfeldolgozás és az informatikai alkalmazások témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul, s az ügyviteli munka egyik jellemző, igényes munkafolyamatát fedi le.

A tanuló összetett feladat megoldásával egy hivatalos iratot készít számítógépen a következőképpen:

A tanuló önállóan megfogalmaz egy hivatalos iratot 4-5 megadott tartalmi útmutatás alapján. A rendelkezésére bocsátott feladatsor szerint szövegfeldolgozási és informatikai (szövegszerkesztési, táblázatkezelési) feladatokat végez a létrehozott iratszöveggel, ill. azzal összefüggésben. A hivatalos iratot a tanult – munkahelyi – szokásoknak megfelelő – tartalmi és formai sajátosságok szerint elkészíti, menti és elektronikusan postázza vagy kinyomtatja.

Kompetenciák	%
A feladat értelmezése	5
Szövegfeldolgozás	45
Informatikai alkalmazások	50
Összesen	100

Lehetséges feladattípusok
1. Ajánlatkérés elkészítése
2. Ajánlat elkészítése
3. Megrendelés elkészítése
4. Tájékoztató elkészítése
5. Beszámoló elkészítése
6. Előterjesztés elkészítése
7. Emlékeztető elkészítése

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

Az adott feladatmegoldás értékelését az elektronikus dokumentum alapján kell végezni, a feladathoz tartozó javítási útmutató szerint. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállítása, így az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	Adható max. pontszám
A feladat értelmezése	5
Adatbevitel	15
Tartalmi sajátosságok érvényesítése	25
Formai sajátosságok érvényesítése	5
Informatikai eszközök kezelése	5
Szoftver kezelése	5
Szöveges dokumentum szerkesztése	15
Táblázatok, diagramok szerkesztése	15
Adatok nyilvántartása	5
Hálózati szolgáltatások	5

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó a megadott témákhoz kapcsolódó feladatok megoldása során a szintje szerinti szakmai idegen nyelvi követelményeknek megfelelni a kommunikáció, beszédértés, szövegértés területén.

Képes-e idegen nyelven

- mondanivalóját érthetően kifejezni,
- megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni,
- beszédében a célnyelvi udvariasság és megfelelő stílus alapszabályait alkalmazni,
- a szaknyelvi szavakat, kifejezéseket az adott szituációnak megfelelően használni.

Tartalmi szerkezet

A vizsgázó irányított feladatok segítségével mutatja be idegen nyelven szaknyelvi ismereteit. Az irányított szempontok megadják a téma alpontjait, gondolati és/vagy nyelvi segítséget nyújtanak az adott téma kifejtéséhez. A feladatmeghatározás, az irányító szempontok és a segédinformációk a célnyelven kerülnek megfogalmazásra.

A feladatok tematikusan megfelelnek e korosztály élettapasztalatának és szakmai ismereteinek.

A feladatmeghatározás egyértelműen megadja a szituációt és a vizsgázó szerepét.

A vizsgán az alábbi témakörök fordulnak elő:

1. Munkavállalás (álláshirdetés, plakát, közlemény, egyszerű szövegezésű önéletrajz)
2. Munkahelyi környezet (titkárság berendezése, irodai berendezések, irodai gépek és eszközök)
3. Programszervezés (üzleti partner fogadása, program időponti egyeztetése, éttermi vendéglátás)
4. Hivatalos levél (cég bemutatkozó levele; ajánlatkérés és ajánlat, mely a titkárságra beszerzendő áruval, lehetséges szolgáltatásokkal függ össze; programszervezéssel összefüggő levél, mely szállodafoglalással, konferencia részvétellel, hivatalos program időpont-egyeztetésével kapcsolatos).

A tétel átgondolásához 20 perc áll rendelkezésére. Szótár nem használható.

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel két részfeladatból tevődik össze:

Először a tanulónak a tételhez tartozó képen megadott információk felhasználásával kell az adott témáról néhány mondatban önállóan beszélni, ehhez kapcsolódó kisebb feladatokat (pl. csoportosítás, felsorolás, értékelés) elvégezni, vagy a tételhez tartozó idegen nyelvű levél, nyomtatott szakmai anyag tartalmát összefoglalni, idegen nyelven. Erre készülhet fel a vizsgázó a rendelkezésére álló 20 percben.

Ezt követően a vizsgázónak értelemszerűen reagálnia kell a kérdező tanár idegen nyelven a tétellel összefüggésben feltett kérdéseire. Itt nincs felkészülési idő.

A tételtípusok jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételeket és részleteit az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, s ötévenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell az életszerű, változatos, a problémamegoldást ösztönző, egyértelmű megfogalmazásokra.

Értékelés

A szóbeli vizsgán az első vizsgafeladatra max. 20 pont, a második feladatra max. 30 pont, a két részfeladatra összesen 50 pont adható.

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	Arány	Adható max. pontszám
Szövegértés	20%	10
Beszédértés	20%	10
Beszédkésztség	30%	15
Szövegértelmezés	20%	10
Nyelvi kompetencia	10%	5

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Arány	Adható max. pontszám
Írásbeli vizsga	Hivatalos irat készítése	120	66,6%	100
Szóbeli vizsga	Szakmai kommunikáció idegen nyelven témakörben			
	Húzott tétel kifejtése	10	33,3%	50

Osztályzatok számítása:

126–150 pont elérése esetén jeles (5)

99–125 pont elérése esetén jó (4)

70–98 pont elérése esetén közepes (3)

45–69 pont elérése esetén elégséges (2)

0–44 pont elérése esetén elégtelen (1).

A vizsgázónak minden vizsgarészből legalább tizenöt százalékot kell teljesíteni ahhoz, hogy a tantárgyból legalább elégséges osztályzatot kapjon.

KÖZGAZDASÁG-MARKETING ALAPISMERET ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Tájékozódás a mikroökonómia témakörökben

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 A közgazdaság-tudomány alap-kategóriáinak megfogalmazása	Legyen képes a közgazdaságtan alapfogalmainak szakszerű definiálására. Tudja értelmezni a munkamegosztást, a gazdaság erőforrásait, a termelési tényezőket. Legyen képes értelmezni az erőforrások szűkösségét és a közgazdaságtan választ a szűkösségre. Tudja értelmezni a piac elemeit és bemutatni a keresleti-kínálati függvényeket. Legyen képes bemutatni a Marshall-keresztben egy termék piacának egészét. Legyen képes ábrázolni a Marshall-keresztet.	Legyen képes ábrázolni a Marshall-keresztet. Tudja értelmezni a piaci egyensúlytalanság eseteit. Tudjon számításokat végezni a keresleti és kínálati függvény ismeretében.
1.2 A fogyasztói magatartás és a kereslet értelmezése	Tudjon különbséget tenni a fogyasztói döntések belső tényezői és külső feltételei között. Legyen képes különbséget tenni a teljes haszon – határhaszon – a csökkenő határhaszon között. Tudja a teljes haszon – a határhaszon – a csökkenő határhaszon alapvető törvényszerűségeit. Legyen képes ábrázolni és értelmezni a hasznossági függvényeket és a költségvetési egyenest. Tudjon számításokat végezni a kereslet rugalmasság alapképleteinek segítségével.	Legyen képes bemutatni Gossen első és második törvényét, tudja ábrázolni geometriai eszközökkel a fogyasztó optimális választását. Tudja értelmezni a helyettesítési ráta és határhaszon csökkenése közötti összefüggést. Legyen képes bemutatni, hogyan lehet eljutni az optimális fogyasztói döntésből az egyéni keresleti függvény levezetéséhez. Legyen képes jellemezni az ár-, illetve jövedelemváltozás hatását a fogyasztói keresletre. Tudja levezetni a piaci keresleti függvényt. Tudjon számításokat végezni a fogyasztó optimális választásának meghatározásához.
1.3 A vállalat és a termelői magatartás megadott szempont szerinti értelmezése	Legyen képes jellemezni a vállalatot, környezetét és céljait. Legyen képes értelmezni a technikai és gazdasági hatékonyság fogalmát. Legyen képes bemutatni a gazdasági időtávokat és azok jelentőségét a vállalat életében. Tudjon különbséget tenni a különféle vállalati költségek között. Legyen képes alapadatokból különféle költségeket, illetve profitokat kiszámítani.	Tudja ábrázolni az átlagköltség függvények közötti összefüggést, valamint a termelési függvény és a költségfüggvények közötti összefüggést, és tudjon számításokat végezni ezekkel kapcsolatban. Tudja megkülönböztetni az egyes profilkategóriákat, legyen képes felismerni a köztük lévő összefüggést. Legyen képes kiszámítani a költségeket, illetve profitokat.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.4 A vállalat kínálatának és a piac jellegének összevetése	Tudjon egyes piacformákat jellemezni. Legyen képes bemutatni és ábrázolni a profitmaximum elérésének feltételeit tökéletes verseny esetén. Tudja jellemezni az üzemszüneti és fedezeti pontot. Legyen képes ábrázolni a profitmaximum elérésének feltételeit tökéletes verseny, ill. monopólium esetén. Tudja ábrázolni és elemezni a fogyasztói többlet és a holtteherveszteség alakulását.	Tudja összehasonlítani a tökéletesen versenyző iparágat és a monopóliumot. Legyen képes ábrázolni a profitmaximum elérésének feltételeit tökéletes verseny, ill. monopólium esetén. Tudja ábrázolni és elemezni a fogyasztói többlet és a holtteherveszteség alakulását, tudja számszerűen is meghatározni nagyságukat. Tudjon számításokat végezni az optimális termelési mennyiség, az üzemszüneti és fedezeti pont, ill. a profit vagy veszteség tömegének meghatározására.
1.5 A termelési tényezők piacának értelmezése	Legyen képes értelmezni a származékos keresletet. Tudja értelmezni a határtermék-bevétel és az input tényező határköltségének fogalmát, jellemezni azok szerepét az optimális tényező-felhasználásban. Legyen képes jellemezni munkapiacot kereslete, ill. kínálata szempontjából.	Tudja jellemezni a tőkepiacot. Legyen képes bemutatni a tőkebefektetés - kamat-profit összefüggését. Tudja elemezni a munkapiacot, a föld- és ingatlanpiacot. Legyen képes ábrázolni az egyes termelési tényezők piacát. Tudjon számításokat végezni a tényezőpiaccal kapcsolatban.
1.6 A vállalatok a nemzetközi piaci kapcsolatainak bemutatása		Tudja értelmezni a piac-külpiac-világpiac fogalmát. Legyen képes bemutatni a külső gazdasági hatások szerepét. Tudja értelmezni a komparatív előnyök kihasználását. Legyen képes bemutatni a vállalatok külpiacra lépésének módjait. Legyen képes elmagyarázni a termékek versenyét a külpiacra.
1.7 A piaci szabályozás kritikája		Tudja értékelni a tevékenységek egyéni és társadalmi megítélésében rejlő különbségeket. Legyen képes ábrázolni azokat. Legyen képes bemutatni az externáliákat.

2. A makroökonómia kategóriák értékelése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 A makroökonómia alapösszefüggések megfogalmazása	Tudjon különbséget tenni a mikro- és makroszemlélet között. Legyen képes ismertetni a makrogazdaság szereplőit és a közöttük végbemenő jövedelemáramlásokat. Tudja értelmezni a kibocsátás nemzetközi mutatóit.	Legyen képes bemutatni a társadalmi elszámolási mátrixot. Tudja bemutatni a halmozódás problémáját. Legyen képes értelmezni az egyes makroökonómiai mutatószámokat.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.2 A makrogazdaság árupiac – az egyensúlyi jövedelem értelmezése	Tudja értelmezni az árupiaci kereslet tényezőit, a fogyasztási és megtakarítási függvényt és a beruházások szerepét. Tudjon számításokat végezni az egyensúlyi jövedelem meghatározására.	Legyen képes elemezni és ábrázolni a fogyasztásra és a beruházásra ható tényezőket. Legyen képes bemutatni az egyensúlyi jövedelem szerepét, a kereslet és az árszínvonal kapcsolatát. Tudjon számításokat végezni az egyensúlyi jövedelem meghatározására.
2.3 A makrogazdaság pénzpiacának, a kamatláb alakulásának bemutatása	Tudja jellemezni a pénzpiaci kategóriákat és a pénzpiacra ható tényezőket.	Legyen képes felismerni a pénzpiaci egyensúly és a kamatláb alakulása közötti kapcsolatot, a pénzpiaci és az árupiaci kereslet kapcsolatát. Tudja ábrázolni őket és tudjon számításokat is végezni ezekkel kapcsolatban.
2.4 Munkapiac. A munkapiaci egyensúlytalanság – munkanélküliség értelmezése	Tudjon különbséget tenni a munka keresletét és a kínálatát meghatározó tényezők között. Tudja értelmezni a munkanélküliség egyes fajtáit. Legyen képes levezetni a munkakínálati függvényt.	Tudja jellemezni Magyarország munkapiaci helyzetét. Legyen képes számításokat végezni a munkakeresleti és munkakínálati függvényekkel.
2.5 Az infláció és inflációs folyamatok bemutatása	Tudja az infláció fogalmát, felsorolni fajtáit és okait. Tudja definiálni a keresleti és költséginflációt. Legyen képes bemutatni a várakozások és az infláció kapcsolatát.	Tudja elemezni az infláció makrogazdasági problémáját.
2.6 A makrofolyamatok befolyásolhatósága, a gazdaságpolitika elméleti alapjának és gyakorlatainak ismerete	Tudja értelmezni az állam feladatait, az állami beavatkozás okait és a lehetséges megoldásokat.	Tudja megkülönböztetni a monetáris és a fiskális politika előnyeit és hátrányait. Ismerje a beavatkozás korlátait. Legyen képes levezetni a foglalkoztatás, ill. az infláció együttes kezelésének problémáját. Tudja elemezzen gazdaságpolitikai programokat. Tudjon számításokat végezni háromszereplős modellben az egyensúlyi jövedelem meghatározására.
2.7 A nyitott makrogazdaság megadott szempontok szerinti értelmezése	Tudja értelmezni a külgazdasággal kapcsolatos alapfogalmakat. Legyen képes felismerni, megfogalmazni és elmagyarázni a külkereskedelem jelentőségét. Legyen képes a külkereskedelmi és a fizetési mérleg tartalmát és összefüggéseit ismertetni.	Legyen képes bemutatni a magyar gazdaság helyzetét a külkereskedelem, ill. a külpiaci kapcsolatok és az egyensúly szempontjából. Tudja értelmezze az árfolyampolitika lényegét és hatását a nyitott gazdaságban. Tudjon egyensúlyi árfolyamot számítani. Legyen képes számításokat végezni négy szereplős modellben az egyensúlyi jövedelem meghatározására.

3. Marketing ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 A marketing kialakulásának, fogalmának, fejlődésének ismertetése	Tudja értelmezni a marketing fogalmát és alkalmazási területeit, kifejezni, bemutatni a marketing tartalmát. Tudjon különbséget tenni a marketing mix összetevői között.	Tudja értelmezni a marketing koncepció tartalmát. Legyen képes felismerni a marketing orientáció érvényesülését.
3.2 A piac, a piaci környezet elemzése	Legyen képes felismerni a vállalat mikro- és makrokörnyezetét. Tudja definiálni a piac fogalmát és kategóriáit. Legyen képes bemutatni a piac szerkezetét és a piaci formákat. Tudja jellemezni a piaci szereplőket és a piactípusokat.	Legyen képes jellemezni a marketingstratégiák típusait, a marketing hadviselés formáit és a megvalósításának elveit.
3.3 A fogyasztói vásárlói magatartás tényezői	Tudja értelmezni a fogyasztói magatartás modelljét és a fogyasztói magatartást befolyásoló tényezőket. Legyen képes bemutatni a vásárlói döntéseket befolyásoló tényezőket. Tudjon különbséget tenni a vásárlási folyamat szakaszai között, tudja azokat jellemezni. Legyen képes elemezni a vásárlási magatartás típusait.	Tudja elemezni a vásárlási folyamat befolyásolásának marketing módszereit. Legyen képes felismerni a szervezeti vásárlók beszerzési magatartását befolyásoló tényezőket.
3.4 A célpiaci marketing, piacszegmentálás értelmezése. A célpiacok kiválasztása.	Tudja a differenciálatlan és a differenciált marketing jellemzőit, legyen képes különbséget tenni közöttük. Tudja értelmezni a célpiaci marketing lényegét és kialakulását. Tudja értelmezni a piacszegmentáció lényegét. Legyen képes bemutatni a célpiacok kiválasztásának elemeit. Ismerje a termék pozicionálását.	Legyen képes bemutatni a piac szegmentálásának ismérveit. Legyen képes értelmezni a szervezeti vásárlók piacszegmentációját.
3.5 A marketing információs rendszere	Legyen képes meghatározni a marketing információs szükségletét. Legyen képes bemutatni az információs rendszer funkcióit.	Tudja értelmezni a MIR belső rendszerét, működését.
3.6 A piackutatás fajtáinak, módszereinek megfogalmazása	Legyen képes felismerni a marketing és a piackutatás kapcsolatát. Legyen képes értelmezni a piackutatás funkcióit, a piackutatás folyamatát, módszereit. Tudjon piackutatáshoz szükséges információkat beszerezni. Legyen képes bemutatni a piackutatási módokat.	Tudjon szerkeszteni mintavételi tervet. Legyen képes megtervezni egyszerűbb piackutatási eljárást. Tudjon kérdőívet szerkeszteni.
3.7 A piackutatás felhasználási területeinek megismerése	Legyen képes a piackutatási eredményeket értékelni.	

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.8 A termékpolitika és termékfejlesztés értelmezése	Tudjon válaszolni a termék fogalmának kérdésére. Legyen képes a termék osztályozását, a termékfejlesztés folyamatát ismertetni. Tudja kifejtetni a termékpiaci stratégiák jelentőségét. Tudja elemezni a termék piaci életgörbéjét és az életgörbe egyes szakaszainak jellemzőit.	Legyen képes meghatározni a termékpiaci stratégiákat és a termékportfóliót. Tudja jellemezni az ötletkeresési technikákat.
3.9 Az árpolitika és árstratégia értelmezése	Tudjon válaszolni az ár fogalmára és szerepére, az árképzési rendszerekre. Legyen képes az árpolitika lényegét, célkitűzéseit megfogalmazni. Tudja jellemezni az árdifferenciálást és az árdiszkriminációt.	Legyen képes bemutatni a fedezeti pont meghatározását. Tudja ismertetni a fogyasztói árelfogadást és árérzékenységet befolyásoló tényezőket.
3.10 Az értékesítéspolitikai, értékesítési csatornák kiválasztása	Legyen képes az értékesítési rendszer logisztikai és áruforgalmat elősegítő funkcióit megfogalmazni. Legyen képes felismerni a kereskedelem helyét a piacgazdaságban és elemezni szerepét. Legyen képes bemutatni a marketing és az elosztási csatornák közötti összefüggést.	Legyen képes jellemezni a franchiset. Legyen képes bemutatni a marketing és az elosztási csatornák közötti összefüggést.
3.11 A kommunikációs politika megismerése	Legyen képes a kommunikáció fogalmát és fajtáit megfogalmazni. Tudja értelmezni a kommunikációs folyamatot.	
3.12 A marketing-kommunikáció eszközrendszere	Legyen képes megfogalmazni a marketingkommunikáció lényegét. Legyen képes bemutatni a kommunikációs mix elemeit.	
3.13 A reklám szerepének és fejlődésének feldolgozása	Tudjon válaszolni a reklám fogalmára és szerepére vonatkozó kérdésekre. Legyen képes bemutatni a reklám fejlődését. Tudja jellemezni a reklám fajtáit.	
3.14 A reklámeszközök és reklámhordozók	Tudjon különbséget tenni a reklámeszközök között. Legyen képes bemutatni a reklámhordozók szerepét. Tudja azonosítani a reklámeszközöket és a reklámhordozókat. Tudja elemezni a reklámhatásokat.	
3.15 A public relations értelmezése	Tudjon válaszolni a public relations fogalmára és jellemzőire vonatkozó kérdésekre. Legyen képes felsorolni a PR területeit. Tudjon különbséget tenni a külső és belső PR között. Tudjon különbséget tenni a PR akciók között, és ismerje a szponzorálás formáit.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.16 Az eladásösztönzés, a személyes eladás	Tudjon válaszolni az eladásösztönzés fogalmára, funkcióira vonatkozó kérdésekre. Legyen képes bemutatni az SP módszereket. Legyen képes ismertetni a személyes eladás fogalmát, jellemzőit, előnyeit. Legyen képes bemutatni a PS területeit. Legyen képes ismertetni az eladóval szemben támasztott követelményeket.	Legyen képes átlátni az eladási magatartás és az értékesítési mód kapcsolatát.
3.17 Az image és az egyedi vállalati arculat megfogalmazása	Tudja értelmezni az image lényegét, fajtáit. Legyen képes bemutatni és elemezni a vállalati arculatot befolyásoló tényezőket. Legyen képes jellemezni a CI összetevőit: formai és tartalmi elemeit.	
3.18 Az egyéb piacbefolyásolási eszközök összevetése	Legyen képes ismertetni a védjegy funkcióit, típusait. Legyen képes meghatározni a csomagolás funkcióit és típusait. Tudjon válaszolni a vevőszolgálat szerepére és lényegére vonatkozó kérdésekre.	Tudja értelmezni a márkaépítés folyamatát és a márkahűséget.

B) TÉMAKÖRÖK

A középszintű érettségi vizsgán a számon kérhető témakörök és fogalmak megegyeznek a szakmai kerettantervek témaköreire és fogalmaira vonatkozó – az adott témakörhöz rendelhető – szakmacsoportos alapozás követelményeivel.

1. Tájékozódás a mikroökonómia témakörökben

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 A közgazdaság-tudomány	A közgazdaságtan alapfogalmai, alapkérdései. A piac elemei, a keresleti-kínálati függvények. A Marshall-kereszt, egy termék piacának egésze. A Marshall-kereszt ábrázolása.	A Marshall-kereszt ábrázolása. A piaci egyensúlytalanság esetei. Számítások a keresleti és kínálati függvény ismeretében.
1.2 A fogyasztói magatartás és a kereslet	A fogyasztói döntések belső tényezői és külső feltételei. A hasznosság, a teljes haszon és a határhaszon és az alapvető törvényszerűségei. A hasznossági függvények és a költségvetési egyenes. A kereslet rugalmassága. Számítások.	Gossen első és második törvénye. A fogyasztó optimális választásának ábrázolása geometriai eszközökkel. A helyettesítési ráta és határhaszon. Az optimális fogyasztói döntés. Számítások a fogyasztó optimális választásának meghatározásához.
1.3 A vállalat és a termelői magatartás	A vállalat fogalma, környezete, céljai. A technikai és gazdasági hatékonyság. A gazdasági időtávok és azok jelentősége a vállalat életében. A költségek különféle szempontok szerinti csoportosítása.	Az átlagköltség függvények közötti összefüggés. A termelési függvény és a költségfüggvények közötti összefüggés. Számítások ezekkel kapcsolatban. Profitkategóriák. Költségek, illetve profit számítások. Számítások a különféle költségek, ill. profitok körében.
1.4 A vállalat kínálata és a piac jellege	Az egyes piacformák jellemzői. A profitmaximum elérésének feltételei tökéletes verseny esetén. Az üzemszüneti és fedezeti pont fogalma és tartalma. A profitmaximum elérésének feltételei tökéletes verseny, ill. monopólium esetén. A fogyasztói többlet és a holtteherveszteség alakulása.	A profitmaximum elérésének feltételei tökéletes verseny, ill. monopólium esetén. A fogyasztói többlet és a holtteherveszteség alakulása. Az optimális termelési mennyiség, az üzemszüneti és fedezeti pont, ill. a profit vagy veszteség tömege.
1.5 A termelési tényezők piaca	A származékos kereslet. A határtermék-bevétel és az input tényező határköltségének fogalma, szerepe az optimális tényező-felhasználásban. A munkapiac kereslete, ill. kínálata.	A tőkepiac, a munkapiac, a föld- és ingatlanpiac. Ábrázolja az egyes termelési tényezők piacát. Számítások a tényezőpiaccal kapcsolatban.
1.6 A vállalatok nemzetközi piaci kapcsolatai.		A piac-külpiac-világpiac. A külső gazdasági hatások szerepe. A komparatív előnyök kihasználása. A vállalatok külpiacra lépésének módjai. A termékek versenye a külpiacon.
1.7 A piaci szabályozás kritikája		A tevékenységek egyéni és társadalmi megítélésében rejlő különbségek. Az externáliák. Számítások végzése az externáliákkal kapcsolatban.

2. A makroökonómia kategóriák értékelése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 A makroökonómia alapösszefüggései	A mikro- és makroszemlélet különbsége. A makrogazdaság szereplői és a közöttük végbemenő jövedelemáramlások. A kibocsátás nemzetközi mutatói.	A nemzeti számlák rendszere: az SNA Termelőfogyasztás – halmozódás Nominális mutatók – reálmutatók rendszere
2.2 A makrogazdaság árupiac – az egyensúlyi jövedelem	Az árupiaci kereslet tényezői, a fogyasztási és megtakarítási függvény és a beruházások szerepe. Számítások az egyensúlyi jövedelem meghatározására.	A kereslet és az árszínvonal kapcsolata. Számítások az egyensúlyi jövedelem meghatározására.
2.3 A makrogazdaság pénzpiaca, a kamatláb alakulása	A pénzpiaci kategóriák. A pénzpiacra ható tényezők.	A pénzpiaci egyensúly és a kamatláb. A pénzpiac és az árupiac kapcsolata.
2.4 A munkapiac. A munkapiaci egyensúlytalanság – munkanélküliség	A munka keresletet és a kínálatot meghatározó tényezők. A munkanélküliség fajtái. A munkakínálati függvény.	
2.5 Az infláció és inflációs folyamatok	Az infláció fogalma, fajtái és okai. A keresleti és költséginfláció. A várakozások és az infláció kapcsolata.	Makrogazdasági problémák: növekedés, munkanélküliség, infláció
2.6 A makrofolyamatok befolyásolhatósága, a gazdaságpolitika elméleti alapjai és gyakorlata	Az állam feladatai, az állami beavatkozás okai és a lehetséges megoldások.	Az egyensúlyi jövedelem meghatározása háromszereplős modellben.
2.7 A nyitott makrogazdaság	A külgazdasággal kapcsolatos alapfogalmak. A külkereskedelem jelentősége. A külkereskedelmi és a fizetési mérleg tartalma.	Egyensúlyi árfolyam. Egyensúlyi jövedelem négyszereplős modellben.

3. Marketing ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 A marketing kialakulása, fogalma, fejlődése	A marketing fogalma és alkalmazási területei. A marketing tartalma. A marketing-mix összetevőit.	A marketing koncepció és a marketing orientáció érvényesülése.
3.2 A piac, a piaci környezet elemzése	A vállalat mikro- és makrokörnyezete. A piac fogalma és kategóriái. A piac szerkezete és a piaci formák. A piaci szereplők és a piactípusok.	A marketingstratégiák típusai, a marketing hadviselés formái és a megvalósításának elvei.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.3 Fogasztói és szervezeti vásárlói magatartás	A fogyasztói magatartás modellje és a fogyasztói magatartást befolyásoló tényezők. A vásárlói döntéseket befolyásoló tényezők. A vásárlási folyamat szakaszai. A vásárlási magatartás típusai.	A vásárlási folyamat befolyásolásának marketing módszere. A szervezeti vásárlók beszerzési magatartását befolyásoló tényezők.
3.4 A célpiaci marketing, piacszegmentálás. A célpiacok kiválasztása	A differenciálatlan és a differenciált marketing jellemzői. A célpiaci marketing lényege és kialakulása. A piacszegmentáció lényege. A célpiacok kiválasztása. A termék pozicionálása.	A piac szegmentálásának ismérvei. A szervezeti vásárlók piacszegmentációja.
3.5 A marketing információs rendszer	A marketing információs szükséglete. Az információs rendszer funkciói.	A MIR belső rendszere, működése.
3.6 A piackutatás fajtái, módszerei	A marketing és a piackutatás kapcsolata. A piackutatás funkciói, a piackutatás folyamata, módszerei. A piackutatáshoz szükséges információk beszerzése. A piackutatási módok.	A kutatási módszerek csoportosítása. Mintavételi terv, kérdőív. A piackutatási eredmények értékelése. A piackutató jelentés.
3.7 A piackutatás felhasználási területei	A piackutatás eredményének értékelése.	
3.8 A termékpolitika, termékfejlesztés	A termék fogalma, a termék osztályozása, termékfejlesztési típusok. A termékpiaci stratégiák jelentősége. A termék piaci életgörbéjének és az életgörbe egyes szakaszainak jellemzői.	A termékpiaci stratégiák meghatározása, a termékportfólió. Ötletkeresési technikák.
3.9 Árpolitika, árstratégia	Az ár fogalma és szerepe, az árképzési rendszerek. Az árpolitika lényege, célkitűzései. Az árdifferenciálás és az árdiszkrimináció.	A fedezeti pont. A fogyasztói árelfogadást és árérzékenységet befolyásoló tényezők.
3.10 Az értékesítés-politika, értékesítési csatornák kiválasztása	Az értékesítési csatorna szereplői, fajtái. Az értékesítési rendszer logisztikai és áruforgalmat elősegítő funkciói. A kereskedelem helye és szerepe a piacgazdaságban. A marketing és az elosztási csatornák közötti összefüggés.	A marketing és az elosztási csatornák közötti összefüggés. A franchise.
3.11 A kommunikációs politika	A kommunikáció fogalma és fajtái. A kommunikációs folyamat.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.12 A marketing-kommunikáció eszközrendszere	A marketingkommunikáció lényege. A kommunikációs mix elemei.	
3.13 A reklám szerepe és fejlődése	A reklám fogalma és szerepe. A reklám fejlődése. A reklám fajtái.	
3.14 A reklámeszközök és reklámhordozók	A reklámeszközök. A reklámhordozók szerepe.	
3.15 A public relations	A public relations fogalma, jellemzői. A PR területei. A külső és belső PR. A PR akciók és a szponzorálás.	
3.16 Az eladásösztönzés, a személyes eladás	Az eladásösztönzés fogalma, funkciói. Az SP módszerek. A személyes eladás fogalma, jellemzői, előnyei. A PS területei. Az eladóval szemben támasztott követelmények.	Az eladási magatartás és az értékesítési mód kapcsolata.
3.17 Az image és az egyedi vállalati arculat	Az image lényege, fajtái. A vállalati arculatot befolyásoló tényezők. A CI összetevői: formai és tartalmi elemei.	
3.18 Az egyéb piacbefolyásolási eszközök	A védjegy funkciói, típusai. A csomagolás funkciói és típusai. A vevőszolgálat szerepe, lényege.	A márkaépítés folyamata és a márkahűség.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintű érettségi vizsga írásbeliből és szóbeliből áll, a vizsgázó közgazdaságtan központi írásbeli és közgazdaságtan-marketing szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségéről.

A vizsga részei:

- közgazdaságtan központi írásbeli feladatsor megoldása
 - = tesztjellegű kérdéssor
 - = számítási és geometriai feladatok
- szóbeli vizsga közgazdaságtan-marketing központi tételsor alapján.

A középszintű vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	Tesztjellegű közgazdaságtan írásbeli központi kérdéssor megválaszolása	60	50
	Közgazdaságtan központi írásbeli számítási és geometriai feladatsor megoldása	120	50
Szóbeli vizsga	Közgazdasági-marketing központi tételesor alapján témakörök bemutatása „A” résztétel: közgazdasági témakör kifejtése „B” résztétel: marketing témakör kifejtése	20	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenőrizhető képet adjon a tanuló közgazdaságtan tudásáról az ismeretek, a képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetőek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldásához számológép használható.

Tartalmi szerkezet

A középszintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám fele-fele arányban tesztjellegű közgazdaságtan kérdéssor megválaszolásával, illetve a közgazdaságtan számítási és geometriai feladatsor megoldásával érhető el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul.

A 15-20 kérdésből álló tesztjellegű kérdéssorban közel azonos arányban jelennek meg közgazdaságtani fogalmak, törvényszerűségek, jelenségek és összefüggések. A kérdéstípusok az előírt ismeret- és képességjellegű követelményeknek felelnek meg.

A közgazdaságtan számítási és geometriai feladatainak megoldásai alkalmazás jellegű követelményekre is építenek. A számolást is igénylő feladatoknál a közgazdaságtan témakörei közel azonos arányban jelennek meg. A feladatsor 4-6 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

Kompetenciák		%
Tesztjellegű kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	25
	Törvények, szabályok és összefüggések ismerete és alkalmazása	25
Számítási és geometriai feladatsor	Pontos számolás, feladatmegoldás	25
	Összefüggések ábrázolása és értelmezése	25
Összesen		100

Lehetséges feladattípusok
Felelet-választás
Igaz-hamis állítások
Definíciók
Számítási és geometriai feladatok

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

A tesztjellegű kérdéssor és a számítási és geometriai feladatok értékelésénél kötelező a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítási során az útmutató meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számolást is igénylő feladatsornál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés:

Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		A feladat megoldásának dokumentálása	
Elemi	Aránya	Elemi	Aránya	Elemi	Aránya
– A megoldottság szintje	70%	– a megoldás logikája – kreativitás – pontosság – a mértékegység használata	20%	– rendezettség – áttekinthetőség – szabványos jelölések alkalmazása – formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetően a közgazdaságtan és a marketing alapfogalmaira, az ezekhez kapcsolódó közgazdasági jelenségekre, összefüggésekre és törvényekre épülő, a közgazdaságtan és a marketing szemlélet elsajátításának bemutatását igényli a jelöltektől. A szóbeli vizsgán kiderül, hogy a vizsgázó képes-e a tényeket, a fogalmakat, az alaptörvényeket szabatosan definiálni, megszerzett ismeretei felhasználásával közgazdasági-marketing jelenségeket megmagyarázni, összefüggéseket alkalmazni és a folyamatokat összehasonlítani.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei

A közgazdaság-tudomány alapkategóriáinak megfogalmazása

A fogyasztói magatartás és a kereslet értelmezése

A vállalat és a termelői magatartás megadott szempont szerinti értelmezése

A vállalat kínálatának és a piac jellegének összevetése

A termelési tényezők piacának értelmezése

A makroökonómiai alapösszefüggések megfogalmazása

A makrogazdaság árupiac – az egyensúlyi jövedelem értelmezése

A makrogazdaság pénzpiacának, a kamatláb alakulásának bemutatása

A munkapiac

Az infláció és inflációs folyamatok bemutatása

A makrofolyamatok befolyásolhatósága, a gazdaságpolitika elméleti alapjának és gyakorlatának ismerete

A nyitott makrogazdaság megadott szempontok szerinti értelmezése

A marketing kialakulásának, fogalmának, fejlődésének ismerete

A piac, a piaci környezet elemzése

A fogyasztói vásárlói magatartás tényezői

A célpiaci marketing

A marketing információs rendszere

A piackutatás fajtáinak, módszereinek megfogalmazása

A piackutatás felhasználási területei

A termékpolitika és árpolitika értelmezése

Az értékesítési csatornák kiválasztása

A kommunikáció-marketingkommunikáció

A reklám szerepe, reklámeszközök, reklámhordozók

A public relations értelmezése

Az eladásösztönzés, a személyes eladás

Az image és az egyedi vállalati arculat megfogalmazása

Az egyéb piacbefolyásolási eszközök összevetése

Tételtípusok

Minden szóbeli tétel két résztételből („A” és „B”) tevődik össze. Az „A” résztétel közgazdasági, a „B” résztétel marketing témakörű. Minden résztétel egy témakör általános bemutatását és a témakör meghatározott részeinek részletesebb kifejtését igényli.

A tételcímek jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételek címét és részleteit az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kell meghatározni, s ötévenként fel kell frissíteni. A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, a problémamegoldást ösztönző, egyértelmű megfogalmazásokra.

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli:

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témataratás, a lényeg kiemelése	20
Alapfogalmak ismerete, definiálása és alkalmazása	20
Tények, jelenségek, folyamatok ismerete és alkalmazása	10
Törvények, szabályok, összefüggések értelmezése	10
Világosság, szabatoság, a felelet felépítése	10
A közgazdasági nyelv alkalmazása	10
A jelenségek, összefüggések megmagyarázása, alkalmazása, a folyamatok törvényszerűségekkel összehasonlítása	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkerheti.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan előadva, a szaknyelv szabályait betartva, önállóan kell felelnie.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

Közgazdaságtan

- Írásbeli vizsga

Marketing ismeretek

- Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli vizsga	Mikroökonómia	120	40%
	Makroökonómia	120	40%
Szóbeli vizsga	Tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatás	15-20	20%

ÍRÁSBELI VIZSGA**Tartalmi szerkezet**

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul, a feladattípusok pedig a képességjellegű követelményeknek felelnek meg.

Arányok

Az írásbeli feladatait kb. 50%-ban a mikroökonómiához, kb. 50%-ban pedig a makroökonómiához kapcsolódó feladatok alkotják. Lehetséges feladattípusok és arányaik:

Tesztfeladatok	kb. 6%
Igaz-hamis állítások	kb. 16%
Definíciók	kb. 8%
Számítási és geometriai feladatok	kb. 50%
Kifejtő kérdés	kb. 20%

A feladatok és a feladatsor jellemzői*Tesztfeladatok*

A tananyagban található összefüggések megértését igénylő feleletválasztó kérdések kiválasztását igényli.

Igaz-hamis állítások

Néhány állítást tartalmaz a feladatrész. A tanulóknak el kell dönteniük, hogy ezek az állítások szerintük igazak-e vagy sem. A válasz akkor teljes értékű, ha a vizsgázó néhány mondattal helyesen indokolja választását.

Definíciók

Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok alatt azokat a többségében zárt végű feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására irányulnak.

Számítási és geometriai feladatok

A tananyagban tanult összefüggések ismeretében különböző mikroökonómiai és makroökonómiai számításokat kell elvégezni, majd ezek ismeretében függvényekkel ábrázolni.

Kifejtő kérdések

Szöveges feladatnak az tekinthető, ahol néhány összefüggő mondatban vagy hosszabb szövegben kell kifejteni a válaszokat. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
Források használata és értékelése	20
A szaknyelv alkalmazása	20
Számolási és ábrázolási készség vizsgálata	20
A jelenségekre ható tényezők feltárása	40

Értékelés

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok értékelésénél kötelező a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetőségeit a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

Az előírásnak nem megfelelő feladatválasztás esetén a megoldás nem értékelhető. A többletmegoldások a végső pontszámba nem számíthatóak bele.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetően a marketing jelenségek és események tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatását kívánja a tanulóktól. A marketing események és jelenségek problémaközpontú bemutatása nem igényel a témakörökben megjelenőknél több konkrét ismeretet, hanem az elsajátítottak alkalmazását várja el.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei:

- A piaci környezet elemzése
- A fogyasztói és szervezeti vásárlói magatartás
- A célpiacon marketing, piacszegmentálás
- A marketing információs rendszere
- A piackutatás
- A termékpolitika, termékfejlesztés
- Árpolitika, árstratégia
- Az értékesítéspolitikai, az értékesítési csatornák kiválasztása
- A kommunikációs politika
- A reklám
- A public relations
- Az eladásösztönzés, a személyes eladás
- Az image és az egyedi vállalati arculat
- Egyéb piacbefolyásolási eszközök

VENDÉGLÁTÓ-IDEGENFORGALMI ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

A középszintű érettségi vizsgán a számon kérhető témakörök megegyeznek a kerettantervek témaköreire és fogalmaira vonatkozó – az adott témakörhöz rendelhető – szakmacsoportos alapozás követelményeivel.

1. Vendéglátó és turizmus alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 A vendéglátás alapjai	Legyen képes a vendéglátás történeti kialakulásának és fejlődésének hazai szakaszait, azok jellegzetességeit ismertetni. Legyen képes a vendéglátás fogalmának meghatározására.	
1.2 A vendéglátás tevékenységi körei	Tudja a vendéglátás feladatkörét jellemezni. Legyen képes a termelés, az értékesítés és a szolgáltatás, mint tevékenység fogalmi meghatározására. Legyen képes a vendéglátás tárgyi és személyi feltételeinek meghatározására. Tudja a vendéglátás dolgozóival szemben támasztott követelményeket.	Ismerje a vendéglátás és a környezetvédelem összefüggéseit.
1.3 A vendéglátás üzlet-hálózata	Tudja a vendéglátó üzletek szakjelleg szerinti csoportosítását. Üzletkörök, üzlet típusok jellemzői.	Ismerje a vendéglátó üzletek kategorizálásának szempontjait.
1.4 A turizmus alapjai	Tudja értelmezni a turizmus fogalmát. Legyen képes bemutatni a turizmus kialakulásának főbb történeti szakaszait és azok jellegzetességeit. A turizmus helye a nemzetgazdaságban.	Tudja értékelni a turizmus gazdasági és társadalmi jelentőségét. Ismerje a turizmus összefüggéseit a nemzetgazdaság egyéb ágaival.
1.5 A turizmus tevékenysége, tevékenységi formái	Tudja értelmezni az aktív és passzív turizmus fogalmának lényegét. Legyen képes meghatározni az aktív és passzív turizmus feltételrendszerét.	Tudjon az aktív és passzív turizmushoz kapcsolódó programokat tervezni.
1.6 A turizmus és a környezet összefüggései	Tudja a turizmushoz kapcsolódó legfontosabb természetföldrajzi tényezőket.	Ismerje a turizmus és környezetvédelem összefüggéseit.
1.7 A vendéglátás és a turizmus kapcsolata	A vendéglátás és a turizmus fogalmi összefüggései, kapcsolódási pontjaik.	
1.8 A turizmus, mint tevékenység feltételrendszere	Legyen képes felsorolni a turizmust lebonyolító szervezeteket és jellemzőiket. Legyen képes felsorolni a turizmus tárgyi és személyi feltételeit. Legyen képes felsorolni a turizmus dolgozóival szemben támasztott követelményeket.	Ismerje a turizmust lebonyolító szervezetek működési feltételeit, a működésre vonatkozó legfontosabb jogszabályokat. Tudja a turizmus szervezetei közötti kapcsolatrendszer lényegét.
1.9 A turizmus piaca	Tudja a piac fogalmi meghatározását. Ismerje a piac elemeinek fogalmi meghatározását (kereslet, kínálat, ár) és azok összefüggéseit. Legyen képes bemutatni a turisztikai piac jellemzőit.	Ismerje a turisztikai fogadóképesség fogalmát és a turizmus kínálatát. Ismerje a turisztikai keresletet befolyásoló tényezőket. Legyen képes meghatározni a gazdasági verseny fogalmát a turizmus piacán.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Tudja a turisztikai piac alakulására ható tényezőket. Legyen képes meghatározni a gazdasági verseny fogalmát, feltételeit. Tudja elemezni a piaci kockázat lényegét. Ismerje az árképzést a turizmusban. Legyen képes vázolni a hazai turizmus fejlesztési lehetőségei.	Ismerje a piaci kockázat fogalmát és lényegét. Ismertesse a beutaztatás és kiutaztatás árképzési szempontjait.
1.10 A vendéglátás piaca	Tudja a vendéglátás piacának általános jellemzőit. Tudja a vendéglátás piacára ható tényezőket. Tudja jellemezni hazai vendéglátás fejlesztési lehetőségeit. Ismerje az árképzést a vendéglátásban.	Ismerje a vendéglátás iránti keresletet befolyásoló tényezőket. Legyen képes vendéglátás kínálatának tervezésére, marketing szemléletű árképzésre. Legyen képes ismertetni a gazdasági verseny helyzetét a vendéglátás piacán. Legyen képes elemezni a kockázati formákat és tényezőket a vendéglátás piacán.
1.11 Általános ügyviteli alapismeretek	Tudja az ügyvitel fogalmi meghatározását. Legyen képes csoportosítani az ügyviteli feladatokat. Tudja az elszámolás és elszámoltatás lényegi meghatározását. Tudja értelmezni az ellenőrzés fogalmát, ismertetni fajtáit.	Legyen képes ismertetni az ellenőrzés hatását a gazdálkodás egészére.
1.12 A turizmus és a vendéglátás ügyvitele	Tudja felsorolni a turizmus és a vendéglátás ügyviteli feladatait. Tudja a bizonylat fogalmi meghatározását bizonylat fogalma, fajtáit, a kiállítás szabályait. Tudja az üzleti levelezés szabályait, formai és tartalmi követelményeit, a kezelési szabályait. Tudja a leltár fogalmi meghatározást, fajtáit, szabályait.	Tudjon üzleti levelet készíteni. Tudjon forgatókönyvet készíteni a turizmus és a vendéglátás területén. Legyen képes ismertetni a turizmushoz és a vendéglátáshoz kapcsolódó leltározás funkcióját, sajátosságait. Ismerje az elszámolás és elszámoltatás sajátosságai a vendéglátásban és a turizmusban.

2. Szállodai alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Szálláshelyek, szállodák	Tudja a szálláshely fogalmát deffiniálni fajtái ismertetni. Legyen képes ismertetni a szálláshelyek, szállodák kínálati elemeit.	Tudja a szállodák kategorizálásának elveit.
2.2 A szálloda működésének tárgyi feltételei	Ismerje a szálloda telepítésének szempontjait. Ismerje a szálloda működésének tárgyi feltételeit.	Legyen képes a kockázati tényezők ismertetésére a szálláshely létesítés és értékesítés vonatkozásában.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Tudja a szálloda helyiségeit és berendezéseit. Legyen képes ismertetni a vendégszoba kialakításának jellemzőit, berendezéseit, felszereléseit.	
2.3 A szálloda működésének személyi feltételei	Legyen képes ismertetni a szálloda, szervezeti felépítését, a szállodai munkaköröket és az azokhoz kapcsolódó feladatokat. Legyen képes a munkaerő gazdálkodás fogalmi meghatározására. Tudja a szállodai dolgozóval szemben támasztott alap- és szakmai követelményeket.	Ismerje a szállodai menedzsment feladatait felelősségét. Legyen képes ismertetni a szállodai tevékenység funkciójának, hatását a szervezeti felépítésre. Ismertesse a szálloda funkcionális rendszerét, az irányítás szintjeit, összefüggéseit.
2.4 Szállodai ügyvitel	Legyen képes meghatározni a szállodai értékesítéshez kapcsolódó ügyviteli feladatokat. Ismerje a szálláshely értékesítés részterületeinek ügyviteli szabályait. Tudja a vendég érkeztetésével és elutazásával kapcsolatos adminisztratív feladatokat.	Legyen képes ismertetni a szobafoglalási rendszer fogalmát, funkcióját, fajtáit, és hazai gyakorlatát.
2.5 A szállodai gazdálkodás	Tudja a szállodai gazdálkodás tervezésének, területeit. Legyen képes a bevétel és a költségek csoportosítására. Legyen képes a szállodai jövedelmezőség fogalmi meghatározására, az eredménykimutatás lényegi megfogalmazására.	Ismerje a szállodai bevétel elszámolásának módját. Legyen képes ismertetni a szállodai gazdálkodás eredménymutatóit, a mutatók közötti összefüggéseket. Tudja az eredménykimutatás menetét.
2.6 A szállodai tevékenységhez kapcsolódó legfontosabb speciális jogszabályok, rendeletek és előírások	Tudja a szálloda biztonsági előírásait. Tudja a tűzvédelem szabályait. Legyen képes értelmezni a tulajdonvédelem fogalmát, a szálloda kártérítési felelősségét. Legyen képes összefoglalni a munkavédelem, egészségügy, környezetvédelem szálláshelyekre jellemző előírásait.	Tudja kezelni a vendégpanaszokat. Tudjon adott szakmai szituációban döntést hozni, döntését érvekkel alátámasztani.

3. Marketing alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 A marketing fogalma, fejlődése	Tudja értelmezni a marketing fogalmát és alkalmazási területeit. Tudja a marketing fejlődési fázisait. Tudjon különbséget tenni a marketing-mix elemei között.	Ismerje a marketing folyamatát.
3.2 A piac, a piaci környezet elemzése	Legyen képes felismerni a vállalat mikro-és makrokörnyezetét. Tudja definiálni a piac fogalmát, és kategóriáit. Legyen képes bemutatni a szerkezetét, a piaci formákat.	Tudja jellemezni a piaci szereplőket és a piac típusokat. Ismerje a piac méretének mutatószámait.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.3 A fogyasztói magatartás	Tudja értelmezni a fogyasztói magatartást befolyásoló tényezőket. Legyen képes bemutatni a vásárlói döntéseket befolyásoló tényezőket. Tudjon különbséget tenni a vásárlási folyamat szakaszai között. Legyen képes elemezni a vásárlási magatartás típusait.	Legyen képes elemezni a szervezetek beszerzési döntéseinek folyamatát.
3.4 A piacszegmentálás. A célpiacok kiválasztása	Tudja értelmezni a célpiaci marketing lényegét és kialakulását. Tudja értelmezni a piacszegmentáció lényegét.	Legyen képes bemutatni a célpiacok kiválasztásának elemeit. Ismerje a termék pozicionálást.
3.5 A marketing információs rendszer	Legyen képes meghatározni a marketing információsrendszer funkcióit. Legyen képes bemutatni az információsrendszer funkcióit.	Tudja értelmezni a MIR belső rendszerét, működését.
3.6 A piackutatás fajtái, módszerei, felhasználási területei	Legyen képes értelmezni a piackutatás funkcióit, folyamatát. Tudjon piackutatáshoz szükséges információkat beszerezni. Ismerje a piackutatás módszereit.	Legyen képes jellemezni a kutatási módszereket és alkalmazási területeit. Legyen képes a piackutatási eredményeket értékelni.
3.7 A termékpolitika, termékfejlesztés	Tudjon válaszolni a termék fogalmának kérdésére, osztályozását bemutatni. Legyen képes a termékfejlesztés lényegét ismertetni. Tudja elemezni a termék piaci életgörbéjét és az életgörbe egyes szakaszainak jellemzőit.	Tudja jellemezni az ötletkeresési technikákat a termékfejlesztésben. Ismerje a marketing eszközök alkalmazásának lehetőségeit az életgörbe egyes szakaszaiban.
3.8 Árpolitika, árstratégia	Tudjon felelni az ár fogalmára és szerepére, ismerje az árképzési elveket. Ismerje az árképzés marketing szempontú értelmezését. Tudja értelmezni az árak jogi szabályozásának alapelveit. Ismerje az árdifferenciálás jelentőségét.	Legyen képes bemutatni a fedezeti pont értelmezését. Legyen képes megfogalmazni a fogyasztói árelfogadást és árérzékenységet befolyásoló tényezőket.
3.9 Az értékesítéspolitikai, értékesítési csatornák kiválasztása	Ismerje az értékesítési csatornák fajtáit, tudja azokat jellemezni. Legyen képes az értékesítési rendszer logisztikai és áruforgalmat elősegítő funkcióit megfogalmazni. Legyen képes bemutatni a marketing és az elosztási csatornák közötti összefüggést.	Legyen képes felismerni a kereskedelem helyét és szerepét a piaczgazdaságban. Legyen képes jellemezni a franchiset.
3.10 A marketingkommunikáció eszközrendszere	Legyen képes megfogalmazni a marketingkommunikáció lényegét. Legyen képes bemutatni a kommunikációs mix elemeit.	
3.11 A reklám szerepe, tervezése	Legyen képes ismertetni a reklám fogalmát és szerepét. Tudja jellemezni a reklám fajtáit.	Legyen képes bemutatni a reklám fejlődését. Legyen képes bemutatni a reklám szerepét a fogyasztók mindennapi életében.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.12 A Public Relations	Tudjon válaszolni a Public Relations fogalmára, ismerje jellemzőit. Legyen képes felsorolni a PR területeit. Tudjon különbséget tenni a külső és belső PR között.	Tudjon különbséget tenni a PR akciók között, és ismerje a szponzorálás formáit.
3.13 Az eladásösztönzés, és a személyes eladás	Tudjon válaszolni az eladásösztönzés fogalmára, funkcióira vonatkozó kérdésekre. Ismerje az eladásösztönzés módszereit. Legyen képes ismertetni a személyes eladás fogalmát, jellemzőit, előnyeit. Legyen képes ismertetni az eladóval szemben támasztott követelményeket.	Legyen képes átlátni az eladási magatartás és az értékesítési mód kapcsolatát.
3.14 Az image és az egyedi vállalati arculat	Tudja értelmezni az image lényegét. Tudja értelmezni a Corporate Identity lényegét.	Legyen képes ismertetni az image fajtáit. Legyen képes bemutatni a Corporate Identity tartalmi és formai kialakítását.
3.15 Az egyéb piacbefolyásolási eszközök	Legyen képes ismertetni a védjegy funkcióit, típusait. Legyen képes meghatározni a csomagolás funkcióit és típusait. Legyen képes ismertetni a direkt marketing lényegét.	Tudja értelmezni a márkaépítés folyamatát és a márkahűséget. Ismeresse a direkt marketing fő csatornáit. Tudjon válaszolni a vevőszolgálat szerepére, és lényegére vonatkozó kérdésekre. Ismerje az online marketing jelentőségét.

B) TÉMAKÖRÖK

A középszintű érettségi vizsgán a számon kérhető témakörök megegyeznek a kerettantervek témaköreire és foglaimra vonatkozó – az adott témakörhöz rendelhető – szakmacsoportos alapozás követelményeivel.

1. Vendéglátó és turizmus alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 A vendéglátás alapjai	A vendéglátás történeti kialakulása, fejlődésének hazai szakaszai. A vendéglátás fogalma, feladata. A vendéglátás helye a nemzetgazdaságban.	
1.2 A vendéglátás tevékenységi körei	Az árubeszerzés, a raktározás, termelés, az értékesítés és a szolgáltatás fogalmi meghatározása, folyamata, módjai. A vendéglátás tárgyi és személyi feltételei. A vendéglátás dolgozóival szemben támasztott követelmények.	A vendéglátás és a környezetvédelem összefüggései.
1.3 A vendéglátás üzlet-hálózata	A vendéglátás szakjelleg szerinti csoportosítása. Üzletkörök, üzlet típusok jellemzői.	A vendéglátó üzletek kategorizálásának szempontjai.
1.4 A turizmus alapjai	A turizmus fogalma. A turizmus kialakulásának főbb történeti szakaszai és azok jellegzetességei. A turizmus helye a nemzetgazdaságban.	A turizmus gazdasági és társadalmi jelentősége. A turizmus összefüggései a nemzetgazdaság egyéb ágaival.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.5 A turizmus tevékenysége, tevékenységi formái fajtái	Az aktív és passzív turizmus fogalmi meghatározása. Az aktív és passzív turizmus feltételrendszere.	Az aktív turizmus fogalomkörébe tartozó program lehetőségek tervezése. A passzív turizmus fogalomkörébe tartozó program lehetőségek tervezése.
1.6 A turizmus és a környezet összefüggései	A turizmushoz kapcsolódó legfontosabb természetföldrajzi tényezők.	A turizmus és környezetvédelem összefüggései.
1.7 A vendéglátás és a turizmus kapcsolata	A vendéglátás és a turizmus fogalmi összefüggései, kapcsolódási pontjaik.	
1.8 A turizmus, mint tevékenység feltételrendszere	A turizmust lebonyolító szervezetek és jellemzőik. A turizmus tárgyi és személyi feltételei. A turizmus dolgozóival szemben támasztott követelmények.	A turizmust lebonyolító szervezetek működési feltételei, a működésre vonatkozó legfontosabb jogszabályok. A turizmus szervezetei közötti kapcsolatrendszer.
1.9 A turizmus piaca	A piac fogalma. A piac elemeinek fogalmi meghatározása (kereslet, kínálat, ár) és azok összefüggései. A turisztikai piac jellemzői. A turisztikai piac alakulására ható tényezők. A gazdasági verseny fogalma, feltételei. A piaci kockázat. Árképzés a turizmusban. A hazai turizmus fejlesztési lehetőségei.	A turisztikai fogadóképesség, a turizmus kínálata. A turisztikai kereslet és az azt befolyásoló tényezők. Gazdasági verseny a turizmus piacán. A piaci kockázat. A beutaztatás és kiutaztatás árképzési szempontjai.
1.10 A vendéglátás piaca	A vendéglátás piacának jellemzői. A vendéglátás piacára ható tényezők. A hazai vendéglátás fejlesztési, lehetőségei. Árképzés a vendéglátásban	A vendéglátás iránti keresletet befolyásoló tényezők. A vendéglátás kínálatának tervezése, marketing szemléletű árképzés. Gazdasági verseny a vendéglátás piacán. Kockázati formák és tényezők a vendéglátás piacán.
1.11 Általános ügyviteli alapismeretek	Az ügyvitel fogalma. Az ügyviteli feladatok csoportosítása. Az elszámolás és elszámoltatás lényegi meghatározása. Az ellenőrzés fogalmi meghatározása, fajtái.	Az ellenőrzés hatása a gazdálkodás egészére.
1.12 A turizmus és a vendéglátás ügyvitele	A turizmus és a vendéglátás ügyviteli feladatai. A bizonylat fogalma, fajtái, kiállítás szabályai. Az üzleti levelezés szabályai, formai és tartalmi követelményei, kezelési szabályai. A leltár fogalma, fajtái, szabályai.	Üzleti levél készítése. Forgatókönyv készítés. A leltározás fogalma, funkciója, szabályai. Az elszámolás és elszámoltatás sajátosságai a vendéglátásban és a turizmusban. A forgatókönyv fogalma, fajtái, készítésének szabályai.

2. Szállodai alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Szálláshelyek, szállodák és egyéb szálláshelyek	A szálláshely fogalma, fajtái. Egyéb szálláshelyek. A szálláshelyek, szállodák kínálati elemei.	A szállodák és egyéb szálláshelyek kategorizálásának elvei.
2.2 A szálloda és egyéb szálláshelyek működésének tárgyi feltételei	A szálloda telepítésének szempontjai. A szálloda működésének tárgyi feltételei. A szálloda helyiségei és berendezései. A vendégszoba kialakításának jellemzői, berendezése, felszerelése.	Kockázati tényezők a szálloda és egyéb szálláshelyek létesítés és értékesítés vonatkozásában.
2.3 A szálloda és egyéb szálláshelyek működésének személyi feltételei	A szálloda, szervezeti felépítése. A szállodai munkakörök és az azokhoz kapcsolódó feladatok. A munkaerő gazdálkodás fogalma. A szállodai dolgozóval szemben támasztott alap- és szakmai követelmények.	A szállodai menedzsment feladatai, felelőssége. A szállodai tevékenység funkciói, hatása a szervezeti felépítésre. A szálloda funkcionális rendszere. Az irányítás szintjei, összefüggései.
2.4 Szállodai és egyéb szálláshelyek ügyvitel	A szállodai értékesítéshez kapcsolódó ügyviteli feladatok. A szálláshely értékesítés részterületeinek ügyviteli szabályai. A vendég érkeztetésével szállodai gazdálkodás tervezése, területei és elutazásával kapcsolatos adminisztratív feladatok.	A szobafoglalási rendszer fogalma, funkciója, fajtái, hazai gyakorlata.
2.5 A szállodai és egyéb szálláshelyek gazdálkodás	A bevétel és a költségek csoportosítása. A szállodai jövedelmezőség fogalma, az eredmény kimutatás lényege	A szállodai bevétel elszámolása. A szállodai gazdálkodás eredménymutatói, a mutatók közötti összefüggések. Az eredménykimutatás menete.
2.6 A szállodai tevékenységhez kapcsolódó legfontosabb speciális jogszabályok, rendeletek és előírások	A szálloda biztonsági előírásai. A tűzvédelem szabályai. A tulajdonvédelem fogalma, a szálloda kártérítési felelőssége. Munkavédelem, egészségügy, környezetvédelem szálláshelyekre jellemző előírásai.	A vendégpanaszok kezelésének módjai. Döntés váratlan helyzetekben.

3. Marketing alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 A marketing fogalma, fejlődése	A marketing fogalma és alkalmazási területei. A marketing fejlődése. A marketing-mix elemek.	A marketing folyamata.
3.2 A piac, a piaci környezet elemzése	A vállalat mikro-és makrokörnyezete. A piac fogalma, és kategóriái. A piac szerkezete. Piaci formák.	Piaci szereplők és a piactípusok. A piac méretének mutatószámai.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.3 A fogyasztói magatartás	A fogyasztói magatartást befolyásoló tényezők. A vásárlói döntéseket befolyásoló tényezők. A vásárlási folyamat szakaszai. A vásárlási magatartás típusai.	A szervezetek beszerzési döntéseinek folyamata.
3.4 A piacszegmentálás A célpiacok kiválasztása	A célpiaci marketing lényege és kialakulása. A piacszegmentáció.	A célpiacok kiválasztása. A termék pozicionálása.
3.5 A marketing információs rendszer	A marketing információszükséglete. Az információs rendszer funkciói.	A MIR belső rendszere, működése.
3.6 A piackutatás fajtái, módszerei, felhasználási területei	A piackutatás funkciói, folyamata. A piackutatáshoz szükséges információk beszerzése. A piackutatás módszerei.	A kutatási módszerek jellemzése, alkalmazási területei. A piackutatási eredmények értékelése.
3.7 A termékpolitika, termékfejlesztés	A termék fogalma, osztályozás. A termékfejlesztés. A termék piaci életgörbéjének és az életgörbe egyes szakaszainak jellemzői.	Ötletkeresési technikák a termékfejlesztésben. A marketing eszközök alkalmazásának lehetőségei az életgörbe egyes szakaszaiban.
3.8 Árpolitika, árstratégia	Az ár fogalma és szerepe, az árképzési elvek. Az árképzés marketing szempontú értelmezése. Az árak jogi szabályozásának alapelvei. Az árdifferenciálás jelentősége.	A fedezeti pont értelmezése. A fogyasztói árelfogadást és árérzékenységet befolyásoló tényezők.
3.9 Az értékesítéspolitikai, értékesítési csatornák kiválasztása	Az értékesítési csatornák fajtái, jellemzésük. Az értékesítési rendszer logisztikai és áruforgalmat elősegítő funkciói. A marketing és az elosztási csatornák közötti összefüggés.	A kereskedelem helye és szerepe a piacgazdaságban A franchise.
3.10 A marketingkommunikáció eszközrendszere	A marketingkommunikáció lényege. A kommunikációs mix elemei.	
3.11 A reklám szerepe, tervezése	A reklám fogalma és szerepe. A reklám fajtái.	A reklám fejlődése. A reklám a fogyasztók mindennapi életében.
3.12 A Public Relations	A Public Relations fogalma, jellemzői. A PR területei. A külső és belső PR.	A PR akciók, és a szponzorálás.
3.13 Az eladásösztönzés, és a személyes eladás	Az eladásösztönzés fogalma, funkciói. Az eladásösztönzés módszerei. A személyes eladás fogalma, jellemzői, előnyei. Az eladóval szemben támasztott követelmények.	Az eladási magatartás és az értékesítési mód kapcsolata.
3.14 Az image és az egyedi vállalati arculat	Az image lényege, fajtái. A Corporate Identity lényege.	Az image fajtái. A Corporate Identity A Corporate Identity tartalmi és formai elemei kialakítása.
3.15 Az egyéb piacbefolyásoló eszközök	A védjegy funkciói, típusai. A csomagolás funkciói, és típusai. A direkt marketing lényege.	A márkaépítés folyamata és a márkahűség. A direkt marketing fő csatornáit. A vevőszolgálat szerepe, lényege. Az online marketing jelentősége.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintű érettségi vizsga írásbeliből és szóbeliből áll, a vizsgázó vendéglátó és turizmus alapismeretek, szállodai alapismeretek és marketing alapismeretek központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségéről.

A vizsga részei:

- Írásbeli vizsga: központi kérdéssor kitöltése,
- szóbeli vizsga: központi tételsor alapján.

A középszintű vizsgán nyújtott teljesítményt az írásbeli és a szóbeli összesített eredményei határozzák meg.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		perc	pontszám
Írásbeli vizsga	tesztjellegű feladatok	180 perc	100 pont
Szóbeli vizsga	A) Vendéglátó és turizmus alapismeretek	10 perc	20 pont
	B) Szállodai alapismeretek	5 perc	15 pont
	C) Marketing alapismeretek	5 perc	15 pont

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított érettségi vizsga célja, hogy ellenőrizhető képet adjon a tanuló vendéglátó és turizmus alapismeretek, szállodai alapismeretek és marketing alapismeretek tárgyakból elsajátított tudásáról.

A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei, illetve az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetőek legyenek, és hozzájárulhat ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető legyen.

Az írásbeli vizsgán összességében 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére.

Tartalmi szerkezet

A középszintű érettségi vizsgán az írásbeli összes pontszám a teszt jellegű feladatok megoldásával érhető el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul. A 20-30 kérdésből álló teszt jellegű kérdéssorban közel azonos arányban jelennek meg a vendéglátó és turizmus, szállodai és marketing alapismeretek tantárgyban megfogalmazott összefüggések. A kérdéstípusok az előírt ismeret és képesség jellegű követelményeknek felelnek meg.

A vendéglátó és turizmus alapismeretek, szállodai alapismeretek és marketing alapismeretek feladatainak megoldásai alkalmazás jellegű követelményekre is építenek.

	Kompetenciák	%
Tesztjellegű kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása, értelmezése	50%
	Fogalmak összefüggéseinek ismerete és alkalmazása	50%
	Összesen	100%

Értékelés

A tesztjellegű kérdéssor értékelésénél kötelező a központilag összeállított javítási útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza.

A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga a vendéglátás és turizmus, a szálloda és a marketing terület fogalmainak, jelenségeinek tematikus szempontú ismeretét kívánja meg. Ugyanakkor fel kívánja mérni azt is, hogy e három témakör ismeretei közötti összefüggéseket érzékeli-e a hallgató.

Az ismeretek megkívánt szintje a témákban felsorolt konkrét ismeretek körére terjed ki, méri, hogy a vizsgázó képes-e a fogalmakat szabatosan definiálni.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tételekre válaszol.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei:

1. Vendéglátó és turizmus ismeretek

- 1.1 A vendéglátás alapjai
- 1.2 A vendéglátás tevékenységi körei
- 1.3 A vendéglátás üzlethálózata
- 1.4 A turizmus alapjai
- 1.5 A turizmus tevékenysége, tevékenységi formái fajtái
- 1.6 A turizmus és a környezet összefüggései
- 1.7 A vendéglátás és a turizmus kapcsolata
- 1.8 A turizmus, mint tevékenység feltételrendszere
- 1.9 A turizmus piaca
- 1.10 A vendéglátás piaca
- 1.11 Általános ügyviteli alapismeretek
- 1.12 A turizmus és a vendéglátás ügyvitele

2. Szállodai ismeretek

- 2.1 Szálláshelyek, szállodák
- 2.2 A szálloda működésének tárgyi feltételei
- 2.3 A szálloda működésének személyi feltételei
- 2.4 Szállodai ügyvitel
- 2.5 A szállodai gazdálkodás
- 2.6 A szállodai tevékenységhez kapcsolódó legfontosabb speciális jogszabályok, rendeletek és előírások

3. Marketing ismeretek

- 3.1 A marketing fogalma, fejlődése
- 3.2 A piac, a piaci környezet elemzése
- 3.3 A fogyasztói magatartás
- 3.4 A piacszegmentálás. A célpiacok kiválasztása
- 3.5 A marketing információs rendszer
- 3.6 A piackutatás fajtái, módszerei, felhasználási területei
- 3.7 A termékpolitika, termékfejlesztés
- 3.8 Árpolitika, árstratégia
- 3.9 Az értékesítéspolitikai, értékesítési csatornák kiválasztása
- 3.10 A marketingkommunikáció eszközrendszere
- 3.11 A reklám szerepe, tervezése
- 3.12 A Public Relations
- 3.13 Az eladásösztönzés, és a személyes eladás
- 3.14 Az image és az egyedi vállalati arculat
- 3.15 Az egyéb piacbefolyásolási eszközök

Értékelés

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján a vizsgáztató szaktanár értékeli.

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témataartás, a lényeg kiemelése	20%
Alapfogalmak, összefüggések felismerése	20%
Nyelvhelyesség, a felelet felépítése, logikai rend	10%
A téma gyakorlati megközelítése	10%
A szaknyelv alkalmazása	10%
Tájékozottság a szakirodalomban	10%
Az eseményeket alakító tényezők feltárása, a jelenségek tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatása	20%
Összesen:	100%

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készíthet, amelyet a felelet során felhasználhat. Az elkészített vázlatot a szaktanár a felelet során elkerheti.

EMELT SZINTŰ VIZSGA**A VIZSGA SZERKEZETE****A vizsga részei**

- Írásbeli vizsga
- Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli vizsga	Vendéglátó-turizmus alapismeretek	60	30%
	Szállodai alapismeretek	60	30%
	Marketing alapismeretek	60	30%
Szóbeli vizsga	Tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatás	15-20	10%

ÍRÁSBELI VIZSGA**Tartalmi szerkezet**

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul, a feladat-típusok pedig a képességjellegű követelményeknek felelnek meg.

Arányok

Lehetséges feladattípusok és arányaik:

Tesztfeladatok	kb. 6%
Igaz-hamis állítások	kb. 16%
Definíciók	kb. 8%
Számítási és geometriai feladatok	kb. 50%
Kifejtő kérdés	kb. 20%

A feladatok és a feladatsor jellemzői*Tesztfeladatok*

A tananyagban található összefüggések megértését igénylő feleletválasztó kérdések kiválasztását igényli.

Igaz-hamis állítások

Néhány állítást tartalmaz a feladatrész. A tanulónak el kell dönteniük, hogy ezek az állítások szerintük igazak-e vagy sem. A válasz akkor teljes értékű, ha a vizsgázó néhány mondattal helyesen indokolja választását.

Definíciók

Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok alatt azokat a többségében zárt végű feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására irányulnak.

Számítási és geometriai feladatok

A tananyagban tanult összefüggések ismeretében különböző mikroökonómiai és makroökonómiai számításokat kell elvégezni, majd ezek ismertetében függvényekkel ábrázolni.

Kifejtő kérdések

Szöveges feladatnak az tekinthető, ahol néhány összefüggő mondatban vagy hosszabb szövegben kell kifejtetni a válaszokat. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
Források használata és értékelése	20
A szaknyelv alkalmazása	20
Számolási és ábrázolási készség vizsgálata	20
A jelenségekre ható tényezők feltárása	40

Értékelés

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok értékelésénél kötelező a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetőségeit a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

Az előírásnak nem megfelelő feladatválasztás esetén a megoldás nem értékelhető. A többletmegoldások a végső pontszámba nem számíthatóak bele.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga alapvetően a vendéglátó-turizmus alapismeretek, szállodai alapismeretek és marketing alapismeretek, jelenségek és események tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatását kívánja a tanulóktól. A marketing események és jelenségek problémaközpontú bemutatása nem igényel a témakörökben megjelenőknél több konkrét ismeretet, hanem az elsajátítottak alkalmazását várja el.

RENDÉSZETI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Összetett irodai, ügyviteli feladat megoldása

1.1. Feladatértelmezés

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
Összetett írásbeli feladat értelmezése	Legyen képes szakirányú ismereteit pontosan felidézni, rendezni és önállóan alkalmazni. Legyen képes az egyes részfeladatokhoz kiválasztani és használni az informatikai, irodai eszközöket.	

1.2. Iratkezelés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Alapfogalmak helyes használata	Legyen képes az iratkezelési, a minősített adatok kezelésére vonatkozó alapfogalmakat megérteni, helyesen használni. Tudja jellemezni a rendészeti szakterület jellemző iratmintáit.	Legyen képes ismertetni a manuális és számítógépes ügyirat-kezelési technológiák jellemzőit, különbségeit, az egyes megoldások előnyeit, hátrányait.
Ügyiratok nyilvántartása	Legyen képes iktatni, visszakeresni beérkező és kimenő – papír alapú és elektronikus – iratokat. Legyen képes felsorolni az iratkezelésre, iratbetekintésre, a selejtezésre vonatkozó szabályokat.	Legyen képes ismertetni az irattári terv felépítését, az irattárak ergonómiai és műszaki feltételrendszerének kialakítási módjait.
Titkos ügyiratkezelés	Legyen képes felsorolni a titokfajtákat, ismertetni az adatvédelmi törvény előírásait, a minősített adatok kezelésére vonatkozó főbb szabályokat. Legyen képes felismerni és alkalmazni a személyi adatok kezelése során az adatvédelmi törvény előírásait.	Legyen képes felsorolni az iratok minősítésére jogosultak körét, ismertetni a minősítési eljárást. Legyen képes ismertetni a minősített iratok kezelésének módját, a titkos ügykezelő feladatait, a titokvédelem felügyeletét. Legyen képes ismertetni a minősített adathordozók készítésére, nyilvántartásuk rendjére, sokszorosítására, őrzésére, a feleslegessé vált minősített adathordozók megsemmisítésére vonatkozó előírásokat.

1.3. Szövegfeldolgozás

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
Hivatalos iratok tartalmi sajátosságainak érvényesítése	Legyen képes felismerni a hivatalos irat egyes részegységeit (pl. címzett, tárgy, tartalmi szöveg). Legyen képes az önálló tartalmi egységeket meghatározni, a fontos ismereteket a kevésbé lényegestől elkülöníteni. Legyen képes önállóan megfogalmazni hivatalos irat szövegét, 4-5 megadott tartalmi útmutatás alapján. Ismerje a hivatalos levelezés alapvető szakszókincsét. Legyen képes érvényesíteni a helyesírási követelményeket a hivatalos irat szövegének elkészítésekor. Tudjon munkavégzéséhez helyesírási, értelmező és idegen szavak szótárát igénybe venni.	
Adatbevitel	Legyen képes 10 perc alatt 750 leütést max. 5 hibaponttal másolni. Tudjon beszúrni, tartalmilag illeszkedően a megfelelő helyre szöveget, táblázatot, grafikont.	
Hivatalos iratok formai sajátosságai	Tudjon iratot megfelelő formában elkészíteni. Legyen képes az irat részegységeit (pl. fejléc, dátum, címzett, tárgy stb.) a tanult – szokásoknak megfelelő – helyen szerepeltetni. Legyen képes az iratban bekezdéseket, kiemeléseket, mellékleteket stb. a tanult – szokásoknak megfelelő – módon jelölni.	
Hivatalos iratok elektronikus továbbítása	Tudjon iratot e-mailen továbbítani. Tudjon körlevelet, borítékot, címkét készíteni számítógéppel.	

1.4. Kommunikáció

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Ügyfélfogadás	Legyen képes alkalmazni a kultúrált, udvarias viselkedés szabályait. Legyen képes valós kommunikációs szándékot megjeleníteni.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Beszéd, kommunikáció, szövegértés	Legyen képes a mondanivalót egyértelműen, egyszerűen, világosan közvetíteni. Legyen képes beszédtempójával, artikulációjával a kommunikációt segíteni. Tudjon reagálni a munkavégzés során előforduló helyzetekre, tudjon információt szolgáltatni. Legyen képes különválasztani a lényeges és kevésbé lényeges információkat, különös tekintettel azok továbbadására, rögzítésére. Legyen képes megkülönböztetni a tényyszerű információt a véleménynyilvánítástól.	Legyen képes ismertetni a kommunikáció, tömegkommunikáció mai társadalomban betöltött szerepét és hatásait.

2. Pszichológiai, szociálpszichológiai, társadalomismereti, életmódbeli alapismeretek

2.1. A társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Alapfogalmak helyes használata	Legyen képes a pszichológiai, szociálpszichológiai alapfogalmakat megérteni, helyesen használni. Legyen képes a rendészeti területen használatos fogalmakat azonosítani, helyesen használni	
Információk gyűjtése és következtetések levonása	Legyen képes dokumentumokból, megadott szempontok alapján társas viszonyokra vonatkozó állításokat megfogalmazni. Legyen képes különböző forrásokból megadott szempontok alapján információkat gyűjteni, az információkat saját korábbi ismereteivel összevetni, az eltéréseket megfogalmazni és indokolni. Legyen képes ismertetni a társadalom és az ember megismerésének módszereit.	Legyen képes megfigyelni és elemezni az egyéni és társas pszichológiai jelenségeket, jellemezni a legfontosabb megismerő funkciókat (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezés, gondolkodás, képzelet), ismertetni az azokra vonatkozó korszerű kutatási eredményeket.
Kultúra és közösség, társadalmi viszonyokban való tájékozottság	Legyen képes ismertetni a mai magyar társadalom rétegződésének fő jellemzőit, a nemzet, állam, etnikum, többség és kisebbség fogalmak jelentését, a helyi társadalom fogalmát.	

2.2. Problémaközpontúság

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A pszichés állapot szerepe a rendészeti munkában	Legyen képes megfogalmazni a rendészeti munka sajátosságait, ezek megnyilvánulását. Legyen képes elemezni, hogy milyen következményekkel jár az egyén és a környezet viszonya, az énkép, melyek az én-erő ismertetői. Legyen képes felsorolni, hogy milyen elhárító mechanizmusokat ismer, elemezni, hogy milyen hatásuk van ezeknek a rendészeti munkák során.	
A személyiségmegismerés módszereinek alkalmazása	Legyen képes felsorolni a személyiség megismerése során a kommunikációs gát oldására szolgáló eszközöket, a verbális és nonverbális jelzések alapján véleményt alkotni.	
Törvényszerűségek, összefüggések felismerése	Legyen tisztában az önazonosság és a társadalmi hovatartozás problémáival. Legyen képes összekapcsolni a pszichés és társas tényezők közül az okokat és a következményeket. Legyen képes felismerni az egyén élethelyzetének befolyásoló hatását nézeteire, döntéseire és cselekedeteire a társas szituációkban. Legyen képes a devianciák szociológiai és pszichológiai értelmezését megadni, elemezni, hogy milyen társadalmi, családi-környezeti és örökletes tényezők okolhatók a deviancia kialakulásáért.	Legyen képes elemezni és értelmezni a pszichés és társas megnyilvánulás markáns jelenségeiből az okokat és a következményeket.
A jog és erkölcs összefüggéseinek felismerése	Tudja megkülönböztetni a szokás, hagyomány, illem, erkölcs és jog fogalmait. Legyen képes példák alapján meghatározni, hogy az egyes esetekhez milyen erkölcsi, jogi, vagy mindkét kötelesség kapcsolódik. Tudjon különbséget tenni a jogos és jogtalan között.	
A jog és erkölcs előírásainak ismerete a rendészeti munkában	Legyen képes ismertetni a rendvédelmi szervek tagjaival szemben elvárt etikai magatartást.	

2.3. A probléma értékalapú megközelítése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A humanisztikus értékek, az ember, az emberi élet tisztelete	A verbális és non-verbális kommunikáció egyaránt tükrözze az ember empátikus, toleráns, előítéllettől mentes megközelítését. Igazodjon a világ emberközpontú szemléletéhez. Értelmezze az érték, az előítélet fogalmát, ismerje a hétköznapi előítéleteket.	

B) TÉMAKÖRÖK

1. Összetett ügyviteli írásbeli feladat elkészítése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Gépírás	Legyen képes egyszerű tartalmú iratszöveget másolni kb. 750 leütés/10 perc írássebességgel, tízujjas vakírással, a javítási lehetőségek használatával, az előírt hibahatárokon belül.	
Hivatalos irat fajtája	Legyen képes jegyzőkönyvet készíteni. Legyen képes emlékeztetőt készíteni. Legyen képes beszámolót készíteni.	
A szövegfeldolgozás tartalmi sajátosságai	Ismerje a hivatalos irat egyes részegységeit (pl. címzett, tárgy, tartalmi szöveg). Legyen képes az önálló tartalmi egységek meghatározására, a fontos ismeretek elkülönítésére a kevésbé lényegestől. Ismerje a hivatalos levelezés alapvető szakszókincsét. Legyen képes érvényesíteni a helyesírási követelményeket a hivatalos irat szövegének elkészítésekor. Legyen képes használni a helyesírási, értelmező és idegen szavak szótárát.	
Hivatalos iratok formázása	Legyen képes az egyes iratfajtákat a tanult formában elkészíteni. Szerepeltesse az irat részegységeit (pl. fejléc, dátum, címzett, tárgy, melléklet stb.) a tanult helyen, módon. Az iratszövegben jelenítsen meg bekezdéseket, kiemeléseket a tanult módon.	
Hivatalos iratok elektronikus továbbítása	Legyen képes továbbítani az iratot e-mailen.	
A szövegszerkesztő program kezelése	Legyen képes az általa tanult szövegszerkesztő programot indítani. Legyen képes azonosítani a program kezelő felületének elemeit. Legyen képes nézetet, nagyítást módosítani. Legyen képes többféle formátumú dokumentumot megnyitni, menteni és nyomtatni. Legyen képes pontosan azonosítani a szöveg egységeit (karakter, szó, sor, bekezdés, blokk, szakasz, oldal).	
A szöveg kialakítása	Legyen képes szöveget bevinni, javítani, törölni. Legyen képes a szövegben keresést, cserét elvégezni. Tudjon kijelölni betűt, szót, bekezdést, szövegblokkot, legyen képes ezeket másolni, mozgatni, törölni. Legyen képes használni a szövegszerkesztő nyelvi segédeszközeit.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Formázási műveletek	Legyen képes karakterek betűtípusát, méretét, stílusát, színét megadni. Legyen képes bekezdéseihez behúzást és térközt beállítani, szövegbeosztást megadni. Legyen képes szegélyt, mintázatot beállítani. Legyen képes felsorolást, sorszámozott és többszintű felsorolást készíteni. Legyen képes különböző fajta tabulátorokat használni. Legyen képes szakaszt hasábozni. Legyen képes az oldalbeállításokat megtenni (élőfej, élőláb, lapszámozás, margók stb).	
Táblázatok, grafikák a szövegben	Legyen képes szöveges dokumentumokban táblázatokat létrehozni, szerkeszteni (sorokat, oszlopokat, cellákat beszúrni, törölni). Legyen képes táblázatot formázni (sorok magasságát, oszlopok szélességét beállítani, cellát, sort, oszlopot, táblázatot szegélyezni, mintázattal ellátni). Legyen képes kördokumentumot készíteni. Legyen képes grafikus objektumokat a szövegbe beilleszteni, s azokat esztétikusan elhelyezni.	
A táblázatkezelő program kezelése	Legyen képes a tanult táblázatkezelő programot elindítani. Legyen képes azonosítani a program kezelő felületének elemeit. Legyen képes táblázatot megnyitni, menteni és nyomtatni. Legyen képes pontosan azonosítani a táblázat egységeit (cella, sor, oszlop, tartomány, aktuális cella). Legyen képes nézetet, nagyítást módosítani.	
Formázási műveletek	Legyen képes használni a karakterformázás és a cellaformázás lehetőségeit. Legyen képes tartományon belüli igazítást beállítani. Legyen képes beállítani az oszlopszélességet és a sormagasságot. Legyen képes cellát, tartományt szegélyezni, mintázattal ellátni. Legyen képes fejléceket és lábléceket készíteni. Legyen képes oldalbeállítást elvégezni (tájolás, margó), nyomtatási beállításokat (nyomtatási méret, ismétlődő sorok, oszlopok) megtenni.	
Diagram, grafika a táblázatban	Legyen képes táblázatai meghatározott adataiból megadott típusú diagramot (pont, vonal, oszlop, kör) előállítani. Legyen képes táblázataiba grafikus objektumot (kép, szimbólum) beilleszteni.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Nyilvántartások készítése	Legyen képes a beérkező és kimenő – papír alapú és elektronikus – iratokat iktatni, törzsadat karbantartást elvégezni. Legyen képes a tanult határidő-nyilvántartó programmal események időpontjait nyilvántartani, az időpontokhoz emlékeztetőt beállítani. Legyen képes címlistákat összeállítani, használni, aktualizálni.	
Internet, intranet	Legyen képes helyi hálózaton állományt megkeresni, megnyitni, menteni. Legyen képes használni az Internet legfontosabb szolgáltatásait. Legyen képes a tanult levelezési programmal levelet küldeni, fogadni, megválaszolni, továbbítani és törölni. Legyen képes a tanult levelezési programmal levelet küldeni, fogadni, megválaszolni, továbbítani és törölni. Legyen képes a levélhez csatolást készíteni és fogadni. Legyen képes egy böngészőt használni. Legyen képes Internetről állományokat letölteni. Legyen képes egy keresőt használni.	

2. Pszichológiai, szociálpszichológiai alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A pszichológia alapfogalmai	Értékelje a pszichológiatanulás jelentőségét példák segítségével a felelősségteljes szakmaválasztás szempontjából. Legyen tisztában a lelki jelenségek és a személyiség organikus alapjaival. Ismerje az egyéni tulajdonságok és a környezeti hatások dinamikus kölcsönhatásait néhány fontos képesség és tulajdonság (intelligencia, temperamentum, személyiségvonások) esetében. Osztályozza megadott szempont alapján a lelki jelenségeket. Ismerje az emberi érzékelés és észlelés legfontosabb sajátosságait. Mutassa be a pszichológiai módszerek alkalmazásának lehetőségét a gyakorlatban. Különböztesse meg a megismerési folyamatok általános és speciális jellemzőit példákkal illusztrálva.	Ismertesse a pszichológia tárgyát. Jelölje meg helyét a tudományok rendszerében. Mutassa be kialakulásának történetét, főbb képviselőit, alap és alkalmazott tudományait, vizsgálati módszereit. Legyen tisztában vele, hogy melyek a legfontosabb megismerő funkciók, ismerje az emlékezés fajtáit, a gondolkodás stratégiáit, a fogalomalkotás menetét, az intelligencia jellemzőit, a motiváció alapjait, a motiváció szociális motívumait, az érzelmek kifejeződését, az érzelmekhez kötődő lelki jelenségeket.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Személyiség-lélektan	Ismertesse az egyén, egyéniség, karakter fogalmakat. Definiálja a személyiség fogalmát, sorolja fel összetevőit. Ismerje fel, hogy, hogy a személyiséget a biológiai tényezők és a környezeti nevelési hatások együttesen, egymással szoros kölcsönhatásban határozzák meg. Ismerje a humanisztikus személyiségelméletet. Értelmezze a jellem fogalmát. Sorolja fel az érett személyiség kritériumait. Értelmezze a személyiségzavar fogalmát példák segítségével.	Mutasson rá a személyiség-definíciók sokaságára. Mutassa be a személyiségalakulás folyamatát, az érett személyiség kritériumait. Soroljon fel személyiségvizsgáló módszereket. A főbb személyiségelméletek lényege, fő képviselői.
Fejlődéslélektan	Határozza meg az érés és fejlődés törvényszerűségeit. Ismertesse a különböző életkori szakaszok pszichikus jellemzőit. Legyen tisztában a szenzomotoros és a kognitív képességek fejlődésének legfontosabb állomásaival. Legyen a tudatában annak, hogy az emberi élet és fejlődés mindig társas környezetben zajlik, ismerje a fontosabb társas hatásokat (azonosulás, szociális tanulás). Legyen tisztában azzal, hogy miben hasonlít, és miben különbözik egymástól az emberi és állati tanulás. Ismerje a csoportszerveződés és -működés alapelveit, a tömegjelenségek (pánik, divat, rohamszerű cselekvés) pszichológiai sajátosságait.	
A beszéd és a kommunikáció	Legyen tisztában a nyelvnek az emberi társadalomban betöltött szerepével, ismerje a verbális és nem verbális kommunikáció néhány válfaját. Jellemezze a metakommunikáció fogalmát. Ismerje a kóros kommunikációs zavarokat, a kommunikációs gátaakat és a kommunikációs zavarok leküzdésének módjait. Nevezze meg a kommunikációs zavarok okait. Mutasson rá a kommunikációban a kongruencia jelentőségére.	Elemezze az interakció, a kommunikáció folyamatát, a verbális és nonverbális közlés viszonyát. Jellemezze a hatékony kommunikáció feltételeit. Ismerje a tömegkommunikáció néhány fontosabb sajátosságát, a mai társadalomban betöltött szerepét és hatásait.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A társas érintkezés meghatározói	Mutassa be konkrét példával a társas kapcsolatokban előforduló társas helyzeteket és azok jellemzőit. Csoportosítsa és jellemezze az emberi kapcsolatokat segítő és gátló tényezőket. Ismertesse a konfliktusok fajtáit, a háttérükben meghúzódó okok szerint. Mutasson rá az egyes konfliktuskezelő stratégiák előnyeire és hátrányaira. Értelmezze a konfliktusok szerepét az interperszonális kapcsolatokban. Elemesse a szereptanulás folyamatát saját szerepeiből vett példákkal. Ismerje a csoportszerveződés és -működés alapelveit, a tömegjelenségek (pánik, divat, rohamszerű cselekvés) pszichológiai sajátosságait.	Az önismereti kerék és a Johari-ablak felhasználásával mutassa be az önismeret forrásait, a hiányos önismeret okait és következményeit. Mutassa be saját csoportélmény alapján a csoportmunka szabályait, a csoport fejlődésének szakaszait. Értékelje saját csoportja norma és értékrendszerét. Mutassa be a csoport vizsgálatának módszereit.
Lelki egészség és betegség	Legyen tisztában azzal, hogy kulturálisan is meghatározott az, hogy egy társadalom bizonyos viselkedési formákat normálisnak vagy abnormalisnak tekint-e. Ismerje a testi és lelki egészség néhány különbözőfajta értelmezését. Legyen tudatában annak, hogy a lelki nehézségekkel meg lehet küzdeni, és ebben szakemberek segítségére lehet támaszkodni. Ismerje a devianciák, az antiszociális viselkedés és lelki betegségek legfontosabb fajtáit. Ismerje, hogy milyen társadalmi, családi-környezeti és örökletes tényezők okolhatók a deviancia kialakulásáért.	
A lelki egyensúly megtartása	Ismerje a stressz fogalmát, fajtáit, fiziológiai és pszichés megnyilvánulásait. Különböztesse meg a stresszt, a félelmet és a pánikot. Ismerje a lelki egészség fogalmát, összetevőit.	

3. Társadalomismeret, életmód

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Társadalmi szabályok	Elemezze az életmód és életvitel összetevőit (szükségletek, indítékok, körülmények, szokások). Értse a szokás fogalmának tartalmát. Értékelje a szokások, hagyományok szerepét a viselkedésminták elsajátításának folyamatában. Mutassa be a szokás és a hagyomány kialakításának lépéseit példákkal illusztrálva. Szemléletében tükröződjön a különböző életmódú és életvitelű emberekhez való toleráns és előítéletmentes közelítés.	Mutassa be a tisztelet, a szabadság, a fegyelem és az agresszió szükséglet kielégítésének jellemzőit, a biztonság szükségletét, értelmezze a rend szerepét az ember életmódjában, környezetében, mindennapi tevékenységében. Elemezze a családi és közösségi élet erkölcsi és jogi dilemmáit, a törvények és törvényhozók szerepét.
Közösségek	Ismerje a társadalom szerkezetét, rétegződését. Azonosítsa az egyéni és társadalmi különbségeket. Ismertesse, hogy a különböző történelmi korokban mit definiáltak szociális problémaként. Mutassa be az empátia, tolerancia és a hatékony együttműködés összefüggését a társas kapcsolatokban. Példa segítségével értelmezze a frusztráció és az agresszió kapcsolatát. Értelmezze példákkal illusztrálva, hogy az udvariasságnak, a tiszteletnek, a fegyelemnek és a szabadságnak mi a szerepe a társas kapcsolatokban. Elemezze a kívánt viselkedés megerősítésének és a nem kívánatos viselkedés kezelésének folyamatát példák segítségével.	Értelmezze a mai magyar társadalomban előforduló szociális problémákat.
Társadalom	Legyen tisztában a mai magyar társadalom rétegződésének fő jellemzőivel. Legyen képes bemutatni a társadalmi csoportokat eltérő szempontok (pl. műveltség, életmód, gazdasági helyzet, régió) szerint, az etnikumokat és nemzetiségeket a mai magyar társadalomban (számuk, arányuk, helyzetük, intézményeik). Legyen képes bemutatni és elemezni az egyén, illetve egyes közösségek beilleszkedési problémáit. Ismerje fel a mai magyar társadalomban előforduló szociális problémákat és az azokra adott alapvető válaszokat (pl. szegénység, munkanélküliség, hajléktalanság, nagycsalád stb.).	Ismerje fel a társadalompolitikai értékek, ideológiák, politikai irányzatok szociálpolitikát alakító szerepét. Ismerje fel a politika emberi magatartást befolyásoló szerepét. Legyen képes ismertetni a társadalmi mobilitást és az arra ható tényezőket, értelmezni a társadalmi esélyegyenlőtlenség okait és tényezőit.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Az életmód átalakulásának hatása a testi és lelki egészségre	Legyen képes bemutatni a család kulturális, gazdasági és társadalmi funkcióinak átalakulását a mai világban. Tudjon példákat mondani azokra a globalizációs kihívásokra, amelyek a mai Magyarországot is érintik. Legyen képes ismertetni a kábítószerekkel kapcsolatos fogalmakat, a kábítószer-fogyasztás helyzetét és fokozatait, a drogok terjedésének okait. Tudja jellemezni a kábítószereket, felsorolni a drog hatása alatt álló személyek jellemzőit.	
A jog	Ismerje fel az erkölcsi és jogi szabályok érvényesülésének jelentőségét a társadalom biztonságérzete szempontjából. Legyen képes ismertetni az emberi jogokat, a jogegyenlőség elvét bemutatni. Legyen tisztában alapvető jogaival és kötelességeivel.	Legyen képes ismertetni a magyar alkotmány előírásait az állampolgári és az emberi jogok vonatkozásában.
A fegyveres erők, a rendészeti és a rendvédelmi szervek	Legyen képes ismertetni a fegyveres erők, a rendészeti és a rendvédelmi szervek helyét, feladatait, a velük szemben elvárt erkölcsi-etikai követelményeket. Tudja felsorolni a fegyveres erők, a rendészeti és a rendvédelmi szervek munkáját szabályozó törvényeket.	Nevezze meg a társadalom biztonságérzete szempontjából legfontosabb erkölcsi és jogi szabályokat. Legyen képes ismertetni a fegyveres erők, a rendészeti és a rendvédelmi szervek munkáját szabályozó törvényeket.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei

- Írásbeli vizsga:
 - „A” feladatsor”
 - Egyszerű rövid választ igénylő teszt jellegű feladatok megoldása
 - Szöveges kifejtendő feladatok megoldása
 - „B” feladatsor”
 - Hivatalos irat készítése
- Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

			Perc	Pontszám
Írásbeli vizsga	„A”	Egyszerű rövid választ igénylő teszt jellegű feladatok megoldása	60	30
		Gyakorlati feladatok komplex, tematikus szempontú feldolgozása	120	40
	„B”	Összetett feladat megoldása számítógépen	120	30
Szóbeli vizsga	„A”	Pszichológiai, szociálpszichológiai alapismeretek	15	50
	„B”	Társadalomismeret, életmód		

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenőrizhető képet adjon a tanuló tudásáról az ismeretek és képességek tekintetében egyaránt. A vizsga hozzájárul ahhoz, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető, valamint a különböző iskolák tanulóinak teljesítménye összehasonlítható legyen.

Tartalmi szerkezet

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul. A feladattípusok pedig az előírt képességjellegű követelményeknek felelnek meg.

„A” feladatsor”

A középszintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 30%-ban teszt jellegű, egyszerű, rövid választ igénylő feladatok megoldásával érhető el.

Arányok:

– Informatikai ismeretek	30%	(9 pont)
– Pszichológiai, szociálpszichológiai alapismeretek	40%	(12 pont)
– Társadalomismeret, életmód	30%	(9 pont)

Az írásbeli összpontszám 40%-ban gyakorlati feladat komplex, tematikus szempontú feldolgozásával szöveges (kifejtendő) kérdésekre adott válaszokkal érhető el.

Arányok:

– Pszichológiai, szociálpszichológiai alapismeretek	50%	(20 pont)
– Társadalomismeret, életmód	50%	(20 pont)

Az egyes követelményekhez rendelt arányok azt a célt szolgálják, hogy teljes egészében érvényesüljenek a megfogalmazott fejlesztési követelmények.

„B” feladatsor

A középszintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 30%-át teszi ki az összetett feladat megoldása számítógépen. A tanuló két feladatot old meg számítógépen:

- a) A tanuló egy korrektúrázott, nyomtatott kb. 1000 leütés terjedelmű iratszöveget másol. A rendelkezésére álló idő 10 perc.
- b) Egy összetett feladatot old meg, amely során a rendelkezésére bocsátott feladatsor szerint szövegszerkesztési, táblázatkezelési, ügyviteli feladatokat végez a begépelte iratszöveggel, ill. azzal összefüggésben. A hivatalos iratot a megfelelő tartalmi és formai sajátosságok szerint elkészíti, és elektronikusan postázza.

A feladat jellemzői

Kompetenciák	%
A feladat értelmezése	10
Szövegfeldolgozás	50
Ügyviteli feladatok	40

Lehetséges feladattípusok
1. Jegyzőkönyv készítése
2. Tájékoztató készítése
3. Beszámoló készítése

A feladatok és a feladatsor jellemzői

„A” feladatsor

A tesztjellegű, egyszerű, rövid választ igénylő feladatok

Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok alatt azokat a többségében zárt végű feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
Informatikai alkalmazások használata	30
A társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság	70

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatsor 20-25 feladatból áll, amelyből max. 9 pont az informatikai alkalmazások használatát, max. 12 pont a pszichológiai, szociálpszichológiai, max. 9 pont pedig a társadalomismeret, életmód alapfogalmak ismeretét, definiálását kéri számon.

Az informatikai alkalmazások számonkérésénél a feleletadás módja alternatív vagy többszörös választás, a Pszichológiai, szociálpszichológiai, társadalomismeret, életmód alapfogalmak esetében a feleletválasztás mellett feleletalkotás, vagy relációanalízis is lehet.

Szöveges kifejtendő feladatok

Szöveges feladatnak az tekinthető, ahol a vizsgázónak esszészerűen kell kifejtenie a válaszokat. A szöveges kifejtendő feladatok során a tanulók a mindennapi élet konkrét vagy modellezett élethelyzeteit dolgozzák fel. E feladatoknál általában valamilyen forrás (szöveges, képi) felhasználásával kell néhány mondatban megoldani a kitűzött feladatot. Forrásuk lehet napihír, történelmi esemény, irodalmi alkotás, film, az iskolai vagy lakóhelyi közösség életének eseményei.

A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak ismeretére és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
Források használata és értékelése	20
Szakkifejezések használata	25
A probléma emberközpontú megközelítése	30

Értékelés

„A” feladatsor

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok értékelésénél kötelező a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetőségeit főleg a szöveges, problémamegoldó feladatok tekintetében a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

Szöveges kifejtendő feladatok általános értékelési szempontjai:

1. Mennyire képes logikus, koherens szövegalkotásra?
2. Mennyire képes a megadott témához (problémához) a témától függően pszichológiai, szociálpszichológiai, etikai stb. fogalmakat kapcsolni?
3. Mennyire képes a témát (problémát) az életből vett példákkal megjeleníteni?
4. Mennyire képes rendszerezésre, lényegkiemelésre?
5. Mennyire képes önálló kérdésfelvetésre, véleményalkotásra, állítása mellett érvelésre?
6. Mennyire tájékozott a témakörben?
7. Milyenek tárgyi ismeretei?
8. Milyen mértékű a probléma-érzékenysége?
9. Milyen mértékű a kreativitása?
10. Mennyire képes az eset komplex (elsősorban pszichológiai, szociálpszichológiai, etikai) megközelítésére, vagyis a tárgy keretében tanultak gyakorlati alkalmazására?
11. Mennyire képes etikai vonatkozású kérdésekben a történeti, szociológiai, kulturális és lélektani szempontok érvényesítésére?
12. Mennyire képes elkerülni a vulgarizáló redukciókat: a közhelyes, lapos pszichologizálást, szociologizálást, a közhelyeket, valamint az erkölcsi ítélkezést és a lapos moralizálást?
1. Mennyire képes különböző erkölcsi felfogások felismerésére és értelmezésére?

Feladatonként a 8 ponthoz (elégséges szint) szükséges az 1, 2., 4., 6. és 7. pontokban foglaltak középiskolai viszonylatban átlagos, valamint a 3., 5., 8., 9., 10., 11. pontokban foglaltak minimális teljesítése.

Feladatonként a 16 ponthoz (jeles szint) szükséges az előbbieket átlagon felüli, valamint és a 3., 5., 9., 10., 11., 12. és 13. pontokban foglaltak legalább átlagos szintű teljesítése.

„B” feladatsor

Az adott feladatmegoldás értékelését az elektronikus dokumentum alapján kell végezni, a feladathoz tartozó javítási útmutató szerint.

A másolásnál az elégséges szint eléréséhez a rendelkezésre álló 10 perc alatt legalább 750 leütést max. 5 hibaponttal kell teljesíteni.

SZÓBELI VIZSGA

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó a témakörök alatt megadott témák kifejtése során a szintje szerinti követelményeknek megfelelni. A vizsgázó számot ad arról, hogy mennyiben ismeri a társadalomra vonatkozó alapvető fogalmakat, értelmezési kereteket, megközelítési módokat, mennyire tudja értelmezni a körülötte lévő világ eseményeit. Meghatározó jelentőségű az alapvető kompetenciák – a szaknyelv alkalmazása, az általánosítás képessége, szemléletes példák, analógiák, okozati viszonyok használata, kommunikációs készségek stb. – mérése, azok az elemzési és értelmezési szempontok, kommunikációs ismeretek, amelyek szükségesek az önálló tájékozódáshoz, az ítélőképességhez, az érzelmi, a szociális, az intellektuális élmények megéléséhez és kifejezéséhez.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga az önálló tájékozódást, az ítélőképességet, az érzelmi, a szociális, az intellektuális élmények kifejezését, az élethelyzetek, döntési szituációk, etikai kérdések, gondolatok, érzelmek, magatartások, szociális beállítódások, elvek, eszmék árnyalt bemutatását, értelmezését várja el a tanulóktól.

A szűkebb és tágabb értelemben vett emberi csoportok, közösségekben zajló folyamatok problémaközpontú bemutatása nem igényel a témakörökben megjelenőknél több konkrét ismeretet, hanem az elsajátítottak alkalmazását várja el.

A vizsga azt méri, hogy a vizsgázó a témakörök alatt megadott témák kifejtése során hogyan képes tudását, gondolatait, véleményét szóban előadni, feleletében mennyire tükröződik a humanisztikus értékek, az ember, az emberi élet tisztelete.

A szóbeli témakörei:

- Pszichológiai, szociálpszichológiai alapismeretek
- Társadalomismeret, életmód

Tételtípusok

A szóbeli vizsga tételei a témaköröknek megfelelően két részből állnak, amelyek során a vizsgázó feladata egy-egy téma (tétel) önálló és átfogó kifejtése, érvelő bemutatása alapvetően rendészeti aspektusból.

A tételtípusok jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételek az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kerülnek megfogalmazásra.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	%
Tartalom – a probléma értékalapú megközelítése – a társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság – tárgyi ismeretek – fogalomhasználat	50%
Előadásmód – a felelet világos, témának megfelelő felépítése – a logikus érvelés – megfelelő szakmai szókincs használata – helyes beszédtechnika	25%
Meggyőző erő – lényegkiemelő képesség – rendszerező képesség – problémaérzékenység – kreativitás	25%

Az értékelés arányai

A szóbeli felelet	A szóbelin belüli százalékarány
Pszichológiai, szociálpszichológiai alapismeretek	50%
Társadalomismeret, életmód	50%

EMELT SZINTŰ VIZSGA**A VIZSGA SZERKEZETE****A vizsga részei**

- Írásbeli vizsga:
 - a) Hivatalos irat készítése (megegyezik a középszintre előírt feladattal)
 - b) Egyszerű rövid választ igénylő feladatok megoldása
 - c) Szöveges kifejtendő feladatok megoldása
- Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	%
Írásbeli vizsga	Hivatalos irat készítése	120	20
	Egyszerű rövid választ igénylő zárt feladat megoldása	180	20
	Szöveges kifejtendő feladatok megoldása		30
Szóbeli vizsga	Tematikus szempontú (probléma központú) bemutatás	15	30

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga célja, hogy viszonylag teljes és ellenőrizhető képet adjon a tanuló tudásáról az ismeretek és képességek tekintetében egyaránt. A vizsga hozzájárul ahhoz, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető, valamint a különböző iskolák tanulójának teljesítménye összehasonlítható legyen.

Tartalmi szerkezet

A feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul. A feladattípusok pedig az előírt képességjellegű követelményeknek felelnek meg.

Arányok:

- Pszichológiai, szociálpszichológiai alapismeretek 50%
- Társadalomismeret, életmód 50%

Az egyes követelményekhez rendelt arányok azt a célt szolgálják, hogy teljes egészében érvényesüljenek a megfogalmazott fejlesztési követelmények.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

Az emelt szintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 40%-ban egyszerű, rövid választ igénylő feladatok megoldásával és 60%-ban szöveges (kifejtendő) kérdésekre adott válaszokkal érhető el.

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok:

Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok alatt azokat a többségében zárt végű feladatokat kell érteni, melyek legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a tanulóktól. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
A társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság	30
Problémaközpontúság	30
A probléma emberközpontú megközelítése	60

Az emelt szintű egyszerű, rövid választ igénylő feladatsor 18-20 feladatból áll.

1. Fogalmak magyarázata, hozzárendelése állításokhoz
2. Folyamatszakaszok sorrendjének a megállapítása
3. Ok-okozati összefüggések felismerése
4. Ábrák felismerése, ábraelemzés
5. Tényadatok rendezése megadott szempontok szerint

Szöveges kifejtendő feladatok:

Szöveges feladatnak az tekinthető, ahol a vizsgázónak néhány összefüggő mondatban kell kifejtenie a válaszokat. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak ismeretére és az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Kompetenciák	%
Források használata és értékelése	30
Szakkifejezések használata	30
A probléma emberközpontú megközelítése	40

Az emelt szintű szöveges (problémamegoldó) feladatsor 3-5 feladatból áll.

E feladatoknál általában valamilyen forrás (szöveges, képi) felhasználásával kell néhány mondatban, 4-6 sorban megoldani a kitűzött feladatot

Értékelés

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok értékelésénél kötelező a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetőségeit főleg a szöveges, problémamegoldó feladatok tekintetében a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

SZÓBELI VIZSGA

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó a témakörök alatt megadott témák kifejtése során a szintje szerinti követelményeknek megfelelni. A vizsgázó számot ad arról, hogy mennyiben ismeri a társadalomra vonatkozó alapvető fogalmakat, értelmezési kereteket, megközelítési módokat, mennyire tudja értelmezni a körülötte lévő világ eseményeit. Meghatározó jelentőségű az alapvető kompetenciák – a szaknyelv alkalmazása, az általánosítás képessége, szemléletes példák, analógiák, okozati viszonyok használata, kommunikációs készségek stb. – mérése, azok az elemzési és értelmezési szempontok, kommunikációs ismeretek, amelyek szükségesek az önálló tájékozódáshoz, az ítélőképességhez, az érzelmi, a szociális, az intellektuális élmények megéléséhez és kifejezéséhez.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga az önálló tájékozódást, az ítélőképességet, az érzelmi, a szociális, az intellektuális élmények kifejezését, az élethelyzetek, döntési szituációk, etikai kérdések, gondolatok, érzelmek, magatartások, szociális beállítódások, elvek, eszmék árnyalt bemutatását, értelmezését várja el a tanulóktól.

A szűkebb és tágabb értelemben vett emberi csoportok, közösségekben zajló folyamatok problémaközpontú bemutatása nem igényel a témakörökben megjelenőknél több konkrét ismeretet, hanem az elsajátítottak alkalmazását várja el.

A vizsga azt méri, hogy a vizsgázó a témakörök alatt megadott témák kifejtése során hogyan képes tudását, gondolatait, véleményét szóban előadni, feleletében mennyire tükröződik a humanisztikus értékek, az ember, az emberi élet tisztelete.

A szóbeli témakörei

- Pszichológiai, szociálpszichológiai alapismeretek
- Társadalomismeret, életmód

Tételtípusok

A szóbeli vizsga tételei a témaköröknek megfelelően két részből állnak, amelyek során a vizsgázó feladata egy-egy téma (tétel) önálló és átfogó kifejtése, érvelő bemutatása alapvetően rendészeti aspektusból.

Egy-egy tételben a témakörök azonos hangsúllyal szerepeljenek.

1. példa

- a) Mit nevezünk elhárító mechanizmusnak? Mutasson be belőle hármat!
- b) A törvényhozás menete a Magyar Köztársaságban.

2. példa

- a) Az önismereti kerék és a Johari-ablak felhasználásával mutassa be az önismeret forrásait, a hiányos önismeret okait és következményeit!
- b) Elemezze a családi és közösségi élet erkölcsi és jogi dilemmáit, a törvények és törvényhozók szerepét!

A tételtípusok jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételek az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján központilag kerülnek megfogalmazásra.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szemponatok, kompetenciák	%
Tartalom – a probléma értékalapú megközelítése – a társadalom és az ember megismerésének módszereiben való tájékozottság – tárgyi ismeretek – fogalomhasználat	50%
Előadásmód – a felelet világos, témának megfelelő felépítése – a logikus érvelés – megfelelő szakmai szókincs használata – helyes beszédtechnika	25%
Meggyőző erő – lényegkiemelő képesség – rendszerező képesség – problémaérzékenység – kreativitás	25%

MEZŐGAZDASÁGI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A mezőgazdasági alapismeretek érettségi vizsga célja annak eldöntése, hogy a vizsgázó elsajátította-e a keret-tantervi agrár szakterület szakmai orientációs és a mezőgazdasági szakmacsoportos alapozó tantárgyak közös tananyagát; ezáltal alkalmas-e – az elsajátított ismeretek beszámításával – az érettségi utáni szakképzésre vagy szakirányú felsőfokú továbbtanulásra.

A vizsga közép-, valamint emelt szinten is írásbeli és szóbeli részből áll.

A vizsgán a jelöltnek az említett ismereteken kívül számot kell adnia az alábbi kompetenciák – adott vizsgaszintnek megfelelő – elsajátításáról is:

- megfigyelési szempontok alapján végzett önálló ismeretszerzés,
- alapvető számítási feladatok elvégzése, az eredmények értelmezése,
- az ismeretanyag belső összefüggéseinek felismerése, több témakör ismeretanyagának logikai összekapcsolását igénylő, összetett feladatok megoldása,
- a tananyaggal kapcsolatos információhordozók használata, információk feldolgozása, értelmezése,
- önálló adatgyűjtés, rendszerezés, értékelés,
- tájékozottság az agrárgazdaság jelentőségének, ágazatainak aktualitásairól,
- a környezetvédelem fontosságának tudatosulása, a mezőgazdaság környezeti ártalmainak elemzése, környezetgazdálkodás.

A mezőgazdasági alapismeretek tantárgy közép- és emelt szintű vizsgakövetelményei között a különbség az ismeretek mennyiségében, mélységében és megközelítési módjában is megnyilvánul. A középszintű vizsgán a jelölt általános mezőgazdasági műveltségéről ad számot. A vizsga feladatai elsősorban az anyagban való általános tájékozottságot várják el a jelölttől. Ezzel szemben az emelt szintű vizsgán az összefüggések felismerését és az ismeretek alkalmazásának képességét követelik meg a vizsgázótól.

A közép- és emelt szintű részletes vizsgakövetelményeket tartalmazó táblázatban az emelt szint oszlopa csak a középszintet meghaladó követelményeket tartalmazza, de az emelt szintű vizsga természetesen magába foglalja a középszintű követelményeket is.

A részletes vizsgakövetelmények „B” kötelező és „C” választható témakörökből állnak. A vizsgázónak a kötelező témakörök mellé egy választható témakört kell választania.

A) KOMPETENCIÁK

Szaknyelv alkalmazása

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A mezőgazdaság főbb fogalmainak azonosítása, helyes használata	Ismerje fel meghatározás alapján a fontosabb mezőgazdasági fogalmakat. Legyen képes a megadott témához kapcsolódó fogalmakat kiválasztani, meghatározni és használni.	
A főbb ökológiai tényezőkkel kapcsolatos fogalmak ismerete és alkalmazása	Legyen képes az ökológiai alapismeretekkel, a környezetvédelemmel és a társudományokkal (biológia, földrajz, kémia) kapcsolatos szakkifejezések azonosítására és használatára.	
Növényi és állati eredetű nyersanyagok előállítási folyamata	Különböztesse meg és definiálja a nyersanyag-előállítási folyamatok szakaszait.	Legyen képes a szakmai alapfolyamatokon belüli eljárásokat definiálni.

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Műszaki alapismeretek	Ismerje a gépészeti anyagok főbb jellemzőit. Szakszerűen használja a fontosabb gépelemek elnevezéseit. Tudja értelmezni a műszaki rajzokat. Tudja használni az SI mértékegységrendszert.	Válassza ki a felhasználható anyagokat, gépelemeket, energiatakarékos megoldásokat. Elemesse a rajzdokumentációkat.
Gazdálkodási ismeretek	Legyen képes az egy témához kapcsolódó fogalmakat kiválasztani, meghatározni és azokat helyesen használni. Legyen képes a különböző összefüggések, fogalmak felismerésére.	Ismerje az üzleti terv felépítését. Elemesse a költségek összetevőit és a jövővel növelésének lehetőségeit.

B) KÖTELEZŐ TÉMAKÖRÖK

1. A mezőgazdasági termelés jelentősége, főbb ágazatai

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 A mezőgazdasági termelés jelentősége, főbb ágazatai	Ismerje a hazai mezőgazdasági termelés hagyományait, jelenét, várható fejlődését. Különböztesse meg a mezőgazdasági termelés ágazatcsoportjait, főágazatait és ágazatait. Sorolja fel a szántóföldi növénytermesztés és a kertészeti termelés ágazatait, valamint az állattenyésztési főágazat ágazatait.	Statisztikai táblázat felhasználásával elemesse egy adott év növénytermesztésének vagy állattenyésztésének termelését. Elemesse egy adott gazdaság vagy vállalkozás termelési szerkezetét.

2. A mezőgazdasági termelés főbb ökológiai tényezői

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 A mezőgazdasági termelés környezete	Ismerje az abiotikus (éghajlat, talaj) és a biotikus (növények, állatok, ember tevékenysége) tényezők növények növekedésében és fejlődésében betöltött szerepét.	
2.2 Meteorológiai ismeretek	Értse az idő, az időjárás, az éghajlat egymáshoz való viszonyát, az időjárási és éghajlati elemek változásának folyamatát. Ismerje a napsugárzást befolyásoló tényezőket.	Magyarázza el a napsugárzás energiaforgalmát, a napfénytartam jelentőségét a szántóföldi és kertészeti növények termelésében.

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Magyarázza el a levegő és a talaj felmelegedését és lehűlését. Definiálja a légnyomást, ismerje befolyásoló tényezőit. Magyarázza a szél kialakulását, kapcsolatát a hőmérséklet és a légnyomás változásával. Tudja használni a légköri folyamatok bemutatása során a következő fogalmakat: tényleges (abszolút), viszonylagos (relatív) és telítési páratartalom, harmatpont. Mutassa be ábra segítségével a felhőképződés folyamatát. Magyarázza el a csapadékképződés alapeseteit és a különböző csapadékfajták kialakulásának folyamatát. Csoportosítsa a csapadékfajtákat és a bevonatokat. Mutassa be a hőmérséklet, a napfénytartam, a csapadék, a páratartalom, a légnyomás és a szél mérésére használható meteorológiai eszközöket.	Elemezze a levegő és a talaj hőmérsékletének napi és évi menetét. Értelmezze ábra segítségével az üvegházhatás kialakulását. Értelmezze a szél irányát, sebességét és erősségét. Legyen képes páratartalom- és harmatpontszámítással kapcsolatos feladatok megoldására. Ismerje a dér és a zúzmara keletkezését, a talaj menti és a szállított fagy jellemzőit és a védekezés lehetőségeit.
2.3 Éghajlattani ismeretek	Különböztesse meg a földrajzi szélesség, a tengerszint feletti magasság, a domborzat, a földfelszín anyaga, a növényzet és az ember tevékenységének adott hely éghajlatára gyakorolt hatását. Definiálja az éghajlatot jellemző fontosabb számértékeket (összeg, középérték, szélső értékek, ingás, sokévi átlag, eltérés). Jellemezze Magyarország éghajlatát jellemző tényezők közül a napsugárzást, a levegő hőmérsékletét, a szelet és a csapadékot. Jellemezze az I. főkörzet (Alföld és Mezőföld), a II. főkörzet (Kisalföld), a III. főkörzet (Dunántúli-középhegység és dombság), valamint a IV. főkörzet (Északi-középhegység) éghajlatát.	Jellemezze az I. főkörzet (Alföld és Mezőföld) I/a, I/b, I/c és a III. főkörzet (Dunántúli-középhegység és dombság) III/a, III/b, III/c alkörzetének éghajlatát.
2.4 Agrometeorológiai ismeretek	Definiálja az agrometeorológia feladatát. Értékelje a napsugárzás és a hőmérséklet, valamint a csapadék és a szél növények életében betöltött szerepét.	Ismerje a növényfenológia és a kritikus időszak fogalmát. Ábrázolja valamely őszi, illetve tavaszi vetésű növény fejlődési szakaszainak és éghajlati igényeinek összefüggését.
2.5 Talajtan	Ismerje a talaj kialakulása során lejátszódó fizikai, kémiai és biológiai mállás folyamatát. Ismerje a magmás, az üledékes és az átalakult közetek talajképződésben betöltött szerepét. Különítse el a talaj ásványait. Értelmezze a talaj fizikai tulajdonságait (mechanikai összetétel, kötöttség, higroszkóposság, kapilláris vízemelés, szerkezet,	Hasonlítsa össze a fizikai, kémiai és biológiai mállás folyamatok tényezőit, eredményeit.

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	duzzadó- és zsugorodó képesség, hézagterfogat, víz-, levegő- és hőgazdálkodás). Értelmezze a talaj kémiai tulajdonságait (a kolloidok tulajdonságai és szerkezetük, a kémhatás). Értelmezze a talaj biológiai tulajdonságait (a talaj élőlényei, a humusz, a talaj érettsége és termőképessége). Ismerje a talaj mechanikai összetétel-, kötöttség-, szerkezet- és kémhatásvizsgálatának menetét. Csoportosítsa a talajokat a talajfejlődés (talajgenetika) alapján. Jellemezze a hazai talajok főbb típusait (váz-, erdő-, mezőszégi, szikes, réti, láptalajok).	Ábrázolja a szén- és a nitrogén körforgalmát. Ismeresse a foszfor és a kálium körforgalmát. Definiálja az ionadszorpció, a báziskicserélődés és az adszorpciós komplexus fogalmát. Ismerje fel az erdő-, a mezőszégi, a szikes, a réti-, és a láptalajokat szelvényük alapján. Elemezzen adott talajtérképet.
2.6 Talajjavítás és talajvédelem	Ismerje a talajjavítás fogalmát, jelentőségét, a fizikai, kémiai és biológiai talajjavítás lényegét. Jellemezze az egyes talajtípusokon belüli eltérő talajhibákat. Definiálja a talajvédelem, az erózió, a defláció és a belvíz fogalmát. Ismerje az eróziót és a deflációt befolyásoló tényezőket, valamint az erózió formáit. Jellemezze az erózió elleni agrotechnikai talajvédelmi eljárásokat. Jellemezze a defláció elleni védekezés módjait.	Mutassa be a savanyú, szikes, homok- és láptalajok javítását. Jellemezze az erózió elleni műszaki talajvédelmi eljárásokat. Ismerje a talajszennyeződés forrásait és a talajvédelem lehetőségeit.

3. Növényi eredetű nyersanyagok előállítási folyamata

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 Talajművelés	Különböztesse meg a talajművelési alapműveleteket (forgatás, lazítás, porhanyítás, keverés, tömörítés, egyengetés). Ismerje a talajművelő eszközök (eke, tárcsa, kultivátor, fogasborona, simító, henger, kombinált talajművelő gépek) munkáját. Ismerje a korszerű talajművelés szempontjait. Ismerje a fontosabb talajművelési eljárásokat.	Határozza meg különböző vetésidejű növények alá végzendő talajművelési eljárások okszerű sorrendjét.
3.2 Tápanyag-utánpótlás	Ismerje a tápanyag-utánpótlás jelentőségét. Nevezze meg a fontosabb szerves- és műtrágyákat.	Különböztesse meg az egyes trágyaféleségeket, értékelje azok előnyeit, hátrányait. Értékelje a trágyaanyagok környezetkímélő felhasználását. Ismerje a tápanyagmennyiség kiszámításának szempontjait.

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.3 Szaporítás	Ismerje a vetőmag tulajdonságait. Ismerje a szántóföldi és kertészeti növények ivaros és ivartalan szaporítási módjait (vetés, ültetés, dugványozás, tőosztás, bujtás, oltás, mikroszaporítás).	Válassza ki az optimális szaporítási módot. Számítsa ki a szükséges szaporítóanyag mennyiségét.
3.4 Növényápolás	Ismerje a szántóföldi és a kertészeti növények ápolásának szükségességét. Nevezze meg a növényápolás legfontosabb módszereit (talajápolás, öntözés, tenyészterület kialakítása, növények fejlődésének szabályozása, növényvédelem).	Csoportosítsa a növényápolás fogalomkörébe tartozó eljárásokat. Elemesse a növényápolási munkák környezetre gyakorolt hatását. Ismerje a növényvédő szerek felhasználásának óvőrendszabályait és a környezetre gyakorolt hatásait.
3.5 Betakarítás	Ismerje a legfontosabb gazdasági növényeink (szemestermények, gyökér- és gumósok, szálastakarmányok, zöldség-, gyümölcs- és szőlő) betakarításának idejét és módszereit.	Ismerje a fontosabb tartósítási és tárolási módokat, hangolja össze a betakarítással.

4. Műszaki alapismeretek

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1 Anyagismeret	Ismerje a mezőgazdaságban használt fémek (vas és ötvözetek, alumínium, réz és ötvözetek, ón és ötvözetek, ólom) és nemfémek (műanyagok, fák, gumi, szigetelő és tömítő anyagok) anyagokat. Ismerje fel, majd válassza ki a mezőgazdasági épületek építéséhez használható építőanyagokat (természetben előfordulók: kő, homok, kavics, fa; ipari eredetűek: szerkezeti anyagok, kötőanyagok, adalékanyagok, kész elemek), épületszerkezeti megoldásokat.	Ismerje, hogy a felhasználási célnak megfelelően milyen tulajdonságok alapján választ a fémek és nemfémek anyagok között.
4.2 Gépelemek	Ismerje a mezőgazdasági erő- és munkagépeket felépítő gépelemek – kötőgépelemek (ék, retesz, csavar, szegecs), forgómozgást közvetítő gépelemek (tengelyek, tengelykapcsolók, csapágyak), erőátviteli gépelemek (szíjhajtás, fogaskerék-hajtás, lánchajtás, dörzskerék-hajtás), csövek, szerelvények (csövek, csőidomok, csőkötések, csőszerelvények, csap, szelep, tolózár, biztonsági szelep, kondenzedény), fékek, rugók feladatát, felépítését, működését.	Műszaki dokumentációk birtokában tudja értelmezni a meghibásodási lehetőségeket és ezek javítását.
4.3 Műszaki ábrázolás	Különböztesse meg a távlati, az axonometrikus és a vetületi ábrázolást. Értelmezze a méretarányokat és a méretmegadás elemeit.	Értelmezzen adott géprajzot vagy építészeti tervrajzot. Értelmezze a metszeti ábrázolást.

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.4 Energiahordozók	Ismerje és hasonlítsa össze az energiahordozókat – nyersolaj és származékai (tűzelő- és kenőanyagok), elektromos energia, bioenergia, geotermikus energia, napenergia, szélenergia – energiatakarékossági és környezetvédelmi szempontból. Figyelje meg az elektromos hálózatok szerelvényeinek és gépeinek feladatát, magyarázza el működésüket.	Alkalmazza az adott növénytermesztési, illetve állattenyésztési tartástechnológiánál felhasználható energiatakarékos megoldásokat.

5. Gazdálkodási ismeretek

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1 A vállalkozás alapjai	Ismerje a mezőgazdasági vállalkozási jogformákat, a társas-gazdasági társaságok (közkereseti társaság, betéti társaság, korlátolt felelősségű társaság, egyesülés, közös vállalat, részvénytársaság), szövetkezetek főbb jellemzőit (jogállás, felelősség, szervezet, alapító vagyon), valamint az egyéni és családi vállalkozási lehetőségeket. Azonosítsa a vállalkozás külső (pl. megrendelők, szállítók, hatóságok) és belső (pl. szervezeti egységek közötti) kapcsolatait. Ismerje a mezőgazdasági vállalkozásokban folyó jövedelemtermelési folyamatot (pl. állattenyésztési, növénytermesztési, kertészeti termékek előállítása, feldolgozása). Legyen tudatában a vállalkozás megkezdésével és esetleges megszűnésével kapcsolatos teendőknek.	Ismerje az üzleti terv felépítését, tartalmi és formai követelményeit.
5.2 A gazdálkodás feltételei	Csoportosítsa és jellemezze a mezőgazdasági termelés erőforrásait: munkaerő, termelési eszközök (befektetett eszközök: immateriális javak, tárgyi eszközök, befektetett pénzügyi eszközök; forgóeszközök: készletek, pénzügyi eszközök). Ismerje fel a termelés – elosztás – csere – fogyasztás összefüggéseit. Jegyezze meg a piac fogalmát, szereplőit, értse a piac szabályozó szerepét és marketing jelentőségét.	Értse a mezőgazdasági termelés támogatási, hitelezési, biztosítási és jövedelemelvonási (adók és egyéb költségvetési kötelezettségek) rendszerét.
5.3 A gazdálkodás eredménye	Ismerje a növénytermesztés, állattenyésztés, kertészeti termelés, mezőgazdasági szolgáltatások ráfordításait és hozamait, illetve azok mutatóit. Ismerje a költség, önköltség, árbevétel, jövedelem fogalmát. Számítsa ki egy adott termék önköltségét.	Elemezze egy adott termék költségeinek összetevőit és javasoljon jövedelemnövelési lehetőségeket.

C) VÁLASZTHATÓ TÉMAKÖRÖK

1. Állati eredetű nyersanyagok előállítási folyamata

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 Szaporítás	Ismerje a gazdasági állatok szaporításának alapjait, fontosabb fogalmait: ivarérettség, tenyészérettség, ivarzás, termékenyítés módszerei, vemhesség, ellés.	Ismerje a termékenyítés (természetes és mesterséges) módszereit. Ismerje fel az ivarzás tüneteit és a vemhességet külső jelek alapján. Válassza ki az elléshez szükséges eszközöket, anyagokat. Ismerje az ellésre/fialásra történő előkészületeket. Ismerje az ellés szakaszait, valamint az újszülött és az anya ápolási feladatait.
1.2 Felnevelés	Ismerje a gazdasági állataink felnevelésének alapelveit és módjait (természetes vagy szoptatásos, mesterséges vagy itatásos).	Értékelje a növendékállatok hatékony felnevelési módszereit. Elemmezze a hasznosítási irány és a felnevelési módok közötti összefüggéseket.
1.3 Takarmányozás	Ismerje a gazdasági állataink takarmányozásának fontosabb alapelveit. Ismerje az egyes takarmányozási módokat (a takarmányfogyasztás mértéke, módja, a takarmányok fizikai állapota alapján, valamint az évszakonként változó, monodiétás, kombinált megoldásokat).	Különböztesse meg a fontosabb takarmánycsoportokat. Értékelje az egyes takarmányokat az etethetőség szempontjából.
1.4 Elhelyezés	Ismerje az egyes állatfajok hasznosítási irányainak megfelelő elhelyezési módokat (szabad, nyitott, zárt, kötött, kötetlen, ketreces). Ismerje az egyes állatfajok mikroklíma igényeit. Ismerje az állandó és időszakos állatápolást, valamint eszközeit gazdasági állatainknál.	Elemmezze és értékelje a tartásmódok, az állat igénye és a gazdaságos termék-előállítás közti összefüggéseket. Különböztesse meg az egészséges és a beteg állatokat életjelenségeik alapján.

2. Kertészeti alapismeretek

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Gyümölcstermesztési alapismeretek	Ismerje a gyümölcstermesztés történetét, jelentőségét, jelenlegi helyzetét. Ismerje a gyümölcstermő növények szaporítási módjait. Ismerje a gyümölcstermő növényeket, azok botanikai felépítését, ökológiai igényeit. Ismerje a gyümölcsök termesztésének általános folyamatait.	Ismerje a termesztett fajokat. Ismerje a gyümölcstermő növények botanikai és felhasználás szerinti csoportosítását, termőtájakat. Ismerje az összefüggést a termőtájak kialakulása és a gyümölcstermő növények ökológiai igényei között.
2.2 Szőlőtermesztési alapismeretek	Ismerje a szőlőtermesztés történetét, jelentőségét, jelenlegi helyzetét. Ismerje a szőlő szaporítási módjait.	Ismerje a fajtacsoportokat és a fajtákat. Ismerje az összefüggést a borvidékek kialakulása és a szőlő ökológiai igényei között.

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	Ismerje a szőlő botanikai felépítését, ökológiai igényét. Ismerje a szőlő termesztésének általános folyamatait. Ismerje Magyarország borvidékeit.	Jellemezze a borvidékeket.
2.3 Zöldségtermesztési alapismeretek	Ismerje a zöldségtermesztés történetét, jelentőségét, jelenlegi helyzetét. Ismerje a zöldségnövények szaporítási módjait. Ismerje a zöldségnövényeket, azok botanikai felépítését és ökológiai igényét. Ismerje a zöldségek termesztésének általános folyamatait.	Ismerje a termesztett fajokat. Ismerje a zöldségnövények botanikai, ökológiai igény és felhasználás szerinti csoportosítását.
2.4 Dísznövénytermesztési alapismeretek	Ismerje a dísznövénytermesztés történetét, jelentőségét, jelenlegi helyzetét. Ismerje a dísznövények szaporítási módjait. Ismerje a dísznövények botanikai felépítését, ökológiai igényét. Ismerje a dísznövények termesztésének általános folyamatait.	Ismerje a jelentősebb termesztett fajokat. Ismerje a dísznövények botanikai, ökológiai igény és felhasználás szerinti csoportosítását.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A vizsga részei:

- Írásbeli vizsga
- Szóbeli vizsga

Az írásbeli vizsga során a vizsgázónak egy központilag összeállított feladatsort kell megoldania. Az írásbeli vizsgán nyújtott teljesítmény értékelése központi javítási és pontozási útmutató alapján történik. A szóbeli vizsgán a jelölt tételt húz.

A középszintű vizsgán nyújtott teljesítményt a két vizsgarészre kapott pontszámok összege határozza meg. Az összes pontszám osztályzatra történő átváltása az érvényes érettségi vizsgaszabályzat előírásai alapján történik. Az elérhető maximális pontszám 150, ami az írásbeli és a szóbeli teljesítmény összege.

Az egyes részvizsgákon elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelőlapon rögzíti és összesíti.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

Vizsgarész	Perc	Arány
Írásbeli vizsga	180	67
Szóbeli vizsga	15-20	33

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga feladatsorának megoldására 180 perc áll a vizsgázó rendelkezésére. Amennyiben szükséges, a vizsgázó a számítási feladatok megoldásához számológépet használhat. Ha az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, rajzokra stb. van szükség, azt a feladatsornak mindig tartalmaznia kell.

Tartalmi szerkezet

A központilag összeállított feladatsor a követelményrendszer 5 kötelező és 1 kötelezően választandó témaköréből tartalmaz kérdéseket.

A feladatoknak a tényismeretek számonkérésén kívül az ismeretek alkalmazásának, az összefüggések felismerésének és értelmezésének képességét is vizsgálniuk kell.

Az írásbeli dolgozat összesen 100 pont értékű feladatot tartalmaz. Ez megközelítően a következő belső arányok szerint épül fel:

- 50%-ban a középszintű részletes érettségi követelményekre épülő zártvégű, tesztjellegű feladatok. A zártvégű feladatok lehetséges feladattípusai: egyszerű választás, egyszerű hibakutatás, többszörös választás, négyféle asszociáció, ötféle asszociáció, többszörös asszociáció, kizárásos asszociáció, korrelációs vizsgálat, relációanalízis, mennyiségi összehasonlítás. A feladattípusok közül egy feladatlapon belül csak három fajta használható.

- 50%-ban nyíltvégű feladatok, esszék, amelyek segítségével lemérhető a vizsgázók rendszerező képessége, bizonyos alapvető összefüggések felismerésére, magyarázatára való alkalmassága és a szakmai nyelv használata.

Értékelés

A feladatok javítása központilag összeállított javítási útmutató alapján történik. Az egyes feladatokra adható pontszámokat, részpontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítási útmutató alapján az összes pontszám 10%-ának megfelelő pont adható tananyagon kívüli ismeretekre. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort a vizsgaleírásnak megfelelően központilag állítják össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgáztató szaktanár értékeli.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételből (feladatból) áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek első feladata („A” tétel) a mezőgazdasági termelés jelentőségét, főbb ágazatait; a mezőgazdasági termelés főbb ökológiai tényezőit és a növényi eredetű nyersanyagok előállítási folyamatára vonatkozó ismereteket ellenőrizze;

- a második feladat („B” tétel) a műszaki alapismeretekre és a gazdálkodási ismeretekre, valamint a kötelezően választandó témakör tananyagára vonatkozzon;

- a tételek száma legalább 20 legyen;

- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témának.

A szóbeli tételsor összeállítása

A tételsor összeállításánál az alábbi arányokat javasolt figyelembe venni:

„A” tétel – a mezőgazdasági termelés jelentősége, főbb ágazatai;

- a mezőgazdasági termelés főbb ökológiai tényezői;

- a növényi eredetű nyersanyagok előállítási folyamata.

Témakör	A résztételek száma 20 tétel esetén
A mezőgazdasági termelés jelentősége, főbb ágazatai	1
A mezőgazdasági termelés főbb ökológiai tényezői	12
– A mezőgazdasági termelés környezete	(1)
– Meteorológiai ismeretek	(3)
– Éghajlattani ismeretek	(1)
– Agrometeorológiai ismeretek	(1)
– Talajtan	(5)
– Talajjavítás és talajvédelem	(1)
A növényi eredetű nyersanyagok előállítási folyamata	7
– Talajművelés	(2)
– Tápanyag-utánpótlás	(1)
– Szaporítás	(2)
– Növényápolás	(1)
– Betakarítás	(1)

- „B” tétel – műszaki alapismeretek;
– gazdálkodási ismeretek;
– kötelezően választandó témakör tananyaga.

Témakör	A résztételek száma 20 tétel esetén
Műszaki alapismeretek	6
– Anyagismeret	(2)
– Gépelemek	(2)
– Műszaki ábrázolás	(1)
– Energiahordozók	(1)
Gazdálkodási ismeretek	7
– A vállalkozás alapjai	(3)
– A gazdálkodás feltételei	(2)
– A gazdálkodás eredménye	(2)
Kötelezően választandó témakör tananyaga	7

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje előtt nem ismerhetik meg. A vizsgán a jelöltnek mindkét résztertelt meg kell oldania, de tetszőleges sorrendben válaszolhat az egyes résztételekre.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve és a szaknyelv megfelelő használatával önállóan kell felelnie. A szaktanár csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, illetve tehet fel segítő, irányító kérdéseket.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a szaktanár, pontozással értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 50, amely az alábbiak szerint érhető el: az egyes résztételek megoldására maximum 25-25 pont adható. Ezen belül maximum 20 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 2 pontot a logikus felépítéséért, 3 pontot a szaknyelv megfelelő használatáért.

Értékelőlap a középszintű érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	Írásbeli vizsgán elért pontszám (max. 100)	Szóbeli vizsga 1. részététel			Szóbeli vizsga 2. részététel			A szóbeli vizsgán elért összes pont (max. 50)	A vizsgán elért összes pontszám	Osztályzat
		Tartalom (max. 20)	Felépítés (max. 2)	Szaknyelv (max. 3)	Tartalom (max. 20)	Felépítés (max. 2)	Szaknyelv (max. 3)			

Az osztályzat kialakítása az érvényes érettségi vizsgaszabályzat előírásai szerint történik.

EMELT SZINTŰ VIZSGA**A VIZSGA SZERKEZETE****A vizsga részei:**

- Írásbeli vizsga
- Szóbeli vizsga

Az írásbeli vizsga során a vizsgázónak egy központilag összeállított feladatsort kell megoldania. Az írásbeli vizsgán nyújtott teljesítmény értékelése központi javítási és pontozási útmutató alapján történik. A szóbeli vizsgán a jelölt tételt húz. A tételeket, illetve a tételsort az útmutatónak megfelelően a vizsgaközpont állítja össze. A szóbeli feleletet az útmutató segítségével a vizsgaközpont által megbízott vizsgáztató szaktanár értékeli.

Az emelt szintű vizsgán nyújtott teljesítményt a két vizsgarészre kapott pontszámok összege határozza meg. Az összes pontszám osztályzatra történő átváltása az érvényes érettségi vizsgaszabályzat előírásai alapján történik. Az elérhető maximális pontszám 150, ami az írásbeli és a szóbeli teljesítmény összege.

Az egyes részvizsgákon elért pontszámot a vizsgáztató tanár az értékelőlapon rögzíti és összesíti.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

Vizsgarész	Perc	Arány
Írásbeli vizsga	180	67
Szóbeli vizsga	15-20	33

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga feladatsorának megoldására 180 perc áll a vizsgázó rendelkezésére. Amennyiben szükséges, a vizsgázó a számítási feladatok megoldásához számológépet használhat. Ha az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, rajzokra stb. van szükség, azt a feladatsornak mindig tartalmaznia kell.

Tartalmi szerkezet

A vizsgaközpont által összeállított feladatsor a követelményrendszer 5 kötelező és 1 kötelezően választandó témaköréből tartalmaz kérdéseket.

A feladatoknak a tényismeretek számonkérésén kívül az ismeretek alkalmazásának, az összefüggések felismerésének és értelmezésének képességét is vizsgálniuk kell.

Az írásbeli dolgozat összesen 100 pont értékű feladatot tartalmaz. Ez megközelítően a következő belső arányok szerint épül fel:

- 70%-ban mezőgazdasági alapismereti tananyag. Az emelt szintű részletes érettségi követelményekre épülő (a középszint követelményeit is magába foglaló) zártvégű, valamint rövidebb vagy hosszabb választ igénylő nyíltvégű feladatok, esszék lehetnek, amelyek lefedik a követelményrendszer témaköreit. A zártvégű feladatok lehetséges feladat-típusai: egyszerű hibakutatás, többszörös választás, négyféle asszociáció, ötféle asszociáció, többszörös asszociáció, kizárásos asszociáció, korrelációs vizsgálat, relációanalízis, mennyiségi összehasonlítás.

- 30%-ban az ismeretek alkalmazását igénylő gyakorlati jellegű feladatok (pl. ábra- és grafikelemzés, számítási feladatok, talaj- és éghajlati térképek, gépészeti és építészeti rajzok elemzése, adat- és szöveges információ értelmezése, problémamegoldó feladatok).

Értékelés

A feladatok javítása központilag összeállított javítási útmutató alapján történik. Az egyes feladatokra adható pontszámokat, részpontszámokat az útmutató tartalmazza. A javítási útmutató alapján az összes pontszám 10%-ának megfelelő pont adható tananyagon kívüli ismeretekre. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

A vizsgadolgozatok értékelését a vizsgaközpont szervezésében, a jelölt iskolájától független, külső értékelő végzi.

SZÓBELI VIZSGA

A szóbeli vizsga tételsorát a vizsgaleírásnak megfelelően a vizsgaközpont a szakirányú felsőoktatási intézmények képviselőivel egyeztetve központilag állítja össze.

A szóbeli vizsgán a jelölt a kihúzott tétel kérdéseire válaszol.

Az egyes résztételekhez kapcsolódó esetleges mellékletekről, szemelvényekről a tételsort összeállító vizsgaközpont gondoskodik.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli tétel két résztételből (feladatból) áll.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy

- a tételek első feladata („A” tétel) a mezőgazdasági termelés jelentőségét, főbb ágazatait; a mezőgazdasági termelés főbb ökológiai tényezőit és a növényi eredetű nyersanyagok előállítási folyamatára vonatkozó ismereteket ellenőrizze;
- a második feladat („B” tétel) a műszaki alapismeretekre és a gazdálkodási ismeretekre, valamint a kötelezően választandó témakör tananyagára vonatkozzon;
- a tételek száma legalább 30 legyen;
- a tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témának.

A szóbeli tételsor összeállítása

A tételsor összeállításánál az alábbi arányokat javasolt figyelembe venni:

- „A” tétel – a mezőgazdasági termelés jelentősége, főbb ágazatai;
 - a mezőgazdasági termelés főbb ökológiai tényezői;
 - a növényi eredetű nyersanyagok előállítási folyamata;

Témakör	A résztételek száma 30 tétel esetén
A mezőgazdasági termelés jelentősége, főbb ágazatai	2
A mezőgazdasági termelés főbb ökológiai tényezői	17
– A mezőgazdasági termelés környezete	(1)
– Meteorológiai ismeretek	(4)
– Éghajlattani ismeretek	(2)
– Agrometeorológiai ismeretek	(2)
– Talajtan	(6)
– Talajjavítás és talajvédelem	(2)
A növényi eredetű nyersanyagok előállítási folyamata	11
– Talajművelés	(3)
– Tápanyag-utánpótlás	(2)
– Szaporítás	(3)
– Növényápolás	(2)
– Betakarítás	(1)

- „B” tétel – műszaki alapismeretek;
– gazdálkodási ismeretek;
– kötelezően választandó témakör tananyaga.

Témakör	A résztételek száma 30 tétel esetén
Műszaki alapismeretek	10
– Anyagismeret	(2)
– Gépelemek	(3)
– Műszaki ábrázolás	(3)
– Energiahordozók	(2)
Gazdálkodási ismeretek	10
– A vállalkozás alapjai	(4)
– A gazdálkodás feltételei	(3)
– A gazdálkodás eredménye	(3)
Kötelezően választandó témakör tananyaga	10

A jelöltek a tételek pontos megfogalmazását és a résztételek párosítását a vizsga ideje előtt nem ismerhetik meg. A szóbeli tételek alapjául szolgáló témaköröket azonban az emelt szintű vizsgát megelőző tanév végéig meg kell ismeriük a jelentkezőknek.

A jelöltnek folyamatosan, logikusan felépítve és a szaknyelv megfelelő használatával önállóan kell felelnie. A vizsgáztató tanár kérésére a tételhez kapcsolódó egyszerű vázrajzot is kell tudnia készíteni. A vizsgáztató tanár csak a legszükségesebb esetben szakíthatja félbe a vizsgázót, illetve tehet fel segítő, irányító kérdéseket.

Értékelés

A szóbeli vizsgán a jelölt feleletét a szaktanár, pontozással értékeli. A feleletre adható maximális pontszám 50, amely az alábbiak szerint érhető el: az egyes résztételek megoldására maximum 25-25 pont adható. Ezen belül maximum 20 pontot kaphat a jelölt a felelet tartalmáért, 2 pontot a logikus felépítéséért, 3 pontot a szaknyelv megfelelő használatáért.

Értékelőlap az emelt szintű érettségi vizsgához

A vizsgázó neve	Írásbeli vizsgán elért pont-szám (max. 100)	Szóbeli vizsga 1. részététel			Szóbeli vizsga 2. részététel			A szóbeli vizsgán elért összes pont (max. 50)	A vizsgán elért összes pontszám	Osztályzat
		Tartalom (max. 20)	Felépítés (max. 2)	Szak-nyelv (max. 3)	Tartalom (max. 20)	Felépítés (max. 2)	Szak-nyelv (max. 3)			

Az osztályzat kialakítása az érvényes érettségi vizsgaszabályzat előírásai szerint történik.

ÉLELMISZERIPARI ALAPISMERETEK ÉRETTSÉGI VIZSGA

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Szaknyelv alkalmazása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. Az élelmiszeripar főbb fogalmainak azonosítása, helyes használata	Ismerje fel meghatározás alapján a fontosabb élelmiszeripari fogalmakat. Legyen képes a megadott témához kapcsolódó fogalmakat kiválasztani, meghatározni és használni.	
1.2 Környezetvédelemmel és környezetgazdálkodással kapcsolatos fogalmak ismerete és alkalmazása	Legyen képes az ökológiai alapismeretekkel a környezetvédelemmel és társudományaikkal (biológia, földrajz, kémia) kapcsolatos szakkifejezések azonosítására és használatára.	
1.3 Élelmiszer-kémiai alapfogalmak ismerete és használata	Legyen képes az írott szimbólumok (vegyjel, képlet) felismerésére, megnevezésére és értelmezésére.	Legyen képes szakmai fogalmak tartalmi jelentése alapján utasításokat – recept, leírás, szabvány – érteni, végrehajtani.
1.4 A mikrobák hasznos és káros tevékenységeivel kapcsolatos fogalmak kiválasztása, helyes alkalmazása	Legyen képes a megfelelő mikrobiológiai fogalmak értelmezésére. Tudjon a fogalmakhoz jelenségeket, történéseket, tevékenységeket kapcsolni a mikrobiológia kérdéses területén.	Legyen képes a témához kapcsolódó mikroorganizmusok nevének pontos ismeretére, szóban és írásban.
1.5 Élelmiszeriparban alkalmazott műveletek alapfogalmainak azonosítása, helyes alkalmazása	Legyen képes az egy témához kapcsolódó fogalmakat kiválasztani, meghatározni és azokat helyesen használni. Legyen képes a különböző képletek, összefüggések, fogalmak felismerésére és egyszerű feladatokban alkalmazásukra. Tudja használni az SI mértékegység-rendszert.	Tudjon különböző képletek, összefüggések között kapcsolatot létrehozni és gyakorlatban alkalmazni. Legyen képes adatsor alapján diagramot, grafikont, sematikus ábrát készíteni, ábrák tartalmára vonatkozó állításokat megfogalmazni, következtetéseket levonni.

2. Tájékozódás az élelmiszeripar főbb területein

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 A mezőgazdaság és az élelmiszeripar kapcsolata, kialakulása és fejlődése az egyes történelmi korszakokban	Legyen képes történelmi koronként bemutatni a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban végbement jelentős változásokat.	
2.2 Az élelmiszeripari iparágak azonosítása	Tudjon példákat felsorolni a fontosabb növényi és állati eredetű nyersanyagokat feldolgozó élelmiszeripari iparágakra.	
2.3 Növényi és állati eredetű nyersanyagok ismerete	Ismerje a fontosabb növényi és állati eredetű nyersanyagokból készült élelmiszereket. Legyen képes a fontosabb nyersanyagokat és élelmiszereket élelmiszeripari iparágakkal összekapcsolni.	Ismerje a fontosabb növényi és állati eredetű nyersanyagokból készült élelmiszerek előállításának folyamatát.
2.4 Környezetgazdálkodás	Ismerje az egyes élelmiszeripari üzemek környezetszennyező hatását (levegő, víz, talaj), esetleg fertőzésveszélyes jellegét, a károsító tényezők csökkentésének lehetőségeit.	
2.5 Mikroorganizmusok hasznos és káros tevékenysége az élelmiszeriparban	Tudjon példákat sorolni a legfontosabb élelmiszeripari szakterületeken (sütő, hús, tej, konzerv, bor stb.) alkalmazott hasznos és káros mikrobatevékenységekre.	Legyen képes a hasznos és káros mikrobatevékenységek konkrét élelmiszeripari alkalmazását bemutatni és magyarázni.
2.6 Élelmiszerek alapanyagainak és segédanyagainak ismerete	Legyen képes az alaptápanyagok és az élelmiszeripari adalékok jellemezésére.	Legyen képes táplálkozás-élettani szerepüket bemutatni és értékelni.
2.7 Élelmiszeripari műveletek és folyamatok alkalmazása az élelmiszerek előállításában	Ismerje fel, hogy a különböző élelmiszeripari ágazatokban alkalmazott gyártási folyamatok hasonló műveletekből épülnek fel, a technológiai igényeknek megfelelően.	Legyen képes az egyes műveleteket befolyásoló paraméterek hatását értékelni.

3. Különböző folyamatok, eljárások hatásának bemutatása, elemzés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 A tanultak rendszerezése okok és következmények szerint	Legyen képes az élelmiszeripari anyagok, mikrobiológiai, kémiai, művelettani folyamatok és eljárások okairól és következményeiről feltételezéseket megfogalmazni és azokat indokolni.	
3.2 Annak bizonyítása, hogy az élelmiszeripari folyamatoknak és eljárásoknak általában több oka és következménye van	Példákkal bizonyítsa, hogy az élelmiszeripari folyamatoknak és eljárásoknak egyszerre több oka és következménye van.	
3.3 Önálló kérdések megfogalmazása, feltevése az élelmiszeripari folyamatok, eljárások okairól és következményeiről	Tudjon önálló kérdéseket feltenni az egyszerűbb élelmiszeripari folyamatok és eljárások okairól és következményeiről.	
3.4 A lényeges és kevésbé lényeges szempontok, tényezők megkülönböztetése, mérlegelése	Legyen képes az élelmiszeripari műveletek lényeges és kevésbé lényeges szempontjainak megkülönböztetésére.	Legyen képes a műveletek különböző módon történő lejátszódásának indoklására, összehasonlítására.
3.5 Annak példákkal való alátámasztása, hogy az egyes műveleti eljárásoknak fontos szerepe van az élelmiszerek feldolgozásában	Legyen képes felsorolni olyan műveleti eljárásokat, melyeket több technológiai folyamatnál más-más céllal és eredménnyel alkalmaznak.	

B) TÉMAKÖRÖK

A középszintű érettségi vizsgán számon kérhető anyag megegyezik a kerettanterv tantárgyi követelményeivel. Az emelt szintű érettségi vizsga anyagát a kerettanterv és a vizsgakövetelmények együttesen tartalmazzák

1. Nyersanyagok feldolgozása az élelmiszeriparban

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 Növényi eredetű nyersanyagok és élelmiszerek	– Ismerje a nyers-, segéd- és adalékanyag fogalmát. – Tudja felsorolni és jellemezni a malom-, sütő-, édes- és tésztaipari termékeket, jellemezze nyersanyagaikat (gabonafélék). – Jellemezze a konzervipar nyersanyagait (zöldségek, gyümölcsök). – Ismerje az erjedésipari és dohányipari nyersanyagokat és termékeket. – Ismerje a növényi eredetű zsiradékokat.	
1.2 Állati eredetű nyersanyagok és élelmiszerek	– Tudja felsorolni a húsipar nyersanyagait és jellemezze azokat. – Ismerje a húsipar termékeit. – Ismerje a tejipar termékeit. – Ismerje az állati eredetű zsiradékokat.	
1.3 Víz	– Jellemezze a vizet, és ismerje minőségi követelményeit. – Ismerje a víz felhasználását. – Ismerje a víztartalom változását kísérő jellemzőket.	

2. Az élelmiszeripar környezete

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Környezetvédelem tartalma	– Ismerje a környezet és a környezetvédelem fogalmát, feladatát, felosztását.	
2.2 Környezeti károk, globális problémák, környezetszennyezés	– Ismerje a környezeti károk kialakulásának társadalmi, gazdasági okait. – Sorolja fel a globális problémákon belül a környezetszennyezés okozta ártalmakat.	
2.3 Környezetgazdálkodás	– Sorolja fel a sikeres környezetgazdálkodás feltételeit. – Jellemezze az integrált környezetvédelmet.	

3. Tápanyagok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 Szénhidrátok (monoszacharidok, diszacharidok, oligoszacharidok, poliszacharidok)	– Ismerje a tápanyagok összetételét, csoportosítását. – Definiálja a szénhidrát fogalmát. – Csoportosítsa a szénhidrátokat. – Jellemezze a szénhidrátok tulajdonságait. – Ismerje a szőlőcukor, gyümölcscukor, tejcukor, répacukor, malátacukor, glikogén, cellulóz szerkezetét és tulajdonságait. – Ismerje a szénhidrátok táplálkozásban betöltött szerepét.	– Magyarázza a túlzott szénhidrátfogyasztás következményeit. – Tudja leírni a szénhidrátok képletét. – Tudja magyarázni a laktolgyűrű kialakulását a glikozidohidroxil elnevezését és szerepét. – Tudja magyarázni az oligo- és polichaharidok esetén a kondenzáció és a hidrolízis jelenségét. – Mutasson be egyszerű kísérletet jellemző reakciót a szénhidrátokkal.
3.2 Zsírok	– Definiálja a zsírok fogalmát. – Jellemezze a zsírok tulajdonságait, tudja leírni képletüket. – Ismerje a lipidek csoportosítását. – Ismerje a lipoidok és zsíradékok közötti különbséget. – Ismerje a zsírok táplálkozásban betöltött szerepét.	– Mutasson be egyszerű kísérletet, jellemző reakciót a zsírokkal. – Ismerje a növényi olajok keményítésének élelmiszeripari jelentőségét. – Tudja jellemezni a zsíradékok száradását, romlását.
3.3 Fehérjék	– Definiálja a fehérjék fogalmát. – Csoportosítsa a fehérjéket. – Jellemezze a fehérjék tulajdonságait, tudja leírni képletüket.	– Értékelje a fehérjék táplálkozás-élettani szerepét. – Mutasson be egyszerű kísérletet, jellemző reakciót a fehérjékkel. Tudja kiválasztani a megfelelő reagenseket a xantoprotein és a Biuret reakciókhoz, s elvégezni azokat. – Tudja összehasonlítani a növényi és állati eredetű fehérjéket.

4. Élelmiszer-technológiai adalékok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1 Ízesítőanyagok, színezékek, állományjavító adalékok (gélképzők, emulgeátorok) tartósítószeresek, antioxidánsok, vitaminok	– Ismerje az élelmiszer-adalékok felhasználhatóságát az élelmiszer-törvény alapján. – Ismerje az élelmiszer-adalékok csoportjait, azok szerepét. – Ismerje az iparok által leggyakrabban alkalmazott színezékek, antioxidánsok, tartósítószeresek és állományjavítók előírás szerinti felhasználhatóságát. – Ismerje a vitaminok, mikroelemek, ásványi anyagok szerepét. – Táblázatokat, statisztikákat tudjon használni.	

5. Mikroorganizmusok hasznos tevékenységei a különböző élelmiszeripari ágazatokban

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1 Biotechnológia	– Ismerje a biotechnológia fogalmát és kapcsolatát az élelmiszer-termeléssel. – Legyen áttekintése a mikrobás élelmiszer-termelésről a kezdetektől napjainkig.	
5.2 Irányított erjedések	– Ismerje a mikroorganizmusok hasznos tevékenységét az élelmiszeriparban: – új termék, íz, illat kialakítása, – tápérték növelése, – élvezeti érték fokozása, – emészthetőség növelése, – tápanyag értékesítése, – eltarthatóság növelése.	– Példákkal illusztrálja az egyes iparágak mikrobás élelmiszer-előállítását (tej, sütő, élesztő, sör, szesz, bor, savanyított termékek).
5.3 Starterkultúrák	– Definiálja a starterkultúra fogalmát, ismerje a jelentőségét az egyes iparágak termékeinél.	– Tudjon különbséget tenni a starterkultúrák és a mikrobák által termelt enzimekkel történő élelmiszer-előállítás között.

6. Mikroorganizmusok káros tevékenysége

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1 Élelmiszer károsítása romlással és a gyártási folyamatok megzavarásával	– Ismerje a mikrobás élelmiszerromlás fogalmát, megindítóit, ártalmait. – Tudja csoportosítani az érzékszervileg megfigyelhető romlásjelenségeket. – Ismerje a romlás megelőzésének általános módját.	– Ismerje a gyártási folyamatok megzavarásának okait, következményeit. – Tudja megkülönböztetni a fizikai, kémiai, enzimes és mikrobiológiai romlásjelenségeket.
6.2 Az élelmiszert fogyasztó egészséget károsító ételmérgezők és élelmiszerfertőzések	– Ismerje a mikrobás ételmérgezés fogalmát. – Sorolja fel a mérgezés megelőzéséhez szükséges rendszabályokat. – Ismerje a fertőzés fogalmát, a betegség kialakulásának feltételeit és lefolyását. – Tudja magyarázni a bacilusgazdák vagy kórokozó-hordozók veszélyét az élelmiszer-előállítás területén. – Ismerje az enteritisz betegség fogalmát és néhány típusát. – Tudjon példákat a mikrobacsoportok és férgek által okozott fertőzésekre és betegségekre.	– Ismerje a fajlagos és nem fajlagos ételmérgezést okozó mikrobák nevét, jellemzőit, toxinjait és tudja összehasonlítani a romlást és a mérgezést.
6.3 A mikroorganizmusok életműködésének irányítása	– Ismerje az életfeltételek változtatásával történő tartósítást. – Ismerje a hőközlés és hőelvonás hatását. – Ismerje a víztartalom változásának hatását. – Ismerje a vegyszerek sejtpusztító hatását.	– Magyarázza a tartósítások hatásmechanizmusát. – Ismerje a tisztításhoz használt vegyszerek hatásmechanizmusát és azok alkalmazhatóságát.

7. Áramlástan alapfogalmak, áramlástan törvények

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7.1 Közeg fogalma és áramlását jellemző tényezők	– Tudja a közegek fogalmát, felosztását és a határréteg definícióját. – Jellemezze az ideális és reális közegeket. – Ismerje a tömegáram, térfogatáram, átlagos áramlási sebesség fogalmát, ismerje a csővezeték jellemző méreteit. – Tudja alkalmaznia tanult összefüggéseket: – átlagos áramlási sebesség, – térfogatáram, tömegáram meghatározására.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7.2 Áramlás jellege, Re-szám	– Ismerje az áramlás jellegének különböző típusait és azok jellemzőit. – Tudja a Re szám fogalmát, értékei alapján az áramlás jellegének meghatározását. – Végezzen számításokat az áramlás jellegének meghatározására.	– Magyarázza a határréteg kialakulását és szerepét a különböző műveleteknél.
7.3 Folytonosság tétele	– Tudja milyen feltételek mellett érvényes az áramló közegre a folytonossági tétel. – Szavakban és képlettel fogalmazza meg a tételt. – Végezzen számításokat a folytonosság tétellel kapcsolatban.	
7.4 Bernoulli-egyenlet	– Ismerje az áramló közeg energiáit. – Fogalmazza meg az energia-megmaradás törvényét az áramlás ideális és valóságos esetére. – Végezzen számításokat a közegáramlás különböző eseteire a Be-egyenlet segítségével. – Tudja felírni a Be-egyenletet különböző dimenziókban és az áramlás különböző eseteire.	– Tudja meghatározni a p_s és h_s értékeket. – Tudja meghatározni számítással vagy nomogram segítségével a λ értékét.

8. Folyadékok és gázok szállítása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
8.1 Szivattyúk és léggépek	– Ismerje a folyadékok és gázok áramoltatásához szükséges feltételeket. – Ismerje a szállításhoz szükséges berendezéseket, azok csoportosítását. – Ismerje a szivattyúk – dugattyús, centrifugál –, Root fúvó és ventilátor felépítését. – Tudja a különböző szivattyúk és léggépek működési elvét, alkalmazásuk feltételeit.	– Készítsen vázlatrajzot a legjellemzőbb szivattyúkról és léggépekről. – Határozza meg a szállítóképességüket. – Elemezze a szabályozási lehetőségeket.

9. Szétválasztó műveletek és gépek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
9.1 Gravitációs ülepítés	– Tudja a heterogén diszperz rendszer fogalmát, fajtáit. – Tudja a szétválasztó művelet fogalmát, paraméterét, jellemző alapfogalmait. – Tudja a gravitációs ülepítés fogalmát, típusait, törvényét, ismerje a célját, élelmiszeripari alkalmazását, berendezéseit. – Tudja alkalmazni a tanult összefüggéseket: = a gravitációs ülepítés idejének, = sebességének és a Re_{ii} számnak a meghatározását.	– Tudja alkalmazni a tanult összefüggéseket: = kiülepíthető részecske átmérőjének meghatározására.
9.2 Centrifugális ülepítés	– Tudja a szétválasztó művelet fogalmát, paraméterét, jellemző alapfogalmait. – Tudja a centrifugális ülepítés fogalmát, típusait, törvényét, ismerje a célját, élelmiszeripari alkalmazását, gépeit. – Hasonlítsa össze a centrifugát és a ciklont. – Tudja alkalmazni a tanult összefüggéseket: = a centrifugális ülepítés idejének, sebességének, centrifuga jelzőszámának, Re_{ii} szám meghatározására.	– Tudja alkalmazni a tanult összefüggéseket: = kiülepíthető részecske átmérőjének meghatározására.
9.3 Szűrés	– Tudja a szűrés fogalmát, típusait, törvényét, ismerje a célját, élelmiszeripari alkalmazását, berendezéseit. – Ismerje az iszap szerepét a szűrés folyamán.	– Tudja alkalmazni a tanult összefüggéseket a szűrés jellemző paramétereinek meghatározására. – Ismerje a szűrést befolyásoló tényezőket és azok változtatási és alkalmazási lehetőségeit a gazdaságosság érdekében.
9.4 Préselés és passzírozás	– Tudja a préselés és passzírozás fogalmát, ismerje a célját, élelmiszeripari alkalmazását és berendezéseit.	– Ismerje a préselést befolyásoló tényezőket. – Tudja miért és hogyan kell előkezelni a passzírozandó anyagot.

10. Homogenizáló műveletek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
10.1 Keverés	– Határozza meg a homogén anyag fogalmát. – Tudja a keverés fogalmát, ismerje a célját, élelmiszeripari alkalmazását, törvényét és berendezéseit. – Tudja a keverők típusait és működési elvüket.	– Tudja alkalmazni a tanult összefüggéseket a keverők teljesítményének meghatározására. – Tudja kiválasztani – koordináta rendszerben történő ábrázolással, az azonos anyagot többféle keverővel történő keverés esetén – a leg gazdaságosabbat.
10.2 Emulgeálás	– Ismerje az emulgeálás célját, élelmiszeripari alkalmazását. – Magyarázza az emulzió előállításának és tárolásának követelményeit. – Tudja az emulgeáló berendezéseknek működési elvét.	– Magyarázza meg az emulgeátorok hatását.
10.3 Aprítás művelete és berendezése	– Tudja az aprítás fogalmát, célját, élelmiszeripari alkalmazását. – Ismerje az erőhatásokat melyek az aprítás során fellépnek. – Tudja meghatározni az aprítási fokot és ez alapján csoportosítani az aprítást. – Ismerje és csoportosítsa az aprító berendezéseket, tudja működési elvüket.	– Tudja példákkal alátámasztani az aprítási fok és a technológiai művelet gazdaságossága közötti összefüggést.

11. Szemcsés halmazokkal végzett műveletek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
11.1 Szitálás, osztályozás	– Tudja meghatározni a szemcsés anyag fogalmát, a szemcsés halmaz egyedi és halmaztulajdonságait. – Ismerje a szemcsés anyag szétválasztásának célját, szempontjait, módjait. – Tudja az osztályozás szerepét az élelmiszeripari technológiákban. – Ismerje a szitálás célját, alkalmazását, berendezéseit.	
11.2 Szemcsés halmaz jellemzői, viselkedésük áramló közegben, nyugvó halmaz	– Tudja milyen változás várható, ha a szemcsés anyag halmazán keresztül valamely közeget áramoltatunk, ábrázolja a változást Δp és v koordináták között. – Ismerje a nyugvó halmaz fogalmát, jellemzőit, élelmiszeripari alkalmazását.	– Végezzen számításokat a tanult képletek alapján: = a porozitás, = az egyenértékű szemcseátmérő, és = a nyomásesés meghatározására.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
11.3 Légárammal történő szállítás	– Ismerje a fluidizálás és pneumatikus szállítás fogalmát, célját, élelmiszeripari alkalmazását. – Tudja jellemezni a szállítási műveletet fizikai paraméterekkel. – Ismerje a szállítás során alkalmazott berendezéseket.	– Végezzen számításokat a tanult képletek alapján: = a rácsnyomás, = a nyomásesés, és = a szlip meghatározására. – Tudja kiválasztani a technológiához leginkább megfelelő szállítási műveletet, indokolja a választást.

12. Hőtani műveletek és gépek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
12.1 A hő terjedésének egyszerű és összetett formái	– Ismerje a hőtani alapfogalmakat (hőmérséklet, hőmennyiség, hőáram, entalpia). – Tudja a hő terjedésének különböző formáit csoportosítani, tudja a hővezetés, hőáramlás, hőszugárzás fogalmát, jellemzőit. – Ismerje a hőátadás, hőátbocsátás, hőcserélés célját, jellemzőit, a hőcserélők típusait, felépítését. – Tudjon számításokat végezni a hővezetés, hőátadás, hőátbocsátás képleteivel. – Tudja meghatározni a $\dot{A}_{t_{köz}}$ értékét, tudjon hőfoklefutási diagramot rajzolni. – Tudjon számítást végezni hőcserélésre.	
12.2 Bepárlás	– Ismerje a bepárlás fogalmát, célját, élelmiszeripari alkalmazását s azt, hogy milyen hőtani művelet játszódik le a bepárlás során. – Tudja csoportosítani a bepárlókat a fokozatok száma szerint és egyszerű vonalas ábrán magyarázni működésüket. – Ismerje a bepárlók típusait.	– Tudjon anyag és hőmérleget készíteni a bepárlásra. – Hasonlítsa össze a különböző fűtési módokat gazdaságossági szempontból.
12.3 Előfőzés, főzés, sütés, pörkölés	– Ismerje az előfőzés, főzés, sütés, pörkölés fogalmát, célját, élelmiszeripari alkalmazását. – Tudja a műveletek során lejátszódó változásokat. – Ismerje a berendezéseket és azok működési elvét.	– Magyarázza a sütés során végbemenő változásokat. – Tudja meghatározni a sütéshez szükséges hőmennyiséget.

13. Anyagátadási műveletek és gépek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
13.1 Diffúzió és anyagátadás	– Ismerje a diffúzió és az anyagátadás fogalmát. – Tudja a diffúzió különböző formáit. – Ismerje az komponens, fázis, szabadságfok, állapotjelző fogalmát, a víz fázisdiagramját. – Tudja az ozmózis, és ozmózis nyomás fogalmát, élelmiszeripari alkalmazását. – Ismerje a Fick-törvényt.	– Értelmezze a víz fázisdiagramját. – Magyarázza a Fick-törvényt.
13.2 Szárítás	– Ismerje a szárítás és nedvesítés fogalmát, célját, élelmiszeripari alkalmazását s azt, hogy milyen hőtani és anyagátadási műveletek játszódnak le a szárítás során. – Tudja csoportosítani a szárítási módokat és összehasonlítani alkalmazhatóság szempontjából. – Ismerje a porlasztva, fagyasztva és az infraszárítás műveletét. – Tudja a nedves levegő jellemzőit. – Végezzen számításokat a szárítás anyagmérlegére.	– Tudja értelmezni a légállapot diagramokat. – Végezzen számításokat a szárítás anyagmérlegére, hő- és levegőszükségletére a Mollier-féle diagram használatával.
13.3 Diffúziós lényerés	– Tudja a diffúziós lényerés fogalmát, célját, élelmiszeripari alkalmazását. – Fick-törvény alapján vonjon le gyakorlati következtetéseket az extrakció végrehajtására. – Ismerje a diffúziós lényerés berendezéseit.	– Tudja megmagyarázni az ellenáramban végzett lényerés előnyét.
13.4 Kristályosítás	– Tudja a kristályosítás fogalmát, célját, élelmiszeripari alkalmazását. – Ismerje a kristályképződés folyamatát. – Ismerje a kristályosító berendezéseket.	– Tudja hogyan számolható és befolyásolható a kristályosítás sebessége.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A VIZSGA SZERKEZETE

A középszintű érettségi vizsga írásbeliből és szóbeliből áll, a vizsgázó élelmiszeripari ismeretek központi írásbeli és szóbeli tételek alapján ad számot felkészültségéről.

A vizsga részei

- Írásbeli vizsga:
 - = Tesztjellegű, egyszerű rövid választ igénylő feladatok megoldása, írásbeli központi tételsor kitöltése
 - = Szöveges számítási feladatok, központi írásbeli feladatsor megoldása
- Szóbeli vizsga, központi tételsor alapján.

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Pontszám
Írásbeli	Tesztjellegű, egyszerű rövid választ igénylő feladatok megoldása, írásbeli központi tételsor kitöltése	60	50
	Szöveges számítási feladatok, központi írásbeli feladatsor megoldása	120	50
Szóbeli vizsga	Központi tételsor alapján tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatása az élelmiszeripari ismereteknek. „A” tételrész: élelmiszeripari műveletek modulból „B” tételrész: élelmiszerkémia, mikrobiológia, környezetgazdálkodás modulból	10-15	50

ÍRÁSBELI VIZSGA

A központilag összeállított írásbeli vizsga célja, hogy ellenőrizhető képet adjon a tanuló élelmiszeripari alapismereti tudásáról az ismeretek, a képességek és az alkalmazás tekintetében egyaránt. A vizsga elősegíti, hogy a tanulók teljesítményei az egyes iskolában összemérhetőek legyenek.

Az írásbeli vizsgán 180 perc áll a jelöltek rendelkezésére. A központi feladatsor megoldásához számológép, négyjegyű függvénytábla és élelmiszeripari táblázatok, nomogramok használhatók.

Tartalmi szerkezet

A középszintű érettségi vizsgán az írásbeli összes pontszáma fele-fele arányban, tesztjellegű kérdéssor megválaszolásával, illetve számítási feladatsor megoldásával érhető el.

A feladatlapok ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapuljon.

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatsor 15-20 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is tartalmazhat.

A szöveges számítási feladatok: az élelmiszeripari műveletek témakörök követelményeiben szereplő számítási feladatok közül kerüljenek kiválasztásra. A feladatok száma 4-6, egy-egy feladat több részfeladatból is állhat. A számítási feladatoknál oldassunk meg olyan problémákat, amikre a gyakorlatban is szükség van, és az elméletben tanultakat támasztják alá. A számolási feladatban megadott számértékek a gyakorlatnak megfelelő, reális értékek legyenek.

A feladatoknál a tanult képletek felhasználásával a képlet bármely tagjának kiszámítása történhet. A képletek számolással nem meghatározható tagjait a szükséges táblázatok, diagramok, nomogramok segítségével kell meghatározni. Ezek a segédletek álljanak a tanulók rendelkezésére.

Kompetenciák		%
Tesztjellegű kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása, alkalmazása	25
	Törvények szabályok és összefüggések ismerete	25
Feladatsor	Pontos számolás, feladatmegoldás	25
	Összefüggések értelmezése és alkalmazása	25
Összesen		100

Tesztjellegű kérdéssor lehetséges feladattípusok
1. Fogalmak azonosítása, meghatározása
2. Ok-okozati összefüggés bemutatása
3. Jellemző tulajdonságok meghatározása
4. Anyagok, eljárások, műveletek csoportosítása
5. Műveletek közötti sorrendiség felállítása
6. Képletek, egyenletek, felírása, felismerése, magyarázata
7. Célok, következmények meghatározása

Szöveges számítási feladatok lehetséges feladatcsoportok
1. Tömegáram, térfogatáram számítása
2. Átlagos áramlási sebesség számítása
3. Re-szám meghatározása
4. Folytonosságtétel
5. Bernoulli egyenlet ideális és súrlódásos alakja
6. Gravitációs ülepítés
7. Centrifugális ülepítés
8. Hővezetés, hőáramlás
9. Hőátadás, hőátbocsátás, hőcserélés
10. Hűtés, fagyasztás
11. Szárítás

A feladatokra, részfeladatokra javasolt maximális pontszámok tükrözzék a feladatok, részfeladatok nehézségi fokát.

Értékelés

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok értékelésénél kötelező a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetőségeit a konkrét feladatlapon javítási útmutatói jelzik. A javítás során az útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Az útmutató összeállításánál a számolást igénylő feladatsornál az értékelés az alábbiak alapján történjen:

Mennyiségi szempontok		Minőségi szempontok		A feladat megoldásának dokumentálása	
Elemei	Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
– a megoldottság szintje	70%	– a megoldás logikája – kreativitás – pontosság – mértékegységek használata	20%	– rendezettség – áttekinthetőség – szabványos jelölések alkalmazása – formai és esztétikai elvárásoknak megfelelés	10%

SZÓBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga a kerettanterv élelmiszeripari alapismeretek tantárgy élelmiszeripari nyersanyagok, élelmiszerkémia, mikrobiológia és élelmiszeripari műveletek moduljaiból azoknak az ismereteknek a bemutatását kéri melyek a tanulóknak az élelmiszeriparról alkotott általános ismereteit tükrözik.

Ehhez szükséges széles alapozású élelmiszeripari alpműveltség és a szakmai nyelv szakszerű, pontos használata.

A szóbeli vizsga biztosítja, hogy a kerettanterv adta lehetőségeket figyelembe véve az iskolák helyi programjában megfogalmazottak is számon kérhetők legyenek.

A szóbeli témakörei:

A tétel: Élelmiszeripari technológiák főbb műveletei

B tétel: Élelmiszeripari nyersanyagok
Környezetvédelem és gazdálkodás
Mikroorganizmusok szerepe

Tételtípusok:

Különböző anyagok, folyamatok, eljárások bemutatása
vagy;

Különböző folyamatok, anyagok, eljárások az élelmiszeripar bizonyos területének szempontjából történő bemutatása.

A tételtípusok jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételsor központilag összeállított és jóváhagyott 20 darab tételből áll. A tételtípusokat a részletes vizsgakövetelményekben megfogalmazott képességek és tartalmi követelmények alapján kell összeállítani, s öt-évenként fel kell frissíteni. Kijelölésükkor törekedni kell a változatos, problémamegoldást ösztönző megfogalmazásra.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témataartás, a lényeg kiemelése	20
A megközelítés sokszínűsége	10
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	10
A szaknyelv alkalmazása	20
Tájékozottság az élelmiszeriparban	20
Különböző folyamatok eljárások hatásának bemutatása, elemzése	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készít, amelyet a felelet során felhasználhat.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan előadva, a szaknyelv szabályait betartva önállóan kell felelni.

EMELT SZINTŰ VIZSGA**A VIZSGA SZERKEZETE****A vizsga részei**

- Írásbeli vizsga:
 - = Szöveges számítási feladatok megoldása
 - = Egyszerű rövid választ igénylő feladatok megoldása
- Szóbeli vizsga

Az egyes vizsgarészek időtartama és aránya

		Perc	Arány
Írásbeli	Egyszerű rövid választ igénylő feladatok megoldása	60	25%
	Szöveges számítási feladatok megoldása	120	25%
Szóbeli vizsga	Tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatás	10-15	50%

ÍRÁSBELI VIZSGA**Tartalmi szerkezet**

A feladatlapok ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapuljon.

A szöveges számítási feladatok: az élelmiszeripari műveletek témakörök követelményeiben szereplő számítási feladatok közül kerüljenek kiválasztásra. A számítási feladatoknál oldassunk meg olyan problémákat, amikre a

gyakorlatban is szükség van, és az elméletben tanultakat támasztják alá. A számolási feladatban megadott számértékek a gyakorlatnak megfelelő, reális értékek legyenek a feladatok száma 3-5, mely különböző nehézségű, az egyszerű behelyettesítéstől a több egymásból következő lépésben megoldhatóig.

Lehetséges feladatcsoportok	
1. Tömegáram, térfogatáram számítása	
2. Átlagos áramlási sebesség számítása	
3. Re-szám meghatározása	
4. Folytonosságtétel	
5. Bernoulli egyenlet ideális és súrlódásos alakja	
6. Gravitációs ülepítés	
7. Centrifugális ülepítés	
8. Szûrés	
9. Keverés	
10. Aprítás, préselés	
11. Szemcsészhalmaz jellemzői, nyugvó halmaz, fluidizálás, pneumatikus szállítás	
12. Hővezetés, hőáramlás	
13. Hőátadás, hőátbocsátás, hőcserélés	
14. Hűtés, fagyasztás	
15. Szárítás, nedves levegő jellemzői	
16. Kristályosítás	

A feladatoknál a tanult képletek felhasználásával a képlet bármely tagjának kiszámítása történhet. A képletek számolással nem meghatározható tagjait a szükséges táblázatok, diagramok, nomogramok segítségével kell meghatározni. Ezek a segédletek álljanak a tanulók rendelkezésére.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

Kompetenciák	%
A feladat megértése, adatok azonosítása	15
Mértékegységek helyes használata	15
Feladatterv készítés	30
Helyes megoldás	40

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatsor 6-10 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatból is állhat.

Lehetséges feladattípusok	
1. Fogalmak azonosítása, meghatározása	
2. Ok-okozati összefüggés bemutatása	
3. Működési elv meghatározása	
4. Egyszerű vonalas vázlatrajz alapján berendezés működésének ismertetése	
5. Jellemző tulajdonságok meghatározása	
6. Forrásmunkák, diagramok elemzése	
7. Anyagok, eljárások, műveletek csoportosítása	
8. Műveletek közötti sorrendiség felállítása	
9. Képletek, egyenletek, felírása, felismerése, magyarázata	
10. Célok, következmények meghatározása	

Értékelés

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok értékelésénél kötelező a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetőségeit a konkrét feladatlapok javítási útmutatói jelzik.

Szöveges jellegű feladatoknál az alábbi táblázat alapján történik az értékelés.

Mennyiségi szempontok			Minőségi szempontok		Kifejező képesség	
Elemei		Aránya	Elemei	Aránya	Elemei	Aránya
Egyszerű rövid választ igénylő feladatok	Ismeretek mennyisége	70%	a feladat megértése a szaknyelv használata a lényeg kiemelése	20%	nyelvhelyesség, helyesírás	10%

SZÓBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga a kerettanterv agrárorientációs ismeretek témaköreiből valamint az élelmiszeripari alapismeretek tantárgy élelmiszerkémia, mikrobiológia és élelmiszeripari műveletek moduljaiból azoknak az ismereteknek a bemutatását kéri, melyek a tanulóknak az élelmiszeriparról alkotott általános ismereteit tükrözik.

Széles alapozású élelmiszeripari alapkultúrát, és a szakmai nyelv szakszerű, pontos használata szükséges.

A szóbeli témakörei

Élelmiszeripari technológiák főbb műveletei
Élelmiszeripari nyersanyagok
Környezetvédelem és gazdálkodás
Mikroorganizmusok szerepe

Tételtípusok

Különböző anyagok, folyamatok, eljárások bemutatása
vagy;
Különböző folyamatok, anyagok, eljárások az élelmiszeripar bizonyos területének szempontjából történő bemutatása

A tételtípusok jellemzői, összeállításuk

A szóbeli tételek címét az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján a vizsgaközpont által felkért szóbeliztető bizottságok határozzák meg, a vizsgát megelőzően legalább két hónappal. A tételtípusokat a részletes vizsgakövetelményekben megfogalmazott képesség és tartalmi követelmények alapján állítják össze. A felsorolt témakörökből a bizottság tételtípusot határoz meg, összesen legalább húszat.

A tételtípusok kijelölésekor törekedni kell a változatos, problémamegoldást ösztönző megfogalmazásra.

Értékelés

Az értékelés az alábbi szempontok és kompetenciák alapján történik.

Szempontok, kompetenciák	%
A feladat megértése, témabeszámoló, a lényeg kiemelése	20
A megközelítés sokszínűsége	10
Világosság, nyelvhasználat, a felelet felépítettsége	10
A szaknyelv alkalmazása	20

Szempontok, kompetenciák	%
Tájékozottság az élelmiszeriparban	20
Különböző folyamatok eljárások hatásának bemutatása, elemzése	20
Összesen	100

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő alatt a kihúzott tétellel kapcsolatban vázlatot készít, amelyet a felelet során felhasználhat.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan előadva, a szaknyelv szabályait betartva önállóan kell felelni.

ÁBRÁZOLÓ GEOMETRIA

I. RÉSZLETES TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

A vizsga formája

Középszinten: írásbeli.
Emelt szinten: írásbeli.

A részletes követelmények felépítése és használata

A részletes vizsgakövetelmények az érettségi vizsgán számon kérhető tananyag tartalmi vonatkozásait, továbbá az adott ismeretek elsajátításának szintjét határozzák meg közép és emelt szinten.

Az ábrázoló és művészeti geometria középszintű érettségi vizsga követelményeinek teljesítése azt tanúsítja, hogy a vizsgázó az általános műveltséghez szükséges szerkesztési ismeretek birtokában van. Megfelelő jártasságokkal, készségekkel, képességekkel rendelkezik, mely alkalmassá teszi a mindennapi életben szükséges ismeretek felhasználására és azok képesség szintű alkalmazására.

Az emelt szintű érettségi vizsga követelményei – a tárgy iránt nagyobb érdeklődést feltételezve – a vizsgázónak középszintet meghaladó, komplexebb szakirányú ismereteit, jártasságait, készségeit, képességeit írja le.

Az emelt szintű tudás az ismeretek mélysége – azaz összefüggések értelmezése, önálló alkalmazás, problémamegoldás – az alkotó gondolkodás magas szintű felhasználásának tekintetében arányosan növekszik a középshinthez képest.

KOMPETENCIÁK

- A vizuális jelenségek megfigyelése, széleskörű elemző vizsgálata.
- A rajzi nyelv elemeinek ismerete és megfelelő használata.
- Tárgyak, vizuálisan érzékelhető jelenségek ábrázolása, valamint elképzelt dolgok megjelenítése.
- A látás törvényszerűségeinek ismerete és ezen ismeretekkel értelmezni a látványt.
- Vetületekből képes legyen rekonstruálni a látványt, a különböző leképzési rendszerek segítségével.
- A tanult fontosabb leképzési rendszerek sokrétű értelmezése, közös vonásainak bemutatása.
- Megfelelő technikai készségek használata.
- Értelmező, elemző munkája során a megfelelő közlésformák kiválasztása.
- A tér geometriához kapcsolódó szakkifejezések helyes használata.
- A szerkesztési problémák önálló, kreatív megoldások.

RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

Támaszkodnak a kerettantervi követelményekre, de nagyobb gyakorlatot igényelnek a szerkesztési gyakorlatban, ezért javasolt a szabadon felhasználható órakeret terhére további óraszám biztosítása az érettségi vizsgára felkészülők számára a 11–12. évfolyamban.

Az ábrázoló és művészeti geometria követelmény rendszer magvát mind a műszaki, mind a művészeti iránynak szükséges feladatcsoport adja, azonban fontos figyelembe venni az adott iskola sajátosságait is.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	középszint	emelt szint
1. A tárgy kultúrtörténete	A legjelentősebb alkotók ismerete és alkotásaik felismerése.	
1.1. Életrajzok	Rövid életrajzi bemutatásuk során helyezze el őket történelmi korszakok szerint.	Életrajzi bemutatásuk során helyezze el őket történelmi korszakok szerint.
1.2. Műelemző módszerek	Műelemző módszerek ismerete és alkalmazása (pl. forma-tartalom).	Egy-egy szabadon választott hazai és külföldi alkotó munkáinak elemző bemutatása.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	középszint	emelt szint
1.3. Szerepük korukban	Milyen szerepet töltöttek be az általuk közzétett szerkesztési, képi információk.	A művész és közönsége kapcsolatának ismerete a fő művészeti korszakokban.
1.4. Műfajok	A képzőművészet két dimenziós (festészet, fotó, grafika), három dimenziós műfajainak (szobrászat, installáció) és időbeli kifejezéssel bíró műfajainak (mobil szobor, video stb.) a térgeometriával kapcsolatos vonatkozásainak ismerete.	Különböző korszakok műveinek összehasonlítása.
1.5. Ipari kultúra	A katonai, műszaki pályákon való megjelenése hol és mikor volt jellemző.	Egy-egy konkrét életmű elbeszélése.
2. Két képsík (Monge-féle ábrázolás)	Függőlegesen és vízszintesen álló képsíkokon képes legyen egy adott testet vetületeivel megjeleníteni. A rendező egyeneseket rajzolja be. A képsíkok által meghatározott tér negyedeket számozza be.	A különböző térnegyedekben elhelyezkedő pontokat tudja beazonosítani.
2.1. A térelemek ábrázolása	Állapítsa meg a térelemek helyzetét (pont, egyenes stb.). A képsíkrendszert forgassa egybe. Az így kapott síkon mutassa meg egy pont képsíktól mért távolságát. Ábrázoljon egyenest. Mutassa meg egy pont és egy egyenes illeszkedését. Ismertesse a különleges helyzetű egyeneseket, az egyenesek kölcsönös helyzetéből adódó egyenes párokat (fedőegyenese, kitérőegyenese, metszőegyenese). Ábrázoljon általános helyzetű síkot, síkra illeszkedő egyeneseket és pontokat. Ismertesse a különleges helyzetű síkokat.	Állapítsa meg a térelemek helyzetét (pont, egyenes stb.). A képsíkrendszert forgassa egybe. Az így kapott síkon mutassa meg egy pont képsíktól mért távolságát. Ábrázoljon egyenest. Mutassa meg egy pont és egy egyenes illeszkedését. Ismertesse a különleges helyzetű egyeneseket, az egyenesek kölcsönös helyzetéből adódó egyenes párokat (fedőegyenese, kitérőegyenese, metszőegyenese). Ábrázoljon általános helyzetű síkot, síkra illeszkedő egyeneseket és pontokat. Ismertesse a különleges helyzetű síkokat.
2.2. A képsíkrendszer bővítése	Harmadik képsíkot vezessen be, és szerkesszen meg egy egyszerű épületet (határozza meg vetületeivel).	
2.3. Transzformálás	Transzformáljon pontot, egyenest, síkot. Mutasson be szemléletesebben adott tárgyakat ezzel a módszerrel. Készítsen céltranszformációkat. Általános helyzetű egyenest transzformáljon főegyenessé, főegyenest vetítőegyenessé. Általános helyzetű síkot, vetítősíkká, fősíkká.	Összetett tárgyakat transzformáljon (pl. toronytető)
2.4. Forgásfelületek ábrázolása	Ábrázoljon gömböt, állapítsa meg a képhatárt. Egy ponton keresztül szeletelő síkkal állapítsa meg a pont tengely körüli pályáját. Készítsen vetítő egyenes tengelyű forgáskúpot, vetítőegyenest tengelyű forgáshengert. Ismerjen olyan alapeseteket, mint vetítősík, és egyenes főfőpontja, két sík metszésvonala, egyenes nyompontja, sík nyomvonala. Nyomvonalakkal adott síkok metszésvonala.	
2.5. Síkmetszések	Mutassa meg a síkmetszet keletkezését.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	középszint	emelt szint
2.5.1. Síklapú testek síkmetszete	Síklapú testeket (gúla és hasáb) metszen el vetítő síkkal, ismertesse a metszet sokszöget, négyzet alakú hasáb esetén. Készítsen el alaprajzi metszetet és függőleges metszetet. Ismertesse az építészeti alkalmazási lehetőségét.	Szerkessze meg a metszetsokszöget, ötszög alapú hasáb esetén.
2.5.2. Forgásfelületek síkmetszete	Forgáshenger, forgáskúp síkmetszése. Mutassa meg milyen metszetgörbék keletkeznek.	Szerkessze meg a metszetgörbét, forgáshenger és forgáskúp esetén.
2.6. Méretek szerkesztése	Alkalmazza a méretek feladatok megoldásának módszereit, a sík és egyenes merőlegességének az ismertetőjegyeit. A síkokat első nyomvonaluk körül vízszintes helyzetbe forgassuk, így alakítsuk fősíkká. Szakaszokat forgasson főállásba.	Alkalmazza a méretek feladatok megoldásának a módszereit, a sík és egyenes merőlegességének az ismertetőjegyeit. A síkokat első nyomvonaluk körül vízszintes helyzetbe forgassuk, így alakítsuk fősíkká. Szakaszokat forgasson főállásba.
2.7. Áthatások	Két test egymáson való áthatásának fogalmát értelmezze.	
2.7.1. Síklapú testek (felületének) áthatása	Ismertesse az áthatási sokszög keletkezését. A két test lapjainak metszészonalai hogy csatlakoznak egymáshoz térbeli sokszöget alkotva. A keletkező csúcsokat mik adják meg. Tudja megszerkeszteni a gúla és vetítőhasáb áthatását.	Tudja megszerkeszteni két gúla áthatását.
2.7.2. Forgásfelületek áthatása	A forgásfelületek testáthatásánál keletkező görbét mutassa meg. Szerkesszen kúp és henger áthatást.	Szerkessze meg a kúp és gömb áthatását, hengerek áthatását, boltozatot, kupolát, dongaboltoztot, kolostorboltozatot.
3. Axonometrikus ábrázolás	Szemléltesse általános kép keletkezését. Térbeli derékszögű koordináta-rendszert alkosson, és vetítse az A képsíkra. Mutassa be a tengelykereszt, és a vele együtt létrehozott kép, hogy alkotja az axonometrikus képet. A tengelykereszt és a rövidülések ismeretében rajzoljon hasábot, és ezzel szemléltesse a rendszert, befoglaló hasábból csonkolva és axonometrikus nézetekkel.	Alkosson tengelykeresztet az axonometrikus ábrázolási nézetekkel.
3.1. Gyakorlati tengelykeresztek	Ismertesse a gyakorlati tengelykereszteket. A műszaki gyakorlatban kialakult a tengelyek és rövidülések felvételének néhány egyszerű módja: izometrikus tengelykereszt, két méretű tengelykereszt, kavalier tengelykereszt, katona perspektíva.	
3.2. Alkalmazások	Elsősorban műszaki ábrázolásoknál történik. Soroljon fel alkalmazási területeket. Például csapolással kialakított gerendavég, fafedélszék taréj csomópontjának részlete. Dongaboltozat, épületek alaprajz alapján történő megjelenítése építészeti vonatkozásban.	Rajzokon szemléltesse a különféle alkalmazási területeken megjelenő formákat.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	középszint	emelt szint
4. Perspektív kép szerkesztése	A centrális vetítés középpontja a szem, ezt az alaphelyzetet figyelembe véve fel kell tudni építeni a rendszert kialakító síkokat (perspektívikus képsík, alapsík, horizont sík, homloksík). Fel kell tudni venni a jelentősebb fontosságú pontokat (főpont, alappont, iránypont, nyompont) és a síkmetszetekből keletkező egyeneseket (horizontvonal, alapvonal, középvonal, distancia). Készítsen rajzot, hogy a képsíkok hogyan állnak. Helyezzen be egy alakot és mutassa meg egy ponton és egy egyenesen keresztül, hogy milyen változások történnek az összecukás folyamán.	Készítsen rajzot, hogy a képsíkok hogyan állnak. Helyezzen be egy alakot, és mutassa meg egy ponton és egy egyenesen keresztül, hogy milyen változások történnek az összecukás folyamán.
4.1. Egy iránypontos perspektív kép szerkesztése	Az egyiránypontos perspektíva mint legkorábbi leképzési rendszer hol, mikor alakult ki, hogyan használták fel, kik voltak a legnevesebb alkotók. Tisztában legyen vele, hogy ez egy speciális helyzet, mikor a képsíkra merőleges egyenesek iránypontja a főpont lesz. A képsíkkal párhuzamos egyeneseknél pedig nincs iránypont. Alakítson ki egyszerűbb belső teret egy iránypontos perspektívával.	Alakítson ki belső teret, és helyezzen bele különféle tárgyakat.
4.2. Kocka perspektív képe	Szerkesszen két iránypontos perspektív képeket a kocka különböző téri helyzeteiről (alálátás, rálátás).	
4.3. A perspektív kép szerkesztési menete	Ismertesse egy forma perspektívikus szerkesztésének menetét.	Ismertesse egy összetettebb forma perspektívikus szerkesztésének menetét.
4.4. Perspektív árnyék szerkesztése	Ismerje a centrális és a természetes fény által kialakuló árnyékok kiszerkesztési módját (megemelt síkra, függőleges síkra és ferde síkra).	Összetett formák árnyékainak szerkesztése.
5. Vetületi ábrázolások		
5.1. Tárgy és vetület kapcsolata	Ismerje a vetületi ábrázolás alapjait. Képes legyen szabadkézi rajzzal készült testek vetületeivel való bemutatására. Adott vetületek alapján tudjon megjeleníteni szintén szabadkézi rajzzal, különféle nézőpontokból összetett testeket.	Ismerje a vetületi ábrázolás alapjait. Képes legyen szabadkézi rajzzal készült testek vetületeivel való bemutatására. Adott vetületek alapján tudjon megjeleníteni szintén szabadkézi rajzzal, különféle nézőpontokból összetett testeket.
5.1.1. Rajzolás	Elengedhetetlenül fontos a vetületekben megadott rajz olvasása, képzeletben történő megjelenítése. A különböző vetületeket rajzolja le, valamint következtetni tudjon megadott vetületekből a lehetséges testekre. Az ábrázoló geometria rendszerében a megismert feladatokat tudja térben is megjeleníteni.	Az ábrázoló geometria rendszerében a megismert feladatokat tudja térben is megjeleníteni. Síkmetszéssel el tudjon szeletelni alapvető geometriai formákat (kocka, gúla stb.).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	középszint	emelt szint
5.1.2. Két képsíkos ábrázolás	Tisztában legyen a két képsíkos ábrázolás felépülésével. Az egymásra merőlegesen álló két képsíkon lévő vetületekből el tudja képzelni a megadott tárgyat az első tétnegyedben. A hozzám, szemlélőhöz közelebb lévő térelemek láthatóságával legyen tisztában. El tudja mondani a fedőpontok és fedőegyeneseik lényegét.	Rajzolja le a képsíkokat, és szemléletesen tudja elmagyarázni az összefüggéseket a kapott ábrán. Tudja lerajzolni az adott szituációt.
5.1.3. A képsíkrendszer bővítése	Két ismert vetület alapján haradik kép megrajzolása, a részletek alapos tanulmányozása mellett. Hozzon létre a két képsík alapján harmadikat.	Rajzolja le adott tárgy három képét.
5.1.4. Rekonstrukció	Rajzolás alapján jelenítsen meg vetületekkel megadott tárgyakat. Ismertesse az összerakó, építő eljárást és a csonkoló, lebontó eljárást. Különböző nézőpontokat választva képes legyen megrajzolni vetületekkel megadott formákat.	Rajzokkal ismertesse és szemléltesse a módszerek lényegét.
5.2. Az európai vetítési módszer	A tárgyakat derékszögű vetítéssel kell ábrázolni. A vetületeket az európai vetítési módszer szerint kell elhelyezni. Ekkor az ábrázolandó tárgy a szemünk és a képsík között helyezkedik el.	Képes legyen adott tárgyról felmérő vetületi rajzot készíteni.
5.2.1. Tárgy típusok	Mindez képes legyen mind síklapú testekkel, mind forgásfelületekkel létrehozni. A kiinduló formák csonkolással, hozzáadással és egymás mellé helyezéssel bonyolítódnak a feladatokban.	Mindez képes legyen mind síklapú testekkel, mind forgásfelületekkel létrehozni. A kiinduló formák csonkolással, hozzáadással és egymás mellé helyezéssel bonyolítódnak a feladatokban.
5.2.2. Tervezési folyamat	A tervező, alkotó folyamat lépéseinek (kutatás, motívum gyűjtés, vázlatkészítés, modellezés, kipróbálás, tervdokumentáció-készítés) ismertetése egy konkrét példán keresztül.	A tárgytervezés szempontjainak ismertetése.
5.3. Látvány szerinti rajzolás		
5.3.1. A látás törvényszerűségei	Ismerni kell a látás folyamatát. Anyag, élet és szellem látszólag egymásól távoleső fogalmak, de a látás szorosan egymáshoz kapcsolja őket. A látóteret és a tekintési teret el tudja magyarázni. A szem látóképességének ismertetése.	Le tudja rajzolni a látóteret és a tekintési teret.
5.3.2. Térlátás	Két szemmel történő látással tudjuk felismerni a tárgyak méretét, távolságát, ezért elemezni szükséges.	Rajzokkal mutassa be és értelmezze a folyamatot.
5.3.3. A középpontos vetítés	A középpontos vetítésnél rajzolás esetén a centrum az emberi szem. A térbeli jelenségekből síkbeli leképezést készítsen.	Szemléltetni tudjon egy kockával különféle téri helyzeteket.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	középszint	emelt szint
5.3.4. Rálátás, a rálátás	A vizuális közlés meghatározó térélményeinek megfelelő értelmezése. A horizontvonal mint a látásban szerepet játszó tényezők lényegének ismerete (nézőpont stb.). Egyszerű rajzokon bemutatása.	Egy kockával bemutatni a téri helyzetet lehetséges formáit. Különbféle látványszerű perspektívikus rajzokkal.
5.3.5. A felületesztás módozatai	Ismertesse milyen módon lehet egy adott kockát felosztani, tudjon erről egyszerű rajzokat készíteni.	Különbféle felosztások szabályszerűségeit képes legyen felismerni.
5.3.6. Csonkolás	Miből áll, mit jelent? Hol szokták alkalmazni? Egyszerű geometriai formákból (kocka, hasáb, gúla, henger, kúp stb.) képes legyen csonkolással előállítani bonyolultabb téri formákat.	Tudjon lerajzolni szabadkézzel csonkolt formákat.
5.3.7. A kör	A kör képeinek változatai.	
5.3.7.1. Vízszintes négyzetlapba foglalt kör	A négyzetlappal mint befoglaló formával képes legyen létrehozni térbeforgatott körképet. A síkmértani igazságok és a térbeli látványközötti eltéréseket tudja értelmezni. Ismerje az ellipszis összetevőit, miből áll, hogy tudjuk megszerkeszteni.	Tudja lerajzolni, hogy hogyan tér el a térbeli befoglaló négyzet középpontja a befoglalt körből keletkezett ellipszis térbeli középpontjától.
5.3.8. Függőleges négyzetlapba foglalt kör	Ismertesse a függőleges négyzetlapba foglalt kör kinézetét. A látvány szerinti rajzoláshál a körből keletkezett ellipszis középpontjának és a befoglaló négyzet középpontjának eltéréseivel legyen tisztában. Tudja, hogy ezek a tanulságok axonometrikus kép esetben nem igazak.	Képes legyen megjeleníteni egy látvány szerinti képen ezeket a tanulságokat.
5.3.9. Forgástestek	Hogyan alakul ki képes legyen értelmezni, lerajzolni a folyamatot. A leíró görbének és az egyes pontok mozgásának a tengelyhez viszonyított helyzetét elemezni.	Vetületi rajzokkal tudja bemutatni a különféle forgásfelületek kialakulását, kinézetét.
5.4. Árnyékrajzolás	Az árnyékok jól tükrözik és magyarázzák a formákat, ezért elkészítésük fontos. Különválasztva tárgyaljuk a természetes és a mesterséges megvilágítást. Készítse el a vetítéssel létrejött árnyékát adott geometriai testnek. Ismertesse, hogy mi a tárgy megvilágított önárnyékos, vetettárnyékos része és üreges testek esetén a bevetett árnyékot. A térelemet (pont, egyenes, sík) árnyékainak kialakulását rajzolja le. Ezek az esetek következők: pont árnyéka, egyenes árnyéka, ferde egyenes árnyéka, függőleges egyenes árnyéka, vízszintes egyenes árnyéka, egyenesek árnyéka ferde síkon, síklap árnyéka, síklap árnyéka függőleges síkra, vízszintes helyzetű síklap árnyéka alapsíkra.	Rajzoljon egy tárgyat több fényforrásból megvilágítva. Ismertesse, hogy mi a tárgy megvilágított önárnyékos, vetettárnyékos része és üreges testek esetén a bevetett árnyékot. A térelemet (pont, egyenes, sík) árnyékainak kialakulását rajzolja le. Ezek az esetek következők: pont árnyéka, egyenes árnyéka, ferde egyenes árnyéka, függőleges egyenes árnyéka, vízszintes egyenes árnyéka, egyenesek árnyéka ferde síkon, síklap árnyéka, síklap árnyéka függőleges síkra, vízszintes helyzetű síklap árnyéka alapsíkra.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	középszint	emelt szint
5.4.1. Forgástestek árnyékrajzolása	Egyszerűsítve egy-egy pont vizsgálatával kell megmutatni. Ismerje az egyenes körkúp, az egyenes körhenger álló és fekvő változatát és a gömb árnyékának kialakulását. Vázlatos rajzon jelenítse meg ezeket.	Pontosan mutassa be, hogy hogyan keletkeznek forgásfelületek árnyékai. Szemléletesen megrajzolva jelenítse meg ezeket. Tudja megrajzolni egy függőleges falhoz illesztett kocka vagy hasáb árnyékát.
5.5. Árnyékszerkesztés	A döféspont-szerkesztés, síkmetszés és forgásfelületek esetében az áthatás törvényszerűségeinek vizsgálatával szeresszük meg az árnyékot. Az árnyék formája függ az árnyékot vető tárgy alakjától és a megvilágítás irányától. Egyszerű megoldásként alkalmazható a 45 fokos párhuzamos világítás. Pont, egyenes és sík árnyéka. Kocka síkra és falra vetett árnyéka. Körlap, gömb, vetett árnyéka. Egyenes körkúp, egyenes körhenger árnyéka.	Kocka ferde falsíkra vetett árnyéka. Vetett és bevetett árnyék (falfülkék stb.) Forgásfelületekre vetett árnyék.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

Az ábrázoló és művészeti geometria érettségi vizsgakövetelmények szerkezetét és formáját is meghatározza a műszaki és művészeti kompetencia terület.

A térgeometria kompetencia területének olyannak kell lenni, hogy magába foglalja a két fő irányvonal összefogó alaptudásszintet, de lehetőséget teremtsen, hogy az iskolák sajátosságai is jelentkezzenek.

Az említett kompetenciaterületek mindkét irányt felölelő vizsgaformák segítségével kerüljenek lemérésre.

Az írásbeli vizsgáztatás során elsődleges szerepet kap a rajzolás és szerkesztés folyamata, de bizonyos alapfogalmak kapcsán szöveges válaszok adandók.

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A középszintű érettségi vizsga írásbeli vizsga, időtartama 150 perc.

Az írásbeli vizsga feladatainak tartalmazniuk kell a főbb anyagrészekből (axonometria, perspektíva, két képsíkos rendszer) legalább kettőt.

(A feladatoknak úgy kell felépülni, hogy tartalmazzák magukban az anyagrészek legfontosabb részeit.)

A tananyag történeti részéből is kell kérdésnek szerepelni. A szakspecifikus sajátosságok természetesen alapvetően meghatározók.

Az írásbeli vizsga tartalmi szerkezete

Az írásbeli feladatsor tartalmi arányainak eldöntése több szempontrendszer figyelembevételével történik, melyek a főbb – tartalmat meghatározó – kategóriák szerint külön-külön kerültek kijelölésre.

A tárgy kultúrtörténete	10%
Két képsíkos vetítési rendszer	30%
Axonometria	20%
Perspektíva	20%
Rajzi gyakorlat	20%

Az írásbeli feladatok jellemzői*Feladattípusok:*

Az adott tárgy lényegéből következik, hogy a vizuális gondolkodás fejlettségének mérésére alkalmas írásbeli feladattípusok, rajzi és szerkesztési képességeket mérnek fel.

Az írásbeli vizsga értékelése

A középszintű írásbeli vizsgarészben az összpontszám 100 pont.

Az értékelés részletes központi javítási és értékelési útmutató segítségével történik. Az írásbeli feladatsor értékelési útmutatójának minden egyes konkrét feladat esetében tartalmaznia kell a helyesnek tekinthető választ és a hozzájuk tartozó pontértékeket. Azoknál a feladatoknál, ahol nem egyértelmű az elfogadható válasz, a javításhoz olyan segítséget kap a javító, amely ismerteti az elfogadható lehetőségeket, tartalmi elemeket és azok pontozási eljárását.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Az emelt szintű vizsga 201 perces írásbeli vizsga.

A feladatok jellege és elosztása megegyezik a középszintűével, a nehézségi fok tér el.

A kreatív feladatoknak nagyobb teret kell engedni.

Az emelt szintű vizsgára jelentkezők körében mélyebb érdeklődést, sőt szakirányú felvételi szándékot feltételezünk, lehetőséget kell biztosítani a specializáltabb és mélyebb tudás mérésére. A vizsgázó emelt szinten alapvetően két különböző jellegű vizsgafeladatsort állíthat össze magának, attól függően, hogy az alkotói és befogadói ismereteket, készségeket, képességeket mérő, vegyesen összeállított feladatsorból mely szabadon választható feladatokat oldja meg.

Mivel a feladatok száma és választásuk aránya csak dominanciát határoz meg, így a választástól függetlenül megtörténik mindkét kompetenciaterület mérése.

Írásbeli vizsga tartalmi szerkezete

Az emelt szintű feladatsorban – a középszinthez képest – a feladatokat alaposabban meg kell tudni jeleníteni rajzolással, és összetettebb tárgyakról kell szerkesztéseket készíteni.

Az emelt szintű írásbeli feladatok kapcsolódnak szervesen a középszintű feladatokhoz, de azoknak speciálisabb helyzetben való kinézetét kell bemutatni.

A gyakorlati jellegű rajzi feladatok szorosan kapcsolódnak egy-egy szakterülethez.

Az írásbeli feladatok jellemzői*Feladattípusok*

Az emelt szintű befogadói ismereteket, készségeket és képességeket mérő feladattípusok megegyeznek a középszinten felsorolt feladattípusokkal, a feladatsor összeválogatásánál viszont jellemző szempont a magasabb szinten való készség felmérés.

Az adott tantárgy lényegéből következik, hogy mindkét feladattípusban meg kell jelenni mind a műszaki, mind a művészeti terület jellemző vonatkozásainak.

A vizsga értékelése

Az emelt szintű írásbeli vizsgán az összpontszám 100 pont.

Az értékelés részletes központi javítási és értékelési útmutató segítségével történik.

Az írásbeli feladatok értékelési útmutatójának minden egyes konkrét feladat esetében tartalmaznia kell a helyesnek tekinthető választ és a hozzájuk tartozó pontértékeket. Azoknál a feladatoknál, ahol nem egyértelmű az elfogadható válasz, a javításhoz olyan segítséget kap a javító, amely ismerteti az elfogadható lehetőségeket, tartalmi elemeket és azok pontozási eljárását.

HANGKULTÚRA

I. A VIZSGA TARTALMI KÖVETELMÉNYEI

A VIZSGA CÉLJA

A tárgy hallgatása a zene és a technika határterületi kérdéseinek és kapcsolódási pontjainak bemutatásával segíti elő a tanulók zenei kompetenciájának és általános műveltségének megalapozását és fejlesztését. E célkitűzés jegyében a vizsgázók rendelkezzenek olyan tudással, amelynek birtokában napi zenei gyakorlatuk során

- felismerik,
- alkalmazzák,
- értékelik

a zenei gyakorlás és előadás, a hangszerek, az akusztika és elektroakusztika, valamint a gépi úton közvetített hang esztétikájának összefüggéseit, továbbá a zene és a hangkultúra mindenkori kapcsolatát és e kapcsolat változásának tendenciáit.

AZ ÉRETTSÉGI VIZSGA RÉSZLETES KÖVETELMÉNY-RENDSZERE

Témakör	Középszint	Emelt szint
A hangkultúra története. 1.	A hangszerek kialakulása. Az antik színház felépítése. A középkor, a reneszánsz és barokk hangzásideál. A többkórusos technika.	A hangszerek kialakulása. Az antik színház felépítése, akusztikája és a mai színháztechnikával való kapcsolata. Az analitikus és szintetikus hangzásideál és annak zenei vonatkozásai. A középkori és reneszánsz zene akusztikai környezet típusai. A többkórusos technika és akusztikai háttere.
A hangkultúra története. 2.	Az operaházak kialakulása, geometriai elrendezés-típusaik. A hangversenytermek fejlődése a kezdetektől napjainkig. A gépzongora, a fonográf, a hanglemez és a digitális technika megjelenése.	Az operaházak és hangversenytermek kialakulása, egyes típusaik akusztikai értékelése, a zene és a teremakusztika kapcsolata a barokktól napjainkig. A zeneautomaták és a gépzongora értékelése. A hangfelvételtechnika fejlődésének egyes állomásai. A hangfelvétel szerepe napjainkban.
A hangátviteli lánc. 1.	A hangforrások akusztikai jellemzői: a hangmagasság, hangolási rendszerek, hangszínezet, a tranziensek és a sugárzási irányjellegek.	A hangforrások akusztikai jellemzői: a hangmagasság, hangolási rendszerek, hangszínezet, a spektrumábrák értelmezése, a jellemző spektrum-típusok, a hangok időbeni lefolyása, a tranziensek, az állandósult állapot és a kirezgés, valamint ezek megjelenése a napi zenei gyakorlatban. A sugárzási irányjellegek és a főbb ültetés-típusok akusztikai kapcsolata.

Témakör	Középszint	Emelt szint
A hangátviteli lánc. 2.	A hangterek akusztikája: a szabadtér és zárttér, a mesterséges hangterek. A hangvisszaverődés törvényei. A hangelnyelés jelensége. A teremrezonanciák kialakulása és a zenei hangzásra gyakorolt hatásuk. Az utózenngési idő és a diffúzitás fogalma. A hanggátlás célja és megvalósítási módjai.	A hangterek akusztikája: a szabadtér és zárttér, a mesterséges hangterek megvalósítása és zenei értékelése. A hangvisszaverődés törvényei. A hangelnyelés jelensége, elnyelési fok, az elnyelés frekvenciafüggősége. A hangelnyelő szerkezetek főbb típusai. Az teremrezonanciák és az utózenngés létrejötte, valamint a hangzásra gyakorolt hatásuk. A különböző műfajok utózenngési idő igénye. A diffúzitás fogalma. A hanggátlás célja és megvalósítási módjai. A korszerű zajvédelem filozófiája.
A hangátviteli lánc. 3	Hangversenytermek, stúdiók objektív és szubjektív értékelési lehetőségei. Egy zenei célú terem vagy színház akusztikai értékelése.	Hangversenytermek, stúdiók objektív és szubjektív értékelési lehetőségei. Az objektív és szubjektív értékelés kapcsolata. A próbatermek és előadótermek akusztikai célkitűzései. Két ismert hangversenyterem összehasonlító akusztikai értékelése.
A hangátviteli lánc. 4.	A mikrofonok átalakítási elve. Mikrofonok érzékenysége, frekvencia-menete és irányjellege.	A mikrofonok átalakítási elvei. Mikrofonok érzékenysége, frekvencia-menete és irányjellege. Az irányjellegek frekvenciafüggősége. A szélvédők megoldásai. A különböző átalakítási elvek és tulajdonságok megjelenése a napi Hangfelvételi gyakorlatban. A mikrofon és az emberi hallás összehasonlítása.
A hangátviteli lánc. 5.	Az emberi fül működése. A halláskárosodás jelensége, kiváltó okai, megelőzhetősége. Az irányérzékelés általános mechanizmusa.	Az emberi fül működése. A középfül erőátviteli rendszere. A hangmagasság érzékelése. A halláskárosodás jelensége, kiváltó okai, megelőzhetősége. Békésy György munkássága. Impulzus- és folyamatos jelek irányérzékelése. Az elől-hátul érzékelés.
A hangátviteli lánc. 6.	Az első sztereó kísérletek. A műfejes- és hangszórós sztereó összehasonlító értékelése. A sztereó hangszórópár elhelyezése.	A térhatású technika története. A klasszikus és modern műfejes rendszer. A műfejes- és hangszórós sztereó összehasonlító értékelése. A sztereó hangszórópár elhelyezésének akusztikai szempontjai és az erre vonatkozó nemzetközi ajánlás. A sztereó bázis „kupola-hatása”. A középső hangszóró szerepe.

Témakör	Középszint	Emelt szint
A hangátviteli lánc. 7.	Sztereo mikrofonrendszerek. Az XY, az AB rendszer és a mikrofon-függöny. A többcsatornás rendszerek.	Sztereo mikrofonrendszerek. Az XY, MS, AB mikrofon-függöny és elválasztótestes rendszerek felépítése és átviteli tulajdonsága. A kétcsatornás technika
		továbbfejlesztése: a kvadrofónia és a többcsatornás rendszerek. A Dolby-rendszerek.
A hangátviteli lánc. 8.	Az egyenlő hangosság szintek görbéi. Az objektív és szubjektív dinamika. A hangelfedés jelensége.	Az egyenlő hangosság szintek görbéi, a hallásküszöb és fájdalomküszöb. A hang felvételi dinamika szűkítésének pszichoakusztikai háttere, az objektív és szubjektív dinamika. A hangelfedés jelensége és ennek hangtechnikai alkalmazása.
A hangátviteli lánc. 9.	A hang-keverőasztalok funkciói: erősítés, keverés. Effektusok: hangszínszabályozás, mesterséges zengetés, automatikus dinamika-szabályozás, ellenőrző rendszer.	A hang-keverőasztalok funkciói: erősítés, keverés. Szabványos bemenő szintek, két- és háromkeverős rendszerek. A hangszínszabályozók tipikus frekvencia-menetei. A teremszimuláció gyakorlata. Az automatikus dinamika-szabályozók tipikus karakterisztikái. A kivezérlésmérés és a goniométer.
A hangátviteli lánc. 10.	A mechanikus hangrögzítés története: a fonográf, a normál- és mikrobarázdás hanglemez. Hanglemezek tárolása, lejátszása.	A mechanikus hangrögzítés története: a fonográf, a normál- és mikrobarázdás hanglemez, a lakk- és röntgenlemez. Az egyes rendszerek tülekerékítési sugarai és szabványos fordulatszámok. A korrekciók. Hanglemezek tárolása.
A hangátviteli lánc. 11.	A felvétel- és lejátszás folyamata a mágneses hangrögzítésnél. Az előmágnesezés szerepe és ennek gyakorlati vonatkozásai. A távolsági veszteség. Zajviszonyok, a Dolby-zajcsökkentés. Magnószalagok tárolása.	A felvétel és lejátszás folyamata a mágneses hangrögzítésnél. A lejátszás energiaviszonyai. Az előmágnesezés fizikája és ennek gyakorlati vonatkozásai. A rés- és távolsági veszteség. Zajviszonyok, a Dolby-zajcsökkentés. Magnószalagok tárolása. Többcsatornás magnetofonok
A hangátviteli lánc. 12.	A mintavétel és kvantálás a digitális technikában. Az A/D és D/A átalakítás. A CD felépítése és tárolása.	A mintavételi tétel és a kvantálás. A mintavételi frekvencia és a bit-szám Összefüggése a hangminőséggel. A digitális hangtechnika szabványos bitszámai és mintavételi frekvenciái. Az A/D és D/A átalakítás. A gyári és írható CD felépítése és gyártása. A szabványos lézerlemez. A magneto-optikai rögzítés elve.

Témakör	Középszint	Emelt szint
Hangszertörténet. 1.	Az orgona története: a hydraulos, a barokk- és a romantikus orgona-hangzás. A mechanikus, pneumatikus és elektromos traktúra játéktechnikai lehetőségei. Az orgona és a hangtér kapcsolata.	Az orgona az ókorban, középkorban, barokkban és a romantikában. A regiszterek lábszámozása. Ajaksípok-nyelvsípok, a fontosabb hangszínek. Portatív, pozitív, regál. A mechanikus, pneumatikus és elektromos traktúra felépítése és játéktechnikai lehetősége. A neobarokk orgona-mozgalom és Albert Schweizer. Az orgona és a hangtér kapcsolata, az orgona-felvételek mikrofontechnikája.
Hangszertörténet. 2.	A klavikord, csembaló, fortepiano és zongora felépítése és játéktechnikai lehetőségei.	A klavikord, virginál, spinett, csembaló, fortepiano és zongora felépítése, akusztikai sajátosságai, játéktechnikája és mikrofontechnikája.
Hangszertörténet. 3.	A fa- és rézfúvósok vázlatos története, hangzási- és játéktechnikai lehetőségeik az egyes zenetörténeti korszakokban	A fafúvósok története, (schalmei, pommer, dulcian, chalumeau, blockflöte), a barokk és modern fafúvók hangzási és játéktechnikai lehetőségei. A szaxofon és tárogató. A fafúvók mikrofontechnikája. A hangkészlet bővítésének megoldásai a rézfúvós hangszereknél. A rézfúvók mikrofontechnikája. A fúvós hangszerek akusztikai háttere.
Hangszertörténet. 4.	A vonósok a középkorban, a gamba- és braccio-család jellegzetességei. A Stradivari hangszerek. A barokk- és modern vonóshangszerek.	A vonósok a középkorban, a gamba- és braccio-család felépítése és hangzási lehetősége. A Stradivari hangszerek. A barokk és modern hangszerek és vonótechnika jellegzetességei. A vonósok akusztikai háttere és mikrofontechnikája. A viola d' amore.
A hangfelvétel esztétikája. 1.	A zenei felvételek esztétikai lehetőségei: természetutánpás vagy művészi újjáteremtés? A szubjektív elemzés szempontrendszere.	A zenei felvételek esztétikai lehetőségei: természet utánpás, hi-fi, vagy művészi újjáteremtés? A közvetítés és a stúdiófelvétel esztétikája és technikája. Opera a színpadon és a hangszóróban. Elektroakusztikus-zene.
A hangfelvétel esztétikája. 2.	A hangjáték története, esztétikai háttere, készítésének technikája. A dokumentumjáték.	A képnélküli hang és a hangjáték története. A próza kifejezési lehetőségei a hangszóróban. A hangjáték és a társművészetek kapcsolata.

Témakör	Középszint	Emelt szint
		A hangjátékkészítés folyamata. Külső- vagy stúdiófelvétel? A dokumentumjáték célkitűzései és technikai megvalósítása.
Kompetenciák.	A napi zenei gyakorlat akusztikai jellegű problémáinak és egyszerűbb hangtechnikai feladatainak biztos megoldása.	A napi zenei gyakorlat akusztikai jellegű problémáinak biztos megoldása, a technikai és hangzásesztétikai háttér ismerete, az életkori sajátságoknak megfelelő fejlett hangzási ízlés birtokában. A napi zenei gyakorlathoz kapcsolódó egyszerűbb hangtechnikai tevékenységek elméleti háttérének és gyakorlatának ismerete.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

Középszinten: szóbeli az „A” és „B” tételsor egy-egy tétele alapján.

Emelt szinten: írásbeli és szóbeli az „A” és „B” tételsor egy-egy tétele alapján.

Az emelt szintű írásbeli dolgozat tartalmi követelményei

A dolgozat központi témáit a tanulók az írásbeli vizsga napján kapják kézhez.

A lehetséges témakörök a következők:

- egy művelődéstörténeti korszak hangkultúrájának részletesebb kidolgozása,
- egy hangszer vagy hangszercsoport története,
- a hangtechnika egy-egy korszakának feldolgozása,
- egy hangtechnikai téma feldolgozása,
- egy zenei felvétel elemzése,
- egy zenemű több felvételének összehasonlító elemzése.

A fenti témakörök alapján a vizsgaközpont három tételcímet ad ki, melyek közül a vizsgázó egy témát dolgoz fel.

Az írásbeli elkészítéséhez rendelkezésre álló idő max. 3 óra.

A feladat megoldása esszé-jellegű.

Példák a központi emelt szintű írásbeli dolgozat tételcímeire

1. A fafúvós hangszerek története és ennek akusztikai háttere
2. A rézfúvós hangszerek története és ennek akusztikai háttere
3. A vonós hangszerek története és ennek akusztikai háttere
4. Az orgona története és az egyes főbb típusok hangzása
5. A billentyűs-húros hangszerek története és az egyes típusok hangzása
6. A hangversenyhelyszínek és a zenei élet kapcsolata a barokktól napjainkig
7. Az operajáték akusztikai háttere a barokktól napjainkig
8. Zenei felvételek esztétikai célkitűzései a kezdetektől napjainkig
9. Próza a hangszóróban
10. Az elektroakusztikus-zene technológiája és szerepe a 20. század hangkultúrájában
11. Operaközvetítés vagy stúdiófelvétel
12. A „digitális forradalom” és a 20. század hangkultúrája
13. Zenehallgatás a hangversenyteremben és a hangszórók előtt

14. A térhatású hangátvitel zenei és technikai előzményei
15. Hangfelvételek szubjektív megítélése
16. Zaj-zajgátlás és halláskárosodás
17. Az emberi fül és a mikrofon
18. Hangfelvételpárok összehasonlító elemzése (pl. Beethoven: C-dur zongoraverseny, 1. és 3. tétel, Schiff András-Staatskapelle Dresden-B.Haitink, (PolíGram) illetve Robert Levin- A Forradalom és Romantika zenekara- J. E. Gardiner (Teldec) előadásában)
19. Egy adott hangfelvétel elemzése (pl. Dvořák: Vonósnégyes, No.14, op. 105.– Hagen kvartett (DGG)
20. Egy elektroakusztikai kompozíció elemzése (pl. Decsényi János: Dal (MR-HUNGAROTON)
21. Egy archív hangfelvétel elemzése (pl. Bartók: Concerto – Boston Symphony Orchestra – Koussevitzky –1944. (Naxos)
22. A barokk hangzáskultúrája

A szóbeli vizsga közép- és emelt szinten

A szóbeli vizsgára a tanulók az „A” tételsorok ismeretében készülnek fel, míg a „B” tételsorok feladattípusait ismerhetik, de a konkrét kérdéseket nem.

A kihúzott szóbeli tétel („A”–„B”) kidolgozására a vizsgázónak min. 30 perc felkészülési idő áll rendelkezésére. A két felelet együttes időtartama középszinten max. 15 perc, emelt szinten max. 20 perc.. A szóbeli vizsgán segédeszközök igénybevétele nem indokolt, a „B” tételek kidolgozásához szükséges diagramokat, kottapéldákat és ábrákat a kihúzott tételek tartalmazzák.

Az alábbiakban javasolt tételsortól történő eltérés esetén is ügyelni kell arra, hogy a tárgy célkitűzéseinek megfelelően a fizikai- (akusztikai-elektroakusztikai), zenei- és kultúrtörténeti részek kiegyensúlyozott aránya megmaradjon.

A szóbeli tételsorok tartalmi felépítése

A tantárgyhoz két szóbeli tételsor tartozik.

Az „A” tételek a tananyag elméleti összefoglalását tartalmazzák, témakörönként általában egy-egy tételben összevonva. A „B” tételek a napi zenei és hangtechnikai tevékenység határterületi jelenségeihez kapcsolódó kompetencia feladatok, melyek megoldásai az elméleti anyagra támaszkodnak.

A két tételsor között lehetséges az „átjárhatóság”, amennyiben az „A” tételek tárgyalása is tartalmazhat napi gyakorlati kérdéseket, és a „B” tételek korrekt megválaszolása is csak az elmélet ismerete alapján lehetséges.

„A” tételek

1/A. tétel:

A hangkultúra története az őskortól a barokkig.

(A hangszerek kialakulása, az antik színház akusztikája, a középkor, a reneszánsz és a barokk hangzásideálja. A többkórusos technika akusztikai értékelése.)

2/A. tétel:

A hangkultúra története a barokktól napjainkig.

(Az operaházak, a hangversenytermek, a szimfonikus zenekar létrejötte. A gépi hangkultúra története a zenélő automatáktól napjainkig.)

3/A. tétel:

A hangforrások akusztikája.

(Hangmagasság, hangszínezet, tranziensek, a hangszerek sugárzási irányjellege.)

4/A. tétel:

A hangterek akusztikája.

(Szabadtér, zárttér, mesterséges hangterek. Hangvisszaverődés, hangelnyelés, teremrezonanciák, utózengési idő, diffúzió. Hanggátlás.)

5/A. tétel:

Hangversenytermek és stúdiók akusztikai tulajdonságai.

(Az objektív és szubjektív értékelés lehetőségei. A budapesti hangverseny-termek és zenés színházak akusztikai értékelése.)

6/A. tétel:

Mikrofonok.

(A mikrofonok átalakítási elve, a mikrofonok jellemző tulajdonságai: érzékenység, frekvenciamenet, irányjelleg.)

7/A. tétel:

Az emberi fül hallásmechanizmusa.

(A fül működése. Irányérzékelés a vízszintes síkban.)

8/A. tétel:

Sztereo hangtechnika.

(A sztereoózás történetének legfontosabb kísérletei és állomásai. A fejhez és lehallgató helyiséghez kötött sztereoofónia összehasonlítása. A sztereoó hangszórórendszer.)

9/A. tétel:

Sztereo mikrofonrendszerek és a kétcsatornás technika továbbfejlesztési lehetőségei.

(Műfejes mikrofon, az XY, AB, az XY+AB rendszer, a Jecklin tárcsa és a mikrofonfüggöny. A kvadrofónia, a házimozi, a 3/2 eljárás.)

10/A. tétel:

A pszichoakusztika zenei vonatkozásai.

(Hallásküszöb, fájdalomküszöb, az egyenlő hangosság szintek görbéi, a hangelfedés.)

11/A. tétel:

A hang-keverőasztalok szolgáltatásai.

(Erősítés, keverés, effektusok: hangszínszabályzás, mesterséges zengetés, automatikus dinamikaszabályzás, optikai és akusztikai ellenőrzés.)

12/A. tétel:

A mechanikus hangrögzítés.

(A fonográf, a normál és mikrobarázdás hanglemez, a röntgenlemez és a sztereo lemeztechnika.)

13/A. tétel:

A mágneses hangrögzítés.

(A felvétel és lejátszás folyamata, az előmágnesezés, a veszteségek, a zajcsökkentés. Többcsatornás magnetofonok.)

14/A. tétel:

A digitális hangátvitel alapfogalmai.

(Mintavétel, kvantálás, A/D és D/A átalakítás. A CD felépítése.)

15/A. tétel:

Az orgona.

(Az orgona története, főbb típusai, az orgona és a hangtér, illetve az orgona és a hangfelvétel kapcsolata.)

16/A. tétel:

Fúvós hangszerek.

(A fúvósok története és az ennek során végbement változások akusztikai értékelése.)

17/A. tétel:

A vonós hangszerek.

(A hangszerek története és az ennek során végbement változások akusztikai értékelése.)

18/A. tétel:

A billentyűs-húros hangszerek.

(A klavikord, spinett, virginál, csembaló, fortepiano, zongora.)

19/A. tétel:

A zenei felvételek.

(A zenei felvételek szubjektív értékelése az EBU ajánlása nyomán. A zene lehetőségei a hangszóróban.)

20/A. tétel:

A hang- és dokumentumjáték.

(A műfajok története, kifejezési lehetőségei.)

Példák a „B” tételekre

1/B. tétel:

Otthon birtokodban van egy 2×70 wattos sztereó erősítő, melyhez szeretnél hangszórókat vásárolni. Az üzletben a következő teljesítményű hangszórókat kínálják:

50 watt

70 watt

80 watt

A három típus azonos hangminőségi kategóriát képvisel.

Melyiket választod a három közül?

2/B. tétel:

Hangfelvételeid elkészítéséhez mikrofonokat vásárolsz. A kereskedő több típust is megmutat, melyek közül kettő is megnyeri tetszésedet. A gyártó mindkettőhöz mellékelt frekvenciamenetet, s ezek az alábbiak:

(Két frekvenciamenet mellékelve.)

Melyiket választod a két mikrofon közül, ha azzal első sorban zenei felvételeket szeretnél készíteni?

3/B. tétel:

Az alábbi ábrákon két mikrofon frekvenciamenetét látod. Melyik mikrofont választod prózai felvételek céljára?

(Két frekvenciamenet mellékelve.)

4/B. tétel:

Egy videófelvétel rendezője vagy/és Beethoven 7. szimfóniájáról készítesz filmet. Dolgozd ki az alábbi partitúraoldalak képvágásait. Összesen négy kamera áll rendelkezésedre. A vágások ritmusa feleljen meg a tétel Presto hangulatának.

(Három partitúraoldal mellékelve.)

5/B. tétel:

Egy hordozható hangtechnikai készülékbe telepeket vásároltál. A telepek eredeti gyári csomagolásban voltak. A készülékbe helyezve annak kijelzője mutatta, hogy a telepek az előírt feszültséggel rendelkeztek. Beindítás után azonban hamarosan lecsökkent a feszültség és a készülék le is állt. Mi lehet e jelenség oka, és hol követtél el hibát?

6/B. tétel:

Otthoni hi-fi készülékeden CD-t hallgatsz. Egyszer csak azt tapasztalod, hogy a bal hangszóród elnémult. Hogyan próbálod megfejteni az elnémulás okát?

7/B. tétel:

Kb. 5×3,5 m²-es szobádban hifi készülékeket helyezel el, sztereohallgatási célokra. Hogyan rendezed be szobádat, s hogyan helyezed el a két hangszórót?

A berendezéshez rendelkezésedre áll:

- két db. hangszóró az erősítővel,
- kb. 4×1m a teljes belmagasságot kitöltő nyitott könyvespolc,
- egy ülögarnitúra, kis asztallal,
- szőnyegek, szekrények stb. tetszőleges mennyiségben és méretben.

(A szoba alaprajza mellékelve.)

8/B. tétel:

Egy hangversenyszervezéssel foglalkozó ügynökség tanácsadója vagy. Az alábbi zenei eseményeket hogyan helyeznéd el a rendelkezésre álló helyszíneken, ha tisztán akusztikai szempontok alapján döntenél?

A zenei események:

- klasszikus vonósnégyes,
- reneszánsz zene tánccal,
- gregorián kórus,
- Haydn és Mozart-szimfóniák korabeli hangszereken,
- Bach orgonaművek,
- Verdi: Requiem.

A rendelkezésre álló helyszínek és közepes utóhangidők:

- kb.16.000 m³-es hangversenyerem (3 sec)
- kb.4.000 m³-es hangversenyerem (2,2 sec)
- egy kastély lovagterme (3 sec)
- egy kastély díszterme (1,2 sec)
- a Zeneakadémia Nagyterme (2,3 sec)
- egy román kori templom (6 sec)
- egy barokk templom, neobarokk orgonával (3sec)
- a Vígadó nagyterme (2 sec)
- a Budavári Mátyás templom. (8 sec)

9/B. tétel:

Mit jelentenek az alábbi CD-borító feliratok:

ADD

© 1960 Sony Music

© 1991 Sony Classical

Recording location:.....

Producer:.....

Recording engineer:.....

Remastering:.....

Digital restoration:.....

Értelmezd a következő megjelöléseket:

Disc-to Tape Transfer:

Digital editing:.....

10/B. tétel:

A képen látható teremben kell hangversenyt adnod. A terem akusztikai szempontból nem tervezett, és tekintettel a műemléki környezetre, nem is korrigálható. Milyen akusztikai eredetű nehézségekkel kell megküzdened a hangverseny folyamán? Milyen zenére tartanád a legalkalmasabbnak?

(Egy boltozatos fődémű, köpadozatos lovagterem képe mellékelve.)

11/B. tétel:

Egy kézzongorás koncert esetén hogyan helyeznéd el a két hangszert?

12/B. tétel:

Egy színházteremben kamarazenei előadáson játszol. A terem alaprajza az alábbi:

(Az alaprajz mellékelve.)

13/B. tétel:

Házi használatra hi-fi készülékeket vásároltál. Elhelyezésükre egy polcon „toronyszerűen” van lehetőség. Milyen sorrendben helyezed a készülékeket egymás fölé?

A készülékek a következők:

- CD-játszó,
- kazettás magnetofon,
- rádióvevő (tuner),
- teljesítményerősítő.

14/B. tétel:

Egy ismerősödtől hangkazettát kaptál kölcsön meghallgatásra. Lejátszásban elindítva azt tapasztalod, hogy a hang nagyon sötét, fénytelen tónusú. Hogyan keresed meg a hiba okát?

15/B. tétel:

Egy kamarazenei kompozícióban a következő hangszerek szerepelnek:

- fuvola,
- kürt,
- cselló,
- zongora.

Tervezd meg a mű előadásának pódiumültetését.

16/B. tétel:

Egy kamarakórus-hangverseny helyszínéként négy templom jöhet szóba. A mellékelt alaprajzok alapján melyiket választod?

(Négy alaprajz mellékelve.)

17/B. tétel:

Egy kb. 4000 légköbméteres teremben, nyilvános koncerten barokk zenét szólaltatsz meg. Az együttes hangszerei:

- csembaló,
- cselló,
- fuvola,
- ének,
- műsorközlés.

Hogyan kéred a helyi műszakiaktól a hangosítás megvalósítását?

18/B. tétel:

Egy CD-lejátszásakor apró pattogásokat hallasz. Hogyan állapítod meg a hiba okát?

19/B. tétel:

Kb. 5x4,5m² alapterületű szobádban surround (házimozi) rendszert telepítesz. Hogyan helyezed el a hangsugárzókat?

Az alábbi készülékek szakszerű elhelyezéséről kell gondoskodnod:

- a három első hangszóró (L-C-R),
- a két surround hangszóró (L_s-R_s),
- TV készülék,
- szubbasszus sugárzó,
- videó magnetofon,
- erősítő.

A további berendezési tárgyakat, bútorokat szabadon megválaszthatod.

(A helyiség alaprajza mellékelve.)

20/B. tétel:

Házi használatra hi-fi és videókészülékeket vásárolsz. Életvédelmi szempontból mire kell ügyelned az üzembe helyezéskor?

A HANGKULTÚRA ÉRETTSÉGI ÉRTÉKELÉSE

Középszint:

Elérhető maximális pontszám: 50 pont.

A maximális pontszám adható annak a vizsgázónak, aki a tétel anyagának, összefüggéseinek, a gyakorlati étellel való kapcsolatának biztos ismeretével rendelkezik. Az „A” és „B” részletek egyenlő súlyúak, maximális pontszámuk 25-25 pont. A vizsga értékeléséhez részletes útmutatót kapnak a vizsgáztatók. A teljesítmény százaléka alapján adható érdemjegyeket az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet tartalmazza.

Emelt szint:**Írásbeli:**

Elérhető maximális pontszám: 100 pont.

A maximális pontszám adható annak a vizsgázónak, aki a választott tételcím anyagát alaposan és átfogóan ismeri, egyéni véleményalkotása biztos, munkájának külalakja rendezett.

Szóbeli:

Elérhető maximális pontszám: 50 pont.

A maximális pontszám adható annak a vizsgázónak, aki a tétel anyagának, összefüggéseinek, a gyakorlati élettel való kapcsolatának biztos ismeretével rendelkezik. Az „A” és „B” résztelek egyenlő súlyúak, maximális pontszámuk 25-25 pont. A vizsga értékeléséhez részletes útmutatót kapnak a vizsgáztatók. A vizsgázó teljesítményét az írásbelin és a szóbelin elért pontszámok összege határozza meg. A teljesítmény százaléka alapján adható érdemjegyeket az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet tartalmazza.

Az itt külön nem említett kérdéseket illetően a hangkultúra tantárgyra is az érettségi vizsgákra vonatkozó általános szabályok érvényesek

A TÁRGY ÉRETTSÉGI TÉTELEI VILÁGTALAN TANULÓK SZÁMÁRA (CSAK KÖZÉPSZINTEN)

A hangkultúra témakörei erőteljesen akusztikai jellegűek, s mert ezek ismerete a világtalan tanulókat segítheti későbbi tanulmányaikban, vagy beilleszkedésükben, a tárgy tanulása és az abból tett érettségi vizsga részükre is ajánlott. Ennek során természetesen törölnünk kell a vizuális élményekre támaszkodó témaköröket (pl. a zene és a mozgókép kapcsolata, keverőasztalok stb.), ugyanakkor erősítendőek a hallástréningek és az akusztikai, valamint hangzás-esztétikai jellegű kérdések. Ennek megfelelően érettségi követelményeik a következők:

„A” tételek**1/A. tétel:**

A hangkultúra története az őskortól a barokkig.

(A hangszerek kialakulása, az antik színház akusztikája, a középkor, a reneszánsz és a barokk hangzásideálja. A többkórusos technika akusztikai értékelése.)

2/A. tétel:

A hangkultúra története a barokktól napjainkig.

(Az operaházak, a hangversenytermek, a szimfonikus zenekar létrejötte. A gépi hangkultúra története a zenélő automatáktól napjainkig.)

3/A. tétel:

A hangforrások akusztikája.

(Hangmagasság, hangszín, tranziensek, a hangszerek sugárzási irányjellege.)

4/A. tétel:

A hangterek akusztikája.

(Szabadtér, zárttér, mesterséges hangterek. Hangvisszaverődés, hangelnyelés, teremrezonanciák, utóhangidő, diffúzió. Hanggátlás.)

5/A. tétel:

Hangversenytermek és stúdiók akusztikai tulajdonságai.

(Az objektív és szubjektív értékelés lehetőségei. A budapesti hangversenytermek és zenés színházak akusztikai értékelése.)

6/A. tétel:

Sztereo hangtechnika.

(A sztereoizálás történetének legfontosabb kísérletei és állomásai. A fejhez és lehallgató helyiséghez kötött sztereofónia összehasonlítása. A sztereo hangszórórendszer. A surround technikák.)

7/A. tétel:

A pszichoakusztika zenei vonatkozásai.

(Hallásküszöb, fájdalomküszöb, az egyenlő hangosság szintek, a hangelfedés.)

8/A. tétel:

A zenei felvételek.

(A zenei felvételek szubjektív értékelése az EBU ajánlása nyomán. A zene lehetőségei a hangszóróban.)

9/A. tétel:

Az opera a hangszórókban.

(A közvetítések és a stúdiófelvételek esztétikai lehetőségei.)

10/A. tétel:

A hang- és dokumentumjáték.

(A műfajok története, kifejezési lehetőségei.)

„B” tételek

Egy zenei felvétel komplex elemzése. A felvételt a tanuló 10 tétel közül húzza, s a meghallgatáshoz a felkészülés során CD-játszó és fejhallgató áll rendelkezésére. Az elemzés szóbeli felelet formájában történik.

Szempontjai: teremhatás – sztereóhatás – hangtisztaság – hangzasegyensúly – hangszínezet – zajmentesség – művészi kivitel – összbenyomás.

Az érettségi vizsga tárgyi feltételei

A középszintű vizsga „A” és „B” tételei, valamint a világtalan tanulók „A” tételei nem igényelnek segédeszközöket. Az emelt szintű vizsga egyes írásbeli feladatainak kidolgozásához az alábbi technikai háttér szükséges:

- CD-lejátszó.
- Stúdióminőségű hangszóró-rendszer.
- Megfelelően csillapított, zajszigetelt meghallgató helyiség.

A hangfelvételek elemzésében résztvevő tanulók száma egyidejűleg max. 5 fő.

A világtalan tanulók részére a „B” tételekre való felkészüléskor szükséges:

- CD-lejátszó.
- Sztereó fejhallgató.
- Átalakítók az esetleges saját fejhallgatók csatlakoztatásához.

Javasolt irodalomjegyzék:

Dr. Tarnóczy Tamás: Zenei akusztika (Zeneműkiadó, Budapest)

van der Meer: Hangszerek az ókortól napjainkig (Zeneműkiadó, Budapest)

A SZTEREO és MÉDIATECHNIKA című folyóiratok idevágó cikkei (a térhatású technika, a felvétel-esztétika és a hangtechnika aktuális témáiban)

A zenei folyóiratok (Muzsika, Gramafon, Magyar zene) elemzései, kritikái

Ujházy László: Hangkultúra I–II–III. (A Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskola jegyzetei)

HANGTANI ÉS AKUSZTIKAI ISMERETEK

I. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga célja

A zeneművészeti tanulmányokat végző növendékek tudásával összefüggésben szükséges megállapítani: rendelkeznek-e azokkal a hangtani-akusztikai ismeretekkel és ezek elsajátításával összefüggő képességekkel, amelyek hozzájárulnak szakértelmük, zenei kompetenciájuk és általános műveltségük megalapozásához, fejlesztéséhez.

A hang fizikai fogalmából kiindulva a fizikai hangtan jelenségeinek megismerése segítségével tudják-e értelmezni a zenei hangtan fogalmait, elemezni és értékelni a jelenségeit, értik-e az összefüggéseit.

Fontos megállapítani, felkészültek-e a növendékek a tartalmi követelményekből adódó tevékenységekre, műveletekre, cselekvésekre:

- érdeklődésük, motivációjuk alapján a fogalomalkotásra, a problémák megfogalmazására és megoldására, okok keresésére, összefüggések megalkotására, modell-alkotásra, kategorizálásra, érvelésre, értelmezésre, arányosság felismerésére,
- képesek-e reflektálni a gondolkodási folyamatra, értik-e és alkalmazzák-e a begyakorlás, az ellenőrzés folyamatát.

Szükséges meggyőződni arról, hogy a hangtani ismeretek elsajátítása alapján és az elvégzett tevékenységek során megszerzett tudást tudják-e alkalmazni a hangszeres játéukban.

A vizsga formája

A hangtani és akusztikai ismeretek érettségi vizsga csak középszinten tehető le szóbeli vizsga formájában.

A vizsgára a jelöltek a témakörök előzetes ismeretében készülhetnek fel, a feladat típusokat ismerhetik, a konkrét tételeket azonban nem.

A tételsort a felkészítő tanárok állítják össze, tartalmilag és mennyiségileg a fizikai és zenei ismeretek egymást kiegészítő, helyes arányára ügyelve.

A vizsgázónak a kihúzott tételt 30 perc felkészülési idő után legfeljebb 15 perc alatt kell kifejtenie. Használható segédeszközök: kísérleti eszközök, ábrák, szövegek (szöveggyűjtemény), modellek (hangszerek).

A tételsor és a tételek felépítése, tartalmi szerkezete

A tételsornak annyi tételből kell állni, hogy a tanult ismereteket és a vizsgakövetelményeket teljes mértékben lefedje.

A szóbeli tétel két részből áll.

„A” tétel: Tartalmazza a témakör megnevezését, a témakörön belül a kifejtendő kérdés megfogalmazását, néhány, a kifejtést segítő szemponttal együtt. A kérdés kifejtéséhez segédeszközök is használhatók.

„B” tétel: Az ismeretek alkalmazására utaló kérdés, feladat, kísérlet, problémamegoldás, összehasonlítás, elemzés egy információhordozó: szöveg, ábra, taneszköz, táblázat, fotó, kép, hanganyag stb. felhasználásával.

A két tételrész között lehetőleg jelentős tartalmi átfedés ne legyen.

A jelölt a felkészülési idő alatt vázlatot készíthet, amelyet a vizsga során használhat.

A szaktanárok a felelet végén segítő, tisztázó kérdéseket tehetnek fel.

A vizsga értékelése

A tételek összeállításakor rögzíteni szükséges a felelet két tételrészének várható tartalmát és követelményeit.

A felelet értékelése és minősítése ennek az értékelési útmutatónak alapján történik.

Az értékelés további szempontjai:

- a tételek önálló kifejtése,
- a kérdésekre adott válaszok pontossága,
- a feleletek logikus felépítése,
- a segédeszközök gyakorlatias felhasználása.

A vizsgán megszerezhető pontszám: 50 pont.

Az „A” tételre adható maximális pontszám: 40 pont.

A „B” tételre adható maximális pontszám: 10 pont.

II. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

Természet és művészet témakör

Tevékenységek, műveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Műveleti oldal	Előkészítés	Ismerjék meg művészek, tudósok, filozófusok gondolatait, véleményét a „két kultúra” kapcsolatáról. Ismerjenek meg, idézzenek fel irodalmi műveket, zeneműveket, képzőművészeti alkotásokat a természet és művészet kapcsolatáról. Alkossanak véleményt a két terület összefüggésének megjelenítéseiről.
	Kognitív konfliktus	Fogalmazzák meg és értelmezzék hogyan jelenik meg a humán és természettudományos kultúra képviselőinek kapcsolata és vitája.
	Konstrukció	Mutassák be, hogy a természet és a művészet, mint az értelem rendező tevékenységei jelennek meg környezetünkben. Fedezzék fel a kapcsolat konkrét formáit. Következtessenek a természet és művészet kapcsolatának hatásaira.
	Metakogníció	Foglalják össze: hogyan közvetítik az emberi alkotások a gondolkodási folyamatokat. Mutassák be milyen összefüggés van a gondolkodás fejlődése és a művészeti alkotások létrehozása, megteremtése között.
	Transzfer	Bizonyítsák be, hogy a természeti formák megjelenése a művészetben meghatározott arányokat rejt magában. Ítélik meg, mi a szerepe az arányosságnak a természet és a zene kapcsolatában. Elemazzék a pentatónia és az aranymetszés összefüggését, fejték ki a püthagoreusok zenei felfogását, mutassák be az arányosság megjelenését a zeneművek szerkezetében. Értelmezzék Arisztozenosz zenei felfogásának lényegét.
Tevékenységek, műveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Műveleti oldal	Előkészítés	Idézzék fel, ismerjék meg jellemző példák segítségével miért fontos a történelmi korok művészetének megismerése. Fogalmazzák meg, értelmezzék a jelek és szimbólumok szerepét a művészeti alkotásokban.
	Kognitív konfliktus	Mutassák be, milyen szerepe, lehetőségei, eszközei vannak a művészi kifejezésnek. Ítélik meg, vitassák meg a „rend és rendezetlenség”, a „teljességre törekvés vagy elszigeteltség” témaköröket.
	Konstrukció	Fejtsék ki a zene és az irodalom, zene és a képzőművészet, zene és a táncművészet kapcsolatának megjelenési formáival kapcsolatos tapasztalataikat, élményeiket, ismereteiket. Fedezzék fel, hasonlítsák össze, mutassák ki a ritmus és a rím, a színek és a hangok, a zene és a mozgás kapcsolódásának lehetőségeit a művészetben.
	Metakogníció	Ítélik meg, bizonyítsák be milyen módon hatnak a művészetek a megismerési folyamatra, a személyiség fejlődésére. Hasonlítsák össze, különböztessék meg hogyan jelenik meg értelem és érzelm a zenei, irodalmi, képzőművészeti és táncművészeti alkotásokban.
	Transzfer	Elemazzék a művészeti tevékenység szerepét a gondolkodás fejlődésében. Végezzenek a kreatív gyakorlatokat az alkotás és a játék szerepének bemutatására a tudásszerzés folyamatában.

A hangtan története témakör

Tevékenységek, műveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Műveleti oldal	Előkészítés	Források segítségével – szemelvények, szöveggyűjtemények alapján – ismerjék meg, értelmezzék és elemezzék a hangtan fejlődésének történetét az ókori felfogástól a XX. századi számítógépes zenéig.
	Kognitív konfliktus	Fedezzék fel, rendezzék össze a hangtan fejlődésének folyamatait az ókortól napjainkig. Mutassák be H. Helmholtz hangtanának előzményeit és értékeljék a következményeit.
	Konstrukció	Alkossanak, fedezzenek fel összefüggéseket történelmi korok – felfedezések – felfedezők között. Rendszerezék a hangtan történetének ismereteket, az összefüggések alapján nyert tapasztalatokat. Hasonlítsák össze a zene történetének fejlődését a fizikai felfedezések tartalmával, időrendiségével.
	Metakogníció	Következtessenek arra, milyen hatása volt a hangtani felfedezéseknek a tudomány fejlődésére, a mindennapi élet alakulására, a hangszerek történetére. Alkossanak képet arról, milyen szerepe volt a hangtani ismereteknek az emberi tudás fejlődésében, mutassák be, milyen hatása volt a hangjelenségek megismerésének a hangszerek fejlődésére.
	Transzfer	Ítélik meg a hangtani ismeretek fejlődésének hatását a zene fejlődésére Vitassák meg mit jelent, hogy a zene az absztrakt intellektuális tapasztalat formája.

Rezgőmozgás témakör

Tevékenységek, műveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Műveleti oldal	Előkészítés	Ismerjék fel egyszerű anyagok, tárgyak (rugó, hangvilla) mozgásának megfigyelésével a rezgőmozgás jelenségét. Gyűjtsék össze, rendszerezék a tapasztalt mozgás fizikai jellemzőit.
	Kognitív konfliktus	Fedezzék fel a hangvilla rezgőmozgása és a keltett hang közötti kapcsolatot. Hozzák létre felfüggesztett rugó mozgását, vizsgálatával alkossák meg a kitérés, az egyensúly, az amplitúdó, a rezgésidő, frekvencia fogalmakat.
	Konstrukció	Írják le, ábrázolják a hangvilla rezgését. Állapítsák meg a hangvilla mozgása és a hangkeltés összefüggését. Következtessenek a hangvilla jelentőségére, szerepére a hangolásban. Értelmezzék a rezgőmozgást a hangvilla rezgése ábrájának elemzésével.
	Metakogníció	Ismerjék fel és vizsgálják meg a rezgő testek (húr, lemez, levegő) és a hangkeltés összefüggését.
	Transzfer	Tanulmányozzák és alkalmazzák példák segítségével a periodicitás, vizuális, nyelvi formáit. Jellemezzék, elemezzék a periodikus folyamatokat képelemzés, ritmusgyakorlatok, alapján.

Hullámmozgás témakör

Tevékenységek, műveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Műveleti oldal	Előkészítés	Hozzanak létre egyenes mentén, felület mentén, térben keletkező hullámokat, figyeljék meg a jelenségeket, vizsgálják meg és határozzák meg a fizikai jellemzőiket. Mérjék meg a hang hullámhosszát, terjedési sebességét és rezgésszámát.
	Kognitív konfliktus	Fogalmazzák meg a longitudinális és transzverzális hullámok különbözőségének problémáját. Mutassák ki a különbségek sajátosságait. Fejtsék ki a hanghullámok jellemzőinek hatását a zenei hang minőségére.
	Konstrukció	Jellemezzék és magyarázzák meg a hanghullámok terjedési jelenségeit. Állapítsák meg a fizikai jellemzők – terjedési sebesség, frekvencia, hullámhossz – összefüggéseit.
	Metakogníció	Értelmezzék a hangjelenség és hangérzet keletkezésének fizikai okát, fogalmazzák meg a hangnyomás, energia eloszlás problémáját. Jellemezzék a hangok összetételét, bontsák fel egyszerű hanghullámokra, grafikus ábra segítségével elemezzék a rezgésállapotot.
	Transzfer	Értelmezzék az állóhullám jelenség szerepét a zenei hangok keletkezésében és minőségében. Elemezzék és értékeljék a rezonancia jelenségét. hozzanak létre összefüggést a rezonátorok és a hangenergia között.

A hangkeltés, a hangképzés, a hangérzet, a hallás témakör

Tevékenységek, műveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Műveleti oldal	Előkészítés	Ismerjék fel és fedezzék fel a hangkeltés és a hallás folyamatának fizikai, biológiai alapjait. Ismerjék meg a levegőoszlopok, rezgő húrok, hártyák, rudak, lemezek, elektromos hangkeltő eszközök sajátosságait, a hangkeltésben betöltött szerepüket.
	Kognitív konfliktus	Állapítsanak meg összefüggést a hangkeltés és hangérzékelés jelenségei és a zenei hang képzése és észlelése között. Mutassák be a fejlődés folyamatát a hangkeltés ősi eszközeitől a zenei nyelv, a zenei kommunikáció kialakulásáig.
	Konstrukció	Határozzanak meg összefüggést a fizikai jellemzők és a keletkezett hangok között. Mutassák ki az érzékelés, észlelés szerepét, pszichológiai jelenségeit a hallás folyamatában. Végezzenek kísérleteket, összegezzék, rendszereznek a tapasztalatokat a hangforrások hangsugárzásával, a fül működésével összefüggésben. Értékeljék Békésy György, az élettani hangtan megalapítójának munkásságát.
	Metakogníció	Foglalják össze a hangkeltés és a hallás képességeinek jellemzőit, fejtsék ki a zenei folyamatok hatását az ember életére. Mutassák be a hangforrások környezetének hatását a hangérzékelésre, hasonlítsák össze a rugalmas és rugalmatlan közegek szerepét.
	Transzfer	Értékeljék az észlelés, érzékelés szerepét a megismerési folyamatban, a zenei képességek fejlesztésének lehetőségeit az általános képességekkel összefüggésben. Ítélik meg a zajártalmak hatását. Elemezzék a hangtartományok-hallástartományok érzékelését a zenei hang észlelésével.

Hangerősség témakör

Tevékenységek, műveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Műveleti oldal	Előkészítés	Ismerjék fel, határozzák meg a hangenergia hatásait. Fedezzék fel, különböztessék meg a természetes és technikai hangforrások hangosság szintjeit.
	Kognitív konfliktus	Kreatív gyakorlatok segítségével különböztessék meg, hasonlítsák össze a különböző dinamikájú hangokat (a csendtől a hangosságig; a csend – zene – zaj fogalmak segítségével).
	Konstrukció	Állapítsanak meg összefüggéseket a hangerősség és a fizikai tényezők között, illetve keressenek összefüggéseket más hangtani jellemzőkkel.
	Metakogníció	Fejtsék ki a hangerősség szerepét a zenei folyamatokban. Jellemezzék a hangkeltéstől a hallásküszöbig, a halláshatárig (fájdalomküszöbig) kialakuló jelenségeket, folyamatokat gyakorlati példák alapján.
	Transzfer	Vizsgálják meg a hangerősség és a zajártalom összefüggését. Hasonlítsák össze a hangerősség mértékét a hangszerek megszólaltatásában, a zenekari hangzás során.

Hangmagasság témakör

Tevékenységek, műveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Műveleti oldal	Előkészítés	Alkossanak fogalmat a frekvenciáról, hangmagasságról, hangközökről, határozzanak meg összefüggéseket közöttük. Példák segítségével mutassák ki a legmélyebb, legmagasabb énekhangok hangközterjedelmét.
	Kognitív konfliktus	Értelmezzék a hallható hangok tartománya és a hangterjedelem viszonyát. Jellemezzék az énekhanggal és hangszerekkel létrehozott különböző magasságú hangok képzésének folyamatát. Mutassák be példák segítségével az ultrahang hatásait.
	Konstrukció	Határozzák meg a zenei hangterjedelem és a hallható hangtartomány összefüggéseit, mutassák ki a hangmagasság összefüggését további fizikai jellemzőkkel. Fedezzék fel a hangérzet-hangmagasság összefüggését, példák segítségével, grafikonok elemzésével.
	Metakogníció	Értelmezzék a hangszerek és az énekhang hangterjedelmének összefüggését a zenei hangtartománnyal. Elemezzék táblázatok, ábrák segítségével a hangszerek és az énekhang hangterjedelmét a zenei hangtartományon belül.
	Transzfer	Bizonyítsák be a hangmagasság vizsgálatának hatását a zenei fejlődésre. Ítélik meg a hangmagasság – hangközök – zenei hangolás összefüggést.

Hangszín témakör

Tevékenységek, műveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Műveleti oldal	Előkészítés	Alkossák meg a hangforrások rezgése, az alaprezgés frekvenciája, sajátrezgések fogalmakat. Azonosítsák a húr rezgésének megfigyelésével a harmonikusok fogalmát.
	Kognitív konfliktus	Értelmezzék az összetett hang érzékelésének; a hangfelismerésnek a problémáját. Kreatív gyakorlatok segítségével hozzanak létre a választott hang színezetét bemutató jelenségeket.
	Konstrukció	Alkossák meg a harmonikusok rendszerét, mutassák ki összefüggésüket a frekvenciaértékekkel és az időtartammal. Monochorddal hozzanak létre rezgési spektrumot, fejezzék ki a harmonikusok rezgésszámának összefüggését.
	Metakogníció	Jellemezzék a hangszerek felhangsorát; különböztessék meg a felhangszegénység és felhanggazdagság fogalmakat, értelmezzék a formánsok jelentését. Mutassák ki a hangszerek egyéni karakterének jellemzőit a hangszín figyelembevételével.
	Transzfer	Ítélik meg a hangok és a valóságos színek viszonyát. Fedezzék fel a hangok jellegének, színezetének megjelenését irodalmi alkotásokban.

Időtartam témakör

Tevékenységek, műveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Műveleti oldal	Előkészítés	Idézzék fel, ismerjék fel a természeti jelenségek ritmikus változásait. Fejezzék ki az életfolyamatokban megjelenő ritmusokat.
	Kognitív konfliktus	Fedezzék fel a biológiai lüktetéstől a zenei hangok ritmusáig létrejövő folyamatot. Mutassák ki a ritmus és a dallam, mint a zenei stílus központi elemeinek szerepét.
	Konstrukció	Határozzák meg az időegységek relatív és abszolút értékeit : értelmezzék a ritmus és tempó jelentését. Állapítsák meg a zenei ritmusok, ütemek és a tempó összefüggését. Értelmezzék a hangok időbeni lefolyását (berezgés – állandósult állapot – kirezgés).
	Metakogníció	Elemezzék, mutassák be az időérzékelés képességeinek kialakulását. Idézzék fel a zenei hangzás időbeniségének megjelenését a zeneművekben.
	Transzfer	Bizonyítsák be idő mértékeinek megjelenését a társzművészetekben. Ismerjék fel a ritmus és tempó szerepét a táncművészetben.

A hangterjedés jelenségei témakör

Tevékenységek, műveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Műveleti oldal	Előkészítés	Érvényesítsék a hullámterjedés jelenségeit a hanghullámokra. Idézzék fel a hang terjedése folyamata vizsgálatának történeti hátterét, a terjedési sebesség mérésének fejlődését.
	Kognitív konfliktus	Értelmezzék a hang terjedési jelenségeinek hatását a hang érzékelésének folyamatára. Foglalják össze a hang észlelésének, érzékelésének sajátosságait.
	Konstrukció	Határozzák meg a terjedési jelenségek törvényszerűségeit, állapítsanak meg szabályszerűségeket megállapítása a hangterjedés jelenségeinek kísérleti vizsgálata, elméleti elemzése nyomán.
	Metakogníció	Értelmezzék a hangterjedés jelenségeit a zenei folyamatra. Elemezzék a hangterjedés körülményeinek és sugárzási irányjellegnek a hatását a zenei folyamatra, megjelenését a hangszerek működésébe.
	Transzfer	Ítélik meg a terjedési jelenségek szerepét az akusztikai viszonyok kialakulásában. Elemezzék a teremakusztikai alapjelenségeket.

A zenei hang, a zenei hallás témakör

Tevékenységek, műveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Műveleti oldal	Előkészítés	Ismerjék fel a zenei hang szabályosságának fizikai hátterét – szinuszos rezgésének (alaphang és felhangok) kialakulását. Fedezzék fel a madárvilág hangjainak segítségével az „élettelen fizikai hang” és a zeneiség találkozásának jelenségét.
	Kognitív konfliktus	Különböztessék meg a zenei kultúrák hangkészleteit, hangrendszeit. Ismerjék fel: az „ember zenéje, a zene hatalma” fogalmak jelentését.
	Konstrukció	Határozzák meg a hagyományos európai hangrendszer sajátosságait. Mutassák ki az emberi zene kialakulásának fizikai, biológiai és társadalmi tényezőit.
	Metakogníció	Közvetítsék a dallamok, hangközök, hangsorok, hangnemek világának sajátosságait. Értékeljék az ember zenéje művészetté válásának folyamatát.
	Transzfer	Különböztessék meg a zenei stíluskorszakok jellemzőit. Vitassák meg a kozmológiai kutatások és a zene kapcsolatának elméletét, alkossanak fogalmat az univerzális harmóniáról.

A hangszerek világa témakör

Tevékenységek, műveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Műveleti oldal	Előkészítés	Ismerjék meg az emberiség zenei örökségét a hangszerek változásának folyamatát. Fedezzék fel a hangszerek változásának történetét források: korabeli leírások, ábrázolások alapján.
	Kognitív konfliktus	Értékeljék a szólóhangszerek szerepét a zenekari hangzás jelenségének kialakulásában. Hasonlítsák össze régi korok hangszereit a modern kor hangszereivel, a számítógépes zene megjelenésével.
	Konstrukció	Azonosítsák a hangszerek megszólaltatásának jelenségét a fizikai hangképzés módjai alapján. Különböztessék meg a hangszereket alakjuk, részeik, méretük, anyaguk alapján, értelmezzék ezek szerepét a hanghatások kialakulásában.
	Metakogníció	Foglalják össze a hangszercsoportok jellemzőit. Értékeljék, elemezzék a hangszerek megszólaltatását egy-egy zenemű jellemző részletének felismerésével, felidézésével.
	Transzfer	Ítélik meg a hangszeres játék, előadás – a hangszeres gyakorlás körülményeit, feltételeit. Értelmezzék a „hangszerek a nagyvilágban” témát: vitassák meg a nemzet – kultúra–életmód összefüggés jelentőségét.
Tevékenységek, műveletek, cselekvések – tartalmi oldal		
Műveleti oldal	Előkészítés	Ismerjék meg az akusztikai szemlélet fejlődésének folyamatát. Idézzék fel a görög színház akusztikai rendszerének sajátosságait.
	Kognitív konfliktus	Válasszák ki, osztályozzák a teremakusztika értékelésének, megítélésének szempontjait. Határozzák meg a zenei élmény biztosításának fizikai feltételeit az előadó és a közönség viszonya megítéléséhez.
	Konstrukció	Alkossák meg a visszaverődés és visszhangok, utóhangok folyamatok fogalmát, értelmezzék a hangenergia térbeli és időbeni eloszlásának jelenségét.
	Metakogníció	Ismerjék fel a fizikai folyamatok hatását a termék kialakítására. Elemezzék az akusztikai elvárások teljesülésének lehetőségeit a tervezés, kivitelezés során – megvalósult példák alapján.
	Transzfer	Elemezzék a hangzás szerepét a hangversenytermek kialakításában. Értékeljék az akusztikai alapelvek teljesülését a hangversenytermek létrehozása során – példák segítségével.

A MAGYAR NÉPZENE ALAPJAI

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A VIZSGA FORMÁJA

Középszinten: szóbeli.

Emelt szinten: írásbeli és szóbeli.

A népzene érettségi vizsga célja

A népzene érettségi vizsga célja annak vizsgálata, hogy az érettségiző

Középszinten:

- rendelkezik-e elvárható átfogó ismeretekkel a magyar népzeneről és annak helyéről a magyar zenetörténetben,
- megismerte-e a magyar népzene főbb stílusait és stílusrétegeit, meg tudja-e szabatosan fogalmazni azok legfőbb jellemzőit,
- tájékozott-e a magyar nyelvterületen a népzenei dialektusterületeket és az egyes etnikai csoportokat illetően,
- ismeri-e hangszere zeneirodalmának népzenei eredetű darabjait, ismeri-e a dallamok forrását és a feldolgozott dallam stílusbeli hovatartozását,
- képes-e tiszta, stílusos népdaléneklésre (beleértve a népnyelvi szövegek helyes kiejtését),
- képes-e lapról énekelni díszített népdalt is, stílusosan, szöveggel – és képes-e azt elemzéssel meghatározni,
- rendelkezik-e biztos memóriával, megfelelő repertoárral.

Emelt szinten:

a fentiekben felsoroltakon túl az érettségi vizsga célja annak felmérése, hogy a növendék

- rendelkezik-e a felsőfokú tanulmányokhoz szükséges alapokkal,
- rendelkezik-e a tárgy ismeretének megfelelő és a felsőfokon különösen szükséges feladatmegoldó, absztrakciós, analízis és szintetizáló képességgel,
- képes-e a tanult ismereteket felhasználni más tantárgyakhoz kapcsolódó feladatokban, különös tekintettel **zeneelméleti** (hangrendszerek, hangsorok, formák), **zenetörténeti**, **irodalmi és történelmi** összefüggésekre,
- képes-e a tanultakat hangszerjátékában kamatoztatni népzenei eredetű magyar műzenei darabok megszólaltatásakor (helyes deklamálás).

A népzene ismerete a jelen kultúrájának, zenéjének megismeréséhez, megértéséhez alapvetően fontos. Hozzájárul a művészetekben- különösen a zenében való önálló tájékozódáshoz, az érzelmi és intellektuális élmények átéléséhez, a biztos ítélőképesség kialakításához.

Követelmény

A népzeneből középszinten, illetve emelt szinten érettségiző növendéktől egyaránt elvárható a társadalomban való tájékozottság (pl. a népzene múltjáról, hogy u.i. a parasztság őrizte meg; a mai népzenei mozgalomról stb.), elvárható a népzenei fogalmak, szakkifejezések ismerete és gyakorlati helyzetekben való alkalmazása (pl. elsőre hallott dallam kadenciáinak, hangsorának stb.; összességében a népdal stílusának felismerése), függetlenül a továbbtanulás irányától (szakorientált vagy nem).

Az emelt szinten érettségiző növendékektől az azonos módon megfogalmazott követelmények köréből több tárgyi tudást igénylő feladatok szerepelnek az elméleti részben is, valamint a gyakorlati (zenei felkészültség) részben is: esetükben népdal-lejegyzés is szerepel a feladatok között (autentikus felvételtől).

Mindkét szinten követelmény, hogy a növendék

- ismerje a magyar népzene általános vonásait,
- ismerje a főbb zenei stílusrétegeket,
- ismerje fel a műzene és népzene összefüggéseit, különösen Bartók és Kodály művészetével kapcsolatban,
- ismerje a főbb népzenei dialektusterületeket és azok jellemvonásait, ismerje a néphagyomány néhány kiemelkedő énekesének és hangszeres előadójának nevét,

- ismerje nagy vonásaiban a magyar népzene kutatásainak történetét és a szakterület néhány kiemelkedő képviselőjének nevét,
- tudja összhangba hozni az elméleti (pl. hangrendszer, hangsorok ismerete) és a gyakorlati tudnivalókat (pl. valamely népdal hangsorának felismerése hallás alapján, a dallamtípus és a dallamegyed közötti kapcsolat tudatosítása: az állandó és variatív elemek felismerése, az adott dallamstílus lényegének megértése és az adott népdal stílusos előadása stb.),
- legyen képes a növendék a stílusokban és stílusrétegekben való eligazodásra, számára ismeretlen dallam esetén is,
- legyen képes az adott problémák megoldására,
- legyen képes felismerni, hogy a mindennapi életben pl. színpadról, szereplés-szerűen megszólaló népzene nem azonos az egykor, a mindennapi élethez kapcsolódó népzenevel.

A népzene érettségi vizsga tartalmi követelményei

- A növendék a középfok szintjén elvárható mértékben rendelkezzen átfogó ismeretekkel a magyar népzeneről, legyen általánosan tájékozott a magyar nyelvterületen, legyen tájékozott a népzenei dialektusterületek és az ott élő etnikai csoportokat illetően.
- Ismerje hangszer zeneirodalmának olyan darabjait, melyek magyar népzenei eredetűek, s tudja e dallamok forrásait illetve a feldolgozott dallamok stílusbeli hovatartozását.
- Legyen képes tiszta, stílusos népdaléneklésre, a magyar népdalok deklamálás-módját legyen képes kamatoztatni hangszerjátékában a népzenei eredetű darabokban is.
- Díszített népdalt is legyen képes kottából stílusosan szöveggel lapról énekelni.
- Rendelkezzen biztos memóriával, megfelelő repertoárral és stílusismerettel.

A népzene tantárgy specifikuma, hogy a többi zenei tárgyhoz hasonlóan föltételezi a zenei tevékenységet. Ezért az érettségi vizsga egy része a szorosan vett elméleti tudás szintjének megmérését, másik része a zenei képesség illetve művészi felkészültség fokának mérését, vizsgáztatását jelenti (ez utóbbit ld. zenei felkészültség címszó alatt).

A specifikumból adódik az is, hogy a középszintű és az emelt szintű érettségi vizsga nem abban különbözik egymástól, hogy az egyik csak írásbeli vizsgából, míg a másik írásbeli és szóbeli vizsgából áll, hanem abban, hogy az emelt szintű érettségi – mint maga az ismeretanyag – az emelt szinten bővebb, feldolgozásmódjában igényesebb, összességében sokrétűbb.

A művészeti (zenei) szakközépiskola olyan speciális iskolatípus, melyben a tanulók négy éven keresztül), illetve az alapfokon már azt megelőzően is) folyamatosan magas fokú zenei képzésben részesülnek, az érettségi vizsga **középfokú** formáját kizárólag a zenei szakközépiskolában végzett, de nem a zenei pályára továbbmenő növendékek vehetik igénybe. Szintén igénybe vehetik a középszintű érettségit a nem szakirányú felsőfokú képzés zenei szakára jelentkező növendékek (azok, akik pl. óvónőképzőbe, tanítóképzőbe vagy egy adott főiskola általános iskolai énektanári szakára jelentkeznek).

Az alábbi témák tetszés szerint szabadon párosíthatók egymással. A tágabb helyi hagyományokra vonatkozó ismeretanyag beépíthető a tételekbe, mely kiegészítheti a tananyag alapuló tételsort.

KÖVETELMÉNYEK A KÖZÉPSZINTŰ ÉRETTSÉGI VIZSGÁN

Témakörök

I. Elmélet

1. Általános kérdések, fogalmak

- A népdal, népzene fogalma.
- A modern népzene kutatás magyarországi történetének vázlatos ismertetése.
- A magyar népzenei dialektusterületek és az egyes területek jellemző etnikumai vázlatos bemutatása.
- Egy-egy jellemző hangszer vagy hangszer-párosítás, illetve jellegzetes dallam bemutatása legalább két-három különböző földrajzi területről.

2. *Vokális népzene*

A pentaton kvintváltó stílus

- A régi stílus pentaton ereszkedő stílusrétege általános vonásainak ismertetése és egy az e stílusba tartozó népdal eléneklése valamint elemzése
- A pentaton kvintváltó dallamokhoz kapcsolódó ún. kanásztáncritmus és jellemző ritmusképletei.

A diatonikus stílus

- A sirató mint népszokás és zenei vonásai → a diatonikus siratóstílus.
- A diatonikus sirató stílusba tartozó egy recitatív népdal eléneklése, a recitatív jellemvonásainak ismertetése az énekelt és elemzett dalon keresztül.
- Jellemző hangsorok, kadenciaképletek, szótagszámok a stílusba tartozó dallamok bemutatásával.
- A diatonikus sirató stílusba tartozó táncdallamok jellemzése egy elénekelt és elemzett népdal bemutatásával.

Ballada

A ballada mint szövegműfaj, régi stílusú balladák a magyar népzeneben és kapcsolódásuk a zenei stílusokhoz (diatonikus sirató, pszalmódizáló, egyéb régi stílusú).

A pszalmódizáló stílus

- A pszalmódizáló stílus fő vonásainak ismertetése, jellemző hangsorai és kadenciaképletei.
- A keserves szöveg-műfaj bemutatása egy népdalon keresztül, földrajzi elterjedtsége, jellegzetes díszítésmódja és előadásmódjának egyéb vonásai, kapcsolódása a zenei stílusokhoz.

Népzene és zenetörténet

- Volta dallamok.
 - Históriai énekek (diatonikus sirató) és egyéb történeti énekek.
- A Rákóczi dallamkör bemutatása elénekelt és elemzett népdalokon keresztül.
Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc népzenei emlékei.

Az új magyar népdalstílus

- Kormeghatározás és a stílus legjellemzőbb vonásainak ismertetése egy-két elénekelt és elemzett népdalon keresztül.
- A népies műdal fogalma, összefüggése az új stílusú magyar népdallal.

A jeles napok és egyéb népszokások

- A naptári év jeles napjaihoz kapcsolódó zenés népszokások.
- Néhány jellegzetes téli, illetve tavaszi népszokás ismertetése.
- A gyerekjátékdalok és népszokásdallamok közös (zenei) vonásainak (a jellemző hangkészletnek) bemutatása.
- Lakodalmas dallamok eléneklése és helyének, szerepének megnevezése a lakodalmi szertartáson belül.

3. *Népi hangszer, hangszeres népzene*

- A népi hangszer és a hangszeres népzene fogalma.
- A népi hangszerek osztályozása.
- A hazai kutatástörténet vázlatos bemutatása (Vikár Béla, Bartók Béla, Kodály Zoltán, Lajha László gyűjtőútjai és gyűjtéseinek jelentősége).
- A magyar nyelvterület jellemző hangszerei valamely hangszertípus szerint (például chordofonok, vagy aerofonok). A magyar nyelvterület jellemző hangszerei területek szerint (pl. Gyimes: hegedű-gardon, Dél-Dunántúl: hosszú furugla stb.).
- A parasztdzenészek és a cigányzenészek (az előadók rétegzettsége: amatőrök és professzionisták).
- A cigányzenészek szerepe zenetörténetünkben: a verbunkos és hatása a nép- és műzenénkre.

II. Zenei felkészültség

1. Rendelkezzék a tanuló megfelelő anyagismerettel. A két év alatt megtanult 200 népdalból tudjon emlékezetből 100-at (70 kötelező és 30 szabadon választott) stílusos előadásban (megfelelő díszítésekkel) elénekelni.

A vizsgabizottság a tanult népdalok közül legalább két, különböző stílusba illetve más-más stílusrétegbe tartozó népdalt (szokásdalt stb.) kérdezzen, melyet a növendék eléneklés után szakszerűen elemez.

2. Felismerés zenehallgatás alapján: autentikus zenei felvétel meghallgatása és egyszeri hallás után az adott stíluskörbe sorolása, zenei karakterisztikumainak jellemzése (a növendék legalább 2 versszakot halljon).

3. Népzenei forrásismeret

Egy, a saját hangszerére írt, a tanuló által előzetesen szabadon kiválasztott magyar zenemű (Bartók, Kodály, Weiner), esetleg más (nem föltétlenül magyar) zeneszerző kompozíciója népzenei forrásának bemutatása, amelyben az év során a tanár bemutatott ilyet (pl. a bécsi klasszikus mesterek).

KÖVETELMÉNYEK AZ EMELT SZINTŰ ÉRETTSÉGI VIZSGÁN

Témakörök

I. Elmélet

1. Általános kérdések, fogalmak

A népdal, népzene fogalma

- A népzene kutatás magyarországi történetének vázlatos ismertetése (a 19. századi előzmények vázlatos bemutatásával).
- A magyar népzenei dialektusterületek és az egyes területek jellemző etnikumai bemutatása.
- A magyar népzeneben jellemző hangsorok, valamint kapcsolódásuk a zenei stílusokkal (pl. a lá-pentaton hangsor és az ereszkedő szerkezet, valamint a pszalmodizáló stílus kapcsolata, pl. a dór és a fríg hangnem, valamint a diatonikus sirató stb. kapcsolata) – egy-egy jellemző példával illusztrálva.
- Az ütempáros szerkezetek hangkészletének bemutatása (jellemző dallamfordulatok, közte az ún. regős kvint)
- A magyar népzene fő stílusainak, rétegeinek ismertetése jellemző dallampéldákkal.
- A népdal előadásmódja: a dallamvonal-vezetés, az egyes stílusok, az egyes műfajok, valamint az egyes tájegység jellemző díszítései, a régi és új énektechnika különbsége, a hangszín, a vibrato szerepe stb.
- Egy-egy jellemző hangszer vagy hangszerpárosítás, illetve jellegzetes dallam bemutatása legalább két-három különböző földrajzi területről.

2. Vokális népzene

A pentaton kvintváltó stílus

- A régi stílus pentaton kvintváltó stílusrétege általános vonásainak ismertetése az e stílusba tartozó énekelt és elemzett népdalokon keresztül (legalább két népdal).
- A bartóki I. dialektusból Belső Somogy, Tolna „páva”-dallamainak bemutatása. Az ún. dunántúli pentaton.
- Az ún. reális („merev”) és tonális kvintváltás.
- A pentaton kvintváltáshoz kapcsolódó kanásztáncritmus és jellemző ritmusképletei.

A diatonikus sirató stílus

- A sirató mint népszokás és zenei vonásai → a diatonikus siratóstílus.
- Egy 4 sorossá szilárdult diatonikus sirató bemutatása (pl. Kodály nagyszalontai gyűjtéséből).
- A stílusra jellemző hangsorok, dallamvonal-vezetés és a jellemző kadenciaképletek, szótagszámok bemutatása (énekelt és elemzett példákkal – legalább két példa).
- A recitatív fogalma és rövid bemutatása a műzenében és a népzeneben.
- Zenetörténeti emlékeink: a XVI. századi históriás énekek, (pl. Tinódi), XVII. századi széphistória [Gergei (Gyergyai) Albert: Árgirus királyfi széphistóriája] és a néphagyományban fennmaradt alakjának bemutatása.
- A stílus tánczenei funkcióban: 8 szótagszámú dudanóták és 11-es szótagszámú (tripódikus) táncdallamok.

Pszalmodizáló stílus

- A pszalmodizáló stílus jellemző vonásainak bemutatása (legalább két énekelt és elemzett példa alapján, a „pszalmodizáló” szó eredetének megmagyarázásával), kapcsolata a recitatív siratóval.
- Jellemző dallamindítások, dallamvonal-vezetések, kadenciaképletek, szótagszámok, ambitusok.
- A dallamtípusokhoz kapcsolódó szövegtípusok (ballada, keserves), az elterjedtség földrajzi területei.

A keserves és a ballada

- A keserves szöveg-műfaj bemutatása egy népdalon keresztül, kapcsolódása a zenei stílusokhoz az előfordulás földrajzi területe bemutatása, előadásmódja.
- A ballada mint műfaj bemutatása.
- Régi stílusú balladatípusok és kapcsolatuk a zenei stílusokhoz (pl. diatonikus sirató stílus, pszalmodizáló stílus, egyéb régi stílus).

Népzene és zenetörténet

- Volta dallamok.
- Históriai énekek (pl. diatonikus sirató) és egyéb történeti énekek.
- Rákóczi dallamkörből legalább két dal bemutatása elénekelt és elemzett népdalokon keresztül.
- Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc népzenei emlékei.

Az új magyar népdalstílus

- A népies műdal fogalma, kialakulása majd megjelenése a 19. századi ún. „népdal”-kiadványokban, szerepe az új stílus kialakulásában.
- Az új magyar népdalstílus kialakulásának ideje és társadalmi háttere, elterjedése, előzményei a régi stílusú népzenei belül.
- Legjellemzőbb vonásainak ismertetése legalább két énekelt és elemzett népdalon keresztül: jellemző dallamvonal, hangsorok, szótagszám, ambitus, az ún. alkalmazkodó ritmus, a tempo giusto szerepe.
- Az új stílusú népdal formai, hangnemi, előadásbeli stb. különbsége a régi stílussal szemben.

A jeles napok és egyéb népszokások

- A naptári év kiemelkedő eseményeihez valamint az emberi élet fordulóihoz kapcsolódó sárdózás, villőzés, pünkösddőlés) bemutatása, az előfordulás helyével.
- Nyári népszokás: a Szent Iván napi tűzugrás és a hozzá tartozó dallamanyag bemutatása (egy dal eléneklésével és elemzésével).
- Téli népszokások általános jellegű bemutatása (hégetés Moldva, betlehemezés, karácsonyi köszöntés, regölés, szilveszteri kongózás) egy-egy karácsonyi köszöntő, illetve betlehemes dallam eléneklésével.
- Lakodalmas dallamok eléneklése és a hagyományos szertartáson belüli helyének meghatározása (pl. menyasszonykikérő).
- Népszokásdallamok Kodály ismertebb kórusműveiben (a tanár lehetőleg olyan műveket jelöljön ki, melyeket a növendékek énekeltek az iskolai kórusban, illetve a népzene órán foglalkoztak a forrással – pl. A Vidrócki híres nyája – diatonikus sirató stílus, 8, 5 4 2 → Mátrai képek 1. dallam).

3. Hangszeres népzene

- A népi hangszer és a hangszeres népzene fogalma, a népi hangszerek osztályozása.
- A hazai kutatástörténeti vázlatos bemutatása (Vikár Béla, Bartók Béla, Kodály Zoltán, Lajtha László gyűjtőútjai és gyűjtéseinek jelentősége).
- Az idiofon hangszerek előfordulása a magyar néphagyományban.
- A chordofon hangszerek csoportjába tartozó magyar népi hangszerek ismertetése.
- Az aerofon hangszerek csoportjába tartozó magyar népi hangszerek ismertetése.
- A magyar nyelvterület jellemző hangszerei területek szerint, egy-egy jellemző dallam bemutatásával (dúdolva; pl. Gyimes: hegedű-gardon, Dél-Dunántúl: hosszú furugla Alföld: tekerő stb.).

- A duda bemutatása, magyarországi előfordulásának területei.
- Az énekelt dudanóta. jellemző ritmusképletek, dallamvonalak, hangsorok és kadenciák – legalább két énekelt és elemzett dallampéldával.
- A tekerő bemutatása, magyarországi előfordulásának területe, a hangszeren játszott repertoár (egy jellemző dallam énekelt) bemutatása és a jellemző hangszer-társítás.

II. Zenei felkészültség

1. Rendelkezzék a tanuló megfelelő anyagismerettel. A két év alatt megtanult 200 népdalból tudjon emlékezetből 100-at (70 kötelező és 30 szabadon választott) stílusos előadásban (megfelelő díszítésekkel) elénekelni. A vizsgabizottság a tanult népdalok legalább két, különböző stílusba, illetve más-más stílusrétegbe tartozó népdalt (szokásdalt stb.) kérdezzen, melyet a növendék éneklés után szakszerűen elemezzon.

2. Felismerés zenehallgatás alapján

Autentikus zenei felvétel meghallgatása és egyszeri hallás után az adott stílus körbe sorolása, zenei karakterisztikumainak jellemzése (a növendék legalább 2 versszakot halljon).

3. Dallamírás

Autentikus népzenei felvételtől egy szöveges népdal vagy egyszerűbb hangszeres zenei felvétel egy versszakának közép-részetes lejegyzése (tehát tartalmazzon díszítőhangokat – ha vannak a népdalban –, valamint a vizsgáló a vokális dallam 1. versszaka szövegét is írja le, többszólamú hangszeres dallam alatt fokokkal jelölje pl. a kíséretet), minimum öt, maximum nyolcszori meghallgatás alapján.

4. Népzenei forrásismeret

Egy a saját hangszerére írt, a tanuló által előzetesen szabadon kiválasztott magyar zenemű (Bartók, Kodály, Weiner) népzenei forrásának bemutatása. Ha nincs ilyen, vagy a növendék nem kívánt élni ezzel a lehetőséggel, az érettségi vizsgán kapjon bemutatásra egy Bartók vagy Kodály kórusművet, illetve egyszerűbb zenekari darabot.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

A középszintű népzene érettségi 15 perces szóbeli vizsga.

SZÓBELI VIZSGA

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgára legalább 20 tételt kell készíteni a fentebb megjelölt témakörökből. A tételek nem állnak rész-tételből.

A szóbeli vizsgára a dallamfelismeréshez kiválasztott népdal megszólaltatásához (lejátszásához) CD-lejátszót, vagy egyéb hanghordozót kell előkészíteni.

Értékelés:

A szóbeli vizsgán elérhető pontszám: 50 pont.

Az értékelés szempontjai

Tartalom: 30 pont.

Felépítés: 10 pont.

Szakszókinccs: 10 pont.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

A vizsga szerkezete

Az emelt szintű népzene érettségi 20 perces szóbeli és 120 perces írásbeli vizsga.

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga 3 feladatból áll:

- Egy, az év során nem tanult (autentikus népzenei fölvételről származó) népdalt, illetve hangszeres dallam lejegyzése. Ehhez használható hangvilla, illetve Á-síp. A dallam leírása g'- alapra történik, a tonus finalis (jelzése T.f.) föltüntetendő.
- Erre a feladatra a teljes időből 50 perc fordítható. A hangfelvételt 10 percenként, összesen öt alkalommal kell lejátszani.
- Egy, az év során nem tanult (autentikus népzenei fölvételről származó) népdal stílusának felismerése, beleértve minden zenei jellemzőt (hangsor, kadencia, ambitus, szótagszám, ritmusképlet).
- Erre a feladatra a teljes időből 35 perc fordítható. A hangfelvételt 10 percenként összesen három alkalommal kell lejátszani.
- Az öt népzenei dialektusterületről autentikus népzenei fölvételről származó egy-egy népdal földrajzi helyének és szokáskeretének felismerése.
- Erre a feladatra a teljes időből 35 perc fordítható. Az öt hangfelvételt öt percenként felvételenként egy alkalommal kell lejátszani.

Értékelés

Összesen 75 pont.

1. feladat 45 pont.
2. feladat 15 pont.
3. feladat 15 pont.

SZÓBELI VIZSGA

A vizsgára legalább 20 tételt kell készíteni a fentebb megjelölt témakörökből.

Értékelés

A szóbeli vizsgán elérhető pontszám: 75 pont.

Az értékelés szempontjai:

Tartalom: 45 pont.

Felépítés: 15 pont.

Szakszókincs: 15 pont.

A szóbeli vizsgára a dallamfelismeréshez, valamint az írásbelihez kiválasztott népdal megszólaltatásához (lejátszásához) CD-lejátszót vagy egyéb hanghordozót szükséges előkészíteni.

MŰVÉSZETTÖRTÉNET

I. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga célja

- A vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó
- ismeri-e a művészettörténeti korszakok, stílusok jellemzőit,
 - érti-e és hozzáértően képes-e összefoglalni a művészeti ágak közti összefüggéseket, a műfajok közti kölcsönhatások mechanizmusát,
 - ismeri-e és felismeri-e a jelentős művészek legfontosabb alkotásait,
 - képes-e az egyes alkotásokat, tárgyakat stílusjegyeik alapján a művészettörténeti korszakokban elhelyezni,
 - elméletben képes-e rekonstruálni a művészeti technikák munkamenetét, ismeri-e ezek jellemzőit, előnyeit és hátrányait.

A vizsga formája

Közép- és emelt szinten: szóbeli vizsga a vizsgáztató által a megadott témakörökből összeállított tételsor alapján. Minden tétel „A”, „B” és „C” altételtől áll.

A vizsgára a jelöltek a témakörök előzetes ismeretében készülhetnek fel, azonban a konkrét feladatokat nem ismerhetik.

A szóbeli érettségi vizsgán a tanulónak a kihúzott tétel alapján 30 perc felkészülési idő áll a rendelkezésére, ami alatt a kihúzott tétel minden pontjához vázlatokat készíthet. A felkészüléshez csak az adott tételhez tartozó ábrákat és képeket használhatja segédeszközként, melyet a vizsgáztató tanár biztosít az érettségizők számára, és amelyet a tételhez mellékel.

A középszintű vizsga 15 perc.
Az emelt szintű vizsga 20 perc.

A tételsor és a tételek felépítése, tartalmi szempontjai

A vizsgateljesítményt alkotó tudásanyagnak a négy év során kronológiai sorrendben, művészeti stíluskorszakok és stílusirányzatok alapján elsajátított ismeretek egészéből kell állnia. A szaktanár ezt figyelembe véve válogatja ki azt a 20-25 tételt, amelynek „A”, „B” és „C” részei felölelik az egyetemes és a hazai művészettörténet fő vonulatait, a legfontosabb alkotókat és művészeti alkotásokat, valamint az alkotói folyamatok fontos részét képező technikákat.

A tételsor tehát a történetiségre építve főleg kronológiai szempontok alapján tematizált, az őskortól napjaink művészetéig bezárólag tartalmazza az európai és a magyar művészet legfontosabb stíluskorszakait, stílusirányzatait. Ezen belül az egyes tételek kulturális-földrajzi egységek, művészettörténeti stílusok és stílusirányzatok szerint strukturáltak.

Feladattípusok

Az érettségi vizsga „A”, „B” és „C” tételt tartalmaz, amelyek különböző típusú feladatokat takarnak, mivel a tanuló tudását és képességeit három fő területen is mérni kell. A tételeken belül megkülönböztetett tételrészek a tanuló tartalom- és kompetenciaközpontú tudását hivatottak mérni.

„A” tétel: A felelet első részében a tanuló a Művészettörténet tantárgy tartalmi központú, a történetiségre épülő tudásanyagának elsajátításáról tesz bizonyosságot. A tétel címe alapján, itt a tanuló egy adott stíluskorszakot, stílusirányzatot vagy művészeti-földrajzi egységet jellemez, melynek során ismertetnie kell a korszak egy-egy kiemelkedő művészi teljesítményét.

A tételnek ezért tartalmaznia kell a kifejtendő stíluskorszak vagy stílusirányzat pontos megnevezését, illetve az adott témakörön belül kifejtendő kérdés meghatározását.

Amennyiben a tétel az egyetemes művészethez kapcsolódó, a vizsgázónak meg kell említenie ennek hazai párhuzamait. De ugyanígy ki kell térnie az egyetemes művészeti párhuzamokra a magyar vonatkozású tételeknél is.

„B” tétel: A szóbeli vizsga második részeként a tanuló tudását kompetencia központúan mérjük. Az érettségizőnek itt egy-egy jelentős alkotás ismertetésén keresztül számot kell adnia a műelemzés terén elsajátított jártasságáról. Az „A” tételnél leírtaknak megfelelően itt is említést kell tennie a műalkotás egyetemes, illetve hazai párhuzamairól.

A tétel ebben az esetben az elemzendő mű pontos címét és a mű alkotójának nevét tartalmazza.

A „B” tétel kifejtéséhez a tanuló segédeszközként használja az adott műről készült reprodukciót vagy ennek kivethető diaképét.

„C” tétel: A harmadik részben a vizsgázónak a művészeti technikák jellemzőiről, ezek művészeti felhasználásának lehetőségeiről kell a kompetenciáját bemutatnia. A képző- vagy iparművészeti technikai eljárás menetének, történetének rövid ismertetésén kívül meg kell neveznie egy, az adott technikával készült híres alkotást.

A tételben csak az adott technika rövid elnevezése szerepel.

A vizsgakérdések összeállításának, kidolgozásának szempontjai

A vizsgakérdések összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a teljes tételsor felölelje a művészettörténet korszakainak egészét, az egyetemes és magyar vonatkozásokat egyaránt.

Az „A” tételsor a művészettörténet legfontosabb stíluskorszakait, jelentős stílusirányzatait tartalmazza. A „B” tételsor az „A” tételsor stíluskorszakaihoz kapcsolódó alkotások elemzéséből áll. Itt kapnak helyet a limitált tételszám miatt az „A” tételekből kimaradt korszakok és stílusirányzatok legjelentősebb alkotásai is. Ennek segítségével a tanárnak lehetősége van a teljes tananyagot felölelő tételsor összeállítására.

Az egyes tételek összeállításánál szempont, hogy ha az „A” tétel az egyetemes művészettörténet köréből kerül ki, akkor a „B” tétel a magyar művészetre vonatkozzon és fordítva. A fenti szempontok mellett figyelembe lehet venni, hogy ha a két tétel egyikében építészetről van szó, akkor lehetőleg a másikban a képzőművészet egy területe kapjon helyet és fordítva is. A „C” tételnél ilyen szempontot nem kell alkalmazni, ez kapcsolódhat bármelyik tételrészhez.

A javítás, értékelés szempontjai

Az értékelésnél azt kell figyelembe venni, hogy a vizsgázó az általa választott vizsgaszintnek megfelelő követelményeket milyen mértékben teljesíti. A tanulónak számot kell adnia arról, hogy mennyire rendelkezik biztos ismeretekkel a művészettörténet, a műalkotás-elemzés és a képző- és iparművészeti technikák terén.

Összpontszám: 50 pont.

Az „A” altételre adható maximális pontszám: 25 pont.

Az „A” altételre a maximális pontszám megadható, ha a vizsgázó a felkészülési idő alatt készített jegyzetei segítségével, de előszóban összefüggően, logikusan felépítve adja elő a címben megadott témát, a feleletéhez megfelelően választ műalkotásokat és azokat szervesen építi be a mondanivalójába. Az elvárt tudásanyag és képességek a szinteknek megfelelően alakul.

A „B” altételre adható maximális pontszám: 15 pont.

A „B” altételre a maximális pontszám megadható, ha a vizsgázó sikeresen oldja meg a konkrét műalkotás elhelyezését a stílustörténeti korszakokban, megfelelő arányban ötvözve a stíluskritikai jegyek műről való leolvasását és a mű keletkezéséről tudható háttér-információkat.

A „C” altételre adható maximális pontszám: 10 pont.

A „C” altételre a maximális pontszám megadható, ha a vizsgázó a technika ismertetését érthetően, hozzáértően adja elő és tisztában van a technika történetének egyes állomásaival. Emelt szinten a tanulónak meg kell említenie a technikák előnyeit és példát is kell mondania egy-egy így készült alkotásról.

A vizsga lebonyolításához szükséges sajátos feltételek, körülmények és eszközök

A vizsga lebonyolításához szükséges feltételeket a szóbeli vizsga sajátos vonásai határozzák meg. Mivel a tanulónak a „B” tétel ismertetésénél képek, illetve alaprajzok bemutatására és elemzésére van szüksége, a vizsgához a tanuló a vizsgahely által biztosított dia- és írásvetítőt, valamint a hozzá tartozó diatárat és fóliákat és a vetítővásznat használja. Amennyiben rendelkezésre áll, a képeket CD-projektor segítségével is kivetíthetik a diákok. Ha ezekkel a vizsgahely nem rendelkezik, a tételekhez biztosítani kell a hozzájuk tartozó alaprajzokat és képi anyagokat.

II. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

Készségek, képességek	Követelmények a középszintű érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintű érettségi vizsgára
Vizuális eszközök fajtáinak felismerése és helyes használata a képelemzések során	A vizuális közlés eszközeinek (pont, vonal, sík, felület, tónus, szín, kompozíció) felismerése és használata az elemzés során. Térábrázolási módok felismerése. A vizuális minőségek (tónus/szín; alak/forma; textúra/faktúra/struktúra) ismerete és megkülönböztetése. A látványértelmezésben szerepet játszó tényezők (nézőpont, arányok) ismerete és alkalmazása. A színharmóniák, színkontrasztok (fény-árnyék, hideg-meleg, komplementer, szimultán, magábanvaló, mennyiségi, minőségi) felismerése. A vizuális eszközök jelentését meghatározó összefüggések, a kontextus felismerése és értelmezése az elemzés során.	A vizuális közlés eszközeinek (pont, vonal, sík, felület, tónus, szín, kompozíció) felismerése és használata az elemzés során. A szerkezet, motívum, jelkép, ritmus felismerése a műveknél és történeti fejlődésének ismerete, a párhuzamok elemzésénél ezek használata. A térábrázolási módok ismerete és összehasonlító értelmezése az elemzés során. A vizuális minőségek (tónus/szín; alak/forma; textúra/faktúra/struktúra) ismerete és megkülönböztetése, a kifejezések használata az elemzés során. A látványértelmezésben szerepet játszó tényezők (nézőpont, arányok) ismerete és alkalmazása. A színharmóniák, színkontrasztok (fény-árnyék, hideg-meleg, komplementer, szimultán, magábanvaló, mennyiségi, minőségi) felismerése. A kontrasztok kiemelő szerepének elemző vizsgálata a konkrét példán keresztül. A vizuális eszközök jelentését meghatározó összefüggések, a kontextus felismerése és értelmezése az elemzés során.
Művészeti technikák	A művészetben használt alkotói technikák felismerése. A technikák leíró jellegű ismerete, az eljárás lépéseinek ismerete.	A művészetben használt alkotói technikák felismerése. A művészi kifejezésben betöltött szerepének ismerete. A technikák leíró jellegű ismerete, az eljárás lépéseinek ismerete.

Készségek, képességek	Követelmények a középszintű érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintű érettségi vizsgára
A tömegkommunikáció és média eszközei	A tömegkommunikáció eszközeinek és formáinak ismerete. A fotó és a mozgókép műtípusainak ismerete.	A tömegkommunikáció eszközeinek és formáinak ismerete és működési hatásrendszerének ismerete. A fotó és a mozgókép műtípusainak ismerete. A mozgóképi kifejezés eszközeinek (montázs, kameramozgás, képkivágás, nézőpont, világítás, hang és képkapcsolat) ismerete.
Tárgy és környezetének kapcsolata	A különböző művészeti korokból és kultúrákból származó tárgyak, objektumok stílusjegyeinek ismerete, ezek alapján történő besorolása, funkció- és formaelemzése.	A különböző művészeti korokból és kultúrákból származó tárgyak, objektumok stílusjegyeinek ismerete, ezek alapján történő besorolása, funkció- és formaelemzése. A tárgy, a fogyasztói szokás és az életmód közötti kapcsolat értelmezése az elemzés során.
Művészeti ágak, műfajok	A művészeti ágak (képzőművészet, építészet, iparművészet) legfontosabb jellemzőinek ismerete. A képzőművészeti műfajok ismerete.	A művészeti ágak (képzőművészet, építészet, iparművészet) legfontosabb jellemzőinek ismerete. A képzőművészeti műfajok ismerete
Művészettörténeti korszakok, stíluskorszakok és művészetföldrajzi területek	A legfontosabb jellemzők ismerete. A legfontosabb alkotások és alkotók ismerete, felismerése és stílusmeghatározása. A műelemző módszerek (stílustörténeti, forma-funkció, forma-tartalom, összehasonlító ikonográfia) ismerete és használata az elemzés során. A művek tárgyi és kulturális összefüggéseinek felismerése. A műalkotás létrehozásában szereplő tényezők (kulturális környezet, megrendelői igény, technikai feltételek, alkotói beállítottság) ismerete.	A legfontosabb jellemzők összehasonlító elemzése. A legfontosabb alkotások és alkotók ismerete, felismerése és stílusmeghatározása. Kormeghatározás évszázados pontossággal. A műelemző módszerek (stílustörténeti, forma-funkció, forma-tartalom, összehasonlító ikonográfia) ismerete és használata az elemzés során. A műalkotás kompozíciós elrendezésének felismerése, a kompozíció vonalainak bemutatása. A művek tárgyi és kulturális összefüggéseinek felismerése. Az összefüggések értő használata az elemzés során. A műalkotás létrehozásában szereplő tényezők (kulturális környezet, megrendelői igény, technikai feltételek, alkotói beállítottság) ismerete. Az összefüggések felhasználása az elemzés során.

Témakörök	Követelmények a középszintű érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintű érettségi vizsgára
Őskor művészete	Az őskori ember művészete. A termékenységszobrok. A barlangfestészet kialakulásának okai és fejlődési fokozatai. A halottkultusszal és a termékenységgel kapcsolatos építmények Franciaország és Anglia területén.	Az őskori ember művészete. A termékenységszobrok. A barlangfestészet Spanyolország és Franciaország területén fennmaradt alkotásai. Kialakulásának okai és fejlődési fokozatai. A halottkultusszal és a termékenységgel kapcsolatos építmények Franciaország és Anglia területén. Az őskori ember tárgykultúrája, az ötvösség és a fazekasság emlékei a bronzkorban.
Mezopotámia művészete	Az ókori Mezopotámia népeinek és birodalmainak művészete; sumer, akkád, Babilon, asszír, perzsa. A vallásos és uralkodói reprezentáció építészeti és szobrászati emlékei.	Az ókori Mezopotámia népeinek és birodalmainak művészete; sumer, akkád, Babilon, asszír, perzsa. A vallásos és uralkodói reprezentáció építészeti és szobrászati emlékei.
Egyiptom művészete	Az ókori Egyiptom halottkultusszal összefüggő építésze, a sírhelyek típusának alakulása a masztabáktól a Királyok völgyéig. A fáraókultusz és a szobrászat, festészet kapcsolata. A szobrászat és a festészet stílusjegyei az Ó- és az Újbirodalomban.	A dinasztiaák előtti kor művészete, az iparművészet emlékei. Az ókori Egyiptom halottkultusszal összefüggő építésze, a sírhelyek típusának alakulása a masztabáktól a Királyok völgyéig. Az újkori templomépítéset és a szent körzetek kialakítása. A fáraókultusz és a szobrászat, festészet kapcsolata. A szobrászat és a festészet stílusjegyei az Ó- és az Újbirodalomban.
Görög művészet	Az ókori görög építészet formavilága, az oszloprendek. A görög kultúrában kialakult épülettípusok, a templom, a színház és a különböző funkciójú épületegyüttesek, az akropoliszok és a szent körzetek. Az antik görög szobrászat nagy korszakai, az archaikus a klasszikus és a hellenisztikus kor szobrászatának jellemző jegyei. A görög vázafestészet nagy korszakai, a geometrikus s fekete- és a vörösalkos vázafestészet jellemzői.	A prehellén művészet, a krétai és mykeni kultúra emlékei az építéset, agyagművesség és a falfestészet terén. Az ókori görög építészet formavilága, az oszloprendek. A görög kultúrában kialakult épülettípusok, a templom, a színház és a különböző funkciójú épületegyüttesek, az akropoliszok és a szent körzetek. Az antik görög szobrászat nagy korszakai, az archaikus a klasszikus és a hellenisztikus kor szobrászatának jellemző jegyei. A görög vázafestészet nagy korszakai, a geometrikus s fekete- és a vörösalkos vázafestészet jellemzői.
Római művészet		Az etruszk művészet emlékei, a halottkultusszal összefüggő és a templomépítéset, a szobrászat és a vázafestészet sajátos vonásai.

Témakörök	Követelmények a középszintű érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintű érettségi vizsgára
	Az ókori Római Birodalom művészete. A Római Birodalomban kialakult városépítészeti feladatok megoldása, a fórumok, a vízvezetékek, az amphiteátrumok és a boltozatos közfürdők építészete, a római lakóház típusa. A római szobrászatban létrejött új típusok, a portré- és a császárszobrok dombormű szobrászat a császári reprezentációt szolgáló diadalíveken. A festészet fennmaradt emlékei Pompeii-ben és az ott megállapítható stíluskorszakok. Az iparművészet emlékei. Pannónia provincia művészeti emlékei, Aquincum fontosabb leletei	Az ókori Római Birodalom művészete és kapcsolata a görög művészettel. A Római Birodalomban kialakult városépítészeti feladatok megoldása, a fórumok, a vízvezetékek, az amphiteátrumok és a boltozatos közfürdők építészete, a római lakóház típusa. A római szobrászatban létrejött új típusok, a portré- és a császárszobrok dombormű szobrászat a császári reprezentációt szolgáló diadalíveken. A festészet fennmaradt emlékei Pompeii-ben és az ott megállapítható stíluskorszakok. Az iparművészet emlékei. Pannónia provincia művészeti emlékei, Aquincum fontosabb leletei.
Ókeresztény művészet	A katakombák keletkezése és freskóinak stílusa. Az ókeresztény szimbólumok a díszítőművészetben. A kora keresztény építészet emlékei, a keresztény templomtípus kialakulása.	A katakombák keletkezése és freskóinak stílusa. Az ókeresztény szimbólumok a díszítőművészetben. A kora keresztény építészet emlékei, a keresztény templomtípus kialakulása.
Bizánc és az iszlám világ művészete	A bizánci birodalom építészetének sajátosságai, az Hagia Sophia és a ravennai emlékek. A mozaikfestészetben alkalmazott technika, a jellemző stílusjegyek és az ábrázolt témák. Az iszlám világ épülettípusai a vallás és a hatalom igényeinek megfelelően. Az épületek díszítésénél alkalmazott formai megoldások.	A bizánci birodalom építészetének sajátosságai, az Hagia Sophia és a ravennai emlékek. A mozaikfestészetben alkalmazott technika, a jellemző stílusjegyek és az ábrázolt témák. A középkori orosz (pravoszláv) építészet jellemzői. Az ortodox ikonfestészet, a templomokban megjelenő ikonosztáz. Az iszlám világ épülettípusai a vallás és a hatalom igényeinek megfelelően. Az épületek díszítésénél alkalmazott formai megoldások. A magyarországi török hódoltság fontosabb emlékei.
Népvándorlaskor	Népvándorlás-kori népek ötvösművészetének díszítőelemei, a fontosabb emlékek. A honfoglaló magyarság művészetének és hiedelemvilágának kapcsolata a sírleletek alapján. A ruházat részei; a veretes öv, a tarsolylemez, a hajfonat- és ruhakorongok és a süvegcsúcs.	Népvándorlás-kori népek ötvösművészetének díszítőelemei, a fontosabb emlékek. A honfoglaló magyarság művészetének és hiedelemvilágának kapcsolata a sírleletek alapján. A ruházat részei; a veretes öv, a tarsolylemez, a hajfonat- és ruhakorongok és a süvegcsúcs.

Témakörök	Követelmények a középszintű érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintű érettségi vizsgára
		A vitatott besorolású leletek; a Nagy Károly szablya, a nagyszentmiklósi aranykincslelet és Lehel kürtje. A honfoglaló magyarság díszítőelemeinek vizsgálata az eredetkérdés tükrében.
Román kor művészete	Az európai román kor építészete Németországban és Franciaországban. A szobrászat és festészet formai és tartalmi sajátosságai. Magyar román kor művészeti emlékei. Építészeti és szobrászati emlékek a román kori Székesfehérvárról, Jákról és Pécsről. A magyar koronázási jelvények, (a korona a jogar az országalma és a palást) keletkezése, a különböző elméletek az egyes darabok keletkezéséről.	A román kori művészet előzményei; a Karoling- és Ottó-kori építészeti, képző- és iparművészet. Az európai román kor építészete Németországban, Franciaországban és Spanyolországban. A szobrászat és festészet formai és tartalmi sajátosságai. Magyar román kor művészeti emlékei. Építészeti és szobrászati emlékek a román kori Székesfehérvárról, Jákról és Pécsről. A falusi román kori templomok típusa. A magyar koronázási jelvények, (a korona a jogar az országalma és a palást) keletkezése, a különböző elméletek az egyes darabok keletkezéséről.
Gótika művészete	Az európai gótika művészetének stílusjegyei. A gótikus katedrálisok építészete, kiemelten a francia katedrálisokat; Saint Denis, párizsi Notre-Dame, Reims és Amiens katedrálisai. A gótikus szárnyasoltár. Az épületszobrászat és a festészet formai jegyei. A gótikus üvegablak-festészet. A magyarországi gótika művészeti emlékei. A koragótika megjelenése Esztergomban, Pannonhalmán, Zsámbékon és Bélapátfalván. A klasszikus és a későgótika szobrászati, festészeti és ötvösművészeti emlékei.	Az európai gótika művészetének stílusjegyei összehasonlítva a jellemzőket a román kori építészettel. A gótikus katedrálisok építészete, kiemelten a francia katedrálisokat; Saint Denis, párizsi Notre-Dame, Reims és Amiens katedrálisai. A gótikus szárnyasoltár típusának kialakulása, jelentősebb emlékei. Az épületszobrászat és a festészet formai jegyei összevetve a román kori stílusjegyekkel. A gótikus üvegablak-festészet technikájának előnyei, alkalmazási területei, esztétikájának filozófiai programja. Az angliai gótika művészetének sajátos vonásai és fő periódusai. A magyarországi gótika művészeti emlékei. A koragótika megjelenése Esztergomban, Pannonhalmán, Zsámbékon és Bélapátfalván. A későgótikus építészet Kassán. A klasszikus és a későgótika szobrászati, festészeti és ötvösművészeti emlékei.

Témakörök	Követelmények a középszintű érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintű érettségi vizsgára
		A lágy stílus. A későgótikus szárnyasoltár művészet emlékei, MS mester és Kolozsvári Tamás munkái.
Reneszánsz művészet	Az itáliai reneszánsz művészet igazodása az új humanista filozófiához és irodalomhoz, a klasszikus kultúra felélesztésére, a kor igényeihez igazított felhasználásra tett kísérletek. Az építészetben használt formai elemek, az épületek kialakításánál figyelembe vett alapelvek. A szobrászat és festészet stílusjegyei, a reneszánsz gondolkodás megjelenése a formai jegyekben és a témaválasztásban. A quattrocento három nagy művészegénységének munkássága; Leonardo, Michelangelo és Raffaello művei. A németalföldi és német reneszánsz sajátos vonásai. A festészet és grafika jellemző jegyei és témái az eltérő kultúrkör tükrében. A reneszánsz művészet korai jelentkezése Magyarországon. A Mátyás király udvarában kialakult humanista kultúra és az olasz és dalmáciai mesterek tevékenysége során keletkezett művészeti emlékek.	Az itáliai reneszánsz művészet igazodása az új humanista filozófiához és irodalomhoz, a klasszikus kultúra felélesztésére, a kor igényeihez igazított felhasználásra tett kísérletek. A reneszánsz művészet és a gótika stílusjegyeinek összehasonlító elemzése. A reneszánsz hatása a későbbi korok művészetére. Az építészetben használt formai elemek, az épületek kialakításánál figyelembe vett alapelvek. A szobrászat és festészet stílusjegyei, a reneszánsz gondolkodás megjelenése a formai jegyekben és a témaválasztásban. A quattrocento három nagy művészegénységének munkássága; Leonardo, Michelangelo és Raffaello művei. A reneszánsz viták a művészetről és a művész szerepének megváltozása. A németalföldi és német reneszánsz sajátos vonásai. A festészet és grafika jellemző jegyei és témái az eltérő kultúrkör tükrében. A reneszánsz művészet korai jelentkezése Magyarországon. A Mátyás király udvarában kialakult humanista kultúra és az olasz és dalmáciai mesterek tevékenysége során keletkezett művészeti emlékek. A Jagelló kori reneszánsz művészet, az esztergomi és Gyulafehérvári emlékek. A felvidéki pártázatos reneszánsz és az erdélyi virágos reneszánsz.
Barokk művészet	Az európai barokk építészet, szobrászat és festészet fő jellemzői. Az egyházi és udvari barokk az abszolutisztikus berendezkedésű államokban, különös tekintettel Spanyolországra és Franciaországra. A holland területen kialakult protestáns barokk művészet jellemzői, az itt kialakult új festészeti műfajok.	A manierista stílus Európában, különös tekintettel az itáliai kezdetekre és El Greco művészetére. Az európai barokk építészet, szobrászat és festészet fő jellemzői. Az egyházi és udvari barokk az abszolutisztikus berendezkedésű államokban, különös tekintettel Spanyolországra és Franciaországra. A festők helyzetének változása a barokk korban, az udvari festők és az akadémia intézményének kialakulása.

Témakörök	Követelmények a középszintű érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintű érettségi vizsgára
	A magyarországi barokk művészet emlékei. A barokk templom és kastélyépítészet Magyarországon. A barokk főnemesi kultúra emlékei. Az ősgalériák kialakulása és a kiemelkedő portréfestő, Mányoki Ádám hazai működése. A köztéri és a templomi szobrászat emlékei.	A holland területen kialakult protestáns barokk művészet jellemzői, az itt kialakult új festészeti műfajok. A festők helyzete és alkotásmódja a polgári társadalomban. A magyarországi barokk művészet emlékei. A barokk templom és kastélyépítészet Magyarországon. A barokk főnemesi kultúra emlékei. Az ősgalériák kialakulása és a kiemelkedő portréfestő, Mányoki Ádám hazai működése. A magyarországi barokk festészet sajátos vonásai, a török elleni küzdelem festészeti emlékei és a Patrona Hungariae ikonográfiai típusa. A köztéri és a templomi szobrászat emlékei. A franciaországi rokokó stílus kiemelkedő alkotói és alkotásai a festészetben.
Klasszicizmus és romantika művészete	Az európai klasszicizmus és romantika irányzatának építészeti, szobrászati és festészeti emlékei, különös tekintettel a franciaországi emlékekre. A klasszicista, a historizáló és eklektikus építészet jellemzői. A klasszicizmus és a romantika szobrászatának és festészetének törekvései, egy-egy jelentős alkotójuk. A klasszicizmus és romantika művészeti emlékei Magyarországon. A klasszicista portré és tájképfestészet képviselői. A romantika magyarországi sajátosságai. A nemzeti történelem eseményeit feldolgozó festészet és szobrászat.	Az európai klasszicizmus és romantika irányzatának építészeti, szobrászati és festészeti emlékei, különös tekintettel a franciaországi emlékekre. A klasszicizmus és a korszakot megelőző barokk és rokokó stílus összehasonlító elemzése. A klasszicista, a historizáló és eklektikus építészet jellemzői. A klasszicizmus és a romantika szobrászatának és festészetének törekvései, egy-egy jelentős alkotójuk. A francia forradalmi építészet fő törekvései és képviselőik bemutatása egy-egy alkotáson keresztül. A klasszicizmus és romantika művészeti emlékei Magyarországon. A klasszicista köztéri szobrok állításának gyakorlata és a nemzet nagyjairól készült mellszobrok elterjedése. A klasszicista portré és tájképfestészet képviselői. A romantika magyarországi sajátosságai. A nemzeti ellenállás és a művészet összefonódása.

Témakörök	Követelmények a középszintű érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintű érettségi vizsgára
		A nemzeti történelem eseményeit feldolgozó festészet és szobrászat. A biedermeier és a szentimentalizmus festészetének új műfajai. A biedermeier és a kispolgári életvitel, a biedermeier bútorstílus.
Realizmus	A XIX. században jelentkező realista tendenciák a festészetben. A barbizoni festőiskola. A Courbet-i realista festészet. Realista tendenciák Magyarország festészetében, Paál László Barbizonban és Munkácsy Mihály.	A XIX. században jelentkező realista tendenciák a festészetben. A barbizoni festőiskola. A Courbet-i realista festészet. Realista tendenciák Magyarország festészetében, Paál László Barbizonban és Munkácsy Mihály.
Impresszionizmus és posztimpresszionizmus	Az impresszionizmus, a neoimpresszionizmus és a posztimpresszionizmus festészetének törekvései. Az impresszionisták festészeti mozgalma Franciaországban, hatása a festői látásmód megváltozására. A neoimpresszionisták (pointilisták) művészeti törekvései és festésmódja. A három nagy posztimpresszionista festő, Cézanne, Van Gogh és Gauguin munkássága és hatása a következő művészgeneráció festészetére.	A plein-air festészet Európában, mint az impresszionizmus előfutára. A müncheni naturalizmus. A magyarországi festészeti felsőoktatás megteremtésére tett kísérletek. A kiállítási intézmények, a Műcsarnok és a Nemzeti Szalon. Az impresszionizmus, a neoimpresszionizmus és a posztimpresszionizmus festészetének törekvései. Az impresszionisták festészeti mozgalma Franciaországban, hatása a festői látásmód megváltozására. A neoimpresszionisták (pointilisták) művészeti törekvései és festésmódja. A három nagy posztimpresszionista festő, Cézanne, Van Gogh és Gauguin munkássága és hatása a következő művészgeneráció festészetére. Az újítók mozgalmának összeütközése a kialakult művészeti intézményekkel, az ellenszalon kialakulása.
Századforduló művészete: szimbolizmus, szecesszió	Az európai századforduló művészete. A szimbolizmus festészeti törekvései és a szecesszió festészetének követői.	A szimbolista művészeti törekvések Gauguin és az ő művészetéből kiinduló Nabis csoport művészetében. Az angliai Arts and Craft's mozgalom művészeti elvei és jelentősége, hatása a szecessziós stílus kialakulására. Az európai századforduló művészete. A szimbolizmus festészeti törekvései és a szecesszió festészetének követői.

Témakörök	Követelmények a középszintű érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintű érettségi vizsgára
	A szecesszió építésze, iparművészete és központjai (Anglia, Franciaország, Németország, Bécs, Spanyolország). A magyarországi századforduló művészete. A szecessziós építészet, festészet és iparművészet jelentkezése és kapcsolata a magyar népművészettel. A gödöllői művésztelep létrejöttének célja és jelentős alkotói.	A szecesszió építésze, iparművészete és központjai (Anglia, Franciaország, Németország, Bécs, Spanyolország). A magyarországi századforduló művészete. A szecessziós építészet, festészet és iparművészet jelentkezése és kapcsolata a magyar népművészettel. A gödöllői művésztelep létrejöttének célja és jelentős alkotói. A szimbolista témák jelentkezése egyes magyar festők munkásságában. A plein-air naturalizmus Nagybányán.
Avantgárd irányzatok a XX. század elején	A fauve, expresszionista, kubista, futurista, dadaista irányzatok törekvései, jelentősebb művészeik és műalkotásaik Európában és Magyarországon. A fauve irányzat festési eljárásának fő jellemvonásai és vezetőjük Matisse művészete. Az expresszionista festészeti mozgalom kialakulása, a Die Brücke és a Blaue Reiter csoport. A kubista festészet kialakulása és fejlődési szakaszai Braque és Picasso munkásságában. Az olaszországi futurista mozgalom festészeti és szobrászati alapelvei. A dadaista alkotók művészeti elvei és jelentős műveik.	A fauve, expresszionista, kubista, futurista, dadaista irányzatok törekvései, jelentősebb művészeik és műalkotásaik Európában és Magyarországon. A fauve irányzat festési eljárásának fő jellemvonásai és vezetőjük Matisse művészete. Az expresszionista festészeti mozgalom kialakulása, a Die Brücke és a Blaue Reiter csoport. A kubista festészet kialakulása és fejlődési szakaszai Braque és Picasso munkásságában. Az olaszországi futurista mozgalom festészeti és szobrászati alapelvei. A dadaista alkotók művészeti elvei és jelentős műveik. Az avantgarde irányzatok jelentkezése egyes magyar művészeknél, a nagybányai neós mozgalom és a Nyolcak művészcsoportja.
A XX. századi építészet irányzatai	A Bauhaus, De Stijl, funkcionista, purista és organikus építészet jellemzői, jelentős építészek és művek.	A Bauhaus, De Stijl, funkcionista, purista és organikus építészet jellemzői, jelentős építészek és művek.
Művészet a két világháború között	A szürrealista iskola kialakulása, jelentős képviselői és alkotási alapelvei. A geometrikus és a lírai absztrakció irányzatai Európában, jelentős képviselőik és alkotásaik	A szürrealista iskola kialakulása, jelentős képviselői és alkotási alapelvei. A geometrikus és a lírai absztrakció irányzatai Európában, jelentős képviselőik és alkotásaik A magyar avantgarde az emigrációban, Kassák és köre. A két világháború közti Magyarország művészeti csoportosulásai: Szentendrei iskola, KÚT, Római iskola és a Gresham-kör.

Témakörök	Követelmények a középszintű érettségi vizsgán	Követelmények kiegészítése az emelt szintű érettségi vizsgára
Művészet a második világháború után	Neoavantgárd irányzatok: informel (tasizmus, gesztusfestészet, kalligráfia), tudományos, technicista irányzatok (Op-art, kinetika, minimal-art, post-painterly abstraction, konceptuális művészet, land art, earth art, arte povera). A Pop art mozgalom művészeti törekvései és új kifejezési eszközei; combine painting, assemblage, environment. A Nouveau Realisme és a hiperrealizmus. Transzavantgarde és posztmodern művészeti irányzatok törekvései. A művészek által a társadalmi-gazdasági helyzetre adott válaszok. Az alkotók új kifejezési formái; akcióművészet; happening, performance, fluxus, body art, process art, mail art, magánmitológia, Spurensicherung.	Neoavantgárd irányzatok: informel (tasizmus, gesztusfestészet, kalligráfia), tudományos, technicista irányzatok (Op-art, kinetika, minimal-art, post-painterly abstraction, konceptuális művészet, land art, earth art, arte povera). Az új művészeti kifejezési formák és a társadalmi problémákra adott válaszok. A műkereskedelem elutasítása, a művész közönség közvetlen kapcsolatának megteremtési igénye és az új műfajok megjelenése közötti kapcsolat. A Pop art mozgalom művészeti törekvései és új kifejezési eszközei; combine painting, assemblage, environment. A Nouveau Realisme, hiperrealizmus. Transzavantgarde és posztmodern művészeti irányzatok törekvései. A művészek által a társadalmi-gazdasági helyzetre adott válaszok. Az alkotók új kifejezési formái; akcióművészet; happening, performance, fluxus, body art, process art, mail art, magánmitológia, Spurensicherung. Művészeti csoportok és irányzatok Magyarországon a második világháború után. A neoavantgarde jelentkezése, a Zuglói kör és a gesztusfestészet, az Iparterv és a Szürenon csoport, a nyolcvanas évek transzavantgarde mozgalmának jelentős képviselői.

NÉPMŰVÉSZET

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A vizsga formája

Középszint: szóbeli.

Emelt szint: szóbeli.

Az érettségi vizsga követelményeit közép- és emelt szinten határozzuk meg. A két szint tematikája megegyezik, a tanulónak általános érvényű és értékű tudásról kell számot adniuk.

A *közép szintű* vizsga a népi kultúra egyes témaköreiről, azok történeti, társadalmi, gazdasági vonatkozásairól az általános műveltséghez tartozó tájékozottságot és az irodalomban való tájékozódási képességet követel meg.

Emelt szinten a néprajz és népművészet témaköreinek elmélyültebb ismerete, a kultúra és ezen belül a népi kultúra jelenségeinek önálló értelmezése, a szakirodalomban való önálló tájékozódás és kutatás képessége a követelmény.

KOMPETENCIÁK

A tantárgy ismereteinek elsajátítása után az érettségizni kívánó tanuló legyen képes:

- a kultúra és a társadalom együttes működésének, a népművészet kulturális beágyazottságának és társadalmi környezetének összefüggéseiben való megértésére;
- a nemzeti kultúra és a közösségi kultúra jelenségeinek, összefüggéseinek együttes értelmezésére;
- a népi kultúra jelenségeit, a tárgyat és megnyilatkozásait annak létrehozójával együtt korába és környezetébe beilleszteni, és azzal együtt értelmezni;
- a megértés igényével viszonyulni saját környezete és az eltérő, távoli vagy idegen csoportok és kultúrák megnyilvánulásaihoz.

A tanuló ismerje

- a közösségek, a társadalmak és civilizációk kialakulásának és működésének főbb vonalait, a munkák specializálódásának nagyobb állomásait;
- a kultúrák és társadalmak szerkezetének kapcsolatait;
- az egyén, a közösség és a kultúra viszonyát;
- a néprajz és népművészet jelenségeit, fogalmait, legfontosabb alkotásait;
- lakóhelye néprajzát és a táj jeles kutatóit;
- a további tájékozódás lehetséges útjait (néprajzi gyűjtemények, alapvető kézikönyvek) és azok használatát.

Összefoglalva: az érettségi vizsga során a tanulónak számot kell adniuk arról, hogy rendelkeznek a kognitív kompetenciák azon rendszerével, mely a szakterületen való eligazodást, a további önálló tájékozódást biztosítja, tehát a felső szintű tanulmányok alapfeltétele.

Témakör	Középszint	Emelt szint
A kultúra általános fogalmai és történetiségük 1.	A civilizációk kialakulásának lehetséges okai. A kultúra fogalma.	Az etnográfia, az etnológia, a folklór és a kulturális antropológia fogalma, területei.
A kultúra általános fogalmai és történetiségük 2.	A népművészet felfedezése, népi kultúra, nemzeti kultúra.	A népművészet felfedezése, népi kultúra, nemzeti kultúra és értelmezései a XIX–XX. században.
Világkép, folklór 1.	Jel és megszemélyesítés. Motívumok és szimbólumok a népművészetben (és a népköltészetben).	Jel és megszemélyesítés. Motívumok és szimbólumok a népművészetben (és a népköltészetben); a jelek és a nekik tulajdonított jelentések, azok történeti változásai.

Témakör	Középszint	Emelt szint
Világkép, folklór 2.	Naptári ünnepek, egyházi ünnepek, népszokások és a népszokások költészete.	Naptári ünnepek, egyházi ünnepek, népszokások és a népszokások; a vallás(ok) és a naprendszer periódusosságának kapcsolatai.
Világkép, folklór 3.	A népköltészet, a népzene és a néptánc műfajai és összefüggéseik. Rítus és szórakozás.	A népköltészet, a népzene és a néptánc műfajai és összefüggéseik. Rítus és szórakozás. Az epikus műfajok (feltételezett) eredete; a zene és a szöveg kapcsolata a balladában és a lírában, a tánc dramatikus hagyományai. A zenészek specializálódása.
Világkép, folklór 4.	Az emberi élet fordulói és a hozzá fűződő szokások.	Az emberi élet fordulói és a hozzá fűződő szokások; az átmeneti rítusok fontossága.
Társadalom, gazdaság, mesterség 1.	Család, rokonság, munkaszervezet, munkarend.	Család, rokonság, munkaszervezet, munkarend, az életkorokhoz fűződő szerepek.
Társadalom, gazdaság, mesterség 2.	A mezőgazdálkodás, a paraszti munkarend kialakulása, történeti változásai; elsődleges (nemek szerinti) munkamegosztás.	A mezőgazdálkodás, a paraszti munkarend kialakulása, történeti változásai; elsődleges (nemek szerinti) munkamegosztás; nyomásos gazdálkodás, másodlagos munkamegosztás, specializálódás. Új növények megjelenése.
Társadalom, gazdaság, mesterség 3.	A családokat összefogó közösségek rendje; a falu, a piac.	A családokat összefogó közösségek rendje; a falu, a piac. A központosított közigazgatás szerepe, adózás, szabványosítási kísérletek.
Társadalom, gazdaság, mesterség 4.	A falu hierarchiája. A parasztság rétegezettsége.	A falu hierarchiája. A parasztság és a nemesség rétegezettsége. A föld nélküliek, az értelmiségiek, az iparosok, a kereskedők...
Társadalom, gazdaság, mesterség 5.	„Ösmesterségek”, „halász, vadász, madarász”, juhász, gulyás, kanász, csikós. Pásztorművészet.	„Ösmesterségek”, „halász, vadász, madarász”, juhász, gulyás, kanász, csikós. Pásztorművészet, technikái, tárgyai és funkciói.
Társadalom, gazdaság, mesterség 6.	Malmok, molnárrok; a malom, mint fórum.	Malmok, molnárrok; a malom, mint fórum. Kézi malom, száraz malom, vizimalom, szélmalom, gőzmalom, mint konkurencia.
Társadalom, gazdaság, mesterség 7.	Kovácsok, kovácsműhelyek, a műhely, mint fórum.	Kovácsok, kovácsműhelyek, a műhely, mint fórum. Patkoló kovács, szerszámkovács, cigány kovács, csontkovács.
Társadalom, gazdaság, mesterség 8.	Ácsok, asztalosok; a tetőszerkezet típusai, a bútorok fajtái, ácsszerkezet és asztalos szerkezet.	Ácsok, asztalosok; a tetőszerkezet típusai, a bútorok fajtái, ácsszerkezet és asztalos szerkezet. A fűrészmalom és az asztalosbútorok tömeges elterjedése.
Társadalom, gazdaság, mesterség 9.	Bognárok, kerékgyártók. A híres magyar kocsigyártás.	Bognárok, kerékgyártók. A híres magyar kocsigyártás. A közlekedés és szállítás eszközeinek fejlődése, és szerepük.
Társadalom, gazdaság, mesterség 10.	Ruhakészítés. Szabó, gubacsapó és szűrszabó; úri szabó, német-szabó, női szabó.	Ruhakészítés. Szabó, gubacsapó és szűrszabó; úri szabó, német-szabó, női szabó. Alapanyagok, szabásminták és a készáru kereskedelme.

Témakör	Középszint	Emelt szint
Társadalom, gazdaság, mesterség 11.	Bőrkikészítés, bőrfeldolgozás. Tímár, varga, csizmadia, szíjgyártó.	Bőrkikészítés, bőrfeldolgozás. Tímár, varga, csizmadia, szíjgyártó. Lábbeli, bőrruházat, lószerszám és más állatok szerszámjai.
Társadalom, gazdaság, mesterség 12.	Kéreg, vessző, gyékény és faedények. Kosárfonó, gyékényes, teknővájó, kádár és pintér.	Kéreg, vessző, gyékény és faedények. Kosárfonó, gyékényes, teknővájó, kádár és pintér. A termékek felhasználásának ismertetése, pl. kenyérdagasztás, bortermelés.
Társadalom, gazdaság, mesterség 13.	Ezermesterek, barkácsolók. Céhek és kontárok.	Ezermesterek, barkácsolók. Céhek és kontárok. Házilag készített alkalmi eszközök; pl. szerszámnyelek, játékok. Ártermelés
Otthon, lakótér és tárgyi világa 1.	Nomadizálók lakótere, kerek alaprajzú épületek, „gubba, hajma”. Használatuk, (férfi-női térfél, kultikus tér - munkatér), bútorszatuk.	Nomadizálók lakótere, „gubba, hajma”. Kerek alaprajzú épületek. Továbbélésük; Halászkunyhó, pásztorkunyhó. Használatuk, (férfi-női térfél, kultikus tér – munkatér), bútorszatuk.
Otthon, lakótér és tárgyi világa 2.	A kerek és a szögletes alaprajz történeti alapmintái, sátor és veremház. Építőanyagok.	A kerek és a szögletes alaprajz történeti alapmintái, sátor és veremház. Építőanyagok, megmunkálási technikák. Ülőgödör.
Otthon, lakótér és tárgyi világa 3.	A ház fejlődése, tüzelőberendezések és alaprajzi típusok.	A ház fejlődése, tüzelőberendezések és alaprajzi típusok. A modulrendszer változása, a méretek és az építőtechnikák változásai.
Otthon, lakótér és tárgyi világa 4.	Tüzelőanyagok (rönkfa, nád, szalma, kukoricaszár, trágya) és tüzelőberendezések ökológiája.	Tüzelőanyagok (rönkfa, nád, szalma, kukoricaszár, trágya) és tüzelőberendezések ökológiája. Táji, területi típusok.
Otthon, lakótér és tárgyi világa 5.	Füstelvezetés, nyitott fedélszék, kúrtók, kémények. Rúdra való és bútorok.	Füstelvezetés, nyitott fedélszék, kúrtók, kémények. Táji, területi típusok. Rúdra való és bútorok.
Otthon, lakótér és tárgyi világa 6.	A bútorok elhelyezésének rendje, diagonális és párhuzamos elrendezés.	A bútorok elhelyezésének rendje diagonális és párhuzamos elrendezés. Ácsolt és asztalosbútorok, megmunkálásuk szerszámjai, technológiájuk története. Házilag készített bútorok.
Otthon, lakótér és tárgyi világa 7.	Településtípusok, város és falu. Telekformák, gazdasági épületek.	Településtípusok, város és falu. Telekformák, gazdasági épületek. A falvak alaprajzi típusai.
Otthon, lakótér és tárgyi világa 8.	A falu életének és szerepének változása az ipari civilizáció korszakában. Polgári, kispolgári minták, panel.	A falu életének és szerepének változása az ipari civilizáció korszakában. Polgári, kispolgári minták, panel. A régi házak és technikák mai utóélete.
Népi kerámia 1.	Az agyagművesség története, kialakulásának gazdasági feltételei.	Az agyagművesség története, kialakulásának gazdasági feltételei. Az agyag alkalmassága, az égetés.

Témakör	Középszint	Emelt szint
Népi kerámia 2.	Agyaglelőhelyek Magyarországon, fazekasközpontok.	Agyaglelőhelyek Magyarországon, fazekasközpontok. Mázas, mázatlan cserép, oxidációs, redukációs égetés (fekete edény)
Népi kerámia 3.	A cserépedények típusai, terminológiája.	A cserépedények típusai, terminológiája. Égetőkemencék típusai, égetési módok.
Népi kerámia 4.	Kereskedelem, cserekereskedelem, piacozás. Kereslet és kínálat.	Kereskedelem, cserekereskedelem, piacozás. Kereslet és kínálat. Hétköznapi és ünnepi, férfi és női használatra készült tárgyak. Díszítések, feliratok.
Textilek 1.	A fonás, szövés ősi technikái.	A fonás, szövés ősi technikái. Nemez készítés. Fonott falazatok, kerítések, hálók.
Textilek 2.	A fonás, szövés alapanyagai (növényi és állati) és feldolgozásuk.	A fonás, szövés alapanyagai (növényi és állati) és feldolgozásuk. A fonalak típusai és színezésük.
Textilek 3.	A szövés termékei, használatuk.	A szövés termékei, használatuk. A hétköznapi és az ünnepi textilek, viseletek.
Textilek 4.	A viseletben megjelenő táji etnikus hovatartozás, nem, kor, családi állapot, vagyoni helyzet.	A viseletben megjelenő táji, etnikus hovatartozás, nem, kor, családi állapot, vagyoni helyzet. A szöttek stílusjegyei. A hímzések és nagyobb táji típusaik.
Textilek 5.	A díszítettség történeti korszakai, a gyári áru színrelépése, a kivetkőzés.	A díszítettség történeti korszakai, a gyári áru színrelépése, a piaci megrendelések hatása. A kivetkőzés. Kékfestés, Csipke. Népi formák és motívumok továbbélési lehetőségei.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A népművészet tantárgy érettségi vizsgája minkét szinten szóbeli vizsga.

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Tartalmi szerkezet

A vizsgára legalább 20 – legfeljebb 25 – tételt kell összeállítani, melyek tematikája a vizsgakövetelmény összes kategóriáját egyenletes arányban felosztva tartalmazza.

A tételek jellemzői

A tétel egy kifejtendő elméleti kérdés tartalmaz a középszint anyagából.

Értékelés

A szóbeli vizsgán elérhető maximális pontszám 50 pont.

Az értékelés szempontjai

- a vizsgázó milyen mértékben tudta önállóan kifejezni az adott tételt,
- a vizsgázó érzékeltetni tudta-e, hogy képes az adott területet logikusan, élményszerűen bemutatni,
- a vizsgázó felismerte-e az életmód és a tárgykultúra összefüggését.

A felkészülésre biztosított idő: 30 perc.

A vizsga időtartama: maximum 15 perc.

EMELT SZINTŰ VIZSGA**Tartalmi szerkezet**

A szóbeli vizsgára legalább 20 –legfeljebb 25- tételt kell összeállítani, melyek tematikája a vizsgakövetelmény összes kategóriáját egyenletes arányban felosztva tartalmazza.

A tételek jellemzői

A tétel tartalmazzon

- a) egy kifejtendő elméleti kérdést az emelt szint anyagából,
- b) egy néprajzi fogalom, definíció, mesterség vagy technika rövid magyarázatát.

A tétel egyes elemei más-más témakörből kerüljenek kiválasztásra.

Értékelés

A szóbeli vizsgán elérhető maximális pontszám 50 pont.

Az értékelés szempontjai:

- a vizsgázó milyen mértékben tudta önállóan kifejezni az adott tételt,
- a vizsgázó szakszerűen fejezte-e ki magát egy-egy fogalom meghatározásakor, egy-egy folyamat, mesterség, technika vagy tevékenység leírásakor, illetve tárgyak meghatározásakor,
- a vizsgázó logikusan, önálló gondolkodási képességet bizonyítva ismertette-e az adott területet, felismerte-e a társadalmi-gazdasági összefüggéseket.

A pontszám arányos elosztása:

- a) a kifejtendő elméleti kérdés maximális pontszáma 30 pont,
- b) a definíció magyarázata maximálisan 10 pont,
- c) a kutató, illetve szakirodalom ismertetése maximálisan 10 pont.

A felkészülésre biztosított idő: 30 perc.

A vizsga időtartama: max. 20 perc.

KÖZLEMÉNY

A Magyar Hivatalos Közlönykiadó a Magyar Közlöny különszámaként megjelentette

**Az általános forgalmi adóról szóló
1992. évi LXXIV. törvény,
a társasági adóról és az osztalékadóról szóló
1996. évi LXXXI. törvény,
az egyszerűsített vállalkozói adóról szóló
2002. évi XLIII. törvény
és a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény
HATÁLYOS SZÖVEGE**

című, A/4 formátumú, 136 oldal terjedelmű kiadványt.

A különszám az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV. törvény, a társasági adóról és az osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény, az egyszerűsített vállalkozói adóról szóló 2002. évi XLIII. törvény és a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény tárgymutatóval ellátott hatályos szövegét tartalmazza.

A kézirat lezárva: 2003. április 15-én.

Ára: 1792 Ft áfával.

A megrendeléseket a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) lehet feladni.
Fax: 338-4746 vagy 267-2780.

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük

**Az általános forgalmi adóról szóló
1992. évi LXXIV. törvény,
a társasági adóról és az osztalékadóról szóló
1996. évi LXXXI. törvény,
az egyszerűsített vállalkozói adóról szóló
2002. évi XLIII. törvény
és a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény
HATÁLYOS SZÖVEGE**

című kiadványt példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

KÖZLEMÉNY

A Magyar Hivatalos Közlönykiadó a Magyar Közlöny különszámaként megjelentette

AZ ALAPÍTVÁNYOKKAL KAPCSOLATOS JOGSZABÁLYOK

című, A/4 formátumú, 64 oldal terjedelmű kiadványt.

A különszám a Polgári Törvénykönyv alapítványokra vonatkozó rendelkezéseit, a Legfelsőbb Bíróság alapítványi tárgyú kollégiumi állásfoglalásait és eseti döntéseit, valamint az alapítványokra vonatkozó nyilvántartási, gazdálkodási, számviteli, vám-, adó- (ideértve az szja 1%-a felhasználásának szabályait) és illetékszabályok hatályos szövegét tartalmazza. Közlésre kerül továbbá a Kormány által alapított közalapítványok és alapítványok jegyzéke.

A kézirat lezárva: 2003. április 10-én.

Ára: 1176 Ft áfával.

A megrendeléseket a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) lehet feladni. Fax: 338-4746 vagy 267-2780.

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük

AZ ALAPÍTVÁNYOKKAL KAPCSOLATOS JOGSZABÁLYOK

című kiadványt példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

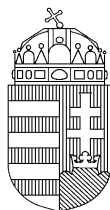
Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

A MAGYAR HIVATALOS KÖZLÖNYKIADÓ megjelentette a

TÖRVÉNYEK ÉS RENDELETEK HIVATALOS GYŰJTEMÉNYE 2002

című hétkötetes jogszabálygyűjteményt.

A kiadványt az Igazságügyi Minisztérium és a Miniszterelnöki Hivatal a korábbi évek gyakorlatához hasonlóan név- és tárgymutatóval, kiegészítő jegyzetekkel, valamint változásmutatóval látta el.

A jogszabálygyűjtemény I., II., III., IV., V., VI. és VII. kötetének ára: **189 840 Ft áfával.**

A kötetekre szóló megrendelést a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) kérjük eljuttatni. Fax: 338-4746 vagy 267-2780.

M E G R E N D E L Ő L A P

Megrendeljük a

TÖRVÉNYEK ÉS RENDELETEK HIVATALOS GYŰJTEMÉNYE 2002

című hétkötetes kiadványt példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül átutaljuk a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára.

Keltezés:.....

.....
cégszerű aláírás

Szerkeszti a Miniszterelnöki Hivatal, a Szerkesztőbizottság közreműködésével.

A Szerkesztőbizottság elnöke: dr. Pulay Gyula. A szerkesztésért felelős: dr. Müller György. Budapest V., Kossuth tér 1—3. Kiadja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó. Felelős kiadó: dr. Kodela László elnök-vezérigazgató. Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6. Telefon: 266-9290.

Előfizetésben megrendelhető a Magyar Hivatalos Közlönykiadónál

Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6., 1394 Budapest 62. Pf. 357, vagy faxon 318-6668.

Előfizetésben terjeszti a Magyar Hivatalos Közlönykiadó a FÁMA Rt. közreműködésével. Telefon/fax: 266-6567.

Információ: tel./fax: 317-9999, 266-9290/245, 357 mellék.

Példányonként megvásárolható a kiadó Budapest VIII., Somogyi B. u. 6. (tel./fax: 267-2780) szám alatti közlönypoltjában, illetve megrendelhető a www.mhk.hu/kozlonybolt internetcímen.

2003. évi éves előfizetési díj: 62 496 Ft. Egy példány ára: 140 Ft 16 oldal terjedelemtől, utána + 8 oldalanként + 140 Ft.

A kiadó az előfizetési díj évközbéli emelésének jogát fenntartja.

HU ISSN 0076—2407

03.1976 — Nyomja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó Lajosmizsei Nyomdája. Felelős vezető: Burján Norbert.